

Boris Druță

***PE INSULA ȘERPIILOR
,
SIRENELE CÂNTĂ...
ROMÂNEȘTE***

PUBLICISTICĂ ȘI PROZĂ

Lectori: **Natalia Pişlaru, Maria Moroz-Ciocanu**

Coperta, grafică: **Veronica Druţă**

Machetare: **Andrei Dorgan**

*Dedic această carte fiilor mei:
Victor, Radu, Petrică și Sorin*

De la Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.
Din Hotin și pân' la Mare
Vin Muscalii de-a călare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o ațin;
Din Boian la Vatra Dornii
Au umplut omida cornii
Și străinul te tot paște,
De nu te mai poți cunoaște.

M. Eminescu

PREFAȚĂ

Trăiesc mereu cu responsabilitatea unui scriitor de a sluji adevărului. Un pretins scriitor, dacă în opera sa, începe să minte, face o crimă care se va răsfărge asupra generațiilor viitoare. Fie că ești un condeier mediu, fie că te consideri o notorietate a scrisului, am ajuns demult la convingerea că scriitorul este dator în creația lui să se călăuzească de un cod moral, să reflecte generația, epoca în spațiul căreia activează și trăiește, așa cum ea se desfășoară: cu toate evenimentele favorabile și mai puțin prielnice pentru poporul la care aparține. Încă în adolescență, când abia făceam primii pași în meseria de slugă cuvântului, condeiului, primele încercări de a însăila schițe, povestioare, poezii, am primit sfat de la bunicul meu care citea cu regularitatea seara și dimineața Sfânta Scriptură, că în viața ce o am de confruntat, oricât de greu îmi va fi, sunt dator să stimez și să mă rog la Adevărul ce se petrece, care îl descoper ca pe o icoană, deoarece el, Adevărul, oricând și oricât nu l-ar ascunde oamenii interesați de a nu deveni cunoscut tuturor, tăinuindu-l în minciună prin viclenii și modalități necinstite, el, Adevărul, după o perioadă de timp, aidoma aisbergului iese la suprafață. Pe parcursul anilor, după ce au zburat la cele veșnice (bunelul Nică a trăit 96 de ani), părinții mei, de rând cu generații întregi de oameni, încât la ziua de azi, cunosc majoritatea sătenilor, doar citindu-le inscripțiile de pe mormintele cimitirului vechi de la Ineasca, încep să simt și mai mult necesitatea, misiunea nobilă de a spune cititorilor Adevărul. În acest răstimp, deja devenind autor a mai multor cărți de proză, poezie, publicistică m-am convins că a spune Adevărul pe paginile lor, îndeosebi, când țara mea România, are o parte din teritoriu sub ocupație străină (Nordul Bucovinei, Basarabia de Sud, Transnistria, Tighina, Insula Șerpilor), în orice clipă serviciile speciale ale dușmanilor îți pot face ca în loc de Adevăr să-ți găsești moartea. Istoria Basarabiei, de la răpirea ei de către Rusia în 1812, cunoaște file negre, când ocupanții au asasinat și au batjocorit băștinașii, patrioții adevărați care s-au opus rezistenței, pentru a ne îngeunchea. Ocupația rusească deja de 200 de ani își face mendrele pe acest teritoriu. Ba ne ciopârțește, ne croiește hotarele așa cum vrea, ba ne aduce coloniști, amplasându-i compact, pentru a le da autonomii, dar cea mai făriseică tendință a lor și, din păcate le reușește, este faptul de a modifica, de a schimba radical conținutul demografic al enclavei, deznaționalizând prin ideologia lor brutală, șovină, astfel, ca prin metode „juridice”, cu concursul „dreptului internațional”, dar și ale multor cozi de topor crescute în pepeniera lor ideologică, să „justifice” că aflarea lor în Basarabia este de când e lumea și pământul. Aceste metode le-au înfăptuit chiar de la începutul ocupației lor, străduindu-se ca să ne ponegrească, batjocorească, bandițească. Chiar și prin intermediul marilor intelectuali ale Rusiei, cum ar fi poetul A.S. Pușkin, care aflându-se în exil în Basarabia doar trei ani neîmpliniți, s-a străduit să ne ponegrească, să ne înjosească în opera sa, încât studiindu-i cărțile, nu am găsit un cuvânt de bine față de românii basarabeni. Recunosc, că A.S. Pușkin nu era dator să ne studieze frumosul folclor, să găsească farmecul în tradițiile, datinile, istoria noastră plină și ea de glorie, dar el nu a avut nici un drept să ne ponegrească, așa cum și-a permis. Și dacă lucrurile stau așa, precum le puteți citi în prezenta carte, apoi apare întrebarea: de ce rușii, în anii 60 ai secolului XX, l-au strămutat de la locul lui istoric, înfingându-l ca pe un pumnal în inima demnității noastre, în centrul Aleii Clasicilor literaturii române din Parcul Central al Chișinăului?! De câte ori trec pe lângă busturile lui Eminescu, Creangă, Stănescu, Vieru, Caragiale, mi-i rușine,

mă simt umilit, ca să văd în centru, ca un general de paie, stând cocoțat reprezentantul „fratelui mai mare”. Oare nu ar fi omenesc și Adevărat, ca monumentul lui A.S. Pușkin, să-și ocupe locul său istoric unde actualmente e o clumbă de flori și doi salcâmi seculari, din Parc, locul unde a fost inaugurat inițial? Studiind arhivele am constatat că alt rus, care ne „înfrumusețează” capitala și orașele Basarabiei cu monumente grandioase și sculpturi este Grigorii Kotovski. În această carte aveți prilejul să citiți niște pagini depistate la Arhivele de Stat din Chișinău, Odesa și Kiev (Ukraina), pentru a vă convinge fără dubii că Grigorii Kotovski a fost un bandit de drept comun, hoț la drumul mare, care a comis omucideri, el este fondatorul crimei organizate moderne din Basarabia! Cu toate acestea, chiar în centrul Chișinăului rușii au instalat cel mai somptuos monument ecvestru existent la ora actuală pe teritoriul Basarabiei. Părerea mea este că nu este bine să ne închinăm acestui mare bandit. Deoarece monumentul constituie o valoare sculpturală, consider că propunerea mea de a fi strămutat în preajma pușcării din Chișinău, iar instituției penitenciare să i se confirme denumirea de „Pușcăria în numele lui Grigorii Kotovski” este benevenită și necesară. Și această afirmație, la fel este un Adevăr... Făcând mai multe studii, observații în calitatea mea de scriitor, am dedus că noi până la momentul de față, pe întreg teritoriul basarabeian nu avem monumente ale personalităților autohtone, care cu adevărat ne-au apărut interesele. La Chișinău, ne mândrim doar cu statuia lui Ștefan cel Mare și Sfânt, erou care vine din evul mediu. De parcă noi, românii basarabeni, nu i-am fi avut. Și la acest compartiment, vina, la fel o poartă ocupanții ruși. Politica jefuitoare a Rusiei, începută de la invaziile conchistadorilor alde A.Suvorov, M.Kutuzov, apoi pactul Molotov-Ribbentrop, deportările, foamea organizată (cu elemente de canibalism!), descrise și ele în carte), ultimul război declanșat de cazacii ruși pe Nistru în 1992 a dus la aceea că a transformat populația românească din Basarabia în adevărați osteteci. Rupti de țara lor România, rupti de istorie, rupti de dreptul de a vorbi românește, de a se numi români. Și acest lucru continuă să se petreacă în ochii noștri, ai contemporanilor secolului XXI la Tiraspol, Râbnîța, Tigghina, Cernăuți, Hotin, Herța, Ismail, Cetatea Albă etc... Nimeni nu m-a întrebat când m-am născut, dar mă mândresc că sunt român basarabeian și am o patrie România, precum se mândrește rusul, americanul, germanul și alți reprezentanți ai globului cu țara lui. Dar, constat cu amărăciune că biata noastră Basarabie, ocupată până în prezent de ruși și ucrainenii poate fi comparată în continuare cu o biată domnișoară care a fost și continuă să fie violată, pângărită, împărțită, răscroită de invadatori, iar în jurul ei, în marea majoritate a celor 200 de ani de înstrăinare forțată de patrie, are numai și numai... procurori. Rușii demult vehiculează fariseic, cu faptul că Basarabia este supusă „românizării”, că „vin românii”, să dorește să se „unească” (nu să se reîntregească aidoma celor două Germanii) cu România, amintindu-se mereu de perioada 1918–1940, când frații noștri de peste Prut, fiind stăpâni la noi acasă, chipurile „ne-au ocupat și jandarmii au bătut populația basarabeiană! Se aduc exemple cum acei jandarmi români (deși printre contingentul lor erau și alte etnii: unguri, țigani, sârbi, lipoveni, evrei etc), își permiteau să rețină la posturile lor de pază vreun infractor, huligan, bețivan ca să-l mai învețe minte și-i mai trăgeau câte un ceatlău pe spinare, după care îi dădeau drumul acasă, să nu mai facă rele. Se aduc exemple cum profesorii în licee și școli predau prelegerile numai în românește (deși în ținut funcționau școli rusești, ucrainene, evreiești). Se face totul ca să se declame ură față de români, iar însuși cuvântul „român” e de ocară. Și s-a uitat cu desăvârșire că rușii, îndeosebi în perioada 1940–1952, 1992 și-au permis să

omoare (anume să omoare, nu să bată) mii și mii de basarabeani. Anume rușii au deportat mii de basarabeni (indiferent de naționalitate) în țarilor (cu preponderență în Siberia) mii de oameni, transformându-i în robi, mulți dintre care nu s-au mai întors. Adică rușii că au omorât, au deportat, sunt (datorită propagandei antiromânești masive) ne sunt „eliberatori”, iar românii dușmani! Iată fariseismul ideologic care, din păcate a adus „roadele” în mentalitatea populației basarabeane, inclusiv a sutelor, miilor de români, care și astăzi se opun cu înverșunare că ei nu sunt români, că țara lor e Rusia și nu România. În orice țară de pe pământ organele de poliție, jandarmeria nu se bucură de stimă deosebită la populație. Este criticată vehement, deseori condamnată. Dacă dorești să ponegrești o țară, un popor în fața întregii lumi, apoi transmiți reportaje din pușcării, de la organele de poliție, jandarmerie, reportaje de la morgă, etc. Și, Rusiei îi reușește de minune acest lucru. În această carte folosesc intenționat, când vorbesc despre ocupația Basarabiei, începând cu 1812 până în prezent, termenul de „ruși” și „Rusia”, așa cum folosește Europa occidentală, SUA, celelalte țări civilizate, când se referă la arealul fostului Imperiu Rusesc, post sovietic. Părerea mea, că uneori, vorbindu-se de perioada de ocupație rusească dintre anii 1940 până în 1991, se vehiculează termenul „sovietic”, este eronat. De facto ocupația Basarabiei de către Rusia a fost fără pic de răgaz de la 1812 până în prezent (Transnistria, Tighina), împreună cu Ucraina, căreia le-a oferit cu abilitate de frate slav, teritoriile ce nu-i aparțin: Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Sudul Basarabiei, Insula Șerpilor. Din aceste considerente să se înțeleagă că, în carte nu mă refer la poporul rus, cel ucrainean ca atare, ci la politica hrăpăreață, jefuitoare, dar mai ales la cea de deznaționalizarea poporului ocupat. Și acesta la fel este un Adevăr! Popoarele mici, deja au pășit în mileniul III, având intelectualii lor, se dezvoltă rețeaua mondială de internet, se știe bine istoria (la internet am făcut apel și eu la unele materiale cognitive, față de care nu pretind la dreptul de autor). Pentru aceasta, să se știe că s-a deșteptat lumea în mase și nu mai pot fi tolerate minciunile, care mai ieri Imperiul Rus, prin politica sa expansionistă, le folosea la adormit copiii. Referindu-mă la Adevăr, doresc să menționez, că popoarele vor libertate, dreptate, egalitate, precum s-a dorit începând cu secolul XVIII-XIX odată cu constituirea democrațiilor moderne în Europa, apoi în America și celelalte civilizații. Astăzi, cu înfrigurare urmăresc cum Rusia își permite să bombardeze orașele proprii țări (să ne amintim de bombardamentele orașului Groznai și a Ceceniei, Daghestanului, Ingușetiei etc din 1994–1996), de SUA și coaliția NATO, a orașelor pașnice din Afganistan, Irak, Serbia, Libia etc. Și apoi urmărim cu o și mai mare înfrigurare cum apar focare de terorism de felul atacului de la Beslan, metroului din Moscova; atacul de la 11 septembrie 2001 asupra clădirilor Centrului Comercial din New York, recente atacuri devastatoare teroristice din Norvegia, Spania și alte țări civilizate. În viața de toate zilele există Legea bumerangului. Atâta timp cât popoarele civilizate își permit, prin intermediul guvernelor să mintă, să efectueze atacuri tâlhărești asupra țărilor mici, neajutate, pe străzile orașelor și localităților lor, nu va fi liniște. Lumea s-a schimbat, s-a modernizat și trebuie să se uite atent ce timpuri sunt acum afară, în lumea civilizată. Mințind, războind, cucerind, deznaționalizând, nu-ți poți garanta liniștea și prosperarea în țara ta. Tehnologiile moderne, vrajba ce o ațâță marile puteri printre oamenii pașnici din întreaga lume, nu aduc la o pace sigură, deoarece omul, în stare de disperare este capabil să arunce, în semn de răzbunare, pentru cei apropiați uciși, și o bombă atomică peste un oraș cu locuitori de milioane. Consider, în calitate de scriitor, că este necesar, ca lumea modernă, alături de cealaltă,

care constituie aceeași locuitori ai pământului, să se reformeze cardinal, dacă nu se dorește a ajunge la o catastrofă planetară, când Planeta pământ nu va fi bună de locuit nici pentru cei săraci, nici pentru cei bogați, nici pentru cei puternici, nici pentru cei slabi. Nimănui nu-i va trebui atunci petrolul, zonă de influență, dominație militară etc. Planeta, în esență, va deveni un pustiu, fără de viață. Și atunci cine o să câștige? Nimeni!

În prezenta carte mă refer la politica genocidului fizic și intelectual dusă de Rusia pe teritoriul Basarabiei pe tot parcursul perioadei de ocupație de la 1812 până în prezent. Oamenii politici, cei avizi de putere, nu doresc să se pronunțe clar în această privință. În Basarabia alolingvii constituie un nucleu important al electoratului, care în marea majoritate sunt ideologic îndoctrinați, constituie o masă agresivă, iritantă la tot ce este românesc, sunt antioromâni, ostili României. Din aceste considerente, politicienii evită să spună oamenilor simpli adevărul. Îmi asum dreptul de scriitor să-l pronunț, chiar cu o mare doză de risc. În istoria Basarabiei, inclusiv cea contemporană au avut loc asasinări și decese ale multor personalități notorii cum ar fi Alexe Mateevici, Ion și Doina Aldea Teodorovici, Nicolae Costin, Grigore Vieru și mulți alții, în împrejurări ciudate. Părerea mea e că adevărul pur este depozitat sub zeci de lacăte în safeurile serviciilor secrete ale Rusiei, Ucrainei, celor de la Tiraspol, chiar și de la Chișinău, adevăr pe care îl vor descoperi nepoții și strănepoții noștri în epocile viitoare. Fapt constatat este că Rusia, Ucraina, când este vorba de a-și justifica prezența lor pe teritoriile românești ocupate, recurg la șantaj de genul celui economic (legate de embargoul exportului de produse alimentare, majorarea exagerată a prețului la agenții termici, blocarea drumurilor etc), politic (de impunerea federalizării Basarabiei, înghețarea sau blocarea eliberării de sub jugul rusesc contemporan a Tighinei și Transnistriei). Și le reușește, fiindcă sunt puternici, datorită faptului că, în decursul secolelor, au fost întăriți datorită muncii silnice, de robi a sutelor de popoare, incluse cu forța sub dominația lor. Să ne amintim ce teritoriu avea Rusia în sec. XIV–XY ale epocii moderne și cum ea s-a *răscrăcănat* (termenul aparține marelui scriitor rus Anton Cehov) peste milioane de kilometri în stânga și în dreapta, înrobind sute de popoare. Aceste șantaje, politica neocolonialistă, din păcate continuă și azi, zi de zi. Ele sunt folosite cu abilitate și prin intermediul cozilor noastre de topor, care, datorită serviciilor speciale de racolare, mulți dintre românii basarabeni și-au uitat limba strămoșilor, istoria neamului, și-au pierdut totalmente mândria de neam și de țară. Aceste monstruoziități, finanțate și susținute din umbră, dau rezultatele lor. Avem cazuri foarte multe de colaboraționism și slugărmicie oarbă față de Moscova, care își trage obârșia de la Dmitrie Cantemir, mare cărturar, de talie mondială, dar ca om politic, a fost un ratat, un rătăcit. Referitor la fapta acestui Domn în privința politicii lui este oglindită în lucrarea semnată de Paul Gore „Anexarea Basarabiei”, Chișinău, 1992, care la pag. 7 citim: „... cu toată trădarea așa de fatală pentru Moldova, de Domnul Dimitrie Cantemir.”, iar la pag. 30 a aceiași lucrări aflăm: „Profesorul universitar Cociubinski în lucrarea lui „Relațiile Rușilor sub Petru cel Mare cu slavii sudici și Români” (Odesa, 1867, p. 45): „Dimitrie Cantemir își asigură interesele personale, dar afară de dânsul nu mai puțini din anturajul lui știau că el pune în joc întregul viitor al țării lui și că riscul primejdios cădea numai pe Moldova.” După pierderea bătăliei de la Stănilești din 1711, acest Domn lasă țara Moldovei de izbeliște și pleacă împreună cu Țarul rus, la Moscova. Iar Petru cel Mare, prin testamentul său (se descrie în prezenta carte) s-a folosit de moment să stăpânească Moldova, dându-le mai apoi prilejul și predeceso-

rilor lui ca în 1812 să o și ocupe. Din aceste considerente, s-a format un stereotip de slugărnicie, plină de acte de trădare a intereselor naționale. După ce am obținut independența din 1991, în Parlamentul Moldovei au venit o sumedenie de persoane, care doar și au experimentat dorința și au încercat să facă politică. Apoi să ne amintim de anul 1992, de conaționalii noștri Alexandru Caraman, Grigori Marakuța, Vasilii Iacovlev și mulți alții, care au colaborat intens cu bandele căzăcimii ruse, alte elemente din lumea interlopă rusească chemați „în apărarea fraților de sânge”, soldații armatei a 14-ea ruse, în frunte cu rusoiul venit din Kamceatka Igor Smirnov care a contribuit masiv la masacrarea a peste 1000 de patrioți basarabeni în războiul de pe Nistru, pornit la comanda bețivanului de la Kremlin, comandantul suprem al Rusiei de atunci Boris Elțin. Asemenea slugoi observăm și acum la tot pasul. E roada succesului cotropitorilor, care știu foarte bine să racoleze și să atragă românii basarabeni de partea lor cu rubla căpătată prin exploatarea feodală a sutelor de popoare asuprite de ei, în baza exporturilor de petrol și a celorlalte bogății imense de pe teritoriile ocupate... Din 1992, când Rusia a cucerit prin sânge, în rezultatul războiului agresiv o parte a Basarabiei, cetatea Tighina, umilința noastră este în ascensiune. Politicienii de calibrul de la Moscova afirmă cu cinism că nu recunosc zona Transnistriei, Tighina, ca enclavă separată. Tot ei trâmbează că recunosc integritatea teritorială a Republicii Moldova, dar în același timp Vladimir Putin, Dmitrii Medvedev îl ocrotește în îmbrățișări pe Igor Smirnov (această progenitură rusească, mâinile căruia îi sunt murdare de sânge, pus sub învinuire și dat în căutare internațională ca un criminal de Stat) primit chiar în Palatul de la Kremlin de liderii actuali ai Rusiei. Cinism și fariseism la nivel internațional fără de margini! Expansiunea rusescă este în deplină desfășurare și azi. Acești reprezentanți ai etniei vin în Basarabia, se stabilesc, trăiesc o viață, dar nu doresc a ne cunoaște nici limba, nici istoria. Ba mai mult – luptă cu vehemență împotriva a tot ce este național românilor basarabeni. Marea neghiobie politică a fost când Parlamentul, fostul Președinte M. Snegur au adoptat varianta zero, a Legii despre cetățenie, prin care li s-a acordat dreptul de vot tuturor veneticilor veniți peste noapte la noi. Acum, culegem roadele. Precum am menționat, alolingvii, în marea majoritate, susținuți fătîș, masiv de către Moscova, Kiev, blochează cu răutate, toate pornirile noastre spre renașterea națională. Ei, alolingvii, îi manipulează în această privință pe găgăuzii, bulgarii stabiliți compact în sudul Republicii Moldova. Prin exemple concrete putem să ne referim la Vadim Mișin, deputat în Parlament de vreo 15 ani, dar încă nu ne vorbește limba, încălcând grosolan legislația națională în vigoare. Să ne amintim de P. Șornicov, V. Klimenko etc. care ne spun ce istorie avem, cum se numește corect limba noastră și când trebuie s-o vorbim. Prin majoritatea magazinelor din centrul capitalei noastre sunt numai vânzători de limba rusă! La Chișinău rușii au construit într-o țară atât de mică precum e Republica Moldova, una din cele mai mari clădiri ale ambasadelor lor din lume! Cu un număr impunător de colaboratori oficiali și agenți secreți. De când există republica noastră, nu a fost depistat nici un spion rus la Chișinău! Poate ei nici nu există!? Oare nu este și asta o expansiune dirijată din umbră?! Când rușilor, Rusiei i se amintește că la 28 iunie 1940 a fost un act de agresiune, de ocupație, că apoi tot „matuska” a participat la deportările masive ale basarabenilor, la foamea organizată de ei, dându-le lecții de... canibalism, acest adevăr absolut le trezește repulsie și nemulțumire agresivă. Deși, peste tot se trâmbează că aceste atrocități, le-a făcut nu Rusia, ci Stalin și Uniunea Sovietică, eu nu sunt de acord. Amintiți-vă cum președintele interimar al R. Moldova a emis Decretul nr.376

din 24.06.2010 „*privind declararea zilei de 28 iunie 1940 Zi a ocupației sovietice*”, și inaugurarea în Piața Marii Adunări Generale a unui monument dedicat victimelor agresiilor! Cine a făcut vâlva cea mare – Rusia! De parcă, la 1940, asemenea stat nu exista pe harta globului?! La români există vorba „Porcul glod găsește și curva totdeauna apucă prăjina!” Politica de ocupație le-a reușit rușilor să creeze mutanți și de teapa lui Vasile Stati, pe care l-am numit într-un pamflet că este primul „*rinocer cu sulă în frunte*” de la noi. Acest slugoi al rușilor, l-a ajuns la obrăznicia să facă un dicționar moldo-român, demonstrând printr-o agramatie brutală, că în lume există două limbi diferite: moldovenească și româna!.... Din păcate nu este un caz unic. În ultimii ani, când la cârma bieteii așchii de Basarabie (rămasă după ce rușii le-au dăruit ucrainenilor cu abilitate frățască Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Sudul Basarabiei și Insula Șerpilor) au venit pseudopatrioții. În această perioadă s-a demonstrat încă o dată impotența noastră politică în fața istoriei. Și, parcă unii dintre ei, cu un limbaj perfect, cu posedarea tuturor cuvintelor din Dicționarul explicativ al limbii române moderne au stat ani întregi în fotoliile puterii și azi se aburcă s-ajungă acolo din nou, ne-au fericit cu un rezultat indubitabil: Republica Moldova este cea mai săracă țară din Europa! Ca scriitor, ca cetățean simplu, cred că responsabilitatea de acest palmares, inclusiv exodul (aproape un milion de basarabeni au părăsit pământurile natale în căutarea existenței) în fața istoriei îl poartă politicianii de ieri și de azi trecuți prin Parlament și politica statului ca: Fiodor Sangheli, Simion Moțpan, Eugenia Ostapciuc, Petru Lucinski, Valeriu Matei, Iurie Roșca, Ștefan Secăreanu, Vlad Cubreacov, Vladimir Voronin, Vasilii Tarlev, Vladimir Solonari, Vadim Mișin și alții. Ei s-au angajat să conducă țara, ne-au promis în campaniile electorale să ne facă viața mai bună și iată rezultatele muncii lor! Am, devenit sub conducerea lor cea mai săracă țară din Europa! Oare ei nu poartă totala responsabilitate pentru dezastrul la care ne-au adus, când biata Moldovă geme în mocirla mizeriei, sărăciei, când circa un milion de cetățeni au fost nevoiți să se salveze părăsind pământurile natale. Oare ei nu trebuiesc nicidecum dați la socoteala istoriei? Odată ce și-au asumat rolul de a ne conduce țara, trebuie să și dea socoteala. Îndeosebi, după aflarea la putere acești „experimentatori politici naționali” nu putem spune că sunt cei mai săraci oameni din Republica Moldova! Acești politicieni din istoria modernă a Moldovei (nu mă refer la calitățile lor de simpli cetățeni) îndrăznesc cu lipsă totală de modestie, să ne vorbească de la ecrane că se vor iar aburcați la Putere! Ca amator de fotbal, e știut că un antrenor chiar dacă vorbește frumos, inteligent, îmbrăcat elegant la patru ace, când echipa lui pierde meci după meci, el devine un conducător ratat și trebuie să demisioneze... Exemplele de sărăcie care bîntuie acum în satele noastre vorbesc de la sine. Ceea ce este mai obiduitor, e că ficele și feciorii de ieri ai țăranilor, majoritatea din care au ajuns la conducere, prin lipsa lor de ingeniozitate gospodăresc, de luciditate politică, dar cu o enormă rânză moldovenească, au adus la aceea că satele noastre mor și mor. Iar dâșii, în schimb, nu sunt dintre cei mai sărați oameni din Basarabia. Ba chiar unii dintre ei au grijă să monopolizeze obraznic patriotismul, memoria de mâine. La cimitirul central de pe strada Armenească, chiar la intrare, ex președintele nostru, care nu s-a manifestat în istorie cu nici o reformă economică, sau cu alte investiții intelectuale, ce ar fi dus la prosperarea românilor basarabeni, Petru Lucinski, a demolat câteva morminte vechi ale strămoșilor și și-a construit cavoul familiei. Adică, în viitor, nepoții, strănepoții mei când vor veni la mormântul marelui Grigore Vieru (care e în față) să-l comemoreze și pe acest specialist în domeniul zâmbetului, care și azi, cu lipsă de modestie,

continuă să apară la ecrane, străduindu-se a ne da lecții cum să trăim mai bine!

Sunt convins că timpul va aduce valuri prielnice și spre Basarabia. Țările civilizate ca Germania (care poartă vina directă de răpirea Basarabiei în 1940 prin semnarea pactului Molotov-Ribbentrop), forțele progresiste ale Rusiei, Ucrainei, vor contribui la eliberarea ei de sub ocupație și se va permite reîntregirea patriei noastre România. E dreptul nostru național și dreptul nostru de a tinde spre acest scop. Să nu ne temem și să mergem neînfricați spre cucerirea Adevărului care este de partea noastră. Circa trei ani, înainte de trecerea la cele veșnice, am fost avocatul lui Grigore Vieru. Marele nostru poet, era convins că Basarabia va reveni la Patria mamă cu concursul marilor puteri ale lumii. Iar Rusiei, rușilor trebuie să le spunem adevărul despre Basarabia, care, din păcate, fiii ei, de multe ori nu-l cunosc. Vom trăi veșnic cu rușii, ucrainenii, alte etnii de la noi în Basarabia reîntregită cu Patria mamă România. Și să nu ni se spună că Rusia, rușii au făcut mult la prosperarea noastră aici, cu ajutorul lor. Adică, să nu fie rușii ne-am prăpădi. Adevărul este că și românii basarabeni au făcut enorm de mult pentru Rusia, ani la rând exportându-le roadele pământului nostru mănos, iar mii de fii și fiice au fost în robie la ei, contribuind prin sacrificii până la moarte fizică, să le înflorim patria. Rusia să nu uite că mii de feciori de-ai noștri nu s-au întors de pe pământurile ei unde au căzut răpuși de hordade fasciste din cel de-al Doilea Război Mondial. Cinstit ar fi ca Rusia, Ucraina să-și retragă ocupații din Basarabia și să trăim în continuare ca vecinii. Românii știu a aprecia gesturile bune, care le așteaptă cu nerăbdare să le facă conștiincios și onest vecinii noștri de la răsărit de la 1812 încoace. Mai conștientizez că la moment lucrul acesta este imposibil. Rusia, Ucraina sunt state puternice, cu arsenale militare impunătoare și nu vor permite retrocedarea pământurilor asuprite de ele. Dar, sunt convins că teritoriile românești vor fi eliberate. Să ne rugăm lui Dumnezeu ca populația din ținut să nu fie rusificată și ucrainizată așa cum ne-o doresc dușmanii de azi. Am răbdat 200 de ani de jug asupritor și nu aș dori ca lucrul acesta să mai continue încă un secol după care, totuna, pământurile Patriei mele se vor reuni. Dumnezeu și adevărul e de partea noastră!

Cartea mea cearcă să ajungă cu file de Adevăr, cu pagini de proză din creația mea de ani de zile, care vin să reflecte epoca în spațiul căreia îmi este dat să trăiesc. Consider că titlul ei constituie și el un Adevăr. Vă ofer această carte pe paginile căreia veți alege grâul de neghină și la finele lecturii veți judeca fiecare în parte dacă am spus sau nu Adevărul și dacă am dreptate..

Astăzi se citește foarte puțin. Totuși sper că cineva își va apleca fruntea asupra celor scrise de mine. Aș fi curios să aflu părerea ta, stimată cititorule, la poșta electronică: hozmi@yahoo.com.

Autorul, 2011

Patria mea, România are o istorie care este a moldovenilor, ca parte componentă a neamului românesc... Iată de unde a început ea, până la ocuparea Basarabiei de către Rusia la 1812... Vă propun pagini cognitive luate din internet.

MOLDOVA

Principatul Moldovei este un fost stat românesc ce a existat în Europa timp de peste cinci veacuri. Era împărțit în Țara de Sus (la nord de o linie Bacău-Chișinău) și Țara de Jos (la sud), la rândul lor împărțite în ținuturi și ocoluri (cele 24 ținuturi erau: Cernăuți, Hotin, Soroca, Rădăuți, Suceava, Dorohoi, Botoșani, Cărligătura, Neamț, Iași, Lăpușna, Orhei, Putna, Roman, Tecuci, Vaslui, Tutova, Bârlad, Covurlui, Frumoasa, Ciubărciu, Oblucița, Chilia, Cetatea Albă). Inițial Voievodatul Moldovei cuprindea și Basarabia și Bucovina, care atunci nu se numeau încă așa, dar aceste două regiuni au fost pierdute (și astfel redenumite) în urma creșterii puterii Imperiului Rus și a Imperiului Austriac. Ce mai rămăsese din Moldova s-a unit în 1859 cu Țara Românească formând astfel un nou stat, Principatul României (recunoscut ca independent în 1878, ca regat în 1881).

Etimologie, denumirile țării

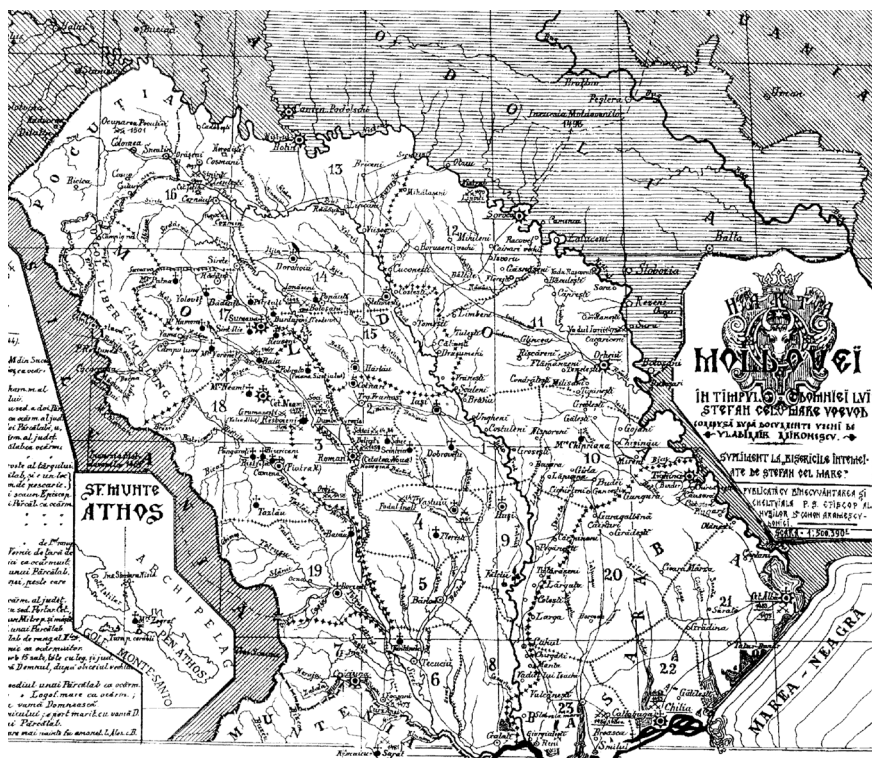
Etimologia numelui Moldova, inițial numele unui râu, este discutabilă. Majoritatea cercetătorilor se referă la cuvântul „Mulda”, care înseamnă în germana veche „scobitură prăfoasă, mină” (Hasdeu consideră că această denumire a fost adusă de bastarni), ceea ce se acordă cu: semnificația numelui românesc al primei capitale Baia; prezența pe aceste meleaguri a meșterilor mineri Sași (de la care se trage și denumirea cetății „Neamțului”); denumirea râului Moldova, în germană „Moldau” (nume care desemnează și Vltava din Republica Cehă), în maghiară „Molda” (Baia numindu-se în această limbă „Moldvár” iar voievodatul Moldovei: „Moldva”). Conform acestei teorii, Moldova ar însemna așadar „Țara minelor”. Dar există și alte teorii, conform cărora numirea Moldovei ar veni de la coniferul „Molift” prezent la altitudine în munții Călimani, în jurul Dornei și în masivul Ceahlăului, sau mai timpuriu, din antichitatea târzie, din limba gotică sau chiar dacică. În trecut mai circula și o legendă, raportată de Bogdan Petriceicu Hașdeu, după care voievodul maramureșean Dragoș de Bedeu, venit la vânătoare de zimbri în zonă, avea o cățea numită Molda, care, sleită de puteri, se înecă în râul ce-i poartă numele de atunci încoace. În actele cancelariei domnești țara era denumită: Moldova, după râul cu același nume. Uneori apare și numele de: „Moldo-Vlahia”, („Vlahia Moldovenească”, tradus din slavă: România Moldovenească), sau de „Bogdano-Vlahia”, (Țara lui Bogdan) de Dolha după numele domnitorului (tot maramureșean) sub care și-a obținut independența. Grecii o denumeau: „Ruso-

Vlahia”, („Vlahia dinspre Rusia”); sau „Mauro-Vlahia”, („Vlahia neagră”, de la pădurile de nepătruns). Pentru Țara Românească, grecii foloseau denumirea „Ungro-Vlahia”, („Vlahia dinspre Ungaria”). Turcii foloseau denumirile: „Bogdan-ili”, sau „Kara-Bogdan” („Bogdania neagră”) (cu referire atât la întemeietorul Bogdan I, cât și la pădurile de nepătruns). Teritoriile Moldovei istorice (engleză: „Moldavia”, germană: „Moldau”), au astăzi numiri diferite atât pe planul internațional, cât și în România. Denumirile „Moldavia” și „Moldaw” au fost păstrate numai pentru regiunea Moldovei din România. În România, în mod curent se numește „Moldova” doar partea de vest a fostului principat, pe malul drept al Prutului, parte care s-a unit în 1859 cu Țara Românească spre a forma Principatele Unite Române. Republica Moldova este denumită în engleză: „Moldawian Republic”, în germană: „Moldawien”. În România, în mod curent este numită „Basarabia”, deși Republica Moldova nu corespunde decât parțial cu limitele definite de anexarea rusească din 1812, care a denumit „Basarabia” toată partea de est a Principatului Moldova, dintre Prut și Nistru. În decursul istoriei numele Moldova a mai desemnat: Republica Democratică Moldovenească, proclamată de Sfatul Țării la Chișinău, pe teritoriul Basarabiei, la data de 21 noiembrie 1917 (independentă la 24 ianuarie 1918 și unită cu România la 27 martie 1918); Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească constituită în 1924 în componența URSS; Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (engleză: „Moldawien SSR”, germană: „Moldauische SSR”), membră a URSS din 1940 până în 1991.

De remarcat că în engleză și germană, numirea RSS Moldovenești se referea la toponimul „Moldavia”, „Moldaw”, fiindcă neologismele „Moldovenească” și „Moldawien”, care în aceste limbi deosebesc Republica Moldova de Moldova românească, nu erau încă inventate. După cum reiese din arhivele sale, Sfatul Țării alesese numele de „Republica democratică a Moldovei” (și nu a „Basarabiei”) tocmai pentru a „nu mai deosebi părțile nefiresc despărțite ale voievodatului de odinioară” și fiindcă „Basarabia” întinsă spre nord până la Hotin, era o numire rusească (Basarabia desemna, până în 1812, doar actualul Bugeac).

Geografie

La vest granița Moldovei era desemnată de Munții Carpați, la est granița era stabilită pe râul Nistru, la nord granița era pe râurile Nistru și Ceremuș, la sud Marea Neagră, Dunăre, Siret și Milcov. Moldova este în principal o regiune deluroasă, la sud se găsește o zonă de câmpie iar în vest se află lanțul muntos al Carpaților Orientali. Cel mai înalt vârf montan și în același timp cel mai vestit punct al principatului era Vârful Ineu cu o altitudine de 2.279 m. La ziua de azi Moldova istorică, azi este împărțită între România (46%), Republica Moldova (36%) și Ucraina (18%).

Harta Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare (1457—1504) Supliment la bisericile întemeiate de el. Publicată cu binecuvântarea și cheltuiala P.S.Episcop al Hușilor C.Aramescu-Donic

Istorie

Sub conducerea unor domnitori precum Ștefan cel Mare, Moldova a reușit să-și mențină independența față de otomani, să facă față numeroaselor năvăliri, precum erau cele ale tătarilor. Moldova devine în secolul XVI un stat tributar Imperiului Otoman, iar în secolul XVIII autonomia îi este redusă considerabil. În 1775, Imperiul Otoman cedează partea de Nord a Moldovei (Bucovina), Imperiului Habsburgic, iar în 1812, cedează Rusiei, teritoriul dintre Prut și Nistru, (Basarabia). În 1856, 3 județe din sudul Basarabiei (Cahul, Bolgrad și Ismail) re- intră în componența Moldovei. În 1859, Moldova se unește cu Țara Românească, pentru a forma Principatele Unite, numite din 1862, România, sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza. În 1918, Basarabia și Bucovina se vor uni cu România, dar aceste regiuni (cu excepția Bucovinei Centrale și de Sud) vor fi ocupate de către Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice (URSS) în 1940 și 1944, formând o re-

publică sovietică aparține. Anumite părți din Moldova istorică (Bucovina de Nord, Ținutul Herța, județul Hotin și Sudul Basarabiei-cunoscută și ca Basarabia veche) fac astăzi parte din Ucraina.

Cum a început cucerirea de către Rusia a Principatului Moldovei

Dorința rușilor de a pune mâna pe această palmă de pământ s-a ivit încă de pe timpul Împăratului lor Petru I, care purta războaie cu turcii, dar de fapt, intenționa cucerirea și acapararea a noi teritorii și noi popoare. Aceste dovezi sunt întemeiate, pornind de la amplasarea geografică a Rusiei, expusă în harta de mai jos (pag. 14–15) și de către testamentul lui Petru I, care, înainte de moarte a scris renumitul său act de moștenire față de generațiile viitoare ale rușilor.

Elaborat în 1725, Testamentul lui Petru I, tarul Rusiei (1672–1725) a fost adus la Paris în anul 1757 de către ambasadorul Franței la Petersburg și predat Regelui Ludovic al XV-lea. Acest document, publicat la Paris în anul 1843, a fost citit și comentat cu mare interes, în anii care s-au scurs de la descoperirea lui, de capete încoronate din Europa, de politicieni, istorici și oameni de cultură. Considerat de unii ca apocrif, Testamentul lui Petru cel Mare reprezintă un text a cărui valoare rezidă în confirmarea, prin fapte istorice, a recomandărilor către urmași, elaborate de țar sau atribuite acestuia. Implicațiile pentru actualitatea geopolitică internațională și, în particular, pentru cea românească, sunt extraordinar de importante, permițându-ne să înțelegem multe lucruri care se întâmplă, acum, sub ochii noștri.

**File moștenitoare lăsate cu
limbă de moarte către urmașii
lui de acest fiu al Rusiei**

Textul Testamentului

În numele Prea Sfintei și Nedespărțitei Treimi, Noi Petru I, către toți urmașii noștri moștenitorii Tronului, Guvernanților și nației rusești.

Marele Dumnezeu, de la care avem existența și Coroana noastră, luminându-ne, îmi arată mie a privi spre poporul rusesc ca fiind chemat a stăpâni în viitorime toată Europa. Eu pun temei acestei idei, că națiunile Europei au ajuns cele mai multe într-o stare de vechime aproape de a lor cădere. Urmează dar, a fi ele subjugate de un popor tânăr și nou, când va ajunge la întregimea creșterii sale și va căpăta toată a sa putere ...

Eu am găsit Rusia ca un pâraiaș și o las ca un râu mare. Iar moștenitorii mei o vor face și mai mare, întinsă, hotărâtă de a face să rodească Europa cea stârpită.

Eu le las instrucțiunile următoare pe care le recomanduiască la a lor luare aminte ca să le păzească cu statornicie.

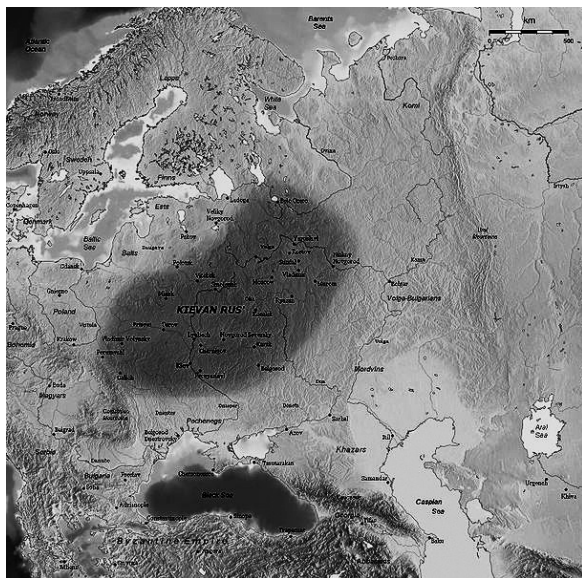
A ține nația rusească necurmată în stare de război, spre a avea pe soldații ei pururea deprinși cu războiul ... Războiul să ajute păcii, în interesul întinderii Rusiei și a înaintării ei în înflorire.

A chema prin toate putincioasele mijloace, de la națiile cele învățate ale Europei, comandiri în vreme de război și oameni învățați în vreme de pace, spre a face ca nația rusească să capete foloase de la celelalte nații, fără a pierde nimic din ale sale proprii.

A se amesteca în toate pricinile și dezbaterile din Europa, mai vârtos în acele țări care fiind mai în apropiere, interesează mai cu seamă.

A vâri vrajba în Polonia, a hrăni în ea tulburări neconținute; a câștiga cu bani pe cei mai puternici, a avea înrâuriri în Dietele lor spre a putea lucra la alegerea Crailor lor și a-și face partizani în Polonia ... Dacă puterile vecine s-ar împotrivi să le împace împărțind-o cu ele ...

A lua cât s-ar putea mai mult din hotarele Suediei și a ști cum să se facă ca însăși ea, Suedia, să-i deschidă război, spre a-i gasi pricina de a o subjuga... A dezbina Suedia de Danemarca și, cu luare aminte, a hrăni rivalitățile lor.

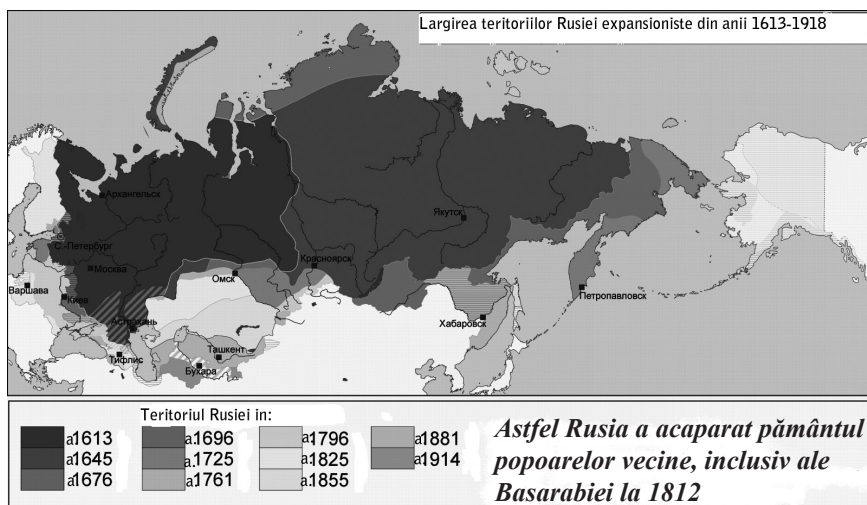

Teritoriul istoric al Rusiei kievene care a creat premisele de fondare a Statului Rus

A însofi Prinții ruși întotdeauna cu prințese din Germania spre a înmulți influența noastră acolo ... să se unească de la sine la pricina noastră.

A căuta alianță de comerț cu Englitera, mai mult decât a oricărei alte puteri, pentru că ea are mai mult trebuință de NOI ... a schimba che-resteaua noastră și alte produse cu aurul ei și a face ca negustorii și matrozii ei să-i deprindă pe cei ai nației noastre spre navigație și comerț.

A se întinde neîncetat

către Nord pe marginea Mării Baltice și către Sud pe marginea Mării Negre.

A se apropia cât mai mult de Constantinople și de India, că acel ce va stăpâni acolo, va fi adevăratul stăpânitor al lumii ... A străbate până la golful Persic, a restatornici de se poate comerțul cel din vechime al Orientului și a se întinde până în India care este magazia lumii...

A căuta și a câștiga alianța Austriei ... a o sprijini în zădarnicele ei închipuiri de a stăpâni Germania... iar prin taină a întărâta dușmânia Prinților Germaniei împotriva ei...

A face de a interesa curtea Austriei ca să izgonească pe turci din Europa și a nimici pretențiile ei când vom subjuga Constantinople...

A face pe toți grecii dezbinați ce sunt împrăștiați în Ungaria, Polonia și alte țări, să se lipsească de ele și a se reface sprijinul lor și a intermedia o asociație universală; aceștia vor fi tot atâția prieteni pe care Rusia îi va avea în statul fiecărui dușman al ei.

După ce Suedia se va dezmembra, Persia se va birui, Polonia se va subjuga și Turcia se va supune ... a propune foarte tainic la curtea Franței, apoi la cea a Austriei, de a împărți cu ele imperia lumii, măgulindu-le ambiția și iubirea lor de sine... Rusia să se ajute cu ele pentru a le desființa pe urmă ...

Dacă amândouă aceste curți vor refuza propunerea Rusiei, atunci trebuie să se știe cum să împartă între ele gâlceava și a le face să se slăbească una pe alta ... Apoi Rusia, folosindu-se de un prilej hotărâtor, va năvăli asupra Germaniei, pornind totodată cu două flote mari ce vor năpădi Franța. Aceste două țări biruindu-se, celelalte părți ale Europei vor trece lesne și fără împotrivire sub jugul Rusiei.

Cu Alexandru Suvorov rușii au pornit spre Europa în realizarea testamentului lui Petru I. Ieri cu calul...

Rusia răpește Pământul Patriei noastre prin Târgul jefuitor făcut cu Turcia de la București în 1812

În urma războiului ruso-turc din 1806-1812, câștigat de Imperiul Țarist, rușii cereau „ambele țări românești” (Țara Românească și Moldova). Doar iminența atacului lui Napoleon a făcut ca pretențiile rusești să se reducă treptat, de la ambele țări române, la toată Moldova, apoi la teritoriul Moldovei dintre Nistru și Siret, pentru ca, până la urmă, pretențiile să se limiteze la ținuturile turcești dintre Nistru și Prut: ținutul Hotin și Bugeacul (Basarabia pe hărțile europene). Iscusin-

ța negociatorului francez Gaspard Louis Andrault, conte de Langeron (1763-1831), care servea interesele țarului, a permis însă și anexarea părții răsăritene a Moldovei care nu făcuse parte din vilayeturile (provinciile) otomane, prin extinderea frauduloasă a denumirii

de Basarabia la toate ținuturile dintre Dunăre și Hotin, mulțumită complicității primului dragoman al Porții, care și-a trădat suveranul în schimbul unui latifundiu și al unui inel foarte prețios. (Ulterior primul dragoman a fost executat pentru trădare din ordinul Porții.) Tratatul de la București din 16/28 mai 1812, încălca astfel practica internațională și normele de drept existente la moment, de vreme ce Imperiul Otoman ceda ținuturi care nu-i aparțineau și care făceau parte dintr-un stat vasal, dar autonom, cu care imperiul avea un tratat ce garanta frontierele de atunci. Au urmat schimburi importante de populații cu Imperiul Otoman, musulmanii turci și tătarii din Bugeac, precum și un număr de peste 30.000 de moldoveni, părăsind teritoriul anexat pentru a se stabili în Dobrogea (teritoriu rămas otoman, unde se amestecară cu românii locali ziși Dicipeni) și fiind înlocuiți

*Banii impuși de Rusia în Transnistria și Tighina după
invazia din 1992
Azi cu banul...*

cu peste 60.000 de bulgari și găgăuzi veniți din Bulgaria și Dobrogea, precum și de aproximativ 150.000 de ruși și ucraineni, rușii stabilindu-se cu precădere în orașe. Pe lângă aceștia, dezvoltarea economică a secolului XIX, chiar dacă era mai înceată decât în restul Europei, a contribuit și ea la procesul de rusificare a regiunii, chiar dacă nu toți noii veniți erau ruși. Afluxul de evrei, armeni, greci, germani și alții a făcut din gubernia Basarabiei un ținut în care orașele erau foarte pestrițe, rusa fiind singura limbă comună, iar băștinașii nu mai erau decât 70 % din populație în 1910. Procesul de deznaționalizare s-a desfășurat și prin rusificarea toponimelor (Chișinău – Kișiniov, Orhei – Orgheiov, Ciubărciu – Ciobrucci...) sau prin oficializarea sistematică a denumirilor turcești în dauna denumirilor moldovenești, ori de câte ori se putea (Frumoasa - Kagul, Oblucița – Ismail, Cetatea Albă – Akkerman, Tighina – Bender...). Nu este vorba aici de antiromânism, dat fiind că sentimentul românității nu apăruse încă în Basarabia în perioada 1812-1840 : Imperiul țarist căuta pur și simplu să șteargă proveniența istorică moldovenească a Basarabiei. În rezultatul războiului din Crimeea, pierdut de Imperiul Rus, între 1856 și 1878 județele Cahul, Bolgrad și Ismail au reintrat timp de 22 de ani în componența Moldovei, respectiv din 1859 a României. După 1850, sentimentul național începe să se manifeste în Basarabia, atât ca românism cât și ca moldovenism, cele două revendicări fiind atunci sinonime. Dar ele nu se puteau manifesta fățiș, pe plan politic, atâta vreme cât Imperiul țarist le considera ca fiind manifestări de trădare. Odată, însă, cu prelungirea primului război mondial care a condus la prăbușirea țarismului, mișcarea națională a băștinașilor din Basarabia a devenit politică. Astfel, la Chișinău în data de 3 martie 1917 a fost înființat Partidul Național Moldovenesc sub conducerea lui Vasile Stroescu cu obiectivul de a „crea o dietă provincială numită Sfatul Țării”. Prima întrunire a Sfatului Țării a avut loc în ziua de 21 noiembrie 1917 când a fost ales în funcția de președinte Ion Inculeț, în timp ce Pan Halippa a fost ales vicepreședinte, iar secretar a devenit Ion Buzdugan. Sfatul Țării a proclamat oficial Republica Democrată Moldovenească (și nu „Basarabeană”) la data de 2 decembrie 1917. Minoritățile aveau de asemenea reprezentanți în Sfatul Țării. A apărut la Chișinău în 1906, primul ziar de limba română, *Basarabia*, care a apărut în mai puțin de un an, autoritățile închizându-l după ce a publicat textul și notele imnului “Deșteaptă-te, române!. În 1912, când se celebrau 100 ani de ocupație, Făclia Țării scria că „Țărișoara noastră este cuprinsă de întuneric ca și o sută de ani în urmă”; ziarul este închis imediat de autorități. În chemările către basarabeni lansate în aprilie 1917, Emanoil Catelli spunea: „Moldovenii care au tăcut timp de 106 ani, trebuie să vorbească astăzi mult mai tare, să li se audă glasul nu numai până la Petrograd, ci până la Londra, la Paris și la Roma. Căci ei sunt români, numai rușii i-au degradat la rolul de „moldoveni”. Și ei vor să-și ceară acum toate drepturile. Mai mult – ei vor să și le ieie singuri. De aceea-i revoluție acum, ca să luăm îndărăt tot ce ne-au furat tâlharii timp de 106 ani!”

Așa-numitul “tratată de pace” semnat pe 16/28 mai 1812, între Imperiul Rus și Imperiul Otoman, ca rezultat al terminării războiului ruso-turc din 1806 – 1812, s-a încheiat fără participarea reprezentanților Moldovei. Adică turcii și rușii au hotărât să ne fure o parte din Patrie, fără să ne întrebe. Iată textul aceluia odios document al epocii tratat prin care rușii au devenit peste noapte stăpâni între Nistru și Prut.

Noțiuni generale

Războiul ruso-turc din 1806–1812 a izbucnit pe 18/28 octombrie, țarul Alexandru I ordonând trupelor sale să traverseze Nistrul și să ocupe Țările Române. Cei mai importanți factori de influențare a războiului din 1806–1812 au fost jocurile de interese dintre Prusia, Franța și Imperiul Habsburgic.

La începutul ostilităților, toți ambasadorii ruși din capitalele europene au fost instruiți să declare că Imperiul Rus nu avea “nici cea mai mică intenție să cucerască ceva de la Turcia”, urmărind doar “prevenirea intenției lui Bonaparte, clar exprimate de ambasadorul său la Constantinopol, de a trece armata franceză prin posesiunile otomane, pentru a ataca la Nistru”. În pofida asigurărilor inițiale, cu ocazia semnării Tratatului de la Tilsit de pe 25 iunie/7 iulie 1807 dintre Rusia și Franța și după întâlnirea de la Erfurt dintre Alexandru I și Napoleon, țarul a căpătat în cele din urmă acceptul suveranului francez pentru ocuparea de către Imperiul Țarist a celor două principate dunărene – Valahia și Moldova – în cazul victoriei rușilor în războiul cu otomanii din 1806-1812.

Tratatările între turci și ruși... fără participarea moldovenilor

Având asemenea asigurări diplomatice, rușii au înaintat propuneri de pace negociate încă din octombrie 1811 la Giurgiu, după înfrângerea armatelor otomane la Ruse și Slobozia. Propunerile țariste prevedeau ca “principatele Moldova, Valahia Mare și Mică și Basarabia” să se alipească “pe veci la Imperiul Rus, cu orașele, cetățile și satele, cu locuitorii acestora de ambele sexe și cu averea lor”, specificându-se că “fluviul Dunărea va fi de acum înainte granița dintre cele două Imperii”. Mediatorii britanici și francezi au încercat să târăgăneze cât mai mult tratatările de pace iar, în același timp, din partea țaristă, Mihail Kutuzov, depunând toate eforturile pentru încheierea păcii mai înainte de previzibila invazie napoleoneană. Înalta Poartă s-a opus propunerilor inițiale țariste, Rusia declarându-se mulțumită și cu ocuparea “doar” a teritoriului dintre Siret și Nistru. Evoluțiile militare și politice i-a determinat pe unii politicieni și generali ruși să ceară guvernului țarist să accepte doar ocuparea Bugeacului (viitoarele județe Cahul, Ismail și Cetatea Albă). Odată cu îmbunătățirea situației de pe front, Imperiul Țarist a cerut ferm cedarea întregului teritoriu dintre Prut și Nistru.

Iată ce scria amiralul Ciceagov (vezi Memoires de L'Amiral Tchitchagov, Paris, 1909, pag. 360-370), "În această epocă (1808–1812) administrarea țării a ajuns la atâta dezordine, că foamea a izbucnit în Valahia, provincie care ar putea să fie cea mai fertilă din Europa. Drept consecință s-au ivit bolile molipsitoare și mortalitatea a devenit extremă", și mai departe: "Împăratul, înainte de a mă concedia, mi-a dat, pentru ca să mă fac cunoscut, un lung memoriu care conținea plângerile locuitorilor nenorociți din Moldova și Valahia împotriva armatelor rusești ale generalului Kutuzov și mi-a spus: "Nu mai pot suferi mai mult asemenea grozăvii". "Când am venit la armata de pe Dunăre, scrie mai departe Ciceagov, am aflat la toate muștrările care i se făceau comandantului general Kutuzov în această privință el răspundea: **"Am să le las moldovenilor doar ochii, ca să poată plânge!"**" (Memoires de L'Amiral Tchitchagov, Paris, 1909, pag. 36)

Mihail Kutuzov, contribuind direct la cucerirea Basarabiei de către Rusia în 1812, a spus: "Am să le las moldovenilor doar ochii, ca să poată plânge!"

Tratatul de pace

Tratatul de pace a fost semnat pe 16/28 mai 1812 la București, în hanul agentului rus Manuc Bei. Tratatul avea 16 articole publice și două articole secrete.

Prin articolele 4 și 5, Imperiul Otoman ceda Imperiului Rus un teritoriu de 45.630 km², cu 482.630 de locuitori, 5 cetăți, 17 orașe și 695 de sate, (conform recensământului ordonat de autoritățile țariste în 1817). Au trecut în componența Imperiului Rus ținuturile Hotin, Soroca, Orhei, Lăpușna, Greceni, Hotărniceni, Codru, Tighina, Cârli-gatura, Fălciu, partea răsăriteană a ținutului Iașilor și Bugeacul. Autoritățile țariste au denumit în 1813 noua regiune ocupată "Bessarabia".

Actul de anexare a Basarabiei de către Imperiul Rus a fost unul fraudulos, deoarece încălca practica internațională, cu toate normele de drept existente la acel moment.

Printr-un manifest emis la încheierea tratatului de pace, Imperiul Rus s-a

obligat să-și retragă trupele din Moldova. De asemenea, țarul garanta locuitorilor de pe ambele maluri ale Prutului dreptul ca, timp de un an, să se mute de ce parte a noii granițe ar fi dorit să-și vândă averea după propriul interes. În timpul acestui an, s-a înregistrat încheierea unui număr extrem de mare de vânzări și de schimburi de moșii.

Vechiul principat al Moldovei a fost destrămat, după ce pierduse pământuri din nord, numite de Austro-Ungaria Bucovina, în 1774, a pierdut teritoriile estice, numite de ruși Bessarabia. Cedarea de către Imperiul Otoman a părții de răsărit a Moldovei s-a făcut cu încălcarea tratatelor în vigoare și a dreptului internațional (valabil în epocă), deoarece Moldova nu era provincie turcă. De altfel, diplomatul turc semnatar al Păcii de la București avea să fie executat pentru modul catastrofal în care a condus negocierile.

Pentru țarul Alexandru I, semnarea tratatului a fost un mare succes diplomatic și militar, el ratificând tratatul numai cu o zi mai înainte de declanșarea invaziei lui Napoleon în Rusia. Trupele retrase de la Dunare au ajutat la lupta împotriva împăratului francez, iar Imperiul Otoman înfrânt a încetat să mai fie aliatul Franței.

Dacă, la început, țarul Alexandru I a încercat să câștige simpatia noilor supuși prin asigurarea unor condiții de dezvoltare autonome a provinciei, în scurtă vreme s-a trecut la reorganizarea Basarabiei Mari ca gubernie, populația fiind supusă politicii de rusificare.

Chiar din primii ani, după răpire, în 1812 Rusia a început să lichideze școlile naționale, slujbele în biserici să le introducă doar în limba rusă. Pe plaiul nostru au început să apară diferite personalități notorii ale timpului, care au demonstrat aroganță rusească și desconsiderarea față de tot ce era național. În perioada anilor 1820–1823 la Chișinău s-a aflat în surghiun poetul iubit al rușilor Alexandr Pușkin.

Comentariu: Răpirea Basarabiei la 1812 nici azi nu este recunoscută de către Rusia, decât ca o “unire benevolă”. Jaful istoric nu este recunoscut nici de Ucraina care actualmente ocupă o parte din Bucovina, Basarabia de Nord și acelei de Sud, supunându-le ucrainizării barbare, lichidând o localitate după alta, populate de vorbitorii de limbă română

Mai jos dau citire fragmentelor din pledoariile cinice și șovine ale lui Alexandr Pușkin, referitor la locurile și populația proaspăt ocupată de țara lui, Rusia.

Dând glas pustietății...

Adeseori trecînd pe Aleea clasicilor literaturii române din centrul Chișinăului, în capătul căreia stă cocoțat bustul lui Alexandr Pușkin, citesc versurile cioplite pe postament ce-i aparțin:

„Cu lira nordică, dând glas pustietății
Am poposit aci...”

Mă uimește cuvîntul „pustietății” și mă întreb: oare atunci, în acea perioadă, când Alexandr (Sașa) Pușkin fusese exilat în Basarabia (1820), moldovenii nu aveau tradițiile, obiceiurile, folclorul care-l au acum? Oare el a văzut numai locuri pustii și n-a putut să-l impresioneze nimic? De ce Basarabia, în viziunea lui, era un loc pustiu?

Acest frământ a sporit și mai mult când, nimerindu-mi în mâini un volum de Alexandr Pușkin, am citit o scrisoare de-a Domniei sale, din 1830, scrisă deja după plecarea lui din Basarabia. El îi comunica amicului său din Chișinău N.S.Alexeev că aflarea lui pe meleagurile noastre în exil, nu i-a lăsat nici o impresie deosebită.

„Prebăvanie moio v Bessarabii do sele ne ostavilo nicakih sledov – ni poeticeskih, ni prozaiceskih”.

(Aflarea mea în Basarabia nici până în ziua de azi nu mi-a lăsat vreo amprentă cât de cât, nici poetică, nici prozaică”)

În prefața ediției operelor complete a lui Alexandr Pușkin din 1887 (în redacția lui P.A.Efremov), am aflat preocupările și pasiunile ce le-a avut tînărul surghiunit în Basarabia.

„Vino, cartocinaia igra, volokitstvo za koketlivîh i vesima ustupcivîmi moldovankami, greceankami, italiankami, evreikami i țigankami; zadornîe stocnovenia s șulerami i breterami... nakoneț – dve duăli, blagopolucino, vprocem, oconcivșiesea – takovî bili proiavlennia razmașistoi naturî molodogo izgnannika...”

(Vinul, jocul de cărți, turbulența după cochetele și ușuraticile fete moldovence, grecoice, italiene, evreice și țigănci: confruntările zvăpăiate cu potlogării, coțcării... în sfîrșit – două dueluri, care s-au terminat cu bine, acestea erau manifestările tînărului și aprigului surghiunit).

Deci, reiese, că poetul ducea o viață destul de interesantă în felul său pe acest loc „pustiu”. Pușkinistul Boris Trubețkoi, în monografia sa „Pușkin în Moldova”, reedităată la Chișinău tocmai de 7 ori, la pagina 180 menționează:

„În persoana lui Pușkin, care a întruchipat în sine geniul poeziei ruse, pentru prima oară au început a se contura relațiile culturale și literare dintre poporul rus și cel moldovean.”

Adică această personalitate, a deschis pentru prima dată porțile culturii ruse la noi în Basarabia!?. Una ne spune savantul, nominalizat mai sus, dar alta găsim într-o scrisoare adresată de către Alexandr Pușkin amicului său de la Chișinău în anii de surghiun:

„Zdesi u nas moldovanno i toșno, ah Boje moi...”

(Aici la noi e moldovenime și greață, Dumnezeu meu...!) (vezi volumul 7 al operelor pușkiniste, în redacția lui A. S. Suvorin, S-Petersburg, 1903, pagina 47).

Aș dori să-i întreb pe pușkiniști, cum înțeleg dumnealor cuvântul „moldovanno” (moldovenime)? Cuvântul „toșno” (greață), însă, nu exprimă nici un dubiu, nu-i așa?

Același ”respect” al poetului față de poporul român basarabean, în mijlocul căruia se afla, îl desprindem și dintr-un catren din romanul în versuri „Evghenii Oneghin”:

*„Dalece severnoi stoliți
Zabâl ia vecinâi vaș tuman
I volinâi glas moiei țevniți
Trevojit sonnîh moldovan”.*

*În traducere română înseamnă:
Eu v-am uitat cu nordu-n ceață
Cu val de neguri și curteni
Ca să-i trezesc în dimineață
Pe somnoroșii moldoveni.*

Boris Trubețkoi, în monografia sa, afirmă că la acele vremi, când Pușkin i-a numit pe moldoveni „somnoroși”, i-a avut în vedere pe boieri, deși savantul nu aduce nici un argument convingător în această privință. Și dacă alte argumente convingătoare nu există, atunci, haideți să ne punem întrebarea: ce a vrut să demonstreze marele poet național al rușilor, mai turnînd, ca din gavanos, următoarele strofe:

*Sredi neistovîh țiganok
Ia, kak Orfei sredi vakhanok.
V crugu koketok moldovanok,
Pojalui, bog sredi bolvanok.*

*Zato mej grustnîh moldovan
Ne lani v ovraghe livinom.
Vernee, lev mej obezian.
Ia – koni arabskii Alimadan
V smirennom tabune oslinnom.*

În limba română:

*Printre-ale țigănimii mutre
Eu sunt Orfeu ca printre cutre.
Eu printre moldovence proaste
Sunt Zeu al vechilor năpaste.*

*Iar printre moldoveni sunt eu
Nu căprioară, dar un leu.
Mai bine zis, printre maimuțe
Sunt leu și cal de Almadan,
Pe al măgarilor tăpșan.*

În aceeași monografie, B.Trubețkoi încearcă să ne convingă că poetul a manifestat un viu interes față de viața social-politică a românilor basarabeni (moldovenilor) (pag. 7 și 180).

Părerea mea, însă, e că poetul a avut o atitudine aproape ostilă și plină de aroganță. Precum este stabilit, Alexandr Pușkin venise la numai 8 ani după cotoșirea Basarabiei de către Imperiul Rus. Nu o dată m-am întrebat: care, totuși, a fost poziția lui Alexandr Pușkin – a unui om progresist al Rusiei – față de răpirea teritoriului dintre Nistru și Prut la 1812? Citez fraza ce aparține marelui poet:

„Dunărea trebuie să devină reala frontieră dintre Rusia și Turcia. De ce Ecaterina nu a realizat acest plan important la începutul revoluției franceze, când Europa nu avea timp să acorde atenție la întăririle noastre militare, iar Turcia extenuată nu putea să ne opună nici o rezistență? Acest lucru ne-ar fi scutit pe viitor de griji suplimentare.”

Ziaristul Serghei Fomin, în articolul „Și totuși regele e gol!”, apărut în revista „Ko-

drî” de la Chișinău, în numărul 6, pag. 151 din 1989, reproducând acest pasaj pușkinist de mai sus, regretă pe bună dreptate că poetul, nu ne știa bine nici istoria, nici geografia, nici necazurile acestui pătimit pământ al Basarabiei. În altă carte „Jizni Puškina, rasskazannia im samim i ego sovremennikami” (Viața lui Pușkin povestită de el și contemporanii săi) editată la Moscova în 1987, la pag. 428, citim o altă referință a marelui poet din acele vremi, la tema menționată:

„ E o chestie importantă: ce are de făcut Rusia: vom cuceri noi Moldova și Valahia sub pretextul mijlocitorilor pacifiști, vom trece Dunărea în calitate de aliați și dușmani ai dușmanilor lor?”

De aici rezultă și mai pregnant ambițiile imperiale ale tânărului poet, desconsiderarea și ignorarea românilor basarabeni, care nimeriseră de sub jugul turcesc sub jugul rusesc. Domnia sa se credea, probabil, că în surghiunul din Basarabia, se află de fapt în Rusia, deoarece versurile următoare ne demonstrează că Prutul, în viziunea sa, era frontiera dintotdeauna a pământurilor aflate în posesiunea rușilor:

*„ V stepeah zelennâh Budjaka,
Gde Prut, zavetnaia reka,
Obhodit russkie vladenia. ”*

*Peste-al Bugeacului întins
Pe unde Prutu-și face cale,
Moșii rusești se-ntind natale...*

Exprimându-și în opera sa atitudinea față de poporul nostru, Alexandr Pușkin se referea adesea la boierii moldoveni. Avea el ce avea cu dâșșii. Precum se știe, în acea perioadă, la Chișinău, trăiau în afară de băștinași, și alte naționalități. Poetul, însă, nu se știe de ce, se împiedică cel mai mult de moldoveni.

Odată, Alexandr Pușkin și-a permis s-o insulte în public pe soția boierului Tudor Balș. Soțul acesteia i-a făcut observație, chemându-l la respect, dar Alexandr Pușkin i-a replicat... cu pumnii. L-a bătut zdravăn, încât guvernatorul Basarabiei generalul Inzov, ocrotitorul său, a fost nevoit în semn de pedeapsă să-i aplice arest la domiciliu. Acest lucru îl confirmă însuși poetul. În volumul 5 al operelor sale, apărute în redacția lui Brokhauz-Efron (S-Petersburg, 1911, pag. 529), găsim următoarele cuvinte:

„ Bătrânelul Inzov mă închidea sub arest la domiciliu, de fiecare dată când se întâmpla să-l bocănesc pe vreun boer moldovean.”

Cazul respectiv i-a servit drept sursă de inspirație, fiind redat și în versuri:

*„... iasskii pan
Izvestnâi nam bolvan...
Pobit nemnojko mnoiu...”*

*“... boier ieșean
Ce-l știm de bădăran...
A fost bătut de mine. ”*

Dar poate atitudinea poetului a fost alta față de reprezentantele sexului frumos? În ediția operelor complete din 1887, în redacția lui P.A.Efremov (pag.388) citim următoarele:

*„ Tî nakazana segodnea
I tebea pronzil Amur
O, ciuvstvitelinaia svodnea,
O, krasa moldavskih dur!.. ”*

Traducerea în română înseamnă:
*“Ești pedepsită azi de-Amur
Săgeți de dor ți-nfîge-n coaste –
Ce moldovence-am cunoscut
Frumoase, dar atât de proaste!”*

Dar poate că pe poet l-au inspirat locurile „pustii”, care erau atunci virgine, fără poluări și pesticide? Cum apărea orașul Chișinău în viziunea poetului? Punem atare întrebări, știind că Alexandr Pușkin a locuit timp de trei ani în acest oraș. Aici i se înalță azi monumente, aici avem o casă-muzeu, biblioteci, liceu, cea mai frumoasă stradă din centrul urbei ce-i poartă numele... Iată ce referire găsim în opera dumisale:

„Проклятый город Кишинев!
Тебя бранить язык устанет.
Когда-нибудь на грешный кров
Твоих запачканных домов
Небесный гром, конечно, грянет,
И — не найду твоих следов!
Падут, погибнут, пламенея,
И пестрый дом Варфоломея,
И лавки грязные жидов:
Так, если верить Моисею,
Погиб несчастливый Содом.
Но с этим милым городком
Я Кишинев равнять не смею,
Я слишком с библией знаком
И к лести вовсе не привычен.
Содом, ты знаешь, был отличен
Не только вежливым грехом,
Но просвещением, пирами,
Гостеприимными домами
И красотой нестрогих дев!
Как жаль, что ранними громами
Его сразил Еговы гнев!
В блистательном разврате света,
Хранимый богом человек
И член верховного совета,
Провел бы я смиренно век
В Париже ветхого завета!
Но в Кишиневе, знаешь сам,
Нельзя найти ни милых дам,
Ни сводни, ни книгопродавца.
Жалею о твоей судьбе!
Не знаю, придут ли к тебе
Под вечер милых три красавца;
Однако ж кое-как, мой друг,
Лишь только будет мне досуг,
Явлюся я перед тобою;
Тебе служить я буду рад —
Стихами, прозой, всей душою,
Но, Вигель, — пощади мой зад! ”

În românește:

Oraș de hulă – Chișinău,
Te-oi blestema viața toată –
Din păcătosul cer al tău,
Spre casele duhnind mereu
Un fulger groaznic o să cadă.
Și-atunci ți-oi pierde urma-n hău...
Vor arde-n flăcări să dispară
Bârlogul lui Bartolomeu,
Tejghele jidovești murdare:
Crezând lui Moise – așa, în pară,
Sodoma-a ars odinioară...
Dar lui, acest oraș zurliu,
Cu Chișinău nu-i fac pereche...
Eu Biblia prea bine-o știu,
Cu laude nu stau de veghe
Sodoma, știu, era vestit
Nu doar prin dulcile păcate
Dar și cu școli, cu chefuri mari
Cu fete coapte-un pic umbrate...
Păcat că tunete-nfocate
Iehova aprig i-a menit
Într-un dezământ fără de vină,
Sunt om păzit de Dumnezeu
Sau cel ce-n tron are hodină,
Mi-aș fi-ndurat și veacul meu
Ca-n cel Paris – oraș lumină!
Da-n Chișinău și singur știi,
Cucoane nu găsești duioase,
Nici întâlniri în librării –
Soarta aici ți-i dureroasă!
Că ți-or veni într-un târziu
Trei mândre dulci în prag de seară,
O, frate, nu-s convins, nu știu...
Oricum, prietene, când sunt
Cu fundu-n sfânta relaxare!

Firește, nu i-a prea convenit poetului orașul provincial de atunci și el l-a imortalizat în aceste culori sumbre. Se vede că tânărul Sașa Pușkin, pe atunci, era înclinat spre slăbiciuni față de minorități cu șezuturile azurii (avea tot dreptul) deoarece Vigheli, precum observați din destăinuirile bietului poet, îi prea obosea fundul... Și totuși, am căutat insistent în opera sa măcar un cuvânt de bine despre românii basarabeni, dar zadarnic. Dimpotrivă. Am găsit în versurile lui multă desconsiderare; robia și biciul e totul ce mai puteau merita popoarele asuprite de Imperiul Rus.

*Mai pașteți, pașnice popoare
De ce a turmei libertate,
Dacă nici knutul nu o doare?*

*Să fie tunsă, sfâșiată
Și moștenirea fie-i toată
Doar bici și jug, și clopoței...*

După perioada de aflare în surghiun, la 1823, Alexandr Pușkin părăsește Basarabia și pleacă la Odesa. Am crezut că nu va mai reveni în epitetele sale: „sommoroși”, „proști”, deoarece, precum mărturisește Domnia sa unui prieten „... eu am părăsit Moldova mea și m-am ivit în Europa”. Însă, oricât ar fi de straniu, chiar și din Odesa (din Europa, adică) el continuă să-i prezinte pe moldoveni în aceleași culori:

*„Iazâk Italii zlatoi
Zvucit po ulițe veseoloi,
Gde hodit gordâi slaveanin,
Franțuz, ispaneț, armeanin,
I grek, i moldovan teajiolii...”*

În românește:

Dulce grai italian
Răsună-n străzi și pe maidan
Pe unde-și are pasul grav
Franțuz și spaniol, și slav,
Și grec, și armean, și moldovean bolnav...

A spus poetul și... a plecat. A plecat, ca ilustrul nostru clasic Vasile Alecsandri, pe bună dreptate să-i răspundă cu următoarele versuri, drept recunoștință la atitudinea rusului, față de poporul nostru:

Fiind mai negru ca țiganii
Ce-ai tot cerșit la noi cu anii,
Tu, cel primit cu dor de sus
Nici bogdaproste nu ne-ai spus.

Cu dar de pâine și de sare,
Cu vin din beciul nostru mare
Te-am ospătat. Iar tu în zori
Râzând, te-ai scârnăvit în flori.

Apoi prin codri de milenii
Ai tot umblat de dragul lelii.
Ei, vezi atunci? Pun mâna-n foc:
Tu n-ai fost cal arab, ci porc!

(din ziarul chișinăuean „Țara”, din 21 mai 1991)

Desigur, că o să-mi replicați și veți zice: Poetul s-a aflat în Basarabia în exil. Era supărat pe propria-i soartă și nu l-a obligat nimeni să ne studieze, să ne înțeleagă destinul, necazurile. Este un adevăr. Dar cine i-a permis să ne ponegrească, să ne insulte în opera sa pe care rușii an de an o reeditează și o popularizează nu numai la ei în țară, ci pe toate meridianele globului. Aceste injurii dăinuie în opera sa. Iar noi, pușkinizăm în continuare localitățile din Republica Moldova. În toate orașele și orașelile avem străzi ce-i poartă numele. În satul Dolna – muzeu și monument. La Chișinău – casă-muzeu și trei monumente ș.a.m.d. Iar în centrul Aleii Clasicilor literaturii române de la Chișinău, aidoma unui feldfebel (fruntaș), ca reprezentantul „fratelui mai mare” stă monumentul lui. Deși, din istorie este cunoscut că acest monument, a fost înălțat în altă parte din parcul respectiv. Prin anii '60 ai secolului trecut, când a fost inaugurată Aleea Clasicilor, comuniștii l-au strămutat, ca să simbolizeze „influența mării culturi ruse „prietenia de secole moldo-rusă!”, prin persoana lui A.Pușkin” asupra literaturii române. Monumentul propriu zis (autorul A.Opekușin) a fost inaugurat la Chișinău în anul 1886 și se afla într-un colț al parcului, mai aproape de veceul public de azi. În acel loc istoric ar fi bine să fie reamplasat. Sunt convins că ar fi ceva firesc. Ar însemna un adevăr și un loc care-l merită un poet din partea poporului ce se respectă.

Mie, toate-acestea îmi stârnesc greață! Oare cum s-ar simți un armean la Erevan, un evreu la Tel Aviv, un azer la Baku, un spaniol la Madrid, știind că monumentul din centrul capitalei țării lui, reprezintă chipul unei persoane care i-a ponegрит neamul în opera lui nemuritoare?! Poate eu nu înțeleg ceva la mijloc. Educați-mă, dragi cititori, cu un sfat prietenesc.

Pe locul acestei clumbe în 1886 a fost inaugurat monumentul poetului. Clumba cu flori așteaptă să fie strămutată la locul lui istoric.

Monumentul poetului Alexandr Pușkin plasat în anii '60 ai secolului XX, în centrul Aleii Clasicilor literaturii române din Chișinău. Iată cum își exprima poetul “dragostea” față de băștinași: *“Zdesi u nas moldovano i toșno...”*

Care se traduce astfel: *„Aici mi-i greață de atâția moldoveni”*

*Здесь у нас
молдованно и
тошно...*
А.С.Пушкин

Comentariu: A. Puskin, în creația sa, nu era necesar să ne cânte, să ne laude, dar nu avea nici un drept să ne ponegrească precum a făcut-o. Consider că monumentul lui trebuie luat din centrul Aleii Clasicilor Literaturii Române și strămutat la locul lui istoric. Denumirea străzii din centrul Chișinăului să fie schimbată în numele de **1 Decembrie 1918**.

Huiduma rusească Grigorii Ivanovici Kotovski, fondatorul crimei organizate moderne din Basarabia

Altă monstruoșitate a Basarabiei este memoria materializată prin cele mai somptuoase monumente, pe care rușii le-au dedicat fiului lor răstăcitor pe aceste meleaguri Grigorii Kotovski. Monumentul ecvestru din fața hotelului “Cosmos” din Chișinău, colosul monumental de pe dealul din Hâncești, apoi denumirea străzilor, instituțiilor de până mai ieri... Majoritatea populației, îndeosebi generația tânără din Basarabia, deja nu mai știu cine a fost această persoană. Propaganda rusească de mai ieri trâmbea că rusul lor Grigorii Kotovski este “eroul legendar al poporului moldovenesc”! care cândva, lua de la cei bogați averea și o dădea săracilor! Studiind cele câteva dosare penale de la arhiva din Chișinău, Odesa, Kiev, am depistat cu totul altceva. Încă la 1990 în periodica de la Chișinău am publicat materialele de mai jos, pe care acum le reproduce, completate cu unele date luate din rețeaua internetului.

Precum am mai menționat, în copilăria mea, la școală, datorită propagandei rusești de ocupație în Basarabia, eram cu toții încântați de faptele lui Grigorii Kotovski, monumentul ecvestru, fastuos, al căruia se înalță chiar în inima Chișinăului. Ni se vorbea peste tot că el este eroul legendar al poporului moldovenesc, care făcea dreptate între populația băștinașă de la începutul secolului XX. Versiunea oficială era vehiculată de comuniștii ruși, care afirmau că el lua averea de la cei bogați și o dădea la cei săraci. Un fel de Robin Hud, al nostru, adică!.. După vizionarea filmului “Ultimul haiduc”, regizor V.Gagiu și a altor filme de producție moscovită, ni se prezenta o figură la fel de idealizată, chipul luptătorului pentru libertate s-a conturat și mai puternic. În manualele școlare ale timpului, citeam versurile poetului comunist moldovean Andrei Lupan cu referință la acest tip istoric:

S-a pornit Kotovski tânăr

Ca un șoim răzbunător:

Toți boierii și stăpânii...

Tremurau în cuibul lor...

Banditul Grigorii Kotovski

N-ar fi fost nimic deosebit în asta, dacă nu se întâmpla ca, odată, să descoper o inscripție dintr-o publicație veche basarabeană, în care era scris în rusește:

“Se caută ocnașul Grigorii Kotovski, învinuit de săvârșirea unui șir de jafuri armate. A absolvit Școala de Agricultură din Cucuruzeni, rus de naționalitate. Vorbește la perfecție rusa, moldoveneasca, evreiasca și se poate descurca bine în germană. Crează o impresie de om semiinteligent. Poate să se prezinte ca intendent de moșie, mașinist sau ajutor de mașinist, grădinar, reprezentant al unei firme sau întreprinderi, agent pentru achiziționarea produselor agricole pentru necesitățile armatei, negustor etc., străduindu-se să aibă relații și un cerc cointerestat de oameni... Kotovski are 35 de ani. E de statură mijlocie, robust, îndesat, cu părul șaten, o față expresivă, senină, în vârful capului se observă o mare chelie, tuns scurt, poartă mustață, pe care uneori o berbierește, bărbia la fel o berbierește. Pe față, sub ochi, poartă amprente de un tatuaș, pe care l-a ars și din cauza căruia s-au format un fel de gropițe parcă de vărsat. E puțin aplecat din spate. Uneori se gângăvește. Kotovski se îmbracă bine, dar în ultima vreme simplu de tot, poartă o șleapcă simplă, cu cozoroc.

Persoanele, care îl vor ascunde pe Kotovski, vor fi date în judecată, în calitate de complici ai activității lui criminale. Care îl vor demasca, vor primi o recompensă de 2.000 de ruble. Șeful poliției din Chișinău S.Stavinski”.

Ca să-mi spulber îndoielile, cu permisiunea șefilor de la Arhiva de Stat a Republicii Moldova, m-am cufundat în lectură, având la dispoziție dosarele penale ale lui Grigorii Kotovski, din anii 1906-1907. În aceste documente istorice este oglindită activitatea reală a lui Grigorii Kotovski. Iată unele extrase ale mărturisirilor acestui bandit “voinic” din procesul-verbal de la 19 septembrie 1906, **(fondul de arhivă nr.39, registrul 15, paginile 13-17,65-69,70-71)** când a fost arestat: “Eu, Grigorii Kotovski, de religie ortodoxă, în vârstă de 23 de ani, mic burghez din orașul Balta, cărturar, am absolvit Școala de Agricultură din satul Cucuruzeni, anterior judecat pentru falsificarea documentelor și arestat pentru un termen de trei săptămâni. În anul 1900 m-am angajat în calitate de intendent, pe moșia boierului Socolovski, din județul Bender... după care mi-am făcut serviciul la Iakușin, în județul Odesa. Împreună cu tânărul Iakușin, timp de un an, adesea chefulam pe la Odesa, pe urmă mi-am încurcat afacerile și-am rămas fără serviciu. Dorind să obțin vreun serviciu ca intendent la D.N.Semigradov, din Râșcani, i-am prezentat acestuia din numele lui Iakușin, un atestat fals despre activitatea mea. Fiind demascat de tentativă de înșelăciune, am fost arestat.

Tatăl meu a lucrat la cneazul Manuk Bei din Hâncești. Eu, încă fiind acasă, am deprins nițel să vorbesc franțuzește și nemțește. Tatăl a murit în 1894. Sora mai mare Sofia e căsătorită, în Hâncești, cu intendentul Gorski, altă soră e căsătorită undeva prin județul Ismail sau Bender. Fratele Nicolae își face serviciul militar, dar nu știu unde, deoarece încă de prin 1902, am întrerupt orice relații cu el. În anul 1903, am fost chemat să-mi fac serviciul militar la Balta, însă am

reușit să mă eschivez și m-am angajat ca paznic silvic la Mălăiești. În toamna anului 1904, m-am stabilit pentru câteva luni la Chișinău, până în 1905, când am fost arestat și trimis din nou la slujbă militară, dar și de data asta am reușit să evadez. La 4 iunie 1905 am venit la Chișinău. Mult timp mi-am căutat de lucru, dar, deoarece fusesem judecat, nimeni nu se încumeta să mă angajeze. Am luptat cât am putut cu nevoile, până am lunecat pe o cale nefastă. La început săvârșeam furturi, bineînțeles, în proporții deosebit de mari. Primul furt reușit de mine l-am săvârșit în satul Lărguța, județul Ismail, prădându-l pe un oarecare evreu în sumă de vreo 6.000 de ruble. Banii aceștea mi-au ajuns doar pentru 8-10 zile, fapt ce m-a încurajat și mai mult să comit furturi mai departe. Ca să dobândesc noi mijloace de existență, am continuat să comit furturi. La Kiev am săvârșit două furturi mari, după care m-am întors la Chișinău, pe la începutul lui august....” Depoziții similare G.Kotovski le-a prezentat în prezența anchetatorului și procurorului: ” Mă recunosc vinovat de faptul că, în anul 1905, prin înțelegere prealabilă cu alte persoane, am organizat o bandă pe teritoriul guberniei Basarabia, în scopul de a săvârși furturi de avere atât în mod clandestin, cât și jafuri prin atacarea armată a victimei.

De asemenea mă recunosc vinovat că, împreună cu banda menționată, am săvârșit un atac tâlhăresc deschis, cu scopul de a acapara bani și obiecte: 1) la 22 februarie anul trecut, în pădurea Pășcani ce duce spre Orhei, i-am atacat pe drumeții Stepan Cebotari ș.a. Amenințându-l cu revolverul și alte arme de foc încărcate, i-am jefuit de bani și obiecte de preț; 2) tot atunci și tot acolo, la drumul mare, i-am jefuit pe Volf Țimmermann și alții, sustrăgându-le prin amenințare cu armele de foc, banii și obiectele de preț; 3) la 1 ianuarie a.c. în localitatea Hâncești, am atacat casa lui Herșkovici, de unde, împreună cu aceiași complici, am sustras bani și obiecte; 4) la 6 ianuarie a.c. i-am atacat iarăși pe drumeții ce treceau prin pădurea Orheiului, luându-le bani și obiecte; 5) la 15 ianuarie am jefuit bunurile din locuința administratorului spitalului din Costiujeni (actualmente or. Codru, n.a.); 6) la 16 februarie tot în acest an, am prădat casa cet. Avacov... Pe lângă aceste fapte, mai declar: precum am mai menționat, în anul 1900, după absolvirea școlii de agricultură, m-am angajat în serviciu în calitate de intendent, în satul Valea-Cărbuna, județul Bender, la boierul Veacaeslav Spokovski. Apoi am plecat de la el, angajându-mă în aceiași calitate, pe moșia boierului A.Jakunin din satul Maximovka, județul Odesa. La acest boier am lucrat circa 7 luni. Apoi, am revenit în slujbă la boierul Spokovski, ca mai apoi după 3 luni să fiu bănuț și izgonit, din cauză că boierul m-a bănuț de relații amoroase cu soția lui...M-am întors apoi la Chișinău și, vrând să mă angajez în serviciu la D.Semigradov, mi s-a solicitat o recomandare de la serviciul precedent. Am ticluit eu, de sine stătător un atestat fals, chipurile eliberat de Jakunin, dar, fiind demascat de Semigradov, am fost dat pe mâna justiției, pentru care am fost condamnat.... În anul 1903 am fost trimis la armată în or. Balta, dar

acolo, comenduirea, aflând că sunt sub anchetare penală pentru fals de acte, mi s-a interzis să îmi fac serviciul militar. Atunci m-am reîntors în județul Bender, ca să mă angajez în serviciu la un oarecare Medov; eu ascunzându-mă după un nume de familie fals – Grigore Florea. După încheierea lucrărilor de câmp, iarăși am sosit la Chișinău, angajându-mă ca muncitor la Fabrica de Bere a lui Rapp. Aici am lucrat până în martie 1904, după care m-am ascuns, căci trebuia să-mi ispășesc pedeapsa pentru comiterea falsului de acte.

Viața grea m-a impus să iau calea furturilor și tâlhăriilor. Astfel la 1 iunie 1904 am furat 8.000 de ruble în județul Ismail, dar de la cine și în ce mod nu doresc să spun. Mărturisesc doar că acest furt l-am comis cu încă două persoane. Din suma furată mie mi-au revenit 6.000 ruble, iar celor doi – 2.000 ruble. Acești bani i-am cheltuit prin chefuri la Harkov, unde m-am aflat un timp fără buletin de identitate, purtând numele de Leonid Gorsakov. Chefuind am terminat banii și am fost nevoit să plec la Kiev, unde, împreună cu Piotr Kulcinski și Mihail Dunski (actualmente condamnat la ocnă), am săvârșit două furturi estimate la 11.000 de ruble, dar de la cine și unde anume nu țin minte.

Apoi am revenit la Chișinău, unde, împreună cu Dunski și Kulcinski, am săvârșit un nou furt în valoare de circa 1.500 ruble din safeul biroului Căilor Ferate. După acest furt, Kulcinski și Dunski s-au întors la Kiev, iar eu am rămas să locuiesc în apartamentul lui Zelțmann, purtând numele conspirativ Leonid Gurski.

La 9 ianuarie 1905 am fost arestat de către приставul Solovkin, deoarece nu aveam documente de identitate. Am recunoscut că mă ascund pentru a mă eschiva de la serviciul militar, iar adevărul meu nume este Grigorii Kotovski. Chiar atunci am și fost trimis la Balta, fiind determinat ca soldat în regimentul Kostroma. M-am aflat acolo trei luni, de unde, precum am recunoscut anterior, am și dezertat. La 1 iunie 1905 m-am întors la Chișinău, unde cu ajutorul a două persoane, numele cărora nu doresc să le divulg, am săvârșit furtul prin spargere, al averii din casa Mariei Iamandi. De-acolo am furat obiecte de aur și argint, pe care le-am vândut mai apoi la Odesa. Cui i le-am vândut de asemenea nu doresc să spun.

În octombrie, același an, locuind la Chișinău și purtând numele conspirativ de Leonid Skalski, am furat obiectele de preț din apartamentul lui D.Semigradov. Lucrurile sustrase le-am vândut, dar cui și unde nu doresc să spun. Furtul din apartamentul lui Semigradov l-am săvârșit împreună cu un moldovean, fost coleg de pușcărie. După furtul săvârșit în casa lui Iamandi, l-am întâlnit în stradă pe supraveghetorul Dabija și, în convorbire cu el, am recunoscut această fraudă și, deoarece furasem de-acolo niște documente, am promis c-o să le restitui lui, pentru a le transmite Mariei Iamandi. Mai multe furturi de acest fel nu am săvârșit.

Dorind s-o închei cu furturile și să dobândesc o sumă considerabilă de bani, cu ajutorul cărora aș fi putut pleca peste hotare, ca să încep o viață nouă,

cinstită, am hotărât să organizez o bandă pentru a jefui atât case particulare, cât și de stat... Am reușit să organizez o asemenea grupă banditească în luna decembrie anul trecut, alcătuită din șase locuitori ai orașului Chișinău, numele cărora nu doresc să le divulg. Pentru a-i deprinde cu "meseria de hoț", am mers cu ei în ziua de 22 decembrie a aceluiași an, pe drumul mare ce duce spre Orhei. Doresc să menționez că cinci persoane dintre acei complici, anterior fuseseră judecate și își ispășiseră pedepsele penale. Toți complicii mei locuiau în apartamente conspirative. Deci, precum am spus, le-am ordonat ca să vină toți în pădurea Pășcanilor. Ne-am adunat acolo fiecare în mod separat. Eu aveam la mine o armă tip Berdan, pe care mai târziu am vândut-o și un revolver Brauning, pe care mi l-au ridicat în timpul arestării. Tovarășii de bandă aveau cu ei, de asemenea, puști și revolve. Toate aceste arme erau ale mele, pe care le-am primit de la comuniștii anarhiști din Odesa, ca recompensă, stimul pentru ceea ce am reușit să fur. Numele persoanelor, de la care am procurat armamentul, la fel nu doresc să le divulg.

În timpul atacului armat din pădurea Pășcanilor, asupra lui Ciubotaru ș.a. eu purtam mască pe față, iar ceilalți răufăcători erau mascați parțial. Toți eram îmbrăcați în tunici întunecate, în cizme lungi de cavalerie; unii mai purtau gluși... După acel jaf, am lăsat să mai treacă vreo 40 de căruțe țărănești. Apoi am oprit una trasă de 4 cai cu care toți ne-am întors la Chișinău. Ajungând la marginea Chișinăului am mai oprit 2 căruțe cu cetățeni evrei, de la care am jăcmănit 100 de ruble, după care ne-am împărșit care și încoțro.

A doua zi unul dintre membrii bandei noastre, dar cine anume n-o să-l numesc, un băiat care nu o dată a fost judecat pentru furturi, dar încă nearestat, a venit la mine și i-am dat toți banii furați în ajun, ca să se ducă și să îi împartă tuturor complicilor în părți egale. Mie mi-am luat partea ce mi se cuvenea.

După acest caz eu, împreună cu încă 2 oameni, numele cărora nu vreau să le divulg, dar care au fost și ei condamnați nu o dată pentru furturi, jafuri și tâlhării, ne-am dus cu căruța unui surugiu evreu la Hâncești. Am sosit acolo pe la orele 5 după masă și ne-am oprit la o locuință conspirativă. Tot atunci ne-am înțeles ca să jefuim casa boierului evreu Herșkovici... Pe la orele 7 seara, noi, deja 8 persoane, am intrat tiptil în ograda lui Herșkovici. Trei din tovarășii mei au rămas de pază în ogradă, iar ceilalți am dat busna în casă. Herșkovici cu familia taman luau cina... Eu le-am declarat celor de la masă că sunt arestați, ordonându-le să stea locului. În același timp, un băiețandru din familia lui Herșkovici a început să țipe, a țâșnit printre noi și a fugit afară, peste drum, în băcănie. M-am luat după el să-l prind, însă nu știu de unde a apărut pristavul Sănduță, care pe dată a tras un foc de armă în direcția mea. Eu, la rândul-mi, am tras câteva focuri de armă în aer. Deodată s-a apropiat de mine un moldovean și m-a apucat de piept. Eu am continuat să împușc și, pare-mi-se că moldoveanul a căzut răpus... Curând în jurul casei lui Herșkovici s-a adunat multă lume. Vreo

15 minute i-am ținut pe toți la distanță, presupunând că tovarășii mei, între timp, vor reuși să prade casa lui Herșkovici. Dar, curând mi-am dat seama că alături erau numai doi tovarăși de-ai mei. Ceilalți s-au împrăștiat care și încotro. Am luat de la Herșkovici 40 de ruble, ceasul lui de aur și un revolver.

Afară am fost înconjurați, din toate părțile, de o ceată întreagă de evrei și țărani. Noi am împușcat de vreo câteva ori în aer și, din imprudență a fost omorât evreul Levit. Dar cine anume l-a împușcat – nu spun. Apoi am luat-o la sănătoasa, însă, din nou am fost încercuiți de o ceată de moldoveni, în frunte cu vătășelul. Eu am îndreptat spre ei arma și le-am ordonat să desfacă încercuirea. Gloata s-a supus și noi, ieșind din încercuire, ne-am luat calea spre Chișinău. Ceasul de aur, furat de la Herșkovici, l-am vândut giuvaiergiului Raiț din Chișinău, care locuiește pe strada Nicolaev.

La 6 ianuarie anul curent, împreună cu 5 oameni din bandă, am venit în pădurea de lângă Orhei, unde, în jurul orei 3 de zi, am ieșit la drumul mare, înarmați cu puști și pistoale. Aici am oprit un car cu oameni și le-am luat banii, dar câți – nu țin minte. După ce i-am eliberat pe aceștea, am oprit o altă căruță cu poșta cazonă, ce avea trei pasageri evrei, care se deplasau dinspre Chișinău. De la ei am luat, pare-mi-se, câteva ceasuri de aur și nu mai știu câți bani. Continuând să stau la pândă, am mai întâlnit trei căruțe cu oameni, care plecau deja spre Orhei. De la aceștea am luat un ceas de aur și nu știu câți bani. Mai apoi am oprit o sanie cu patru arestați și vătășei, care escortau deținuții spre Orhei. I-am eliberat pe arestați, iar vătășeilor le-am eliberat “un certificat”, semnându-l cu numele “Atamanul Iadului”.

Atunci unul din vătășei ne-a explicat că degrabă, dinspre Peresecina, trebuie să vină ispravnicul din Orhei, împreună cu 30 de soldați înarmați. Noi am hotărât să-i așteptăm în pădure și să le luăm armele. Dar curând ne-am pomenit înconjurați de cele 30 de santinele, în frunte cu ispravnicul din Orhei. Atunci, noi, toată banda, ne-am ascuns în desișul pădurii, iar pușcașii trăgeau din urma noastră. Noi de asemenea răspundeam cu focuri de armă în aer. Eu am ordonat tovarășilor să nu împuște în strajnici. Izbutind să ne ascundem în pădure, noaptea ne-am întors la Chișinău. Toate bunurile, furate la drumul mare din Orhei, i le-am dat lui Raiț. Acest Raiț, pare-mi-se, a plecat peste hotare. În timpul acestor acte tâlhărești, eu și încă doi din camarazii mei eram cu mâști pe față, iar ceilalți nu.

Nu puțin timp după aceasta, am obținut informația că la Spitalul psihiatric din Costiujeni (actualul orașel Codru, n.a.), în anumite zile, administratorul bolniței primește în casa de economii mulți bani. La propunerea mea, tovarășii de bandă nu se hotărâu să meargă într-acolo, afirmând că în spital sunt mulți medici, mai ieste iluminare electrică și telefon de contact. Însă, până la urmă, toți s-au hotărât să mă urmeze. La 15 ianuarie am aflat de la cineva, care nu era angajat al spitalului și pe care nu o să-i nominalizez, că administratorul Sario-

glo a primit în visterie 2.000 ruble. Tot atunci, seara, pe la ora 7, eu cu tovarășii mei, înarmați cu revolver și cu trei arme de foc, ne-am deplasat spre casa lui Sarioglo. Doi din complicii mei au rămas în coridor, iar eu cu ceilalți trei m-am ridicat pe scări, la etajul întâi. Unul dintre cei rămași în coridor, la parter, din neatenție, a produs o împușcătură și atunci, din locuință, a ieșit însăși Sarioglo. Eu l-am reținut imediat, silindu-l să intre înapoi în odaia sa. Lui Sarioglo i s-a propus să dea banii pe care îi are. El i-a dat unuia din tovarășii mei o mulțime de bani și a declarat că în pachet sunt 500 de ruble, iar cu ceilalți bani a plătit taxa pentru foile de însoțire la calea ferată, vreo 1.500 de ruble. Eu personal i-am luat ceasul de aur de pe mână. Ceilalți dintre complici au luat din casa acestuia linguri, ce cântăreau vreo jumătate de funt de argint. Nu sunt sigur, dacă Sarioglo a fost deposedat de cele două cușme din caracul. Complicii mei i-au luat și două blănuri, dar la rugămintea lui Sarioglo, am ordonat să i le restituie.

De data aceasta eu și cu un complice eram cu cagule din stofă pe față, iar al treilea purta ochelari negri. Ceilalți trei în general erau fără de mască. În timp ce complicii mei percheziționau casa aceea, eu stăteam în prag la ușă și discutam cu Sarioglo. Sarioglo mi-a explicat că zadarnic caut la el bani grei, fiindcă banii se află în safeul directorului spitalului Kašovski. Eu i-am ripostat că din câte cunosc, Kašovski suferă de pneumonie și n-am îndrăznit să intrăm la el, dar i-am poruncit c-o să intrăm altă dată. Curând am ordonat oamenilor mei să bată în retragere, iar pe Sarioglo l-am preîntâmpinat ca să nu stârnească zarvă după plecarea noastră. Însă, în curte, ne-au observant niște lucrători. Nedorind incidente, am împușcat din pistoale în aer, de câteva ori și ne-am întors cu bine în oraș. Lucrurile prădate aici i le-am vândut aceluiași Raiț.

După prădarea spitalului din Costiujeni, am ajuns la concluzia că amicii mei de bandă nu sunt capabili de afaceri mari și serioase. Ei își permiteau să facă abuz de alcool, plimbându-se gălăgioși prin oraș cu surugiii. Deaceea am hotărât s-o dizolv, iar în locul ei să organizez o altă bandă, din persoane necondamnate anterior și mai inteligente. Și, pare-mi-se că am reușit. Cu noua bandă formată, la 16 februarie, în jurul orei 7 seara, am spart locuința cunoscutului meu din Chișinău, Luca Avakov. Găbjindu-l, i-am declarat că este arestat, ordonându-i să ne dea suma de 7.000 ruble. Despre faptul că Avakov poate avea această sumă am aflat în primele zile ale lui februarie, de la o cunoștință de a mea – soția unui birocrat, pe care nu doresc s-o numesc. În vreme cât dialogam cu Avakov, am auzit în curtea casei lui un țipăt de femeie. Am ordonat unuia din complici să percheziționeze casa lui Avakov, iar eu am ieșit să văd ce se petrece în ograda casei. Acolo o femeie continua să țipe de frică ce se petrece. Am tras-o de mânecă în bucătărie, unde am și închis-o. Ieșind din acea bucătărie, întâmplător am dat ochii de un cunoscut de-al meu, Vartan Kirkorov, care avea o jordine în mână. Atunci i-am declarat că sunt **comunist** anarhist și că îl arestez, după care i-am ordonat să mă urmeze. Fără nici o șovăire, acesta a îndeplinit

ordinul meu. Unul dintre complici l-a percheziționat pe acest Kirkorov, luându-i 150 de ruble, dintre care, la rugămintea lui, i s-au întors înapoi 3 ruble. De la Avakov, în lipsa mea, precum am aflat mai târziu, complicii au mai furat 2000 de ruble, un inel de aur, o tabacheră, două lanțuri de aur, o pereche de cercei cu briliante false. (Briliantele cu pricina în timpul arestării au fost ridicate de la mine din locuință). În timpul acestui jaț, niciunul dintre bandiți nu erau mascați. Eram înarmați atunci cu revolvere Brauning și Mauzer. Să divulg complicii ce au participat la această ultimă tâlhărie, nu doresc. Alte completări nu am.”

Mărturisirile expuse mai sus sunt scrise cu mâna de însuși banditul Grigorii Kotovski. La câteva zile, fiind anchetat din nou, **“eroul legendar al poporului moldovenesc”, rusul Kotovski** continuă să depună depoziții:

“Recunosc vinovăția mea în următoarele crime săvârșite: 1) Împreună cu banda organizată de către mine, în pădurea din preajma satului Ivancea, am înfăptuit un atac deschis asupra cetățeanului Ivan Dudnicenko ș.a. luându-le paralele, ceasurile și alte obiecte de preț. 2) Cam în aceleași împrejurări și prin metode similare, în prima jumătate a lui decembrie, în pădurea de la Bardar, am săvârșit un act de tâlhărie asupra drumeșilor, care mergeau pe jos dinspre Hânțești spre Chișinău, sustrăgându-le circa 800 de ruble și câteva ceasuri. Apoi am oprit un echipaj în care era, după cum am aflat mai târziu, Dudnicenko alături de o doamnă. De la aceștea am luat 50 de ruble, un ceas cu lănișor, revolverul și încă un ceas de damă cu lănișor. Apoi i-am buzunărit de 70 de ruble pe niște drumeși, care călătoreau într-un car tras de doi boi.

În timpul atacului din pădurea de la Bardar, am mai întâlnit două care cu boiernași, de la care am tâlhărit 800 de ruble și câteva ceasuri. De data aceasta nu eram mascați. Obiectele furate le-am păstrat la mine. Ceasul de damă ce-i aparținuse condrumetei lui Dudnicenko, l-a luat Nicolae Dorogan, care a participat și el la acest act de tâlhărie. În timpul atacului banditesc asupra lui Dudnicenko, au participat și trei complici permanenți din componența grupului nostru. Era Dorogan și încă unul, al 6-lea, numele căruia nu doresc să-l divulg.

Doresc să adaog, că în județul Tiraspol, precum și în alte localități, atacuri banditești similare nu am săvârșit. Tot ce s-a scris aici este adevărat și nu am ce complexa.”

Și iarăși toate declarațiile sunt confirmate prin iscălitura originală, destul de îngrijită, caligrafică dar îngălbenită de vreme a banditului Grigorii Ivanovici Kotovski.

Justiția Imperiului Rus de ocupație în Basarabia, îl recunoștea ca persoană vinovată numai în temeiul unei sentințe de condamnare. Deaceea răsfoind filele de arhivă ale dosarelor penale, cu multiple mărturisiri și plângeri înlăcrimate, pline de sânge ale victimelor, în marea majoritate oameni simpli, țărani de la sate, jăcmăniți și lipsiți de ultimul ban la drumul mare, studiind expertiza medico-legală a sârmanului evreu Levit, împușcat în acea noapte la Hânțești, am ajuns la

procesul instanței desfășurat la Chișinău, în perioada 13-14 aprilie 1907.

Din volumul întreg de învinuiri, la procesul de judecată Grigorii Kotovski și-a recunoscut vinovăția în toate cazurile sus enumerate, exceptând faptul că ar fi vinovat în asasinarea cetățeanului Levit (vezi fondul de arhivă nr.39, registrul 15/2, pag.310). Sentința pronunțată la 14 aprilie 1907 l-a recunoscut culpabil pe Grigorii Kotovski în săvârșirea actelor banditești, condamându-l la ani grei de pușcărie.

Aici am vrut să închei răsfoirea filelor de arhivă, la accesul cărora până nu demult era ținut sub zece lacăte de comuniști, mi-am amintit însă că istoriografia ruso-sovietică trâmbița în justificarea faptului că la Chișinău banditului i-au înălțat un monument ecvestru de toată frumusețea, precum că Grigorii Kotovski a fost un erou legendar. Răsfoind dosarele din nou, am găsit doar mărturisiri de ale bandiților, că tot ce furau, jăcmăneau, buzunăreau, tâlhăreau, era folosit în interesul lor personal și meschin. Poate că ideologia rusă a avut în vedere asemenea cazuri.... Acest Grigorii Kotovski, fiind în detenție la penitenciarul din Chișinău, a reușit să evadeze și un timp poliția țaristă nu reușea să-l prindă. El se ascundea în oraș, la un oarecare Mihail Romanov. Anume acest Romanov dă următoarele mărturisiri (fondul de arhivă nr.39, registrul 15, pag.663): *“ În ziua următoare necunoscutul (așa îl numea el pe Gr. Kotovski) mi-a dat 10 ruble de aur și m-a rugat să-i cumpăr votcă și ceva de mâncare.... ”*

Până la începutul anilor “90 ai secolului trecut rușii inauguraseră la Chișinău Muzeul republican ce purta numele banditului. M-am interesat atunci la ghizii de acolo, dacă sunt cumva cunoscute numele acelor fericici care ar fi fost ajutați de către Gr. Kotovski prin acte de binefacere. Dar, în afară de bâlbâială, nu am aflat nimic.

Aș vrea să mai spun că, prin sentința judecătoreiei de la Chișinău, din 14 aprilie 1907, au mai fost condamnați complicii banditului G.Kotovski: Nicolai Dorogan, Ignatii Pușkariov, Procopii Demianișin, Emanuil Guțuleak, Zaharia Grosu, Isidor Stadniciuk, Ivan Golovko și Irina Bessarab. Aici la fel e o arie nevalorificată pentru savanții noștri, deoarece nu se cunoaște nimic despre soarta celor ce le-a fost sortit să lupte, umăr la umăr, cu tatăl raketului basarabean, Ghiță Kotovski, pentru “dreptate și echitate socială”, ce ne-au trâmbițat-o atâta vreme rușii comuniști.

Fiindcă dosarele penale în cauză sunt scrise în exclusivitate în limba ocupanților ruși, m-am străduit să traduc în limita cunoștințelor mele terminologia de la acea vreme.

Orice om normal, după cele citite, se va întreba: cum a fost posibil, prin ce optică aberantă și logică gheboasă, negrul să-l transformăm în alb și invers?

Agravant este faptul că numele lui Grigorii Kotovski poluează și azi denumirile de străzi din Comrat, Bălți, Tighina, Tiraspol, Dubăsari... Numele acestui “tată a raketului basarabean” este folosit de către ruși, în țara lor ca un erou nu

oarecare, ci... erou legendar al poporului moldovenesc! Deși banditul era de etnie rusă! Sărmana Basarabie! Odată ce marii ei bărbați ai neamului au fost izgoniți din istoriile scrise la comandă, izgoniți chiar din viața noastră publică, cenzurați, marginalizați, exilați, încât majoritatea covârșitoare a alolingvilor din R.Moldova nu cunoaște, elementar, cine este Nicolae Iorga, Constantin Stere, Marin Preda, Adrian Păunescu... Dacă e chiar până la atâtă numele lui Grigorii Kotovski, ar merita să-l poarte, cel mult pușcăria din Chișinău.

Publicat pe paginile săptămânalului "Literatura și arta", 18 ianuarie 1990

II

După apariția primului articol despre peripețiile banditului rus Grigorii Kotovski, cititorii au început a asalta redacția cu scrisori. Unii erau șocați, alții jubilau că s-a descoperit un adevăr, dar, în marea majoritate, datorită societății ideologizate de ruși de atâtă vreme până în măduva oaselor, considerau o oarecare "tendențiozitate" din partea mea ca autor. Ziarele comuniste ale timpului "Sovetskaia Moldavia", "Molodeji Moldavii" au înserat pe paginile lor articole voluminoase, supunându-mă unei critici vehemente pentru faptul că prea unilateral aș fi tratat problema cu "eroul legendar" al războiului civil rus (1918–1922), Grigorii Kotovski. La rândul meu m-am convins că era insuficientă o concluzie la acea vreme, pentru a demitiza zeul! De aceea m-am decis să elucidez mai amplu activitatea banditului G.Kotovski, în perioada de până la revoluția rusă din 1917.

Precum ați aflat din materialul prezentat anterior, în anul 1907 G.Kotovski a fost condamnat, de către tribunalul din Chișinău, pentru banditism, la muncă silnică pe un termen de 12 ani. Dacă e să facem socoteală, el trebuia să se elibereze din închisoare în 1919.

Aflându-mă la Odesa, însă, am citit, pe frontispiciul alcualei clădiri a Primăriei, o inscripție, unde se menționează că, în anul 1916, G.I.Kotovski a fost iar condamnat de către tribunalul de aici, de data asta la moarte. Sentința dată, însă a fost mai apoi schimbată cu muncă silnică pe viață. Evident a apărut întrebarea: cum putea G.I.Kotovski să fie condamnat la 1916, dacă el deja își ispășea pedeapsa prin sentința de la Chișinău din 1907?! M-am adresat la Arhiva din localitate, cerând dosarul penal de atunci, dar colaboratorii mi-au spus că actele solicitate se află la arhiva din Kiev. În capitala Ucrainei, la arhivă am găsit în fondul nr.347, registrul 1, unitatea de păstrare 3232 Dosarul Judecătoriei Militare din Odesa deschis la 8 septembrie 1916 și finisat la 8 mai 1917 și conține un volum de 195 de pagini. Acolo am citit următoarele: "*Din informația de care dispunem, G.I.Kotovski a fost condamnat, în 1907, prin sentința judecătii de okrug Chișinău la munci silnice pentru actele de jaf și tâlhăriile săvârșite, pe un termen de 12 ani. La 27 februarie 1913 a evadat din închisoare...*"

Din documentele studiate am ajuns la concluzia că G.I.Kotovski, după ce a

evadat din închisoare, spectaculos revine la activitatea lui “revoluționară”. În fondul de arhivă nr.347, reg.1, p.III, unitatea de înregistrare 3213, citim mărturisirile unui oarecare Ivcenko: “În luna septembrie 1915, locuind la Tiraspol l-am cunoscut pe G.Kotovski, care mi-a propus să mă încadrez într-o bandă, pentru săvârșirea unor atacuri armate. În această bandă mai activau: Chițis, Kotovski, Afanasiev, frații Gheftman, Nuhim și Moșko Averbuh, Nicolai Rodzișevski, Adic Șefer și Fiodor Perekup...Mai târziu a aderat la bandă și Vasilii Kirilov...”

Altă informație. Iosif Gheftman, unul dintre bandiți, mărturisește următoarele: “În noiembrie 1915, la Chișinău, i-am cunoscut pe Ghitis și Kotovski, care mi-au propus să intru în banda lor, cu scopul de a dobândi bani pe o cale ușoară...”

Având această informație, am descoperit adevărata activitate a lui G.Kotovski, după ce a evadat din locul de privațiune, până la noul proces judiciar din 1916. Consider că această informație constituie un interes deosebit pentru istoria Chișinăului.

În f.419, reg.1, un.6934 “a”, citim următorul document de proporții: “Procurorului din Chișinău. Prezentare. 19 decembrie 1915, nr.8155. Excelență! Am onoarea de a Vă informa că în gestiunea anchetatorului judiciar pe dosare deosebit de importante Migulin au fost determinate, la Chișinău, un șir de atacuri armate ale unor tâlhari, care alcătuiesc o bandă bine organizată.” Esența dosarului constă în următoarele:

La 24 septembrie 1915, în jurul orelor 7 seara, în apartamentul nr. 18 de pe strada Teobașev, unde locuiește împuternicitul particular Leiba Goldenștein, dinspre curte, au pătruns trei necunoscuți, recomandându-se drept agenți ai secției de urmărire. Stăpânul, însă și-a dat seama cine sunt ei cu adevărat și a încercat să se împotrivescă. Atunci, unul din răufăcători, brunet, cu mustață, a scos din buzunar un revolver și, amenințându-l cu moartea, a cerut să le dea banii. Supunându-se, Goldenștein a început să-l implore pe tâlhar, ca să-i înapoieze măcar o parte din banii furați. Tâlharul, până la urmă, a scos din buzunar 300 de ruble și i le-a dat.

În acel moment, la Goldenștein a venit în oșpeție o cunoștință de a lui, Ghidal Meremes. Tâlharii îndată l-au percheziționat și i-au luat 262 de ruble. După aceasta, amenințându-i cu armele, tâlharii au spus că pleacă, dar, doamne ferește, cineva să stârnească târaboii sau să informeze poliția! Și s-au făcut nevăzuți!

Din depozițiile martorilor, aceștea au văzut răufăcătorii. Însă atamanul lor îi numea pe complici “nr.3”, “nr.4”, ș.a.m.d., adresându-se către unul din ei “nr.7”.

În octombrie a.c. (1915 – n.a.) în jurul orelor 6 seara, în vecinătatea abatorului orășenesc, doi indivizi înarmați au pătruns în casa șefului măcelăriei Octavian Stankevici. Stăpânul nu era acasă. Unul din răufăcători avea pușcă și purta drept mască o batistă pe față. Amenințând-o pe sora lui Stankevici, precum și pe fica acesteia cu revolverul, un răufăcător a ordonat să i se deschidă cufărul, în care se păstrau banii. Femeile, îngrozite de moarte, au îndeplinit ce-

rințele tâlharului, care a luat de acolo 650 de ruble. Zicându-le să nu stârnească tărăboi, răufăcătorii au dispărut...

La 24 octombrie a.c. în jurul orelor 6 și jumătate seara, în apartamentul cetățencei Volfenzon, casa 51 de pe strada Fiodorov, au dat busna doi inși mascați. Unul avea mască neagră, altul verde... Convingând-o pe Volfenzon să nu aibă frică, dânzii i-au spus că nu au venit la ea, ci la vecina ei Kogan Rivka. Insul cu mască verde pe față a comandat ca fiul doamnei Volfenzon să-i urmeze până la apartamentul lui Kogan și să o cheme afară. Dar acolo ajungând, nu li s-a deschis ușa. Tocmai atunci, în oșpeție la Rivka Kogan, a venit Iosif Kalihman. Tâlharii l-au reținut pe dată, silindu-l să intre în apartamentul doamnei Volfenzon. Amenințându-i cu revolverul, l-au buzunărit pe Kalihman și i-au luat 150 de ruble, după care, hotărându-le tuturora să-și țină limba după dinți, au dispărut.

În timpul cercețărilor a fost găsită, în apartamentul doamnei Volfenzon, o băsmăluță bărbătească, ce aparținuse unuia din răufăcători, pe care era cusută literas "K".

Tot în seara zilei de 24 octombrie, în apartamentul lui Ihil Șteinberg, de pe strada Leova nr.75 au dat năvală 7 inși. Unul era cu mască verde, ceilalți cu măști negre, toți înarmați cu revolvere, toți au cerut bani de la stăpân și fiecele lui. Adunându-i pe toți într-o odaie, bandiții l-au percheziționat pe Șteinberg, luându-i 60 de ruble. Cel cu mască verde, care făcea impresia de ataman, a luat-o de umeri pe fiica stăpânului casei, Șendrea Treichin, purtând-o pe sus prin odaie, silind-o să deschidă toate sertarele, unde se păstrează banii. Cotrobăind peste tot, tâlharii au luat 400 de ruble și un portmoneu cu niscaiva monede de argint. După aceasta, tâlharii, ordonându-le să tacă molcom, au dispărut.

Din depozitiile martorilor tâlharii ce au jefuit atât în casa lui Șteinberg, cât și a lui Volfenzon erau unii și aceiași, bine îmbrăcați, iar pe cap purtau jobenuri.

La 14 noiembrie a.c. a mai fost săvârșit un atac tâlhăresc pe strada Poliției, asupra casei cetățeanului Ițik Finkelștein. În jurul orelor 6 seara, când jupânul stătea la masă cu oaspeții lui, prin intrarea de serviciu au pătruns trei bărbați, dintre care unul era în uniformă militară cu gradul de sergent. Tustrei au îndreptat revolverele asupra tuturor mesenilor. Un brunet înalt, numindu-se „atam, anul tâlharilor”, l-a condus pe Finkelștein în cabinetul lui de lucru, a rupt firele de telefon și i-a cerut să deschidă safeul de fier. Finkelștein a îndeplinit ordinul tâlharului și acesta a luat de acolo o cutie cu monede și 2 cutii cu veselă de argint. „Atamanul”, continuând să-l amenințe pe stăpîn cu revolverul, l-a purtat mai apoi prin tot apartamentul, cerându-i să-i arate locurile tănuite, unde putea să păstreze paralele. Cotrobăind în dormitor, tâlharul a luat dintr-un sertar 240 de ruble, 4 monede de aur a câte 20 de mărci fiecare, butoane de gulere din aur și un bold pentru cravată. Apoi, întorcându-se în sufragerie, „atamanul” a ordonat femeilor, care se aflau îngrozite la masă, să-și scoată bijuteriile, iar pe bărbați i-au buzunărit, luându-le toți banii ce-i aveau cu ei... Adunând toate cele

furate într-o legăturică, bandiții au părăsit apartamentul, amenințându-i pe cei prezenți că, în caz de vor anunța poliția, păzea!...

În timpul anchetării preventive, Finkelstein și rudele lui, luând cunoștință cu diferite fotografii ale criminalilor reținuți, prezentate de către anchetator, l-au recunoscut în unanimitate pe atamanul Grigorii Kotovski, care, după cum suntem informați, a evadat anterior din închisoarea din Siberia. Toți martorii au confirmat categoric că cel care le-a prădat casa, împreună cu alți bandiți, este „atamanul Kotovski”.

Mai apoi, tot acel demnitar al justiției țariste, face altă prezentare cu nr.20 din 6 ianuarie 1916:

„La 16 decembrie anul trecut, pe la orele 6 seara, în casa judecătorului consilier de justiție Cercheș, care locuiește pe strada Livezilor, au pătruns 8 persoane mascate. Bandiții l-au atacat pe Matvei Avram și l-au îmbrâncit în bucătărie, unde se mai afla bucătarul Kanarski și tinichigiul Seretnikov. Lăsându-i pe aceștea în paza unuia dintre complici, înarmat cu un revolver, ceilalți răufăcători au pătruns pe ușa de serviciu, dând cu ochii de Cercheș. Amenințându-l pe judecător, precum și pe soția lui, bandiții au cerut bani și lucruri scumpe. Înpăimântat, Cercheș imediat a deschis un sertar de la masa de scris și i-a dat căpeteniei bandei o sumă de 350 de ruble, precum și diverse documente. După aceea complicii i-au luat soției lui Cercheș două brațare și 4 inele cu briliante, în valoare totală de circa 2.000 de ruble. Din cuierul din tindă bandiții i-au luat blana lui Cercheș, a cărei valoare estimează aproximativ 500 de ruble...”

Acesta a fost raportul pe care demnitarul țarist i l-a prezentat procurorului pentru a formula rechizitoriul. Ca să ne convingem că șiragul de crime aparține bandei organizate și condusă de Grigorii Kotovski, citim următorul document extras din același fond arhivistic. La pag.10 găsim prezentarea altui raport din 10 mai 1916, cu nr.2144: *”Păgubașilor și martorilor li s-au propus spre identificarea infractorilor, fotografii ale persoanelor reținute de poliție: 1. Goldenstein l-a recunoscut în persoana unuia dintre acei răufăcători pe Grigorii Kotovski; 2. Kalihman – pe G.Kotovski și Gamarnik (alt complice—n.a.); 3.Finkelstein – pe G.Kotovski, complicii Perecup și Samuil Gheftman; 4.Bulakova – pe Kotovski; 5. Kogan – pe G.Kotovski ca participant la atacurile enumerate mai sus.*

Anchetându-l pe martorul Grabuis, am constatat că în timpul jafurilor Grigorii Kotovski purta un buletin de identitate fals, pe numele Butkovski. În vara anului 1915 Kotovski a locuit la ea în apartament. Același Grabois a mai declarat că în acea perioadă, la Kotovski în vizită veneau diferite persoane suspecte. Când i s-au oferit pozele spre identificare, Grabuis l-a recunoscut atât pe Kotovski, cât și pe complicii săi Radzișevski și Afanasiev...”

La pagina 11 a aceluiași document, citim o nouă prezentare adresată procurorului cu nr.3052 din 1 iulie 1916, cu următorul conținut: *”În complectarea raportului nr.2144 din 10 mai a.c. am onoarea să vă informez, excelență, că*

la 25 iunie poliția l-a reținut, pe teritoriul moșiei Căinari, județul Bender, pe atamanul bandei de tâlhari, autorul unui șir de atacuri armate la Chișinău și Odesa. Acesta este Grigorii Kotovski care, precum s-a dovedit, poartă cu el un buletin fals, pe numele unui oarecare Ivan Roșcovan și se află în serviciu la buierul Semigradov – latifundiar de prin părțile locului.

La 26 iunie Kotovski a fost adus la Chișinău și supus anchetării în calitate de bănuit în comiterea crimelor enumerate anterior. Kotovski a recunoscut că este vinovat în săvârșirea tuturor acestor infracțiuni și se căiește. Apoi a mai adăugat că el, împreună cu încă alte 6 persoane, adunați într-o bandă, numele cărora nu dorește să le divulge, a săvârșit crimele enumerate și altele. Kotovski nu și-a recunoscut vina doar în săvârșirea atacului asupra casei șefului de abator Stankevici. Din aceste considerente vă raportează că Grigorii Kotovski este luat sub strajă.”

În materialele arhivei de la Kiev, am mai descoperit că „eroul legendar al poporului moldovenesc” cum l-au numit frații lui ruși, a mai săvârșit o serie de alte tâlhării și jafuri, conținute în două dosare penale aparte. Vreau să ne oprim la dosarul pentru care banditul Kotovski, prin sentință de judecată, a fost condamnat la moarte.

În fondul 347, reg. 1, unitatea de păstrare 3232, la pag. 139 depistăm o telefonogramă, adresată procurorului din Chișinău:

„La 17 iunie 1916, pe la orele 7 dimineața, niște locuitori din Hâncești se îndreptau spre Chișinău. Pe drumul dintre localitatea Botna și pădurea Bardar au fost atacați de niște tâlhari. Unul din ei s-a prezentat drept Kotovski, a îndreptat spre cei din căruță revolverul Brauning și le-a cerut parale. Astfel i-a jefuit pe drumeți în total de circa 975 de ruble. Tâlharul Kotovski era călare pe un cal șarg, cu șaua ornamentată în stil moldovenesc și înarmat cu două revolve: pe unul îl ținea în mână, iar pe altul îl purta la șold.

La 25 iunie a.c. G.Kotovski a fost reținut și acuzat în săvârșirea acestor două acte de tâlhărie: el le-a recunoscut pe deplin. Făcînd o confruntare cu Levit, Nițkaner, Gherșengold și Grinberg, dînșii l-au recunoscut pe răufăcător în persoana lui Grigorii Kotovski. Totodată G.Kotovski a fost categoric împotriva, ca el să-l numească pe al doilea complice la atacurile de tâlhărie din pădurea Bardar.

În judecătoria regională din Odesa se mai află un dosar penal, ce-l învinuiește pe G.Kotovski în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de articolele 924, 1629, 1633 și 1634 ale Codului de pedeapsă. Județul Chișinău, de la 20 iunie 1914, se află în stare de război (se începuse Primul război mondial 1914–1918, la care Impreiu rus lua parte activă – n.a.) și, prin ordinul districtului militar Odesa din 1 septembrie 1914, nr.72 toate dosarele penale, care apar în această regiune și au componentă de infracțiune prevăzută de articolul 1629 al Codului de pedeapsă, trebuie să fie examinate de către Curtea Marțială, după legea vremii de război, la Odesa.”

Astfel G.I.Kotovski este dat în judecată în districtul militar Odesa, la 31 august 1916, pentru crimele săvârșite pe teritoriul Basarabiei care era sub ocupație rusească din 1812.

În f.347, reg.1, unitatea de păstrare 3232 G.I.Kotovski scrie cu mâna sa proprie următoarele: **”Sunt rus de naționalitate, de religie ortodoxă. Eu îmi recunosc vinovăția în săvârșirea infracțiunilor incriminate. Până la moment am fost judecat o singură dată, la 14 aprilie 1907 și condamnat pe un termen de 12 ani la privațiune de libertate, pentru săvârșirea actelor de jaf armat. Ispășindu-mi pedeapsa în Transbaikalia, la lucrările de construcție a căii ferate Amur, la 26 aprilie 1913 am evadat, întorcându-mă în Rusia europeană. Mă recunosc în comiterea infracțiunilor incriminate prin acte de atacuri armate asupra cetățenilor și lămuresc următoarele:**

După ce toți membrii bandei organizate de mine, cu ajutorul căreia săvârșeam acte de tâlhărie, au fost împrăștiați de poliție, am hotărât să iau o cale cinstită. Am încercat să lucrez la biroul lui Leviški din Chișinău, dar nu mi-a plăcut...Mai apoi m-am angajat la serviciu în calitate de vechil, – pe moșia boierului Stamatov din satul Căinari, județul Bender. Stamatov a convenit cu mine ca să-mi plătească anual 200 de ruble și să mă asigure cu de toate cele trebuincioase pentru viața de toate zilele. Căzând de acord am lucrat la el o vreme oarecare. Proprietarul moșiei văzându-mi străduința, m-a numit intendent al întregii moșii, promițându-mi o plată anuală de 600 de ruble și toate cele necesare pentru viață.

Fiind, însă, numit în calitate de intendent, am considerat că este necesar să mă îmbrac mai bine și să duc un trai decent. Pentru aceasta aveam nevoie de cel puțin 150–200 de ruble lunar... La 17 mai a.c. mi-am cerut învoire de la Stamatov ca să plec la Orhei pentru o săptămână la mama, deoarece în acea perioadă eram în posesia unui buletin de identitate fals, pe numele Ivan Nicolaevici Aneșkin... Din Căinari eu nu m-am dus la Orhei, ci la Chișinău. Aici i-am rugat pe mai mulți cunoscuți de-ai mei, ca să-mi împrumute ceva parale pentru a-mi cumpăra îmbrăcăminte, dar fiind refuzat, am decis să capăt bani prin acte de tâlhărie. La 26 mai m-am deplasat spre văgăuna de lângă Strășeni, lângă fabrica lui Zingher. Acolo m-am întâlnit cu un cetățean, ce l-am cunoscut pe timpurile când mă aflam în închisoare, numele căruia nu-l mai țin minte. I-am spus că am nevoie de bani și vreau să-i dobândesc prin jaf. Omul m-a recunoscut, s-a bucurat și m-a rugat ca să-l iau și pe el la această afacere. Am fixat cu el o întâlnire pentru a doua zi la Chișinău, la intersecția străzilor Armenească cu Alexandrovsk. La timpul convenit ne-am întâlnit și, mai apoi în seara zilei de 27 mai ne-am pornit la furat spre Hâncești. Pe la miez de noapte am ajuns în păduricea de la Bardar, unde ne-am culcat pe marginea drumului care duce de la Chișinău spre Hâncești. Către zori de ziua i-am pregătit cunoscutului meu o mască din batista mea și i-am explicat ce are de făcut. Pe drum începuseră să

treacă mai multe căruțe și drumeți pe jos, dar, după părerea mea nu semănau a fi persoane înstărite. Abia pe la orele 11, dinspre Chișinău a apărut un echipaj cu vizitiu. Acestei trăsură i-am stat în cale, apucând caii de căpăstru și am așteptat până când complicele s-a apropiat de loitre. Amenințându-i pe cei din căruță cu revolverul, le-am ordonat să predea banii. De la unul am luat 6 ruble, iar de la al doilea 56 de ruble. Tot atunci i-am dat vizitiului o rublă...Mai doresc să adaog că cetățeanului, de la care am luat 56 de ruble, i-am promis c-o să i le restituie peste o durată de 10–15 zile. Această promisiune eu mi-am îndeplinit-o cu cinste după ce i-am jăcmănit de bani pe Nițkaner și Goldenștein la 17 iunie a.c. Eu i-am dat unui cunoscut 56 de ruble și l-am rugat să i le transmită moșierului din Ruska, ce se află pe drumul dintre Hâncești și Lăpușna. Numele boierului e Levit. Sunt convins că acel cunoscut, pe care îl consider om cinstit, i-a și transmis banii lui Levit, adică păgubașului.

Fiind la Chișinău am auzit că poliția îl bănuiește de săvârșirea acestor două acte de tâlhărie pe un oarecare cetățean din Bardar. Omul cela, dacă este reținut, vreau să spun, că nu are nici o atribuție la aceste două acte de tâlhărie și rog să fie eliberat de sub strajă. Vreau să concretizez că complicele meu locuiește la Chișinău și este un coțcar profesionist. Rog să dați crezare deplină mărturisirilor date. Grigorii Kotovski.”

La apărarea drepturilor sale juridice G.Kotovski a solicitat să-l aibă în calitate de apărător pe un oarecare V.S.Luzghin. Desigur că inculpatul era bine informat de faptul că pentru asemenea infracțiuni legislația penală țaristă prevedea pedeapsa capitală cu moartea. De aceea dânsul mereu trăia cu gândul să evadeze din închisoare, pentru a evita paloșul Femidei. Sau considera, că prin tergiversarea procesului, ar avea șanse să-i schimbe situația.

La 20 septembrie 1916 Grigorii Kotovski face un demers către judecată cu următorul conținut: „Recunosc întru totul vina, dar rog mai întâi de toate să se strămute dosarul meu la o nouă cercetare din următoarele motive: am hotărât și doresc să-l dau pe mâna justiției pe complicele meu, cu care am activat împreună atât în actul de jaf de la 28 mai, cât și la 17 iunie a.c. Eu nicidecum nu mi-am trădat complicitățile mele, dar sunt convins că, divulgând această persoană, voi face o mare dreptate și doresc ca el să fie adus în sala de judecată, pe banca acuzaților...”

Justiția însă nu a reacționat la cererea lui Kotovski și atunci banditul nu se lăsă bătut. La materialele de arhivă mai întâlnim un document scris în închisoare și adresat către confracții de soartă ai lui Kotovski, în ziua de 28 septembrie 1916:

„Dragi prieteni! Vreau să vă comunic că sunt scos la plimbare doar noaptea, la lumina felinarelor. E o adevărată libertate această plimbare! Vă rog pe voi, precum și pe conaționalul meu să mă ajutați să evadez. Să-mi faceți o scară din cârje și petici... Salvați-mă, că de nu – zdohnesc! Dacă-mi veți răspunde printr-o scrisorică, transmiteți-o printr-o persoană de încredere în celula de mijloc, de la

etajul trei... Vă rog, gândiți-vă, ajutați-mă și salvați-mă! Dar să acționați foarte atent, deoarece chiar șeful pușcării dispune de informația agenților secreți cum că intenționez să șterg putina și deaceea m-a preîntîmpinat... Ajutați-mă că de nu – voi pieri ca un câine!”

Cu toate acestea, tribunalul din Odesa, la 4 octombrie 1916, pentru actele de tâlhării săvârșite în pădurea de la Bardar, l-a condamnat pe G.Kotovski la pedeapsa capitală prin spânzurare. Numai după numeroase demersuri și plângeri, de care este împânzit dosarul de arhivă, scrise de mîna banditului G.Kotovski, pedeapsa i-a fost înlocuită prin muncă silnică pe viață, ca mai apoi, Guvernul Provizoriu al Rusiei, venit la putere după răsturnarea țarului în 1917, să-i reducă termenul de pedeapsă la 12 ani.

Înainte de a ajunge la finalul epopeii banditului G.Kotovski pe teritoriul Basarabiei de până la Unirea cu Patria Mamă, România, în 1918, am încercat să găsesc, în aceleași materiale de arhivă de la Kiev, informații, care, credem că i-ar interesa pe cititori: ce făcea Grigorii Kotovski cu sumele fabuloase de bani, pe care le acapara prin intermediul jafurilor și tâlhăriilor? Oricît m-am străduit, nu am găsit nici o mărturisire, sau vreun document convingător, decât afirmațiile lui G.Kotovski că, în timpul tâlhăriei din pădurea satului Bardar, a fost mărînimos cu vizitii și le-a întors din sumele furate 6 ruble înapoi! Tot în materialele de arhivă de la Kiev am întîlnit încă un dosar penal asupra banditului G.Kotovski despre activitatea lui „revoluționară”, deja în afara Basarabiei.

În f.419, registrul 1, unitatea de păstrare 7042, citim o altă prezentare a procurorului din Odesa, de la 16 august 1916: „În privința tâlhăriilor săvârșite asupra cetățenilor Bliumberg și Brodavski, țin să comunic că, la 2 august a.c. a fost reținut unul dintre complicii activi la această crimă. E vorba de Grigorii Kotovski, în vîrstă de 34 de ani, anterior condamnat la 14 aprilie 1907 pentru jafuri și tâlhării, la 12 ani de muncă silnică (catorgă). Însă el nu și-a ispășit pedeapsa până la sfârșit, deoarece în 1913 a fugit de la lucrările la calea ferată Amur, din Răsăritul Îndepărtat.

G.Kotovski este holtei. A fost reținut când era în serviciu, purtând buletin fals, la moșia unui latifundiar din gubernia Basarabia. În mărturisirile lui, G.Kotovski a menționat că dînsul nicicînd n-a avut intenția să-i omoare pe soții Bliumberg. Și-a recunoscut vinovăția doar în săvârșirea asupra acestora a actului de tâlhărie împreună cu banda sa. A recunoscut și atacul asupra medicului Brodavski, în casa acestuia. A recunoscut pe deplin că la cea dintâi infracțiune au participat 6, iar la cea de a doua 5 infractori.

Kotovski a refuzat să-i nominalizeze pe complicii lui, reieșind din tradiția etică pe care o are banda. În această bandă, conform afirmațiilor lui Kotovski, el nu se bucura de drepturi deosebite, dar i se oferea o prioritate însemnată ca unui om pățit și cu experiență.

În timpul săvârșirii actului de tâlhărie, toți bandiții erau înarmați cu revolve-

re, dar numai cu un scop: de-a influența psihic asupra victimei. După regula bandei lor, în timpul atacului armat nu se permitea violența fizică. În timpul atacului asupra casei lui Blumberg s-a petrecut un caz imprevizibil. Unul dintre bandiți, speriat de zgomotul geamului spart în fândări, de către stăpân, a tras un foc de armă în aer. Kotovski, într-o stare de șoc, cu scopul de a preveni tragedia de mai departe, l-a împușcat pe complice în braț. După aceea, imediat, toți s-au retras fără a jefui ceva. Din casa lui Brodavski bandiții au furat 100 de ruble. Alțeva nimic. Mai târziu tovarășii lui Kotovski l-au trădat poliției din Chișinău.”

În timpul săvârșirii acestor tâlhării, precum este stabilit și reiese din dosar, tovarășii lui Kotovski erau niște persoane anterior condamnate pentru furturi, jafuri și tâlhării. Astfel, Ivcenco a fost judecat, până la momentul dat, de două ori pentru furt; Ghișis – de patru, Afanasiev la fel ș.a.m.d.

În luna februarie 1917, în Rusia este detronată monarhia și la putere vine Guvernul Provizoriu. În Imperiul Rus are loc revizuirea tuturor sferelor sociale. Factorul istoric a jucat un rol primordial în destinul de mai departe al lui Grigorii Kotovski, care, după cum se vede din materialele de arhivă, începe a se transforma dintr-un bandit înveterat în... revoluționar. Rusia se afla în mrejele primului război mondial. La Petrograd, capitala de atunci a Imperiului, se petreceau schimbări rapide cu trecerea societății dintr-o revoluție în alta. Țara era în criză și avea nevoie de noi forțe, de carne de tun care trebuia să fie trimisă în acea conflagrație mondială. Guvernul Provizoriu, venit la putere după căderea monarhiei, a emis o lege, care admitea ca și pușcăriașii să fie eliberați din pușcării și trimiși pe front. În pușcăria din Odesa, unde își ispășea pedeapsa Grigorii Kotovski, care aștepta să fie condamnat pentru alte crime săvârșite, delicvenții formaseră un soviet al lor. În structura lor erau incluși și criminali de drept comun, fără nici o concepție ideologică elementară, dar care aveau dorința să se pomenească, cu orice preț, la libertate. Grigorii Kotovski, împreună cu așa-zisul Iaponcik, se aflau în comitetul de conducere al sovietului de pușcăriași...

Apoi întâlnim rugămintea lui Kotovski, adresată procurorului Camerei judiciare din Odesa, cu următorul conținut: „*Condițiile noastre de viață au stârnit în sufletul meu multă amărăciune și răutate împotriva nedreptăților și fărâdele-gilor din partea celor bogați. Firea mea, care nicidecum nu putea fi determinată de șabloanele existenței altora, n-a putut decât să-mi indice calea răzvrătirii... Și iată că acum mă adresez către Dumneavoastră, domnule Procuror, ca reprezentant al legii al Măreței Rusii reînnoite, ascultați-mă! Eu am săvârșit crime, dar în suflet nicidecum nu am fost infractor; nu am omorât pe nimeni, nu am furat pentru existența mea, sau din dragostea față de arta furtului.*

Dați-mi prilejul ca să mă ridic iarăși pe picioare, ca împreună cu Dumneavoastră, să aduc folosul pe care e dator să-l aducă fiecare cetățean onest. Simt puterea de-a mă corecta și vă rog să nu-mi refuzați în acest drept și nu-mi lăsați fără de sprigin mâna credincioasă întinsă către Dumneavoastră. Toate cele tră-

ite până la momentul de față au aruncat o rază de lumină asupra gândurilor și simțămintelor mele. Permiteți-mi să-mi fac datoria față de Patrie.

Vă rog, cetățene Procuror, să aplicați față de mine articolul 10 al Manifestului Guvernului Provizoriu de la 17 martie 1917 și să mă eliberați de pedeapsa penală. Dați-mi posibilitatea de-a mă încadra în rândurile glorioaselor noastre forțe armate și să fiu trimis pe front, unde se varsă sângele luptătorilor pentru noua Rusie, unde se nasc eroii noștri. G.Kotovski, 30 aprilie 1917.”

În sfârșit sosi ziua multășteptată. La 5 mai 1917 Judecătoria Militară, într-o ședință dispozițională, a examinat: „*Petiția lui G.Kotovski condamnat în temeiul art. 924, 9, 1629 și 1634 ale Codului penal, cu cerința de a-l trimite la război, în armata activă... „Ascultând raportul și concluzia procurorului militar, instanța a decis: Condamnatul Grigorii Kotovski, în baza articolului 10, alineatul I, al Hotărârii Guvernului Provizoriu de la 17 martie 1917, luând în considerare starea sănătății lui (dacă este apt pentru exercitarea serviciului), să fie eliberat condiționat și transferat în dispoziția autorităților militare.”*

Aici se termină epopeea de ocaș a lui G.Kotovski. Odată cu Actul Unirii de la 1918, când Basarabia pentru o vreme a scăpat de ocupația Rusiei, G.Kotovski a rămas să activeze în partea cealaltă de Nistru, unde în 1925 a fost asasinat de ai săi. Dar aceasta deja e o altă poveste.

În istoriografia oficială a rușilor, am găsit noi file despre biografia banditului: „*Grigorii Kotovski s-a născut la 12 (24) iunie 1881 în localitatea Hâncești. În afară de el, părinții mai aveau 5 copii. Tatăl lui Kotovski provenea din polonezi ortodocși, iar mama era de etnie rusă. La vârsta de doi ani a murit mama și pe Grișa Kotovski l-a crescut Sofia Șali, o tânără vădană. Boierul Manuk Bei din Hâncești l-a susținut pe Grigorii Kotovski să învețe la Școala Agricolă din Cucuruzeni. Manuk Bei i-a promis, dacă va învăța bine, o să-l trimită în Germania să obțină studii superioare agricole.*

În timpul războiului ruso-japonez din 1904 a refuzat să se prezinte la punctul de recrutare... La 25 iunie 1916, pentru acte de omor și tâlhărie, a fost condamnat la pedeapsa capitală cu moartea prin spânzurare. Dar nu zăbavă, el a între-prins niște măsuri ingenioase. I-a scris soției proslăvitului general A.Brusilov, care pe atunci comanda districtul militar Odesa, o rugămintă ca să i se schimbe pedeapsa cu moartea prin închisoare pe viață. Anume A.Brusilov trebuia să execute sentința. Acest fapt a avut o însemnătate decisivă în soarta lui de mai departe...În luna mai 1917 el a fost eliberat condiționat și trimis în armată, pe Frontul românesc. Aici el a devenit membrul comitetului regimentului Taganrog de infanterie nr.136. În luna noiembrie a aceluiași an el a aderat la eserii de stânga și ales membrul comitetului ostășesc al armatei a VI-ea. Apoi, Kotovski cu detașamentul său a fost împuternicit de către Rumcerod să facă ordine nouă

la Chișinău și în împrejurimile lui.”

Sper că ne imaginăm ușor cam ce fel de ordine avea să facă în această nouă postură banditul, când în Rusia de atunci domina anarhia și haosul. Dar, citim mai departe în web fila de pe internet: *”În luna ianuarie 1918 Kotovski a fost numit în fruntea detașamentului , care acoperea evacuarea bolșevicilor din Chișinău. În ianuarie –martie 1918 comanda o grupă de cavalerie a unui detașament din Tiraspol. În martie 1918 Republica sovietică Odesa a fost lichidată de către oștirile austro-germane, care au intrat pe teritoriul Ucrainei în urma încheierii păcii de la Brest de către Rada Centrală și bolșevicii moscoviți. Detașamentul lui Kotovski a fost dizolvat. În această situație Kotovski a trecut în ilegalitate. Odată cu retragerea oștirilor austro-germane, la 19 aprilie 1919 Kotovski este numit de către comisariatul din Odesa comisar militar de Ovidiopol. În luna iulie 1919 el e*

G. Kotovski a fost asasinat de complicitii lui

numit comandantul brigăzii nr.2 a diviziei 45 de pușcași. În noiembrie același an Kotovski a zăcut de pneumonie și s-a aflat în spital. Începând cu luna ianuarie 1920 el a comandat brigada nr.45 de cavalerie a diviziei de pușcași, luptând pe teritoriul Ucrainei, pe frontul ruso-polon. În aprilie 1920 a devenit membru al partidului comunist bolșevik. Începând cu luna decembrie 1920 Kotovski deja este numit șeful diviziei nr.17 de cavalerie. În 1921 a comandat unitățile de cavalerie, participând activ la înăbușirea răzcoalelor patriotice împotriva bolșevicilor, conduse de patrioții Mahno, Antonov și Petliura. În septembrie 1921 Kotovski este numit comandantul diviziei nr.9 a corpului de cavalerie. În octombrie, deja este comandantul corpului de cavalerie nr.2. În vara anului 1925 comisarul norodnic militar al Rusiei Mihail Frunze l-a numit pe Grigorii Kotovski ajutorul său, dar nu a izbutit să intre în această funcție deoarece a fost asasinat.”

Tot aici citim mai departe: *” Începând cu anul 1922 Kotovski de-acum nu mai putea să muncească mult. Organismul acestui Hercule nu suporta excese fizice și morale, ca rezultat al contuziei, rănilor, depresiilor nervoase, ulcerului. I-a năruit sănătatea lui Kotovski și moartea copiilor-gemeni în anul 1921. În 1922, aflându-se în Ucraina, în anul declarării fulgerătoare de către Guvernul Rusiei a noii politici economice, era martorul apariției bussinesmanilor în afacerile cărora se roteau sume fabuloase, necontrolate de bani. Afacerile de acest fel au devenit*

tenebre, dubioase. Mulți dintre foștii comandanți de oști au început să folosească economia tenebră în politică. În raionul orașului Umani, unde se afla nucleul corpului de cavalerie, Kotovski a luat sub control fabricile de zahăr, și a promis că va asigura cu producția cuvenită Armata Roșie. El a reușit să ia sub control comerțul și asigurarea cu carne a Armatei Roșii în sud-vestul Ucrainei. Toate aceste afaceri au început să aducă în visteria lui Kotovski bani grei, îndeosebi după ce s-a introdus în Rusia, la acea perioadă, rubla convertibilă de aur. Pe lângă unitatea lui Kotovski s-a creat societatea militară de consum, cu o mulțime de filiale și secții, care confecționau încălțăminte, plapume, costume. Raionul unde era dislocată unitatea lui a devenit o republică necontrolată de nimeni, unde domina o singură lege – Legea lui Grigorii Ivanovici Kotovski!

*Despre comerțul de amploare vorbește faptul că Grigorii Kotovski a creat și controla funcționarea morilor în 23 de sate. El organiza prelucrarea formei militare vechi în materie primă. Au fost încheiate contracte favorabile cu fabricile de producție a textilelor. Pe lângă divizia lui s-au organizat artele agricole, de prelucrarea berei, prăvălii de vânzare a produselor din carne. Hameiul care se cultiva pe lanurile din sovhozul **JaquoReia»**, condus de Kotovski, era procurat de către negustorii din Cehoslovacia la suma de 1,5 milioane de ruble aur pe an.*

În noaptea de 6 august 1925 pe oamenii sovietici i-a zguduit vestea că Grigorii Kotovski a fost împușcat în timp ce se afla în sovhozul depărtare 30 kilometri, Cebanka (o localitate din preajma Mării Negre, la de orașul Odesa). El a fost împușcat de către cetățeanul Meier Zaidler, poreclit Maiorik, care

Caz unic în istoria modernă. Rușii au instalat la Hâncești monumentul banditului Grigorii Kotovski alături de complicitii lui.

în anul 1919 era adjutantul lui Mișka Iaponcik. Conform altei versiuni, acest Zaider nu avea nici o atribuție la serviciul militar și nu a fost adjutant, dar era fostul șef al unei case de toleranță din Odesa. Documentele care oglindesc împrejurările asasinării lui G.Kotovski se mai află în fondurile de păstrare specială ale arhivei Ruse și poartă griful „strict secret”. Meier Zaider nu s-a ascuns de anchetă și îndată a declarat despre crima comisă. În luna august 1926 asasinul a fost condamnat la 10 ani privațiune de libertate. Aflându-se în închisoare, Meier Zaider îndată a devenit șeful clubului pușcăriei obținând dreptul de liberă circulație prin oraș. Numai după 3 ani, în 1928 Zaider a fost eliberat de pedeapsă cu formularea în acte „ Pentru purtare exemplară.” Mai apoi lucrând muncitor la calea ferată, în 1930 Meier Zaider a fost gătit de către trei veterani ai diviziei conduse de către Grigorii Kotovski. Acești trei asasini nu au fost judecați.

Puțini dintre cititori cunosc că după moarte corpul lui Kotovski a fost pus într-un mauzoleu din orașelul Bîrzula din Ucraina și îmbălsămat, aidoma hoitului lui Vladimir Lenin de lângă zidurile Kremlinului din Moscova. Desigur că acest mauzoleu era foarte modest. Într-o încăpere subterană se afla un sarcofag unde își odihnea somnul de veci „comunistul stihinic”, Grigorii Kotovski. Alături de trupul neînsuflețit atârneau trei pernuțe cu trei ordine Steaua Roșie și arma de onoare – o sabie încrustată de cavalerie. La 6 august 1941, în timpul Celui

Chișinău. În planul din spate e hotelul Cosmos, în fața monumentului se deschide panorama bulevardului Iurii Gagarin, iar în centrul acestui univers cosmic stă cocoțat... banditul. E corect, oare?

de-al doilea război Mondial, când în oraș au intrat oștirile române, mauzoleul a fost distrus iar hoitul lui G.Kotovski a fost îngropat într-un hândichi antitank, împreună cu alte cadavre...

În continuare acest document din internet ne informează: „*Grigorii Kotovski este fiul unui inginer dvorean, care și-a început cariera de viață cu formarea unei organizații banditești și asasinarea tatălui ibovnicei lui, cneazul Kanta-kuzino, care se împotriva ca fata lui să aibă întâlniri cu banditul. Totodată el a depozat-o pe iubita lui de avere, dând foc la moșia fetei. Ascunzându-se în păduri, Kotovski a organizat o bandă, în componența căreia intrau foști ocnași și alte progeneruri din lumea interlopă. Tâlhării, omoruri, jafuri și escrocherii cutremurau toată Basarabia. Toate aceste crime el le făcea cu o deosebită cruzime, plină de cinism. În repetate rânduri supraveghetorii ordinii de drept prindeau aventurierul, dar, datorită forței fizice deosebite și ingeniozității criminale, reușea să evadeze. De exemplu el a ucis santinela cu o piatră și a evadat din pușcăria din Chișinău... După ce în 1907 a fost condamnat la 12 ani de catorgă, Kotovski în 1913 a evadat din or. Nercinsk și începând cu anul 1915 a organizat o nouă bandă pe plaiurile natale... În primăvara anului 1917 după ce a fost eliberat condiționat, Kotovski a dat busna în Teatrul de Operă din Odesa, unde și-a vândut cătușele la licitație prin strigare.... Lui Kotovski i se atribuie de asemenea ideea de a crea pe pământul Basarabiei o autonomie moldovenească, în care el se dorea în calitate de un boieraș sovietic de însemnătate locală... Anume tendințele lui îi irita la acei ani pe demnitarii din piramida sovietică de conducere.”*

Comentariu: Din punct de vedere juridic Grigorii Kotovski a fost un criminal de ordin comun. Rămân la părerea fermă că monumentul, ca operă de artă trebuie păstrat, dar, strămutat în vecinătatea pușcăriei centrale din Chișinău care să-i poarte numele. Monumentului de la Hâncești i-ar sta bine lângă Ambasada Rusiei din Chișinău sau pe unul din dealurile priporoase ale Nistrului cu fața spre Rusia lui natală.

De ce nu avem la Chișinău un monument al lui Iurie Gagarin?

Datorită valurilor ideologice care ne-au poluat în decursul istoriei multpătimatei Basarabii, în localitățile noastre, îndeosebi la Chișinău, au fost inaugurate numeroase monumente, plăci comemorative. Și asta se întâmplă din cauză că nu suntem atenți, receptivi la momentele frumoase și clare ale istoriei neamului nostru. Ocupanții sovietici au demolat, nimicind multe dintre monumentele noastre naționale, precum ar fi obeliscul lui Murafa din Parcul Catedralei, care neapărat necesită să fie restabilit, iar alte monumente nu mai sunt amplasate

Chișinău 1966. Cosmonautul Iurii Gagarin printre copii (primul din stânga, ultimul plan, Marele Martir al Neamului român-basarabean, Vasile Vâșcu)

acolo unde au fost instalate inițial, precum ar fi cel a lui Pușkin. Vreau să vorbesc despre necazul, durerea care mă frământă de mulți ani. Noi suntem îmbogățiți de marea cultură rusă. E bine că este placa comemorativă dedicată lui Lev Tolstoi, a lui Fiodor Șaleapin. Dar este destul de dureros faptul că nici până în ziua de azi, în inima Chișinăului nu avem monumentul marelui fiu al Rusiei, Iurii Gagarin, omul planetei Pământ, care pentru prima oară a zburat în cosmos. Această personalitate epocală, este pe nedrept ca și

uitată în capitala țării noastre. I-am dat denumirea unui bulevard din vecinătatea gării feroviare și... în capătul acestei magistrale stă amplasat mai mult de jumătate de veac... banditul Grigore Kotovski călare pe cal. Mă uimește neglijența Societății diasporei ruse, lipsa de inițiativă a ambasadei Rusiei de la Chișinău, care, de rând cu preocuparea ei exagerată cu problema ocupației Transnistriei, atașatul ei cultural ar trebui să aibă și această grijă. Poporul nostru totdeauna a apreciat adevăratul merit al personalităților Rusiei care au adus contribuții benefice în această parte a lumi. Este regretabil că trece timpul iar memoria lui Iurie Gagarin se aseamănă cu destinul unei păsări maiestre, pe care a admirat-o lumea întreagă, dar la ziua de azi este... uitată în zborul ei. Iar istoria ne servește temei ca să avem motive de îngrijorare. Dar Iurie Gagarin a mai fost în 1966 și un oaspete al capitalei noastre. Să ne aducem aminte că acest om al planetei Pământ, prin zâmbetul

său pacificator, imortalizat cu un porumbel alb în mâini, a cucerit simpatiile milioanei de oameni. Iurie Gagarin va dăinui peste veacuri, mai mult decât alde Jirinovski, Putin, Elțin, care nu ne-au dorit și nu ne-au adus pacea și libertatea pe plaiul nostru. Fotografia semificativă cu hulubul alb în mâinile lui Gagarin la Chișinău în anul 1966, în concepția mea simbolizează nu altceva decât Basarabia care odată și odată SE VA ÎNTOARCE la matca Patriei noastre, ROMÂNIA.

Sunt un om al faptelor și acțiunilor concrete. Deci, care este propunerea mea? Vreau ca la începutul bulevardului Gagarin, unde se află faimosul hotel „Cosmos” să fie mai întâi demolată și transferată statuia ecvestră a banditului Grigorii Kotovski în vecinătatea „casei lui” – pușcăria de pe strada Bernardazzi, iar acestei instituții penitenciare să i se confere numele lui „Grigorii Kotovski”. Iar în locul din fața hotelului „Cosmos”, este justificat și logic să fie ridicat monumentul lui Iurie Gagarin. Sunt gata să jertfesc o sumă de bani, să îndemn compatrioții noștri să facă același lucru. Doresc ca la propunerea municipiului Chișinău să se anunțe un concurs la realizarea acestui monument.

Suntem educați de marea cultură rusească și e regretabil, că deocamdată, rușii cu societatea lor culturală nu au această grijă. Sper că nu e departe ziua când în fața hotelului „Cosmos” pe bulevardul Gagarin se va înălța monumentul primului cosmonaut din lume ...

Marele fiu al Rusiei Iurie Gagarin merită să aibă un monument la Chișinău în fața bulevardului care-i poartă numele.

Să revenim la vechea denumire – Tighina!

Totdeauna am avut convingerea că memoria, istoria plaiului nostru mioritic nu trebuie să fie avantajul sau monopolul unei generații. Cu atât mai mult al ocupanților, invadatorilor ruși. În cazul dat am în vedere istoricul denumirii orașului de azi, Bender. În ultimul rând s-a făcut apel la conducerea orașului, care din păcate se mai află sub ocupație rusească, pentru a se reveni la denumirea lui istorică, TIGHINA.

Cunosc, orice inițiativă necesită să fie întemeiată pe argumente, iar când vine vorba de o chestiune principală de istorie, argumentele trebuie confirmate și prin acte juridice incontestabile. M-a intrigat mereu denumirea orașului nostru nistrean, care a zăcut o vreme sub jugul otoman, acum se află sub cizma rusească, și a cărui denumire figurează în manualele de istorie și ca Tighina, și ca Bender. Am apelat la

serviciile Arhivei de Stat a R.Moldova și acolo am obținut un document multrăvnit. Actul în cauză ne întoarce la anul 1917, când primăria de atunci a orașului, a pus în discuție, pe o bază bine argumentată, chestiunea revenirii la denumirea veche, Tighina. Documentul în cauză se află depozitat în registrul nr.282, anul 1917 și (mă voi strădui să-l traduc din rusește) poartă denumirea de: *"Dosarul gubernial de zemstvă, pe chestiuni actuale. Privind demersul consiliului local despre revenirea denumirii orașului Bender la vechea lui denumire "Teaghin" sau "Teghina", început la 28 ianuarie și încheiat la 5 martie 1917"*.

Acest material de arhivă începe cu demersul nr.2135, prin care edilul primăriei orășenești se adresează către conducerea rusească de ocupație a guberniei Basarabiei:

Excelenței Sale, Guvernatorului Basarabiei!

Prin prezenta vă expediem copia raportului adunării de zemstvă nr.48 și a hotărârii nr.110 "Despre revenirea orașului la vechea lui denumire de TEAGHIN sau TEGHINA, cu extrasul din hotărârea adunării din 30 noiembrie 1916. Conducerea plasei are onoarea de a solicita dispoziția Excelenței Voastre, privind inițierea procedurii, în ordinea cuvenită, întoarcerii orașului Bender la vechea lui denumire istorică de Teaghin sau Teghina."

Actul în cauză este scris în limbajul rus de la acea vreme, ceea ce confirmă că lucrările de cancelarie se efectuau doar în limba ocupanților. După cum rezultă din conținutul acestei adresări, la ea este anexat Raportul unui oarecare Evghenii Esperovici Stepanov, cu următorul conținut (mă voi strădui să-l tălmăcesc din acea limbă rusă, neobișnuită, pentru zilele noastre): *"Sfârșitul veacului XY. Hoardele turcești au asediat cetatea Teaghin. Pereții ei de piatră, turnurile trainice cedează atacurilor dușmane. De pe un medean din vecinătate stă un Pașă și, privind la lupta fără success, aude strigătele de disperare ale invadatorilor. "Ben-dere" -- eu vreau, eu insist, urlă în turcește Pașa și la insistența lui, cetatea e cucerită și îndată i s-a schimbat denumirea în turcește BENDERE. Însă denumirea inițială, veche TEAGHIN (TIGHINA, TEGHINA) s-a mai păstrat până la jumătatea secolului XYIII (I)"*.

Aflându-mă la Odesa la o expoziție geografică am văzut acolo o hartă a Împărățiilor Polone și Lituaniene, editată de către Konrad Loffer în anul 1772, pe care este indicat BENDER VO TEKIN. Adică nu este uitată vechea denumire și în veacul XIX: despre găselnița lui O.M. Purișkevici din arhivele guberniale a unor schițe cu descrierile oficiale ale Bugeacului, alcătuite în anul 1827. Aici, de asemenea citim:

Igor Smirnov – progenitura ocupanților ruși hotărăște azi denumirea corectă a orașului românesc de pe Nistru

“ BENDERÎ, iar pe moldovenește TIGHINA”.

Doar datorită ignoranței față de țara de origine și atitudinea față de denumirea turcească oficială, vechea denumire a orașului ce s-a păstrat chiar și pe timpul turcilor; a început treptat să se dea uitării. Deși, din spusele preotului local A.Balțatesco, cu vreo 40 de ani în urmă, puteai auzi cum între oamenii simpli se pronunța vechea denumire de “TEGHINA”.

Luând în considerație revenirea la vechea denumire ruso-moldovenească a orașului nostru milenar; care se păstra chiar și pe timpul turcilor TEAGHINI (ori Teghina, Teghini, Teghinea), doresc să pun la ordinea zilei a Consiliului municipal Bender; inițierea unui demers, către Adunarea generală a Uezdului.

La acest raport este anexat și un document ce oglindește izvoarele științifice, cunoscute de opinia publică a vremii. Astfel, în argumentările demersului, s-au luat ca bază cercetările istoricilor Batiuşkov, Halippa, St. Potočki, din care au fost decupate următoarele informații generalizatoare:

P.Batiuşkov, într-o lucrare publicată în revista “Bassarabia” (1892), la paginile 90-91, afirmă următoarele (traducerea din rusă îmi aparține): “ Sfârșitul veacului XY... Sultanul turc A distrus cetatea moldovenească...BENDERÎ... în care se aflau faktorii genoveze și cazemate. Cetatea distrusă a fost reconstruită din nou de către moldoveni... În jurul anului 1592 voievodul moldovenilor Aron, a promis că-i va ceda sultanului BENDERÎ...”

La pag.66 identificăm o altă informație: “Temelia cetății este atribuită genovezilor; care au zidit aici întărituri și cazemate și au denumit-o TEGHINI, însă, după ce a fost reconstruită de către Marele Cneaz ruso-lituanian Vitov, ulterior, împreună cu Moldova, cetatea a trecut sub dominația turcilor; care i-au schimbat denumirea în BENDERE, ceea ce înseamnă “Eu vreau”. În anul 1708 turcii au demolat citadela genovezilor și au construit ziduri de cetate proprii.”

Din informația extrasă de la istoricul Halippa, din paginile aceleiași reviste (pag.7,14), din anul 1914, aflăm următoarele: “Din gramotele chejilor de la 1408 se amintește despre Vama TIGHINEA... Ca urmare pierderea în decursul istoriei a acestei denumiri se datorează turcilor care i-au schimbat numele în “BENDERÎ”, ceea ce în limba lor înseamnă PORȚILE, care se subînțelege: cucerirea Benderului, deschide porțile spre acapararea Poloniei...Denumirea TIGHINI pentru Bender se mai păstrează până la a doua jumătate a veacului XVIII...”

Informații similare sunt expuse și de către istoricul St.Potočki, care confirmă următoarele: “Din lucrările unor istoricieni cunoscuți, acest oraș după anul 274 al erei creștine, purta numele de TIGHICIUL. În veacul X, orașul deja avea denumirea de TUNGAL... La începutul veacului XY Cneazul ruso-lituanian VI-TOVT a cucerit Podolia și pământurile până la Marea Neagră. Pe locul orașului TUNGAL a construit cetatea TEAGHINI. Din alte surse, această cetate a fost construită de către genovezi în epoca dominației lor asupra Mării Negre și a Nistrului. TEAGHINI a fost cucerit în urma saltului de către oștirile lui Mohamet II

la 1475 și schimbat în denumirea BENDER – ABASI, care din turcește se traduce “EU VREAU”...

Este cunoscut faptul că, după 1475, Ștefan cel Mare a purtat lupte crâncene cu invadatorii turci, izgonindu-i o vreme din cetatea Tighina. O nouă informație ne prezintă același document de arhivă: “În jurul anului 1592, turcii cuceresc TEAGHINI (BENDERÎ), oraș cu cetate turcească...” Tot aici se confirmă că Ștefan cel Mare până la aceea a eliberat Tighina de sub cuceritorii turci. “... Pe locul Bisericii Catedralei, cândva se afla biserica Adormirii Maicii Domnului, unde în 1482 s-a rugat lui Dumnezeu Ștefan cel Mare.”

Ca argument suplimentar la raportul acelei comisii orășenești, erau aduse și unele informații culese din popor. Iată ce se spune în acest document: “Generalul maior din Bender I.M. Arhanghelski ne-a comunicat: anul trecut a venit la el cu o rugămintă un bătrânel, care în convorbire a folosit denumirea TEGHINEA. Generalul l-a întrebat, ce înseamnă cuvântul TEGHINEA! Poate a avut în vedere TELIȚA? – “Nu”, a răspuns bătrânul. – Poate BENDERĂ? – “Nu, TEGHINEA”, a insistat bătrânul.

Starostele satului Delakeu, Arhip Ipati, a explicat că numele de BENDERĂ îl folosesc doar generația tânără, pe când bătrânii utilizează vechea denumire – TEGHINA.

În unele scrisori eliberate de către rabinul Benderului Vertgheim, în mod obligatoriu se indică paralel ambele denumiri ale orașului – Bender și TIGHINI.

Propunerea care a apărut cu 27 de ani în urmă de a se exclude din utilizare cea de a doua denumire a orașului, a fost respinsă de către Congresul duhovnicesc al rabinilor; deoarece la congres s-a constatat că o parte din populația uezdului folosește cuvântul TEGHINA în loc de BENDER.”

Având la dispoziție aceste argumente expuse în scrisoarea Consiliului județean Bender, Guvernatorul Basarabiei, la 5 martie 1917, prin scrisoarea nr. 1177, face un apel către Ministerul Afacerilor Interne al Rusiei, în care se spune:

“La sesiunea precedentă a Adunării județene de Zemstvă a orașului Bender, Consiliul de conducere a județului, la inițiativa membrului conducerii Stepanov, a prezentat un raport despre faptul, că orașul Bender, începând cu prima jumătate a veacului X purta denumirea “TEAGHINI” sau “TEAGHINA”, dar la sfârșitul veacului XY această cetate a fost cucerită de către turci, care au denumit-o “BENDERE” (în limba turcă înseamnă “eu vreau”). Găsind de cuviință revenirea la vechea denumire, Adunarea județeană m-a împuternicit să fac către Dumneavoastră respectivul demers. Raportul Adunării de Zemstvă a fost aprobat la 30 noiembrie 1916...

Prezentându-vă acest demers, la discreția dumneavoastră, vă raportează că eu, la rîndul meu susțin întrutotul hotărârea Adunării județene Bender și cred că ea merită tot respectul care confirmă tendința de a reveni la denumirea firească, susținută și de populația rusească din localitate. Sper ca această revenire să dezrădăcineze

din memoria populației o denumire nerusească ce a stabilit-o guvernarea unui stat dușmănos Rusiei la momentul de față.”

Aceste tendințe istorice ale Guvernării Imperiului Rus de ocupație în Basarabia, au rămas din păcate, nematerializate. Soarta avea să se schimbe odată cu evenimentele care au avut loc mai apoi în octombrie 1917, când clică lui Lenin, printr-o lovitură de stat a instaurat regimul de teroare comunist pentru o perioadă îndelungată de peste 70 de ani în Rusia. În acea situație, când rușii mai trebuiau, după reunirea Basarabiei cu Patria Mamă, să-și ia tălpășița din orașul românesc de pe Nistru, a fost imposibil ca demersul oficialităților de la Tighina să fie soluționat definitiv. Orașul a obținut denumirea lui istorică, numai după eliberarea lui de sub ruși, la 1918.

Din păcate, odată cu noua cucerire a Basarabiei de către Rusia în 1940, rușii au revenit, paradoxal, iarăși la denumirea dată de invadatorii turci, BENDERÎ! Studiind materialele de arhivă, am ajuns la concluzia că strămoșii noștri, lumea de azi s-au pronunțat și se pronunță împotriva denumirii cuceritorilor turci și ruși ai orașului, care constituie o pată rușinoasă în istoria poporului român basarabean. Cum poți păstra amintirea despre cuceritorii năprasnici, vicleni și haini, care veacuri la rând ne-au pustiit și ne mai pustiesc țara?

Consider o datorie sfântă ca să măturăm o dată și pentru totdeauna această rușine. Cu părere de rău, astăzi Rusia, continuă să țină sub ocupație orașul nistrean și manifestă o totală indiferență față de această problemă. Astăzi hoardele rusești cu comportamentul lor cinic, demonstrează cu tancurile, rachetele, avioanele lor că mai sunt o putere de temut în regiune. Cu cât fariseism fiii rătăciți ai Rusiei, fac defilări militare pe străzile pavate de către ei peste trupurile și sângele românilor! Sper că oamenii de bună-credință (inclusiv rușii băștinași) din oraș, vor reveni vreodată la denumirea inițială, istorică de TIGHINA. Că de nu, vorba lui Napoleon: “Un cap fără de memorie este o fortăreață fără de garnizoană.”

Comentarii: Astăzi orașul românesc este ocupat de Rusia, iar progeniturile lor declară cinic că apără interesele băștinașilor. Odinioară rușii au instalat aici monumentele lor, inclusiv, au pus pe un postament o tanchetă, cu care împreună cu tancurile, au năvălit în 1992 în oraș. În lupta dreaptă, pentru apărarea integrității teritoriale, ocupanții căzăcimii ruse au ucis peste o mie de patrioți de-ai noștri.

Să parcurgem un mic drum în istorie și să vedem cum a avut loc unirea tuturor românilor din Principate (inclusiv Moldova) într-un singur stat – România.

Unirea de la 1600

Țările aflate la 1600 sub domnia lui Mihai Viteazul

Domnia lui Ieremia Movilă, devotat polonezilor, însemnase practic îndepărtarea Moldovei de Sfânta Alianță. În Transilvania, Sigismund renunță la tron în favoarea vărului său, Andrei Bathory (de asemenea înclinat către politica polonă).

În iulie 1599 Mihai a trimis o solie la Praga pentru a cere încuviințarea împăratului Rudolf al II-lea pentru punerea în practică a inițiativei sale. Primind un răspuns favorabil, la sfârșitul aceluiași an, intră în Transilvania prin pasul Buzău cu o armată formată din români și mercenari de diferite etnii: unguri și secui din Ardeal, polonezi, sârbi etc.[8] După victoria asupra lui Andrei Bathory (Bătălia de la Șelimbăr, 18/28 octombrie 1599) își face intrarea triumfătoare la Alba Iulia pe 1 noiembrie 1599 (fără să fie salutat și aplaudat de populația civilă a orașului[9]), primind cheile fortăreței de la episcopul Demetrius Napragy. Chiar dacă a fost recunoscut de Dietă doar ca guvernator imperial, Mihai a fost conducătorul de facto al Transilvaniei.

În mai 1600, Mihai Viteazul îl alungă de pe tronul Moldovei pe Ieremia Movilă, învingându-l la Bacău, și realizează astfel, prima unire a țărilor române. Titulatura folosită de voievod (într-un document din 6 iulie 1600) era: „Domn al Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei”.

Stema lui Mihai Viteazul din 1600

Contextul internațional i-a fost nefavorabil lui Mihai. Puterile vecine vedeau în ambițiile sale politice o contradicție cu interesele proprii de dominație. Habsburgii își vedeau amenințate planurile de menținere a Transilvaniei în sfera lor de influență, Polonia nu dorea pierderea controlului asupra Moldovei, iar Imperiul Otoman nu accepta ideea renunțării la Țara Românească. Mai mult chiar, uniunea personală a lui Mihai reprezenta o formulă puternică, capabilă să schimbe raportul de forțe din regiune. Existau însă și conflicte interne, cauzate de nesupunerea nobililor maghiari din Transilvania care nu acceptau măsurile impuse de noul domn. De asemenea, sașii i-au rămas ostili lui Mihai, în urma jafurilor întreprinse de armatele sale în orașele și satele lor (Ghimbav, Codlea, Merghindeal, Cincu, Șura Mică, Cristian, Călnic etc.). Mihai nu reușește să înfrângă revolta nobililor maghiari-transilvăneni, sprijiniți de generalul Basta (la Mirăslău 18/28 septembrie 1600) și astfel pierde Ardealul. În scurt timp Moldova va reintra în posesia Movileștilor aserviți intereselor polone. Mihai încearcă să reziste atacului polon asupra Țării Românești, însă și pe acest tron se va urca un membru al familiei Movileștilor, Simion.

Forțat să ia calea pribegiei, Mihai cere sprijinul împăratului Rudolf al II-lea, care, în contextul reînscăunării lui Sigismund Bathory pe tronul Transilvaniei, acceptă să-l susțină pe român. Împreună cu generalul Basta, Mihai pornește campania de recucerire a teritoriilor românești. Prin victoria de la Guruslău (3 august 1601), voievodul valah îl îndepartează pe Bathory de la tronul Transilvaniei. Continuă prin a recupera Țara Românească gonindu-l pe Simion Movilă de pe tron. În aceste condiții, se întrezăreau perspectivele unei noi uniri românești, perspectivă ce nu convenea împăratului habsburgic Rudolf al II-lea. Din ordinul său este pusă la cale înlăturarea fizică a domnitorului român, și la 9/10 august 1601, la 3 km sud de Turda[10], Mihai Viteazul este ucis de generalul Gheorghe Basta (vezi Mormântul lui Mihai Viteazul). Capul său este luat de unul dintre căpitani domnitorului și înmormântat de Radu Buzescu la Mănăstirea Dealu, lângă Târgoviște. Pe lespede sa de piatră de la Mănăstirea Dealu stă scris: „Aici zace cinstitul și răposatul capul creștinului Mihail, Marele Voievod, ce au fost domn al Țării Românești și Ardealului și Moldovei.”

Unirea Principatelor Române a avut loc la jumătatea secolului al XIX-lea și reprezintă unificarea vechilor state Moldova și Țara Românească. Unirea este legată de personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza și de alegerea sa ca domnitor al ambelor Principate la 5 ianuarie 1859 în Moldova și la 24 ianuarie 1859 în Țara Românească. Totuși, unirea a fost un proces complex, bazat pe puternica apropiere culturală și economică între cele două țări. Procesul a început în 1848, odată cu realizarea uniunii vamale între Moldova și Țara Românească, în timpul domniilor lui Mihail Sturdza, respectiv Gheorghe Bibescu. Deznodământul războiului Crimeii a dus la un context european favorabil realizării unirii. Votul popular favorabil unirii

în ambele țări, rezultat în urma unor adunări ad-hoc în 1857 a dus la Convenția de la Paris din 1858, o înțelegere între Marile Puteri prin care se accepta o uniune mai mult formală între cele două țări, cu guverne diferite și cu unele instituții comune. La începutul anului următor, liderul unionist moldovean Alexandru Ioan Cuza a fost ales ca domnitor al Moldovei și Țării Românești, aducându-le într-o uniune personală. În 1861, cu ajutorul unioniștilor din cele două țări, Cuza a unificat Parlamentul și Guvernul, realizând unirea politică. După înlăturarea sa de la putere în 1866, unirea a fost consolidată prin aducerea la tron a principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, iar constituția adoptată în acel an a denumit noul stat România.

România 1859-1878

Comentariu: Denumirea de România apare anume în această perioadă. Denumirea de Rusia pe harta Rusiei nu a existat până la sfârșitul secolului XV al epocii moderne și la început întrunea doar knezatele din jurul Moscovei. Deși denumirea a apărut în secolul IX și întrunea slavii de sud-vest iar până la începutul secolului XII – numită Rusia Kieviană. Ulterior denumirea au preluat-o knezatele Moscovei, Smolenskului, Novgorodului etc., și s-a extins peste toate teritoriile ocupate și transformate în imperiu. Denumirea de Ucraina apare în secolul XII și întrunea pământurile Periaslav și ale Galiției. Statul ucrainean a apărut prima dată după 1917. *Extras din Marea Enciclopedie Sovietică, Moscova, 1983.*

și recoltele care se arătau în Basarabia, decât pe armata română, care, rămasă singură pe frontul de Est după retragerea rușilor, fusese și ea nevoită în cele din urmă să accepte armistițiul cu germanii la 9 decembrie 1917. Aflată în retragere prin Basarabia, armata rusă a început să jefuiască, să violeze și să omoare populația civilă băștinașă, fruntașii basarabeni fiind asasinați de către organizațiile comuniste. În aceste condiții la 22 decembrie 1917, Sfatul Țării i-a cerut guvernului român aflat la Iași să trimită armata pentru a restabili ordinea. Trupele aliate, conduse de generalii Broșteanu (român) și Berthelot (francez) au trecut Prutul în ziua de 10 ianuarie 1918 reușind să elibereze Chișinăul de jefuitori la 9-16 ianuarie 1918 pentru ca în câteva zile să elibereze complet Basarabia de ocupația rușilor.

La 24 ianuarie 1918, Sfatul Țării proclamă independența Republicii Democratice Moldovenești. Dar în lunile ce urmează, pe lângă atacurile bolșevice venite din teritoriul de peste Nistru controlat de germani, apar și pretenții teritoriale din partea Ucrainei, și ea proclamată independentă. Sfatul Țării începe atunci să manifeste intenții de unire cu România, care sunt exprimate și prin „moțiuni de unire votate de diferite județe (Soroca, Bălți)”. Până la urmă, unirea cu România a fost hotărâtă de Sfatul Țării la 27 martie 1918 prin 86 de voturi contra 36 (pentru menținerea independenței) și 3 abțineri.

Sora noastră, Bucovina cea română

Din punct de vedere geopolitic Bucovina face parte din Moldova, din partea ei de sus, formând împreună și o unitate politică. De aici și o concluzie: istoria Bucovinei este legată de istoria Moldovei.

Descoperirile arheologice din epoca de piatră și cea de bronz sunt mărturii ale prezenței în această regiune a unei populații din vremuri imemorabile. Intrarea getodacilor în istorie s-a făcut de la început prin lupte grele: rezistența în fața neamurilor venite din stepele euro-asiatice. A apărut Burebista, reformatorul și creatorul marelui regat, adversar de temut al Imperiului Roman, a apărut viteazul și energicul Decebal. Cucerirea Daciei de către legiunile împăratului Traian avea să însemne și nașterea poporului român.

A urmat întunecatul mileniu când au trecut peste noi și goți, și huni, și ostrogoți, gepizi, avari. Au mai venit și slavi, bulgari, unguri, pecenegi, cumani și tătari.

Unii s-au dus mai departe, alții s-au topit în creuzetul autohton. Protoromânii și mai apoi românii - creștinați apostolic și-au păstrat etnitatea în tot acest timp.

O viață intens românească, cu o populație cu rădăcini adânci în pământul strămoșesc a evoluat cu instituții, obiceiuri, lăcașuri de cult, cu o cultură înfloritoare. Toate acestea încă sunt prezente și în Moldova de Sus, în Arboreasa precum ea era numită de unii domni moldoveni.

În Bucovina, până spre începutul secolului al XVII-lea, s-a aflat centrul de gravitație al țării Moldova: aici a descălecat Dragoș, aici a venit tot de peste munți Bogdan I,

întemeietorul care a unificat micile formații prestatale în Principatul Moldova. Aici au fost primele capitale: la Baia, Siret și Suceava. Aici au fost zidite biserici și mănăstiri, autentice monumente de artă medievală și tot aici se odihnesc voievozi ca Dragoș, Bogdan, Ștefan cel Mare și Sfânt. Moldovenii din Țara de Sus, arcașii din Codrii Tîgheciului, din Orhei și alții încă pe aceste meleaguri au zdrobit în Codrii Cosminului armatele mândrului rege polonez Ioan Albert; la Baia a învins marele voievod oștirile regatului Ungar.

În decursul timpului, state puternice din jur au încercat să ocupe Bucovina, să o anexeze teritoriului lor.

Prima răpire a Bucovinei (1775) - Imperiul Habsburgic

La sfârșitul războiului ruso-turc (1768–1778) armatele habsburgice ocupaseră zonele Cernăuți, Câmpulung și Suceava din Moldova de Sus. Ele anexaseră încă din 1772 Pocuția și Gehiția care aparținuseră Poloniei până la prima împărțire a acesteia între Rusia, Austria și Prusia.

Pretextul Vienei pentru străvechiul pământ românesc era absurd și mincinos. Se afirma că Nordul Moldovei ar fi făcut parte în trecut din Pocuția, se mai afirma nevoia unei fâșii de pământ prin care să se facă legătura dintre Galiția și Transilvania. S-au prezentat hărți false, s-a trecut la amenințări, intimidări, au fost corupți câțiva demnitari otomani și câțiva generali ruși.

Prin Convenția de la Constantinopol din 7 mai 1775, Poarta a acceptat să cedeze Austriei Nordul Moldovei fără a avea acest drept deoarece capitulațiile încheiate de domnitorii moldoveni cu Poarta garantau integritatea teritoriului Principatului. Printr-o altă convenție (de la Palamutka) Austria au mai fost răpite încă 46 de sate românești.

Domnitorul Moldovei Grigore al III-lea Ghica, a protestat cu vehemență asupra faptului săvârșit, fapt pentru care în 1777 turcii, fiind presați de austrieci, l-au decapitat.

Pentru a se pierde vechea denumire, administrația austriacă i-a dat regiunii numele de „țara codrilor de fagi”, adică „Bucovina”.

Cu toate protestele unor fruntași ai vieții publice și religioase care cereau ca Bucovina să rămână provincie deosebită cu rosturile și așezămintele din moși-strămoși, Bucovina a fost alipită în 1786 la Galiția, iar din 1849 a fost declarată provincie autonomă a Casei de Austria, autonomie anulată peste doi ani.

Stăpânirea habsburgică a însemnat un proces continuu de deznaționalizare forțată a românilor, îndreptat cu precădere spre Biserică, învățământ, cu interzicerea folosirii limbii române în școli.

Colonizarea Bucovinei cu ucraineni, germani, ruteni

Procesul de deznaționalizare a fost marcat prin încurajarea, pe toate căile, a imigrării, de altfel autentice colonizări cu ucraineni, germani, evrei, ruteni, sloveni. Datele statistice o dovedesc pe deplin. În 1774 populația Bucovinei număra 71.750 locui-

tori, dintre care 52.750 români, 1500 ucraineni, germani ș.a.; în 1800, la totalul de 192.830, românii numărau 150.000, ucrainenii 48.481. În 1848, dintr-un total de populație de 377.571 locuitori, 209.293 erau români și 108.907 ucraineni. În 1900, populația ucraineană a crescut la 297.798, cea română la 229.018 din totalul de 730.195 locuitori. În 1910, la un total de 794.912 locuitori, românii numărau 273.254, ucrainenii 305.101. O altă minoritate care a înregistrat creșteri numerice mari este cea evreiască. Numărul lor a crescut de la 526 în 1779 la 102.919 în 1910.

Încurajarea unor asemenea imigrări, cel puțin în primele decenii, se desfășura și pe cale economică. Dărilor erau mai mici decât cele din Galiția; la fel și pentru zilele de clacă, apoi era scutirea de recrutare, o mai mare libertate de practicare a cultului (sectanții ruși, lipoveni), sătenii aveau o mai mare libertate de folosință asupra pământului pe care îl lucrau, existau și posibilități de câștig mai bun, densitatea populației mai mică.

Un adevărat exod, nu numai al țăranilor, ci și al marilor boieri români din Bucovina către Moldova a avut drept consecință pe plan național-politic prin absența elementelor intelectuale și patriotice capabile să mențină flacăra românismului. Lupta pentru salvarea identității naționale a rămas numai în sarcina câtorva familii boierești, dintre care se detașează familia Hurmuzache, a câtorva intelectuali din păturile țăărănești și razeșești, precum familia Flondor, Grigorcea și alții. O altă consecință a fost manifestarea pe plan social-economic. Moșiile celor imigrați în Moldova ajung în mâinile arendașilor armeni, evrei, polonezi, germani, greci ș.a. O altă consecință la fel de gravă a fost administrația care a adus numeroase brațe de muncă străine, tentate de înlesnirile ce li se ofereau.

Biserica a încercat din primul moment să se împotrivească secularizării averilor ei, precum și curentului de slavizare și germanizare încurajat de noua stăpânire.

Slavizarea numelor românești

Episcopul bucovinean a fost trecut sub ascultare canonică Mitropoliei sârbe din Carlovăț, urmărindu-se slavizarea Bisericii românești din Bucovina.

Numele de familie capătă alte rezonanțe prin adăugarea terminației slave – în „vici”, „schi”, „eac”, sau „iuc” și astfel nume neaoșe românești sunt polonizate, ucrainizate sau germanizate, etc.: Zelea a devenit Zelinski, Porumbescu a devenit Golumbovski, numele de familie al lui Mihail Eminescu era Eminovici, Ursul devenea Ursuleac, Matei – Mateiciuc etc.

Au fost arse cărți bisericești slavone, clerici ruteni, din învățământul laic și teologic a fost scoasă limba română, în eparhia bucovineană s-a introdus limba ruteană ca limbă oficială, a fost redus numărul mănăstirilor și schiturilor. În fața acestei situații mulți călugări și preoți, înalți clerici au trecut cu cărți, odoare bisericești, hrisoave, în Moldova, slăbind astfel rezistența Bisericii române în Bucovina.

În învățământ s-au deschis școli în limba germană, cu profesori aleși din Transilvania; din 1815 școlile din Bucovina au trecut sub autoritatea consistoriului ca-

toxic din Lemberg; alături de limba germană s-a introdus ca disciplină de învățământ nu limba română, ci cea poloneză; dascălii români au fost scoși din școli. În 1875 s-a înființat universitatea nemțească din Cernăuți al cărui scop declarat era „a desăvârși germanizarea Bucovinei”.

Prin stăruința patriarhilor din familia Hurmuzache, la liceul din Cernăuți s-a creat în 1848 o catedră de limbă și literatură națională, dirijată prin concurs de Aron Pumnul, cel care avea să fie profesorul, prietenul și mentorul lui Mihai Eminescu.

Au apărut și alte reacții românești în presă: „Chestomaticul Românesc”, o serie de calendare cu rubrici literare și științifice, a apărut o publicație periodică, „Bucovina”, scoasă de frații Hurmuzache, ca „defensor al intereselor naționale, intelectuale și materiale ale Bucovinei, reprezentant al dorințelor și nevoilor ei, expresia bucuriilor și suferințelor ei”. Au scris nu numai intelectuali bucovineni, ci și moldoveni, ca: V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, C. Negri, V. Pogor; munteni, ca: D. Bolintineanu, V. Cârlova; ardeleni, ca: A. Șaguna, Gh. Barițiu ș.a. Periodicul a fost suprimat de cenzură. Au apărut mai târziu „Revista Politică” (1886), „Gazeta Bucovinei” (1892), „Deșteptarea”, „Patria” și altele. Ziarul „Patria” își propunea „să aperse legea, limba, moșia strămoșească, să deștepte conștiința națională și sentimentul de solidaritate a provinciilor între Tisa – Nistru – Dunăre – Marea Neagră”.

La deșteptarea sentimentului național au participat tinerii studioși din Bucovina, dar și din restul țării. Un prilej de manifestare a românismului a fost comemorarea a patru sute de ani de la zidirea mănăstirii Putna. Eminescu, Slavici și alții veniți de la Viena au preluat inițiativa. Au participat M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, Iacob, A. D. Xenopol, Ciprian Porumbescu și mulți alții. În 1875 au fost organizate la Iași și Paris mari manifestații, mai exact contra-manifestații la serbările ordonate de la Viena pentru împlinirea a unui veac de la anexarea Bucovinei la coroana habsburgică. Legăturile cu frunțașii vieții politice din Vechiul Regat se manifestaseră și mai înainte. Revoluționarii moldoveni au venit la Cernăuți în 1848; aici au fost redactate „Dorințele Partidei Naționale din Moldova”. Tot atunci au venit aici și revoluționari ardeleni pentru a lua parte la „împărtășirea spirituală între tinerii tuturor provinciilor”. La Paris, M. Kogălniceanu a tipărit o broșură „Rapt de la Bukovine”, retipărită și la București în 1875. Autoritățile austriece au privit această acțiune ca o „crimă de stat”. La Războiul de Independență al României din 1877 au luat parte și tineri bucovineni. Același fapt s-a petrecut și în războiul balcanic din 1913.

Trebuie amintită și prezența în război a multor voluntari bucovineni, organizarea Corpului voluntarilor români format la 16 martie 1917 din prizonieri capturați de ruși, precum și a militarilor înrolați de austro-ungari și care, cu mari riscuri, au dezertat în România. La 25 oct. 1918, printr-un decret regal a fost înființată Legiunea Română în care erau incluși și mulți bucovineni.

Revenirea Bucovinei la Patria-mamă

Încetul cu încetul, populația Bucovinei se pregătea pentru ceasul izbăvirii. Războiul mondial a dus la prăbușirea Austriei. Fruntașii patrioți români au organizat la 27 octombrie 1918 alegeri pentru Adunarea Constituantă; a urmat la 28 noiembrie același an formarea Congresului general al Bucovinei. În sala de marmură a palatului mitropolitan din Cernăuți, Iancu cavaler de Flondor, fost președinte al Partidului Național Popular din Bucovina, devenit din 1909 Partidul Național Român, cu atribuții în guvern, a propus Congresului general care, „întrupând suprema putere legiuitoare”, să hotărască „unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare până la Ceremus, Colacin și Nistru cu Regatul României”. În aceeași zi, Sfatul național al germanilor din Bucovina s-a pronunțat pentru unirea acestei regiuni cu România. La același vot au aderat și reprezentanții polonezilor.

Tratatul de Pace de la St. Germain a ratificat hotărârea adoptată la Cernăuți.

Preponderența elementului românesc în Bucovina nu poate fi tăgăduită, cu toate susținerile contrare ale unor oameni politici și istorici ucraineni (ruteni). Nu este concludent că din 1880 statisticile indicau un număr mai mare de ruteni decât acela al românilor. Maria Tereza și apoi fiul ei, Iosif al III-lea, au recunoscut această preponderență românească. Statisticile erau însă „aranjate”: mii de români erau înscrși ca ruteni. Sătenii români erau întrebați dacă știu rutenește și, la răspunsul afirmativ al unora, erau înregistrați ca ruteni. Numeric, mai mult de o sută de ani, românii au fost majoritari; bunurile mănăstirești și bisericești erau donații ale voievozilor moldoveni; cu foarte mici excepții, capul bisericii arhiepiscopul și mitropolitul era român; marii boieri proprietari erau tot români. Satele românești au fost păstrătoarele tradițiilor și datinilor naționale.

Alipită la țara-mamă, Bucovina s-a reorganizat potrivit legislației românești, s-a integrat în viața socială, economică, administrativă și politică din Regat. Este demn de menționat că Bucovina a fost un puternic centru legionar.

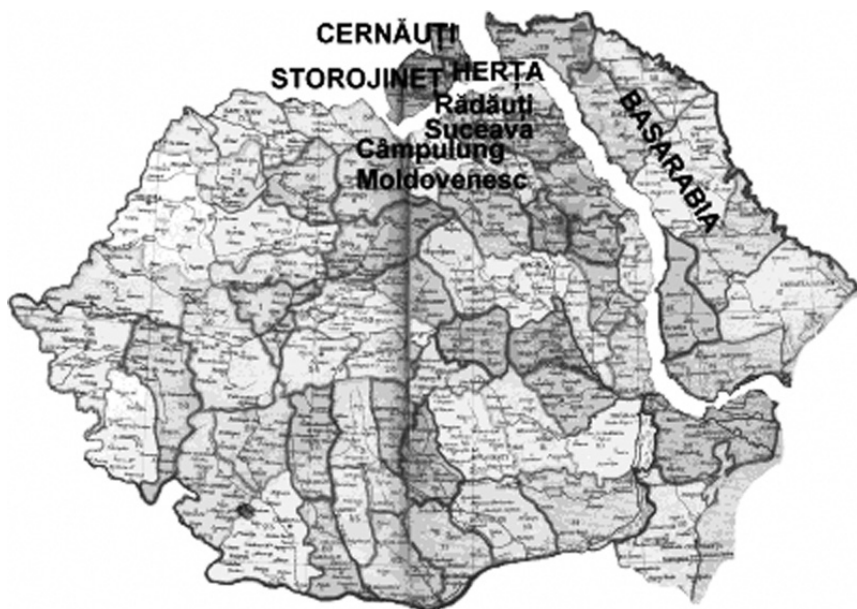
Ocuparea Basarabiei de către Rusia în 1940

Societatea Națiunilor recunoscuse unirea Republicii Democratice Moldovenești cu România, iar Franța și Anglia garantaseră la 12 aprilie 1939 frontierele regatului României. În schimb, Uniunea Sovietică recunoscuse oficial toate pierderile teritoriale ale Imperiului Țarist între 1917 și 1921, cu excepția Basarabiei. Hotărârea Sfatului Țării din 27 martie 1918 era socotită de autoritățile sovietice ca fiind o înscenare imperialistă. În 1924, sovieticii înființaseră în Podolia ucraineană o republică autonomă moldovenească de 8.000 km² pe care Ian Sodrab, zis Lațis, un comisar al lui Stalin, o declarase prefigurare a unei viitoare Românie socialiste, și în care limba era scrisă cu caractere latine și declarată română. Dar, din 28 februarie 1938, această formație politică devenise doar o bază pentru o viitoare anexare a Basarabiei, limba fiind de acum încolo declarată moldovenească, diferită de limba română, și scrisă cu slove chirilice.

Ca urmare a protocolului adițional secret, de natura expansionistă, al pactului Hitler-Stalin din 1939 și prăbușirii Alianților apuseni în iunie 1939, un ultimatum este transmis României de către Uniunea Sovietică la data de 28 iunie 1940: României i se dau doar 48 de ore pentru a se evacua din Basarabia și Nordul Bucovinei, în caz contrar URSS va declara război. România cedează și după 40 de ore, trupele sovietice și ale NKVD-ului intră pe teritoriile cerute și suplimentar în Ținutul Herței care nu era menționat în ultimatum. În timpul retragerii pripite și haotice a administrației și armatei române din aceste teritorii, populația română/moldoveană a fost supusă la jafuri, torturi și asasinat din partea comandourilor comuniste și a trupelor NKVD-iste. Alte acțiuni împotriva reprezentanților oficiali ai Statului Român în retragere au fost comise de unitățile militare sovietice și de comuniștii locali.

După ce Basarabia a fost ocupată în 1940 de sovietici, Stalin a dezmembrat-o în trei părți. Partea centrală a fost denumită Republica Sovietică Socialistă Moldovenească și era formată pe un teritoriu de 30.000 km², plus 4.100 km² de teritoriu de pe malul stâng al Nistrului. Sudul Basarabiei (de la Marea Neagră) și partea de nord a acesteia, împreună cu Nordul Bucovinei și Ținutul Herța, teritorii ce însumau 14.400 km², precum și restul de 4.000 km² din fosta republică autonomă înființată peste Nistru în 1924, au fost cedate Ucrainei.

Ocupația rusă din 1940 a însemnat distrugerea sistemului economic și a identității naționale în Basarabia. Conform dispozițiilor date de Stalin, zeci de mii de băștinași

Răpirea de către Rusia a unei părți din Patria noastră România, 1940

(în principal români, dar și ucraineni și ruși ne-comuniști) au fost deportați în Siberia. La 14 iulie a aceluiași an, la ordinul lui Beria, familiile românilor moldoveni au fost dezmembrate și deportate, bărbații fiind trimiși în lagăre diferite de cele unde au fost trimise femeile și copiii lor. Astfel bărbații au fost deportați în lagăre cum ar fi Koze-liscenski (500 bărbați), Futilovski (300 bărbați), iar restul familiilor lor, alcătuite din femei și copii, în lagărele din Karaganda și Aktiubinsk (11.000 de persoane). Aceste deportări s-au repetat și în 1941 (înainte de începerea eliberării ordonate de Antonescu), fiind deportați în regiunea Omsk, 6.000 de români moldoveni, în timp ce în regiunea Kirovsk au fost trimiși 10.000 de români moldoveni. Dezmembrarea familiilor a fost aplicată și în aceste cazuri, bărbații fiind separați de familiile lor.

Sovietizarea Basarabiei, care a început chiar din prima zi de ocupație – 28 iunie 1940 –, s-a realizat activ și prin politica antinațională a regimului stalinist totalitar. Basarabia a fost transformată într-o adevărată colonie a Imperiului Sovietic, unde se urmărea, în mod conștient și planificat, deznaționalizarea populației românești autohtone, folosind-se metode de teroare fizică și morală pentru a-i lipsi pe românii moldoveni autohtoni de conștiința națională, de memoria istorică și culturală.

Pentru atingerea acestui scop diabolic în Basarabia, deja în februarie 1941 a fost interzis alfabetul latin (în RASSM – în 1938), iar în martie 1941 (în mod arbitrar) toți basarabenii și nord-bucoveninii au fost lipsiți de cetățenia română, fiindu-le impusă, prin decretul Moscovei, cetățenia sovietică. În RSSM se falsifica istoria și identitatea națională a românilor, se promova o politică antiromânească la pregătirea și promovarea cadrelor, se realiza decapitarea băștinașilor prin eliminarea elitelor naționale.

Deromânizarea și „moldovenizarea” s-au efectuat concomitent. A fost interzisă folosirea etnonimului „român” și a glotonimului „limba română”. S-au operat schimbări în actele (certificat de naștere, buletin de identitate ș.a.) ce indicau naționalitatea: în loc de „român” s-a scris „moldovan”. Persoanele care se opuneau erau amenințate și chiar condamnate la muncă silnică.

Protocolul adițional-secret ruso-german din 23 august 1939

“Cu ocazia semnării Tratatului de neagresiune dintre Reichul german și Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, plenipotențiarilor semnatori din partea celor două părți au discutat în cadrul unor convorbiri strict confidențiale problema delimitării sferelor respective de influență în Europa Răsăriteană. Aceste convorbiri au dus la următorul rezultat:

Articolul I

În eventualitatea unor rearanjamente politice și teritoriale în regiunile ce aparțin Statelor Baltice (Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania), hotarul de Nord al Lituaniei va reprezenta hotarul sferelor de influență ale Germaniei și U.R.S.S. În această privință interesul pentru Lituania în regiunea Vilna este recunoscut de ambele părți.

Articolul II

În eventualitatea unor rearanjamente politice și teritoriale în regiunile ce aparțin Poloniei, sferele de influență ale Germaniei și ale U.R.S.S. vor fi limitate conform liniei râurilor Narev, Vistula și San.

Chestiunea privind modul în care interesele ambelor părți fac dorită păstrarea statului independent Polon și cum acest stat trebuie demarcat poate fi determinat doar în cursul viitoarelor discuții politice.

În orice caz, ambele Guverne vor rezolva această întrebare printr-un acord prietenesc.

Articolul III

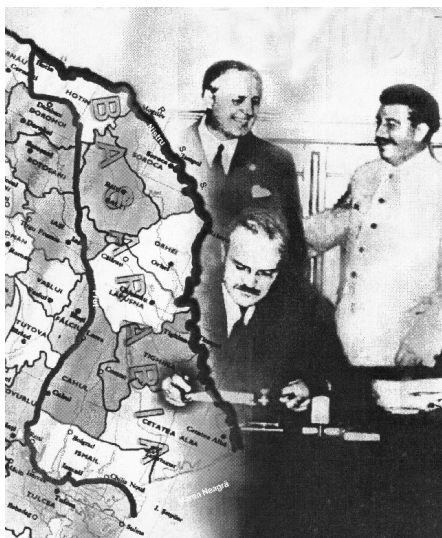
Privitor la Sud-estul Europei, atenția este atrasă de către partea Sovietică privitor la interesul acesteia în Basarabia. Partea Germană declară dezinteresul politic total în această regiune.

Articolul IV

Prezentul Protocol trebuie tratat de ambele părți ca unul strict secret.

Moscova, 23 august 1939. Pentru Guvernul Reichului german: I.V. Ribbentrop. Cu puteri depline din partea Guvernului URSS: V. Molotov.”

După cum se poate bine observa, important pentru destinul de mai departe al moldovenilor este pct.3 din Protocolul adițional secret, prin care se dă mână liberă lui Stalin să opereze modificări pe harta Europei de Est. Bazându-se pe acest Protocol, Guvernul U.R.S.S. înaintează României o notă ultimativă la 26 iunie 1940, cu următorul conținut:

Ce mare bucurie puse stăpânire pe neamțul Ribbentrop și călăul Stalin când rusul Molotov semna la Kremlin răpirea Basarabiei

**Frații de cruce
Stalin și Hitler au
susținut răpirea Ba-
sarabiei, Bucovinei
de Nord și Insulei
Șerpilor în 1940,
(ulterior dăruite
Ucrainei)**

”În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desprins de Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei cu Republica Sovietică Ucraineană, populată în principal cu ucraineni.

Uniunea Sovietică nu s-a împăcat niciodată cu faptul luării Basarabiei cu forța, ceea ce Guvernul Sovietic a declarat nu o singură dată și deschis în fața întregii lumi.

Acum, când slăbiciunea militară a U.R.S.S. a rămas de domeniul trecutului, iar situația internațională care s-a creat cere rezolvare rapidă a chestiunilor moștenite din trecut, pentru a pune în fine bazele unei păci solide între țări, U.R.S.S. consideră necesar și oportun ca-n interesul restabilirii adevărului să pășească împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei Uniunii Sovietice.

Guvernul Sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic cu chestiunea transmiterii către U.R.S.S. a acelei părți de Nord a Bucovinei a cărei populație este legată în marea sa majoritate cu Ucraina Sovietică prin comunitatea soartei istorice, cât și prin comunitatea de limbă și națională.

Un astfel de act ar fi cu atât mai just cu cât transmiterea părții de Nord a Bucovinei către U.R.S.S. ar putea reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominațiunea de 22 de ani a României în Basarabia.

Guvernul U.R.S.S. propune Guvernului Regal al României:

1. *Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice Basarabia.*
2. *Să transmită Uniunii Sovietice partea de Nord a Bucovinei cu frontierele potrivit cu harta alăturată (care a fost trimisă a posteriori-n.r.).*

Guvernul Sovietic își exprimă speranța că Guvernul român va primi propunerile U.R.S.S. și că acesta va da posibilitatea de a se rezolva pe cale pașnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. și România.

Guvernul Sovietic așteaptă răspunsul Guvernului Regal al României în decursul zilei de 27 iunie curent.”

Așadar, în această notă se abordează problema frontierei dintre România și U.R.S.S., potrivit pct. 2, pe baza unei hărți care a fost transmisă anterior:

Comentariu: Precum reiese din această notă, rușii au cucerit “suplimentar” Bucovina de Nord și Ținutul Herța ca un mijloc de “despăgubire”... Astăzi noi putem pune condiții similare față de Rusia și Ucraina care ne ocupă teritoriile din 1940 și 1992. Conform calculelor economice aceste țări vecine cauzează Basarabiei un prejudiciu material anual estimat la 10 miliarde \$ SUA. Fără a se lua în calcul prejudiciu moral.

În hotărârea Parlamentului R.M. din 23 iunie 1990, nr. 149-XII, se menționează că: „Odată cu instaurarea în Basarabia și Bucovina de Nord a regimului sovietic stalinist în aceste ținuturi au fost comise crime împotriva umanității: omoruri în masă,

deportări, foamete organizată”. Documentele oficiale confirmă că în perioada anilor 1940–1964 din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța au fost deportați în Siberia peste un milion de oameni, iar prin foametea organizată din anii 1946–1947 au fost lichidați peste 300 mii de oameni nevinovați din RSS Moldovenească. (Republica Moldova. Chișinău, 1992, p.12-13)

Este foarte important faptul adoptării la 24 decembrie 1989 al Congresul II de către deputații poporului din URSS a Hotărârii „О политической и правовой оценке советско-германского договора о ненападении от 1939 года” („Cu privire la aprecierea politico-juridică a Tratatului sovieto-german de neagresiune din anul 1939”). Prin această hotărâre URSS a condamnat oficial faptul semnării Protocolului adițional secret și a recunoscut că acest protocol este nul și neavenit din data semnării lui. În hotărâre se menționează: „7. Congresul deputaților poporului din URSS condamnă faptul semnării „Protocolului adițional secret” din 23 august 1939 și a altor acorduri secrete cu Germania. Congresul consideră protocoalele secrete din punct de vedere juridic ca fiind nule și neavenite din data semnării lor”. [Второй Съезд народных депутатов СССР. Стенографический отчет. М., 1990. Т. IV, p. 613.]

De menționat că Protocolul adițional secret al Pactului Molotov-Ribbentrop a fost condamnat și considerat nevalabil din data semnării nu numai de către Rusia, ci și de către alte state, precum SUA, Germania, România, Republica Moldova, Țările Baltice ș.a. Astfel, în Declarația de independență a Republicii Moldova (27 august 1991) se subliniază că „parlamentele multor state în declarațiile lor consideră înțelegerea încheiată la 23 august 1939, între Guvernul URSS și Guvernul Germaniei, ca nulă ab initio și cer lichidarea consecințelor politico-juridice ale acestuia, fapt relevat și de Conferința Internațională „Pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele lui pentru Basarabia” prin declarația de la Chișinău adoptată la 28 iunie 1991”. Totodată, Declarația de independență a Republicii Moldova prevede și încetarea stării ilegale de ocupație militară a Republicii Moldova de către Armata a 14-a a Rusiei: „Parlamentul Republicii Moldova... cere Guvernului URSS să înceapă negocieri cu Guvernul Republicii Moldova privind încetarea stării ilegale de ocupație militară a acesteia și să retragă trupele sovietice de pe teritoriul național al Republicii Moldova”.

În pofida faptului că Protocolul adițional secret al Pactului Molotov-Ribbentrop a fost denunțat chiar și de către statele semnatare, drama Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a ținutului Herța, cauzată de acest Protocol, mai continuă și astăzi. Considerăm că lichidarea consecințelor politico-juridice ale Pactului Molotov-Ribbentrop pentru aceste teritorii românești înstrăinate este o problemă internațională foarte importantă și actuală, care trebuie să fie concepută, tratată și soluționată ca atare de către comunitatea internațională. Datoria tuturor românilor este să luptăm permanent și energic pentru drepturile noastre legitime.

„Căci, spunea Eminescu în 1878, referindu-se la Basarabia, un drept nu se pierde decât prin învoirea formală de a-l pierde. Dar fie această învoire smulsă cu de-a sila, fie dictată de rațiuni de stat, fie izvorâtă din orice alte considerații, nu se modifică și

nu se nimicește decât din momentul, în care renunțăm la el ... Tăria unui popor mic a devenit totdeauna un drept. Oricât de slab ar fi dreptul lipsit de arme și de putere, el tot e mai tare decât nedreptatea, tot mai tare decât neadevărul ...”.

„Drepturile națiunilor ... nu sunt altceva decât drepturile umane privite la nivelul specific la vieții comunitare ... Dreptul unei națiuni la existență precede cu siguranță toate celelalte drepturi. Ele sunt, ca toate drepturile eminamente umane, înrădăcinate în natura persoanei, drepturi ce reflectă exigențele obiective și inalienabile ale unei legi morale universale” – declara Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea la cea de-a 50-a Sesiune a Adunării Generale a ONU (5 octombrie 1995).

Prăbușirea imperiului sovietic (URSS) în 1991 și aderarea României la NATO și Uniunea Europeană în 2007 au creat o șansă reală pentru lichidarea consecințelor Pactului Molotov-Ribbentrop și reunirea pe cale pașnică a teritoriilor naționale românești, înstrăinate prin integrarea euro-atlantică a Republicii Moldova și a Ucrainei. Consider că aceasta e cea mai rezonabilă cale pentru un viitor demn al tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

Românii din Ținutul Herța

Ținutul Herța nu făcea parte nici din Bucovina de Nord (care mai fusese răpită de Habsburgi la 1774) și nici din Basarabia (care mai fusese răpită la 1812 de Rusia țaristă). Herța va ajunge în componența rușilor grație unor „greșeli”.

Pe harta sovietică anexată la nota ultimativă teritoriile cerute erau marcate cu un creion roșu gros. La 29 iunie tancurile sovietice au intrat în Herța omorând doi ofițeri și 4 ostași care s-au opus acestui abuz.

Întrebați asupra acestui caz de un delegat al Armatei române rușii au declarat că „au greșit că au mers până la Herța”.

Bazându-se pe linia groasă trasată cu creionul roșu de tâmplărie pe hartă, guvernul sovietic a interpretat nota sa în sensul că Herța făcea parte din teritoriul ce îi revenea. Delegații români vor obține doar unele mici modificări datorită faptului că reușiseră să se adopte ca linie de hotar median a zonei determinate pe harta Molotov cu creionul roșu și să se admită principiul ca în interiorul acestei zone să se evite divizarea localităților.

La 29 iunie rușii au încercat să-și continue drumul spre Dorohoi. Acolo însă îi aștepta colonelul Bota, comandantul regimentului de artilerie din Bacău cu șoseaua minată, obstacole antitanc și trăgând o salvă de avertisment spre tunurile rușilor. Aceștia au ridicat un steag alb, au coborât din tancuri și au bătut țărușii de frontieră chiar acolo.

În zilele următoare s-a detașat un adevărat „război al bornelor de hotar”, românii și sovieticii mutându-le noaptea, având loc schimburi de focuri și pierderi de vieți omenești. O coloană sovietică a mai comis „o greșală” pătrunzând la 3 iulie în Maramureș spre Borșa provocând incidente soldate cu pierderi umane.

Citation:

Ținut la intersecția hotarelor Bucovinei, Moldovei și Basarabiei, acest teritoriu aparținând României Vechi și niciodată înstrăinat, avea o populație sută la sută românească, care locuia în orașul Herța și comunele Lunca, Târnăuca, Buda, Godânești, Mamornița, Tureatca, Mogoșești, Hreatca și Hârbova, care au fiecare câteva sate în componență.

În acest ținut, în comuna Lunca se găsește o biserică din lemn construită la 1677 (monument istoric) iar la Herța s-a născut la 1 martie 1788 omul de cultură Gheorghe Asachi.

Citation:

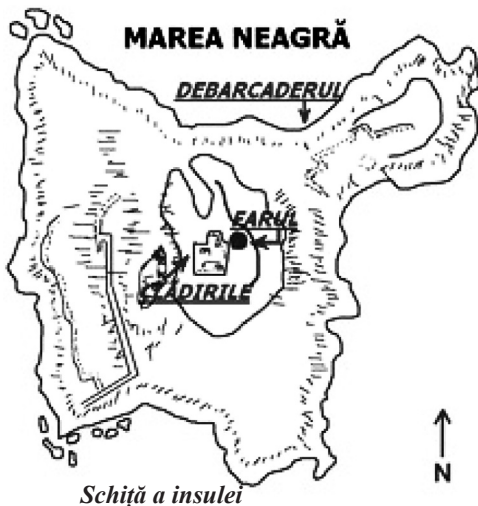
În prezent actualul raion Herța face parte din regiunea Cernăuți și aparține Ucrainei. Conform recensământului din 1989 în localitățile rurale din raion, populația românească constituie între 92 și 99%. În orașelul Herța, românii reprezintă 68%. Numărul total al românilor din raion este de 27.517.

În 1993, în 16 comune din raion s-a ținut un referendum aprobat de populație, în proporție de 93% pentru revenirea la vechile denumiri istorice, dar, sub diferite pretexte, aceasta nu s-a împlinit iar din considerente financiare, nu s-au arborat tăblițele cu denumiri bilingve.

Însuși regele Carol al II-lea i-a cerut lui G. Tătărăscu să arate rușilor că „atingerea unui colț al României Vechi nu se poate admite”. G. Gafencu declara și el „România nu va uita niciodată nedreptatea ce i s-a făcut la Herța”. Autorul francez Marcel Proust în lucrarea sa „Destin de la Roumanie” se întreabă: „De ce oare pe lângă Basarabia, Moscova a pretins și o parte a Bucovinei, care nu a făcut niciodată parte din imperiul țarist și în plus chiar câțiva kilometri pătrați din Moldova cu Herța”.

Insula Șerpilor

Insula Șerpilor (în limba ucraineană *Острів Зміїний*, în rusă *Остров Змеиный*, în greaca antică *Leuke*, în greacă modernă *Ofidonisi*, în turcă *Yılan Adası*) este o stânca/insulă din Marea Neagră care aparține Ucrainei. Ea se găsește în Marea Neagră, la 45 de km de țărmurile României și Ucrainei. Ea a fost ocupată de URSS la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, cedată forțat de România comunistă în 1948 printr-un simplu proces-verbal

secret semnat de Ana Pauker fără acceptul guvernului și fără consultarea poporului român^[1], și astăzi e parte a raionului Chilia (Кілія) din regiunea Odesa, Ucraina.

Localizare

Insula Șerpilor este o formațiune de roci localizată la circa 45 km la est de Delta Dunării (44.814 km de orașul Sulina), pe coordonatele 45°15'15" latitudine nordică și 30°12'12" longitudine estică.

Stâncă este apropiată de partea ucraineană a Deltei Dunării. Cel mai apropiat punct de pe țărm este Insula Kubansky (Cobana) din Delta Chiliei, partea ucraineană a Deltei Dunării, localizată între Canalul Bâstroe și Canalul Vostocinâi. Cea mai apropiată localitate românească este orașul Sulina, aflat la 45 km. Cel mai apropiat oraș ucrainean este orașul Vâlcov, aflat la 50 km de insulă.

Stâncă are forma unui X, de 662 metri pe 440 metri, și o suprafață de 0.17 km². Cel mai înalt punct de pe insulă este situat la 41 m deasupra nivelului mării.

Geografia

Suprafața insulei este de 170.000 m², adică 17 ha, perimetrul ei neregulat, având o lungime de 1.973 m, poate fi parcurs în circa 40 minute. Lungimea insulei, aproximativ în zona centrală, de la N la S, este de 440 m, iar de la E la V de 414 m. Urmând direcția NE-SV, inclusiv prin peninsula aflată în NE, avem cel mai lung diametru al insulei, de 662 m.

Altitudinile cresc, în general, dinspre zonele marginale către zona centrală unde se conturează un platou, relativ neted, pe care se înregistrează cota maximă de circa 40 m. Țărmurile înalte, terminate cu faleză dau insulei aspectul unei cetăți, înconjurată de ziduri înalte din piatră. Uscatul dobrogian nu poate fi zărit de pe insulă, fiindcă înălțimea e redusă atât a ei, cât și a zonei continentale.

Înălțimea maximă a țărmurilor atinge 21 m, mai ales în S și E unde se termină cu faleză, având pante abrupte, prăpăstioase chiar. Atât țărmul de S, cât și cel de E are o linie sinuoasă, cu pătrunderi notabile în uscat, formând fiecare câte un golf, cu deschideri largi. Țărmul estic împreună cu cel nordic se prelungesc în mare, alcătuind în NE insulei o peninsulă, considerată a fi restul unei terase litora-

le, a cărei altitudine este de 12 m.

Țărmurile de N și de V sunt mult mai joase, abia dacă stâncile se ridică deasupra apelor mării. Țărmul nordic este sinuos, prezentând un golf cu o mare deschidere, iar cel vestic are o sinuozitate foarte restrânsă, fiind aproape rectiliniu.

Adâncimile apei mării în apropierea țărmurilor sunt în general reduse: în Nord ele sunt de 5-6 m, în Sud de 13-23 m, în Est de 9-19 m, iar în Vest de 10-16 m.

Insula Șerpilor nu a avut în trecut o importanță deosebită din punct de vedere economic. Ea este formată din gresii silicoase, dure, conglomerate și cuarțuri, care îi dau un aspect stâncos, la care se adaugă o vegetație de stepă și o floră săracă. În plus, nu dispune nici de surse de apă potabilă, ceea ce face imposibilă popularea ei permanentă.

Șarpele de apă, care a dat numele insulei, avea o lungime maximă de 2 metri și era complet inofensiv, dar cu o înfățișare dezagreabilă. El a dispărut complet de pe insulă la mijlocul secolului al XX-lea, din cauza amplelor lucrări secrete desfășurate de sovietici.

Singura utilizare a Insulei Șerpilor în trecut era ca bază de pescuit. Importanța sa economică a crescut la începutul anilor 1980 odată cu descoperirea unor importante rezerve de petrol și gaze naturale în subsolul platoului continental din jurul insulei.

În noiembrie 2003, autoritățile ucrainiene au declarat Insula Șerpilor zonă de rezervație naturală, ca să demonstreze că locul poate oferi condiții pentru turism.

Legenda lui Achile

Eroul Achile după o sculptură de Lycomedes Borghese

Insula a fost denumită de către greci cu numele de Insula Leuce - Λευκός („Insula Albă”). O denumire similară a fost dată de către romani care i-au spus Insula Alba, probabil din cauza faptului că au fost găsite pe insulă ruine de marmură albă.

Insula este pomenită pentru întâia oară în anul 777 înainte de Hristos. După mitologia greacă, zeița Thetis s-a rugat de Neptun (zeul mărilor) să scoată din adâncul mării o insulă pentru fiul ei Achile, erou al Troiei. În conformitate cu un poem epic despre războiul troian al lui Arctinius din Milet, rămășițele pământestii ale lui Achile și Patrocle au fost aduse pe această insulă de către zeița Thetis, pentru a fi puse într-un sanctuar.

Conform legendelor, în antichitate, grecii au construit aici un templu măreț în cinstea lui Achile – erou al aheilor. De asemenea, aici ar fi fost și alte edificii în care locuiau preoții. Cer-

cetările efectuate pe insulă în secolul al XIX-lea confirmă legendele, deoarece, în anul 1823, ruinele vestitului templu închinat lui Achile și alte vestigii de pe insulă au fost descoperite de căpitanul rus Kritzki. Alte descrieri ale templului le avem de la germanul Kohler. Vestigiile descoperite de cei doi au fost ulterior expuse în muzeele din țările lor.

Edificiul antic ar fi avut un diametru foarte mare, de formă pătrată, fiecare latură având 29,87 m. În partea de est a sanctuarului se afla templul închinat eroului Ahile. Arhitectura templului și a altor vestigii de pe insulă era specifică epocii numită ciclopeană, asemănătoare celor din Tesalia și Tracia: ziduri formate din blocuri mari de piatră, îmbinate fără ciment, iar calcarul din care au fost fasonate conferea construcției o culoare albă. Pe baza fragmentelor de construcție descoperite, templul lui Ahile a fost un monument de artă, având lângă el mai multe camere, pentru funcționarea oracolului, precum și pentru depozitarea ofrandelor ce i se aduceau eroului.

Acest templu este menționat de poetul roman Publius Ovidius Naso (care fusese exilat la Tomis) în versurile sale, precum și de geograful grec Ptolomeu și de istoricul grec Strabon. Filozoful grec Maximus din Tir (care a trăit în secolul al II-lea după Hristos), afirmă în lucrarea sa “Discuții” că: “Ahile locuiește într-o insulă drept în fața Istrului, în Marea Pontică. Acolo se află templul și altarele lui Ahile...”

Geograful grec Ptolomeu (care a trăit în secolul I după Hristos) menționează în opera sa “Îndreptar geografic” că: “Insulele situate în vecinătatea Moesiei Inferioare, în acea parte a Pontului pe care am pomenit-o, sunt: Boristene (la gurile Niprului, n.n.): 57 grade, 15 minute – 47 grade, 40 minute și insula lui Ahile sau Leuce (“Albă”)”.

Mai multe inscripții antice au fost găsite pe insulă, inclusiv un decret olbipolitan (din orașul Olbia) datând din secolul al IV-lea înainte de Hristos care cere tuturor locuitorilor cetății Olbia să apere insula și să-i alunge pe pirații care locuiau pe “insula sacră”.

Istoricul Gheorghe I. Brătianu (1898–1953), în lucrarea sa “Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană” (2 vol., București, 1988), afirmă prezența unor civilizații antice (ionieni, milesieni) pe litoralul Mării Negre. “Unul din popasurile cele mai vechi este cel din “insula Albă”, Leuke sau Ahiles, mica stâncă ce se înalță în plină mare în largul gurilor Dunării, și se numește astăzi Insula Șerpilor. Acest punct de escală al milesienilor era garnisit cu un sanctuar ridicat în cinstea lui Ahile Pontarches, protectorul navigației și al comerțului. (...) Istoria lor, trasată cu ajutorul numeroaselor inscripții scoase la lumină de săpături, indică strânse contacte între aceste porturi ale litoralului, care păstrează caracterele principale ale civilizației urbane a Greciei antice și populației indigene ale hinterlandului, geți sau sciți.”

O altă legendă se referă la faptul că în mitologia greacă Insula Leuke era con-

siderată un loc paradisiac, o lume în care se refugiau sufletele morților. Astfel, o altă denumire atribuită de grecii antici este de Insula Makaron, adică “A fericitorilor”. Unii cercetători au mers și mai departe cu speculațiile, traducând termenul Atlantis prin Fericire. Această speculație a fost alimentată de faptul că nu departe de Insula Șerpilor, arheologii sovietici au descoperit impresionante ruine subacvatice atribuite atlanților, dar care, ca în multe alte părți ale Mării Negre (inclusiv în dreptul cazinoului din Constanța) sunt de fapt digurile porturilor antice, submerse de ridicarea nivelului mării.

Istoria insulei

Din punct de vedere istoric, apartenența Insulei Șerpilor la o țară sau alta a determinat, de regulă, soarta gurilor Dunării.

După perioadele de stăpânire grecească, bastarnă, persană, romană și bizantină, Insula Șerpilor va ajunge în stăpânirea themei Paradunavon, mai apoi a genovezilor, iar ulterior a lui Dobrotici și a lui Mircea cel Bătrân.

În Cronica de la Nürnberg se afirmă că “românii locuiau în insula Peuce vestită de cei vechi”^[3]. Prin termenul de Peuce se înțelegea și Delta Dunării.

În timpul domniei lui Mircea cel Bătrân (1386–1418), puterea domnitorului muntean s-a extins de-a lungul ambelor maluri ale Dunării, până la gurile de vărsare și coastele Mării Negre, inclusiv asupra Insulei Șerpilor. În anul 1484 Insula Șerpilor va intra sub stăpânire otomană.

Din unele cronicile ale vremii ce reprezintă raporturile lui Ștefan cel Mare cu o serie de colonii genoveze, situate pe coastele Mării Negre, reiese că această parte a mării era un “lac moldovenesc”, domnitorul stăpânind și insula. De mai multe ori, corăbiile domnitorului moldovean au capturat, în dreptul Insulei Șerpilor, vase tătărești ce duceau în robie tineri genovezi și auțuții prădate la Caffa (colonie genoveză din Crimeea, de unde era originară soția domnitorului). Dar, în 1484, insula a fost cedată turcilor odată cu Chilia și cu Cetatea Albă, iar Moldova și-a pierdut flota.

Multe balade și poezii românești, dar și bulgărești sau rusești, conțin mărturii că românii au stăpânit Gurile Dunării, fiind prezenți în Dobrogea și pe țărmul Mării Negre. Astfel, într-un cântec căzăcesc despre domnitorul Petru Rareș, se povestește că acesta avea legături cu “frații săi de la Dunăre/Care stăpâneau bălțile și Marea”.

Istoricul Nicolae Iorga a afirmat că la gurile Dunării a fost locul unde “judele” Athanaric al goților, înfrânt de împăratul Valens (367–389), a venit pe o insulă pentru a întări, prin jurământ, un nou tratat; “încă o dată, Dunărea urma să fie hotărâtă prin graniță”^[4].

În cursul secolelor XVIII–XIX, au avut loc numeroase războaie între Imperiul Otoman și Rusia țaristă la sfârșitul cărora Dobrogea și gurile de vărsare ale Dunării treceau sub dominația unei țări sau a alteia.

În perioada Imperiului Otoman, grecii au redenumit-o sub numele de Fidonisi

(care înseamnă în limba greacă “Insula Șerpilor”); insula a dat numele Bătăliei navale de la Fidonisi. Bătălia între flotele maritime ale Imperiului Otoman și Rusiei au avut loc în apropiere de insulă în anul 1788 în decursul războiului ruso-turc din perioada 1787–1792.

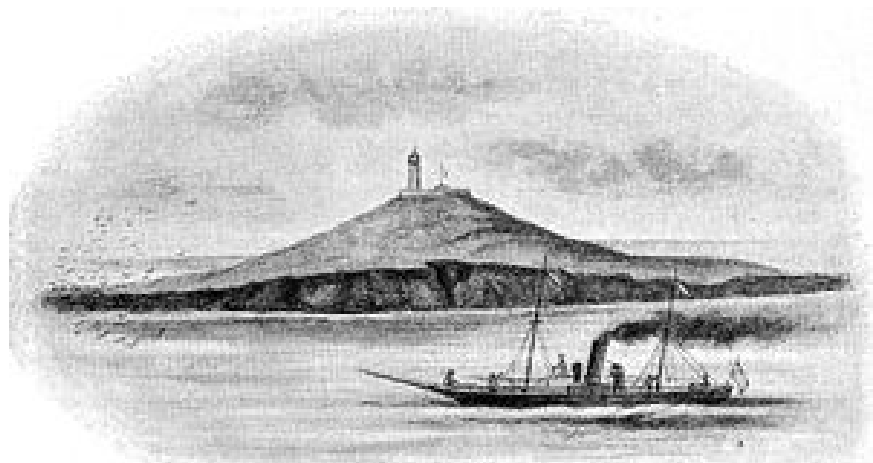
Situația insulei în epoca modernă

După așa-zisul Tratat de pace de la București din anul 1812 (prin care a fost anexată Basarabia) era prevăzut ca insulele dunărene să nu fie ocupate și luate în stăpânire, Rusia țaristă va anexa și acest teritoriu. Granița dintre Rusia și Turcia a fost fixată pe Brațul Chilia.

Tratatul de pace de la Adrianopol din 2–14 septembrie 1829, încheiat între Rusia și Turcia, mută frontiera dintre Basarabia și Dobrogea de pe brațul Chilia (Canalul Oceacov), fixată prin Tratatul ruso-turc de la 1812, pe brațul Sfântu Gheorghe (art. 3). Astfel, Rusia țaristă își asigură controlul asupra Dunării, încorporând gurile Dunării. Deși în textul tratatului nu există nici o referire directă la Insula Șerpilor, ea este anexată de către Rusia, care apelează la britanici pentru a construi aici în anul 1842 un far pentru dirijarea navigației pe Marea Neagră.

În urma Războiului Crimeii, prin Tratatul de Pace de la Paris din 26 decembrie 1856, Rusia a pierdut Delta Dunării și partea de sud a Basarabiei (Cahul, Bolgrad și Ismail). Inițial Turcia revendicase o eventuală cedare a Akkermanului (Cetatea Albă) Moldovei de către Rusia, cu condiția ca Moldova să renunțe la Insula Șerpilor și la Delta Dunării. În final Turcia relua în stăpânire Delta Dunării fără ca Moldova să recapete Cetatea Albă.

Deși aceste teritorii trebuiau să revină la statul român la 6 ianuarie 1857, s-a

Insula Șerpilor în anul 1896

De Schlingensicht im Danubien-Mündung bei den Gudenburgen.

încheiat un protocol la Paris între miniștrii plenipotentari ai puterilor care au luat parte la încheierea Tratatului de la Paris (1856), care hotărâ alte măsuri.

Prin acel protocol s-a stabilit că Insula Șerpilor va aparține statului care stăpânește Delta Dunării, respectiv Imperiul Otoman, care urma să întrețină pe insulă un far pentru asigurarea navigației vaselor care treceau pe Dunăre spre portul rusesc Odesa. Tratatul adițional de la Paris din 19 iunie 1857 a confirmat această situație.

Prin Tratatul preliminar de la San Stefano (19 februarie/3 martie 1878), încheiat în urma războiului româno-ruso-turc din anul 1877, Rusia a cerut Turciei, împotriva voinței marilor puteri europene și a României, ca, pentru despăgubirile de război care se cifrau la 410 milioane ruble, să i se cedeze și sandjacul Tulcei (districtele Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Constanța și Medgidia), insulele Deltei Dunării, precum și Insula Șerpilor. Ulterior Rusia își exprimă dorința de a le schimba cu România pe o parte din Basarabia (județele Cahul și Izmail), mărginită la sud prin talvegul Chiliei până la gura de vărsare a brațului Stambul (art. 19, alin. a-d, a).

Tratatul de la Berlin din 13 iulie 1878 a confirmat retrocedarea către Rusia a sudului Basarabiei (cele două județe parte din Principatul Moldovei în anul 1856), mărginit la vest de talvegul Prutului, la sud de talvegul brațului Chilia și de vărsarea brațului Stambul. Prin art. 45, sudul Dobrogei la est de Silistra până la Yılanlâk, la sud de Mangalia, care aparțineau României (frontiera actuală). De asemenea, la art. 46 se preciza că “Atât insulele formând Delta Dunării, cât și Insula Șerpilor și sandjacul Tulcei sunt adăugate României” (art. 45 și 46, Anexa 1).

În primul război mondial, în anul 1917, nava de război germană Breslau a bombardat Insula Șerpilor, distrugând farul britanic (care a fost reconstruit de România în anul 1922).

Tratatul de Pace de la Versailles din 28 octombrie 1920 a întărit dreptul de stăpânire românească asupra Insulei Șerpilor. Situația juridică a Insulei Șerpilor a rămas neschimbată până la începutul celui de-al doilea război mondial. Conform hotărârii Conferinței de la 18 august 1938 de la Sinaia a trecut sectorul Dunării maritime inclusiv Insula Șerpilor sub administrația deplină a României.

Ultimatum-urile sovietice prin care se anexau la URSS Basarabia și Nordul Bucovinei din 26 iunie și, respectiv 28 iunie 1940, precum și discuțiile care au avut loc în cadrul Comisiei Mixte pentru stabilirea frontierei pe Dunăre între delegațiile română și sovietică (septembrie-octombrie 1940), nu au făcut nici o referire la Insula Șerpilor. S-a revenit astfel în ceea ce privește frontiera sudică a Basarabiei, la prevederile Tratatului de la Berlin din anul 1878, când județele Cahul și Ismail au fost anexate la Rusia.

Din august 1941 până în august 1944, Insula Șerpilor s-a aflat în administrarea Comandamentului german “Schwarzes Meer”, însă la data de 28 august 1944 un detașament de marinari sovietici a ocupat Insula Șerpilor, făcând doi prizonieri germani.

La Conferința de Pace de la Paris din 29 iulie-15 octombrie 1946, delegația sovietică a prezentat, în contextul discuțiilor asupra frontierei cu România, o hartă tipărită la Moscova, la o scară foarte mică de 1/1.500.000, care cuprindea și o serie de inexactități. La insistențele delegației române, partea sovietică a schimbat harta, corectând doar inexactitățile de la granița româno-iugoslavă, lăsând de partea sovietică o serie de insule aflate pe brațul Chilia (Tătarul, Coasta Dracului, Dalerul Mare, Dalerul Mic s.a.). Insula Șerpilor, potrivit hărții mai sus amintite, rămânea în continuare a României.

Tratatul de Pace dintre România și Puterile Aliate și Asociate semnat la Paris la data de 10 februarie 1947, prevedea la art. 1, alineatul 2, că “frontiera sovieto-română este astfel fixată în conformitate cu Acordul sovieto-român din 28 iunie 1940...” Tratatul de pace de la Paris, spre deosebire de tratatele de la Versailles încheiate după primul război mondial, care cuprindeau în ce privește România o descriere amănunțită a granițelor, nu preciza linia de demarcație a graniței româno-sovietice.

Deși acordul sovieto-român era în realitate un ultimatum (prin definiție unilateral), formulat pe baza Pactului Ribbentrop-Molotov, semnat la Moscova în anul 1939, el lăsa implicit Insula Șerpilor statului român.

Acapararea Insulei Șerpilor de către ruși și transmiterea ei ucrainenilor în anul 1948

La data de 4 februarie 1948, prim-ministrul Republicii Populare Române, dr. Petru Groza și ministrul de externe al URSS, Veceaslav Molotov, au semnat la Moscova “Protocolul referitor la precizarea parcursului liniei frontierei de stat între România și URSS”, care, cu toate că se invoca Tratatul de Pace din 1947, Protocolul stabilește, contrar prevederilor acestui Tratat, că “Insula Șerpilor, situată în Marea Neagră, la răsărit de gurile Dunării, intră în componența URSS” (art. 1, lit. b).

În cursul acțiunii de delimitare pe teren a frontierei, mergându-se pe talvegul brațului Chilia, în mai multe rânduri s-a luat drept frontieră nu talvegul, ci brațele laterale pe partea dreaptă, incluzând de partea sovietică nu numai insulele Coasta Dracului (Tătarul mic), Dalerul mare și Dalerul mic, ci și Insula Limba de la gurile brațului Chilia, ceea ce prelungea linia frontierei de la Golful Musura la sud de Insula Șerpilor, iar în procesul-verbal de descriere a traseului s-a menționat trecerea acestuia la fosta U.R.S.S. (în același mod s-au mai pierdut și insulița Maican de pe brațul Chilia). În schimb, insulele Tatomirului (Tătarul mare sau Tatanir) și Cernofcăi, și ele ocupate în 1944, sunt oficial recunoscute ca aparținând României, grănicerii sovietici retrăgându-se de pe ele.

Acest protocol niciodată n-a fost ratificat de către România. Cu toate acestea, la data de 23 mai 1948, reprezentanții ministerelor de externe din cele două țări

(Nikolai P. Șutov, prim-secretar la Ambasada U.R.S.S. din București și Eduard Mezincescu, ministru plenipotențiar) au semnat chiar pe Insula Șerpilor (Zme-inâi) un proces-verbal de predare a insulei care mai departe va face parte din RSS Ucraineană. În acel document, se afirma că "Insula Șerpilor a fost înapoiată U.R.S.S. de către R.P.România și încadrată în teritoriul U.R.S.S.", deși aceasta nu aparținuse niciodată Uniunii Sovietice.

La data de 25 noiembrie 1948, printr-un alt proces-verbal, s-a stabilit frontiera româno-sovietică pe Canalul Musura, aflat la vest de Insula Limba și de Brațul Chilia.

Aceste documente au fost păstrate mult timp secrete, astfel că în martie 1949, căpitanul Copaciu, membru al comisiei de delimitare a frontierelor, a fost arestat pentru că nu recunoștea apartenența URSS-lui a Insulei Șerpilor și nici alte 5 insule de pe Brațul Chilia. În august 1949 nave militare sovietice, i-au somat pe românii ce păzeau farul, i-au arestat și i-au debarcat în orașul Sulina.

Imediat după ocuparea Insulei Șerpilor, sovieticii au instalat aici o importantă bază militară de supraveghere maritimă și aeriană, cu scopul de a controla gurile Dunării, precum și sisteme radar care supravegheau întreaga zonă a Balcanilor. În mai multe rânduri, pescarilor români, care au fost surprinși de furtună pe mare nu li s-a permis să se adăpostească pe insulă, fiind refuzați de către autoritățile militare sovietice, incidentele încheindu-se, de mai multe ori, cu victime.

Posesia sovietică asupra Insulei Șerpilor a fost confirmată prin Tratatul încheiat între Guvernul Republicii Populare Române și Guvernul Uniunii Sovietice cu privire la regimul frontierei româno-sovietice, de colaborare și asistență mutuală, semnat la București la 27 februarie 1961.

Documentele din anii 1948-1949 au fost ratificate la data de 20 iunie 1961 la propunerea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (pe atunci președinte al Consiliului de Stat) doar de către Consiliul de Stat al Republicii Populare Române.

Din punct de vedere juridic, cele două înțelegeri bilaterale (protocolul și procesul verbal de predare) semnate între România și URSS sunt neconstituționale, fiind considerate nule și neavenite conform dreptului internațional. Orice înțelegere bilaterală prin care se cedau porțiuni din teritoriul românesc, nu putea să intre în vigoare, fără ratificarea ei de către Parlamentele celor două țări (în acele vremuri Sovietul Suprem al URSS, respectiv Marea Adunare Națională a României), lucru care nu s-a întâmplat. Astfel, se consideră, conform dreptului constituțional, că Insula Șerpilor nu a fost înstrăinată de jure niciodată.

În perioada anilor 1948-1990, cartografia sovietică a menționat insula respectivă sub jurisdicția fostei U.R.S.S., în timp ce cartografia românească a evitat diplomatic, prin mijloace tehnice, menționarea sa în hărțile publice. În hărțile tipărite la Chișinău Insula Șerpilor apărea fără a se specifica însă cărei țări aparține.

Încorporarea Insulei Șerpilor în URSS a determinat diminuarea întinderii platoului maritim teritorial al României; din aceste cauze nu s-a putut ajunge la un

acord privind delimitarea platoului continental și a zonei economice exclusive din Marea Neagră, partea sovietică pretinzând ca această delimitare să se facă între Insula Șerpilor și țărmul românesc, ceea ce nu corespunde principiilor dreptului maritim, așa cum au fost prevăzute de Convenția de la Geneva (1958) și reluate mai târziu în Convenția de la Montego Bay asupra dreptului maritim din anul 1982. (Partea VIII, Regimul insulelor, Art. 121, pct. 3, Anexa 2).

Delegația guvernamentală română a pus din nou în discuție problema Insulei Șerpilor la runde de negocieri la nivel de experți privind fixarea limitei apelor teritoriale ale platoului continental al Mării Negre și a zonei economice exclusiv din anii 1967, 1975, 1976, 1978, 1980, 1986 și 1987, Uniunea Sovietică opunându-se cu totul oricărei rectificări. Partea română a refuzat în anul 1987 oferta sovietică de a-i ceda 4000 km² din cei 6000 km² din jurul insulei.

Importanța strategică a Insulei

Insula Șerpilor, cu o suprafață de doar 17 hectare, nu prezintă o importanță prea mare din punct de vedere teritorial și economic, în schimb are o foarte mare importanță din punct de vedere strategic-militar.

După destrămarea Uniunii Sovietice în anul 1991, Insula Șerpilor, împreună cu baza militară, de control naval și aerian, de apărare antiaeriană și maritimă, a trecut în administrarea Ucrainei.

Stațiile de radiolocație aflate pe insulă execută o cercetare aeronavală la mare distanță, pe un perimetru ce cuprinde Marea Neagră și Marea Mediterană, până la coastele Libiei, rezultatele cercetării fiind transmise unui punct de conducere. Pe insulă sunt stocate informațiile nucleare intercontinentale de pe teritoriul ucrainean. De asemenea, aici sunt amplasate stații de bruiaj și ascultare atât a convorbirilor în fonie, cât și a celor prin cablu.

Pe insulă a fost dislocată o garnizoană militară cu mai multe subunități independente, care deservește un heliodrom, un miniport militar, stații de radiolocație, depozite, instalații energetice, un far și sistemul de pază și apărare a granițelor de stat ale Ucrainei. Apărarea bazei militare ucrainiene de pe insulă se realiza printr-o navă de tip fregată, o navă de patrulare și unul sau două submarine.

În prezent pe insulă locuiesc aproape 100 de persoane, în majoritate grăniceri, împreună cu familiile lor și un personal tehnic. Din anul 2003 este localizată pe insulă o expediție științifică permanentă a Universității Naționale din Odesa.

Insula în prezent este demilitarizată și se află într-o dezvoltare rapidă. În conformitate cu Tratatul româno-ucrainean din anul 1997, autoritățile din Ucraina și-au retras divizia militară, au demolat radarul militar și au transferat celelalte infrastructuri în mâinile civililor.

În afară de platforma de elicoptere, în anul 2002 a fost construit un debar-

cader pentru vapoare de până la 8 metri adâncime și urmează să fie construit un port maritim. Insula este aprovizionată cu echipament de navigație, inclusiv un far vechi de 150 ani. Energia electrică este furnizată printr-un generator cu motor diesel și/sau un generator ce exploatează forța eoliană. Insula are și o infrastructură civilă cum ar fi un oficiu poștal, o filială de bancă (a băncii ucrainene “Aval”), un punct de prim-ajutor, televiziune prin satelit, rețea de telefonie, un turn de telefonie mobilă și o rețea Internet.

Ucrainenii pretind că insula este locuită. Președintele Ucrainei, Leonid Kucima a făcut o vizită fulger în iunie 2003 pe insulă. A fost deschisă și o sucursală a băncii Aval pe această stâncă de 17 km². Aceste acțiuni au avut loc ca urmare a faptului că dacă o insulă este locuită atunci legile internaționale îi dau și dreptul la platou continental de 20 km.

La 5 iulie 2006, la inițiativa consiliilor regionale Vâlcov și Chilia, Parlamentul regional din Odesa a adoptat în unanimitate o decizie privind înființarea unei localități (Belîi) pe Insula Șerpilor, hotărâre care trebuie aprobată de Rada Supremă a Ucrainei. În documentul adoptat cu acest prilej s-a menționat că apariția acestei localități pe Insula Șerpilor va permite “crearea condițiilor necesare în vederea dezvoltării turismului științific și a pescuitului, precum și crearea unor condiții optime de viață persoanelor care se află permanent pe insulă”. S-a decis de asemenea, alocarea a 200.000 de grivne (aproximativ 40.000 \$) în scopul amenajării noii localități. Alte 300.000 de grivne (60.000\$) ar putea fi alocate din bugetul de stat în același scop.

Crearea unei comunități permanente ar putea ajuta Ucraina în revendicarea Insulei Șerpilor. România susține că Insula Șerpilor are statutul de stâncă, deoarece nu este locuită permanent și nu are surse de apă potabilă. În disperare de cauză, autoritățile ucrainiene au deschis pe insulă, în ultimii ani, un hotel fără canalizare și un cabinet medical, însă aprovizionarea cu apă se face tot prin intermediul elicopterelor.

(Materiale culese din internet)

Avizul savanților „Cu privire la semnificația datei de 28 iunie 1940”

Evenimentele care s-au derulat cu 70 de ani în urmă pe malurile Nistrului, în special între 26 și 28 iunie 1940, revin astăzi cu o nouă forță și semnificație în atenția opiniei publice din Republica Moldova și din exteriorul statului nostru, reclamând o clarificare documentată științific și răspunsuri temeinic argumentate. Este de datoria Academiei de Științe a Moldovei să se pronunțe în această privință, în spiritul rigorilor academice și al responsabilității științifice.

Știința istorică a acceptat drept punct de plecare al acestor evenimente Tratatul de neagresiune sovieto-german și Protocolul adițional secret, semnat la 23 august 1939 la Moscova de comisarul sovietic de externe, V. M. Molotov, și ministrul de externe al Germaniei, Joachim von Ribbentrop. Înțelegerile confidențiale sovieto-naziste au jucat un rol fatal în destinul păcii mondiale: cele două forțe ireconciliabile până la acea dată – regimul comunist sovietic și cel nazist – și-au asumat statutul de arbitri ai păcii și și-au împărțit „sferele de interese” în Europa de Est. În punctul trei al Protocolului adițional secret se arăta că „în ceea ce privește Europa de Sud-Est partea sovietică insistă asupra interesului ei pentru Basarabia”, partea germană manifestând „o totală lipsă de interes față de aceste teritorii”. Recunoașterea „sferelor de interese” pentru o parte sau alta la înțelegerile din capitala sovietică presupunea acordarea „dreptului” de ocupație asupra unor țări întregi sau porțiuni din teritoriul unor țări aparte. Pactul sovieto-german de neagresiune și Protocolul adițional secret au deschis porțile celui de-al Doilea Război Mondial, au predeterminat distrugerea și dispariția statului polonez, a Țărilor Baltice independente, precum și o serie de anexări și amputări teritoriale din contul unor țări suverane ca Finlanda și România.

Primele semnale privind intenția guvernului U.R.S.S. de a redeschide „cazul Basarabiei” datează din noiembrie-decembrie 1939, atunci când României i s-a sugerat ideea încheierii unui acord de ajutor reciproc cu Moscova, după modelul celor semnate de Țările Baltice, însă împotmolirea Armatei Roșii în războiul împotriva Finlandei a avut drept efect renunțarea la acest scenariu. Guvernul Sovietic a revenit asupra acestui subiect la 29 martie 1940, după încheierea păcii cu Finlanda. Începând cu luna aprilie, comandamentul militar sovietic a dispus redisolocarea unor importante trupe de pe frontul de operațiuni finlandez la locurile de amplasare permanentă și concentrarea unor unități noi în districtele militare Kiev și Odesa.

În mai 1940, în urma ocupării de către Germania hitleristă a unor țări europene și a atacului asupra Franței, conducerea sovietică a început tratativele concrete pentru „rezolvarea” chestiunii Basarabiei. La 3 iunie șeful statului major al districtului militar Kiev, N. F. Vatutin, a elaborat și a transmis comisarului sovietic al apărării, S. C. Timoșenko, un memoriu strict secret privind operațiunea militară împotriva României. Scopul strategic al acestei operațiuni era distrugerea statului român, ocuparea Turciei europene și a Dardanelor. La 13 iunie la Kremlin a avut loc o consfătuire a conducerii supreme politice și militare sovietice, la care au participat I. Stalin, V. Molotov, S. Timoșenko, B. M. Șapoșnikov, șeful marelui stat major, comandanții celor două districte militare Kiev și Odesa – Jukov și Boldin și alții, la care s-a discutat operațiunea împotriva României. În consecință, a fost emisă directiva comisarului apărării și șefului marelui stat major nr. 101396/ss, conform căreia trupele sovietice,

amplasate la frontiera cu România, trebuiau, la data de 24 iunie, ora 22.00, „să fie gata de ofensiva hotărâtoare cu scopul de a distruge armata română și de a ocupa Basarabia”. Cele trei armate (a 5-a, a 9-a și a 12-a), care urmau să atace teritoriul României, erau reunite în cadrul Frontului Sud, sub comanda generalului Jukov. La 23 iunie Jukov raporta comisarului apărării imposibilitatea încheierii concentrării de trupe la 24 iunie, din cauza dificultăților de transport, estimând pregătirea efectivului pentru luptă către dimineața zilei de 27 iunie.

La 21 iunie, șeful Direcției Politice a Armatei Roșii, L. Z. Mehlis, a emis directiva nr. 5285/ss cu privire la activitatea politică și de propagandă în perioada operațiunii împotriva României.

Pe plan diplomatic, urmărind realizarea pretențiilor sale asupra Basarabiei, conducerea sovietică a urmat linia înțelegerilor secrete cu Germania, din 23 august 1939. Astfel, imediat după căderea Franței, la 23 iunie 1940, Molotov i-a comunicat ambasadorului german la Moscova, von Schulenburg, intențiile sovietice de „soluționare pe cale pașnică” a problemei Basarabiei. Bucovina era inclusă în „rezolvarea” chestiunii basarabene. Dacă România nu accepta o soluție pașnică, U.R.S.S. era decisă să aplice forța armată. Răspunsul părții germane a fost prezentat la 25 iunie. Germania își „onora” înțelegerea în privința Basarabiei, opunându-se însă pretențiilor sovietice asupra Bucovinei, care nu făcuse obiectul discuțiilor anterioare sovieto-germane. Pentru moment, U.R.S.S. se va limita să pretindă doar partea de Nord a Bucovinei.

La 26 iunie, la ora 22.00, comisarul poporului pentru afacerile externe, V. Molotov, l-a convocat pe ambasadorul plenipotențiar al României la Moscova, Gheorghe Davidescu, pentru a-i înmâna textul notei ultimative prin care U.R.S.S. pretindea Basarabia și Nordul Bucovinei. Nota sovietică era plină de falsuri. În primul rând, în 1918 România nu s-a folosit de slăbiciunea Rusiei pentru a „desface” Basarabia. Parlamentul de atunci al Republicii Democrate Moldovenești (Basarabia), Sfatul Țării, a decis în mod democratic să unească Basarabia cu România. În al doilea rând, România nu putea să desprindă de la Uniunea Sovietică nimic, deoarece aceasta s-a constituit abia în 1922. În rândul al treilea, în nota ultimativă autoritățile sovietice au insinuat că Basarabia ar fi „populată în temei cu ucrainenii” și că România ar fi călcat în 1918 „unitatea seculară a Basarabiei” cu R.S.S. Ucraineană, „unitate” care nu a fost atestată niciodată în istorie.

În plus, Guvernul U.R.S.S. a cerut drept „despăgubire” pentru „dominația” a 22 de ani a României în Basarabia partea de Nord a Bucovinei a cărei populație ar fi fost „legată în marea sa majoritate cu Ucraina Sovietică”, un teritoriu care nu a aparținut vreodată Imperiului Rus sau Rusiei Sovietice. Sfidând realitățile istorice și etnice din Basarabia și Nordul Bucovinei, precum și o serie de angajamente asumate de Guvernul U.R.S.S. pe plan internațional, ultimatumul sovietic era o mostră a mentalității și conduitei imperiale sovie-

tice în sfera relațiilor internaționale, un exemplu de dictat și amenințare cu recurgerea la forța armată la adresa României.

Izolate pe plan internațional, strâmtorate de propriile resurse militare și economice, strivite de presiunea colosului din Răsărit și incapabile de un efort de luciditate și curaj politic, autoritățile României au cedat în fața amenințării sovieticilor și au decis evacuarea forțelor sale din Basarabia și Nordul Bucovinei fără a opune rezistență.

La 28 iunie 1940 Basarabia și Nordul Bucovinei au fost invadate de trupele sovietice. Zeci de mii de oameni – funcționari publici, fruntași ai partidelor politice, preoți și intelectuali, profesori școlari și oameni simpli au fost nevoiți să ia drumul exodului peste Prut, pentru a se salva de urgia stalinistă. În Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța s-a instaurat un regim sovietic de ocupație, opresiv și represiv. Transplantul de sistem sovietic în teritoriile ocupate și impunerea cu forța a regimului totalitar comunist a tras o linie neagră peste firava democrație interbelică și a dus la o serie de consecințe, unele mai dramatice decât altele. Numai în intervalul 1940–1941 regimul sovietic de ocupație (1) a anulat dreptul la cugetul liber și la orice libertăți democratice; (2) a aplicat teroarea în masă împotriva fruntașilor vieții publice, intelectualilor, slujitorilor cultelor, pușinii rămași pe teritoriul dintre Nistru și Prut, dar și a oamenilor simpli; (3) a comis nenumărate asasinate din motive de ură de clasă; (4) a impus zeci de mii de oameni intelectuali în primul rând, să ia calea exodului forțat; (5) a depozat de bunuri și proprietăți mii de cetățeni; (6) a format abuziv R.S.S. Moldovenească la 2 august 1940 prin sfărțecarea teritorială a Basarabiei și desconsiderarea Constituției sovietice care prevedea doar dreptul Uniunii Sovietice de a admite noi republici în cadrul U.R.S.S., nu și de a le forma cu de la sine putere; (7) a extins asupra teritoriului din dreapta Nistrului conducerea administrației și a organizației de partid din R.A.S.S.M. și legislația ucraineană; (8) a promovat o politică fiscală de strangulare economică și socială a țărănimii libere; (9) a interzis alfabetul latin și limba română și a impus alfabetul chirilic, prin Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. din 11 noiembrie 1940; (10) a închis și profanat locașe de cult; (11) a anulat pe nedrept cetățenia română prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. „Cu privire la restabilirea cetățeniei sovietice pentru locuitorii Basarabiei și acordarea ei locuitorilor Bucovinei de Nord”, din 8 martie 1941; (12) a deportat, la 13 iunie 1941, în regiunile îndepărtate ale U.R.S.S., zeci de mii de oameni nevinovați, de unde mulți nu s-au mai întors; (12) au fost mobilizați forțat zeci de mii de tineri să plece pe șantierele de muncă (FZO) din U.R.S.S. și în Armata Sovietică; (14) a promovat o politică și o propagandă de deznaționalizare și dehumanizare a ființei umane; (15) a interzis organizațiile politice și obștești în Basarabia, inclusiv organizația comunistă și comsomolistă basarabească etc. Aceste nelegiuiri au continuat și după 1944.

Toate acestea s-au derulat sub lozinca „eliberării” oamenilor muncii de sub povara asupririi „burghezo-moșierești române”. Pe teza strâmbă a „eliberării sovietice” din 28 iunie 1940 s-a edificat ulterior un întreg eșafodaj istoriografic sovietic – la fel de fals și mincinos.

Documentele de arhivă, cercetările istoricilor din Republica Moldova și din alte țări atestă într-o manieră indubitabilă că actul din 28 iunie 1940 este o consecință directă a tranzației sovieto-naziste din 23 august 1939 privind partajul „sferelor de influență” între cele două regimuri totalitare ale secolului XX.

Anexarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei a fost concepută și realizată de comandamentul politic și militar sovietic ca o operațiune militară de ocupare a acestor teritorii, iar regimul terorii în masă instaurat în urma acestui act a fost unul al ocupantului și nu al „eliberatorului” sovietic.

Prin urmare, data de 28 iunie 1940 consemnează o pagină neagră în istoria noastră. Această zi este începutul ocupației sovietice, începutul unor drame și tragedii fără precedent din trecutul nostru istoric. În numele unei pretinse „eliberări” sociale, regimul totalitar comunist, instalat prin forța baionetelor sovietice, a comis crime abominabile care trebuie făcute publice și condamnate, iar victimele regimului stalinist trebuie să fie onorate. Acesta este adevărul istoric care trebuie asumat fără ură și părtinire, ca bază pentru o reconciliere civică profundă și durabilă. Cunoașterea și asumarea adevărului istoric trebuie să consolideze societatea noastră, să contribuie la buna informare a cetățenilor și la calmarea spiritelor, la întărirea încrederii în argumentele științei academice.

Comisia de experți:

**academician Andrei Eșanu, președinte
membru corespondent Demir Dragnev**

dr. Ion Jarcuțchi

dr. hab. Anatol Petrencu

dr. Anatol Țăranu

dr. Gheorghe Nicolaev

dr. Gheorghe Cojocaru

dr. Mihai Tașcă

Poartă oare nemții vina lui Ribbentrop?

În anul 1918, Sfatul Țării a restabilit adevărul istoric, smulgând Basarabia din ghearele Imperiului Rus. În anii ulteriori, Germania, care participase la prima conflagrație mondială din Europa, a recunoscut integritatea României în frontierele pământurilor strămoșești reunificate. Dar, în 1939, aceeași Germanie, a intrat în cârdășie cu Rusia iscăind pactul cunoscut în istorie sub denumirea de Pactul Molotov-Ribbentrop, prin care Basarabia și Bucovina de Nord au fost rupte de la Țară și înstrăinate. De atunci au trecut mulți ani și, se pare, că totul s-a uitat. În consecință, românii basarabeni au ajuns în groapa mizeriei. Majoritatea germanilor nu au idee unde se află Basarabia, Bucovina de Nord. Ei nici nu-și dau seama că, în 1939, au săvârșit o mare crimă față de români. E o crimă latentă, pe care germanii contemporani continuă s-o tolereze împreună cu rușii. Germanii se complac în propriile lor realizări. Ei sunt puternici economic, poartă imaginea unui etalon al culturii universale. Lumea trăiește și va trăi impresionată de marile lor talente ca Goethe, Heine, Bach, Schiller... Grandioasele realizări în plan uman plasează acest popor în elita culturală a lumii. Cu toate acestea, acest popor civilizat, printr-un miracol sumbru, a supus mai multe popoare de pe planeta noastră unor distrugerii colosale. În secolul trecut, anume politicienii Germaniei și-au bătut joc de popoarele Europei, subjugându-le. Și, dacă în urma încăierării a două popoare avare și hrăpărețe precum sunt rușii și germanii, multe dintre neamuri s-au izbăvit de ei, în mijlocul Europei, România rămâne o țară neajutorată, nesușinută de către corpul diplomatic mondial, pentru a-și redobândi teritoriile răpite. Germania se face a nu observa starea lucrurilor. Dar, precum se știe, istoria, neapărat revine la acele greșeli comise odată. Trezește doar adâncă nedumerire, cum un

Actualii lideri ai Germaniei și Rusiei: Angela Merkel și Vladimir Putin intenționează să lichideze consecințele predecesorilor Ribbentrop-Molotov, pentru care sunt gata ... să se pupe.

popor, cu reprezentanți lucizi, precum îi are Germania, poate tolera situația. De ce Germania ignorează acest lucru? De ce nici politicienii basarabeni nu încearcă să-și spună pretențiile, adevărul călcat de istorie în picioare? Poate la această întrebare retorică există explicația momentului. Republica Moldova a coborât prea mult în mizeria timpului și, pentru a redresa cât de cât situația, politicienii noștri umbă cu mâinile întinse, cerșind ajutor de la țările dezvoltate, suportând orice înjosire și compromis. Moldovenii tot-

deauna au avut mai mare grijă ca să nu-l supere pe Ivan, decât ca propriul popor să-și păstreze mândria de neam și istorie. Se pare că politicienii noștri au mare grijă să nu-l supere nici pe Hans ori Adolf... Dar care este atitudinea intelectualității germane? Oare un popor cult, civilizată să nu cunoască durerea, necazul românilor basarabeni? Iar dacă o cunosc, atunci de ce nu ne ajută să ne izbăvim de ea? Oare noi, românii basarabeni, cerând revendicarea Pactului Molotov-Ribbentrop, cerem ceea ce nu ne aparține? Poporul german nu dorește să repare greșelile comise. Ori germanii și toată Europa modernă crede că această pată rușinoasă pentru Patria mea, comisă de una dintre cele mai civilizate națiuni ale lumii, nu există? Sau poate nu avem dreptul ca să ne adresăm germanilor cu o asemenea întrebare? Părerea mea este, că o asemenea problemă există și va exista atâta timp, cât nepoții și strănepoții lui Hitler și Ribbentrop nu vor depune eforturile cuvenite, ca să repare greșelile istorice comise față de Patria mea, România.

Un fragmen din cartea istoricului rus Victor Suvorov “Spărgătorul de gheață”

„În vara lui 1940, printr-o ticăloasă campanie „eliberatoare”, Stalin a rupt din România Bucovina și Basarabia. Chiar la gura Dunării, malul estic al râului, pe o porțiune de câteva zeci de kilometri, a trecut la Uniunea Sovietică. Imediat a fost mutată aici Flotila Dunării, formată în prealabil. N-a fost ușor să fie strămutate vasele de pe Nipru: vasele mici au fost transportate pe calea ferată, iar cele mari au fost aduse cu măsuri speciale de siguranță, pe timp favorabil, prin Marea Neagră.”...

„În iunie 1940, când armata germană lupta în Franța, din ordinul lui Stalin și fără nici un fel de consultare cu aliații germani, Jukov a rupt o bucată din România – Basarabia – și a adus navele fluviale în Delta Dunării. Dacă Hitler va face încă un pas spre apus, în Marea Britanică, cine garantează că Jukov, din ordinul aceluiași Stalin, nu va mai face încă un pas în România, un pas de o sută de kilometri, fatal pentru Germania?

Hitler a cerut șefului diplomației sovietice să îndepărteze amenințarea asupra inimii petroliere a Germaniei. Stalin și Molotov n-au făcut acest lucru. Cine este vinovat de începerea războiului?

Cine pe cine a amenințat? Cine pe cine a provocat la acțiuni în replică?

Studiind în amănunt problema, marele istoric britanic L. Hart a stabilit că planul german din iulie 1940 a fost foarte simplu: pentru a apăra România de agresiunea sovietică trebuia ca atacul german să se dea în altă parte, distrăgând atenția Armatei Roșii de la cîmpurile petroliere.”...

„De ce a luat Stalin Basarabia în iunie 1940 ne spune telegrama sa din 7 iulie 1941 adresată comandantului Frontului de Sud, generalul de armată LV. Tiulenev. Stalin cere ca Basarabia să fie menținută cu orice preț, „avînd în vedere că teritoriul Basarabiei ne este necesar ca bază de plecare la atac pentru organizarea ofensivei”...

„Hitler lovise deja prin surprindere, iar Stalin nici nu se gîdea la apărare. Principala lui grijă este să organizeze ofensiva pornind din Basarabia. Căci ofensiva din Basarabia

înseamnă ofensiva asupra câmpurilor petroliere românești.

În cariera lui Stalin au fost puține erori. Una dintre cele puține, dar cea mai importantă, a fost luarea Basarabiei în 1940. Trebuia ori să cucerească Basarabia și să meargă mai departe pînă la Ploești, acest fapt însemnînd prăbușirea Germaniei, ori să aștepte pînă ce Hitler va debarca în Marea Britanie și, după aceea, să cucerească Basarabia și întreaga Românie, acest fapt însemnînd sfîrșitul „Reichului de o mie de ani”.

Stalin a făcut un pas înspre petrol, cucerind un cap de pod pentru o viitoare ofensivă, și s-a oprit așteptînd. Prin aceasta și-a arătat interesul pentru petrolul românesc și l-a speriat pe Hitler, care pînă atunci luptase în Vest, în Nord, și în Sud, fără să acorde atenție „neutrului” Stalin.

Luarea Basarabiei de către Rusia sovietică și concentrarea în această zonă a unor însemnate forțe de agresiune inclusiv corpul de armată de desant aerian și Flotila Dunării, l-au obligat pe Hitler să examineze situația strategică din cu totul alt punct de vedere și să-și ia măsurile de prevedere corespunzătoare. Era însă cam tîrziu! Nici măcar atacul prin surprindere al Wehrmachtului asupra Rusiei Sovietice nu l-a mai putut salva pe Hitler și imperiul său... Hitler a înțeles de unde vine principala primejdie, dar prea tîrziu. Trebuia să fi gîndit la acest lucru înainte de semnarea pactului Molotov-Ribbentrop.”...

„Și iată că facem o unică, dar însemnată descoperire: în prima jumătate a lui iunie 1941, în Rusia Sovietică s-a înființat cea mai puternică armată din lume, însă NU LA GRANIȚA GERMANĂ. Faptul e uluitor. Există suficiente mărturii că sporirea titanică a puterii militare sovietice la frontiera vestică (în Primul eșalon strategic, în special) n-a fost provocată de amenințarea germană, ci de alte considerente. Poziția Armatei 9 indică limpede aceste considerente: aceasta s-a înființat LA GRANIȚA ROMÂNEASCĂ.

După prima dispariție, Armata 9 apare subit în iunie 1940 la granița românească. Acum însă nu mai este o armată de gradul al doilea, ci o autentică armată de șoc. Se pregătea o „campanie eliberatoare” în Basarabia, iar sursele sovietice arată că, „Armata 9 s-a înființat special pentru rezolvarea acestei probleme importante” (V7/, 1972, Nr. 10, pag. 83). Pregătirea armatei s-a făcut cu cei mai agresivi comandanți, în ajunul „campaniei eliberatoare”, armata a fost inspectată de K.K. Rokossovski, abia eliberat din închisoare. Armata 9 a intrat în componența Frontului de Sud, – avînd calitatea de lider-cheie printre celelalte armate, la fel cum fusese Armata 7 în Finlanda. Frontul era comandat de G.K. Jukov personal. După o scurtă „campanie eliberatoare”, Armata 9 dispare din nou. Apoi, sub acoperirea Comunicatului TASS din 13 iunie 1941, reapare pe același amplasament de unde începuse „eliberarea” cu un an în urmă. Acum nu mai era pur și simplu de șoc, ci de suprașoc, se pregătea să devină cea mai puternică armată din lume. Pentru ce? Pentru apărare? Nu, de partea română sunt trupe prea puține, dar chiar dacă ar fi fost multe, nici un agresor nu va da lovitura principală prin România, din cele mai elementare considerente geografice, însă noua „campanie eliberatoare” a armatei 9 în România putea să schimbe întreaga situație strategică din Europa și din lume. România este principala sursă de petrol pentru Germania. O lovitură asupra României înseamnă moartea Germaniei, înseamnă oprirea tuturor tancurilor și avioanelor, a tuturor mașinilor, vaselor, a

industriei și transportului. Petrolul este sîngele războiului, iar inima Germaniei, oricît ar părea de curios, se afla în România. O lovitură asupra României înseamnă o lovitură direct în inima Germaniei.”...

„Hitler a făcut ca toate acestea să nu se îndeplinească. În comunicatul guvernului german, transmis guvernului sovietic în momentul începerii războiului, sunt indicate cauzele acțiunii germane împotriva Rusiei Sovietice. Printre aceste cauze este și concentrarea lipsită de temei a trupelor sovietice la granițele României, ceea ce reprezintă un pericol fatal pentru Germania. Toate acestea nu sunt născociri ale „propagandei lui Goebbels”. Armata 9 de „suprașoc” a luat ființă ca armată pur ofensivă. Generalul-colonel P. Belov mărturisește că și după începerea operațiunilor germane pe teritoriul sovietic, în armata 9 se consideră că „fiecare misiune defensivă este ceva de scurtă durată” (V7/, Nr. 11, pag.65). De fapt, de această boală sufereau toate armatele, nu numai armata 9.

O informație cu mult mai interesantă despre starea de spirit în Armata 9 aduce triplul Erou al Uniunii Sovietice, mareșalul de aviație A.I. Pokrișkin (pe atunci locotenent major, loțiitor al comandantului escadrilei de avioane de vînătoare din cadrul Armatei 9). Iată discuția lui cu un „burtă-verde care nu fusese tăiat pînă atunci” și căruia „eliberatorii” îi luaseră magazinul. Suntem în Basarabia „eliberată”, în primăvara lui 1941.

“ - O, București! Dacă ați vedea ce oraș frumos!

- Cîndva am să-l văd, i-am răspuns cu convingere. Stăpînul magazinului a făcut ochii cît cepele, așteptînd ce voi spune mai departe.

A trebuit să schimb tema discuției” (A.I. Pokrișkin, Cerul războiului, pag. 10).”...

„Soldații germani au intrat pe teritoriul inamicului toți ca unul, în același moment. Cei ai lui Stalin au făcut la fel în Finlanda, în Mongolia și în Basarabia. La fel urmau să procedeze și în războiul cu Germania.”...

„Sovietizarea Finlandei a fost și mai minuțios pregătită, în momentul în care „clima militaristă finlandeză a început provocarea armată”, Stalin avea deja în rezervă un „președinte” comunist finlandez, un „prim ministru” și un întreg „guvern”, incluzîndu-l și pe cekistul șef al „Finlandei democratice libere”. Și în Estonia, Lituania, Letonia, în Basarabia și în Bucovina s-au găsit „reprezentanți ai poporului”, care cereau alipirea la „marea familie frățească”, s-au găsit (uimitor de repede) președinți de comitete revoluționare, asesori populari, deputați ș.a.m.d.”...

„Din mai 1940 pînă în februarie 1941, au fost reatestați (au susținut examene și colocvii) 99.000 de activiști din rezerva de partid, inclusiv 63.000 de activiști ai comitetelor de partid. Reciclarea nomenclaturii merge în ritm susținut. Și nu numai reciclarea. Apar ordinele de mobilizare. La 17 iunie 1941, încă 3.700 de lucrători din nomenclatură primesc ordinul de chemare la dispoziția armatei! Se pregătește o nouă sovietizare?

Nu numai șefii partidului au sovietizat Estonia, Lituania, Letonia, Ucraina Occidentală și Bielorusia Occidentală, Basarabia și Bucovina, dar și „organele corespunzătoare” au întins o mînă de ajutor, în spatele „reprezentanților” și a „celor în slujba poporului”, NKVD „ajută pe muncitorii și țărani răsculați să întărească puterea proletariatului”. Primii care au trecut hotarele sunt grănicerii NKVD. „Acționînd în mici grupuri, ei au cucerit și au

luat în stăpînire podurile și încrucișările de drumuri” (VJJ12, 1970, Nr.7, pag.85).”...

„De exemplu: la 25 iunie 1941, la granița românească, șalupele grănicerilor sovietici au desantat în raza orașului Chilia. Formațiunea de desant a cucerit un cap de pod. Pentru aceasta, desanțiștii au fost susținuți cu foc de către agenții NKVD”...

„Dar chiar și pînă la agresiunea lui Hitler, NKVD a lucrat cu aceeași anvergură – datele operațiunilor desfășurate în 1940 în Estonia, Lituania, Letonia, Ucraina occidentală, Bielorusia, Bucovina și Basarabia nu sunt însă publicate nicăieri. Dar sunt publicate desule materiale pe această temă de către victime...”

Represiunile din primul an de ocupație rusească a Basarabiei (1940-1941), reluarea represiunilor în Basarabia și foametea organizată din anii 1946-1947, deportările basarabenilor din 1949 și 1951

În Moldova sovietică cetățenii născuți pe teritoriul republicii puteau să se identifice drept ruși, ucraineni, evrei, găgăuzi, bulgari etc, dar în nici un caz drept români. Simplul fapt de a spune că ești român era calificat drept acțiune împotriva statului sovietic, etichetat ca naționalism și pedepsit conform articolului 71 al Codului Penal al RSS Moldovenești. În perioada stalinistă, naționalismul, adică simplu fapt de a-ți asuma identitatea românească, era sancționat de regulă cu deportarea în Siberia. După moartea lui Stalin, a fi român continua a fi o crimă, dar susceptibilă de o pedeapsă mai puțin aspră – ostracizarea din societate. Chiar folosirea alfabetului latin cade sub incidența acțiunilor antisovietice. Represiunile din primul an de ocupație sovietică a Basarabiei, 1940-1941. În urma semnării Pactului Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939, Basarabia este revendicată de sovietici drept zona lor de influență. Astfel, la 28 iunie 1940, Armata Roșie ocupă Basarabia, precum și Bucovina de Nord și Ținutul Herța. Drept urmare, este creată Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM) la 2 august 1940. (...) Basarabia cunoaște astfel încă din anii 1940–1941 experiența sovietizării și comunizării, unul din elementele centrale ale acestei experiențe fiind aplicarea terorii în masă față de clasele sociale indezirabile. Anexarea Basarabiei de către sovietici anticipează astfel instaurarea regimului comunist în spațiul românesc după 1944. Întrucât majoritatea etnică românească din Basarabia era alcătuită din țărani, iar această clasa era vizată de măsurile de teroare, represiunea capată, în mod indirect, un pronunțat caracter antiromânesc. Primii care au căzut victime ale regimului comunist au fost 1.122 de persoane, arestate în perioada 28 iunie – 4 iulie 1940, constituind foști funcționari ai statului român sau suspecți de colaborare cu administrația română. În următoarele

luni au fost arestate alte cca. 2.000 persoane, majoritatea fiind lucrători ai căilor ferate în care regimul sovietic nu avea încredere. (...) Cele mai importante arestări ale populației locale vor avea loc în ajunul atacului german asupra Uniunii Sovietice din iunie 1941. (...) Operațiunea majoră de arestare și deportare a fost stabilită pentru noaptea de 12 spre 13 iunie 1941, fiind vizate 32.423 de persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța. Dintre acestea, 6.250 urmau să fie arestate, iar 26.173 — deportate. (...) În total, în primul an de ocupație sovietică au avut de suferit — prin arestare sau deportare — nu mai puțin de 86 604 persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța.

Deportările din Basarabia și Nordul Bucovinei au fost o formă de represiune politică pusă în practică de autoritățile rusești.

Nu se cunoaște o cifră exactă a celor care au avut de suferit de pe urma acestui tip de represiune, estimările ridicându-se la câteva sute de mii de persoane deportate în perioada 28 iunie 1940 – 5 martie 1953.

Au existat trei valuri de deportări ale populației din Basarabia și Bucovina de Nord. Cu toate acestea, acțiuni de strămutare a basarabenilor și bucovinenilor au avut loc și între cele trei valuri. *Primul val de deportări (12-13 iunie 1941)*

Premisele

De organizarea deportării s-a ocupat Biroul politic al CC al PC (b.) al URSS, iar structurile NKGB-iste au fost baza logistică a mecanismului deportării.

În mai 1941, Sergo Goglidze a fost numit împuternicit al partidului și guvernului sovietic în Moldova. Peste o săptămână, la 31 mai 1941, Goglidze i-a trimis lui Stalin o rugămintă (rus. Prosiba), în care relatează că în Basarabia au activat multe partide și organizații bugheze. După alipirea Basarabiei la URSS, conducerea acestor formațiuni politice s-au refugiat în România. Rămășițele acestor partide și organizații, fiind susținute activ de serviciile românești de spionaj, și-au intensificat activitatea antisovietică. Același document includea în categoria elementelor antisovietice și moșierii, comercianții, polițiștii și jandarmii, albgardiștii, primarii, refugiații din URSS și alte elemente sociale străine. În legătură cu activizarea acestor elemente, Goglidze ruga să fie strămutate în regiunile îndepărtate de nord și est ale URSS 5.000 de familii.

Ca bază juridică a strămutării a servit Regulamentul cu privire la modul de aplicare a deportării față de unele categorii de criminali, aprobat în mai 1941.

La 7 iunie 1941, NKGB-ul RSS Moldovenești a cerut 1315 vagoane pentru transportul deportaților.^[3]

Deși directivele veneau de la Moscova, cei care le-au executat au fost din Basarabia. Oamenii noi ai bolșevicilor erau avansați în posturi și susținuți în activitatea profesională.

Listele cu deportați au fost făcute de NKVD pe bază de delațiuni, ținându-se cont de pregătirea și activitatea capului familiei, de averea sa și de faptul că a colaborat cu administrația românească.

Operațiunea de deportare

Operațiunea de deportare a început în noaptea de 12 spre 13 iunie 1941 (ora 2.30) și a cuprins teritoriile anexate de URSS de la România în iunie 1940.

Urmau să fie ridicate 32.423 persoane, dintre care 6.250 să fie arestate, iar restul 26.173 de persoane deportate (inclusiv 5.033 persoane arestate și 14.542 persoane deportate din RSS Moldovenească).

De obicei, o echipă formată din doi-trei militari înarmați și un lucrător al securității bătea la geamul casei, în plină noapte, luând prin surprindere gospodarii. *Într-un sfert de oră să fiți gata!*, acesta era ordinul care li se dădea oamenilor cuprinși de spaima celor întâmpinate, neînțelegând unde merg și de ce. Deseori, printre cei care veneau să ridice oamenii se găsea și binevoitorul sau binefăcătorul care a denunțat familia și, astfel, ajuta NKVD-ul să depisteze elementele periculoase.

Deportaților le era permis să ia câte 10 kg de fiecare persoană, numai că, de multe ori, tot ce era mai de preț sau mai util în bagajele celor deportați le împărțeau între ei cei care i-au ridicat în miez de noapte. Îndată, erau urcați în camioane sau chiar – în unele sate – în căruțe, fiind duși până la gara de trenuri.

În stațiile de cale ferată, membrii fiecărei familii erau separați în felul următor: capii de familie într-o parte, tinerii peste 18 ani în altă parte, iar femeile cu copii mici și bătrânii – aparte. A urmat imbarcarea în vagoanele de marfă, câte 70–100 persoane, fără apă și hrană. Pe vagoane scria: *Tren cu muncitori români care au fugit din România, de sub jugul boierilor, ca să vină în raiul sovietic. Ieșiți-le în cale cu flori! sau Emigranți voluntari.*

În Basarabia, 90 vagoane au pornit din stația Taraclia, 44 vagoane – din stația Basarabeasca, 44 vagoane – din stația Căușeni, 48 vagoane – din stația Tighina, 187 vagoane – din stația Chișinău, 48 vagoane – din stația Ungheni, 83 vagoane – din stația Ocnița, 133 vagoane – din stația Bălți, 73 vagoane – din stația Florești, 40 vagoane – din stația Râbnia, 38 vagoane – din stația Bolgrad, 103 vagoane - din stația Arțiz, 340 vagoane – din stația Cernăuți.

Katynul românesc

Este greșit să considerăm că teroarea rusească asupra populației românești a început în anul 1944. Nu, aceasta a început în tragicul an 1940. Imediat după ocupație, asupra Basarabiei și Bucovinei de Nord s-au năpustit o mulțime de politrucii și NKVD-iști. Aproximativ 1.122 foști funcționari din administrația română, 2.000 de salariați ai Căilor Ferate, și foștii membri ai Sfatului Țării au fost arestați sau uciși. Genocidul asupra populației din teritoriile ocupate poate fi confirmat de mai multe episoade desfășurate atunci. În următoarele rânduri voi încerca să realizez o schiță cronologică a masacrelor programate de trupele NKVD (celebra Troika) asupra populației civile. Aceste evenimente, discutate mai mult sau mai puțin în presă, de teama să nu deranjeze anumite părți, riscă să devină pietre de moară care vor atârna greu asupra propriei noastre conștiințe, dacă nu vom cinsti memoria celor care au murit pentru simplul fapt că s-au născut români. Degeaba ne antrenăm deseori în discursuri demagogice mascate de sentimente patriotarde, dacă

“Atâta timp cât va exista matuska Rusia, Ivan mereu va ține degetul pe trăgaci” F. M. Dostoevski, celebru scriitor rus.

care a trecut prin experiența rusificării își are propriul Katyn, cea mai gravă problemă e că nu știm nimic despre el.

Genocidul desfășurat de ruși asupra populației românești la Fântâna Albă și Tătarca

Despre ce s-a întâmplat la Fântâna Albă ne povestește istoricul militar Mircea Dogaru în cartea sa ”Bătălia pentru România: dialog pe calea undelor” (n.r. La 1 aprilie 1941 o parte din cei peste 15.000 de români din mai multe sate de pe valea Siretului, Bucovina, care doreau să se întoarcă în România, după ce Bucovina de Nord și Basarabia au fost anexate de Rusia, au fost uciși (în jur de 7.000) cu mitraliera de ruși. Românii se îndreptau spre granița românească cu odoarele bisericești în mâini spunându-li-se anterior că vor putea trece liber în România. Potrivit martorilor oculari, răniții au fost hăcuți cu săbiile și apoi îngropați, inclusiv de vii, în gropi comune (35 gropi 1x15 m, a câte 200 persoane în groapă), pământul mișcându-se peste ei două zile până au murit cu toții).

Atrocitățile descoperite în 1941, după izgonirea rușilor din Basarabia.

Genocidul comis de ucraineni și ruși continuă, ia amploare în Ținutul Herța și Bucovina de Nord...

Desprindem dintr-un articol, publicat în ziarul chișinăuian *“Literatura și arta”* din 7 iulie, care face o adresare către conducerea de azi a României, semnat de scriitorul bucovinean Gheorghe Calamanciuc: ”Fiind prezent pe 15 iunie 2011 la comemorarea celor 122 de ani de la moartea poetului național Mihail Eminescu, am îndureratul prilej a comunica cu profundă mâhnire că populația din Ținutul Herța și Bucovina de Nord de pe teritoriul ocupat barbar în 1940 de tancurile rusești, continuă să fie ucrainizată prin toate mijloacele posibile, unele, dintre cele cinci, fiind următoarele:

- autoritățile regionale continuă să facă presiuni asupra școlilor românești și să treacă la predarea obiectelor de studii în limba ucraineană, părinții copiilor fiind îndemnați să-și dea odraslele în clase sau în școli din localitățile limitrofe cu predare în limba ucraineană (ori îi avertizează emisarii ucraineni, că cei cu studiile făcute în limba română n-au nici o șansă să termine vreo facultate și să se angajeze în câmpul muncii;

- în școlile românești de toate tipurile, introducerea limbii ucrainene ca obiect privilegiat pune limba băștinașilor într-o situație umilitoare, nemaivorbind de istoria românilor, care nu se învață nici superficial;

- în or. Cernăuți, până în prezent, nu există nici o bibliotecă publică de carte românească;

- orașul adolescenței lui Eminescu nu are barem o librărie de carte românească (pe timpul URSS-ului, exista una “Drujba”, unde la prețuri mici, își procurau literatură românească, clasică și contemporană, și studenții din Bălți și Chișinău);

- începând cu 1991, conaționalii mei din reg. Cernăuți nu pot să se aboneze la nici o publicație periodică din România sau Republica Moldova (în anii regimului totalitar, aveau asemenea posibilitate);

- în or. Cernăuți nu există nici o sală de teatru pentru spectacole în limba băștinașilor, stăpâni de milenii ai acestui pământ (au existat tentative de a fonda un teatru profesionist, dar autoritățile au refuzat din start să aibă un asemenea focar de cultură românească în urbe);

- casa lui Aron Pumnul, învățătorul lui M.Eminescu, a fost eliberată, în sfârșit, de locatari, dar, aflându-se într-o stare deplorabilă, nu-și poate găzdui exponatele viitorului muzeu al marelui Poet.

Se pun în practică și alte acte de deznaționalizare a populației de etnie română, dar expunându-le, mi-e totuși teamă (de lacheii ucraineni actuali – n.a.) că nu vor mai putea trece frontiera dintre R.Moldova și Ucraina, ca să plângă la mormintele părinților.

Bucoveninii și românii din Ținutul Herța, fostului Regat al României, îl condamnă pe ex-președintele Emil Constantinescu, care, prin semnătura-i pe buclucașul Tratat, le-a lăsat pentru veci sârmă ghimpată să le înjumătățească mormintele părinților, ale bunicilor și ogorul. Ajutați-ne, domnule Președinte Trăian Băsescu, pentru că băștinașii mei își pierd limba, memoria istorică, și, cu ele, sufletul. Ne aflăm într-o situație disperată.”

Represiunile și destinația deportaților

Drumul spre punctele de destinație a durat vreo două-trei săptămâni. Condițiile erau îngrozitoare. În plină vară, ei duceau lipsă de apă potabilă, fiecăruia revenindu-i doar câte 200 grame de apă pe zi, iar de mâncare li se dădea doar pește sărat. La fiecare oprire a trenului, în câmp erau aruncate cadavrele, care, fie că erau îngropate sumar, fie că erau lăsate ca hrană animalelor sălbatice. Pe parcursul drumului, deportaților nu le-a fost acordată nici o asistență sau consultație medicală. Astfel, în vagoanele murdare și fără asigurarea celor mai elementare condiții sanitare, s-au răspândit diverse boli infecțioase și mulți suferinzi au decedat din această cauză. La unele gări feroviare, câtorva persoane li se permitea să iasă pentru câteva minute afară, la aer curat. Cineva era trimis după apă potabilă. În cazul tentativelor de evadare, imediat se dădea ordinul de împușcare, astfel că nu era nici o posibilitate reală de a scăpa din acel tren al morții.

Contingentul deportaților era distribuit în felul următor: capul familiei, arestat, era izolat de soție și copii și dus în lagărul de muncă forțată, în GULAG. Ceilalți membri ai familiei erau trimiși în Siberia sau Kazahstan.

Cei deportați în Siberia sau Kazahstan, de la copil la bătrân, erau repartizați la muncă în întreprinderile industriei silvice, în sovhozuri și în cooperative meșteșugărești. Pentru munca depusă nu erau remunerați echitabil, ci li se achita doar un minimum necesar pentru trai.

Dintr-un raport fragmentar al GULAG-ului din lunile septembrie–octombrie 1941 aflăm că, în toamna aceluia an, deportații din RSSM au fost amplasați în RSS Kazahă (9.954 persoane), RASS Komi (352), regiunile Omsk (6.085), Novosibirsk (5.787) și Krasnoiarsk (470). În Kazahstan, deportații din RSSM se aflau în regiunile Aktiubinsk (6.195 persoane), Kâzâl-Ordânsk (1.024) și Kazahstanul de Sud (2.735), iar în regiunea Omsk erau dispersați în 41 de raioane.

Estimarea numărului de victime

Numărul celor deportați se ridică la peste 22.000 de persoane. După alte surse, numărul deportaților ar fi fost de 24.360, sau chiar de 30.000 de persoane.

Al doilea val de deportări (5-6 iulie 1949)

Premisele

Operațiunea din 1949 a fost denumită conspirativ IUG (rom. SUD). Pe drept cuvânt, evenimentul a fost catalogat ulterior drept “cea mai mare deportare a populației basarabene”.^[8]

Pregătirea ideologică și decizională a deportării masive a demarat activ în primăvara anului 1949, când s-a pus deschis problema. La 17 martie 1949, V. Ivanov, președintele Biroului pentru RSSM, și N. Covali, într-o scrisoare adresată lui Stalin, rugau CC al PC(b) din toată Uniunea să permită deportarea din republică a 39.091 de persoane: chiaburi, activiști ai partidelor profasciste, etc.

La 6 aprilie 1949 este adoptată hotărârea strict secretă nr. 1290-467cc a Biroului Politic

al CC al PC “Cu privire la deportarea de pe teritoriul RSS Moldovenești a chiaburilor, foștilor moșieri, marilor comercianți, complicilor ocupanților germani, persoanelor care au colaborat cu organele poliției germane și românești, a membrilor partidelor politice, a gardiștilor albi, membrilor sectelor ilegale, cât și a familiilor tuturor categoriilor enumerate mai sus”.

Hotărârea prevedea deportarea a 11.280 familii care întruneau 40.850 persoane. Acestea urmau să fie strămutate pentru totdeauna în regiunile Kazahstanului de Sud, Djambul și Aktiubinsk, precum și regiunile Altai, Kurgan, Tiumen, Tomsk din Rusia. Se preconiza ca deportarea să aibă loc în iunie 1949, sub controlul și răspunderea Ministerului Securității de Stat (KGB). Deportarea culacilor, foștilor moșieri, marilor comercianți și a familiilor lor urma să aibă loc conform listelor vizate de Sovietul Miniștrilor din RSSM, iar a celorlalte persoane – conform deciziei Consfătuirii Speciale (Osoboie Soveșcianie) a Ministerului Securității de Stat a URSS. Ministerul de Interne al URSS, (personal tov. Kruglov) era împuternicit să organizeze escortarea și transportarea deportaților din RSSM, controlul administrativ al acestora pe teritoriile noi pentru a evita posibilitatea evadării, angajarea lor în colhozuri, sovhozuri și la întreprinderi.

Organizarea echipei care urma să se ocupe de deportare s-a făcut în perioada 23-24 iunie. Din conducere făceau parte: general-maiorul Iosif Lavrentievici Mordoveț – ministrul Securității RSSM, general-maiorul Ivan Ilici Ermolin – împuternicitul MGB al URSS, colonelul Aleksandr Alexeievici Kolotușkin – adjunctul ministrului Securității RSSM pe problema cadrelor. Tot aici era specificată echipa grupelor informativă, operativă, de evidență, de transmisiune, conducerea grupurilor operative de serviciu, echipa mașiniștilor. În total erau 30 de persoane, absolut toate din structurile MGB al RSSM. Din Moscova în RSSM au venit 32 de medici și 64 asistente medicale, care au fost cazați, asigurându-li-se hrana și toate condițiile necesare în așa fel, încât să se țină în secret scopul venirii lor. Echipa de conducere a operațiunii „IUG” și-a început activitatea la 24 iunie 1949.

Urmările exterminărilor și ale deportărilor în masă ale basarabenilor, bucovinenilor întreprinse de Rusia.

După ce au fost făcute toate pregătirile, la 3 iulie 1949, conducerea de la Chișinău (Selivanovskii, Mordoveț, Ermolin) a trimis tuturor organelor locale ale KGB-ului telefonograma cu următorul text: „Raportați până la ora 14.30 dacă sunteți pregătiți pentru realizarea operației „IUG”. Între orele 11.30–13.10, toate sectoarele din republică au primit această telefonogramă și urmau să răspundă. Întrucât răspunsul a

fost pozitiv, în aceeași seară la stațiile de îmbarcare au fost aduse trupele operative și militare necesare, ele fiind dosite și ținute în secret.

Către 4 iulie, tot efectivul era mobilizat pentru începutul operațiunii. Ministrului de Interne al URSS i s-a raportat finisarea pregătirilor pentru desfășurarea operațiunii „IUG”. La 4 iulie 1949, tuturor sectoarelor locale MGB din republică le-a fost trimisă directiva strict secretă a MGB al URSS și MGB al RSSM cu privire la începutul operațiunii „IUG”. Se ordona începutul deportării și raportarea peste fiecare două ore a evoluției operațiunii, a tuturor incidentelor, problemelor și dificultăților care apar pe parcurs. Peste 24 de ore de la finisarea operațiunii, trebuia să fie dat raportul despre totalizarea deportării, indicându-se numărul celor deportați – al femeilor, bărbaților și copiilor – al celor care s-au sustras de la deportare (de la locul de trai, pe parcursul transportării spre stațiile de îmbarcare sau de la stațiile de îmbarcare).

Basarabence deportate în robie la ruși

Baza legală a deportării din 1949 s-a pretins a fi decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 8 martie 1941 *Cu privire la obținerea cetățeniei sovietice de către locuitorii din Bucovina și redobândirea cetățeniei sovietice de către locuitorii din Basarabia*, conform căruia românii basarabeni, fiind declarați cetățeni sovietici, colaboraseră în anii războiului cu administrația românească și trădaseră, astfel, *patria sovietică*. În realitate românii din Bucovina n-au solicitat niciodată

cetățenia sovietică, iar basarabenii n-au avut-o, ca să o redobândească.

Operațiunea de deportare

Operațiunea IUG a început în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949, la orele 2 dimineață și a durat până la ora 8 seara a zilei de 7 iulie.

Așa cum s-a întâmplat și la deportarea în masă din iunie 1941, nu toți cei care au fost incluși inițial în liste au fost deportați. Documentele de arhivă arată în mod concludent că, de această dată, vestea despre planificarea unei operațiuni de deportare a făcut înconjurul provinciei cu săptămâni înainte, grație informației oferite de anumiți reprezentanți ai puterii care și-au înștiințat rudele vizate în acest sens.

De aceea, autoritățile au încercat să țină în mare secret măcar data desfășurării operațiunii, iar ca rezultat unele primării au primit listele abia în ziua operațiunii.

Din totalul de 12 860 de familii incluse inițial în liste, n-au fost deportate 1 567 familii, iar acest lucru s-a întâmplat din cauze diferite: 274 familii intraseră între timp în colhoz; 240 – au prezentat, chiar în timpul operațiunii de strămutare, dovezi documentare care atestau că unii membri ai familiei făceau armata; 35 familii aveau ordine și medalii sovietice; 508

– își schimbaseră domiciliul, iar 105 familii reușiseră să se ascundă.^[11]

Arestările s-au făcut noaptea cu forțele soldaților veniți în sate cu mașinile. Unii cetățeni, care au încercat să scape cu fuga, au fost împușcați. Gospodarii arestați, împreună cu familiile lor, cu copiii, cu bătrâni, fără a li se permite să ia rezerve cu ei, au fost urcați cu forța în vagoane pentru vite și duși. Toate bunurile – casele, utilajul țăranilor deportați – au fost transmise colhozurilor, iar o parte din ele au fost furate, vândute de către organele financiare ale raioanelor respective. Multe din aceste edificii au fost oferite ofițerilor care își făceau serviciul în NKVD, nomenclaturiștilor etc. Mulți dintre gospodarii deportați nu au mai revenit în patrie, au fost împușcați pe drum, au murit de foame, de boli, de durere sufletească, de muncă peste puterile lor.

În urma deportării din iunie 1949 impactul dorit de autoritățile comuniste sovietice a depășit toate așteptările. Acest lucru a avut un impact mare, mai ales în ceea ce privește efectul asupra ritmului de colectivizare în următoarele luni după deportare. Astfel, numai în lunile iulie - noiembrie 1949 cota gospodăriilor țărănești care au intrat în colhozuri s-a majorat de la 32% la 80% din total, pentru ca să se ridice la 97% în ianuarie 1951. Prin urmare, după operațiunea de deportare, din iunie 1949, cei care alcătuiau majoritatea populației locale, țăranii, și cei care erau cei mai refractari față de puterea sovietică, sunt nevoiți să-și schimbe atitudinea. Frica de o nouă operațiune, poate de o mai mare amploare, i-a determinat pe agricultorii individuali să renunțe la gospodăriile lor și să accepte compromisul cu regimul sovietic, un regim care dăduse de înțeles că nu va cruța nici un fel de protestatar ori rebel. Mai ales că cei deportați în iunie 1949 erau incluși în categoria celor care nu aveau dreptul să mai revină niciodată pe meleagurile natale, conform unei decizii speciale a autorităților de la Moscova.

Estimarea numărului de victime

Conform datelor oficiale, în ziua de 6 iulie 1949, au fost deportate în Siberia 11.293 de familii din Moldova sau peste 35 mii de oameni. Sursele neoficiale afirmă că aceste cifre nu reflectă întreaga proporție a dramei moldovenilor, deoarece numărul victimelor deportărilor a fost calculat reieșind din 3 membri ai familiilor. Se știe, însă, că au fost deportate familii cu 7-8 și chiar 14 copii.

După alte surse, cele 11.293 de familii reprezentau 35.796 persoane, din care 9.864 bărbați, 14.033 femei și 11.889 copii. 7620 de familii au fost considerate chiaburi, iar celelalte acuzate de colaborare cu fasciștii, de apartenență la partidele burgheze românești sau la secte religioase ilegale.

Al treilea val de deportări (31 martie - 1 aprilie 1951)

Ultima deportare în masă a populației basarabene a avut loc în noaptea de 31 martie spre 1 aprilie 1951 și a vizat, de această dată, elementele religioase considerate un pericol potențial la adresa regimului comunist stalinist. În cadrul operațiunii, numită SEVER (rom. Nord), au fost vizați în primul rând membrii sectelor religioase, mai cu seamă cei care se numeau martorii lui Iehova

Operațiunea SEVER a fost pusă în aplicare în baza aceleiași Hotărâri a Consiliului de Miniștri al URSS Nr. 1290-467cc din 6 aprilie 1949 și Hotărârii Consiliului de Miniștri al URSS nr.667-339cc din 3 martie 1951, care prevedea deportarea de pe teritoriul RSS Moldovenească a membrilor sectei ilegale antisovietice a iehoviștilor și membrilor familiilor acestora, în total 5917 persoane.

Acțiunea a început la ora 04:00 și s-a încheiat la ora 20:00 în aceeași zi. Au fost arestate și deportate în Siberia (reg.Kurgan) 723 de familii, respectiv, 2.617 persoane (808 bărbați, 967 femei și 842 copii), în special acuzate de apartenență la secta religioasă Martorii lui Iehova.

La această operațiune au participat 546 de lucrători operativi ai Securității, 1.127 ofițeri și soldați din Ministerul Securității, 275 ofițeri și soldați de miliție și 750 de persoane din cadrul organelor sovietice de partid din Moldova.

Deportarea s-a făcut în două eșaloane, cu vagoanele care au ajuns la destinație la 13-14 aprilie 1951.

Pe drum s-au născut câțiva copii și au murit câteva persoane bolnave.

*Unul din călăii ruși,
generalul Iosif Mordoveț,
organizatorul deportărilor
din 5-6 iulie 1949*

Rechizitoriul din cartea lui Boris Vasiliev „Stalin mi-a furat copilăria”

În anul 2010, la editura Baștina-Radoc din Chișinău a fost editată cartea lui Boris Vasiliev, deportat în Siberia împreună cu familia, cu denumirea „Stalin mi-a furat copilăria.” Cele văzute de un copil de 9 ani, când a fost deportat, servește un adevărat Rechizitoriu pentru un Tribunal Internațional care ar avea loc eventual împotriva Rusiei și a criminalilor ruși care au masacrat sute de mii de basarabeni. Propun unele fragmente zguduitoare din această carte (pag.126-131; 142-149) descrise de un martor ocular ale acelor crime.

„Trenul morții”

La Chișinău, în fața gării... căruțele se încadrau într-un cerc, înconjurat de unități militare, înarmate până în dinți, gata să-i atace în orice moment pe părinții, copiii și bătrânii din preajmă... Căruțele descărcau jertfele. Plânsetul celor maturi se suprapunea peste răcnetul copiilor. După ce erau descărcate, căruțele ieșeau din cerc... În vagoane ne-au mânat îngheșuindu-ne ca pe niște vite... Spre dimineață, la 15 iunie 1941, trenul trecea podul peste Nistru pe la Tighina. La Tiraspol s-a reținut mai mult, timp care nouă ni s-a părut o veșnicie. În vagonul înfierbântat de soarele verii, era iadul de pe pământ (iadul încă nedescris, nefilmat,

nepictat de maieștri ai artei din Basarabia, la rândul lor, persecutați, amenințați, cenzurați).

Osândiții se înăbușeau... urina se scurgea printre podele, iar scârâvia, mai ales a copiilor, rămânea pe jos, nu puteai să te miști nici cu o talpă. De duhoare, oamenii își pierdeau cunoștința... Bărbații stăteau încremeniți ca statuile; femeile lăcrimau, blestemând ziua când s-au născut; copiii răcneau, ținându-se de poalele mamelor...

Toți așteptam noaptea, când se potoleau căldurile și năduful din vagon și respiram aer curat și răcoros. Și nimeni, absolut nimeni, nu bănuia că această noapte va fi cea mai tragică, cea mai groaznică noapte din viața noastră, noapte, după care bărbații vor muri, nemaivăzându-și niciodată soțiile și copiii, iar soțiile și copiii, – nu-și vor mai vedea soții și tații. Pe la miez de noapte, s-au deschis ușile zăvorâte (comuniștii comiteau crime noaptea, ca toți bandiții de pe lume) și în vagon au intrat alt soi de NKVD-iști, ținând de curele niște javre sălbatice cu gurile căscate, câini-lupi... Și crima a reînceput. A început genocidul comunist. Familia noastră s-a împletit ca pâinea cu sarea: mama ținând copilul la piept cu o mână, cu alta se ținea de tata; tata se ținea de mama, surioarele și eu ne țineam de fusta mamei și de picioarele tatei. De noi s-au apropiat trei tipi, care vorbeau într-o limbă neînțeleasă, aveau fețe negre, murdare, ochi înguști și nasuri turtite. Doi dintre ei i-au sucit tatei mâinile la spate... Mama a început să răsnească, ținându-se cu ultimele puteri de gâtul tatei... Al treilea călău a vârat baioneta cu tot cu armă între corpurile părinților, zmulgând-o pe mama cu tot cu copil de la pieptul tatei. I-a barat calea. Călăii din spate l-au târât pe tata din vagon. La ieșire, tata și-a zmulș mâinile, și-a luat pălăria din cap, mi-a aruncat-o însoțind-o cu ultimele cuvinte auzite de mine:

—... Asta-i tot ce-ți poate da tata...

De atunci nu l-am mai văzut niciodată... Cu asemenea manevre au fost vânați din eșalon toți bărbații, bătrânii și tinerii mai mari de optsprezece ani..., după ce din mijlocul nostru au fost smulși bărbații, flăcăii (nimicirea cărora se ține și azi în mare taină, oare de cine, de ce și până când?), vagonul a rămas semipustiu: numai femei bătrâne, fete tinere, neveste și copii... Ușa cu scârțâit metalic a fost din nou zăvorâtă, auzindu-se clănțănitul lăcăților. Mi se părea că povestea copilăriei ar mai putea să învie, că, iată-i-ată, voi urca pe cuptorul cald al casei părintești. N-a fost să fie.... Povestea dulce a copilăriei odată omorâtă, n-a mai putut reveni....

Lângă mama și-a așternut bulendrele o sateancă de-a noastră, care trăia pe valea Malovatei, mătușa Ileana Vidru, însoțită de copiii ei: Serafim, Gheorghe; Costică, Victor și Maria... După aceea a așternut pe podea, ce mai avea, Elizaveta Oprea, însoțită și ea de

Rechezitoriul expus împotriva crimelor rusești expus în cartea lui Boris Vasiliev.

odraslele ei, dintre care se evidenția Catincuța, o fetiță de vreo șase anișori. Urma familia fierarului Adrian, nevastă-sa avea mari probleme cu feciorul Ionel, un băiat de vreo 12 ani, care, căzând de pe cal, a rămas beteag. Avea talent (Va muri într-o baltă de sânge, peste câteva luni, în lipsa părinților, când a încercat să ne salveze de atacul *timuroviștilor, ceapa-ievșiștilor, budeonoviștilor*). În partea opusă și-a așternut bulendrele Sofia Cogan, însoțită de un băiețel de sama mea, Sanea. Soțul ei, Israel Cogan, fusese doctor-asistent la spitalul renumitului medic Lașcu din Orhei. Cogan nu s-a refugiat în România. A rămas. I-a întâlnit pe ruși cu buchete de flori, cu panglică roșie prinsă în piept și acum regreta amarnic și el, și nevasta lui, și feciorul. Lângă Cogan, s-a aciuat evreica Raia Pisarevski, fiica bancherului Froim din Molovata, să fie ulterior înhămată la aceeași targă cu mama mea... Alături de ea zăcea o evreică bătrână-bătrână, cu fața încă frumoasă, ochi mari și blânzi (Peste doi ani a murit în ochii mei, lăsându-mi o pernă rotundă evreiască de rugăciuni, pe care în 1946, la rugămintea ei, am dus-o înapoi pe moșia Orheiului). Peste câteva zile, eșalonul s-a oprit într-o plantație forestieră. În jur nu era nici o localitate. În scurt timp trenul a fost înconjurat de o armată întreagă de soldați cu baionete fixate la arme, ofițeri cu pistoalele scoase... Escorta îi scotea din vagoane... pe cei ce duceau morții: bunici, mame, copii... După unele înregistrări și semnări de documente, cadavrele erau aruncate în desigur, exact cum se aruncă gunoiul, fără a fi îngropate...

Noaptea, osândiții tremurau de frig, mai cu seamă tremura tânăra nevastă care abia născuse. Nu avea nici scutece, nici plapumă, nici hrană, ca să alăpteze pruncul... Noptile deveneau din ce în ce mai friguroase. Am început a simți „farmecul” Siberiei: nori mari de musculițe mărunte-mărunte, ca semințele de mac, țânțari mici și mari, din cei care răspândesc malaria, ne atacau prin toate crăpăturile și deschizăturile vagonului... Fețele, mâinile, picioarele ne erau umflate de înțepături... Spre sfârșitul verii, am ajuns în regiunea Omsk, la zeci de mii de kilometri depărtare de Basarabia. Întrucât navigația fluvială era pe sfârșite, criminalii n-au avut cum să ne trimită la urșii albi. Descărcându-ne din eșalon, ne-au imbarcat în cotigi și au umplut satele din vecinătate cu noi.

Târgul de robi din Omsk (Rusia)

Dacă în Evul Mediu sclavii erau vânduți pe aur și argint, atunci, la mijlocul secolului XX, antihriștii ruși transmiteau de la unii la alții copiii și vârstnicii ca pe vite, în baza unor hârtii, unor procuri. După ce erau deschise porțile lagărului, intrau, însoțiți de criminali, cumpărătorii sau clienții: președinții de colhozuri, sovhozuri, directori de întreprinderi... Și câte unul pe rând, își alegeau prada, jertfele.. Se opreau în fața vreunei familii, se uitau lung, și dacă femeia era tânără, voinică, arătau cu degetul, zicând:” Оты забираю!» (pe asta o iau (rus.). Rusul semna un act de predare, iar cumpărătorul – de primire. Cele mai mari drame, însoțite de lacrimi și răcnete, se petreceau atunci, când clientul arăta cu degetul la vreo tânără de 16-18 ani, a cărei mamă era bolnavă și inaptă de muncă: „Только ее забираю» (doar pe ea o iau (rus). Când era smulșă, maică-sa cu mâinile ridicate la cer, se ruga în frumoasa noastră limbă română:” Domnilor, luați-mă pe mine, luați toată familia!...” În zadar încerca biata mamă să strige, să roage, să se ridice și să se agațe de

copila ei dragă, satrapii o doborau cu paturile de armă la pământ, la pământul blestemat al lagărelor siberiene. Până în seară, erau desprinse din coloană și transportate în direcții necunoscute familiile ce urmau a fi supuse muncii de rob... Doamna Cogan din Orhei, care știa rusește, franțuzește și nemțește, a reușit să facă legătură cu evreii, aflați în aceeași situație: cu repartizări zilnice la muncă de rob, fără dreptul la libera circulație, fără dreptul la corespondență, doar muncă, muncă până la moarte... Pe prichiciurile de pământ din barăci au rămas doar femeile cu copii mici, cele bolnave, bătrâne, familiile „rebutate”. Pentru că mama avea copil mic în brațe, dar și ceilalți eram tot mărunței, am fost și noi „rebutați.” Pe la mijlocul verii lui 1942, toată baraca noastră a fost escortată la malul râului Irtâș și îmbarcată în barje, care au luat cursul spre râul Obi, iar mai departe spre Cercul Polar, spre Oceanul Arctic. Barja în care ne aflam noi era trasă de o șalupă cu remorcă, de unde se auzeau ceastuște, țipete de oameni beți și înjurături. NKVD-iștii ruși se veseleau, știind că de pe șlep nimeni nu va fugi: un pas în lături, însemna sfârșitul, potopul, moartea... Un amar de oameni: mame, fete, bunici și copii mici nu scoteau un cuvânt, pe fețele lor se putea citi aceleași întrebări: „Unde ne duc...?”, „Ce va fi cu noi?...”, „Unde-s bărbații, unde-s părinții noștri?...”, „Ne vom mai întoarce oare la casele noastre sau aici ne vor putezi oasele?” Era o liniște grea, apăsătoare, de parcă prevestea nenorocire, tragedie, moarte... În brațele unei mame plângea cu lacrimi amare o fată frumoasă din satul Bujor, de prin părțile Lăpușnei. Era fata, care în seara de joi, 12 iunie 1941, își proba, în fața oglinzii, beteala și rochia de mireasă, împreună cu prietenele, pentru că, peste trei zile, cel mai frumos flăcău din sat avea să vină s-o conducă la altar... Călăii ruși aveau să omoare însă minunata lor dragoste, dragoste fără de care în inima fetei nu exista viață, ci doar lacrimi, doar moarte... Fata a fost luată în timpul nopții. Beteala și rochia de mireasă era tot ce avea cu ea... Acum, pe barjă, și când dormeam, și când mă trezeam, auzeam și vedeam cum corpul ei tânăr și frumos, acoperit de părul-i despletit, se cutremura, iar buzele ei rosteau, la început încet, apoi tot mai tare, numele mirelui. Plângând, ea o implora pe maică-sa s-o lase să se gătească, pentru că, iată vine ursitul s-o ia de mireasă. Maică-sa nu mai putea îndura, ceda, lăsând-o să îmbrace rochia. În contrast cu tragedia noastră, această frumusețe tristă părea o adevărată nebulie... Mama îmi cuprindea căpșorul în poală, zicându-mi să nu mă uit în partea fetei, că ea, sărmana, de durere și jale a slăbit, i s-a întunecat mintea... N-o ascultam și pe furiș, mă uitam la frumoasa basarabeancă, îmbrăcată în rochie albă ca zăpada. La un moment dat, fata s-a zmulș din mâinile maicii sale și a început să strige: ”Mamă, mamă, iată vine!... Vine dragostea mea!... Mă duc, mamă, la el! Mă duc la cununie!...” Și, alergând cu brațele desfăcute ca aripile unei păsări în zbor, a pășit peste marginea vasului, prăbușindu-se în apa neagră a Irtâșului. Se vedea, ducându-se la fund după dânsa: beteala, care, din când în când, se întrezărea ca o floare albă de nufăr printre valuri...”

Aceste fragmente zguduitoare văzute de un copil de numai 10 ani, reprezintă încă o dovadă a sălbăticiiei nomazilor ruși comise față de basarabeni. Și, sunt convins că nu este departe ora, când ceasul istoriei va aduce Rusia și progeniturile ei în fața Istoriei, pentru a fi judecate prin acest Rechizi toriu, crimele lor săvârșite față de Basarabia de la 1812 încoace.

Madona Basarabiei în robie rusească

Maria Diacov, originară din Bașcalia, Comrat în deportare cu cei trei copii: Dumitru (în dreapta) omul politic din Basarabia, Ivan (în stânga) actualul procuror de Chișinău și Alexandru (în brațe). Localitatea Udarnik, regiunea Kurgan (Ural), Rusia. Anii '60 ai secolului trecut.

Foametea din Basarabia

Articolul aparține lui Andrei Vartic și a apărut în Vocea Basarabiei pe 9 noiembrie 2006. De atunci procesul comunismului a căpătat tușe mai pronunțate în Republica Moldova și sper să fie condamnat definitiv, irevocabil și executat. Articolul se referă în principal la foametea provocată de regimul comunist în 1946-1947, un subiect care lipsește deocamdată din manualele noastre de istorie.

Se împlinesc în această toamnă (noiembrie, 2006) 60 de ani de când Stalin a ordonat pentru Basarabia strașnica teroare a foamei. Dimensiunea acestei orori, realizată de comuniști imediat după terminarea celui de al Doilea Război Mondial, întrece cu mult pe cea a războiului contra nazismului. O spun chiar jertfele acestui genocid: “În satul nostru n-au mai rămas decât 30% din locuitori, iar ceilalți au murit și mor de foame, nici chiar pe front nu și-au pierdut viața atâția oameni...” (din relatarea unui funcționar comunist din raionul Bălți, RSSM).

Dacă sacrificiul a zeci de milioane de oameni sovietici în lupta contra nazismului avea cel puțin o motivare (“noi, poporul sovietic, nu vom fi cotropiți de Germania nazistă!”), atunci ororile foamei provocate de PCUS în Basarabia și Bucovina chiar în timpul procesului de la Nürnberg, nu au altă acoperire politico-juridică decât etnocidul fățiș împotriva poporului român.

Accentuăm această paralelă fiindcă numai în Basarabia și Bucovina dictatorul Stalin a ucis cu sălbăcie oameni nevinovați de o anumită etnie. Nimeni nu era ucis în URSS ca să nu-și mai spună estonian sau armean. Românii însă erau uciși ca să nu-și mai zică români.

Chiar și etniile deportate în masă, cum ar fi tătarii sau cecenii, nu erau uciși fiindcă își spuneau tătari sau ceceni, ci fiindcă Stalin i-a “judecat” colectiv pentru pretinsa susținere a lui Hitler. Astfel crimele lui Stalin împotriva umanității, realizate chiar sub ochii tribunalului de la Nürnberg, demonstrează că ambiția lui era de a-i face co-părtași la crimele sale și pe Sir Winston Churchill, și pe mister Franklin Roosevelt, care știau de existența genocidului comunist, mai strașnic decât cel nazist, dar tăceau.

Cu această aprobare tacită, cu părere de rău, imperiul universal comunist a primit o mare parte din Europa Centrală și Asia, și i s-a dat astfel și posibilitatea să comită crime încă și mai grave împotriva umanității (să pomenim aici numai fenomenul re-educării de la Pitești, din România, sau înecarea în sânge a revoluției maghiare din 1956).

“La noi foarte mulți au murit de foame și continuă și acum să moară. Oamenii mănâncă cai morți, țistari și alte scârboșenii. Zilnic mor câte 20–30 de oameni...”, iată o altă relatare a teroarei cu pecetea foamei, de data asta din raionul Dubăsari. Datele sunt luate din “Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești. 1940–1950”, ROSSPEN, 2006, cartea recentă a lui Valeriu Pasat, membru corespondent al Academiei de Științe din Republica Moldova, deținut politic al regimului actual comunist din acest stat. Relatările doctorului în științe istorice V. Pasat sunt luate din Arhiva de Stat a fostei URSS, majoritatea absolută a cazurilor au fost înregistrate de funcționarii comuniști ai timpului. Să ne oprim puțin asupra acestor date care au fost până recent se-

crete: în sat au rămas doar 30% din locuitori, și lumea continuă să moară de foame; zilnic mor câte 20-30 de oameni; nici chiar pe front nu au murit atâtea oameni...

Deși Valeriu Pasat estimează (repetăm, în baza datelor din Arhiva de Stat a fostei URSS) că în anii 1946-1947 doar în RSSM (deci fără Basarabia de Sud, nordul Bucovinei și ținutul Herței) au murit de foame aproximativ 200.000 de oameni, realitatea pare să fi fost mult mai crudă. Mai ales că într-o mulțime de sate și orașele nici nu existau curajoși din cei care să scrie la Moscova despre dezmățul apocaliptic al foametei (deși a fost denumită oficial “secetă”, memoria colectivă i-a zis și îi zice “foamete”). “Cadavrele stau împrăștiate pe drum...”, “nici nu mai este unde să-i înmormântezi”, “Oamenii mor ca muștele, pe zi ce trece mor tot mai mulți”; “oamenii mănâncă oameni”... scriau unii activiști de partid la CC al PCUS. “Oamenii mănâncă oameni”, iată ce stadiu de canibalism a provocat sistemul comunist cu fenomenul re-educării prin foamete colectivă, iată din ce oameni, re-educați cu acest tip de animalitate, și-a recrutat partidul comunist slujitorii cei mai fideli și ucigașii. Mulți dintre ei mai sunt la putere în statul european Republica Moldova și continuă să terorizeze cu foamea, alcoolismul și subdezvoltarea peste 3 milioane de europeni în văzul și cu aprobarea tacită a structurilor democratice europene.

Să încercăm să estimăm aceste date. În RSSM erau în 1946 peste 1500 de localități. Foametea cea mai dură a ținut vreo 10 luni (țistarii erau mâncați în vara lui 1947), adică aproximativ 300 de zile, până a apărut roada mizeră a anului 1947 (un detaliu elocvent, deși comuniștii spuneau că foamea a fost provocată de seceta din vara anului 1946, bătrânii susțin că în primăvara lui 1947 grâul a răsărit peste tot fără a fi semănat. “Când a dat în pâng acel grâu, am scăpat de foamete!”, susțin supraviețuitorii). Dacă în fiecare din cele 1500 localități oamenii au murit și continuau să moară “ca muștele”, așa cum scriu “corespondenții” lui Stalin, numărătoarea va trece și peste 400.000 de jertfe, majoritatea bătrâni și copii. Mare parte din ei nici nu au fost luați la evidență de organele statistice ale noii puteri comuniste. Fiindcă Stalin știa ce face, chiar și “intrarea benevolă” în colhozuri a amânat-o până în toamna lui 1949, după un nou val al deportărilor în masă “executat” pe 6 iulie 1949 tot sub ochii întregii lumi. Se vede, așadar, “de la o poștă” că Stalin a omorât în Basarabia cu foametea mult mai mulți oameni decât a ucis necruțătorul război dintre marile puteri ale lumii, război în care poporul român a fost folosit doar ca simplă carne de tun, doar pentru a-l dezmembra etnic și politic, doar pentru a-l micșora demografic până la limitele dispariției.

Cum a fost “organizat” genocidul prin foamete contra poporului român din Basarabia și Bucovina? Simplu, comisarii au măturat în toamna anului 1946 toate produsele alimentare din podurile și h ambarele cetățenilor. Absolut tot, până la ultimul grăunte.

Și există mii și mii de mărturii în acest sens. Nu importa că erai avut (adică culac) sau sărac. Puteai să ai în familie și 14 copii – nu erai cruțat. Antropoizii comuniști, aleși de Stalin din cei mai întunecați și mai agramați oameni, nu aveau absolut nici o jale față de “români”. Cine se opunea era imediat împușcat sau trimis în Gulag (la o moarte încă și mai chinuitoare). Aceeași soartă avea și cel care încerca să fugă peste hotare, adică în România. Și mai tragic era că cel care reușea să treacă hotarul în România era prins de bolșevicii români și “repatriat”, unde-l aștepta moartea prin împușcare sau Gulagul. Ba chiar și basarabenii care reușiseră să fugă înainte de 23 august 1944 erau hăituiți în România, arestați și “repatriati” în URSS, unde erau împușcați sau trimiși în Gulag. Nu a fost iertat nici măcar Pantelimon Hallipa, patriarhul Marii Uniri de la 1918... Oamenii mai fugeau de foamete și în alte regiuni ale URSS, mai ales în Siberia și la nordul depărtat. Și Valeriu Pasat demonstrează în cartea citată mai sus că în gările Basarabiei se adunau zilnic pentru acel exod zeci de mii de oameni, hăituiți și aceștia de comisarii lui Stalin.

De ce a organizat Stalin acest măcel în plină desfășurare a procesului de la Nürnberg? Au fost câteva motive. Primul era, desigur, bolșevizarea prin violența foamei, experiment reușit în Ucraina în anii 1930-32 și în Rusia în anii 1918-1920. Apoi – “uitarea de bună voie” a denumirii corecte a etniei din care faci parte și impunerea “ideii” Moldovei Mari Socialiste, întinse de Stalin de la Balta până în inima Balcanilor. Urma forțarea românilor din Basarabia să intre “cu cerere” în colhozuri, cedând, iar “de bună voie”, statului toate proprietățile (pământ, fabrici, magazine, depozite, animale, mijloace tehnice, case). Venea schimbarea radicală a structurii etnice a Basarabiei. În locul românilor uciși cu foamea Stalin a adus în RSSM sute de mii de ruși și ucraineni (în sudul Basarabiei au fost populate imediat toate satele nemților “repatriati” de Hitler în 1940). Alt motiv era învățarea rapidă, de frică, a limbii ruse. Urma transformarea, tot prin teroarea foamei, a mentalității de proprietar și agricultor în cel de proletar. Și, mai ales, zombificarea și mancortizarea copiilor, transformarea lor în carne de tun sau brațe ieftine de muncă. Iar Basarabia avea cea mai înaltă rată a natalității chiar și față de Regatul României, și din fosta URSS, populația ei crescând natural cu peste 32% în zece ani.

Majoritatea celor rămași în viață, dar și noi născuții, și acesta este un strașnic substrat al genelor umane, îl idolatrizau fără rezerve pe criminal, denumindu-l “tătuță”. Autorul acestor rânduri ține minte cum în martie 1953 mii și mii de oameni din toată Basarabia plângeau în hohote atunci când s-a anunțat despre moartea “tovarășului Stalin”. Mulți, foarte mulți dintre cei deveniți comuniști prin mecanismul “subtil” al foametei organizate, sunt fideli fostului regim până astăzi. Nimic, nimeni nu-i poate convinge pe acești oameni decapitați de suflet că anume Stalin și partidul comunist au ordonat acel genocid, de fapt etnocid. Cercetarea noastră, vizează, însă, și entități umane așezate mult mai sus în ierarhia lumii decât amărății din rândurile cărora Stalin își recruta ucigașii. Au știut americanii și englezii de crimele basarabene ale lui Stalin? Desigur. De ce au tăcut? Și de ce tac (doar, au ambasade la Chișinău și București)? Știe clasa politică “democratică și anticomunistă” de la București de uciderea prin înfometare a sute de mii de cetățeni

români în Basarabia în anii 1946-1947? Desigur. De ce atunci comisia prezidențială condusă de profesorul Vladimir Tismăneanu nu a decis să judece crimele fostului regim comunist începând cu anul 1948? Nu cumva ca să treacă cu vederea faptul că aceste crime înseamnă peste un milion de jertfe anume în Basarabia și Bucovina? Nu cumva pentru a-i ascunde pe antrepoizii (de nenumărate etnii) care au executat masacrul ordonat de Stalin? Unul dintre ei, cei drept radiofonic și pedagogic, a fost și tatăl profesorului Tismăneanu, cetățeanul român Leonte Tismanețki, născut la Soroca, în Basarabia. Nici pe el, nici pe soția lui, nici pe Iosif Kișinevskii, nici pe alți tovarăși bolșevici basarabeni, regimul comunist din România nu i-a repatriat în URSS...

“Sunt înmormântați câte 50 de oameni pe zi. Te prinde o mare groază – n-avem fărâma de pâine și oamenii mor ca muștele...”, iată încă o relatare cutremurătoare din raionul Orhei, preluată de Valeriu Pasat din Arhiva de Stat a fostei URSS. În multe sate din Basarabia mureau și câte 50 de oameni pe zi. Și foamea crâncenă a durat vreo 300 de zile. Informațiile de acest gen, se spune, “au înmuiat” până la urmă “inima de oțel a tovarășului Stalin”. El a trimis în Basarabia o comisie în frunte cu Alexei Kosâghin, viitorul “reformator” al URSS de după Hrușciov. Acela a raportat că în RSSM, “cu adevărat, sunt foarte mulți distrofici”. Stalin a citit atunci scrisoarea lui Kosâghin la ospetele de noapte de la celebra vilă de sub Moscova și l-a poreclit imediat, râzând copios împreună cu tot Biroul Politic al CC al PCUS, “distrofic”. Porecla i-a rămas “reformatorului” până la moarte. 1946-1947.

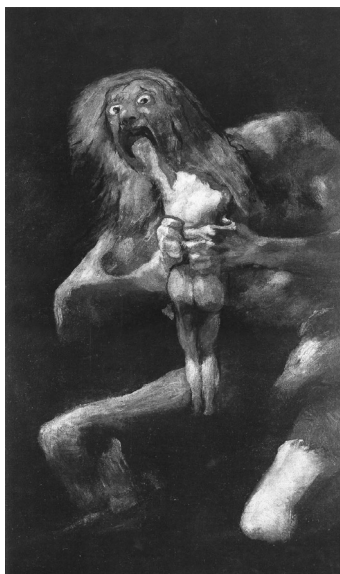
Pe 7 noiembrie 2006 comuniștii din Republica Moldova, în frunte cu toată conducerea acestui stat “democratic” (cel mai sărac din Europa, bugetul Republicii Moldova, 770 mln. USD la 4,455 milioane locuitori, fiind mult mai mic decât al Andorei, 71.000 locuitori, 2 miliarde USD), adică V. Voronin, M. Lupu, V. Tarlev, V. Stepaniuc, E. Ostapciuc și alții, au serbat în centrul Chișinăului a 89-a aniversare a “Marii Revoluții” din octombrie 1917. Nici un cuvânt nu s-a spus la această manifestare de stat “democratic” despre evenimentele de acum 60 de ani prin care Stalin și partidul comunist din URSS au sacrificat sute de mii de români în Basarabia și Bucovina. Nici un cuvântel nu s-a amintit despre faptul că primul experiment de reeducare în masă prin înfometare a fost ordonat de Vladimir Lenin, primul bolșevic, și unul din cei mai mari criminali ai lumii încă în anul 1918. Nici un cuvânt nu a pomenit tovarășul Vladimir Voronin nici despre acel milion de români alungați de actualii comuniști din statul european Republica Moldova tot cu mecanismul fricii de foame. Nici un cuvântel despre zecile de mii de copii și bătrâni subalimentați din statul pe care îl conducea. Astfel arhetipul reeducării prin foamete dă rezultate “pozitive și democratice” și menține subdezvoltarea și comuniștii la putere și la 60 de ani după procesul de la Nürnberg, care s-a făcut a nu vedea strașnicul genocid comunist din Basarabia și Bucovina. Și tot așa autorul cărții despre genocidul comunist din Basarabia a fost condamnat de noul regim comunist basarabean la ani grei de pușcărie.

(din internet)

“Eliberatorii” ne-au dat lecții ... de canibalism

Despre unchiul lui Radu Inereanu, Maftei Hangan satul vorbea cu rezerve sau ironie. Era un bărbat înalt, subțire, tuciuriu la față, cu anii devenea mai încet la mișcări, dar mereu îl puteai vedea la munci prin grădină, în vie, pe lanuri, prelucrând pământul. Era tăcut de firea lui, dar dacă îl intrigai, putea să vorbească neostenit, mereu amintindu-și cu durere despre viața lui din trecut, având multe a spune. Avusese o copilărie frumoasă în familia părinților săi. Fuseseră doi frați și patru surori. Părinții lui au fost gospodari, oameni de cinste, văzuți în Ineasca. Aveau desetine de pământ, căruță, cai, animale care mai de care și munca i-a făcut să trăiască bine și în belșug. Dar toată idila rustică s-a încheiat odată cu năvălirea rușilor peste noi la 28 iunie 1940. Unchiul Maftei deseori, când îl vedea pe Radu Inereanu, îl chema la el ca să stea la vorbă pe prispa casei. Chiar dacă avea mulți copii, unchiul prefera mai mult să tăifăsuiască cu nepotul care era un băiat ingenios și se interesa de istorie. Moșul știa și trecuse prin multe în viața lui, era oarecum marginalizat de către societate, mai ales de regimul comunist de la putere, era mereu învinuit că „vorbește ceea ce nu trebuie” și dacă ar fi trăit acum Stalin demult era împușcat sau, pentru vorbele lui, dus în Siberia să nu i se audă nici numele. Iar lui Radu Inereanu îi era nespus de interesant să stea cu el la vorbă, fiindcă uncheșul avea o logică sănătoasă și, de la el pe acel timp al sovieticilor, auzai ceea ce nicăieri nu putea fi auzi sau citit.

– Mai obraznici, minciunoși, groși de obraz, bețivani, curvari, șireți și răi de lucru ca rușii, nu găsești în lumea-ntreagă, spune el adesea, iar în ochii lui se citea nemulțumirea. Ocupanții dracului!... Trăia lumea ca lumea, când ei au venit în '40 cu tancurile să ne elibereze. Eram flăcău, le țin minte pe toate. Soldații, ca porcii au dat năvală în sat și, amăgind oamenii cu niște obligații de ale lor, ce le dădea drept bani rusești, își permiteau să ia de la народ, cele mai bune lucruri: pelicele, demâncare, lucruri scumpe... Apoi, când au venit românii, în 1941, retrăgându-se rușii au dat foc la dughenile din târg, au desfundat butoaiele de la crâșma lui Trifan pe care încă de cu iarnă îl duseseră, îl ridicase în Siberia și pe răpa satului curgea vinul șuvoi, înroșind malurile. Chipurile să nu rămână nimic românilor... Și-au bătut joc de munca oamenilor! Uncheșul se oprea din mărturisirile lui, privea atent în ochii lui Radu Inereanu și, își depăna amintirile mai departe despre peripețiile lui pe drumurile războiului. Am fost înrolat în armara rusească, dar la Nistru ni s-a dat sloboda, fiindcă rușii ne-au spus că basarabienii nu sunt oameni de nădejde. Peste o lună, după ce au venit aici nemții și românii, am fost înrolat în armată, împreună cu mulți din satul

nostru, printre care era și vărul Pavel, adică alt unchi de-al tău. Am ajuns cu războiul pe frontul românesc tocmai la cotul Donului. Săpam tranșee și căram muniții cu căruțele. Mă chinuia și atunci nedumerirea, cum de noi, românii, am fost atât de prostălăi, ca să mergem cu neamțul tocmai în Nordul Caucazului?! Ce ne trebuia nouă acolo? Potcoave de cai morți!? Le-am găsit... După bătălia de la Stalingrad, armata română a bătut în retragere. În vara anului 1944 unitatea noastră s-a stabilit în Crimeea. Vremile erau grele și comenduirea română ne-a grupat în trupe de sacrificiu. Rușii înaintau spre vest și noi trebuia să le ținem piept. Eram numai basarabeni în unitatea noastră. Zilnic eram bombardați. În tranșee aveam un cotlon unde mereu țineam aprinse lumânări. Pentru ca cei uciși instantaneu să moară cu lumânare... Când am fost încercuiți, rușii îndată ne-au separat în soldați de rând și ofițeri. Fiindcă vărul Pavel era subofițer, el împreună cu alți gradați, au fost scoși în fața tuturor și împușcați pe loc. Țin minte cum chica lui mare, în cădere s-a împăștiat parcă în valurile zbuciumate ale mării... Apoi am fost aduși ca prizonieri până la Odesa și de acolo ni s-a dat drumul să ne împrăștiem care și încotro. N-o să mă creadă nimeni, dar am fost trimis acasă, la Ineasca. Se părea că am terminat-o cu războiul... Dar, pe vremea secerișului, mai toți flăcăii satului au fost mobilizați de ruși și trimiși iarăși la război în Prusia. Pe frontul sovietic eram foarte mulți moldoveni toți ca unul puși pe linia întâi. Cei care nu aveau experiența și instruirea din armata română, au murit pe un capăt. După cum am aflat mai apoi pe frontul rusesc împotriva nemților am luptat circa 300 000 de moldoveni. Acum rușii ascund acest adevăr, dar atunci, îndeosebi moldovenii, care făcuseră armata la români, deprinși cu disciplina de război, luptau vitejește. Nimeni nu dorește să recunoască că un număr impunător de moldoveni au luat cu asalt Berlinul. Dacă nu dădeam dovadă de bărbăție și curaj sub zidurile Berlinului, dragul meu, apoi Stalin avea să-i ridice pe moldoveni în Siberia, ca pe ceceni, inguși, ca pe tătarii din Crimeea. Însuși Gheorghe Jucov, generalul i-a spus banditului de Stalin, că moldovenii au luptat ca lei la Berlin și de aceea n-au fost deportați toți basarabeni. Ș-apoi știi ce mai făceam noi după fiece bătălie, întreba uncheșul Maftei, cercând să afle dacă Radu Ine-reanu se pricepe ce va spune dânsul mai departe: Când se termina înaintarea și făceam popas, noi, cu credință în Dumnezeu, adunam morții, pe cei căzuți în bătălie: ruși, nemți, de toate neamurile, le săpam groapa și-i înmormântam creștinește, punându-le cruce la căpătâi...Uneori veneau peste noi nebunii de politrucii și demolau crucile, zicând că asta este împotriva politicii lui Stalin și a interesului poporului sovietic...

Apoi, uncheșul trecea la alte mărturisiri despre istoria vieții lui și nu era calm, când vorbea despre foamea din 1946–1947. La aceste file ale biografiei unchiul Maftei devenea aprig și parcă și mai înrăit:

– Pentru crimele aduse basarabenilor, rușii trebuiesc fripti pe tigaie! Ei au organizat foamea și ne-au distrus populația! Veneau brigăzi de bandiți ruși, înarmați, în uniforme militare și ne măturau podurile, luând postavkă! Oamenii mureau ca muștele!...Și, ca să devină mai convingător, unchiul Maftei scotea dintr-un suman niște documente, ziare îngălbenite de vreme, citindu-le, ca cele auzite de pe buzele lui să-i provoace lui Radu Ine-reanu un și mai mare dezgust... Uncheșul vorbea că rușii cu de-a sila au introdus limba

și alfabetul chirilic peste capul românilor basarabeni. Și îi citi lui Radu dintr-o carte următoarele: „*Primele încercări de elaborare a conceptului de „limbă moldovenească”, cu sensul de limbă literară aparte de limba română, au avut loc în anii 20 ai secolului XX. Ele au reprezentat o reacție a rușilor la actul Unirii Basarabiei cu România, constituind expresia cultural-lingvistică a pretențiilor teritoriale rusești față de România. Scopul proiectului etno-cultural era să demonstreze atât legitimitatea creării formațiunii statale RSS Moldovenească, cât și pretențiile rușilor față de Basarabia*”.

Ocupând Basarabia, la 28 iunie 1940, în rezultatul pactului sovieto-german de neagresiune din 23 august 1940 și a Protocolului adițional secret, care a divizat Europa în sferele de influență respective, ostașii ruso-sovietici au adus cu tancurile lor nu numai un nou regim totalitar-comunist, ci și o nouă limbă literară și un nou alfabet: limba literară „moldovenească” cu grafie chirilică. Sperificul politicii naționale a Rusiei sovietice în acest teritoriu a constatat în respingerea categorică a identității românești moderne, inclusiv și a moldovenismului regional premodern – una dintre componentele identității românești – și în impunerea unui nou fel de „moldovenism” – a moldovenismului sovietic. E vorba de o construcție identitară care mistifică trecutul istoric „burghez”, care neglijează și distorsionează moștenirea literară clasică, înglobând în structura sa ideatică miturile istorice și etno-culturale ale Imperiului Rus referitoare la români și România, la rolul mesianic al acestui imperiu (ulterior bolșevic), în „salvarea” popoarelor balcanice și europene de „jugul” otoman, în perioada modernă, și de la cel fascist, în perioada contemporană etc. Prin impunerea moldovenismului sovietic s-a încercat redicționarea luptei politice dintre moldoveni și autoritățile ocupante ale imperiului ruso-sovietic și transformarea ei într-un conflict etnic dintre „moldoveni” și „români”. Privind prin optica autorităților ruso-sovietice, Unirea Basarabiei cu Statul Român în 1918 era considerată „ocupație română”, iar ocupația ruso-sovietică din 1940 și 1944 – „eliberare”. La 23 septembrie 1940, Moscova, discutând chestiunea „Cu privire la trecerea scrisului moldovenesc de la grafia latină la cea rusească”, a hotărât următoarele: „1. Decizia Comitetului Regional Moldovenesc a PC (b) din Ucraina de la 13 august 1940 „Referitor la păstrarea grafiei latine la editarea manualelor și a altor materiale în limba moldovenească pentru școlile din Basarabia în anul de învățământ 1940, 1941” se anulează. 2. A trece scrierea moldovenească la alfabetul rusesc...”

Aceste file pentru Radu Inereanu constituiau niște noutăți despre care, în timpul când era student, dacă le divulgai puteai să te alegi cu dosar penal și dus în Siberia. Uncheșul, însă, se vede că în cei mai grei ani, păstrase aceste documente inedite în arhiva proprie și se mândrea că, anume de la el, nepotul are posibilitate să afle adevărul despre ocupația ruso-sovietică și politica barbară dusă de ruși în Basarabia, la a căror atrocități se alătură și statul ucrainean.

– De unde ai mata așa documente? Se mira Radu mereu, întrebându-l.

– Mi le-a dat un comunist deștept de la Ghermănești! Glumea el, atenționându-l cu un deget ridicat spre țăriile cerului. Adevărul nu se poate de ascuns, chiar și de ochii Diavolului!

Uncheșul devenea și mai furios atunci când povestea despre crimele rușilor comise nu atât în timpul războiului, cât pe timpul foametei organizată de ei în anii 1946–1947 în Basarabia. Ascultându-i mărturisirile, lui Radu Inereanu i se ridica părul măciucă de spaimă. Unchiul îl informă că rușii au provocat premeditat foametea în Basarabia, oamenii fiind jăcmăniți de trupele speciale, luându-li-se ultimul grăunte din gospodărie, lăsându-i în voia soartei să moară de foame... Iar acum, zicea unchiul cu răutate, sovieticii trâmbează fariseic că ne-au adus fericirea, libertatea, belșugul. Pe români îi batjocoresc pe toate târâmurile. Poate au avut păcate și guvernanții de la București, dar nu au ucis atâta lume! Oare rușii chiar cred că crimele lor vor sta veșnic nedescoperite, nepoate!? Unchiul se sufoca vorbind și, Radu Inereanu, însă, care nu avea idei despre acele timpuri, căci încă nu se născuse, credea că omul e nebun cu totul. Mai ales că unchiul declara atît de deschis niște lucruri antirussești, antisovietice! Vroia să creadă că satul are dreptate, considerându-l pe unchiul Maței un element periculos al societății! În loc să-și caute de treabă, se bagă în politică, și nu dă pace oamenilor... După mulți ani, când unchiul nu mai era în viață, Radu a găsit în literatura istorică, adevărul despre atrocitățile ruso-ucrainene-sovietice, legate de foametea organizată la 1946-1947 pe pământul Basarabiei. Atunci au murit peste 350 000 de oameni, mai multă populație decât a murit în timpul războiului. Dar cele mai îngrozitoare pentru Radu Inereanu erau istorisirile unchiului despre cazurile de canibalism care au avut loc din „bunătațea rușilor” în acei ani groaznici. Radu Inereanu a aflat că foametea din anii 1946-1947 a constituit unul dintre cele mai secrete episoade din istoria Basarabiei. Odată cu intrarea trupelor ruso-ucraineano-sovietice pe teritoriul românesc, în primăvara anului 1944, în temeiul legilor adoptate în 1940, gospodăriile țărănești individuale au fost impuse la predări obligatorii ale produselor agricole la stat. În anul următor, la 9 aprilie 1945, Consiliul Comisarilor Poporului și Comitetul Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova au adoptat două hotărâri speciale privind predarea obligatorie la stat de către gospodăriile țărănești individuale a cotelor de cereale, floarea-soarelui, cartofi, soia și fân, dar și de carne, ouă, lapte, brânză și lână. În județul Tighina, de exemplu, o gospodărie țărănească care avea 2 ha de teren agricol (arătură, livezi, grădină de zarzavat, luncă, pășune) era obligată să livreze statului sovietic 160kg de cereale, 40kg de carne, 120 de ouă, 100 de litri de lapte de la fiecare vacă. Cerealele, floarea-soarelui, cartofii și fânul trebuiau livrate indiferent de faptul dacă țăranul cultiva sau nu aceste culturi. La 26 iunie 1946 a fost adoptată hotărârea CC al PC (b) din toată Uniunea și a Consiliului de Miniștri al URSS „Cu privire la planul anual al livrărilor obligatorii din recolta anului 1946 pentru RSS Moldovenească”, semnată de I. Stalin și A. Jdanov. Cu toate că în 1946, cât și în 1947 Basarabia a suportat o secetă dezastruoasă, roada nu s-a făcut, acest document obliga moldovenii „să îndeplinească, exact și onorabil, planul de livrări obligatorii, deoarece în anul curent, din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile și, prin urmare, a stării semănăturilor din regiunile Tambov, Kursk, Voronej și Oriol, a trebuit să reducem planul unional de livrări obligatorii a cerealelor.” Predarea obligatorie a produselor era considerată o datorie primordială a fiecărei gospodării și trebuia efectuată necondiționat. În cazul în care gospo-

dăria țărănească nu îndeplinea obligațiile respective în termenele stabilite, era impusă la plata unei amenzi echivalente cu prețul de piață al cantității de produse nelivrate. În același timp, din gospodăria țărănească, odată cu amenda, era luată în mod obligatoriu, și cantitatea neachitată. Dacă țăranul, când i se confisca pâinea recoltată, se împotrivea, el era tras la răspundere conform articolului 58 și 58-1 al Codului penal al RSS Ucrainene („crime contrarevoluționare”). Din cauza acestei politici distrugătoare, dusă de ruși în Basarabia, s-a declanșat foametea, perioadă în care oamenii nu aveau ce să mănânce și ajunseseră la stare de canibalism. Până la invazia rusească în Basarabia, moldovenii n-au mai suportat astfel de atrocități în decursul întregii epoci civilizate. Nici nogaii, nici tătarii, nici celelalte lichele și pușlamale care ne-au batjocorit pământul nu au recurs la asemenea sălbătăcii, precum au făcut-o nepoții lui Pușkin, Derjavin, Tolstoi, Dostoievski, Cehov și toți pretinșii umaniști ruși... Din literatura istorică de după 1989, Radu Inereanu a depistat următoarele informații: ”Echipe speciale compuse din activiști comuniști și comsomoliști scuturau cu zel țăranii de toate rezervele, inclusiv cele destinate pentru semănat, măturând din poduri ultimele grăunțe și lăsând sătenii să moară de foame... În satele Moldovei, din cauza foamei, mureau familii întregi de țărani. Erau sate în care mureau în fiecare lună câte 120–180 de oameni... Nu toate decesurile erau luate la evidență. Mulți mureau pe drumuri... Deja în decembrie 1946 au apărut cazuri de canibalism. La 23 decembrie Eudochia Stici și Vera Popov din satul Mileștii Mici, ambele bolnave de distrofie au tăiat-o pe fiica Eudochiei, Maria, și au mâncat-o. Ele mai intenționau să le sacrifice, de asemenea, pe fiica Verei și pe cea de-a doua fiică a Eudochiei, dar aceasta din urmă a fugit de acasă... 4 persoane din Cimișlia (soțul și soția cu tatăl și mama) și-au tăiat copilul lor, pe feciorul (nepotul) Nicolae, carnea i-au fiert-o și au mâncat-o în aceeași zi. Peste 4 zile și-au tăiat mama (soția, soacra) și au mâncat-o cu toții împreună. Peste 7 zile soțul și soția și-au tăiat tatăl (socrul). O parte din carne au mâncat-o, iar cealaltă au ascuns-o în zăpadă... O asemenea crimă au săvârșit niște oameni din satul Alexandrovca, de lângă Cimișlia. Ei descopereau noaptea mormintele proaspete, duceau acasă cadavrele și le mâncau, frigându-le pe foc. Până la 18 februarie 1947 ei au mâncat 10 cadavre (4 maturi și 6 copii)...” La 29 ianuarie 1947 într-o singură zi în s. Dezghingea a decedat o familie întreagă: mama și 3 copii. O vecină i-a descoperit pe cei decedați și a mâncat o parte dintr-un cadavru...” În 1993 la Chișinău a văzut lumina tiparului culegerea „Foametea în Moldova, 1946, 1947” (în limba rusă), care conține 330 de documente din fostele fonduri secrete ale arhivelor din Moscova. Ele reflectă situația tragică din acei ani. Documentul nr.211 din această culegere conține depozițiile făcute în timpul unui interogatoriu de un om din județul Cahul, adus la stare de canibalism de către regimul ruso-sovietic: „... în luna ianuarie 1947 eram acasă, eu soția, tata și mama. Tata, exprimându-și nemulțumirea față de președintele sovietului sătesc, cerea de la mine alimente, pâine... Când soția mea a ieșit, tata a început să mă înduplece ca să-l tai pe feciorul Nicolae, și carnea s-o mâncăm; la început n-am fost de acord; când soția mea s-a întors în odaie, i-am povestit, în prezența mamei, convorbirea cu tata, și ele au fost de acord cu această propunere. Atunci tata a luat cuțitul, iar eu găsisem un castron, și i l-am

pus la gât copilului, pentru ca sângele să nu curgă pe pat; tata i-a tăiat copilului gâtul, iar pe urmă i-am desecat corpul în mai multe bucăți, l-am fiert și l-am mâncat cu toții în familie. Au trecut patru zile, în lipsa mamei, eu cu soția și tata ne-am înțeles să o tăiem pe mama și, când ea s-a întors în casă și s-a așezat pe pat, soția a înhățat-o de mâini și a doborât-o, iar eu i-am tăiat mamei gâtul, înainte de moarte, mama a văzut în mâinile mele cuțitul și m-a rugat să nu o tai și a țipat puțin. Carnea mamei de asemenea am mâncat-o... La omorârea mamei tata n-a participat, dar când eu și soția am omorât-o, el se afla în casă și se uita la noi. După moartea mamei au trecut șapte zile. Eu și soția ne-am pus în gând să-l omorâm și pe tata. În acest scop, amândoi am ieșit în stradă, să ne înțelegem. Îndată ce am intrat în casă, l-am înșfăcat pe tata, l-am trântit pe pat, iar soția mea i s-a urcat pe picioare; tata a început să țipe și să mă roage să nu-l tai. Eu, rămânând surd la rugămintele lui, i-am tăiat gâtul, în același mod; după ce am folosit o parte din carne, restul l-am ascuns în zăpadă, unde a și fost găsit...”

În multiplele pagini studiate la tema respectivă Radu Inereanu citi mărturisirea unui demnitar al timpului, depistat în volumul 8 din Enciclopedia Localitățile Republicii Moldova (anul ediției 2008, pag.37-38) unde un oarecare V.A. Șnârov, sosit în satul Congaz la o întâlnire cu alegătorii din sectorul electoral 144: *„În drum de la Ceadâr-Lunga până la Congaz se tăvăleau cadavre neadunate de mai multă vreme. Primul sat în care m-am oprit, Baurci, e un sat mare în care persistă o tăcere de mormânt, pe uliți și în curți – nici țipenie de om, porțile și hudițele erau întroienite. Doar în centrul satului, cerdacul și încăperile sovietului sătesc erau bucșite cu bătrâne și copii umflați. Unii se aflau în stare de semileșin. Alături e punctul de alimentație – o înghesuiață de nedescris și vaiete sfâșietoare de oameni. Celelalte puncte erau închise. În sovietul sătesc mi-au raportat situația. Noaptea au avut loc 4 omoruri bestiale. Cazurile de canibalism capătă caracter de masă. Se fură cadavrele, se ascund, nu se duc la cimitir. Sovietul sătesc nu mai poate duce evidența populației. Cică, ieri au murit 20 de oameni. Am cerut să se controleze imediat toate casele. Numai până după amiază au fost descoperite 73 de cadavre. Majoritatea erau ascunse prin șoproane, beciuri, poduri, în troiene. Din multe deja erau tăiate părțile moi, picioarele. Controlul a depistat peste 100 de copii orfani, rămași singuri în case reci, fără îngrijire, semileșinați...”* Unele documente, referindu-se la satele Basarabiei: Mileștii Mici, Caracui, Mingir, Sofia, Cazaclia, Baimaclia, Tomai, Colibași, Bebei, Mândrești, Visoca, Clocușna, Glinjeni, Furcenii, ș.a. redau reportaje zguduitoare ale timpului „luminos” adus de către eliberatorii ruși în Basarabia: *„E foarte greu de imaginat, că în Moldova unele case erau „sigilate”, pe ele fiind afișate inscripția „Toți au murit”. Copiii erau vânați pe străzi, aduși în case, omorâți și mâncați.”*

Radu Inereanu a aflat despre situația zguduitoare de ocupație ruso-sovietică din documentul strict secret 009-243 din 13 februarie 1947, un raport al Procurorului adjunct al RSSM pentru dosare speciale Drugobițki, expediat Procurorului general de la Moscova C.Gorșenin: *” Prin prezentul, consider de datoria mea să vă informez despre următoarele: Din cauza secetei și a neroadei, în Basarabia s-au creat condiții extrem de dificile privind asigurarea incompletă cu alimente, ceea ce a provocat situații complicate*

populației, îndeosebi celei de la sate, în consecință – îmbolnăviri de distrofie în masă, creșterea mortalității și a cazurilor de canibalism. Din informația parțială, până la 5 februarie 1947 în Republică s-au înregistrat 213.000 bolnavi de distrofie, dintre care copii în vârstă de până la 4 ani – 39.000, de la 4 la 14 ani – 33.000. Au fost instalate 14.000 paturi în bărci temporare. Numărul bolnavilor și ale decedaților crește din zi în zi. De la 1 februarie până la 5 februarie numărul bolnavilor de distrofie a crescut cu 24.000 de oameni, în aceste cinci zile au decedat 2.000 oameni.

Au fost depistate 34 cazuri de canibalism (certificate cu descrierea amănunțită se anexează). Ținând cont de situația creată, din zi în zi crește criminalitatea: banditismul, furturile, omorurile ș.a. Toți procurorii au primit dispoziții pentru a activa lucrul cu crimele nedescoperite. Drept consecință s-a agravat situația, supraîncărcat închisorile și camerele de arest preventiv ale miliției”.

Radu Inereanu a depistat nenumărate documente de arhivă, care demonstrează crimele abominabile săvârșite de către ruși și ucraineni în Basarabia. El, ca și moș Maței Hanganu, nu mai vroia să convingă pe nimeni că are dreptate. Îndeosebi pe cei din Cetatea Albă, Hotin, Ismail, Cernăuți, Arțiz, Reni și alte localități basarabene pe care rușii le-au dat la cheremul ucrainenilor ca să-și bată joc mai departe de români: să le lichideze școlile, să-i marginalizeze în cunoașterea culturii, literaturii, istoriei. Radu Inereanu nu știa când se vor încheia calvarurile pe teritoriile necontrolate de către români. El nu dorea să mai citească despre crimele slavilor săvârșite în anul 1949, când sute, mii de moldoveni au fost duși în vagoanele pentru vite în Siberia și nu s-au mai întors de acolo... Numai moș Maței Hangan, de fiecare dată, când îl întâlnea, părea că dorește să-l examineze și-l întreba dacă este într-un gând cu el, referitor la ocupația slavă a Basarabiei. Radu Inereanu în decursul întregii vieți, a fost chinuit de frământări: cum se poate ca așa popoare civilizate ca germanii, rușii, englezii... care aduc atâtea nedreptăți altor neamuri mici în lume, nasc prea puțini umaniști din rândurile lor. Citi-se opera lui Tolstoi, Dostoievski, Cehov, Gogol, Goethe, Dickens, Snow și alți titani ai culturii mondiale, dar prea puține condamnări, remușcări a găsit pe paginile lor scrise. Nu prea a găsit în opera loc condamnarea barbarismului, politiciii expansioniste și de distrugere a semenilor lor, duse în colonii și în privința altor popoare care au pățimit și pățimesc. Radu Inereanu cobora de la înălțimea zilelor de azi și nu pricepea de ce intelectualitatea rusă e atât de inertă, nu condamnă faptele criminale ale conaționalilor lor în privința poporului român din ultimii 200 de ani. Nu condamnă ocupația Transnistriei, de parcă nici nu ar exista această problemă. Deseori își amintește de unchiul Maței Hangan, care în ultimii ani de viață era marginalizat, ponegrit și condamnat de toți. Mulți comuniști regretau că a murit tătuca Stalin iar el a rămas necondamnat și e la libertate!

Și așa, huiduit de toți a ajuns moș Maței la adânci bătrânețe. Niciodată nu i-a părut rău cum a trăit, și cum s-a revoltat împotriva rușilor, ucrainenilor. El se mândrea că a trăit cu adevărul în inimă, cu demnitate că a condamnat ocupația de către slavi a Basarabiei, a condamnat atrocitățile. Se mândrea că anume el, primul a dat de înțeles că se restruc-

turează și spune, știe adevărul despre crima rușilor în privința alfabetului, foametei organizate, deportărilor...

În anul morții lui, Rusia deja acaparase Transnistria și el vorbea cu ochii scânteietori de răutate:

– Iarăși porcălăii se vără peste noi, oare când, Doamne, îi vei pune la respect, ca să se întoarcă înapoi cu tancurile lor eliberatoare, la Moscova lor, ca să ne lase în pace?!

Cu aceste cuvinte Radu Inereanu s-a despărțit de el pentru totdeauna. Se zice că la înmormântarea lui, la indicația unor comuniști ortodocși din Ineasca, colacii aduși de pomană în memoria lui, au fost ruși de cineva și, în mod demonstrativ, au fost aruncați la câinii flămânzi, care petreceau mica ceremonie funerară cu corpul neînsuflețit al uncheșului meu. Și astăzi pe mormântul lui de la cimitirul din Fundătura satului, stă fotografia cu chipul dârz, plin de destoinicie al omului care o viață a iubit adevărul, l-a spus altora și a încercat eroic să-l apere – Maftei Hangan. Radu Inereanu de fiecare dată când se duce acasă, nu uită să treacă pe la cimitirul vechi pentru a-și apleca fruntea în fața lespedei de piatră, unde își doarme cu destoinicie somnul de veci, cu chipul dârz uncheșul Maftei Hangan.

Din cercetările istoricului Ion Țurcanu, din Chișinău

Reocuparea sovietică a Basarabiei în anul 1944 a readus în ținut deja cunoscutul pentru localnici regim antinațional de teroare și jaf. Urmarea imediată cea mai gravă a acestei fatale schimbări a fost o foamete înspăimântătoare, așa cum nu avusese loc în ținut niciodată.

Conducerea de partid a județului Bălți constata, în prima decadă a lunii iunie 1946, că în toate raioanele și satele județului foarte multă lume nu avea nici un fel de hrană, din care cauză se alimenta cu borhot și lobodă, și mulți copii, rămași fără părinți, umblau din casă în casă, din sat în sat, cerșind și hrănindu-se cu buruieni. „Anul acesta, raporta la centru conducerea de partid a județului Cahul la 4 decembrie 1946, la noi este o foamete groaznică. Pâinea nu poate fi cumpărată nicăieri. Toată populația din sat mănâncă fân și vite moarte...” Multe familii din raionul Chișcăreni nu au altă hrană decât tescovină și ciocleje, chiar dacă aveau câte 5-6 hectare de pământ. La fel era și în județul Chișinău, unde numeroase familii de țărani se hrăneau cu rumeguș, buruieni și hoituri.

Învățătorii de la sate nu aveau o viață mai bună. La 6 decembrie 1946, Ministerul Învățământului al RSS Moldovenești informa conducerea superioară de partid a republicii că în fiecare raion zeci de familii de învățători nu aveau ce mânca. Învățătorul Petrescu din satul Carbalia, raionul Cahul, zăcea umflat de foame, învățătorii Bevza, Taban, Jiurcu, Mititelu din satul Roșu din același raion mâncau papură, ca și acei din satul Goluboie. În situație similară se aflau învățătorii din satul Jura, raionul Râbnița, din Mana, raionul Orhei, numeroase familii de învățători din raioanele Comești, Dubăsari, Tiraspol, Slobozia. Se înțelege că acestea sunt doar niște cazuri semnalate de autorități, care se refereau de fapt la un fenomen mult mai răspândit. Foametea i-a forțat pe foarte mulți învățători să plece din școli, cum s-a întâmplat mai ales în raioanele Susleni și Cimișlia. În același

timp zeci de mii de copii, din aceeași cauză, au încetat să mai frecventeze școlile. Astfel, foametea a paralizat întregul sistem de învățământ.

Numeroase familii de săteni își părăseau gospodăriile, căutând să-și salveze viața oriunde și oricât de departe de locurile de baștină. În octombrie 1947, numai din trei sate (Zolotievka, Ochiu Roș și Larga) ale raionului Bulboaca, județul Tighina, au plecat 163 de familii. Aceeași era situația și în raioanele Chircăiești și Fălești, județul Bălți, și de fapt peste tot. Destul de des, părinții își părăseau copiii, ca să nu-i vadă murind de foame. În satul Tălăești, județul Chișinău, I. Șora și soția sa au părăsit 6 copii, M. Ciglei – doi copii, M. Golovneac – trei copii. Jitoriuc din satul Dușmani, raionul Glodeni, a dispărut fără urmă împreună cu soția, lăsând acasă o mamă bătrână și patru copii.

Foametea a provocat o creștere înspăimântătoare a criminalității. Furturile, mai întotdeauna de produse alimentare, deveniseră fenomenul cel mai obișnuit, și aceasta în așa măsură, încât omul își putea ușor pierde viața pentru o gură de pâine sau pentru un pumn de grăunțe.

Aspectul cel mai grav al foametei: canibalismul

Aspectul cu adevărat oribil al foametei era canibalismul. Pe la începutul lunii iunie 1946, câteva cazuri de canibalism au avut loc în satele Alexandrești, Recea-Slobozia și Sturzeni din raionul Râșcani. Canibalismul este dovada foametei îndelungate, de aceea, contrar părerii formulate de alcătuitoarii prețioasei culegeri de documente *Foametea din Moldova (1946-1947)*, acest flagel a lovit ținutul nu în august-septembrie 1946, cum se spune în introducerea acelei cărți, ci chiar în primele luni ale acelui an. Această concluzie este impusă chiar de materialul documentar din acea carte.

La 8 septembrie 1947, comitetul județean de partid Cahul a eliberat un document intitulat „Recomandările comitetului județean al PC(b)M către secretarii comitetelor raionale de partid privind preîntâmpinarea faptelor de canibalism din județ”. Conducerea județului, se spune în acel document, „dispune de informație privind canibalismul și întrebuințarea în calitate de hrană a cadavrelor de oameni în unele sate din raioanele Vulcănești, Taraclia, Ciadâr-Lunga, Baimaclia și, mai ales, Congaz”. Un funcționar informa conducerea de partid și de stat a republicii că, aflându-se în zilele de 7 și 8 februarie 1947 în satul Baurci din raionul Congaz, a constatat patru omoruri în scopuri canibalice. „Consumul de cadavre, menționa acea sursă, a luat un caracter de masă... Au fost constatate cazuri de furt al cadavrelor duse la cimitir și rămase neînmormântate”. La multe cadavre găsite în diferite alte locuri prin sat „li s-au luat mușchii și membrele”. În satul Beșalma, citim în continuare, „situația este și mai gravă... Consumul de cadavre este tot atât de răspândit aici ca și în celălalt sat”. În ianuarie 1947, o țărăncă din satul Țambula, raionul Bălți, a tăiat, în scopul de a-i mânca, doi din cei patru copii ai săi, o fetiță de șase ani și un băiețel de cinci ani. Un țăran din Glinjeni, raionul Chișcăreni, a chemat la el o vecină pe care a sugrumat-o și a mâncat-o. Un altul din satul Cajba, Glodeni, și-a omorât nepotul de 12 ani, care venise la el, și l-a mâncat. Datorită eforturilor din ultimii ani ale unui grup de cercetători, istoriografia din Moldova a dat publicității o serie de documente

uluitoare care conțin o descriere detaliată a multor cazuri de canibalism și consum de cadavre.

(Materiale culese din internet)

După „eliberarea” din 1944 până la 1989 a existat rezistență împotriva ocupației rusești

Ocupația rusească a Basarabiei a generat după anul 1944 o rezistență activă contra terorii și genocidului stalinist din partea tuturor păturilor sociale, intelectuali, țărani, muncitori.

În Basarabia mișcarea antirusească (antisovietică-sovietică) s-a manifestat prin organizațiile Grupului Filimon Bodiu, „Arcașii lui Ștefan”, „Sabia Dreptății”, „Partidul Democrat Agrar”, „Mișcarea Nordică”, „Uniunea Democratică a Libertății”, în anul 1949 a fost înființat „Partidul Libertății”. Inițiativa a aparținut pedagogilor școlii primare din Băcioi Victor Andreev, Constantin Condrat, frații Ion și Nicolae Istrati. Organizația întrunea un număr mare de membri care acționau în diverse localități din fosta Republică Sovietică Socialistă Moldovenească. Au existat cel puțin 7 celule primare ale acestei organizații clandestine.

În activitatea sa membrii „Partidului Libertății” tipăreau și distribuiau foi volante, organizau întruniri cu caracter antisovietic. Din documentele de arhivă reiese că organizația avea un depozit de arme.

Prin Regulamentul său „Partidul Libertății” își propunea, printre altele: „a lichida toate elementele putregăioase, care și-au regăsit reședință pe teritoriul român”, „a repatria pe toți care astăzi stau înlănțuiți în Siberia”, „a întoarce avutul celor ce au fost despuiați de hoardele năvălitorilor”, „a restabili echilibrul țării din punct de vedere economic, industrial, științific etc.”, „a restabili granițele țării”.

KGB-ul sovietic a început arestările membrilor „Partidului Libertății” în iunie 1950, primul capturat fiind Victor Andreev. Au urmat Andrei Sănduță, Ion Andreev, Vasile Vâlcu, Tudor Ciorescu, Simion Calestru, precum și alți 29 de membri ai organizației.

Procesul de condamnare s-a ținut cu ușile închise, „dovada crimei” fiind Regulamentul organizației, corespondența membrilor ei, **două poezii antisovietice scrise de Vladimir Bivol**, armele și cartușele confiscate de KGB, precum și almanahul ziarelui „**Basarabia și Bucovina**”, considerat „culegere fascistă”. Constantin Condrat, Ion Istrati, Vladimir Bivol, Vasile Vâlcu și Victor Andreev au fost condamnați la moarte prin împușcare. Ceilalți membri ai organizației au fost condamnați la diverse termene de muncă forțată în Siberia sau la închisoare.

Mulți dintre cei condamnați au fost reabilitați (în 1990), dar nu toți.

Filimon Bodiu, cunoscut și cu numele conspirativ de **Dimitrie Grosu** (? - 16 noiembrie 1950), a fost un țăran basarabean, originar din satul Mândrești, raionul Chișcăreni (sau județul Orhei). Filimon Bodiu a fost conducătorul unui grup antisovietic (Grupul antisovietic al lui Filimon Bodiu), care a activat între anii 1945–1950 pe teritoriul raio-

anelor Chișcăreni, Telenеști, Sângerei și Călărași.

Există foarte puține date biografice despre Filimon Bodiu, majoritatea informațiilor despre el provenind din arhivele A.M.S.N.R.M. și ale fostului **KGB**. Cercetătorii care au scris despre activitatea acestui ilegalist antisovietic menționează în primul rând abilitățile de conducător, “calitățile personale deosebite”, “susținerea de care s-a bucurat din partea țăranilor” și inteligența cu care acesta reușea să se ascundă de urmăritorii săi, în condițiile terorii polițienești instaurate în Basarabia sovietică.

Deși grupul lui Filimon Bodiu era compus din doar 8-10 persoane, baza socială a grupului era destul de largă. Documentele de arhivă atestă peste 50 de familii care i-au oferit adăpost și l-au susținut în activitatea sa, calificată drept “teroristă” de către organele de securitate staliniste. Cercetarea comparată a documentelor a permis istoricilor să conchidă că activitatea grupului n-a fost inițiată în scopuri de “jaf și omor”, așa cum stipulează sentințele pronunțate membrilor și susținătorilor grupului. Nici țăranii care îl susțineau nu percepeau activitatea grupului ca fiind de natură criminală. Tipul de rezistență opusă de acest grup a fost, la început, unul de propagandă. Bodiu organiza “adunări cu țăranii”, în casele unora dintre participanți, unde le vorbea despre pericolul sovietizării și al colectivizării forțate. Aceste acțiuni au fost considerate de autorități ca “banditism terorist”. O altă metodă, considerată de autorități drept “teroristă”, era intimidarea cadrelor de conducere prin intermediul unor scrisori, în care Filimon Bodiu, folosind expresii care, după părerea lui, trebuiau să sune autoritar și justițiar, le cerea să nu-i mai jefuiască pe țărani și să respecte sentimentele religioase ale acestora. Radicalizarea metodelor de luptă ale grupului se produce după ce organele de urmărire încearcă să-l aresteze pe Filimon Bodiu. Omorurile comise de membrii grupului, e drept, majoritatea în condiții de autoapărare, au permis serviciilor de securitate sovietice să fabrice o listă extinsă de “acte teroriste-banditești”, care îi erau incriminate. Filimon Bodiu moare la 16 noiembrie 1950, împușcat într-o confruntare directă cu reprezentanții autorităților, care veniseră să-l aresteze la adresa unde se ascundea familia Bodiu.

La 14 ianuarie 2011, prin Decretul Președintelui interimar al R. Moldova, a fost formată Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova

Iată câteva fragmente din concluziile acestei comisii.

Concluziile Comisiei atestă că foametea cumplită din anii 1946-1947 n-a fost o consecință nemijlocită a secetei, ci a politicii economice și sociale a regimului totalitar comunist față de populația din RSS Moldovenească, a sistemului sovietic de acces la produsele alimentare.

Conform datelor statistice acumulate de Comisie, în urma foametei au decedat circa 200 mii de oameni. Vina pentru decesele în masă din cauza foametei revine atât lui I. Stalin și conducerii sovietice de la Kremlin, cât și Biroului CC al PC(b) din toată Uniunea pentru RSS Moldovenească, președinte – V. Ivanov, Comitetului Central al PC(b) din Moldova în frunte cu prim-secretarul N. Salogor, Consiliului de Miniștri al RSSM,

în frunte cu președintele acestuia, N. Coval, împuternicitului Consiliului de Miniștri al URSS pentru colectările de cereale în RSSM, A. Sîci, altor responsabili din structurile de partid și administrative, care au decis destinul oamenilor simpli. Anume vârfurile Partidului Comunist se fac vinovate de rechiziționarea inumană a ultimelor produse agricole, rămase prin podurile caselor, lăsând familiile înfometate fără o fărâmă de pâine pe masă, ceea ce a constituit cauza principală a îmbolnăvirii și deceselor în masă. Prin politica promovată în anii 1946-1947, ca și în anii următori, autoritățile sovietice ignorau cu desăvârșire viața și dreptul la viață al omului, normele morale fundamentale, obligatorii pentru instituțiile unui stat. Foamea din RSSM a fost un fenomen provocat prin politica regimului comunist, a fost o crimă monstruoasă de care acesta se face direct vinovat.

Pentru această crimă, comisă premeditat împotriva populației pașnice, a copiilor și bătrânilor, a oamenilor în plină vârstă, de toate etniile și confesiunile, regimul totalitar comunist trebuie condamnat moral, politic și juridic.

Activitatea desfășurată de Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar este (și) un prilej pentru omagierea personalităților care au reprezentat onoarea și demnitatea noastră în acele vremuri de teroare. Primele manifestări de rezistență antisovietică s-au înregistrat îndată după ocuparea Basarabiei la 28 iunie 1940. O mărturie în acest sens sunt acțiunile de rezistență ale membrilor organizației clandestine a unor tineri din Orhei, care au militat împotriva ocupantului sovietic, în apărarea libertății, limbii române și a valorilor noastre naționale. Pe parcursul anilor 1945-1953, pe teritoriul raioanelor Bravicea, Călărași, Cornești, Chișcăreni, Chiperceni, Orhei, Râspopeni, Rezina, Susleni, Sângerei, Telenești a fost înregistrat un număr considerabil de acțiuni armate împotriva instituțiilor de stat și activiștilor locali, întreprinse de către membrii grupului în frunte cu faimosul Filimon Bodiu, de către organizațiile clandestine „Armata Neagră” și „Partidul Democrat Agrar”. Una dintre cele mai mari și mai bine organizate formațiuni de rezistență antisovietică în zonele rurale, „Partidul Democrat Agrar”, a activat (în anii 1950-1953) sub conducerea lui Simion Zlatan, originar din satul Popenchi, Râbnîța, și Vasile Odobescu, originar din satul Cuizăuca, Chiperceni. La Soroca s-a înfiripat organizația „Arcașii lui Ștefan”, în raioanele Chișinău, Hâncești și Cărpineni a activat o altă organizație conspirativă anticomunistă – „Partidul Libertății”, iar la Bălți – „Uniunea Democratică a Libertății”. Combatanții căzuți pradă organelor de represiune au fost condamnați la moarte sau la privațiune îndelungată de libertate, iar propaganda comunistă a urmărit să-i compromită și să le șteargă numele din memoria noastră colectivă. Astăzi,

N. Coval care a participat nemijlocit la deportări și represiuni ale basarabenilor azi își are amplasat un bust la loc de cinste (lângă poetul Grigore Vieru) la Cimitirul Ortodox Central de pe strada Armenească din Chișinău

a sosit momentul să ne plecăm fruntea în memoria acelor oameni simpli, al căror efort și sacrificiu manifestate în încheștarea inegală, de moarte, cu regimul comunist pentru libertatea și demnitatea umană, este impresionant.

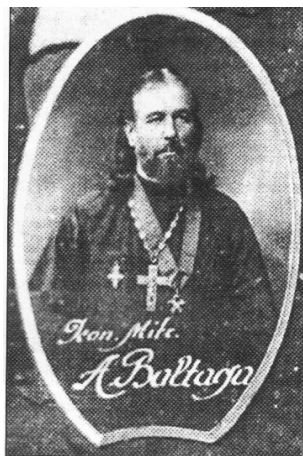
Nu trebuie să-i uităm nici pe cei care, în bătaia cu obscurantismul și cenzura sovietică, i-au readus în manualele școlare pe Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Ion Creangă, au afirmat latinitatea limbii, culturii și ființei noastre naționale într-o epocă în care orice gest în acest sens era pasibil cu excomunicarea din sânul societății sau de pedeapsa cu ani grei privațiune de libertate. Un Panteon al istoriei și culturii noastre ar trebui să-i includă pe: Vasile Coroban, George Meniuc, Grigore Vieru, Vlad Ioviță, Vasile Vasilache, Ion Vasilenco, Gheorghe Vodă, Mihai Grecu, Emil Loteanu, Lidia Istrati, Ion Vatamanu și mulți alții. Un exemplu de verticalitate intelectuală, de rezistență prin cultură și de apărare a limbii noastre române îl reprezintă operele scriitorilor: Ion Druță, Dumitru Matcovschi, Mihai Cimpoi, Serafim Saca, Petru Cărare, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Valentin Mândăcanu, Vladimir Beșleagă și alții. Fapta temerară a muncitorului Gheorghe Muruziuc, cel care, în noaptea de 28 iunie 1966, a arborat Tricolorul deasupra Fabricii de Zahăr din Alexandreni, raionul Sângerei (rămas acolo timp de 5 ore), protestul Liliei Neagu și Asei Andruh din 1970 împotriva rusificării și deznaționalizării, activitatea Frontului Național Patriotic de eliberare de sub ocupația sovietică, din care făceau parte Alexandru Usatiuc-Bulgăr și colaboratorii săi apropiați Gheorghe Ghimpu și Valeriu Graur, alte manifestări cu caracter civic și național, precum și mișcarea de emancipare națională din anii '80 punctează o linie de rezistență, atât cât a fost și care trece ca un fir roșu prin toată perioada sovietică. Meritul acestor personalități este imens: ele ne-au ținut trează conștiința noastră de sine, ne-au învățat că dincolo de nevoia omului de adaptare la mediu și la condițiile înconjurătoare, după cum au procedat mulți dintre noi, există valori și idealuri perene. Rezistența antisovietică a „Partidului Libertății”, având nucleul organizatoric la școala primară din Băcioi, a făcut parte dintr-o amplă mișcare populară contra regimului criminal stalinist din teritoriile ocupate din Basarabia, Bucovina de Nord, Ucraina de Vest, dar și România, Polonia și alte țări ocupate de rușii sovietici.

Valeriu Graur este unul dintre liderii Frontului Național Patriotic, cea mai importantă mișcare antisovietică și anticomunistă din anii '70 din Moldova. Alături de Alexandru Usatiuc zis Bulgăre, Gheorghe Ghimpu și Alexandru Șoltoianu, a încercat să găsească sprijin în România, trimițându-i o scrisoare și încercând să fie primiți în audiență, în iunie 1970, de Nicolae Ceaușescu. Documentul conținea date și argumente despre politica de deznaționalizare a românilor basarabeni practică de autoritățile sovietice, despre interzicerea folosirii limbii strămoșești, cunoașterea istoriei țării, despre închiderea școlilor și bisericilor românești sau interzicerea vizitelor la rudele de peste Prut, din România și multe altele. Ceaușescu a refuzat primirea memoriului și acordarea audienței, însă la ordinul lui, șeful Securității Române, Ion Stănescu, i-a trimis scrisoarea omologului său sovietic, Iurie Andropov. În urma gestului făcut de Ceaușescu, cei patru lideri ai mișcării basarabene au fost reținuți și anchetați timp de șase luni în beciurile KGB-ului și apoi condamnați la închisoare.

Alexandru Usatiuc a primit 7 ani lagăr de muncă forțată (nr – teribilul Gulag sovietic) plus încă alți 5 ani de deportare în Siberia, Alexandru Șoltoianu – 6 ani lagăr și 5 ani deportare în Siberia. Gheorghe Ghimpu - 6 ani lagăr, iar Valeriu Graur - 4. Singurul care se mai află în viață este Valeriu Graur. Foștii fruntași ai Frontului Național Patriotic au fost urmăriți și persecutați de securitatea sovietică și după ce și-au ispășit pedeapsa. Au fost reabilitați abia după declararea independenței Republicii Moldova.

Valeriu Graur s-a născut la Reni, în Ucraina de azi, în decembrie 1940, dar spune că a „deschis ochii minții” în Siberia, unde familia sa a fost deportată la 13 iunie 1941. Volumul lansat și la București, „Nu te voi uita, Basarabie...”, conține o serie de articole-mărturie, publicate în perioada anilor 1982-2009, unde erau descrise problemele cu care s-au confruntat frații noștri de peste Prut.

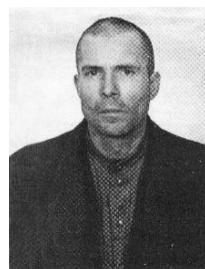
„Am scris aceste articole pentru că am simțit că nu pot și nu trebuie să tac, să tănuiesc atitudinea responsabililor de destinele României, care nu-și fac datoria sau, chiar mai rău, acționează în detrimentul interesului național suprem. Am scris pentru că mă doare problema basarabeană, pentru că aud cum bunicii mei, asasinați de ocupantul sovietic, îmi vorbesc de dincolo de mormânt și îmi cer să nu tac și să nu uit dreptatea lor batjocorită, pentru că simt ațintite asupra mea privirile pline de reproș ale zecilor de mii de victime inocente ale sălbăticei represiuni sovietice, pentru că sunt solidar cu sutele de mii de basarabeni, bucovineni și herțeni trecuți prin gulag, prin deportări, jefuiți de averi, trecuți prin calvarul bejeniei, prin degradări și umilințe, victime, care nici astăzi nu au primit reparații morale pentru suferințele lor, pentru că problema basarabeană își așteaptă încă rezolvarea.”, susține Valeriu Graur.

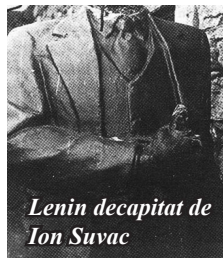
Preotul Alexandru Baltag, deputat în Sfatul Țării, supus represiunilor politice. Dispărut în Gulag

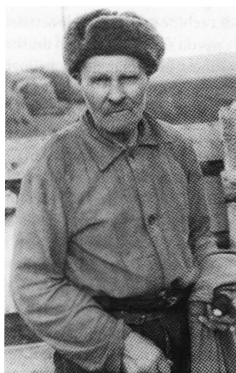
Emuîl Plăcintă din comuna Mânzătești, raionul Ungheni. Acuzat de participare la activitatea unui grup antisovietic și supus represiunilor în 1949. A revenit la baștină după 25 de ani privațiune de libertate

Ion Suvac în arestul securiștilor, 1968

Lenin decapitat de Ion Suvac

Petru Bagrin, originar din comuna Lărguța, raionul Cantemir. Condamnat în 1952 la 25 de ani privațiune de libertate pentru activitate antisovietică

Florea Munteanu

Gheorghe Ghimpu

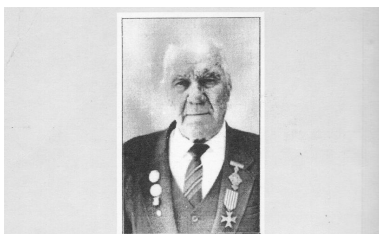
Gheorghe Muruziuc în arestul KGB-ului, 1966

Alexandru Șoltoianu, originar din s. Inești, r. Telenеști

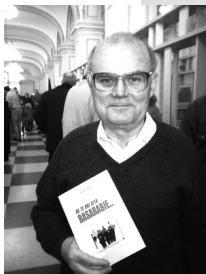

În imagine, la dreapta: **F. Bodiу** împreună cu soția olimpia și fiica Iulia. **Filimon Bodiу** din comuna Mândrești, raionul Telenеști, liderul unui grup antisovietic care a activat între anii 1945 și 1950 pe teritoriul raioanelor Chișcăreni, Telenеști, Sângerei și Călărași. A fost împușcat la 16 noiembrie 1950 în timpul unei ciocniri cu reprezentanții organelor de represiune sovietice. Soția Olimpia a fost condamnată la 25 de ani privațiune de libertate pentru "trădare de patrie", ispășindu-și pedeapsa în lagărul din Dubrovna, Mordovia.

Cu toată admirația și cele mai alese sentimente pentru toți patrioții români basarabeni, care tind spre unirea tuturor românilor de pretutindeni și a teritoriilor românești din ambele părți ale Nistrului, din sudul Basarabiei cu Cetatea Albă, Ismailul, nordul Basarabiei cu Hotinul, Transnistria cu Dubăsari, Grigoriopolul, Tiraspolul și Balta, Bucovina de Nord cu ținutul Herța, lîmanul Nistrului cu litoralul Mării Negre, cu insula Șerpilor, gurile Dunării într-o singură țară - România Mare.
Așa să ne ajute Dumnezeu!

Alexandru Usatiuc-Bulgăr

Valeriu Graur

(Materialele de mai sus și unele din fotografii au fost preluate din cartea "Moldovenii sub teroarea bolșevică", Chișinău, 2010.

Vasile Vâșcu

Unul din remarcabilii luptători pentru demnitatea națională din perioada brejnevistă din Moldova a fost Vasile Vâșcu, originar din satul Chetrosu, raionul Drochia. În anii 1981 - 1985 Vasile Vâșcu s-a aflat în funcția de prim viceministru al Guvernului RSS Moldovenești. Aflându-se la una din cele mai înalte posturi pe care rușii o aveau în Basarabia, el s-a ridicat împotriva nedreptăților comise de regimul de ocupație rusească, pentru care la 9 aprilie 1985 a fost arestat. „Dosarul Vâșcu” a figurat pe primele pagini ale celor mai importante ziare imperiale rusești. Dosarul penal de condamnare conține 35 de volume și se află la Arhiva Curții Supreme de Justiție a R.Moldova. Vasile Vâșcu a fost condamnat la 14 ani de închisoare. Cauza principală pentru care a fost osândit (deși rușii nu au dorit să-i facă publicitate) a fost „Manifestul politic”

scris de către acest om cu rang înalt în conducerea rusească a Basarabiei, în 1984.

În calitate de avocat, am participat la studierea acestui „dosar” și mare mi-a fost uimirea când am depistat că în timpul anchetărilor, organele secrete, dirijate de Moscova, i-au administrat în mâncare lui Vasile Vâșcu, pe timpul când se afla în penitenciarul de la Chișinău, substanțe psihotrope. Pentru a-l înfrânge și a-l impune să dea declarații împotriva lui, cu

Alături de Vasile Vâșcu și colegul Gheorghe Amihalachioaie, 2002.

scopul de a voala conținutul politic, de a-l prezenta lumii, ca un criminal de drept comun. Remarc: nimeni din „camarazii lui” de la serviciu (înalți demnitari moldoveni ca și el) alde Gh. Eremei, Ivan Ustian, Petru Lucinski, Ivan Calin, Țău, care acum „luptă” să demonstreze că au fost și ei patrioți, scriind cărți voluminoase de memorii, cu scopul de a intra în istorie, nu i-au luat apărarea.

Iată textul Manifestului politic, formulat de Vasile Vâșcu, fiind în funcție de vice-președinte al Guvernului RSSM

(Conform mărturisirilor lui V. Vâșcu textul a fost scris de mână, cu literele alfabetului chirilic, apoi dactilografiat).

(pag.80-81 din carte)

Moldoveni și moldovence, patrioți ai neamului nostru

În ajunul aniversării a 60-a a formării RAS-SM, care va fi marcată la 12 octombrie 1984, noi, moldovenii, băștinașii acestui pământ, trebuie să ne cerem drepturile noastre la limba de stat, dezvoltarea și avansarea cadrelor naționale, așa cum prevede politica națională a PCUS. Exemplu pentru noi trebuie să servească Republicile Baltice, Georgia și Armenia, care au consfințit prin conștiința lor sovietică limba națională a băștinașilor în calitate de limbă de stat.

Noi trăim de sute de ani pe pământul moldovenesc, moștenit din moși-strămoși, însă suntem mereu conduși de venetici și străini. Astăzi suntem umiliți de presiunea organelor de partid și de stat, siliți să vorbim în limba rusă, care este străină neamului nostru.

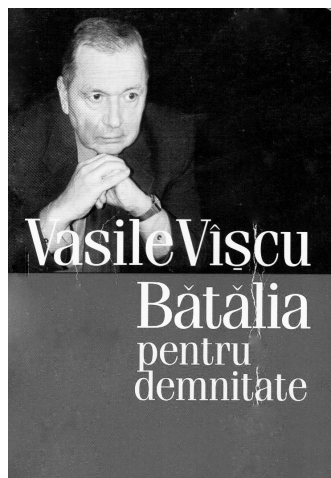
Cine sunt astăzi acei care ne conduc? În majoritate: ruși, ucraineni și reprezentanți ai altor națiuni, care au venit aici nechemați și au devenit o povară în calea noastră spre libertatea națională. Din componența secretarilor orașenești și raionale de partid peste 70% sunt ne-moldoveni: la ministere și comitetele de stat 80-90% din angajați sunt nebăștinași. Oriunde te-ai adresa în limba moldovenească, ți se răspunde în limba rusă. Aproape nici unul din venetici nu dorește să însușească limba moldovenească. Cât timp vom răbda această rușine națională?

Situația se agravează din motivul că copiii noștri însușesc prost limba maternă, fiind siliți să facă studiile în școli, tehnicumuri și instituții superioare în limba rusă.

În Chișinău astăzi există oficial numai 8 școli naționale, celelalte 80 sunt numai ruse sau moldo-ruse, directorii și pedagogii fiind în majoritatea lor vorbitori de limba rusă. La Bender și Tiraspol există numai câte o școală cu predare în limba moldovenească, iar la Râbnîța -- nici una.

O astfel de situație nu mai poate fi tolerată.

În anul 1940 pământurile moldovenești au fost rupte din hotarele istorice ale

Basarabiei și trecute arbitrar de către clica lui Stalin și Molotov în componența Ucrainei. Este vorba de fostele județe Hotin, Cetatea Albă, Ismail. Aceasta este o nedreptate istorică care trebuie să fie reparată.

A sosit timpul să ne unim cu toții, noi, moldovenii, și să declarăm deschis drepturile noastre la folosirea limbii materne în organele de partid și de stat, creșterea rețelei de școli naționale la orașe și retrocedarea pământurilor strămoșești.

Pentru a ne onora demnitatea noastră națională trebuie să ne unim și să cerem insistent respectarea drepturilor noastre istorice.

Fiecare din cei care vor primi acest apel, să-l transcrie în zece exemplare și să-l transmită celor mai apropiați prieteni, adevărați patrioți ai neamului nostru.

Ne bizuim pe participarea cea mai activă a elevilor și studenților, tuturor tinerilor. Trimiteți acest apel învățătorilor, profesorilor, medicilor, colegilor din școli, tehnicumuri, instituții de învățământ superior, și scriitorilor; lucrătorilor de partid și comsomol!

Chemarea noastră este: Unire, moldoveni! Dreptatea și adevărul sunt de partea noastră!

Frontul Patriotic din Moldova

Martirului Vasile Vâșcu

Pășind prin ploi și vânturi grele,
Trădat din stânga și din dreapta
De „patrioți” și de lichele –
Păstrat-ai verticalitatea!

Dîrzenia pentru neam și frate –
Spre Moldovence, Moldoveni!
Cu-n Manifest de Demnitate
Tu ne-ai chemat să fim mai demni!

Ai tăi, lachei de la Putere,
Ironici nu te-au urmărit...
S-au bucurat de- ta durere
Și te-au trădat, te-au umilit!

Dar tu -- cu inimă română,
Trădarea lor ai înfruntat...
Iar azi – aceea progenitură –
Mai vrea la tron, nerușinat...

Urzupătorii, fără minte,
Se cred, dar falși, și ei martiri:
Azi demolează vechi morminte
Și calcă legile-n Psaltiri...

Ție, cel om de-nțelepciune,
Loc în istorie-ți urzesc –
Rămii martiru-n nemurire
Pentru tot neamul românesc!

**Sperăm ca în viitorul apropiat una din străzile
Chișinăului va purta memoria acestui erou al neamului**

O nouă invazie rusească din 1992

Proclamarea statului Republica Moldova nu i-a împăcat pe ruși. Au recurs la tot felul de provocări, iar în 1992 au declanșat un război de cotopire pentru a-și menține influența în regiunea Balcanică.

11 august. În întreprinderile de subordonare unională, se formează soviete muncitorești, numite Colective Unificate de Muncă (OSTK), care încep lupta împotriva introducerii limbii române, a alfabetului latin și a reformelor democratice. 31 august Limba moldovenească este proclamată limbă de stat. Toamna OSTK-urile organizează greve și mitinguri de protest împotriva limbii române și a alfabetului latin. Decembrie – ianuarie sunt organizate referendumuri la Tiraspol și Râbnița pentru obținerea statutului de „teritoriu autonom” al Transnistriei, în cadrul RSS Moldovenești.

1990

Cu sprijinul direct al Armatei a 14-a, sunt formate unități paramilitare ilegale secesioniste, sunt organizate cu sprijinul OSTK mitinguri și referendumuri. *27 aprilie.* Tricolorul cu cap de zimbru este adoptat ca steag național al RSS Moldovenești. Sovietele locale din Tiraspol și Tighina au refuzat arborarea tricolorului în aceste orașe. În septembrie Sovietele locale din Tiraspol, Tighina și Râbnița au respins legea limbii de stat. S-a inițiat o mișcare de nesupunere față de autoritățile statului moldovean. La *2 septembrie* la Tiraspol are loc „Congresul al II-lea extraordinar al deputaților poporului din Transnistria” care proclamă „Republica Moldovenească Sovietică Socialistă Nistreană”. *3 septembrie* Sovietul Suprem al RSS Moldovenești creează instituția prezidențială și îl alege președinte pe Mircea Snegur. La *22 septembrie – 15 noiembrie* liderii separatiști, sprijiniți de formațiuni paramilitare proprii și de trupe ale armatei sovietice organizează alegeri legislative pentru „sovietul suprem” al „Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești Nistrene”. *22 decembrie* Mihail Gorbaciov, președintele URSS, semnează un decret prin care declară nule hotărârile „Congresului al II-lea al deputaților poporului din Transnistria”. În schimb, măsurile luate de autoritățile de la Chișinău sunt infine și strict declarative.

1991

În Transnistria au loc acțiuni de înlocuire ale autorităților Republicii Moldova cu cele ale „republicii nistrene”. Beneficiind de o inexplicabilă pasivitate a autorităților statului Moldova, separatiștii își constituie o impresionantă forță armată, din: *Garda republicană, (8.000 luptători), subordonată „Direcției de apărare” a Transnistriei. * Miliția, inclusiv batalionul Dnestr, (5.000 luptători), subordonată „direcției de interne” a „Republicii Nistrene”. * Detașamentele teritoriale de salvare (4.000 oameni), aflați la dispoziția executivelor locale. * Regimamentele muncitorești, echivalentul modern al „sovietelor de muncitori înarmați”,

subordonați Colectivelor Unificate de Muncă (OSTK). * Cazacii, în număr de 3.000–4.000, cu statut de „voluntari”, erau mercenari cu solde mai mari decât ale gardiștilor fiind subordonați direct conducerii „Republicii Nistrene”. Toate aceste formațiuni erau înzestrate cu armament, mijloace de transport, mașini de luptă, cumpărate, capturate sau furate de la Armata a 14-a rusă, sau de la unitățile OMON din Transnistria.

De partea separatiștilor s-a situat fățiș Armata a 14-a rusă, cu un efectiv de 6.500 persoane, constituită din: * o divizie motorizată, * 2 regimente de artilerie, * un regiment de tancuri, * un regiment antitanc, * 2 regimente de pontonieri, * un regiment de rachete, * o escadrilă de elicoptere. Prin comparație, tânăra Republică Moldova, încă nu avea armată proprie, beneficiind doar de un efectiv de câteva mii de polițiști, care au suplinat, în timpul conflictului, forțele armate. 19 mai Ministrul apărării al URSS a ordonat comandantului Armatei a 14-a, generalul Netkaciov, mobilizarea militarilor de rezervă pentru completarea efectivelor trupelor Armatei a 14-a dislocată în Transnistria și menținerea acestei trupe și a arsenalului militar în stare de luptă. El ar fi justificat acest ordin în acest fel: „Ținând cont de faptul că Transnistria este un teritoriu rusesc și

***Comandantul
suprem al Rusiei,
Boris Elțin care a
dirijat agresiunea
militară împotriva
Basarabiei în 1992***

că situația s-a înrăutățit, noi trebuie să-l apărăm prin toate mijloacele”. La 23 mai RSS Moldovenească devine Republica Moldova. 23 iunie. Parlamentul Republicii Moldova proclamă suveranitatea Republicii. La 19 august are loc Puciul de la Moscova. Puciștii vor avea tot sprijinul liderilor separatiști de la Tiraspol: Igor Smirnov, Maracută, Iakovlev, Râliakov. După înfrângerea puciștilor, Boris Elțin a cerut pedepsirea acestora și a celor care i-au susținut. Încercările administrației de la Chișinău de a aresta liderii transnistreni au generat nemulțumirea rusofonilor din Transnistria. S-a declanșat o acțiune a femeilor rusofone care, în număr din ce în ce mai mare, au început să blocheze calea ferată ce lega Transnistria de restul Basarabiei. În final, liderii transnistreni au fost arestați, apoi eliberați după scurt timp. 25 august. Sovietul Suprem al RMN proclamă independența „republicii”. 27 august Parlamentul de la Chișinău proclamă independența Republicii Moldova.

În septembrie membri ai trupelor speciale sovietice OMON din Riga sosesc în limuzine la Tiraspol, cazându-se la hotelul Kolhoznâi. *18 septembrie.* Președintele autoproclamatei RMN, Igor Smirnov, a decis să plaseze unitățile forțelor armate sovietice dislocate în Transnistria sub jurisdicția autoproclamatei RMN. La 1 decembrie în raioanele de pe malul stâng al Nistrului au fost organizate alegeri prezidențiale, declarate ilegale de către autoritățile moldovenești. Igor Smirnov a fost ales președinte al autoproclamatei RMN. La 13 decembrie are loc un atac armat al gardiștilor la podul de la Dubăsari, soldat cu moartea a patru polițiști moldoveni și a 20 de gardiști, cazaci și mercenari.

1992

1 martie. Gardiștii și cazacii au provocat un incident la o petrecere în Dubăsari, apoi au atacat poliția moldovenească chemată în ajutor. Polițiștii au deschis focul, omorând un cazac, după care s-au retras în sediu. Acest incident a servit drept pretext desființării ultimei secții moldovenești de poliție dintr-un oraș transnistrean. Sediul poliției a fost atacat de gardiști și cazaci, care i-au făcut prizonieri

Cazaci ruși veniți la Tiraspol și Tighina cu ... "îngeri de pace"! să-și apere frații.

pe polițiști, dezarmându-i. În luna martie Comitetul executiv raional și toți polițiștii din Dubăsari s-au retras în satul Cocieri, care a devenit un centru de rezistență, aici refugiindu-se locuitorii din satele vecine.

Gardiștii au intrat în Cocieri cu 2 blindate, deschizând foc fără avertisment asupra trecătorilor. Au fost împușcați doi țărani și o mamă, care mergea cu copilul de mână. Țăranii și polițiștii au reușit

să-și procure, fără incidente, armament de la o cazarmă subordonată Armatei a 14-a.

Gardiștii și cazacii au blocat podurile de peste Nistru – de la Vadul lui Voda, Tighina, Camenca, Râbnița, constituind „posturi de control” cu câte un blindat. Astfel de posturi au fost create și pe șoseaua Tiraspol–Dubăsari și la barajul hidrocentralei Dubăsari. *2 martie.* Republica Mol-

Realitatea Transnistreană, 1992

dova devine membru ONU, ceea ce conduce la recunoașterea caracterului ilegal al autoproclamatelor „republici” nistrene și găgăuză.

Este ziua în care începe războiul, prin declanșarea conflictului armat la Dubăsari, printr-o diversiune a separatiștilor.

Are loc diversiunea de la Vulcănești, în zona găgăuză. Trei membri ai gărzii paramilitare găgăuze au atacat cantina unei școli. După ce gardiștii au fost arestați, secția de poliție a fost invadată de 14 membri ai formațiunii, care au cerut transferarea arestaților la Bolgrad, oraș aflat sub jurisdicție ucraineană. *3 martie.* Gardiștii și cazacii au atacat satul Cocieri, dar au fost respinși. Seara a ajuns în sat o unitate de poliție cu destinație specială, trimisă de la Chișinău și care traversase Nistrul pe gheață.

Centrul de Presă al Forțelor Armate Unite ale CSI a emis un comunicat prin care afirma că forțele armate moldovenești au atacat un regiment de infanterie al apărării civile, dezarmând ofițerii și luând 70 automate și alte arme și că situația seamănă cu cea din Nagorno-Karabah.

Au fost blocate căile de acces dinspre Chișinău spre Tighina, a fost blocată emisia radioteleviziunii naționale în oraș.

După desființarea secției moldovenești de poliție (singura instituție care mai reprezenta statul moldovean în oraș), este inaugurată o secție de poliție subordonată secesioniștilor, constituită ca o formă de putere sovietică. Este înființată o nouă formațiune paramilitară ilegală. *4 martie.* Gardiștii și cazacii pătrund în satul Coșnița, atacându-i pe cei 15 polițiști, nevoiți să deschidă focul.

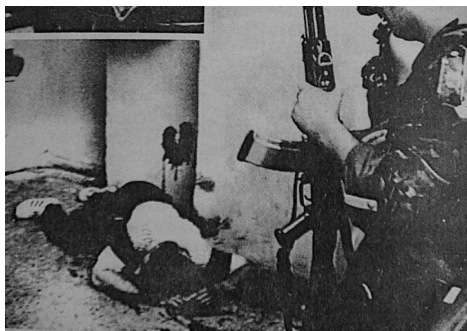
Patru autocamioane Kamaz pline cu gardiști sunt trimise la Cocieri. *4-5 martie.* 2.500 cazaci sosesc la Tiraspol în ajutorul separatiștilor. Au loc înrolări masive în rândul formațiunilor paramilitare ale separatiștilor. *6 martie.* „Comitetul de apărare al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești Nistrene” a hotărât izolarea tuturor polițiștilor care nu au depus jurmânt de credință față de „republică”; în această situație erau 85 de polițiști. *12 martie.* Doi polițiști de la postul Ursoaia de pe șoseaua Tighina – Căușeni au fost atacați dintr-un camion care transporta

armament pentru separatiștii găgăuzi și pe care îl opriseră pentru control. Un polițist a fost rănit, altul ucis. *13 martie.* Gardiștii atacă polițiștii din Coșnița, ucigând unul și rănind mai mulți.

Este inaugurată o secție de poliție subordonată secesioniștilor, constituită ca o formă de

putere sovietică și este înființată o nouă formațiune paramilitară ilegală în Tighina. La 14 martie gardiștii și cazacii aruncă în aer podurile de la Vadul lui Voda, de lângă Dubăsari și de pe șoseaua Chișinău – Volgograd. Pozițiile moldovenești de lângă Roghi sunt atacate, înregistrându-se 15 morți. În timpul nopții sunt atacate satele Coșnița și Gura Bâcului cu mine, grenade și rachete.

„Sovietul Suprem al Republicii”

Fascismul în ascensiune. Corjova, 1992

hotărăște ca băncile din Transnistria să înceteze operațiunile financiare cu Moldova și înființarea unei comisii care să preia sub control șoselele și căile ferate ale „republicii”.

Guvernul Moldovei face un apel către gardiști, pentru depunerea armelor până la data de 17 martie. 17 martie. Smirnov semnează un decret prin care se creează o comisie de stat pentru ocrotirea socială a militarilor și persoanelor demobilizate, acțiune menită să atragă simpatia militarilor.

Este semnat un nou acord de încetare a focului, care va fi încălcat de către gardiști pe 24 martie. 19 martie. Parlamentul Moldovei propune un compromis, prezentând proiectul de lege care propunea acordarea statutului de zonă economică liberă Transnistriei și o modificare a administrației teritoriale. 20 martie La

reuniunea OSCE de la Helsinki, se creează un mecanism cvadripartit de reglementare a conflictului din Transnistria, compus din: Republica Moldova, România, Rusia, Ucraina. 24 martie. Este semnat un nou acord de încetare a focului. Se efectuează un schimb de prizonieri: secesioniștii eliberează 11 persoane, moldovenii – 18. La 28 martie se instituie starea excepțională în Transnistria cu începere de la orele 20. 29 martie. Premierul Muravschi acordă un nou ultimatum secesioniștilor, cerând depunerea armelor în termen de 2 zile. 31 martie. Președintele Snegur trimite o telegramă companiei moscovite de televiziune Ostankino, protestând contra modului de prezentare a conflictului, și altă telegramă mareșalului Șapoșnikov, protestând împotriva zborurilor avioanelor militare

Frumoase cadouri ne aduc rușii la 1992

ale CSI la Tiraspol. Luna aprilie marchează implicarea fățișă a Rusiei și Armatei a 14-a rusă de partea separatiștilor. Intențiile clare ale Rusiei sunt de a păstra Tighina drept cap de pod. *1 aprilie.* Parlamentul Moldovei ia hotărârea privind reglementarea pe cale pașnică a conflictului.

Poliția moldovenească încearcă eliberarea orașului Tighina, controlat de secesioniști. Cad în luptă 8 polițiști. *2 aprilie.* Generalul Netkacev, comandantul Armatei a 14-a, adresează un ultimatum președintelui Snegur, cerând ca forțele moldovenești să se îndepărteze la 15 km de Tighina.

Pe aeroportul militar din Chișinău este semnat un acord de încetare a focului. Semnatarii sunt primul ministru al Moldovei, Muravski, președintele „Sovietului Suprem”, Maracuță și comandantul Armatei a 14-a rusă, Netkacev.

Departamentul de Stat al Statelor Unite face o declarație prin care se pronunță împotriva unei intervenții militare din afară, apreciind ca fiind admirabilă puterea de reținere a guvernului Moldovei. Departamentul de Stat cerea insistent forțelor separatiste transnistrene continuarea negocierilor cu Republica Moldova.

Acordul va fi respectat numai de partea moldovenească, polițiștii primind ordin să nu deschidă focul și să nu riposteze. Pe parcursul lunii aprilie vor avea loc atacuri în zonele: Tighina, Pohreba –

Tanc rusesc în Transnistria, 1992

Cocieri, Coșnița – Doroțkaia, Pohreba – Roghi, Grădinița, Leontova, Varnița, Misovca, Bicioc, Chițcani. Gardiștii și cazacii au lansat atacuri cu aruncătoare de mine și rachete asupra localităților, a populației, a barajelor, releelor de televiziune, posturilor de

radio. Au fost minate șoselele și drumurile, a fost bombardată șoseaua Tighina – Chișinău. Apar primele atacuri ale lunetiștilor. Lipsit de forțele de ordine, orașul Tighina rămâne la discreția infractorilor.

Două proiecte de protocol redactate de autoritățile de la Chișinău sunt respinse de forțele separatiste, care trimit proiec-

Tancurile armatei ruse năvălesc în Tighina (fragment dintr-un film documentar)

tul lor, semnat de comandantul armatei ruse de ocupație, prin care cer ca Tighina să fie controlată exclusiv de armata rusă. *5 aprilie*. În orașul Tighina intră 20 de blindate ale armatei ruse, având arborat drapelul Federației Ruse. În paralel, continuă tratativele cvadripartite dintre miniștrii de externe ai Moldovei, României, Rusiei și Ucrainei începute la 23 martie. La 2 aprilie, o nouă reuniune de experți elaborează recomandări referitoare la neadmiterea implicării cetățenilor statelor străine și prevenirea incidentelor armate. La *6 aprilie* are loc reuniunea miniștrilor de externe, care vor da publicității o declarație prin care se pronunțau împotriva implicării în conflict a Armatei a 14-a, pentru menținerea ordinii de drept de către autoritățile moldovenești pe tot teritoriul republicii, pentru excluderea accesului civililor la armament și pentru încetarea focului începând din 7 aprilie. *14-17 aprilie*. Este semnat protocolul grupului de lucru pentru stabilizarea situației în Tighi-

Simpaticul fiu al Rusiei, generalul A. Lebedi (succesorul lui A. Suvorov și M. Kutuzov) a adus “pacea” în Transnistria și Tighina, la 1992

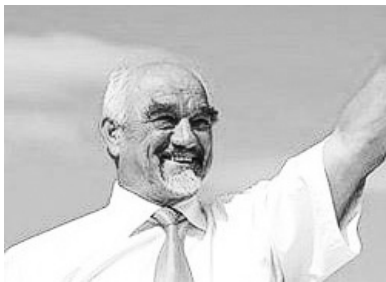
na: dezarmarea formațiunilor paramilitare, deminarea zonei, asigurarea ordinii de către poliția moldovenească și miliția separatistă. *17 aprilie* La Chișinău are loc o nouă reuniune cvadripartită la care se adoptă statutul comisiei mixte pentru controlul respectării încetării focului, stabilindu-se un număr de 400 de observatori, care să supravegheze linia ce separa poliția moldovenească de forțele rebele, pe o lungime de 262 km.

S-a hotărât dezarmarea forțelor paramilitare, repatrierea mercenarilor, accelerarea investigațiilor procuraturii asupra acțiunilor criminale din zonă.

Încetarea focului va deveni efectivă la Tighina abia din 20 aprilie.

Până pe *15 mai*, numai observatorii din Moldova și România ajunsesera în zonă, pentru supraveghere. În luna mai, au loc mai multe întruniri ale comisiei bilaterale Moldova–Transnistria, sabotate deseori de atacuri ale forțelor militare separatiste asupra localităților, podurilor, șoselelor și posturilor de radio controlate de autoritățile de la Chișinău.

Încă din luna aprilie începuse retragerea unor efective de cazaci, de care chiar separatiștii voiau să se debaraseze, dat fiind caracterul nedisciplinat și turbulent al acestora. În paralel, apar noi formațiuni paramilitare, ca Beretele Negre. So-

Igor Smirnov – alt fiu al Rusiei venit din Kamceatka ca la Tighina să ne amintească gestul prietenilor de altădată – Stalin și Hitler.

sesc din Ucraina membri ai armatei ucrainene de autoapărare. 4 mai. La Gura Bâcului este semnat un protocol privind retragerea formațiunilor armate, dar, în timpul nopții, separatiștii au aruncat în aer podul de peste Nistru. 6-7 mai. Este atacat cu rachete postul de poliție de la Cocieri. 8-18 mai. Au loc atacuri asupra locuitorilor și posturilor de poliție de la Cocieri, Coșnița, Gura Bâcului, Dragalina, Dubăsari-Pod, Roghi. 19 mai. Când se credea că procesul de normalizare avansează, izbucnește din nou criza, declanșată de un ordin trimis de generalul Graciov, ministrul apărării al Federației Ruse, generalului Netkacev, comandantul Armatei a 14-a ruse. Ordinul prevedea ca, în vederea apărării Transnistriei, care e pământ rusesc, să fie completat armamentul din rezervele pentru mobilizare și să fie pregătite pentru luptă toate unitățile militare ale Armatei a 14-a. O înscenare făcută la Dubăsari, va furniza unităților Armatei a 14-a ruse pretextul de a ieși din cazarmă și de a ocupa poziții de luptă alături de gardiști. Unități de tancuri și artilerie părăsesc garnizoana Tiraspol îndreptându-se spre Dubăsari și alăturându-se

gardiștilor. Cele 10 tancuri, 11 tanchete, 6 tunuri, 3 arme antitanc, 6 aruncatoare de grenade, 63 pistoale automate, 21 mașini blindate și 9 mașini militare au declanșat atacuri la Coșnița, Cocieri, Corjevo, Holercani, Malovata, Ustia, Zolonceni în raionul Dubăsari. Garnizoana Tiraspol va mai trimite 22 tancuri spre Dubăsari, 5 spre Dnestrovsk. Au loc atacuri violente până pe 26 mai.

La protestele președintelui Snegur față de agresiunea armatei ruse, Kremlinul răspunde, conform tradiției, că armata rusă nu destabilizează. *21 mai*. Smirnov emite un decret prin care Armata a 14-a trece în subordinea „Republicii nistrene”. Concomitent, se fac apeluri pentru mobilizarea parțială a rezerviștilor.

În aceeași zi, aterizează la Tiraspol un avion cu 600 cazaci de pe Don. La Moscova și Sankt Petersburg se formează batalioane de voluntari. Se creează batalionul de miliție Dnestr, în componența căruia au intrat și mulți delincvenți.

Departamentul de Stat al SUA și-a exprimat imediat îngrijorarea față de implicarea Armatei a 14-a în luptele din regiune. În prima jumătate a lunii *ianie* se remarcă o intensificare a atacurilor gardiștilor și cazacilor la Tighina, Cocieri, Coșnița, Corjevo, Dubăsari, Doroțcaia, Pohreba. Se fac încorporări în formațiunile separatiste, se fac transferuri de armament de la Armata a 14-a către separatiști. „Republica nistreană” își creează serviciul de grăniceri, în care sunt înrolați cazaci din zona Mării Negre.

Terorizarea populației moldovenești din Transnistria continuă: sunt arestate personalități ale Frontul Popular sub acuzația de terorism: Ilie Ilașcu, Ștefan Urătu, Tudor Petrov-Popa, Andrei Ivanțoc, Alexandru Leșcu.

La Grigoriopol apare grupul Delfin, format din pușcăriași eliberați.

Conducerea Republicii Moldova devine tot mai conciliantă față de separatiști. Între timp, autoritățile ruse continuă să prezinte denaturat situația din Transnistria, acuzând Moldova de agresiune, de încercare de exterminare sistematică a populației slave, iar România de livrări de armament către Moldova. *19 iunie*. La Tighina situația devine explozivă: polițiștii moldoveni sunt atacați și uciși de gardiști, sunt puse la cale mai multe înscenări și provocări, care tensionează situația la maximum. În urma acestor înscenări, a fost declanșat un nou conflict armat: peste 1.200 de gardiști și cazaci atacă unitatea de poliție a orașului; rachetele Alazan lansate asupra postului ajung și asupra grădiniței de copii aflată în apropiere. Noaptea târziu sosesc polițiști și voluntari dinspre Varnița, în ajutorul polițiștilor asediați. *20 iunie*. În dimineața de 20 iunie, orașul era în mare parte sub control moldovenesc. Tancuri grele ale Armatei a 14-a au forțat podul spre Tighina, dar au fost oprite de forțele moldovenești. Forțele separatiste continuă atacurile asupra orașului. Începe un război în toata puterea cuvântului, orașul Tighina fiind bombardat și atacat cu armament greu. În același timp sunt atacate și alte localități: Dubăsari, Cocieri, Doroțcaia, Coșnița. Podul de peste Nistru a fost ocupat de gardiști, după atacurile cu tancuri grele ale armatei ruse, iar orașul este invadat de armată și de forțele separatiste. Consiliul militar al Armatei a 14-a – adresează președintelui Snegur

un ultimatum prin care cere ca forțele moldovenești să înceteze agresiunea, în caz contrar, armata trece la atac. Însemna război declarat de Rusia contra Moldovei. *20-21 iunie*. Continuă invadarea orașului Tighina de către tancurile armatei ruse, care arborează fără jenă steagurile Rusiei. Orașul este bombardat de către separatiști. În ciuda acestor fapte, tot Elțin acuză Moldova de agresiune, amenințând că armata rusă va fi obligată să riposteze. În fața reacțiilor ieșizante ale autorităților moldovenești, sute de voluntari din Transnistria vin la Chișinău cerând arme pentru a lupta contra rebelilor. Au manifestat și în fața ambasadei ruse.

Agresiunea armatei ruse asupra Tighinei s-a soldat, până în dimineața de 22 iunie, cu aproximativ 200 de morți și 300 de răniți de partea polițiștilor și populației civile moldovenești. Bombardamentele au distrus fabrici, relee de comunicații, locuințe. Președintele Federație Ruse agresoare, Elțin, a refuzat orice contact telefonic cu M. Snegur. Atacurile și invaziile secesioniștilor au determinat un exod în masă al populației civile din zona de conflict. *21 iunie*. Este semnat acordul de încetare a focului.

În 1989, românii, majoritari în Moldova, au declarat drept limbă oficială limba română. Într-o parte a Transnistriei, mai ales în orașul Tiraspol în care procentajul populației românești este mai scăzut, s-a dezvoltat o mișcare separatistă, care la 2 septembrie 1990 a proclamat Republica Moldovenească Nistreană și, cu sprijinul trupelor rusești, a izbutit, în urma confruntării armate din 1992, să preia controlul asupra celei mai mari părți a zonei transnistrene a Republicii Moldova, cât și a unei zone din Basarabia în jurul orașului Tighina.

În războiul civil din 1992 au murit aproximativ 1.500 de persoane.

După semnarea unui acord, rușii au decis să lase câteva mii de militari în zonă pentru a menține pacea, însă aceștia au ajutat în final la consolidarea autorităților separatiste. De atunci, guvernul moldovean nu mai are nici o autoritate asupra regiunii transnistrene, în afară de 6 sate din raionul Dubăsari.

Deși în 1994 a fost semnat un acord cu Moldova care prevedea retragerea trupelor rusești din Transnistria, acesta nu a fost ratificat de Duma rusă.

La 17 septembrie 2006, autoritățile separatiste transnistrene au organizat un referendum privind soarta viitoare a Transnistriei, care a arătat că o mare majoritate sprijină independența față de Moldova și aderarea la Federația Rusă. Rezultatele acestui referendum nu au fost însă recunoscute de comunitatea internațională.

Războiul rusesc împotriva moldo- venilor în 1992

**Doamne ocrotește-i
pe români...**

**Iată ce ne-au adus rușii în 1992
în Transnistria și Tighina**

Regimul rus de ocupație în Transnistria și Tighina este susținut de Kremlin

**Harta
Trans-
nistriei
și Ti-
ghinei,
ocupată
de Rusia
în re-
zultatul
războ-
iului de-
clanșat
la 1992**

**Premierul Rusiei
Vladimir Putin: „Vreți
Transnistria și Tighi-
na? La paștele Calului!**

Președintele Rusiei Dimitrii Medvediev îi face o primire călduroasă la Kremlin lui Igor Smirnov, care este dat în căutare de către Procuratura Republicii Moldova pentru comiterea gravelor crime de stat. (De la Procuratura Generală RM am primit informația că dosarul lui I. Smirnov lipsește.) (Organele de drept ale SUA la moment îl învinuiesc pe I. Smirnov de complicitate la traficul de arme.)

ÎNTREBARE: De ce parlamentarii noștri de la 1992 până în prezent nu adoptă o Declarație prin care Transnistria și Tighina să fie confirmate pentru Comunitatea Internațională ca zonă a Republicii Moldova ocupată de Rusia? Se tem de Ivan?

Rusofili în Chișinăul zilelor noastre

După adoptarea legii cu privire la cetățenie din 1990 unde s-a dispus acordarea cetățeniei la varianta zero Basarabia s-a pomenit cu incomoditate vădită din partea cetățenilor de etnie rusă. Aceștia în marea majoritate nu doresc să ne recunoască tradițiile, să ne vorbească limba și luptă cu vehemență pe toate căile împotriva a tot ce este românesc în ținut. Ei îi susțin și-i provoacă pe cetățenii de alte etnii (bulgari, ucraineni, găgăuzi) pentru a bloca renașterea noas-

Russian Spy • **Fascismul în Rusia ț-a amploare**

Clădirea somptuoasă a Ambasadei Rusiei la Chișinău fără nici un spion în ea...

Chișinău, Bălți în alte orașe și localități. Expansiunea rusă e confirmată prin abundenta difuzare a ziarelor, literaturii antiromânești, posturilor de radio, TV, amplasarea în câmpul muncii prin rețele comerciale, în exclusivitate ale vorbitorilor de limba rusă. Serviciile speciale atrag și racolează cât mai multe persoane din rândurile băștinașilor (inclusiv și din România) în scopul discreditării a tot ce este național în ținut.

tră națională și reîntregirea cu Patria noastră – România.

O mare contribuție la acest compartiment este adusă de către Ambasada Rusiei la Chișinău (una din cele mai mari cu un contingent impunător de persoane). De asemenea, în timpul de față în Rusia ia amploare renașterea revanșizmului imperial și a fascismului. Aceste lucruri se observă tot mai clar în mișcările șovine organizate de comunitatea rusă, inclusiv în

Liga Tineretului Rus din Republica Moldova a întins la 4 mai 2011, în centrul capitalei, lângă Arcul de Triumf, panglica "Sfântul Gheorghe". Potrivit orga-

nizatorilor, aceasta avea 365 metri, iar afișarea acesteia reprezintă una din cele 66 de acțiuni ale ligii, dedicate victoriei URSS în cel de-al Doilea Război Mondial, marcată la 9 mai.

Participanții la această acțiune, tineri din școli și licee cu predare în limba rusă, au împărțit panglica "Sfântul Gheorghe" și au scandat "Victorie!". Aceștia au afirmat că pentru ei Ziua Victoriei este una semnificativă și "au venit în special să susțină rușii". Deci acești tineri, cu sprijinul masiv al Rusiei, încearcă să justifice că ocupația, rusificarea, deportările, foamea cu elemente de canibalism au fost și continuă a fi un lucru firesc.

Rușii clar și răspicat se pronunță că Chișinău este orașul lor

Rușii în Basarabia de azi

V. Mișin – de o viață locuiește în Basarabia, 15 ani e în Parlamentul Republicii Moldova, dar nu ne știe și nu vorbește limba băștinașilor. Promite că o va învăța până va ajunge la cimitir

V. Klimenco – mereu ne amenință, dacă nu-l lăsăm să vorbească numai rusește.

P. Șornicov ne învață ce istorie trebuie să predăm copiilor români în școli.

Ai noștri ca brazilii...

Luptă să rămână în memoria luminoasă a neamului în calitate de... martiri

*Petru Lucinschi a restabilit peus
în Republica Moldova*

V. Voronin l-a aplicat în viață

Iar feciorașii lor au devenit unii dintre cei mai avuți cetățeni ai Basarabiei de azi

Chiril Lucinschi

Oleg Voronin

Mărturisirile unui boschetar la poarta Cimitirului Central din Chisinau

Astăzi, la Cimitirul Central din Chișinău, de pe strada Armenească, chiar la intrare, pe locul cel mai văzut dai cu ochii de cavouri moderne, costisitoare, din marmură, cu sfinți albi pe ele, proaspăt construite pe locul unde se aflau altele vechi. Mă întreb, ca toți enoriașii care vin aici la biserică, cum se poate ca cineva, care dispune de bani și influență, să demoleze locul odihnei de veci, ca pe osemintele altora, să-și construiască monumente impozante, care să steie cocoțate chiar la intrare, pentru ca nepoții, strănepoții noștri când vor veni aici, să-i comemoreze pe ei în primul rând. Și cine sunt acești „eroi” ai zilelor noastre care își permit asemenea acte de vandalism? Un preot bătrân, la nedumerirea mea, a răspuns cu amărăciune:

— Nu numai că nu e creștinește, dar este și neomenește! Cei care fac asta, se cred că, având bani și putere îți poți permite orice. Acești nesocotiți deja sunt dați blestemului, care poate să-i ajungă până la a șaptea generație... De atâta onor li se întâmplă lucruri neașteptate: îi moare familia,

il doboară subit boala, nimeresc nitam-nisam la pușcărie... Asta înseamnă că cineva din strămoși, a făcut rău cuiva și blestemul i-a ajuns...

Am dorit să aflu, a cui a fost permisiunea și cine a distrus mormintele cele vechi ca să fie înmormântat chiar la intrare, la loc văzut, unde stă și bustul călăului Nicolai Grigorievici Koval (1904-1970), care a dirijat foamea, deportările în masă, să se ridice aceste cavouri impozante. Dar nu am primit nici un răspuns, inclusiv de la preotul bătrân, dându-mi-se de înțeles că se tem să divulge asemenea crimă morală. Evident că asemenea fapte se fac nu fără concursul administrației și al banilor celor care îi au.

Dezvăluirea mi-a făcut-o... un boschetar, care cerșea, stând pe o bancă din vecinătate, ce s-a dovedit a fi și un om inteligent, cu studii. După ce i-am dat de sufletul părinților mei ceva lei, a spus cu amărăciune:

— Cavourile acestea costisitoare sunt construite pe locul unde au fost morminte vechi și aparțin foștilor președinți de țară... Primul din față, precum se poate citi, aparține familiei Petru Lucinski! Mai spre biserică, tot după ce s-au vandalizat mormintele străbune, stau cavourile construite de către fostul președinte, Iurie Roșca și alți businessmani... Eram prezent când s-au vandalizat mormintele istorice cu excavatorul....S-au fărîmat sicrie, d-au scos din pământ bucați de pâr de om, saci întregi cu oase, cranii, care mai apoi s-au dus într-o direcție necunoscută. Precum vedeți, acum stau amplasate morminte luxoase ale boierilor noștri, care deja (unii dintre ei încă sunt în viață) au început să monopolizeze veșnicia, cocoțându-se la locul cel mai de cinste din Cimitirul Central! De ce nu le-a ajuns curajul să-și facă panteoanele de familie undeva pe un loc unde nu erau morminte?!.. Astăzi, observ cum vin unii disperăți, căutând să pună flori la mormintele străbunilor, dar nu le găsesc... fiindcă alde Petru Lucinski, atotputernicul, a dorit să se înveșnicească pentru istorie, chiar la intrare! Socot că Lucinski, ca și Iurie Roșca, nu are nici un merit deosebit pentru țara noastră, deoarece în perioada aflării lor la putere m-au adus la starea de cerșetor... Mi-am pierdut serviciul, casa... Dumneata ai auzit că Petru Lucinski, în afară că știe a zâmbi frumos, sau Iura Roșca, care poate vorbi încontinuu 24 de ore, să te înnebunească prin bețiile lui de cuvinte, să fi făcut vreo reformă economică, ca lumea să aibă de lucru, să aibă salarii, să nu părăsească țara?! Nu au făcut nimic, dar acum au grijă să își înveșnicească memoria la Țăntirul Central, peste oseminte strămoșești! Boschetarul se agita, striga, gesticulînd, incomodându-mă, încontinuu: Actualii boieri, cu bani mari,

fac totul ca să-și dobândească un locușor pe acest petic de pământ un de sunt mormintele lui Nicolae Sulac, Grigore Vieru, Ion Vatamanu, Usatiuc-Bulgăr, Crihan! Vor și ei să se bage în istorie, la loc de frunte. Deocamdată mormintele sunt ridicate, dar încă nu-i înmormântat nimeni. Cavourile anonimilor (deocamdată!) așteaptă!... Credeți, că acești „făptuitori”

înețeleg că vandalizează mormintele altora? Cred că nu... și boschetarul, având cunoștință de cauză, m-a informat: Toți, cei cu sacul de bani, tind să-și facă aici, la locul de la intrare un locușor, dar spațiul e ocupat de morminte vechi. Și atunci dâșii corup, lucrătorii cimitirului, care având indicație unde trebuie să elibereze un loc, tainic, o încep cu... distrugerea cu ajutorul ciocanului a fotografiilor de pe mormintele vechi, apoi, peste o vreme distrug o bucată de cruce, apoi se fură o criptă, până... locul devine ca și cum fără de stăpân. După care apare un mormânt al unei rude de oameni de bani gata, iar mai apoi locul se tot eliberează sub diferite pretexte neînțelese, până apar panteoane, cavouri moderne... Obrăznicia simțului de măsură creștinească, dovedește că dâșii niciodată nu s-au temut și nu se tem de Dumnezeu... Nu totul constă în bani și îi blestemă lumea! Părinții mei, nu se liniștea agitatul boschetar, și-au găsit locul de veci la o margine de cimitir, pe un loc gol, în satul meu de baștină fără a atinge somnul de veci al altora. Părinții mei au supraviețuit războiul, foamea, apoi toată viața au muncit cinstit... Alde Lucinschi, nu a făcut nimic pentru noi, decât s-a aflat la muncă! Ca milioane de moldoveni. Doar că el a tras niște foloase deosebite pentru interesul personal. Și-a făcut feciorașul unul din cei mai avuți oameni din Basarabia, se laudă mereu că își aranjează nepoții... El a făcut în viața lui cu mult mai mult decât părinții mei. Dar., a încheiat boschetarul din poarta cimitirului, cu revoltă în ochi, precum sunt mii, sute de mii, astăzi prin satele și orașele noastre pline de sărăcie, nu totdeauna banul e totul. Este sfântă sovestea, omenia, rușinea, modestia și simțul măsurii. Și

acest lucru creștinesc nu trebuie să-l uite demnitarii, chiar și atunci când cu un picior ești deja spre lumea cealaltă...

Nu am putut verifica toate cele aflate de la acest om necăjit de soartă. Nici să fiu de acord cu toate spuse de el. Știu doar, că faptele urâte de către fiecare din noi, îndeosebi acelea cu reavoință, sunt spuse legii bumerangului.

UN JAZZ PENTRU MILENIUL III

Cu trecerea anilor ajungem să obținem dreptul moral la o analiză a celor trăite, să ne exprimăm opinia, să presupunem ce s-a întâmplat și ce se întâmplă cu noi, actul contemplării oferindu-ne retrospectivii tot mai clare și o mai calculată perspectivă. În vreme ce evenimentele se gâlcesc contradictoriu, marcând pe răbojul timpului istoria vieții fiecăruia, ea, viața ne lasă loc și pentru bucurie și pentru necaz, ca să învățăm momentele tragice. Odată ce te-ai născut, neapărat ești legat de palma de pământ unde ți se creează universul Patriei, iar în decursul vieții dorești o claritate, o limpezire a istoriei, care ne spune ce s-a petrecut și ce se petrece în ochii tăi. Dorești a pătrunde

în esența unor evenimente, fenomene neclare, ce nu le-au lămurit predecesorii, poate din motivul, că nu le-au permis factorii subiectivi și obiectivi ai zilelor trăite de ei. Și fiecare caz în parte se contopește cu destinul unei generații. Înainte de a înregistra un salt calitativ la o altă spirală a infinitului. Într-o bună zi începi să te întrebi mai insistent, filosofic: cum se face că unii în orice împrejurări, adună bogății fabuloase, reușesc a le camufla (pe când alții abia de-și duc zilele în mizerie) nici să le pese (ba chiar se bucură!) când fură obraznic șansele multor semeni de-ai lor. Se pare că o piață rea sau o gigantică mână din umbră rânduiește în taină niște lucruri pe care rațiunea umană încă nu le poate clar explica... Încerc și eu să-mi expun punctul de vedere asupra unor observații, analize efectuate în decursul vieții pe care am trăit-o. Am avut o copilărie magnifică în satul de baștină, Inești (Ineasca) de lângă Telenești, apoi după ce abia lăsasem mantia adolescenței acasă, mă pomenesc elev la o școală profesională din inima capitalei republicii. Dacă până atunci crescusem în leagănul limbii române, educat de tradițiile populare, modul de gospodărire al părinților, deodată, la Chișinău m-am pomenit în altă lume. Peste tot se vorbea rusește, graiul matern erai nevoit să-l ascunzi în buzunare pentru a-l scoate, atunci când te întorceai în sat. Chiar **nacealnicii** moldoveni, dacă te adresai la ei cu vreo întrebare, îți răspundeau rusește. Credeam atunci că este o joacă, nepricepând că în realitate aceasta înseamnă ceva mai serios. Apoi am fost mobilizat în armată și acolo, fusesem obligat să însușesc o limbă străină, limba lui Lenin, precum au făcut-o toți contemporanii mei la acea vreme. Ofițerii sovietici, la orele politice, ne convingeau cu toată seriozitatea, să ne gândim la viitor: dacă dorim să devenim cineva în viață, este necesar să intrăm în rândurile Particului Comunist al URSS. Pe atunci, în primul rând mă gândeam, după armată, să-mi continui studiile superioare la facultatea de drept din Chișinău. În orele de răgaz, fiindcă, părinții îmi

trimeseseră manuale în limba maternă, mă pregăteam intens, însușind programa de studii, pentru a mi le continua odată cu revenirea la baștină. Spre sfârșitul serviciului militar, la insistența comandamentului, am dobândit recomandare din partea a doi ofițeri, să fiu înaintat candidat în membrii Partidului Comunist. Dar n-am izbutit să-mi ating scopul. Termenul de candidat în membrii de partid era aproximativ un an, căci îmi sosise ora de revenire acasă. După demobilizare, din armata sovietică firește, revin la Chișinău, susțin cu dificultate admiterea, mă pomenesc student la Facultatea de Drept. Am prezentat secretarului organizației de partid acele recomandări din armată, dar acesta m-a privit suspect, după care mi-a zis:

– Asta încă nu înseamnă nimica. Ele, documentele, se anulează. Este nevoie să te cunoaștem, numai după aceea te vom putea recomanda în partid...

N-am dat nici o însemnătate aceluia refuz, păstrând doar o amintire personală, că odată avusem șansa de a deveni membru al pcus. Eram fericit că-mi împlinisem visul, mergeam zilnic la bibliotecă, fascinat de lumea cărților. Deprinsesem a mă descurca în limba rusă, citeam cu râvnă manualele editate la Moscova, bucurându-mă că am ocazia de a pătrunde în tainele jurisprudenței. În sine îi compătimeam pe mulți dintre colegii mei rămași la sat, care nu izbutiseră să devină studenți. Și îndată, chiar din primul an de studii am observat că toate prelegerile susținute atât de lectorii autohtoni cât și cei de alte naționalități ni se citeau în exclusivitate în limba rusă, deși ne consideram grupe moldovenești. Profesorii moldoveni, uneori vorbeau pocit, necărturar, în limba rusă, dar o făceau cu o ambiție și o insistență vădită, convingși că așa stau lucrurile. Nici unul dintre ei nu dorea să facă vreo abatere, cu excepția celui de la istoria pcus, și a celui de la teoria statului și a dreptului, că- rora le sunt recunoscător și azi. Setos de cunoștințe încercam a mă abate de la toate cele văzute, convins că este nevoie de a acapara cât mai multă informație. Asaltam biblioteca universitară, de altfel, bogată, secundat pururi de dicționarul explicativ al limbii române, la care avea acces liber orice student. La orele facultative studiam suplimentar, din manualele rusești, câte ceva din istoria poporului român, creîndu-mi-se unele concepții față de această problemă. Deprins încă de la școala medie din Telenești, unde am învățat doi ani, oricând, dacă chestiile se refereau la istoria Moldovei, citeam unele concluzii printre rânduri. Mai ascultam sistematic radio București, unica sursă de informație vie de peste Prut, cu celebrii ei comentatori sportivi, predilecțiile filologului A. Graur, referitor la limba română, astfel, începând a formula o părere paralelă despre farmecul și dulceața limbii materne. Oricât de multe osanale nu încercau lectorii, studenții din grupele ruse, să-i aducă limbii lui Pușkin, studiind, am ajuns la ferma convingere că prin nimic ea nu întrece frumusețea și bogăția limbii noastre... Am mai avut niște părinți care au apucat vremile când trăiau în Țara Românească, povestindu-ne despre tinerețea lor și, pe la mijlocul anului, începuseră în mintea mea să apară multe semne de întrebare. Eram pasionat a studia viața popoarelor din Europa, care de altfel în decursul dezvoltării lor, au trecut prin grele cumpene, totuși și-au păstrat integritatea teritorială, identitatea

limbii. Făcând aceste grade de comparație, citind literatură despre Napoleon, Janna d'Arc, Ian Jijca, Juzepe Garibaldi, Hristo Botev, Minin și Pojarski ș.a. am ajuns la convingerea că popoarele, când le-au cerut intemperiiile timpului, au creat personalități, care și-au asumat responsabilitatea în situația concretă și au dus neamul spre lumină, s-au ivit însă și mai multe semne de nedumirire. Și de ce, adică, la noi, în Moldova, care este pământ românesc, să se ignoreze limba maternă, fiind abuziv înlocuită peste tot cu cea rusă? De ce lectorii, profesorii noștri, nu se stimează cât de cât ca să ne citească prelegerile în maternă? De ce acei de la conducerea republicii, când își țin discursurile în fața poporului, la radio, la televiziune, vorbesc o limbă străină lor? Oare nu au mândrie națională, oare dâșii nu înțeleg că avem și noi o limbă veche, bogată și foarte frumoasă? Cineva din profesori, dacă și îndrăzneau să spună ceva, românește, parcă scoteau cuvintele cu fărâmituri, din buzunar, deoarece, din mijlocul aulei, neapărat, cineva striga enervat: Govorite, ctiobâ vsem bâlo poneatno! (Vorbiți ca să fie pe înțelesul tuturor!) Era de ajuns ca între o duzină-două de moldoveni să fie prezent un vorbitor de limba rusă, ca toată convorbirea din acea companie să fie... pe înțelesul tuturor. Adică, în rusește. O mare contribuție o aduceau profesorii. Atunci, când făceau referire la istoria statului și dreptului, de ce nu vorbeau adevărul (adeseori întâlnit în manualele rusești, de altfel!) despre istoria relațiilor dintre URSS și România. Mai ales în perioada de la începutul secolului și cea de la 1940? Ba dimpotrivă. Unii lectori, mai ales de naționalitate română, vorbeau cu mare dispreț despre România, despre istoria ei, despre tot ce era românesc. La istoria RSS Moldovenești, referindu-se la anul 1917-1918, când se petrecuse actul Unirii, lectorul flutura monografia semnată de el, despre trădătorii neamului din Sfatul Țării, apoi despre lupta poporului moldovenesc împotriva regimului român și despre multrâvnita eliberare de către tancurile rusești ale Basarabiei la 28 iunie 1940. În susținerea profesorului, cu referate ieșeau la tribune studenți, și cu mult elan, convingere îi condamnau pe dușmanii români, care au îndrăznit în acea perioadă istorică să înrobească poporul moldovenesc... Acest lucru, de rând cu unii studenți capabili, îl făceau mai ales acei colegi, care nu prea asudau pe băncile aulelor la celelalte obiecte. Uneori eram invitați, după lecții, într-o sală mare, ca vreun pofit de la societatea de știință, să ne citească unele date suplimentare din actualitatea internațională, referindu-se numaidecât la politica României, ai cărei conducători, evident, tânjesc după teritoriile Basarabiei și Bucovinei retrocedate la 1940. Și tot acea persoană ne avertiza, ca printre altele, că unii dintre studenți, prea serios studiază istoria Moldovei, ca în unele discuții să-și expună punctul lor de vedere. Eram avertizați că aceste chestiuni se depistează ușor, iar un viitor jurist nu poate avea loc în societatea sovietică, dacă contravin intereselor teritoriale ale statului în care trăiește. Lectorul cu pricina aducea exemple despre unele evenimente petrecute la Chișinău cu participarea naționaliștilor, care au adunat florile de la postamentul lui Lenin și le-au dus la cel al lui Ștefan cel Mare; cum în capitală au apărut într-o noapte niște inscripții antisovietice, proromânești pe frontalul unor edificii, cum se

răspândesc uneori foi volante, cu chemări vădite la amenințarea Puterii Sovietice în ținut. Ni se mai amintea că nu demult au fost arestați dușmanii Puterii Sovietice alde oarecare Ghimpu, Usatiuc, Graur, Șoltoianu care au mizat pe reunirea cu România, dar s-au ales cu ani grei de închisoare... În cele din urmă cel de la tribună ne chema să fim vigilenți, iar dacă vom afla câte ceva din acest domeniu, neapărat suntem datori să anunțăm decanatul. Iar cine v-a îndrăzni să camufleze adevărul, este sortit exmatriculării... Îi chema în primul rând să supravegheze climatul politic la facultate pe membrii de partid. Mi-am dat seama de ce aceștea se bucurau de favoruri. Evident, ei aveau totdeauna loc în cămin, bursă, note exagerate la examene, ei deveneau președinți ai organizațiilor obștești, capi prin syndicate, comsomoale, incluși în componența unor delegații care plecau în voiajuri peste hotare... Tot aceea, adeseori lipseau de la lecții, fără a li se face mizerie. Vădit se contura un fel de castă favorizată și asta mă revolta. N-am îndrăznit însă a mă indigna în public, decât mi-am destăinuit păsul prietenului familiei noastre, fost economist de prestigiu din Republica Moldova

– Asemenea lucruri se petrec nu numai la facultatea sau Universitatea voastră, ci peste tot, în orice colectiv, îmi confesonă el în timpul discuției solitarte. De ce? Moldova dintre Prut și Nistru este o colonie rusească, iar colonizatorii sunt datori s-o mențină mereu în pârgھیile lor de fier, făcând acest lucru prin oamenii lor din centru, de la Moscova, dar și mai ales... cu mâinile autohtonilor, ale cozielor de topor... La Moscova, sau prin pădurile Rusiei sunt amplasate instituții speciale care se ocupă, în exclusivitate, de studierea regiunilor Imperiului Sovietic, acolo unde acum își au zona de interese. Se studiază și știu foarte bine tradițiile, obiceiurile, dar mai ales slăbiciunile poporului din zonă. Tot acolo sunt pregătite persoane din originea acestui neam, care ulterior sunt trimise ca lideri ai organizațiilor de partid, care conduc masele și supraveghează minuțios climatul politic în ținut, sistematic raportând despre aceasta la Centru. Pentru a se exercita activitatea pe teren este nevoie de oameni afiliați interesului serviciilor secrete... Statul sovietic este un neobosit supraveghetor de noapte, care veghează pulsul vieții prin oamenii lui selecți... Aceștea sunt chemați, mai ales din interior, să distrugă orice încercare de uzurpare a idealurilor socialiste în RSS Moldovenească, dar mai ales, crearea nucleului de intelectualitate ce ar trezi conștiința națională în mase, chemându-le să se consolideze în lupta pentru reîntregirea țării noastre, România. Pentru aceasta ocupații sovietici și-au creat servicii speciale, cu ajutorul cărora angajează, convertește persoane din orice sferă a vieții publice. Aceste persoane autohtone, mai ales, sunt obligate să colaboreze cu serviciile speciale. Adică, ei angajează turnători, mai ales persoane cu anumite vicii. Metehnele acestor cozi de topor, care, uneori cu plăcere acceptă colaborarea, preventiv sunt studiate de către serviciile speciale de la o vârstă fragedă; de când insul e școlar, sau student... La această categorie sunt convertiți în primul rând linguiștorii, bătăranii avizi după bani, carieriști, cei care nu au nici un simț național, afemeiații, bețivanii, homosexualii, cei care s-au com-

promis în fața legii. De exemplu, a comis o fraudă, l-au depistat, apoi, organele respective, prin manierele lor bine chibzuite, îl pun în fața dilemei: va colabora cu ei, sau este predat justiției. Omul, cu metehne, în asemenea cazuri, cedează... și intră în colaborare, în cârdășie cu aceste servicii, de unde nu mai poate să iasă din joc, sau să se autodivulge. Dacă încearcă s-o facă, el poate s-o pățească rău: ori nimerește la închisoare (în cel mai bun caz), dar cel mai frecvent – nimerește la țințirim!.. Prin aceleași metode, mai sunt angajate și persoane deștepte, care au simțul patriotic de român, național, pintre care sunt chiar poeți, pictori, scriitori, dar care de asemenea au vicii de altă natură: sunt bolnavi de grandomanie, sau doresc s-ajungă cu orice preț, în rolul de lider, pe care nu-l pot obține, decât cu ajutorul unor factori externi, subiectivi, chiar și prin intermediul unei soții rusoaice, care demult este afiliată la KGB... În această tagmă pot fi incluși și mulți lucrători ai bisericii. Mulți dintre preoți au colaborat și colaborează direct cu structurile KGB-ului... Nemaivorbind de persoanele care sunt legate de politica statului. Crezi că există în RSSM vreun politician român, vreun artist renumit fără ca soția lui să nu fie rusoaică? Nu generalizez, dar... Bănuiesc că există și alte modalități de angajare a turnătorilor, de a-i infiltra dibaci în sfera deservirii sociale, prin uniunile de creație, organe ale justiției, pedagogice, financiare, bisericesti, chiar și printre pușcăriași, nemaivorbind de grupele studențești. Acești turnători sunt mereu în supraveghere. Încă din timpurile cele mai vechi, dar mai ales pe timpul lui Napoleon Bonaparte (în Franța), Bechen-dorf (în Rusia țaristă) existau mai multe structuri secrete, care aveau menirea să se controleze unele pe altele cum păstrează turnătorii confidențialitatea. Serviciile secrete ale pcus, au menire diferită; de a răspândi diferite zvonuri, anecdote, a dezinforma masele referitor la un oarecare eveniment ce prezintă interesul zilei, de a provoca vreo persoană cu viziuni progresiste, care are spirit revoluționar, iar dacă necesită cauza, ei pot recurge foarte fin la lichidarea individului. Procedeele de exterminare sunt abominabile; rezultatul decesului persoanei poate fi trăsnetul cerului, accidentul rutier, o moarte stupidă, când acesta încearcă să repare firul electric defectat în casă, să se înece într-o piscină ș.a... Turnătorii cunosc acest lucru și, odată angajați, nicidecum nu se descoperă, orice nu s-ar întâmpla. Dacă vreun apropiat încearcă să-l bănuiască în colaborarea lui cu KGB-ul, pentru a-și nega apartenența la serviciile secrete, turnătorul poate să iasă în public, să se jure pe Biblie, pe copiii lui, pe tot ce are mai sfânt. Despre faptul că el este agentul KGB-ului e dorit să nu știe chiar celălalt soț. Chestiunea este cunoscută doar de un cerc restrâns al conducerii. Adică cei ce reprezintă Puterea, vârful piramidei. Cu ei, edilii conduc activitatea din umbră, mai cu seamă spiritele maselor. Este adevăratul mecanism de realizare și menținere a Puterii. Ești băiat bun, mi-a spus amicul familiei noastre, și nu este exclus să fii atras și tu în mreaja acestor jocuri, care este cea mai abominabilă armă ai ideologiei pcus. Posibil e ca să ți se propună vreo călătorie într-un detașament studențesc peste hotare. Să știi, că în componența oricărui colectiv, care pleacă peste graniță sunt infiltrați mai mulți colaboratori ai KGBului, nemaivorbind

de turnători, despre existența cărora unul despre altul nici nu pot ști. La facultatea voastră, poate mai puțin decât la filologi, sau bibliotecari, istorici, dar totuna sunt mulți turnători, din rândurile studenților, provocatori mai ales de discuții pe tema națională. Persoanele în cauză, precum am spus, sunt atât de camuflate, încât nici nu poți bănuî apartenența lor la categoria despre care vorbim... Nu m-au încântat destăinuirile amicului, bănuind că este o pură imaginație aproape bolnăvicioasă asupra unor lucruri care nu există. Serviciile secrete ale securității, la părerea mea sunt benefice în cadrul unui stat la menținerea ordinii, combaterea crimei organizate, prevenirea actelor teroriste, menținerea ordinii publice în cadrul frontierelor, lupta cu diversiunile, contra spionilor... De ce oare mi-a spus omul niște lucruri cu totul senzaționale, despre care el vorbea doar analizându-le ca pe niște presupuneri? De unde putea face asemenea deducții un om, care fusese deportat, împreună cu părinții în Siberia, pe timpul lui Stalin, neavând, precum a zis el, o cât de mică atribuție la natura serviciilor respective. Nu i-am luat cuvintele în serios, dar, într-un fel oarecare m-a făcut să fiu mai prudent. Deja la anul doi de studenție, devenisem exemplar la purtare și la învățătură, am observat că începusem să trezesc interesul deosebit al unor profesori și colegi. Unii profesori, întâlnindu-mă ocazional prin coridor la recreațiile mari, mă provocau la discuții de felul: ce atitudine am față de România, dacă mă încântă succesul selecționatei românești de gimnastică; ce cred despre copilul-minune Nadia Comăneci... de sunt pasionat de literatura română, observând că-l citesc pe Eminescu în original, ce alte cărți recente am mai citit. Un cunoscut de la facultatea de matematici, moldovean de oraș, cu o limbă maternă cizelată, cult, bine educat, mă invita adeseori în compania sa, mereu indignându-se despre faptul cum sunt scrise firmele pe străzile Chișinăului – în rusește, cercând mereu să aflu de la mine: de ce nu avem mândrie națională, de ce nu ne răzvrătim contra rusificării în RSS Moldovenească... Întreținându-mă cu ei, mă străduiam să fiu atent la răspunsuri, menținând firul convorbirilor într-un făgaș "oficial". Am făcut-o cu bunăștiință, dorind să aflu dacă amicul familiei noastre avuse dreptate, atunci când mă prevenise.

Efectul l-am sesizat. La finele anului de învățământ, am fost declarat de la tribuna universitară un student exemplar, un potențial candidat în membrii de partid, iar ca o mulțumire, din partea rectoratului, vara am fost inclus în rândurile detașamentului studentesc care pleca în Bulgaria.

M-am bucurat, firește. Învățătura oricând mi s-a dat nespus de greu, nicicând nu m-am considerat un student capabil. Doream să devin și membru de partid, cunoscând, că astfel voi putea obține o perspectivă în viața de mai departe. Era un mare noroc să ai posibilitatea ca la mijlocul anilor '70, când URSS își păzea frontierele cu strășnicie, să mergi în vizită peste hotare, în Europa. Mai știind că voi avea ocazia să trec prin România. În ajunul plecării noastre am fost instruiți de niște persoane, ca să fim prudenți atunci când ne vom afla în străinătate și să fim exemplul de student al țării sovietelor. Ni s-au anunțat restricții când ne vom afla în treacăt

prin România. În țara trandafirilor am petrecut foarte bine. Eram tânăr, dornic de lucruri frumoase, cântam la chitară, încântam bulgăroaicele cu vocea mea. Cu toate-acestea, acolo am surprins câteva persoane din detașamentul nostru, care ne tot provocau la discuții cu tentă politică, cu referință la frații de peste Prut. Făcând în sinea mea o analiză a fiecărui individ din componența aceluia grup de studenți de la toate facultățile Universității din Chișinău delegat acolo, am intuit vreo șase persoane, care aveau legături cu organizația, numele căreia îl pronunțam cu frică nu numai noi, studenții: KGB. După absolvirea universității anume acei suspecți de mine au devenit angajați oficiali ai acestei organizații. Vreo opt la număr. Nu știu cum, dar după aceea vară n-am mai vrut să fiu exemplar la toate. Așa este caracterul meu, ca să nu depind de voința cuiva și am început să-mi spun deschis punctul meu de vedere față de multe chestiuni delicate; chiar și despre părerea față de România.

– De ce se vorbește atât de arrogant față de o țară socialistă? m-am revoltat odată la o lecție de comunism științific. Doar împreună avem același ideal, construirea societății noi... Iar pe lângă toate avem aceeași limbă, aceeași istorie!?

Aflând despre acesta bunul nostru prieten, bolnav deja, m-a privit plin de compătimire, doar zicându-mi:

– Ți-ai pus în pericol viitorul. De acum, oricât de bine n-ai termina facultatea, nu mai poți deveni anchetator, avocat, notar, procuror, decât doar un simplu consilier juridic...Păze! Doar nici membru de partid nu ești. Iar întru cimentarea intelectualității naționale, decapitată de ruși după 1940, ar fi fost bine, întru renașterea ei, să recurgi la acest compromis de camuflare... Ulterior, regretam că n-am continuat să fiu artist al timpului. Tristețea s-a adâncit și mai mult pe chip, într-o zi de primăvară timpurie, când prietenul familiei noastre a decedat, plecând în lumea celor drepte... Așa și n-am mai putut afla de unde cunoștea dânsul toate cele care mi le-a povestit. Am rămas pe unda vieții, pentru a medita toate cele auzite de la el, ca în decursul multor ani să cuget independent, și să fac unele deducții de la distanță, chibzuind că ele pot fi și o pură fantezie, iar odată ce societatea noastră a pășit pe făgașul democrației, ai dreptul constituțional la cuvânt: să te exprimi așa cum gândești, fără a pune în pericol uzurparea puterii timpului. Amicul a fost o excepție din pușinii reprezentanți ai timpului, care mai constituiau atunci intelectualitatea autohtonă, intelectualitate, care parcă o aveam, dar a cărei activitate era anihilată și nu prea se observa.

Fenomenul de renaștere a intelectualității basarabene după 1940 își are miracolele sale istorice.

Oamenii în vârstă mărturisesc că imediat după război, după ce o parte din intelectualitatea națională fusese deportată, sau nimicită prin împușcări masive de către nkvedişti, iar altă parte nevoită să emigreze peste Prut ca să nu fie masacrată definitiv, în enclava Basarabiei au năvălit puhoai de populație rusofonă, care îndată au ocupat posturi de conducere. Acele persoane imediat au introdus peste tot limba rusă, stabilindu-se cu preponderență cu traiul prin orașe și orașele, centre raionale.

Într-un singur deceniu, prin contribuția ocupanților sovietici, orașele complect au devenit rusificate. Se creau în masă familii mixte, copiii cărora, firește, deveneau... ruși. Membrii acestor familii au și fost de atunci încoace favorizați cu posturi înalte. Anume acei moldoveni rusificați foarte curând au și devenit platforma de bază pe care s-a creat nucleul burgheziei compradore. Îndată după război s-a făcut o tentativă de a-i plasa prin majoritatea instituțiilor de conducere pe transnistreni, care încă de la 1790 erau cu rușii, dar foarte curînd Moscova a înțeles că este greu de mizat pe ei, fiindcă sărmăneii, din cauza politicii staliniste din anii '30, le fusese și lor decapitată intelectualitatea, iar în afară de aceasta ei nu prea cunoșteau realitatea din ținut. Politica de cotopire rusească după 1940, a fost orientată în primul rând spre anihilarea elementului românesc prin intimidările sus-amintite, iar la orașe și sate, de schimbat procentul demografic, în favoarea naționalităților rusofile. O mare contribuție în această privință, de denaționalizare a Basarabiei și a Nordului Bucovinei, și-au adus-o ucrainenii, care au reușit foarte multe prin acțiunile lor șovine. Toate aceste măsuri criminale se înfăptuiau cu bună-știința Moscovei, care cu anii obțineau un sprijin din partea moldovenilor convertiți ușor la politica de expansiune a șovinismului velicorus. Lucrul ei îl înfăptuiau, la părerea mea, prin intermediul serviciilor speciale secrete, punând în capul localităților cozi de topor, trădători ai neamului, cei care alcătuiau listele oamenilor ca să fie condamnați, nimiciți, deportați în Siberia.

Desigur, metropola avea în punctul ei de vedere și convertirea economiei la interesele ei. RSS Moldovenească a fost unită la sistemul economic, dar mai ales energetic unic al URSS; toate căile ferate s-au standartizat, spre deosebire de întreaga Europă, la acel sovietic. Ca un eșalon de vagoane să treacă Prutul era și este nevoie de a li se schimba roțile, ceea ce mai constituie și azi o procedură costisitoare și incomodă. În acea perioadă postbelică s-a efectuat, după părerea mea, și o masivă angajare ale persoanelor autohtone în serviciile secrete ale URSS-ului, care ocupase Basarabia și Bucovina de Nord. În afară de acest factor, întru schimbarea procentului demografic, de la 1940 încoace, n-au încetinit să curgă peste Basarabia, din toate colțurile imperiului Sovietic, puhoai de specialiști de înaltă calificare, care îndată, prin lege, obțineau posturi cu salarii bune, apartamente pe gratis la orașe, mai ales în Chișinău. Ocupanții se instalau de minune în casele acelor sute și mii de români, deportați în Siberia, de altfel, la o adică, naționalizate. Deci, pătura birocrăției rusofile fusese creată, iar la muncile grele erau amplasați băștinașii. Sute de mii de săteni erau aduși prin orașe ca să construiască uzine, fabrici, apartamente, pe care mai apoi le luau sub aripa lor specialiștii veniți din fundurile Rusiei. La sate, cu agricultura și muncile grele se ocupau robii băștinași, ca toată producția lor să fie vândută de către centru... Evident, URSS nu declara această chestie, ci o făcea parcă fin, prin intermediul serviciilor unor organizații afiliate la cele secrete ale regimului comunist (sistema de pașaportizare cu renumita și odioasa viză de reședință, prin care era stăvilit accesul băștinașilor cu traiul în orașe), ce avea misiunea de

a transforma întreg globul într-un singur stat, într-o singură națiune (sovietică, dar de fapt, rusă!). În ansamblul geopolitic, am impresia că Basarabia la acea vreme era în situația unei domnișoare înțemnițate, spre care au acces liber criminalii, care o violau, dar dădeau voie să se plângă sau să mizeze pe ajutorul cuiva. România, socialistă și ea, cu lingăii ei de la putere, păstra neutralitate prin declarațiile lor fa-riseice, că nu au nici un interes sau pretenție teritorială față de vecinii de la Răsărit. În acea perioadă s-a demonstrat încă o dată lumii întregi calitatea noastră națională: dă-mi o pace pentru două... Am fost de părerea că există la o anumită etapă istorică noțiunea de popor eliberator. De exemplu, fiind în Bulgaria, poporul de acolo, consideră Rusia eliberatorul lor de sub jugul turcesc. Mi se pare că rușii o perioadă îndelungată a istoriei pot fi considerați, față de români, un popor cuceritor, ocupant, invadator. De ce spun așa? Doresc ca cititorul să se întrebe: de când Basarabia a fost sub călcâiul rusesc, cine din marile minți ale Rusiei, s-a împotrivit politicii ei de cucerire față de români? Ați întâlnit undeva ca Pușkin, Tolstoi, Dostoievski, Cehov, sau altcineva să condamne acest lucru? Eu unul nu am întâlnit nicăieri. Dar ce păcat, că asemenea minți lucide, progresiste, care au și călătorit în timpul vieții lor pe aceste meleaguri vitregite, nu și-au exprimat opinia în nici un fel. Deci, ei au trăit împăcați cu faptul că este normal de a batjocori pe memoria și demnitatea unui popor mic de la porțile Europei...

După războiul trecut, în Basarabia, prin politica lor de denaționalizare, rușii au recurs ca niciodată până atunci, la crearea coloanei a cincea. Coloana a cincea o formează un stat, pentru a avea sprijinul care se cuvine pe un teritoriu ocupat, pentru a-l menține cât mai trainic în pârgghiile sale de dominație. Ea este alcătuită din progeniturile cuceritorilor, precum și din naționalii convertiți, infiltrați la posturile-cheie, miniștri, șefi de secții, prin toate structurile procuraturii, judecătorești, secretari de partid pe la întreprinderi, radio, televiziune, telecomunicații, arhive, notariat, sistemele de pașaportizare și toate celelalte. Aceste structuri erau sprijinite pe venetici și cozile de topor autohtone. Pentru a cimenta coloana a cincea, spre Moscova erau trimiși la învățătură studenți capabili, dar săraci la buzunar. Acolo ei primeau instrucțiunile necesare, de rînd cu arsenalul de cunoștințe, apoi erau trimiși din nou la baștină ca să slujească intereselor Moscovei. În vârful piramidei Puterii, neapărat plasau un național, de-al nostru, doar ca să fie născut și educat peste Nistru. Al doilea om în RSS Moldovenească, pentru mai multă siguranță, neapărat era adus din Rusia. Studiind evoluția intelectualității basarabene, nevolnic mă opresc la perioada când un grup de tineri entuziasmați, cu studii obținute în orașele Imperiului Rus, au fost capabili ca să înfăptuiască actul Unirii de la 1918. Mă încântă capacitatea lor de a crea într-un timp record cadrul juridic al Sfătului Țării, iar mai apoi, în baza legilor internaționale de atunci, să fie capabili de a mobiliza populația în ținut, într-o perioadă nespuse de complicată a istoriei, din punct de vedere social-politic, și în baza principiilor democratice, să realizeze visul de un secol al românilor basarabeni. De ce s-a putut face acest lucru atunci? Impresia este că la momentul

cela, imboldul unirii a fost creat în nucleul spiritualității naționale, din interior, unde domina conștiința națională de neam, dorința după adevărul istoric, deși trecuse un secol de la răpirea din 1812. Intelectualitatea de atunci nu era total convertită la serviciile speciale ale Imperiului. Nici Imperiul nu crease, fundamental coloana a cincea, care ar fi fost în stare să distrugă din interior imboldul orientat la renașterea conștiinței naționale. Acest lucru nu s-a petrecut la 1988-1991, când se părea că în fruntea mișcării naționale în Basarabia venise un grup și mai solid de intelectuali autohtoni. Dar, despre aceasta voi vorbi mai jos. Revenim la timpurile când intelectualitatea basarabeană se trezise, după calvarurile prin care trecuse. Pe la mijlocul anilor '60, începutul anilor '70 Moscova admisesse prin coloniile ei, care se numeau republici unionale, ca intelectualitatea băștinașă să-și ia avânt. Se petrecea acest lucru, sub presiunea opiniei publice mondiale, în perioada dezghețului hrușciovist. Câțiva ani s-a permis de a face vizită la frații și surorile în România. La Chișinău începuseră a se edita operele clasicii literaturii, se deschisese un magazin de carte românească, de la Moscova se întorsese o pleiadă de actori talentați, fondând teatrul *Luceafărul*, s-au creat primele filme naționale... Tot atunci a luat avânt, însă, și o mișcare de eliberare națională, încheiată tragic cu arestările acelor lideri politici, care aveau ideal reîntregirea țării. Însăpăimântată de trezirea conștiinței naționale, serviciile secrete ale pcus, la mijlocul anilor '70, a stopat principiile democratice, străduindu-se prin toate mijloacele mass-media, să ponegrească în fel și chip tot ce poate fi românesc. România devenise necondiționat o țară ostilă pentru generația de atunci. În viziunea Moscovei, implantată populației din Basarabia. Rusificarea s-a dezlănțuit la maximum. În același timp, Moscova avea grijă, iarăși coordonând cu serviciile secrete ale pcus, ca să pregătească, pentru orice eventualitate, cadre talentate, naționale, pentru a fi parașutate în republicile unionale, la momentul când va fi nevoie. Acuma, privind atent la cei din capul piramidei, al Puterii din Republica Moldova, putem observa persoane cu școală solidă obținută la Moscova. Cunosce un confrate de condei, care se află acuma pe vârful piramidei, cel, care odată ne reprezenta la o vârstă foarte fragedă scriitorimea, în Metropolă. Acuma domnia sa consideră că atunci, mai că era prigonit de către edilii de la Chișinău, în vreme ce la teatre i se jucau piesele destul de mediocre. Iar la Moscova avea apartament și toate favorurile necesare. Când a venit momentul, în mod urgent domnia sa a apărut ca un Luceafăr salvator pe firmamentul politic al țării. Acest fenomen poate ar fi benefic, dacă persoanele în cauză n-ar fi marionetele Moscovei. Desigur, ei, oficial, acest lucru nu-l vor recunoaște niciodată, oricât de mult nu ar cere-o posteritatea. Poate că și în asemenea situație lucrurile sunt mai potrivite. Fie ca în fruntea noastră să steie și securiști, dar deștepți să fie. Doar nu a fost bine la momentul când în fruntea conducerii republicii stăteau cu preponderență absolvenții institutului agricol. Un agronom era și Ministru de interne, și cel al culturii, și acel al ocrotirii sănătății...

Moscova oricând a manevrat cu factorul uman în ținut, realizând planuri mari, de perspectivă. Astfel, la noi colonizarea latentă a continuat vertiginos până la fi-

nele anilor '80, mai ales în partea stângă a Nistrului, construindu-se combinate economice, întreprinderi gigant, de cele mai multe ori, de însemnătate unională, ale complexului militar. Tot acolo, de rând cu schimbarea capitală a procentului demografic, Moscova a mai construit toată infrastructura necesară de a forma, pentru orice eventualitate, un stat-fantomă. Acolo erau primiți la munci grele băștinașii, iar conducerea toată, ca peste tot, străină. Cei care manifestau o cât de mică nemulțumire, erau trecuți de către colaboratorii serviciilor secrete, pe un invizibil registru negru. Chiar specialiștii cu talent, dacă nu corespundeau criteriilor regimului, nu puteau să se angajeze la o fabrică sau întreprindere de prestigiu, din orașele noastre. Ei erau trimiși, marginalizați prin locuri complet lipsite de perspectivă. Câți tineri și tinere talentați au fost marginalizați, încât nu s-a ales nimica din ei, fiindcă asupra lor se năpustea burghezia locală, complet convertită la interesele serviciilor secrete. Adeseori am avut impresia că atunci, ba chiar și acum, în societatea noastră sunt la modă... proștii, fiindcă aceștia sunt mulți, amplasați cu putere în fotolii, se susțin unul pe altul și, astfel, convețuiesc de minune și le este bine. A fi deștept, cu viziune prea progresistă, totdeauna a fost o stavilă pentru progresul prostănacilor. Iar conaționali proști la putere era un lux pentru Moscova. De ce? Era mai ușor de manevrat. Pe când o țară, care se stimează, își promovează intelctele, le stimulează în cadrul ascensiunii lor. Regimul de-atunci se înfricoșa să concentreze la Chișinău prea multe minți lucide, limitându-le accesul prin renumita viză de reședință... Și acum să dăm răspunsul vizibil: cine a poluat cu intelectualitate Chișinăul, Bălțul, Tiraspolul, Tighina, Cahulul, ș.a., dacă nu majoritatea vorbitorilor de limba rusă, denaționalizații. Naționalii erau amplasați chiar și la posturi mai înalte, numai dacă acceptau convertirea la coloana a cincea. Ei erau, cu prioritate secretari de partid, de comsomoale, adjuncți ai miniștrilor, miniștri. Aceștia nu s-au pierdut cu firea în orice împrejurări. Spun acestea revenind iarăși la finele studenției mele, când trebuia să fiu repartizat în câmpul muncii. La vârsta primăverilor albastre, pe la ultimul an de studii, fiind încă celibatar, mă îndrăgostii de o fată simpatcă și deșteaptă. Mă simpatiza și dânsa, și-mi părea că țin fericirea pe podul palmei. La un moment, însă, m-am pomenit îndepărtat de ea, ca foarte degrabă să descopăr că dânsa se căsătorește cu un june cu studii la Sankt-Petersburg. Revenit la Chișinău, el, împreună cu tânăra soție, au devenit lucrători oficiali ai KGB-ului. Poate e o simplă coincidență, dar apare întrebarea: de ce bănuielele mele se intercalează cu prea multe coincidențe de acest fel? Să fie o imaginație bolnavă? Undeva am citit că serviciile secrete, mai ales când e vorba de o persoană cu pondere, ce are autoritate printre masele largi, îi aleg consoarta, cu care acesta va călători prin viață. Presupunerea mea trezește un mare semn de întrebare: oare acele familii sunt cu adevărat fericite? La sfârșitul studenției am simțit că, deja, nimeni nu mai manifesta nici un interes față de persoana mea, deși încheiam învățătura potrivit de bine. Bănuiesc eu, că principalul moment a fost biografia tatălui meu, combatant pe frontul românesc, care la finele războiului din 1944 s-a aflat în lagărele suferințelor, în prizonierat la ruși, timp de trei ani. Tata

adeseori plângea, amintindu-și, zicând:

– Același lucru făceau rușii cu prizonierii, cum se arată în cronicile germane, folosite ca probe delictale la procesul de la Nurenberg... Dragul tatei, dacă vreodată o să fie război și vei lupta pe front, mai bine să te împuști, decât să fii prizonier la inamic...

Și tata îmi aducea numai un exemplu. Rușii au adunat pe un câmp din regiunea Vladimir, de lângă Moscova, într-o iarnă vreo 1500 de prizonieri români, nemți, italieni, unguri și i-au ținut în barăci fără încălzire. Mâncare le dădea sorean, fără de apă și-i puneau la lucru într-o carieră, ca să tragă, înhămați, vagonetele cu nisip, pe o mare distanță până la fabrica de sticlă... Oamenii care mureau ca muștele, tot ei îi îngropau în troiene. Spre primăvară, din 1500 de prizonieri au supraviețuit în jur de o sută. Când s-a dezghețat pământul urgent au fost de-acolo evacuați, deoarece cadavrele îngropate în troiene începuseră a răspândi epidemiile... Apoi tatăl meu, a evadat din prizonierat, a venit acasă și nimeni nu l-a căutat niciodată. Paradoxal, dar bunul meu părinte, revenind la baștină, s-a făcut brigadir în colhoz și s-a aflat în rândurile pcus peste treizeci de ani... Probabil faptul că eram fiul lui a creat cuiva rezerve în sensul avansării mele pe scara ierarhică a societății de atunci. Regimul politic, precum am mai spus, își creează cu râvnă propriile straturi de populație, care să-i accepte și să-i sprijine viabilitatea. Iar ca aceste straturi (atunci și azi) să fie ascultătoare, docile, este necesar de convertit miezul intelectualității, singura care mai poate gândi lucid și care mai poate tulbura, detona liniștea de mlaștină. Adică trebuia ca nucleul intelectualității basarabene să devină, în perspectivă, pentru mulți ani înainte docil Moscovei, Rusiei. Abia acum citim în literatura de memorii despre anumiți agenți ai securității ruse, descoperiți prin Franța, Anglia, America, pe care Rusia i-a infiltrat încă de pe timpurile lui Petru I. Abia în zilele noastre am făcut cunoștință cu odiosul Testament al lui Petru I, nemaivorbind de protocolul adițional secret al Pactului Molotov-Ribbentrop... Nu-i exclus ca sămânța de turnători să fi fost scăpată tot de pe timpul țarismului în solurile fertile ale principatelor românești, după cum vorbește patriotul nostru Paul Gore, în monografia editată recent la Chișinău cu titlul „Anexarea Basarabiei”, sau Mărturisirile lui P. Halippa în cartea sa „Testament pentru urmași”. Cert este că în deceniile 5–8 ale secolului XX, pe teritoriul Moldovei sovietice, Rusia a renovat coloana a cincea, prin activiștii săi convertiți imediat după război, cei care și-au adus contribuția esențială prin pările lor, la deportările consăngenilor în Siberia, apoi ștafeta a fost cu succes preluată prin anii '70 de către progeniturile lor și sunt sigur că, această coloană a cincea, va determina „climatul politic” încă pentru cel puțin un secol înainte în favoarea „intereselor fratelui mai mare”. Această opinie la fel este o presupunere, care nu se bazează de unele probe concrete, însă ajung la concluzia, că orice stat, chiar și atunci când își schimbă regimul politic, se modifică situația istorică, păstrează cu strictețe secretele sale în arhive care, în interesul existenței lui pentru perspectivă nu le divulgă niciodată. Drept argument mai pot servi mărturisirile sincere ale lui Leonid Șebar-

șin, general al KGB-ului rusesc trecut în rezervă, oferite într-un interviu din ziarul moscovit „Komsomoliskaja pravda” de la 3 aprilie 1998, în care spune:” În centru (la Moscova, n.a.) probabil că se cunoaște cea mai mare parte dintre numele agenților de pe loc, dar cei din afara țării (al Rusiei - n.a.) sunt cunoscuți unui cerc restrâns de persoane. Numele agenților din această categorie sunt ocrotite cu cea mai mare strictețe, iar divulgarea lor, practic este imposibilă.” Deci, intuind, încă pe la terminarea învățăturii universitare că nu mai pot fi acceptat de nici un clan birocratico-administrativ, am decis ca să mă dedic... umorului. Fusesem repartizat cu serviciul, ca tânăr specialist, la unul din cele mai mari complexe agroindustriale de creștere a porcilor din raionul Dondușeni, în calitate de... inginer pentru tehnica securității... Văzând rau am luat documentele și am revenit la Chișinău, ca după mari peripeții și falsificare de acte (mi-am făcut clandestin viză de reședință într-un sătuc din preajma capitalei), cu mare dificultate, prin susținerea lui Simion Margine, un bun moldovean-gestionar, am devenit consilier juridic la un trust, care avea menirea... supravegherea funcționării toaletelor publice în toate centrele raionale ale republicii. În acest trust erau angajați în marea majoritate oameni în vârstă, cu medaliile multe pe piept, veniți de pe întinsurile Rusiei, ca să ne... supravegheze funcționarea veceilor publice. Eram adeseori trimis în deplasări prin toată Basarabia, petrecându-mi timpul în compania unor oameni nespuse de interesanți, cu inimă mare, de la care aveam inspirație. Începeam în mare taină să fac primele încercări literare, mai ales că un cunoscut de al meu, de la ziaristică, de cum absolvise facultatea, vertiginos se pomenise aproape în fruntea celui mai prestigios ziar al scriitorilor. El publica articole kilometrice despre toate și despre nimicuri. Devenise foarte curând trufaș, ca un fiu de popă, încât nu-i ajungeai nici cu stâlpu de telegraf la nas. Membru de partid, chiar din primul an de serviciu obținea cu ușurință de la comitetul central al pcm deplasări în țările capitaliste. Era un adevărat mesager al plaiului nostru. Ca s-o închei cu acest tip, față de care n-am avut niciodată probe de apartenența lui la serviciile respective, dânsul și astăzi prosperă în business, iar când voievodul face călătorii în occident, colegul este inclus în componența delegației de stat! Atunci, la începutul anilor '80 aveam impresia că cea mai fidelă, neconvertită organizație ce poate fi în RSSM este, neapărat Uniunea scriitorilor. Eram convinși că anume scriitorii constituie „frișca societății”, iar în fruntea lor, indiscutabil este amplasat patriarhul literaturii noastre originale basarabene, ce fusese prigonit de regimul lui Bodiul, și locuiește pe malul Moscovei. Deci, începusem a face primele încercări literare. Într-o zi treceam timid pragul redacției „Femeia Moldovei”, și, spre surprinderea mea, redactorul Greta Arapu-Bostan și-a asumat răspunderea ca să-mi publice prima nuvelă „Lumina umbrelor”. Era anul 1981. Pe acele timpuri era un vis astral ca să devii Membru al US, deoarece ei se bucurau de mari privilegii: primeau apartamente fără rând, onorariile le erau stabile și bune, toți ca unul cântau cu bucurie și fericire regimul comunist, îl omagiau pe Lenin și partidul – stea îndrumătoare. Se făceau zilele culturii în diferite zone ale URS, în cadrul delegațiilor

cărora erau neapărat incluși condeierii...Pe teritoriul întinsei URSS scriitorii aveau case de creație, unde-și zămisleau cărțile, adunate cu vreun jubileu rotund în volumele operelor alese. Deci, în concepția mea se crease impresia: dacă vrei să huzu-rești în viață este neapărat nevoie să fii rus, membru de partid, ori rusificat, fiu de ministru, iar dacă nu poți fi nici una nici alta, n-ar fi rău să te faci nu atâta scriitor, cât membru al organizației lor. Sincer să fiu, în inima mea prevala dragoste față de cuvântul scris și mai puțin favorurile ce le poate obține un scriitor cu titlu. Având concepția mea față de lucrurile reale din jurul nostru, am presupus că în această uniune sunt demult infiltrați nu numai scriitori sadea, ci și pseudoscriitori, care aveau menirea să exercite unele misiuni ale serviciilor speciale ale statului. Tre-ceam, însă, peste această mentalitate și mi-am pus ca scop să scriu cât mai bine. Curajul meu crescuse după acel debut. Scriam neconținut nuvele, povestiri, începu-sem primul roman. Aveam nevoie să mă familiarizez cu tagma scriitorilor. Odată, având doar titlul de tânăr literator, am plecat cu mari cheltuieli financiare (Membrii Uniunii scriitorilor plăteau un preț iluzoriu) la Casa de Creație din Pițunda, Abhazia. Atunci, cu adevărat, m-am convins în ce rai își creau operele scriitorii sovietici. Condeierii nimeriți acolo locuiau luni întregi în apartamente luxoase, aidoma celorla din hotelurile cu cinci stele. Piscină, jocuri sportive, distractive, filme, dansuri, domnișoare drăguțe, plajă cu nisip auriu în preajmă, aer curat de munte, trapeză de patru ori pe zi la care puteau visa doar oamenii cu mijloace materiale considerabile. Și toate-acestea aproape pe gratis. Din contul fondului literar unional. Acolo se împrieteneau scriitorii din diferite republici, se convenea pentru a-și publica reci-proc operele, prin traduceri, în schimb de valori culturale între republici, care pe atunci, erau obligatorii... Acolo fiind, am aflat pentru prima oară, prin prezența unor persoane de la noi, că dâșșii sunt... scriitori. Nu doresc să fiu obiectiv, dar în anii '70-90 ai secolului nostru, literatura basarabeană nu s-a manifestat prin opere ce ar fi capabile să iasă din cadrul hotarelor noastre. Ce poți scrie, când ramazanul ți-i plin și-n fiecare zi ești ghiftuit? Tocmai asta o fi explicația, că la momentul când s-a de-clanșat restructurarea s-a prăbușit imperiul sovietic, dacă unii din scriitorii ruși, așa-zișii desidenți, au scos din sertare manuscrise curajoase, cu care au produs sen-zații literare, apoi scriitorii noștri, s-au mărginit doar la niște mărturisiri lacrimoge-ne, motivând că nu au putut crea opere de valoare numai din motivul că prea dură era cenzura. Dar cine le-a încurcat să scrie pentru sertare? Sau ce avea scris la mo-mentul destrămării imperiului generația de literați despre foamea organizată din 1946-1947, despre bestiile staliniste?... Timpuri, de altfel prin care au trecut acea pleiadă de scriitori basarabeni, care au fost martorii oculari și erau datori să o facă... Astăzi, când privilegiile scriitorilor s-au dus la fund, se vede cu ochiul liber cine scrie, a fost cu adevărat scriitor, și cine, bănuiesc eu, au îndeplinit anumite funcții de excepție. Este respingător a urmări în ziua de azi, cum scriitorii s-au grupat în găș-culițe și, uitând aproape cu certitudine despre procesul de creație, se batjocoresc unii pe alții, demonstrând care mai de care cât de talentat a fost și este... Critică lite-

rară, ca și literatura în genere, mai că nu există. Iar dacă pe firmamentul literar își face apariția vreun talent cât de cât, gașca cea mai în vârstă se năpustește asupra lui cu toate armamentele pentru a-l distruge. Scriitorii de ieri, în convulsii, își caută balia pierdută a privilegiilor. Se omagiază unul pe altul, fac demersuri către conducere ca să li se dea medalii. Nici să bănuiască că din urma lor vine un val de tineri talentați care, cu adevărat, o să-i măture din cale și, tot ce este posibil, nici nu-și vor aminti de ei. Printre scriitori, bănuiesc eu, au fost mulți turnători, care mereu au destabilizat climatul literar sănătos, pe care cercau să-l păstreze unii talentați de atunci. Sunt sigur că mulți dintre confrății mei de condei, după ani s-au depistat intuitiv, dar acei colaboratori ai KGB-ului, nicicând nu se vor divulga, din motivele expuse mai sus. Și azi, în virtutea intemperiilor timpurilor, statul nostru le garantează taina acelei colaborări, prin litera codului penal, articolul 72, care menționează: „Divulgarea informațiilor, ce constituie secret de stat, de către o persoană, căreia acestea i-au fost încredințate s-au i-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca sa..., se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de la doi la opt ani.” Oare nu este cazul să medităm asupra unor nume, eventual angajați în calitate de informatori, turnători sau alte funcții din serviciile speciale de atunci și de acum? Am convingerea că multe dintre persoanele, care astăzi se află la cârma conducerii de vârf, în virtutea faptului că s-au aflat în fruntea frontului ideologic al pcus, au colaborat evident cu organizația KGB-lui. E un adevăr incontestabil. Odată converțiți, angajați în rândurile coloanei a cincea, ei au contribuit activ la marginalizarea unor intelectuali, chiar au contribuit prin acțiunile lor „nevinovate” la privarea unora de libertate, au combătut mereu naționalismul basarabean, la vremea respectivă acești colaboratori au dat semnătura că vor sluji cu fidelitate idealurilor comuniste ale statului URSS. Astăzi acele persoane se află în vârful piramidei, îi știe toată lumea. Succesorul Imperiului de ieri, este azi este alt stat, Rusia. De aici mă frământă întrebarea, care nu cred să îi lase indiferenți pe mulți dintre noi. Oare acești impositori ai vremilor noastre s-au dezis de acea obligațiune dată prin iscălitură, la îndeplinirea anchetelor de membri ai pcus, de a fi pentru totdeauna fideli idealurilor comuniste?... Parlamentele Poloniei, României, cele din Țările Baltice, încearcă barem a depista colaboratorii fostului KGB, iar în Republica Moldova, independentă și suverană, se tace, de parcă nu i-am fi avut și nici pomină să-i și avem în toate sferile de activitate? Chiar ei nu există nici printre diferitele grupări criminale (după părerea mea, tot create, cu acordul tacit al serviciilor speciale, pentru a destabiliza societatea), care activează semilegal pe teritoriul republicii, intimidându-i pe acei capi ai agenților economici, care, poate și doresc prosperarea țării? Grupările criminale, despre a căror existență cunoaște de la mic la mare, au devenit (nu fără de bunaștința conducerii de vârf) un fel de mediatori dintre masele largi și persoanele de vârf, cei mai activi lobiști în promovarea legilor favorabile unui cerc concret de persoane. Convingerea mea este că majoritatea celor din capul piramidei Puterii au ce au cu acești „mediatori”. Au ei ce au cu cei mai puțin de 10 la sută din populația republi-

cii, care s-a îmbogățit de-a binelea, pentru totdeauna și, după ce s-au adăpostit în faimoasele lor conacuri prin Valea Morilor, și-au asigurat viitorul economic și nu-și prea doresc probleme de prisos. Adeseori conducerea de azi vorbește de la înalta tribună, că își dorește în țară cât mai mulți oameni bogați. E o dorință bună, dar și-a pus oare cineva întrebarea, de unde s-au iscat la noi, peste noapte atâtea băștinași bogați? Analizând evenimentele politice din ultimii ani, am ajuns la următoarea presupunere. Când pe la 1988 lumea la Chișinău ieșea buluc în stradă, revendicând limba maternă, alfabetul latin, tricolorul, în fruntea coloanelor, ca în orice revoluție de pe glob, pășeau niște romantici, ghidați de entuziasmul patriotic și revendicări politice, mai puțin gândindu-se la cele economice. Desigur, mai apoi s-au infiltrat printre acei lideri și mulți provocatori, securiști de toate mâinile, însă Moscova, la acea vreme, prin intermediul instituțiilor sale era preocupată de altele... Știind că odată și odată strada se va potoli, iar gloata va cere demânare, serviciile speciale ale Moscovei au avut grijă, de urgență, să scoată la iveală burghezia compradoră. Adică să o îmbogățească, să concentreze în mâinile unor grupări capitalul financiar, iar apoi, cu ei, să poată dirija țara, care va apărea pe harta globului. Serviciile speciale ale Moscovei, având la îndemână banii partidului, ieșiți de la controlul și evidența societății, i-au repartizat printre agenții secreți ai regimului, persoane de încredere, fidele, de altfel, acaparându-i cu întreg patrimoniul național. Apoi, îndată, au recurs la devalorizarea rublei, lipsind masele automat de avere. Pe acei care o viață au agonsit din sudoare un comând la bătrânețe. Lipsind masele de mijloace, nomenclatura nouă, care s-a amplasat în fotoliul conducerii, au declanșat privatizarea masivă în țară. Cine a putut atunci să cumpere uzinele, fabricile, celelalte bunuri patrimoniale? Desigur, că acei care dispuneau de bani. Într-un cuvânt, agenții secreți, peste noapte au devenit masivii agenți economici. Cu banii partidului, cu susținerea celorla de la Moscova ei au furat cât au putut. Aceste persoane îmbogățite peste noapte, pe la începutul anilor '90 și-au luat o revanșă extraordinară, demonstrând cu bogăția lor, în mod cinic, poporului prost, că acei ce i-au înlăturat prin revoluția străzii de la puterea politică nu sunt, în comparație cu ei, doar niște coate-goale, incapabili să asigure viitorul țării cu o viață normală... În acea perioadă, serviciile speciale ale Moscovei au izbutit să mai convertească, dându-le ceva patrimoniu lor, personal și pe unii, care se făcuseră prin talentul lor lideri ai mișcărilor maselor în străzi. Faceți, vă rog o analiză abstractă și încercați a da răspuns, unde sunt amplasați la ziua de azi acei oratori, care strigau slogane patriotice, cândva la tribunele improvizate de la Teatrul Verde... Veți descoperi, cu siguranță, niște lucruri uimitoare. Toate acestea s-au făcut foarte științific astfel că, într-un scurt timp, Moscova, prin massmedia, prin bani și slăbiciunile noastre tradiționale de a ne bucura când se mulge vaca bine, a compromis definitiv, tot fără concursul conaționalilor noștri, idealul basarabenilor de a exercita la finele secolului nostru unirea cu Patria Mamă, România. Este cazul ca să fac o paralelă dintre intelectualitatea din cadrul „Sfatului Țării”, cea care a unit Basarabia cu Patria și intelectualitatea din perioada

1988–1991. Dacă la 1918 intelectualitatea noastră, precum am menționat anterior, s-a încadrat în lupta pentru eliberare națională din propriul ei elan, entuziasm, având o conștiință patriotică; dorință de a se vedea liberi, independenți de Imperiul Rus, apoi cu intelectualitatea zilelor noastre a fost cu totul altă poveste. Ajungând la perioada de restriște, când imperiului îi fugea pământul de sub picioare, Moscova a apelat la structurile speciale ale pcus; la turnătorii, colaboratorii ei activi, organizând cu ei nucleul de „Mișcare pentru restructurare”. Serviciile speciale de la Moscova au organizat în Basarabia, la părerea mea, partide politice, după ce a fost anulat articolul 6 din Constituția URSS, fronturi de diferite orientări, amplasând în fruntea conducerii acestora oamenii lor. Acești oameni dirijați de ei, de altfel capabili, buni organizatori, oratori, au contribuit mai întâi la distrugerea mișcărilor patriotice ca atare, apoi, lent, neînsemnat, cu ajutorul susținerilor financiare ale magnatilor (banii partidului comunist, dar în esență, banii noștri), prin intermediul voturilor la alegeri, se rânduiesc și se amplasează în fotoliile puterii de la noi. Observați, că masele populare astăzi, în mocirla sărăciei nu mai aspiră spre idealurile reunirii. Iar liderii de atunci, din capul mișcărilor, prosperă și se bucură în cele mai solide fotolii ale puterii. Acei lideri pseudopatriotici astăzi sunt ba capi ai agenților economici, ba au posturi-cheie, sunt ambasadori, referenți, sunt amplasați acolo unde bine se plătește, unde le sunt create condiții bune pentru ei, copiii lor, pentru viitor. De la 1991 încoace, serviciile speciale se ocupă intens cu distrugerea sistematică ale celor create la 1989. Observați câte antimishcări ale serviciilor speciale au apărut în cadrul asociațiilor cum ar fi, ale regimului totalitar, ale ostașilor care au luptat pe frontul românesc. În fruntea organizațiilor pronaționale au fost amplasate persoane medii, care le-au compromis, iar dacă au apărut organisme internaționale de prestigiu, acolo, neapărat au fost amplasat persoane bine controlate și instruite ale Moscovei. Ar fi o greșală de a afirma că intelectualitatea de la noi nu a încercat să procedeze revoluționar, mai altfel și înainte. Dar, în asemenea caz, la vârful instituțiilor colective, neapărat era amplasat omul necesar pentru a destabiliza situația. Chiar și în ceea ce se putea de ignorat... Am în vedere unele chestiuni ale culturii noastre. Televiziunea, precum a fost comunistă, cu emisiunile ei sovietice, așa a și rămas, neschimbată. Doar o ușoară imitare a emisiunilor de tip moscovit arareori dăinuie și astăzi, fiindcă în vârful conducerii ei au venit îndată oamenii, care ani în șir au condus ideologia la comsomoale și pcus. Altă durere a noastră a fost și, din păcate, până astăzi, este cinematografia. De la sfârșitul anilor '60, în cinematografia noastră nu s-a abordat niciodată tema dureroasă a deportărilor basarabenilor, a foamei organizate, a faptelor bandițești comise de către comuniști în ținut. Nici vorbă despre unele cercuri politice din perioada postbelică, care au avut loc în Basarabia. Nimic, la acest compartiment! Dacă au și fost unele încercări, s-a recurs ca înainte la unele opere clasice, în cel mai bun caz, dar așa, iarăși ne-am adâncit în tematica lui moș Ion, mătușa Mărioara, sau filme cu prilejul onomasticii vreunui artist, care a cântat din belșug cântece de felul „Mulțumim partidului”. Poate că cineva a și vrut să fil-

meze alte realități, dar, cu siguranță, din cauza lipsurilor financiare, care trebuie să i le dea oamenii Moscovei, proiectele au rămas pe hârtie...

Un bastion al primăverii revoluționare a încercat să fie Alma Mater din Moldova, cu profesorii ei progresiști, naivii de ei! Corpul didactic a mizat să aducă în fruntea ei un rector cu viziuni progresiste. Munca de amplasare în fruntea Hramului științei de la noi se desfășurase democratic, cinstit. Dar, personal ex-prim ministrul a curmat această inițiativă, aburcându-l voluntar, abuziv, în stilul pcus pe unul, care îndată de a luat sceptrul în mână, a și început să se răfuiască cu oponenții de aici, concediindu-i, nelegitim, sub orice pretext. Folosind ca armă senatul, la cârma căruia erau amplasați oamenii lui, în calitate de matematicieni, filologi, intențenți, puteau efectua epurarea de cadre, față de un microbiolog... Adevărat, revolta celor persecutați a fost din cea mai neașteptată. Pândindu-l pe rectorul cu pricina, l-a atins în veceul public, un ciocănaș la scăfârlie. Este primul caz, când un cap de specialist al istoriei pcus în ținutul nostru a fost ciocănit. Cu toate acestea, Alma Mater s-a izbăvit de profesorii neconvenabili. Lectorii prestigioasei instituții s-au pomenit umiliți, ponegriți, înfricoșați, dezmembrați. Le-a pierit în scurtă vreme orice inițiativă, acum, asemănându-se unei turme de zebre, care, hăituite de lei, când una dintre consoarte cade pradă și este sfâșiată în apropiata vecinătate, privesc tăcute, tabloul devorării, fără a mai arăta vreo împotrivire. Iar satrapul jubilează pe la forumuri și simpozioane, reprezentându-ne victorios cu faimoasele lui cunoștințe în ale partidelor, deja noi și democratice. Nu zadarnic când am încercat, în virtutea profesiei, să contribui la curmarea tuturor porcăriilor de-acolo, acest arhiduece s-a și interesat dacă nu cumva vreuna din odraslele mele învață la Universitate. Cu ce scop a întrebat el? Cred că în cazul dat comentariile sunt de prisos... Ceea ce se mai face și la alte instituții de învățământ superior din Republica Moldova, mai ales la Universitatea de medicină, la acest sfârșit de mileniu, unul Tatăl ceresc știe...

Dar cine face toate aceste schimbări în istoria noastră națională? Cine-s dacă nu copiii și nepoții acelei intelectualități, plăsmuite de Moscova neoimperialismului rusesc? Plăsmuite de către cozile autohtone de topor. Rusia, fără nici un obstacol, avînd uși prin serviciile speciale, oamenii ei lejer își promovează politica de neocolonialism în Basarabia. Mai întâi, cu directul concurs al KGB-ului, cozilor de topor de felul lui Maracuța, Caraman, Iacovlev, și alții au scindat Republica în două state banane: Transnistria și Găgăuzia, iar acuma nimicesc premeditat tot ce este național și de istorie. Se găsesc peste noapte pseudosavanți, care publică monografii cu argumentări în care defăimează istoria băștinașilor. Chiar și patriarhul literaturii noastre, avînd să plătească polițe ocupanților ruși, acest simbol al conștiinței naționale de ieri, azi, arareori se lansează în mass media cu articole ce ponegresc aspirațiile românilor basarabeni. Domnia sa, neluând nici o atitudine față de atrocitățile rusești din Moldova în perioada ocupației lor, despre invazia căzăcimii ruse în Transnistria, politica lor expansionistă asupra republicii noastre, trîmbează mereu în publicistica sa, încercând a ne convinge: orice s-ar întâmpla, dar tot mai bine cu rușii o să

ne fie! Azi, toate persoanele aflate la noi pe valul Puterii plătesc, la părerea mea, tribut serviciilor speciale ale Rusiei. Or, cum se poate de înțeles că fiecare campanie electorală este finanțată de-acolo, iar apoi, venind la conducere, liderii noștri manifestă o totală incapacitate de a scoate acest popor atât de chinuit din impas? Cum se lămurește faptul că odată cu trecerea zilelor cădem în prăpastia dependenței față de Rusia, mai ales din punct de vedere economic? Conducerea de azi la noi nu se observă. Nu se vede ca vreun politician să facă o propunere concretă, să-l auzim (cu excepția promisiunilor din campaniile electorale) cum vrea să facă ceva, să muncească. Ajungi fără să vrei la convingerea că marea politică în regiunea noastră, la poalele Balcanilor, pe care chipurile ar trebui s-o facem noi, este totalmente dirijată și controlată de Moscova. Conducerea de vârf este impotentă totalmente. Suntem specialiști în faptul de a zâmbi elegant și frumos la televizor. Au fost cazuri când liderii noștri au demonstrat și orgolii, mânie pe oponentă, până ei înșiși au nimerit în...opoziție. Dar așa a dorit „fratele mai mare”: Dacă tu ai condus țara oleacă, mai lasă să conducă și alt fanariot. Apropos, tradiția fanarioților la noi continuă și astăzi timp cât nu va apărea o personalitate cu adevărat patriotică, la noi, ceea ce au fondat turcii, cu foarte multe succese o vor continua rușii. Poate de atâta conducerea de vârf de la noi se eschivează de la orice inițiativă de a promova pe arena politică internațională, față de vecinul nostru Ucraina, problema retrocedării teritoriilor ocupate de ei, cu ajutorul fraților lor de sânge al Bucovinei de Nord și ieșirii la Marea Neagră. De ce adică Republica Moldova de azi n-ar cere retrocedarea Sudului și Nordului Basarabiei? Nu sunt ele oare teritorii ale Moldovei istorice? Poate că la momentul istoriei de azi retrocedarea lor, când Ucraina este o putere atomică în regiune, lucrul ca atare constituie un plan ireal. Dar, la părerea mea, lucrul acesta, depinde de perspectiva negocierilor. Ar fi bine ca problema să existe în cadrul convorbirilor frecvente între cele două state. Liderii noștri nu sunt preocupați de lucruri sfinte. Pare-se că ei au ca totdeauna misiunea de a supraveghea, a compromite și a deturna vreun talent național dacă, eventual apare, vreo mișcare progresistă, care poate veni în contradicție cu interesele oligarhiei financiare, deja autohtone. Pentru a abate spiritele, conducerea de la noi mai emite și niște legi, care, în esență, nu funcționează. Mă refer la cadrul legilor cu privire la reabilitarea victimelor regimului totalitar. Este o mare tristețe să urmărești cum bieții oameni, după jumătate de secol, sunt batjocoriți atunci când încearcă a-și cere casa părinților, ce le-a fost răpită cândva în mod barbar de către ocupația rusească. Mai mult ca atât, în aceste misiuni sunt atrași acum fii și fiice ale acelor care au servit cu pietate serviciilor speciale ale Rusiei (considerată deja intelectualitate de gradul doi), plătuite în anii '40-'80 de imperiul sovietic. Aceste progeneruri pășesc spre un nou salt calitativ al istoriei. Deja obțin studii peste hotare, unii dintre ei s-au făcut cu cetățenie și pașaport român. Pentru orice eventualitate. La convingerea mea, KGB-ul a rămas același, fiindcă nomenclatura comunistă, de orientare în exclusivitate rusă, este la conducere. Și se va menține încă foarte multă vreme, deoarece s-ar părea că noi nu

avem personalități îndrăznețe, deștepte în Basarabia. Să se înțeleagă că măcar cineva dintre noi are un simț patriotic, și nu numai interesul buzunarului său. Așa precum o au majoritatea liderilor țărilor africane... Nouă nu ne rămâne decât să sperăm la ivirea unui geniu al națiunii noastre. Doresc ca el să apară fulgerător, neconvertit, neasociat la interesele „fratelui mai mare”, al KGB-ului, și să servească aserțiunilor și intereselor neamului. Să fie un Făt-Frumos din poveste care, îndată ajuns la tronul țării, să trăiască conștiincios că el nu aparține propriilor ambiții, ci aparține neamului, istoriei. Avem nevoie acuma ca niciodată ca, în locul golului politic ce ne-a fost impus, să vină un Napoleon Bonaparte, un Dudaev, un Danco. Vreau să știu că generația mea, în afară de lichele, asociați la cutra kaghebiștă, este capabilă să deie și personalități notorii. Acuma, la hotarul dintre două milenii, e foarte dificil să-l găsim, chiar dacă nasc și la Moldova oameni. Este interesant să observi cum, în zilele de azi, apare câte un ministru de interne, care face colb cu unele depistări ale vreunei grupări mafiotice, se bate cu pumnul în piept, că uite, ce a făcut, apoi... dispăre de la conducere. Adică, își creează aură, ca mai apoi să aibă un imidj, pentru ca să fie catapultat într-un fotoliu cu pondere. Jocul respectiv este cunoscut și poate să-l ghicească nu numai un profesionist, ci chiar oamenii de rând. Oare de ce de la 1989 încoace nici un ministru, nici un om de rang înalt, nici o grupare mafiotică nu a fost depistată și pusă la respectul legii? Răspunsul îl pot da doar organele speciale ale regimului de ieri și de azi. Iar nouă nu ne rămâne, decât să sperăm că vom avea în mileniul trei un... Napoleon. Un Napoleon, care ar întruni ca personalitate concepția națională, economică și ideologică, care ne-ar prezenta în lume o națiune independentă cu adevărat, care se respectă cât de cât. Să nu ne reprezinte ca o colonie rusească, ca pe niște oameni fără de creier și mândrie națională. Să nu mai purtăm rușinea robilor, în țara unde nu este conducere, justiția și toată puterea este coruptă, convertită la interesele de clan; cu două stătuțe marionete, construite din mila și comanda „fratelui mai mare”, cu o criminalitate asemănătoare celei siciliene, dacă nu și mai anapoda. Într-o republică-vasală, fără un viitor pentru copiii noștri. Da, suntem în așteptarea unui Napoleon autohton, dornic să exprime voința poporului, să întreprindă fapte concrete întru debarasarea Basarabiei de rușinea colonialistă, sub al cărui călcâi ne aflăm la porțile Europei. Chiar dacă-i o utopie să crezi că apariția unui eventual vârf de aisberg va fi capabil să sfarme însuși temelia aisbergului, clădit de două secole și mai bine cu bună-știința invadatorilor externi cum nu s-au clădit nici piramidele egiptene. Basarabia, în decursul multor ani, poporul ei de pe această palmă de pământ, a avut și mai are foarte mulți procurori pe capul ei. Cred că a venit vremea ca să aibă și avocați, întru apărarea ei de acei monștri care au pângărit-o ca pe o domnișoară lipsită de prihană. Să fim conștiincioși cu ce dorim să plecăm din acest mileniu în celălalt care, cu certitudine v-a fi altul, cu alți oameni. Să trecem în mileniul viitor nu cu rușinea de-a te afla lângă conacurile din Valea Morii, știind cu siguranță că acolo locuiesc hoții, tâlharii, prostituatele politice, convertite până în măduva oaselor la serviciile tenebre care-i favorizează. N-am

fost nicidecum condamnat, deținut politic, nu doresc concret de a arăta pe cineva cu degetul. Sunt un simplu cetățean cu dreptul la opinie, conștiincios de faptul că în urma noastră, pe arena vieții sociale vin copiii, urmașii noștri. Doresc să le lăsăm cât mai puține gunoaie în casă, să pășim altfel, onești, mai realiști, mai curați în mileniul trei; să avem măcar o sută de kilometri de cale ferată, standart european, ce ne-ar lega cu patria strămoșească. Să ne conectăm cât de cât la sursele energetice ale României și să ne izbăvim măcar pe jumătate de agenții serviciilor secrete rusești, de fapt, care nu vor renunța niciodată la ideea lor revanșardă de a reveni sau cel puțin a ne menține pe veșnicie în stricta lor sferă de influență. Doresc, dacă Dumnezeu ne va bucura cu noroc să avem în viitorul apropiat o personalitate care să preia inițiativa istoriei neamului în mâinile lui, să fie un om energic, mândru că s-a născut român pe această palmă de pământ cu istorie milenară; conștient că această istorie trebuie scoasă la lumină, după ce barbarii ne-au pângărit-o cu atâta zel de rea-voință. Or, structurile secrete sunt tot mai mult absorbite de structurile criminale ce se consolidează, de tip mafiotic, iar acele persoane care nu pot fi convertite, sunt pur și simplu ținta exterminărilor aceleiași lumi interlope. Sper că în viitorul apropiat oamenii vor înțelege multe și vor avea curajul să se pocăiască, doar se schimbă lumea, politica și mentalitatea. Să ne conducem de Sfânta Scriptură, în care la capitoul 9, vers.3 al Ecleziaștului se spune: „Este un rău în tot ce se face sub soare: anume că aceeași soartă au toți. De aceea și este atâta nebulie în inima fiilor oamenilor, tot timpul cât trăiesc. Și după aceea? Se duc la cei morți.” Aceste sfinte ar trebui să le cunoască toți, căci la dispariția noastră începe judecata cea mare, pe care o fac urmașii, pe care o va face bunul Dumnezeu. Abia după ce omul pleacă de pe pământ se cunoaște cu adevărat cine a fost și ce umbră a lăsat el în viață. Și după el nu rămâne decât o piatră de mormânt (dacă are cine i-o pune), pe care ori o năpădesc ploile, vânturile, și aducerile aminte, ori o cruce de lemn, putredă și părăsită, peste care, din vreme-n vreme, se urinează câte-un câine hoinar. Și dacă mai sunt dintre acei, care cred că se poate de trăit o viață în plăcerile minciunii și falsului, ocrotiți de unele servicii speciale ale statului, mai devreme sau mai târziu totuna urmează descoperirea tuturor nedreptăților, în judecata generațiilor. Dar atunci s-ar putea ca păcatele lor să le plătească, ferit-a sfântul, nepoții. Sunt mândru că în locul generației noastre vine alta mai energică, mai realistă, mai optimistă. Deci, nouă ne-a rămas doar să ne pocăim într-un oarecare fel, pentru a lăsa mai multă lumină și căldură în urmă. Și s-ar putea ca ora pocăinței să fie deja trecută de miezul nopții. Cineva încă ne mai aude, ne mai dorește să ne-asculte păsul. Involuntar, deschid geamurile casei noastre și vă chem, oameni. Opriți jazzul deșertăciunilor lumești și identificați ora regăsirii de sine, ora împăcării și pocăinței. Astfel nu se poate, oameni, pe care vă iubesc. Doar suntem nevoiți să murim destoinic, mândri... tot oameni!

1997

Călăii

Oricât ar părea de paradoxal, în Republica Moldova există profesiunea de... **CĂLĂU**, exercitată de colaboratorii operativi de poliție din cadrul Ministerului de Interne, în raport cu cetățenii certați cu legea. Cele descrise în unele secții de poliție din republică și penitenciare, pentru Procuratura generală, pentru toți avocații nu mai constituie un secret... Am ocazia să tot ascult mărturisiri îngrozitoare despre elemente de tortură la care au fost supuse persoanele reținute în cazematele penitenciarelor din Republica Moldova. N-am cutezat să depistez vreo probă de acest gen, care să vină din gura vreunui colaborator operativ de poliție, fiindcă aceștia au regula lor sacramentală: torturează, umilește, dar „țineți-vă limba după dinți”. Adică torturile aplicate asupra cetățenilor la noi **constituie un secret de stat**. Este adevărat că arareori, pe undeva, se mai pornește câte o acțiune penală împotriva acestor călăi, dar Procuratura Generală a Republicii Moldova nu prea dorește să recunoască faptul că torturile ce există în subsolurile poliției sunt aplicate cu regularitate și constituie un fapt inevitabil la depistarea crimelor. Deși torturile, conform legilor naționale și internaționale, sunt categoric interzise și condamnate. Articolul 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului stipulează „*Nimeni nu poate fi supus torturii, unui tratament inuman sau degradant și nici pedepselor*”. Același lucru este menționat și în Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York pe 10 decembrie 1948, la care Republica Moldova a aderat la 28 iunie 1990.

Realitatea crudă din țara noastră este contrară oricăror norme internaționale, fiindcă în incinta birourilor polițienești aceste legi, în mare majoritate, sunt brutal încălcate... Polițiști tineri, în scurte negre, tunși chilug, cu fotografiile odraslelor și ale soțiilor sub sticlele de pe mesele de serviciu din birouri, sunt chemați să descopere crimele comise de către infractori. Majoritatea dintre ei sunt oameni de o profesionalitate înaltă, își exercită cu destoinicie munca lor periculoasă, îngrădindu-ne de crime abominabile, de tentative teroriste, contribuie substanțial la descoperirea multor fărâdelegi, pentru care trebuie să le fim recunoscători că avem liniște și siguranță. Avem exemple de eroism, când polițiștii se jertfesc până la sacrificiu, devotați profesiei și mor pentru a curma crimele. Eu, însă, doresc să vorbesc de acele cazuri de tortură ce le înfăptuiesc o altă categorie iresponsabilă de colaboratori de poliție care, contrar tuturor legilor umane, săvârșesc fărâdelegi, desfășurându-și „activitatea” cu **cagule** pe față și îi țin pe reținuți într-un mediu în care nici porcinele n-ar rezista, unde domnește totala anti-sanitarie, între colonii de șobolani și întuneric. Dar, cu aceste incomodități captivii se obișnuiesc. Cel mai groaznic este că polițiștii aplică asupra lor elemente de tortură. De cum cetățeanul este reținut, bănuț în comiterea crimei, se începe așa-zisa prelucrare. Majoritatea arestaților fără milă sunt supuși neoficial torturilor... Prima cale de tortură constă în presiuni psihologice greu de imaginat. Polițiștii iau rolul de procuror, judecător, avocat. Îl șantajează, îl umilesc pe om, zicându-i că va putezi în cazemate, că nu va mai vedea soarele, că pentru asemenea fapte merită să fie împușcat, că dacă își va recunoaște vinovăția pe deplin o să fie eliberat îndată acasă la soție și copii... încât

cel reținut își pierde orientarea și uită pe ce lume trăiește. În primele nopți de arest nu i se permite să doarmă, spunându-i-se: “În libertate vei bea ceai, vei mânca pâine cu unt, iar aici trebuie să te chinui, să știi unde ai nimerit”... Și față de reținuți încep bătaile cu mâinile și picioarele, unde se nimerește, chiar și peste corp... În ianuarie 2004, m-am angajat să-i acord asistență juridică reținuțului I. Vărguța din sectorul de poliție Ciocana al capitalei. A doua zi dimineată, mergând la locul de detențiune, am rămas șocat. Arestatul era numai vânăta, mandibula dezbătută, reușind cu greu să-mi spună: „M-au bătut două seri la rând. Sângele meu se împrăștia prin tot biroul. Polițiștii mă puneau să șterg podeaua cu scurta, care mai apoi au aruncat-o la gunoi... N-am putut suporta loviturile bestiale ale polițiștilor și, fiind în cătușe, am sărit prin fereastră în stradă de la etajul trei să mă sinucid, decât să rab batjocurile lor...” Am adresat imediat (era luna ianuarie) două petiții: la Procuratura sectorului, atenționând fărădelegea, mai solicitând ca în privința lui I. Vărguța să fie efectuată o expertiză medico-legală și să fie trași la răspundere penală polițiștii vinovați... Răspunsul la interpelare l-am primit... abia la 26 aprilie 2004 (peste trei luni!), timp în care Procuratura, refuzând să efectueze o expertiză medico-legală, m-a informat că cele descrise în petiție ... n-au avut loc... În cazul dat, pot să mă „bucur” că procuratura și-a onorat obligațiunea și a răspuns, dar de cele mai multe ori petițiile avocaților de acest gen nu sunt luate în considerație. Cam aceeași atitudine e și când inculpatul face declarații de acest fel, menționând că recunoașterea vinovăției a făcut-o în rezultatul torturilor, presiunilor... și nu putem nimic să întreprindem, deoarece Ministerul de interne nu-i cointerestat să fie oficializate aceste fapte năstrușnice deja obișnuite, ale colaboratorilor săi...

Ca în toată lumea, și în țara noastră există o lege care spune că din momentul reținerii, bănuitul urmează a fi asigurat cu un apărător. Or pentru polițiști asemenea lege în unele cazuri nu e decât o... glumă. Ce fizionomii crispatе și ce zâmbete ironice poartă acești juri ai gliei noastre cu epoleți pe umere! Devin „eroi” depistați de **pe filele romanelor** ce aplică torturile în cazematele evului mediu. Din păcate profesia de ... călău este actuală. Din spusele celorla pe care îi apăr, am aflat că există o formă a torturii, care constă dintr-o tiradă crâncenă de pumni și picioare, de așa manieră, încât arestatului i se pricinuiesc dureri crunte, i se frâng coastele i se fracturează rădăcina nasului. Tot atunci i se mai pot înfîbge ace sub unghii... Pentru ca pătimitul să nu-și exteriorizeze durerile prin țipete și vaiete disperate, polițiștii **au pregătită din timp masca anti-gaz, pe care în caz de necesitate i-o îmbracă cu forța pe cap**. Cel arestat, în caz dacă nu-și recunoaște vina, poate fi legat în toiul verii cu mâinile de gratiile geamului, dezbrăcat cu pielea și lăsat să fie toată noaptea pișcat de țăntari, sau într-o celulă după ce se aruncă clor pe jos, podeaua se stropește cu apă și-l lasă să se sufoc...

A doua zi, când avocatul vine în celula reținuțului, deslușește o figurină de om cu fața ca tăciunele, umflată și cu ochii vineți, înfundați în orbite, tremură din toate încheieturile, nu poate bea, nu poate mânca, abia de îndrugă ceva cuvinte lipsite de careva legătură logică... Deși între timp afli că acest necăjit „a izbutit” să facă o declarație în scris asumându-și pe hârtie toate învinuirile ce i s-au impus. Aceste declarații,

dobândite de către polițiști prin intermediul torturilor, vor servi ulterior drept materiale probante pentru formularea și pronunțarea sentinței de acuzare. Întru lămurirea celor ce s-au întâmplat în privința stării fizice a inculpatului, avocatul, precum am mai amintit, roagă medicii să-i prezinte rezultatele expertizei medico-legale pe care, desigur, le poate primi (dacă acest medic nu are altă indicație tot de la polițiști), dar nu mai devreme decât peste două-trei săptămâni, când marea parte din leziuni se cicatrizează și starea omului revine parțial la normal. Zădarnică e și încercarea avocatului de a obține de la medic, cel puțin, respectarea legii, dacă nu și a jurământului lui Hipocrate. De obicei, medicii angajați pe lângă penitenciare dau de înțeles că se află în supunerea administrației care poate, în orice moment, să-i lase fără de lucru.

Pentru a căpăta rezultatul scontat, față de invinuit printre torturile practicate de către călăii polițiști, este una nouă, intitulată sugestiv – TELEFONUL. Metoda nu e într-atât de originală, fiind folosită masiv, în 1992 și în perioada ulterioară, de **cazacii smirnoviști**, împotriva prizonierilor capturați din rândurile luptătorilor pentru integritatea Moldovei, inclusiv a membrilor grupei Ilașcu. E cazul să amintesc despre bestialitatea cazaților ruși față de săteanul meu **Vasile a lui moș Petrea Purice** la Tighina, în 1992, care a fost prins de ocupanți, i s-a aplicat o cruce incandescentă pe frunte, apoi l-au **omorât prin răstignire** pe cruce ca pe Iisus Hristos... Iar tortura telefonul constă în următoarea metodă de schingiuire din partea polițiștilor. De mâinile sau de picioarele deținutului sunt legate două fire ale căror capete opuse sunt conectate la un izvor de curent electric. Executorul polițist începe bătaia de joc, punând în mișcare o manetă, ce e de fapt o pârghie cu care conectează firele de sursă și tot reglează nivelul tensiunii electrice. Persoana electrocutată devine o jucărie care, cuprinsă de convulsii, **se zvârcolește** în spasme până-și pierde cunoștința. După aceasta „bravii” colaboratori, o stropesc cu apă și, **când oropsitul** dă semne de viață, polițiștii încep a răzni isteric și a-i cere să-și recunoască vinovățiile. De la acest fel de tortură nu rămân amprente și, oricât de convingător s-ar plânge persoana maltratată, nici un medic legist nu-i v-a putea depista careva urme rămase.

Cea mai răspândită și frecventă metodă de tortură, ce o aplică călăii polițiști față de deținuți este **Morișca**, sau **Rândunica**, (de la rusescul **Lastocica**). Arestatul este legat ghem de mâini și de picioare și aninat cu capul în jos de o rangă, o bară de fier. Această rangă cu omul spânzurat de ea este instalată pe un suport din două mese. Aflându-se în această poziție omul legat, spânzurat cu capul în jos mai poate fi lovit crunt cu bastonul polițienesc peste corp unde se năpădește. Îndeosebi peste tălpi și fese. În dependență de caz, „**operativii**” pot să urce pe spatele celui legat pe rândunică, pentru a-i mări greutatea, producându-i astfel dureri insuportabile în șira spinării. În tot timpul acesta încarceratului i se ordonă soldățește să recunoască crima de care e bănuț, căci în caz contrar e amenințat cu moartea, cu diferite avertismente șantajiste. Atâta timp cât nu se obține „**rezultatul dorit**” polițiștii îl vor ține pe bănuț spânzurat cu capul în jos până își va pierde cunoștința.

O mai veche tortură aplicată celor certați cu legea o constituie scândurelele. Sub

scândurele mai întâi sunt puse bucăți de pufoaică sau alt material moale, pentru ca în rezultatul loviturilor aspre să nu apară nășădituri ori alte semne pe spate și pe piept, în regiunea plămânilor, rinichilor, ficatului și altor organe de importanță vitală. „Efectul” acestui fel de tortură, este, precum am menționat, nu lasă amprente exterioare. Oricât de mult ar vrea să-și facă dreptate, persoana nu va dovedi instanțelor că a fost torturată.

În șirul lung al modalităților de tortură se înscriu și loviturile aspre cu bastonul de cauciuc, în așa mod încât omul nu poate merge. Îndeosebi sunt aplicate lovituri la tălpi unde sunt concentrați nervii sensibili ai organelor interne: rinichii, inima, ficatul, splina, fierea... După o serie de astfel de maltratări, la o anumită perioadă, omul se îmbolnăvește, fiind scos din circuitul vital uneori chiar pentru totdeauna.

Încă o metodă de supliciu se numește sticlele. De fapt, e vorba de vasele din plastic umplute cu apă obișnuită și folosite drept instrument de stoarcere a informațiilor dorite. Lovit puternic *de cap, de piept, de burtă*, de alte organe ale omului, aceste sticle au efectul bastonului de cauciuc, producând dureri să-ți dezbată și creierii, fără... a lasă vreo urmă vizibilă, doveditoare.

Dacă deținutul se plânge, sau vreun avocat insistent încearcă să atenționeze încălcarea legii, polițiștii, care sunt între ei în cârdășie, alcătuiesc proces verbal, neapărat menționând că deținutul, în timpul reținerii, a opus rezistență!!! Cu această ocazie poliția amintește de articolul 37 din Codul penal al RM, care stipulează: “Nu constituie infracțiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârșită în scopul reținerii persoanei care a comis o infracțiune și a predării ei organelor de drept.”

Din explicațiile unui client de-al meu, persoanele încarcerate în penitenciare se umplu de frică, îndeosebi, odată cu venirea nopții, după terminarea orelor de lucru, când *nacealnicii* pleacă acasă. Deoarece arestații sunt ținuți în celule la o evidență strictă, iar invitarea la interogatoriu se efectuează conform *însemnărilor* făcute într-un registru special, după lege colaboratorii de poliție *operativi* nu ar trebui să aibă contact cu cei închiși. Să zicem, dacă persoana reținută este chemată de către un procuror, avocat, judecător, se poate de constatat cine a avut cu această persoană *întrevedere*. Operativii, însă, după încheierea zilei de lucru, își încep activitatea. Și au tot dreptul. Doar că ei... adeseori, fiind în cârdășie cu *santinelele* din penitenciar, îi scot neoficial din celule și-i interoghează la ei în birou. Chemarea reținutului se face fără semnăturile respective în registrul de evidență. Cei din *celule știu*: dacă persoana a fost chemată de către polițiști după orele 22, înseamnă că față de el se vor aplica torturile *enumerate* mai sus. Au fost cazuri, când unii “bănuiți” au fost duși pe mal de iaz, iarna pe frig și scufundați în apa rece, *sau purtați* prin păduri amenințându-i în fel și chip că dacă nu recunosc cele comise pot fi împușcați... Spre ziuă deținutul este adus iarăși în celulă, fără a se face consemnarea în registru. Șefii adeseori nici nu știu despre năzdrăvniile subalternilor, *iar altele* se fac a nu ști. Și asta nu este o regulă absolută. Procedura (de a evita înregistrarea) se face cu scopul protejării operativilor, pentru că atunci, când vine vreo verificare să nu poată depista probe ce ar confirma activitatea voluntaristă a “călăilor”. La orice interpelare, inclusiv a organizațiilor nonguvernamentale, răs-

punsul oficial al organelor de interne este că față de persoană n-au fost aplicate careva torturi, fiindcă la acel moment (descriș în petiție) persoana în cauză... nici n-a fost măcar scoasă din celulă!

Torturile, utilizate masiv de către organele de interne ale Republicii Moldova, ade-seori fără știrea administrației locale, precum am mai spus, constituie un secret de stat. În definitiv *putem* concluziona că torturile se aplică în țara noastră cu regularitate și față de aceste **fapte fără precedent** nu se întreprinde mai nimic pentru a înceta aplicarea lor asupra cetățenilor. Faptul în sine este bine cunoscut în sferele superioare ale Puterii de Stat și acceptate tacit de Ministerul de Interne, Procuratura Generală, de Parlament, Președinție, Guvern. Pornind de aici mania secretizării s-a extins și asupra mai multor hotărâri ale Curții de Conturi, privind executarea frauduloasă a bugetului, descriș cu atâta zel în mass-media de la noi.

De ce tăcem? De unde atâta pasivitate, indiferență? Avem mii de juriști, universități, Academie de Poliție, o armată întreagă de doctori în științe juridice. În capitală activează Comitetul Helsinki pentru apărarea drepturilor omului, o puzderie de ONG-uri, chemate să reacționeze la aceste fărădelegi. Oare nu ne dăm seama că pasivitatea noastră de azi poate aduce prejudicii serioase calității vieții de mâine a copiilor și nepoților noștri? Unde-s cinstea, demnitatea, moralitatea umană, în definitiv, dacă noi le lăsăm batjocorite mojicește?

În această ordine de idei, este cazul să amintim cum organele de drept din Republica Moldova continuă cu îndârjire să nu reacționeze și să treacă cu vederea **cazul lui Vasile Vâșcu**, care în timpul anchetărilor a fost supus unor torturi antiumane, aplicându-i-se **substanțe psihotrope**, care i-au degradat starea sănătății. S-au scris numeroase articole *la acest subiect*, s-au adus dovezi incontestabile. Notificarea în cauză o puteți citi în cartea intitulată **“Bătălia pentru demnitate”**, semnată de **Vasile Vâșcu**, editura “Litera”, 2003 (pag.212-213), unde este reprodus un document oficial ce confirmă aplicarea asupra sa a unor torturi inumane de către călăii din epoca comunistă... Cu toate acestea, justiția noastră independentă nu găsește de cuviință să revizuiască dosarul, cazul constituind o măsluire comunistă strigătoare la cer. Atunci când la Curtea Supremă de Justiție, la Procuratura Generală, am insistat ca dosarul să fie revizuit, iată ce mi s-a răspuns: – Dacă-l reabilităm pe V. Vâșcu, va trebui să-i restituim apartamentul, lucrurile confiscate... Iar pe urmă câți alde dânsul vor cere reabilitare?!..

O mostră de gândire comunistă, primitivă și anacronică. De unde își trage obârșia? Simplu ca *bună ziua*: de la Lenin și Stalin, ambii foști deținuți, pușcăriași, dar și fondatori ai unui stat criminal. De la instituirea Gulagurilor, satrapii secolului XX au deprins marea mașinărie a torturărilor, ridicând-o la nivelul unei politici de stat... Același lucru îl putem spune și despre Adolf Hitler, care la fel a fost pe vremea lui pușcăriaș, apoi furerul a contribuit masiv la răpirea Basarabiei de către *ruși și ucraineni*, prin Pactul Molotov-Ribbentrop, la maltratarea milioane de oameni nevinovați prin declanșarea celui de-al doilea război mondial. În orice faptă criminală există vinovați și important este cum recurgem cu îndrăzneală pentru a-i depista, de a-i aduce pe ban-

ca acuzațiilor. Sunt convins că odată și odată vom face acest lucru.

Ne complacem în indiferența noastră, știind că rușii (cu *susținerea tacită* a politicienilor de la Kiev) au declanșat războiul din Transnistria, că în stânga Nistrului, cu concursul Rusiei, *se promovează* o politică de genocid contra băștinașilor prin interzicerea studierii limbii, istoriei, literaturii românilor; tot acolo grupări criminale vând armament teroriștilor mondiali, iar politica noastră externă așteaptă mana cerească. Problema Basarabiei, în lumina odiosului Pact Molotov-Ribbentrop, în cadrul contactelor diplomatice cu Rusia și Ucraina, nu este pusă la ordinea zilei. Oare este lucru normal pentru societatea politică moldovenească?

Departate sunt de gândul că la combaterea crimelor nu trebuie să fie aplicate metode speciale. Corupția, crima organizată, terorismul, banditismul trebuie să fie combătute, demascate numai prin mijloace legale. Și nicidecum prin metodele descrise mai sus. Or, justiția veritabilă, a treia putere din stat, dar neaservită acestuia, trebuie, prin *procedee legale*, să dovedească vinovăția individului. Dar nicidecum prin aplicarea *torturilor*. Altfel, ajungem la ce avem de iure și de facto: sunt create pușcării pentru oameni neapărați, nevinovați uneori, iar criminalii adevărați să se plimbe în mașini de lux și *să-și construiască* palate din banii publici.

Călăii au venit și de la Kiev, și din Rusia, când ne-au invadat țara noastră, rupându-ne de la matcă în două rânduri: în 1940, apoi în 1944, după care și-au bătut joc de popor, deportând mii de oameni harnici și cinstiți, nimicind intelectualii, închizând preoții prin beciuri și temnițe securiste... Progeniturile acelor călăi de ieri stau și astăzi la Tiraspol, jucând cu impostorii de la Kremlin teatrul absurdului. Mai mult, armata de ocupație rusă rămâne și în continuare în Republica Moldova. *Am citit* în presă declarația făcută de președintele Comisiei pentru apărare a Dumei de Stat a Rusiei, general-colonel V.Zavarzin, conform căreia Kremlinul își v-a menține trupele rusești în Transnistria din „interese de securitate națională.” Absurdul mai constă și în impresia că timpul parcă trece pe-alături de noi. În Republica Moldova a crescut o generație nouă de intelectuali, care călătoresc peste hotare, în Occident, cunosc, știu foarte bine cine ne sunt ocupanții, dar se pare că joacă și ei după melodiile „ceastuștelor” rusești. Priviți cât de liber și comod activează colaboratorii ambasadei Rusiei la Chișinău, fac vizite separatiștilor, lansează declarații care contravin normelor etice, Constituției statului. Ambasadorii Rusiei de la Chișinău, prin comportamentul lor politic, sunt adevărații guvernatori, afirmând în mod fariseic, cinic, că ocuparea Transnistriei.... trebușoara Rusiei, uitând cu desăvârșire că ex-președintele Dumei de Stat, Gh.Selezniiov, de la tribuna Parlamentului chișinăuian a declarat contrariul. . . Este ceea ce merităm. Am impresia că majoritatea parlamentarilor noștri sunt ex-securiști din KGB, sunt atât *de transparenți* și vădit afiliați la această organizație rusească. Regretul e că nici una din democrațiile occidentale *nu-și construiește* legislativul, clasa politică, din securiști. Realitatea o avem în față, dar actorii politici vor fi depistați, și vom ști cine sunt cu adevărat peste ani. Foarte mult aș vrea să nu am atunci dreptate. Deocamdată trăiesc cu convingerea că *nu avem* oamenii noștri care ar apăra Patria, Istoria, Demnitatea

națională... Totul este înclinat spre Moscova, iar acest lucru nu miroase a respectare de lege constituțională. Deci, există crima dar lipsește pedeapsa! În loc ca Rusia să ne *reparare pagubele* care ni le-a pricinuit pe parcursul unei perioade de timp insuportabil de lungă, evaluarea aproximativă a căroră de altfel, au și încercat s-o facă regretații martiri ai neamului nostru **Gheorghe Ghimpu și Alexandru Usatiuc-Bulgăr**, ea caută să ne jăcmănească în continuare, în numele unor interese de „securitate națională” născocite și păguboasă. Uneori am impresia că demnitatea noastră în fața „fratelui mai mare” se află la nivelul zero. Urmăriți cum Țările Baltice, având perseverența și demnitatea națională, din când în când îi declară pe obraznicii diplomați ruși **persoane non grata**. La noi așa ceva nu se poate întâmpla, fiindcă ei, diplomații ruși, fac totul ca noi să devenim persoane non grata în țara noastră.

Dărâmarea bisericii Sf. Ilie din Chișinău (bulevardul Gr. Vieru, zona fostului cinematograf “Moscova”)

Comentariu: Consider că actualul guvern al Rusiei ar trebui să facă un gest de binefacere pentru a restabili acest lăcaș sfânt din mijloacele sale așa precum s-a restabilit Catedrala Hristos Mântuitorul din Moscova care a fost explodată din porunca lui Stalin în anii '30 ai secolului trecut.

Prezența trupelor rusești în Moldova, menținerea de către Kremlin a regimului separatist de la Tiraspol, constituie nu altceva decât o activitate de călău. Călăii totdeauna ascund sub masca lor esența de terorist, chiar dacă zâmbetul lor încearcă să înflorească mereu pe chip. De la un timp magazinele noastre sunt împânzite de rusoaice tocmai din Rusia, care nu vor să vorbească limba română. La etajul doi al magazinului “Gemenii” din centrul capitalei, am mers împreună cu ficele mele, să le procur haine. Spre uimirea mea nimeni din acele vânzătoare nu doreau să-mi răspundă în limba română. “Din principiu”, mi-a zis *una obraznic*. N-am dorit să acutizez conflictul, dar am rămas cu impresia că, numai în rezultatul acestor acte diversioniste, pe care le țese Rusia pe teritoriul nostru, anume ea stimulează apariția elementelor teroriste, prin politica ei neocolonialistă, agresivă față de tot ce este românesc în ținutul nostru, Moscova pierde cu fiecare zi imaginea unei țări democratice.

S-au schimbat timpurile, au venit noi generații, care simt și prin somn cum politica neocolonialistă *pute a minciună*. Și dacă noi, deocamdată nu avem politicieni patrioți, cu dragoste față de acest popor, acest fenomen este vremelnice. Cât o să mai mișune printre noi călăii aduși cam mersndva de politica rusească, noi, cei născuți pe acest pământ (indiferent de naționalitate) avem dreptul a cere izbăvire de acțiunile lor, spre a înainta către deplina libertate și siguranță constituțională. *Copiii noștri*, nepoții sunt o generație dornică de a cunoaște adevărul, istoria. Casa naționalităților, membrii societății *“Ravnopravie”* trebuie să inițieze o campanie ca pe locul unde azi se înalță cinematograful „Moscova” să fie restabilită cea mai veche Catedrală moldovenească din Chișinău, aruncată în aer de Kremlin la sfârșitul *anilor '60 ai secolului trecut*. Re-construirea locașului sfânt, de o mare valoare istorică pentru urmași, să fie făcută din banii Rusiei, gest ce ar constitui un mic aport la diminuarea multiplelor crime comise de Moscova în ținutul nostru.

În ultimul timp este tot mai evidentă implicarea statului în stimularea activităților altor genuri de torturi. Una din ele este publicarea materialelor jignitoare, calomnioase, cu ajutorul unor anonimi, urmărind scopul de a distruge moral și fizic cetățeanul. Sunt cunoscute materialele publicațiilor „GPF Flux continuu”, al cărui patron este vice-speakerul parlamentului Iu.Roșca, care a anunțat, nici mai mult nici mai puțin că poetul nostru Grigore Vieru, la vârsta onorabilă de 72 de ani, *este agent al securității rusești, că el a întreprins măsuri concrete de a-l asasina pe Iurie Roșca și de a-l da jos de la putere pe Vladimir Voronin...* Aceste aberații au fost furnizate ziarelor de un oarecare zis Asarov care, cum am constatat în instanțele de judecată, nu ne-a cunoscut niciodată și nu ne vorbește limba... În rezultatul acestor batjocoriri Poetul Grigore Vieru a suferit și suferă, prejudiciindu-i-se grav starea sănătății și așa șubrede. La propunerea instanței de judecată, la 17 august 2006, un grup de medici, specialiști în materie între care menționăm Doctorul habilitat Gh.Baciu, Gh.Mutoi, A.Pădure, V.Tetercev, A.Susanu, a efectuat o expertiză medico-legală cu nr.222. Vă propunem doar una *din concluziile* specialiștilor notorii: ”Ținând cont de patologia aparatului cardio-vascular existentă la *cet. Grigore Vieru*, se poate evidenția că orice stare psiho-emoțională stresantă, inclusiv informațiile cu caracter jignitor ce lezează demnitatea persoanei, precum și cele publicate în mass-media influențează negativ asupra evoluării clinice a maladiei și poate servi drept factor declanșator al infarctului miocardic acut”. Citi-torul avizat cunoaște că poetul a suferit două atacuri de cord. Cu toate acestea ziariștii publicației „GPF Flux continuu”, iar apoi și cei de la „Moldova suverană” au continuat și mai continuă să terorizeze numele poetului, să toarne în capul lui căldări de zoi batjocoritoare. Trezește cel puțin suspiciuni faptul că nici unul dintre guvernanții noștri nu reacționează în vreun fel la potlogăriile săvârșite *de slugile lor* credincioase, bine plătite. De parcă nu ar fi vorba de un poet național, ci de un.... Probabil că numărul celor ce urmăresc scopul de a-l distruge moral e mult mai mare decât își poate închipui un om cu mintea sănătoasă. Firește, pledând pentru triumful adevărului, și nu neapărat pentru curățenia propriului nume, Grigore Vieru s-a adresat cu acțiuni de chemare în

judecată ca să se apere în temeiul legii. Dar ți-ai găsit oamenii cu care să te judeci. Ca și în paginile ziarelor pe care le reprezintă, în ședințele de judecată *aceștia nu fac* altceva decât urlă și tună, intimidând astfel nu numai judecătorii, dar și mobilierul din sălile de judecată. E greu să-ți imaginezi că un alde M.Conțiu, I.Berlinski, P.Poiată și K reprezintă același popor, la a cărui propășire și chiar nemurire trudește de-o viață un poet cum este Grigore Vieru. În ordinea aceasta de idei, mă întreb: chiar nu-și dau seama că atacându-l și batjocorindu-l, ei atacă și-și bat joc de poporul care ni l-a dăruit pe poet? Or, tocmai acesta să fie scopul urmărit de actuala conducere a Republicii Moldova. Deci, are dreptate poetul când susține că nu trăim într-o țară, ci într-o adevărată junglă, unde terorismul nu este condamnat și combătut, ci sprijinit și însuflețit la cele mai înalte nivele. Ne miră că pe fundalul acestor nelegiuiri *strigătoare la cer*; al acestui dezmăț nemaiîntâlnit până acum, autoritățile se întreabă de ce oare Republica Moldova pierde atâtea dosare la Curtea Europeană pentru apărarea drepturilor Omului de la Strasburg. La ce să ne așteptăm mâine și într-un viitor în general?

În interesul democrației este necesar ca *organismele* internaționale ce activează pe teritoriul R.Moldova să atenționeze lumea despre interzicerea aplicării torturilor față de persoanele reținute în cazematele penitenciarelor față de cetățenii care au alte păreri la Istoria neamului... Cei care s-au prea încălzit pe lângă ONG-urile de toate felurile din Moldova, ar fi bine să se mai deplaseze câteodată prin celulele penitenciarelor, în miez de noapte ca să asculte răcnetele oamenilor neapărați, supuși *ordaliilor*. Așadar, s-au săvârșit în trecut și se mai săvârșesc și în prezent diverse crime. Dar de ce ar trebui să le mai sporească și „operativii”? E.Hemingway afirma:„ Omul nu-i făcut să fie înfrânt. Omul poate fi nimicit, dar nu înfrânt.” Ajungând la vremea când în societate va fi stârpită profesiunea de *CĂLĂU*, abia atunci vom putea răsufla ușurați: că nu-i de tot preclitată Democrația.

Comentariu: În ultimii ani am observat un fenomen destul de interesant – mai multe persoane dubioase vin de dincolo de Prut și luptă cu vehemență împotriva a tot ce este românesc în Basarabia. Consider că la această întrebare va da răspuns istoria, dar am o mare îndoială dacă la această treabă nu au contribuție serviciile speciale ale Rusiei. Am scris acest articol cu gândul ca atunci când o parte din țară gеме sub ocupație mai mult de 200 de ani, printre noi pot apărea și asemenea mutanți.

Proză

(nuvele, povestiri, romanul Doroteea)

ABATORUL

(I se dedică lui Vasile A. Țapoc)

*A fost o scânteie
Din rugul durerii
Ce-a vrut să lumine
Oglinda tăcerii...*

Vara a fost secetoasă și el n-a izbutit să adune nutreț. A stat mult la îndoială dar, cum veni toamna, luă vaca de funie și porni la iarmaroc cu ea.

Era o zi cu soare. Drumul care urma să-l facă șerpuia printr-o vale, trecea prin mijlocul lanurilor de tutun, ce se întindeau până hăt sub costișa împădurită. Valea cândva fusese pășune, apoi arată și în locul aromei de ierburi se simțea un miros greoi, amar, încât chiar buruiianul înalt, care creștea pe margine, oamenii se fereau să-l cosească.

Joiana călca încet înaintea stăpânului, copitele uscate sunau ușurel pe pietrișul drumului, lăsând în urmă punctișoare argintii, iar de asupra coarnelor uscate se zbânțuia un fluture.

– Hai, Joiană, hai! Îngâna din când în când Tudose Roman, strângând subsuoară capătul funiei de câlți, cu împletitura grosolană.

Uneori dobitocul se oprea, îl măsura cu niște ochi mari și senini, apoi, fluturând din cap, ca să sperie fluturile, începea să pască iarba mustoasă, ascunsă, unde și unde, printre tufele de tutun de la marginea drumului.

– Ce-i, Joiană? o întreba Tudose, ca și cum n-ar fi avut ce face altceva, mătăhăind mâneca goală a vestonului. Iaca vreme ce-am mai ajuns... Oamenii, de când sunt, au grijile lor, Joiană... Cu ale voastre împreună...

Soarele se ridica peste vale, răbind ceața ușorică și subțire. Fluturașul se abătea o habă printre rândurile florilor prăfuite de tutun, apoi, așezându-se pe un corn al Joienei, zvâcnea obosit cu aripile.

– Nu-s vrednic, se jeluia Tudose dobitocului. Să fi avut sănătate, putere...

Vântul hăulea dinspre codri, aducând printre tufele cu frunzele uscate de tutun mirosna toamnei și un țuit răzleț de pasăre care-i trezea lumea din adâncul amintirilor. Ca tot omul avusese și el parte de o viață, de un destin. O caldă înfiorare îi învăluia ființa într-o ușoară maramă de tristețe, dar și de mângâiere pentru ziua ce o trăia și pentru cea care o trăise.

Înțelept a fost cel care a zis că omul trăiește o viață pentru că o poate trăi în fiecare zi. Trăise și el o zi dintr-acestea. Încurcată. Ghinionistă. Dă. Nimerise pe drumul acela, încheștând dinții și răzând de nenorocul său, căci cine s-ar simți bucuros, ajungând să-și piardă brațul și să-și primejduiască viața prin șovăieli și târăgăneli? Nimeni. El, însă, a pățit-o.

Nu purta pică vieții, deși necazurile ei l-au pus la încercare chiar de mic, când rămăsese orfan. Vremea a fost cînd mai crudă, cînd mai îndurătoare – mă rog, ca vremea... A avut parte de multe și a trecut prin multe. Amărăciunea i-a tot dat târcoale, s-a ținut scai de dînsul.

Obosise să-și tot caute dreptate. La drept vorbind, demult pierduse orientarea și încrederea că ea, dreptatea izbăvitoare, are o cale, fie și anevoioasă, ce duce spre niște porți, la care bătînd nu veți fi bătuți, ci ai putea obține un permis în Împărăția Adevărului. Îl îngrozea gîndul că a îmbătrînit și singura bucurie ce mai dăinuia în sufletul lui era că trăiește, adică are grija dobitocului, pe care azi... trebuie să-l vîndă. Ori poate se înșală? Tudose Roman chibzui un răstimp, urmărind zborul fluturului, ascultă a mirare tusea sufocantă ce o pâlise de la o vreme pe Joiana și își făcu socotelile lui. Leaca de parale ce le va căpăta azi la iarmaroc, n-o să-i strice. O să-și poarte în voie de grijile bătrîneței. Dar poate că n-a îmbătrînit? Ce fel de moșneag este el? Ia, a slăbit cole oleacă de puteri – ei, și dacă? Bătrânii arată cu totul altfel. Au neveste, copii, nepoți, pensie, pe cînd dînsul n-are nimica. A trăit o viață de om singuratic și n-a fost vrednic să-și adune de un comănd cât de cât. Vina o poartă chiar el și nu-și poate ierta. Cu toate acestea...

Amintirile îl împresoară din nou. Un amar la locul unei bucurii, bucuria se schimbă cu o îngrijorare, ca niște adevărate valuri ale unei mări în zbucium, care tot dau năvală peste dînsul și nu-l cruță. Acum, cînd s-a hotărât să vîndă vaca (unica lui bogăție), acum cearcă să te descurci, să te îndreptățești, să te dumirești dacă asta ți-e drumul hărăzit de soartă.

Ține bine minte flăcările vrăjmașe, împleticite cu nori uriași de fum de asupra dughenelor ovreiești ale tîrgului de peste dealul satului. Pe șoseaua de la margine goneau căruțe încărcate cu bulendre, iar oamenii, sprijinind buclucurile agonisite să nu cadă din loitrare, căutau înspăimîntați spre cer, unde prinseră a roi avioane, deschizând foc fulgerător din mitraliere. Căii se zmunciră în largul câmpiei, răsturnând căruțele, risipind alandala încărcăturile. Salvându-se de gloanțe, oamenii fugeau prin hățișuri, prin hindichiuri, de unde, peste câteva clipe, exploziile și țipetele sinistre răzbucneau amestecate cu sânge. Măini neputincioase, ridicate spre cer, cadavre înțepenite. Atacurile se produceau pe neprins de veste și destul de des, încât sătenii nici nu izbuteau să vină răniților în ajutor.

Trupele înaintau tot mai adînc. Armatele lăsară satul în mare învălmășeală. Retrăgându-se, soldații, cu torțe în mână, aprindeau grânele, fînașurile din coclauri; vîntul stingher potolea focul, acoperind valea râului din preajmă cu fum. La crama lui Trifan s-au desfundat stoienele și vinul curgea pe rîpa satului, colorînd în roșu malurile hleioase. Un soldat grămădise, la nimereală, vitele, și, fără zăbavă, le-a "cosit" cu arma, apoi a turnat ceva negru și puturos în două fîntăni din apropiere, și, urmărindu-l cum urcă la volanul mașinii, oamenii auziră o asurzitoare bubuitură care aruncă în aer podețul ce lega așezarea cu șoseaua dinspre orașel.

Îngroziți, cu privirile pline de spaimă, țintuite spre cerul unde stăruia mugetul

avioanelor, oamenii, pe furiș, cercau să dăvăsească ceva rezerve de pâine pentru zile negre. Soldații, încrâncenați și mândri de sine, executau ordinele mai marilor. Pe urmă, hăt, aveau Tudose să afle că ceea ce văzuse el se chema “tactica pământurilor pârjolite”.

A doua zi, spre seară, începu să plouă. Canonadele se mai potoliseră, dar se tulburase vremea. Iar când drumul satului se desfundase de-a binelea, începu să curgă un torent de ostași în mantale lungi și capele țuguiate. Ici-colo se zărea câte o țevă de tun, tras de cai. Apărea și câte un faeton. După toate semnele, în el se afla vreun “major”, deoarece grosul coloanei se oprea și prezenta onorul. Când “majorul” se îndepărta, soldații reveneau la ale lor. Cineva îngîna câte un cântec de dor, altcineva, căruia i se desfășurase molitiera prin glob, înjura de mama focului.

Spre seară au făcut popas. Capele țuguiate, pline de trufie, mișunau prin coșterete, poiețele, șoproane, gâbjind, mai ales, găinile, pe care, înainte de a le pune cu capul pe trunchi, le căutau numaidecât de ouă. Un caporal smolit, slăbănog, netezindu-și murgul șarg pe frunte, i se destăinuia în auzul tuturor:

– Șoimulețule! Pășim din victorie-n victorie! Degrabă ajungem la Moscova, la Stalin!

Murgul întindea gâtul lung după frunzele din salcâmul ce creștea în hățîșul gardului și atunci călărașul, nemulțumit, întrebă de-o nevăstuică ce zăbovea pe prispa casei:

– Țațo, mai e pân-la Moscova?

Nevasta nu-i răspunse, ci numai se oțărî la el. Caporalul zâmbi larg și o iscodi înadins:

– Bolșevico, lapte speriat cu bățul ai?

Femeia a strâns nedumerită din umeri.

– Aha, pentru bolșevici ai avut, iar pentru soldații Patriei-mume n-ai?! glumi el, văzând cum roșește biata femeie până în vârful urechilor.

Tudose trăia atunci la bunel. Era toiul secerișului și, cum numai încetini ploaia, ieșiră în câmp. Legară, cu bunelul împreună, snopii și cercau să-i scârțuiască, când de coliba de pe țarina lor se apropiară câțiva călăreți ce escortau o brișcă trasă de doi cai negri, plini de spume. Ordonanța, un militar cu favoriți roșcați și ochi de zmeu, sări iute de pe scara trăsurii, deschise portița – să iasă șeful – și porni să aștearnă drumul, pe unde acesta trebuia să pășească, cu frunze mari de brusturi, ca ofițerul să nu-și întineze ciubotele lustruite. Ofițerul, un tânăr cu nas coroiat și puternic la rădăcină, privi cu nepăsare la glugile de snopi, apoi descheindu-și nasturii de la haină, îl lovi ușurel pe Tudose cu vârful codiriștei în burtă:

– Mă, **cotânganule**, ești gata să slujești Patriei-mume ori trăiești cu neneacul, cu gândul s-o ștergi în Rusia?

Băiatul se sfii să răspundă și în locul lui vorbi bunelul, om cu ce-i în gușă și-n căpușă.

– Noi, domnule ofițer, nu ne-am sfădit cu nimeni și tot cu nimeni n-avem nimi-

ca de-mpărțit. Trăim cum dă Domnul, cu ce ne dăruie pământul.

– Patria-mumă, bravii ei ostași au nevoie de pâine, continuă ofițerul, ostoindu-și ordonanța printr-un gest scurt. Și responsabil pentru faptul cum vor fi hrăniți feciorii Patriei sunt eu, locotenentul Stângă. Și cei care vor să mă ajute.

Și a lucrat împreună cu bunelul în câmp. Aveau doi juncani, un plug, seceri și îmblăcie. Își făcuseră un bordei și nu prea dădeau prin sat. Când terminau de strâns roada, ca la comandă apărea brișca, urmată de o căruță trainică. Ofițerul, în propria persoană număra sacii cu grâu, dădea ordin să fie încărcăți în trăsurile. Zece saci ordona să fie puși într-o parte, pentru familia bunelului și pentru “plugarii” armatei, apoi declara trufaș:

– E pâinea șoimilor ce din victorie-n victorie luptă ca leii tocmai la cotul Donului!

– Am tocat toți bolșevicii! clămpănea ordonanța din dosul umerilor locotenentului.

Iarna, ca să le fie zilele pline și cugetul împăcat, se aciua la mănăstirea din apropiere. Ascultau cu evlavie rugăciunile părintelui Vasile, un preot costeliv, cu cearcăne sub ochi și obrajii brăzdați de urmele unei boli grele, dar care știa să strecoare în vocea-i predicătoare și câte-o zdreanță de adevăr:

– Iartă, Doamne, păcatele celor care mor de frig și gloanțe în câmpiile geroase ale Rusiei...

* * *

– Hai, Joiană, hai! o îndemnă Tudose.

Vaca, zmulgându-se din păscut fără tragere de inimă, porni la drum. Fluturile își reluă și el zborul, săgetând aerul de deasupra capului vitei, de parcă acesta ar fi fost vârful unei făclii.

Tineretea lui, sireaca... Undeva, în depărtarea înăbușită a dealurilor, răsună canonada, adunându-se într-un vuiet prelung, de parcă ar fi plâns pământul. Apoi se făcea liniște. Locotenentul superior Stângă se fălea cu cele câteva ordine de la piept și nici nu-i păsa de canonadă. Dinspre Malul Galben, sub o plapumă greoaie de păclă, porni să curgă torent de armate, ce băteau în retragere. Un soldat, răzmușit de ploaie, înotând cu cizmele prin țărâiala drumului, slobozi o voce plângărească și monotona:

“Vine trenul *“Principesa”*

Cu răniți de la Odesa,

Vine trenu-accelerat

Cu răniți din Stalingrad...”

Un călăreț, cu gulerul mantalei ridicat, lipindu-și mâna bandajată la piept, îndemna înfuriat gloaba roșcată ce tot dădea îndărăt, speriindu-se de stropii flăcăielii:

– *Noa, boală, la Regat,*

C-am luptat de ne-am ...! Noa!

Coloane fără capăt, cu soldați flămânzi, nedormiți și nespălați, înaintau anevoie prin sat, să ajungă la pădure. Caii se opinteau, trăgând căruțele pline cu răniți și cu muniții.

– Ce cătea de vreme! răbufnea câte-o voce supărată.

Alături de drumul pe care se mișcau armatele, la o distanță respectabilă, prin mocirlă, cu aripile slobozite, păseau aliniate într-un rând de invidiat, niște ciori. Tudose urmărea păsările celea negre, înotând prin glob. Păi da, cât ar părea de anapoda, visase și el să zboare în înalturi, să se deprindă măcar pentru o clipă de pământ, să se înfrățească cu înălțimea. Visase la niște aripi mari, desfăcute puternic. Cu ele ar fi asaltat cerul. Răscolit de visuri, a doua zi, meșteri zmee, lansându-le spre tăriile albastre și urmărindu-le zborul până la orizont.

Acum, când ostașii băteau în retragere, nici păsările nu puteau să zboare. Îl cuprinse neliniștea. Îl încerca o presimțire grea. Două lacrimi mari, grele și sărate îi podidiră ochii. Căpitanul Stângă, posomorât, cu cizmele pline de noroi, cu siguranța în mișcări și în voce, îl trezi din înnegurarea tristeței:

– Patria-mumă are toată speranța în tine și cere să-ți faci datoria.

Tudose Roman se pomeni înconjurat de soldați cu baionete, se chiti și el în haină militară și, luându-și rămas bun de la bunel, a purces spre pădure. Acolo, în doar câteva ore, avea să înțeleagă cum să țintească în inamicul care le paște urma.

În pădure au stat câteva zile. Nimeni nu îndrăznise să vină în sat. Ochii celor înrolați, setoși de tabloul unei bătălii vitejești, uitaseră parcă drumul satului. Priveau doar la bravii șoimi ce din victorie-n victorie luptară, la armele strălucitoare și la soarele ce-și urca roata pe bolta coborâtă deasupra pădurii și care apropia clipa plecării la bătălie.

Se îngălbeneau frunzele. Ostașii mai puteau rămâne puțin timp în pădure. Unii își căutau o gazdă potrivită în sat.

– Domnilor, se frâsua un gradat mai tinerel, s-o luăm la trap, că ne ajunge Ivan din urmă. Dacă nu-i dăm zor, păpăm mardeală, fraților...

– Ține-ți moaca, individule, că-ți scot inima din piept și ți-o pap eu, striga la el căpitanul Stângă. Lângă Orhei trupele de sacrificiu vor ține piept, apoi când îi vom lua pe ruși în proțap, să vedeți cum își vor pierde bolșevicii potcoavele...

Vorbele căpitanului fură înăbușite de vuietul asurzitor al avioanelor apărute în zare. Pădurea i-a ocrotit de primejdie. Înrolați în coloane, cum erau, și-au continuat drumul.

Odată cu revărsatul zorilor, Tudose, băieții de seama lui și soldații cu experiență și botez în lupte, au ajuns în lunca largă a Prutului.

* * *

– Hai, Joiană, hai, mititico, băigui el, când vaca se opri locului, cutremurându-se la zgomotul avionului cu reacție, care trecu sus, deasupra lor. Fluturile, înspăimântat și el, o luă la nimereală spre rândurile de tutun, ca multă vreme să nu se mai arate.

De vreo zece ani de-asupra câmpiilor mănoase din preajma satului, ce se po-
menise cu un aeroport militar, se antrenau zilnic piloții... Tudose Roman locuia la
marginea satului, și, de fiecare dată, când avioanele își luau zborul, i se cutremura
casa. De cum venea ora prânzului, nu mai am un picuț de tihnă. Oamenii din sat se
plânseră instanțelor superioare, dar toate au rămas ca mai înainte. “N-aveți decât
să vă obișnuiți...”, fusese răspunsul oficial, iar într-o bună zi, un colonel, supărat,
le-a trântit-o pe șleau:

– Dacă nu vă convine, luați-vă castrafusele și plecați unde-i liniște!

– Hai, Joiană... căci dobitocul nu vroia să meargă mai departe.

Tudose îi netezi spinarea roșcată, scoase din buzunar țesala și o scărpină între
coarne, la picioarele noduroase, pline de bătăături pe la genunchi. Animalul slobozi
în colțul gurii o șuviță lucitoare de salivă, mirosi iarba înaltă, dar nu se atinse de
ea, căci o năpădi din nou setea. Flutură necăjită din cap și, când stăpânul o îndem-
nă, ea păși supusă alături de dânsul.

* * *

Aranjați în linie dreaptă, militarii, sub supravegherea căpitanului Stângă, s-au
apucat să sape tranșee. Țărâna neagră se înșiruia printre sălciile bătrâne, aidoma
unei lipitori puse pe rană. Era forfotă mare. Tunarii își instalau tunurile și cheso-
anele pe poziții, baionetele prinse la arme sclipeau prin stuful înalt și foșnitor, care
camufla în parte tranșeele adânci. Numai caii fuseseră lăsați în voie să pască pe
malul râului, cu hamurile scoase de pe ei și fără căpestre.

Căpitanul Stângă stătea în fața tranșeelor ca la paradă: în eghileți, cocardă
nouă, cizme lustruite, nasturi argintii. Și-i umbla gura ca o morișcă, tot instruindu-
și răcanii proaspăt mobilizați:

– Mă, pui de lele, să ochiți în țință!.. Dușmanul va apărea, probabil, dinspre
viile de pe costișă.

* * *

– Hai, Joiană, hai!..

Răscolit de povara amintirilor, Tudose Roman se văzu ajuns în piscul dealului.
Aici lanul de tutun se termina. În văgăună se zărea orașelul ca în palmă. Cercetă
cu privirea zăriștea după care se deslușeau ruinile fostei mănăstiri.

Cu câteva primăveri în urmă se ponorăse dealurile. Stihia a smuls din rădăcini
copaci, a făcut mari stricăciuni, încât oamenii s-au văzut nevoiți să părăsească
locurile. Acum era ponoară, iar drumul ce ducea spre lunca Ciulucului, unde se
ridicaseră case noi, devenise pârloagă. Cândva în copilărie, împreună cu bunelul,
se ducea acolo în fiecă duminică... Un fior rece îi săgetă inima.

* * *

Stând îngropați în tranșee pînă la gît, Tudose avea strania presimțire că oa-
menii se joacă de-a mijatca. Ortacii săi își mai îngăduiau să glumească. Numai
don’căpitan Stângă nu-și găsea locul, tunând și fulgerând:

– Mă pui de lele, mă! Dacă veți lupta ca lei, vă voi avansa în grade...

– Curaj găină că te tai! Își permise un glas din tranșee în timp ce din dosul costișei apăru primul tanc inamic.

Apoi totul se învălmăși ca într-un coșmar. Mai întâi pe cer fulgerară câteva rachete, după care, pe de-asupra capetelor, suieră un proiectil și, nu zăbavă, pe malul Prutului izbucni o explozie asurzitoare. Un val de pământ, negru ca tăciunile și umed, astupă tranșeele. Căpitanul Stângă, cum stătea pe poziție, desfăcu de odată brațele neputincioase în părți. Schizele îi sfărtecară burta, iar intestinele îi zburară până la șiragul de sârmă ghimpată din fața lui. Urlând de durere, cerea cu voce stăpânită, totuși, ca cineva dintre soldați să tragă în el. Nimeni, însă, nu-l mai lua în seamă. Căii, nimerind în bătaia obuzelor, nechezau sălbatic, dând năvală în apa tulbure, pe care începuse să plutească pete roșietice. Doar capetele animalelor mai stârceau cu îndârjire la suprafața apei. Apoi, cu mișcări lenevoase, începeau și ele să se cufunde, lăsând pe oglinda apei bulbuci albicioși. În fața lui Tudose Roman nu se vedea nici în cer, nici în pământ. Simți că pierde arma din mână și că o durere năprasnică îl fulgeră cu săgeată în brațul drept și lângă tâmplă.

* * *

– Hai, Joiană, hai!..

* * *

Când își reveni, văzu soldați în haine murdare, un gard înalt din bârne, în jurul căruia se plimbau santinele, ducând dulăi de frâu. Toată lumea zăcea pe pământul jilav și, dacă cineva încerca să se scoale, mai marele pe santinele aținta spre ei arma, strigând:

– **Lejati, rumânschie mordî!..**(La pământ, mutre române!, *rus.*)

– Suntem basarabeni, încercă cineva să-l dumirească.

– **Odin ciort...** (E tot un drac..., *rus.*)

O zi și o noapte, cât a stat nedezipit de pământul reavăn, îi înțepeniră picioarele, iar brațul rănit i se umflase butuc. Prizonierii căpătaseră învoire să aprindă foc în mijlocul ogrăzii. Li se dădu și un sac de știuleți de păpușoi în lapte, pe care i-au copt, potolindu-și cât de cât foamea... Câteva zile au mai stat străjuți, în ocolul de vite din mahalaua de jos a Undreștilor. Puteau vedea cum printre scândurile gardului soldații inamici cearcă să strecoare, drept momeală, câte o sticlă cu votcă. Chefurluiți, iar alții chiar beți de-a binelea, aveau chef și de omoruri. Cete de soldați, îmbrățișați câte trei-patru grămadă, cântau zgomotos cuplete sinistre, aduse cu ei din fundul Rusiei și purtate din loc în loc, ca pe-o molimă ce năzuia să lase urme. În ograda din vecinătate, ostașii jertfiră câteva oi, cercând să le pârpălească cum se pârpălesc porcii cu niște paie, smulse din streășina casei. Pe prispa casei, o nevastă tinerică, cu un copil în brațe și cu altul de mână, plângea și mereu cerca să scape de pierzanie găinile cotcodăcînde și un călcâi de pâine, învelită într-o basma albă. Un soldat tinerel, roșcat și cu mustața pe oală, trăgea rafale continue peste acoperișul casei, hlizindu-se satisfăcut. Tudose auzea strigătele copiilor și ale femeii, mai apoi văzuse cum ieși victorios roșcovanul din tindă și fugi vesel în beci, de unde îl scoase, îmbrâncindu-l, pe traducător:

– *Șanti...* spunele dobitoacelor de dincolo că trebuie să-și țină limba după dinți de ce-au văzut acuma, iar să și-o scoată de acolo pentru a povesti cum armata salvatorilor v-a eliberat pe toți, pe voi toți, de români...

– N-am avut nevoie de nici o eliberare, plângea năpăstuită femeia.

– Închide-ți pliscul, târfo!

“Ce grea este soarta omului lipsit de apărare, gândi atunci Tudose Roman. Poți face cu el orice dorești. Te poți purta cum te-ai purta cu o vită. Vrei, o hrănești, vrei, o tai. Nimeni nu-ți cere socoteală”.

Târziu, înspre noapte, un soldat intră în ogradă cu un godac în spinare. Îl trânti jos și, cu un pumnal, potrivit cam cât i s-ar cuveni, tăie din spinarea godacului o hașchină de slănină. Porcul, însângerat, covițâia, alergând printre oameni, iar santinelele se stricau de râs:

– ***Lovite, jrite!***(Prindeți-l, crăpați-l, *rus.*)

Cineva izbuti să prindă porcul de un picior.

În seara ceea s-a mâncat carne din belșug. Carnea se dădea pentru laude și pentru încuviințare. Unul dintre consătenii lui Tudose Roman îi declarase chiar:

– *România este mama noastră, iar rusul este tatăl nostru!*

* * *

Ajungând pe costișa, de unde mai apoi începea târgul, Joiana îl smunci, repezindu-se spre o postată de trifoi din preajma unei fântâni.

– Nu te grăbi. Azi ai vreme să te saturei.

* * *

Ograda în care mânaseră vreo câteva nopți senine de toamnă fusese cândva ocol pentru vite. Țânțarii foiau puzderie. Pe ulucul răsturnat se urcă, într-o dimineață, un omulean josuț, în pantaloni de porosină și în veston militar, și cuvântă:

– Șanti, rumunii pân-amu au fost dușmani, basarabenii – tot, iar de la o bucată de vreme treaba s-a cârligat pe dos: rumunii s-au dat de partea noastră. Și traducătorul zăbovi o clipă, apoi cu aceeași voce pițigăiată continuă: Basarabenii să facă un pas înainte!..

Odată cu majoritatea se alinie și Tudose. Prin fața lor trecu un lipovan scund, cu un nas mare, pe vârful căruia stăteau cocoțați niște ochelari cu lentile groase. Examină prin ele pe fiecare în parte, apoi prinse a-i scoate câte pe unul mai în față. Numai Tudose rămase în urma tuturor. Cei din față erau tineri, neatinși de vreo schijă sau de vreun glonte. Spre mirarea lui, aleșii au fost echipați în haine militare inamice.

– ***Voina prodoljaetsea!*** (Războiul continuă, *rus.*) rosti avântat lipovanul, după care traducătorul le vorbi pe un ton foarte patetic: – ***Rodina nujdaetsea v soldat-hrabrețov! Vî, vopreki vsemu, prizâvaetesi v readah slavnoi krasnoi armii, zașcișciati eio cesti!***(Patria are nevoie de ostași curajoși. Voi, în ciuda tuturor, sunteți înrolați în rîndurile glorioasei armate roșii, ca să apărați onoarea ei, *rus.*)

După câteva zile de instrucțiuni (Tudose le urmărea prin crăpătura gardului),

ortacii cu hainele înlocuite s-au încolonat și, însuflețiți de un cântăreț stăruitor, aflat în fruntea coloanei, au dispărut după muchia dealului, dincolo de Prut.

* * *

Pe cerul de deasupra orașelului lunecară cu vuiet năprasnic două avioane argintii, cutremurând văzduhul. Pe aerodromul din zare ba aterizau, ba își luau zborul zeci de alte mașini zburătoare. Joiana ridică capul, privi în jur cu ochi mari, senini, apoi se gheboși pe picioarele din urmă și un pârlăuș galben, înspumat porni sfios spre picioarele stăpânului. Țărâna înfierbântată de arșița zilei înghiți pe loc pârlăușul.

Curând se auziseră lopăind câteva “plăcinte”, animalul flutură a ușurare din cap, după care, mai făcând câțiva pași, se tolăni pe iarba mustoasă din preajma unei case cu pereții vopsiți cu chinovar. Peste o habă – nici să-i pese de grijile stăpânului – prinse a rumega în voie, arareori tușind înăbușit și clipind din pleoapele ochilor mari, la colțul cărora se prelinseră vreo două boabe de lacrimi cât mazărea.

Știa Tudose că ochii sunt oglinda sufletului. Iar acum, privind la ochii dobitocului, dădea dreptate celui ce iscase vorba asta, căci, socotea el, mai frumoși ochi ca ai Joinei cine ar putea avea? Ținea mult la vitișoara lui, ținea ca la ochii din cap.

Apoi începu să se mire că oamenii, în goana lor după bogăție, au strâmtorat pășunile, cultivând suprafețe întinse de tutun. Bietul animal se vedea și se simțea strâmtorat din toate părțile. Dacă ar fi putut, dobitocul s-ar fi împotrivit, neapărat s-ar fi împotrivit. Dar parcă depinde de dânsul... Și sufletul Joinei este mare, chibzuia mai departe Tudose, căci privirile ei parcă-i destăinuie necazurile, gândurile, simțirile...

– Dar ce-a fost mai departe, Tudose Roman? se pomeni că se întrebă pe sine. Mai departe? A fost o minciună...

* * *

Într-o noapte de septembrie, santinelele i-au însoțit de-a lungul Prutului, până au ajuns la gara Undrești, ticsită de prizonieri. Pe linie moartă stăteau câteva eșaloane cu vagoanele găurite de gloanțe, luminate de niște proiectoare puternice.

Excortați de privirile obosite ale santinetelor și de lătratul de câine, au fost îmbarcați în vagoane și, după ce au zăngănit zăvoarele, s-au așezat care cum putea pe podeaua de scândură, așternută cu paie. Prin crăpături răzbea de afară un vântuleț de toamnă timpurie.

Spre zorii zilei următoare, înainte ca eșaloanele să se urnească din loc, pornind într-o direcție necunoscută, de afară se auzi o voce răstită, care îi prevenea pe cei din vagoane, că în drumul ce urmau să-l facă nu carecumva să-i dea cuiva prin minte să dezerteze.

– Țara e în stare de război, așa că nu ne jucăm...

Trenul porni. Nimeni nu știa încotro se duce și nici ce va fi mai departe. Nici nu vorbeau despre asta. Numai roțile trenului își îngâneau ritmic melodia lor monotonă: “Te duc, te duc!...”

Trecu o zi, trecu o noapte. De afară numai adia mirozna toamnei, în schimb tot mai vârtos își făcea loc frigul. Ușile vagoanelor se acopereau spre dimineață cu o plapomă de promoroacă. Foamea începu să chinuie oamenii, iar drumul părea să nu mai aibă capăt, lunecând parcă într-o noapte lungă, rece și plină de taine. Nimănui nu-i păsa dacă e noapte ori e ziuă, unde este miază-noapte și unde e miază-zi, unde sunt celelalte părți ale lumii. Din când în când deschideau oblonășul din podeaua vagonului, oblon ce servea drept latrină, ca să-și facă nevoile, zărind tot mai multă și mai multă zăpadă peste traversele căii ferate. Gerul se tot întetea, urletul locomotivei anunța întinderea fără sfârșit a drumului. Nici tu vorbă, nici tu mâncare, nici tu somn. Se încălzeau, lipindu-se unii de alții. De la o vreme Tudose simți că vecinul de alături înțepenise cu un zâmbet abia întrezărit în colțul gurii. Duse mâna până la ochii afundați în orbite, până la fruntea ortacului, și simți că era rece. Se sculă, cum putu, în picioare, păși peste ceilalți, se apropie de peretele vagonului și prinse a bate în scândura acoperită de promoroacă.

– Deschideți, a murit un om! E mo-o-rt!!!! dădu să strige cu voce lipsită de vlagă.

Strigătul a fost reluat de ceilalți, dar trenul continua să gonească întăritat, neascultător, urmându-și necruțător calea spre o lume necunoscută și geroasă.

Abia peste șase zile locomotiva șuieră a oprire. S-a deschis ușa vagonului și în prag apără o santinelă în cojocică mițoasă, cu un surâs iscoditor pe față. Zise:

– Nu cac, budete eșcio voievati protiv nas?

La acea haltă au descărcat vreo zece cadavre, fiind lăsate claie în preajma vagonului. Captivilor rămași în viață li s-a dat de mâncare, ceva uncrop, apoi iar au scrâșnit zăvoarele și trenul și-a văzut de drum.

Toată viața Tudose s-a temut de-o moarte ticăloasă. Îl înspăimânta și atunci gândul că, murind, va fi aruncat jos ca un buștean, la una din halte și îngropat ca nimeni să nu știe de el. Avea strania dorință să roage pe Dumnezeu, că dacă va muri, trupul să-i fie dus acasă. Acolo, în satul lui, în colțul ceta de pământ și de țară. Gândul i se întorcea tot mai mult la casa părintească, la zilele însorite de la baștină. Oamenii de alături mureau pe un cap. Nimeni nu mai striga de spaimă, nu bătea cu pumnii în pereți, nici la foame nu se mai gândea nimeni – toți se deprinseră cu morții. Pe cei rămași în viață îi chinuia frigul. Când cineva își dădea duhul, se repezeau la cadavru să-l dezbrace. Odată, stând zgribulit la locul său, Tudose simți cum o mână îi pipăie vestonul, apoi îi atinge fruntea.

– Îs viu, îngână el parcă îndatorat. Mai trăiesc încă...

Zilele și nopțile își știau doar ele socoteala. Trenul se opri într-o fundătură. Prin ușa largă a vagonului se năpustiră nămeții. Nimeni nu-i grăbea să coboare. Oamenii ieșeau singuri, ajutându-i pe cei ce nu puteau merge. Pe Tudose Roman l-au coborât, sprijinindu-l de subțiori.

Afară pulbera. Lângă calea ferată ardea un butoi cu motorină, răspândind un miros înecăcios și topind fulgii jucăuși. Fiind descărcat, eșalonul părăsi imediat

locul, și oamenii, împreună cu santinelele încotoșmonate, rămaseră în mijlocul câmpiei, sub cerul liber. Unica inscripție: “Kilometrul 20” nu le spunea nimic. Când se mai limpezi vremea, zăriră pe muchia unui delușor un colț de pădure, iar în lungul văii – niște stuhării înalte, galbene ca ceara.

– Veți trăi aici! cuvântă unul din însoțitori, încotoșmonat și el ca o babă. Le spuse că el este căpitanul Budeaghin. Și pentru început îi preveni: Cum vă veți așterne, așa veți dormi!

Fiecare a primit care câte o secure, care târpane. O parte s-au dus în pădure, alta – spre stufării. Până în amurg au ridicat niște adăposturi-șoproane, au aprins focul. Un sâmbure de speranță, totuși, exista. Morții se împuținau. Pe Tudose nu-l puneau la lucru – avea sarcina să îngroape cadavrele, să le ducă la depărtarea de trei kilometri de tabără. Îi ducea puși într-o sanie cu oplene, săpa zăpada, și, împreună cu încă două-trei ajutoare, zgârâiau pământul cu târnăcopul, acopereau groapa cu nămeți, fără a lăsa vreun semn, fără a pune vreo cruce la căpătâi.

Peste o săptămână au ridicat un adevărat sătuc, înjghebat din bârne. La câteva zile apără din nou căpitanul Budeaghin, însoțit de niște femei, cu brațe puternice, îmbrăcate în pufăici negre. Femeile îi examinează pe cei aranjați în coloane, apoi, trecând printre rânduri, le pipăiră mușchii. Fiecăruia în parte. Ajungând în dreptul lui Tudose, una dintre ele îi înșfăcă bărbătește și-l zgâltâi puternic. El se oțări de durere, iar căpitanul îi spuse că e rănit, că are în umăr câteva schije. Femeia luă parcă aminte la cele spuse de Budeaghin, dar dădu a lehamite din mână, zicând:

– N-ai dreptul la reabilitare. Bărbații noștri au pierit răpuși de gloanțele voastre.

Totuși, sorții i s-a făcut milă de el. Ceilalți confrăți de suferință au fost duși într-o carieră, la scos nisip pentru o fabrică de sticlă, iar el s-a văzut lăsat la vechea „îndeletnicire”, să-și înmormânteze tovarășii în câmpia înghețată.

Sosi primăvara. Se topeau zăpezile și la suprafață au prins a se dezveli cadavrele. Apără primejdia unei epidemii și au fost de urgență evacuați în altă parte, într-un oraș provincial de pe Volga. Din cele vreo zece mii câți fuseseră la început, rămăseseră doar câteva sute – moartea își făcuse în voie mendrele, mai ales cât ținuse iarna.

Tudose Roman trăia cu nădejdea că mult nu mai are până a se reîntoarce acasă, la plug. Într-acolo îi zburau zi și noapte gândurile. Zburau acasă și toate suferințele i se topeau în acea nădejde.

* * *

De undeva dintre rândurile de tutun, rămase în urmă, răsări fluturele zglobiu, așezându-se din nou pe coarnele Joienei. Vaca, la porunca stăpânului, se sculă, flutură ușurel din cap, miroși troscotul pătuit și deodată înțepeni cuminte, când Tudose, scoțând țesala din buzunarul vestonului, începu să-i curețe și să-i netezească părul.

– Hai, Joiană, hai!..

Porniră câtinel la drum, tot mai departe. Tot mai departe se torceau ca dintr-un caier gândurile și firul vieții lui Tudose. “La mijloc totdeauna este adevărul, își zise. Oricât de înalt ar zbura el, oricât de adânc s-ar ascunde, adevărul totdeauna coboară din înalțuri sau iese la suprafață și merge mai departe cu noi, pe pământ”.

– Hai, Joiană, hai!..

* * *

Lucrau la fabrica de sticlă. Lui Tudose Roman i se obrintise mâna, se făcuse butuc și nu mai putea munci cu ea. Fu învinuit de sabotaj și eschivare de la muncă. O lună întreagă un anchetator cu fața pistruiată l-a tot descusut: cine-i sunt părinții, ce grad a purtat în armata activă. El mărturisea purul adevăr, iar anchetatorul, fixându-l cu privirea încruntată, lua spusele lui drept minciună. Văzând atâta încăpăținare, Tudose era gata să născocească orice fel de mărturii, numai să scape de povara întrebărilor chinuitoare, numai să-și poată alina cumva durerea din braț. Anchetatorul, de fiecare dată termina cu una și aceeași frază:

– Trăiești în altă țară, omule, și, trebuie să te supui puterii.

– Dar cine-i puterea asta? – îndrăzni să întrebe Tudose.

– Statul.

– Cine este statul?

– Noi, poporul.

– Și dacă nu sunt de-acord cu puterea statului? Eu mă gândesc că...

– E puțin ce gândești tu... S-au gândit pân-acum alții pentru tine. Ție ți-a rămas ce-i mai ușor – să te supui molcom puterii.

Până la urmă a fost dus la spital. Începu să-i putrezească brațul infectat. Pe masa de operații i s-a dat să bea un pahar plin ochi cu spirt. Băutura nimeri în stomac ca pe o vatră de jărat. Pe la rădăcina ochilor au prins a se prelinge lacrimi mășcate, gura începu să-i clămpănească, bolmojind aiureli. Un doctor cu bisturiu în buzunarul de la piept și alți doi oameni în halate albe îl legară de pat, acoperindu-i fața nebărbierită cu o pânză murdară. Nu trecu mult și Tudose Roman simți cum în braț, ceva mai sus de cot, hârcâie niște dinți de oțel.

Din spital ieși cu o mână în buzunar. N-a mai fost pus la îngropat morții. Fu numit numărător de vagonete cu nisip. Tot mai des se prindea la gândul că mai bine ar fi murit în eșalon sau ar fi înghețat iarna, când își îngropa tovarășii. Numai gândul la casă era în stare să-l mai ogoiască.

Când se văzu, peste o săptămână, acasă, avu presimțirea că s-a trezit dintr-un coșmar.

– Bine că ai venit, dar mai bine nu veneai, îi zise o mătușă, văzându-l în pragul ușii, gheboșit cu o torbă de rufe în spate. Bătrâna ședea la gura sobei și cu o mână tremurândă ducea polonicul spre ceaunul cu o ciorbiță chioară, din care sorbea îndelung, închizând ochii umflați.

– Iartă-mă că n-am cu ce te primi...

Era anul patruzeci și șase, la fiecare cerdac fâlăiau barizuri negre. Nu ajun-

geau gropari. Iar dacă se învoia cineva să sape groapa, o făcea doar pentru o lipie din făină de păpuși. Lumea mânca ghindă, rumeguș de lemn, iar de la centru tot soseau și soseau căruțe. Oamenii erau chemați la sovetul sătesc să dea postavcă la stat. Sub malul din coasta dealului răsăreau noi și noi cruci. La intrarea în sat, lozinci scrise cu litere de-o șchioapă proslăveau viața îmbelșugată ce dăduse peste țărâtime. Frunzele cădeau de pe ram fiindcă trebuiau să cadă, dar căzând nu se mai mișcau din loc.

În doi ani de pârjol – ‘46 și ‘47 – în sat au pierit mai mulți creștini decât în tot timpul războiului. Tudose Roman avu norocul să rămână viu. Înspre vara lui ‘47 foamea cedă încetul cu încetul; în inimile oamenilor se înfiripa dragostea de viață. S-au apucat cu tragere de inimă să muncească. Cine și cum putea.

Cu glasul Tudose Roman îndemna boii, cu o singură mână stăpânea plugul de coarne. Peste o iarnă oamenii prinseră a-și reveni. În sat s-au jucat câteva nunți. Îndrăgise și Tudose o văduvă, iute la treabă și bună gospodină. Trăiau în deplină înțelegere și viața le era dragă. Dar apărură, ca din pământ, invidia cuiva:

– Uite-l măi, e ciunt, dar a prins la cheag! Îmbogățește văzând cu ochii. Are apucături de *cheabur*, *culac*!

Apoi... într-o noapte de vară s-a pomenit că îi bate cineva la ușă... *Convoiul* i-a dus până la gara Luceferi și, fără să li se explice nimic, i-au silit să urce în vagon. Vagoanele semănau cu cele în care călătorise ca prizonier. Acum călătorea în postură de dușman de clasă! Ce-o mai fi și asta? Drumul, de astă dată, a fost mult mai lung. Și avea să îndure acum pentru doi – fusese ridicată și soția-sa, biata femeie.

Fură duși tocmai în fundul Siberiei. Pentru cinci ani. Pe toate le-au luat de la capăt. Cei deportați au izbutit să înfiripe câte o mică gospodărie, să-și agonisească ceva dobitoace, să dea pâine statului.

Când primiseră învoire să se întoarcă acasă, pe capul lui Tudose Roman se abătura altă nenorocie. I-a murit soția. S-a întors singur. Vremile se schimbă. Țăranul era chemat să țină ceva pământ, să crească vite.

Și Tudose își cumpără o văcușoară. Era om în toată puterea, hârtoapele și po-dișurile din preajma satului încă nu erau arate. Coasa, când avea nevoie de nutreț, o putea ține și cu o singură mână, stăpânindu-i coada subțioară.

Sufletul îl îmbia să se bucure de viață, puterile, însă, îl părăseau, nu-l mai țineau ca înainte. Uneori încerca insistent, pentru sine, să caute... vinovatul. Potrivea că de vină este adevărul, adevărul care nu-i permitea să se scuze pe sine însuși. Zbuciumul din el se înverșuna mai tare atunci, când se lovea nas în nas cu prezentul. Pârloagele, hârtoapele și pajiștile începură să se împuțineze – toate fură arate. Într-o primăvară, peste tot s-a semănat porumb. Porumb și iară porumb! La păscut, vaca putea fi scoasă doar de funie și numai pe margine de șosea. Cu o țără de lapte, un ban agonisit, Tudose lega tei de curmei. La mai mult nu râvnea.

Mai rău stătea cu teatralizările pompoase, cu “festivalurile” în viața de toate zilele, pe care nu era deprins să le suporte. Leații lui? Cei care fuseseră atunci,

în ograda din satul de pe malul Prutului, mulți muriseră, dar și mai mulți se întoarseră din război acoperiți de slavă! La sărbători erau poftiți pe scenă, copiii le înmânau buchete mari de flori, rugându-i să le povestească despre faptele vitejești. Iar dânsul? Dacă nu luptase pe front cu rușii, nu era nici veteran. Adevărul vieții lui era altul. Sămașii lui, veteranii, urcau în marșul escortei, în camionul colhozului și plecau la pădure, unde erau așteptați la sărbătoare. El lua vaca de funie și pornea, gârbovit, spre pășune, trecând rușinat parcă pe lângă porțile gospodariilor cu steluțe roșii prinse la colțul casei...

* * *

– Hai, Joiană, hai că trece ziua...

La marginea orașelului strada principală era închisă. Un semn pe o tablă arăta o altă direcție. Merșeră cât merșeră pe un drum mai îngust, iar la o răscruce un milițian îi îndreptă pe o hudiță ce ducea spre iarmaroc. Pe lângă gardurile înalte, învechite creștea cătină, creșteau copaci neîngrijiți, pe tulpina cărora se îndesau buruienile. În mai multe locuri apa de ploaie lânzezea în băltoace. Fluturașul dispăruse pe undeva. “Ia ființă și asta, se gândi Tudose. Trăiește doar câteva zile, dar ajunge să poată zbura”. De odată vuietul asurzitor al unui avion îi săgetă gândul. Își zise: “Numai că omul, iaca nu poate face o mașină care să zboare ca fluturile, fără gălăgie, fără zgomet...”

Vaca îl zmunci ușurel, trăgându-l spre o tufă de iarbă crescută lângă gard.

– Hai, Joiană, hai, mititico!..

* * *

...S-a dus și dânsul să ceară pensie. Nu mai avea încotro. Când hârtoapele fuseseră semănate cu păpușoi, avea, cel puțin, unde paște vaca: de ici un ciocleț, de dincolo un ciocălău. Dar cu timpul pământul a fost sădit cu tutun.

Pensie nu i-au dat. I s-a spus că n-are zile-muncă trebuitoare pentru așa ceva, ș-apoi... Ș-apoi, trecutul. Nu uita cine-ai fost... Mai cauți privilegii? A vrut să-și caute dreptate, dar cineva din centru i-a spus așa, tovrășește:

– Ia seama să n-o încurci mai rău.

Tudose scuipă cu necaz în pământ și se lăsă păgubaș – mai avea puteri să stăpânească coasa și, în timpul unei veri, pe îndelete, de unde oleacă, de unde mai mult, a sclipuit câteva câpițe de fân. Vreo două veri a păscut-o de funie pe margini de drum, iar când toate islazurile au fost și ele arate și sădite cu tutun, a înțeles că – gata, nu mai are cu ce întreține vita. Și, împletind o funie aspră din câlți, se hotărî s-o ducă la iarmaroc pe Joiana.

– Hai, Joiană, hai!..

* * *

Soarele se oprise parcă în dreptul amezii. Ograda mare, încinsă cu corlate, era plină. Oameni și vorbă înfundată. Legă vaca într-un colț, unde se mai aflau și alte dobitoace de vânzare, și se puse pe așteptat cumpărători. Câteva cotarle lenoase se șteau printre lume. Vite nu se cumpărau. Aproape deloc. Anul fusese cam secetos,

gospodarii, în lipsa nutrețului, căutau în fel și chip să se izbăvească de griji pe vreme de iarnă...

Joiana, rumegând și clipind din ochi, își întorcea câte odată capul spre oameni care treceau pe alături, pipăindu-i vâna laptelui. Dar de cumpărat nu cumpăra nimeni. Și ar fi fost cum ar fi fost, dacă cineva, chiar la intrarea în iarmaroc, nu ar fi afișat în văzul tuturor o placardă categorică și banală: **“P.C.U.S. DĂ CARNE!”**

Într-o clipită peste tot prinseră a mișuna vorbe, șușoteli “miliția”, “procuratură”, “securitatea”... L-or fi găsit sau nu pe răufăcător, Domnul știe, dar fapta era de față. În magazinele de carne fluiera vântul, iar oamenii nu se prea grăbeau să-și dea vitele la tăiat, fiindcă statul plătea ieftin. Spre chindie, la poarta iarmarocului a fost afișată înștiințarea oficială, în care lumea citi: “Toate vitele – la abator!”

Oamenii prinseră să se împrăstie. Când se răriră cu totul, porni și Tudose Roman spre casă, dar doi milițieni îi tăiară calea chiar lângă poarta iarmarocului.

– Credem că ai înțeles unde trebuie să duci vita, îi vorbi unul. Politica partidului!

A chibzuit o habă, n-a zis nimic, apoi porni pe drumul ce ducea spre abator. I s-a mai spus că acolo plătesc parale bune și... Să vezi c-o să rămâi mulțumit!

Străbătu mahalaua veche a orașelului, ridicându-se spre fosta mănăstire:

– Hai, mititico, hai!..

Joiana se arătă neascultătoare. Ceva nu-i convenea, căci nu vroia să pășească mai departe. Un roi de găze și bondari roiau de asupra ei, soarele înfierbânta de sus, ea flutura supărată din cap. Tudose o liniști cu vorba, apoi scoase țesala din buzunarul vestonului și prinse a o netezi.

– Hai, mititico, hai frumușico!..

Ieșiră din hudiță și o apucară pe un drumeag mărginit cu niște plopî înalți și uscați, pe scheletele cărora stăteau la taifas ciorile:

– Car-r-r! Car-r-r!

În sfârșit, ajunseră la abator. Mai trebuia să-l găsească pe șef. Îl află într-o fostă chiliuță, întins pe o canapea, sforăind zgomotos. Era o făptură rotofeie, cu ochi șmecheroși, grasă, cu picioarele scurte. Gâfâia din cauza zăpușelei, dar mai mult îl da de sminteală greutatea trupului.

– E cam puțuntică văcușoara dumitale, zise el, căscând alene după somn, și îi puse mâna pistruiată pe umăr. Ei adăpat-o azi? Tudose Roman strânse din umeri.

– Ești un om de condiție, îi dădea înainte șeful abatorului. Primim la tăiat numai vaci grase, dar fiindcă dumneata ești om cumsecade, vreau să te ajut. Că oameni suntem, nu-i așa? Până deseară mai este oleacă. Du-te în șopronul cela, din altar, hrănește-o, adap-o – las-o să bea cât i-i sete... Pe urmă vedem noi ce facem.

Trecu, ducând-o de funie pe Joiana, prin curtea mare a fostei mănăstiri. Ziduri prăvălite, biserica-n ruini. În copilărie fusese aici cu bunelul Nică. Curățenie, toate așezate la locul lor... Au intrat și în biserică, taman când se făcea slujba. Lume multă, dar nimeni nu ridica glasul. Acum... Acum totul era părăsit, sălbăticit. În

locul sfântului locaș s-a făcut abator de căsăpit vitele. Ce vremuri, ce oameni anapoda a născut pământul la ora asta!

Lăsară în urmă cireșul târș din fața trapezei și ajunseră la șopron. Pe jos stăteau uluce împrăștiate cu silos, droburi mari de sare. Joiana se avântă înfometată la mâncare. După ce se sătură, adunând de pe jos toată mâncarea și lingând droburile de sare, merse cu stăpânul până la fântâna din preajmă la adăpat pe săturate.

– Așa mai zic și eu. Acuma vii de-acasă, omule! îl întâmpină șeful, care cântări mulțumit animalul. Mie îmi plac oamenii pricepuți și de condiție. Așa că ești de adălmaș, că, fără adălmaș...

Tudose, neînțelegând încotro bate șeful, luă chitanța, îi mulțumi, gata să se îndrepte spre ghereta casei, pentru a primi banii. Atunci grăsanul ținu numaidecât să-i amintească, clătinându-se de răs și zgâlțâindu-se ca un poloboc:

– Treaba odată făcută, nu-i păcat, zic să te odihnești, iar pentru odihnă e nevoie de mâncare, parale, băutură și muieri.

La ghereta casei un contabil ce tot scotea din buzunarul vestonului un ceasornic nichelat, privind la oră, numără din safeu niște bancnote noi-nouțe. I le puse apoi, în mână, încât palma bătătorită a lui Tudose abia de le putea cuprinde și-i spuse:

– Șeful a zis să intrați pe la dânsul.

Când ieși, Joiana nu mai era unde o lăsase. Cineva aninase funia cu împletitura groasă de ramura unui copăcel, lăsând-o să se clatine în vânt.

– Sarea de drob, se chifnea în sânul cămășii șeful asudat, poftindu-l pe Tudose să se așeze. Văd că ești om cumsecade, de treabă.

Îi socoti și el paralele, spunându-i cât ar fi primit de fapt, dacă nu hrănea și nu adăpa vaca. Ieșea că a câștigat la cântar și întrucât Tudose nu prinsese înțelesul vorbelor ce le auzea, șeful numără câteva bancnote și cu mâna sa groasă le vârî îndesat în buzunar. Restul banilor i-i întoarse.

– Mai plimbă-te colea prin curte, apoi vino la mine în cabinet, și șeful îi întoarse spatele.

Băgând din obișnuință banii subsuoară, își făcu semnul crucii în pragul fostei chilii, unde acum era “cabinetul” șefului, apoi se așeză pe o bancă din două scânduri. Și auzi atunci un muget înfundat și se cutremură. Un fior rece îl străpunse. Ceva-ceva nu-i venea la socoteală. Avea în buzunar câteva grăunțe rătăcite și pe loc i se făcu dor de Joiana, care dispăruse din curte, fără ca el să-și ia rămas bun de la dânsa.

Intră pe o ușă înaltă, murdară, într-o încăpere mare, betonată pe jos. Pereții înalți, cu urmele chipurilor roase, erau împrășcați până hăt sus cu sânge, acoperit cu pojgițe de mucegai. Pe tavanul unde fusese cândva catapeteasma, atârnav scripete, purtate pe șenile unsuroase. În lumina geamurilor arcuite trei căsapi cu pestelci negre dinainte, împrășcați și ei cu sânge din cap până-n picioare, mânuiau îndemânatic niște cuțite mari, jupuind fiecare în parte câte-o vacă spânzurată de

tavan. Prin ungherele fostei săli de rugăciuni stăteau claie capete, piei, picioare, măruntaie aburinde. Pe jos – șiroaie vâscoase se rostogoleau învolburate spre gura largă a unui șanț de scurgere. Măcelarii fumau întruna și încăperea era îmbâcsită cu fum.

– Nu-i vreme de pierdut, băieți, făcu unul dintre ei, ascuțind dibaci cuțitul pe roata polizorului. Au mai rămas patru capete.

– Parcă erau trei? făcu a mirare altul.

– Păi a mai venit un pâclișit cu vaca...

Au sărat pieile proaspăt jupuite, le-au aruncat la nimereală în alt colț de sală, apoi cu furtunurile au spălat podeaua, strămutând murdăria spre gaura șanțului. Un casap apucă cu mâini vânjoase un baros de fier, iar altul se apropie de ușa unei foste chillii, ce mai păstra la intrare o jumătate de chip al unui sfânt rămas pe tencuiala peretelui. Deschise larg ușa – de acolo țâșni un buhai cât un munte. Vita, apropiindu-se de colțul sălii, unde stăteau mormanele de capete însângerate, picioare și măruntaie, holbă ochii, pufnind zgomotos. Între timp doi măcelari zdraveni îi prinseră picioarele în lanțuri înținate în niște cuie groase de metal, îngropate în podeaua betonată, și buhaiul se pomeni căzut ca într-o capcană. Cel cu barosul în mână se apropie atunci dintr-o parte, îi netezi crupa mare cu dosul mâinii și, pe neprins de veste, îl lovi între coarnele ciunte cu barosul. Bourul tresări, icni înfundat, apoi sări în sus ca o minge, încât lanțurile de la picioare se întinseră strună, scânteind în locul unde erau prinse de podea. Mai urmă o lovitură – în același loc și cu atâta putere, încât măcelarul icni singur, umflându-i-se venele la gât, iar vitei – zburându-i cât colo un corn. Până la urmă, animalul îngenunche, întinse gâtul vânjos, iar din cap țâșni un șuvoi de sânge. La colțul gurii apărură limba vineție și mușcată, sângerând și ea. Urmă apoi a treia lovitură și picioarele de dinainte ale buhaiului se îndoiră, trăgând lanțurile sub dânsul. Măcelarul veni chiar de asupra capului și lovi iară ca într-un bostan pus pe trunchi. Buhaiul slobozi neputincios copitele din urmă, prăvălindu-se la picioarele măcelarului cu barosul în mâini. Văzând că nu mai suflă, alt casap se apropie cu băgare de seamă, chiti beregata boului și înfipse cu toată puterea o baionetă în ea. Un izvor gâlgâind roșu-aprins, năvalnic, fierbinte, porni să bolborosească, închegându-se cum numai ajungea la gura mare a canalizației.

Al treilea măcelar, care ascuțise până atunci cuțitele, apăsă butonașul din perete și spre picioarele din urmă ale dobitocului prăvălit coborâră două cângi, prinse de scripete, ridicându-l, numai peste câteva clipe, spre bolta largă a tavanului în toată mărimea și greutatea lui de taur. Ochii mari ai animalului rămăseseră deschiși și, spânzurat cum era cu capul în jos, sângele continua să i se scurgă din rană, oprindu-se pe o clipă la colțul pleoapelor stufoase, de parcă ar fi plâns cu lacrimi de sânge...

– Ce te zgâiești așa, fârtate? făcu un măcelar spre Tudose, care parcă împietrise lângă perete. Ce n-ai văzut cum se taie? Vita e pentru mâncarea omului. Ea nu poate să se apere aici. Facem din ea ce dorim: șuncă, mezeluri...

Tudose nu răspunse, dar nici măcelarii nu-l mai băgară în seamă. El se furișă spre chilia unde stătea Joiana. Vaca, cum își zări stăpânul, întinse gâtul lung spre geamul arcuit, cu sticle murdare și pline de păienjeniș, adulmecând gratiile negre, ruginite. Afară, dincolo de sticla geamului, la lumina zilei, roia un fluturaș neliniștit în zborul lui. Joiana se apropie și începu să miroase hainele lui Tudose Roman. El încercă s-o țeșale, dar dobitocul se feri, fluturând din cap. Miroși grăunțele din palma lui, fărâșii prin nările dilatate, dar nu se atinse de dânsule. Și iar se apropie de geam, întinse gâtul, lăsând pete de aburi pe suprafața sticlei apărută de gratii. Scoase un muget înfundat pe care îl auziseră doar ei doi.

– Ce-i Joiană? întrebă Tudose buimac. Am prăpădit frânghia și, iaca, n-am cum te scoate de-aici... Am pierdut legătura.

Urmă o tăcere apăsătoare, după care Joiana mai scoase un muget. Avea priviri înspăimântate, iar pe la colțul ochilor i se prelingeau câteva lacrimi fierbinți și tulburi. Continua să miroase vestonul, pălăria, mâna ciuntă cu mâneca prinsă în buzunar și banii pe care stăpânul îi strângea subțioară.

– Ei, tovarășe! îi strigă un măcelar. Te caută șeful.

Tudose își scoase mâneca din buzunarul vestonului și, deodată o cuprinse pe Joiana de gât. Își lipi fruntea uscățivă, brăzdată de încrețituri asudate, de botul ei aspru, lucios și șopti abia auzit:

– Iartă-mă. Mă rog de mă iartă.

– Te-ai ticnit, omule?! rânji un casap în ușa larg deschisă. Ieși și du-te, că te caută șeful. Vaca nu-i a ta. Ne lămurim noi cu ea.

În curte se simți deodată vinovat și slab. Privea încruntat în jur și nu se putea dezmetici unde se află și încotro s-o apuce.

– Încoace, încoace! îl striga cu un zâmbet larg pe față șeful abatorului. Cât să te aștept, intră, hai.

În cabinet răsună muzica. Un magnetofon japonez, cât o cutie de țigări de mare, unit cu două amplificatoare puternice vesele lumea. Pe masă se afla șuncă proaspătă, aromitoare, carne fiartă într-un lighean înflorat, sticle cu băutură. La masă așteptau trei bărbați și o duduiță, care chifnea mereu:

– **Guleai, Vasia!** rosti fata fericită, aproape tolănită în capul mesei, într-un jilț de catifea roșie, ros pe la colțuri.

– Fă-ne plăcerea și ia loc... cu noi, îl pofti șeful pe Tudose Roman, care stătea derutat și descumpănit în pragul ușii. Hai, să fim sănătoși și să mai creștem vite... Mai rar vaci ca cea adusă de dumneata!.. Bem coniac!

– Nu “coniac”, Vasia, ci “cogniac”, se alintă fata, mușcând dintr-o bucată de pâstrămă, după ce dădu băutura pe gât.

– Ba să avem iertare, sări cu vorba un bărbat îngrijit la strai și la frezură. I se zice, de fapt, altcumva.

– La noi i se mai spune spirt dres cu ceai, interveni celălalt în scurteică de piele neagră, cu fermuarul descheiat să i se vadă cravata albastră.

– Cum i-ați zice, dar este bun! exclamă fata solemn și iar întinse pocalul să-i fie umplut.

– Să ne toarne stăpânul mesei, și șeful arată cu ochii spre Tudose Roman, care stătea împietrit pe scaun, neatingându-se de nimic.

– N-am fost și nici nu vreau să fiu paharnic, răspunse el. Să-și toarne fiecare, după chef...

Nimeni nu scoase un cuvânt, însă pocalele au fost duse la gură și golite în tăcere.

– Se vede că ești veteran de război, – a spart tăcerea omul în scurtă neagră. Ai luptat pe front? Unde?

– Lăsați omul în pace, zise cel cu frezura îngrijită. Ador oameni modești care nu se bat cu pumnul în piept și nu strigă în gura mare, că uite, eu, eu am luptat pe front!

– Modest și de condiție! ridică a atenție un deget în sus șeful, izbutind să acopere cu poalele o coapsă descoperită a fetei din jilț.

– Primești o pensie bunicică?

– Baba-ți trăiește? Masaj seara îți face?..

Tudose tăcea întărâtat, cu suflul și gândul la Joiana.

– Bea coniac, bea! îl îndemna bărbatul în scurtă. Dacă ești vătădat, te însurăm. Noi pe multe le putem face. Avem la serviciul nostru o Joiană, fată stătută, mare și tare... Deputată! O să te giugiulească până la adânci bătrânețe. Să vedeți ce bine o să vă prindă banii de pe vacă.

Mesenii se întărâtaseră la băut. Dădeau de dușcă paharele și rupeau cu dinți puternici carnea. Tudose stătea nemișcat pe scaun, urmărind chipurile sfinților, răzbătând pe ici-colo prin negreața pereților.

– Închină, omule, paharul! îl probați șeful abatorului, cu mâna scurtă și grasă, netezind coapsa dezvelită a duduului din jilț. Ai pus adălmăș, noi cinstim, iar dumneata te uiți în pod și taci.

– Șeful știe ce spune, rosti împleticit cel cu frezură linsă.

Nerăbdătoare, fata sări din jilț, schiță un zâmbet cu subînțelese, veni în spatele lui Tudose, îl cuprinse cu mâinile, susurându-i la ureche:

– Bea, puiule, coniac. Co-ni-iac!

În jur răsunară hohote, căci fata îl sărutase, lăsându-i pe obraz o urmă grasă de ruj conabiu.

– Eu beau numai spirt! zise de odată Tudose Roman, ștergându-și pata roșie de pe obraz.

Șeful abatorului așteptă ca fata să se astâmpere la locul ei, în jilț, apoi cu un zâmbet cheflui, sughițând, scoase cheile din buzunarul adânc al pantalonilor în carouri, deschise mândru safeul și, dând niște hârtoage la o parte, scoase de acolo un borcan.

– Spirt curat! preciză el. La dispoziția dumitale!

– Ura-a-a! izbucniră fericiti mesenii cu ochii sticliți și obrajii aprinși.

Șeful îi turnă într-un pahar mare băutură din borcan, iar celorlalți coniac. Se făcu liniște. Tudose Roman stătea la îndoială. A vrut să refuze iar, să se scoale și să plece, dar de-odată îl împunsese ceva la inimă, oprindu-l. Își aminti de clipa îndepărtată a tinereței, când, după ce băuse un pahar cu spirt, rămăsese fără de o mână. Luă, neîndemânatic paharul plin și, închizând ochii mici, dintr-o răsuflare dădu băutura peste cap. Pe obraji i se prelinseră câteva lacrimi. Totul înțepeni, capul începu să-i vuiască. Gheboșit, cum stătea la colțul mesei, simți că-și revine. “Am s-o iau pe Joiana înapoi acasă, îi veni un gând. De bine, de rău mă mai poartă picioarele și cumva oi scoate-o din iarnă... Am s-o iau...”

Mesenii, lăudându-l unul mai tare decât altul pentru felul cum a băut spirtul, dintr-o răsuflare, se întreceau acum la golit paharele.

– Ei, ce zici? îl întrebă mai marele pe abator.

– Dă-mi vaca înapoi și n-ați banii! rosti aproape limpezit Tudose Roman, răscolit de o durere ascuțită în stomac. Toată ziua nu pusese năfură în gură. Se așternu tăcere. În chilie bâzâiau muștele. Muște grase, obraznice. La un moment dat, mesenii prinseră, care mai de care, să râdă până la lacrimi de hotărârea lui Tudose.

– Du-te și ți-o ia! zise șeful, hlizindu-se cel mai tare și ținându-se de burtă. Poftim, îți dau voie s-o iei!

– La casapi du-te să ți-o deie...

– Unde mi-i funia? întrebă Tudose.

– Iat-o, îi întinse fata o funie nouă-nouă, pe care o scoase dintr-un sac de alături.

Clătinându-se, Tudose băgă frânghia subțioară și, încordându-se, îi încercă trăinicia cu o mână. Își așează pălăria pe cap și se întoarse spre ușă să iasă. Șeful, ajuns cu scaunul și mai aproape de fotoliu, îi spuse:

– Suntem chit, așa-i?

Tudose clătină aprobator din cap. Ieși afară. În urma lui auzi clănțănitul lăcății. Bătut ca de vânt, abia ținându-l picioarele, ajunse la ușa înaltă și lipoasă a abatorului. O deschise vreaște și, neluîndu-i în seamă pe măcelari, păși peste mormanele de măruntaie, capete, picioare însângerate, prăvălindu-se cu tot trupul în ușa chiliei, unde o lăsase pe Joiana.

Încăperea era pustie. Holbă ochii într-o parte și în alta, dar Joiana nu se vedea. Măcelarii, cu țigările în dinți, oțărâți de iuțeala fumului ce le dădea în ochi, urmăreau zvârcoleala lui Tudose, care venise de acum în mijlocul sălii. Se opri și, ridicându-și privirile, înmărmuri. Cineva îl lovise în moalele capului parcă. “Joiana...” O recunosc. Stătea cu picioarele din urmă aninată în scripetele murdare, iar un măcelar, încordându-și mușchii, se muncea să scoată pielea de pe ea.

* * *

În amurg, când aerodromul din valea râului se pregătea de culcare, Tudose Roman se întorcea acasă. Pășea anevoie, ștergându-și cu dosul mâinii fruntea asudată.

De după creasta împădurită se ivi luna mare și senină de început de toamnă, vărsând lumină peste panglica șerpuitoare a drumului, care se ridica dinspre târg și cobora, de partea cealaltă, în sat. Un vântuleț blând, cu miros de nuci cojite și de poamă busuioacă, amestecat cu iz de tutun, îi aținea calea. În depărtarea zării, pe dealul Lipăgăului, cu o clipă în urmă asfințise soarele și cerul în locul acela mai păstra roșeața astrului de ziuă. Ce minunat e că natura totdeauna alină durerea și împăcarea destinului, chiar și atunci când el își găsește asfințitul...

Omul înainta câțiva pași, după care se oprea, se întorcea, trăgând lung cu privirea spre siluetele îndepărtate ale fostei mănăstiri. Fără să vrea i se rupse îndemnul duios și amar:

– Hai, Joiana, hai, mititica!..

În vârful dealului, de unde se vedea satul, baștina lui dragă, se opri. Se așeză jos să-și mai tragă sufletul.

Se sfârșea încă o zi. O zi grea – din cale afară de grea! – din viața lui. O crimă să fi făcut, că nu s-ar fi simțit astfel. O vânduse pe Joiana. Pentru el asta însemna o mare nenorocire, o faptă nechibzuită, o crimă, la urma urmelor. Una făcută de dragul banilor. Multe de toate au avut de învins oamenii până s-au văzut izbăviți, dacă le-a fost scumpă viața. Dar scăpând de una, dădeau peste alta. Pe semne, așa i-i dat omului și toate prin cele care trece tot viață se numește...

Banul, încă o boală. Parcă agonisirea lui neînfrântă nu-i tot o năpastă pe capul oamenilor? În goana după bani omul adesea pierde omenia, sinceritatea. Căpătuiala cu orice preț în zilele noastre e o boală – boala avutului și fălitolui, de care omul se va izbăvi, ca și de alte metehne de până acum, numai la judecata lui Dumnezeu. Și cum stătea așa, lăsat în voia gândurilor, i se năzări ceva. Tresări. În văzduh plutea fluturașul în zborul lui săltăreț, tot mai aproape și mai aproape. Tudose Roman scoase banii din buzunar. Vântul îi învâlvoie smocul de păr ierupt de sub borurile mici ale pălăriei, iar când deschise ochii, în jurul lui zbura fluturașul. Privirea lui scruta ființa mică care nu-și căuta odihnă în clipa amurgului. Desfăcu palma și vântul isteț prinse a desprinde – una câte una – bancnotele, mânându-le în văzduhul văii. Un vuiet înfundat îi cuprinse ființa.

Deschise ochii. În largul câmpiei se cotileau, suflați de vânt, banii, iar în jurul palmei goale, falfăia, în zvâcnit domol de aripi, neogoitul fluture. Trecându-și palma peste buzele crăpate de arsură, Tudose Roman își adună țara de puteri care îl mai țineau, se ridică și porni câtinel să coboare dealul.

* * *

În vale satul își aprindea luminile...

MĂDĂLINA MANOLE

Nu împlinise nici doi ani, când a rămas să fie crescută de bunica. Tatăl ei, de cum divorțase, plecase cu traiul la părinții lui la Reni. Mamă-sa a comis o fraudă și, nimerind la zdup, nu s-a mai întors acasă. Bunica, femeie rămasă vădană de când fusese deportată în Siberia și răzlețită de soț, era severă, mereu își educa nepoata într-un spirit spartan. Bătrîna a trăit mereu cu teama ca Mădălina să nu crească mare și să ia drumurile mamei sale. Nepoata îndreptățea speranțele bunicii. Era eminentă la învățătură, se purta exemplar și îngrijit. Participînd la olimpiadele școlare, de fiecare dată obținea premii. La adunările părintești bunica era lăudată... Viața fetei a fost obișnuită pînă cînd bunica se îmbolnăvi grav. Zăcu la pat bolnavă de ciroză vreo doi ani și în primăvara, cînd Mădălina absolvi școala medie din Ineasca, decedă. Stresul pe care-l trăise, pomenindu-se singură în casa bunicii, nu-i permise să-și continue studiile. A rămas singurică-singurea între pereții casei, adumbrite de un tei bătrîn, rotat și de doi nuci. O vreme se mai ducea cu fetele la culesul vișinilor, la prășit, dar de cum ajunsese în toamnă, colegele plecară la învățătură și aveai impresia că mahalaua Bordocenilor a rămas doar cu păsările ce nu se călătoriseră în țările calde.

Mădălina părea o floare proaspăt înflorită uitată în largul cîmpiei. Se făcu frumoasă: avea obrăjorii mereu rumeni, ochii negri cu străluciri vii, sprîncenele pronunțate, bine conturate, genele lungi, iar zîmbetul ei puțin melancolic, puțin vesel ademenea bărbații. Sîinii fragezi jucau sub pieptarul rochiei albastre, unica vestimentație bună rămasă de la bunică. Serile zăvora ușile, se culca înfricoșată de flăcări care, uneori, încercau să bată pe la ferestre, cînd se întorceau de la club după miezul nopții. O însăpăimîntau înjurăturile lor deochiate, supărați că nu găseau ușa descuiată.

Dar într-o seară, viclenește, în casa ei a pătruns vecinul Alioșa Surdu, un celibatar trecut de prima tinerețe, care, îmbătat de frumusețea fetei, o dorea tot mai nestăvilit. Văzînd-o că se împotrivește cu înverșunare, Alioșa de furie mai n-a strangulat-o. I-a rupt cămașa, lengeria, a lovit-o dureros peste față, pînă cînd, plin de disperare, a lăsat-o și plecă înjurînd. Cîteva zile Mădălina a umblat buimacă, străină de toate. Consolarea și-o află în lecturi. De mică îi plăcea să citească și deveni apropiată cu bibliotecara satului, Serafima, o femeie grasă, molcăluță la vorbă, mereu bîrfitoare cu dorința de a trage foloase din oricare sfat...

– Păcat de tine, copila mea, zise bibliotecara ascultîndu-i păsul. Ești frumoasă, deșteaptă, în stare să dobîndești multe, dar nu te poate nimeni ajuta în mizeria timpului în care ne-am pomenit cu toții... Ori poate... Serafima făcu o pauză apoi o întrebă: N-ai dori să pleci la lucru în Cipru? Iaca idee! Vara mea, Anastasia, de-acum al patrulea an se află acolo și-mi telefonează că o duce bine, are de toate... Iaca idee!

– M-aș duce oriunde, numai să ies la liman, căzu de-acord Mădălina. Dar e nevoie de bani...

– Am să vorbesc cu Anastasia, Mădălıno. Iaca idee! Cum de nu m-am gândit la tine mai înainte?! regreta întruna bibliotecara. Vino la mine poimîine.

Peste o zi, Mădălina veni la bibliotecă plină de emoție, întrebînd-o pe Serafima:

– Aveți careva noutăți?

– Și numai bune, draga mea. Am primit un fax de la Anastasia. Ea cere fotografia ta en fas și en profil, cîteva date biografice și adeverința de naștere.

La numai o săptămînă, după ce toate cele solicitate au fost trimise prin același fax în Cipru, Serafima primi o telegramă, la care erau anexați banii necesari pentru ca Mădălina să se deplaseze pe insula dragostei...

– Voi face oare față? întreba Mădălina plină de naivitate.

– Nici o problemă, draga mea, răspundea Serafima. Cîte fete au plecat la muncă în străinătate niciuna nu s-a plîns din această pricină. Eu, dacă n-aș avea familie și patru copii, demult nu mai stăteam acasă... Dar așa, mă ocup cu sfaturile, și o privi cumpătată, după care îi aminti: Pentru că te-am ajutat, o să-mi dai toată roada grădinii din toamna asta. Tu doar nu ai nici un chip de a o strînge...

* * *

Doar cu o geantă, în care avea ceva demîncare și ceva haine, Mădălina Manole veni la aeroportul învăluit de ploaie de la Chișinău. I se părea că totul se petrece în vis. Zbura pentru prima oară în viață. Controalele vamale, ochii severi ai polițiștilor, perfectarea actelor, toate-acestea i se păreau coborîte de undeva de pe ecranele filmelor văzute la televizor. Pomenită în salonul lainerului, privea prin hubloul avionului, care se avînta în nori, luînd calea spre meleaguri necunoscute, casele orașului care se pierdeau tot mai mult după plapoma norilor. În salonul avionului călătoreau vreo două duzine de fete. Frumos îmbrăcate, majoritatea înzestrate cu celulare, fardate, mereu se rînduiau la ușa veceului din coada avionului ca să fumeze. Din vorbele lor se înțelegea că dînsese călătoriseră nu odată pe acest traseu aerian... Mădălina privea cu admirație, închipuindu-și că jos e sudul Basarabiei, Insula Șerpilor, delta Dunării, apoi văzu, departe în jos, crestele albe ale valurilor Mării Negre. Zărea, în bătaia soarelui ce răzbătea tot mai mult printre norii zdrențuroși, corăbii miniaturale, ce se îndepărtau ori se apropiau de țărmuri. Apoi, zburară de-asupra Anatoliei, Turciei centrale... Straniu, dar dintr-o dată se trezi cu gîndurile acasă, la cele lăsate în ogradă... Își aminti de toți vecinii cu care a copilărit, au sprijinit-o și au ajutat-o. Își imagina că vorbește cu bunica, se sfătuiesc ca întotdeauna în serile lungi de iarnă, cînd bătrîna stătea la pat. Bunica adeseori îi vorbea despre calvarul deportărilor, despre foamea grea, despre cum a salvat-o pe mamă-sa pe acea foamete... Ochii bunicii de fiecare dată lăcrimau și se adînceau în orbite, pînă cînd, într-o dimineată de mai, s-au închis pentru totdeauna... La acea clipă, Mădălina avea impresia că sufletul bunicii zboară alături de ea, spre țara lui Isus Hristos. Citise undeva că sufletele creștinilor, după patruzeci de zile de la deces, se ridică spre ceruri, trec toate vămile, ca mai apoi să ajungă la Ierusalim, unde vor aștepta ziua judecării de-apoi...

Curînd avionul zbura iar de-asupra mării și la orizont se îți cornul insulei Cipru. În salon, domnișoarele începură să se agite, să cînte cu veselie, creînd o atmosferă de relaxare și sărbătoare. Una dintre ele, cînd avionul porni spre decolare, parcă nerăbdătoare, o privi trufaș pe Mădălina și-i zise obraznic:

– Arăți bine cocoto! Ai să fii o marfă de preț pentru cei setoși de dragoste!

* * *

Găsi aeroportul Larnaca ca o poveste. Lumea frumos bronzată, veselă, lumini de diferite culori peste tot. Vitrinele magazinelor cu tejghele bogate și vînzători amabili ofereau servicii trecătorilor. Briza caldă a mării o făcu să creadă că a nimerit în mijlocul verii. Trecu controlul vamal și, ieșind în fața aerogării, privea întruna fotografia Anastasiei care trebuia să o întîlnească. Nu o văzuse niciodată. Se așează pe o bancă străjuită de doi palmieri, cercetînd cu privirile strada aglomerată de mașini luxoase, peste care se așternea tot mai pronunțat voalul amurgului. Urmărea mirată cum au fost întîlnite celelalte fete venite de la Chișinău: ajutate să pună bagajele voluminoase în mașini de către bărbați simpatici, plecau rînd pe rînd, vesele, în direcții necunoscute.

De la o vreme Mădălina, simțind cum se scurge timpul și nimeni nu vine, fu cuprinsă de îngrijorare. Nu cunoștea nici oamenii, nici locurile, nici limba. Ușor descumpănită, așteptă vreo oră și jumătate. Doi polițiști se apropiară de ea și-i vorbiră amabil în limba greacă, apoi, văzînd că nu-i înțelege, unul din ei îi vorbi în engleză. Mădălina studiasse la școală engleza. Înțelesese că i se cer actele la control. Unul din polițiști, studiind minuțios pașaportul, i-l întoarse și-i surise ironic, măsurînd-o din cap pînă-n picioare și concretizînd pentru orice eventualitate:

– Turist? Relax?

– Yes!.. șopti Mădălina, mirată că polițiștii o privesc zeflemitor.

Trecea timpul. Se întunecase de-a binelea. De frică începură să-i tremure picioarele. În spate se afla aerogara cu sala de așteptare, unde putea să înopteze dar ce va face mîine, cum se va descurca?!. Strada din vecinătate devenise aproape pustie, pe aeroport avioanele decolau tot mai rar. Pe cer licăreau stele mari și clare. Marea Mediterană cu valurile ei domoale se pregătea de culcare.

Cînd pierdu toate speranțele și ochii i se scaldau în lacrimi, în dreptul ei frîna un "jeep" întunecat. O recunosc pe Anastasia, care stătea pe banca din urmă între doi bărbați. Fără să coboare din salon, o pofți să urce pe banca de lîngă șofer. Cînd Mădălina, încă înfricoșată, urcă sfioasă în mașină, Anastasia o bătu prietenește peste umăr, zicîndu-i:

– Aici mă numesc Bubuzi. Așa să-mi zici și tu...Deprinde-te! Pe insula Afroditei ziua de lucru începe odată cu lăsarea amurgului. Nu te îmbufna dacă nu te-am întîlnit la vreme. Am avut multe trebi...

– Mădălina. Îmi zice Mădălina Manole, aproape șopti fata urmărită de ochii lacomi ai bărbaților...

Mașina o luă din loc, iar între Bubuzi și cei trei bărbați începură a discuta gălă-

gios. Femeia le explica ceva în limba greacă, iar bărbații dădeau afirmativ din cap, continuând neîncetat s-o măsoare cu privirile iscoditoare.

– Auzi, Mădălıno, îi zise veselă Bubuzi. Dracii iștea vor chiar în seara asta să se trîntescă pe rînd cu tine în pat. Ce zici, te dăruiești oleacă fanteziei lor, sau ești obosită?

– Cad de pe picioare, țacă. Nu te văd cu ochii...

Mașina înainta pe străzi înguste, bine luminate pînă ieși din oraș, nimerind pe un drum lat, cu linii demarcaționale la mijloc. Unul dintre bărbații ce stăteau alături de Bubuzi începu să-i lămurească Mădălinei că este boxer, a încrucișat mănușile pe ringurile din Moldova... ieșind învingător în mai multe meciuri... Acuma n-ar fi împotriva să lupte în pat cu o domnișoară fermecătoare precum este ea...

– Acesta e Spiritus, patronul meu, zise Bubuzi. Toți castraveciorii care vin pe insulă, neapărat îi încearcă dînsul la gust...

– Încotro mergem? întrebă deodată cuprinsă de o neliniște stranie Mădălina.

– La Limasol, răspunse Bubuzi, ca toți laolaltă să se hlizească către ea.

Comportarea oarecum suspectă a bărbaților și a femeii o făcu să bănuiască că a nimerit în mijlocul unei... pегre. Mădălina încercă să-i vorbească cîte ceva de-acasă, să lege cu ea un capăt de discuție, dar femeia îmbrăcată c-am extravagant, cu brațele și gîtul pline de bijuterii, se dovedi complet indiferentă față de veștile de acasă... Într-un sfîrșit limuzina staționă în preajma unui edificiu cu trei niveluri, cu multe balcoane, pe care filfiau întinse pe funii, uscîndu-se, costume de baie femeiești. Chiar alături – o terasă mare, cu mese de biliard. Răsuna muzică grecească. La mese, la acea oră tîrzie, era mult tineret. În cealaltă parte a străzii, de unde se vedea marea, Mădălina descoperi surprinsă o grupă de fete, ce pășeau nestingherite în slipi, fără de sutieni. Reflectoarele puternice luminau crestele valurilor și perechile, doritoare de a se scălda în nocturnă.

– Să mergem, o trezi din contemplare Bubuzi. Te cazez, te hrănesc, apoi...

Depărtîndu-se de mașină și de bărbații gălăgioși, Bubuzi o conduse la cantină. După cină, îi arătă odaia unde va dormi, baia, veceul.

– E bine, zise Mădălina. Numai de-aș fi în stare să fac față muncii care o să mi se ceară...

– Copila mea, fii liniștită. De mîine totul va începe în chip normal. I-ai căzut tronc la inimă patronului, iar asta... E o chestie!... Ești obosită, de pe drum... Odihnește-te, iar de mîine seară, pleci la muncă!

Ultimile cuvinte sunară în vocea Bubuzei soldățește. Mădălina, după baie, se strădui să adoarmă, dar nu putu închide un ochi. Din curte perechi-perechi plecau pe plaja semi-întunecoasă. Se dezbrăcau în mod demonstrativ, intrînd gălăgioși în apă. De ici-colo răzbăteau gemetele de extaz ale tinerilor care se îmbrățișau și se zvîrcoleau în valurile mării și ale plăcerilor. Pe la miezul nopții, chiar sub geamul ei, două fete se luară la harță între ele, într-o românească clară, cu dialect de Durluști. Apoi sfada lor trecu într-o încăierare, învinuindu-se una pe alta că i-a suflat clientul bogat de sub nas... Se numeau cu vorbe urîte, scîrboase și, după ce s-au

flocăit reciproc, veni Bubuzi să le astîmpere cu cîteva fraze apăsate, despărțindu-le cu înjurături și amenințări...

Cîntecele și veselia nu conteniră pînă la răsăritul soarelui. Urmări o vreme un bătrînel chel, la volanul unui “Cadilak” descoperit, înconjurat de domnișoare, numai în slipi transparenți, ce dansau în jurul lui și cîntau “Katiușa”, rînduind fericite o sticlă mare cu șampanie. Bătrînul le tot achipuia pe rînd pe la locurile rușinoase, pornea din loc și oprea mulțumit mașina... Continuau să se audă strigătele și chiotele fericite ale perechilor ce se aflau în apă... Cînd soarele se ridică de-a binelea peste întinsurile azurii ale mării, toată lumea se astîmpără și viața parcă încetă. Doar o echipă de bărbați cu mașini-unelte aduceau plaja în ordine, curățînd-o de o mulțime de prezervative, despre care Mădălina crezuse că-s meduze, pe care valurile înalte le aruncau peste nisipul auriu al litoralului. Abia după ce liniștea cucerii totul în jur, Mădălina adormi buștean...

* * *

Bubuzi o trezi în fapțul serii.

– Scoală, că uite trece ziua, o zgâlțîia ea să se trezească. Doar n-ai venit aici să te pun la îngrășat... Degrabă încep să pice clienții. Trebuie s-arăți cît mai proaspătă... Patronul deja te-așteaptă!

Mădălina sări, învîlmășindu-se. Cuvintele Bubuzei o făcură să vadă din nou clar și crud doar într-o cîtime de secundă tabloul din noaptea trecută. În aceeași clipă își dete seama la ce “munci” va fi impusă.

– Țacă, eu n-am venit aici să practic prostituția, îi spuse cu voce înfrigurată Mădălina și singură se sperie de curajul său.

– Ești tare-n clanță?! Închideți pliscul, răspunse rece și obraznic Bubuzi. Uite la ea... Am cheltuit o groază de bani pentru tine. Cum ai de gînd să mi-i întorci?

– Încredințează-mi orice lucru. Am să mătur străzile, am să spăl blidele... Eu sunt deprinsă cu greutățile... Dă-mi orice de lucru numai nu vreau să știu de toată murdăria văzută noaptea trecută...

Mădălina vroi să-i riposteze, iar femeia cu ochii de corb, nestăvilită, începu a-i enumera pe degetele-i inelate:

– Oamenii vin pe insula Afroditei să se odihnească și să se iubească cum vor și cu cine vor! Aici sexul se practică numai pe bani! Se exclude orice act de bineface-re! În seara asta vei deservi patronul și cei doi tipi care ne-au adus de la aeroport. Fără nici o discuție! Vei fi în supravegherea mea și doamne ferește să faci un pas în lături... E momentul să ne înțelegem în privința remunerării. Doar ai venit în Cipru la ciștig... Închide gura! . După această seară, venitul tău va fi repartizat în felul următor: Cincizeci la sută le dai îndată celor care ne ocrotesc. Doar te afli aici ilegal. Douăzeci și cinci de procente o să-mi revină mie, pentru că sunt proxeneta ta și mai ai să-mi recuperezi cheltuielile suportate pentru aducerea ta pe insulă. Cu zece la sută acoperi cazarea și mîncarea zilnic... Din venitul rămas, cinci la sută o să verși în caznaua diasporei, care se numește “Fondul curviștini-

lor”. Se are în vedere dacă te îmbolnăvești, sau apare necesitatea să te trimitem de urgență în patrie – înțelegi... Deci vei avea curat zece procente. Așa e stabilit de clanurile mafiotе ale Ciprului. Pe întreaga insulă, pentru toate curbele ce vin din toate țărilor la ciștig. Ți-i clar, fetițo!?

Și Bubuzi o fixă iar crunt și rece, cu ochii ei sticloși de corb. Mădălina simți că a nimerit în capcană, într-un sarcofag și nu găsea nici o ieșire. Privirile-i i se încruntară, pe fața ei se așternu tristețea și mahna. Îi vuia capul învăluit de furtună, își mușca nervoasă unghiile. Era gata - gata să izbucnească în hohote de plîns, pînă socoti că lacrimile n-o pot ajuta cu nimica și se răsti cu vocea ei îndîrjită:

– Cum pot face eu dragoste dacă sunt încă fecioară!? Oare nu ți-i milă de mine? Și la urma urmei am nevoie și de un cît de mic răgaz...

Cum numai Mădălina termină vorba, stînd cu pumnii încheștați de parcă se gătea să se încaiere cu inamicul, Bubuzi...întepenii. Privirile ei de gheață deveniră mai blînde. O măsură atent din cap pînă în picioare, precum se face cînd vezi un om pentru prima oară, duse mîinile în plete, își răsfiră părul vopsit în galben auriu.

– Glumești sau spui adevărul?..

– Oare cu dumneata are rost să glumești...

– Cu adevărat ești virgină? o întrebă Bubuzi cu insistență, fără ca să o slăbească din priviri, dorind să mai precizeze: Nu glumești nici un pic?..

– N-are nici un sens...

Bubuzi, după o lungă pauză, își reveni, ieși iute din odaie. Curînd reapăru însoțită de o femeie în halat alb, cu bonetă medicală pe cap. Mai adusese cu ea un vraf de reviste “Pleyboi”, cu erotică și sex. Femeia în halat alb îi porunci, nestingherit, să se dezbrace... Mădălina fu supusă unui control riguros și după ce o îndemnă prin gesturi să-și îmbrace hainele, îi lăsă Bubuzei un certificat iscălit, ștampilat. La plecare, femeia în alb rosti încîntată:

– O key!

Cînd au rămas singure, Bubuzi își cuprinse fericită săteanca.

– Ești o adevărată comoară, puiculițo! Ne-ai căzut ca o mană cerească... și începu atent să-i explice: În Cipru întreg anul e sezon estival. Aici vin oameni foarte bogați care doresc să facă sex cu domnișoare virgine. Ei plătesc bani nebuni! Chiar mîine vor veni pețitorii la hotel...Ce fericire, doamne!

– Deci, azi sunt scutită de patronul dumitale, întrebă Mădălina cu voce stînsă, înghițind restul frazei, luminată de o scînteie de speranță.

– Ei, cînd vor afla noutatea o să înnebunească de fericire... Fii pe pace, deocamdată n-au să se atingă de tine. Ei prețuiesc mult profitul!

Bubuzi deveni parcă alt om. Era veselă și blîndă. Dori, ca printre altele, să afle și ceva noutăți de acasă. Apoi prinse a-i ciripi întruna ca să stea în odaie cît poștește, să se liniștească, căci astăzi nu se va întîmpla nimic rău cu ea. Luă certificatul medical, lăsă odineaori de femeia în halat alb, se fardă înaintea oglinzii, netezindu-și ridurile bine conturate pe la colțurile grunii, și ieși grăbită, fredonînd o melodie grecească.

* * *

Încă o noapte plină de zbucium și mister. Avînd acest răgaz neașteptat, Mădălina începu să-și frămînte mințile, cum să evadeze din locul blestemat unde nimerise. Nu o interesau nici revistele “de specialitate”, precum i le recomandase Bubuzi. Căuta cu febrilitate o ieșire din această situație stupidă. Cum de nu a priceput dînsa ce ocupație va avea aici, cînd s-a hotărît să vină în Cipru?! “Iată unde nu este nevoie de o mentalitate kolhoznică, își zise ea. Cine, cine mă poate salva acum? Doamne, Dumnezeu! Apără-mă și scoate-mă de la nevoie! . . .” Își aminti atunci de bunica ce o smotrea pururea să nu ajungă depravată... Își aminti de Alioșa Surdu, de Anastasia... Toate gîndurile roiau haotic în capul ei. Nu-i venea nici o idee ingenioasă. Îi trăsni un gînd: să se înnece, sau să se arunce în stradă sub roțile unei mașini... Prinse să se îmbrace cu grabă, dar de cum dădu să iasă pe ușă, fu întîmpinată de Bubuzi ce tocmai picase cu cei trei bărbați. Vlăjganii cu piepturile păroase, pe care luceau lanțurile de aur în care erau prinse cruci grele, îi zîmbiră larg, prietenește. Pretinsul patron o netezi chiar cu dosul palmei pe obrazul palid și-i vorbi într-o românească stîlcită, silind-o să nu-și facă emoții că totul va fi în ordine.

– Eu garantez totul bine la tine! o încheie el.

– Ia-ți catrafusele, căci te mutăm în altă parte, îi ordonă veselă Bubuzi. Diseară o să fii prințesa balului!

* * *

Mădălina avu ocazia să vadă orașul în plină zi. Bubuzi, care cu fiecare clipă devenea tot mai antipatică și mai respingătoare, în vizitele făcute prin magazine nu o slăbea din ochi nici pentru o clipă. Revenind cu toate cumpărăturile la noua locuință, un apartament cu două odăi, Bubuzi îi ordonă să se băiască, să-și schimbe toată lenjeria de corp. Spre chindie o coafeză făcu din părul ei bogat și negru o adevărată capodoperă. Fu condusă apoi într-o odaie separată cu două femei. În ritmul neîncetătelor încîntări ale Bubuzei și ale patronului, Mădălina se pomeni îmbrăcată într-o rochie de mireasă. Încălță pantofi albi ca neaua. În păr îi prinseră o ghirlandă din mergelușe sedefii; în lobii urechilor străluceau cercei cu pietre rubinii, iar pe mîinile ei plătînde, înmănușate – două inele de aur. Femeile îi vopsiră ochii, obrazii, o parfumară. Tocurile pantofilor o făceau mai năltuță, rochia îi contura talia subțire și sîinii robuști. Mădălina, privindu-se în oglindă, uită parcă de toate care o așteptau. Sufletul ei se îmbătă de admirație și frumusețea pe care o vedea. Chiar și Bubuzi părea că regretă că nu e în locul Mădălinei.

– Nici n-am luat de seamă, fată hăi, că ești atît de frumoasă! făcu ea, în maniera unei mahalagioaice de la Ineasca.

– Prințesa! murmură patronul. Frumoasa la mine ca Afrodita!

Dar evenimentele principale aveau să înceapă pe la mijlocul serii. Mădălina, escortată de cîțiva bărbați tineri, de o parte în haine albe, de altă parte – în negre și cîteva domnișoare îmbrăcate elegant și ele, ce-i țineau din urmă trena rochiei, fu

condusă într-o sală largă, spațioasă, cu scenă luminată. La mesele bogate stăteau în așteptare bărbați, cu ochii curioși, majoritatea în vîrstă. Răsuna o muzică lină, aproape solemnă. Cînd cortegiul ajunsese în mijlocul scenei, de unde se vedea toată lumea din sală ca în palmă, cîțiva dintre bărbații ce stăteau pe scaune la mese s-au sculat în picioare, aplaudînd ușor apariția prințesei. La un semn al Bubuzei, în fața tuturor își făcu apariția doamna în halat alb, care-i făcu examenul medical, și, cu o ținută severă, se adresă asistenței în limba engleză. Îi informă pe toți că Mădălina este o studentă din Moldova, studiază artele frumoase, îi plac călătoriile maritime, e calmă, preferă acțiunile de caritate, are înălțimea cutare, greutatea cutare, volumul sînilor, numărul piciorului, este virgină, dorește și visează să devină soția unui prinț, obligîndu-se prin lege și credință să-i fie fidelă... Prezentatoarea, în cele din urmă, scoase demonstrativ certificatul medical, demonstrîndu-l sălii. Își încheie discursul afirmînd că ea, ca patroana acestui celebru restaurant unde se află acum, garantează veridicitatea informației... După ce încetăniară aplauzele frenetice ale sălii, reîncepu muzica. Bubuzi, preluînd certificatul medical, însoțită de patronul ei, prinse a se plimba printre mese. Majoritatea bărbaților care o solicitau, erau cu chelii și aveau favoriții cărunți. Bubuzi, ca un bun cunoscător al meseriei, dialoga agitată, scotea din poșetă un calculator, socotea și explica ceva. Sala era agitată. Tinerii și tinerele care o însoțeau, îi ajutară Mădălinei să coboare de pe scenă și să meargă printre mese, ca s-o aprecieze mai îndeaproape bărbații. Fata era tristă, sufletul ei se zbătea ca o pasăre rănită, prinsă în colivie. „Curînd cineva din boșorogii iștea cu buzunarele pline mă va cumpăra ca pe o vită la iarmaroc, mă va duce în luxurile lui ca să-și satisfacă plăcerile animalice... Doamne, Doamne! Cît e de greu să fii fată neapărată, neocrotită de nimeni... Unde sunteți voi, bărbaților?.. Coboară, Doamne, din împărăția ta un înger păzitor și salvează-mă! Doar tu, Doamne, ești atotputernic, salvatorul nostru la nevoie...”

Emoțiile o luară pe deasupra. Nu se mai putu stăpîni și lacrimile prinseră să-i siroiască pe obraji. Plînsul ei tăcut, puțin ascuns sub voalul de pe față, o făceau și mai frumoasă. Avea un șarm deosebit, care atrăgea atenția, stîrnind și mai mult admirația... Bubuzi negocia, luptîndu-se pentru fiecare cent. Purtase convorbiri cu aproape toți bărbații bogați din sală. “Dar poate că e mai bine că sunt pețită de bărbați bătrîni, nu contenea să se frămînte Mădălina. Voi încerca să le explic, ca unor bunei că nu sunt ceea ce cred ei... Par a fi înțeleghători... Voi încerca...”

După vreo două ore de chinuri și așteptări, timp în care Bubuzi negocia mereu, părea că lucrurile încep a se limpezi... Deodată în sală își făcură apariția doi tipi în straie lungi, albe ca neaua, cu turbane pe cap, cum poartă arabii. Se apropiară de cei aflați în negocieri cu Bubuzi și prinseră a dialoga între dîșii, tot furînd-o cu privirea pe mireasa fermecătoare. Unul dintre ei o chemă pe Bubuzi și după un scurt schimb de fraze, își strînseră mîinile... Mădălinei i se păru că se prăbușește într-un hău negru și adînc. Se simțea cu sufletul tot mai deșert, pustiit de orice zvîcnet. Era convinsă că de voința ei nu mai depinde nimic. Privi încruntată la

arabii care înțeleseseră că au plătit bani buni pentru ea, dar se pomeni în același moment față în față cu mutra radioasă a Bubuzei.

– Se vede că ești norocoasă, fată hăi! O asemenea bogăție din afacerea asta nici nu visasem... Trei procente din venitul total este al tău. Dar ce venit! Acum mergi sănătoasă și bucură-te de viață!...

Mădălina nu mai simți nici cînd cei doi arabi, în veșminte albe, cu turbane pe cap i se alăturară, luînd-o cavalierește, fericiți de braț, nici cum ieșiră cu ea, petrecuți de aplauzele sălii. În prag mulțime de fete ce nu avuseră acces înăuntru, la fel o aplaudau, dar mai reținute, scînteindu-le ochii de invidie... Chelnerii cu fețele binevoitoare, îi presărară calea cu flori, apoi îi deschiseră portiera superbului “Rols Rois”, în care se scufundară Mădălina, călăuzită de cei doi bărbați, care vorbeau între ei melodioasa limbă arabă. Cînd mașina porni din loc, aproape fără să se audă, fata nu dorea să se gîndească la nimic. Privea absentă televizorul, condiționerul, telefoanele, barul cu băuturi și toate celelalte luxuri ale mașinii. Se simți o stafidă uscată, ce călătorea pe rînd de pe lozniță într-o magazie, din magazie în cîrciuma unui negustor, de acolo în buzunarul unui cumpărător mai bogat, iar de aici va fi lăsată în mîna unui copil alintat ca ostință, ca acesta să o pună în gură, să o sugă o vreme, apoi să o scuipe printre dinți ca pe o scamă. Nu mai auzea nici strigătele frenetice și complimentele celor de-afară la adresa ei:

– Fain, prințesa! Fain! . .

Drumul fu scurt. Pe cer apăruse luna, mii de stele dansau vesele pe bolta neagră, încercînd să o mîngîie cu razele lor sfioase. Dar Mădălina nu vedea decît perdeaua lacrimilor uscate.

Mașina se opri într-o ogradă pustie, cu havuz și piscină, cu palmieri și flori exotice, înconjurată din toate părțile cu ziduri albe și înalte. Doi valeți, răsăriți din pragul clădirii frumoase în două niveluri, îi ajutară să coboare, apoi vîzîndu-i pe patroni luară poziția de dreptți, dîndu-le onorul... Îndărătul ușii înalte Mădălina descoperi un interior bogat și luxos, mirosea a ierburi proaspete și a cafea. Călăuzită de cei doi bărbați, ridică scările la etajul doi și se pomeni într-un dormitor superb, cu mobilă albă ce avea mîner de fildeș, candelabre de cristal, condiționere. Un pat larg, cu perine și multe perne, cu un acoperămînt din mătăsuri fine, străvezii. Bărbații o aduseră la braț în mijlocul dormitorului, îi zîmbiră supuși, cu ochii triști, făcură o plecăciune de respect, ca în fața unei divinități și o lăsară singură. Numai la cîteva minute după plecarea celor doi, într-o femeie în vîrstă, urîtă la față, cu cercei mari jucînd în urechi, care-i oferî lengerie de noapte într-un pachet lucitor. Îi vorbi pocit englezește ca Mădălina să înțeleagă că este liberă să-și schimbe hainele și să se culce, iar dacă dorește, în odaia vecină, la bucătărie poate servi ce-i dorește inima...

Stresată, într-o încordare de două zile, Mădălina își dezbracă aproape furioasă rochia de mireasă și probă lengeria și halatul de catifea noi-nouțe. Îi veneau întoc-

mai. Își făcu mai întâi o baie, ștergându-și toată spoiala de pe față, apoi simți că-i ruptă de foame. Nu vroia să se mai gândească la nimica, obosise de atîta frămînt. Fie ce-o fi! O soartă are omul!

La bucătărie găsi frigiderul ca un adevărat corn al abundenței. Din toate bunătațile ea alesese roșii, castraveți, ceapă, sare și ulei. Făcu liniștită o salată, ca la Ineasca, mîncă cît potrivea, apoi, pentru prima oară în viața ei, umplu un pahar de rachiu și îl dete peste cap. Bănuind că foarte curînd va fi supusă unor chinuri morale și fizice, se cufundă în saltelele de pene și adormi buștean.

* * *

Cînd se trezi, soarele se juca prin geamul mare cu perdele albe de mătasă fină. Dîndată privi speriată în jur. Nu era nimeni în odaie. Nici noaptea nu fusese nimeni. Uimirea deveni și mai mare, trecînd într-o curiozitate copilărească. Își puna o sumedenie de întrebări. De cum se spală auzi la interfon o voce de femeie într-o curată limbă românească: „Bună dimineața, cuconișo! Pregătește-te de plecare...”

Ușile înalte, albe, cu ghirlande ornamentate cu frunzulițe aurite, se deschiseră și în prag apărură cei doi bărbați de-aseară și o femeie, care traducea vorbele în românește.

– A fost liniște? Ați dormit bine, domnișoară?

– Mulțumesc!

– Trebuie s-ajungem cît mai curînd, adăugă al doilea, apoi se adresă femeii: Să se îmbrace în haine verzi.

Zicînd acestea, bărbații cu privirile triste, ceea ce o puna pe Mădălina în cum-pene, dispărură.

– Unde-o să plecăm? Ce se întîmplă? Încercă Mădălina să afle de la femeia rămasă alături. Aceasta însă o privi cu ochii absenți și clătină din cap, ca și cum ar fi spus: „Aici întrebările sunt de prisos. Totul este deja hotărît...”

Curînd îi aduse un costum exact pe ea, de culoare verde, îi ajută să se îmbrace, o servi cu o ceașcă de cafea și o sili să iasă în prag. Aceeași mașină îi aduse la un aerodrom, unde urcară într-un avion mic, confortabil și peste cîteva clipe zburau de-asupra Mediteranei. Absorbită de priveliștea dimineții, Mădălina admira frumusețea valurilor, apoi în față i se deschise panorama deltei Nilului, zări piramidele faraonilor, caravane de cămile, abia mișcîndu-se prin nisipuri. În depărtare desluși multe sonde de petrol, făclii uriașe care ardeau în locul unde, probabil, se dobîndeau zăcămintele de gaz natural. Mii de conducte argintii se ramificau haotic prin deșerturile Egiptului, pînă ajungeau la Marea Roșie, unde staționau în porturi multe nave maritime. Călătoria se desfășura ca o plimbare prin miracol și vis. Ochii ei încă de copil zglobiu admirau acum frumosul, superbul pămîntului, despre care atît de multe auzise la lecțiile de geografie. Nu-i venea să creadă că avea ocazia să vadă locurile unde s-au născut și au decăzut civilizațiile antice ...

La cîteva ore de zbor, avionul ateriză în preajma unui oraș cu multe moschee înșiruite pe crestele munților golași, de unde începeau întinsurile pustiului. În ve-

cinătatea pistei de decolare se înălțau construcțiile impunătoare ale combinatelor de desalinizare a apei din mare. Printr-un sistem complicat, împrejurimile orașului erau irigate pe zeci de hectare cu livezi și vii. Mădălina fu iarăși cuprinsă de neliniște. De ce au adus-o aici oamenii aceștia necunoscuți, fără măcar să-i verifice actele? Oare dînsa a devenit a tuturor și a nimănui?!... Cei care o însoțeau erau însă tăcuți, deși destul de eleganți și atenți cu ea.

La aeroport îi aștepta o mașină bogată, care îi duse la un palat alb ca sarea de lămîie de sub stîncă unui munte, poalele căruia erau acoperite cu plantații de palmieri. Palatul avea geamurile mari, dar cu sticle întunecate și toate amprentele unui edificiu somptuos, cu inscripția “Șeraton” pe frontispiciu.

– Am ajuns, îi dădu de înțeles unul dintre bărbați, conducînd-o într-o sală cu multe amfore, pline cu flori vii. Acante și arabescuri ornamentau tavanul semioval și geamurile cu persiene.

* * *

Soarele dogoritor ajunsese demult în dricul amezii, cînd Mădălina se trezi după un somn adînc și obositor. În încăpere condiționerile răspîndeau o mireasmă de flori proaspete. Răcoarea ce venea parcă de la perdelele albe ale ferestrelor ar-cuite, cu jaluzele ornamentate, o calma. De-afară răzbătea aerul uscat al pustiului, ferestrele erau întredeschise, dar nu se auzea nici un sunet decît, rareori, freamătul talazurilor mării din apropiere.

Reveni cu gîndul la situația în care nimerise. Vroia să creadă că are un vis urît, că degrabă se va trezi și nimic rău nu i se va întîmpla. Doar pînă acuma a avut prilejul de a vorbi numai cu oameni galanți, atenți, binevoitori și buni. „Poate e adevărat ceea ce-mi tot spunea bunica: pămîntul, cît ar fi el de mare, totdeauna se sprijină pe înțelegerea și bunătatea dintre oameni...” Încerca să-și amintească tot ce a studiat la școală din domeniul arabisticii. Învățase ea silitor, citise multe cărți, dar... prea puține îi rămăseseră în memorie despre meleagurile acestea, unde cu vreo două săptămîni în urmă, nici nu-și putea imagina c-o să ajungă. Era într-o așteptare chinuitoare. Ce se va întîmpla, în posesia cui se va afla? Își mai aminti de haremul musulmanilor și o luară iarăși tremuricii. Deocamdată se simțea, oricît de confortabil era anturajul, că este pur și simplu o ostatecă, într-o țară miraculoasă și străină. Se spălă pe față, bău un ceai în bucătăria splendidă. Cugeta că șeihii arabi, fiind stăpînitori peste mari zăcămintele de țitei, au devenit din mila lui Allah, cei mai bogați din lume. Dar ce are bogăția lor cu soarta ei, o fetiță neapărată de la țară, din îndepărtata Inească, despre care aici nu auzise nimeni? În clipa cînd își făcu toaleta și se ghidușea de necaz în fața oglinzii, ușile de la intrare se deschiseră larg. Strînse pumnii, oțărî ochii, silindu-se să-și păstreze calmul în așteptarea unei noi și enigmatice întîlniri cu oameni străini, necunoscuți. În încăpere intrară trei femei în feregele roz, în lobii urechilor purtau cercei cu petre de briliant, pe mîini inele scumpe. Tustrele erau în vîrstă. Cea mai mare, cum se vede medic, o sili să se supună controlului de virginitate. Mădălina trecu iarăși clipe de înjosire și dezgust...

După un control riguros, medicul o bătu prietenește pe umăr și, întorcându-se cu ea, la cele două femei, zîmbi zicînd:

– Madam, fain!

Una din ele dispăru și reveni îndată cu un cărucior pe care erau diferite atribute de vestimentație. Femeile o puseră să-și facă un duș, să-și schimbe toată lenjeria, hainele și să probeze altele noi, ca în cele din urmă s-o îmbrace într-o rochie albă, cu poalele fine și lungi, de mireasă. Îi împodobiră urechile și degetele cu bijuterii scumpe, la gît îi puseră o podoabă cu briliante, iar pe frunte, în loc de coronită, o diademă, prefăcînd-o într-o adevărată prințesă. Cînd toate pregătirile fuseseră încheiate, cea bătrînă o mai privi dintr-o parte, din alta, o aduse în fața oglinzii mari și o aprecie cu tristețe în voce:

– Prințesa Raiana! Fain!

Mădălina rămase iar într-o grea așteptare și avea presimțirea că acuș-acuș o să se întîmple ceva, ceva nespus de trist. Îi mai stăruia în fața ochilor chipul femeii cu voce tristă, care i-a ajutat să se îmbrace și acel “fain”, nu însemna pentru ea decît durere și necaz. Nu putea ierta gestul uneia dintre ele, care, înainte de a pleca, aruncă cu neglijență vădită rochia și pantofii scumpi, în care venise aseară aici...

La cîteva momente de așteptare ușa se deschise din nou și, însoțit de cele trei femei, apărură un bărbat josuț, neberbierit, cu buzele late, ochii șireți dar triști, obrații scofilciți de insomnie. Pe degetele lui îngălbenite și zbârcite străluceau cîteva inele groase... Avea mustați stufoase, bătute de bruma cărunteții, la fel și favoriții. Urechile lui i se părură Mădălinei nespuse de mari. Purta zăbun alb, pe cap avea o scuțiță roșie, precum poartă palestinienii. Bărbatul se apropie mult de dînsa, îi cercetă cu luare aminte ținuta și, spre surprinderea Mădălinei, lăcrimă ușor. Făcu un semn uneia dintre femei – era traducătoare, și spuse în arabă:

– Lea – illi – lea illi Alla! Translatoarea îi traduse în românește: Nu există alt Dumnezeu decît Allah! Tot atunci execută un ritual islamic, ridicînd privirile și spălîndu-se parcă pe față. Apoi urmă o pauză. Bărbatul în vîrstă iar o măsură cu privirile triste și-i zise: Bine-ai venit în casa noastră cuprinsă de nenorocire, draga mea! Mă numesc Yasir... Semeni leit cu cea care trebuia să-mi fie noră. Cu prințesa Raiana, logodnica fiului meu Muammar... Săptămîna trecută, aflîndu-se într-o călătorie prin Europa, sub un pod pe o magistrală franceză, din cauza unor paparazzi, au suferit un accident rutier. Raiana a decedat pe loc, iar unicul meu fiu, neștiind nimica despre soarta iubitei lui, se află într-o stare deznădăjduită pe patul suferințelor. Mereu o cheamă la el pe Raiana, socoate, probabil, că-i vie... E unica speranță a lui, care-l mai ține în viață... Nu pot suporta chinurile lui... Fii ajutoarea lui, copila mea! Am să te rog să-l străjuiești cît o să fie posibil, poate i-a fi mai ușor...

Sfîrșind cu aceste vorbe, bărbatul nu-și putu stăpîni bocetul înnădușit în palme. Mădălina stătea pală, dezorientată, șocată chiar de noutatea pe care i-o spusese și de întorsătura lucrurilor. Deodată izbucni în hohote de plîns...

Bărbatul în vîrstă, condus de femei, ieși din cameră. Peste puțin timp, una din ele, cea mai bătrînă, reveni la Mădălina și prinse a-i șterge cu o batistă lacrimile. O luă apoi de mînă și coborîră la parter într-o sală tot așa de mare, cu dormitor, dar care semăna mai mult a spital. Oamenii în halate albe îngrijeau de un bolnav. Mirosea a leacuri. Ea fu așezată pe un tron, cu spetează albă, înaltă, care se afla pe un stativ cu roticele și fu apropiată de patul bolnavului, străjuit de aparate moderne. La porunca lui Yasir și cu învoirea medicilor Mădălina a fost ridicată cu ajutorul scripetelui automat pînă la nivelul capului bandajat al tînărului galben ca ceara. Bietul tată îi spuse ceva în șoaptă lui Muammar, care în agonia febrei, deschise greoi pleoapele și o privi pe fată. În acea clipă Mădălina fu involuntar cuprinsă de milă și compătimire adîncă pentru acest tînăr și impresionată de povestea dragostei lui, de tragedia care l-a nenorocit. Îi atinse cu gingășie și blîndețe brațul vînat. Din ochii lui se prelinsă două lacrimi, iar pe buzele-i crăpate de arsură se înfiripă, abia-abia, un zîmbet. Răsufflă adînc și scoase un geamăt slab.

– Muammar! Scumpul și neprețuitul meu fecioraș! zicea Yasir. Princesa Raiana a venit să te vadă, Muammar, nu înceta să se bucure tatăl îndurerat. După o îndelungată așteptare, ca feciorul să mai deschidă odată ochii, îi zise fetei în șoaptă: Cît vei străjui patul lui, ai să te numești...Raiana... Te rog, pentru Allah!

Buzele suferindului se crîmpoțiră în semn de aprobare. Emoțiile părea că-l readuseră la viață dintr-un coșmar. Medicii începură să se agite și îi siliră pe toți să părăsească sala.

* * *

În fiecare dimineată, cele trei femei o îmbrăcau superb și o conduceau pînă în sala de reanimare. Mădălina străjuia fidelă la patul bolnavului. Muammar slobozea din vreme în vreme gemete prelungi iar buzele lui, pe care i le uda cu apă, încercau să rostească unul și același nume: "Raiana". Ea îi netezea cu dosul palmei mîinile și observa că la fiecare atingere tresărea abia simțit, vădind că în corpul lui mai palpitează viața. Yasir stătea pururi alături, cu fața în palme, străduindu-se din răpuleri să-și innăbușe plînsul. Uneori încerca să dialogheze cu medicii, dar aceștia îi răspundeau la fiecă întrebare zgîrcit și scurt. Oamenii în halate albe insistau ca el să nu stea mult lîngă bolnav, dar de fiecare dată Yasir îi asigura că va fi liniștit și n-o să le încurce...

Pe zi ce trecea devenea tot mai clar că viața lui Muammar atîrnă de un singur fir și acela subțire, ca pînza de păianjen. Uneori avea impresia că în clipa următoare sufletul îl va părăsi. Pînă la urmă unul dintre medici îi comunică lui Yasir că feciorul lui nu are nici o scăpare și îl mai ține în viață doar prezența Mădălinei... Sufletul lui se avînta în ceruri, se desprindea din corp, iar atingerea, suflarea fetei, parcă-l reîntorcea... El murea cu iubirea alături, deși Raiana demult nu mai era printre cei vii, așteptîndu-l să se ridice în înălțimile cerului.

În dimineată ceea Muammar șoptea mereu aceeași frază acum nedeslușită.

La un moment dat făcu câteva efortări de a se ridica în capul oaselor, ochii i se închiseră și pe la colțuri începură să șiroiască lacrimi. Un medic îi făcu o injecție și Muammar se mai liniști. Deschise încă odată larg ochii tulburi, parcă privind cu mirare lumea întreagă, pe care Allah i-o lua în clipele celea, mai șopti odată numele “Raiana” și, parcă dorind să întindă brațele spre fată, printr-un oftat surd își dădu sufletul.

* * *

Toate zilele de doliu Mădălina l-a plîns sincer. O săptămînă întreagă a mers cu Yasir la mormîntul lui, stînd acolo ore în șir. Se purta în negru și alături de tatăl răposatului simboliza durerea unui părinte – o durere irecuperabilă care, dacă n-ar fi fost dînsa, avea să-l sfîșie demult. Deși misiunea ei părea să fi luat sfîrșit, Mădălina avea o presimțire că e nevoie să stea lîngă acest bărbat nenorocit de durere, sincer și bun. Era în totală descumpănire. Deprinsese araba în limitele de a înțelege ce i se vorbește, dar nu prindea de la cei care erau alături nici o aluzie referitor la destinul ei de mai departe. Aceleași femei o îngrijeau, o ocreteau. Cerca să intre cu ele în discuție, dar nu se apucau să-i explice nimic, dîndu-i de înțeles doar că trebuie să fie răbdătoare, pînă se va alina cumva durerea din inima lui Yasir, patronul lor. Yasir nu era bătrîn de tot – dar nici tînăr și în casa ceea mare, impozantă, locuia cu cele trei femei și Mădălina...

Veni ziua cînd se limpeziră chinurile fetei. De dimineață femeile o îmbrăcară iarăși într-o rochie superbă, îi așezară diadema pe frunte și o poftiră să stea pe tron, după care ele dispărură și în odaia luminoasă apărură Yasir, cu obișnuita-i tristețe în ochi, abia mișcîndu-și trupul slăbit. El se așeză în fața ei, o privi îndelung, ca în cele din urmă să-i vorbească:

– Ți-ai îndeplinit cu cinste misiunea pe care ți-am cerut-o, copila mea... Mi-ai alinat durerea la un mare necaz... N-am greșit că am trimis soli în Cipru ca să găsească o domnișoară care să semene cu Raiana... Socoate că tot ce-ți dorești deja ai obținut... Te simt ca pe o fiică în casa mea, dulce copilă. Dar nu am nici un drept să te mai opresc aici. Te simți ca un ostatec... Nici eu nu mai pot rămîne aici. Nu pot... Am hotărît să-mi găsesc refugiu la baștina mea, de unde am venit aici cu mulți ani în urmă... Plec la locul străbunilor mei, în oaza din pustiu... El o învălui cu privirea-i tristă, tăcu îndelung, ca să continue cu o propunere ce o surprinse: Mi-ar fi sufletul împăcat, dacă te-ai decide să mă urmezi în acel drum ce-l voi face cu caravana pînă la orașul din inima deșertului... Aș învinge mai ușor necazurile, singurătatea... Iar de-acolo, cu avionul vei pleca unde vei dori... Nu am nici o putere să-ți ordon. Nu te grăbi să refuzi. Gîndește-te pînă mîine. Dacă nu te vei hotărî, o să pleci acasă cu toate darurile mele pe care le-ai meritat.

Propunerea lui Yasir a făcut-o să se frămînte toată noaptea. Își aminti de Ineasca, de calea ce o făcuse în Cipru, de Alioșa Surdu, de Bubuzi și descoperi că nimeni din toți aceștia nu i-au dorit niciodată binele. Toți au năvălit să o aibă numai pentru a-și satisface propriile interese și plăceri, a se îngriji de propria bunăstare.

Dorea să se întoarcă. Bogăția ce i-o dăruia Yasir îi ajungea pentru o viață fără de lipsuri pe mulți ani înainte. Ea se va întoarce, va repara casa bătrânească a bunicii, va pleca la învățătură. Și mai departe? Cine știe ce se mai poate întâmpla? Deocamdată însă traiul de aici o satisface. Se deprinsese cu viața și oamenii binevoitori de-aici. Ce să facă acum când devenise liberă?

Nici nu prinse de veste când noaptea se prefăcu în ziua. După micul dejun apăru Yasir. De data asta era într-un zăbun întunecat, scump, cu fața proaspăt bărbierită, cu privirile într-un fel potolite după durerea și necazul ce-l ținuseră în lanțuri ultima vreme.

— Am înțeles că pleci, zise el cu vocea tremurătoare. Pleci acasă, în patria ta?

— Dacă gândești că vă voi fi de ajutor, merg să vă însoțesc, răspunse fata.

La câteva zile din orașul luminos de pe malul mării, spre inima pustiiului, ieși o caravană de cămile, escortată de beduini în burnuzuri albe și echipată cu tot necesarul pentru un drum de lungă durată. Pe una din cămile călărea Yasir, iar pe cea din urma lui, îmbrăcată asemenea femeilor arabe, Mădălina...

Calea a fost lungă și anevoioasă. Ziua se năpustea cu arșiță cumplită, cu vânturi seci, șfichiuitoare. Cât cuprindeai cu privirile, pînă la orizont, pluteau doar vîrtejuri de nisip și aer dogoritor. Doar călăuzele, cu toate suferințele ce aveau a le îndura, lîngă cămile erau liniștite și se țineau bine. Cînd însera, opreau caravana și, după ce înjghebau un cort, aprindeau un primus și beau împreună cafea din feregele. Una din călăuze, un tuareg înalt, slăbănog, cu urechile mari și gura largă cînta frumos la rebecă, nici să-i pese cînd alături de ei trecea speriat cîte un cîine fenec. Mădălina era tot mai încîntată de eroismul acestor oameni ai pustiiului, căroro Allah le hărăzise să locuiască pe aceste locuri virgine și sălbatice, unde viața se ținea cînd pe un fricel de ață, cînd pe un fir de nisip. Cămilele, încet, dar perseverent continuau calea prin deșert, fără a da vreun semn de oboseală. Yasir avea mereu grija să o îmbărbăteze, cînd Mădălina se speria de arșiță, de șerpii veninoși care cercau să se încolățească în jurul picioarelor cămilei, sau de lătratul sinistru al șacalilor la miezul nopții... Ca să se simtă liniștită îi punea muzică la casetofon, o servea neconținut cu ceai, încît ea începu să simtă tot mai mult căldura și ocrotirea unui înger păzitor. De la o vreme i se păru că îl adoră. Realiză că-l salvasse și-l readuse pe făgașul dragostei de viață.

Își amintea des de locurile natale, înfloritoare și doldora de rod. Dar o chinuia un gînd, poate prea matur pentru vîrsta ei: de ce acolo unde însuși Dumnezeu a dat din cer ape cristaline, verdeață și ierburi mustoase, soare blînd și umbră răcoitoare, frunțe și struguri plini de dulceață, zarzavaturi și alte nenumărate bogății, Mădălina n-a cunoscut decît lume vitregă și rea, lacomă de avere și indiferentă la necazurile aproapelui, dacă nu chiar dușmănoasă? Și iar se perindă în memorie chipul buget și sălbatec al lui Alioșa Surdu, privirile viclene și gîndul hidos al bibliotecarei Serafima... Bubuzi, cei trei inși din "Jeep", care o doreau în pat

din prima seară de cum sosi în Cipru... La un moment, scrutînd orizontul, avu impresia că-i vede aieveja și că e destul un semn al ei, ca Yasir, bătrînul și bunul ei ocrotitor, să-i pună pe frigare în plin deșert, să-i...

“Br-r-r!” se cutremură la acest gînd și deschise ochii. În depărtare zări o oază cu palmieri și geamii cu turnuri.

Ajunseseră degrabă într-o localitate nu prea mare, unde Mădălina era prezentată mereu prietenilor atît de mulți ai lui Yasir. S-au stabilit cu traiul într-un palat – cel mai impozant din mijlocul orășelului, cu mult lux, avînd chiar și o cascadă de apă. La Yasir veneau întruna vizitatori să-i exprime sincere condoleanțe în legătură cu moartea tragică a fiului. Mădălina simți că este primită între oamenii ceia cu multă simpatie și căldură. Yasir o prezenta mereu ca pe o prințesă adusă de amicii lui din Europa într-o clipă de grea cumpănă a destinului său. Mădălina își dădea seama că Yasir se simte stîngenit față de ea, sfios oarecum. El încerca să afle dacă cineva ar dori s-o ia... în căsnicie... Numai ca să nu plece. Mai trecură cîteva săptămîni și Mădălina, care deja vorbea binișor araba, îi zise într-o zi:

– Mi-i bine alături de tine... N-aș vrea să plec de-aici... pentru oricine altul...

Bătrînului (care nu i se mai părea acum atît de vîrstnic) i se umeziră ochii. Brațele lor se împreună...

– *Ahamdulillah* – Slavă lui Allah, zise el plin de bunătate.

Într-o moscheie, cu turnurile înălțate spre țările cerului, Mădălina, în haine verzi, cu voal peste față, asculta plină de emoție sura rostită de mulla, care stăpînea cu divinitatea coranul și în cele din urmă, ea rosti privind cu sinceritate în ochii lui Yasir care stătea alături:

– Așhadu an-la ilaha illa-Allah wa Așhadu anna Muhammadan Rasulu-Allah (Mărturisesc că nu există alt Dumnezeu adevărat decît Allah și că Muhammad este trimisul lui Allah) (Mărturisirea de credință, formula prin care se trece la islam, dacă o rostești. În arabă se cheamă *Șahadda*, nota autorului).

Cînd Mădălina simți că este gravidă, Yasir se bucură nespus. O strînse dulce la piept, apoi după ce-și mai stăvili emoțiile, o întrebă:

– Plecăm înapoi la civilizație? Sau trăim aici, în deșert? *Bismillahi Rrahmani Rrahim* – (În numele lui Allah, cel Milostiv și Îndurător).

Mădălina nu răspunse imediat. Își aminti – singură nu pricepea de ce – iar de Ineasca, de casa bunicii, părăsită și neîngrijită, de chipurile celor care o obijduiseră. Straniu, dar nu o păli dorul de baștină, ca altădată. “Să fi îndrăgît atît de ușor deșertul, se întrebă ea rușinată parcă. Sau poate pe oamenii aceștia curajoși și vrednici, care întrețin viața și suflarea naturii în pustiu?”

Privi lung în ochii lui Yasir și, descoperind în privirile lui o umbră de teamă, se grăbi să-i răspundă:

— Oriunde... Îmi place și vreau să fim mereu alături...

– *Allahu Akbar* – (Allah este mare), zise Yasir făcînd înaintea soarelui temele.

Orașul din oază se pomeni un rai adevărat. Curînd toți locatarii o cunoșteau și o stimau ca soția înțeleaptă al bătrînului Yasir, acel om care adusesse cu el bună-tatea și înțelepciunea. Vîntul uscat al deșertului bîntuia mereu peste casele lor. Pe pereții de argilă se așternea cîte un strat ușor de nisip. Doar la izvorul adînc, cu apă limpede și rece era liniște. Oamenii se adunau acolo ca prin rugăciunile lor să cheme ploaie, tot rostind cu mîinile întinse către tăriile cerului: "Salat al-istisqa "Rugăciunea pentru ploaie" (arab.)". Mădălina îndrăgise această lumea cîndva cu totul necunoscută și străină. Deprinsese limba arabă și i se părea că după graiul românesc este cea mai frumoasă limbă din lume.

... Copilul se născu sănătos. Mădălina era cea mai fericită mamă din lume. Pe băiețel l-au numit Muammar. Semăna leit cu cel care a murit și nu și-a împlinit dragostea cea mare. Poate de aceea Allah le-o dăruise lor?

PE INSULA ȘERPILOR SIRENELE CÂNTĂ ROMÂNEȘTE

Copiilor mei Petrică și Ileana

Gheorghe Popovici, care toată viața rătăcise prin închisorile rusești ce împânzesc piscurile Uralului de Nord, stătea ore în șir la poartă rezemat în coate, ba privind cu tristețe ramura nucului puternic de la cîpătăiul mormîntului, unde-și dormea somnul de veci soția, ba admirînd frumusețea păsărilor cu zborul lor măreț pe care a visat să-l revadă toți anii de detenție. Trecutul i se învălvora tulburându-l, dar conchise cu amărăciune că, oricât l-ar dojeni sora și ceilalți consăteni, nu mai poate schimba nimic. Chiar Dumnezeu, care este atotputernic față de prezent și viitor, n-are nici o putere de a schimba trecutul omului.

După absolvirea Universității, fiu de țaran plin de ambiții și elan, se căsătorise cu o fată din Bănești, pe cât de frumoasă și drăgălașă, pe atât de bolnăvicioasă. La numai cinci luni de la nașterea fiului Anatol, într-o zi de hram, muri în tinda casei, pe brațele lui... A înmormîntat-o în cimitirul vechi din dealul Călugărului, a sădit la cîpătăiul ei un nuc și toată viața a avut în fața ochilor movilița de sub ramura copacului. Decesul soției îl descumpăni și cîteva ani n-avu grijă de gospodărie, lăsînd-o de izbeliște. Marea lui grijă era feciorul, căruia vroia să-i dea o educație aleasă, să-l învețe toate câte le știa și le putea. N-a cutezat să se recăsătorească. Revenindu-și din coșmarul tinereții, se părea că toate trebuie să-i meargă bine, dacă nu dădea peste el pasiunea pentru politică. Un grup de colegi universitari, rămași cu serviciul la Chișinău, l-au atras în sfera intereselor lor de a lupta ilegal contra politicii coloniale de rusificare masivă. Îi plăcură ideile prietenilor și își spuse că viața n-are rost dacă nu arzi ca o făclie pentru dreptatea poporului tău umilit și batjocorit de către cotropitorii ruși. Le explică

țăranilor că Moldova este pământ românesc și că trebuie de luptat ca să fie retrocedat țării noastre, România. La prelegerile lui le vorbea elevilor despre Bucovina de Nord și Sudul Basarabiei, despre Insula Șerpilor din Marea Neagră...

– Noi, românii din Moldova, de aproape două secole, spunea el, suntem ruși de matcă românească, suntem supuși unui adevărat genocid, călcați în picioare de slavi, dar nu opunem nici o rezistență bestialității cotropitorilor. Nici lumea latină n-are grijă de noi. Suntem ostatici ai lumii civilizate. Poate de aceea nu ne vede, nu ne știe, nu ne respectă Europa, că nu suntem capabili a opune rezistență cât de cât. Misiunea generației noastre e de a începe marea, grandioasa bătălie contra colosului de la răsărit, pentru obținerea Reîntregirii... Cuvintele lui sunau solemn, clar, de parcă erau citite de la tribuna congresului PCUS.

Feciorul Anatol creștea, sub aceste cuvinte, isteț și ingenios. Încă de pe când nici nu învăța la școală se interesa despre epoca glorioasă a lui Ștefan cel Mare, Burebista, Decebal. Dacă îl întreba cine-i este idealul vieții, spunea nestingherit că dorește să devină marinăr la unul din porturile Basarabiei la Marea Neagră... Cu aceste idei feciorul și termină clasele primare. Dar într-o dimineață patru agenți ai KGB-ului trecură pragul școlii din Ineasca și în văzul tuturor, semănând panică, îl încătușară, luându-l sub arest. Duba neagră aștepta la poarta cu vișinii dați în floare, în privirile curioase, înspăimântate ale școlarilor... Pedagogii ce nutreau aceleași idei au fost concediați, transferați la alte școli, înlocuiți cu alții loiali regimului care, de regulă, vorbeau pocit limba maternă și nimiceau în sufletele elevilor tot ce era legat de adevărata istorie națională. Ba chiar istoria Moldovei a fost pentru o vreme suspendată. În timp ce tată-său se afla în penitenciarul securității din Chișinău, Anatol a fost transferat la școala specială, cu predare în limba rusă, din Soloneț. Tânjind după tatăl său, așteptându-l să vină să-l ia acasă, la vârsta de numai unsprezece ani, suferea cumplit. Adeseori se rezema de gardul din cărămidă albă, înalt și privea îndelung prin crăpăturile mici lungul zăriștii, la drumul care venea din depărtări. Camarazii de aici erau majoritatea cu antecedente penale, aduși de la sala de triere, își permiteau să-l obijduiască, îl băteau fără nici un temei și mereu umbla cu ochii plânși, fără ca cineva să-l întrebe dacă are sau nu nevoie de o susținere. Își pierdea timpul prin bibliotecă, sala de lectură, medita în sinea lui. Îndrăgise harta, geografia și dacă semenii lui stăteau nemișcați ore întregi la tabla de șah, dânsul urmărea atent harta politică a lumii, călătorind imaginar spre țărmuri necunoscute ale tuturor continentelor. Dar timpul trecea. Anatol creștea și, în timpul cât părintele a stat la închisoare, s-a deprins cu școala rusă și cu noii pedagogi. Era deja convins că românii și moldovenii vorbesc limbi diferite și constituie popoare străine prin origine și istorie unul față de altul. Limba moldovenilor, ziceau ei, este de origine slavă, iar cea română– de origine latină! Moldova dintre Nistru și Prut în decursul istoriei a trecut prin mari cataclisme și numai Rusia, eliberând-o, a ajutat-o să progreseze, să prospere, să renască... Dascălii școlii speciale, de la

tribune, tocmai le săreau balele, fiind convinși că plaiul mioritic, să nu fi venit tancurile eliberatoare în '40, Basarabia cu siguranță cobora pentru multe secole în haos și beznă...

Așa trecură anii. După ispășirea pedepsei pentru naționalism în catacombele închisorilor rusești, Gheorghe Popovici se întoarse la Ineasca. Veni după o despărțare de ani, când mulți oameni ai mahalei între timp decedase. Se ridicase pe locul celor vechi și demolate, case mari, luminoase și altă generație de săteni erau acum de frunte.

Părintele a rămas surprins, când nu-și recunoștea feciorul, ascultându-i cum își exprimă concepția sa politică față de problemele stringente ale neamului. Anatol vorbea cu preponderență rusește sau cu un accent bine pronunțat, confunda mereu cuvintele.

—Ce-i cu tine, fecioraș?

—Nimic deosebit, papașa! răspunse Anatol cu fruntea apăsată spre pământ. Așa vospitanie am căpătat cât ai stat la tiurma.

Auzindu-i graiul pocit, sufletul părintelui se umplu de amărăciune...

Cunoștea vinovatul tuturor relelor, dar n-avea cum să-l pedepsească. El era încă foarte puternic, cu autoritate menținută cu băta mare a culturii într-o mână și cu bomba atomică în cealaltă, pe cea mai mare suprafață a pământului. Deprinsese din locurile de detenție să citească postulatele biblice, a doua după sfânta scriptură era istoria Românilor, din care cerca mereu să-i citească și să-i dea învățăminte feciorului. Acolo căpătase adevărata credință în Dumnezeu. Vreo doi ani a fost într-o stare de stres, simțindu-se umilit, neocrotit și singuratic. Apoi a fost întâlnirea lui cu Dumnezeu, înțelegând că omul oriunde nu s-ar afla - în oricare împrejurări nu este singur. Lângă el se află duhul sfânt...

Nu gândise că reîntors acasă, feciorul îi va crea probleme atât de mari. Anatol tot mai insistent începu să-l învinuiască de trecutul lui, care i-a creat mari disconforturi. Nu poate nicidecum să se angajeze marinar pe o corabie transoceanică de pescuit. De îndată ce prezintă documentele, securitatea îl depistează că taică-său a fost judecat pentru politică...

Gheorghe a încercat să-și dămirească feciorul dar, negăsind înțelegere, căuta alinare în pahar. Avea grijă de cu toamnă să umple poloboacele. Cobora în beci și, vorbind de unul singur, parcă făcând instrucție cu butoaiile, se îmbăta criță. Ieșea apoi în mijlocul ogrăzii, anina pufoaica adusă din pușcărie în ramura nukului de lângă cuptoraș și începea a o bombarda cu bulgări scormoniți din caldarâmul ogrăzii. Înjura și plângea cu sughituri ca un copil pînă cădea mort de oboseală, adormind unde se nimerea. Revenindu-și asculta tăcut dojana fiului, care-l învinuia mereu că din pricina concepțiilor politice ostile n-are nici o trecere în viață. Peste tot are numai restricții și obstacole, de parcă este un cetățean de categorie inferioară față de ceilalți. Băiatul se făcuse lat în spate, purta muștați groase, o alunică mășcată lipită de pleoapa ochiului stâng îi dădea o privire

puțin încrucișată, dar severă, iar când vorbea, vocea-i de bas îți provoca o ușoară senzație de intimidare. Da, copiii sunt pentru părinți cei mai severi judecători la bătrânețe, cugeta în sine Gheorghe. Totuși, mai cerca uneori să-i citească vreo frază din Istoria românilor, amintindu-i că pe timpuri, în copilărie, fusese un ascultător pasionat al narațiunilor despre vitejiile strămoșilor noștri.

– Cu românii dumitale mi-ai stricat cariera, ținea morțiș Anatol. Du-te și declară organelor că te-ai lăsat de politică, precum ți-au propus nu odată... atunci mi-oi aranja și eu viața ca lumea, chiar n-ai înțeles, dumneata că noi, moldovenii, avem o țară mare...

– Care e țara ta, băiete?

– Oare nu avem o țară comună...? făcea nedumerit băiatul într-o clipă de ezitare. De la Prut până la Pacific... Eu altceva vroiam să spun. Degeaba urlăm peste tot că ne trebuie Patrie. Suntem o turmă de oi, dar nu popor. Cui nu-i lene vine și ne ocupă și ne împărțește, iar noi, unde ne scuipă în suflet - lingem! Suntem o nație care nu merităm stima și respectul în fața altor popoare pline de demnitate. Eu nu vreau nici să aud de politică, de români, nici de gândurile mătăle, tată. Oare nu-ți dai seama că vrei să șoptești povețe în timpul când în jur se dezlănțuie furtuna. Degeaba de strădui. Degeaba. Când o să înțelegi? Noi n-am avut nicicând Patrie și tot ce nutrești mata, teoretic, este un miracol...

Lui Gheorghe i se împăienjneau ochii de lacrimi. La auzul unor asemenea vorbe el se dezlănțuie de cătușele răbdării. Venise chiar acum de la crama lui Faur de după Vii și avea priviri injectate, ca de taur doborât.

– Mi-am schimbat actele stării civile, zise deodată feciorul. Și te rog să nu te mai amesteci în viața mea. Nu mai sunt „Popovici”, ci „Popov”, iar în buletinul de identitate am acceptat să fiu rus de naționalitate.

– De ce ai făcut aceasta?

– Pentru a mă putea angaja la Odessa pe o navă de pescuit transoceanică.

Nu reuși Anatol să-și termine explicațiile, când un urlat de fiară îl făcu să tresară. Se dădu îndărăt, împiedicându-se de niște boarfe împrăștiate prin mijlocul ogrăzii.

– Degeaba te-am născut, țâncule! strigă taică-său. Fac caltaboș din mațul tău spurcat. Ai ridicat mâna contra legilor venite de la Dumnezeu, care a hărăzit fiecărui neam o țară a sa.

– Toți pârâiașii devin mari credincioși după zăbrele, zise Anatol hăbăuc. Și să mă lași în pace cu românii dumitale. Toată lumea le zic țigani Europei și mai murdară țară ca a lor nu găsești nicăieri...

Tatăl său își ieși din echilibru. Făcu spre el un salt de felină și-l apucă tot atunci de beregată, izbindu-l puternic de tulpina nukului. Îl lovea cu o furie cumplită cu pumnii și picioarele unde se nimerea.

– Te omo-o-o-or! Unde-i toporul, oameni buni!?

Nimeni dintre măhălenii care priveau scena printre nuiielele gardului nu se

încumeta să se amestece. Numai soră-sa veni speriată să-l înșface cu mâinile-i puternice:

– Ai căpiat, nebunule!!! Ține-ți mintea în ocol. Apoi îi ordonă nepotului: Fugi, c-o să te omoare cu adevărat. Ia-o și pleacă unde te-or duce ochii!”

Anatol se ridică greoi, împletucindu-și picioarele, dar nu reuși să iasă din ogradă când simți vîjiind pe alături de tâmplă bărdia ce se izbi zgomotos cu tăiușul în poartă.

– În numele Domnului te rog! mai țipă odată femeia înmărmurită de groază. După ce feciorul dispăru, două lacrimi mari se prelinseră pe fața lui Gheorghe Popovici, lunecând în brazdele adânci de la colțurile gurii, iezitând un pic pe bărbie, ca să cadă pe palmele lui bătătorite, uitate pe genunchi...

Toată noaptea Anatol stătu ascuns în hățișurile de salcâm din dealul Lipăgăului. Îi era frig, îi ardea sufletul ca jăratecul, tot corpul îi era nășădit. Numai dinspre cimitirul vechi, unde era mormântul mamei, cu nucul înverzit la căpătâi, de unde adia o alinare ușoară, pe cerul senin sclipeau înfrigurate două stelute. Îl străpungea un dor, dar și mai mare îi era durerea de halul în care ajunsese, încât hotărâse ferm să părăsească baștina și iluziile care-l măcinau zile și nopți nedormite. Pentru prima oară de când se știa pe fața pământului începu să se frământa, întrebându-se în sinea sa: de ce i-a trezit atâta furie și ură comportamentul lui în inima părintelui. Cerca să se întrebe, să găsească răspuns, dar clipele se depănau lent, ca și plutirea răceleii înmiresmate peste satul ademenit de somn. Dimineața trecu pe la Ionel Târsână, prietenul său de copilărie, împrumută niște bani și-l rugă să-l repadă cu mașina până la răscrucea de lângă cafeneaua „Ciocărlia”, de unde o luă cu un camion de ocazie spre Chișinău. O indiferență totală pusese stăpânire pe el. Nu i-a păsat nici de mătușă, nici de taică-său pe care îl zări în dimineața ceea în ogradă aplecat asupra unei valize negre ca smoala, de unde avea obiceiul să scotă Biblia sau Istoria românilor pentru a citi cu atenție sau a face pe marginea cărților niște notițe cu creionul. La Chișinău înnoptă la gară. Oamenii din jur erau agitați. Rușii declanșaseră războiul antiromânesc în Transnistria și Tighina, găgăuzii se îndrăciseră în “autonomia” lor. Toți erau în forfotă și clo-cot, revoltați că Moldova e pusă iarăși pe cântarul istoriei de către străini, toți veneticii vor să rupă teritorii din trupul ei, ca și câinii dintr-o buncată delicioasă. Pe străzi și în piețe se desfășurau mitinguri de protest contra banditismului rusofon, din când în când poliția făcea drum limuzinelor luxoase în care circulau mesagerii, diriguitori de la Ankara și Moscova. Iar dregătorii autohtoni, în loc să iasă în avanscenă cu mândria națională, făceau în fața lor adânci temenele, parcă rușinându-se că i-au pus în situații când vin să se roage cu bâta la spate, cerând ceea ce nu le aparținuse nicidecum. Se hotăra totul la nivel înalt, iar cei care stăteau în piețele orașului sperau că patriotismul lor este orientat spre consolidarea mândriei naționale de neam și de țară... A lucrat câteva zile la descărcatul

vagoanelor și din banii agonisiți porni într-o doară spre Cetatea Albă, sperând că acolo o să-și poată realiza mai ușor visul dintotdeauna - să devină marinar. Ajunse în orașul de la gurile Nistrului la un miez de noapte, însă avuse noroc, căci nimerise fără multe căutări în gazdă la un bătrân pe nume Petru, care locuia într-o casă cu două odăi, în vecinătatea cetății. A doua zi ieși în orășel să admire limanul și la cetate se pomeni în mijlocul unui grup de turiști japonezi, care filmau înarmați cu camere de luat vederi zidurile ruinate și turnurile din preajma veceului obștesc, ce-și avea locașul în schitul unui fost domnitor moldovean... Ghidul povestea istoria cetății fondată de... ucraineni pe pământul străbun al... Ucrainei. Cineva îndrăznise să întrebe dacă Cetatea Albă mai păstrează urmele lui Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, dar ghidul se încreți nedumerit și cu mină caraghioasă mormăi:

– Moldovenii n-au nimic comun cu istoria orașului. La o perioadă a istoriei, ei au cucerit cetatea...

Se întâmplă că moș Petru, un bărbat scund, puțin aplecat din umeri, cu obraji încă rumeni, cărunt, dar având ochi vii cu sprâncene stufoase, care își consacra viața mării, acum era lucrător în port, mai marele pe hamali. Fusese cândva ajutor de căpitan pe o corabie, dar la vârsta pensionării se îmbolnăvi de inimă și trecu la o muncă mai pe puterile lui. Era un moșneag vesel, încă puternic, deși ochii adeseori i se măcinau în tristețe și nostalgie după vremile tinereții. După o zi de muncă avea să meargă cu Anatol, proaspăt angajat în echipa de hamali, pe terasa barierei, mai mult de dragul discuțiilor decât al băuturii. Într-o seară de septembrie, cu cerul potopit de stele, bătrânul se avântă în mărturisiri legate de frumoasa lui tinerețe:

– Cândva era aici o poveste cu romanțe și flori, iar după ce au venit rușii, dar mai ales au pus stăpânire ucrainenii... Își bat joc de moldoveni cum pot. Ne-au schimbat chiar și originea. Acuma pe mine m-au trecut fără să știu la naționalitatea lor. Adică, sunt ucrainean. Peste tot cer să le vorbești numai limba lor, iar satele moldovenilor din jur gem de mizeie și sărăcie. E un colț de lume uitat!

– Parcă înainte n-a fost tot așa? întrebă naiv Anatol.

– A existat cândva o marină moldovenească, băiete, de mai mare dragul.

Cu porturi basarabene la Marea Neagră. Marea moldovenească a fost stihia mea. Dar au venit răufăcătorii și ne-au trunchiat în mod barbar țara cum le-a dorit ramazanul, știind din capul locului că nimeni nu le-a cere socoteală și-i va pedepsi...

– Ce contează istoria care a fost, zise Anatol cu un vag fior în inimă. Importă ceea ce este acum. Din cauza naționalismului taică-meu a stat la dubală, apoi avea să-mi curme viața... Ard de dor să călătoresc în lume pe o navă oarecare, fără a mă gândi că aparțin unei țări concrete. Marea, oceanul sunt ale tuturor...

– Nu-i chiar așa, băiete, se încruntă bătrânul. Oriunde s-ar afla, omul trebuie să aibă și să țină la pământul strămoșilor, la Patria sa. Altfel nu se poate. Priveș-

te ce fac evreii. După atâția ani de lipsă de Patrie, ei au găsit-o, poate e cu răni adânci, fără glas, fără ureche, fără priviri - ca un corp schilodit, dar ei o renasc, o fac și mai frumoasă decât a fost, căci e a lor, e mama, e Patria sufletului de neam. Să fim și noi așa de patrioți, ca evreii... Dar care este Patria mea acum? exclamă contrariat băiatul. Eu nu simt că am Patrie sub picioare.

—Patria se simte în sufletul omului și nicidecum sub picioare, băiete.

... Dacă vei avea ocazia să călătorești în larguri, apoi, acolo, în mări și oceane neapărat simți puterea cuvintelor „Țară”, „ Neam”. Adeseori vei plânge cu inima însângărată după baștină.

—Iaca găgăuzii, zici, că sunt venetici pe aceste meleaguri, dar nu se hotărăsc nicidecum să se repatrieze, precum nici rușii.

— E o poveste aparte. Atât găgăuzii cât și rusofonii, totdeauna și pe veșnicie vor fi aici venetici cu ambiții. Dar ei își vor putea găsi cu adevărat rostul pe pământ, numai dacă își vor regăsi Pământurile străbune, ca să se întoarcă la meleagurile ce le va implanta energia spiritului care va avea justificare pentru cei din jur și ingeniozitatea umană... Multe seri la rând după discuția aceea bătrânul îi povestea din cele ce știa. Băiatul, dacă la început simțea că asemenea vorbe le-a auzit de la bunul lui părinte, acum devenea din ce în ce mai convins în justețea și puterea lor.

—Marinarii moldoveni erau curajoși, mărinimoși, plini de veselie, de viață, continua moșul. Dar în ’40 ucrainenii au distrus tot ce era al nostru. Ei se consideră, precum am zis, stăpâni la gurile Nistrului de când lumea... Am supraviețuit numai datorită iscusinței de a mă camufla cu frazeologie goală, pe care dâșii o acceptă. Altfel nu era chip. Avem pământuri frumoase în Basarabia, cu cimitire vechi și noi, care prefac în humă osemintele strămoșilor noștri. Sunt și ele, cimitirele, osemintele lor, parte a sufletului nostru, dragă Anatol, vorbea bătrânul, fericit că are un ascultător activ. Va veni o zi când le vom recupera, le vom readuce la țara cu munții Carpați și Marea Neagră, pierdută în gurile hrăpărețe ale Viforului roșu de la Răsărit.

Eu, poate n-am să apuc ziua ceea, dar tu... Tu vei ajunge neapărat. Iar până atunci trebuie să te înfrățești cu marea...

—Numai mata poți să mă ajuți. Poate după ce voi ieși în larguri voi înțelege unele lucruri neînțelese acum, altfel. Bătrânul se zbciumă pe la ușile instanțelor, izbutind până la urmă să-l angajeze pe Anatol pe un cargobot în calitate de ucenic la secția de mașini și turbine. Era greu pentru băiat, dar se străduia să nu rămână în urmă de colegii experimentați. Evita cu dârzenie replicile celor care tindeau să-l atragă în discuții politice, privind sudul Basarabiei. Fără a se adânci în discuții, Anatol - sfătuit de moș Petru - se obișnuia cu serviciul de pe corabia ce staționa de ani de zile, ruginită, acoperită de pete de coral, în port la reparație. Știa că pe viitor avea să capete accesul de a ieși în mare. Fie pe o corabie ucraineană, fie pe una rusească. Avea pașaport cu un nume de familie slav. Dorul

de călătorii maritime trezi în el patima cititului literaturii oceanistice. Înghiți o sumedenie de cărți despre aventuri și călătorii. Își procură o chitară havaneză, învață să interpreteze melodii latinoamericane. Când avea răgaz, făcea sport la bară și cros la distanțe mari. Și numai într-un colțișor al sufletului său tânjea după Ineasca, după oamenii de acolo, după nucul de la căpătâiul mamei. Tânjea și după tata.

... În portul Cetatea Albă se zvoni că Republica Moldova închiriază un cargobot transoceanic, ce urma să plece spre țărmurile Americii Latine. Anatol - la îndemnul bătrânului - înaintă cerere și fu inclus în echipa navei "Dumbrava Roșie". Corabia urma să transporte substanțe eterouleoase în schimbul salpetrului de Chile. În secția de cazangerie mai erau un cecen, un albanez din stepele Bugeacului și doi bucovineni de la Nouăsuliți, care lucraseră anterior marinari în Estonia... Încărcarea navei se târăgăna din cauza blocadei căilor ferate de către găgăuzi la Comrat și de rusofoni la Tiraspol...

Căpitanul cargobotului „Dumbrava Roșie”, Mihai Movilă, era un bărbat înalt, blond, încet și chitit la vorbă. Continua de zor să formeze echipa, sperând că la finele lunii mai să poată ridica ancora. Obliga toată lumea care lucra pe corabie să studieze geografia itinerarului, să cunoască în limba engleză frazele în care au nevoie marinarii în larguri. Între timp căile ferate se deblocaseră și echiparea era pe sfârșite. Numai moș Petru, căruia Anatol îi devenise atât de apropiat, se chinuia în sine la gândul că-l va pierde pentru cel puțin jumătate de an, cât avea să dureze deplasarea „Dumbrăvii Roșii” în statul Chile.

– Mă lași singur, dar sunt fericit că am pregătit o nouă generație de marinari moldoveni. Dar, cu toate că ești fericit astăzi, să știi că marea nu întotdeauna aduce noroc.

– După ce-ai văzut toată lumea, zise Anatol cu ironie, vrei să mă dezic de visul meu? Dar... ce-ar fi să fii și mata inclus în echipă?

– Am îmbătrânit deja, fața bătrânului la rostirea acestor cuvinte se însenină parcă. Cineva își aduse aminte de el. Înseamnă că el nu mai este chiar bătrân? De bună seamă, ce-ar fi să se întoarcă la prisma de vise?..

A doua zi își puse costumul de marinăr și împreună cu Anatol se înfățișă înaintea căpitanului Movilă, care-l ascultă cu bunăvoință.

– Să alcătuim o marină autohtonă, zise bătrânul. Deocamdată, până vom pregăti băieți tineri, poate și eu voi fi de folos?

Căpitanul, trăgând cu poftă fumul din ciubuc și meditănd un timp, îi zise în cele din urmă:

– Știam eu că un lup de mare n-o să rămână indiferent la renașterea marinei naționale.

Bătrânul a fost angajat matelot, ajutând căpitanul la intense pregătiri pentru plecare în larg.

* * *

Gheorghe Popovici coborâ la liman și noaptea întreagă își imaginează cu nostalgie un drum lung și anevoios, pe care urma să-l parcurgă. Se legănă involuntar în tălăzuirea valurilor cu crestele atinse de licărirea diafană a lunii. "O țară e mai frumoasă când își are pământurile întregite", gândi el cu amărăciune, constatând cu surprindere că marea e fermecătoare chiar și atunci când se află sub străini.

Când zorii se luptau deznădăjduiți cu întunericul, trecură pe-alături în direcția portului doi bărbați: unul tânăr, cu mers hotărât, altul aplecat din spate, grăbit să pășească într-un pas cu celălalt. Inima i se strânse de durere, se cutremură și din pieptu-i răbufni o voce chemătoare, fricoasă și tristă:

– Băiatul tatei, băiat...

– Tată! aproape strigă Anatol plin de uimire, întorcându-se spre omul care-i stătea în cale și pomenindu-se curând unul în întâmpinarea altuia.

– Hai acasă, băiatul tatei, zise taică-său cu o voce de mucenic. Măine, poi-măine plec la maică-ta și n-o să mă mai vezi. Iartă-mă, feciorașule, pentru bestialitatea mea... Atunci a intrat în mine un duh rău... Am înțeles că omul trebuie să ajungă singur la calea lui greșită, singur să se dezmeticească și să caute ieșire...

– Lasă tată, lasă. Au fost așa ca în viața de toate zilele. Lasă... După ce se mai potoliră emoțiile, Anatol făcu un gest spre vaporul ancorat și stăpânit în otgoane la debarcader, pe catargul căruia fâlfâia tricolorul:

– Azi ieșim în mare...

– Da...viața ți-a dăruit șansa ca să ai o altă cale decât mine și străduie-te să faci față și să porți cu cinste frumosul tău nume... Alături de părintele de care i se făcu oarecum milă avea senzația că respiră aerul moale și dulce din câmpiile Ineascăi.

– Voi fi priceput la cele ce se vor întâmpla. După o pauză ce păruse că durase o veșnicie tata repetă iar cu vocea stinsă: – Iartă-mă, Anatol, pentru tot ce s-a întâmplat. Dacă ai înțeles ceva din chinul vieții mele, te rog... După legea creștinească, la despărțirile mari oamenii își iartă unul altuia păcatele... Să nu uiți de Ineasca, oriunde te vei afla...

„Dumbrava Roșie” își ridică ancora după chindii. Moș Petru, alături de Anatol, care-l flutura tatălui a rămas bun, potrivi să-i spună:

– Ai un tată minunat. Fii îngăduitor, înțeleghător și iertător cu el și ia aminte pentru ce și-a trăit viața.

– Pentru mine... C-a s-ajung a trăi bucuria zilei de azi, răspunse Anatol și-l netezi pe umăr, ștergându-și o lacrimă prelinsă pe obraz.

Corabia moldovenească își luă avântul din limanul Cuciurganului spre mare. Coborâse deja amurgul, când moș Petru îl chemă pe băiat sus, pe covertă, să-i arate în zare un istm calcaros cu vârfuri de rachete. Era Insula Șerpilor pe care jonglau siluetele uriașe ale antenelor militare de recepție.

– Până la ’40 Insula a fost a noastră, a românilor. Acolo unde acum stau ra-

chetele era un cătun de pescari și pescărițe români. Adeseori când treceam prin vecinătate, ne fascina cântecul pescărițelor ce stăteau pe mal cu părul despletit, aidoma unor sirene. Era o priveliște fantastică, mai ales că femeile cântau frumos, românește...Într-o seară de vară am debarcat mai mulți marinari pe insulă. Acolo erau multe flori, ierburi grase și sălcii pletoase. Cu învoirea părinților am intrat în vorbă cu fetele și am făcut un joc în mijlocul cătunului, veselindu-ne din suflet. Căpitanul nostru, Gore Viorel, un flăcău din Ardeal, era și el dornic de veselie și ne-a dat voie...Atunci am îndrăgit-o pe Anda, viitoarea mea soție. Cu ea am făcut casă la Cetatea Albă, cu dânsa petreceam cele mai fericite clipe când reveneam acasă din largul mării, unde pescuiam luni întregi. Dar a venit anul 40 și pe insulă s-au instalat grănicerii ruși, deportând toată populația de-acolo. Atunci nu eram acasă. Nava noastră pescuia sub coastele Sardiniei... Biata Andă atunci s-a hotărât la o aventură care a costat-o viața.Fiind evacuați la Ovidiopol, dânsa a chitit și într-o noapte a plecat într-o luntre cu părinții, să mai ia ceva din averea casei devastate de cotropitori pe insulă, dar ea nu s-a priceput că acolo s-a instalat o nouă putere, o nouă ordine. Au fost împușcați cu toții. Azi nici nu se știe unde li se află mormintele. Ori de câte ori treceam pe aici lăcrimam ca un copil. Azi revăd aceste locuri după mulți, mulți ani. Am senzația că Anda, acea femeie tânără, mândră, iese în calea mea în chip de sirenă și cântă... cântă românește... O rumoare tânguitoare adia dinspre locul de uscat unde stăteau înfipite în cer vârfurile rachetelor rusești și unde erau înhumate visele și speranțele lui moș Petru. În ochii lui mici sclipiră lacrimi pe care cerca să le șteargă pripit, dar ele șiroiau pe cicatricile obrajilor. De multe ori a făcut demers să viziteze cimitirul de pe insulă, dar de fiecare dată autoritățile, în chip de santinele ale rachetelor strategice îi stăvileau calea. Pentru Anatol totul era nou și neobișnuit. Citea pe chipul bătrânului un suflet plin de tânguire, tânguire pe care o simțea și el cu gândul la Ineasca lui, odată cu înaintarea "Dumbrăvii Roșii" în iureșul valurilor. Ajungând spre zori în preajma strâmtorilor ce despart Europa de Asia, pe sub renumitul pod de la Istambul, căpitanul Movilă devenise mai sever. Ordonase ca marinarii să se abțină de-a ieși la proră. Ca să-și mai potolească curiozitatea, Anatol se lipsea adesea de hublou, urmărind la trecerea prin Bosfor și Dardanele a crucișătoarelor rusești care pluteau sinistre parcă, pe-alături, fără a da vreun semn de amicie...

După mările Marmara și Egee, în azuria Mediterană, într-o dimineață în-nourată, cargobotul ajunsese în strâmtoarea Gibraltar, aruncând obosită ancora în portul Tanger.

– Marea preferă oamenii calmi ca valurile în zilele senine, îl iniție bătrânul în ziua când obținuse permisiunea să coboare pe țărm pentru câteva ore. Să iei aminte la obiceiurile marocanilor din partea locului. Sunt niște oameni frumoși, plin de mândrie, deși cam neobișnuiți...

Au fost împreună la iarmarocul oriental al orașului. La un abator era mare

îmbulzeală. Cumpărătorii ieșeau de-acolo cu berbecuți tăiați. Pe un medean o caravană de cămile, străjuite de tuaregi, adusesse droburi de sare de la lacul Ciad pe care băștinașii le cumpărau cântărindu-le preventiv la terezele. Un băiețel smolit, zdrențuros, ce purta ca toți bărbații turban verde pe cap, se luă din urma lor, cerându-le ceva de pomană. Anatol și-a desprins de la haină insigna, explicându-i micuțului marocan prin semne că este din Republica Moldova. Băiețelul știa toate țările lumii, marinarii cărora poposeau la Tanger, dar de Moldova auzea pentru prima oară.

–Pe vremuri, Moldova era o parte din țara Românească, îl miră pe băiat și mai tare explicațiile lui moș Petre într-o arabă schimonosită.

– Alah s-o ocrotească, zise băiatul respectuos, împreunând la piept mâinile, făcând o temenea.

Întorcându-se în port, la corabie, bătrânul zise cu vocea-i obosită:

– În orașele portuare băștinașii cunosc aproape toate țările lumii. E cunoscută aici și România...

– Da mai slăbește-mă odată, moș Petru, cu românii dumitale! Doar noi suntem, moldoveni din Moldova și nicidecum români!

La patru zile după ce părăsi țămurile Africii de nord „Dumbrava Roșie” străbătea cu fâlnicie Atlanticul, îndreptându-se spre canalul Panama. În vecinătatea insulelor Azore, presimțind curenții calzi ai Gulfstreamului, comanda era în așteptarea furtunilor frecvente formate în golful Biscaia, frecvente la această latitudine. Ele dezlanțuindu-se mai apoi, marinarii moldoveni le-au suportat anevoios, dar cu demnitate. Anatol era harnic, silitor, înfrunța greutățile ca un leu, uimind pe toți membrii echipei. Era poate unicul care n-a suferit de boala de mare. Apoi se lăsă o vreme blândă, liniștită. În zori în întâmpinare apărură corăbii străine. O navă franceză i-a salutat prin semnale convenționale, pe catargul cel mai înalt fâlfâind drapelul țării, iar prin amplificator o voce triumfa:

– Vive la France! Que Dieu la sauve!..

Alături de Anatol, cecenul Johar, înțelegător la toate, admira străduințele și frământările băiatului, dar știindu-i atitudinea nihilistă față de neamul său de origine, îi zise:

– Vezi cum își slăvesc oamenii Patria! Patria, fiule, e una dată de la Dumnezeu pentru om. Iar când ți-o răpesc dușmanii socoate că ești în pericol de moarte, iar tu... Pe noi, cecenii, în ultimele secole, rușii au încercat să ne lichideze de pe fața pământului, dar nu le-a reușit. Poporul meu s-a ridicat de la mic la mare împotriva lor și de atâta ei n-au ochi să ne vadă... Cică ei zic: ”Un bun cecen e acel mort!” Suntem dați de la Dumnezeu cu un pământ unde am îngropat și trebuie să cinstim străbunii. Oriunde te vei afla, dacă nu ai mândria de țara ta, să știi că trezești bănuială pentru cei din jurul tău. Socoate că ești un om ratat.

– Vorbele acestea m-au obosit din fașă, se oțără băiatul, amintindu-și iarăși

de ambițiile tatălui atunci, la Ineasca, când mai nu i-a curmat zilele...

– Și dragostea exagerată față de țara ta, e adevărat, uneori aduce și necazuri, zise amicul cecen. Pentru Patrie oamenii suferă cel mai mult în viață, dar cei care suferă mult, mor fericiți. La ceceni, dragostea de țară este strâns legată de păstrarea purității neamului, datinilor, obiceiurilor și cine încearcă a le ignora, oamenii, neapărat îl pedepesc... Prin vendetă. Cândva, o fată frumoasă cu numele Ramila, a încercat să scuipe în fântâna din care se bea apă... Era semeață, frumoasă, glumeață și neascultătoare de povețe. Fără consimțământul părinților, sătenilor, părăsi locurile natale, fugind cu un cazac rus din Budeonovsc. Cazacul venise cu traiul în Cecenia de un secol și din tată în fiu, se prea întârzia, uita să plece acasă, de unde a venit. Și iată, când s-a hotărât a se repatria, a luat-o cu el și pe Ramila. Deci, a plecat duduia cu iubitul în lume, întru vânarea plăcerilor vieții, în Rusia nemărginită, uitând să ceară consimțământul bătrânilor din aul. ”Ramila a trădat Patria, conchiseră consăngenii. Să fie pedepsită de propria ei familie! Supusă pedepsei „Trandafirul negru”...

Răzbunarea i-au încredințat s-o înfăptuiască fratele ei drept, Ascar. Găsind-o în Rusia s-o pedepsească așa, precum a socoti el de cuviință. Numai să n-o omoare. Și a plecat fratele ei în căutare. După jumătate de an, într-un miez de iarnă, Ascar reapăru în aul. Îi crescuse barbă mare, mustăți, ochii îi erau încruntați și sălbatici ca de vultur de munte. În mijlocul aulului se adună lume și băiatul, după ce vorbi despre marile lui peregrinări în Rusia, scoase dintr-un pachetel de celofan palma mâinii Ramilei... Locuitorii aulului îi aprobă fapta de răzbunare, iar numele Ramilei fu blestemat și supus uitării pentru totdeauna, dânsa nemaivând nici un drept de a reveni vreodată în Patrie.

–Ce bestialitate! făcu Anatol.

–Orice răzbunare a trădării de țară este onorabilă, răspunse demn Johar.

„Dumbrava Roșie” își continua calea spre America Latină. Marinarii lucrau cu sârg la locurile lor. Bătrânul Petru nu închisese ochii toată vremea, iar când fu înlocuit adormi buștean, sforăind ca un cuptor de locomotivă. Fața lui avea o paloare tristă, suferindă, perii albi parcă i se învinețeau în creșterea lor. Anatol se mai afla sub impresia celor povestite de către amicul cecen. Stătea de planton în cazangerie, cu gândul la starea bătrânului, tot ascultând peripețiile marinariilor cu stagiul îndelungat de aflare prin străini.

Nichifor Obrejanu, colegul de secție, un bărbat josuț, dar lat în spate, cu ochii vii, șmecheroși, pistruiat și cu părul bălai, român de prin părțile Hotinului, fusese cândva angajat pe o corabie comercială în Marea Barent. Apoi, o vreme, lucrase la o mină de cărbune de pe una din insulele Arhipelagului Spitzbergen, iar când trecu după bani grei pe o platformă norvegiană de extracție a țițeiului în Marea Nordului, împreună cu alți doi români, avu să se întâmple următoarele:

–Când se dezlănțui furtuna pe mare, relată el cu voce meditativă, pe la un

miez de noapte, în jur, chiar dacă cerul era împestrițat cu stele, iar printre zdrențele norilor se ivea rușinată luna, nu puteai desluși nimic. Platforma plutitoare fu izbită de un iceberg, înclinându-se până la valurile negre ca smoala... Atunci am înțeles că suntem alături de stihie numai cu unul bunul Dumnezeu. Ca prin minune eu și cu ceilalți doi pământeni izbutirăm să ne agățăm de vârful ghețarului polar, lăsându-ne duși în voia soartei... După o zi și o noapte în largul Oceanului Înghețat de Nord, eram convinși că pământul este inaccesibil. În jur, cât cuprindeai cu ochii, numai zăpadă, și creste uriașe de ghețari. Ne-am adunat puterile și am pornit la drum, în căutarea salvării, căci numai mișcarea îl scapă pe om de primejdie. Sergiu, confratele de năpastă, n-avea păsle și îi învălătu-cisem picioarele în cărpe, ducându-l mai mult în spate eu și Bogdan. Am mers fără hrană și adăpost, până am înțeles că suntem sortiți peirii. Oprindu-ne, ne-am găsit sălașul după o stâncă de gheață, în așteptarea sfârșitului. Moartea nu ne părea groaznică. O așteptam ca pe o izbăvire. Mai strașnică este presimțirea imposibilității de-a găsi evitarea ei. Stând așa dezolați, descoperim pe neașteptate că în vecinătate își avea bârlogul un urs alb cât un munte. Avea blana gălbuie și gura roșie ca focul. Se mișca greoi, căci era sătul (alături de el zăcea o focă devorată pe jumătate). Știam că urșii sătui sunt indiferenți și leneși...

Bogdan scoase pumnalul din centură și cu mișcări precaute, urmărindu-i nă-rile, mișcarea pleoapelor, se apropie de dihania albă. Apucând cuțitul cu ambele mâini, tăbări asupra ursului cu toată puterea, lovindu-l în moalele capului, izbu-tind să facă salturi în lături pentru a nu fi înșfăcat de ghearele-i puternice. Sân-gele fișni din scăfărlia lui ca din havuz. Ne-am apropiat tustrei, când animalul își dăduse duhul, să sorbim vlaga caldă. Bogdan, fiind mai în putere, a jupuit ursul tot atunci, hăbuci blana în trei ca să ne înfășurăm cu ea. Mâncaserăm pe săturate carne crudă și ne pornirăm mai departe... Dar știți de ce vroiam mai mult să su-praviețuim? Eram tustrei cu gândul la casa noastră, la Moldova și, amintindu-ne de ea, peste obrajii noștri năboiau șiroaie de lacrimi. Visam atunci s-o putem ve-dea, Moldova, măcar o singură dată, înainte de moarte. Vroiam să murim, dar să fim găsiți și îngropați la baștină... Pe Sergiu n-am putut să-l salvăm. Dase peste el febra, biiguia mereu. Înainte de a muri ne-a rugat să-i zicem o doină de-aca-să, de la Arțâzul lui natal... L-am îngropat în ghețarii polari, vechi, precum zic savanții, de vreo două mii de ani. Așa e, fraților. Un marinar bătrân, moldovean de-al nostru, ne spusese că pământul întreg e presărat cu oase de-ale românilor, dar sufletele lor din orișice colț al lumii caută în cele mai grele clipe calea spre glia strămoșească, acasă... După înmormântarea lui Sergiu, când ne așteptam ceilalți sfârșitul, au dat peste noi membrii unei expediții din Argentina. Două elicoptere s-au chinuit jumătate de zi până ne-au ridicat la bordul lor.

Străbătând în cinci zile și în cinci nopți Atlanticul, „Dumbrava Roșie” arun-că ancora în portul Havana. Cuba era în ceață. Mirosea a trestie și citrice. Orașul

avea străzi largi, clădiri cu praf de istorie, moderne, apoi avea și cartiere sărăcicioase, cu stradele înguste, cu alte nuanțe arhitecturale din timpul conchistadorilor. La ușile magazinelor, bodegelor, buticurilor se întindeau cozi enorme la pâine, însă fețele oamenilor exprimau demnitate.

– Cubanezii sunt oameni cu totul deosebiți, zise moș Petre, când se plimbau prin oraș cu alți camarazi de pe corabie. Pot să trăiască în cea mai neagră mizerie, numai Patria să le fie liberă, să nu fie dependenți de bogații americani, sau alți colonizatori. Libertatea este cultul lor național. Împreună cu alți confrăți Anatol a călătorit până la Finca Vihia, localitate năvălită de verdeață, miros de pește sărat și freamăt de palmieri. Alături se simțea parcă prezența răscititului Hemingway.

S-au scăldat în ocean, și în acea clipă i se făcu un dor nebun de casă, de tatăl său, de nukul rotat de la căpătâiul mamei. Moș Petre, admirând frumusețea din jur, zise zâmbind:

–E totul de la Dumnezeu, deși... mai apropiată sufletului meu este Patria mea, cu Insula Șerpilor. Acolo sirenele cântă românește...

–Hm... surăse Anatol. Dar Ineasca? Unde-i Patria noastră nimeni nu știe cu adevărat...

După ce „Dumbrava Roșie” părăsi Havana și trecu prin canalul Panama, îndreptându-se spre Polul Sud, Anatol simți suflul iernii. Câteva zile nu ieșise din cazangerie. Era trist, dorul de casă îl măcina tot mai mult. Voia să ierte totul ce s-a întâmplat, să revină la acea văgăună cu ierburi și flori de la Ineasca, la râul Ciulucului șerpuitor din vale, la mireasma serilor de deasupra satului. Pentru prima oară un fior îl cutremură și începu să-și închipuie necazurile tătâne-său, care apăra cu dinții tot ce ține de glia strămoșească. Se cutremură oarecum privind în jur și parcă i se făcu rușine de nechibzuința lui copilărească, pe care a dat prilej părintelui să i-o simtă. Era însă târziu. Cargobotul lor era la alt capăt al lumii. Revenind într-o dimineață la proră, urmări împreună cu moș Petru și căpitanul Movilă prin binoclu un portavion american nu departe de Arhipelagul insulelor Galapagos. Portavionul îi salută cu focuri de artificii, iar insulele - cu nemișcarea broaștelor mari țestoase și a coloniilor de yaguane.

– În ocean nicidecum nu te poți simți singur, zise bătrânul, citind în ochii lui Anatol dorul de casă. El e mai bogat și interesant uneori decât uscatul, dar unica diferență, pe care n-o poate echivala nici o putere este că acolo, pe uscat e Patria.

- ”Dumbrava” noastră e un colț de țară, interveni în discuție căpitanul Movilă. Prea v-ați lăsat pradă tânguierilor și tristeței. Băiate, nu fi trist, adă chitara! Curând se adunară în cerc marinarii și profitând că au o clipă de răgaz, prinseră să-i țină hangul lui Anatol:

– *La Nistru la mărgioară,
Of și iară of,
Stau flăcăii grămăjoară,*

Of și iară of...

Până au staționat în coastele orașului Valparaiso din Chile, unde aveau să descarce marfa, Johar și ceilalți marinari de neam străin însușiseră cuvintele și melodia cântecului pe care-l intonau cu toții ca pe un imn. Dinspre capul Horn bătea un vânt tăios și rece. Iarna își făcea mendrele în toată puterea. Ieșind afară la proră, unde ninge, Anatol nicidecum nu înțelegea în care punct al itinerarului parcurs s-a pierdut vara. Din locul ancorării se zăreau vârfurile vinete, împestrițate de ninsoarea rară, ale Cordilierilor. Locurile i se păruseră sălbatice și pustii. Abia după o noapte de așteptare „Dumbrava Roșie” primi permisiunea să se instaleze pe platforma de debarcare... La sfârșitul descărcărilor au fost informați că încărcarea cu salpetru de Chile se amână pentru un termen indefinit din cauza grevelor docherilor. Căpitanul Movilă permise marinarilor să iasă în oraș pentru o zi întreagă. Urbea portuară părea într-o stare de asediu. Peste tot mitinguri, manifestații și cuvântări cu slogane antiguvernamentale. Lângă clădirea municipalității stăteau soldați înarmați care nu permiteau celor revoltați să se apropie de pragul de marmură roșie al edificiului. Mulțimea exaltată chema conducerea la negocieri, iar când edilii orașului se înfățișară înaintea clădirii, din rândul celor adunați zburară în adresa lor vorbe de ocară. Anatol și moș Petru erau gata să se întoarcă în port, când de ei se apropie un moșneguț cu o tichie pe cap, alb la cap, care se amestecă în discuție într-o limbă românească impecabilă:

– Așa e în Chile. Țara aceasta totdeauna trebuie să aibă un nerv activ, o mișcare dinăuntru pentru a prospera și a progresa înainte. Demnitarii orașului nostru prea s-au întrecut cu măsura. Trebuie puși la respect...

Moș Petru, auzindu-l pe omulean vorbind atât de clar românește, întrebă cu șfichi:

– Bănuiesc că nu sunteți ambasadorul României în statul Chile?

– M-am născut la Chilia, înainte de război. Când s-au început pogromurile evrești, am fost nevoit să apuc lumea, pentru a mă salva de moarte. Deși totdeauna m-am considerat în inimă român.

– Țigani, armenii și evreii sunt trei neamuri care s-au împrăștiat peste toate țărilor lumii, zise moș Petru. Cât de minunat că aici, peste mări și oceane, sunt soli ai limbii noastre. Te-ai deprins cu lumea de-aici?

– Tânguirea după România mă chinuie în fiecare zi. Pe moșneguțul evreu îl chema Iegudin. Ospitalier, i-a invitat în ospeție la el acasă, pe litoral, nu departe de localitatea Isla Negra. Și-au amintit de tradițiile și cântecele de-acasă. Pe peretele odăii atârnavă covorașe cu ornamente dunărene, și un mic tricolor.

– E o țară de vis și de dor. Ce păcat că nu voi avea ocazia s-o mai revăd vreodată. Am îmbătrânit și n-am nici bani, dar nici sănătate. Unica mea speranță e să ajung în țara făgăduinței. Israelul mai mult de o mie de ani a fost un pământ cotropit de străin, văduvit pentru evreii din toată lumea, dar oricând a rămas sufletul, durerea și speranța noastră. Barbarii au răpit, au distrus totul acolo, dar

sufletele noastre au rămas întregi. Sufletul evreilor oricând s-a tras la origine. Chiar în clipele cele mai tragice țara noastră ne-a chemat și ne-a plâns. Ce minunat e atunci, când simți că pe lume ai Patrie! Patria nu e numai a strămoșilor sau ale contemporanilor unui neam. Ea este mai mult a urmașilor. Ferice de acei oameni care o pot menține și păstra pentru cei care vin după noi. Anatol parcă tresări. „Ca să vezi, gândi el. Totuși, oamenii au dreptate când mor, se jertfesc pentru prosperarea țării lor... În ochii bătrânului evreu licăreau scânteii de nădejde când a numit odată numele Patriei sale, Israel, pe care o simțea din fașă, dar n-o văzuse niciodată. Pământul făgăduinței îi chema sufletul.

– Ai avut o Patrie, acuma ai alta, iar mâine vei dobândi-o și pe a treia, zise netacticos băiatul. Care totuși e crezul Dumitale?

– Așa e soarta omului să se zbuciume pe diferite căi întortocheate ale vieții. Dar, ca să mă înțelegi corect... Pentru noi, evreii, e o mare fericire ca să fii înmormântat în țara strămoșilor. Fiecare om pe pământ are steaua sa, care se cheamă Țară. Țara întotdeauna are nevoie ca fiii ei s-o revindică, s-o ocrotească atunci când e la grea cumpănă să n-o lase de izbeliște. Ca pe un copil gingaș, drăgălaș, curat dar fără ocrotire - neputincios! Patria mea dintotdeauna a fost Israelul și de aceea mă reîntorc la ea peste o mie de ani...

La despărțire bătrânul Petru deveni tăcut, răsufla tot mai greoi. Simțea că prea și-a permis ca să se obosească și la lucru, și în discuții. Boala din piept în zilele celea începu să-l supere mai frecvent. Regreta că dânsul nu are o educație și un cult al Patriei ca și semenul său evreu. Atunci i se iscă ardoarea ca ceea ce n-a izbutit el să dobândească în decursul întregului destin, să-i implanteze mai adânc, să-l facă pe Anatol să înțeleagă cu adevărat acest lucru sacru. Și a fost plăcut surprins, parcă îl mai slăbiră durerile corpului, simțind că după întâlnirea avută cu evreul, Anatol își exprima mereu tânguirea după Patria rămasă pe alte locuri mai frumoase decât cele ce le vedeau acuma în fața ochilor. Gândul îl ducea mereu la taică-său, la dealurile pitorești din preajma casei părintești.

– Mi-i dor de tata, mii dor de oamenii de la Ineasca, zise el și lăcrimă.

Căpitanul Movilă adună într-o dimineață toată comanda corabiei și le zise calm:

– Guvernul chilian dorește să arendeze pentru o săptămână-două corabia noastră. Până se vor face toate investigațiile de-a primi marfa cuvenită. Ne roagă să dăm acordul, pentru a ne încadra în transportul peștelui de pe șalupele care stau ancorate în mijlocul Arhipelagului *Cianos*. Să transportăm de-acolo peștele la Valparaiso, la combinatul de prelucrare... Altă posibilitate de a evita reținerea nu există.

– Suntem de-acord! răsună aprobarea marinarilor ca la comandă.

– Dacă-i așa, v-o prezint pe domnișoara Lucia Batisti de la Torre, adăugă căpitanul, arătând spre o fată smolită, cu păr blond, în ponco alb cu dungi verzi

și albastre. A absolvit anul trecut Universitatea „Alexandru Ion Cuza” din Iași. Va fi translațoarea noastră, a tuturor.

Calea spre insulele sudice a fost anevoioasă și neobișnuit de grea. Furtunile cu stropi de ploaie și gheață se dezlănțuiau fără încetare. Marinarii moldoveni munceau fără somn îi răgaz. Poate unica mângâiere era domnișoara care confrunta deopotrivă cu ei greutatea, venind la fiecare în parte, cercând să-i consoleze. În discuția cu Anatol, află că dânsul iubește poezia, a scos de sub poncio o plachetă de sonete, citindu-i cu deosebită pasiune din Pablo Neruda și Gabriela Mistral. Citea parcă în șoaptă cu intonație deosebită, provocându-i dorul nespuns după plaiurile natale, după domnișoara de la Cetatea Albă cu care avuse câteva promenade pe malul nocturn al golfului nistrean. Înțelegea și mai profund ce înseamnă un dor, mai ales dorul de casă.

– Cât m-am aflat la Iași, am îndrăgit România, ca pe o mamă. E o țară neobișnuit de frumoasă, cu oameni minunați. Vă invidiez că sunteți români... Băiatul vru să-i reproșeze ca de obicei că el nu e român ci moldovean. Numai că un nod i se ridică în gât, făcându-i-se rușine. Iar fata nu-l slăbea din priviri, continuând să-i vorbească:

– E o țară frumoasă și foarte veche. La Biblia care o am acasă, sunt anexate totdeauna hărțile lumii antice. Acolo este menționată și patria voastră, a românilor de pretutindeni: România! Anatol, care nu ținuse nicicând în mâini Sfânta scriptură, auzind mărturisirile Luciei că Moldova nu este altceva decât o parte a vechii Dacii, că acolo locuiesc oameni de un sânge cu latinii, se ului.

– De-ar mai fi și bătrânul sănătos, zău, că la întoarcere acasă, îmi voi rezerva concediu și am să călătoresc prin întreaga țară pentru a mă convinge dacă e așa, precum ziceți. Numai sănătatea bătrânului Petru îi provoca băiatului mari îngrijorări. Nu se putea astâmpăra vremea cât au ieșit în larg să pescuiască, nici atunci când cargobotul “Dumbrava Roșie” reveni în Valparaiso. Lucia măsurându-i tensiunea arterială, fără nici o explicație, porunci căpitanului să fie chemat medicul de pe mal. Până în de seară, bătrânul a fost internat la spital.

Lui Anatol i se permisesse în fiecare zi, împreună cu Lucia, să-l viziteze pe bătrânul Petru la spitalul din oraș. Fata era veselă, sociabilă, plină de fermitate. Îi vorbea mereu despre țara ei, despre cauza poporului de jos, care mereu luptă pentru dreptate. Întâlnirile lor îi apropiară. Într-o seară geroasă de iulie, sub smochinul rotat din preajma spitalului s-au sărutat. Iar străzile orașului, chiar și la ora ceeaa, erau aglomerate de tineri care scandau slogane și cântau frenetic „Venseremos”. Când au ajuns în dreptul monumentului ecvestru al lui Miguel de Cervantes y Saavedra, Anatol o apucă de mână gingașă ca să-i spună:

– Hai cu mine, în Moldova... În drum spre casa mea vei vedea Insula Șerpilor și vei auzi cum cântă sirenele acolo românește... Cuvintele lui parc-o luaseră prin surprindere, dar după o pauză mică îl privi în ochi îngânând:

- Nu pot să-mi las Patria, oricât de greu n-ar fi cu ea. Nu pot, Anatolo!
- Suntem la o vârstă când trebuie să fim hotărâți în alegerea viitorului, Lucia.
- Aici e Patria mea, continuă fata. Patria, din păcate, nu poate fi trasă la sorți.
- Ce-aș mai putea face ca să accepți propunerea mea?
- Să rămâi tu la Valparaiso.

Vorbele din urmă al fetei răscoli deodată întreaga lui ființă. Într-o clipă înțelese și aflase răspunsul la o întrebare zbuciumată care-l chinase viața trăită până atunci. Prin fața ochilor i se perindau dealurile îngemănate ale Ineascăi, nukul de la mormântul mamei, chipul oropsit de vremi al tatei, cocostârcii cu zborul lor falnic de-asupra Ciulucului. Se cufundă parcă într-o mare de tăcere, fără a mai continua vorba cu Lucia. În sfârșit s-au despărțit lăsând între ei o ușoară regretare și părere de rău.

„Dumbrava Roșie” se întorcea acasă. Bătrânul Petru încă bolnav fusese adus pe targă și supus îngrijirii medicilor de bord. Mereu se ridica în capul oaselor, tot urmărind prin fereștruiță țărnul de aramă al țării, unde fusese de mai multe ori dar de unde pleca acuma pentru totdeauna și-i era scumpă, dragă deoarece era ultima țară pe care o vizitase în viața lui. Sute de oameni au ieșit pe chei să petreacă cargobotul moldovenesc pe catargele căruia fâlfâia tricolorul. Corabia făcu un marș de-a lungul țărmului împestrițat de lume, salută cu onor minunată țară a lui Neruda și Mistral, ca după ce trecură pe-alături de Isla Negra, unde se zărea casa genialului poet al mărilor, să rămână singură față-n față cu sublimul ocean. Pe cerul Americii Latine, deasupra Anzilor se lăsa înserarea, licăreau stele neobișnuit de mari. Se apropiau tot mai mult de ecuator, iarna dispăruse iar undeva pe neobservate, căldurile tropicale deveneau tot mai evidente. În serile lungi, după vahtă, Anatol venea la patul de suferințe al lui moș Petru să-i asculte vocea stinsă. Ochii i se adânciseră, obrazii i se făceau vineții. Vorbea mereu despre moarte. Că ar vrea să ajungă până la Insula sirenelor române ca să le audă vocile care i-au mângâiat tinerețea, întreaga lui viață. La trecerea prin strâmtoarea Gibraltar, starea lui se agravă considerabil, dar vocea-i continua să fie limpede, clară. Refuza mereu propunerea căpitanului să fie coborât pe țărm, la un spital din *Tanger* sau *Seuta*.

– Să n-aveți grijă de mine. Să păstrați mereu, unde veți fi, în oricare parte a lumii, demnitatea țării noastre, România... L-am cunoscut în tinerețe pe Alexandru Marinescu, cel care l-a uimit chiar pe Hitler și Germania de-atunci. El a știut să sufere și să moară destoinic. Cu capul ținut sus... Ce oameni curajoși se nasc în România și mor în străinătate!

În apele azurii ale Mediteranei aveau presimțirea că sunt deja acasă. Tot mai multe corăbii întâlneau în cale, corăbii care îi salutau cu respect, aflând că pe glob este o țară frumoasă și mândră cu numele Moldova. Corabia moldovenească înainta fără să oprească în porturile aglomerate ale Europei și Africii de

Nord. Căpitanul Movilă dorea să ajungă mai curând la clipa când cargobotul cu tricolor pe catarg va atinge țărmul Patriei, simțind mândria că este prima navă națională ce a făcut o cursă atât de lungă.

–Mi-am trăit traiul cu destoinicie, vorbea bătrânul cuprins de febră. Am văzut, am simțit lumea și mor fericit că am avut norocul să admir stelele de-asupra țării mele atât de chinuite. Am avut o tinerețe frumoasă, cu cea mai frumoasă fată din lume, de pe Insula Șerpilor... Dacă voi muri să mă îngropați pe Insula Șerpilor, lângă fata tinereții mele...

Au fost ultimile cuvinte ale bătrânului, rostite la trecerea prin Bosfor. Era o zi liniștită și înnoirată. Marea cu valurile domoale îi mângâia cu un vântuleț călduț, cu adierea mirosului plăcut al Patriei.

Corpul neînsuflețit al bătrânului Petru fusese înfășurat în pânza tricolorului și fiecare marinăr își luă rămas bun de la el, dându-i onorul ca unui brav semen de-al lor care a acumulat toată experiența vieții. Căpitanul Movilă se adresă administrației de pe Insula Șerpilor, lămurind testamentul bătrânului decedat, dar stăpânii rachetelor strategice, cu vârfurile ascuțite îndreptate spre balcani, îi răspunseră în mod ulimativ că pe acest teritoriu ucrainean nu există loc de cimitire. Morții care se consideră străini nu pot fi dați pământului Insulei Șerpilor...

În lumina soarelui crepuscular marea deveni roșie. În vecinătatea Insulei, dinspre care adia o rumoare de tristețe, corpul defunctului marinăr fu coborât și dat valurilor. Crestele înspumate îl luară în brațele lor și, spre mirare a tuturor, duceau corpul neînsuflețit, înfășurat în pânza tricolorului, spre țărmul calcaros al Insulei Șerpilor...

– Totdeauna după moarte sufletele se caută unul pe altul și până la urmă se găsesc. zise căpitanul Movilă. Chiar dacă în calea lor încearcă să stea minciuna și rachetele atomice...

Pe la miezul nopții „Dumbrava Roșie” se apropia de farul de la Cetatea Albă. Dinspre insula ce rămăsese în imperiul valurilor și întunericului adiau ca prin vis niște voci nostalgice de sirene... Frumoasă, falnică, dar tânguitoare este Marea Neagră cu valurile și țărmurile ei răpite de străini. În jocul valurilor ei își revărsă mereu căldura peste pământul Basarabiei, ducând pe crestele-i înspumate nostalgia și tristețea unui copil rătăcit, care plânge și caută drumul spre mama. Marea ne cheamă întruna să o admirăm, să ne îmbătăm de frumusețea ei și s-o salvăm. Valurile ei vin și se retrag în albia dată de Dumnezeu, cu anii cercând tot mai mult să pătrundă în sufletul strămoșesc plin de mândrie și demnitate al românului pătimit.

Gheorghe Popovici s-a stins în așteptarea feciorului, ca făclia unei speranțe neîmplinite. Despre moartea tatălui său Anatol află în clipa când “Dumbrava Roșie” ancoră la Cetatea Albă. Tot atunci porni fără de răgaz spre Ineasca. În calea lui găgăuzii, rusofonii, care deja făcuseră hotare cu vămi îngrodite cu sâr-

mă ghimpată, cu santinele înarmate, i-au umilit și i-au rănit inima. Înțelegea tot mai mult că taică-său avuse dreptate când își jertfise viața pentru a menține, a păstra ceea ce el, feciorul lui drept, n-a fost în stare să priceapă la vreme. Se simțea umilit din cauza percheziționării minuțioase, sărac și înstrăinat în propria lui țară. Și-a amintit încă o dată, cu lacrimi de durere, vorbele celui care deja își dormea somnul de veci lângă Insula Șerpilor: străinii pot oricând să izbutească a-i ciopârți, dar sufletul – niciodată. Vroia să creadă că are dreptate totală. În clipa aceea simți dureros justețea acestul adevăr. Se pomeni singur și amăgit de unele drumuri parcurse de el în viață. Sufletul lui plângea... Tata fusese înmormântat în cimitirul vechi, lângă mamă-sa, cu două săptămâni până la întoarcerea lui. Te-a dorit întruna la patul lui de suferințe, îi spuse despre părintele lui când îl întâlni la marginea satului mătușa Ana. A murit cu numele tău pe buze. Te-a rugat să-i îndeplinești unica lui dorință. Să citești cu atenție cărțile acestea, și-i întinse Istoria românilor și Biblia, iar din ceea ce vei înțelege să-i faci o inscripție pe crucea mormântului. Asta-i tot ce ți-a mai rămas de la el... Stând singur lângă acel cufăraș negru al tatălui, cu acele cărți jerpelite de vreme, Anatol prinse a le răsfoi nerăbdător. Pe filele îngălbenite de vreme, file pe care atât de frecvent le-a citit tatăl său. Într-un târziu, când venise lângă mormintele părinților la cimitir, el descoperi pe prima pagină a Bibliei, câteva cuvinte scrise de mână neîndemnatică a tatălui. Erau scrise cu creionul și purta amprenta unei sforțări a unui suflet din gura morții. El le citi de nenumărate ori, până când vocea lui, involuntar, tremurător dădu glas de emoție

“DUMNEZEUL BASARABENILOR PE ACEST PĂMÂNT ESTE ȚARA NOASTRĂ - ROMÂNIA.”

Anatol se uită în jur, de parcă se înfricoșă că l-o fi auzit careva ca să-l judece aspru pentru anii ce-au trecut. Ceva mai târziu începu a plânge în voie, fără a se stingheri de ochii celor curioși.

—Aceste cuvinte le vom scrie pe mormântul părinților, îi spuse el mătușii în amurgul serii.

CÂMPIA TRANDAFIRILOR SĂLBATICI

Surorii mele, Ana

Pe drumul colbăit bărbatul păsea anevoie. Se opri apoi pe muchia dealului, lângă cireșul înflorit, puse mâna streășină la ochi, privi în largul câmpiei rămasă în urmă, apoi la pădurea din vale, unde cobora drumul, și făcu un gest a mirare. Zăbovi cu răsuflarea obosită până ce fata cu mâna bandajată îl ajunsese din urmă, apoi se așezară împreună, sprijiniți unul de altul, la umbra ușoară a copacului.

– Mai este pân’ ajungem, Serafim? Nu mai am puteri...

– Mâine, pe la chindie, răspunse bărbatul la vocea ei îndurerată.

Dinspre câmpie adia o boare de vânt înprospătată cu miros de ierburi și flori. Părul lor lung, neîngrijit, se încâlcea unul în altul. Bărbatul scoase mantaua de pe umăr, arma cu patul crăpat, apoi descălță cizmele colbăite, așternu obielele murdare și jilave să se zvânteze la soare. Fata ofta înfundat, în ochi i se citea paloarea chinuitei oboseli a drumului parcurs de dimineață, de când au părăsit gara. Se întinse pe iarba veche, de anul trecut și privea cerul înalt, senin, pe care undeva spre orizont rătăceau niște păsări albe.

Serafim bolmoji câteva cuvinte neînțelese, netezi și el iarba uscată, moale cu mâinile și adormi în curând. Liniștea, vântulețul călduț înmiresmat de primăvară potoli oboseala fetei și peste o vreme ațipi cu capul culcată peste mantaua aspră ce mirosea a praf și tutun. S-au trezit când deja amurgea.

– Să mergem, Serafime, să mergem, îl îndemnă fata, aproape înspăimântată că peste ei vine noaptea.

Bărbatul încălță ciubotele, așeză mantaua, arma pe umăr și cu mișcări greoaie o luă pe fată în brațe pornind mai apoi să coboare drumul îngust, șerpuitor ce ducea în pădurea din vale. Locurile începuseră a-i fi cunoscute. Le știa din copilărie, când venea pe-aici cu bunelul, după vreascuri. Fața i se însenină, recunoscând locurile natale, pe care le regăsea așa cum le părăsise cu câțiva ani în urmă, când plecase la război. Avea să treacă pădurea, un cătun adâncit în codru, și după cale de câteva verste va ajunge la câmpia Ciulucului. Răcoarea serii, după o zi de arșiță, îi înprospăta puterile. Simțea alături de inimă căpșorul domnișoarei, care se lipise cu urechea de parcă-i asculta bătăile, mersul îi deveni mai semeț, doar că schia de-asupra genunchiului începea tot mai mult să-i macine durerea în os.

Făcea popas tot mai des, trăgând aer proaspăt în plămâini. Fata cerca să pășească singură, însă el simțea că iată-iață se va prăbuși ca o păpădie și o lua în brațe.

– Valentin a fost sincer cu tine? îl întrebă fata. El se va întoarce de la război să mă ea acasă?

– El e amicul meu și niciodată n-a mințit. Te iubește și eu mă voi strădui să-i ocrotesc idealul.

– Jură, Serafime, jură!

– Niciodată n-am trădat prietenii, Linela...

Dinspre asfințit, peste aripa înserării, se arătau pe cer nori negri și gri, înghesuind tot mai mult stelele cu sclipiri stinghere spre orizont. Fata devenea tot mai grea. Lui Serafim îi înțepenisera mâinile. Se străduise ca să parcurgă o cale bunicică din dealul cireșului uscat până în desișul proaspăt înverzit al pădurii. Pe potecile adumbrite de amurg se lăsase liniștea, nu clinteau nici frunzele. Răsuflarea lui obosită se auzea la distanță. Ramurile copacilor parcă se închinau în calea lui, netezindu-i fața păroasă, cu o cicatrice adâncă pe obrazul stâng. Două brațe mlădioase îl cuprindeau pe după gât, urmărindu-l cu ochi mari, senini și cu un zâmbet îndurerat al buzelor crăpate. Fata avea febră, ardea în brațele lui ca para focului, ofta reținut și cerea mereu să fie lăsată să meargă singură.

– Mai rabdă, copila mea. Răbdare, draga mea Linela...

Pe cer aproape că nu se mai zăreau stelele sclipitoare. Norii se făceau tot mai gri și degrabă, cu o prevestire de tunete și fulgere, parcă se contopiseră cu pădurea, începând să bureze, cu rafale de vânt, apoi să plouă năpraznic.

Liniștea din jur plecă undeva în noapte. Frunzele păreau că vorbesc, lovite de picăturile mășcate, tulpinile groase ale stejarilor se înnegreau de umezeală. Oamenii oropsiți de drum rămaseră fără acoperiș, se răzmuiaseră până la piele, dar își continuau calea.

După multă vreme, alunecând prin mazăga amestecată cu frunze jilave și crengi, Serafim ieși la o margine de pădure. În lumina fulgerelor el zări tupilată sub niște nuci scorburoși o căsuță, iar în depărtare, în vale – luminile abia deslușite ale unui sat. Fata cu fața acoperită cu o foaie de cort, se încheștase de-a binelea de gâtul lui, de parcă părea înțepenită. Doar oftările ei adânci îi trădau durerile, care-i chinuiau corpul firav. Serafim stătu o habă așezat pe o buturugă, trăgându-și suflul și hotărâ să se dea la adăpost în căsuța lui Vele. O cunoștea din copilărie și era pentru el mai mult decât un mister. Presupuse că acum e părăsită și în ea nu mai locuiește nimeni. Împinse ușa cu umărul, intră în tinda întunecoasă, păși pragul iatacului cu două ferestre mici. Așeză fata pe o laiță fără de saltea, o înveli cu mantaua, apoi scotoci prin buzunar un căpețel de lumânare și cu chibriturile învelite într-o cârpă de prelată, ascunse în sân, îl aprinse. Lumina se împrăstie peste pereții înnegriți de funingine, peste pereterele colbăite și icoanele abia deslușite din colț. O jighiuță de fum desprins din mucusul lumânării se strecura spre tavanul răzmuia, acoperit cu picături de ploaie. Jos era așternută o veretcă de feștilă, țesătura căreia se destrămase și prin ea creșteau fire de mohor; un lăicer mâncat de molii atârna țarțam de asupra laiței, iar în alt colț de perete era un orologiu cu pendulul stăpânit de paianjeni mari și colbăiți. Lângă ușa tinzii o zolniță tunchită la gardină răspândea iz de apă băhlită.

Înfometat, zgribulit de frig, Serafim scurse hainele fetei, se așeză apoi în pi-rostria lângă căpătâiul ei și, cu obrații cufundați în palme, urmări îndelung ochii uscați, adânciți în orbite. O purtase pe brațe atâta cale, dar abia acum înțelegea că chipul ei poartă pecetea morții. Se apropie de fereastră, printre picăturile mici de

ploaie, zări luminițele triste ale satului din vale, care abia se vedeau, și îi zise fetei:

– Acolo e satul Inescar. Am să plec după o căruță. Poate voi găsi ceva de mâncare.

– Mă lași singură, șopti ea. Dar, du-te, vreau s-ajungem mai repede la Cartal, la spital...

– Liniștește-te, zise bărbatul, netezindu-i părul lung ce-i cădea peste obraz. Îl cunoșteam odată, la Inescar, pe bătrânul David. Un moșneag ce vindecă rănila cu ierburi de leac. Dac-o mai fi în viață...

– Să-l cauți și să-l rogi frumos... Ceva de mâncare...

Serafim deodată ațipi, ascultându-i vocea, dar tresări îndată. Vreo câteva zile în șir nu pusese năfură în gură și grozav îl ispitea arma agățată în cui, spre care zadarnic se chinuia s-ajungă un păianjen spânzurat pe un firicel lucitor.

Ziua, când intrase în pădure, chiar pe dinaintea lui le trecuse un mistreț. N-a fost dibaci și vrednic să-l împuște. I-ar fi prins bine, neapărat, dar acum, simțind că nu poate învinge ispita armei atârnată în cui, prinse a cotrobăi la întâmplare prin cotruță. Răscoli niște cioburi de găvan, zolnice murdare, un opaiț ce răspândea miros de gaz. Dădu peste o fotografie a unei familii necunoscute, care probabil locuise cândva sub acest acoperiș. O înlătură supărat. Nu-l slăbeau privirile iscoditoare ale acestora, parcă întrebându-l pretențioase: „Dar tu ce cauți pe la noi?” El nu avea de unde ști că în această căsuța părăsită, în delăsare, au trăit cândva pădurarii, mai târziu un sihastru, doi călugări maziști de la mănăstirea Hârbovăț, apoi ... un trădător. Cele două uși, din dos și din față, dădeau de înțeles că au sălășluit cândva aici și haiducii, iar acum, în urma războiului, a rămas a fi locul tuturor și al nimănui. Mai luă o dată aminte la fotografie, când prin geam răzbătu lumina orbitoare a fulgerului, izbucnit din țăriile negre ale cerului. Alt fulger urmă după un bubuit al tunetului rostogolit peste pădure și el, încordându-și privirile, desluși în mijlocul ogrăzii, mai departe de nucii bătrâni, două cruci înalte, care semănau mai mult cu două spânzurători fără ștreanguri. Priveliștea de-o clipită îl sufocă, răsuflarea-i se făcu nervoasă. Fata stătea tăcută întinsă pe laiță, continuând să-și muște buzele crăpate de arsură.

Trebuia să plece spre satul din vale. O căruță i-ar fi prins bine, ca până peste revărsatul zorilor s-o ducă la vreun medic, dacă nu vroia ca dânsa să moară. Nu mai avea nici un rost să vorbească cu ea. Luă arma în spate și ieși. Ocoli nucii din ogradă, cu ramurile înșirate în părți ca niște aripi de vultur răpus, dar ajungând la pârlaz, se opri. Stătu o vreme neclintit înaintea crucilor înalte, apoi, cu pași anevoioși, se adânci în pâcla umedă a nopții. Era chinuit de grijile drumului, înaintea ochilor se așternea un întuneric gras. Numai chipul fetei, pe care deja a doua zi o dusesse în brațe îi ferecase parcă sufletul și mereu dorea s-o aibă alături. Îi plăcea cum ea răsuflă lângă inima lui, îi plăceau capriciile ei copilărești, îi plăcea cum o îngrijea, ocolind rușinea și incomoditatea. Mereu se impunea cu gândul că trebuie să-și ducă obligațiunea până la capăt, ca prietenul Dinu să rămână mulțumit

de fapta lui și sentimentele care i se născuseră ca din senin în pieptul lui față de prietena amicului; dorea ca toate acestea să constituie o mare taină personală. Era convins că fata îl va aștepta și fără de el, în pustietatea asta umedă a primăverii nu se va întâmpla nimic. Numai să-l servească picoarele. Dacă la început, în gara Luceferi, se înspăimântă de rana fetei din umăr, acum era hotărât s-ajungă cât mai curând în sat, să înăimească de la cineva o căruță și dacă va da-o pe mâna doctorilor, o să doarmă liniștit că și-a făcut datoria cu cinste.

Răsfoia felurite peripeții ale vieții lui din ultimii ani, revenind a câta oară la zilele de până la război. Atunci parcă era altul. Visa, cu mintea lui tânără, să construiască oamenilor case, ca și bunelul lui, să fie sobar, botnar, fântănar... Chibzuise, după absolvirea școlii, să învețe mai departe, apoi să revină la baștină și să construiască cu ajutorul oamenilor un pod peste râul din preajma satului. Un pod trainic, arcuit, din piatră albă, cu ghirlandă de lumini, ca sătenii lui să poată trece cu căruțele în largul câmpiei unde creșteau tufari de măcieși, iar primăvara la răsăritul soarelui mai ales, câmpia căpăta veșminte strălucitoare, îmbrăcată în hlamidă roză a trandafirilor sălbatici. Poate că acest gând spre frumusețea satului l-a menținut de-a lungul anilor grei în viață, cu optimism, ademenit spre a se întoarce la baștină. Acuma era în drum spre casă și era cu totul aproape. Și ar fi ajuns de-acum, dar mai avea o povară plăcută – să o salveze pe fata prietenului său, care se întorcea și dânsa din evacuare. I-a fost dat să fie în ultima vreme martorul orașelor și satelor în ruini, iar acumă gândul de a reconstrui, mai ales de-a zidi podul peste râul din preajma satului, îl înaripa, mai nici să simtă rana din picior, nici oboseala. Doar ploaia cu stropii ei mășcați și reci își făcea mereu mendrele în drumul lui. Până la război se bucura când începea să plouă. Îi plăcea cum după semănat încolțea grâul, porumbul, înverzeau copacii, viile. Acuma o ura. Glodul îi floscăia sub cizmele răzmuiate, aluneca, abia izbutind să-și țină echilibrul, agățându-se de tufele ghimpoase care împânzeau marginea drumului. Aproape de primele case mici ale satului, când începu a desluși luminile slabe din geamuri, în urma sa, dinspre dealul împădurit unde se afla căsuța lui Vele, parcă auzi lătrat de câine. Pentru o clipă i se opri răsufarea. Inima începu să-i bată puternic. Iezită puțin. I se păruse? Apoi iar începu să tune și să fulgere undeva în depărtare. Șovăind în fața unei porți înalte, în cele din urmă, intră într-o ogradă cu pomi. Apropiindu-se de pragul casei cu prispă înaltă, dădu să bată la ușă când, de undeva de după o glugă de ciocleji, țâșni o javră de câine, încolțindu-i turetea ciubotei. Speriat, Serafim scoase arma de pe umăr și plesni javra peste bot. Câinele schelălăi îndurerat și-nfricoșat, strângând coada între vine, dar continuă să latre, dosindu-se sub cuptorașul din mijlocul ogrăzii.

Curând în tinda casei se auzi hodorogind. În prag, cu un poponeț în mână, apără o bătrână, care-și lumină fața cu flăcăruia roșietică. Era îmbrobodită cu un șal negru, dedesubtul căruia îi stărceau pletele lungi și sure. Niște ochi tulburi stăruiau să-l privească pe sub streșina mâinii ei butucănoase. Bătrâna continua să poarte în cerc, neîndemânatic lumina poponețului, apoi duse mână pâlnie de sub

frunte la ureche, ca să audă ce spune drumețul la acea oră târzie.

– Am nevoie de-o căruță... Mi s-a îmbolnăvit nevasta și trebuie s-o duc la spital.

– Du-te la bădița David, răspunse răgușit bătrâna, cu mâinile tremurânde. El e moașă la noi și i-a primi sarcina. Cole, pe malul heleșteului... Serafim șovăi, dori s-o întrebe ceva, dar dânsa se răsti la el de-acum supărată: Cărbănește-te!

Fără să-i mai zică o vorbă, femeia intră în casă, trântind ușa și hodorogind zăvorul. Sub cuptoraș câinele continua întruna să mârâie supărat.

La casa de pe malul râpei ardea lumina. Uitând să bată în ușă, Serafim îl surprinse în cămară pe un bătrân cărunț, ce stătea, îmbrăcat în cojoc, pe laiță cu mâinile prinse pe glezne. Văzând omul intrat pe neașteptate în casă, el îl privi la lumina felinarului cu ochi obosiți, măsurându-l din cap până-n picioare, și-i făcu semn să se așeze pe scaunul lung de lozie împletită din preajma hornului.

– Îmi trebuie o căruță, taică, zise bărbatul așezându-se, fără a-și scoate arma de pe umăr. Vin de pe front și... Ai auzit despre explozia vagonului cu muniții din gara Luceferi? Fata prietenului meu a fost rănită în umăr... Șeful haltei mi-a dat arma asta s-o aduc pân-acasă, dar fata s-a îmbolnăvit și trebuie... Trebuie urgent s-o duc la spital.

Ploaia le încurcă pe toate. I s-a obrintit rana și vremea nu mai așteaptă. La spitalul din Mândrești doctorii au s-o lecuiască. Eu nu pot să o ajut cu nimica. Poate mata-mi spui ceva...

Moșneagul îl ascultă calm, tăcut. Cu un cuțit fără plăsele încerca să închipuie un fluier cu două găuri, împrăștiind așchiile de lemn prin casă.

– Fata e în greutate. Am lăsat-o în casa din dealul de la Chitca. Poate să moară, dacă n-o dăm pe mâna medicilor.

– La Mândrești, după bombardamentele din an-avară nu mai lucrează nici un spital.

– Atunci, trebuie s-o ajuți dumneata, zise grav Serafim, îndreptând țeava armei spre bătrân.

Liniștit, moșneagul feri arma în lături, cu dosul palmei

– N-o fă pe grozavul... Azi, oamenii se lecuiesc numai cu buruiene...

„Războiul e de vină în toate, medita în clipa ceea Serafim. Îi face cruzi pe oameni, să nu mai aibă încredere unul în altul.”

– De ce n-ai adus-o dindată în sat, dar ai lăsat-o în bârlogul lui Vele, bombăni bătrânul.

– N-o mai pot duce în brațe. Mi-au secătuit puterile... Ș-apoi dânsa e la dos, n-o plouă și nu am a mă teme de-o casă părăsită. La război, în Balcani, am văzut felurite grozăvii și-am rămas, precum vezi, teafăr...

– Nici eu n-am vraga tinereții tale ca să mă pot urca tocmai în dealul de la Chitca, pe glodul și ploaia de-afară, băiete. Toți care terc pe-aici de la front au nevoile lor, iar eu îs unul.

– Este-n satul ista vreo căruță la cineva?

– Măine s-antoorce nepotul Ion de la Varnița. Directorul școlii l-a trimis după var acolo, în sat se repară școala. Pân-atunci încearcă s-aduci fata aici. Voi încerca să-i astâmpăr durerile... Nu te-ncăpățina. Adă fata încoace, până n-a dat acolo Grișaca Smirnov peste ea. Când pronunță numele „Grișaca”, ochii bătrânului prinseră să-i sticlească nervos. Grișaca Smirnov izbutise să bage frica în sătenii lui. În ziua când invadatorii au dat busna ca o haită turbată pe drumurile satului, el, împreună cu soția, le-a ieșit înainte cu pâine și sare. „Măcar o dată în viață vreau să simt puterea, zicea el, pomenindu-se peste noapte primar. Acuma sunt stăpânul vostru. O să fac ce vreau, că am susținere de la cer și de la stăpânitori, care-s înarmați, iar voi să mă iubiți ca pe un frate. Ha-ha!... Dacă o să-mi ieșiți din cuvânt, păzea! – vă belese pe toți dintr-o lovitură!”

Și Grișaca foarte curând și-a mutat familia cu traiul în căsuța lui Vele, din dealul Chitcăi, în marginea pădurii. În sat își făcea apariția călare pe un cal sur și o stână de căini din urma-i, care speriau și băgau panică cu lătratul lor peste tot. Nu avea nici un obstacol, căci oamenii se înfricoșaseră de moarte. O bună parte dintre bărbați fuseseră trimiși în lagăre de concentrare, altă parte la război. În sat rămăseseră doar bătrânii, copiii și femeile. Noaptea Grișaca își făcea de cap. Dădea târcoale la vădănila satului și, amenințându-le cu moartea, le batjocorea... Pângărite, bieteile femei, mai apoi se furișau în taină la doftoroaia satului, baba lui moș David, care le izbăvea de sarcina spurcată și de rușinea ce puteau s-o tragă în față bărbaților, așteptați să se întoarcă din război. Dar în ziua de Sânzâieni, când bătrânul David se întoarse acasă de la călcat strugurii, găsi nevasta strangulată de o grindă în casa mare. Bătrânul l-a amenințat c-o să-l omoare, dar Grișaca îl întemniță într-un zămnic, ținându-l acolo din iarnă până aproape în toamnă și hrănindu-l prin răsuflătoare, pe unde răzbătea doar lumina zilei. Mai apoi au urmat zile și mai strașnice. Grișaca apărea în pragul ușii, tăbârcind câte-o femeie apucată de chinurile nașterii! Se proțăpea, beat criță, în gura gârliciului, cu automatul de-a gata, iar când auzea plânsul pruncului nou-născut, rânjea satisfăcut: „Aceștea sunt urmașii mei! Oamenilor, chiar de mă veți strivi pentru cele ce le fac acum, stau împăcat cu gândul că sugacii aceștia vor crește și mă vor răzbuna. Baistruții mei vor trăi cât pietrele de azi înainte! Ha-ha!...”

Războiul trecu prin sat, purtându-și urgiile spre asfințit, și bătrânul David fu eliberat de femeile care știau că se află acolo. Moșneagul se simțea vinovat de multe, vroia să-și pună capăt zilelelor și numai credința în Dumnezeu, care spune că e păcat să-ți curmi viața cu mâinile proprii, îl opri de la gândul păgân. Rămase să se chinuie mai departe. Peste tot unde se ducea simțea privirile acuzatoare ale nevestelor care-l mai căzneau cu câte-o vorbuliță, învinuindu-l că a fost laș și nu i-a ajuns îndrăzneala să omoare baistruții lui Grișaca, atunci când le primea nașterea în întunericul zămniciului. Azi, în locul celor căzuți în focul războiului, se ridică baistruții trădătorului! Femeile pângărite odată, sunt nevoite a trece peste

umbra păcatului, să se împace cu legile crude ale vieții – să crească acei copii, să-i educe frumos, să nu audă despre numele și faptele lui tats-o. Și cum, doamne, poți acoperi acest crud adevăr?

– Grișaca a fost achitat? Întrebă Serafim, ștergându-și picăturile de ploaie de pe chica roșcată, cârlionțată, prin care i se vedea o cheliciune evidentă pe creștet.

– A șters putina la țanc, răspunse amărât bătrânul. Oamenii n-aveau să-l cruțe. Nici invadatorii nu l-au salvat. Ba chiar retrăgându-se, i-au asasinat copilul, nevasta și i-au îngropat coala, în deal, lângă casa lui Vele, punându-le la căpătâi, în semn de „recunoștință”, două cruci înalte, ce se aseamănă cu niște spânzurători. Iar Grișaca?.. El dă semne de viață. Umblă fugăr prin codru. Iese la drumul mare și tâlhărește în stânga și-n dreapta.

Bătrânul îndreptă velința patului, apoi luă de pe masă, stângaci, tocitoarea, suflă spuma și sorbi cu lăcomie băutura acră de borș umplut. Își șterse mustața scurtă, aprinse țigara de la un jăratec scos din vatră, slobozi câteva rotocoale de fum și continuă:

– A împușcat neghiobul mai toate căprioarele din pădurea noastră. Mai ieri ne-a pângărit neamul, iar azi tot el ne strivește frumusețea. Numai ca mațul să-i fie sătul. Mai rău e decât fiarele. Nici de cum nu-l pot oamenii găbji, ca să-l dea la lege. E greu de prins cu mâinile goale. Are armă, patroane, iar puterea încă nu s-a dezmeticit până la urmă, ca să stârpească rămășițele. Dar, ține minte, băiete! făcu moșul ridicând un deget spre tavan a povață. Bietul pământ totdeauna își are socoteala judecății lui și el ne suferă până nu-i stărnim furtuna valurilor sale negre, ca după aceea tot el să ne acopere toată prostia într-o singură clipire. L-om prinde, neapărat, pe Grișaca, dar până atunci păzește-te tu și păzește-o pe fată, ca să nu dea peste dânsa. Mare-i mărăția, dar mare-i și josnicia omului! Mergi până la Chitca și ad-o pe fată, să vedem, poate i-oi găsi vreun leac până una alta...

Vorba moșneagului îl făcu să tresară. Când ieși în pragul căsuței, un fulger spintecă întunericul, orbind ograda plină de băltoace scânteietoare, gardul de nule, cu porțița josuță, și carul cu proțapul îndreptat spre cer. La al doilea fulger se văzu drumul șerpuitor și argilos care șerpuia spre dealul Chitcăi, la căsuța lui Vele.

– Să te-ntorci curând, îl ajunseră din urmă vorbele bătrânului, când Serafim pășea anevoie prin hleul răzmuiat al drumului.

Cu încetul ploaia se mai domoli, casa moșneagului se pierdu în pâcla nopții, iar cele auzite odinioară despre Grișaca Smirnov îl readuse cu toată simțirea la grozăviile războiului. Amintirile prinseră a-l strânge în spate. Vedea aievea primile zile, când invadatorii năvăliră în târgușorul din preajma satului lor. Peste tot fumegau clădiri și câmpii aprinse de cei care se retrăgeau. Pârjolul domnea peste tot și noii stăpânitori abia dovedeau să stingă incendiile. Pentru ca focul să nu se lătească cu limbile aprige peste câmpia de dincolo de râu, au mânat oameni cu pluguri înjugați la boi și au tras de-a lungul apei brazde adânci, astfel salvând tufarii trandafirilor sălbatici. Părea că era unica frumusețe salvată în acea vară. Noua stăpânire

începu să se răzbune și pe oamenii neapărați, care n-au izbutit să se retragă spre răsărit. Persoanele bănuite au fost făcute prizonieri și închise în ograda Mochilesei. Arșița verii usca totul în jur, dogorând și părul de pe cap. Cel mai mult au avut de suferit evreii. Istoviți și chinuiți de sete, erau străjuți după gardul înalt din bârne de santinele înarmate, fără a li se explica pentru care greșeli s-au pomenit acolo și ce-i așteaptă mâine. Mâncare li se dădea sorean fără nici un strop de apă. Un băietan, care-și recunoscuse prietenul evreu după gardul înalt, îndrăzni să-i arunce câteva mere, dar fu zărit și executat pe loc. Călăii i-au legat de gât o tăbliță cu inscripția „Trădător” și i-au lăsat cadavrul câteva zile însozite să se descompună pe caldarâmul străzii...

O lună încheiată s-au chinuit prizonierii, după care au fost scoși în cârduri, ca vitele la marginea satului și puși singuri să-și sape groapa. Bieții oameni, secătuiți, nici nu puteau ține lopețile în mâini. Cei care nu puteau să se țină pe picioare, fură aruncați de vii în șanț. Tot acolo erau îmbrânchiți și cei care cădeau neputincioși, săpând la groapă... Unii, mai având o boare de putere în trup, se agățau cu mâinile tremurânde de malul hleios, cercând să iasă, dar călăii apropiu țeava de tâmpalele lor și trăgeau: răsunau rafale de mitralie-automat, prăbușindu-i în groapă...

Măcelul dură până seara târziu, ca răcnetele celora aduși pe marginea gropii să se audă peste dealurile și satele din jur. Călăii se pasionaseră într-atât cu executarea oropsiților, încât nici nu au observat cum dintre prizonieri s-au deprins doi copilași – o fetiță și un băiețel – care s-au ascuns în largul câmpiei trandafirilor sălbatici. Fetița era mai mare și cerca mereu să-și liniștească frățiorul, ce tot scâncea înspăimântat de cele văzute.

A doua zi, pe huditele satului cei doi copii se abăteau pe la porțile oamenilor, cerșind adăpost și de mâncare. Erau amândoi slăbiți, speriați și roșcați. Sătenii le dădeau și de mâncare, și ceva de îmbrăcat, dar simțind că sunt evrei, nimeni nu cuteza a-i adăposti sub acoperișul casei lui. Numai Tudose Țurcanu, care trăia sub pădure, spre seară i-a chemat în casă și, înțelegând că au scăpat din gura morții, și-a făcut semnul crucii și i-a ascuns în șura din preajma stejarilor înalți, ce străjuiau în coastele grădinii. Având mai mulți copii și o duzină de nepoți, Tudose multă vreme i-a ferit de ochii călăilor. Împreună cu baba lui, le făcea mâncare, îi plimba prin pădure, culegând flori și ierburi de leac, dar spre iarnă află despre această chestie Grișaca și într-o dimineață Tudose Țurcanu se pomeni cu o grupă de oameni înarmați la poarta gospodăriei. Fără multe explicații, a mânat țăranii moldoveni, împreună cu micii evrei la cordonul din lunca pădurii și i-au împușcat pe tuspătru, fără a avea grijă ca să-i îngroape. Numai peste câteva zile, copiii și nepoții lui Tudose au înmormântat victimele în același țăntirim, alături pe tuspătru...

Neliniștea nu-l părăsi pe Serafim nici pe drumul care îl apropia tot mai mult de căsuță și de Linela. Mocirla îi îngelase picioarele, îl supăra rana, șchiopăta abia trăgându-și cizmele găurite, răzmuiate. Din clipa când nu-i mai rămase decât câțiva metri până la pragul căsuței, reveni la o deprindere din vremea războiului – să

numere pașii. Să treacă mai repede calea ce-o avea de făcut. Credea că astfel scurtează din povara timpului. „Unu, doi, trei, patru...”, până ajunse la zăvorul ușii. Răsuflea greu, fruntea i se scâldea în stropii de ploaie și sudoare, iar la un moment, curmându-și răsufllarea, desluși chemările răgușite ale Linelei:

– Ajutor!.. Pereții casei miroase a păianjeni însângerați...

Serafim, aplecându-se asupra ei, îi văzu buzele cuprinse de arsură. O înveli cu mantaua zvântată, îi șterse gura cu o batistă umedă ce o ținuse în buzunarul de lângă piept. Cercă să-i explice despre cele aflate în sat, însă fata bâiguia ceva neînțeles. Avea febră și i se păru că pierduse conștiința de durere. Stătu o vreme în cumpene, ascultând țărâitul monoton al ploii care ba contenea, ba se năpustea la geam, apoi o luă pe fată în brațe și, deschizând ușa din tindă cu picoarele, ieși afară, pornind spre satul din vale, la casa bătrânului David.

... Ajunseră după miezul nopții. Bătrânul, la lumina felinarului, spală rana fetei cu fierturi de ierburi, o înveli cu un iorgan de șiac și privea întristat, ținând în mâna butucănoasă schija vineție scoasă din umărul ei.

– Linela... făcu dânsul în cele din urmă. Ce nume frumos are fata. Acest nume, în tinerețe, l-am auzit într-un sat de pe malul Dunării.

– La Cartal, strecură în șoaptă Serafim. Domnișoara e româncă, de la gurile Prutului.

– Doamne, doamne, oftă moșneagul, continuând a ține schija în mână. Cum mai trec anii! Parcă mai ieri am fost și eu tânăr... Se începuse războiul cu turcul, în Balcani. Ne-am adunat cete de tineri, pe moșia boierului Râșcanu, împreună cu frații bulgari. Țara lor era în nevoie. Aveam numai nouăsprezece ani. Am mers în marș pe jos vreo două zile, pân' am ajuns la gurile Prutului, unde se varsă în Dunăre. Ce rău minunat avem noi, românii, dar de câte ori dușmanii ne stăvilesc calea spre el. Parc-ar fi o mană cerească pentru toți invadatorii, ca să ne vaduească de frumusețea valurilor albastre. Țin minte, parcă văd înaintea ochilor, zborul fantastic al pelicanilor albi... Când am trecut Dunărea la Cartal, am luat câte-o cușmă de humă strămoșească, de-am adunat pe malul unde trecusem, la Isaccea, un gorgan ce se vedea la depărtare, pe toată Dobrogea... La Plevna și la Șipca am luptat cot la cot cu bulgarii, care ne ziceau nouă, românilor, „bratușki”, până l-am răpus pe Osman Pașa. Și bătrânul David își răsuflecă țăarii, descoperind o cicatrice lăsată de tăișul iataganului la pulpa picorului. Multă lume a murit de boli, foame și frig pentru libertatea pământurilor bulgarilor. O țară și un popor mai minunat ca bulgarii n-am văzut în viața mea îndelungată... Când ne-am întors acasă de la bătaia din Balcani, cei rămași în viață și-au adus țărâna gorganului de la Isaccea înapoi, adunând pe malul de la gurile Prutului altă moviliță, pentru a compara câți au plecat și câți s-au întors. Așa a fost... Numai după măcelul războiului se descoperă grozăviile pe care le comite omenirea... Când am văzut cât de mică a rămas movilița, am aruncat armele în Dunăre, jurând ca urmașii noștri să nu știe de ele, să nu pârjolească cu ele nicicând pământurile tihnite și mănoase ale Balcanilor...

Bătrânul tăcu. Sorbi cu lăcomie încă o dată borș din tocitoare, iar Serafim înghițea mereu noduri. Demult nu pusese ceva în gură, vroia și el să încerce gustul băuturii din tocitoare.

– La noi s-a stârnit foamea, zise bătrânul David. Dacă-ș fi cu tinerețea în mădulare ca și tine, aș încerca să vânez, colea în preajma casei lui Vele vre-un bursuc. Ai armă doar... Ai face o treabă bună. Untura de bursuc e de leac și i-ar prinde bine atât fetei, cât și dumitale.

– Ce-ar fi să încerc?

– N-ai decât. Odihnește-te, lasă fata în supravegherea mea și până-n zori mai e vreme.

În vreme ce bărbatul șovăia, Linela, revenindu-și, privi cu ochi jalnici la el:

– Nu mă lăsa, bade Serafime. Ia-mă cu tine, înapoi acolo, la casa ceea. Nu mă lăsa...

Chemarea fetei venea scuturată de pe aripile sufletului ei îndurerat și Serafim nu mai putu să se opună. O luă în brațe și se înturnară la căsuța din marginea pădurii.

– Cum se-ntoarce nepotul, vin să vă iau cu căruța, zise bătrânul David în prag, petrecându-i. Pe la amiază el trebuie să se întoarcă de la Varnița.

Serafim abia auzi. Chinuit de foame și de boală, soldatul deveni ursuz și tăcut. Alunecând prin mazăga drumului, continua să numere pașii cu îndârjire. Câte-un fulger răzleț îi lumina cărarea șerpuitoare printre ciriteii boschetului. Se străduia să uite de povara ce o ducea pe brațe, luându-se cu gândurile, revenind la o altă lume a sa. Vedea aieva podul arcuit peste râul din preajma satului natal, pe care avea de gând să-l construiască când v-a ajunge acasă: măreț, cu ghirlande de lumini electrice în noapte, care din depărtare, reflectate în apa lenoasă, se vor asemăna cu stele de pe cer. Și-n acea clipă căuta în înalțurile cerului, printre zdrențele de nori, poate vede vreo stea, dar picăturile de ploaie îl încurcau. Ajuns în preajma căsuței, la marginea pădurii, în ogradă la lumina fulgerelor, deodată desluși urme, urme de om și de animale. Răzmuiaț până la piele, se grăbi să intre cu fata în casă. După ce culcă fata pe laiță, mai chibzuind că are vreme de răgaz, se apucă înfrigorat să strice velnița cu iz de apă băhlită, băcșind gura cuptorului cu doage. Scăpără un chibrit, ducând fărâmitura de foc spre vatră și în curând cămăruța se învioră cu limbile scânteietoare de pară și nițică căldură. Pe peretele dinaintea hornului juca un petic roșietic de lumină peste o rumbă învechită. Din hainele înșirate pe horn se ridicau aburi spre tavan, iar prin geam nu se mai vedea nici cenușul cerului, nici perdeaua de ploaie.

– Mai e până-acasă, bade Serafim? fata își trecu mâna uscățivă peste fața trasă și buzele acoperite cu o pojghiță albicioasă, apoi vorbi ca în vis: Era vară... În ziua când a plecat la război, Valentin mi-a dăruit un pușor de pelican, poruncindu-mi ca să-l cresc până el se va întoarce. Dar au venit invadatorii... Peste casa noastră a căzut o bombă, omorând pușorul, părinții, fratele, lăsându-mă singură-singurea..

Chiar și liliacul din preajma casei a fost zmulș din rădăcini și de-atunci n-a mai înflorit niciodată.

– Curând alte flori vor da în floare, încercă Serafim s-o abată de la gândurile triste. Peste râul din preajma Ineascăi, satul nostru, se întinde o câmpie, iar acolo cresc multe tufe de trandafir sălbatic. În luna lui mai e o frumusețe și un miros, ca în rai.

– Degrabă ajungem?

– Voi zidi un pod, cu ajutorul sătenilor și vom pleca acolo cu căruța. De-aș ajunge, pe dată m-apuc să construiesc podul.

Acel pod de piatră albă, arcuit, ce urma să lege dorurile oamenilor cu marea de trandafiri din largul câmpiei. Fusesse cândva acolo pod de piatră, dar cum veneau primăverile cu apele mari, era smulș din parii lui adânci și dus spre bulboanele din depărtări, peste cotiturile Malului Galben.

Se vor potoli ploile, că doar n-au să țină cât lumea ca la potop, vor ajunge la Ineasca și totul va fi bine în viața lor, iar dacă va da domnul pace, totul se va face frumos și trainic, că doar bine-a zis cine-a zis: Omul sfințește locul prin munca lui.

* * *

Ploaia conțeni cu totul. Dinspre miază-noapte se stârni un vântuleț jucăuș, iar printre zdrențele mari ale norilor surâdeau stelele ce urmăreau, parcă, ochiul mare al lunii.

Stând la gura vetrei în pirostrie, Serafim mototolea glodul desprins de pe tureasca ciubotei, îl făcea tololoț, apoi îl arunca în foc. Scânteile desprinse de pe lemnele încinse dispăreau pe gura largă a hornului, iar de afară, prin geamul spart, adia o boare înmiresmată de vânt primăvăratec. Văzduhul îmbălzămat de ierburi și flori îi înprospăta puterile. El nu mai putea sta locului, mai ales că Linela închise ochii și dormea furată de somn. Se va duce în pădure să vâneze ceva. Luă pușca din cui, controlă cartușele și zăbovi o clipă. O înveli cu mantaua pe față, apoi grămădi jăraticul în vatră și își zise: „Degrabă vom coace carne pe cărbunii iștea. Răbdare, Serafime, răbdare... Unu, doi, trei, patru...”

Mergera prin pădure, căutând necăjit spre stelele cerului, care licăreau printre ramurile înverzite, presărate cu stropi de ploaie. „Fericite sunt stelele acolo în tăriile cerului gândi, urmărindu-le sclipirea. Ele sunt libere oricând, căile lor sunt lipsite de primejdii. Bine-ar fi ca oamenii să deprindă liniștea lor năzdrăvană! Astfel ar fi totdeauna înțelegere, pace între ei...” Șoaptele nopții îl încurajau din toate părțile și simțea o frumusețe și o liniște care iată-iată se va revărsa peste umerii lui împovărați cu farmecul naturii după multe zile și nopți de zburcium. „Totuși, drumurile oamenilor sunt mai interesante, mai frumoase! stătu Serafim în cumpene. Viața noastră zbuciumată ne este cunoscută, interesantă; după o durere vine o bucurie, apoi se încep chinurile de-a păstra această scânteie de fericire... Da! Așa e. Drumurile oamenilor sunt mai interesante și mai bogate căci sunt ale lor...”

Cărarea îl duse departe în pădure și el hotărâ să se oprească la o încrucișare de poteci, abia deslușită la lumina nopții. Mai făcu vre-o câțiva pași, ajungând pe malul unui smârc. Mirosea a apă stătută. Cercă să-l ocolească, însă îl ademeniră iar razele stelelor, care coborau pe oglinda apei ca niște încrucișări de săbii. Licărirea tremurătoare în cercurile apei îl opri și el se așeză pe o ciotcă de-alături. Oboseala parcă-i pierise de pe față. Frumusețea și curățenia naturii îl aduceau a câta oară la clipa reveriei de moment. Puse arma pe genunchi și se lăsă copleșit de tihna care se domolea peste toate din jur. Nu vroia să-și continue calea. Avea presimțirea că numai în locul acesta poate să aștepte și să vâneze ceva. În apropiere de el se auzea murmurul unui râuleț venit de undeva din măduva pădurii, răzbătând semeț printre ierburile păioase și înalte spre bahnă și aducând cu sine ecoul nopții pe sfârșite. Undeva la mijlocul apei, acoperită de mătasă, un broscoi își umflă bojocii.

Vremea trecea lenoasă. Serafim își lăsă capul pe genunchi și, prinzând între ploape lumina stelelor, ațipi... În vis îi apărură o căsuță luminoasă, îngrijită, împrejmuțată de un garducean de nuielușe, cu o porțiță mică ce slobozea din ogradă o cărărușă șerpuitoare prin troscot spre izvorul de unde venea în întâmpinare Linela cu o cofă de apă. Înaltă, cu tot cerul unei zile de primăvară adunat în ochii mari, cu obrazul neted, rareori mușcându-și sfioasă buzele rumene, ca niște vișine coapte. Păru-i negru, puțin răsfirat de vântulețul amestecat cu petalele florilor de măr, o făcea și mai zveltă, mai tânără, fermecătoare... Numai o gălăgie, parcă din marile depărtări ale timpului, făcu să se spălăcească chipul ei vesel și el, cu zâmbetul pe față și cu o zvâcnire caldă în piept, se trezi. O cunoștea pe Linela a patra zi, a patra noapte, dar părea că de-o veșnicie se infiltrasă și trăia în inima suferințelor lui.

O pâclă lăptoasă mai continua să se aștearnă printre copacii pădurii. Gândul la față îl mai stăpânea în mrejele liniștii, cu șipotul pârâiașului din preajmă, când de undeva, din inima codrilor un crâmpei de gălăgie începu a se strecura spre apa smârcului și care, cu fiecare clipită, ca valurile, se făcea tot mai deslușită. Frunzele stejarelor, ce-i păziseră somnul, începură să se zbuciume pe ramuri. Dintr-odată o larmă asurzitoare izbucni cu putere, parcă atunci coborâtă din cer, buimăcindu-l prin surprindere. Zări de partea cealaltă a smârcului, tășnind din tufișuri unul după altul, niște dulăi mari, slăbănogi, gata-gata să înhațe prada. Spre dânsul, șontăcâind prin iarba uscată și înaltă, făcea salturi o căprioară. Pomenindu-se cu el în față, sări cât colo disperată în apă. Serafim, scuturându-și oboseala de pe umeri, ridică în cumpene arma încărcată. În vreme ce căprioara se bălăcea împotmolită în matasa broaștei la mijloc de apă, din toate părțile mai continuau să dea năvală copoii, care, sprijiniți cu etichetele lor în malurile hleioase, lătrau furioși, întărâțați, fără a îndrăzni să sară în baltă. Colții ascuțiți luceau în saliva veninoasă la lumina pală a dimineții, sperind cu lătratul lor liniștea pădurii. Serafim strânse arma în mâini, vrând să țintească, dar de-odată desluși arătarea unui călăreț care apărură pe malul celălalt. Părea cioplit dintr-un mal de piatră și clădit în șa anume pentru a-i speria pe cei ieșiți în cale. El rupse o ramură dintr-un copac, o sfâșie parcă în dinți,

curățind-o de lăstarii frageți, după care aruncă ceatlăul cu toată puterea, icnind chinuit, spre mijlocul smârcului. Huiduma mai scoase un hârcâit dogit, din care închipui un fel de comandă copoilor înrăiți:

– Ia-lă, măi!

Căprioara, simțind alături cum căzu ceatlăul, se împotmolea și mai mult în tină. Tot atunci din haită săltă în apă o copaucă grivă cu ragilă la gât, porni să înnoate cu gura larg deschisă, vrând parcă să înghită toată împrejurimea înverzită. Înotă cu ușurință, plioscând apa cu labele, pe care se vedeau ghearele desfăcute, până lângă căprioara împotmolită, dar foarte curând se încălci în mătasa broaștei, care-l încurcă să se arunce în beregata victimei. Pe mal câinii prinseră a se încăiera între ei în cerc, așteptând să împartă furioși prada.

– Lioarbele-e-e!!! răcni la haită grosomanul cocoțat în șaua dintr-un sac peticit umplut cu paie murdare.

Ogarii îndată se ogoiă și alergară spre gloaba tărcată, ținând cozile între picioare, gudurându-se în ochii stăpânului, care căuta mulțumit spre copauca grivă, ce-și înfipse deja colții în gâtul căprioarei de la mijlocul smârcului și o trăgea cu furie spre mal, împotmolindu-se tot mai mult în tina verde.

Pitit după crengi, Serafim se pomeni ca pe jăratec, cu ochii pe huiduma din șa, care devenise, autoritar, mai mare pe haita de câini. Măinile i se făcuseră neascultătoare, când copoi îl neglijase pe stăpânul lor, repezindu-se la mal, încăierându-se, dându-și ghes, care primul va hăpăi prada adusă la mal.

Nestăvilit, Serafim îndreptă de-odată arma în direcția mijlocului smârcului și trase un foc. După răsunetul detunerii, țeasta copaucei se făcu țândări, valurile din jurul căprioarei începură să se înroșească de sânge.

Totul încremeni pe o clipă. Părea că și vântul se ascunse undeva sub tufișuri, neclintind măcar o frunză, măcar o creangă.

“Unu, doi, trei, patru...”

O singură clipită! Îndată namila ceea de om șuieră din harapnic, dădu pinteni gloabei tărcate și dispăru cu tot alaiul câinilor înspăimântați din urma sa...

Trezit parcă din somn, Serafim, se apropie de malul galben de lut și privi îndelung căprioara însângărată și încălcită în lintiță. Pe beregata ei se vedea o rană adâncă. Căprioara strănuta, împrôșcând bale însângerate.

Barbatul stătu o vreme locului, savurând străduințele neputincioase ale animalului, apoi, ca din senin, începu să hohotească până la isterie, slobozind o voce chinuită printre buzele crăpate:

– Iată unde ești! O bucățică de cărniță proaspătă! Iaca unde erai! Ha-ha! O halcă de cărniță, coaptă pe jăratec! S-s-s... Bujeniță!..

Îi tremurau mâinile, picioarele i se cărceau nesupuse și, stăpânindu-se de un ciritel, se prăbuși de-asemenea în apa însângărată de la malul smârcului. Mișcând din mâini și din picioare, înotă până la ciută, o înșfăcă de un picior și porni să tragă spre mal, dar tina deasă îi înghițea picioarele. Copacii de pe mal de odată,

în ochii lui, parcă se încinseră într-o horă vertiginoasă cu multe cerculețe multicolore, care se topeau în apa murdară de sânge. Hainele păreau că-i sângerează și ele, iar rămășițele copacei se bălăceau pe toată suprafața apei. Serafim scrâșni înfuriat, când căprioara se zbatu, voind să se sloboadă din mâinile lui, își încordă toate puterile, se avântă spre malul hleios și vâcos, iar când apucă să se agațe de buruiene, căzu în nesimțire.

“Unu, doi, trei, patru...”

Revenindu-și, privi cu luare aminte ciuta. Zăcea alături, cu picioarele dinainte rășchirate în părți, iar cele din urmă spânzurând de pe mal în apă. O trase mai aproape de el, apoi își rupse cămașa cu dinții înnegriți și-i bandajă beregata pe care se închegase sângele. Trase aerul adânc în piept și, privind în jur, unde domnea liniștea și mirozna primăverii verzi, își aminti de Linela. Trebuia să se grăbească. Avea senzația că cele petrecute cu el odinioară n-au fost decât un vis de coșmar, care nicidecum nu se încadrau în feeria acestei frumuseți. Va duce căprioara la casa lui Vele, în ogradă va aprinde focul și la razele soarelui care răzbăteau tot mai proeminent printre copaci, prevestind o dimineață frumoasă, are să coacă frigărui...

“Unu, doi, trei, patru...”

Se bucura în sine, pe față i se înfiripa un zâmbet, nici să-i pese de ciuta, ce încerca să se descurce de tina în care i se împotmoliseră picioarele, în pofida răniilor ce-i mai sângerau încă.

– Asta e, auzi de-odată Serafim, ne pedepsesc tainele pădurii și le suntem de folos oamenilor la nevoie de foame.

Omul miji mirat ochii. Făcu roată cu privirile, dar nu descoperi țipenie în jur. Decât privirile limpezi, ca de fecioară ale ciutei, care-i spuneau clar aceleași cuvinte, auzite acum câteva clipe. Nu se așteptă ca o căprioară să-l înfrunte.

– Așa e... Viața ne dă drumuri diferite, deși trecem prin aceleași primejdii, cu necazuri și bucurii. Dacă ne salvăm fiarele pădurii, dăm peste oameni, care trag foloase chiar și din moartea noastră.

Omul se bungui la ciută și bâigui nedumirit:

– Păi... n-aveți de ce vă îngrijora: noi, oamenii, nicicând n-am fost în stare de război cu ciutele...

– Când omul poartă armă pe umăr, cuvintele lui de pace te înspăimântă. Spre această taină a adevărului tu, omule, anevoios de greu ajungi. Poate nici nu ți-i dat norocul s-o afli vreodată...

Omul se încruntă, simțind cum strânge pușca la braț.

– Cu arma asta te-am salvat de-o haită, ce voia să te sfășie în bucăți, și nu vād de ce n-ar putea să mă intereseze taina drumurilor ducând spre adevăr, pe care socoți că le știi!

– Teme-te de timp, omule! El, timpul, poate oricând să-ți ceară socoteală: în cine ai tras și încotro zburat-au gloanțele.

– Și-apoi? se uimi cel cu arma.

– Nu fi naiv, atunci trebui-va să fii sincer, omule. Vei fi silit să spui adevărul, așa amar precum îl știi... Sinceritatea e o povară grea pentru cine poartă armă pe umăr. E o chestie mai grea decât adevărul și dreptatea...

Omul rămase iar surprins. Răspunse într-o doară:

– Nu s-ar cuveni să se amestece și căprioarele în viața omului! Fiecare cu tainele lui! Fiecare la locul lui pe pământ și în ceruri: oamenii sunt stăpânii pământului, voi faceți frumusețea pădurilor, stelele aparțin cerului... Iată crudul adevăr!

Căprioara mai făcu o încercare zadarnică să se ridice, dar îndată se prăvăli lângă el, întinzându-se neputincioasă pe pătulul de frunze jilave, hâncâind și lungind gâtul bandajat. Serafim simți iar o săgetare dureroasă în inimă, capul i se îngrelă ca o ciură. Făcu și el o încercare să se ridice, aducând țeava spre gât, să împuște animalul, dar zăbovi...

În depărtare se auziră strigăte de oameni, lătrat de câine, care se topiră și mai adânc în tainele pădurii. Răsunară câteva focuri de armă în depărtare, după care iarăși se făcu liniște. Răsufia greoi, acompaniat de hâncăitul căprioarei. Trase ciuta pe loc drept, lângă un frasin, o prinse în brațe și privi spre seninul cerului, care se înălța tot mai luminat peste liniștea umedă a pădurii. Rupse o ramură înrourată, o trecu peste fața păroasă, să-și alunge oboseala din ochi. Căprioara prinse a-l măsura cu privirile ei limpezi din ochii mari, apoi mirosi atent țeava armei din brațele lui.

– Ce bine-ar prinde acuma carnea ei! își zise omul, clătinând îngăduitor din cap.

Își aminti că undeva pe o laiță, în casa lui Vele îl așteaptă fata cu demânare din pădure. Se ridică, rezemându-se de un frasin, săltă arma pe umăr. Chibzui că ar fi mai potrivit să plece la casa Linelei cu ciuta vie, să-i arate ce frumusețe a descoperit în acel răsărit de soare... Luă căprioara pe brațe și porni anevoios spre casa de la Chitca. Ciuta, aidoma Linelei, își lipi căpșorul de pieptul lui, îl privi curioasă, după care închise ochii mari, frumoși și parcă ațipi.

“Unu, doi, trei, patru...”

Scuturând roua de pe ramurile tinere, Serafim se apropia de casă. Se opri într-o poieniță, să-și mai tragă sufletul. Rana din picior mai închipuia o umbră de durere.

“Unu, doi, trei, patru...”

„Răbdare, își zise el. Noi, oamenii, pe toate le trecem cu răbdarea. Un greu, o bucurie – cu răbdarea vom ajunge la ziua de mâine, la veacul de-apoi. Cu răbdarea!.. Vom sădi un copăcel, vom zidi un pod peste râu...”

Cu răbdarea și îngăduința... Doar să avem până atunci liniștea pădurilor, câmpiilor, stelelor...”

“Unu, doi, trei, patru...”

Ciuta părea că deslușește gândurile omului cu fruntea înfierbântată și nu se mai temea de cel cu arma pe umăr.

Ajungând în preajma căsuței, Serafim se așează iarăși jos, pentru popas. Se făcu ziuă de-a binelea. La orizont, peste dealul cu linia creștelor de copaci, se ridica soarele, îmbrățișând cu razele-i întinderile răvășite și podișurile acoperite cu podgorii năpădite de pârlăoagă. Roua sclipea argintie pe smaraldul ierburilor. Picioarele nu-l mai ascultau. Vrând să se ridice iar, își pierdu echilibrul și se prăbuși la pământ. Ciuta scăpată de pe brațe, săltă speriată într-o parte, ca după o vreme, privind curioasă, să se apropie de el, mirosindu-i și încălzindu-i cu răsuflarea fața lui păroasă.

“Unu, doi, trei, patru...”

Apoi, ciuta prinse a flutura din cap, să scape de pansamentul murdar ce-i înfășura gâtul. În ochii tulburi ai bărbatului văzu suferință, slăbiciune, puțină îndârjire. Ea porni câținel, puțin alignind de-un picior, spre potica ce ducea în pădure, spre casa primejdiei și salvării ei. În aceeași clipă Serafim se dezmetici că ciuta îl părăsește. Încordă puterile și prinse a se târa din urma ei, apucându-se cu mâinile tremurânde de iarbă, de flori, de tot ce-i sta în cale, numai ca s-o ajungă.

– Decât să te mănânce copoi, mai bine adă-mi mie folos. Oamenilor... E foame, doar!.. strigă omul răgușit, izbutind în sfârșit s-o apuce cu putere de beregata rănită.

– Omule! se sufocă ciuta. Odinioară ziceai că suntem în stare de pace: voi și noi, câprioarele!?

Reamintindu-și de cele spuse mai înainte, omul plecă rușinat capul în jos, iar mâinile îi sloboziră trupul cu blana roșcată, lucioasă și umedă de roua dimineții. Scăpată din mâinile încordate și cărceiate, ciuta, tușind sufocată, nu se grăbea să-l părăsească, ascultându-i atentă bolmojelile.

– ... în stare de pace, în stare de pace...

– Voi, oamenii, prea repede vă uitați promisiunile. Poate de-aceea uitați că frumusețea pământului e pe seama, conștiința și deplina voastră stăpânire. Deocamdată...

– Pentru totdeauna, e pe stăpânirea noastră!

– Nicidecum pe totdeauna, omule! Dacă veți încerca s-o nimiciți, ea, natura, se va răzbuna, nimicindu-vă pe voi. Stăpâni, atunci, vom deveni noi, animalele. Iată crudul adevăr pe care voi, oamenii, deocamdată nu doriți a-l recunoaște!

Și ciuta se propti de luciul ierbii, alunecă, și după o efortare, se ridică iarăși pe piciorușe. Privi lung la omul lungit la pământ și, înainte de a o lua razna pe potecele adumbrite ale pădurii, zăbovi să-i asculte durerea:

– Totuși, drumurile noastre sunt diferite, iar calea spre frumos doar ne-ntâlnește areareori. Ce-ar trebui să facem ca să fim mereu alături?... Rămâi să conviețuim împreună. Îți dăruiesc viața, toate favorurile...

– Fii îngăduitor cu rolul pe care ți l-a încredințat natura, omule! Și toate vor fi mereu alături de tine. Totdeauna!.. Natura ne-a plasat pe fiecare la locul lui și trebuie să ne împăcăm cu aceste locuri...

Durerea rănii prinse iar a-l sfredeli, ascuțit, până la os. Oboseala drumurilor îl țintuia la pământ.

“Unu, doi, trei, patru...”

„Ce animal naiv, gândi el. Îl îndemni să rămână aici cu noi, în neprimejdie, iar el se duce înapoi, la pericolul pe care i-l aduce pădurea... Ori poate acestea-s drumurile existenței sale? Doar fiecare trăiește la locul pe care i l-a dat natura, iar istoria, ultimul și necruțătorul judecător, are să ne prețuiască și binele, și răul.

“Unu, doi, trei, patru...”

Oare toată existența noastră constă în binele pe care putem să-l facem într-un destin? Aceasta e fericirea pentru care suntem chemați a ne închina – oricât de scurte, nesfârșite și chinuitoare ne-ar părea – nopțile într-o viață?... Atunci, ce să facem cu furia, cruzimea, pizma, ura? Doar e știut: dacă jelești pe unul, la o anumită situație, poți muri tu în locul lui. Lupta pentru viață! Ce-i de făcut cu acest adevăr? Și unde e adevărul: de o parte sau de alta? Lumea există, iar omul trăiește! O, dac-am avea noi, oamenii, răspuns la frământările noastre de-o viață – unde și cum să ne găsim locul, în sânul și în afara naturii. Nimeni, nicicând nu l-a aflat, oricât de mare și diferit ar fi zbuciumul nostru și al căprioarelor. Ceea ce se așterne veșnic în fața noastră sunt drumurile vieții, interminabile și pline de taine, ca și taina stelelor de pe cer...”

Se ridică să pornească spre casă, dar nu se putu sprijini până la urmă pe picioare și căzu doborât de durere. Corpul lui se rostogoli peste flori, ca mai apoi să se cufunde într-o lume necunoscută, umedă și rece, prinzând cu urechea niște strigăte – lătrat de câine, hărmălaie, împușcături.

Căprioara dispăruse în desigurile pădurii. A fost tot ce-a mai dovedit el să audă în dimineața frumoasă și însorită, în preajma casei lui Vele de la Chitca.

Pe la amiază în dreptul căsuței de la Chitca se opri o căruță trasă de doi cai înspumați. În loitrar erau așternute paie uscate și fân mirositor. Bătrânul David hățuia caii. Așezat pe patașcă, nepotul Ion nu-l slăbea din ochi pe grosomanul cu mâinile legate la spate, cu capul vârât în paiele din căruță. Apoi, bărbosul săltă din umeri, străduindu-se a se slobozi din legături, se rezemă într-o rână de fundătorea căruței, se tot întindea spre tăiușul coasei cu hreapcă să taie funia ce-i lega mâinile.

– No, Grișaca, no! Ți-a venit sorocul să dai seama în fața oamenilor și a legii! Îl zădăra Ion ca pe un animal bestial. Ești deja al nostru, no!..

...Serafim și Linela au stat la pat în spitalul de la Măndrești până peste iarnă. De răul tifosului. După ce eșiseră din spital, Linela a rămas să locuiască în satul lui Serafim, Inescar. Au reparat casa împreună și, însănătoșiți de-a binelea, lucrau amândoi la zidirea școlii din sat. Linela, de la o vreme prinse a duce dorul lui Valentin, iubitul ei și prietenul lui Serafim, de la care nu avea nici o veste. Plecase la război, dar trecuse un an de la încheierea bătăliei și el nu se

mai întorcea. I se uscaseră în zariștea timpului toate speranțele și se liniștea cu schimbările ce veneau de la sine. Erau vremi grele, se sfârșise foamea și, la îndemnul lui Serafim, sătenii începuseră să construiască podul peste râu. Înainte de război oamenii ieșeau în largul câmpiei să lucreze ogoarele peste râu, trecând pe podul de lemn, dar apele din ultimii ani îl rupseră, distrugându-l și acuma pe tot întinsul șesului creșteau tufe de trandafir sălbatic. Linela, Serafim, ca și ceilalți, cărau cărămizile pe șantier cu tamaralele în spate. Până în primăvară, când s-au topit zăpezile, fu dată în folosință și calea ferată care venea dinspre Luceferi și ducea spre Dunăre, la Cartal. Curând, eșalon după eșalon, staționau în halta Inescarului, ca după un mic răgaz, să plece mai departe, în zariștea câmpiei trandafirilor sălbatici.

Seara, rupți de oboseală, se așezau amândoi pe malul priporos al râului și multă vreme urmăreau în tăcere înălțimile înstelate ale cerului, depărtările câmpiei de dincolo de ghioluri, de unde adia miros îmbătător de trandafir. Cândva pe câmpia ceea creșteau livezi, podgorii. Acuma numai trandafirii mai păstrau frumusețea locului...

Serafim era absorbit de proiectul său. Nopti în șir își frământa mintea asupra schițelor, iar Linela, care dormea de-o parte, în căsoaia de la poartă, singură, abătută cu gândul la dragostea frântă de război, la pelicanii de pe malul Dunării, la Valentin, ofta necăjită și disperată. Se făcuse mai drăguță. Urmele bolii se șterseră de pe față. După tunsura brebenel din timpul maladiei, părul acum îi crescuse într-o găță mare și deasă. Bujorii din obraji și tinerețea din priviri o făceau să pară mult mai tânără decât Serafim, care avea mereu o înfățișare obosită și preocupată. Sătenii aveau impresia, când îi vedeau alături, că pe drum merge tata și fiica.

– De-aș avea și eu o fată, ca Linela, să prietenesc, atunci aș socoti cu adevărat că omul poate fi fericit, zise într-o zi zidarul Nicolae, un băiat în tunică militară, cu cicatrice pe mâini și obraz, deschis la vorbă. La auzul acestor cuvinte o săgetare de gelozie îi împunse undeva în adânc inima. Și atunci Serafim își zise: „Terminăm construcția podului și îmi iau inima în dinți... Valentin, Dumnezeu să-l ierte, și să fiu iertat și eu... Mă însor cu Linela!”

– La nunta noastră vor înflori trandafirii? făcu fata naivă, când el cuteză să-i ceară mâna. Am să fiu mireasă. În loc de vâl am să-mi pun pe frunte coroană de flori vii. Nunta mea are să pară o poveste de frumusețe după un trecut plin de chin și necaz.

Când cerca să afle dacă ea îl acceptă sau ba pe Valentin, Linela îi răspundea doar printr-o tăcere visătoare, amestecată cu nostalgie. Ambii trăiau mai mult cu nădejdea. Într-o zi, când el dori totuși să afle dacă podul zămislit de dânsul este pe placul ei, fata zise cu o mină de regret:

– Pare a fi totul gândit bine, dar am impresia că gândurilor tale nu le ajunge tinerețe, zbor, învățătură. Înțelegi? Învățătură...

„Războiul poate să pună capăt la toate într-o clipă, rezervându-ne fiecăruia în parte crucea lui, dar pacea lasă totdeauna loc pentru alte gânduri, mai ingenioase

măine decât azi”. În sinea lui se mira, repetând cuvintele Linelei: „Învățătură! Oare drumurile ce le-am cutreierat atâta vreme nu-mi sunt destulă învățătură?..”

– Calea vieții noastre a fost întreruptă pentru o habă de război, dar ea, calea, abia începe și n-are să se termine așa, dintr-odată, continuă meditațiile Linela. Azi sau mâine, deoarece s-au terminat căile vechi și curând avem a le începe pe cele noi, vom sădi doi copăcei. În largul câmpiei, dragul meu Serafim...

„Învățătură! surâse iarăși Serafim în sinea lui, când sădise câțiva copăcei în ograda pustie până atunci. Vasăzică, avem și noi un drum veșnic, aidoma stelelor? Asta e... Dar câte drumuri o fi pe lumea asta? Oricare drum nou te pune la încercare grea: drumul destinului, al râurilor, câmpiilor, florilor, al dragostei, drumul învățaturii... Straniu, cât timp a trebuit ca să ajung la drumul cel nou al pătimirilor? O viață întreagă..”

În tumultul schimbărilor și Serafim cerca să șteargă din memorie necazurile trecutului. Era ferm convins că amicul Valentin a căzut în lupte undeva departe de meleagurile natale, că drumurile destinului său s-au contopit cu veșnicia înainte de vreme. Și Serafim era obligat să-și găsească adevăratul rost al vieții lui, ca să ducă spre acea veșnicie și amintirea despre Valentin. Trimise deja cuvânt bătrânului David să vină duminică la nunta lui, cu lăutari. Arvoni, din puținul agonisit, conocari, vornicei, druște și toatele erau cuprinse de forfota pregătirilor, pe potriva timpului.

– Au înflorit trandafirii, Linela! îi zise dânsul, cu câteva zile înainte de ziua căsniciei. Ne-așteaptă în larg câmpia trandafirilor sălbatici...

Și totuși trebui să se întâmple imprevizibilul. La numai două zile până la nuntă, de la Cartal, Linela primi o epistolă. Era de la Valentin. Se întoarse din război schilod, fără ambele picioare... Zace pironit la pat și mereu – ziua și noaptea – cheamă numele fetei dragi, să-i vină în ajutor...

Reciti răvașul poate sute de ori, în cele câteva zile, furișându-se să n-o zapcească Serafim și stropind rândurile cu lacrimi. Până sosi ziua de duminică, ziua nunții...

– Plecăm în largul câmpiei, Linela? Trandafirii ne așteaptă să ne felicite cu povestea nunții noastre.

De când era Inescarul, tinerii însurați, în ajunul nunții, obișnuiau să treacă râul și să întâlnească prima zi de viață comună în largul câmpiei. În verdele ei își semănau culorile florile. Vântulețul zmulgea petalele și, jucându-se cu ele, le ducea până la apa tulbure a râului. Linela voia să pară fericită, dar ochii ei trădau o tristețe mută. Prindea petale roz, sângerii în palme, le săruta, apoi le arunca în vânt, ca să zboare, să se spulbere. O tângă apăsătoare îi sfășia totuși pieptul.

– Serafime, Serafime... șopteau buzele ei printre sărutările usturătoare ale bărbatului. Așteptările-i fură lungi și dezamăgitoare... Bărbatul se dovedi neputincios să-i dăruie clipa de patimă fierbinte, pe care o aștepta trupul ei tânăr și mlădios. Nopti întregi, proiectând castelul celei mai fericite clipe, Serafim nu se gândi ni-

ciodată la consecințele războiului. Acum își dă seama că în tot acest răstimp nu simți vreodată să-i străbată trupul fiorul subconștientului. Dar nu-și făcea griji, căci din noaptea ceea, când o duse pe Linela în brațe, rănită, nu a mai strâns la piept vreo fată.

Acum încerca din răspuțuri să ascundă trauma adâncă ce i-o lăsase războiul în suflet și trup, scrijelându-i toată ființa, tinerețea cu toată dulceața ei. Probabil secătuisese încă în ziua când a fost rănit grav ultima dată și fu trimis la vatră...

Iar fata îl chema, îl chema... El o asculta tăcut, zâmbind rușinat că nu mai este bărbat. Îl stinghereau mâinile ei cu două degete însângerate – împletind o coroană din ramurile ghimpoase de trandafir, care urma în seara ceea să le lege soarta, viitorul, se înghimpase din neatenție...

Dar până la urmă chemările ei rămăneau surde și neogoite. Florile începură a se scutura și petalele cădeau de-a valma în colbul drumului. Pe cerul înserat tremurau nedumerite stelele. În ograda lor sosiseră deja lăutarii, bătrânul David îi aștepta să se întoarcă din largul câmpiei. Se înfiripase calea unei veselii prevestitoare de nuntă mare și frumoasă, de nuntă cum nu mai fusese prin locul acela încă din ajunul războiului.

Și nu era vreme pentru nuntit, căci în largul câmpiei se scuturau trandafirii. Numai Serafim nu-și găsea astâmpăr, căutând, printre cuvintele de regret, o cale de justificare a unui nou și crud adevăr, decoperit acum, în largul câmpiei trandafirilor sălbatici. Care-i adevărul, unde-i dreptatea?..

Linela îi asculta vorbele, îi mângâia răsuflarea, chemându-l cu inima și sufletul să admire câmpia înflorită. În acele clipe era decisă ca să rămână la el, să uite cu desăvârșire tot ce-a fost odată – promisiunile date băiatului drag, așteptările, chipul iubitului care nu se mai întorsese din focul bătăliilor... Se decisese să-i fie credincioasă și fidelă bărbatului care i-a salvat viața și care a încălzit-o în tot acest răstimp cu raze calde de omenie.

– Nunta noastră nu mai are culorile unei istorii de poveste, îngână într-un târziu Linela cu ochii în lacrimi.

– Seara e liniștită, plâpândă. Stele-s multe și frumoase, ca și atunci, în calea noastră, ce o străbateam de la gară spre casa astâmpărului...

– Stele-dragănele, făcu fata cu tristețe. Vorbești așa de parcă-am fi cei mai fericiți de pe fața pământului.

– Păi nu suntem? zise Serafim și se miră, descoperind că se întreabă mai mult pe sine însuși. Copacii noștri din ogradă, deși încă fragezi, dar au prins la putere primăvara, au slobozit rădăcini și seva pământului le-a dat frunze. La anul vor înflori și vor da rod. Vorbea mai mult pentru sine, încercând să spulbere realitatea crudă pe care o descoperi aici, în largul câmpiei. E pace, e liniște, Linela. Am să merg la orice sacrificii, numai să te fac fericită alături de mine, Linela mea.

– Tu vrei fericirea mea cu adevărat? îl fixă de-odată cu priviri hotărâte, de parcă punea la îndoială sinceritatea lui.

– Ești unica mea speranță pentru care mai are rost să trăiesc, Linela... Și sunt gata să fac orice pentru tine...

– Să-mi îndeplinești oricare dorință? se îndârji fata.

– Oricare!..

– Chiar și imposibilul?

– Chiar și imposibilul...

– Atunci... lasă-mă să plec la Cartal. La fântâna cu cumpăna înaltă, din poarta cu două lebede, la Dunărea albastră, la pelicanii din deltă. La dânsul, la Valentin...

Și fără să mai aștepte consimțământul lui, o zbughi spre halta în care puflăia un tren de rută lungă, lăsându-l cu nedumerirea scrisă pe chip, cu brațele întinse în gol, și cu o nouă rană, adâncă, în suflet... Se gândi să fugă în urma ei, să o ajungă, dar ceva îl ținea locului, de parcă slobozise rădăcini. Dar nici aici, în largul câmpiei înflorite, singur nu mai putea să rămână..

“Unu, doi, trei, patru...”

De acolo, din fereastra vagonului, fata îi flutura cu vălul alb, în semn de rămas bun, în semn de pace între ei. Serafim, ajuns în sfârșit în mijlocul drumului, cu picioarele înfipite în colb, ca și atunci când aștepta lângă copacul uscat din vârful dealului, vlăguit și pustiit, urmări nourașul de fum albicios, lăsat în haltă, apoi nulișă neagră a garniturii, până dispăru, șerpuind printre dealuri. O steluță năzdrăvană, răzbătând în clipa ceea prin nourașul alburii, îi surădea, solitară, din țării.

Rămase singur cu propriul său destin, cu propriile dureri. Simți, ca atunci, că-i lunecă pământul sub picioare și gândurile năvăleau încâlcite la poarta creierului. “Iată care-i taina vieții noastre. Prea departe de noi sunt deocamdată stelele... Tot ce poate fi cu temei și adevărat în lumea noastră se află aici, pe pământ...” Și surâse îndurerat.

“Unu, doi, trei, patru...”

“Poți rupe câți dorești – acești trandafiri, plini de tandrețe și cu ghimpi, dar nu poți culege nici o stea din cer. Oricât ai dori... Cum poți face un pod frumos peste râu, spre această câmpie de trandafiri sălbatici, dar nu poți face o scară spre țăriile necuprinsului... Dar poate că...”

Undeva, între conștient și neștiință, un glas străin și dulce îi vorbea în depărtări ceva neclar, despre elan tineresc, despre învățătură, despre un pod de vise și o împărăție de stele deasupra unei câmpii de trandafiri de un roșu sângieriu, cu ghimpi.

Bărbatul mai făcu vreo câțiva pași, apoi, trecându-și mâna peste fruntea înferbântată, se opri. Luat cu gândurile, nici nu văzu când trecu podul. Privi îndărăt și surâse, încordându-și mușchii feței asudate. Puse mâna streășină la ochi, urmări câmpia nemărginită de pe cealaltă parte de râu, podul cu ghirlandele ce-și reflectau luminile în apă, satul cufundat în verdeața proaspătă a verii și făcu un gest a mirare. Urcă dealul spre geana pădurii și mai privi o dată de pe creasta lui căsuțele satului adunate pe malul șerpuitor. Desfăcu brațele, năzuind să cuprindă pământul cu toate bucuriile și patimile lui, dar în clipa următoare auzi un foșnet

ușor de vreascuri uscate. Din desişul codrului la luminiş, chiar în spatele lui, se opri o căprioară. Îl urmări câteva clipe curioasă, apoi, parcă înţelegând că omul nu are armă şi nu o ameninţă nici o primejdie, începu să pască liniştită în zăriştea asfinţitului.

Pleca la oraş. Să înveţe. Îşi descoperi capul în amintirea celor care nu s-au întors din măcelul mondial al omenirii şi se încăpăţină să mai treacă o cale – grea şi anevoioasă, poate mai grea decât drumurile războiului spre pace – cale spre veşnicie. „Oricât ar fi de aspre măcelurile, oricât de salvatoare ar fi zilele de azi şi de mâine, pentru o căprioară, pentru o iubire, pentru un om dornic de-a aduce bucurie oamenilor, calea cea mai potrivită este neastâmpărul, zbuciumul. Şi dacă el nu se stinge, ca flăcările unui rug şi luciul stelelor, odată cu revărsarea zorilor, înseamnă că în tot ce mişcă şi răsuflă există visul veşnic al drumurilor spre ceea ce căutăm şi sperăm, spre veşnicie. Altfel cum ar exista viaţă?!”

“Unu, doi, trei , patru...”

BĂTĂLIA COCOȘILOR

La Andijan, terasa unde aveau loc lupte de cocoși era considerată cel mai animat punct al oraşului. Aici se puneau pariuri crâncene, mize impunătoare, martori fiind copiii străzii care făceau servicii boşilor ce contau pe victoria cocoşului favorit. Orice izbândă aducea stăpânului sume mari de bani, dar mai ales autoritate în lumea interlopă. În Valea Fergana un cocoş de luptă se creşte şi se dresază ani în şir. Cine deprindea măiestria dresării putea ajunge victorios nu numai la competiţiile orăşeneşti, dar să-şi încerce puterile şi la Toşkent, unde sumele dobânzilor deveneau astronomice. Aksacalii nu în zadar glumeau că aici banii se „măsoară” nu la număr, ci în kilometri.

De mici, kembohol bollalar, ceea ce aici înseamnă copiii străzii, visau să aibă un pintenog pentru bătlîi, care le-ar aduce glorie. În mahalaua de jos, adumbrită de verdeaţa smochinilor şi caişilor, începu să-şi câştige tot mai multă autoritate tânărul Dâlşot, un adolescent smolit, cu părul creţ şi priviri naive. Despre **kembohol bollalar** la Andijan se spunea că tatăl le este cerul, iar mumă strada. Dâlşot îl mai avea pe bunicul Nabakea, mereu sprijinit în toiag, care, văzându-l că se ridică flăcăuandru, îi dăruia un cocoş pe care se şi apucă să-l dresaze. Cu o barbă albă, rară, ce semăna mai mult cu un caier ordonat, în dopî, ceapan închis cu balboh, bătrânul strălucea de înţelepciune. Cocoşelul de bătaie, adus de la târgul din Oş, avea pene sure, gâtul gol, mare, ochi cu sclipiri sălbatice şi picioare lungi, puternice, asemănându-se mai mult cu un struţ african. La scurt timp pasărea lui Dâlşot fu scoasă pe arenă. Bunicul îl deprinsese pe cocoş să-şi istovească de puteri rivalul, să pareze atacurile, iar în momentul decisiv, printr-o lovitură fulgerătoare cu ciocul, să-şi răpună adversarul ori să-l silească, de cele mai dese ori, să părăsească arena. Acest joc de hazard avea o lege strictă: dacă pasărea părăsea arena înainte

de vreme, stăpânul se acoperea de rușine, iar carnea ei era servită numai câinilor.

Dresând cocoșul, Nabakea îl învăța pe nepot cum să se comporte în timpul antrenamentelor și luptelor. Construisese în grădina lor un scripete, niște instalații speciale din scânduri, cu funii și sârme, ca mai toată ziua pintenogul să fie silit a însuși comenzile și îndemnurile. Când li se sfârșeau banii, nepotul pleca la abatorul orășenesc, la Ulukbek, amicul bunicului, care-i da măruntaie de bovină să hrănească cocoșul. Numai așa poate deveni un pintenog puternic și sălbatic în bătlaii.

– E dibaci cocoșelul, zise într-o zi bunicul, întorcându-se de la rugăciuni la geamie. Dac-o să ne ajute Allah, o să-ți ducă slava departe.

– Pare a fi c-am fricos uneori, își dădu cu părerea Dâlșot. Ar fi bine să-l deprindem a se bate cu săbiuțele.

– Nu te grăbi. Deprinde-l cu vacarmul din jurul teraselor și fii precaut. Dacă vor afla despre el mafiotii din Toșkent...

Chiar de la primele victorii Dâlșot puneă tot câștigul la dispoziția semenilor săi: cumpăra orez, carne de berbecuț pentru pilaf; făcea rost la negru de puțină marijuană, pe care o fumau dintr-o țigară, pe rând, în timpul sindrofiilor. Mai totdeauna aveau grijă să mai rezerveze bani și pentru aventuri nupțiale. La hotelul „Andidjon” din centrul urbei făceau naveta duduie din Ucraina, care își vindeau trupul pentru sume iluzorii, indiferent cine plătește. Prostituația și adulterul la Andijan era un lucru obișnuit și copiii străzii puneau mână de la mână pentru a îndulci cu câteva clipe, prin rotație, pe câteși-unul-doi dintre semenii lor.

* * *

La Andijan familiile, de regulă, sunt numeroase și castele de rudenie trec în clanuri cu influență, având din moși-strămoși o pondere și răspândire clară. Apariția lui Dâlșot era un eveniment ce tulbura nițel tradițiile marilor potentati din lumea mondenă, dar și a beyilor din lumea interlopă. Bătrânul simțea că nepotul cu timpul poate rămâne fără de sprijin, dar se liniștea cu gândul că pintenogul nu va deveni favorit, decât numai la Andijan. Dâlșot parcă cimenta în jurul lui toți copleșii din mahalaua de jos, ba chiar din întreg orașul. Era modest, docil când i se încredința vreo misiune de mediere. Diferitele clanuri se străduiau să-l aibă de partea lor, dar băiatul rămânea fidel ciracilor din piața Andijanului. Mergea des la mormântul părinților, care i se stinseseră tineri de tot în împrejurări miraculoase, la piața din Namangan, unde vindeau rodii. Înainte de-a intra în cimitir, împreună cu camarazii lui își spălau mâinile, dinții, fața, precum e obișnuit la Andijan, și clipe îndelungate comemorau lângă movilițele de sub coroana piersicului pe cei trecuți din viață. Mulți nici nu știau de mormintele părinților, căci cu anii movilițele se făceau una cu pământul, iar la căpătâiul răposaților nu se obișnuiește a pune un semn cât de cât. Dar veneau laolaltă să se închine, instituind între ei o tovărășie rară și fidelă. Alături se afla mai totdeauna cocoșul mut, cu pinteni mari și ochi fulgerători. Numele lui deveni curând un simbol al vagabonzilor, care îl îmbărbătau la rândul lor în luptele de pe arenă prin strigăte asurzitoare.

Evenimentul s-a produs într-o după-amiază, când pe terasă a fost să se confrunte, contrar voinței bătrânului Nabakea, pintenogul lui Tuberghen-kirghizul și cel al lui Dâlșot. Tuberghen era campionul orașului și se considera capul cocoșilor cu simbrie. Avea trecere și la groaznicii negustori de hași și la clanurile care dictau numirea și retragerea din post a procurorului, a judecătorilor și a șefului pieței centrale. Biruind, deveni groaza pintenogilor din Andijan, ca un gladiator căruia i se permitea să-și nimicească sau să-și grațieze rivalul. Dâlșot ajunsese pe neașteptate nu numai stăpânul celui mai neîntrecut pintenog, dar și persoana a cărei nume era tot mai des pronunțat în cele mai diferite cercuri.

– E prea devreme, dragul meu, era nemulțumit bunicul. Lucrurile mari trebuie făcute încet, cu mare chibzuială. De data asta te-ai grăbit...

Vestea că la Andijan se ridică un rival serios, cum era de așteptat, ajunsese la Toșkent. La numai o săptămână, stârnind colbul drumurilor de ocol, întră în piața centrală un „Mercedes” negru, strălucitor. Frână strident, derapând pe asfalt, și din limuzină ieși Gafor, unul dintre marele autorități ale mafioților din Toșkent. Purta costum gri și cămașă verde, un lanț gros de aur pe gâtul-i părșos. N-avea urechea dreaptă, iar în cea stângă spânzura un cerceș cu piatră de diamant. Era considerat hoț în lege – aripa sa ocrotea toți delicvenții din Valea Fergana – și își avea reședința în capitală. Aflase despre pasărea lui Dâlșot și venise să vadă cu ochii lui pe cel care se infiltra în lumea interlopă fără știrea sa. Praful abia se risipi în văzduhul incandescent, când kembol bolalar, care înconjuraseră deja „Mercedesul” luxos, văzură pe proprietarul limuzinei, stăpânind trușă de curmei un lupan, gata în orice clipă să sfășie victima. Îl însoțea, ca bodyguard, Idrihon, o namilă cu mustăți încovoiate și cravată înflorată, ce se așternea ca un trotuar pe burtoiu aproape gol, care se ițea de după cămașa cu nasturii descheiați, și Mustafa Arabek, șoferul cu egretă la turban și priviri scăldate în răutate. La un semn al patronului Idrihon deschise o valiză, din care se rostogoliră la picioarele curioșilor pachete cu bani.

– Unde-i țăncanul care a stârnit cu spurcăciunea lui atâta gălăgie? Glasul lui dogit și disprețul cu care se adresă nu prevestea nimic bun. Toaia de copii nu se grăbi să-i răspundă, continuând a-l urmări plini de curiozitate copilărească. Până una alta, Idrihon, din îndemnul patronului, făcu parte dreaptă din conținutul valizei. Câțiva copii luară banii și aduseră în mijlocul semenilor bere și alte bunătăți.

– Cine-i Dâlșot? repetă întrebarea Gafor, mai domolindu-și vocea după ce înțelese că nu-i va fi chiar ușor să-i cumpere pe acești zdrențuroși murdari, dar mândri.

– Adorăm trapeze pe gratis, strecură în loc de răspuns unul mai răsărit, ronțând apatic fistaște și făcând un pas înainte. Era Dâlșot.

– Auzi, cotânganule! acum aproape că se răsti Gafor. Adu încoia biblica, să vadă cu cât aș putea-o cumpăra hrană lupanului.

– Dumitale, pare-se, n-ai venit la menajerie. Ai în față un gighit care dorește, poate, să se târguiască.

Gafor se lăsă pe bancheta din spate, slobozind portiera larg deschisă. Un tic nervos îi săgetă tâmpla stângă și păru a se grăbi să-și scoată din buzunar narghileaua. Lupanul se lungi la picioarele lui, mârâind.

– Cât ai vrea să-ți plătesc? rânji el, slobozind fumul în cercuri.

– N-ar încăpea în valiza dumitale.

Gafor înțepeni la răspunsul obraznic al băiatului. Idrihon căscă gura, dând semne de nerăbdare.

– Atât? privi Gafor chiorâș, dar încă plin de trufie.

– Pintenogul meu nu se vinde, zise Dâlșot după o pauză. Dar cum ești oaspete în orașul nostru, trebuie să știi că la Andijan musafirul e un cult. Vino la chindie pe terasa din piața centrală. Cocoșul meu se bate cu al amicului Durdi. Vă mulțumim de servirea ce ne-ați făcut-o. Și... adunați-vă paralele, că se murdăresc...

– Ridică banii tu, țâncanule! se răsti Idrihon, dezvelindu-și hangerul de la șold. Dacă mai încerci să vorbești așa cu excelența sa, te papă lupanul cu tot cu borheie.

– Bine, făcu docil Dâlșot. Copiii trebuie să asculte pe cei mari. Apoi adună cuminte banii în valiză și o întinse stăpânului. Gafor aruncă valiza în mașină și curând „Mercedesul” dispăru într-un nor de praf, nu înainte ca Idrihon să-l amenințe:

– Când o fi nevoie, o să ne joci cum vom cânta noi.

* * *

Către chindie, piața centrală de la Andijan ajungea epicentrul orașului. În toate colțurile ei numai dughene și tarabe, numai larmă și haine pestrițe. La margine, nu departe de intrare, se îmbulzeau femei cu feregele albe, care se descopereau doar când vindeau tiubiteici, tichiile tradiționale ale uzbekilor. La câțiva metri de ele își desfăceau tarabele vânzătorii de ceapane și tușacuri, iar peste tot domnea un miros plăcut de arome variate. Culorile pânzeturilor – tot atât de multe și frumoase în lumina soarelui ca și fețele minunatului popor uzbek! Apoi urmau negustorii de piei, de măhuri și tinichigii. Aici se concentrau multe discuții de afaceri, iar ca mediatori erau de cele mai multe ori kemboholl bollalar, care fie că cerșeau, fie că vindeau fel de fel mărunțișuri. Aici se făcea politică, aici se discuta prețurile, aici se măsura etalonul vieții din întreaga Vale Fergana. Nu departe de ieșirea din piață, într-un colț dosit se făcea o mică piețișoară de pui-cocoși, care puteau fi cumpărați spre a fi dresați pentru arenele de luptă. La ieșirea cealaltă din piață, înșiruiți de o parte și de alta a drumului, își desfăceau marfa olarii, meșteșugarii de tandăruri – cuptoare de copt lipii. Pe străzile orașului, la fiecare colț, copiii vând struguri, cumâș și fel de fel de citrice uscate.

Dâlșot i-a povestit bunicului cu sufletul la gură despre confruntarea cu Gafor. Bunicul smârci supărat:

– O s-avem de la el surprize. Păzea! Dar să mergem la piață.

La terasă în acea duminică se adună lume multă. Poliția interzicea luptele de

cocoși, ca și oricare joc de hazard, dar interesul era mare, încât apărătorii ordinii publice se camuflau în civil, iar procurorul general, judecătorii asistau și ei, amestecați printre suporterii, în ceapane și tiubiteici. Iar în jur, ca de obicei, muzicanții cântau din surle și loveau iscusit dairelele și tumbelkiurile. Câte un bufon sau un jongler, cu o nuia mare în mâini, își menținea echilibrul pășind pe funie. Lupta se anunțase cu cele mai mari mize, iar acolo unde miroase a mulți bani interesul este și el mare. Mulțimea se scindase în două tabere. Stăpânii din umbră ai primei tabere erau chiar procurorul orașului și judecătorii. Tot ei au pus cele mai mari sume pentru victoria lui Durdi. În tabăra adversă mizele le puneau șeful anchetei și de comisarul de poliție. Ambii se gândeau că acest copilandru le cam ieșea din calcul. Cocoșul lui Dâlșot crescuse o pasăre mândră, neînfricăată. Iscusița lui, chiar din primele clipe, uimea nu numai mulțimea de gură-cască, dar și pe cei mai temerari cunoscători ai luptelor de cocoși. Dar lupta dintre cei doi rivali s-a încheiat foarte repede. Pintenogul lui Dâlșot îl zdrobi pe rivalul său numai dintr-o lovitură de plisc, lipsindu-l de un ochi și făcându-l să părăsească arena înainte de vremea stabilită.

Dâlșot deveni vestit și... bogat. Nu mai era docil ca înainte și chivernisit cu banii. Parte din sumele câștigate se strecurau chiar printre cordoanele de temniceri spre delicvenții de după zidurile penitenciarului municipal, asigurându-i cu multe din cele necesare, iar parte le-o dădea ca mai înainte semenilor lui nevoiași. Autoritatea sa creștea amenințător în toate păturile sociale, iar mahalaua de jos îl avea drept adevărat bey, lucru care nu prea convenea oamenilor legii. Dacă se auzea vreun zvon cu amenințări asupra lui Dâlșot din partea autorităților „subterane”, se făceau a nu le înțelege. Nu le convenea deloc văzând că tot mai multă lume necăjită și săracă, întâlnindu-l, făceau în direcția lui îndelungi temenele.

Iar la Toșkent Gafor fuma la narghilea și răsfoia în memorie întâlnirea cu bătrânul Nabakea.

– E musai să te mai căpătuiești și cu această pasăre care aduce satisfacție ne-poțelului? Încercă atunci să-l ia cu binișorul bătrânul.

– Cu banii care vi-i propun i-asiguri viitorul, pufni Gafor.

– Nu banii fericesc omul, băiete. Copiii au nevoie de-o mângâiere. *Hudo gheaș-ciur!*

* * *

La Andijan spiritele continuau să fie încinse. Cărdășia stâlpilor justiției cu elefanții din lumea delicventă era cunoscută guvernanților de toate rangurile, dar nu deranja pe nimeni, căci tot ea asigura șederea lor în cele mai moi fotolii, iar la mijloc mai erau și niște tradiții: autoritățile criniturilor dobândite pe diverse căi. O mare influență la situația edililor Andijanului la acea vreme putea să exercite, desigur, Gafor. Cocoșii lui, vreo zece, erau deopotrivă de puternici, sălbatici în luptă, încât nici nu știa pe care să-l arunce uneori în bătlăii. Știrile frecvente despre rivalul de la

Andijan îl iritau. Sporise și numărul celor din anturajul său care începură să-i scoată ochii de ce nu-și pune pintenogul față în față cu cel al bastardului din Andijan. Ajiotajul ajunsese să provoace de vreo câteva ori încăierări clandestine între grupările delivente din Toșkent, cu vărsări de sânge. Se ajunsese până la aceea că organele de drept i-au dat de înțeles – dacă și se va decide o bătălie decisivă a cocoșilor, ea poate să aibă loc oriunde, numai nu în preajma bazarului din Toșkent, socotit și el centrul lumii.

Toate erau în socoteala lui Gafor, cu excepția faptului că pintenogul-favorit nu accepta nici o arenă de luptă dacă alături de el nu era prezent stăpânul Dâlșot. Se obișnuise acum să lupte și cu săbiuțele. Rănile căpătate în lupte bătrânul Nabakea i le vindeca cu zamă de cânepă. Cu plisc ca de vultur, în ochi i se aprindeau scilipiri sălbatic de îndată ce ieșea în arenă. Nu scotea un sunet, nici de furie, nici de durere chiar și în cele mai crâncene momente de bătălie. Își doboră dușmanul calm și aproape în tăcere, sporindu-și și mai mult faima. Dar pe cât de sălbatic era în competiții, pe atât era de prietenos cu semenii lui Dâlșot. Dacă-l îngrădea prea mult în cotețul lui, făcea salturi enorme și nu zăbavă stăpânul se pomenea cu el alături. Băiatul nu se mânîia tare – devenise nespuse de întrebare. Tot mai insistent era chemat la stațiunea *Arslan Bob*, unde se adunau vilegiaturiști din toate colțurile lumii și unde se câștigau bani mulți. Și totuși cei de la Toșkent nu se puteau împăca cu noua rivalitate a Andijanului...

Într-o seară de august lângă hotelul “Andidjon” staționară trei limuzine luxoase. Dâlșot fu chemat printr-un curier... Nici nu reuși să cotească în strada largă, că fu răpit cu tot cu pintenogul său, aproape din goana limuzinelor, care se îndreptară cu o viteză nebună spre aeroport. Peste o oră și jumătate era în fața lui Gafor, la Toșkent.

– O să ieși pe-arenă, dar pasărea ta trebuie să piardă...

– *Tarapul** (cocoș de luptă) meu nu știe să piardă, răspunse îndrăzneț flăcăul.

– Să nu-i mai prinzi săbiuțe la gheare, îl avertiză Gafor. E unica favoare pe care ți-o pot face.

– Chiar de-aș vrea să-l înarmez, n-aș putea. Săbiuțele lui au rămas la Andijan, zise Dâlșot.

Lupta urma să aibă loc a doua zi. Băiatul a mas până în zori într-o încăpere plină de păianjeni colbăiți, ploșnițe și căpușe, pe o saltea slinoasă, străjuit de mândrul său cocoș.

Bătălia se dădu pe o terasă improvizată din vecinătatea turnului de televiziune. Era un năduf teribil. Publicul părea exaltat și foarte agitat de ritmul tumbelkiurilor, dairelelor, surlor... Gafor, într-un costum negru cu fir aurit și lampasuri, rânjea excitat, dar pe chipul lui se citea o doză de nervozitate. Pe degetele-i groase luceau inele mari, scumpe. Huiduieli și fluierături asurzitoare încurajau păsările încă înainte să fi început lupta. Cocoșul lui Gafor era cu penetul sidefiu, pe alocuri zburlit și rebel. Lupanul, cu doi dinți de aur, având botniță, mereu se smucea din legătoare. Stăpânul l-a ținut câteva zile flămând și acuma se izbea, știind că una din păsări după

bătălie va fi prada lui. Urletul animalului înspăimânta auzul și asmuțea mai abilit publicul. Gafor trecea cu priviri disprețuitoare peste bufonii în costume colorate, jonglerii ce dansau pe funia întinsă deasupra terasei, peste mulțimea ce savura dinainte actul sfâșierii. Lupanul lui va sfârteca spectaculos această cobaie provincială. „Mai greu va fi cu Țâncanul de Dâlșot”, gândea în sinea lui tâlharul. Dâlșot se arăta calm, netezindu-și pintenogul pe care nici nu avuse posibilitate să-l hrănească. Mai spre începutul luptei, secundanții se apropiară de el și-l întrebară dacă este gata să-și avânte voinicul în luptă.

– Care-i onorariul? făcu băiatul tot atât de calm, dar cu glas tare. Amicul vostru (și arată către Gafor) m-a răpit și acuma vrea să câștige, cu vicleșuguri.

Primele rânduri prinseră a-l huidui pa Gafor, acuzându-l prin gesticulări furioase. Printre mulțime Dâlșot recunoscu fețele procurorului și judecătorului din Andijan și băiatul prinse și mai mult la curaj.

– Iar acuma, continua Dâlșot, deoarece Gafor m-a făcut ostatic, în numele kembohol bollalar de la Toșkent, condițiile remunerării le voi dicta eu.

Indrăzneala flăcăului îi lăsă trăsniți și derutați pe secundanți.

– Ce vrei, mucegaiule? crișcă unul dintre ei.

– Vreau, ca în caz de victorie, copiii străzii de-aici să primească un milion de dolari. Iar pentru că Gafor a recurs la mișelie, suma se dublează. „Mercedesul” va deveni și el proprietatea kembohol bollalar de la Andijan...

Mulțimea mai întâi muți, apoi peste mesele lungi pline cu lămâi, portocale, rodii, smochine, nuci și alte bunătățuri se revarsă un val de aplauze. Idrihon și ceilalți adepți ai lui Gafor încruntară privirile, până când unul dintre ei potrivea să-l dea la socoteală:

– Tu, de ce nu garantezi miza?

– În afară că sunteți obraznici, dragii mei gighiți, mai sunteți și neînțelepți. Eu cer ceea ce-am zis, iar în caz dacă pierde tarapul meu, miza o vor plăti oamenii de la Andijan pe care-i aveți în tribune.

Spectatorii, reluară vacarmul fluierăturilor, de astă dată în susținerea băiatului, ghicindu-i pe cei doi de la Andijan și potrivit că anume ei au pariat clandestin cu Gafor.

– Bine, condițiile se vor respecta, căzu de-acord Gafor, stăvilind spiritele incandescente ale tribunelor.

– Ba! nu se lăsă băiatul, zâmbind încurajat. Banii și cheia de la „Mercedes” – în centrul arenei. Altfel cocoșul meu n-o să lupte.

Tâlharul n-avu încotro. În terasă, pe o tavă, fuseseră aduși banii, iar cheile mașinii transmise secundanților, doi burtoși în vârstă, cu tiubiteici colorate, cusute cu fir aurit pe creștet. Dâlșot trase cu coada ochiului la movilița de bani nou-nouți, care, în pachete, acum erau numărați sub privirile încordate și lacome ale mulțimii de gură-cască.

Începu bătaia. Cocoșul lui Gafor era puternic, dârz, dar Dâlșot observă că din

cauza că era masiv, mișcările îi erau cam greoaie. Pliscul pintenogului său lovea ca o săgeată în gâtul gol al rivalului, însângărându-l, apoi se retrăgea dibaci pentru a evita loviturile ghearelor îmbrăcate cu săbiuțe. Tarapul lui Gafor se apăra cu aripile grele și de câteva ori atinsese cu săbiuțele ascuțite ca briciul pintenii rivalului. Pentru prima oară pintenogul lui Dâlșot slobozi un cârâit de nemulțumire când simți cum peste colbul terasei, se scurg șuvițe de sânge...

Lupta egală dura deja de câteva ore. Mulțimea obosită dorea ca unul din cocoși să cedeze. Mai proaspăt părea a fi cocoșul lui Gafor, și acesta, înfoindu-și pieptul, aștepta să fie foarte curând declarat învingător. Gafor nu se reținu să-și anunțe gașca:

– La Andijan i-am propus bani fabuloși, iar el, canalia, nu numai că nimicește un cocoș atât de iscusit, dar se va mai întoarce acasă cu sărăcia în sac...

Creasta însângărată semăna cu un coif deformat, iar solzii picioarelor murdare nu mai străluceau la soare. Lui Dâlșot i se făcu milă de pintenogul său, dar simți că și rivalul, gigantic, e sleit de puteri.

– Hai, frățâne, nu te da bătut!.. Ori învingem, ori... De-aici nici Allah nu ne scapă...

Într-un tron, la o margine a terasei, cu doi bărbați din spate care-i făceau răcoare cu evantaiele, Gafor strecură către cei doi demnitari de la Andijan din tribune:

– Să vedeți cum va papă curând lupanul meu.

Dâlșot era singur-singurel. Publicul nu mai ținea cu el. Își aminti o vânătoare de bizoni africani văzută la televizor. Hăituiți de tigri, după ce erau răpuși și devorați, resturile hoiturilor erau târate de hiene. Era o scenă lugubră și el simți cum fiori de gheață îl strâng din spate. Își netezi fruntea și șopti:

– Mai îndrăzneț, frățâne! Fii prudent! Acum trebuie să te descurci singur... Singur... Atâta îi mai spuse.

Deodată, spre surprinderea tuturor, pintenogul lui Dâlșot deveni cu mult mai prudent. Para cu dibăcie orice încercare a rivalului de a-l lovi cu săbiuțele. Așa îl mătăhăi până spre amurg, când publicul, de plictiseală, nu mai fluiera. Pintenogul lui Gafor începu să dea semne de surmenare. Cocoșul lui Dâlșot, viclean, tot atunci își înteeți salturile, țintind cu pliscul ochii. O săgetare fulgerătoare îi scoase un ochi, și pe terasa plină de noroi amestecat cu găinaț, țâșni șuvoi sângele. Orbit, pintenogul lui Gafor începu să-și piardă orientarea. Arena învie, când dintr-o dată cocoșul lui Dâlșot, făcând ultimele efortări, realizează un salt enorm și căzu cu toată greutatea peste beregata rivalului, prinzându-i-o strâns în gheare. Corpul masiv se răsturnă răpus și de propria-i greutate – cocoșul lui Gafor se zbătea în agonia morții. Pasărea doborâtă întinse gâtul; ghearele ridicate, în convulsii tot mai rare, se strânsă încet, semn că își dădea duhul. Publicul înfierbântat striga să fie slobozit lupanul din curmeiul stăpânului. Secundanții siliră cocoșul lui Dâlșot să se astâmpere lângă stăpân și cu o antingere de mână către el îl declarară victorios. Lupanul, slobozit, în sfârșit, pe arenă, își înfipse colții în corpul neînsuflețit, dar încă fierbinte al pasării și o tăbărci jos. Începu să o sfâșie lacom, mărâind înfuriat, ferindu-se de săbiuțele însângerate.

Flămânzit prea tare, spectacolul nu avu farmecul așteptat de Gafor.

– Idrihon, transmite-i „Mercedesul”, rosti cu voce stinsă Gafor. Și banii. Și să plece... Să se ducă acasă! Să se ducă...

Dâlșot surprinse un gest al mâinii inelate, amenințând parcă ceva și pe cineva. Huiduielile și fluierăturile păreau nesfârșite. Băiatul rămase oarecum stingherit, înconjurat de copiii străzii din localitate, care-și primeau cota promisă, în umbra terasei cuprinse de mrejele amurgului...

* * *

Deja a patra săptămână copiii străzii la Andijan erau în derută. Nu aveau nici o știre despre Dâlșot. Numai bunicul Nabakea începu să-și dea seama că nepotul se prea poate să nu fi ajuns atunci la hotel. Presimțirile lui de mai demult trecură acum într-o teamă de fatalitate. Se căina că nu l-a învățat pe nepot la vreme că victoriile sunt cu primejdie, și nu rareori se plătesc scump. Acum, dacă trecuse luna și nepotului i se pierduse urma, bătrânul adună copiii străzii, și le spuse, adresându-se mai mult lui Numan Tașmatov, cel mai chipeș și îndrăzneț gighit dintre toți:

– Am fost cu declarație la procuror. „N-a trebuit să-l caute pe dracul cu pasărea lui” mi-a zis... Apoi vorbi către toți kembohol bollalar: Cred că-i treaba lui Gafor. Voi trebuie să-l găsiți pe Dâlșot. Viu ori mort... Și după o pauză lungă, adăugă cu glas stins: Nu pot să vă dau mai mult nici bani, nici sfaturi. Decât să vă urez: Sub steaua lui Allah!

– Besmilea Rahman Arahim! duseră toți mâinile în semn de rugăciune, gata de plecare.

La gara Andijan se adunase o droaie întreagă. Fără a da ascultare celor mai mari, s-au aruncat prin vagoane și au plecat spre capitală. După o noapte de călătorie alaiul defilă prin tot Toșkentul, întrebând de renumitul hoț în lege. Peste tot li se spunea că nu le este cunoscută o asemenea persoană. Și nu că n-ar fi știut nimic despre unii, nici despre alții, dar tot mai bine era să se țină departe de gloata cu intenții de vendetă. Ceea ce au putut afla de la copiii străzii de-aici fu că la începutul toamnei, în vecinătatea turnului de televiziune avuse loc o luptă de cocoși, unde un tânăr de la

Andijan i-a făcut bogați. Tot de la ei aflară că Gafor și clica lui, după acel fiasco, au plecat undeva în direcția Ucikuduk, spre Marea Aral...

Mai multe zile kembohol bollalar au mas sub cerul liber, încălzindu-se unul de altul. Chiar a doua zi câțiva dintre copiii pieții Alai se oferiră să le ajute, și acum erau nedespărțiți.

– Unde să-l căutăm? se întreba mai mult pe sine decât toaia de zdrențăroși Numan, cel mai cu autoritate acum printre toți.

– Poate la morgă, făcu Kamaletdin, fiul unui proprietar de cazino clandestin din Toșkent. Un pui de geruleț se strecură printre zdrențele alaiului de copii. Dacă s-ar fi întâmplat ceva cu Dâlșot, doar în acest loc mai putem afla vreo informație... Și se îndreptară cu toții spre morga orașului, care era pe malul râului, într-o clădire mare, cu ferestrele largi, pe alocuri fără sticle.

În morgă li s-au permis să intre numai la patru băieți, cu Numan în frunte. Pe mesele de marmură albă, lungi și grele, cadavrele zăceau aruncate haotic. Pretudindenii domnea un miros greu de formalină și gheață. O femeie înaltă, grasă, aflându-le păsul, le propuse să cerceteze și albumul fotografic.

– V-aș putea ajuta, îi șopti lui Numan cu subînțeles femeia, văzându-l căpetenie peste toți. Am un ginere, fără droguri nu poate, adaugă ea după o pauză scurtă. Dar nu găsiră nimic printre cadavre, nici printre poze.

În a treia zi intrară în conflict cu însuși medicul-șef. Gloata de afară, nerăbdătoare, asediase pragurile intrării centrale și se iscă un bucluc între cotângani și pază. Cearta se incinse într-atât, că fu chemată direcția. Șeful morgii ieși supărat foc și nu dori să asculte pe nimeni și nimic.

– Să vă cărați de-aici toți, până la unul! Altminteri chem poliția. Cocosul mamei voastre de borfași!!!

Sudalma avu efectul unei împușcături. Urumbek, cel mai apropiat prieten al lui Dâlșot, se repezi ca o panteră spre beregata directorului și, începând să-l zgâlțâie cu putere, zbieră la el:

– Care cocoși? Unde-i? Spune chiar acum!

Galben ca ceara, slobozit un pic din strânsoarea tipului, izbuti să scoată doar două vorbe:

– E-ra c-cât o c-cămilă... Ce vreți de la mine?

La zurba de afară, ieși și Numan cu ceilalți.

– Unde-i tarapul, te întreb, canalie?

La auzul acestora, femeia se lumină la față.

– Lăsați-l pe director. Vă spun eu, tot acum.

Și grășana le povesti cum o lună în urmă niște gunoieri descoperiră într-o dimineață un cocoș de luptă, scormonind ceva la marginea orașului. Au încercat să-l prindă, dar zadarnic. S-au priceput oamenii că e ceva la mijloc și la două rânduri de hârleț au descoperit un cadavru. Cât l-au adus la morgă, au avut a lupta cu pasărea. Le-a făcut bătaie de cap și lucrătorilor de-aici, directorul chiar voi să împuște pintenogul buclucaș. Dar cineva din personal îl opri – semăna să fie înțeleaptă într-adevăr...

Acum lucrurile se limpeziră. Negreșit, era vorba de cocosul lui Dâlșot. Femeia le mai arătă o dată o fotografie a mortului găsit lângă gunoiste... Un cadavru umflat, cu fața mutilată și țeasta zdrobită, încât era imposibil să recunoști pe Dâlșot. Jumătatea din urechea dreaptă era sfârtecată.

– Cum putem să-l găsim? Întrebă, tresărind, Numan pe grăsană.

– Și aici e o problemă. Trebuie să întrebați de groparii de la cimitirul central. La noi cadavrele neidentificate se păstrează câteva săptămâni, medicii legali stabilesc cauza decesului, după care le expediază la cimitir, unde-s înhumate într-un sector aparte... Groparii de-acolo nu-s totdeauna conștiincioși. Ei fac un cotlon comun și aruncă toate cadavrele la un loc...

– Mergem la cimitir! ordonă Numan.

Era o dimineață însorită de început de iarnă. La poarta cimitirului au fost întâmpinați cu ostilitate. Doi polițiști le stăviliră calea și unul mai barosan îi amenință:

– Dacă până la amiază nu vă cărați la Andijan, nu veți avea zile bune. Accesul în teritoriu este interzis, să nu mai provocați vreo epidemie.

După lungi negocieri, Numan reuși se îmbuneze străjerii morților cu ce aveau nevoie cei vii și intrară. Unul din gropari îi conduse la sectorul unde erau înhumate cadavrele neidentificate.

– Iată-l! strigă deodată Kamaletdin. E cocoșul care a câștigat bătălia cu Gafor...

De departe la umbrișul unui dud, lângă o moviliță de humă roșietică, copiii străzii zăriră pintenogul lui Dâlșot... Până în amurg, din ultimele achiziții, au comandat un TIR-refrigerator, au exhumat cadavrul lui Dâlșot și au pornit cale întoarsă.

La Andijan procesiunea funerară decurse cu mare pompă, participând și mic și mare. Bătrânii păseau în urma cortegiului, vorbind de curajul kembrohol bollalar, care și-au găsit liderul și acum îl înmormântează după toate ritualurile și obiceiurile islamice. La mormântul lui Dâlșot, chiar lângă poarta cimitirului, au sădit un smochin. Cocoșul a fost alături de stăpânul lui toate aceste zile.

După înmormântare Nabakea îl luă acasă. Dar până în zori pintenogul se strecură printre nuielușele cotețului, revenind la cimitirul din marginea orașului. Groparii nu l-au alungat, ba chiar prinseră a-l ocroti când slăbi și câinii vagabonzi începură să-i dea târcoale. Așa a ținut-o pintenogul câteva săptămâni în șir. Până către mijlocul iernii, când la Andijan se zvoni că undeva, la Ucikuduk, lângă Marea Aral, a fost incendiată o mașină „Mercedes”, în care arsesse stăpânul ei, o autoritate mafiotă fără urechea dreaptă, cu tot cu paza de corp și un lupan cu dinți de aur. Se usca, refuza să mănânce. Stătea obelisc în picioare, pe mormânt în văzul tuturor celor care vizitau cimitirul, parcă nedorind ca cineva să-l consoleze. Ochii lui nu mai erau fulgerători și nu mai semănau atât de sălbatici ca odinioară. El nu mai visa să se avânte în lupte pe terasa copiilor străzii.

În prima zi de februarie, când la Andijan fulguia domol, iar vântul rece bătea dinspre crestele Tean-Șanilor, pintenogul se prăbuși peste mormântul lui Dâlșot. Vântul, din ce în ce mai năpraznic, răsflora petelul îngălbenit al cocoșului, apoi i-l peptăna înapoi, răsfoind parcă ultimele pagini triste ale unui epos oriental.

CATACOMBA

În tabăra afaceriștilor, proxeneților și prostituatelor fu o mare bucurie când, după zece zile de arest, Mihai Cănațuie a fost pus în libertate. Justiția fu nevoită să recunoască alibiul. Mihai, stăpânul cazinoului din chiar preajma pieței centrale, deveni dintr-o dată și mai autoritar în lumea interlopă. Trebuia să fi dovedit o nemaipomenită dibăcie dacă a reușit să convingă, fără a mitui sau fără ravagii de-ale amicilor săi asupra anchetatorului de la procuratura orașului, că nu el este vinovat de sinuciderea Catacombei.

Mihai era considerat dintotdeauna autoritar și puternic. Întreg orașul îl admira când ieșea la plimbare cu familia, în zilele de odihnă: un landou cu doi gemeni înaintea, alți doi feciorași de vreo cinci anișori, tot gemeni, pe care nu-i slăbea din ochi nici pentru o clipă, iar în brațe-și ducea fiiculița cât un boboc. Soția, gravidă, venea pe urmele lui, ducând de mânuțe alte două fiice gemene... Drept că parte de cunoștințele lui se amărâseră când l-au văzut liber. Erau datori cu sume mari și acum urma să le întoarcă repede cu „dobânzi” grase. Alții au prins a se linguși cu osândie pe lângă el, deși știau că Mihai nu suferă lingăii. Acum însă îi lăsa să se bucure, mulțumit și el de această confruntare directă cu puterea. Considera că a trecut un important examen al vieții, care-l plasa în lumea delicvenților pe treapta superioară. Devenise deja „sefu” cazinourilor, unicul om de afaceri care în toată urbea nu plătea tribut grupărilor mafiotice, în capul cărora se afla Ghivi Zerghin. Avea el ce avea cu acest georgian înalt și lat în spate, cu părul negru și nasul acvilin, de vreme ce l-a scutit pentru un an întreg de taxa pe care o încasa de la firmele și oamenii de afaceri mai barosani.

* * *

Amețitoarele succese ale lui Mihai Cănațuie din ultimii ani nu erau nici miraculoase, dar nici nu și le putea explica doar cu acea sosire în oraș la vârsta adolescenței, după care întâmplarea l-a prins într-un ostropăț vertiginos de evenimente. La numai șaisprezece ani venise în megapolisul moldovenesc la o școală de șoferi. Toate avea să le pecetluiască o simplă întâmplare. Singur într-o mare de străini, neștiind pe nimeni, profită de adresa pe care i-o dete un sătean, sfătuindu-l unde ar putea să închirieze o odaie. Stăpâna, o femeie de vreo 40 de ani, aflând că e de la Ineasca, satul ei natal, tocmai se cutremură. Privindu-l pieziș pe sub streășina mâinii, după ce află al cui e, șovăi încurcată. Dar avea mare nevoie de bani și când băiatul îi întinse biștarii, dânsa căzu de acord.

– Credeam că sătenii m-au uitat, zise ea într-un târziu, parcă pentru sine. Dar ca să vezi...

Era văduvă, avea o casă cu trei odăi. De veche ce era, se așezase straniu oarecum pe o coastă. De jur-împrejur numai bălți cu stufării înalte, și numai la poarta curții mici se rupea spre una din străzile noi o cărărușă străjuită de câteva sălcii bătrâne cu două bănci sub pletele lor. Avea trei fiice, una mai mică decât alta. Cea mai mare era aproape de vârsta lui, cea mijlocie venea din urma ei la un an și ceva, și doar mezina abia trecuse în clasa a cincea. Erau una mai frumoasă decât alta. Citeai pe fețele lor contururile mamei, pe care le avuse, probabil, la cea dintâi tinerețe. Erau tustrele zbânțuite, și maică-sa obosea să le tot strunească atunci când se întorcea de la fabrica de mezeluri, unde lucra în sudoarea frunții pentru un salariu de nimic. Chița, căci așa îi zicea gazdei, îi spuse din primele zile că toate cele trei sunt rodul unei dragoste fugare cu bărbați diferiți. Dânsul era primul bărbat în casa ei de la părăsirea Ineascăi, căci de atunci le purta o ură incurabilă. Mihai însă se dovedi cuminte și gospodăros. Dis-de-dimineață pleca la lecții, și după prânz, venind acasă, găsea pentru toate preocupări și nu le slăbea o clipă. Copilele îi purtau frica, punându-i mai apoi și o

poreclă: „Jandarmul Europei”. Întorcându-se de la serviciu, Chița găsea ordine în casă, în grădină și curte. Pentru Mihai femeia rămânea multă vreme o enigmă, până într-o duminică seara, când avea să i se destăinuie singură. Îl chemă în odaia ei și, neașteptat de binevoitoare, îl servi cu plăcinte și vin. După o lungă ezitare, oftă, își aruncă cu un gest rebel părul despletit pe spate și prinse a-i mărturisii:

– Crud a glumit viața cu mine... Bărbaților le place frumusețea, dar n-am întâlnit vreunul care să o poată păstra cu adevărat. Vorbesc cuvinte frumoase, dar... Ori poate că n-am fost eu prudentă? Și pe fața ei, atinsă de riduri, se prelinseseră două lacrimi amare... După prima dragoste am născut-o pe Maria. Copil din flori... Tata n-a putut

suporta rușinea, a reparat în grabă casa din păduricea Stănica, cea de după creștele Lipăgăului, și m-a trimis acolo. Când Măriuța se ridică copăcel, cu ea în brațe lucram ca mulgătoare la ferma de vaci. Apoi mi-am încurcat viața cu un șofer. Băiat bun, dar căsătorit. Mă ajuta la toate. Să nu fi fost el, o pierdeam pe Măriuța. Mi-aducea și de mâncare, mă ducea cu mașina unde aveam nevoie, dar ce folos. În Crășnășeni avea familie, doi copii, și când veni ziua, plecă la cuibul lui, lăsându-mă însărcinată... Pe Anișoara am născut-o de-acum având un mic comând. Mă ajuta Măriuța la legănat. De la o vreme mă luasem soră dreaptă cu viața și credeam că am s-o pornesc de la început, că am să le dovedesc pe toate...

Îndrăgisem pădurea. O descoperii atât de frumoasă! Ascundea parcă o lume de miracol și taine și mă legăna serile cu o chemare tinerească, cu un dor nesecat, neexplicat de patimi și de viață. Sub acoperișul casei mele se adăposteau oamenii pădurarului, drept răsplată îmi aduceau vreascuri și la portiță nu lipseau niciodată stivele de lemne. Sunt mulți ani de când am plecat, dar scârta de lemne trebuie să fie și astăzi... Să nu mă fi părăsit șoferul de la Crășnășeni, poate că așa fi avut o viață fericită la Stănica. Ne iubeam, dar el... plecă definitiv când Anișoara împlinise abia doi ani.

Într-o zi mă întâlni cel mai de seamă gospodar al satului. Mă luă din drum cu limuzina și... se îndrăgosti de mine. Pe cât era de bogat și mare, pe atât de fricos. Îmi dădea târcoale numai în puterea nopții, pe furiș, ca să nu-l zăpcească cineva... Cum a aflat că am să nasc un copil, s-a făcut mort în păpușoi și nu l-am mai avut alături. Se temea ca de moarte să nu-l divulg. De la el am născut mezina. Surorile au poreclit-o, nu știu de ce, Catacomba. Și bună botezată a rămas... La Stănica am mai locuit încă trei ani. Gospodarul major al satului, de câte ori mă întâlnea, mă silea să părăsesc Stănica, Ineasca. M-am împotrivit cu înverșunare, dar când mi-a cumpărat bojdeuca asta la Chișinău și m-a asigurat și cu serviciu, n-am mai rezistat ispitei. Iată așa m-am pomenit cu toată familia aici. De atunci au trecut aproape zece ani, dar nici un ajutor, nici sprijin nu mai am de nicăieri. Deși... nu mai murim de foame...

Stelele încremeniseră la geam, lumânările din candelabru se căzneau să se stingă când Chița sfârși povestea vieții ei. Repetă același gest rebel, și câteva șuvițe ce-i lunecaseră peste frunte, peste sâni, se rânduiri într-o unduire duioasă în lanul de secară ce lunecă domol pe spate. Șuvița de lumânare tremură rușinată, mai clipoci

de câteva ori și se stinse. Mihai simți cum îl învăluie o aromă dulce de câmpie și un fior enigmatic îi mișcă brațele spre mâinile femeii. Degetele se învolbură ușor și o vagă compătimire fu absorbită de flăcările unui dor crud și năvalnic. În odaia de alături fetele dormeau duse. Chița se prăbuși ca altădată în fântânile dragostei, lăsând patimile să înghită corpul fierbinte și vânos al tânărului. Un basm de altădată se strecură în bojdeuca ei de la marginea orașului și numai petecul de cer străjuia la geam, aducând miros proaspăt și aproape real de pădure...

– Nu mai aștept nimic de la viață, șopti dânsa târziu către zori, când focul patimilor se mai potoli și veni vremea să plece la serviciu. Tot ce a avut să-mi dăruiască deja mi-a dăruit... sfârși ea, urmărind cu patimă ochii băiatului îmberb, care-i fulgerau năpraznic tinerețea ascunsă și vămuită de vârtoarea anilor. Buzele ei, încă rumene, musteau șoaapte de blândețe, parcă felițându-l că din acea noapte el a devenit bărbat...

Pe cât de simple par lucrurile uneori, pe atât sunt de încălcite. După noaptea ceea Chița îl ocolea și nu-i mai permisesse să se strecoare în așternutul ei, deși privirile flăcăului o chemau lacom, o seduceau. Venea obosită de la serviciu, și doar că îi mai ajungeau puteri să-i mărturisească câte ceva din marile taine ale vieții sale. Mihai continua să le pună la respect pe cele trei fete ale ei. La un an de când stătea în gazdă, Maria se făcu domnișoară de-a binelea și, când îi întâlnea privirile, roșea de fiecare dată până în măduva oaselor. Anișoara era o zgâtie turbulentă, năstrușnică în felul ei, fără a da cuiva ascultare. Numai Catacomba îndeplinea ca o școlăriță poruncile lui. Maria mereu îi căuta ochii, mereu se așeza alături de el. Într-o zi îi spuse deschis că îl iubește. I se mărturisi și maică-si. Urma în acel an să dea admiterea la școala Normală din Orhei, dar patima pentru Mihai îi întuneca orice judecată. Se îndrăgostise pentru prima oară și Chița îi dete frâu liber acestui dor crud. Nu s-a mirat deloc când i-a surprins pe amândoi în așternut... Numai că dragostea Mariei se dovedi efemeră. Până la urmă deveni studentă și, plecând la Orhei, se acomodă repede cu viața de acolo, se amorează a două oară de un băiat din anii superiori și se căsătorii în același an. Locuiau într-o cameră la cămin, venea acasă rar și se străduia să nu dea ochii cu Mihai...

Curând și Mihai trebuia să absolvească școala, să se angajeze în serviciu și nu-l mai înfricoșă răceala Mariei. Chița nu reuși nici ea să se dezmeticească atunci când simți că găzdașul o curtează deja pe Anișoara. Dar când îi declară că Anișoara trebuie să-i devină soție, fiindcă e gravidă, femeia se împotrivi înverșunat. Ruptura se produse brusc. Mihai își găsi de urgență altă gazdă și plecă de la Chița și de la Anișoara, care între timp începu să vânture cavalier după cavalier. Îi ademenea seriile pe banca de sub sălciile din poartă, fumând și spunând bancuri pipărate. În ziua când i-a părăsit, unicul suflet care regreta plecarea lui era Catacomba. Plângea de se cutremura cămașa pe dânsa. Avea deja un trupușor mlădios și sâni începeau să-i împungă cămășuica de satin.

– Rămâi la noi, bade Mihai, sughița fetișcana. Rămâi, „Jandarmul Europei”...

Vreau să mergem împreună la Ineasca, la casa noastră de la Stănica. Mi-i dor...

– Să se ducă, o întrerupse poruncitor Chița. Destul că și-a bătut joc de surorile tale.

După plecarea lui de la Chița, viața-i luă brusc o altă întorsătură. Întâlni o fetișcană de la ziaristică și se căsătorii. Avea socri bogați și obținură degrabă un apartament. În numai cinci-șase ani soția îi aduse pe lume șapte copilași. Era șofer de curse lungi și situația trebuia să-l mulțumească. Se părea că nu mai poate schimba nimica. Doar undeva în străfundurile subconștientului îl mai rodea din vreme în vreme o insatisfacție mută și confuză. De aceea când Basarabia fu cuprinsă de mișcarea de eliberare națională. Mihai se scufundă chiar în inima evenimentelor, fără să știe clar ce vrea și încotro îl duc ele.

* * *

Rămăseseră în urmă mitingurile numeroase, asaltul Ministerului de Interne, grevele rusofonilor și confruntările cu căzăcimea rusească și unitățile armatei sovietice. Poliția acum mai că nu se solidariza cu demonștrății, rusofonii luaseră frica atestării privind cunoașterea limbii de stat; cei mai tari de fire și cei naivi au avut răbdarea să manifeste la aerodromul de la Mărculești și să petreacă trupele unității de parașutiști din Chișinău. Mulți dintre liderii evenimentelor de stradă se catapultaseră de la tribunele din piață în cele ale Parlamentului. Sfârși subit și cu un rezultat absolut neașteptat războiul de la Nistru... Senzația unei mari trădări cuprinse toată suflarea românească, cea care, într-un fel sau altul, mișca odinioară carul restructurării.

Mihai Cănațuie se pomeni într-o vreme absolut derutat. Incertitudinea unei răscruci de mai multe drumuri, toate ducând în neunde, puse stăpânire pe întreaga lui fire. Patrioții de ieri schimbă mândria lor națională pe patima businessului. Toată republica, de la conducerea de vârf și până la cel mai simplu căruțaș de la țară, se transformă într-o bișnițerie gigantică. Porțile Europei se deschiseră în fața fostei închisori a popoarelor socialiste, și acum în vama de la Leușeni cozile se lungeau până la kilometrul zece.

La început Mihai se pomeni absolut nepregătit pentru această viață, în care totul se vindea și totul se cumpăra. Într-un timp visa să devină fotoreporter. Foarte degrabă, așteptând noi evenimente stradale, se pomeni absorbit ba de jocurile de noroc, ba de intermedierea unor afaceri. În sfârșit, îndemnat de Emil Coșuleț, un prieten isteț și neînfricat din Transnistria, câștigă încrederea a două doamne impozante, practicând vreo două luni proxenetul. A codoșit mai întâi pe Calea Victoriei din București, apoi pe podul ce leagă Europa cu Asia, spre Istanbul. Pricepu îndată că e un business prolific, dar periculos. Au fost, de fapt, cele mai triste și mai grele luni din viața lui. S-a întors acasă cu puțini bani și stors de oboseală. O vreme nu dorea nimic. Numai când puterea locală aproape că legaliză prostituția și o duzină de ziare de bulevard împânziră urbea cu anunțuri ce propuneau duduie pentru masaj în orice oră a zilei și nopții, lui Mihai îi veni în gând că cea mai veche profesiune a umanității poate fi și profitabilă. Nu avu nevoie de prea multe sfaturi cum să-și deschidă un cazinou –

știa pe la ce uși să umble, cum să anticipe răspunsurile afirmative ale funcționarilor. După numai câteva luni fu în stare să arendeze clădirea vechiului comitet municipal de partid, în care își stabili curând cazinoul „La botul calului”. Ajunse deja să aleagă din mulțimea de fete tinerele care urmau să deservească bărbații de toate vârstele. Concurența deveni mare și avea chiar dificultăți la angajare și concediere. Ca să se mai debaraseze de grijile suplimentare, o angajase pe Foniculeasa, o gâgăuță stătută de la Ceadâr-Lunga, cu fața aspră și prudentă, care supraveghea duduile să nu prindă în adaos, să nu se molipsească de boli venerice. Tot ea mai supraveghea sala video, unde erau instruite nou-venitele cu filme erotice, sexy, deprinzându-le marea artă a farmecelor. Și tot Foniculeasa recepționa comenzile la telefon, trecând în registru adresele și alte date necesare pentru verificare și control. Treptat devenise inima cazinoului, lui Mihai revenindu-i misiunea de patron și parlamentar cu vârfurile lumii interlope.

Uneori Mihai era ademenit de vreo duduie nouă. O proteja personal, având grijă să o supună mai întâi testelor Foniculesei. Dar de la o vreme renunță cu totul la clientele cazinoului său – nu dorea să se compromită în ochii subalternilor. I se duse faima de om bogat, purtându-i-se respectul. Avea un adevărat conac la marginea orașului cu pivniță, frigider pline cu bucate gustoase, garaj pentru limuzină. Copiii și soția și-i îmbrăca după ultimul cuvânt al modei. Nu ducea lipsă de nimic și-și putea permite orice. Numai că de la o vreme, pe măsură ce afacerea prospera, Mihai simțea cum i se atrofiază instinctele amoroase. Trecea nepăsător pe lângă atâtea gagele care l-ar fi potopit cu gingășii și dezmiardări. În ochii lui femeia se devalorizase și nu era decât o marfă, nici măcar prea căutată. O recunoștea doar pe buna lui soție, gospodină minunată, care îl înțelegea și-l susținea în ceea ce făcea și agonisea.

* * *

Într-un noiembrie mohorât, prin Foniculeasa se ceru în audiență o femeie. Mihai n-avea nici o plăcere s-o primească, îi era silă de rugămințile clientelor care se vroiau angajate la „firma” lui. Dar insistența femeii precumpăni și el se pomeni în biroul său modern cu Chița. Îmbătrânise, încât era mai să n-o recunoască. Fața-i scofâlcită era pământie, brăzdată de riduri, mișcărilor – obosite, câțiva dinți îi lipseau. Mihai se cutremură – nici să creadă că odată anume această femeie l-a făcut bărbat.

– Ce-ai venit? o întrebă, simțind un gust amar în gură.

– Să te rog... Două fice s-au măritat și au emigrat cu familiile dincolo de Ural, iar eu cu Catacomba... Ne prăpădim. Am auzit că ai o firmă bogată... Pe lângă toate, eu mai sunt și cu un picior în groapă, n-am bani pentru leacuri. Catacomba e frumoasă, fragedă și are nevoie de supravegherea dumitale. Ea nu-ți este străină...

– N-am să-ți aranjez fiica la mine, zise Mihai hotărât, netezindu-și frizura. Ieși de la birou, scoase din costumul de catifea o pereche de chei și deschise un safeu. Scoorî de acolo un șumuiag de bancnote și i le întinse. Ține, pentru tot ce ai nevoie. Ajutor umanitar de o singură dată. Dar pe Catacomba las-o în pace...

Femeia încremeni. Fixă cu o privire tâmpă șumuiagul de bani și părea să fi pier-

dut darul vorbirii. Expresia neroadă în care încremeni Chița îl străpunse cu fiori de geată. El se repezi spre ea și o atinse ușor cu mâna în care ținea banii.

– Ține...

Chița tresări din încremeneala tâmpă și se aruncă în genunchi, repezindu-se să-i sărute mâinile. Gestul îl enervă la culme și el o ridică de subsuori cu o smucitură bruscă:

– Dacă nu termini, o pățești rău... Pleacă. Am terminat discuția... Și pe Catacomba s-o lași în pace.

– Mulțumesc, șopti Chița printre lacrimi. N-am să te uit nicicând. Împreună cu fiică-mea vom aprinde lumânări la biserică întru sănătatea dumitale...

Și dispăru ca să n-o mai vadă niciodată. Muri chiar a doua zi în brațele Catacombei. Ultimele ei cuvinte au fost ca s-o înmormânteze la Stănică, la acea margine de pădure, lângă casa veche, străjuită de o scârtă de vreascuri uscate. Cu banii de la Mihai, Catacomba rânduie tot ritualul înmormântării, ieșind și din alte datorii în care intrase Chița.

La câteva săptămâni după moartea mamei veni totuși la cazinoul lui Mihai. Răsări în biroul lui parcă pe nepusă masă. Era frumoasă, ca lacrima. El n-o văzuse câțiva ani încheiați, și acum o privea uluit, fără să poată rosti un cuvânt. Avea trăsăturile feței foarte cunoscute și totodată nespuse de atrăgătoare. Fata îi povesti cu tristețe despre ultimele zile ale Chiței, care au coincis cu plecarea cocostârcilor de la cuibul din preajma casei lor, și... îl rugă s-o ia în serviciu.

– Știi să dansezi, recită, cântă la chitară... Cred că am să-ți fiu de folos și am să atrag clienții... termină ea cu o naivitate vădită.

– Știi tu ce se petrece aici? dori Mihai s-o descoase. Ești un copil încă...

– Înainte de moarte mama m-a încredințat că numai dumneata ai să mă salvezi în vremea asta încălțită. Că ai să mă ocrotești de orice murdărie. Și eu am crezut-o, sfârși ea printre sughituri.

Mihai simți cum îl învăluie furia, dar umerii firavi și tandri, săltând în ritmul sughițurilor, îl înmuiară. Îi luă căpușorul în palmele lui mari și cu degetele ștergându-i lacrimile, i-l ridică de pe birou. Doi ochi negri de tăciune, nu prea mari, îl priveau prin miriadele de lumini ce jucau în lacrimi, implorând ajutor. „Unde mai văzuse acești ochi?” se întrebă. Și în clipa aceea simți că-i deveniseră scumpi și dragi. Îi dădu un pahar cu apă și-o așeză într-un fotoliu să-și mai revină. Căzu pe gânduri. Apariția neașteptată a Catacombei, frumusețea ei verde și crudă, amintirea Chiței, doi ochi prea cunoscuți – îi atinseră niște coarde de mult amorțite, dar nemâncate încă de rugina lacomă a banului. Să arunce această copilă fragedă la moara plăcerilor? Își dădea seama că ar face o crimă, un mare păcat.

Și el o angajă ca secretară în biroul său. Acum Catacomba era zilnic alături. Se obișnuie s-o vadă citind romane de tot soiul, să-i asculte balivernele despre visul de a se face scriitoare sau cel puțin ziaristă.

– Ce milă mi-i de cocostârci, îi spuse odată ca din senin. Și-au părăsit casele și

au plecat în țările calde. Acuma cuiburile lor sunt reci și pustii, de parcă n-ar fi fost în ele viață niciodată... Așa e și casa noastră de la Stănica...

În altă situație asemenea mărturisi l-ar fi enervat cel puțin. În cazul Catacombei, cu fiecare destăinuire copilărească a fetei, Mihai simțea tot mai mult, că devin apropiati. Își aminti că în tinerețe asemenea lucruri îl frământau și pe el. Deveni complet atașat de copilă. Îi plăcea s-o aibă în preajmă când pleca în deplasări mai îndelungate. Prezența ei îi înlesnea rezolvarea multor chestiuni, mai ales când acestea depindeau de unii funcționari înalți. O învăța chiar să conducă și mașina, provocând astfel și mai mult ura clientelor cazinoului. Ele ar fi vrut s-o aibă alături în nopțile de orgii, să se tăvălească în așternuturile cazone cu mutre buhăite, cu clienți antipatici, uneori fiind nevoite să satisfacă niște instincte de-a dreptul sălbatice, numai să nu aibă vreo reclamație și să nu ajungă în stradă.

Toate acestea însă treceau pe lângă Mihai.

Doar când într-o zi unul din demnitari îi făcu aluzie că o dorește anume pe Catacomba, Mihai simți o înjunghiere ușoară tocmai la rinichi. Refuză delicat, dar un vierme îndărătnic prinse a-i roade din acea zi sufletul. Catacomba, prin felul ei de a fi, îi trezi în subconștient ceva uitat parcă de mult. Simțea tot mai aprigă dorința de a o avea, de a o poseda. Dar când găsi un moment prielnic să o seducă, fata se împotrivi înverșunat.

– Vrei să-ți bați joc de sentimentele mele? Nu m-ai pregătit pentru o dragoste mare, domnule patron.

– De unde știi tu ce-i aceea dragoste? întrebă Mihai, simțind cum fierbințeala sângelui îi umple de patimă întreaga ființă.

– Poate nu știi ce-i o dragoste mare și adevărată, dar visez să o am anume așa. Atâta știu – că nu poate fi frumoasă și sinceră, dacă nu este reciprocă. Altfel, e un simplu instinct animalic. Mama îmi spunea: „Să te ferești, draga mea, de bărbații care vorbesc cuvinte frumoase. În spatele lor totdeauna stă ascunsă minciuna...” Vrei să spui că nu-i așa?

Și până ca Mihai, năucit de îndrăzneala copilei, să-i răspundă, Catacomba șopti:

– Aș vrea să iubesc și eu așa precum ar dori cineva să mă iubească...

Nu-și putea explica furia care-l cuprinse. Se întorceau de la Orhei, stăteau pe malul râului, și bărbatul la picioarele căruia cădea orice femeie dintre cele mai frumoase ale cazinoului, anticipându-i cea mai mică dorință, acum era refuzat de o fetișcană. Își dădu seama pentru prima dată că el nu le avea, pe angajatele cazinoului, decât ca pe niște vite de muncă. Parcă citindu-i gândurile, Catacomba mai adaugă:

– Oare nu înțelegi că nu sunt o vită, ci domnișoară. Un om, poate... cel mai scump pentru tine. Și cu o mișcare rebelă, își aruncă părul pe spate. Unde mai întâlne gestul acesta Mihai? Ah, da, la Chița, în acea prima seară a lui de bărbat.

– “Eu nu-ți permit să te îndrăgostеști de mine...” Nu-ți permit, sfărâmă el cuvintele cu buzele încrețite.

Fierbea. Să se lase păgubaș? Asta însemna să nu fie el primul bărbat în cazinou-

rile orașului. Să o posede cu forța? Însemna să dea dreptate fetișcanei. Dar nu dorea să posede o vită. S-ar fi considerat și el o brută. Și un gând de răzbunare încolți în străfundurile creierului. Până la Chișinău conduse „Mercedesul” ca un apucat, și tot drumul nu scoaseră amândoi un cuvânt.

A doua zi furia lui trecu în panică. Se gândi să o dea pentru câteva zile pe mâna Foniculesei, pentru „prelucrare”. Găgăuzoaica fu bucuroasă să învețe minte o puștoaică ce veni aici cu gândul să se facă bogată. O supuse mai întâi procedurii din sala video. Fata privea cu greață imaginile pornografice, tot mai nădăjduind că patronului îi va trece mâinia. Foniculeasa era tot atât de respingătoare ca și cadrele video. Trebuia să fi trecut de 40 de ani, avea trupul ca din topor și o față mare, cu mustăți negre și priviri seci. Comenzile le trecea într-un registru, ținut pururea subsuoară. La șold, asemeni unui temnicer, purta un portchei, cu cheițe lucitoare de la camerele hotelului. Mai avea și un clopoțel argintiu pe care-l ștergea întruna cu o batistă, ca să lucească. În toiul zilei, bărbați bine, parcându-și mașinile luxoase lângă cazinou, intrau la matroană. Ea scotea un album cu fotografiile amazoanelor, clienții făcând singuri alegerea. Unii își comandau din timp clienta pentru seară, cei mai mulți însă se tocneau ad-hoc. Și atunci Foniculeasa scotea fata din odaia lor, o mai prezenta o dată, „pe viu”, în fața clientului, și după ce se înțelegeau din preț și timp, perechea dispărea dincolo de numărul aurit al unei uși de hotel. Totul era calculat și supravegheat minut cu minut. Îndată ce ușa se închidea în urma lor, Foniculeasa punea deșteptătorul. Când camera se nimerea alături de biroul Foniculesei, la urechile Catacombei ajungeau gemete de plăcere, râsul fals sau țipetele caraghioase, masochiste ale celor dedați desfrâului. Prima zi îi stârniră un soi de curiozitate, mai târziu însă începură să-i provoace grețuri. Când ora fixată expira, Foniculeasa suna strident din clopoțelul argintiu, silind clientul să iasă și să plătească pentru plăcere până la un cent. Bani erau mistuiți de safeul cazinoului, al cărui stăpân era Mihai. În urma perechilor camerele luxoase mai păstrau fum de țigară, iar pe masă – savarine, sticle cu rom, pahare cu frișcă. Uneori într-o singură odaie intrau mai multe fete și mai mulți bărbați în vârstă...

Munca Foniculesei era grea, deși pe fața ei citeai o satisfacție severă și importanță. Despre toate acestea Catacomba mai știa și din discuțiile pe care le purta șeful cu clienții mai barosani. Dar până nu demult toate păreau să nu o privească pe ea. Acum însă se lovi nemijlocit de scenele oribile ale cazinoului. Se gândi cu groază cât de ușor era se accepte atunci, în prima zi, rolul de amazoană. Acum începu să-și amintească limpede și alte lucruri, cărora, fiind în anticameră, nu le dădea importanță. Adeseori bărbații care intrau la Mihai o scrutau din cap până-n picioare, îi făceau complimente. Catacomba flirta cu ei, ceea ce o amuza deosebit. Când ieșeau, bărbații își luau rămas bun cu priviri pline de subînțelesuri. Acum aceste amintiri o dezgustau. Într-o zi la cazinou intrară trei adolescenți. Au discutat îndelung cu Foniculeasa, care le refuza categoric serviciile. Până la urmă îi strecurară câteva bancnote verzi și dânsa se mai îmbună, spunându-le să treacă mâine pe la aceiași

oră. A doua zi flăcăundrii sosiră fără întârziere și Foniculeasa îi conduse în odaia cu televizoare, de unde ieșiră în compania a trei adolescente fragede, pe care Catacomba le vedea întâia oară.

– La sigur, sunt toate virgine? întreba cel mai răsărit dintre ei, descoperind lipsa unui dinte dinainte. Noi plătim pentru marfă nouă.

– O să plățiți mamelor, ele așteaptă în hol, strecură scurt Foniculeasa. Ele au dat consimțământul.

– OK, plioscăi lunganul și dispăru după întreaga ceată în odaie.

Catacomba căzu în friguri. Încea să-și stăpânească cumva clănțanitul dinților, dar tremuriciul insuportabil nu o slăbea. Găgăuzoaița o fixa cu cătături reci și fata își dădu seama că nu are nici o scăpare. „Te așteaptă același lucru”, rânjeau privirile ei de gheață. Se opri din tremurat imediat ce din odaia care-i înghiți pe tineri străbătu un țipăt ca de cuțit, care se mistui degrabă într-un oftat molatec de plăcere... Foniculeasa tresări pe ascuns și iar aruncă o privire îngrijorată în hol. Inima Catacombei se făcu cât un purice. De cum se întronă tăcerea, clănțanitul o cuprinse din nou. Abia după ce sună deșteptătorul, iar tinerii îmbujorați și rumegând gumă părăsiră cazinoul, se opri din tremur. Ieși glonț din biroul găgăuzoaiței și o zbughi săgeată pe coridorul lung. Scările le urcă dintr-o răsuflare. Izbi ușa și se năpusti ghiulea în biroul lui Mihai. Înlemni la mijlocul încăperii, neizbutind să-și ostoiască răsuflarea sacadată. Părea că inima va să-i spargă pieptul și să se avânte, ca un vulturaș în zări nemărginite, undeva, în urma cocostârcilor...

Mihai păru să fie mirat, dar numai pe o clipă. Aprinse calm bricheta și o duse întâi la capătul țigării oaspetelui din cabinet. Catacomba îl recunoscu pe Ghivi Zerghin, nașul celor mai influente grupări mafiotice din metropolă. Era unul dintre primii mafioți căruia patronul îi căuta insistent prietenia. Auzise despre el la una din întâlnirile pe care Mihai le avu nu demult în Pădurea Taberei și la care o luase, pentru prestanță, și pe ea. Din discuția pe care o avuseră atunci înțelese că Mihai încerca să scape de câteva grupări influente, care-l storceau de prea mulți bani, și să obțină oblăduirea lui Zerghin. Era de acord să-i plătească o soldă solidă numai lui, pentru a fi sigur că îl ocrotește de țopârlani.

După o pauză lungă, în tăcerea căreia Catacombei i se păru că aude cum urcă fumul de țigară spre lustrele luxoase ale biroului, ea șopti inconștient:

– Sunt gata, bădiță Mihai.

Bărbații schimbă câteva sclipiri de priviri. Mihai trase adânc din lulea – o lulea cu c.. de leu drept ornament – și, slobozind fumul în ine, zise calm, cât putu de dulce:

– Bine. Vino-ți în fire...

Catacomba păru să fi reacționat neașteptat de calm, și asta îl făcu pe patron să-i dăruiască chiar în zâmbet, ca pe vremuri. Ieși în anticameră. Găsi biroul cum îl lăsa acum aproape o săptămână. Toaleta tânjea după ea și toate păreau că-i zâmbeau bucuroase că s-a întors la ele.

Nu avu nevoie de prea mult timp pentru sulemeneli. Învățase a-și îngriji fața de dimineață, peste zi doar corectând câte ceva din puținele farduri pe care și le aplica. Ținea mult la frumusețea ei naturală.

Fonicleasa trecu grăbită în biroul patronului. Ușa întredeschisă lăsa să ajungă la urechile ei fraza scurtă a lui Mihai:

– Camera 13. Lux. Pentru mine personal.

Ieșind, matroana îi aruncă de la ușă o privire plină de ură. Reveni peste un sfert de ceas cu cheile.

– Urmează-mă, ordonă ea scurt, și fără să aștepte porni spre odaia din celălalt capăt al coridorului, cu un etaj mai sus. Îi deschise ușa și, după ce o introduse, îi întinse cheia:

– Sper că patronului n-o să-i pui deșteptătorul, nu se reținu s-o înghimpe Catacomba.

– A fost ordin cu rezervă de șampanie pentru noapte...

Pe măsuta josuță o sticlă de șampanie și două pocale de cristal făceau companie unui sfeșnic negru în stil clasic. Fonicleasa aprinse lumânarea și ieși izbind ușa.

Ceasul de pe perete bătu ora zece. Dincolo de întunericul de peste geam, lumini și claxoane scurte se căzneau să mențină iluzia unei urbe civilizate. Noaptea căzuse peste oraș înghițind spațiul pieței, al gării. Mii de geamuri luminate încercau zadarnic să-i sfărtece giulgiul negru. Întunericul își instaura legile, misterele sale de taină.

Abia își dăduse frâu liber visurilor, când ușa se deschise și din semiîntunericul holului îngust, la lumina lumânării, apărură figura masivă și grosolană a lui... Ghivi Zerghin. Catacomba mai păstră câteva clipe zâmbetul splendid, pregătit special pentru Mihai, apoi înlemni. Cât pe-aci să scoată un țipăt, dar se abținu. Un tăiș rece de cuțit îi spintecă creierul.

Înțelese totul. Mihai o vânduse... Un țuit strident îi împunse auzul, îi luă picioarele și fata căzu secerată pe canapeaua moale... Cât se află în leșin, nu putea să știe. Se trezi în brațe vânjoase – bătrânul lup nu se pierdu cu firea, știu cum s-o aducă în simțiri – și Catacomba ar fi dat mult să nu mai țină minte nimic din ceea ce urmă...

Sună miezul nopții când Mihai închise ușa biroului. Se simțea obosit și cu o povară pe suflet, după o zi suprasolicitată în afaceri și evenimente. O zdreanță de țipăt de fetișcană răzbi până la urechile lui de undeva din celălalt capăt al coridorului. Șovăi un moment-două, după care întoarse de două ori cheia în broască și porni hotărât spre ieșire...

Noaptea târziu, după orele trei, un bărbat zdravăn, cu fața grosolană, ieși din camera 13 a celui mai vestit cazinou din oraș, coborî măsurat și satisfăcut scările și se lungi obosit pe bancheta din spate a unei „Volgi” negre, nou-nouțe, care-l aștepta jos. Un hârcăit scurt de motor, două șuvițe de fum albiu însoțite de muzica turațiilor și limuzina se smuci din loc, pierzându-se peste numai câteva clipe în pânzele tuciiurii ale nopții...

* * *

Dimineața Mihai fu mirat când găsi ușa biroului deschisă. Cheie avea doar Căcomba. O găsi sporovăind la samovar.

– Luați o cafea, domnule patron? Avea glasul calm, cu o pronunțată doză de răceală.

– Cu plăcere, îi răspunse. Dacă se poate, două lingurițe de zahăr și mai puțină zeflema.

Fata surâse. Răspunsul lui o dezarmă. Cu același gest rebel își aruncă părul pe spate și zise:

– Am așteptat să fii tu primul bărbat... Cât de mult am așteptat. Deși știam că e cel mai mare păcat...

– Iubirea nu e un păcat, puicuțo. E cea mai mare și cea mai frumoasă taină pe care Dumnezeu a uitat-o pe Pământ...

– Era să fie un mare păcat, desigur... Fiindcă... tu ești fratele meu.

De această dată glasul ei sună stins. Și îi povesti cum Chița, cu limbă de moarte, i se spovedi că ei au același tată. Anume el, tatăl lui, a silit-o să părăsească acea casă de la Stănică. Se temea de vorbele lumii și trebuia să pună capăt bănuielilor din familie. Chița n-a dorit niciodată să plece de la Stănică.

– De-aceea te-a acceptat în gazdă, socotind că ai să ne fii mai mult ca frate. Și tu...

Un munte de liniște începu să apese spațiul de câțiva pași dintre cei doi din biroul luxos. Samovarul prinse a fluiera, dar nici unul nu îndrăzne să facă primul mișcare.

– Lasă-mă singur, rosti Mihai într-un târziu. Să nu mă deranjeze nimeni.

Trecu cam la vreo oră când o sună să intre. Stătea la biroul mare nucăriu, într-o poză resemnată și cu capul scufundat între umeri. Scoase din sertarul mesei un șomoiog de dolari, iar din buzunarul drept cheile de la „Mercedes” și le puse peste bancnotele verzi.

– Ține. Și pleacă... Nu vreau să răspund pentru ceea ce-a făcut un părinte în tinerețea lui. El a avut tinerețea lui și el deja... a îmbătrânit... De aceea ... pleacă!

– Numai împreună cu dumneata. Vreau să mi-l arăți pe tata.

– Tu nu mai ai dreptul să-i spui așa. Tu aparții altei lumi și în cercul meu tu nu mai poți avea un viitor onorabil. Mama ta a fost pentru plăceri și tu, după Zerghin, aparții tuturor...

– Eu sunt sora ta, bade... Sora ta pe care n-ai avut grijă s-o aperi de mârșăveniile bordelului tău!.. Unde e prea mult întuneric, viața nu mai poate avea lumină...Cura-jul fetei păru să-l scoată din starea de depresiune:

– Pleacă... Nu-mi încerca răbdarea. Și niciodată să nu te mai văd pe-aici!

De astă dată glasul era hotărât și străin. Căcomba luă banii, abia cuprinzându-i în palmă, cheile, se răsuci brusc și cu obrajii înșiruiți de lacrimi, ieși fără să spună un cuvânt.

* * *

Era o zi uscată de toamnă, cu nori tulburi. Un „Mercedes” luxos cu o fetișcană

oacheșă la volan traversă dintr-un capăt în altul Ineasca, apoi coti spre pădure și stopă la casa de la Stănica. O vreme fata se plimbă pe potecile cenușii ale pădurii, mângâind ramurile stejarilor scorburoși. Apoi intră în casa cu două odăi și o sobă mare în mijloc. De câți ani nu mai trăise nimeni în ea? Reveni apoi la mormântul din ogradă, străjuit de o cruce și o piatră de marmură la căpătâi...

Din depărtare, peste colinele Lipăgăului vântul mâna o îngânare duioasă de cântec slobozit dintr-un fluier de la stână. De acolo, din dealul stânei, ai fi putut vedea cum fata tăbârci o scară și o rezemă de scârta de lângă poartă. Aburcă cu greu pe scârta o canistră plină cu benzină, o destupă și o prăvăli. Lichidul se prelinse repede printre vreascurile uscate cum se strecoară soarta omului prin catacombele vieții. Scăpără o brichetă în mâinile ei... O flacără uriașă se repezi îndată spre cer, mistuind făptura firavă din vârful. Două brațe se încolăciră într-un gest de salvare zadarnică. Peste sat cădea amurgul și sătenii au luat lumina focului drept zăriștea înserării. Abia dimineată, când oamenii pădurarului se abătuseră, după obicei, pe la casa din Stănica, găsiră în locul scârtei o moviliță de cenușă la poalele nukului. Pe unul din ramurile părjolate ale nukului bătrân se legăna o brățară de aur, care trebuia să fi împodobit brațul unei femei deosebit de frumoase. Vântul mâna așchii de cenușă în două cu smicele de bancnote arse. La poarta aproape putredă stătea un „Mercedes” luxos, cu portiera deschisă și cu un bilețel pe bancheta din față: „Ah, Mihai, Mihai! Viața e o noapte, viața e o zi...”

ÎMBĂTRÎNEȘTE VÎNTUL...

„... din dreptate se naște moartea.” (Moravia)

Trenul gonea în taina întunericului. A doua noapte, Mariana Dumbrăveanu, ghemuită pe o saltea, acoperindu-și picioarele umflate cu două *pleduri* urmărea, printre crăpăturile mîncate de rugină ale tavanului, sclipiri de stele și de lună. Afară, prins de clanța ușii, se bălăbănea un talaghir, arareori lovindu-se peste șenilele căii ferate, slobozind un zgomot și mai mare. După ziua călduroasă, înăbușitoare, se făcu răcoare. Mărfarul transportase cîndva plante etero-oleginoase. Mirosea a parfum ieftin. Monotonia drumului o obosise, cădea mereu în toropeală. Numai cînd plodul prindea să se zvîrcolească și să bată din picioare, pe fața ei necăjită de nesomn se contura zîmbetul, iar vocea ei gingașă șoptea printre buzele-i uscate: “Hai, puiul mamei, liniștește-te!.. Ești cu mămica...”

...Vlăjganii tunși pe cap, îmbrăcați în pantaloni și tunici negre, au împins-o ca pe o vită în vagon. Înainte de a zăvorî ușa i-au dat salteaua, plapumele, merindele. Cineva din gașcă a avertizat-o să nu se neliniștească, sau, ferit-a sfîntul, să întreprindă ceva nechibzuit. Dacă o să-i dea prin cap să sară din mers?...O să se

omoare, precum s-a mai întâmplat cu multe dintre alde dînsa... Unul dintre băieți, sașiu, gîngăvit, ceva a mai adăugat, dar dînsa nu-i auzi cuvintele. El a rînjit și... i-a arătat amenințător un hanger de pe vremea haiducilor, smotrind-o să fie cu mintea senină... Va călători două zile și două nopți. La destinație o vor întîlni...Să fi avut actele în regulă, traversa fără probleme frontierele. De-atîta au ales marfarul...

Odată cu pornirea trenului, Mariana chibzuia că o să-și pună capăt zilelor, sau dacă vor staționa undeva, o să bată cu pumnii în pereții de metal, cerînd să i se deschidă... Dar, amintindu-și de polițiștii de pe litoral, pleoapele ochilor i se închideau a disperare... Nu mai avea nici un chef ca să le ceară ajutor... E zadarnic ajutorul lor! Totul li s-a plătit dinainte... „De voi sări din mers pot ucide pruncul... și n-o să-l văd niciodată... Puiul mamei!.. De nu te apăr eu, apoi cine?..Hai, lasă, lasă nu te zbate, fii liniștit...Trage mama nădejde... Mai este bunul Dumnezeu...” în vreme ce trenul își continua calea, dînsa nu a putut face mare lucru. A hotărît să stea cuminte, cu speranța că, ajungînd acolo unde trebuia să ajungă, va putea naște copilul... Burta mare o făcea greoaie, abia de izbutea să se miște... Spera clipă de clipă c-o să i se deschidă, au s-o hrănească și o vor pune îndată în supraveghere medicală. Din cînd în cînd netezea burta ca să liniștească zbîntuțitul. Chipul mereu i se lumina prin acel întuneric: „Voi avea o fetiță, sau poate...un băiețel... Ori doi gemeni... Ba nu, neamurile noastre n-au avut gemeni...” Pe fața-i galbenă se profilă un zîmbet milos, gingaș. Pe buze i se strecurară șoaptele: “Puișorul mamei... Eu sunt de acuma mămică?...măicuță!..”

Glăsuțul roților continua să-i țiuie în urechi. Printre crăpăturile vagonului, defără răzbăteau valuri de frig, zgribulindu-i spatule.

La o stație, unde trenul s-a oprit pentru cîteva minute, zări vis a vis un eșalon cu vite. Probabil erau duse la abator. Animalele se înghesuiau în vagoane, scoțînd mugete jalnice... „Avem aceiași soartă, gîndi Mariana. Ele, ca și mine, nu au acum nici o salvare... merg acolo unde le duc oamenii... Dar...de ce să fiu numai cu tristețea?...Pruncul vrea să mă liniștesc... Așa simt că vrea dînsul... Hai, liniștește-te, puiul mamei...” Toate gîndurile ei trecură deodată la evenimentele de mai ieri... Amintirile o cutremurau ușor. La nici 17 ani, ea, Mariana Dumbrăveanu, avea presimțirea că trăiește un război al oamenilor, că bătrînețea îi pătrunde prin firele de la tîmplele atinse ușurel de o pojghiță a cărunteței. Tresări. Deosebea pe pereții reci pete de mucegai, paianjeni bătuți de funigine, parcă mirosea a praf de pușcă... O năvăleau gîndurile, faptele nesăbuite, căutînd dezlegarea frămîntărilor. ”Unde-or fi mama, tata? De ce n-au venit după mine? Ba da: sunt vinovată... Nu le-am dat ascultare... Unica fiică n-a dat ascultare părinților... Ușernică, ușuratică, m-am dat pradă sentimentelor false...”

Cînd în Moldova se declanșară mizeria, sărăcia și hoția la nivelul cel mai înalt al puterii, oamenii simpli de la țară, mai ales, au umplut lumea căutîndu-și salvarea, în lucrul peste hotare. Spre Europa și America au plecat în jur de un milion de suflete disperate. Au plecat vertiginos de repede: în cîteva ani, total ignorați, să

îndeplinească cele mai josnice și necinstite obligațiuni contra bani. Aveau grijă de bătrînii, mai ales bogați, ce mergeau zi de zi la frizerie, sau să plimbe cîini... Toate hoiturile țărilor civilizate ale Europei ajunseseră în grija bietelor moldovence! Restaurantele și barurile de noapte au fost completate cu multiplele domnișoare din Moldova, care curînd se prostituau, devenind piesele de schimb ale plăcerilor bărbaților iubitori de aventuri și de profit... în acea situație, unii din emigranți trăiau cu grija de a se întoarce, alții, de cum au dat de o viață mai decentă, au și uitat de patrie, copii, lăsîndu-și pe seama rudelor, de izbeliște. Părinții Marianei au nimerit în aceeași situație...

După universitate, au lucrat la școala din Ineasca. Constituia o familie de intelectuali, obișnuită precum multiplele prin satele Moldovei pînă la începutul anilor 90. Părinții s-au străduit să-i dea Marianei educație aleasă, dar cînd au venit vremurile, că nu primeau cu lunile salarii, lunecînd din ce în ce mai adînc în întunericul nedeterminării, au emigrat: mama în Cipru, tata în Portugalia. Mariana a fost lăsată în seama mătușii... La început telefonau o dată pe săptămînă, apoi odată în lună, în trei luni... iar în ultima vreme parcă uitaseră de ea. Aveau grijă doar să-i trimită cu regularitate bani. Ea le ducea dorul, vroia să fie cu dînșii... La chemările Marianei, părinții o vesteau că nu e departe clipa în care familia lor se va reîntregi... Promisiuni care nu erau decît...iluzii... Ea absolvî școala din sat și, cu ajutorul banilor veniți din străinătate de la părinți, intră să învețe mai departe la un Colegiu din centrul capitalei... Numai după un an de studenție au venit vremuri neînțelese de ea. Clădirea căminului de fete se afla în preajma restaurantului “Beluno”. Seara, băieții elegant îmbrăcați, care mereu se roteau în jurul restaurantului, de parcă aveau acolo viză de reședință, din cînd în cînd veneau la ele cu buchete de flori invitîndu-le la distracții. Cînd a făcut cunoștință cu Andrei Roibu, băiat de la nord, cu pile peste tot, precum obișnuia dînsul să se laude, viața Marianei deveni ademenitoare, seducătoare...

– La Chișinău există deja mafia oamenilor de la nordul Moldovei, continua să declare Alexei. Ei pătrund peste tot, se laudă, se susțin unul pe altul ca evreei și, unde încap “nordiştii”, nu se dau ieșiți de-acolo niciodată! Ei sunt bogați ca dihorii de putoare! mai surîdea el netezindu-și lanțul gros, lucitor de la gît, capul tuns chilug, cerceul cu piatră din ureche.

Cu vreo doi ani mai mare decît ea, junele izbutise să călătorească prin Germania, Franța, Italia... De-acolo adusesese automobile învechite, cu motoare sofisticate, pe care le vindea scump oamenilor avuți. Alexei recunoștea că cele mai bogate impresii i-au rămas de la călătoriile în Italia, o țară feerică... îi promisese că în viitor o să călătorească la nordul Italiei, acolo țara e dezvoltată nu ca la sudul ei, însă pentru a merge pe Apenini, e nevoie să cunoști limba lui Adriano Celentano... Mariana începu stăruitoare să însușească, apoi să vorbească pasionată italiană. Îndrăgise canțonetele, vocea Raffaelli Carra, Toto Cutugno, a lui Luciano Pavarotti...

La sfârșitul anului școlar, într-o chindie de mai, la cămin, Alexei a sedus-o... i-a insuflat încrederea că între ei se aprinde focul unei mirifice iubiri... Vreo săptămână mergeau împreună seară de seară la recepții, întâlniri în restauranul "Beluno" cu fel de fel de oameni de afaceri veniți din Grecia, Turcia, Italia ... Acolo dînsa observa cum fetele se alăturau la vizitatorii Moldovei, primind de la ei cadouri, țigări... După o perioadă de vreme acele domnișoare cădeau în mrejele plăcerilor, ca să fie invitate de-a pleca în occident... Erau și mai frumoase, și mai drăguțe printre ele. Mariana însă devenise un deosebit obiect de atenție și interes. Alexei o curta galant și nu permitea nimănui din gașca lui de a i-o sufla de sub nas... Nu prea înaltă, mereu veselă, surîzătoare, cu părul negru și gene lungi, negre, care-i umbreau obrăjii și fața plină de candoare. Își împletea gîte mici, care se lăsau domol, moale pe la tîmple. Nasul ei cîrn era subțire, transparent, obișnuit parcă să miroase parfumuri. Divă sadea! Sadea regină! Cînd zîmbea parcă aprindea toată căldura pămîntului în inima bărbaților.

Trăia în așteptarea unor evenimente superbe. Toate-au fost bune, pînă cînd Mariana simți că e gravidă... Cum numai Alexei avea parte de destăinuirile ei, nu avea cui împărtăși bucuria... Băiatul se schimbuse. O vizita din ce în ce mai rar, hoinărind nopțile prin alte locuri publice, motivîndu-i că este antrenat în realizarea unei noi afaceri... și a mai curtat-o pînă dînsa ajunse la termenul sarcinii de peste trei luni, pînă "nordistul" a dispărut din oraș. La neliștierea ei, băieții din gașcă îi mărturisiră că Alexei e nevoit să se ascundă de poliție... A fugit în România, poate în Italia... De, așa e tinerețea cu temperamentul și nehibzuințele sale! Cînd va sosi momentul, se va întoarce. Ce trebuie să facă dînsa? Să-l aștepte!..Să sufere, așteptîndu-l... Dragostea, iubirea, în primul rînd înseamnă răbdare, suferință... Probabil există o șansă ca să plece la el, în Italia... Cei din gașcă o liniștiră că n-are de ce-și face probleme cu sarcina. Alexei Roibu o așteaptă, se va căsători cu ea...

Era sfârșit de vară, orașul mai era în floare. Într-o seară cu ploaie mărunță trei inși din gașca lui Alexei, cu scăfirliile chele, cu urmele unor răni cicatrizate pe de-asupra urechilor, au venit cu o mașină neagră, modernă.

– Alexei dorește să nu mai stai la Chișinău... El așa dorește. E timpul!, zise unul dintre ei. Mai întîi mergem pînă la Constanța, într-o plimbare, apoi s-a vedea...

S-a îmbrăcat frumos într-un costum alb ca neaua, cu floricele roz pe la poale, neștiind că plimbarea va dura o veșnicie. Deși Alexei plecase de la ea în mod misterios, ea avea presimțirea că el e undeva pe-aproape, o dorește... Peste noapte s-a pomenit în România. La răsăritul soarelui trezind-o din somnul dulce de pe bancheta din spatele mașinii, unul dintre băieți oferindu-i un buchet de zorele o vesti, cu aere de importanță:

- Ești în altă țară! Dacă o să fii ascultătoare, fetico, viața ta va fi o sărbătoare.
- Cu Alexei?... dădu ea să afle.
- El ... A plecat în deplasare în Papua Noua Guineie...

–O să-l aștept oriunde... Oricînd, îndrăzni să îngîne Mariana.

–Altfel nici nu poate fi, aprecie unul dintre însoțitori.

La Constanța, băieții de la Chișinău aveau fixată o întîlnire într-o cafenea cu o grupă de chinezi. Lusin, căpetenia acestora, un tip uscat și smead ca o prăjină, fără doi dinți la maxilarul de sus, căruia cînd rîdea limba îi ieșea afară ca la șarpele boa... vorbea stîlcit românește... Pe neașteptate, chișinăuienii au dispărut undeva pe malul mării și Mariana s-a pomenit față-n față cu chinezii zîmbitori, ageri la priviri ...

– Nu zice mîrc, o preveni deodată Lusin. Tu a noastră deja. Noi patronii tăi!..

– Dar Alexei? făcu ea naivă, înțelegînd că a nimerit într-o cursă.

–El la tine este aici, și chinezul îi arată locul inimii. Așteptat, căutat cuminte!

S-au cazat la un hotel de mîina a treia: cu ușile și geamurile dezbrînte, cu mobilierul defect. Chinezii o supravegheau mereu. Unul dintre ei, Laoși, se pretindea medic și consulta cu regularitate cum decurgea sarcina. I se dădură medicamente, o hrăneau cu multe fructe și legume, era plimbată pe litoral ... însă de cum însera, nu-i se permitea să iasă afară pînă în zori. Noii stăpîni erau gentili uneori, avînd grija să-i satisfacă multe dorințe: îi procurau haine simple și comode, o lăsau să doarmă cît voiește, într-o odaie cu Lusin, care adeseori o smotrea parcă-n glumă, parcă-n serios, cînd ea încerca să ceară limpezirea lucrurilor:

– Noi la tine plătit banii... Mulți, mulți bani... ca să fii ascultătoare... Alexei așteaptă la tine copil...

– Minciuni! se revolta Mariana. El, probabil, nu știe nimica... Dacă nu-mi dați drumul acasă, o să mă înnece! încercă să-l sperie ea cu fața înlăcrimată... Vreau să chemați poliția...

– Toți păzim la tine... și poliția, reproșa Lusin rînjind, țuguind buzele ca să-i iasă limba afară. Cugetînd îndelung, își mijeia ochii asiatici: Poliția noastră! Plătit la ea mult ca tu a noastră cuminte! Pe tine hrănim, lecuim apoi... plecăm peste granița...

Se descuraja ascultîndu-le mărturisirile. Nu mai cerca să caute dreptate... Pe litoral, în dricul amezii, cîrduri de țigani furau, jefuiau ce li se nimerea în cale. Păgubașii revoltați veneau cu reclamații la cei care patrulau plaja, dar polițiștii recurgeau doar la niște formalități, reținîndu-i, iar peste cîteva ore să-i pună în libertate... Țiganii reîncepeau îndată... eternele lor pasiuni.

A trecut vara, toamna și într-o seară de decembrie Mariana a fost dusă într-un fundac de peron, unde pe linia moartă stătea vagonul, negru și pustiu.

– Tu n-are acte, zise Lusin. Noi tot cu trenul, din urma ta, cu altul... La noi actele regulă... O s-așteptăm pe tine la Italia... zise chinezul, iar țuguindu-și buzele, rînjind... Noi împușcăm la tine dacă faci șmecherie... apoi în cele din urmă adăugă liniștit: Dacă o să fie la noi bine, la tine tot o să fie bine. O să dăm mulți bani...

La acea oră tîrzie Mariana călătorea în direcția unei capcane infame, cu pre-

simțirea reală de victimă ingenuă. Nu putea cuprinde cu mintea-i tânără această adevărată ingerniță groaznică. Recapitulând toate amintirile evenimentelor trecute, își aminti sfaturile de la mama și tata, care atunci când o petreceau la vreo încercare, o îndemneau, o încurajau: ”Fii răbdătoare, ascultătoare, ca să poți ajunge departe... Când ai vreo cumpănă în cale, mergi la biserică... Bunul Dumnezeu de toți oamenii are grijă și-i ocrotește...” și ea suferea răbdătoare. Drumul vieții ei, ca un fluviu al abundenței, continua în direcția necunoscută, unde trebuia s-o aștepte cineva... Adeseori simțea și era sustrasă de la toate necazurile de zbaterile plodului de sub inimă... Cu gândul la făt, era cuprinsă de un sentiment de gingășie, de curiozitate și frământată de întrebări: „Doamne, Doamne! Cum o s-arate copilul meu. Va fi băiat sau fată?! Desigur că va fi un băiețel...”

Această floare gingașă a plaiului nostru, într-o totală ignoranță a maturilor, continua să-și ducă soarta pe un drum al rușinii universale, despre care cu câțiva ani în urmă Europa, Australia, America nu se pomenea să le aibă...

Curioase lucruri se întâmplă în lumea contemporană! În unele țări, în miezul continentului african, din cauza secetei și războaielor interetnice mor milioane de suflete, fără ca omenirea să bată clopoțele de alarmă... Totodată... când pe malul Iordanului palestinienii zborotăiesc evreii cu pietre, televiziunea transmite evenimentul imediat în toată lumea... Un președinte realizează un roman amoroș cu subalterna și pentru că a fost depistat de către oponenții politici mapamondul, cu ochii la ecrane, urmărește zi de zi destăinuirile lui pline de pudoare...

Micuța basarabeană călătorea acum în van și oamenii din jur, indiferenți parcă, dădeau din mâini, lăsînd-o să se descurce, cum poate...

După o zi și o noapte trenul se opri într-o gară. Grănicerii, escortați de dulăi zărnatici, au lovit cu răngi peste pereții de metal ai vagoanelor. Mariana se ghemui și mai tare, strîngîndu-și burta mare în brațe. Fătul se zbătea alarmat...”Puiul mamei, liniștește-te... Hai cu mama...” Nu s-a întîmplat nimic deosebit și trenul porni șuierînd mai departe... pînă se opri într-un amurg plin de negură, în preajma munților împăduriți. După o pauză îndelungată, de așteptare, ușa vagonului se deschise... în prag o așteptau patru vlăjgani printre care îl recunoscu pe Lusin. Chinezul ce purta o chepcă neagră ca smoala pe cap rînji învingător:

– La noi, Italia, Alioș! Mariana, bravissimo!

De-asupra caselor din jur se lăsă întunericul. De la trecători auzea frumoasa limbă italiană. Bărbații o escortau din toate părțile. Lusin o ducea la braț ca pe o amantă... Aidoma unui ostatec a fost dusă într-un hotel, să facă baie. După calea anevoioasă, plodul, cînd dînsa se scufundă în cada calduță, se opri din zbîntuială. Observîndu-i liniștea, Mariana surîse printre lacrimi, și a cita oară șopti cu voce plină de gingășie: “Puiul mamei, pui! Ți-i bine cu mama, îngerașule?...”

După baie, o altă consultantă, ascultînd bătăile inimii ei, ale plodului, spuse că sarcina decurge normal, și nu există teme de îngrijorare. Mirosea a mușcate. Medicul îi zîmbi prietenos și o asigură că în curînd... o să nască! Mai are cîteva zile...

Noaptea Mariana dormi liniștită. În zori le-a spus stăpînilor că dorește să se spovedească la biserică... Unul dintre străjeri spuse cu amabilitate, păstrînd o privire țintită către dînsa:

– Nu uita că suntem supuși urmăririlor... Dar, mergem. E un lucru nobil. Suntem chinezi, dar ... creștini! Ne-ai convins că ești cuminte... Pînă la prînz, cînd vor veni negustorii canadieni, avem vreme...

– Negustori, să mă pețească? cercă a se mira Mariana.

– Nu pune întrebări de prisos, drăguțo! Îi răspunse santinela cu multă compasiune. Noi îndeplinim misiunea de a avea grijă de o sclavă pe post de ... incubator.

Neînțelegînd aproape nimic, Mariana fu condusă la biserica din Polezella. În bazilica medievală era răcoare și pustiu. Preotul, după ce-i ascultă zguduit spovedania, a oftat cu fața în palmele-i uscățive, căzînd într-o grea tristețe:

– Toată lumea s-a criminalizat, copila mea! Totul e în corupție. La putere e banul dracului! Mulți dintre confracți au încercat să se revolte, dar... au primit cîte un glonte în frunte... Societatea noastră toată e pereclitată de a primi un glonte în frunte...

– Ce-a mai rămas pentru salvare, padre? întrebă Mariana cu tremurici în voce?

– Speranțe în puterea lui Dumnezeu, răspunse preotul cu amabilitate *devotă*, evlavioasă. Răbdare în credință, copila mea!

La întoarcerea în hotel Mariana simți în prag contractații dure, frecvente dureri pronunțate. Bărbații deveniră agitați... Lusin nu mai zîmbea ca înainte. Avea o față severă, concentrată. Curînd la hotel veniră niște bărbați tunși de asemenea chilug, care... vorbeau în grai basarabean. Țineau mîinile în șolduri, gata să se încaiere cu toate armatele pămîntului. Atleții escortaseră o pereche tînără: un bărbat slab, cu barba abia crescută, în ochelari, ce căuta speriat în jur, și o femeie cu o înflătură mare la burtă, fără vreun semn vădit de suferință... Lusin o lăuda întruna pe Mariana ca pe o marfă... Le zise că tatăl copilului este un judocan vestit din Moldova... și tot atunci, spre surprinderea și marea ei uimire, pe ușă intră în toată înălțimea și frumusețea, Alexei, adevăratul tată al viitorului copil... Mariana înțepeni pentru o clipă, de-asupra ochilor se iscă o iradiere de speranță. Însă Alexei avea o față gravă, împovărată de griji.

Lusin îi molipsi pe toți cu un rîs printre buzele țuguiate, după ce obținu patru pachete cu bancnote de la bărbatul de lîngă femeia pseudogravidă...

– Alexei, dragule... se cutremură Mariana.

– Luați-o! strigă enervat băiatul. Nu vedeți, chiombilor, c-o să fete!?

Vlăjganii o duseră într-o încăpere uriașă, medievală cu jaluzele la geamurile arcuite... Au urcat-o pe-o masă de-aluminiu, acoperită cu cearșafuri reci, i-au prins picioarele în niște chingi de piele și au îndreptat asupra-i proiectoare puternice. Bărbați în halate cenușii, cu măști pe față și mănuși medicale pe mîini se pregătiră să primească nașterea... Vorbeau ceva între ei foarte încet... Mariana striga, dădea să-l cheme pe Alexei, se zbătea în convulsii. Contractiile deveneau din ce în ce mai frecvente, durerile mai acute. I s-au pus cîteva injecții, însă durerile nu

slăbiră...

– Mai este pînă i se vor porni apele? auzi dînsa glasul lui Alexei.

– Peste cîteva ore, răspunse o voce în italiană.

Vremea se depăna încet. Bărbatul, care venise alături de femeia gravidă, adusesese un case, îl deschise și îl lăasă la discreția lui Alexei. Băiatul, împreună cu doi dintre complicii lui, numărara atent pachetele cu bancnote, după care făcu atent cu degetul că totul este în ordine...

La miezul nopții, de afară, de pe caldarîmul străzii se auziră rafale de automat, apoi sunet strident de la ghinioanele polițiștilor.

–Nu faceți panică! le ordonă Alexei, dispărînd cu caseu-ul pe ușă. Au venit autohtonii la treucă...să-și ia porția... Totul e-n regulă, îi asigură el, însoțit de niște umbre de persoane, care vorbeau între ei în grai basarabean... Primiți nașterea!

După miezul nopții, mistuită de dureri groaznice, Mariana desluși cum soția canadianului, cu ochii oțărîți de spaimă își descheie bluza și aruncă din sîn o pernă neagră ca smoala...Cu strigăte și țipete de durere, trezind îngrijorarea celor prezenți, Mariana îl forțase pe unul dintre medicii asistenți să-i acopere gura, urlînd la ea:

– Calmează-te, nu zbiera caracudă, tîrfă rusească!.. Zi “mersi!” că ai prilejul să faci un ban normal... Nu urla, dacă nu ai vrut să rămii în țara ta puturoasă, în frig, întuneric și mizerie...

Durerile păreau nesfîrșite. Mariana simțea că iată, iată își pierde conștiința... Cînd, deodată, simți o relativă ușurare, cum din trupul ei lunecă un ghemuleț viu, care tot atunci slobozi un glas strident și sănătos... Buzele-i crăpate de arsură, ale Marianei, căutau însetate de a vedea ceva, dar ochii i se acopereau cu o perdea de lacrimi de speranță că s-a realizat, a dat viață unui om nou ... Dar tot atunci ea desluși cum femeia canadianului înveli ghemulețul umed, țipător în niște scutece și, grăbită, însoțită de bărbat dispăru din încăperea care se întunecă, odată cu stingerea luminilor de lîngă masa de operație...

Dezlegată, Mariana fu pusă pe o targă, dusă pentru starea de convalescență la hotel... în vîltoarea nopții...simțea că este furată, pustiiată de nenorocire. Scoase un strigăt supraomenesc și căzu în leșin...

Cînd își reveni, doi din bărbații care-i primiră sarcina îi controlau pulsul. Ea căuta copilul cu ochi disperați, dar nu vedea, nu auzea nimic... E mamă, a născut un copil și încă nu l-a văzut: e băiat sau fată? “Cum arăți tu, puiul mamei, puișor!?. Îngerășule!..Aurășule!..”

– Calmează-te, zise unul dintre bărbați. Ești tînără... La lumina mizeriei de azi nu-ți trebuie belea pe cap... ai născut un copil din flori..

– Unde-i fătul meu? întrebă ea, simțind cum din ugerile pieptului se preling picături călduțe de lapte.

– E plecat departe, într-o țară bogată, în condiții minunate, ocrotit de legi sănătoase...

După două zile petrecute în delir, Mariana, revenindu-și, se pomeni cu Alexei în odaie. Băiatul avea o față liniștită, ochii lui exprimau o stare de *adeforie*...

– Ești maladeață! o lăudă el. Te-ai ținut bine... Alexei scoase din buzunarul din dos al sacoului un pachet de dolari, numără o parte și i le vîr în sutienii umezi de scurgerea laptelui: Ia-i, pentru un trai decent la Chișinău...

Mica basarabeancă îl urmări cu priviri înlăcrimate și, deodată, ajunse la isterie:

– Ai făcut o crimă, banditul!..

– Închide-ți fleanca! o izbi Alexei enervat. Ai noroc că-mi ești cunoscută... Poate de-atîta te corcolesc, îți dau bani și te trimit acasă... Altfel îndeplineai acest rol de incubator de cîte ori aș fi dorit eu... Piei din ochii mei!.. Chiar mîine, dim-necioară, să-ți i-ai tălpășița de pe meleagurile-acestea...

Pîna la gara din Trisete a fost adusă într-o mașină, de către Lusin, care își puse în ajun dinți de aur, mari, sănătoși...

Erau sărbătorile Crăciunului, ajun de An Nou. Omenirea se pregătea să întîmpine un nou mileniu. Pe peron era multă lume, veselie, cînta fanfara militară.

– Calmează la tine, îi zise chinezul... Să te fi purtat altfel, nu primeai la tine atîta dolar... Alexei băiat darnic la tine. Cunoaște, a spus... La anul așteptăm de la “Beluno” încă odată pe tine aici... Dacă ai cunoscute “Beluno”, Chișinev, nu da sfaturi proaste... Pentru tot copilul plătim la dolari... Bărbatul îi puse în buzunarul costumului niște acte, după care o ajută ca să urce în vagonul de clasa întîi. O să călătorești împăratește, îi surise Lusin, ca să nu i se mai vadă limba printre buzele țuguiate. Actele în regulă... ca ale cetățeanului expulzat din țară. Nu îngrijora. Ai venit în Italia ilegal...Pleci legal...Ți-a mers bine, repetă plin de încredere încontinuu chinezul, de parcă se antrena în vorbire românească.

–Unde e copilul meu? întrebă disperată Mariana. E băiat sau fată.? Spune, te implor, pentru Dumnezeu...

– Nu te căzni, minți Lusin, ghicind în ochii ei o tristețe lugubră... Ai născut adulterin mort...

Pe peronul aglomerat trenul porni spre o periferie a Europei. Era zi senină, cu mult soare. Tristețea, însă, era vădită printre unii care petreceau trenul. La un colț de peron se adunase alt pîlc de oameni în vîrstă deja, după toate semnele rătăciți prin părțile locului. Cercau să se bucure ca în ajunul sărbătorii, dar privirile lor demascau mai mult o stare a vremii de război... Spre marea surprindere a Marianeii, oamenii, după ce mai închinară cîte-un păhăruț de *grappa*, se cuprinseră la braț, începură să improvizeze o horă și vocea lor plină de nostalgie cutremura peronul:

„Cu străini am stat la masă

și cu ei am ospătat,

Dar gîndindu-ne acasă,

Multe lacrimi am vărsat.

Este-o vatră strămoșească

și-o căsuță dedesubt...

*Ea e casa părintească
Unde laptele am supt...”*

Un friguoșor zăbovit pe crengile copacilor pișca de obraji. Printre lume ici colo mai erau cîte un pîlc de polițiști, îmbrăcați de sărbătoare. Unul dintre ei, văzînd-o la fereastra vagonului îi zîmbi, dîndu-i militărește onorul... Cu fiecă clipă în care trenul se îndepărta de acel oraș în sufletul Marianeî prindea să vîjîie vîntul, începau să i se întunece privirile...

La sfîrșitul mileniului ea trecea prin viață cu un vînt îmbătrînit rămas parcă în urma destinului, nemaifiînd în stare să mîne frigurile, s-adune din nou florile înmiresmate pe cîmpii... Cînd avea să aibă loc împrăștierea lui nu putea ști nimeni, nici chiar bunul Dumnezeu. Pentru ea îmbătrînise vîntul... îmbătrînește vîntul?..

Drumul șerpua printre munții Dalmației, pîrînd nesfîrșit de trist. În calea ei nu era nici o speranță care să-i fi surîs. Undeva, în această lume plină de rele, de cîteva zile se dezlănțuia vocea stridentă a unui prunc, care căuta disperat ugerile mamei lui, pe care nu le va simți niciodată...

ÎN LOC DE EPILOG

Mariana n-a vrut să ierte... Pe Alexei l-a revăzut după doi ani, în restaurantul “Beluno”. Ea devenise gestionara unei frizerii și își procurase o garsonieră în centrul orașului. El se făcu și mai bogat, cu priviri autoritare o urmărea arogant, chiar cinic. Era înarmat cu pistol, pe care, demonstrativ îl purta la șold ca polițiștii.

– Dorești să mai faci un trafic? o întrebă dînsul. De-acuma taxa incubatorului e mare. Cu mult mai mare...

– Cunoști unde-i copilul meu? E băiat, fată?..

– Aruncă tîmpeniile din cap și chibzuiește cum să faci parale, fato! o ținti el cu privirile. Te-am întreat: dorești să faci un ban?.. Nu mă afectează sentimentele...

– Cu cine să-l doresc?

– Măcar și cu mine.

– Iar cu tine? îi tremură vocea Marianeî.

– Oare nu ți-ar fi plăcut să mai faci odată sex?

– ”Sex” e un cuvînt urît... Oare între noi n-a fost dragoste...

– Dragostea, precum a spus-o cineva, e un bulhac de spermă... Hai, să ne grăbim... Mîine plec... Afacerea continuă.

– Îndeplinește-mi dorința... Ultima pe care o pot avea față de tine... Vreau să fac dragoste, la pădure, în amurg de seară... Doar sunt o fire credulă, romantică...

Ochii ei sclipiră gingaș, apoi indulgenți. Alexei se cutremură parcă de frumusețea ei. Răsuci cheile de la mașină în jurul degetului, o mai măsură odată din cap pînă-n picioare ca pe o victimă ușor dobîndită și... căzu de-acord.

– Prefer și eu romantică uneori, zise el. Mergem la Vadul lui Vodă, apoi, peste

trei-patru luni vii în Italia... Este o comandă extrem de favorabilă din partea unor proprietari ale minelor de briliante din Republica Sud Africană...

Mariana vroia să aibă de la el un copil... Au mers împreună în pădurea de la Vadul lui Vodă... Peste iarba mătăsoasă a mijlocului de vară el a iubit-o cu patimă și extaz... Cum numai s-a îmbrăcat să plece, Mariana, neobservat scoase revolverul lui din sacou și descărcă două focuri în tâmplile lui... Cu speranța că, totuși, ea va deveni mamă, a îngropat cadavrul în rîpa din preajmă și se întoarce la Chișinău...

UN VIS FLĂMÂND ÎN LUMÂNARE

*“Idei nebune roiau în mintea mea,
Nepăsătoare la cultul zeilor”.*

Horațiu

Femeia a fost și rămâne o taină pe care, oricât am dezvălui-o, devine tot mai enigmatică. Felicia Aramă avuse o tinerețe cu ani de studenție, voiajuri prin locuri istorice și străinătate cu oameni interesați, după care mai lucra și ca profesoară de limba engleză într-un liceu din oraș. S-a căsătorit cu Nicodim, un bărbat mai în vârstă decât ea, angajat la procuratură. Pururi dedicat serviciului, soțul se pierdea uneori prin deplasări cu săptămânile. Și dânsa se consacraseră elevilor săi - căuta să-i învețe să scrie și să citească în limba lui Shakespeare și Byron, apoi să-și croiască destinele. Viața de familie nu le era tristă, dar monotonă. S-a abținut la vreme să aibă copii, iar când și i-a dorit, n-a mai fost în stare să-i nască. Acuma, atinse vârsta și ambii se pensionaseră. A dorit să mai lucreze. Colectivul liceului, însă, i-a făcut o petrecere de pomină și-i deveni incomod să mai ridice glasul...

Nicodim avansase în bătrânețe, era bolnav și capricios. Felicia - încă tânără și în putere, tânjind după un trai activ cu voiajuri și oameni interesați. Soțul parcă nu mai dorea nimica - avea hipertonie. Apartamentul lor de la etajul opt devenise și mai posomorât. Zile în șir, dacă îl mai slăbeau bolile, Nicodim juca domino la măsuta de sub pergola adumbrită de sălcii înalte și pletoase cu bărbații din curte. Dacă revenea în casă, mânca în tăcere tainul său dietetic, lua un ziar și citea până adormea cu fața la perete. Felicia îi rămânea totuși fidelă soțului, deși adeseori în oraș bărbații din mașini luxoase cercau s-o acosteze. Frumoasă, prea mult mai tânără decât era în realitate; avea o talie mai puțin suplă, încât oricine o vedea, o credea femeie cu sete de viață, netrecută de vârsta a doua. Pentru a mai scurta din monotonia vieții, uneori trăgea cu piciorul pe la cumnată-sa, ce locuia într-o casă din preajma blocului, împreună cu nepotul Stelea. Cumnata era cam pitpalacă de fire, iar feciorul ei, un tânăr întreprinzător, înregistrase deja succese în afaceri.

Cumnata fusese și ea profesoară, divorțase de când Stelea era în clasele mici. Apoi nu mai dori să se căsătorească, dedicându-se, parcă, întru totul gospodăriei, fiului și creșterii câinilor de soi, pe care-i vindea apoi unor oameni înstăriți. Era de fapt, un mic business al ei, în care era îndrumată și supravegheată de fiu. În sezonul estival mai prefera să-și petreacă timpul la băi, aducând de acolo multe impresii plăcute și palavre despre aventurile amotoase ale bărbaților și femeilor. O cicălea pe Felicia să nu uite că mai e încă tânără și prezintă interes pentru bărbați.

– Morala, sficiunea, incomoditatea? zicea cumnata când au mers întâmplător la terasa din apropiere, unde cânta muzica și se veseleau studenții. Lasă-le pe toate-n cui! Viața e una. Egoismul e în inima fiecărui soț gelos și impotent, mai ales... S-au amestecat amândouă neîndemânatic printre junii gălăgioși, turbulenți. În pauzele dintre dansuri, însă, Felicia desprinsese cu urechea o replică ce-i ustură auzul.

– Priviți, cum se zbihuie bătrânelele! Oare nu le-a fost de-ajuns țăța vieții tinere? Înghesuie hudițele! Caraghioase-s sărmanele!.. Se pomeni insultată și gândi necăjită:” Asta e! A venit vremea altora să se scalde în plăcerile vieții. Deja alți tineri stau la coadă la ghișeul bucuriilor, să le obțină din tot plinul...”

– Nu ceda femeie! o îndemnă cumnată-sa, ghicindu-i necazul. Pentru bucuria vieții uneori trebuie să te lupți ca s-o dobândești cu... pumnii. Trezește-l pe Nicodim din hibernare și-ai să te minunezi... Femeia chiar și după menopauză poate deveni un vulcan... Numai să aibă cine i-l aprinde.

– E toi de vară, bărbate, îndrăzni Felicia într-o zi să-l înduplece. Poate mergem la mare, la munte? Am muncit o viață pentru ca s-avem odihnă...

– De-ajuns cât ne-a fost bine. Drumurile noastre știi bine unde duc - la cimitir...

Femeia înghiți noduri și-i dădu ascultare. Nicodim fusese prevenit de medici că o promenadă la mare sau la munte poate avea urmări imprevizibile. Ea se consolă din nou între pereții casei. Avea grijă mereu să spele, să gospodărească, să meargă la magazin pentru a respecta cu strictețe dieta soțului. Invidia morțiș viața cumnatei și a nepotului, care erau mereu veseli, luminoși la față și se bucură când au intrat pe la ei într-o seară cu un câțeluș, dog german, în brațe.

– Îl cheamă Aristid, zise nepotul. Iată, uncheșule, vă rog să-l aveți în pază până trecem cu traiul la vila din Ineasca.

– Cheltuiala are s-o achite Stelea, adăugă cumnata. Până s-a termina construcția vilei...

– N-am suferit potăi în casă, bălmăji supărat Nicodim. Dar dacă trebuie...

– Nu m-aș despărți de coteiaș. Dar mai avem încă trei de la o cățea. În casă nu-i strâmt, își întări rugămintea cumnată-sa.

– Fie, făcu Nicodim într-un târziu. Dar să ai grijă, nepoate, căci pensia nu prea ne-ajunge să hrănim și câinii.

Coteiașul le aduse o bună doză de mângâiere. Felicia și Nicodim îl admirau cum se gudură, citind în ochișorii lui pătrunzători o imensă curiozitate. Diminețile, Nicodim se obișnuia să-l plimbe pe potecile păduricii de la Ciocana, ca la întoar-

cere Felicia să-l hrănească. Aristid se obișnuia repede cu băile calde și înmiresmate, îi plăcea să se bălăcească în apă. Când își scutura blana plușată, stropii zburau în toate părțile, stârnind țipetele copilărești ale Feliciei. Ieșea din baie cu halatul ud lioarcă. Ea de la un timp se dezbrăca, scăldându-se împreună cu Aristid. Blana plușată îi mângâia prin atingerea ei, plăcut trupul, stârnindu-i fiorii, aproape uitați de vreme. Căinele creștea frumos, devenea isteț, priceput la comenzile lor. Nicodim deși era sever cu el, să simtă că în casă persistă o autoritate majoră, îl iubea la nebunie. Povestea tuturor mișcărilor și dibăcia cănișorului, înțelepciunea lui și se bucura că are cu ce să-l crească.

Stelea intra arareori, le lăsa bani și se bucura împreună cu ei de hârjoana cânelui. Dogul se făcea tot mai puternic. Avea cap mare, corpul – osos, urechile – ca niște pâlnii ascuțite, îndreptate înainte, ochii – injectați. Uneori devenea fioros. Prieten se făcuse doar cu stăpânii lui. De la un timp, văzându-l pe Stelea în ochelari de soare, tuns chilug, în blugi negri și cămașă țărcată, lătra răsunător, astâmpărându-se cu greu. Blocurile din vecinătate, pe care le urmărea Aristid de la înălțimea geamului, erau c-am vechi. Locatarii primiseră apartamente imediat după război și adeseori lumea din jur era tulburată de marșuri funerare, petrecându-i rând pe rând pe cei care-și mâncaseră mălaiul spre locul de veci. La geam, Aristid, care devenea tot mai curios și înțelept, urmărea procesiunile, înclina capul când pe-o parte, când pe alta, străduindu-se să înțeleagă ce-o mai fi însemnând toată povestea cu flori, panglici negre, sicrie împânzite în roșu și bocete...

Sănătatea soțului se șubrezea și spre mijlocul verii căzu la pat, încât nu mai putea ieși afară să-l plimbe pe Aristid. Casa deveni din nou tristă. Căinele, mai ales serile, se punea pe un urlat sinistru, înspăimântând lumea din jur. Se ridica în două labe, țintea ochii scânteietori la fața crispată a stăpânului de pe patul de suferințe și pe blana neagră ca smoala a obrazului se prelingeau lacrimi argintii. Felicia încercă de câteva ori să-l scoată la plimbare, dar căinele se împotriva rănjindu-și colții. O dată chiar începu înnebunit să sfâșie încălțăminte de la pragul ușii.

– Slobodziți-l, o rugă soțul. Fără de mine n-are să plece nicăieri. E ca un copil.

Peste oraș se lăsa noaptea. Felicia, descumpănită, se lăsa ademenită de viștoarea „Sonată a lunii”, venită ca un ecou din unul din apartamentele vecine. Cineva o interpreta la pian... Mai avea obiceiul în acele clipe de nostalgie albastre să aprindă o lumânare groasă de ceară și, închisă în odăița sa, își pironea privirile uscate la făclia jucăușă, retrăind în gândul ei amintirile vieții trecute. Învăluită de misterul singurătății, uneori simțea că în trupul ei, la cei cincizeci de ani, se stinge definitiv ghemul plăcerilor din anii mai tineri. Nu mai credea că un fior, o mângâiere de bărbat o mai poate readuce la ele. „Ca să vezi... medita dânsa. Omului totul i se dă în viață cu țârăita, la o anumită vreme. Ți-ai primit porția de plăceri în tinerețe, bucură-te la moment, apoi dă-te la o parte, fiindcă vin din urma ta alții. Iar dacă nu respecti consecutivitatea, subordonarea – de-asupra tuturor stă cocoțată Morala, cu judecătoria oamenilor. Și-atunci - păzea! Plăcerile corpului sunt o

planetă aparte, pe care mai ales femeia trebuie s-o locuiască limitat, să o schimbe pe lipsuri și răbdare. Cu soțul bolnav și Morala, în același timp. Și dacă planeta o părăsește soțul, trebuie să o părăsească cu certitudine și femeia sănătoasă. Așa cere și sfânta Scriptură. Așa cere Morala, așa cere timpul pe care îl trăiești până ajungi nevoit să părăsești planeta tinereții, cu pasiunile ei pronunțate și toate slăbiciunile trupești...”

Obsedată de aceste gânduri, o deșteptă Aristid. Nici nu observă când deschise ușa, se strecură în odaia ei și se lungi pe dușumea, punându-și capul mare pe labe și urmărind-o posomorât, în sfârșitul făcliei de lumânare, deveni... gelos. Deschise larg ochii lui prudenți, ridică capul enorm de pe labe și mârâi amenințător. Se dorea stăpân pe tot ce sufla în acest spațiu pe care începea să-l domine. Pe la un miez de noapte Felicia a chemat „Salvarea” și Nicodim fu dus la spital. Urletul câinelui nu contenea cât stăpânul lui lipsi... Mereu dărapăna tapetele cu ghearele, răsturna tot ce-i ieșea în cale, iar când medicii, neavând ce-i face soțului, l-au trimis acasă, Aristid îl înfîlni în prag, descumpănit. Ținut de subțiori și răsuflând greu, câinele îl mirosi de-a mărunțelul, mai mârâi o dată nemulțumit, apoi se retrase cu capul aplecat în colțul său și mai mult nu se apropie de stăpân.

– Presimte apusul meu, zise necăjit Nicodim, cu barba tremurândă de neputință. Leacurile mi-au schimbat mirosul; nu mă mai suferă nici el...

Făclia lumânării ardea toată noaptea lângă căpătâiul lui Nicodim. Privirile Feliciei, contopindu-se uneori cu acele ale lui Aristid, parcă măsurau clipele veșniciei, acompaniate de ritmurile orologiului mare de pe perete. Într-o noapte, înspre zori stăpânul își dădu sufletul. L-au înmormântat fără pompă și aproape uitat de foștii colegi de serviciu. Atunci Felicia simți că rămâne singură-singurea. Cele mai mari semne de durere și neîmpăcare le-a manifestat Aristid. Schelălăia sufocat, alergând în jurul cortegiului. Arareori, oprindu-se locului, ridica botul cu botniță albă spre cer și urla a jale.

... În casă au rămas în doi... Aristid devenea mai capricios, mai nărvos simțind parcă - cel mai puternic devenise acum dânsul! O urmărea pe stăpână la tot pasul cu priviri fugare și vigilente. Mârâia nemulțumit când ea zăbovea la magazin, când pălăvrăgea prea mult la telefon. Îi cerșea mereu atenția și Felicia abia le isprăvea pe toate, devenind acum mai harnică decât în vremea când trăia Nicodim. Într-o seară, după ce-l hrănise, încercă să-l băiască. Trecuse peste o lună de la moartea soțului, iar dogul nu se dădea intrat în cadă. Începuse să miroase iute a câine vagabond și Felicia nu suferea mizeria. A umplut cada cu apa caldută, ca de obicei se dezbracă, intră în apă și îmbie îndelung dulăul. Aristid se mai sclifosi o vreme, dar până la urmă cedă îmbierilor. Alături, în baia mare, Felicia îi spală blana cu buretele și îi făcu tualeta cu care era obișnuit de mic. Câinele se gudură mulțumit, netezindu-și capul de corpul ei umed și fierbinte. După ce împlini tot ritualul, Felicia îl îndemna să iasă. Plin de plăcere și proaspăt, acum câinele parcă ar mai fi zăbovit în cadă, alături de femeie. Ieși totuși în coridor, dar

rămase uimit să o urmărească pe stăpână. Lăsând ușa deschisă, femeia se clăti, și până a se înfășura în șervetul mare și bătut cu flori, începu să spele până la albeață, după cum obișnuia, cada mare. Și-atunci, cum stătea aplecată, simți la spate răsuflarea blândă și caldă a lui Aristid.... O limbă fierbinte și plină de gingăsie, ce prinse a-i linge goliciunea, îi strecură prin tot corpul un val de plăcere, tulbure și înspăimântătoare. Era un fior care izbucnise instantaneu din străfundurile ființei ei, aidoma erupției unui vulcan care mulți ani fusese stins și adormit. Încercă să se ridice, dar tot atunci simți că Aristid se așternu pe spatele ei. Îi simți greutatea și fierbințeala. Mișcărilor dogului o tulburară și mai tare, voi să se împotrivească, dar o forță păgână o slăbea și o supunea. Planeta firii ei albastre o cuprinse în toată puterea cu nebunia trupului ei de femeie, dominând-o. Dogul își înfipse ghearele sufocat în pielea fină a șalelor ei. Din gura-i larg deschisă se prelingeau peste spatele femeii șiroaie de bale, iar mișcărilor lui tot mai ritmice îi trimiteau miriade de săgeți, după care în corpul femeii se răspândi parcă o stare de ușurare, o eliberare trupească după atâția ani zbuciumați ai vieții. Ochii dogului o priveau cu gingăsie și căldură. Se lungi în mijlocul odăii, dar când femeia, tulburată încă, se întinse, goală, în așternut, își culcă capul mare și negru ca dohotul peste sâni ei vlăguți, relaxați, aliniindu-se lângă corpul dulce, întins pe canapea. Dezmeticindu-se, sufletul Feliciei prinse a se zbate ca o gazelă în ghearele necruțătoare ale tigrlui din savană. În toată firea izbucni un scâncet nevinovat de femeie, și tot atunci câinele, parcă simțindu-i starea, continuă să-i mângâie locurile vulnerabile, care spărgeau căile luminoase și nesecate către izvorul plăcerilor, pe care îl poate regăsi o fire încă plină de rodul și dorințele dragostei. Lipsită deja de orice voință, fără a se mai împotrivi, se dădu pradă valurilor oceanice de păcate și satisfacții.

„Acesta e universul omului, gândi ea. Din vinovăția noastră egoistă, uneori stăvilim cu Morala calea spre norocul ce-i dat să-l avem de la natură, de la Dumnezeu. Bine-a zis cine-a zis: „Omul trăiește o viață, dar o trăiește ... în fiecare zi”. Într-un târziu, Felicia aprinse făclia lumânării și până în zori urmări mișcărilor lenoase ale dogului, ce stătea alungit pe covorul moale din preajma patului, cu ochii închiși și capul măran pe labe. Totul în viața ei luă o altă întorsătură. Dintr-un cufăraș uitat scoase bijuteriile și le prinse la gâtul câinelui. Îi confecționă din pufoaica soțului un fel de plastron, pe care i-l îmbrăca atunci când ieșeau la plimbare prin curte în diminețile friguroase. Aristid deveni blând, mai puțin capricios, dar și mai gelos ca înainte. Nu se mai abătea către cățelele vagabonde care-i ieșeau înainte și lătra nervos când vreun bărbat cerca să lege capăt de vorbă cu Felicia. Dacă se așeza la masă, lua seama ca stăpâna să nu rămână flămândă, iar când se potrivea, în orele de seară, intrau amândoi în baie... Până spre mijlocul primăverii Felicia a început să se obișnuiască cu lumea ei tainică. Numai în străfundurile cugetului avea presimțirea unei fatalități cu o mare putere. Un vifor rău putea veni pe neașteptate să-i divulge toate păcatele, să-i răpească cu vârtejurile lui patima sălbatică... Într-o seară de mai veni în vizită nepotul Stelea. Era îmbrăcat în haine scumpe, la gât purta un lăntișor

gros de aur, pe deget un inel mare. Pileag, el urmări cu atenție dogul ce purta botniță frumoasă, apoi dădu Feliciei un șomoioș de dolari, zicându-i cu un ton pizmătareț:

– Conacul la Ineasca e gata iar Aristid trebuie să-l păzească... Felicia simți că parchetul sub ea prinse să se cutremure. I se întunecă în fața ochilor, totul fu învăluit într-o ceață neagră, buzele-i abia strecurară cuvintele tremurânde:

– Aristid e al meu... Luați banii iștea înapoi... El, Aristid, e al meu și n-o să vrea...

Stelea, unul din capii autorităților interlope din oraș, nu obișnuia ca cineva să i se opună vrierii lui. Acel copil cuminte, deodată făcu niște gesturi de fraier cu mâna în care ținea un revolver negru, cu țeava lungă și se răsti la mătușă:

– Ți-am plătit pentru trudă! Și-apoi hoitul dumitale nu are nevoie la cimitir de bodyguard...

Muți speriată, că uite, curând Stelea o va lipsi de Aristid. Câinele însă prinse a lătra furios la oaspete și Felicia abia de izbuti să-l stăpânească în lesă. Nepotul țâșni ca o furtună afară, iar dogul se aruncă din urma lui cu labelle dinainte, oprindu-se în ușa închisă. Lătra cu gura larg deschisă, slobozind balele-i printre incisivii firoși. Pașii ropotitori ai lui Stelea se auziră până în josul scărilor și Felicia, descumpănită, îi urmări de după perdele cum urcă în „Mercedes”-ul negru, luxos, comunicând cu cineva prin telefonul mobil.

A doua zi telefonă cumnata, năpustindu-se asupra ei cu vorba:

— Ne-am înțeles de la bun început, femeie. Ai obraz. Stelică nu-și poate găsi astâmpărul și mă tem să nu-ți facă ceva rău. Mai bine i-a potaia și du-o la Ineasca... Îți dăm răgaz o zi și o noapte...

Cîteva zile telefonul tăcu, apoi într-o seară Stelea îi ordonă insistent din stradă la telefonul mobil ca să i-l dea pe Aristid, ori chiar ea, acum, să-l ducă la Ineasca. I se oferă transport încolo și-napoi...

– Niciodată! strigă dânsa speriată în receptor, urmărind „Mercedes”-ul din curte, la portierele căruia stăteau vreo trei duduie, îmbrăcate extravagant, așteptând curioase să admire frumusețea dogului. Ce mi-a rămas mie de la viață, nepoate? Altă mângâiere n-am. Fie-ți milă !

– Ți-ajunge cât te-ai bălăcit în liniște și plăcere, în vreme ce uncheșul putrezește! Lasă aer curat celora care trebuie să-l respire... Cât o să mai aștept răspunsul dumitale!? Crapă răbdăul!!!

Avalanșa de insulte îi stârni lacrimile, apoi izbucni într-un plâns cu hohote. Inima părea să-i spargă pieptul și să plece într-o beznă infinită. Aristid, observându-le, simțindu-le pe toate, se declanșă. Rupea furios perdelele, sfâșia încălțăminte și se izbea înnebunit în ușă ca să i se deschidă. Felicia rămânea absentă în cămară, ascultând cu tremurici în spate insultele grosolane ale lui Stelea și hohotele vesele ale fetelor la telefon. Câinele făce rotocoale, căutând ieșirea și tot lovind cu labelle cleampa zăvorului care, deodată, căzu, ușa se întredeschise și dogul, săgetător, ca un leu flămând, zbură peste scări ca să nimerească în curtea plină de lume în jurul

răzoarelor de flori.

– Îna-a-po-oi! strigă de-și sfărâmă vocea Felicia.

Aristid se izbi cu tot corpul în limuzina de la colțul clădirii, cu parbrizul întunecat. Roțile mașinii lăsară pe oglinda asfaltului urme de derapaj.

Surprins, cu mâinile tremurânde, Stelea scăpă telefonul mobil, porni învâlmășit motorul, apoi scoase pistolul din toc, dar se reținu. Duduițele abia reușiră să se scufunde după portierele limuzinei. Lumea urmărea înțepenită furia bestială a câinelui, care trecea dintr-o parte în alta, lovind cu labelle peste metalul sunător al automobilului strălucitor, lunecos. Mașina porni încet. Chemările insistente, neliniștite ale Feliciei, care ieșise în curte, nu mai aveau nici un efect asupra lui. Aristid sărea furios, încercând să muște din corpul „Mercedes”-ului. Făcând un salt acrobatic, se pomeni pe capotă, desfăcând larg picioarele, lătrând sălbatec la șofer. Scrâșnind strident cu roțile pe asfalt, mașina puternică o luă brusc din loc, manevră câteva viraje. Câinele mârâi, negru ca tăciunele, la lumina felinarelor de stradă, dezechilibrat, apoi deodată lunecă peste capotă și nimeri sub roțile dinainte. Limuzina trecu îndată peste trupul lui...

De cum lătratul lui Aristid amuți, „Mercedes”-ul o luă într-o goană nebună pe aleea străjuită de plopii de puf alb și dispăru după colțul cartierului, acoperit de vălurile mirositoare ale serii de primăvară. Lățit la pământ, dogul mai răsuflea încă. Felicia se aplecă, asupra lui, îi luă capul mare în brațe și prinse a plânge amar, strecurând printre sughițuri, cu voce înfundată:

– Nu muri, dragule! Nu trebuie să mori!..

Aristid o privi cu ochii înșângeați, muribunzi. Ea se văzu în lumina pupilelor mari, scânteietoare, care purtau pecetea jalei și compătimirii. Animalul mai încercă să-i lingă fața îndurerată și își dădu duhul...

L-a îngropat la o margine de oraș, mai la vale de cimitir, sădindu-i un salcâm la căpătâi. Din acea zi Felicia simți că i-au fost răpite toate plăcerile pe care poate să le aibă în viață sufletul, ființa unei femei. A fost ultimul val de fericire pe care i l-a dăruit destinul și pe care cu atâta neglijență i l-au răpit oamenii. O voce abia auzită o urmărea din unghere, condamnând-o, fără pic de jenă: „Ai vrut mai multe plăceri decât poate să-ți ofere soarta?.. Cum de ai cutezat, cum de ai îndrăznit să ignorezi Morala semenilor tăi?..” Și la toate frământările nu afla nici o explicație. Totul rămânea o taină pe care, oricât de mult se chinuia s-o dezlege la lumina făcliei de lumânare, ea se ascundea, se ascundea în vârtoarea nemiloasă, necruțătoare a vremii.

MOARTEA E MINUNEA VIETII

*“Aici, când stelele-or să-și lese
Pleoapele spre-a ațipi,
Paingii, pânză își vor țese,
Iar viperele vor pui;*

*Deasupra țestei blestemată
Vei auzi cum, nechemate
Vin haitele de lupi urlând.*

*Și vrăjitoare veninoase
Și babe-n zbunguieli hidoase
Și hoți cu hoții complotând.”*

Charles Baudelaire

Sfârșitul meu a venit la mijlocul toamnei, printr-o moarte subită în urma unui accident rutier. Omenirea deja pășișe în mileniul trei. Era o zi însorită, cu frunze aurii, căzătoare de pe nucii mirositori, șoptind în bătaia vântului și sprijinindu-se în zbuciumul lor de gardurile de fier ale grădinilor. Cortegiul îl făceau doar câteva rude apropiate. La căpătâi mă prohoddea o singură bocitoare – sora împovărată de ani, demult încărunită, pe care n-o văzusem ani în șir, absorbit de serviciul de la oraș. Anume ea a insistat să-mi îndeplinească dorința scrisă în testament: să fiu înmormântat la baștină, lângă părinți. Mulți dintre săteni mă uitaseră. Părăsisem demult satul și acum veniseră din simplă curiozitate să-l revadă pe cel despre care multe știau de la radio și televiziune sau citiseră în ziare. Năsălia o duceau prietenii de copilărie: Ion Vulcanu, meșter la clăditul caselor, Avram, un bărbat chinuit de vitregiile timpului (încălcase odată legea, stătuse la pușcărie și avea o duzină de copii), Mihai, ambasador într-o țară balcanică și care se nimerise a fi tocmai în concediu, și al patrulea era Grigore Vulpișoară, altădată cel mai zbânțuit în mahala, întors recent dintr-o expediție pe Lună... Până la cimitirul vechi al satului Grigore, aghesmuie de-a binelea, s-a prăbușit ca un gălătuc sub un gard, fiind înlocuit de moș Aftenie, meșter de căciuli, vestit prin părțile noastre...

Decesul meu se întâmplă pe vreme grea, când oamenii, bizuindu-se pe “inteligența mașinilor”, au ajuns ca toate produsele alimentare să fie fabricate pe cale artificială. Se răspândiseră o mulțime de epidemii și boli din această cauză. Cei din cortegiul funerar erau absorbiți de greutatea zilei (de-acum o lună întreagă țara se afla în căutări disperate ale unor vaccinuri efective) și nu le păsa prea mult că unul alde mine s-a prostiut cu moartea lui stupidă... Considerau că n-am avut ce dezvolta o asemenea viteză cu automobilul meu supersonic pe șoselele Moldovei nemodernizate.

Auzeam ca prin surdină pașii lor domoli. Preotul sașiu tot vântura cadelnița, răspândind miros de tămâie și tot îndemna cu vocea-i răgușită: “Odihnească-să robul lui Dumnezeu...”. Groparii spetiți mă aduc la groapa adânc săpată de lângă prunii scuturați de frunze, găuriți de scorburi. Boaghea de oameni adunată în jurul meu strecoară lacrimi. Parcă ignorând bocetele, preotul, în odăjdii lucitoare, îmi acoperă fața cu o pânză albă, apoi dă semn groparilor să bată capacul sicriului în cuie. Coșciugul coboră apoi în groapă, iar doi gropari îl fixează în coltonul săpat lângă alte sicrie mai vechi. Părinții mei decedaseră cu vreo douăzeci de ani în urmă, sicriele lor erau deja putrede, oasele lor – adunate într-un colț de groapă la căpătâiul meu. După asta preotul, primul, aruncă peste scândura sunătoare a noului meu lăcaș veșnic o mână de humă, zicând:

– Să-i fie țărâna ușoară și Dumnezeu să-l aibă în pază...

Apoi, valuri de pământ argilos prinseră a cădea peste mine. La început auzeam un zgomot surd, care se îndepărta tot mai mult undeva spre afară. Lumea, împreună cu preotul, plecase spre casa surorii mele, la praznic. Rămăseseră doar groparii – ghiduși și glumeți (reuşiseră să bea câteva pahare) – să-mi împlinească movilița mormântului, să fixeze și să întărească crucea de la căpătâi... Tuspătru băuți, glumeau pe seama femeilor mele, care nici una n-a venit să mă petreacă în ultimul drum, laudându-mă că am fost un om bun, dar prea mult le-am iubit, lăsând în urma mea o întreagă rezervă de copii din flori... Deși, mai ziceau ei veseli, am fost tare ca un armăsar, moartea nu m-a cruțat.

Prima mea noapte în mormânt, precum era de așteptat, s-a dovedit a fi neobișnuită. Tăcere asurzitoare. Mă roade o curiozitate deosebită. De ce? Dumnezeu, când ne dă viață, nu ne înzestrează nici cu noroc, nici cu prosperitate. Atotputernicul parcă ne-ar slobozi pe toți într-un enorm ocol de pe pământ și ne lasă ca să trăim care cum putem. Cel care se decepționează de traiul pământesc ajunge pradă disperării, își duce existența în mizerie. Altul, ingenios, își poartă soarta prin virtuți, devenind lider, ministru, rege. Iar când răul unui destin ajunge la cascadă, în căderea căreia ne aflăm sfârșitul, ne ia în stăpânire Moartea, egalându-ne pe toți în toate. Aici se isprăvesc toate plăcerile, ia sfârșit orice morală chiar.

Trupul meu deja nu mai are nervi. Nu percepe nici plăcerea, nici durerea, nici răceala. Deși un vâlnel de căldură dinspre osemintele părinților îl simt încontinuu în primele clipe de aflare acolo. Unele simțiri nu mă părăsesc definitiv. Intuiesc că de-asupra celor doi metri de țărână, ca și peste satul meu pitoresc de la poalele Lipăgăului, cade o noapte adâncă, înstelată și liniștită, cu miros rece de toamnă târzie. Iubitul meu anotimp în viața pământească a fost toamna. Stele mari, chemătoare în scripșirile feerice, cearcă cu razele jucăușe să-și facă drum și să lumineze cât de cât chipul meu distrus de viață, chinuit de patimi. Am fost un om al patimilor, mereu doritor ca în fiecare zi să am o noutate: un eveniment sau un om nou, interesant. Fără de-acestea viața mea era monotună și tristă... Prunii din tântirim, cu rădăcinile mari, mustăcioase, adânci, freamătă ușor. Iar în satul din

vale arareori se aude ba un chiot de veselie, ba o frântură de cântec cuprins de elan tineresc, râul vieții curgea nestingherit în albiile sale.

Am înțeles curând că printre locatarii noi, îngropați aici la cimitir, se iscă un fel de aventuri. Da, da, aventuri. Un cineva a încercat în felul lui să evadeze din coșciug și să-și ademenească amanta care venea îndurerată în amurg să-l deplângă. I-a izbutit să o facă chiar și pe-aceasta. A spart capacul, a dat țărâna la o parte, dar când eforturile lui să se încununeze de succes... Doar un pic de rațiune întreține existența acestor gânduri. Aici, în străfunduri de luturi, nu mai este loc nici pentru compătimire. Nimeni dintre cei vii, rămăși pe pământ, ca să se miște în trup și în gândire, nu dorește să aducă mortul acasă, nici chiar al celui mai scump și mai apropiat inimii martir. Este un adevăr absolut pe care omenirea îl respectă de nevoie cu strictețe milenii de-a rândul. Ceea ce e destinat morții nu mai aparține celor ce pot asculta freacăta copacilor, tălăzuirea valurilor oceanice, vuietul munților, șoaptele codrilor și ale braniștei de pe Lipăgău.

Este cel mai puternic, cel mai invincibil Imperiu creat de oameni. Și noi, oameni, suntem și rămânem neputincioși: nu-i putem schimba locul și natura. Din primele clipe ale aflării mele în calitate de locuitor deplin al Imperiului, unde fiecare dintre voi, cei vii, veți nimeri neapărat, am dedus că este o mare nerozie să afirm că bătrânețile nu constituie o bucurie a vieții. Nu-i așa. Omul, cu cât trăiește mai mult pe pământ, cu atât mai mult are șansa să se afirme, să afle tainele Universului. În Imperiul Morților există doar o singură taină – taina Morții. Adică taina de reîntoarcere a noastră la viața petrecută pe pământ. Aici, în Imperiul Morților, nu există naștere. Este numai moarte. Deși, ca și pe pământ, în Imperiul Morților tronează Dumnezeu, cu toate că el aici să afle mereu în... ambrazură. S-ar părea că El nu are grijă decât de supravegherea lor, ca nu cumva vreo unul să găsească o modalitate de reîntoarcere la lumină. Viața pentru mine (recunosc acum), de fapt, a fost un joc bizar al naivității. Locatar al țărâmului morților fiind, însă, am devenit concentrat, altul chiar, nespun de serios pentru un trăitor de rând. Aici totul există, iar pe pământ totul trăiește.

După o săptămână am auzit deasupra mormântului pași. Au venit celelalte rude și acei copii din depărtare, ce nu izbutiseră să mă petreacă în ultimul drum. Venise și fratele mai mare, om aflat în mare post de conducere în Cetatea de scaun a despotului. Era îmbrăcat pompos, cu automatul subțioară, cu privirile mereu încruntate la stema ce lucea albăstriu în valurile line ale bătrânului Nistru. Era și grăbit. Se uita mereu la ceasul cu briliante de pe mână cu inscripția “Rusia Veșnică”. Avu grijă să așeze pe mormânt o coroană frumoasă din crengi de mesteacăn, cu o panglică pe care-mi scria un omagiu. Legă coroana cu sârmă ghimpată, să nu o fure nimeni de acolo, nici vântul să nu o dezbine de cruce. Apoi... se iertă în gând cu mine și plecă grăbit spre poarta cimitirului, unde îl aștepta, zgomotos, elicopterul...

Sora, ca totdeauna este cufundată în durere. Copii rând pe rând pun pe mor-

mânt flori culese de pe văile copilăriei mele, niște flori albe, violete de astre, cimbrisor, pelin, apoi... se postează smirna lângă crucea de stejar cu chipul lui Crist răstignit pe ea, strâmbată în ajun de vacile cirezii care trecuseră pe-aici. Sora, cu mâinile împreunate, bocește răsunător, s-o admire și satul din vale. Așa e datina prin părțile noastre – să fie apreciat talentul bocitoarelor. Nici unul din cei șapte copii nu plânge, deși ochii lor strălucesc de tristețe. În gând fiecare se ceartă cu... mine. Unul mă condamnă (acel înalt, chipeș, cu pălărie de fetru, a cărui amantă așteaptă nerăbdătoare să plece cu limuzina neagră de la poarta cimitirului) că mama lui (una din femeile mele) a murit cu vreo doi ani în urmă din cauza dorului pentru mine, care a uscat-o și acuma nici înmormântată lângă sicriul meu nu e. Este o mare durere pentru un copil atunci când mormintele părinților se află în diferite cimitire. Ca să vezi, abia acuma am descoperit acest adevăr. De la unul din copiii mei. Tusșapte sunt bine hrăniți și bine îmbrăcați, convinși că nicidecum nu vor ajunge în Imperiul al cărui locuitor deja devenise creatorul lor. Sunt cu toții zgârciți la lacrimi, poate de aceea ca au mame diferite, fiecare posedând diferit grad de educație în această privință. Nici una dintre mamele lor, rămase în viață, nu a venit nici atunci, nici pe urmă la mormânt. Am plecat în lumea morților fără de nevastă, fără să fi fost vreodată mire. Am trăit și am murit veșnic vădăoi, holtei, flăcău...

Unul dintre copii este inginer. A adus brazde verzi de iarbă de pe Lipăgău și le-a așezat configurat pe mormânt. Au legat de nădejde coroanele cu aceeași sârmă, să nu le ia vântul la vale și... au plecat... Vor reveni, inevitabil, în acest Imperiu și ei, unde totul se află în strânsă concordanță și legătură, în funcție de religie. La acel început veneau adesea niște spirite, străine mie, ca să ademenească sufletele noilor răposați spre alte tărâmurî necunoscute. Au venit și la mine, dar căldura din partea osemintelor părinților mei mi-a fost de pavăză. Nici n-am sovăit măcar să le ascult doleanțele. Înțeles-am fără să vreau cauza supărării fiului.

Un adevăr am mai descoperit în sicriu. Dacă în timpul vieții marea mea dorință era să dobândesc cât mai multă liniște sufletească (chiar și moartea a survenit în scrâșnet apocaliptic), apoi în Imperiul subteran marea dorință a cadavrelor este zgomotul. Aici liniștea șuieră... Ai nevoie de gălăgie, de rumoare măcar...

Te întrebi, cititorule, de unde se iscă gândurile acestea, când se știe că în morminte și cavouri totul se distruge. Ba bine că nu. Am descoperit marea minune a morții. Adevărul e că rațiunea noastră acolo (adică aici, în sicriu) nu dispăre. Ea se transformă într-un nou raș, și cum devenim schelet se strecoară printre scândurile coșciugului, printre straturile de pământ, ieșind la suprafață. Este o energie puternică, capabilă să schimbe lumea, dar... Acest nou raș, acest nucleu de rațiune acumulată în timpul unui destin omenesc, este invizibil, static, fără glas și fără simț la căldură, frig, dar care dăinuie deasupra movilițelor mormintelor. Și acești nou rași de energie statică ai rațiunii, ai intelectului nostru sufletesc, se află acolo, în cimitir, veșnic: și vara, și iarna. Chiar și atunci când locul mormintelor nu se mai distinge. Nou rașii rațiunii strămoșilor dăinuie pururi în cimitirele noastre. Vă imaginați?!.

Par a fi totuna acești nou-rași. Unica deosebire, și cea mai importantă, este că diferă în funcție de gradul de inteligență, de personalitatea celui decedat. De aici și forța de influență asupra mediului. Astfel, probabil, și explicația de ce uneori moartea necruțătoare și haină se abate asupra unui popor la timpuri de răstriește: pentru a răpi viața celor mai proeminente personalități pe care acel popor le are. Nourășii raționali alcătuiesc acea energie capabilă să miște neamul din impas spre vremuri mai bune. Observă și tu, cititorule: când poporul e în cumpănă și dezastru, încep să moară personalitățile sale de vază...

Dar de ce energia aceasta trebuie să se acumuleze la cimitir? Răspunsul e foarte simplu și convingător: nu este om care să nu viziteze măcar o dată în viața cimitirul. Nimerit acolo, fără să-și dea seama, omul neapărat obține acel impuls enorm de energie care-l mișcă înainte, spre veșnicie. Nu există om pe lume care să nu viziteze cimitirul până a deveni membru plenipotențiar al invincibilului, eternului Imperiu al Morții. Pe pământ, unde se crede că viața este veșnică, de-a lungul istoriei umane, apar imperii grandioase, invincibile parcă. Unele prosperă, altele cad în dependență și robie. În cele din urmă, tot oamenii le distrug, că nu le mai rămâne nici amintirea... Imperiul Morților este unic în felul său. El este de nebiruit și se îmbogățește cu fiecare zi, cu fiecare an, cu fiecare veac, sporind tot mai mult patrimoniul planetei Pământ...

Iată că și zilele acestea Imperiul s-a înnoit. Alături de mine au fost aduși un paznic, un ministru, un rege, o mamă cu mulți copii... Am încercat să analizez greșelile vieții mele. Le-am văzut, le-am priceput, însă oricât m-aș strădui, nu mai pot schimba nimic. Totul rămâne static și fără alternativă. Numai osemintele străbunilor, ale părinților de-alături emanau căldură blândă și mângâietoare. Am înțeles că norocoși sunt acei care au părinți, ale căror oseminte în cimitir există alături, acoperite cu valuri de pământ...

În sfârșit, am descoperit, intuitiv, poate cel mai mare adevăr: natura rămâne un tot întreg cu pământul. Când rudele, prietenii, copiii, continuă să-și trăiască viața lor pământască fără a mai frecventa cimitirele, cu noi, cei din morminte rămâne ea, natura. Din țăriile cerului scліpesc mereu stelele, cu razele lor săgetătoare, cercând să răzbată la scândurile reci ale sicriilor și să mângâie nourii raționali, singurii care, de fapt, alimentează marea energie ce pune în mișcare viața de pe pământ, fără ca oamenii să bănuiască asemenea adevăr. Acest mare adevăr există doar pentru morți, care, în definitiv, sunt înainte-mergătorii marii minuni ce se numește viață.

Pe la mijlocul verii Onisifor se îmbolnăvi grav. Suportă o intervenție chirurgicală, zăcu luna iulie în sala de reanimare, apoi avu o lună de convalescență, iar când își reveni, medicii îl sfătuiră să plece la mare. Împrumută niște bani și se decise să-și aline singurătatea pe litoralul Mării Negre. Ar fi rămas acasă, în atelierul de creație, dar culorile, penerul îl oboseau, unde mai pui că în față-i apărea moartea cunoscutului Ilușa Amarii, care, uitat de prieteni, fusese descoperit mort în propria lui casă, la două săptămâni... Onisifor pentru prima oară se înfricoșă de singurătate. În tinerețe tânjea după o libertate celibatară, acum, însă, simțea că are nevoie de cineva.

Ajuns la mare pe o căldură plăcută de toamnă, prefera să fie singur. Să nu se mai aventureze ca altă dată în nici o istorie amoroasă. Apa mângâietoare, sirenele abia auzite ale corăbiilor din larg, țipătul pescărușilor, hazul maimuței ghidușe de pe umărul fotografului bărbos, toate aveau harul să-l calmeze. Panorama de eden îi bucura privirile ce mai păstrau o umbră a bolii suportate. Cu mulți ani în urmă se odihnisese la mare împreună cu soția și fiica. Era tânăr, fura mereu cu ochii duduile în costume elegante de baie, cu picioarele lor bine proporționate. Acuma așa ceva nu-l mai ademenea. Dormea pe saturate la hotel, apoi, târziu, se spăla și cobora la restaurant să ia prânzul. Prin geamurile cu perdele albe în depărtare se contura stânca împădurită, unde se cuibăreau, stinghere, vreo două căsuțe cu acoperiș de olane roșii.

Se ducea mai apoi pe plaja aglomerată, se întindea pe o saltea sub o "ciupercă" și citea fără să se bronzeze, fără să se scalde. Ajuns la patruzeci, considera că își trăise deja viața activă. Cu zece-cincisprezece ani în urmă femeile se țineau scai de el și era de-ajuns să stea cu ele două-trei seri, ca să le cucerească... Aflând de aventurile lui, soția, femeile deșteaptă și cu mult amor propriu, declară că nu-l mai poate accepta, odată ce a înșelat-o. A fost nevoit să-și părăsească familia, ca printr-o minune să poată procura o garsonieră într-o margine de oraș, consacrandu-se câțiva ani în șir creației și... desfrâului. Toți cunoscuții trăiau cu speranța că se va întoarce totuși la familie. Așa credea o vreme și el, dar prea se încurcase cu femeile, și când vroi să se întoarcă, nu se putea determina la care... De la o vreme însă așternutul lui începuse să fie vizitat mai mult de boli decât de femei. Acum, la mare, avea un blocnotes. Îl răsfoia, cercând aidoma unui copil care începe să facă primii pași, să însăileze unele gânduri. Era critic de artă, deși se făcuse cunoscut mai mult ca pictor. În ultimul timp se limita doar la publicarea unor observații, ca să dea de înțeles că e vioi și crează... Scrisese un roman, povestiri, avusese o expoziție, se bucurase de apreciere, însă toate acestea țineau de domeniul trecutului. E trist când ești nevoit să constăți că străduințele tale au fost zădărnice. Probabil așa gândesc toți oamenii de creație.

Poate e cazul să fie indiferent? Cum procedează aproape toți cunoscuții. Trăiesc cu ziua de azi, nu-și fac probleme și sunt fericiți. Oamenii de creație au, probabil, alt destin. Pentru ei familia nu e decât un miracol. Începuse chiar să-i invidieze pe

cunoștinții care aveau familii trainice, îndepărtându-se de ei. Devenise mizantrop, deși acest cusur își avea originea în caracterul său din anii adolescenței. Egoismul singurătății – așa putea fi numit sindromul; totdeauna a fost obsedat de femeile plăpânde, gingașe, slabe de înger, dar pe care... tocmai pentru slăbiciunea lor curând le părăsea...

Într-o dimineață, pe când lua micul dejun la restaurant, în fața lui se așează o fată oacheșă, frumos bronzată, cu pletele negre resirate pe spate. Adolescența îl privi cu ochi melancolici. Învoltar, Onisifor tresări. Întră în vorbă cu ea.

– Vă place aici, la mare? o întrebă.

– Sunt născută lângă Stâncă, răspunse ea, continuând să-l privească țință.

– Pasămi-te, v-ați obișnuit cu vileagituristii...

– Nu le atrag nici o atenție. Toți sunt de o teapă.

– Ce aveți în vedere?

– Îi interesează numai distracțiile.

– De ce luați micul dejun la restaurant și nu acasă? veni el cu altă întrebare banală.

– De când a murit mama, sunt singură...

– Ai cumva frați, surori?

– N-am pe nimeni. Îmi petrec vacanța. Învăț la Cetatea Albă... Degrabă casa de sub Stâncă va rămâne pustie cu totul.

– Dă-o cu chirie, trecu el la un ton mai intim.

– Mama nu avea chirie. Și mie îmi displac. Surăse evaziv și se vedea lesne că gândurile-i sunt departe. O singură dată mama a ținut un chirieș, adăugă fata, și de-atunci a rămas cu blestem asupra lui. Pentru că după plăcerea lui m-a născut pe mine... Mă scuzați de sinceritate...

Privirile fetei se încețoșară. Avu senzația că ar cunoaște-o pe fată. Dar de unde? Frământându-și memoria, nici nu observase plecarea ei de lângă dânsul. Când apărură chelnerul, se precipită să achite nota pentru două persoane.

– Vai de mine, nu e nevoie. Pentru Gazelă plătesc syndicatele. Mama ei a lucrat toată viața la noi și să nu se fi întâmplat accidentul acela stupid...

Până seara căută insistent fata oacheșă, nimerind mereu peste o cruce, cu floricele, însemnând locul unui accident rutier, unde cineva își pierduse viața.

Rămăneau două zile până la plecarea sa de pe litoral. De fapt putea să plece imediat, dar dorința de a o mai întâlni o dată pe Gazelă îl ținu pe loc. Se simți ispitit s-o viziteze la casa de după Stâncă din apropiere, dar abandonă acest gând. Ce-ar putea zice fata?

Odată cu lăsarea amurgului, când dinspre codrii Tigheciului adia a poamă coaptă, stând pe cheiul înțesat de pescari cu undițele în valuri, o zări pe fată... Se plimba de una singură, muindu-și picioarele în valurile domoale. Pășea cu mâinile întinse în părți de parcă vroia să-și ia zborul în țările cerului. La vârsta ei, se gândi Onisifor, fetele adeseori cunosc deja multe taine ale vieții conjugale... Vor să fie singure.

– Bună seara, zise el. Admirați marea?

– Admir pescărușii ce zboară de-asupra Basarabiei, răspunse ea, fără a-și întoarce capul, ca și cum era pregătită pentru acea întâlnire. De când mama nu mai e, visez mereu că zbor. Uneori mi se pare că zborul din vis poate deveni realitate.

– Înseamnă că ești încă foarte tânără și mai crezi, se bucură el.

– Zău? se miră fata. Făcu o piruetă, apoi îl întrebă: Unde vă e șevaletul? Nu vă mai frapează zbuciumul talazurilor?

– De unde știi că pictez? rămase el uluit.

– Înaintea morții mama mi-a povestit despre dumnevoastră.

– Despre mine?..

– Azi dimineată, văzându-vă, mi-am dat seama că sunteți pictorul care a desenat-o cândva pe mama. Nu vă amintiți de acel portret?

– Ce îndrugi, fetiço? N-am desenat nimic la voi...

– Ați fost o săptămână în gazdă la ea, i-ați promis atunci multe... Acesta este adevărul. Mama n-a putut să mintă în gura morții... A fost o mamă bună...

Vorbele fetei îl pironiră locului. Oricât se încruntă să-și amintească vreo aventură amoroasă petrecută pe aceste locuri, nu putea. Era sigur că fata încurcă ceva. Își împreună mâinile ca în fața unei icoane și se jură că nu pricepe nimic.

– Înseamnă că altcineva, care seamănă cu dumnevoastră, spuse cu amărăciune fata. Dar ați mai fost vreodată aici, la Carolina?

– De mai multe ori.

– Și totuși, să știți că mama mi-a spus adevărul. Mi-a arătat fotografia dumnevoastră, într-o carte.

Onisifor rămase perplex. Fata continuă să improvizeze zborul, îndreptându-se cu pași mărunți pe nisipul alb spre casă. El se pomeni istovit și neputincios. În memorie îi licări o vagă amintire din trecutu-i îndepărtat și se zgudui, pricepând că faptele săvârșite o dată pot aduce asemenea urmări în viața unui om ca el. Strigă într-o doară din urma fetei, care deschidea de-acum porțile casei de sub Stâncă, casă acoperită cu olane roșii:

– Luni plec acasă, cu avionul. O spuse și se rușină oarecum. L-ai visat vreodată pe taică-tău?

– De multe ori... Îl visez mort...

N-a închis ochii toată noaptea, măcinând la moara gândurilor întâlnirea surprinzătoare din ziua ce s-a scurs. Orice om își are apocalipsa propriului destin. Are și judecata de-apoi, aspră judecată, pe care i-o fac propriii copii. Ei sunt cei mai obiectivi și severi judecători și e dureroasă această judecată... Și deodată Onisifor își aminti o vară călduroasă, cu muzică și frigărui pe litoral. Cu prietenul său Andrei acostaseră două tinerele, care se prezentară drept chelnerițe de la restaurant. Cea smolită, ochioasă locuia împreună cu părinții într-o casă veche, împrejmuată de stufării foșnitoare. A stat la ea în gazdă câteva seri, îmbrățișând amândoi fericirea... După despărțire multă vreme nu-și putu aminti cum o cheamă. A revenit de multe ori la

Carolina, dar de fiecare dată i se deschidea un peisaj cu totul schimbat. În locul cocioabelor din stufăriile de la poalele colinelor se ridicau edificii pentru vilegiaturiști, iar alte case, mai moderne, răsăriră printre copacii tineri sădiți pe piscurile Stâncii.

A doua zi Onisifor luă calea aerului spre casă. De asupra mării se așternea tot mai pronunțat o plapumă de ceață, iar prin hubloul rotund vedea pescărușii plimbându-se mai liniștiți printre puținii oameni de pe litoral. Avea senzația că se întorcea mai bolnav decât venise. O grea povară îi apăsa sufletul – o căuta cu privirile pe Gazelă, având presentimentul că e undeva pe aproape și-l urmărește. Dorea s-o mai revadă, să-i mărturisească ceva foarte important, deși nu știa cum ar decurge acel dialog. Mereu simțea că doi ochi îl urmăresc. Vremea era noroasă, dar zborul nu se anulă. Prins destul de strâns cu centura de siguranță, privea prin hublou, nici să-i piесе de doamna frumoasă, cu păr bogat, care se lipea de el, mângâindu-l cu răsuflarea caldă. Își rezimă capul de speteaza scaunului, așteptând să decoleze avionul. Și iar revăzu limpede un crâmpoi din depărtată lui tinerețe... O doamnă alături. S-au plăcut, l-a luat în gazdă câteva zile, cât a pictat-o pe un șevalet, în ulei.

Da, acum a își aduse aminte, a fost ceva. Își acoperi fața cu palmele obosite. Doamne, ce grave urmări poate avea o faptă nesăbuită în anii tinereței...

Privi în ochii doamnei de alături și vru să-și croiască loc, să iasă pe platformă, s-o caută pe față, dar era prea târziu – nava aeriană se dezlipise de pământ.

În învâlmășeala aerogării, într-un colț al sălii de așteptare stătea Gazela, urmărind prin fereastra mare avionul ce se avânta în înalturi, făcându-se tot mai mic, tot mai mic, până dispăru cu totul din vedere. Un buchetul de trandafiri împrăstia raze sângerii pe chipul dulce de copilă, culegând din când în când câte-o lacrimă fierbinte ce se prelingea de pe obrajii fragezi...

NELLI – ZVĂPĂIATA

Atunci, dimineața, înaintea orei de lucru, în ușa biroului apărură Nelli-zvăpăiata. Avea același zâmbet malițios, părul lung răsfirat pe spate, fața netedă, cerceii mari, argintii și o cicatrice abia observată la ureche.

– E cam frigută afară, mi-a explicat, netezindu-și pomeții rumeni ai obrazilor.

Sub pardesiul vișiniu purta blugi de catifea neagră și ie cu mânecile largi, atât de fină și străvezie, încât lăsa să i se întrezărească pieptul crud încă, dar împlinit de-a binelea. Ca și altă dată, văzând-o în ușa biroului, mă săgetă pe neașteptate același fior. N-am zis nimic, atât că m-am ridicat din fotoliu și stăteam încremenit. Și pare-se că am uitat să-i răspund la copilărosul ei „Ciao!”, lipsit de orice griji.

M-a sărutat din fugă pe obraz, a șters cu mâna ușor pata de ruj ce mi-o lăsase și, așezându-se comod în fotoliul din față, bineînțeles fără a aștepta să-i ofer locul, îmi vorbi, slobozind cuvintele cu un surâs zeflemitor:

– Am venit să atentez nițel la singurătatea matală, șefule, să mai stăm la taclale.

În răstimpul cât n-o văzusem pe fosta noastră secretară ajunseră la urechile

mele o groază de bârfeli pe seama ei, mai toate asemănătoare. Cineva spunea că s-a căsătorit cu un ambasador și a plecat la *Nouakchott*, în Mauritania, altcineva, dimpotrivă, susținea că și-a ales soț un barmen de „La izvor”, apoi a divorțat și s-a recăsătorit la Moscova. Bănuiam și eu că se vântură Nelli-zvăpăiața prin lume și tot caută, caută... ce caută? Avea slăbiciunea de a trăi pe picior larg, de a duce un trai în sărbătoare, lipsit de griji. Aveam tot temeiul să bănuiesc că era c-am așa, căci doi ani cât a lucrat sub aripa mea de șef îngăduitor, atâta și vedeam: seară de seară veneau admiratori s-o ia ba cu limuzinele albastre, ba negre sau albe... Pentru ca a doua zi s-o văd prezentându-se la serviciu melancolică și tăcută, cu ochii adânciți în orbite; uneori o surprindeam cu capul pe masă, păru-i bogat, curgându-i până peste parchetul lucios al anticamerei. I-am făcut de câteva ori observație, dar dânsa avu încăpăținarea să-mi dea de înțeles că are dreptul la o viață personală și n-am a mă infiltra în destinul ei. Mă iritau declarațiile ei, așa că până la urmă am concediat-o pur și simplu, deși mi-au telefonat diferite voci necunoscute, rugându-mă să mă abțin de la o decizie atât de categorică... Dar după ce plecă Nelli de la serviciu, m-am pomenit că parcă nu-mi ajungea ceva.

În dimineața acelei zile o revedeam după trei ani.

Oricum, timpul o schimbase, dar totuși din clipa când se așeză în fața mea, Nelli, sorbindu-mă cu ochii mari, pătrunzători, a prins a-mi răscoli niște amintiri adolescente. Prima oară m-am îndrăgostit într-a zecea, de-o puștoaică din banca din față, și abia acum îmi dădeam seama: era leit Nelli! Dacă nu la înfățișare, apoi la caracter, indiscutabil! Doamne sfinte! Te pomenești că am concediat-o din cea mai tâmpită gelozie?!

– Tot neîngrădit trăiești, șefule? mă întrebă ea ca din senin. Hm... i-am mărturisit odată, nu știu cu ce ocazie, că în viața mea nu m-a iubit cu adevărat nici o femeie. N-a uitat!

– Ești căsătorită?

– Nu! răspunse nemulțumită de întrebare. N-am nici soț, nici amant. Sunt liberă ca o gazelă. Am încheiat-o dintr-odată cu toate!

– Te-ai călugărit, cu alte cuvinte, am dat a compătimire din cap, încercând să ghicesc dacă Nelli-zvăpăiața venise cu vreo rugămintă ori pur și simplu a intrat să-și vadă o veche cunoștință, să mai pună țara la cale cu el. Mă rog, fiecare își aranjează viața cum vrea. E tânără, frumoasă, numai bună de o căsnicie fericită. Calea ei, vorba cea, e presurată cu trandafiri!

– Ai tot temeiul s-o faci. Bărbații la vârsta mea nu mai au nici o crezare. Glumisem posac, socotind că dânsa din sfială întârzie să înceapă destăinuirea. Pot să-ți fiu de folos cu ceva?

Tonul meu, însă, n-o surprinse deloc. Presupuse, cum se vede, c-am să caut să-i par rece și indiferent. Cu atât mai mult că în curând, în biroul meu avea să înceapă volanta. Nelli, însă, înțelegea că prin această vizită m-a surprins plăcut, totuși.

– Viața asta e cu susul în jos! zise ea deodată filozofic și patetic, de parcă făcu-

se o grozavă descoperire, fără a se uita la mine.

Tăceam. Mă așezasem în fotoliul albastru și o priveam cu dor. Vroiam s-o provoc la o discuție concretă, mai adecvată, dar nu știam cum. Și nici intențiile ei nu-mi erau clare. Mă lăsai vrăjit o clipă de profilu-i clasic. Dânsa, observându-mi privirile pătrunzătoare, clipi, acoperindu-și pe jumătate ochii mari, albaștri și cicatricea de la ureche, ce semăna mai mult cu o urmă de cuțit.

– Ce folos de tinerețea mea... M-am căsătorit îndată ce am plecat de-aici, la 18 ani, iar peste un an am și divorțat. Nelli răsuflă adânc. Și de-atunci nu-mi găsesc astâmpărul. Parc-aș fi o frunză ruptă de pe ram și împotmolită în noroi... Bărbații, am impresia, că s-au plimbat pân-acuma cu cizmele murdare prin sufletul meu, iar eu, din păcate, n-am luat seama și le-am dat voie s-o facă...

Ultimele vorbe le spuse pe un ton melancolic. Ochii i se împăinjeniseră nițel. Apoi îi închise, părând obosită, chinuită. Nu, la sigur nu mai era zvăpăiata cea de odinioară.

– A trebuit să desfaci atât de repede căsătoria?

– Da, era imposibil să mai suport...

– Poate erai de vină tu, Nelli ?

– N-am fost fecioară, e adevărat... În viața de familie lucrul acesta n-are mare importanță. Soțul meu, însă, era un dobitoc! Unul clasic, cu urechile mari, altoit! Proasta de mine, mă temeam să nu rămân fată stătută la 18 ani! Am închis ochii și... Nu zadarnic bărbații le poreclesc „vițele” pe fetele tinere. Pe-alocuri e adevărat... Lui, bărbatului meu, îi plăceau femeile străine și vinul, deși pe mine mă geloze! Dacă se aghezmuiă cât de cât, apoi era de ajuns să i se năzară că-mi place, să zicem, un artist din filmul pe care îl priveam amândoi, culcați în așternut și... Ehe-he, se repezea, deconecta cu scandal televizorul. Iar dacă m-aș fi împotrivit, m-ar fi distrus cu totul. Parcă era pălit de tren, n-aveai cu cine vorbi!

– Te bătea? și îndată îmi păru rău că întrebam.

Aveam o sumedenie de treburi legate de serviciu: era luni, era dimineață, începutul zilei de lucru. La urma urmelor, mă consideram șef de birou, și nu muiere curioasă. Dar iată că întrebările îmi veneau una după alta. De parcă mă blestemase cineva să tac, doar după ce-mi voi ostoi curiozitatea ce m-a ars atâția ani, fără să-mi pot da seama de ce nu-mi aflui locul și de ce... În sfârșit, ce-i cu ea, cu Nelli? Trebuie să aflui azi. Imediat. Acum.

Ea tăcu un timp, își feri părul blond de pe fruntea îngustă, dar frumoasă, privi întristată cerul înnorat ce se lăsa tot mai jos spre geamul larg al biroului nostru de la etaj și reluă încet de parcă o făcea numai pentru propriul ei auz.

– Răbdam și bătăile... La început mă gândeam: o să-i treacă. Dar el, văzând că tac, se înrăia tot mai mult. Oare nu de atâta femeile devin veninoase uneori?! presupuse ea, nedumerită, și în acea afirmație se întrezări altă taină, una aparte. Până la urmă mi-a crăpat și mie răbdăul! Le-am spus părinților necazul. Tata și

mama m-au silit să-l părăsesc. I-am ascultat și m-am întors la părinți acasă. Nu-mi pare rău nici azi.

– Dar mai apoi? Ce-ai făcut mai departe? am încurajat-o, prefăcându-mă curios, fiind de fapt nu știu de ce foarte iritat, furios chiar. Nelli, însă tăcea, de aceea am insistat iar: Știi că nu te-ai călugărit? Tonul era c-am dur, dar Nelli nu-l luă în seamă, continuând calm:

– Revenind la oraș, m-am angajat secretară-dactilografă la secția raională de poliție și...

– Ei!?

– Trăiam cu Ștefan, șoferul de la dubă.

– În concubinaj?

– Da, bineînțeles. E adevărat că mi-a propus să ne căsătorim, dar am refuzat... Până la urmă l-am îmbrâncit din calea mea!

– De ce?

– „De ce”, „de ce”... Oare nu-i clar și așa că mă temeam să mai greșesc și a doua oară? El n-avea nici casă, nici masă, iar fiind mereu în serviciu de noapte... Bunică-mea zicea: cine s-a fript cu ciorbă, suflă și-n iaurt! Abia acum înțeleg vorba! Abia acum! Pe atunci, însă, ce naivă eram, doamne! O femeie mințită mai poate fi și proastă când îi trece norocul pe dinainte. Nu vroiam să-mi complic viața și l-am refuzat. Aceasta a fost probabil cea mai mare greșală a mea. În ochii ei albaştri, adânci se aprinse iar o scânteie de regret. Încerc un sentiment de spaimă și de speranță, deopotrivă.

– Și cum ai încheiat-o cu Ștefan?

– S-a căsătorit, surâse ea oțărât, probabil ca să-mi facă în ciudă. N-a nimerit nici el cine știe ce. Ba, deloc! E bolnav, n-are copii, prăpădit nu altceva...

Cuprinsă de tristețe, îmi vorbea despre ale sale, dar eu n-o auzeam. Nu mai aveam puteri s-o ascult. Gândeam în sinea mea: „Uite cum se întâmplă... În fond aceeași problemă, de acum al patrulea an. Atunci n-o înțelegeam, pur și simplu. Acum, da, acum o înțeleg perfect. Mă irita că-i proastă, că se duce unde se duce și se ocupă cu ce se ocupă, uitând de mine! Ignorându-mă total! Nu ca șef, ci ca bărbat. Acesta-i adevărul! Nelli e frumoasă! E foarte frumoasă! Și dacă n-aș fi fost cap de familie, n-avea să-mi piесе că-i proastă! Da, am concediat-o pentru a nu mai vedea această femeie absolut inaccesibilă mie, bărbat însurat și serios. În definitiv eu, eu am îmbrâncit-o încolo!

– Nici nu m-am certat cu el măcar, m-au ajuns în sfârșit vorbele ei dulci. Sunt o fire care cedează totdeauna, nu pot refuza, numai că Ștefan n-a înțeles și a fost nevoit să se îndepărteze de mine. Acum își construiește un căsălu!... A zis că mă ia totuși pe mine, așa cum sunt. Numai să doresc și eu.

– Cum așa? Nu ziceai că s-a căsătorit?

– Ziceam. Da, dar vroia să divorțeze cu noul lui castravecior, căci nu poate trăi fără mine. Nici copil nu i-a făcut nevasta lui, măcar că-s doi ani de când s-a

căsătorit.

– Acum nu mai vrea el să se recăsătorească cu tine sau n-ai răbdare tu să-l aștepți până face sasa ceea?

Nelli boți nervoasă cu degetele subțiri marginea trenciului său vișiniu.

– Ștefan e o poveste cu un sfârșit trist: fiind gelos peste măsură, s-a scrântit și acum-a-i la Costiujeni, la casa de nebuni...

Bună poveste, nimic de zis! Am tăcut îndelung amândoi. Pe urmă am îndrăznit totuși să sparg tăcerea:

– Înseamnă că ești cu totul singură? Unde locuiești? Și unde lucrezi? Ori n-ai serviciu?..

– Locuiesc la sora mea, la un cămin muncitoresc. În ultima vreme am fost angajată la o instituție de prestigiu, deși lucrul nu prea mă încântă. Unica bucurie o aveam în ziua salariului. Comandam din timp un taxi și seara, cumpărând întâi un buchet mare-mare de trandafiri sau garoafe, mergeam la Palatul Național, la concert, să le dăruiesc artiștilor, pe scenă.

– Totuși ți-i trist...

– Dimpotrivă, și nici singură nu-s! râse Nelli copilărește, de răsună biroul. Apoi adăugă cochet: Am avut o turmă de cavaleri. Ia spune-mi, șefule, de ce oare bărbaților le plac femeii tinere și străine? Proaste, urâte, dar străine să fie? Eu nu-s deșteaptă, dar ei îmi par niște mărginiți, toți până la unul. Dacă vrea, ca orice femeie, aș suci mințile oricărui bărbat din orașul nostru! Acum m-am plictisit ca să-i schimb ca pe niște mănuși. Mi-i frică de SIDA, nu râde, pe cuvânt, m-am săturat să vântur atâția bărbați. Mai ales de cei cu posturi-cheie. Băi finlandeze, ieșiri la natură cu frigărui, cadouri, muzică, dragoste în automobile luxoase! De toți m-am debarasat, însă am dat de belea și eu: nu puteam alege între doi funcționari. Perioadă de stagnare, domnule tovarăș! Ș îmi făcu din ochi. Îmi displăcu clipitul cela vulgar, și ea simți imediat. Râse scurt, răgușit: Dumneata te uiți cu niște priviri stranii! Poate, acuzându-mă, te simți cheiță de biserică? Crezi că n-am înțeles de ce m-ai concediat? Ehe, să fi vrut eu! Pur și simplu ai o soție de treabă. Și simpatică. Te iubește. N-am vrut să-ți destram familia.

– Proeminentă generozitate, măculiță dragă!

– Cer scuze pentru sinceritate!

Cât de necruțătoare poate fi Nelli, de necrezut. Sinceritatea ei mă dădu gata... Ce a determinat-o, însă, să mă bănuiască și pe mine? Doar nu i-am dat prilej pentru asemenea presupuneri... Ah, scorpia! E mai deșteaptă decât vipera. Din nou aveam impresia că plutesc, de tulburare îmi vâjâia capul. Numai ca să spun ceva, am îngăimat:

– Ziceai că ai dat de belea cu cei doi... Cum? De ce?

– Păi, am un copil de la ei... L-am născut acum cinci luni...

Vorba ei, spusă parcă într-o doară, mă șocă. Amuții definitiv.

– De la doi bărbați de-odată? Nu se poate... să faci... același copil.

Ea chicoti până am izbucnit și eu în râs! Credeam c-o să mă sufoc, icnind...

– Lasă, lasă, haide, vino-ți în fire! mă privi dânsa cu ochii mijiiți. Privirea ei era plină de gingășie iscoditoare. Nu vreau să te sperii, dar vezi să nu nimerești vreodată și dumneata în asemenea daraveră. Ei au pățit-o că au meritat-o pe deplin. Ha-ha! S-au crezut mai deștepti ca mine. Tovarășul procuror și tovarășul ministru-adjunct! rosti ea dur și cu dispreț.

– Zvăpăiato, să fii oare așa de rea?

– Fie vorba între noi, zise neluând în seamă stinghereala mea. Uneori și viața glumește cu noi, când îți permiți să-ți bați joc de ea... Acum nu am nici un prieten apropiat. Dintre bărbați, am în vedere. Bărbații din oraș. De aceea am îndrăznit să calc pragul biroului dumatăle... Te-am iertat demult. Când am lucrat sub oblăduirea dumatăle, visam să petrecem măcar o oră împreună. În doi, intim. Dar nici la o cafea nu te-ai priceput să mă inviți. Ori poate erai zgârcit, economiseai valuta națională din bugetul familiei dumatăle? Naiba să te priceapă. Prea ești mata îndepărtat de lumea reală, modernă. Și ușor mai judeci pe alții. Una-două și m-ai concediat!

– Din ce exiști? Ai parale de pâine? încercai să schimb vorba. Speram să aibă curajul să mi se plângă, i-ași fi dat puținul pe care-l câștig, că nu mai sunt eu zgâraie-brânză cum crede dânsa. Să mă îndreptățesc oarecum în fața ei pentru... Pentru ce?

– Nu-mi trebuiesc gologani. Am nevoie de un prieten, un suflet de om viu.

– Bănuiam eu, dar totuși? am insistat, fiindcă nu prea credeam să-i ajungă ajutorul oferit de stat.

– Bani mi-ajung, surâse ea, un surâs autoritar și malițios în același timp. Când mi se termină gologanii, iau pruncul în brațe și mă pornesc la „vânătoare”.

– Ar trebui să te-astâmperi, Nelli, doar ești mamă, răspunzi de...

– Nu e cazul s-o fac pe mironosița. Știi ce-am observat eu, șefule? continuă zvăpăiata, fără să ia în seamă „morală părintească”. Sunt așa de veseli și întreprinzători, recurg la atâtea șiretlicuri, când e vorba să înșele vigilența muierilor, dar iată când află că au careva obligații – îi pui pe jăratec! N-au strop de imaginație, bieții funcționari. Adulterii! Și iată, tot ducând-o într-un cântec seară de seară, când cu viceministrul, când cu mestatea sa procurorul pe la saune și cabane vânătoarești... Ei bine într-o zi Nelli – se împinse dânsa cu degetul arătător în piept – Nelli-zvăpăiata a purces gravidă! Ce credeți c-a fost mai departe? Mare comedie! S-au făcut morți în popușoi și unul și altul. La frică seamănă a fi frați.

– Oare nu înțelegeai tu că și dâșii sunt oameni ca toți oamenii – cu greșeli și metehne?!

– Ei, bine, am răbdare! Nu i-am căutat și ei, motănașii, credeau, pe semne, că i-am provocat adică... Bu-un! Când s-a născut Neluțu, le-am spus bucurie la amândoi. Pe rând, desigur, râde Nelli din nou răutăcioasă.

– Cred că s-au bucurat mult? arunca cu ironie.

– Nu mai puteau de bine! râse ea, mijind iar ochii. M-am dus cu Neluțu în brațe. Întâi la procuror, apoi la coconul loțiitor de ministru... S-au speriat de moarte, ca la incendiu! Și să vezi, șefule, fiecare mi-a pus o condiție similară: să nu divulg taina, și atunci ei o să mă ajute. Din ziua ceea o duc bine și comod. Nimic de zis, huzuresc! La sfârșit de lună, când mi se termină paralele, mă prezint pe rând, în cabinetele celor doi, așa cum am venit la dumneata. Mă privesc deopotrivă cu spaimă de dihori, însă buzunarele lor păstrează niște rezerve, din miruirea obținută de la subalterni, separate pentru mine și Neluțu. „V-a plăcut să faceți liuliu cu mine? Fi-ți buni și achitați taxa!” le zic. Așa că ne-am căpătat și eu cu feciorașul un suport material și loc sub soare.

Nelli se ridică din fotoliu. Terminase parcă. Își netezi cu amândouă mâinile părul lung, răsfirat pe spate, îl înfoie căpiță, pe semne ca să-i admire cerceii scumpi, prinși în lobii urechilor, apoi îi dădu drumul să cadă, lin, ondulat, peste umerii înguști, surâzându-mi oarecum vinovată de parcă-mi cerea compătimire...

Deodată îmi trezi repulsie și cochetăria ei, și situația de care era mândră – totul!

– Cum îndrăznești, Nelli? am întrebat cu voce răgușită și am repetat: Cum îndrăznești? Doar tatăl copilului poate fi numai unul dintre ei?

– Nici eu nu pot ști care-i, coborî ea privirile. Și adăugă: Las' să crească mare Neluțu, vedem noi apoi cu cine seamănă. Atunci vom pune punctul pe „i”. Să ajungem cu sănătate până atunci.

– Puștoaico! izbucni deodată înfuriat. Ce faci? Ai fost întâi bigamă, iar acum... Ce-ai să spui copilului tău? Ce faci, e curat șantaj...

Tăcută, își puse pardesiul pe neobservate și ieși afară, fără a-mi zice „ciao!” N-am încercat s-o opresc, mai ales că până la mine ajunse șoptă de regret:

– Credeam c-o să mă înțelegi, o să mă compătimești, dar tu...

Pe cer se adunau nori tulburi și aveam senzația că foarte curând va începe ploaia. Va ploua mult, lin, monoton și mă va izbăvi de gânduri...

În birou mă mai urmăreau ochii mari, albaștri, blânzi. Poate că și există în haosul vieții o îndreptățire a faptelor ei! Oricum, totdeauna am fost de părerea că zilnic suntem supuși unui examen, pe care nu fiecare îl poate susține deopotrivă... Cine știe, cum aveam să-l susțin și eu, dacă dădeam frâu liber acelei „griji părințești”, de care azi abia mi-am dat seama... Sărmana fată, m-a cruțat în felul său...

Cu gândurile la Nelli-zvăpăiata stăteam rezemat de pervazul geamului larg, așteptând să aud răpăitul stropilor de ploaie. Mă străduiam să deslușesc silueta lui Nelli în torentul de lume din stradă.

Când orologiul din perete bătu greu și înfundat începutul zilei de lucru, în oraș, ca din senin, se stârni o furtună neobișnuită pentru sfârșitul lui martie. Nu știu de ce, dar mi-am amintit un tablou asemănător văzut în Kamceatka, când fusesem într-o deplasare. Norii grei, buluciți la orizont năvăleau neconținut de-asupra cartierelor moderne. De vreo lună și mai bine nu plouase, nici nu ninsese. Parcă ne-

am fi aflat în altă emisferă a pământului, iar anotimpurile își rătăciseră cursul lor firesc. Ploaia, însă, se reținea undeva în afara orașului... Urmăream prin geam cum peste caldarâmul străzilor, vârtejuri mari ridicau spre înălțimile clădirilor stâlpi de colb, asemănători unor involburări de fum de-asupra vulcanilor.

LA POARTA VIȘINILOR VERZI

Artina Tăvăluță trăia într-o căsuță din marginea veche a orașului. Lucra chirurg la spitalul republican, serviciu care o izbăvea de povara singurătății.

În copilărie trăise o nenorocire despre care își amintea cu durere. În lipsă de supraveghere căzuse cu fața într-o cratiță cu uncrop. Medicii au salvat-o, dar ștergându-i frumusețea feței pentru totdeauna. Tot în anul acela murise mamă-sa, rămânând în amintirea ei o femeie înaltă, slăbuță, cu obraji rumeni, cu părul împletit coroniță deasupra capului, care-i descoperea o frunte lată, inteligentă și doi ochi senini, pătrunzători. Îi auzea deseori glasul moale, ca o chemare în vâltoarea vremii, răscolind în sufletul Artinei un fior de nostalgie.

Când devenise studentă, tatăl plecă la altă femeie, lăsând-o domnișoară să trăiască singurică, ca iarna în câmpie. În ograda lor pavată cu pietre (cândva aici locuise ordonanța unui general român) creșteau doi vișini, pe care părinții ei îi sădiseră în ziua nunții, rămași ca o mângâiere pentru Artina... Mult s-a străduit ea să-l întoarcă pe tata acasă, însă bătrânul se întâlnise în satul de la poalele codrului cu liniștea, prisaca și voia bună a noii soții. La început o vizita din când în când, iar dacă îmbătrânise de-a binelea, îi trimitea arareori câte-o veste prin scrisori. Îi venea greu de tot, dar fata nu se lăsă pradă necazurilor. Absovi cu bine institutul și lucra la cel mai prestigios spital din Moldova. Serviciul îi aducea cea mai mare bucurie a vieții; avea prieteni, uneori îi chema în ospete, dar când rămânea singură, sufletul ei se zbuciuma ca un fluture în timpul furtunii. Ajunse la treizeci de ani și cea mai amară dorință a ei era să aibă un copil. Singurătatea o deprinsese a trăi cu iluzii, pe care încerca să le înșire pe hârtie. Și nu era zi să nu se mire colegele ei de unde primește „obrazarul” ista atâtea scrisori?

Artina singură își dădea sfaturi, își punea felurite întrebări, la care răspundea apoi cu ingeniozitate. Adesea își imagina o stradă cu teii înfloriți... Seara, când se aprind luminile, de dansa se apropie un tânăr. Ea îi spune că o cheamă Artina, iar junele răspunde că îl cheamă Serafim. Iubea acest nume de bărbat. Totdeauna îl asocia cu un erou dintr-un film portughez. Din acea seară vor deveni nedespărțiți, iar până atunci ea îi scria scrisori.

Timpul trecea, căsuța îmbătrânea. Amintirea despre mama devenea tot mai cețoasă. Numai vișinii înfloreau primăverile, aducându-i adevărata bucurie sufletească. Artina avea grijă să curețe copacii, să le potoale setea, iar vișinii, de fiecare dată coborau cu florile în părul ei despletit. „Va veni o zi, parcă îi șopteau ei adeseori, va veni... pentru fericirea noastră...” Artina zâmbea sfioasă, dar nu se

mulțumea numai cu șoapta lor... Veni o dimineată cu nourași pe cer. O trezi un soare zâmbitor la fereastră și ramurile vișinilor alarmate... Ieși în prag și împietri de spaimă. Un bărbat bărbos, cu fața nedormită, într-o cămașă galbenă, cu flori pe ea, slinoasă, rupea neglijent vișinele abia scuturate de floare și le buchisea lăcomos în gură. Artina își pierdu graiul și numai după ce bărbatul dezbină o creangă, strigă:

– Netrebnicule, îs verzi doar...

Vorbele ei parcă îl împușcaseră din spate. Bărbatul se grebănoșă, scăpă vișinele jos, se întoarse cu privirile spre pragul ușii și, într-o mare nedumerire, flutură mecanic clopoțelul ruginit, prins cu ață de brâu. Dezmeticindu-se, privi batjocoritor, spre cea ce-l apostrofă, scuipă și porni în ciudat în urma mașinii cu gunoi, blestemând frumoasa dimineată de primăvară. Artina vru să-l oprească, făcu vre-o câțiva-i pași spre el, însă rămase descumpănită când mașina dispăru grăbită în drumul ei. O povară grea îi frigea inima. Nu-și găsea astâmpărul nici acasă, nici la serviciu. Îl aștepta pe acel bărbat, să-și ceară scuze, dar el parcă uitase de poarta ei.

Într-o noapte îl visă... Parcă venise la spital să-i aducă toată bucuria și căldura pământului. Se apropie încetșor de dansa și o sărută... Râdea fericit și naiv, ca un copil ademenit de un dar plăcut, o înțepa cu barba aspră, apoi, doborând liniștea, alarmă lumea din jur cu fluturatul clopoțelului ridicat deasupra capului... Artina se trezi buimăcită. În poarta ei stătea mașina cu gunoi, iar vechea ei cunoștință porăia în jurul urnei.

– Iertați-mă, zise Artina, apropiindu-se de dânsul. Era în aceeași cămașă, dar cu o cravată roșie la gât. Atunci vișinele abia își scuturau florile și...

El o ciupi cu privirile bulbucate și înroșite, încât pe fața ei mai s-apară lacrimile.

– Ce te-ai legat de capul meu, hâdo? izbucni bărbatul. Ce mă bocești? Ar crede lumea că iată-iață o să întind sandalele.

– Nu plâng, se stăpâni Artina. Eu... vreau să vă servesc cu vișine...

– Sunt verzi, aruncă el vorba și o părăsi, îmbujorată de rușine. Făcu un semn în aer să-l oprească, dar el plecă, fluturând clopoțelul de-asupra capului.

Vreo două săptămâni Artina nu mai auzi de el. Își puse gând să-l uite, să nu-și amintească niciodată despre dânsul și s-ar fi împăcat cu ale ei, dacă într-o seară, întorcându-se de la serviciu, nu-l întâlni sprijinit de poartă. Era beat și îl scuturau sughițurile.

– Doamnă medic, mă cheamă Velu, zise el oțărându-se. Am venit să mor la Dumneata.

Ea îl chemă în casă și îl sili să-și facă baie. Îi spălă hainele, îi dădu niște schimburi de-ale tatălui, să se îmbrace, și după ce-i făcu o injecție, îl hrăni. Velu își reveni degrabă și deveni îndrăzneț:

– Cine ți-a prăjit fața? se hlizi el, scuturându-și fărâmiturile de pe barbă. Bine, bine, se îndură el, când Artina își acoperi, sfioasă, obraji cu mâinile, frumusețea are ceva de maimuță în ea, îți priește...

Artina plecă necăjită capul în jos și se duse la bucătărie. Când se întoarse, îl găsi pe Velu dormind la podea, învelit cu un mantou vechi, ce-l folosea la aco-peritul conservăturilor. Trecu pe alături în vârful degetelor și se culcă pe divan. Nu-i venea să creadă – era prima oară în viață când doarme singură cu un bărbat în odaie. Peste noapte începu s-o usture creierii de atâtea gânduri tulburi. Cele mai grele gânduri îi vin, probabil, omului noaptea și se duc tot cu ea. Numai sufletul ei zburda fericit împrejurul casei, șoptind vișinilor o poveste venită să-i sfarme singurătatea.

În zori bărbatul se grăbi la serviciu.

– Diseară veniți pe-aici? îl întrebă Artina cu tremur în glas.

– Dacă-mi dai bani să-mi potolesc jigăraia, puse Velu condiția.

Veni seara târziu. Spre bucuria ei, era treaz. Își făcu singur baie, mănăcă tăcut răcitură din picioare de porc și ceru mantoul să se culce.

– L-am dat astăzi peticarului, minți Artina fricoasă.

Velu o privi ironic. Căzu o pauză ucigătoare parcă pentru Artina. Bărbatul era gata să plece, dar un fior de sentiment îi însăilă inima și se așează pe divan alături de dânsa. Ea își acoperi obraji cu palmele și aștepta o ploaie de replici brutale. Lui Velu i se ridică sângele la tâmpile și femeia se trezi în cleștele unor brațe puternice... Târziu, târziu Artina adormi, plutind între paradis și infern.

Velu se întoarse la ea după o lună, într-o seară ploioasă. Veni ca să-și ee rămas bun de la Artina.

– Mă las de păcatele tinereței, îi spuse el. Acasă, la țară, mi-a murit mama și a rămas gospodăria moștenire. Las orașul pentru totdeauna. Iau viața de la început.

Îi strânse mâna și se grăbi să dispară pe poartă, dar se încălci între ramurile vișinilor. Și se reținu...

Artina ieși din casă îmbrăcată sărbătorește, cu un buchet mare de gladiole.

– Ia-le, ca amintire. Pentru dragostea noastră. Pleoapele i se umeziră, zâmbi, parcă fericită, parcă vinovată. Voi avea un copil de la tine... Un copilăș micuț-micuț, și ea arată cu mâinile, uite așa, cât un îngeraș...

– Cât un pui de bodaproste, aproape că răcni ca fript Velu, învinețindu-se la față. Ești medic, n-am să te povățuiesc ce trebuie să faci ca să te izbăvești. Du-te de curăță hodgeacul... Auzi tu? Lasă-mă în voie, că n-am când să mă gândesc la tine, la copii din flori...

Artina dădu mecanic din cap, împăcată cu spusele bărbatului, și-și acoperi obraji cu mâinile.

– Ia vișine la drum, mai îndrăzni să-i propună.

– Păi sunt verzi. Oare nu se vede?! răspunse Velu supărat, luă florile subțioară, ca pe o măturică de baie, și porni gârbovit, neîndemânatic, trăgând mereu cu privirile în urmă, și, sigur că nimeni nu-i aține calea, se topi în forfota străzilor. Copacii își coborau ramurile în părul despletit al Artinei, fremătând o baladă melancolică.

...Artina născu un băiețel. Din anul acela scrisorile năvăleau în lădița poștală

în fiecare zi. Scrisorile o sfătuiau ce povești să-i spună copilului înainte de somn, care cântece de leagăn sunt mai dulci, împăciuitoare și ea își liniștea toți cunoscătorii că feciorașul crește voinic, dolofan, sănătos și se împacă bine cu jucăriile, cum se împacă ea cu prima și ultima ei dragoste.

Cu anii casa se ascunse cu totul sub ramurile vișinilor. Copacii par să fi îmbătrânit de-a binelea, în fiecare toamnă, și numai când vine primăvara, ei își leagănă din nou ramurile înflorite și stau la sfat cu albinuțele harnice, mângâie geamurile luminoase și vesele ale căsuței. Primăvara toate par să se trezească la viață și să o reînceapă din nou.

... Dimineața, o bătrânică iese la poartă să arunce în lădiță o scrisoare, iar seara așteaptă nerăbdătoare poștașul să-i aducă răspunsul. Mai răscolește printre noianul de întrebări care i le pune fiecare noapte și se frământă să găsească câte un răspuns adecvat la fiecare. Are doi nepoți-gemeni: o fetiță și un băiețel, unul mai năzbâtiesc decât altul. Seara, în drum de la grădiniță, trec pe la dânsa. Ea, ca bunică, îi așteaptă, îi mângâie și le spune multe de toate, ca nepoții s-o asculte ore întregi. Băiețelul e mai pietros, fetița e mai îndrăzneată. Bătrâna surâde împăcată, își acoperă obraji cu mâinile și încearcă să ghicească cui seamănă nepoții: amar-nic mai sunt buni de gâlceavă.

Feciorul ei a absolvit anul trecut medicina, nora la fel. O dinastie adevărată de medici. Lucrează amândoi la spitalul republican. Cu toate se poate bătrâna împăca, dar când vin seara feciorul și nora să ee copiii acasă, o cuprinde tristețea. Le-a dat casa, i-a rugat să locuiască împreună cu ea, dar tinerii au găsit de cuviință să-și facă cuib de-o parte.

Și-au zidit biserița fericirii lor și se bucură de viață. Nici să le pese de singurătatea ei. Ori poate ea a îmbătrânit și a devenit capricioasă?! Închide obloanele ferestrelor, se face surdă la freamătul vișinilor, și, năvălită de gânduri, începe să ticluiască o nouă scrisoare...

... Roasă pe la colțuri, o lădiță poștală așteaptă în fiecare zi scrisori.

La poarta vișinilor verzi.

PE LINIE MOARTĂ

Acum zile întregi Aurel Săculțan, sprijinit de pervazul geamului, urmărea cu priviri somnoroase și obosite torentul de lume antrenat într-un du-te-vino pe strada moinoasă. Părea mai degrabă o stană de piatră, de cu zori și până seară, izbutind a observa toate ce se întâmplau acolo. Strada în fapt de seară se învăluia de un semiîntuneric oranj. La colțul din dreapta lumina lampa unei terase, împodobind cu diademe de străluciri mașini luxoase, cu geamuri tatonate, din care coborau tineri zdraveni, frezați scurt și urmați de fetișcane tinere de tot, purtând fuste mini și bluzițe albe. Între ei vorbeau cel mai des rusește, iar muzica modernă ce răzbătea din saloanele limuzinelor abia de acoperea expresiile vulgare. Junii luau loc la trei

mese, pururi libere, așternute cu roșu, mai la o parte de lumina orbitoare a lămpii ce atârna din cornișa acoperișului de olane cafenii. La numai câțiva pași de masa lor, așchii de lumină mângâiau un cerșetor cu hainele zdrențuite, ce stătea cu mâna întinsă la colțul opus, bolmojind ceva vorbe parcă numai pentru sine. De vreo săptămână în văzduh se simțea că vrea să plouă, dar printre clădiri, până la etajul nouă, nu ajungea decât puful mărunț al plopilor din preajmă. Rareori de tot, noaptea, ignorând somnul, scruta fulgerele și tunetele care-l făceau să tresară. Încearca o permanentă senzație de regret, urmărind ploaia care strălucea cu firicelele ei de diamant în lumina orbitoare a singurului felinar ce străjuia strada noroioasă. Se mira că nu zăbovește colea în tainele adumbrite ale cerului, dar cade indiferentă peste problemele pământului, ale oamenilor.

Împlinise 40 de ani și se slăvi în oraș ca un afemeiat, cu o droaie de bastarzi. Se trezea adesea cu gândul că este un adevărat monstru de se bucură că-i are, când nu poate ține piept mizeriei ce se năpustise asupra lui. Se trezi într-o bună zi în afara oricăror oferte și nicidecum nu putea pricepe de ce se întâmplă asemenea lucruri cu el. Colegii, care în timpul studenției se slăviseră că au fost turnători ai serviciilor kaghebeste, dintr-odată s-au pomenit, intuind momentul, în fruntea coloanelor de demonstrații, revendicând sacre valori naționale. Și cum numai spiritele s-au potolit, prin circumstanțe tot atât de neclare, au obținut credite favorabile, ca peste noapte să devină mari businessmani, iar mai târziu tot ei să dicteze voința poporului, având bani mulți. El se pregătise de un alt mod de viață. Sovietic. Își trăise jumătate din destin cu speranța că viitorul e de partea celui care are studii superioare, este specialist de înaltă calificare, iar deșteptăciunea are trecere la comuniști până la o vreme. Mai încălzea cândva convingerea că viitorul este și de partea celorla pe care comuniștii, intenționat, îi țineau în umbră, pentru ideile lor progresiste. Dar până la urmă a înțeles că acea umbră miraculoasă nu l-a părăsit nici acum, când societatea a dat toate pe interesul banului. Majoritatea cunoscuților cu favoruri de pe timpurile comuniștilor, aveau mai multă abilitate de a se camufla, a se ridica în tribune sau a sta în prezidiuri.

– Amice, știi care este rostul vieții noastre în ziua de azi? îl contacta din rar săteanul Doroftei la telefon.

– Să ne ducem crucea până la capăt, precum e legea creștinească, răspundea Aurel.

– Prea filozofezi, amice. Și după o pauză, pe un ton de mentor: Azi existăm numai pentru... latrină...

Zile întregi Aurel medita cum să supraviețuiască, fără a afla vreo ieșire din această situație stupidă. Unicele bucurii care-l mai scoteau din amorțeală era radioul, televizorul. Și... telefonul, la care zilnic îl cicăleau soțiile și copiii ca să-i ceară socoteală: de-acum a treia lună nu plătește grădinița pentru gemeni; Tudoraș aștepta al doilea an să-i cumpere trompetă – băiatul avea talent și înregistra progrese la școala de muzică. Pe toți trebuia să-i ajute material. Nu-i rămânea decât

să le promită că le va face cum numai va dobândi ceva bani. Bani însă nu avea, și nici posibilitatea de a-i face.

Alteori, privind în josul străzii zdrențuroșii cerșetori de la colțuri, începu să-i dea târcoale gândul să cerșească în rând cu ei. Ba chiar îi invidia. Îi invidia și pe cei delicvenți care își ispășiseră la vreme pedeapsa prin pușcării: s-au căpătuit cu adevărata școală a vieții și astăzi, când această filă a biografiei a devenit să constituie un prestigiu, prosperă peste tot ca mici și mari întreprinzători. Se slăveau că sunt neînfricați în tot ce fac. Nici când n-a crezut că la putere vor veni din nou... tâlharii, hoții și bandiții. Nici când...

„Este vârsta cea mai vulnerabilă, 40 de ani”, își zicea. În copilărie maică-sa îi trase boghii. Ursitoarea i-a prezis că el, mezinul familiei, va avea o viață plină de zbucium, că la 40 de ani va să aibă o cumpănă, din vina a două femei. Și dacă scapă cu bine din astea, va trăi până după 90. „Oare să fi ajuns deacum la ecuatorul vieții? Ce mă mai așteaptă în viitorul apropiat?” Una din femeile lui, îndată după naștere, descoperi că are dereglări psihice. Putea lăsa copilul în casă singur, iar dânsa să meargă la început la teatru sau concerte, iar mai târziu să frecventeze chiar și instituții vesele. Dacă-i făcea observație, începea să strige la el atât de tare încât se coșeau pereții. Nu puteau s-o ogoiască nici părinții lui și nici ai ei – boala era motivul ce-i făcea scuzabile accesele.

Degrabă se îmbolnăvi și el. Stresurile nervoase, lipsurile materiale, deziluziile carierei și cele provocate de noua birocratie – cea națională – venită la putere îi zdruncinară nervii și chiar sănătatea fizică. Curele de tratament dacă și-i amelioraseră un pic starea generală, nu-l putură scoate din ocna unei apatii indifferente, în care se prăbușise în ultima vreme. Prietenii o răriră cu vizitele, până îl părăsiră cu totul.

Altminteri, cei din fruntea coloanelor au scandat destituirea străinilor din posturile cheie, ca apoi aceiași pseudopatrioți să intre în cârdășie tot cu rusofonii, să se infiltreze în micul business, gloata iarăși rămânând până la urmă prostită. „Oare când, Doamne, se va termina îndobitocirea românilor basarabeni?”, se întreba dânsul nu odată și era sigur că va muri și răspuns la această întrebare chinuitoare n-o să afle. Cândva învinuia de toate relele comuniștii, astăzi însă ajunse la convingerea că ei, comuniștii, sunt niște tipi deștepți, previzibili. Regreta că la vremea cuvenită nu s-a convertit la credința lor, nu s-a conformat momentului pentru a trăi și el în belșug. Deși nu mai avea energia din prima tinerețe, aripile lui de zbor încă erau larg desfăcute. Numai că înălțimea prinse să scadă și el plutea cu toate ale lui, lin, tot mai aproape, tot mai aproape de pământ, purtat de vânt, fără a-și recunoaște că se apropie de naufragiu.

La început nu se considera nici la polurile de extremă, ca unii dintre semenii săi; o parte dintre ei îi știa în rândurile protipendadei de afaceri, cu bogății considerabile. Alții, neatenți în ale afacerilor, fie că primiseră deja câte un glonte în frunte și putrezeau prin cimitire sub movilițe încoronate cu flori, fie că deveniseră și mai săraci,

și mai nenorociți decât au fost până la încercările lor nereușite de a se îmbogăți, așa cum o pățise și Serafim, un prieten mai vechi de-al lui. El continua să se țină de serviciu, să-și slujească țara și poporul. Dar statul în care se pomenise nu-i mai asigura nici un viitor. Economie de piață! Fără nici o lețcaie din partea asigurărilor. Și din toate părțile: vorbe, promisiuni deșarte. Partide, găsculițe și ... tâlhari. Peste tot hoție ziua în amiaza mare. Unii își cumpără vile și cabane prin Belgia, Elveția, alții își iau ziua bună de la rândurile pentru locuințe. Oamenii sărăcesc pe zi ce trece, văzând cu ochii, întreaga obște se prăbușește într-o groapă prea adâncă ca să iasă de acolo în doi-trei ani. Tot mai des își amintea de un banc auzit odată de la bunelul Nică, în copilărie. Se zice că Sfântul Petre i-ar fi spus odată lui Dumnezeu: „Doamne, se înmulțește lumea. Ce-i de făcut?” La care Bunul Dumnezeu i-a răspuns: „Nu-i nimica rău, Petre. S-or amăgi unul pe altul și-or trăi.”

Îi venea să dea cu piciorul în viață, dar nu era sigur că astfel poate risipi toate incertitudinile care-l obsedau. De ce îmbătrânise atât de precoce? Și să fi ajuns într-adevăr la mijlocul vieții active? Se știa totdeauna o fire veselă, optimistă, cu destule cunoștințe acumulate la vremea când prin străduințele sale și ale părinților a obținut diplomă universitară.

În anii studenției – cei mai triști ani ai tinereții lui – tocise destule cărți, acumulând un bagaj de cunoștințe care se dovedea a fi absolut inutil de cum se produsese schimbul politic din ultimii ani. Nici o limbă străină nu cunoștea măcar, deși învățase franceza prin școli undeva peste zece ani de zile. Atunci simțea că n-are nevoie de ea. Și dacă n-a fost slujitor regimului precedent, cu noua putere trebuia foarte degrabă să se închine noilor proprietari și să facă totul cu propriile-i forțe. Avea impresia că peste tot se desfășoară o luptă grandioasă, camuflată, de culise, cu interese de gașcă, tenebre chiar. Deși peste toate acestea se așternea panorama transformărilor democratice, la prima vedere. Până și femeile cu garderoabe bogate, ale căror părinți aveau pondere în societate, erau selectate pentru bărbați de asemenea cu anumită situație. Câte femei a cunoscut după divorț, toate erau cu fundul gol și la sărăcia lui lucie era nevoit să mai adune, dincolo de ideal, încă o mizerie. A întâlnit, ce-i drept, o codană frumoasă, inteligentă și deșteaptă foc, dar ce folos, dacă de la bun început, cum venea seara acasă, era nevoit s-o caute prin așternuturi străine. A încercat s-o dea la socoteală, dar dânsa aproape că-l bruscă:

– În casă am nevoie de un bărbat iluzoriu. În rest doresc să trăiesc precum franțuzoaicele la Paris. Pentru inimă și pentru suflet.

De fapt, singur era de vină că nu reușise să se acomodeze la noua stare de lucruri. De când se știe om matur, a umblat leila, și dacă soția lui – prima și unica legală – s-a dovedit a-i fi fidelă, nu a a fost în stare să evite divorțul. După aceea simți că nu mai este capabil a fi familist. Acum se îmbolnăvise, n-avea serviciu și nici un fel de mijloace pentru o existență decentă. Pentru ce și-a irosit atâția ani mințile pe băncile universitare? „Ești băiat bun, îi zicea mamă-sa încă în anii adolescenței, dar ce păcat că te-ai născut la o vreme grea, de răstriște”. Cuvintele

mamei căpătaseră acum pentru el o semnificație profetică...

.. Și totuși, lumea privită prin geam îi părea frumoasă. Încerca să se complacă, imaginar, în grijile pe care intuia că le are fiecare trecător. Invidia pe cei indiferenți la toate și regreta pentru cei creduli ca dânsul. Își amintea des de Serafim, care se milostivi de o colegă, rămasă în stradă, în șomaj, și decise să o ajute. Colega intrase în cârdășie cu niște ceceni, să facă business. Având nevoie de un credit, găsi serviciile unei firme, care acorda împrumuturi contra gajare de imobil. Drept garanție colega îl găsi pe Serafim. Îl măguli cum știu că-i o simplă formalitate și timp de o lună suma investită se va recupera întreit, banii obținuți vor fi suficienți pentru a restitui împrumutul și a crea venituri noi, de la care va profita el și familia sa. Serafim știa că nu-i merge la afaceri, dar mizeria care-l cuprinse în chingi de metal îl făcu să gajeze apartamentul, fără să spună soției și copiilor un cuvânt. Firma, după ce îl îmbrobodi pe Serafim cu un contract de cumpărare-vânzare în loc de gaj, îl mai prinse încă într-o capcană. Îl făcu să scrie și o recipisă de împrumut, iar colega puse împreună cu cecenii banii împrumutați în buzunar și s-au făcut dispăruți. La câteva luni la ușa soției lui Serafim, care nu știa nici cu spatele de afacere, au bătut câțiva inși de la firma în cauză și i-au pus în vedere să elibereze apartamentul, deoarece el este vândut și nu le mai aparține... Al treilea an bietul Serafim se poartă prin judecăți, împreună cu buna lui soție, poate vor redobândi comăndul modest pe care l-au obținut de-a lungul anilor prin trudă și sudoare. Astfel Serafim intră și el pe linie moartă. Capabil, deștept, dar până la urmă deveni șomer...

Aurel încercă să recunoască pe cineva din mulțime. Era o zadarnică tentativă de a reveni la realitate, de a da rațiunii o ocupație cât de cât utilă. Dar degrabă intenția lui se pierdu din nou în labirinturile amintirilor. Își aminti – a câta oară! – că după divorț (acest lucru îl descoperi la al doilea an) i s-au pierdut din casă câteva lucruri scumpe: inelul de căsătorie și două volume din jurnalul intim, pe care-l ducea din adolescență.

Nu avea bani nici măcar să meargă la biserică. Acolo trebuia să lase niscava bănuți cerșetorilor din prag – era unul din noile sale principii, pe care nu și-l putea încălca. „Toți trăiesc rău...” Uneori regreta că odată a părăsit Ineasca și a venit la oraș. Să fi rămas acolo, ar fi avut gospodărie, ogor, soție, o liniște satească. Nu s-a putut deprinde niciodată cu orașul, dar înapoi nu mai putea să se întoarcă, să câștige un ban ușor, și după ce s-au închis uzinele, fabricile, întreprinderile, rămânând în stradă, fără lucru, nu s-au mai întors acasă. Acolo erau de prisos. Locuiau prin gazde, își vindeau corpul pentru a achita chiria, abia de câștigau mijloace de existență, dar nici la sat nu se întorceau. Pentru Aurel și ele erau aidoma unor vagoane plasate pe linie moartă. Și nu vedea când se va sfârși această incertitudine.

Se gândi cu groază la anii care urmau să vină. După moartea mamei sale, hotărî să-l ia pe tată-său la el, la oraș, căci acasă, la țară, nu avea cu ce face focul. Bătrânul era neputincios, abia pășea, dar avea un bun gust de mâncare. Servea la

masă un pahar-două cu vin, își mai dregea cheful, apoi nu dormea toată noaptea, mocoșindu-se, plimbându-se prin casă.

– Toată noaptea n-am închis un ochi, se tânguia dimineța. Am plâns, vorbind mereu cu maică-ta.

– Degrabă se va încălzi și te voi duce acasă, încerca să-l consoleze Aurel. Atunci ai să te simți în libertate, mai ușor.

– Tot trist are să-mi fie.

– De ce vorbești așa?

– Îs bătrân, răspundea el cu vocea stinsă. Chipurile noastre vii exprimă vocea morții pe pământul ista nenorocit...

– Ce e bătrânețea, tată? Îndrăzni Aurel să-l întrebe.

– Viață plină de c...t! prânsi el necâjit. Ori fugi și-așteaptă, ori șezi și dormi. Ce ai de tras pe lume totuna ai să tragi...

Și fața bătrânului se acoperea cu o umbră de regrete și nemulțumire. Aurel cerca a ghici în filozofia asta un adevăr oarecare. Orice spusă vulgară a tatălui său izvora dintr-un chin și o durere. A fost și el cândva tânăr, a trăit războiul, lagărul de prizonieri la ruși. Abia la adânci bătrânețe Guvernul României își aminti de ei, ca să-i recunoască veterani de război și să le dea câte-o distincție comemorativă. Bătrânul primi medalia și era cel mai fericit om din lume. A plecat în primăvară acasă și se lăuda prin sat, mândru că a obținut medalia mareșalului numai cu meritul și străduința feciorașului Aurel. Dar degrabă entuziasmul se stinse și, deși bătrânul se mai simțea în putere, se pomeni și el pe linie moartă. Părea că nu-i mai pasă de viață și zicea ades:

– Să mă tem de moarte? Niciodată. Chiar dacă aş vedea-o acuma strașnică, fio-roasă, totuna nu m-aș teme de dânsa... Și ar fi chiar mai bine dacă aş muri acum...

„Probabil că moartea nu mai este o linie ce duce în fundac”, gândi Aurel la geam. „Pe o linie moartă aflându-te, mai ai posibilitate, speranța că odată și odată te vei mișca împreună cu viața ce ți-o păstrează Dumnezeu în ființa ta, pe când, pomenindu-te în mormânt – niciodată. Moartea e un fundac din care nici înapoi ieșire nu e.” Avea aceste gânduri când își amintea și de prietenii care au sfârșit cu sinuciderea. Zilele trecute legă iarăși o relație cu o grefieră de la judecată. Dar se dovedi o duduie capricioasă, trufașă și îndărătnică, chiar rău crescută, cum sunt majoritatea secretarelor. S-a dezis de ea. Nu simți reciprocitate, căldură și gingășie de la dânsa. Era o ființă-mecanism, și nicidecum femeie. Prietenii au prins să-l condamne, cobind că o dragoste curată va întâlni-o numai la... cimitir. Și acolo nu se știe de o va găsi. Femeile care i-au născut copii, la un moment s-au înrăit atât de mult pe el, că toate l-au blestemat nici la înmormântarea lor să nu vină. Adică să nu se răspundă. Așa că Aurel simțea parcă aievea că în groapă zace singur, fără de un suflet nobil alături. Suflet, dacă el s-a mai păstra sau se mai păstrează în împărăția decedaților.

... Pe linie moartă. Unde nu e nici o mișcare. Iar când mișcare nu e, viața o poți considera pe linie moartă. Și tu, deștept fiind, dar lipsit de voință, nu ai dreptul

a învăța semenii tăi cum trebuie să se comporte într-o situație anumită, nici cum trebuie să trăiască ca să-și capete adevăratul nume printre cei care se respectă. Fiind pe linie moartă, mai ești și lipsit de protecție, neștiind de unde poate surveni lovitura de grație: din stânga sau din dreapta. Ce-ți mai rămâne decât a te izola în găoacea propriilor interese, mărginite și egoiste, dezicându-te de plăcerile vieții, ca un Diogene, ca un sihastru și să-ți aștepți sfârșitul, petrecându-te în rugăciuni. Într-un cuvânt, pe linie moartă.

Dar ce să facă el, dacă religia nu-l tentează? Religia pentru dânsul a fost totdeauna o chestie intimă, de suflet. A crezut tot timpul, din copilărie, sufletește. Așa l-a povățuit bunelul Nică. De atunci, din fragedă copilărie, îl ținea pe Dumnezeu în inimă, fără a ieși în stradă să cânte, să strige numele lui sau să-l cânte la chitară, să vocifereze alte melodii evangheliste, precum o fac tot felul de reprezentanți ai diferitelor confesiuni în ziua de azi.

Unicul refugiu care-i mai rămăsese era literatura. Povestioarele, nuvelele, schițele și romanele care așteptau a fi scrise, desăvârșite, apoi chinuitoarele așteptări până a le publica, plus observația de la o parte: opera lui n-are priză la cititori și nu prezintă nici o valoare literară cât de cât. Oare și-a trăit viața definitiv sau numai pe jumătate? Atunci cu ce pleacă el spre bătrânețe? Societatea, țara nu mai are nevoie de el? Nu a știut să se orienteze, să se convertească noii situații, ca să obțină un loc respectabil în orașul ista.

... Oameni grăbiți își îndreaptă pașii într-un du-te-vino perpetuu, sub privirile lui de la geam. Fiecare se grăbește să dobândească ceva, poate frumos, poate plăcut, numai ca să nu stea anihilat de gânduri pe o linie moartă a vieții. Linia pe care se pomenise el în ultima vreme și nicidecum nu putea ști când va coborî din această situație, aidoma stropilor de ploaie ce cădeau din înălțimi peste florile învăluite în ceața ușoară a nopții zbuciumate de primăvară.

Vulnerabilă e această vârstă, de 40. Când toți o socot vârstă de rubicon, iar tu te afli deocamdată încătușat pe-o linie moartă.

COMLOTUL

Fratelui Ion

La început serviciul său îi păru o ecuație fără vreo necunoscută. A știut Dumitru Sofronie, contabil-ambidextru să pună pe picioare afacerile atunci când firma „Amfitrionul” iată-iată dădea faliment. Toți colaboratorii erau mândri de patrimoniul lor, ce constituia câteva edificii impunătoare din centrul orașului, străjuite de atleți cu priviri vigilente, cu telefoane mobile la îndemână, toți având înfățișare de tipi cu antecedente penale. Pavel Țepeș, patronul, de la o vreme începu să iasă în public numai însoțit de garda personală. Pentru munca sa Dumitru ar fi trebuit să aibă bani destui ca să-și asigure viața de familie. Obişnuia deja să se abată uneori

serile, cu șeful și alți gurmanzi ai săi, pe la saune cu duduște-maseze, cu pui fripți și băuturi alese. Nu găsea în acele orgii nocturne nici un farmec, însă un soi de obligațiuni față de șef și față de afaceri îi dicta o solidaritate bonomă... Deși se considera un familist în esență.

– Ca să ai sămânță de bani, îl cicălea adesea Dragomir Zamura, creierul afacerilor și mâna dreaptă a bosului, trebuie să fii cu noi și la greu, și la ușor: și la sare și la zahăr.

– Ești creierul firmei, îi cânta în strună patronul Țepeș. Smolit, cu părul negru lins peste fruntea lată, coșuroasă, prins în coamă la ceafă, așa cum dicta moda zilei. Dar ce favoriți!.. Reprezentant sadea al mafiei siciliene. Distrează-te, cât ești tânăr. Știu că nici inspectorii de la fisc nu au gusturi rele, să petreacă vremea cu tine. Acostează-le, neică! Vreau să te știu donjuan. Iar dacă eventual te vor contamina cu frență, las' pe mine. Câteva jetabile cu medicamente puternice de import și... ca și cum te-ai născut din nou.

Mărturisirile de „profunde considerațiuni” nu-l flatau prea mult, iar societatea de oameni cu spirit și pururea cu glume pe buze îi crea un confort care deveni curând o obișnuință. Ceva mai prudent rămânea doar față de Dragomir Zamura, pe care Dumitru îl cunoștea de la Universitate și despre care se zvoneau multe lucruri urâte. Până la „perestroica”, Zamura fusese informator în serviciul KGB-ului și era unicul care, dincolo de prefăcuta încântare și respect, nu contenea să-l suspecteze cam la tot pasul. Dumitru mai punea această animozitate și pe seama mișcării frontiste, al cărei simpatizant era. În calitate de colaborator la „mănăstirea de lângă Planetariu”, nu se putea să nu-l fi cunoscut din timpul manifestațiilor de stradă. Se întâmpla, în fața unui impact financiar, să înțepenească cu un clit de hârtii la spatele contabilului – un fel specific de a-și exprima nemulțumirea. Șeful serviciului economic al firmei era mereu indignat de impozitele crescânde.

– Păi, așa vine legea, se apăra Dumitru.

– Admir vigilența, dar fii șmecher, riposta acesta de fiecare dată. Legea de aceea-i lege ca să știi cum s-o ocolești! Asta-i menirea unui contabil cu literă mare.

Și degetul arătător al lui Dragomir înțepenea pe o clipă în spațiu, parcă vrând să sublinieze că în jurul lui se învârte întreg universul. “Ce-o mai fi și cu pupcuristul ăsta?” se căznea Dumitru să-l înțeleagă, în timp ce mai încerca o baricadă:

– Ne putem alege cu-n dosar penal.

– Nu fi naiv... Venitul general al firmei este invers proporțional cu suma datoriilor tale. Matematic, m-am exprimat corect? rânea Zamura și ochii lui începeau să scapere luciri de gheață. În lipsa oricăror alte dovezi cât de cât raționale, acesta era argumentul de căpetenie al ex-kaghebitului. Știa el unde și cum să lovească.

Dumitru într-adevăr era doldora de datorii și gândul la procentul ce-i revenea îl făcea să înghită gălușca... Dimineata, când venea la serviciu, părea că și arborii îi ațineau calea, cerându-i parale; serile confunda umbrele lor cu vedeniile celorla cărora le era dator. Își procurase apartament după mulți ani de peregrinări pe la

gazde, își aranjase familia într-un loc stabil și intrase în datorii până peste urechi. Așa și se zbătea ultimele luni între lipsa acută de bani și frica de a sfida legea, mai ales când la mijloc era interes de parale. Un coleg de facultate pentru asemenea slăbiciune (se încumetă să-și amelioreze starea materială dintr-o singură lovitură) ajunsese să încaseze tocmai șase ani de ocnă. Mai avea și o soție cam risipitoare – îi plăcea să se îmbrace după ultimul strigăt al modei, să gătească bucate gustoase, costisitoare, deși în vremea din urmă șoma... Iar el trebuia să se zbată ca peștele pe uscat pentru a sta înaintea poftelor. Aveau un singur copil și se chinuia să-l asigure cu toate celea. Și cum presiunea datoriilor sporea zi cu zi, căuta mereu cu febrilitate vreo supapă prin care să erupă toate frământările. Mai mult instinctiv, ascuțișul lor se îndrepta acum spre kaghebizul de ieri. Astfel se trezi că-l urăște. Dumitru în genere avea pică pe această organizație odioasă, care de-a lungul anilor a luptat cu înverșunare contra la tot ce era românesc între Nistru și Prut. Nu vroia să se antreneze în polemici politice de ultimă oră, însă era vizibil, că anume KGB-ul a trădat interesele Moldovei în conflictul transnistrean, izbutind cu ajutorul Rusiei să federalizeze republica.

Dragomir Zamura, înainte de a ajunge student mediocru, lucrase ca șef de club, până a fost prins că furase un acordeon, o tobă și două saxofoane. I se deschise dosar, care degrabă fu clasat în schimbul angajării sale în serviciile secrete ca turnător. Fusesse instruit de persoane ce-i fixau întâlniri clandestine, apoi i se luă semnătura de nedivulgare a secretului de stat, i se insuflă că „este patriot al țării”, mereu primejduită de naționaliștii români. Astfel ajunsese la facultate cu vagi perspective de specialist și cu simbrie sigură de securist. Informa sistematic despre toate ce se întâmplau la facultate: cine dumea anecdote despre partid și persoanele din conducerea de vârf, cine citește cărți de peste Prut și recepționează postul de radio București, până și cine vorbește din cale afară de literar românește. Rolul de turnător începu să-i placă și Dragomir prinse deja a savura momentele de exmatriculare a celor căzuți în disgrație – știa că în anumită măsură este „meritul” lui. În mare taină, cu ajutorul unui dispozitiv oferit de omul de legătură, l-a radiat din spate pe profesorul de talie europeană Ion Onilă, pentru ca ilustrul savant să se stingă din viață ca o lumânare în numai câteva săptămâni. Nici medicii n-au putut să determine cauza morții. Iar Zamura se complăcea în fapte abominabile. Venea zilnic la întâlnirile conspirative, raportând șefului despre nivelul ideologic și starea de spirit în grupele academice, căpătuindu-se cu o soldă fabuloasă pentru viața unui simplu student. Spre marea lui uimire acolo întâlnea diferite persoane, așijderi turnători, pe care nimeni nicodată n-ar fi putut să creadă. Uluit de tot a fost doar când a întâlnit-o acolo pe soția primarului, om ce se slăvea prin ideile sale progresiste și naționale. Foarte curând progresistul primar decedă subit, în timpul unei călătorii pe care o făcea în străinătatea cu eleganta lui consoartă. Vădana primarului la puțin timp deveni demnitar de stat cu pondere în conducerea de vârf a republicii. Multe lucruri tănuite avea el ocazia să le pipăie în postură de turnător.

– Taina că sunteți colaboratorii noștri, le amintea de fiecare dată omul de legătură, trebuie să plece cu voi în mormânt. Despre-această colaborare nu trebuie să afle nimeni niciodată, oricât de variate și imprevizibile s-ar întâmpla să fie vremurile, oricare regimuri politice ar veni. Chiar dacă veți trăi în altă țară, peste mări și oceane, nimeni nicicând să nu vă depisteze...

Tot la aceste întâlniri Zamura era instruit cum să compromită studenții frunțași, cu viziuni politice aparte, față de care urmau să le aplice cu totul alte mijloace... Aceștia, după absolvire, erau pur și simplu marginalizați, oferindu-li-se locuri de muncă în satele fără perspectivă, unde-și pierdeau încrederea în ziua de mâine. Neavând posibilități serioase, se căsătoreau, își ridicau case în satele celea, primeau meteahna paharului și coborau la nivelul intelectului provincial.

Lui Mihai Lelic, student în anul cinci, istorie, care pichetase monumentul lui Ștefan cel Mare în vremurile când statuia gloriosului domnitor trebuia, la dispoziția comunistilor, zătrită din centrul orașului, i se înscenase un conflict chiar în magazinul universal. Fu urmărit de câțiva turnători și prins în capcană într-o situație absolut inocentă. Solicitase să cumpere o cămașă, cerând-o... în limba română. Vânzătoarea, o rusoaică, informatoare și ea, îl avertiză, ultimativ să vorbească „într-o limbă omenească”. În rusește, carevasăzică! Insistența studentului fu condamnată îndată cu o tiradă tipic negustorească: „Naționalist înveterat, mămăligar afurisit”. Firește, tonul cu care încerca să-și apere demnitatea bietul băiat de la țară nu putu să acopere gura cât o șură a vânzătoarei. Drept care trei hojmlăi îi suciră în plină lume mâinile și într-o bucată de oră Mihai fi deja la miliție, cu proces-verbal gata întocmit. Martori se găsiră ca la comandă... Trei ani de închisoare pentru huliganism cinic încasase Mihai, fără să se știe că suportul adevăratelor învinuiri erau declarațiile colegului său Zamura.

Când încercările lui Dragomir de a provoca un conflict nu se soldau cu succese și serviciile secrete nu mai puteau în nici un fel să se răfuiască cu nesupușii puterii, intrau în uz metode supersecrete, încredințate unor agenți speciali, despre care nu știau niciunul dintre turnători. Un tânăr aspirant în medicină, speranța profesorilor-cardiologi, care ducea prin cămine adevărul despre neamul românesc și care s-a aflat un timp în supravegherea lui Zamura, dispăru la numai două luni de la ridicarea ordinului de urmărire. Îl mai întâlni de vreo câteva ori, slăbit și tras la față, ca până la urmă să afle că se stinsese dintr-o simplă împunsătură, în troleibus, cu vârful umbrelei unui călător neidentificat... Disparația subită a „subiectului” de urmărire îl puse atunci în gardă... Dar salariul bun și privilegiile de care se bucura (călătorise de vreo câteva ori în străinătate, printre grupe de turiști, la stațiuni balneare de prestigiu) îl făcură să-l uite curând. Linia vieții lui fusese trasă de o mână atotputernică și Dragomir nici nu s-ar fi gândit s-o abată. „Când moare un ins, e o tragedie, își zise dânsul, iar când mor mai mulți, acest lucru constituie deja o statistică!...”

Căzu apoi bob-sositor restructurarea. Vechile structuri kaghebiste au început a se destrăma, a se retrage oficial spre Moscova, și Zamura rămăsese fără serviciu.

Ultimele misiuni speciale – de a se infiltra în rândurile activiștilor Frontului Popular, ca mai apoi să întocmească listele liderilor convertiți ai mișcării – puteau să-l compromită rău. E drept că unii colegi au știut a trage foloase din aceasta și acum, cu puterea democratică, se căpătuiseră cu funcții bunicile. Zamura însă se orientă prea târziu, când fu deja trecut la index. Se înspăimântă zdravăn și trecu chiar în Transnistria, la Tiraspol, împreună cu puținii ruși, ucraineni din grupul lor, rămași aici. Câteva misiuni dezgustătoare – cu mâzgălituri, pe timp de noapte, de inscripții cu caractere latine, cu depistarea unor închipuiți agenți români la Varnița și la alte adunări publice – îl dezamăgira și-l dezorientară cumplit. Demagogia liderilor tiraspoleni i se păru din cale-afară de ortodoxă și primitivă chiar și lui Dragomir, care nu era prea priceput în ale politicii. Colac peste pupăză picară și evenimentele din august de la Moscova. Imperiul căzu, Moldova se declară republică independentă și Dragomir Zamura se trezi fără serviciu, fără nici un suport material sau moral, fără Patrie chiar. În Transnistria se simțea ca acasă, în republica suverană se simțea acum străin.

Noroc de fostul lui șef de la Chișinău, băștinaș din Transnistria, acum demnitar în structurile paramilitare de la Dubăsari, care în momentul de totală disperare îl îmbărbătă:

– Fă ce-ți poștește inima aici. Când ne vei trebui, te vom găsi.

Și-i plasă câteva relații de afaceri. Dincolo de paravanul militar-politic, războiul de pe Nistru oferea ocazii prielnice economiei tenebre. Traficul cu arme, cu metale și alte materii prime de la uzinele militare din Tiraspol, Râmnița și Tighina, în sfârșit simpla comercializare a avutului acestora, îmbogățea mulți inși fără scrupule. Diploma lui de istoric nu mai avea acum nici o valoare și el se dădu ca toată lumea pricepută afacerilor. Împreună cu alți câțiva, deja foști turnători, întreprinse vreo două operațiuni în Transnistria și cu o sumă suficientă de început reveniră la Chișinău. Aici reușise să sustragă din arhive cele mai de preț icoane și să le transfere, de astă dată profesionist, peste hotarele Moldovei. Mai obținură și niște credite preferențiale cu ajutorul vechilor relații, așa încât în curând se făcură bogați, cu mașini luxoase, apartamente noi și valută. Doar uneori frica ascunsă le mai dădea târcoale – nu cumva Parlamentul să urmeze pilda balticilor de a depista și a da publicității lista turnătorilor KGB-ului sovietic... O vreme legislativul republicii era gata-gata s-o facă, dar guvernul democraților fu deturnat (nu fără ajutorul serviciilor speciale de la Moscova), și la putere veniră agrarienii, niște persoane mediocre, flexibile la politica fratelui mai mare. Zamura, între timp, se angajă la cooperative în care Dumitru era contabil.

Văzându-l prima oară la firmă, Dumitru avu repulsie. Zamura avea un zâmbet grețos de lingușitor, mâinile-i tremurau într-una. Ochii lui trădau o veșnică alarmă ce trecea adesea în frică. „De-ajuns cât v-a fost bine”, își zise în sinea lui, după ce-i află toată biografia. Simțea chiar o anumită satisfacție să-l vadă așa...

Degrabă Dragomir Zamura veni cu prima sa izbândă la “Amfitrionul”. Reuși

un transfer gras de la unul din cei mai influenți agenți economici tenebri. Afacerile tocmai erau în criză și toți fură în al nouălea cer de bucurie. Dumitru se bucură și el sincer – chiar a doua zi făcu șefului o propunere avantajoasă de punere în circulație.

Afacerea demară în trei zile și, la două săptămâni, le aduse pe cont un venit fabulos. Dragomir și Dumitru deveniră dintr-odată persoanele cele mai frecvente în grupul puținilor colaboratori. Șeful îi numi în aceeași zi pe unul contabil-șef, pe celălalt – directorul serviciului economic, firește, cu salarii impresionante.

Dumitru acceptase pentru întâia oară să meargă la saună. Iar unde e saună, acolo-i și desfrâul... Sumele câștigate îl amețiră și nu zăbavă se trezi într-o mreață de datorii – altele noi, alături de cele care veneau de la bugetul familiei. Dar cel mai misterios era acest triumfi pentru colaboratori și vechii prieteni. Toți trei erau din tabere diferite – Dragomir din cea a comuniștilor, Dumitru – din frontişti, și numai Tepeș, până a-și deschide firma, fusese un simplu speculant de pielicele, cum i se mai spunea pe vremuri.

Avea să treacă un timp ca Dumitru să înțeleagă cât de amăgitoare îi fu bucuria. Dragomir în câteva zile se transformă din mătă blândă într-un tigru flămând. Măinile nu-i tremurau, fața-i se îmbujora din nou, glasul îi deveni poruncitor și sigur de sine, frica din priviri i se topi și locul ei îl luară niște sclipiri de gheață. Și pe cât democrații cedau agrarienilor poziție după poziție în politică, pe atât privirile lui deveneau mai reci și mai incolore. Deși, în aparență, politica nu trebuia să aibă nici o atribuție – pe toți trei îi uneau acum afacerile – totuși ea, politica, pătrundea, ca o negură de toamnă târzie, societatea prin toate măduarele ei...

Nu multă vreme după aceea Zamura veni cu un alt transfer. Dumitru operă niște calcule. Abia după ce afacerea demară își dădu seama că, de fapt, avea de furcă cu o organizație de binefacere ce acorda din străinătate ajutor umanitar spitalurilor. Medicamentele veneau adică din occident pe gratis, iar dânsii le transferaseră prin rețeaua de comerț a farmaciilor. Curată spălare de bani! „Jupoale, canală, și de pe viu, și de pe mort...” se indignă Dumitru, deși trenul deja plecase. Indignarea lui crescă când un coleg îi șopti:

– Crezi în balivernele cu societatea de binefacere? Țștia sunt banii partidului comunist. Și văzând că Dumitru nu prinse firul încă, adăugă: Ai auzit de afacerea cu elicopterele?

Auzise. Mai exact, citise ceva în presa de stânga. Știa că în afacere fusese implicat concernul „Mals”, care-și avea tentaculele întinse din Carpați pân’ la Kamceatka, și care avea o filială și în Moldova. Acum, când colegul îi mărturisi cine din persoanele de vârf se numără printre fondatori, Dumitru se cutremură. „Ticăloșii... Afurisiții... Ce tipi murdari!...” nu înceta să se indigneze în sinea lui. Își închipui că poate sunt bani din cele trei-cinci ruble pe care colectivele grădinițelor sau orfelinelor le donau întru alinarea năpăstuiților din Cuba sau din vreo țară din Africa. Sau din care nu se îndură să lase în mâna vreunui cerșetor bătrâna

sa mamă... Într-o singură noapte, după schimbarea banilor, maică-sa s-a ales din cele trei mii, depuse la CEC pentru zile negre, cu doar... 3 lei. Ce-ar putea face un bătrân cu acești lei când afară băntuie scumpetea și mizeria?... Întâi și-ntâi se certă pe sine însuși. Cum de n-a priceput șmecheriile tâlharilor dintr-odată? Și-i declară șefului fără ocolișuri că el iese din joc...

Într-o dimineață, după mai multe ezitări, dădu busna în biroul lui Zamura și i le turnă pe toate dintr-o răsuflare. Kaghebigul păru să nu fie surprins. Îl asculta nepăsător, și doar un sfârc vinețiu îi tresări pe gât într-un tic nervos ciudat, scoțându-l și mai tare din țâțâni pe Dumitru. Când se ogoi, Dragomir ridică alene ochii din hârtii și-l fixă cu tăișul privirilor. Apoi, până ca Dumitru să sloboadă o nouă tiradă, sări în picioare, se sprijini în două mâini păroase, ca două sălcii sălbătice și urlă:

– Carevasăzică, ne-ai crezut morți? Ne-ai crezut zdrobiți? V-ați văzut ajunși la treuca puterii! Credeați că dacă ați umplut străzile și piața, l-ați apucat pe Dumnezeu de barbă... Îmbrăcați și ghiftuiți, vă venea a striga „Limbă-Alfabet!” Încearcă și-i adună acum, când le ghiorăie șobolanii prin stomac și le cad unghiile de frig și de desculți ce sunt. Gârgărițe și mai mult nimica... Spuneți-le celor din gloata prostită poezii și cântece despre Unire.

Zamura făcu o pauză, doar cât să-și șteargă cu batista spumele ce se înghesuiau la gură. După care reluă:

– Ați crezut că dacă luați două-trei portofolii în Parlament și Guvern, aveți puterea în mâinile voastre? O brânză! zberă securistul și-i întinse chiar sub nasul lui Dumitru o ciucă cât o sfeclă furageră. Apoi prinse a se bate cu pumnul în piept: Noi ținem mâna pe robinet. Noi avem cheile de la hambare. Noi știm unde și ce zace, dincotro și unde curge. Un an-doi și toți o să vă târâți în brânci în fața noastră și bucuroși veți fi să ronțăiți posmagi mucegăiți. O să vreți înapoi la comunism, să trageți în jug, să vă hrănim la iesle. Dar nu mai există drum înapoi. Nu mă crezi? Du-te și scoate acuma două mii în stradă, să ceară alfabet și limbă română în constituție, cum vreți voi acum, și vei vedea câți vor ieși. Du-te. Du-te și strigă!

Fața lui Zamura era vânăată, iar urletele lui începură să semene bubuiturile de tun. Dumitru simți cum acest „Du-te!” îi sparge timpanele. Se întoarse brusc și, lăsându-l pe Dragomir cu gura înspumată, într-o tiradă pe care n-o mai auzea, trecu glonț în cabinetul lui Tepeș.

– O să regreți până la zăbale, strecură cuvintele cu răutate Zamura, ce intră curând din urma lui să semneze niște documente la șef. Știi ce înseamnă să ieși din joc fără consimțământul celorlalți?

Și în ochi, a câta oară, îi fulgerară aceleași luciri.

– Posibil, căzu de-acord Dumitru. Dar locul meu nu mai poate fi aici. Eu n-am de gând să vă divulg sau să înaintez oarecare pretenții...

Chiar din primele zile după plecare presimțirile urmăririlor se înteti. Deveniră frecvente telefoanele anonime. La celălalt capăt tăceau. Ori telefona vreo duzde

și-l șantaja cu vorbe deșuchate, cu hohote sau cu imitarea îndelungată de orgazm...

Îi telefona des și Tepeș, consultându-se în chestiuni de contabilitate, fără a uita să-i trimită printr-un colaborator recompense bănești. Păstra aceeași corectitudine de mai înainte. Dumitru se străduia să-i răspundă corect, amabil. La două sau trei săptămâni îi sună Dragomir Zamura. Nu-l menajă, acceptând maniera grosolană, la direct.

– Am înțeles din capul locului că nu accepți riscul în viață. Deși, nu uita: vremele s-au schimbat și business-ul are șanse numai pe muchia cuțitului... Riscul mișcă lumea înainte!

– Și dacă nu sunt fatalist? i-o tăie rece Dumitru.

– Atunci survin surprizele, care pot fi din cele mai neașteptate... Scurt pe doi: vântură-ți prostiile din scăfărlie și revino la cârma contabilității noastre.

– Vreau o viață li-niș-ti-tă și te rog să mă lași în pace! Definitivă pe silabe Dumitru.

Zamura tăcu lung. Dumitru fu primul care puse receptorul în furcă.

De la ultima discuție trecură doar două seri. Era o sâmbătă de martie târziu. Soția plecase la țară cu fetița încă din mijlocul săptămânii. Dumitru se lungi în pat și era cât pe-acți să adoarmă, când îl readuse la realitate soneria. În prag, un bărbat bine, cu ochelari întunecați și în trenchi negru lung, de piele veritabilă, îl salută senin:

– Nu vă supărați, vin de la București. Am un pachet pentru Dumneavoastră. Mi se pare că vi s-a trimis un set de cărți. E în mașină, jos...

Avea acolo niște săteni-studenți, dar parcă nu avuse nici o înțelegere să-i trimită cărți, față de care avea slăbiciuni sporite. I se mai întâmplase să-i vină colete, mesajele ajungându-le din urmă. Necunoscutul era tuns până la piele, avea cămașă roșie, cravată deschisă, lată. Vocea plăcută, trădând un dialect plăcut din sudul Bugeacului, nu-i stârni nici o bănuială. Ajunși jos, nu trecu încă pragul blocului, când tipul se întoarse brusc și cu o mișcare fulgerătoare îi plioști în față un lichid fierbinte. Izbuti doar ca prin minune să-și acopere vederile. Era în maiou și pantaloni de sport. Stupefiat, observă cum îi ard hainele. În clipa următoare auzi vuietul motorului unei limuzine ce se îndepărta. Apoi o arsură groaznică prinse a se lăți pe piept, pe față, pe abdomen. Carnea-i sfârâia ca pe-o tîgaie încinsă. În ultimile clipe îi ajunse claritatea cugetului să se izbească cu tot corpul în prima ușa și să dea buzna în baia din apartamentul vecinului. Urlând ca o fiară de durere, se băgă sub robinet... Până să sosească ambulanța, Dumitru își pierdu cunoștința.

A zăcut la reanimare vreo lună, între viață și moarte. Abia în luna a doua, după multe transplantări, pielea începu să se cicatrizeze. Chipul lui deveni de nerecunoscut...

Perioada de convalescență a durat un an și jumătate. Între timp, de necazul lui, muri maică-sa. Nici la înmormântare nu putu să se ducă. Acum zilele se scurgeau

odată cu filele de calendar. Nu avea nici o ocupație, nu ieșea în lume, de parcă murise. Ore întregi urmărea de la balcon sau prin geam lumea de afară. Ca și mai înainte, strada era plină de autoturisme luxoase, femei frumoase, bărbați mândri și chipeși. Undeva, după colț, un cerșetor stătea cu mâna întinsă. Soția cu fiica se făcuseră parcă altele și se întorceau acasă de la serviciu foarte târziu. Acum nu-l mai urmăreau umbre de vedenii și stafii, arborii nu-i mai ieșeau în cale cu mâinile întinse. Foarte curând se surprinse însă că timpul trece pe lângă el și iaca-iaca o să se oprească.

În ultimul timp trăia cu gândul că nu demult coborâse în groapă, că a fost trecut de cei care mai aveau să-l petreacă într-un cortegiu funebru, cu datini și ritualuri. Și că a revenit provizoriu pe această lume vie, în care, așa plină de oameni într-un du-te-vino, deveni deodată ca un străin într-un imens pustiu.

A FOST ODATĂ...

Acum două săptămâni m-a părăsit soția.

De atunci nu mai slăbesc ploile. Argus, cu mițele date-n ochi, latră uneori la strachina cu frișcă, apoi se bunghește la tabloul lui Aivazovschii din cui, ciulind urechile.

Pe divan, unde înainte dormea Gabriela, fiică-mea, stau înșiruite păpuși cu mâinile întinse spre geamul, după care se frăsuie plopii. Vântul aruncă frunzele în sticla ferestrei, le suflă ca pe niște fluturași disperați, repezindu-le apoi furios peste caldarâmul pișcat de picăturile de ploaie.

Stau aplecat peste mașina de scris „Underwood” – o vechitură, obiect de anticariat – și caut fără răgaz (al doilea an încheiat!) postul eroilor viitoarei mele cărți. Țăcănitul strident al clapelor umple întreg apartamentul.

Probabil, din cauza mașinii acesteia răblăgite m-a și părăsit soția. Până la plecarea ei, ziulica toată în casa mea se vorbea numai în șoaptă, ca să nu-mi încurce nimeni. Deconectam telefonul. Fiică-mea nu se atingea nici ea de mine. Numai înainte de culcare mi-aminteam de datoriile de părinte – mă apropiam de pătucul ei și, până adormea, îi spuneam povești.

Dar au plecat amândouă, pe neașteptate: nici gând să insist să mai rămână. Mi-au lăsat însă liniștea ce mi-o doream, dar de atunci n-am nici un spor la scris. Când plecă, soția își luă cu ea toate hainele, îmbracă costumul cel negru... Numai vecinilor le-a spus să n-o mai aștept. Poate că a vrut să mă învețe minte? Sau, pur și simplu, s-a săturat de trăsnăile mele? Cine știe... Cum o mai fi ducând-o fără infernalul țăcănit al mașinii mele de scris? Mi-amintesc, cum îl caracteriza, cu adevărată vervă de scriitor, pe șeful ei, care o însoțise într-o deplasare:

– Un pântecos, cu limba scoasă afară...

Observasem, că de la un timp, plecând în deplasare, se făcea că uită pe noptiera din salon inelul de logodnă, iar la întoarcere, mă sâcăia întruna cu întrebarea:

are sau nu are ceva comun la înfățișare cu Sofi Loren? Apoi porni să facă haz de niște bancuri auzite din gura șefului:

– Ha-ha!..

Gândurile tot vin și vin: haotice, vesele – felurite, așteptând cu toatele să fie înveșnicite pe hârtie. Această carte îmi va deschide – sunt sigur! – drumul în post-eritate. Mă neliniștește numai faptul că la 40 de ani împliniți voi fi doar tânăr scriitor, debutant, pe când semenii mei, demult se consideră clasici. O fi scriind din plăcere sau poate din dragoste față de magica lume a cuvintelor, care este, după mine, literatura, dar... Deocamdată mă trec fiorii când recitesc cele scrise până acum de mine.

Argus și-o fi amintind clipele când se juca prin casă cu Gabriela, făcând tă-răboi, căci, iată-l, vine abătut lângă mine și, întinzând lăbuțele pe genunchii mei, mă privește îndelung, cu ochii scăldați în tristețe... Dându-și, pe semne, seama că necazul meu nu-i mai mic, mă lasă în pace. Trece pe lângă strachina cu frișcă (mai s-o răstoarne), se duce la divanul cu păpuși, se ridică în două labe, scheaună nemulțămît – cade jos, făcând tumble până la picioarele mele.

Mi se face lănced pe inimă. Hârtia continuă să se împotrivescă, să rămână, cu alte cuvinte, albă. A câta noapte?.. Iau cățelușul în brațe, îl joc. Când ajungem lângă geam, încerc să ghicesc, în noianul de lumini nocturne, la care fereastră ar putea să se afle soție-mea și Gabriela?..

După care revin la ale mele. Argus ascultă țcănitul nervos al „Underwoodului”, mijind din ochi spre păpușele înțepenite, cu brațele întinse spre geamul plângăreț al nopții târzii. Ploaia s-a domolit, nu mai bate în sticla geamului. Am scos din priză frigiderul (să nu mai huruie zadarnic!) și încerc să mă războiesc cu puzderia de insecte, ieșite la plimbare de sub tabloul lui Aivazovschii...

Orologiul cafeniu de pe dulap anunță ora trei trecut de miezul nopții. Teancul de hârtie mă sufocă. Argus pare să fi ațipit. Și-a pus capul pe lăbuțe și stă neclintit. În jur domnește liniștea. Hotărâsc să mă culc și eu. Dar... Sună aparatul telefonic. Neașteptat, strident, la ceas târziu, trezindu-l și pe Argus. Dintre mițe îi lucesc ochișorii ca două stelute de pe cer. Începe să mârâie.

– Alo!.. răzbate până la urechea mea un glăscior de copiliță. O recunosc: e Gabriela.

– Ascult... înghân zăpăcit.

Tabloul de pe perete prinde a-și mișca valurile înfuriate prin toată casa.

– Alo?!

– De unde telefonezi, Gabi? Ce s-a întâmplat, puiule? întreb, cuprins de neli-niște.

– Mămica doarme cu tanti Lorica și... n-are cine-mi spune povestea de seară, se plânge glăsciorul. Am vrut să mi-o spun singură, da ele au strigat la mine: „Pleacă la culcare!...” Și după o clipă: Tăticule, hai spune-mi povestea ceea... știi, despre lup! Cel care a pățit-o după ce a mâncat eduții...

Alături, Argus mă privea mirat, înclinând amenințător capul său flocos, când pe o parte, când pe alta – la ora patru dimineată să spun povești prin telefon?! Oare de ce nu doarme Gabriela? Am s-o întreb...

– Era odată o capră cu trei iezi cucuieți... prind eu a depăna povestea. I-am spus-o toată. Asta mi-a ajutat să mă mai calmez. La celălalt capăt al firului fata mea hohotea veselă.

– Iar acum, tăticule, mă roagă vocea fetei, spune-mi-o pe cea cu punguța...

Îmi veni în gând o idee care se dorea urgent așternută pe hârtie. Fixez receptorul între ureche și umăr, având, astfel, mâinile libere.

– A fost odată o babă și un moșneag... șoptesc eu în receptor, iar degetele aleargă pe clapele mașinii de scris.

La celălalt capăt al firului – tăcere. Nu cumva fiica a adormit? Ți-ai găsit!

– Spune-mi-o și pe cea cu râulețul cu lapte...

– A fost odată o vacuță și avea cornițele de aur...

– Și pe aceea cu peștișorul și moșneagul, nu mai adoarme fiica.

– Dormi, pușorule, îi zic. E târziu. Argus demult a adormit.

– Spune-o, tăticule, să audă și păpușele mele...

– Demult, tare demult, a trăit în mări și oceane un peștișor...

Dincolo de geam noaptea începe să se topească.

– Mi-i milă de moșneag, tăticule, îngână Gabriela cu voce plângăreață, apoi mă întrebă curioasă: De ce nu s-a dus și el, moșneagul, de la babă, ca mămica?..

– Păpușile tale au dormit, zic eu, înghițind nodul ce mi se oprește în gât. E târziu, trebuie să dormi... Argus mârâie supărat. Se apropie somnoros de divan și urmărește cu luare aminte păpușile. Pe sticla geamului se preling picături de ploaie.

– Păpușile dorm și visează...

– Visează?! surâde glăsciorul ei zglobiu. Apoi se tânguie: Da Nicoleta, păpușa de lângă mine, nu vrea să mă asculte și să doarmă.

– Nu mai spune...

– Tăticule, la fereastră a apărut luna! exclamă voioasă.

– Și ce face luna? o întreb, urmărind din geam luna rotundă și plină.

– Luna?... aud în receptor. Se spală și face gimnastică...

Orologiul de pe dulap bate de cinci ori. Argus, întins pe podea, mârâie iarăși, apoi latră de câteva ori. L-a auzit și Gabriela.

– Hâr-r-r!.. îl zădări ea bucuroasă. Și – cu totul neașteptat: Un nene mi-a dăruit-o pe Nicoleta, dar nici o poveste n-a știut să-i spună. Nici nu vreau să dorm cu dânsa. Ea sforăie... Se lăsă o tăcere adâncă. Dau la o parte mașina de scris și mă culc cu fața între hârtii.

– Tăticule, mă alină glasul zglobiu, tanti are hulubi. Când vor crește mari, îi vom învăța...

– Îi veți învăța – ce?

– Să zboare... Departe, departe... Sus, sus! Să înconjoare în zbor întreg pă-

mântul!

– Tăticul e ocupat, are de lucru, dormi. Parcă mă mai liniștesc.

– Am să ascult și eu cum lucrezi...

Ploaia a încetinit demult. Norii se grăbesc, odată cu noaptea, undeva spre cartierele îndepărtate ale orașului. Argus picura cu botișorul pe labe. Am așezat „Underwood”-ul la loc și, cu receptorul între ureche și umăr, am reluat țacănitul. Înfrirate din litere, cuvintele se așezau în rânduri...

Eram gata să pun punct, dar Gabriela prinse de odată a schânci cu sugițuri:

– Tăticule, eu nu vreau să vină nenea cela la noi! Cu tine vreau să ne jucăm, împreună...

Lui Argus i se năzărise ceva prin somn. Porni buimac prin casă, răsturnând strachina cu frișcă peste covoraș. Valurile tabloului se rostogoleau de-a valma, iar hârtiile începură să lunece una câte una de pe masă. Le-am strâns grăbit, cu înfrigurare și într-o clipă le-am rupt cu înverșunare, aruncându-le furios în coș.

Am lăsat totul baltă. Gabriela mă chema în receptor.

M-am stropșit la Argus, care se ținea scai din urmă, și m-am grăbit să ies în stradă...

ÎNCHINĂ-TE TĂCERII

“O, mamă, dulce mamă...”

În pragul căminului un băiețel tremura de frig. Sufla stăruitor în palme și bătea sprintenel din picioare. Urmărea atent cu privirea troleibusele ce bâzâiau la stația din vecinătate, deschizându-și și închizându-și zgomotoase ușile, numai că nu-l vedea pe cel așteptat.

De-a lungul străzii se aprinseră luminile. Ninge. Pe trotuarul, străjuț de plopi piramidali, treceau doi ștrengărei cu săniuțele. Unul, cel mai răsărit, îi spuse frățiorului să se întoarcă acasă, că-l așteaptă tăticul cu centura de-a gata. Al doilea luă vorbele drept glumă, se opri locului și râse obraznic, zădărându-l cu un gest al degetului ca pe un cotei ce încearcă să muște. Vis a vis de cămin, la unul din balcoanele casei cu multe etaje, ieși tăticul lor și, cu glas amenințător, îi chemă să învețe lecțiile pentru mâine...

De jur împrejur – alb și pustiu. Fulgii roiau prin văzduhul geros, împrejurul lămpii din prag, părând niște fluturași innădiți la florile pădăiei de la sfârșitul primăverii. Băiețelul se întreabă: de ce fulgii, când cad, nu „răsună” ca stropii de ploaie? Slobozea din gură suvițe de aburi, încercând să prindă în căldura lor vreun fulg, dar zăpada se topea numai pe vârful nasului. „Degrabă e Anul Nou, gânde băiețelul, atunci se umblă cu „Plugușorul” pe la casele oamenilor. Oare la oraș se urează pe la clădirile acestea înalte?” Și începu să șoptească urătura. O știa, dar se încurca pe alocuri. Deaceia o reluă de la capăt...

De după colțul căminului apăru un câine roșcat, cu coada covrigită a batjocură, se apropie de băieții și începu să se gudură, căutând hârjoană. Nu era deprins ca un câine – mai ales unul străin! – să-i fie prieten, rămânând singur, ca chăi că-l alungase...

* * *

Ea se reținu la serviciu. După ce se eliberă, trecu pe la Lică – un vătăoi falnic, dar cu fața atinsă unde și unde de vărsat. După cum le-a fost înțelegerea de cu zi, plecară la teatru. Acum se întorceau acasă însuflețiți, ca doi copii poznași. Se băteau cu bulgări de omăt, apoi se cuprindeau, șoptindu-și ceva unul altuia la ureche, după care izbucneau iar în hohote de râs. Lică îi propuse să mîie la dânsul, ea însă refuză...

În drum spre cămin trecu pe la prietena Valentina, soțul căreia le-a servit cu vin „Noroc” în cinstea apropiatei sărbători, iar acum venea la cămin pe trotuarul pustiu, dispusă, cu un cântec uitat în colțul gurii:

“Și-am zis verde-a bobului,

Nu-i crede bărbatului...”

În liniștea serii băiețelul o urmărea vinovat, iar când ajunse în dreptul lui, își scoase căciulița de pe cap. Femeia, fără să-l eie în seamă, apucă hotărâtă mânerul ușii și, crezând că alteori bărbaților totuși trebuie să le crezi, se grăbi să intre în cămin.

– Buna seara, mamă, scânci băiețelul.

Ochii îi sclipeau, iar pe buze i se desprindeau aburi ușurei, abia zăriți. Ea se opri nedumerită, iar după o clipă de luare-aminte, lăsă mâinile în jos.

– Îi bună și asta... Nu pricep nimic: de unde te-ai luat, hulubașule?

Băiețelul își îndesă căciulița pe capul chilug, smârci vinovat, vru să spună ceva, dar un nod îi stătu în gât.

– Spune, măi băiete, cine te-a trimis?

– Am venit cu taxiul... de la gară, izbuti să se dezlipească șoapta de pe buzele lui vinete de frig.

– Aș vrea să știu: cine ți-a dat voie să vii? Îl ținti ea cu niște priviri severe. Cum ne-a fost vorba odată?

Băiețelul își ștergea cu mîneca sprâncenele umede și asculta dojana ce-i dădea de înțeles că i-a făcut mămicăi o mare supărare. Ea nu avea chef să-și irosească nervii în seara asta. Îl sili, deci, s-o urmeze pe scară până în odaia de la etajul trei.

În camera unde locuia era îmbietor și cald, încât, până mămica reuși să-și spele fața de boieli, copilul adormi, sprijinindu-și căpșorul de muchia mesei.

A doua zi, înainte de a pleca la serviciu, îl mai întrebă o dată:

– Ce-ai venit?

– Vreau să trăiesc cu tine, mamă... răspunse el înfricoșat. Ia-mă la tine, că m-am săturat de unchiul Toader...

– Ia te uită la el, nerușinatul, izbucni mămica, încât băiețelul tresări.

– Mamă, în Chișinăul ista este școală, o ruga umilitor băiatul. Am să fiu cuminte. Dacă n-ai loc în odăița matală, am să dorm aici, pe podea, și arată cu degetul spre antreul îngust, de peretele căruia se sprijineau două perechi de schiuri. Unchiul Toa-

dere bea izvar, iar după asta mă alungă, mă trimite la tine, să cer parale... Mata nu știi unde-i tăticul meu?..

– Taci din gură, că te cârlesc acuș! Iși ieși femeia din fire, aruncând rujul și oglinjoara pe masă. Dar, după o pauză de supărare, coborî la un ton domol: – Obrăznică-tură! Ai fugit de-acasă ca să vii să miorlai...

– Unchiul m-a trimis, repetă băiețelul, cercând să-și ascundă plânsul în palme. A spus să-mi plătești ceea ce mi se cuvine...

Se lăsă o tăcere apăsătoare. Băiețelul își șterse ochii și continua s-o privească vinovat. Boțea nervos șervetul prins de speteaza scaunului.

– Ce nerușinare! făcu ea batjocoritor, înfigându-și mâinile în talia suplă. Cum de îndrăznești, mirimosule, să vorbești așa cu mămica? Ce educație, doamne!

Aștepta să spună ceva, dar băiețelul o urmărea pe furiș cum ea își scutura ceasul de mână lângă ureche.

– Plec la serviciu. Întârzii, bodogăni ea supărată. Măine dimineată o piști acasă, fără nici o discuție.

Ieși, trântind ușa. El, rămas lângă fereastră, nu se mai sătura s-o privească pe mămica lui – sprintenă, frumoasă, dispărând în torentul de lume, ce curgea pe stradă.

În lumina zilei plopii, ninși toată noaptea, păreau niște sulii uriașe înfipite în cerul sticlos. Peste tot era numai alb, ograda dinaintea căminului înviase cu mulți copii, ieșiți la recreație. Băiețelul, la fereastră, se bucura împreună cu fetele, care se războiau înverșunat cu băieții lângă pereții școlii. Ele să-i dovedească pe băieți?! În școala lor nici pomeneală de una ca asta.

Ziua întreagă n-a ieșit din casă. Ușa era încuiată pe dinafară. Când foamea prinse a-l chinui de nu mai putea, cotrobâi în frigider. Dădu de o felioară de cârnaț și de un măr. Altceva nu era, dar nici nu dorea. Cârnațul i-a plăcut și se gândi: dacă mămica îi va da bani, o să-și cumpere de aici, din Chișinău, o pâine “de la iepure”, de care îi aducea adesea de la târg răposata lui bunică. După moartea ei unchiul aproape că n-avea grijă de dânsul...

După serviciu ea, bineînțeles, intra pe la Valentina, care era o femeie corpolentă, cu ochi senini, pătrunzători, deștepți, cu buze late și îi spuse noutatea.

– Și de ce nu-l obligi pe Sandu să plătească pensia alimentară? O întreabă nedumerită prietena.

– Dă-l naibii! Nici să-i aud numele. Tontul! Tată cu obrazul de cioric! Mi-a mâncat tinerețea... M-am saturat, Valentino, de viață încurcată. Crede-mă, vreau să trăiesc din capul meu, măcar o săptămână, cum îmi place...

– „Cum îmi place...” Ușor de zis... Apoi, după o pauză: Și unde ți-i acum soțiorul?

– La urșii cei albi. Se lecuiește bețivanul...

– Dar Lică? o iscodi de odată prietena.

– Vai, aseară m-a petrecut pân-acasă... răsuflă ea bucuroasă că prietena a schimbat tema discuției. E drăguț ca un bobocel ce încearcă să-și desfacă aripioarele. Măine petrecem revelionul împreună, la „Moldova”. O să mă-mbrac cu rochia de velur,

cadoul lui...

– Când primești apartament, te măriți?

O fixă pe Valentina cu ochi șmecheri:

– Orașul, draga mea, geme de vădane... Află cu toate astea că vre-o patru bărbați mi-au propus căsătorie...

– Și dacă?

– Păi, ce fel de cavaleri sunt ei, fără acoperiș de asupra capului? și pe față i se așternu o umbră de tristețe. Ce să mai vorbim! Asta-i și buba, că n-o pot rupe cu Sandu... Femeile divorțate cu un singur copil, știi singură, nu au dreptul, după lege, să pretindă la apartament cu trei odăi. Noi, deocamdată, ne socotim familie din trei persoane, înțelegi, juridic... Of, de-a da domnul să mă văd la căsuța mea, după cum spune Lică, mi-aș însenina și eu viața. Înainte eram mai voinică, iar acuma de toate mi-i frică. Mă înfricoșează vânturile mari, când bat afară, nopțile fără de lună. Mă tem de singurătate...

– Dar băiețelul?

– Poate până primesc casă va mai prinde la minte... Că deocamdată se ține scai de fusta mea...

– Ce fericită ești că ai copil, zise prietena, îmbrățișându-și modița de sub cap. Iar noi... Pe la câți medici am îmblat, cât am cheltuit – aiurea! Cu Danu trăiesc de acum al șaselea an și nici o mângâiere n-avem în casă... Ne gândim, poate să înfiem vre-un copil, altfel...

– Îți avea, nu-ți fi bucuroși... Sunteți încă tineri...

* * *

Curând veni de la serviciu soțul Valentinei, un bărbat cu peri suri în cap, față suplă și priviri blânde. Din urma lui sosi și Lică.

– Amanta! exclamă Lică cu un zâmbet înflorit pe față. Plecăm. În stradă ne așteaptă tinerețea, visurile, cutezanța!..

Au plecat, ea și Lică, refuzând să stea la masă, cu toată insistența lui Danu. În stradă Lică o îmbrățișă cu gingășie și se uitară amândoi veseli spre luminile căminului. Au vrut să intre în odaie, ca de obicei, ea însă îl opri, spunându-i că i-a venit „odraslița” de la țară. Se vor revedea mâine, la autogară, iar de acolo – la „Moldova”! De acord? De acord...

Lică îi sărută rând pe rând degetele mâinii și se despărțiră.

* * *

Băiețelul adormise. Pe ușă atârna, prinsă în pioneze, o coală de hârtie, pe care îi desenase cu mânuța lui pe Albă-ca-Zăpada, Moș Crăciun și un ursuleț olimpic între ei, iar dedesubt urarea „La mulți ani!”

Ea a intrat la repezeală, a pus la fiert niște griș, apoi, trezindu-l și pe dânsul, s-au așezat să mesească.

– Să-i spui uncheșului că i-i de ajuns casa bunicului, rămasă moștenire, și să nu-și bage nasul acolo unde nu-i fierbe oala... Nu i-a fi nimic, dacă vei sta la dânsul. Cât

despre plată... Poți să-i spui că statul nu încredințează banii altora pe mâinile bețivănilor... Pensia alimentară am grijă s-o păstrez eu, are să-ți prindă bine când ai să mai crești... Parcă nu tot eu va trebui să te-mbrac, să te învăț?

– Mamă, dar când ai să vii acasă? descleștă gura copilul.

– Ehe, băiete, nu mai așteptați, că sunt foarte ocupată, îi răspunse ea cu gândurile aiurea.

– Dar în aprilie?

– Și atunci am să fiu ocupată.

– Mamă, îi zise el atunci cu glas rugător, în aprilie o să ne primească în rândurile pionerilor. Nina Pavlovna, învățătoarea, ne-a spus.

– Dacă o să fii cuminte... căută ea să-l împace și să încheie într-un fel vorba.

– Mulțumesc, mamă. O să fiu cuminte!

Și, spunând bucuros acestea, se sculă iute de la masă, cu dorința s-o sărute pe obraz. Ea, însă, îl dădu într-o parte cu mâna:

– Fii cuminte și disciplinat, cum te învață la școală! Lasă... Așează-te și manâncă până la capăt.

A doua zi își petrecu feciorul acasă.

– Bani de drum ai? îl întreabă ea la gară.

– De fel. Unchiul mi-a dat numai cât să vin la tine.

– Zgârcenia naibii, strecură ea printre dinți și se duse să prindă rând la gișeul casei de bilete, unde se îmbulzea lume de peste lume, căci era ajunul Anului Nou.

În sala de așteptare se înălța până în pod bradul împodobit. Luminile jucăușe ale becușoarelor colorate, aprinse ici-colo printre jucării, îi furau privirea.

Lică o căută un timp prin forfota gării... O găsi, dar dispăruse băiețelul, și porniră să-i dea de urmă. Ea era indispusă, deși se străduia din răspuțuri să-i zâmbească din când în când lui Lică. În sfârșit, îl găsiră. Și deoarece până la plecarea autobusului spre Ineasca mai era timp, se apropiară tustrei de brad. Lică îi dădu băiețelului, „tânărul pasager”, cum i-a zis el, o gumă de mestecat, învelită într-o foiță foșnitoare și mirositoare...

Sosi autobusul. Îl luară în pripă de mână și-i porunciră să urce. Lipit cu obrăjorul de sticla asudată a geamului, el se mocoșea s-o ștergă cu mânuța. De afară ea, mama lui, stând alături de Lică, îl tot probozea și instruia: să fie atent, să nu adormă când va trebui să coboare la oprire, în sat. Vorbea, dar tot timpul, trăgea cu ochiul la ceasul de pe mâna bărbatului și tropăia din picioare, să nu înghețe.

Băiatul stătea cu obrazul lipit de geam și îi privea cu atâta dragoste, cu atâta speranță, de parcă i-ar fi văzut după o grea și îndelungată despărțire...

Autobusul se urni din loc. Roțile lunecau pe asfaltul înghețat, presărat pe alocuri cu nisip. Ea, măicuța lui, continua să-i dea de urmă povețe: să fie cuminte, ascultător...

SARCOFAGUL

În mahalaua de jos a Ugrînivului de Sus, cele mai multe case erau noi, familiile tinere, copiii cam de-o seamă. Au trecut anii, fetele și băieții din mahalaua de jos, precum și din mahalalele Koliova și Sîmanivka, s-au făcut mari. Perechi de îndrăgostiți începură a se veseli în voia lor și se simțea că foarte curînd vor începe nunțile. Mahalaua trăia într-o plăcută așteptare.

Janet Iașuleac era cea mai plăpîndă și drăguță dintre toate fetele. Trăia doar cu bunica, părinții divorțaseră demult – mama plecase undeva și nu se răspundea. Tatăl avea altă familie, deși purta permanent grijă de ea și o tot chema să treacă cu traiul la el, la Chișinău. În Ugrîniv Janet nu se bucura de atenția băieților care căutau fete cu avere, din gospodari. Pe ea, însă, nu o incomoda situația ei socială – avea gânduri frumoase, visa să devină o bună croitoreasă, să revină la tata, la Chișinău, unde va lucra în atelierul vestitului dizainer. Primăvara fusese la tata în vizită și se înțeleseseră că va veni la prima chemare ca să-și facă buletin de identitate. Așteptarea ei, pe la mijlocul verii se împresură cu un nor de curiozitate veselă. În mahalaua de jos se aștepta, către ziua satului, să se joace prima nuntă. Svetlana Guleai, de-o seamă cu ea și prietenă de școală, se logodise cu Petro Dzibii, un marinar înalt, proaspăt demobilizat, chipeș, cu un gît lung. De rînd cu Svetlana, toți semenii ei trăiau ce-a mai fericită vreme a vieții lor. Pentru copiii de ieri ai mahalalei povestea dragostei ei deveni de-odată cea mai frumoasă idilă.

Tinerii se pregăteau de nuntă. În ograda miresei, chiar sub cuibul de cocostîrci din cumpăna fîntîinii casei familiei Duranovici, începu a se ridica un cort mare din prelată, ce pălălaia în bătaia vîntului. La cîteva zile pe tavanul cortului ardeau lămpi mari: pe deregi filfiau panglici colorate. Iar mirii se plimbau la braț pe ulițele satului.

Într-o seară la cîteva zile pînă la nuntă, în cămara, geamul căreia dădea în drum, amîndoi s-au îmbrăcat să-și probeze hainele de mire și mireasă și, fericiți, parcă hotărîseră să se antreneze, dansînd duios „Să nu uităm a iubi trandafirii” și „Valsul miresei”. Perdelele geamului, fine și transparente oglindeau fiecare mișcare a celor doi. În drum, un grup de tineri, îi aplaudau în tăcere, parcă temîndu-se să nu-i sperie. Se întîmplă ca tocmai să treacă pe drum bunica Janei. Privi oțărîtă la tinerii ce aplaudau, apoi la feeria de dincolo de geam și aruncă cu voce tristă:

– Nu-i a bine... Nu se poate în ajunul nunții să joci în rochie de mireasă... E un semn rău...

Janet se împăca rău cu bunica Natalia. Bătrîna nu o lăsa nici în ruptul capului să plece la tata. O acuza mereu de trădare... Adică a crescut-o mare și acum, cînd nepoata trebuie să-i fie sprijin, o părăsește!... Avu, așadar, prilej să se răstească la ea:

– Lasă tinerii să se bucure. Mereu ești pornită de-a strica veselia cu superstițiile și scornirile tale...

La cuvintele nepoatei bătrîna se retrase agale spre casa ei, cu acoperișul înclinat pe o coastă. Oftă doar înfundat și iar strecură neliniștită printre buze:

– E semn rău... Nu-i a bine...

Satul era în preajma a două evenimente. Se împlineau 550 de ani de la prima lui mențiune documentară și celebrarea primei nunți a tinerilor din mahalaua de jos a Ugrînivului de Sus. Pe maidanul de lângă casa lui Duranovici se improviza o scenă pentru festivități. În ograda miresei cortul era gata. Pînă și cocostîrcii părea să se fi molipsit de fiorii prejubiari – zburau zile-n șir pe deasupra urbei, pregătindu-și puii de îndelungata călătorie de toamnă. În ajun, precum este obișnuit la ucrainenii din Galiția, tinerii, împreună cu Dmitro, tatăl miresei, au început să invite nuntașii. Au trecut calea ferată la Kluziv, un sat din preajma Stamslawowului, cu multe rude și prieteni ale fericitelor familii. Întîlniri multașteptate, amintiri și gorilcă. Tatăl Svetlanei, cam nesocotit cînd venea vorba de băutură, turna în el ca într-o puțină, tot lăudîndu-și fiica. În pofida tuturor vorbelor, că va rămîne multă vreme nemăritată, reuși să-l cucerească pe chipeșul marinar!

La întoarcere Dmitro, din cale afară de distrat, glumea, nu înceta să-i povățuiască pe tineri cum să trăiască la un început de cale... Apoi începu a se lăuda că este un om neînfricat în toate și chiar dacă a fost funcționar sub puterea sovietică el niciodată nu a ascuns faptul că tatăl lui a luptat înverșunat împotriva moscalilor în armata lui Stepan Bandera. Se mîndrea că mormîntul tatălui se află printre combatanții vestitului conducător de gherilă ucraineană, în ograda bisericii din sat.

– Dacă mai vin odată moscalii peste noi, să știți că mă fac conducătorul partizanilor. Și printre membrii lor să fiți și voi... Am să căsălesc toți moscalii pe un cap. Ei n-au ce căuta în Batchivșcina noastră sfință!

Și Dmitro tot turna la taclale, pe cînd mașina se apropia vertiginos de bariera căii ferate, pe lângă cele două camioane ce staționau în fața șlagbaumului. Nu observă nici pe cei doi șoferi de pe marginea drumului, ce-i fluturau agitat să se oprească, nici bariera vîrgată clipind cu ochiul roșu – în sufletul chefliului parcă intrase diavolul. În loc să frîneze, apăsă și mai adînc acceleratorul, cînd, deodată, ca un balaur aducător de moarte, calea le fu barată de locomotiva și vagoanele în viteza lor fulgerătoare. Scînteii, sunete stridente de metal, un țipăt scurt de fată mare și în vîzul oamenilor se petrecu strașnica nenorocire...

Cortul încăpător, frumos împodobit în ajun, deveni, în ziua nunții, încăpere de priveghi. În două sicrie negre zăceau trupurile neînsuflețite ale Svetlanei, în rochie de mireasă, și al lui Petro, în haine de marinar. Ziua înmormîntării coincise cu jubileul de 550 ani de la fondarea Ugrînivului. Lumea din mahalaua de jos mai era în șoc: cum un tată, ziua în amiază mare, să comită o neatenție atît de criminală și să omoare doi copii ca două flori, iar dînsul să se aleagă doar cu cîteva zgîrieturi? Că doar automobilul se boți de nerecunoscut.

Janet fusese poftită de rudele răposaților ca să-și îndeplinească misiunea de... drușcă de onoare – prindea tinerilor buchete albe și panglici negre în piept. Avea o presimțire tulbură – părea că plutește într-o peșteră de neclaritate, cu nebulozități

miraculoase, haotice. Sufletul ei căuta o lumină, o limpezire la întrebările vieții și morții, pe care le simți deodată alături și reale... O rudă de-a lui Petro îi șopti la ureche că trebuie să se apropie de sicriul marelui și să-i prindă un buchet mare alb, în piept. Janet se temea să privească chipurile mutilate, cu urme de răni adânci, care-i facea de nerecunoscut. Doar fotografiile mirilor de la căpățiul sicriilor, florile vii, multe, aduse de vizitatori, o aduseră cu gândul că aici zac două iubiri veșnice și neîmplinite. Se apropie de sicriul lui Petro, cercă să prindă cu acul și ața buchetul în haina neagră și tare ca betonul... Simți slăbiciune în picioare, sângele se învâlmăși la tîmple și în văzul tuturor Janet căzu în leșin. Și-a revenit cînd Olesea Deiceachivski, vecina lor, și cu feciorul ei, Vasica, o stropeau cu apă, lîngă fîntână, departe de procesiunea funerară, care începu încet a se mișca spre biserica din preajma cimitirului.

Bunica Natalia cu ochii adînciți în orbitele costelitate și triste ale ochilor petrecîndu-și peste toți privirile-i de vrăjitoare, îngîmă:

– Și pe toate le rînduiește dorința bunului Dumnezeu – cînd vrea să te ieie în împărăția cerului, nu te lasă în viață nici pentru o clipită... Și își face larg semnul crucii, ca să vadă parcă toată mahalaua: Dumnezeu să-i odihnească în pace pe nenorociții copii!

O vreme tinerii din mahala, parcă se consolidase în jurul acelei crîncene dureri. Unii încercau zadarnic să se debaraseze cît mai repede de povara tristelor amintiri. Mama Svetlanei, chiar și în starea în care se afla – cu fiica cumplit decedată și un soț maflier, în situația de condamnat pentru ucidere din culpă – făcu comemorarea celei de-a 9-a zi, de a 20-cea... Vasica Deiceachivski, flăcăoanul Olesei, era mai hotărît și mai energic decît toți. Organiza mereu plimbări pe la pădurea din deal, improviza niște sindrofii infantile...

La a 30-a zi după marea tragedie, mulți tineri hotărîseră să meargă la ziua de naștere a prietenei lor Oxana Puksa. Se pregăti și Janet. Îmbracă rochia roșie, scurtă, își pieptănă părul ondulat, făcîndu-se atrăgătoare, seducătoare. Cocostîrcii se pregăteau să plece în țările calde și deveniseră parcă mai agitați. Zburau înalt de-asupra Ugrînivului de Sus, cercetînd zările nemărginite încotro aveau curînd să-și ieie calea... Janet nădăjduia să se debaraseze de povara tristeții care îi mai învâlmura ființa. Înainte de a ieși din casă, se alătură bunicii Natalia, în fața icoanelor cu luminările aprinse și șopti în gînd „Tatăl nostru...”. Pentru sine se mai rugă să se pomenească cît mai curînd la Chișinău, unde o aștepta bunul ei tată și atunci se va simți cu adevărat liberă și protejată...

După rugăciunea de seară, bunica Ana o petrecu după obicei cu număratele preîntîmpinări și ușoare povețe, pe care Janet le știa pe de rost și care-i erau oarecum supărătoare. Cînd se văzu în drum răsufli ușurată... Porni lejer, lovind cu tocurile pantofilor negri asfaltul șoselei. Mergea cam iute, de parcă se îngrijora ca nu cumva bunica s-o mai rețină cu cicălelile ei sîcîitoare – să fie cuminte și prudentă cu băieții, să fie așa și pe dincolo... Tocmai tresări cînd în cale îi apără Maricica,

secretara de la *silirada*, o domnișoară iubitoare de scorniri și bîrfe, ascuțită la limbă. Cînd trecuseră una pe lîngă alta, fără să-și arunce obișnuitul salut, inima-i zvîcni pe o clipă. Secretara *siliradei* tot mai considera că Janet, în an-primăvară îi trecuse calea și-i ademeni cavalerul, Andrei, un flăcău înalt, lat în spete, dar mereu aplecat ca un moșneag, smolit ca un țigan cu părul lung, neîngrijit, care și-l flutura deocheat pe la petreceri cîntînd la chitară. Drept că Andrei îi făcuse curte cîteva seri, dar Janet era prea retrasă. Și nici flăcăul nu avea gînduri serioase... Cînd trecu de Janet, Maricica îi aruncă totuși o privire stranie și o luă și mai grăbit spre porțița de fier, unde mai stătea bunica Natalia. Janet mai trase odată cu coada ochiului spre poarta bunicii și le văzu discutînd agitat. „Cred că mă țesală”, gîndi ea și se grăbi să dispară după colțul hudiței, șleahul satului, unde se plimbau deja perechi frumos îmbrăcate. Însă în aceeași clipă auzi chemarea severă și dură a bătrînei:

– Janet, puica bunicii! întoarce-te, fetițo, înapoi!

– „Ce mai vrei de la mine?” se mînie Janet, dar intui în glasul bunicii o notă alarmată, încît se opri și porni înapoi cu pași nesiguri. Avu și o pornire să se clarifice cît mai curînd cu Maricica – la sigur, o întoarce din cale să o obrăzească de față cu bunica. De ce este chemată din cale și să se certe cu bunica? Dar las’ că o pune la respect chiar dacă o va face dușman, nu-i nici un bai. Acum cînd pleacă la tata nu-i mai pasă și unul Dumnezeu știe cînd va reveni la Ugrîniv...

– Sărmanica mea nepoțică, se aruncă deodată bunica spre ea cu brațele întinse, bocind ca de mort. Janet se opri speriată, privi înspre Maricica ce stătea de-o parte, cu fața palidă, în lacrimi ținînd în mîini o telegramă.

– Tatăl rău... E rău cu el... Ați primit veste c-o murit... Dumnezeu să-l ierte...

„Doamne, Doamne, vru deodată să strige, oare cîte se mai pot întîmpa cu sufletul meu în această viață? Doamne...”

– O fi vreo greșeală la mijloc, zise megieșul Pavlo, care adineaori o petrecea la trenul de Stanislav, împreună cu bunica Natalia la gară. Ce v-ați prins toate în bocet, dintr-odată? În viață sunt uneori greșeli și în ale telecomunicației...

Cuvintele lui Pavlo o scoaseră din tulburarea presupunerilor naive, dar cu cît el încerca să le liniștească, o neagră presupunere din ce în ce mai clară îi cuprindea ființa. Straniu, dar cu fiecă clipă devenea și mai hotărîtă că trebuie să plece numai-decît la Chișinău. Chiar acum, fără să mai piardă nici un minut. Abia așteptă ca bunica să-i mai adune încă o legăturică.

– Cum ajungi la Chișinău, continuă pe ton de bocet bunica, telefonează... Cum ajungi, telefonează, să știu dacă Lionea, tatăl tău cu adevărat...

Cînd urcă în tren, vagonul i se păru întunecos și rece. Mai ales de cum părăsi puținele lumini ale orașului. Peste cîmpiile Pocuției se lăsa o noapte neagră, întunecoasă, iar trenul înainta obosit și greu prin beznă. Abia acum Janet își dădu seama că s-a pornit la un drum de o noapte, îmbrăcată ușurel – doar în fusta-i roșie, scurtă de tot, și în pantofi negri. Simți curînd răceala nopții, dar de-acum nimic nu mai avea nici o importanță. Toate gîndurile erau la tatăl ei, unica ființă scumpă,

care probabil nu mai era printre cei vii.

Pe la jumătate de cale în vagon intră o companie de la o nuntă – toți veseli, puși pe picior de petrecere. Cîteva domnișoare cheflii de-abinelea cîntau niște catrene vulgare, chiuiau nestingherite. Pe banca dinaintea ei se așează un bătrîn cu fața păroasă, neîngrijită. El scoase din sacoșă un pachet cu merinde – ceva usturoi, slănină și votkă. După ce bătrînul ospătă (îi propruse și ei slănină și votkă, dar ea refuză), adormi îmbrăcat, începînd să sforăie deocheat și zgomotos, străduindu-se parcă să acopere veseliea gaștei desuchiate. În vagon luminile aproape toate erau stinse. Janet nu putea să închidă un ochi. Se ghemui pe banchetă, în ungherul de lîngă fereastră, chinuindu-se să nu privească în direcția chefliilor. Ar fi ieșit, dar se temea să nu o acosteze cei înfierbîntați – își dădea seama că poate fi mai rău. Gînduri din cele mai negre o năboiau în învîlmășeala groaznică amestecată cu bezna de după miezul nopții. Se pomeni dintr-odată ca zăvorîtă într-un sarcofag macabru, în care nu pătrundea nici o rază de lumină și din care nu pătrundea nici o rază de lumină, din care părea că nu va mai izbuti să se elibereze. În toiul vacarmului o trezi din amorțire un băiețel, care se apropie pe neobservate – să fi avut vreo doi anișori, cu părul răsfirat în dezordine, părea că vine dintr-o altă lume, dintr-o poveste. O găsi cu ochișorii lui zglobii, rîse vesel și o arătă hazliu cu degetuțul. După o pauză șopti, temîndu-se parcă să nu o sperie: „Ma-ma!” Janet tresări – o rază de lumină și căldură divină învîlui ungherul vagonului, din care-și făcu odinioară sarcofag. Îi întinse mîna și el veni în brațele ei. I se părea un vis pe care-l vede aieva. Adeseori visa să ajungă soția cuiva, să nască neapărat un băiețel. Chiar scrisese și o poezie despre viitorul ei copil... Acuma copilul parcă veni dintr-un viitor nedefinit, să-i aline necazurile, să-i alunge întunericul și frigul din suflet... Copilașul clipea din ochișorii vii, ce licăreau prin întuneric, îi mîngîia mîinile și continua să șoptească dulce, pe silabe: „Ma-ma!” Cînd se păru că visul ajunge în apogeul feeriei, de băiețel se apropie o femeie, bolmojind somnoroasă și supărată, îl trase brutal din fața ei și-l duse, subsuoară, la locul de unde plecase odinioară fără de voie...

În gara Chișinău ajunse hăt după miezul nopții, cînd somnul încerca s-o fure. Afară hălăduia vîntul unei nopți de august, stropi rari hăuleau pe la geamurile mari, înalte și arcuite ale clădirii peronului, construită după război de prizonierii germani. Lume coborîse puțină. Era încă sezon estival și călătorii din Galiția mai țineau cale spre Marea Neagră, la Odesa. Cînd trenul se pomeni pe peron numai ea, cu plasele ce i le dădu bunica... Întelesese îndată că vestea tristă, telegrama adusă de Maricica, erau adevărate și că nu e nici o greșeală în ale telecomunicațiilor, cum o asigura vecinul Pavlo. Totdeauna trenul de la Stanislaw venea la Chișinău în această oră tîrzie, dar de fiecare dată o întîlnea tata. Acum nimeni nu o întîmpină și Janet se înfricoșă. Pînă la casa unde locuia tata, în regiunea Malinei Mici, era cale lungă. Transportul obștesc va începe să circule către ziuă, peste vreo patru ore. Nu putea să aștepte în gară. Nu avea răbdare să știe adevărul despre

tata – e viu sau mort.

Se apropie un bărbat nu prea înalt, îmbrăcat într-un pulover negru, pe gît, cu ochii somnoroși, puțin holbați parcă a mirare. Își îndreaptă șleapca cu cozorocul lucitor, ca să o întrebe, precum au obișnuința s-o facă taximetriștii:

– Încotro doriți, domnișoară?

Vocea lui i se păru atît de neglijentă, chiar cu o notă de zeflema, încît Janet avu pornirea să-i reproșeze că nu dorește să plece nicăieri. Dar achipui în sacoșă portmoneul cu cei cîțiva gologani pe care i-i dădu bunica de drum – aveau să-i ajungă, se gîndi, pînă la casa tatălui...

– Mai sus de mahalaua Melesteului.

– O nimica toată, făcu șoferul și se oferî să-i ducă sacoșele. Mașina e la colț, mergem. Cîteva clipite și te-arunc pîn-acolo... De ce n-ai plecat cu toții la Odesa, la mare?

– M-am odihnit de-ajuns, răspunse Janet, urcînd pe bancheta din față, alături de șofer. Bancheta era prea joasă pentru ea, picioarele-i se pomeniră aproape degolite din cauza rochiței scurte, dar fata obosită, chinuită de gînduri nici nu avu grijă măcar să se sfiască de ochii lacomi ai șoferului, care își trase din nou fugar chepcă peste ochi. Janet era obsedată numai de gîndul cum îl va găsi pe tata – viu sau mort...

– Ești o fată foarte drăguță, auzi parcă de undeva vorba taximetristului, ce mînuia virtuos volanul. Cînd te-ai ocupat ultima oară cu sexul?

În iureșul de gînduri Janet parcă nu auzi, parcă nu înțelesese clar întrebarea. Își reveni cînd sesiză că mașina gonește pe un drum fără de clădiri, fără lumini, ca deodată să se oprească brusc. Era o margine de oraș și Janet înțelesese că se abătuseră din cale. Nici nu dovedi să întrebe, cînd bărbatul se năpusti ca o namilă peste ea, cu toată greutatea, și începu să-i rupă lengeria. Locul dintre banchetă și volan era îngust și bărbatului îi era cu totul incomod să realizeze ce-și pusese în gînd. Janet țipă scurt ca un porumbel rănit de o săgeată. Un gînd salvator îi străpunse creierul și fata începu să strige:

– Lăsați-mă! Eu plec la înmormîntarea lui taticu! Lăsați-mă!

În loc de răspuns, bărbatul se apăsă și mai tare peste ea și prinse să facă niște mișcări, de parcă se pomeni într-o agonie de convulsii. Zbătîndu-se ca o pasăre într-o colivie îngustă, fata prinse cu mîna un mîner – în clipa următoare bancheta ei se lăsă pe jumătate pe spate. Își strecură jumătate de trup între banchete, dar mai departe nu avea unde se retrage. Acum îi era și mai incomod să se apere – cu șoldurile prinse între banchete, doar mîinile firave mai încercau să respingă namila ce năzuia să-i desfacă picioarele. Era prea strîmt și deloc comod ca să-i izbutească. Enervat la culme, bărbatul de la care mirosea a motorină și alcool îi rupse furios chiloții, apoi prinse să bolmojească horcăit:

– Soția e plecată în Grecia! Curvărește! Iar eu vreau femeie încontinuu... Vreau sex... Sunt deja în vîrstă, dar tot mai vreau sex. Vreau sex.

– Lăsați-mă, nu mă forțați!

– O să-ți fie bine cu mine, domnișoară... – continua huiduma monologul său hîrcîit. Vreau muieri tinerele... Cele de seama mea s-au deformat, s-au urîțit ca limba rusă... Iar eu mă aprind doar între picioarele celor tinerele. Ca tine!... Ai puținică răbdare... Doar sexul e o plăcere și pentru tine!

– Lăsați-mă...

Mișcările bărbatului deveneau tot mai aprige și mai insistente. Janet simți dureri ascuțite mai jos de coaste, ramele de metal ale banchetelor îi răneau șoldurile prinse între ele și greutatea namilei ca într-o triplă menhină. Într-o milionime de secundă o străfulgeră același gând avut în tren în miez de noapte – că se află într-un sarcofag de unde nu are nici o ieșire, prinsă pe de-asupra în ghearele unei caracatițe. Mai încercă să strige, dar mîna mare, aspră și puturoasă a bărbatului îi acoperi gura. Neizbutind să se urce peste ea și să-i desfacă picioarele, taximetristul se freca acum cu tot corpul ca un bolnav de epilepsie, lovind-o cu neglijență peste corp. Adeseori icnea, necăjit, cu chica năclăită de sudoare, pînă începu să răcnească animalic:

– Cedează, tîrfo. Doar se vede de la o poștă că ești curvă. Îți propun un act de plăcere. Doar știi c-o să-ți dau bani... Domnișoare alde tine se bucură cînd pentru un act sexual primesc bani de la un taximetrist... Majoritatea din voi, cum numai se privesc în oglindă și înțeleg că sînt frumoase, îndată se gîndesc la buzunarul clienților!.. Apoi, tot gîfîind, el își luă răgaz și spuse furios: «Oare nu pricepi că acum eu pot să te omor, să te arunc într-un hău, la gunoiștea orașului și n-o să știe nici dracul cine-a făcut-o...».

Șoferul nimerise și el ca într-o capcană. Cu o gheată sparse parbrizul, dar nicidecum nu putea să ajungă într-o poziție comodă ca să-și atingă scopul. Dar nici nu-și slăbea victima din înceștările puternice... Nemaigăsind altă ieșire din acea situație de sarcofag suflesc, dintr-odată Janet, cînd mîna mare îi slăbi gura, prinse a spune răspicat și clar:

«Tatăl nostru,

Carele ești în ceruri,

Sfințească-se numele Tău

Vie împărăția Ta,

Facă-se-n voia Ta...»

Rugăciunea fetei îl șocă pe șofer într-atîta, că în următoarele clipe se dădu speriat într-o parte. Revenit la volanul limuzinei, îi dădu voie fetei să se aducă în ordine, așteptă ca ea să se liniștească, ca pînă la urmă să-i spună pe un ton categoric răsufînd adînc:

– Să nu crezi c-o să scapi de mine... Te duci acasă, îl înmormîntezi pe tat-to, iar poimîine, după amiază, vom face ceea ce n-am izbutit să facem astăzi... Și să nu deie naiba să te plîngi poliției... Toată poliția mi-i cunoscută. Bandiții, de asemenea, îmi sunt cunoscuți... Făcu o pauză, după care răsufliă iar adînc, își scuipă

grețos clăbucii peste geamul deschis și iar repetă: «Curva mea e-n Grecia. Iar eu, fără de trup muieresc nu pot o zi!... Să nu fi iubit femeile aveam să fiu numai decît narcoman... Nu mă tem de nici o acuzare... Păzea! Am bani și nu vei dobîndi nimic... Ai înțeles?»

— Da, șopti Janet printre lacrimi, așezîndu-și părul despletit și rochița sfîșiată. Acuma vreau acasă, să-l văd pe tata...

Cînd se miji de ziuă un taxi verde staționă în mahalaua Malinei Mici la o poartă mare de metal, întredeschisă.

Primul lucru pe care îl prinse Janet printre lacrimi în rama porții deschise fură luminile vii ale sfeșnicului din casa mare unde, pe laiță se zărea chiar din drum sicriul cu corpul neînsuflețit al tatălui. Auzea glasul stins al mătușii Nata, care-l bocea îndurerată pe frate-său...

Janet ieși anevoie din mașină, uitînd sacoșa cu merinde ce i-o dăduse bunica Natalia. Uită și să plătească șoferului. Păși spre ograda de unde acum îi întindeau brațele cea mai mare durere și nenorocire în viața ei ce abia începea. Auzi din urmă un glas ca dintr-un butoi metalic, al șoferului pretențios:

— Sacoșă... Vasăzică, cum ne-am înțeles... Ne revedem mîine, nu uita...

CEA MAI TRISTĂ BALADĂ DE IUBIRE

«Pînă la lacrimi mi-e dragă viața... »

(Dintr-un cîntec)

După divorțul consecutiv cu cea de-a doua soție, Sandu Ailenei avea deja o reputație dubioasă printre cunoscuți și rude. A încercat să înjghebe o familie, pîna obosisese să tot înceapă a zidi castele din nisip. Fetele bune de mult se măritaseră. Cele pe care le întâlnea acum îi faceau doar probleme. Se hotărî s-o încheie cu burlăcia, cînd pretinsa logodnică îl molipsi de-o boală venerică. Tratîndu-se, decise să nu se mai căsătorească nicicînd ca și bunicul Isidor, care după ce-i murise soția, trăi singur peste 50 de ani. Hotărî, deci, să-și ducă, resemnat, crucea burlăciei pîna la capăt.

Repară locuința cu două odăi din vecinătatea gării, își cumpără un „Renault” c-am vechișor, stabili niște raporturi de tutore față de feciorul de la prima soție. Dacă se întîmpla să mai cadă vreun ciubuc de la capii agenților economici, își acoperea datoriile, își rezerva ceva biștari pentru băiat. Feciorașul, de numai zece ani, era pistriuit și roșcat, ca și dînsul. Cunoscuții, văzîndu-i alături, vrînd-nevrînd se junghiau a rîde, constatînd totala lor asemănare.

Mai avea un frate, inginer, bun familist, aderent al «Martorilor lui Iehova», dar nu se prea ducea pe la el. Soția acestuia totdeauna se purta cu el rece, la distanță.

Dacă venea în ospete, mai că nu-i răspundea la binețe. Comportarea inexplicabilă a cumnatei, mai ales de când divorțase de soție, îl facea să aibă complexe. Stătea mai mult acasă simbetele, duminicile, consolându-se în lecturi.

Unica și cea mai mare grijă erau părinții care trăiau la țară și aveau nevoie de sprijinul lui. Îi ajuta cu parale, le procura lemne pentru iarnă, câte-o butelie de gaz, să aibă cu ce face demîncare. Din cauza asta venea mai des la Ineasca. Iarna mergea în pădurea de la Stănica cu sătenii la vînătoare. Aceștia îi cunoșteau dibăcia și agerimea ochiului, lăudându-i «Wencester»-ul cu două țevi. Sandu putea doborî la distanță mare căprioarele, bursucii și mistreții. La sfîrșitul zilei, lîngă dealul lutos, găurit de prigorii Hîrtopului, făceau frigărui, împărțind cu gonașii vînatul.

Fiind de doi ani burlac, se obișnuise să-și spele singur rufele, să facă demîncare, să țină casa în ordine, descoperind că a gospodări nu este atît de greu. Îi făcea chiar plăcere. Nicidecum nu înțelegea de ce soțiile se ceartă cu soții, învinuindu-i că le sînt servitoare, roabe în viața casnică. Era convins că nu-i decît un prilej de ciorovăială familiară.

La serviciu era corect, gentil cu doamnele, evita luările de mită, păstrîndu-și reputația de om onest, producînd adeseori mare învîlmășeală prin instituțiile unde controla activitatea financiară. Depistase pe mulți certați cu legea fiscală, care fuseseră deferiți justiției și condamnați chiar, astfel că pe lîngă puținii amici pe care-i mai avea, își făcuse și dușmani. În serile lungi primea telefoane anonime cu amenințări, fără să aibă vreo protecție din partea organelor puterii. O vreme trăi cu frica în așternut, apoi depășise teama și se amuza cînd îl telefona câte-o voce de derbedeu, amenințîndu-l cu moartea. Privea cum peste gardul curții lor își ridica un adevărat palat unul dintre autoritarii lumii interlope, iar mai tîrziu, cînd fu gata, scruta pînă-l dureau orbitele geamurile în care aproape nicicînd nu se vedea lumină, din cauza perdelelor grele și negre.

Îndemnat de frate și părinți, sîmbăta și duminica mergea la biserică, serile citea uneori Biblia, convins că Dumnezeu are să-l ocrotească și-l va feri de rele. Vecinii îl admirau pentru acuratețea și atenția cu care-i trata, pentru cîte-un „serviciu” oferit batrînilor, repezindu-i cu limuzina la policlinică. Și doar curiozitatea lor nu înceta să crească, dorind, să afle dacă are vreo femeie. De fapt, mai trăgea uneori cu piciorul pe la vădană, soția unui fost demnitar din oraș, dar o făcea mai mult din necesitate bărbătească, decît să fi avut un sentiment puternic.

Într-o seară friguroasă de noiembrie, cu vînt și fulguire ușoară, se întorcea obosit din deplasare. La o benzinărie își alimentă limuzina și, cînd să iasă la șosea, o femeie îi făcu semn să se oprească. De obicei nu lua pasageri, dar de data asta fața îmbujorată de ger îi mulcomi inima. Femeia se aseză pe bancheta din spate și el putea s-o urmărească în retrovizor cum își freca minile, suflînd în ele. Femeia de la care adia un parfum cu miros de primăvară își scoase gluga pardesiului de piele și peste spetează, spre surprinderea lui, se rostogoli ușor o gîtă lungă și bo-

gată. Femeile, la vârsta de 30 de ani (pe care părea s-o aibă pasagera), nu prea au obiceiul să poarte gîte...

Cînd privirile lor s-au întîlnit în oglindă, ea zîmbi enigmatic. Parcă mai văzuse acest zîmbet undeva. Da, cu certitudine îl văzuse. Era zîmbetul Monei Liza lui Leonardo da Vinci. Aroma de primăvară, cu ierburi proaspete, năvăli deodată peste ființa lui, trezindu-i fiori de plăcere. Ea tăcea și numai rar îl pișca în oglindă cu priviri încîntătoare.

– E frig și nevoie mare cu iarna asta, cercă să însăileze un capăt de vorbă șoferul. Se vede că n-aveți transport, dacă stați la marginea drumului la această oră...

– Soțul meu n-are patima mașinilor și nu-mi ramîne decît să recurg la servicii ocazionale.

– N-ajung bani, probabil.

– Așa e. Doi copii, construim casă... Amînăm procurarea mașinii pentru vremuri mai bune.

– Și dacă soțul totuna n-are pasiunea tehnicii? o mai ispiti bărbatul.

– Am să conduc eu, zise femeia sigură pe sine. Să avem mașină, șofer se va găsi!

– Stați în oraș?

– Nu, răspunse moale vocea femeii, topindu-se în comoditatea din salon. Locuim la Colonița, iar în oraș lucrez soră medicală. Și, iezitînd puțin, ea îi lămuri: Acum plec la serviciu, în schimbul de noapte.

– Și bărbatul nu se teme să vă lase de una singură, nopțile, la drum?

– Nu-i gelos. Principalul pentru el e să agonisesc bani. Iar de la Colonița pînă la Chișinau nu e decît o aruncătură de băț...

– E un soț bun, aprecie Sandu, amintindu-și de cele două soții geloase. E cu-minte.

– Ca pîinea cea caldă. Unde-l pui acolo șade, surîse evaziv nevasta. Lucrează la depozitul din sat și are grijă de copii. Celelalte toate-s pe capul meu!

– Dac-ați avea transport, tot v-ar fi mai îndemînă.

– Am să dau peste-un amant cu limuzină, rîse ușurel de data asta femeia cu aceeași voce plăcută. M-ar duce și m-ar aduce de la serviciu.

– Fi-ți liniștită. Puteți considera că l-ați și întîlnit, îndrăzni să spună Sandu, căznindu-se să-i prindă privirea în lumina retrovizorului.

– Adică, dorești să-mi devii un birjar personal?– preciză femeia.

– Pentru asemenea regină cu o voce ca din rai nu-i păcat să-ți jertfești viața...

– Vai, vai! Ce cuvinte înaripate! Dar soția nu vă este geloasă? îl lua cu șiretlic femeia, dorind parcă să vadă dacă nu o ia în deridere cu declarațiile lui juvenile.

– N-am soție...

– O istorie obișnuită! Iar surîse codana. În deplasări toți bărbații sunt flăcăi!

Limuzina stopă brusc la primul semafor. Intraseră deja în oraș și cît ținu roșul semaforului, privirile lor se întîlniră în dreptunghiul oglinzii. Femeia era cu-ade-

vărat frumoasă. Prin surîsul buzelor rumene, se vedeau dinții sănătoși și mășcați. Sandu, cînd porni mișcarea la verde, adăugă, de data asta pe un ton mai serios:

– Aveți posibilitate să vă convingeți că vorbiți cu un bărbat într-adevăr divorțat. Mă numesc Sandu.

– Margareta, se recomandă nevăstuica. Deși, unii îmi zic Marga... Numele ista nu-mi place, e ridicol oarecum... A fost cîndva o cîntăreață: Gigi Marga!

Sandu o duse pînă la scările luminate de felinare ale spitalului. Cînd să iasă, femeia, sprijinită de mînerul porții de fier, cu zăbrele ornamentate, pe care o străjuiau doi plopi puternici, dori să concretizeze:

– Lucrul meu de fiecare zi e la policlinica stomatologică, iar aici fac de gardă o dată la trei nopți, prin cumul. La o gospodărie tînără e nevoie de bani mulți... Notați-vă dacă doriți...

Nu avea nici o bucătică de hîrtie și el scrisese numărul de telefon pe o cutie de chibrituri, pe care tot atunci o ascunse în torpedoul mașinii. Savură o vreme mersul elegant al femeii care se îndepărta spre clădirea veche din cărămizi roșii cu multe etaje, oftă melancolic, apoi apăsă pe accelerator...

Din seara ceea trecuse o lună încheiată. Chipul femeii cu gîță frumoasă nu i se ștergea din memorie. Însă chestiunile de serviciu îl purtau prin obișnuitele deplasări și viața lui privată rămînea mereu pe un plan secundar. Cutia de chibrite se ferise parcă înapoi de ochii lui și cînd își puse în gînd să o întîlnească pe Margareta, o căută pe la policlinica stomatologică, unde presupunea că lucrează, rătăci cîteva seri pe traseul ce unea benzinăria cu orașul, dar fără nici un succes. Voi s-o caute chiar la Colonița, dar își stăvili intenția, mulțumindu-se cu gîndul că femeile nu l-au prea iubit, mai degrabă el le-a acostat, de parcă fura toată viața dragostea lor. Se împacă cu un gînd laș, dar lăsă să fie așa: mai bine păgubaș decît haimana. Adică ridică mîinile și cedă în fața chipului frumos, cu gîță bogată, care o lună încheiată îl ținea în prizonieratul unei stranii și dulci neliniști.

Într-o vreme păru că o uitase definitiv.

* * *

Odată, întîmplător, făcînd ordine în mașină, dădu peste o cutie de chibrituri, pe care era mîzgălit numărul de telefon. Bucuros ca un copil că regăsise firul unei amintiri uitate, peste puțină vreme auzi la celălalt capăt al receptorului vocea ca-tifelată a acelei femei.

– Am cutreierat toate spitalele orașului, dar nu te-am găsit, porni el parcă să se îndreptățească.

– Policlinica noastră deservește persoane sus-puse și nu figurează în agendele oficiale, îi explică ea cînd se revăzură, zîmbitori, în mașină. Margareta purta o rochie vișinie, cu guler alb, iar gîta ei neagră cobora peste umărul drept acum și mai miraculos. Ochii scînteietori îl sorbeau sălbatic și plini de patimi. În obraji ei îmbujorați de ger parcă se oglindea stofa rochiei, pălălaia roșie potolindu-se abia după ce își îmbracă paltonul cu guler de blană cafenie.

O repezi pîna la Colonița, de data asta cu totul aproape de casa încinsă cu șchele. Era un loc pitoresc, pe un medean de unde se zărea orașul și un larg de cîmpie înzăpezit, pe cerul căruia zburau croncănind corbii serii. Casa era cu două niveluri, neterminată, din cărămidă albă.

– Te-aș invita, zise Maragareta, dar... voi, bărbații, deși nu totdeauna dați arama pe față, ramîneți veșnic pretențioși, geloși...

– Ne revedem mîine?

– În stația terminus „Rebreanu”. De-acolo iau de obicei troleibuzul.

– La ora opt e bine?

– Și un sfert, preciză Margareta.

Sandu începu să facă tot posibilul și dimineața o întîlnea, iar seara o conducea pe Margareta în stația „Rebreanu”, de unde venea sau pleca spre Colonița cu o cursă. Îi facea o neasemuită plăcere să-i asculte păsurile, să-i admire obrajii smoliți, ochii mari, gîta feerică. Avea impresia că toți din jur îl invidiază. Cînd se ciocnea de privirile ei, roșea ca un flăcău la prima întîlnire. Uneori ea venea în halat alb pe sub palton, iar în salonul mașinii îl dezbrăca. În acele clipe ale gerului de-afară părea că în lumea lor intra aieva primăvara cu prospețimea ei verde și înflorită. Altă dată relațiile de-acest fel cu femeile pentru el se terminau fulgerător în așternut... Margaretei, abia peste vreo două luni izbătise într-o seară să-i sărute mîna. Atunci îi darui și un buchet de garoafe cu ocazia zilei îndrăgostiților.

– De ce nu te-așezi niciodată lînga mine, pe bancheta din față?

– Să nu cramponez parbrizul, glumi ea ștregărește.

La cîteva zile, Sandu o întîlni cu parbrizul și geamurile tucirii. Acum Margareta se așeză comod alături și el, cu mîinile tremurătoare, îi mîngîie gîta mătăsoasă, ca să o miroase și să o sărute.

– Ce dulce e...

– Mînă, birjare! facu dînsa cu vocea ei copilărească, făcîndu-se că nu observă emoțiile.

De cînd o întîlni, Sandu uită de soția fostului demnitar de stat. Trăia zilele, nopțile într-o tainică, miraculoasă așteptare. Avea impresia că amîndoi au început a construi un castel de poveste, unde vor sta împreună imediat ce îl vor termina. Deocamdată pereții lui frumoși erau jilavi și Sandu se temea să-l cîltimească, ca să nu se năruie. «E ființa visurilor mele, își zicea el mereu. Cea pe care am căutat-o și o caut toată viața. Cea care mă căuta pe mine. Ce păcat e că aparține altuia. Dar care bărbat din lume nu și-ar dori să se afle acum în locul meu?...» Observa pe zi ce trece că și Margareta se simțea comodă, dorea să-l întîlnească. Mereu îi clipa din ochii ei mari, îi zîmbea chiar dacă era obsedată de problemele zilnice și-i mulțumea cu sinceritate de fiecare dată, cînd se despărțeau, pentru ajutorul ce i-l acorda.

Acest joc de-a îndrăgostiții dură vreo jumătate de an, cînd, pe la finele lui martie, într-o după-amiază, Margareta îi telefonă acasă și-l rugă să vină la ea la serviciu.

– E ziua de naștere a prietenei mele. Vreau să bem sampanie, mărite birjar!

Asistentele se dovediră a fi vesele și destul de șotioase, mereu înșirînd anecdote. Toate iubitoare de șampanie. Doar Margareta părea mai rezervată, asculta mai mult ceea ce se vorbea și privea mîndră cînd la Sandu, cînd la colegile ei, bucuroasă de compania care o înconjura. Sandu se intimidă, roșea, tocmai îi asudase fruntea și tîmplele, ochii lui scînteiau de fericire cînd prindea privirile Margaretei, care stătea lipită de umărul lui, îmbrăcată într-un halat curat și scrobît. Roșata se răsîndi peste obrajii lui pistruiți, peste urechi, nici să crezi că în viață avuse două soții, cunoscuse și alte femei.

– Frumușel roșcat are Marga noastră! Mire adevărat!

– O poartă cu avionul în mai toate diminețile și serile, o susțină altă colegă și toate se năpustiră mai abitir să-l intimideze.

– E visul fiecăreia dintre noi, toate am dori să avem un asemenea sponsor! Hi-hi. Ha-ha!... Birjare!

După sindrofie Margareta îi propuse să-i facă, dacă dorește, cunoștință cu soră-sa Adelina, o femeie cam de vîrsta lui, care purta și ea gîta lungă, dar nu chiar atît de bogată și fermecătoare. Acasă la sora Margaretei îi aștepta, de asemenea, șampanie și o masă cu bucate. Abia aici descoperi surpriza – era de fapt ziua Adelinei. Îndată pricepu că sora e moralistă, cu educație puritană, căci îi privi suspect pe amîndoi, zicînd parcă în treacăt:

– Luați de seamă! Dacă te află Isaie, soro, nu te va putea salva nimeni!...

Seara s-au simțit fericiți, lejer ca niciodată. Margareta era în bună dispoziție și, cînd urcă să meargă ca de obicei în direcția stației „Rebreanu”, dînsa îl bătă deodată ușurel pe umăr, zicîndu-i cu voce dulce:

– Ești neospitalier, birjare!

– De ce? se miră Sandu.

– Comiți eroare după eroare cu nefirescul tău comportament.

– Cu ce-am păcătuît, onorata mea doamnă?

– Nu mi-ai propus nici o dată să-ți văd bîrlogul, așa cum o fac bărbații amorezați...

Sandu intuî că acum e clipa astrală. Mînuî dibaci volanul pe stradelele înguste și curînd mașina întră prin poarta arcuită într-o curte veche, cu cireși bătrîni, scorojiți. Apartamentul lui Sandu o făcu pe Margareta să se mire de curățenia și ordinea ce domnea în cele două odăi. Doar bucătăria trăda lipsa îndelungată a unei mîini de femeie. Ea, nestingherită, își răsuflecă mînicile pînă la coate, făcu totul lună, apoi, relaxată, în cele din urmă, zise veselă, cu obișnuita-i mină de ștregăriță:

– De azi înainte mă oblig să fiu ministrul culturii bordeiului tău, Sandule! Iubițelul meu birjar!...

Cele mai chinuitoare erau zilele de week-end, cînd Margareta trebuia să se afle în familie. În cele obișnuite se întâlneau mai mult în timpul prînzului. Sandu pregătea din timp ceva demîncare și cum serviciul ei era aproape, îi telefona și ea venea pe jos, străduindu-se să nu o zăpcească nimeni. Nu-i scăpă însă mătușii Vera, o vecină blîndă, dar bolnăvicioasă, care stătea mereu pe banca din preajma pridvorului casei lui Sandu, la aer proaspăt. Margareta începu să o salute, să o întrebe de sănătate, iar uneori să-i administreze și cîte o injecție.

– E tinerică pentru tine, băiete, îi zise într-o zi bătrîna. Nici un bărbat nu poate s-o treacă cu vederea... Vecinul acela din cetatea de peste gard mereu o fură cu ochii. Alteori o pîndește cu o ocheană de după perdele cînd voi intrați în curte...

Sandu se sfîi, totodată simțindu-se flatat – mătușa nu-și permisesese să zică ceva asemănător despre nici una din femeile cu care îl văzuse pînă atunci.

Curînd Sandu și Margareta începură să se întâlnească și seara. Se iubeau pătimăș, încît abia izbuteau să ajungă la timp la stația „Rebreanu”, de unde Margareta prindea ultima rută de Colonița. Diminețile, așteptînd-o în stație, ca să-și potolească nerăbdarea, privea aceleași fețe ale bătrînelor, care stîrceau pe scăunașele lor vînzînd dis-de-dimineață semințe de floarea-soarelui. Odată, cînd vru să-și cumpere și el semințe, una din ele, cu șalincă de lînă pe spate, îi strecură un compliment:

– E drăguță păsărica, domnișorule, dar prea mulți bărbați îi dau tîrcoale... Și dînsa e neînfriată. Cînd nu vii dumneata, se urcă în care mașină nimerește... Bagă de seamă, să nu dea vreo pacoste peste ea...

Nu dădu mare atenție celor auzite. Împotriva unei dragoste mari și luminoase, de cînd e lumea și pămîntul, apar vorbe rele, se gîndi el. Margareta îl cucerea mereu cu cea mai curată sinceritate.

Așa trecu iarna, primăvara...

De cum veni vara, Margareta făcu în fel și chip să plece, împreună cu soră-sa Adelina, tustrei la mare. S-au odihnit împărătește, în Eforie Sud, la „Vila lui Eminescu”. Adelinei îi mai trecu din asprime, împăcîndu-se cu gîndul că sora este ocrotită de un adevărat bărbat: galant, plin de atenție, cu mașină și bani... Au revenit în oraș bronzăți, plini de impresii, continuînd să zidească castelul lor de poveste. Se vedeau acum aproape zilnic, căci Margareta recurgea tot mai des la ajutorul lui: ba o repezea pînă la magazinul unde se vindeau materiale de construcție, ba pînă la meșterul ce trebuia să-i tencuiască casa, ba cu alte chestiuni mai mărunte și el se străduia să-i îndeplinească cea mai neînsemnată dorință. Începu să aibă neplăceri la serviciu, dar șeful era un om înțeleghător și-i satisfăcea destul de des rugămințile.

Într-o zi îi solicită să o ducă pe maică-sa, de la spital, în satul ei de pe malul Răutului. Călători aproape o oră cu batrîna îngîndurată, cu un șal vechi pe umeri. La despărțire avu să-i spună:

– Ești om bun, dar te-ai legat c-o femeie căsătorită. Dacă-i strici familia, vă tund pe-amîndoi pînă la piele! Nu te uita că sînt bătrînă! La o mînie găsesc în mine atîta răutate, că nu te salvează nici un procuror!...

Sandu rămase buimăcit. În ultimul timp și fără vorbele astea era răscolit de frămîntări, cînd se gîndea că Margareta, în afara clipelor fericite, își are viața ei, cu familie, copii.

– Hai, birjar, zi-i birjar! îl îndemna ea cu vorba cîntecului, dacă el încerca să o întrebe ce ar face, pomenindu-se amîndoi față-n față cu soțul ei. Și noi avem dreptul la fericire, Sandule. Măcar un piculeț, chiar dacă o furăm. Așa e tinerețea, cu prihanele ei... Dacă n-ai mai fi tu, ajutorul tău, ochii nu mi s-ar mai usca de lacrimi...

Zbuciumul ei pentru gospodărie, pentru a finisa casa îl alerta și pe Sandu. O purta pe la ușile diferiților clienți ca să adune toate necesare pentru casă. Cînd trebuia să achite cumpărăturile, Margareta, parcă stingherindu-se, scotea din portmoneu banii, se achita, ca după o vreme să zică, într-un fel îndreptățindu-se:

– Banul se face cu trudă. Și cu frică, uneori... Unde-i interesul banului acolo poate persista și crima...

– Si cît o să mai muncești așa, ca o albină, dragă?

– Las' că nu uit nici de suflet, le întorcea dînsa în șagă. Hai birjare, mînă faetonul spre palatul fericirii noastre! Doar acolo este fotoliul meu de ministru al culturii...

Acest îndemn îi aducea în casa lui Sandu și măcar pentru cîteva clipe se scufundau în hăul patimilor, uitînd de zbuciumul zilei încheiate...

* * *

În vara anului următor, din nou împreună cu sora ei Adelina, au mers pentru două săptămîni la izvoarele Slănicului. Sora mereu prefera să îndeplinească pulovere cu lînă de Angora, stătea la sfat cu femeile venite să se odihnească. Lui Sandu și Margaretei le plăcea să rătăcească serile răcoroase prin colinele împădurite, numărînd pînă tîrziu noaptea stelele pe cer, le plăcea cabana, potecile pline de farmec și taine. Aici nimeni nu le încurca – nu se pomenea, spre deosebire de orașul lor, nici un derbedeu care ar înjura, nu înfîlneau persoane în stare de ebrietate. Feriți de ochii lumii, în vecinătatea magnoliilor înflorite, îndrăzneau să se scalde, goi, în apa înspumegată a rîulețului ce venea din susul munților. La numai cîteva zile pielea lor se făcu de ciocolată.

Lumea celor doi se izolase într-un spațiu ce nu depindea de nimeni, numai de Dumnezeu. Sora Adelina își făcu o cunoștință și nu-i împovăra prin nimic. Margareta își despletea adesea părul ei învălurat, scaldîndu-se în apele Slănicului și captivînd toți vilegiaturiștii. Zîmbea și hohotea năstrușnic, alături de Sandu, dacă vreun turist străin se apropia cu camera de luat vederi ca s-o filmeze. Nu o interesa nici părerea Adelinei, nici ochii ce ar fi putut-o recunoaște... Se îmbrăca leger și

mereu inventa ceva, dornică de a se zbîntui. În odaia din hotel se dezbracă odată goală-goluță și prinse a improviza elemente de striptease, pe care le demonstrau niște dansatoare, venite aici de prin regiunea Moscovei. În fața oglinzii făcea mișcări care-l întărită și mai mult pe Sandu. Ea, veselă, apoi tristă, zicea parcă cu duioșie:

– Ce păcat că fericirea curînd va trece și iar o să mă întorc la vechile mele griji. Apoi, aruncîndu-se asupra lui în pat, ca o leoaică, începu să-l dezmierde: „Mînă, birjar, și du-mă-n noapte...”.

Reîntors de la Slănic, Sandu avu multe griji la serviciu și nu se văzură o săptămînă. O întîlni ocazional, duminică, în unul din scuarle orașului. Margareta ținea de mînuță un baietel mai mare și o fetiță mai mică. În urma lor pășea soțul, un bărbat subțire, înalt, atins în creștet de chelie. Observîndu-l, ea trecu pe-alături ca pe lîngă un străin, păstrînd o mină serioasă și indiferentă. Îndepărtîndu-se, Sandu multă vreme îi urmări, păstrînd jocul conspirației. Erau o pereche potrivită. Margareta părea că-și ține soțul la distanță. El cerca să-i spună ceva, iar dînsa parcă nici nu-l asculta, fiind întru totul preocupată de copii, care pășeau cuminți de mînă cu părinții. Întîmplător, îi prinse privirile care-i spionau de la distanță și îi aruncă, pe furiș, o ocheadă înfuriată, cu amenințări, dîndu-i de înțeles că trebuie să dispară de-acolo...

– Familia e un lucru sfînt, dragul meu, încerca dînsa să-l dojenească, cînd s-au revăzut a doua zi. Dragostea noastră nu-i decît un generator, un stimulent pentru ca ea, familia, să se facă mai trainică. Hai să ne înțelegem: eventual, dacă mă mai întîlnești cu familia, să te ferești cît mai departe de mine... Iar, pentru cînd sunt lipsă, și-mi duci dorul – poftim.

Și Margareta scoase din gentuță o fotografie de-a ei, înrămată. Din ziua ceea chipul Margaretei îl privea de pe noptiera din preajma divanului, la geamul larg al odăii, unde dînșii petreceau atît de des clipe din cele mai frumoase.

* * *

După acea întîlnire lui Sandu îi veni ideea să verifice dacă dragostea lor este sinceră și trainică. Hotărî să dispară. Își luă, fără s-o preîntîmpine, o deplasare într-un oraș portuar. Aproape o lună făcu acolo o adevărată razie printre agenții economici. Depistase o groază de evaziuni fiscale, dînd prilej organelor de anchetă să producă arestări masive printre boși de cel mai înalt rang. Despre isprăvile lui se vorbea în presă. Margareta află despre toate pe la sfîrșit de lună, sfînd la masă într-o seară cu familia în fața televizorului. Se gîndi cu amărăciune că acolo unde există interesul banului urmările pot fi dintre cele mai imprevizibile. Un dor sălbatic începu să o frigă iar la inimă și nu avea răbdare să-l reîntîlnească, să-l dojenească, să fie din nou fericită. Revăzîndu-l peste o lună și jumătate, îl sărută de-a mărunțelul, iar după ce își mai potoliră patimile, îi zise cu mîhnire:

– Nu știu dacă-i bine ce-ai făcut. Statul nu e în mare cîștig, dar cei condamnați?... Te bucură faptul că stau la închisoare? Pricepi, oamenii vor căuta să se răz-

bune, iar tu nu ești ocrotit de nimeni... Știi că trăim acum într-o societate coruptă, criminalizată... Iar dacă știi, atunci ce mă fac eu?

– Am depășit deja frica, zise liniștit și plin de curaj Sandu. Aseară, din partea clădirii mafiotului, vecinul meu, mi-au aruncat o piatră în geam. Nu m-am speriat, nici n-am chemat poliția. N-are nici un rost! Sectoristul e cumpărat demult cu tot cu mațe de către huiduma aceasta din lumea interlopă... Ce-a vrea Dumnezeu, aceea va face cu mine.

Despărțirea îi apropie și mai mult. Acum întâlnirile lor deveniră mai frecvente. Și numai când Margareta lua drumul spre casă, Sandu se simțea părăsit și uitat. Doar plimbările solitare cu feciorul în zilele de odihnă îi mai completau lipsa femeii dragi. „Ele, femeile, oricând mi-au creat numai probleme, cugeta el des-cumpănit. Margareta își iubește familia, iar eu pentru dînsa nu sînt decît un refugiu permanent. Un amant ca mulți alții. După orice poezie vine starea de proză. O amantă, oricît de pătimășă, dacă nu te leagă ceva de ea, pînă la urmă nu e decît o simplă amantă... Margareta e altceva. Sau poate dînsa e mai cumpănită decît mine? Știe a-și stăvili la momentul potrivit emoțiile? Nu, trebuie să sfîrșesc cu această aventură... Romanul dintre un bărbat singur și o femeie căsătorită nu poate dura la nesfîrșit...”

Îl fulgeră un gînd să se întoarcă acasă, la părinți, să locuiască în casa bătrînească. Poate acolo va afla un suflet bun, va înjgheba o familie și va uita de chinurile care-i furară liniștea. Avea poate să șteargă orice urmă a trecutului său și să le ia pe toate de la început. Se gîndea că poate despărțirea și îndepărtarea de oamenii care te știu îndeaproape ar fi un prilej de uitare. Regăsi într-un block-notes vechi telefoanele uneia dintre femeile pe care le iubise. O săptămînă evită întâlnirile cu Margareta și plecă la acele mîngîieri demult uitate. Dar și această aventură nu-i aduse decît remușcări și repulsie. Dormea alături de altă femeie, dar gîndurile-i erau numai la ea. O oră de dragoste cu Margareta îi înlocuiau toate plăcerile avute cu celelalte femei din viața lui. Pînă la urmă se decise să accepte chinul alături de ea...

Cînd o revăzu, vîntul, florile, soarele nu mai însemnau nimic pe lîngă chipul ei cu gîță bogată și setea de a o vedea azi, mîine, poimîine, o veșnicie nu-l mai părăsea. Cu fiecare gînd de a se despărți de ea, valuri de dor o apropiiau, o apropiiau tot mai mult. O simțea, o simțea, o dorea, o dorea... Se îmbrăca frumos, își îngrijea exteriorul, iar lui totdeauna i-au plăcut femeile gospodine. Se simțea mîndru, cînd observa că nici un bărbat nu trecea pe lîngă ei indiferent. Dar fericirea asta îl frigea uneori ca un cuțit înfîpt în inimă, care nu te lasă să mori, ci te plimbă așa, cu durerea prin lume, ca să te miri tu însuți de puterea vieții trupului tău. Odată, plimbîndu-se în amurgul serii pe o ulicioară mai intimă a urbei, conteni pentru o clipă lîngă ei o limuzină luxoasă, pe a cărei fereastră își scoase capul ras pînă la piele o nămilă cu lănișor de aur la gît, cu ceas scump pe o mînă păroasă și-i strigă, ținîndu-l cu privirea:

– Nu vinzi duduîța din colivie, jupîne?

Lui Sandu îi plăcu că bărbaților nu le scapă frumusețea Margaretei, chiar și după sticla întunecată a mașinii. Dar se simți frustrat când colegul de la serviciu, văzînd-o numai pe un minut, cît îl aștepta în stradă, îi aruncă când ieșea pe ușă:

– Gița asta am mai văzut-o... Călătorea într-o mașină guvernamentală... E frumoasă foc și-i atît de dulce!...

Fraza colegului îl ajunse din urmă cu ghimpele celui de-al doilea sens și, poate pentru prima oară, în inima-i scînteie focul geloziei. Hotărî să plece cu Margareta în pădurea de la Stănica, la vînătoare. Ea părea că așteptase de mult invitația, căci îl cuprinse patimaș, îl sărută ordonîndu-i copilarește:

– Mîna, birjare!...

În casuța din piatră albă, cu mansardă, petrecură o seară furtunoasă, la focul căminului, ascultînd freamătul neliniștit al stejarilor. Vîntul arunca în geamuri stropi mărunți de ploaie și frunze îngălbenite de tei. Singuri la gura sobei, gustau frigărui cu vin din poamă căpsună și dragostea părea să nu mai aibă margini. În toiul îmbrățișărilor fierbinți Sandu încerca să provoace discuția care o tot amîna de mai multe săptămîni.

– Crezi că idila noastră, dintre o femeie căsătorită și un bărbat singur, poate să continue la nesfîrșit?

– Birjarul meu iubit. Fii cuminte și nu fi neascultător. Peste o săptămînă plecăm amîndoi la Poiana Brașov, la Sinaia. Ești bucuros că balada noastră continuă c-o iubire adusă de către sfinții veacurilor trecute?

– Te-ai supărat cînd am încercat să te părăsesc? nu se ostoi bărbatul.

– Dacă o făceai înadins, te vînam oricum c-o lunetă, de pe acoperișul bordeiului tău. Nu uita că eu sînt Ministrul culturii!.. Și, după o pauză, îngîndurată, îi șopti cu voce plină de patimă și sinceritate: Tu ești speranța mea din urmă... Va veni o zi cînd îți voi spune multe adevăruri, pe care nici nu le bănuiești măcar.

– De ce nu mi le spui acum?

– Păstrez și eu o taină, miraculoasă, pentru tine. Oare chiar atît de curios ești?

– Cît de mult aș vrea să-ți fie veșnic dor de mine, se predă bărbatul și-și scufundă fața în părul ei bogat și aromitor.

– Atunci, mîna, birjar...

Deși la serviciu începea o perioadă încordată, obținu de la șef învoire pentru două săptămîni. La Sinaia au cutureiat potecile munților, au schiat. Margareta dori să învețe a minui volanul. Îi plăcea să stea în locul șoferului, să-l urmărească pe Sandu în retrovizor. De data aceasta erau numai în doi, cu lumea și mîngîierile lor...

Abia spre sfîrșitul aflării lor la munte, Sandu telefonă întîmplător fratelui, află că feciorul lui muri într-un accident rutier și fură nevoiți să se reîntoarcă acasă. «Iată cum e viața aiurită, gîndi Sandu, gonind spre casă. Tocmai cînd îți este mai mare dragul să trăiești, se amestecă durerea, răul...».

Drumul înapoi îl făcură mai mult în tăcere și mîlniți. Frînt de vestea neagră,

îl podideau lacrimile. Margareta nu mai avea putere să-l liniștească. Se despărțiră apucînd fiecare drumul lui.

* * *

După Sinaia, viața de familie a Margaretei luă o întorsătură neașteptată. Soțul, pe care-l știa cu stăpînire de sine, indiferent la cele ce făcea ea la oraș, cum agonisea bani, o întîlni ursuz și bombă de capricios. Se încăpățîna, nu vorbea cu ea și stătea la geam mereu îngîndurat, cu barba prinsă în palme, absent. La urechile lui ajunseră mai multe zvonuri despre aventurile ei, dar nu socoti de cuviința să-i ceară socoteală.

Și la serviciu o aștepta o surpriză. Șeful secției farmaceutice realizase multe medicamente din ajutoarele umanitare prin rețeaua de comerț și acum umbla val-vîrtej, cerîndu-i dimineața și seara dări de seamă, iscălituri pe documentele de contabilitate. Intervenise în toată afacerea parchetul general și dînsa nu-și vedea capul de griji. Medicul-șef era mereu chemat la cercetări, iar într-o zi, exaltat, îi zise cu răutate vădită:

– Ai fi putut să legi concubinaj cu orice prăpădit, numai nu cu un inspector fiscal! Amantul dumitale-i o bombă cu efect întîrziat! Oare ești atît de nechibzuit?!

La început Margareta se miră – de unde pînă unde știe șeful despre relațiile ei cu Sandu. Dar foarte repede își dete seama: de cînd a făcut cursuri de contabilitate și a început să deservească, pe lîngă serviciul la policlinica stomatologică, firma farmaceutică, a prins firul unei clare și aprige lupte dintre fisc și afacerile tenebre. De cele mai multe ori, duelul se termina cu o sumă frumușică în buzunarul factorului fiscal, dar, evident, de zece-cinsprezece ori mai mică decît o eventuală amendă, dacă nu și ceva mai complicat. Sandu bănuia că în afacerea cu medicamentele era implicat și vecinul-mafiot, cu geamurile întunecate, dar nu avea de unde să știe că aici este amestecată și Margareta. Cît despre dînsa, femeia înțelesese că bărbatul cel mai drag din lume încălcase regula de joc dintre fisc și lumea rechinilor tenebri. Dar ce are a face ea aici? Și se îngrozi, cînd înțelesese că ea ar putea fi tocmai șurubașul răzbunării. „Doamne, ce să fac? Ce-o să fie mai departe?”

Era ca fiartă în oală. Prima la care alergă după consolare fu sora Adelina. Ascultînd-o, aceasta îi zise indiferentă, parcă în zeflema:

– Ești la vîrsta cînd trebuie să răspunzi pentru ceea ce faci.

– Sandu n-are nici o atribuție la descoperirea afacerilor șefilor mei. Fiecare vrea bani mulți. Șeful a primit partea leului, eu abia de mi-am acoperit nevoile casnice.

– Știi ei cum și pe cine trebuie să se răzbune, n-ai grijă, zise Adelina. Încearcă să te prefaci că nu vezi nimic, trăiește cum ai trăit. Dar... îndepărtează-l pe Sandu din viața ta. O să fie mai bine și pentru tine, și pentru el...

Se gîndi să se retragă, dar nu mai avea încotro – șeful nu o mai asigura că se află în umbra unor oameni sus-puși și mari. Acum nu o tăia capul cum o să se descurce: toate documentele au fost deja sechestrate. Începu să scape grijile familiei,

copiilor. Soțul rămînea în aceeași înțepenire și nu îndrăznea să-i spună ce teamă o cuprinsese.

– De cînd ai îndrăgit curorturile, ai uitat cu totul că avem casă, că avem copii, îi zise bărbatul într-o seară morocănos.

Ea nu mai putu ține piept stresurilor și, ca să se răcorească, izbucni în hohote de plîns. Degetele-i tremurînde ba despleteau, ba împleteau gîta. Manichiurile vișinii se aprofundau în şuvițele de păr, părînd niște mergelușe răscolite prin tăciuni. Cînd se mai potoli, printre suspine, începu să se tînguie:

– Am și eu nevoie de un soare, de lumină în toate greutatea pe care le întîmpin... Nu pot ține piept singură la toate poverile...

– Nu e bine cînd încerci să-ți amăgești destinul. Nu uita că oamenii au ochi să vadă, urechi să audă și limbă să vorbească...

Voi să-i cadă în genunchi, să se spovedească de toate păcatele de care se simțea vinovată în fața lui, dar Isaie, parcă citindu-i intențiile, făcu un gest că n-are nevoie de nici o explicație și-i zise:

– Nu se întîmplă nimic. Să fie sănătoși copiii. Ei au să ne judece, cînd vor crește mari.

– Vreau să te rog ceva, bărbate, îngîna Margareta într-un miez de noapte.

– Să mă rogi?

– De se-ntîmplă ceva cu mine, să duci copiii să-i crească Adelina. Ei pentru tine au să fie o povară, dacă ai să vrei să-ți faci altă familie, cu altă femeie...

– Ce te apucă cu prostii din astea? Ți-am spus: nu s-a întîmplat nimic. Uităm de toate. Nu-i familie fără certuri...

Se decise să evite cu insistență întîlnirile cu Sandu, deși el o telefona peste fiecare ceas la serviciu. O aștepta la stația „Rebreanu”, plin de frămîntări și necaz din cauza pierderii feciorului, nepricepînd ce se întîmplă cu el, de ce se ascunde Margareta.

Îl cuprinsese un val sălbatic de gelozie. În zilele cînd n-o întîlnea, sîngele îi clo-cotea în vene. Veni de cîteva ori cu mașina pînă la poarta casei ei, dar nu cuteză să intre în gospodărie străină. Urmări de la distanță cum se jucau în ogradă cei doi copilași ai femeii lui iubite și regreta acum ca nu sînt ai lui.

* * *

Îl telefonă chiar ea, la sfîrșitul unei zile de muncă:

– Ai emoții, lighioană? Încearca să pară degajată. Mă aștepți în bordeiul tău cu șampania la rece, cu frigăruii pe jăratîc?

– Te caut de-o veșnicie...

– Ieși în stradă, dar nu mă aștepta la locul obișnuit, ci în scuarul gării. Așa trebuie...

– Zbor la tine!

După două săptămîni încheiate Margareta era mai frumoasă și mai seducătoare și el, cu tot necazul trăit în acest răstimp, dacă i-ar fi propus să-și pună capăt zilelor

pentru ea, ar fi făcut-o fără a sta pe gânduri. Uitînd de doliu, făcu ca în salonul lor să se răspîndească melodia Mariei Tănase.

– Iubește-mă, șopti dînsa ștregărește și prinse a cînta odată cu marea artistă:
«Numai inima nu-i piatră,
Ea nu uită și nu iartă...»

– Poate înțîlnirile noastre îți aduc neplăceri? și inima lui începu să tremure ca nu cumva Margareta să-l ia în serios.

– Vorbești taclale, birjare! Mîna căluțul spre castelul desfrîului nostru... Deși, cîndva, cînd o să mă satur de tine, te voi părăsi.

S-au iubit aprig, cu patimă, contopind într-un singur eter două inimi, un cer cu stele clare, care-i străjuiau la geamul larg, cu perdele vișinii, amintindu-și despre seara din casa pădurarului de la Stănica. Cînd veni ora despărțirii, Margareta îl sărută lung și dulce, apoi, deodată desprinse cruciulița de aur și i-o prinse la gît.

– Nu mă refuza. Să o porți totdeauna și să știi: fără tine, viața mea nu mai are nici un sens, birjare! Nu te-am întrebat niciodată: te supără această poreclă?

– Mă amuză!

– Dar mai am o rugămintă.

– Îmi place vocea ta catifelată în seara rugămintilor majore.

– Vreau ca de azi să nu mă petreci pînă la stația „Rebreanu”, dar... să mă lași pe-aproape, printre casele celea înalte...

Opri mașina în vecinătatea unui bloc din preajma stației terminus. Margareta ieși, parcă furișîndu-se; el o urmări prin retrovizor cum se pierdu printre umbrele arborilor, cu pași eleganți, mărunți, în pardesiul ei roșcat. Închise ochii, zîmbi dulce chipului care stăruia în imaginația lui și care pleca fericită de la el. După clipele trăite cu femeia dragă, îi veni gust de petrecere și cum nu era ora chiar tîrzie, plecă îndată la fratele, soția căruia tocmai scotea plăcintele din cuptor. Au mesit «ciupind» cîte-o cinzeacă, apoi mai trecu pe la vărul Nicolae, care venise în ajun și se întoarse pe la miezul nopții în casa lui, unde mai domnea mirosul cald al Margaretei. Mătușa Vera care mai era afară, zise plină de admirație:

– Ce minune de femeie! Vecinul din cetate o privește mereu prin geam cu ochiana... Dumnezeu să te învrednicească!

...A doua zi plecă la serviciu mai devreme. În garajul din preajma oficiului, spălă mașina de noroi, apoi participă la o ședință din cabinetul șefului și cînd reveni în biroul său, îl surprinse la telefon vocea Adelinei:

– Unde-ați fost aseară, farmazonilor?

– Are mare importanță pentru tine? socoti că nu e dator să-i raporteze.

– Vorba e că Marga n-a tras acasă și bărbatul, copiii o caută peste tot. Dacă-i la tine, hotărăște-i să plece tot acuma acasă, că-i bucluc.

– Aseară ne-am despărțit în stația «Rebreanu». Mai mult nu știu nimic.

– Nu spune povești! Bătrînele care vînd răsărită spun că n-au văzut mașina ta aseară.

Urmă o pauză lungă în receptor. Apoi, Adelina, pe un ton mai împăciuitor:

– Hai s-o căutam. Poate, doamne ferește, a nimerit la vreun spital.

Întreaga zi cutreierară spitalele, secțiile de poliție, dar zădarnic. Au căutat-o și a doua zi, și a treia...

– Spune, te rog, adevărul, îl cerceta tot mai insistent Adelina. Nu vreau să aflu soțul ei despre relațiile voastre. Știu c-o iubești. Poate-ai ascuns-o în casa pădurarului și n-o lași la familie?

– Mergem s-o căutam peste tot, propuse Sandu, îngrijorat și el de-a binelea; barba i se acoperi cu broboane de sudoare.

Sora găsi în dormitorul lui doar un pulover de-al Margaretei uitat atunci seara... La despărțire însă, observînd cruciulița de aur pe gîtul lui roșcat și păros, se înspăimîntă:

– De ce e la tine?

– Margareta mi-a dăruit-o.

– Am zis odată c-o să se termine rău aventura voastră! Apoi, dînd cu ochii de fotografia Margaretei, o trînti cu furie în podea să-i sară așchiile ramei. Cu ochii în lacrimi, fără a-și lua rămas bun, ieși pușcă din casă ca să nu se mai întoarcă niciodată.

... Trei săptămîni rudele Margaretei au fost în căutări disperate. Apoi au anunțat procuratura. În declarație îl bănuiau pe Sandu în dispariția ei miraculoasă. Ultimul în seara ceea o văzuse el.

* * *

– Mărturisește, unde ți-i găgioala, îl luă frontal procurorul, un bărbat cu muștați negre, mic de statură și foarte gras, mestecînd mereu o țigară cubaneză în dinți și punîndu-i din capul locului cătușele pe mîini. Avem informații că tu ai fost ultimul care-a văzut-o. Ajută-ne, să dezlegăm cumva enigma. O iubești doar...

– Dac-aș ști unde se află, oftă Sandu, m-aș duce neîntîrziat și aș aduce-o... în rochie de mireasă.

– Așa-i, carevasăzică, oftă omul legii lung, fixîndu-l cu priviri pătrunzătoare prin ceața fumului plumburiu. Semnează, carevasăzică, aici.

Îi desfăcu cătușele și Sandu semnă pentru întîia oară un proces verbal întocmit asupra lui.

– Pleacă de te mai gîndește, îi zise procurorul, admirînd frumusețea femeii de pe fotografia ce o ținea în mînă. Și nu uita: dac-auzi ceva despre ea, anunță-ne imediat, fie ziua, fie noapte...

Pus sub bănuială, sora Margaretei, colegele ei de serviciu îl ocoleau acum. Trăia zile încordate – îl frigea dorul de ea, vroia să-i audă glasul, glumele, și tot-odată îl scutura în spate gîndul că în dispariția ei e pus sub negre bănuieli. După discuția cu procurorul, simțea pe mîini tot timpul cătușele reci de fier. Apăsător de gînduri, își accidentă «Renault»-ul la o cotitura, dînd într-o bordură. Îl repară o zi

întreagă și din lipsă de bani, nu mai vopsi locul îndreptat. Se puse iar pe căutat, dar zădarnic. Seara, cînd revenea acasa, privea îndelung cele două fotografii din ramă – a fiului și a Margaretei, străjuind telefonul în speranța că poate-poate va zbîrni și la receptor îl va chema o voce de catifea, plină de farmec:

– Alo, birjare!...

Mai fu chemat o dată la convorbire, procurorul punîndu-i aceleași întrebări, dar neizbutind să afle ceva, îl petrecu pînă-n prag, parcă cerîndu-și scuze pentru deranj și trăgînd ameteț din țigară:

– Rudele, carevasăzică, ne bombardează cu reclamații, cerînd arestarea duminicilor. Dîșii presupun că dispariția Margaretei este legată numai de relațiile voastre. N-avem încotro, trebuie să verificăm...

Sandu hotărî să se ducă la o vrăjitoare din mahalaua Teleneștilor. Țiganka îi spuse că Margareta se află în stăpînirea a trei persoane: doi bărbați și o femeie, îmbrăcată în alb, care o chinuie într-o încăpere, undeva la poalele pădurii și nu se știe dacă va scăpa cu zile. Îi mai spuse că și pe el îl așteaptă o grea cumpănă... Două femei doresc să-l omoare. Dacă va trece cumpăna, are să trăiască mult, peste 90 de ani... Iar Margareta, unde se află, strigă, cere ajutor, dar scăpare n-are... O mai căută la casa pădurarului de la Stănica, pe la rude, cunoscuți, dar de fiecare dată venea acasă disperat. Se fereca în durerea sufletului său. Cei care-l cunoșteau, nu-l mai telefonau. Doar din cînd în cînd cite-o voce anonimă îl amenința la receptor, punîndu-i în vedere că va fi asasinat, dacă nu se va găsi Margareta.

* * *

La o chindie de octombrie, doi tractoriști, terminînd aratul lanului din preajma Ineascăi, se opriră în dreptul fîntîinii lui Glod, ca să toarne apă în radiator. Căldarea de la cumpănă lipsea. Sloboziră căldarea lor în adîncul pietrelor, dar vadra se lovi de ceva tare. Unul aruncă un bulgăre, crezînd că a secat apa, dar se auzi un plioscăit clar. Luă atunci o oglinjoară din buzunar, vîină razele soarelui și le îndreptă spre adînc. Descoperi plutind în oglinda apei un obiect negru ca smoala. Aduseră o cangă și amîndoi prinseră să tragă greutatea la suprafață. Era ceva într-un sac, dar aproape de inelul colacului, cînd să pună mîna pe el, pînza lui se rupse și sacul căzu cu zgomot înapoi. Au mai îndreptat tot atunci fascicolul de lumină al oglinzii și s-au cutremurat: din pînza ruptă a sacului sîrcea un picior de om...

Sosind la fața locului, poliștii, cu măști antigaz, au coborît în fîntînă, au legat sacul cruciș și l-au tras la suprafață în vîzul mulțimii adunate. Sacul ascundea cadavrul unei femei în descompunere, fără haine, tunsă chilug; craniul purta în față și din spate, amprente de lovitură de rangă cu fileuri. Expertul legist, după autopsie, stabili că toate coastele cutiei toracice sînt strivite, fapt ce sugera versiunea unui accident rutier. Din imposibilitatea de a identifica cadavrul, după ce fură luate toate amprente, probe, victima fu transportată pentru cîteva zile la morga din Orhei. În aceeași seară televiziunea republicană, Ministerul de Interne

anunțară că în fîntîna din preajma Ineascăi a fost depistat cadavrul unei femei de 20-22 de ani, cu amprente de morți violente, cu semne de viol. Criminalii au imitat un accident rutier... Se demonștră și fotografia cadavrului în descompunere, care nu fusese identificat. După cîteva zile, fu înhumat, sub un număr special la cimitirul din localitate. Organele abilitate deschiseră o anchetă penală...

Apoi surveni imprevizibilul... Se descoperi că în ultimele luni în organele de anchetare nu era cunoscut nici un caz de depistare a cadavrelor neidentificate. Fuseseră somate multe persoane cu posturi de răspundere din organele ordinii publice. Procurorul burtos, iritat de insistența rudelor, chemă pe Adelina și Isaie, le demonștră caseta video cu cadrele lugubre despre victima scoasă din fîntîna lui Glod. După demonștrări repetate, Adelina găsi ceva asemănare cu Margareta...

– Victima are numai 20-22 de ani? încercă să precizeze Isaie.

– Concluziile expertizei în asemenea cazuri sînt, carevasăzică, foarte aproximative, recunosc procurorul cu vocea-i gravă, trăgînd lacom din țigară.

În aceeași zi, la morga din Orhei au loc procedura de identificare și, în prezența rudelor, Adelina își recunosc sora după dintele de aur și manichiură, iar soțul ghici alunelele care se mai păstrau pe coapsa sîngă...

Cum victima fusese descoperită în fîntîna din marginea Ineascăi, satul de baștină al lui Sandu Ailenei, procuratura consideră bănuielele rudelor întemeiate. Pînă în seară inspectorul fiscal fu arestat.

* * *

– Acum o să-ți amintești totul, canalie! tuna procurorul țintindu-l cu ochi răutăcioși și punîndu-i din nou cătușele pe mîini. Fabula asasinării ne este deja cunoscută... Carevasăzică, ai comis omorul în casa ta. După ce ai dezbrăcat și tuns victima, pentru a n-o putea nimeni identifica, ai pus-o în portbagajul mașinii, ducînd-o într-o fîntînă părăsită din preajma satului dumitale... De ce ai făcut-o, nemernicule?

Sandu nu izbuti să scoată un cuvînt. Un nod amar și înăbușitor îi sugruma glasul, răsuflarea. Privea bleg la fotografiile pe care procurorul i le înșira pe masă, cătușele îi smulgeau mîinile din umeri, pe fața-i neberberită prinseră să-i curgă șiroaie de sudoare. Îl treceau cînd fierbințeli, cînd fiori de gheață.

– Nenorocita mea, Margareta... șoptiră buzele lui speriate.

– Vecina dumitale, Vera Chirică, ne-a spus că în seara dispariției acestei femei, ai spălat portbagajul, iar mai tîrziu l-ai și vopsit... Ca să speli urmele de sînge, canalie!

În birou intrară doi polițiști, îl înșfăcară de subsuori și îl împinseră cu brutalitate în duba din curtea procuraturii. Mai dovedi să prindă privirile pline de răutate și blestem ale rudelor Margaretei, care boceau în preajma clădirii vechi, cu pereții triști și geamurile arcuite. Auzi chiar o voce plină de durere, strigînd ceva despre judecata lui Dumnezeu:

– Criminalule! Ai ucis mama a doi copii și ne-ai nenorocit și pe noi...

Cum numai fu îmbrâncit în celula penitenciarului, ușa de la intrare se deschise vreaște și asupra lui Sandu tabăriră două mătăhăli, lovind cu pumnii și picioarele în el, ca într-un sac cu paie. Înainte de a se retrage, îl mai snopiră cu reteveurile. Când își veni în fire, fu scos la lumină, într-un cabinet puturos, unde-l aștepta procurorul cu mustăți negre și țigaretă obișnuită în dinți. Făcu sever către lucrătorii docili ai penitenciarului:

– Prea v-ați stăruit... Alcătuiți măcar cumsecade procesul-verbal... Unde-s explicațiile martorilor că bănuitul a opus rezistență în momentul reținerii? Apoi făcu către arestatul încovoiat și însîngerat: Ascultă, canalie! Probe directe, deocamdată, nu avem, carevasăzică, dar să știi că noi nu sîntem chemați să scoatem cartofi, ci să descoperim crime. Nu încape nici o îndoială că asasinatul femeii este trebușoara ta. Faci benevol autodenunțarea sau să te ajutăm noi să scrii cum s-au întîmplat toate?

– N-am nici o atribuție la acest omor, se gîngăvi Sandu. Nu mă chinuiți în zadar...

– E obraznic pederastul! clănțani o voce printre zîngănitul ușilor grele de fier. Îl facem să vorbească în versuri, pînă mîine dimineață...

– Sărmănelul, încă nu cunoaște viața pușcăriilor noastre, despre care habar n-au nici miniștrii, pînă nu nimeresc aici, cugetă în voce un locotenent cu dinți de metal.

Fu îmbrâncit iar în celulă. Încercă să se dezmeticească, dacă sufletul i-a rămas în trup sau l-a părăsit. Căuta să-și reamintească ce s-a întîmplat cu el în acest scurt răstimp, dar gîndurile păreau să înoate haotic într-o mocirlă vîscoasă. Sîngele i se închegase pe buze, în nas, pe haine... În jur era beznă. Doar un mic fascicol de lumină pătrundea din coridor, prin crăpătura subțire a ușii de metal. Deodată auzi parcă niște voci bizare, simți că cineva îl gîdilă la picioare. Pricepu că sînt guzganii, care foiau în jurul lui. În acea realitate tulbure, i se păru că aude o voce foarte cunoscută și scumpă: «Mîna, birjare! . » Două lacrimi măscate se rostogoliră peste sîngele închegat. Nodul din gît creștea să-l sugrume, să-i oprească răsufierea. Un scîncet înfundat se rupse din ființa lui chinuită.

Trecu vreme multă, pînă fu iarăși scos la lumină, unde-l aștepta acum locotenentul cu fața obosită, străjuind la masă cu o foaie curată și un pix.

– Vei scrie benevol, unde-ai îngropat hainele, gîta Margaretei... Tot, de-a fir a păr...

– Aș dori și eu să știu, șopti Sandu, chircindu-se de durerea ce i-o produse bătaia de odinioară.

– El vrea plăceri! rîse o voce camuflată după zăbrelele unei celule. Priviți la poza lui de pederast.

– Închideți lioarba, putregaiule! reproșă acelei voci locotenentul și se adresă din nou lui Sandu: Te întreb ultimă oară: o să recunoști crima? Și fără să-i aștepte răspunsul, începu să-l amenințe: Sîntem în afara oricărui control. Facem aici ce

dorim, numai să descoperim crimele.

– Credeți-mă, eu n-am nici o vină...

– Duceți-l la plăceri! răcni deodată, descumpănit, ofițerul.

Fu dus din nou în celula neagră. Abia răsuflă, când simți că pe lângă ușa trec niște duduie cu pași mărunți și chicoteli desfrinate. O voce șoptită le ordonă:

– Intrați câte una în camerele deschise. Aveți pentru relații doar o oră. Când vă chem, îndată să-mi ieșiți în coridor.

Curînd în jurul lui Sandu, parcă din pereții umezi, străbăteau gemete de plăcere, slobozite de prostituate... Fuseseră aduse clandestin din oraș, pe o ușă tăinuită, ce dădea în stradă, de temnicherii penitenciarului, ca să satisfacă plăcerile deținuților. O voce de bărbat slobози peste un ceas un ordin și toate duduiele ieșiră din celule, strecurîndu-se în stradă, unde le așteptau mașinile negre ale proxeneților.

– Auzi, Mitrule, adună fiarele care s-au scăldat în plăceri și ticsește-le în celula ceea din subsol... Pentru patru curve au plătit bandiții, numai o sută de dolari.

– Lumea moare de foame aici, după ziduri, dar satanele astea nu-s mulțumite că au agonisit într-o oră o sută de dolari, se auzi o voce revoltată.

– Închideți lioarba, putregaiule!

Probabil îi era ruptă o coastă, nu putea să se întoarcă și stătea aplescat, îngenncheat parcă. Coțcăitul guzganilor se auzea tot mai pronunțat și, înfricoșat, să nu cadă pradă rozătoarelor, lovi ușurel în ușă, chemînd santinelele. Se deschise fereștrua și o voce îl întrebă printre sughituri:

– Ce-ți dorește rînza? E după miezul nopții...

– Guzganii, șopti Sandu.

– Credeam că la ora asta vrei să te spovedești, iar tu te dorești în palatul Versailles.

– El vrea plăceri! chicoti o voce obraznică din celula vecină.

– Poate că i-a sosit ceasul, rînji omul pazei, zîngănind cheile. Se auzi cum se deschide o ușă de metal, apoi pași tiptili. Cineva se apropia de ușa lui. Și iar vocea temnicherului, preîntîmpinînd: Numai fără victime, claponilor! Vreți amor? Banii încoa!

– O sută, anunță vocea hîrcăită și chicoti înfundat.

– Intră de-l fă cocoșel, mizerie! se mai auzi vocea gravă și cazonă.

Zăvorul de la ușă căzu și asupra lui Sandu tabărîră doi inși, care prinseră a-i rupe pantalonii, pricinuindu-i dureri sfișietoare. Și, în timp ce santinela zăvora la loc ușa, să se facă întuneric beznă, iar guzganii speriați dispărură prin găurile lor, unul îl înșfăcă brutal de urechi, aplecîndu-i capul spre burtă, și ținîndu-l așa. Celălalt, lăsînd să-i cadă pantalonii, îl cuprinse pe de la spate cu ambele mâini de talie, tocmai să-și înfigă unghiile... Apoi, cînd tipul, după mișcări zbuciumate, însoțite de răcnite de plăcere, își încheie mendrele, se schimbă cu celălalt... Sandu căzu ca o petică la podeaua rece de beton...

– Peste nouă luni are să nască, blegul! se auzi o voce, rîzînd cu poftă, ca îndată

să ordone subalternilor: Ia, aveți grijă să nu-l sfîșie guzganii. Dacă mai aveți dolari, pentru un seans – cocoșelul ista vă stă la dispoziție!

Iar se deschise vraiște ușa celulei, apărură o umbră de bărbat, care aruncă pe neașteptate peste Sandu o căldare cu apă clorurată, pentru dezinfecție... Pînă în zori își pierdu cunoștința și nu mai ținea minte ce se petrecu cu el. Își reveni doar atunci cînd în fața lui stătea burtosul procuror, trăgînd din pipă și întrebîndu-l întăritat:

– Cum ai odihnit aici, noaptea?

– N-am nici o vină, abia rosti Sandu. Lacrimile-i șiroiau pe față fără voia lui. Pentru Dumnezeu, credeți-mă, căutați adevărații criminali...

– Aici toți devin credincioși, neprihăniți, făcu procurorul enervat. Dar cine comite atîtea crime? Am devenit o societate criminală! Lumea se înspăimîntă, iar noi sîntem veșnic bănuiri că chinuim oamenii și-i punem la dubală... Apoi adăugă oțărît și obosit: Carevasăzică, am percheziționat casa dumată, mașina, cu raze ultraviolete, dar n-am găsit nici o probă ce ar demonstra complicitatea la omor. Și n-am descoperit crima numai de aceea că ai lucrat foarte bine. Ai reușit să ștergi urmele ca un detectiv sadea. Trebușoara însă e a dumată...

După această convorbire Sandu fu supus controlului medical. Doctorul penitenciarului îl unse pe alocuri cu iod, iar cînd se plînsese că îl dor coastele, cel în halat alb, scoase din buzunar o pastilă de analgină, o rupse în două și i-o întinse:

– Jumătate pentru coaste, cealaltă – pentru gust de mîncare. În aceeași zi îl vizită avocatul, care-i ajută să facă o reclamație Procurorului general pentru torturile la care fu supus și-l asigură că-l va apăra cu mare interes, considerîndu-l nevinovat. La despărțire îi transmise vorbă de la frate și părinți, precum și o cordeluță din poale de patrafir preotesc.

– Să te rogi lui Dumnezeu, îi zise avocatul. Uneori nici noi nu putem face nimic cu bestiile de-aici. Statul se criminalizează, Sandule! Cuiva, sus, îi convine haosul...

Avocatul îl mai ajută să scrie o contestare a mandatului de arest în instanța de judecată, după care îl lăasă iar pentru cîteva zile cu speranța că va fi eliberat de sub strajă. Pînă în seară fu strămutat în altă cameră, cu paturi în două etaje. I s-a făcut o injecție, care-i mai potoli durerile. Era numai cu un locatar sadea al pușcăriilor, cu tatuajuri pe spate și pe burtă, vorbind cu argouri. Insul nu-i permise să închidă un ochi două zile și două nopți, tot întrebîndu-l dacă nu are coșmaruri legate de asasinarea tîrfei celea de muieri. Apoi, în locul acestuia, veni altul, frămîntat de aceeași curiozitate: unde a omorît-o, cum a tuns-o, cum a dezbrăcat-o și unde a îngropat hainele, gîta. De unde a luat sac cubanez, care-i o raritate acuma pe la noi...

Aproape că nu închise un ochi în restul zilelor. La insistența avocatului instanța examinează legitimitatea mandatului de arest și, în prezența procurorului, îl declară nelegal. Spre nemulțumirea rudelor Margaretei, Sandu Ailenei fu pus în libertate.

– Cum de-ați îndrăznit să-l apărați pe un criminal?! se năpustiră asupra avoca-

tului rudele ce nu se mai dezlipeau de clădirea judecătoriei. Asasin al unei mame cu doi copii...

Mînia acestora îl treziră din starea de absență totală, în care se scufundase. Sandu se întoarse spre nemulțumiți și spuse răspicat:

– Eu am iubit-o, sînt gata să mor pentru ea. Dar n-am nici o atribuție la omor...

– Ticălosule! îl petreceau glasuri care mai de care revoltate.

– Bravo, îl bătu pe umăr la despărțire procurorul. Ai reușit, carevasăzică, să obții grațierea. Dar să știi, băiete, peste un an, peste doi, totuna descoperim crima dumitale și de-acum eu singur am să cer pedeapsa cea mai aspră... Sîngele de om nu se șterge niciodată de pe conștiința asasinului!

* * *

Reveni acasă descumpănit, indiferent la toate. Parcă nici nu-i trase atenția mătușii Vera care-l întâlnea cu privirile înlăcrimate de compătimire. Nu o auzi nici cînd îl întrebă de nu are nevoie de ajutorul ei... Nu-l mai dureau coastele stîlcite, rănile de pe urma bătailor. Îl durea amarnic sufletul. Căzu peste el o scurgere timpă de timp pustiu, gol, fără nici o speranță, fără nici un sens. Doar din vreme-n vreme, ca un ecou surd, îi revenea în memorie, distrugîndu-l, tabloul batjocurii pe care o suportase de la cei doi homosexuali. Nu scăpă de această senzație nici peste cîteva zile, cînd procurorul îl înștiință pe el și pe rudele Margaretei, că dosarul contra lui Sandu Ailenei se clasează din lipsa dovezilor și a probelor.

... Ziua ceea îi fusese de greu blestem. Rudele asinatei îl blamau înfuriate, promițîndu-i că-l vor stîrpi de pe fața pămîntului, dacă justiția este coruptă și nu poate face dreptate. Scoase mașina din garaj, împrumută bani de la mătușa Vera și trecu în revistă toate cărările, pe care le cutreierase cîndva împreună cu cea mai iubită femeie din viața lui. Cumpără apoi o coroană din flori roșii, vii, și cu anevorie găsi mormîntul Margaretei. Prinse coroana de crucea puternică de stejar, privi o vreme cum filfiia în bătaia vîntului panglica, pe care scrisese simplu: «Celei mai iubite femei, de la birjar» și stătu acolo, singuratic, în vîrfurile dealului, înconjurat de morminte proaspete, pînă pe cer prinseră a licări primele stele și luna, acoperită de nori răzleți și grei...

Cînd ajunse acasă, începu să bureze și peste geamul larg se scurgeau lacrimile cerului. Pe pervaz, indolente, dar senine și pline de voluptate, străjuiau cele două fotografii, cu chipul gingaș al Margaretei și, plătînd, al fiului.

Deschise toate ușile casei și vîntul umed începu să joace ușor perdelele... Apoi scoase de pe perete arma, o încărcă cu două cartușe, potrivi capătul țevilor în gură și apăsă dintr-o dată pe ambele trăgaciuri...

Cele mai bengoase minuni în destinul omului se pot întîmpla atunci cînd el încearcă să-și pună capăt zilelor. Clipa fatală din acea noapte se sfîrși surprinzător pentru Sandu Ailenei... Apăsînd de ambele trăgaciuri, țevile armei rămăseseră

mute... Deodată el se pomenise în starea ostașului, într-un moment de răgaz al unui război greu, obositor și veșnic. În strada pustie lătrau cîinii. Vîntul vuia energic la fereastră, perdelele tremurau în valuri, răsturnînd sticla și paharul, făcîndu-le țândări pe podea. Holba ochii înnebunit, avînd presimțirea că nu vede nimic în jurul lui. Îi clănțăneau maxilarele, mîinile i se slăbiseră și scăpă arma jos. Două împușcături asurzitoare urmară una după alta, ca printre pereții casei să șuiere gloanțele rătăcite... Doar o clipă îl despărțise de trecerea lui în veșnicie. Mai trecură momente grele de haos în gînduri, pînă desluși huruitul unei mașini grele ce trecea pe drumul umed de peste geam... El încleștă pumnii, închise geamul, dădu un picior armei, ca să ajungă undeva sub divan. Toată ființa lui triumfă. O voce lăuntrică țipa ca să-i desfacă pieptul: «Sînt viu... Trăiesc! N-am murit și... Trebuie să trăiesc!!!»

Pînă la amiază chemă niște meșteri și instalează la intrare o ușă grea de fier, schimbă toate lacătele geamurilor, permută mobila dintr-o odaie în alta, puse portiere negre, ca să nu se vada lumina de-afară. Cînd meșterii plecară, el se lungi pe divan, ținti privirile în tavan și se pomeni cu gîndul că este... nemuritor, că, odată ce moartea l-a ocolit, el va trăi o veșnicie. Un zîmbet malițios, cu nuanță lugubră i se contură în colțul gurii, buzele-i musteau în salivă, cu un ușor tremurici. Puse oglinda înaintea sa, scoase din frigider două sticle și prinse a bea încontinuu șampanie, ciocnind cu sine tot șoptind deslușit și rece: «Să fii sănătos, birjare! Sănătate și viață îndelungată!» Neobservat pentru el, noaptea se topi cu tainele ei. Către zori oboseala îl doborî într-un somn adînc și greu. Dormi o zi și-o noapte... Prin cap huruiau șenilele tancurilor, lătrau cîinii, rîdeau femeile; doi copii, cu voce nenorocită, disperată o chemau în ajutor pe mama... Trezindu-se, buzele-i vinete parcă mai continuau să șoptească victorioase: «Eu trăiesc! Trebuie să trăiesc! Și n-am să dau voie nimănui să-și bată joc de mine...». Ochii lui migeau răutăcioși, declarînd că se va război înverșunat cu toți care încearcă a se gîndi că el este asasinul Margaretei. Deși, de la ea i s-au început și multe rele în viață... Da, da, de la ea... Iar dacă ea nu mai este, oare dînsul trebuie să-și ducă existența în chinuri, în necazuri permanente? Viața e unică, trecătoare. Unul trăiește, altul pleacă. Așa e de cînd lumea și pămîntul!.. Deodată el își roti privirile prin toată odaia învăluită de lumină, luă fotografia femeii iubite, o ținu o vreme în dreptul inimii, care zvîcnea ca turbată, apoi o... trînti cu furie de podea făcînd-o țândări... Tot atunci, cu mișcări învălmășite adună țândările cu mătura într-un pachet de celofan, pe care-l aruncă în fundul sobei. Mai aruncă din urmă niște hîrtii, le dădu foc și totul se prefăcu în cenușă... Trebuia să scape de chinuri cît mai repede... Prea tare îl ustura sufletul, care-i cerea o izbăvire de necazurile cuibărite permanent în el. Mai încercă prin mișcări stîngace de mînă să facă gimnastică. Flutura din cap aidoma unui cal nărvaș și parcă-parcă arunca de pe umeri o povară grea ca de plumb. Apoi se băi, avînd lîngă cadă aprinsă o luminare de parafină. Precum obișnuia uneori să se relaxeze, privea

făclia îndelungat, cu privirile-i reci, fără să clipească... După ce își șterse corpul cu un ștergar aspru, îmbracă halatul lung, ce stătea pe el ca o mantie de preot, își călcă pantalonii, cămășile. În dricul amiezii, după multe-multe zile, se îmbracă îngrijit, ca un mire și ieși în oraș. La volanul automobilului, care tot timpul i se părea că aduce a miros de sânge, porni în direcția unde locuia soția fostului demnitar. N-o văzuse demult. Trebuia să-i fie dor. Înainte de întâlnire, însă, trecu pe la cancelaria judecătoriei.

– Am venit să iau copia deciziei de achetare, îi zise grefierei, o fetișcană drăguță, cu ochișori șireți de motănaș. Domnișoara, îmbrăcată elegant, într-un costum roșu, în canotieră, cu voal negru peste ochi, văzându-l, deodată răsuflă adânc, oarecum necăjită și-i făcu un gest cu mâna, arătându-i ușa capitonată cu dermantină cafenie.

– Domnul judecător a poruncit să treceți pe la el... Dorește să schimbe două vorbe, iar sentința vrea să v-o înmîneze personal...

– Doar nu e o distincție prezidențială, reproșă Sandu nemulțumit. Totuși se încumetă să intre.

Biroul, cu masă lungă, lucioasă, era înalt, cu tapete înflorate, creînd impresia unei cîmpii înfloritoare. Judele, un bărbat cu fața ovală și priviri calme, îngădui răbdător pînă Sandu veni neîndemînat spre el. Așezîndu-și grijuliu gulerul mantiei, omul legii îi oferi printr-un gest să se așeze în fața lui. Mai isprăvind cu hîrțile de pe birou ce avea să le iscălească, deodată îi zise:

– Vreau să mă uit încă în ochii dumitale... Uneori există cazuri cînd în documentele oficiale fixezi unele lucruri, iar intuiția îți spune cu totul altceva... Procurorul a înaintat recurs față de încheierea emisă. Încă se va mai vedea... Eu vreau să te întreb, fără protocol: ai vreo vină în moartea Margaretei ori intuiția mă dă de gol și pe mine? Spune, te rog, adevărul. Totul va rămîne între noi... Poate și dumitale îți va fi mai ușor pe suflet. E prea caraghios, din cale-afară acest caz...

– Plec la serviciu... gînguri nemulțumit Sandu, socotind că este iar amenințat. Nu pot fără de lucru... N-am să încerc a mă da la provocare, dar... aflați de la mine, și privirile lui iar se încruntară, ca pe obraji să-i apară broboane de sudoare mari ca lacrimile de femeie care plînge de-asupra mortului: cît o fi și-oi mai trăi, voi căuta făptașul. Eu, cu mîinile mele am să-l pedepsesc pe asasinul Margaretei...

– Voi fi curios să văd roadele chinurilor dumitale...

Soția fostui demnitar îl așteptă, ca să-i sece puterile care le mai avea. El, însă nu simți nici o plăcere...

* * *

La o săptămînă după eliberarea lui, Sandu se angajă contabil la o companie de livrare a petrolului. În colectiv erau mulți tineri, absolvenți ale Academiei de Studii Economice. După serviciu prefera să rămînă la birou și să rezolve întegrame din ziarele pe care le citea din scoarță în scoarță. Cu ocaziile zilelor de naștere ale vreunui colaborator, participa cu pasiune la sindrofiile vesele. Aflînd că este di-

vorțat, liber adică, domnișoarele prinseră a-l ademini cu privirile lor seducătoare, încurajându-l. Se străduia să fie mereu călcat la dungă, proaspăt bărbierit, parfumat, începu să poarte un colier cu lăntișor de aur și un ineluș, cu semnul zodiacal al capricornului. Fața lui devenea tot mai senină și mai liniștită. Dragostea de viață ferecă cu lacăte trainice ușa de unde puteau să iasă în orice clipă faptele lui din trecut. Doar cîte un gînd răzleț îi răscolea în memorie niște evenimente petrecute odinioară, pe care tot atunci parcă dînd cu piciorul în ele, furios, le alunga... Se gîndea că trebuie cît mai curînd să înmormînteze trecutul și să privească în viitor cu optimism. Avea peste patruzeci. Sufletul lui, însă, nu împlinise nici măcar 18 ani. Dorea să întîlnească o fată, ce ar semăna întocmai cu Margareta, femeia lui iubită, care vrînd-nevrînd arareori i se înfățișa înaintea privirilor lui, cu vorbe dulci, cristaline, plăcute, întotdeauna întrebîndu-l: «De ce a trebuit să se întîmple așa, birjare?...». Simțindu-i aieva prezența, el căuta precaut în jur, parcă dorind să se asigure că nu-l observă nimeni. Dar alte vorbe răzlețe sunau în urechile lui: «Bravo, birjare! Ai luptat cu justiția ca leul! Ești învingător!» și tot atunci auzea în tîmple nedumirirea ei: «Dar de ce ai distrus fotografia mea, birjare? Doar sînt atît de frumoasă, drăguță... Toată frumusețea mea e pentru tine, dragul meu birjar...».

* * *

Străzile aglomerate, cu terase și cafenele, unde se înșirau mese albe cu umbrele colorate, havuzuri asaltate de copilași veseli, îi alinau zbuciumul. Dar, de cum venea seara, revenind acasă, Sandu parcă începea să se lupte cu sine însuși. Se așeza în fața oglinzii și încerca să se convingă, că dînsul nu are nici o vină, nu este vinovat de moartea Margaretei și trebuie să facă ceva concret pentru a se debarasa, a se izbăvi de frămîntările care nu-l lăsau să se calmeze. Uneori, intenționat, cu noii colegi, stătea pînă noaptea tîrziu la serviciu, jucînd belot. Nu-i plăcea jocul de cărți, avea repulsie față de orice joc de hazard, nu suferea fumul de țigară, vorbele nesfîrșite, dar acea atmosferă era mai calmantă decît starea de singurătate. Acasă, chiar și în compania unei domnișoare drăguțe nu-și găsea astîmpărul. Se sufoca peste numai cîteva ceasuri și o ruga să-l lase singur. Pereții casei i se păreau de la o vreme negri și el, a cîta oară, îi văruia. Se îmbrăca într-o salopetă, își puneă un chipiu făcut din ziar pe cap și, ca o gospodină dădea cu var, apoi spăla pînă la luciu podelele, aerisind odaia. Și totuși, peste cîteva zile, iar simțea că îl urmăresc niște ochi gingași, plăpînzi, iar o voce cristalină îl admira: «Și-i bine, comod acuma, birjare?»... Sandu gîndi să schimbe apartamentul sau să plece la o stațiune balneară. Pentru o săptămînă, pentru o lună, să se izbăvească de privirile celea, să nu audă vocea, pe care o vedea și o asculta doar în clipele cînd venea acasă. Simțea cu fiece zi că are nevoie... să se lecuiască...

* * *

Odată, întîmplător, în stradă o întîlni pe sora Margaretei, care îl privi ca pe un monstru.

– Să știi, zise dînsa. Nimeni n-o să mă convingă că asta nu-i trebușoara ta... Dumnezeu e mare și vede. Ți-ai făcut-o cu mîna ta și locul tău e numai la pușcărie! De cîte ori te voi vedea, voi vedea moartea sorei... Ea îl privi disprețuitor, adăugînd cu răutate: Mărojel, să nu te mai duci să depui coroane... N-ai dreptul să te-appropii de mormîntul Margaretei. Las-o măcar pe lumea ceea să se izbăvească de tine...

El socoti să tacă. Plecă privirile și de-atunci, dacă o și zărea de departe, se străduia cît mai curînd s-o ocolească, să evite întîlnirea cu ea. Pentru consolare Sandu merse la avocatul care-l apăraseră și i se spovedi ca în fața preotului despre toate chinurile psihologice prin care trecea la acel moment. Apărătorul îi ascultă cumpătat păsul, bătu monoton cu degetele-i groase în masa lucioasă și, spre marea surprindere, îl întrebă:

– Totuși, cine a asasinat-o pe Margareta?

– Dac-aș ști... murmură Sandu și, pe dată simți că nu-l poate privi sincer în ochi, ca în toate zilele celea cumplite, cînd avocatul îl vizita la penitenciar.

– N-am nici un temei ca să nu-ți dau crezare, stimabile. Dar, dacă dorești să te purifici, nu ocoli nicicînd adevărul... Sînt un om credincios, merg sistematic la biserică. Am răbdare să ascult predicile locașului sfînt. Dumnezeu a poruncit așa: dacă este crimă, ea se purifică prin pocăință, prin suferință...

– Iar dacă omul nu se găsește vinovat? întrebă Sandu abia să fie auzit.

– Omul multe poate să le facă, multe poate să le spună, dar Dumnezeu la toate e martor. El vede și faptele bune și faptele rele... N-am întîlnit nici un client de-al meu, care a comis fraudă, să reușească a ocoli pedeapsa și astfel să fie fericit...

Avocatul îi dădu de înțeles că nu mai dorește să se ocupe de problemele lui... O povară îl apăsa ca o năluca. Soarta-i rînjea mereu alături, sufocîndu-l, năruindu-i somnul, culorile... Cîteva zile a dispărut de-acasă. S-a dus la casa pădurarului din vecinătatea iazului. Încercă să pescuiască. Dar în freamătul stufăriilor iarăși auzea glasul Margaretei. Cît a stat între pereții pușcării ei, parcă nu avea loc acolo, nu-i făcea nici o vizită, nu-i vorbea și nu-i auzea vocea cristalină. Acum, reîntors la libertate, dînsa era mereu alături. «De ce mă necăjești, Margareto. De ce?» Se cutremură cu toată ființa... gîndind că are misiunea de a face totul numai... ca să-i fie bine. Cel care-i în viață trebuie să trăiască după plac. Cîndva, moartea îl va lua și pe el în împărăția ei, dar deocamdată el trebuie să trăiască. Este și el o zidire Dumnezeiască! La urma urmei legea l-a găsit nevinovat...

Ca să se izbăvească de tremuriciul miinilor, picioarelor, într-o dimineață a făcut un cros de lungă distanță, ocolind o deleancă, niște hățîșuri, boschete, urcînd, suind niște coclauri defrișate, pînă reveni la căsuța pădurarului, mort de oboseală.

Adormi visînd sala de judecată, ochii acuzatori ai procurorului, judecătorului, dar care au declarat sus și tare că el, Sandu Ailenei, nu este vinovat și nu are nici o atribuție în moartea tragică a Margaretei. Cînd se trezi, pumnii lui erau înceștați. Avea o presimțire că ar dori să-i dezbată obrazul celui care gîndește ceva rău

despre el. În urma acelui somn Sandu simți că necazul sufletește din inima lui... se atrofiase. Gata! S-au terminat toate. A început ceva nou în viața lui. Adevărul pur este ascuns deja cu șapte rînduri de lacăte, nu mai putea ieși la iveală și acel adevăr... nu-l mai înfricoșa...

* * *

Sfîrșitul baladei de iubire a celor doi a fost cu totul altul... Revenind la clipele fatale Sandu Ailenei, de fiecare dată depăna în mare taină firul unor amintiri, care, cu fiecare zi, îi întunecau destinul...

Margareta trebuia să plece într-o suburbie a orașului, să se înțeleagă cu un meșter în privința ușilor și ferestrelor la casă. Pe la prînz îi telefonă să-l roage:

– Ei, birjare, am nevoie să te văd, un piculeț doar...

Margareta se isprăvise cu brio cu toate dările de seamă, contabilitatea ei era în ordine și la ora fixă, de cum îl văzu pe Sandu în birou, gata de ducă, simți că, uneori, mai e nevoie de a te complăce și în aventurile momentului. Îl măsură ca o ștrengăriță cu privirile, aruncîndu-și gîta mare de la spate, peste umeri între sâinii bine conturați...

– Să te iau în brațe?

– Birjare! aprobă ea, s-o audă colegele din birou ce admirau invidioase dragostea celor doi. Astăzi mergem la Ministerul Culturii... să facem darea de seamă a activității bordeiului nostru! Și să bem preferata cafea cu usturoi...

– Și cum facem cu deplasarea ta urgentă la meșteri?

– Nici o discuție mai mult, birjare! Mîna caii unde-am poruncit eu!

La el acasă au băut șampanie, apoi cafea cu usturoi. Rețeta era inventată de Sandu. Margareta de fiecare dată se amuza, privindu-l cum amantul ei trebăluiește la bucătărie. Sandu fierbea apa, turna câteva lingurițe de cafea ness, apoi punea în ceașcă cîte doi căței de usturoi tăiați în felii. Acoperea băutura cu un șervet și o lăsa așa cîteva minute. După aceea, scotea cu lingurița usturoiul. Cafeaua astfel pregătită avea un gust și un miros specific.

– Ilustrul meu birjar!, exclamă dînsa fericită, cînd, după ce sorbi cafeaua, prinse a se alinta înaintea oglinzii, cu gîta ei lungă, asemănîndu-se cu Venera coborîta de pe pînzele lui Boticelli... Pornise muzica, imitînd dansul buricului ca o indiană. Îl chemă să o urmeze la dans, dar Sandu o refuză, stînd în fața ei stană de piatră, urmărind-o ca un leu în fața victimei...

– Ce te-a apucat de ești atît de veselă? o chiti el cu privirile.

– E dispoziția unei femei îndrăgostite, surîse dînsa. Vreau să-ți spun, birjare, că balada noastră de iubire astăzi... va lua sfîrșit.

– Există un motiv serios?

– M-am îndrăgostit de alt birjar... Nu fi supărat. Toată viața e o întîlnire, e o despărțire... Așa e soarta femeilor frumoase... Am impresia că mi s-au epuizat toate simțămintele față de tine... Mai departe nu pot...

– Sloboade-ți pîntecele, căci vorbești cu el...

– Doar mă știi, că nu-mi plac glumele... îl privi ea serios. Sînt femeie măritată și mult nu poate continua așa. Ne-am jucat oleacă cu dragostea și-i deajuns! După o pauză, Margareta propuse: Hai să rămînem pur și simplu prieteni! Oare nu s-ar putea și așa?

– Să ne despărțim chiar de azi?

– Din această clipă... Zicînd acestea Margareta se îmbracă, puse poșeta pe umăr și-i făcu semn că e vremea de plecare.

Sandu se pomeni cu amorul propriu lezat. Își dădu seama că femeia nu glumește. Niciînd nu fusese învălmășit de valurile geloziei ca în acea clipă. Fierbea, colocoltea toată ființa lui. Își imaginează că această femeie dulce, gingașă, atît de atrăgătoare, curînd va deveni (sau poate a și devenit) amanta altuia. Iar el? El merită asemenea final?

– Margaretă, nu te juca cu focul! Chibzuiește bine.

– Hotărîrea mea e de nezdruccinat, amabile! Familia mea e demnă de a fi păstrată, ocrotită... Nu te deranja să mă conduci. Plec singură...

Cuvîntul «amabile» îl săgetă în inimă ca o lance otrăvită. Se simți insultat și cuprins de flăcările geloziei. Clipele fulgerau în fața lui. Margareta, ignorîndu-i toate emoțiile, apăsă pe cleampa ușii dînd să iasă... El se înfurie, obsedat de un gînd: «De ce această minune să nu-mi aparțină? Oare m-am născut pe fața pămîntului ca să n-am parte de frumusețe?»

Se puse în pragul ușii ca să-i stăvilească calea. Răsufla sufocat pe nări. Se lăasă o tăcere adîncă. După o vreme, cînd se părea că părul lui roșcat se ridică enervat ca acele ariciului, zise cu o nuanță de răutate:

– Nu trebuie să pleci de-aici, fără a te hotărî... Mergem la mine în sat, să te vadă mama!...

– Îți arde-a glumă, birjare! vocea ei era tăioasă, necruțătoare. Fața lui care exprima numai și numai agresivitate îi trezi un sentiment de dispreț... Pe dată, parcă din senin, el devenise pentru ea îndepărtat și străin. În sinea ei, se simțea satisfăcută că el își dă arama pe față. Demult voia s-o termine cu el... Să se despartă. Acuma se ivise un prilej ideal... Simțindu-se învingătoare, cu piciorul pus pe victimă, ea îl privea cu ochi indiferenți. După o scurtă ezitare îi spuse: Orașul e plin de muieri!... Nu știu cum, dar în ochii mei, dintr-odată, parcă ai devenit... altul... Scuză-mă, pentru vorbele sincere, dar simt că nu mai poate fi ceea ce a fost între noi.

– Îți bați joc de mine? Își încruntă el privirile, simțind că un fior vrea să-l declanșeze pe o arenă a nebuliei. Eu nu merit să-ți fiu...? Simți că vorbele lui nu mai însemnau nimic pentru Margareta care, plină de voință și hotărîre, cerca să iasă afară.

Clipele treceau. El continua să stea în calea ei, urmărind-o cu privirile tăioase și reci. După o pauză confuză, puse mîna ștrengărește la gură și izbucni într-un rîs nestăpînit, strecurîndu-și vocea printre degete:

– Ferește-te din calea mea, că nu ai nici un drept să mă oprești! Faci mai rău...

Sandu deveni nestăpînit... O apucă strîns de mînă, fixînd-o cu privirea. Ochii îi scăpărau de furie, obrajii pistruiați i s-au acoperit (a cîta oară!) cu borboane de sudoare.

În acea clipă Margareta își aminti cum Sandu, odată, l-a bătut ca pe un cîine cu mîinile și picioarele pe un șofer care-i crease o situație accidentală, ușor de evitat. El o făcea cu răutate și furie bestială. Acela răcnea neomenește, cîrceindu-se de durere. Margareta s-a speriat, dar Sandu, după ce isprăvi cu bătaia, parcă nimic nu s-ar fi întîmplat, urcă alături, apăsă pe accelerator și, fredonînd o melodie veselă, plecară de-acolo. A vrut atunci să-l dea la socoteală. El a întrerupt-o dur, spunîndu-i că dînsul este bărbat, iar bărbații au legile și principiile lor... Mai avusese și alt caz de coșmar. Într-o seară, cînd se întorceau de la poalele Carpaților, la o cotitură, fără a fi cineva martor, l-a strivit pe un cioban, care-și mîna turmele de mioare. În vreme ce ea se îngrozi de priveliștea ceea, Sandu, instantaneu, luă altă decizie: înșfăcă cadavrul de mîini și de picioare și-l aruncă din toate puterile, ca pe un vălătuc, în valea abruptă din marginea șoselei. Dispărînd de la locul infracțiunii, în privirile jalnice ale bîrsanelor, Sandu apăsă acceleratorul, pornind muzica lui preferată «Emanuel». Mașina, cu roțile de sînge, era mînată nebunește... Marga a vrut și de data ceea să discute, dar el o privi sever, zicîndu-i:

– Tacă-ți gura! Ori dorești să stai la zdup?

Ea văzu în acea noapte caracterul lui schimbător ca vîntul de afară. Nu-și putea explica de ce îl iartă. Își mai aminti și reproșurile surorii mai mari care, de cum a făcut cunoștință cu el, a dat necăjită din cap: «Oare nu ești capabilă să te pricopsești cu un amant pe care-l meriți? Ia-ți de seamă, soro... Și de ce se ține scai de tine? Oare nu este în serviciu, nu are preocupările lui? Izgonește-l dracului. Nu-mi place deloc. Privirile lui... sînt de vampir...».

Margareta, obsedată de amintiri, tresări cînd el o mai întrebă odată:

– Mergem să te vadă mama? și dădu peste cap încă un pahar de șampanie. Vreau să mă-nsor cu tine...

– Poate să iau cu mine copiii, bărbatul? îndrăzni dînsa să glumească.

El o smunci puternic de mînă, încît Margareta se pomeni parcă amenințată de un leopard. Se înspăimîntă, însă în suflet i se trezi orgoliul, devenind hotărîtă să se împotrivească.

– Nu-ți bate joc de sentimentele mele! răcni el. Margareta, în loc de răspuns, iarăși izbucni în hohote de rîs, și încercă să iasă afară. Sandu o întoarse cu putere spre el, ținînd-o cu privirea, repetînd obișnuitele cuvinte: Mergi să te vadă mama? Te vreau în căsătorie...

– Iar eu nu te vreau! răspunse dînsa calm, fermă, încercînd să-și sloboadă mîinile.

* * *

Margareta simți o lovitură năprasnică de pumn peste față, apoi încă una și încă una... Ochii ei deveniră mari-mari de uimire, pînă căzu jos pe podea. Turbulent,

nestăvilil în faptele sale, Sandu luă din colțul odăii o rangă, și... o lovi cu sălbăticie peste țeastă... Numai după cîteva momente, zbătîndu-se în convulsii, corpul firav al celei mai frumoase și iubite femei pe care o avuse Sandu Ailenei în viață, se despărți de suflet... În stradă se auzea huruitul mașinilor. Peste pereți, în cealaltă locuință, vecinii stîrniseră între ei o sfadă. Nu se înțelegea nici în cer, nici în pămînt. Sandu Ailenei, cu mîinile tremurătoare, ochii holbați, înnebuniți făcea niște mișcări mașinale, fără să-i judece mințile...

I-a tuns gîta, a aprins focul în sobă și urmărit atent pînă cînd părul bogat se topi sfîrîind, de-asupra cioburilor de sticlă unde arsese în ajun portretul Margaretei. Dezbracă cadavrul, ticsind hainele pe gura sobei, după care puse corpul neînsuflit al Margaretei într-un sac, ieși cu el, furișîndu-se, în prag, după care îl aruncă în portbagajul mașinii. Reveni apoi în casă, ascultă încruntat liniștea ce se domolise de curînd, cîntărînd dacă nu l-a auzit cineva. După clipe de ieșitare, spălă minuțios și grăbit podeaua. Convins că nu au rămas careva urme de sînge, privi ceasul, fotografia feciorului de pe pervaz... Era trecut de miezul nopții. Trebuia să se grăbească...

Ieșind afară, vîntul umed de aprilie îl lovi în față.

Porni motorul, înceastă volanul și, numai la cîteva minute pe șoseaua liberă și întunecoasă gonia mașina din rășputeri. Nu se gîndea la nimic, decît să ajungă în sat, la maică-sa, să i-o arăte pe Margareta, așa moartă cum era. Doar atît de mult îi vorbise, o lăudase! Peste o oră era deja în preajma casei. Privi din depărtare lumina lămpii de la geam. Satul era debransat de la rețeaua electrică... Rătăcit în gîndurile lui, acceleră motorul și plecă mai departe, în ponoare. Cu vreo patru zile în urmă plouase, drumul era umed. Limuzina înaintă cu îndîrjire prin glodul vîscos, pînă ajunse în preajma fîntîinii părăsite din mijlocul arăturii... Isprăvisse totul după miezul nopții. N-a mai tras pe la mamă-sa. În zori trebuia să ajungă la serviciu, în oraș!

* * *

Vroia să creadă că acel coșmar a fost doar în vis. «Voi răspunde numai în fața lui Dumnezeu, la bătrînețe, își zicea în sine. Acuma am să trăiesc. Nicidecum nu doresc să răspund în fața legilor făcute de păgîni. Așa a vrut Dumnezeu să se întîmple... cu Margareta. Fiecare își găsește moartea de la Dumnezeu. Iubita mea a avut multe păcate, față de soț și copii. De azi înainte, toată povara păcatelor ei, trec să fie ispășite de umila mea persoană. De către mine! Și eu o să i le ispășesc cu destoinicie!» În drum spre casă, revăzu în memorie toate cele întîmplate... La mama în grădină, sub copacul de zarzăr, copacul copilăriei lui, îngropase acele haine ce nu puteau să ardă în sobă.... Vedea flăcările mici ale focului din sobă... Se auzea sfîrșitul gîței arzînd. În ochi avea întipărită imaginea corpului despuiat. Încrunță sprîncenele, amintindu-și cum, pînă a arunca sacul în fîntînă, a trecut peste el cu roțile mașinii, înscenînd un accident rutier. Vedea aievea gura colacului de la

fîntîna neagră ca un abis, auzea plioscăitul surd al apei, cînd sacul legat la gură, în care era corpul neînsuflețit al Margaretei căzu la fund... Auzea scrîșnetul cleștelor, cu care tăie lanțugul, lăsîndu-l să cadă în fîntînă cu tot cu căldarea de tinichea...

Cînd ajunse în oraș, trecu pe la frate-său. Era murdar de sînge, cu scurta plină de noroi.

– Mămulică dragă, vii din fundul iadului atît de târziu, în halul ista? Îi zise acesta uimit.

– Frate, zise el cu vocea-i obosită, înghițind noduri. Ia aminte, fi-i atent, te implor: dacă cineva o să te-ntrebe vreodată despre-această clipă, să zici că în noaptea cu pricina... am dormit la tine. Ai înțeles?

– Dacă așa va fi nevoie, zise fratele, fără să se împotrivească, știindu-i hărțagul. Îl petrecu speriat cu privirea, lăsîndu-l să plece la casa lui. El gîndi că Sandu a găsit o metodă de răzbunare contra celui vinovat de moartea fiului. Dacă cineva o să-l ispitească, neapărat o să-i asigure alibiul. Doar atîta frate are!

De cum ajunse acasă, Sandu iar spălă mașina, tăie covorașul din portbagaj, unde stătu cadavrul și, a cîta oară! dădu cu var pereții, împroșcați cu sînge. Se tot întreba, dacă nu i-a scăpat ceva din vedere.

Cum a stat la serviciu, numai el știa. Pe la amiază, cînd se gătea să plece cu mașina, a venit Alevtina, prietena de birou a Margaretei. Cunoscuta, privindu-l cu zîmbetu-i obișnuit, îl întrebă cu voce șăgalnică:

– Ei, și unde ați fost aseară, tu cu Marga, hulubașilor?

– Cu ea? Nicăieri... liniștindu-și emoțiile, consideră să explice: Aseară?... După ce am petrecut-o la stația terminus, am mers la frate în oșpeție unde-am și-noptat...

– Ca să vezi... Bărbatu-său peste tot o caută. Sora ei la fel. Alevtina, văzînd că mîinile lui Sandu tremurau ușor, concluzionă: Straniu... Eram convinsă că ea a rămas să doarmă la tine... Doar n-a putut să plece nicăieri din oraș...

– Nu-ți fă probleme. Dînsa niciodată nu a rămas să doarmă la mine. Știi doar... Ea a plecat acasă... Am vrut s-o petrec pînă la Colonița. A refuzat. Se temea să n-o vadă cineva...

– Ce-i cu ea? Ce fel de flirturi s-acestea? Da, n-am știut că Marga noastră e capabilă de asemenea aventuri... Oare să nu-i ajungă hîrjoana pe care o face cu tine? De ce nu procedează ca mine: am un amant, pe care-l numesc prostituata mea. Cînd am nevoie de ceva nou, proaspăt, plec la el și... El e prostituata mea de serviciu... Poftim, caz aparte! Voi, însă...

Pentru o clipă avu impresia că Alevtina bănuiește ceva. A fost adînc mișcat, cînd o auzi spunîndu-i:

– De ce nu mă iei deloc în seamă? Doar Marga este măritată, iar eu – liberă. Zilele trecute m-am certat cu dînsa. Mi-a spus clar că nu este contra ca să devenim amănți... Așa-i viața. Mereu în schimbare, în ascensiune, în perfecțiune...

– Pleacă de-aici, nu înțelesese el de ce o bruscă pe fata asta atrăgătoare și drăguță. Lasă-mă. Vreau să fiu singur...

Alevtina ieși înfricoșată, văzînd cum capul i se prăbuși obosit pe umăr. Și dispăru în drumul ei. Sandu Ailenei, pentru a se convinge că tot ce s-a petrecut noaptea a fost un vis de coșmar, mai culese cu mîna tremurîndă un număr de telefon. Acel număr găsit cîndva scris pe o cutie de chibrituri...

– Marga nu a venit astăzi, la serviciu, răspunse altă colegă, recunoscîndu-l. O caută toată lumea și nu pot da de ea. Dacă știți ceva telefonați. Vă rugăm frumos...

Toată ziua era în starea unui captiv. «De ce a trebuit să faci asta, birjare? auzea el vocea ei. Trebuia să fii mai gingaș, mai indulgent, mai răbdător cu mine... De ce mi-ai luat lumea romanticii, dragostei și frumuseții?... De ce-ai făcut-o, birjare? De ce?...»

* * *

Evenimentele tragice încercau zadarnic a se șterge din memoria lui. Sandu Ailenei dorea să se convingă că n-are nici o atribuție la asasinatul Margaretei. După multe întortocheli ale sorei, justiția a izbutit să-i confirme vina, condamnîndu-l la ani grei de închisoare. Și-a ispășit termenul cuminte, simțindu-se în locul de detenție cu mult mai bine decît la libertate. După eliberare s-a întors la vatră lipsit de sănătate și de tinerețe. Anii rămași l-au ținut mereu pe făgașul vieții cu mica consolare că și-a plătit păcatul în fața legii și, nicidecum, în fața lui Dumnezeu. Era mereu cu gîndul și visul la dulcea femeie pe care i-o dăruise tinerețea, dar pe care el a strivit-o cu cizmele murdare... Ocolea rudele și prietenii găsindu-și refugiu în mare taină, atunci cînd se furișa, printre gardul vechi, la cimitir. Ore în șir zăbovea lîngă o cruce înclinată pe o parte, bătrînă și ea... Închidea ochii a rușine, își încorda auzul să deslușească chemările ascunse sub lacătele pămîntului. De cum anii îi îngrelează picioarele, tot mai rar auzea vocea cristalină, jovială, plină de viață. I se părea că timpul, retrăirile, emoțiile i-au răscumpărat vina, dar nu păcatul... Era gata să primească cea mai grea osîndă, să fie răpus de săgeți otrăvitoare. Poate așa ar fi fost mai ușor să se despartă de chinurile ce l-au însoțit un destin întreg. Durerea lui oamenii nu o înțelegeau, mulți o și uitaseră. Era privit între crucile cimitirului ca un om lipsit de măsura timpului și de bunul simț. A vrut de cîteva ori să-și pună capăt zilelor, dar a fost scos la timp din ștreang... S-a împăcat cu gîndul că ultima lui datorie față de lume este de-a primi moartea în toate chinurile ei, așa cum îi va trimite-o Dumnezeu... Și în toată neînțelegerea vremii, bătrînul găsea să-și aline necazul, păcatul ce nu-l va părăsi niciodată, printr-o chemare de voce ce plutea spre auzul lui schilod și slab: «Ehe-e, viață! Cum se poate de trăit în brațele răului și minciunii? Cum nu crezi că noi nu trebuie să zăbovim nici pentru o clipă locului? Nu șovăi, omule... Ține căpăstrul strîns. Mîna caii vieții, birjare! Mîna, nu sta pe loc!...»

RĂZVRĂTITUL

«Cine își apără țara, chiar când îl așteaptă ura, moartea, pedeapsa, acela trebuie socotit că-i într-adevăr om.»

Cicero

... Foamea continua să secere în toate părțile, ocolind, cât nu ar fi de straniu, doar oamenii noii puteri și satrapii ei. Lumea încerca să tragă hîrca pe sfoară cu ghindă de pădure, cu rumeguș de lemn, cu borș cu știr. Și nimeni nu avea nici o nevoie să ia apărarea oamenilor, fiecare nu se gîndea numai la el, cum să scape viu pînă în vară. Chiar și cei dintr-o familie prindeau a se fura chiorș cu priviri de lupi hăituiți – cine pe cine-l va supraviețui. Și numai pe Filimon Bodiu începu să nu-l prindă liniștea. Nu putea uita cum sovieticii, încă în vara lui '41 arestaseră pe domnul Trifan Druță de la Inești, cel mai înstărit gospodar din părțile locului pentru că făcuse armata la Curtea Regală în timpul românilor; pe părintele Pantelemon și pe directorul școlii din Ciulucani, domnișorul Scurtu, cică pentru că făcuseră politică pentru partidul lui Cuza. Filimon nu se prea pricepea la politică, dar de multe ori fie că le potcovise caii, fie că le trase oblene la brișcă sau obezi la roțile faetonului și-i plăcea că-l aveau de meșter bun, lăudîndu-l de fiecare dată și răsplătindu-l curat. Pe unde le-o fi putrezind acum oasele, căci s-a auzit că au fost duși pe locuri pustii, înghețate și sălbatic.

După ce sovieticii reintrară în Basarabia, în vara lui '44, pe capul băștinașilor se năpustiră vremuri și mai negre – deportări, foamete organizată, iar deportări, colectivizare. Mii de basarabeni se pierduseră fără veste în acei ani de crime și urgie comunistă. Lumea deveni într-o singură noapte speriată, mereu cu frica în spate și se părea că nimeni niciodată nu se va răscula împotriva nedreptăților. Și chiar dacă cineva încerca s-o facă era depistat îndată de encavediști, arestat și, dispărut fără veste. La geamurile caselor țărănești, de cum dădea înserarea, nu mai ardea nici un felinar. Numai în miezul codrilor, din preajma Ciulucanilor-Mîndreștilor, fierarul Filimon Bodiu, un țăran tînăr, înalt, chipeș, cu fața smolită, mereu cu un petec de pălărie lăsată pe frunte, se părea că nu le observă pe toate, lovind aprig cu ciocanul în nicovală și agitînd foiul fierăriei. De la părinți îndrăgise munca asta grea și găsea în meseria de fierar tot sensul vieții lui. Numai cîte nu se perindaseră prin fața fierăriei sale – țărani și boieri, simpli trecători, oștiri și haiduci, care potcovind caii, care reparînd bucșele sau roțile căruțelor. Poate de-aceia în cele vremi zbuciumate nici autoritățile române, nici acele sovietice nu l-au mobilizat la război.

Pînă la război se căsătorii cu Olimpiada, o domnișoară năltuță, slăbuță, cu gîță lungă, bălaie și tocmai cînd foamea era în toi avea deja doi copii. O fetiță cu ochii negri, puțin încruntați ca și tatăl său și un băiețel cu părul bălai ca de inger. De cum asupra familiei lui începu să planeze pericolul morții, ca mai toți bărbații din Ciulucani-Mîndrești, plecă în Polonia cum îi spuneau atunci moldovenii Ucrainei de

Răsărit, ca să aducă ceva demîncare. Lumea mergea încolo cu munca pe la băstinași, în schimbul unui sac-doi de cartofi. Filimon mai fusese prin părțile celea, chiar la sfîrșitul războiului, după obezi pentru căruțe. Stătuse în satul Ugrîniv, din coastele Stanislavului și, întîmplător, fusese rugat să repare niște loitrare. A fost condus de către flăcăi înalți, tăcuți, într-o pădure unde se întîlni cu vestitul Stepan Bandera, un bărbat cu cicatrice mare pe obraz și ținută militară. Stepan Bandera se interesă cum trăiesc moldovenii cu rușii și ceilalți sovietici...

– Ia aminte, frăține, îi spuse Bandera. Pe lîngă cotropitorii noștri comuni, ca ciupercile după ploaie, apar cozile de topor. Acești slugoi sînt cu mult mai periculoși decît rușii... Dar să nu cedați. Pe ruși trebuie să-i bați pînă la moarte, altfel nu scapi de ei... Dînșii sînt farisei notorii! Au venit asupra noastră, aducîndu-ne foame, izgonindu-ne din case ca pe vite, dar peste tot declară că ne sînt... eliberatori!

Filimon îi mărturisi conducătorului gherilei ucrainene despre pîrjolurile la care fusese chiar martor în acele luni, cît războiul trecu pe plaiurile ciulucănene. Bandera trăgea aprig din țigară, învăluind camarazii înarmați cu rotocoale groase de fum. Și, după o apreciere a muncii lui Filimon la repararea căruțelor, rosti printre fumuri de țigară:

– Asta e... și Bandera parcă îi reaminti: Avem, ca și voi, aceeași dușmani – muscalii... Sînt dușmani cruzi, vicleni, care au venit la noi pentru multă-multă vreme. Deocamdată-i imposibil să-i dăm gata, dar nici cu mîinile în buzunare nu putem sta. Cînd nu faci nimic, nimic nu se întîmplă! Mai trase adînc un fum, apoi continuă: În rezultatul acestei conflagrații mondiale, muscalii au obținut recunoștință, încredere și mari favoruri. Teroarea lor se va declanșa și mai mult, se vor stabili cu trîinicie în Europa... Da, sîntem conștienți că nu vom cîștiga nici bătălia, nici războiul cu ei. Esențial este să cucerim inimile semenilor noștri, urmașilor... Ne așteaptă ani de suferințe. Ce bine-ar fi s-avem susținerea moldovenilor!... Regretăm că vecinii de la nord, bielușii nu acordă ocupanților moscali nici o împotrivire. Merită admirație cei din Țările Baltice, care se sacrifică în numele poporului lor.

Stepan Bandera îi produse o impresie de om deștept, hotărît în ceea ce face. Revenit la Ciulucani, sovieticii parcă aflaseră despre convorbirea lui cu martirul ucrainenilor și, într-o seară, doi encavediști îi făcură nitam-nisam percheziție în fierărie. Găsindu-i un safîr și un pumnal rătăcit acolo încă de pînă la război, fu arestat, învinuit pentru păstrare neautorizată de arme reci și dus într-un zămnic la Chișcăreni. Filimon însă nu mai așteptă să fie judecat. Evadă tot în acea noapte, își luă soția și copiii și plecă la un cumnat din Hirîșeni. Din acea zi începu să evite întîlnirile cu autoritățile, deși, în învălmășeala timpului, sovieticii îi pierduseră urma pentru o habă de vreme...

Noaptele gemea prin somn și soția nu-l putea ogoi. În ultimul timp prefera să doarmă, și pe vreme caldă, și în nopțile friguroase, afară pe prispă, punîndu-și sub cap o pufoaică și învelindu-se cu un cojoc. Inima lui Filimon devenea tot mai neîmpăcată. Neîmpăcată era și soția lui, o codreancă zveltă, rumenă la față, care-și iubea

familia și bărbatul, hotărîta să-l urmeze pe drumurile întortocheate ale sorții, oricît de primejdioase ar fi.

* * *

Lui Filimon nu-i mai scăpau din memorie cuvintele răzvrătitului ucrainean Stepan Bandera. Arestările din ultima vreme îl făcuseră să le înțeleagă tot mai limpede rostul. Singur nu bănuia cum începu să rostuiască cele împlinite cu cele ce aveau să vină...

Autoritățile române petrecuseră în anii '30 reforma agrară, dădură tuturor posibilitate de a se hrăni și a se căpătui fiecare, totuna. Cel harnic a prosperat, cel lenos și dugos s-a rostogolit în fundul mizeriei. Cînd rușii au ocupat iarăși Basarabia, autoritățile noi începură să mizeze pe golănimea care scăpase șansele reformei, vînduse hălciile de pămînt celor gospodăroși. Foarte curînd banii obținuți din nadelurile vîndute fură băuți, bruma de avere o risipiră și acuma declarau rușilor că au ajuns în halul acesta fiindcă... au fost supuși exploatării de către cei avuți.

Peste toată Basarabia comuniștii se instalau tot mai obraznic în capul mesei. De după Ural și de pe Volga veneau cu puhoaiile, aducînd cu ei obiceiuri și grai străin. Împreună cu «nacealnici» din Transnistria care vorbeau o limbă pocită, făceau din cozile de topor autohtone activiști comuniști, comsomoliști, primari, șefi de diferite categorii. Aceștia începură să traducă în viață poruncile lui Lenin și ale tătucăi Stalin: prinseră a închide și a devasta bisericile, pe oameni a-i lipsi de avere, a-i mîna în colhoz, a-i obliga să scoată icoanele de pe pereți și să-și zmulgă cruciulițele de la gît. Noii vandali umblau mereu prin sate măturînd podurile caselor țărănești și lipsindu-i de ultimul bob, ca să împlinească planul de postavcă. La Mîndrești și Ciulucani, sate aproape contopite în hatul lor, în zilele de sîmbătă și duminică, de la Telenești, soseau căruțe cu niște bărbați în uniforme militare, care vorbeau tare și plecau împreună cu primarul la pădure. Acolo se veseleau la mese copioase, cîntînd ceastuște, apoi jucau gopacul de le pîrîiau călcîiele... Cei care au încercat să se împotrivească au fost mînați în Siberia. Filimon Bodiș deveni și mai neîmpăcat, și mai hotărît.

– Poate te astîmperi, Filimoane, încerca să-l potolească Olimpiada, ferindu-și buclele de păr blond de pe frunte. Avem copii, ai o meserie ce ne aduce un comînd cît de cît... Ș-apoi mi se pare că numai tu unul te revolți. Restul sătenilor, ca și vitele la cireadă: unde le mîna păstorul acolo se duc...

– Nu pot, draga mea, nu pot! Cînd văd ce fac bandiții, rupe din mine... Îmi arde sufletul ca benzina! Tu, dacă ai frică, poți să te desparți de mine... Cumva mă descurc... Dar dacă te hotărăști să fii alături, apoi s-o știi de la neica: ne așteaptă vremi grele, suferințe... Vom fi persecutați, hăituiți, arestați, poate chiar uciși...

La vorbele bărbatului față Olimpiadei înmărmurea. De-atîta îl și îndrăgise cu ani în urmă. Era cel mai vînjos și isteț din toți flăcăii satului. Deseori se încăiera cu băieții de seama lui apărînd adevărul și totdeauna avea izbîndă. «Prea frumoasă ești pentru timpurile noastre, îi zicea dînsul atunci. Frumusețea ta are nevoie mereu de paza unui bărbat ca mine»... Pentru ea, Filimon s-a bătut la jocul din mijlocul satului

la cuțit cu alde flăcăii lui Mardari și a ieșit învingător. De-atunci se convinsese, că soțul știe a o apăra și poate să se apere de toate... Olimpiada, frământându-și buclele părului bălai, oftă adânc, cutremurându-se, ca să zică:

– Pe semne așa vrea Dumnezeu, Filimoane. Știi că n-am să mă despart de tine. Sîntem legați prin cununie. Doar iaca de copii mi-i frică...

– Lasă-i să se deprindă cu adevărul de pe-acuma. Am să-i învăț să nu le fie străine necazurile pe care le suferim noi toți, conchise Filimon, trăgîndu-și pălăria și mai aprig peste frunte, ca să întrebe oftînd: Cît dracul o să ne mai temem? Și coborî la un ton împăciuitor: Cît am să țin ciocanul în mână și voi bate nicovala, n-o să pierim de foame. Oriunde nu ne-a duce Dumnezeu.

* * *

Pe malul Ciulucului, pînă la război lumea era veselă, harnică, gospodăroasă, iar cei cîțiva țigani talentați duceau faima localității departe de hotarele ei cu orchestra pe la nunți și cumătrii. Într-una din acele zile, Filimon, cu soția și copiii, parcă înadins, aflîndu-se la o nuntă din Mîndrești, s-a fotografiat. Era unica lor fotografie împreună, înainte de marea confruntare cu autoritățile. De fapt, stihia lui Filimon era nu atît foiul și nicovala, cît pădurea. Știa toate tainele ei, învățase să vorbească cu frunzele și arborii, cunoștea la perfecție graiul păsărilor și modul de viață al tuturor jivinelor din ea. De-aceea cînd veni vremea, își făcu un bordei într-o poiană din inima pădurii și locuia acolo, cînd simțea că autoritățile încep să-l urmărească. Într-o zi, dădu întîmplător peste un depozit cu muniții lăsat în hățișuri de trupele sovietice.

Noaptea își aduse la bordei o mitralieră grea, i-o arătă soției și feciorului Ionică, de numai zece ani. Le-a mai spus să-și țină limba după dinți, și-și căuta de ale lui la fierărie, tot umflînd foiul, tot ciocănind ziua și noaptea la potcoave, caiele. În mirosul de bălegar și roiurile de musculițe ce domneau peste fierărie, cu roaba neagră dinainte, numai funingine, ciocănea furios în nicovală de parcă anume pe ea trebuia să-și descarce furia. Devenise mai puțin vorbăreț, trăgea mereu cu urechea la orice foșnet al pădurii și știa ce se întîmplă în ultima vreme prin satele din împrejurimi ... Culmea indignării lui Filimon a fost ziua cînd Ionică se întoarse din sat cu cruciulița ruptă de la gît.

– Cine ți-a rupt-o, măi clopoțelule?

– Feghea Corman, directorul școlii, smîrci băiatul.

Mai marele pe școală fusese pînă la război negustor de pielicele. Oamenii satului, nu se știa de ce, dar îl porecleau „Tîrnăcop”. De cum sosiseră rușii, s-a dat în partid și a fost numit director. Era o fire șmecheră, vulgară, mereu căuta să toarne pe cîte un sătean la raion și cînd venea duba, în miezul nopții după ordinara victimă, Feghea Corman era în culmea plăcerii. Acuma, îndeplinea cu osîrdie dispoziția comunistilor, care luptau cu religia. El devastase biserica, punîndu-i primul în raion un lacăt cît lumea la ușa, el adunase, împreună cu alți activiști de partid, răstignirile de prin grădinile oamenilor și le duse într-o rîpă din pădurea Budăilor, iar în cuvîntările

sale cerca să convingă sătenii că ceea ce face este bine și de folos politicii sovietice...

O săgeată otrăvită îi străpunse inima. Fața lui se oțărî de durere și el gemu iar, ca pentru sine, încheștînd și mai vîrtos lemnul ciocanului. Începu să lovească cu furie în nicovală, scînteind-o... Nu se putea împăca nici în ruptul capului cu clica venită la putere în sat. El, care toată copilăria a știut de credință în Dumnezeu, de stimă față de oameni, acum să trăiască în atîta umilință? Să i se rupă copilului său cruciulița de la piept, silindu-l să se lase de Dumnezeu! Și încă cine? Cea mai mare pușlama din sat a devenit învățător: Tudor, care acuma își mai zice Feghea.

Ieși în sat și făcu în fel și chip ca să-l întâlnească pînă-n seară. Îl găbji pe o ulicioară din capătul satului. L-a privit chiorîș, dar nu i-a zis o vorbuliță. L-a mai petrecut doar cu privirile sale aspre, încît Tudor Corman-Tîrnăcop, călare pe un armăsar șarg, dădu iute pinteni calului, dispărînd degrabă spre dealul pădurii.

Armăsarul îl luase de la curtea lui Trifan Druță din Inești, cînd boierul fusese dus în Siberia. Acuma, Tudor, care pînă la război mai fusese și cîrlănar, hoinărea prin sat mîndru de trofeul lui, fălindu-se mai ales vădănilor rămase după război fără de bărbați. Pe lîngă director de școală, sovieticii îl mai făcuseră și primarul satului. Cu atîtea posturi pe umere acum bătea mereu pe la porțile oamenilor sau dădea buzna în bătătură, cu o mapă de chirză la subsuoară, din care scotea o foaie de hîrtie și un creion chimic pe care-l îmbăla, pînă i se colorau buzele în verde:

– Toată lumea să treacă în colhoz...

– Adică? făcu mirat Filimon, cînd Tudor ajunse să vorbească și cu el.

– Să dai cuznița și toate ce le ai ca să se folosească întreg satul de ele. Pe degeaba.

„Ce-ar fi fost dacă-i beam sîngele încă atunci, în hudiță?”, se gîndi Filimon, dar se stăpîni la vreme.

– Ce-o să facă oamenii cu toate hîrgăile astea de fier? Doar știi că nimeni n-are să le ia în primire? Dar dacă trebuie, mă rog, luați-o..

– Bine, bine... bombăni Tudor însemnînd ceva în hîrțile sale. Predarea fierăriei va trebui să o facem oficial. Așa-i politica tovarășilor de la Kremlin...

– Păi, dînșii, tovarășii dumitale să și-o ieie, se răsti Filimon ca să-l audă și însoțitorii primarului.

– Ai să te căiești de vorbele astea, mai îl dojeni, mai îl amenință primarul. Dar îl lăsă în pace, la fierăria din pădure.

Nu la multe zile, pe la mijlocul verii, într-o noapte, în sat veniră niște dube negre și doi-trei ofițeri cu soldați. În plină noapte începură a culege lumea. Filimon dovedi să-și eie soția, copiii și fugi în zămnicul din pădure. Soldații cotrobăiră peste tot, dar spre zori mașinile părăsiră Ciulucanii fără de Filimon. Dimineața satul era numai vaiete și bocete. Nici pe timp de război, nici pe foamea care abia părăsi aceste meleaguri nu fusese atîta jale. Toată lumea vorbea că cei deportați s-ar putea să nu se mai întoarcă niciodată pe meleagurile natale...

Filimon boți pălăria de furie, apoi o îngropă sub o brazdă de pămînt și jură în colțul bordeiului: orice s-ar întîmpla cu el, orice și-ar pune în gînd noua putere, el va

rămîne la baștină. Dacă mișei îl vor omorî pe el, pe nevastă și pe copii, încaltea vor fi predați humei strămoșești.

* * *

Lumea ajunsese ca să nu mai fie ocrotită decît numai de unul Dumnezeu. Dar și Dumnezeu părea să fi fost dus în Siberia. Tudor Corman, Tîrnăcop, devenea din zi în zi tot mai obraznic. Nu mai era fălos – devenise brutal și încrezut. În cuvîntările lui folosea mai multe fraze deprinse de la demnitarii din raion. Pe fecioru-său, Mișa, îl dăduse să învețe la școala rusă din Telenești. Cînd Filimon cercă să-l întrebe de ce se dă întru totul după noua putere, care este împotriva credinței lui Dumnezeu, primarul i-o turnă plin de aroganță:

– Dac-a fi nevoie, o voi vinde și pe mama, și pe tata, numai ca să-mi fie bine... Cine și ce are cu mine?!

Obrajii lui Filimon îi jucară plini de nervi... Îl mai privi pieziș pe Feghea și cercă să-i aprecieze ... bădărănismul care-l cucerise odată cu sosirea noii puteri. Acum el era stăpînirea, el dicta legea în sat. „Nu se mai poate trăi așa”, repeta mereu Filimon, urmărit de privirile bănuitoare ale soției, care ba își aducea, ba își îndepărta colțul barizului de pe frunte. Bătea aprig o bucată de metal, care, pînă la urmă, se prefăcu în hanger.

... În puterea nopții se tupilă spre casa din preajma grajdului de cai, unde sforăia Tudor, și cu hangerul proaspăt meșterit îi dădu borheiele afară. Apoi se furișă și la casa lui Zosca Pleșca, secretarul primăriei, pe care-l mină pînă la malul priporos, acoperit de cătiniș, al Ciulucului. Îl sili să ingenuncheze și să bea apă de un deget, dacă l-a dus capul și i s-a dat mîna să scrie în listă pe cei mai buni gospodari ai satului, ca să-i ducă în Siberia. Pe Agripina Crăciun, cea care umbla hojma prin sat, strîngînd pînea de la oameni, pentru postavcă, o aruncă într-o fîntînă părăsită, fiindcă i s-a ridicat mîna să închidă biserica... Iar la cîteva zile după aceea, țărani care veneau la Telenești, la piață, văzură chiar în centrul tîrgului, la cîțiva pași de raicom, o găină moartă, spînzurată de ambele picioare, cu inscripția:

„M-am ouat, m-am tot ouat,

Dar pe Stalin nu l-am mai săturat...”

Cînd vestea despre răzvrătitul din Ciulucani ajunsese să tulbure liniștea organelor encavediste, Filimon își luă într-o noapte familia și plecă în pădurile din Lituania, unindu-se cu răzvrătiții de-acolo. A stat la ei o iarnă. Apoi făcîndu-i-se dor de leagănul copilăriei, se întoarse în Moldova. La întoarcere trecu pe la frații de pădure ucraineni, care luptau și ei cu crotopitorii ruși. Înțelese că acești patrioți au jurat să nu se întoarcă acasă pînă ultimul moscal nu va părăsi meleagul natal. Atunci îi veni gîndul să înfriepe un detașament de gherilă la Ciulucani. Adună în pădure învățătorii, cîțiva intelectuali ai satului, să pună țara la cale.

– Trebuie să stîrpin cozile de topor, îl susținu înfocat o învățătoare din Cișlea.

Curînd invadatorii au început percheziționări masive. Îl căutau pe răzvrătit și depozitul lui de muniții. Filimon umbla nopțile prin sate să mobilizeze poporul. Dar

în afară de panică și înspăimîntare, oamenii nu-i mai promiteau nimic. Pricepu că se pomeni deodată, într-o colonie a... morților de frică! Ba chiar cineva din rudele lui puse în gardă pe encavediști. Pentru orice eventualitate, după raidurile nocturne, se retrăgea la familie în cotlon, stînd acolo cu armele de-a gata.

În sat venea tot mai rar. Trecu pe la un vechi prieten, Parapil, muzicant, din țigani. Parapil fusese răpit pentru o vreme de encavediști, apoi a fost eliberat și trimis la Ciulucani, ca să-l urmărească. Filimon, fire pricepută, a prins capcana ce i se întindea și i-a spus răspicat:

– Dacă te zăpșesc că le duci poșta, să știi că înainte de-a te spînzura, mai întîi am să te jupesc de la bostanul tău împutit pînă la vine...

– Să fiu al dracului, al iadului, să-mi ardă mațele, Filimoane, dacă vreau să te trădez, își făcea țiganul semnul crucii în toate cele patru părți ale lumii. Lăieșul se angajă la fierărie în locul lui și, de cînd fusese eliberat de la închisoarea din Chișinău, vorbea puțin, nu sfătuiă cu lumea. În schimb era cu urechea pe orice foșnet din pădure, scrutînd desișurile. Avea misiunea să urmărească fiecde pas al lui Filimon.

La Arhanghelul Mihail, Filimon venise totuși în sat, la hram. A tras cîteva duște cu cumătrul Profir Scurtu, apoi îl puse pe Ionică să stea în tindă de strajă cu automobilul, iar el cu Olimpiada și fiica Iulia s-au culcat în casa mare, să se odihnească omenește după zile multe, grele de peregrinări.

Ațipiră repede, furați de somnul dulce de casă, dar nu pe multă vreme. Întîi auziră cîinele lătrînd. Filimon sări ca fript. Privi prin geam și văzu umbre tupilîndu-se printre pomi. Apoi auzi o lovitură grea cu patul armei în ușă și o voce strigînd: „Otcroi!”

Enervat, Filimon îi trase o cleapcă feciorului Ionică.

– De ce n-ai luat de seamă, nesocotitule, prinse a-l dogeni, pricepînd că au nimerit în capcană. Îi adună pe toți trei și, neavînd răgaz pentru panică, chiar atunci începu să-i povățuiască: „Eu am să țin piept, iar voi... Voi, Ionică și Iulia, săriți pe fereastra de la cuptor și plecați la cumătrul Ion Codreanu, la Cucioaia... Acolo o să ne așteptați... Iar, tu Olimpiadă, să mergi din urma mea...”

Cu lacrimi în ochi, soția începu a scînci.

– Închide gura! Fă ce ți-am spus! o smotri el avan. Și amîndoi ajutară copiii să sară peste ferestruica din tindă, ce dădea în dosul casei și, socotind că sînt salvați, s-au lipit amîndoi de perete. Îl pâlă un dor nebun de soția lui frumoasă, zveltă, cu ochi focoși, plini de tinerețe. O sărută pe buze și, parcă luîndu-și rămas bun de la ea, zise, precum se spune înainte de a te spovedi preotului: „Mă rog de mă iartă, Olimpiado”. „Domnul să te ierte, Filimoane! Te rog de mă iartă și tu pe mine...”

„Dumnezeu să te ierte...”

– Otcroite, vî arestovanî! răcnea un glas pițigăiat la ușorul ușii.

Filimon aruncă o grenadă. Ușa se făcu țandări. Urmărit din spate de Olimpiada, deschise foc din mitralieră și începură să se retragă spre poarta care da în cărărușa ce ducea spre pădure. Dar de cum ieșiră în mijlocul ogrăzii, împrejmuată cu garduri

de nuiiele înnegrite de ploaie și vânturi, văzură la poartă o duba după care se tupilau encavediști înarmați. Filimon îndreptă mitraliera spre mașină și deschise focul. Cît ploaia de gloanțe ciuruia metalul sunător, scoțînd scînteii din dubă, el încercă să vadă dacă au dovedit să fugă copiii. Ionică șovăia, cu Iulia de mînuță... Strigă cu voce năprasnică:

– Fugi, măi, unde ți-am spus. Fu-u-u-gi!!!

Și cînd tocmai Ionică cercă să sară pîrlazul grădinii, răsunară cîteva rafale și din hainele copilului parcă săriră niște vrăbii însîngerate și speriate... Căzu răpus pe gardul de nuiiele. Numai Iulia, aidoma unui fulgușor, în rochița ei de noapte dovedi să sară pîrlazul și se făcu nevăzută...

Cu Olimpiada la spate, Filimon continua să tragă îndîrjit spre toaia de encavediști printre care zări venit acolo pe ferarul Parapil. Încordat pînă peste puteri mai dovedi să scoată inelul și să mai arunce o grenada în direcția dubei. Detunătura o incendie. Ograda se umplu de fum, de lumină și de colb. Olimpiada, văzîndu-și feciorașul ciuruit de gloanțe, răcnea neomenește. Filimon parcă nici nu o auzea. Cu priviri încruntate de corb îi lăsa pe encavediștii înspăimîntați să se apropie și iar trimise asupra lor ploaie de gloanțe. Unul după altul cădeau răpuși pe sub zarzării desfrunziți.

Dinspre Telenești se auzi venind o mașină blindată. Urmă explozia unui obuz, în prispă, apoi rafale de automat din toate părțile și mitraliera lui Filimon amuți...

Din ogradă l-au scos pe o foaie de cort. Mîinile lui vînjoase erau cu pumnii încheștați, iar dinții mușcară fioros limba. Olimpiada, grav rănită, fu dusă, chiar în aceeași zi, în spitalul pușcăriei centrale de la Chișinău.

Cele două cadavre, ale lui Filimon Bodiu și feciorului Ionică, au fost duse noaptea în mare taină și îngropate în gunoiștea tîrgului din preajma cimitirului evreiesc. Encavediștii au adunat de-asupra celor două morminte o movilă de gunoaie și le-au dat foc. Apoi au mai adus, au mai adus gunoaie...

Nimeni niciodată nu a mai știut după aceea unde se află osemintele celor doi. Micuța Iuliana fu dusă și ea la o casă de copii din fundul Rusiei. Îi schimbară actele și, la fel, nimeni n-a știut niciodată unde se mai găsește. După ce-și reveni, Olimpiada a fost judecată cu 25 de ani de închisoare, pedeapsă care și-a ispășit-o în lagărele Gulagului siberian...

După noaptea de pomină, securitatea ani în șir zvonea în lungul și în latul Basarabiei gogoase despre „banditul Filimon Bodiu de la Ciulucani”. Timpul mătură snoavele. Peste ani, la gunoiștea din Telenești se inițiară lucrări de salubritate. Un buldozer mîna valuri de pămînt peste văgăuna Țarincăi din Mihalășa, nivelînd pămîntul. Deodată, dedesubtul unui strat de gunoaie arse și putrezite, ieșiră la iveală două schelete – unul de copil și celălalt de om matur. Tractoristul se înspăimîntă neașteptat de două brațe osoase, înnegrite de vreme, răsărite de-odată deasupra valului de pămînt răscolit. Cel decedat cum se vede

întîlnise moartea cu pumnii încheștați, blestemîndu-i pe călăii săi... Tractoristul se cutremură. Avea impresia că mîinile de schelet, ridicate spre cer, și-acuma cheamă la răzbunare...

* * *

Într-o zi de primăvară, la Ciulucani își făcu apariția o femeie uscățivă, înaltă, cu ochii ascunși în orbite. Purta broboadă neagră și scotea o vorbă rar de tot, semănînd mai degrabă că e o mută. Recunoscînd-o, oamenii, încă îmbibați cu zvonurile kaghebiste... prinseră a se şușoti agitați...

Olimpiada se opri în casa lor părăsită. Se hrănea cu ceea ce i se dădea din cerșit. Era urmărită la tot pasul de polițistul de sector, un bărbat trufaș, mereu cu zîmbetul zeflemitor în colțul gurii, pîrînd curios de fiecare mișcare ce avea să o facă nenorocita femeie. Olimpiada căută insistent mormîntul lui Filimon și al feciorului. Merse la Telenești, la autorități. Secretul însă era ascuns în arhivele kaghebiste, secret pe care dînsa nu putu să-l afle niciodată. În locul fostei gunoști, acum era un lac de acumulare.

Cel mai nemulțumit de sosirea ei acasă era Mișa Corman, feciorul lui Fe-ghea-Tîrnăcopul, primarul, un curvar despuiat, cu ochii mereu injectați de beție, mereu în cămașă albă, cravată la gît, cu mustățile asudate și față bujetă. Tot Ciulucanii știa că Mișa Corman era slugoi la kaghebiști. De cum o vedea pe Olimpiada trecînd pe drum, începea să-i tremure burduhanul. Avea indicații de la comitetul raional de partid să o forțeze să plece din Ciulucani. Prea aproape era satul de raion și cei de la raicom nu doreau să aibă un desident atît de periculos chiar în coastele lor. Strîns cu ușa partidului, Mișa Corman o chemă și-i spuse că este ordin de la autoritățile din Telenești... să se strămute cu traiul la Cîșlea...

– Să pleci unde te-or duce ochii! La soră-ta! Că de nu, vei pleca de unde-ai venit, se silea Mișa a fi hotărît.

O huleau unii oameni din sat, amenințînd-o, din îndemnul securiștilor, să plece din Ciulucani... La cîteva săptămîni de la sosire, Olimpiada plecă. Se oplo-și la baștina ei, un sat mic, ascuns într-o văgăună din codri, parcă ferit de ochii lumii... Se opri la sora ei, care trăia singură, la poalele pădurii, îmbătrînită de ani și sărăcie. Pînă la moarte, în fiecare dimineață și seară Olimpiada înțepenea în fața icoanelor. Își făcea întruna semnul crucii și șoptea abia auzită: „Să moară rușii! Să piară toți rușii!”

Murise Olimpiada în deplină uitare, fiind înmormîntată de autorități sub gardul cimitirului. Acolo unde se înmormîntau cei spînzurați sau înecați... Peste o vreme se întîmplă că și crucea ei dispăru din colțul acoperit de cîtiniș al cimitirului. Doar vîntulețul, cînd adie dinspre pădure, învăluie ușor o moviliță de țărînă, îngînînd o doină de veșnică tristețe și strecurînd parcă arareori o frază răzlețită, plină de durere, ce străbate din adîncurile mormîntului: „Să moară rușii! Să piară toți rușii!”.

ETLIA BECKER

*Învățătorilor din satul meu natal
și celora din Telenești
„Căci Dumnezeu nu este nedrept,
ca să uite lucrul vostru și dragostea
pe care ați arătat-o pentru numele Lui, voi,
care ați slujit și slujiți sfinților.”
(Epistola către Evrei a Sfintului
Apostol Pavel. Cap. 6, versetul 10)*

După acea zi de duminică, când deasupra târgului avu loc lupta aeriană, iar sub dealul Molnicului căzură două avioane sovietice incendiate de un „Messerschmidt”, drumul ce ducea spre Nistru se umplu cu trăsurile evreilor puși pe picior de evacuare. Caii încordați în grebănare opinteau la coviltirele pline cu bulendre, cu plozi și femei pornite pe bocete. Fețele triste și speriate ale oamenilor nimeriți la necaz priveau îndurerate îndărăt spre locul unde au trăit o viață și acum părăseau toate, numai să se salveze. Tîrgul îi petrecea cu pălălaia incendiilor lăsate de trupele sovietice, care se retrăgeau și ele în mare învălmășeală. Cîte-o căruță aproape goală trecea în goană pe lângă convoiul de coviltire, pe lângă oamenii ce mergeau anevoie pe jos, parcă amenințată de urmărire. O parte din refugiați rămîneau în urmă, dar după ce se îmbrățișau a despărțire, o apucau parcă haotic în urma convoiului, fără a ști încotro se îndreaptă, grăbindu-se să părăsească locurile natale. Ierburile înalte dintre pietrele cimitirului vechi din marginea târgului tremurau a tristețe în unduirea ușoară a vîntului.

Bătrînul Nică avea mulți prieteni printre evrei și ieșise în marginea Ineascăi, satul care-i la o aruncătură de băț pe unde trecea drumul refugiaților, să-i petreacă. O senzație tulbure și neînțeleasă îi stăpînea cugetul, dar se împacă cu gîndul că evreii au fost totdeauna informați și, dacă bat în retragere, există un temei serios. Din acea populație evreiască, care vara trecută, în iunie 1940, îi întâmpina cu extaz pe sovietici la podul Ciulucului, nu rămăsese nici urmă. Comandamentul sovietic părăsi și el în grabă tîrgul, fugind de trupele germane, care le călcau pe urmă. Sprijinit în toiag, bătrînul urmărea acest calvar, răscolind fel de fel de bănuieli.

– Rămîi cu bine, căpitane Ion! îl trezi din gînduri vocea tristă a lui Mendel Șleizer, morarul tîrgului.

– Da de ce plecați, jupîne Mendel? Rămîneți, fără voi moare viața dughenelor, încercă bătrînul să-l iscodească. Cum v-ați împăcat cu puterea care pleacă, așa o să vă împăcați și cu cea care vine...

– Dac-ar fi așa, căpitane Ion, îngînă trist și rece Mendel, aducînd cu brațul spre sine pe cei trei copii – două fete mari și un flăcăuandru roșcat. Căruța lui trasă de un singur misir negru, cu un par în loc de o roată, era plină doar de tristețe și

bocetele Fainei, jupîneasa lui slabă, cu ochii adînciți în orbite și părul despletit ca de mort.

– Trebuia să urci în căruța lui Leiba Locș, era aproape goală, se miră bătrînul, cercînd să mai descarce atmosfera apăsătoare.

– Domnu' Ion, oftă Mendel căutînd zarea cu privirile tulburi. Dă-ne voie s-avem și noi... potlogarii noștri!

Bătrînul Nică cerceta torentul de lume, poate-și mai descoperă prieteni, care într-o singură zi deveniseră parcă alții și, oricît încerca, nu găsea cuvinte de consolare.

– Nu cumva te-a prins grija de ei? tună pizmătarinic Colea Hăițașu, un bărbat balcîz, cu un singur ochi. Celălalt îl pierduse într-o încăierare, cînd fu prins la o muiere din Bănești. Jidanii totdeauna ne-au jăcmănit, ne-au sărăcit... Iaca le-a venit și lor ceasul răsplății...

Bătrînul îl privi lung – să-și pună sau nu mintea cu el. Pînă la urmă, îi făcu semn să se facă mai aproape:

– S-o știi de la mine, mări chiorule: o țară este cu atît mai bogată cu cît poate să-și apere evreii!... Evreul niciodată n-a vîrît nimănui mîna în buzunar!

Colea prinse privirile înțepătoare ale bătrînului. Avea barbă albă, țepoasă, făcuse două războaie și trecea ca gospodar la Ineasca.

Înspre noapte torentul de refugiați se mai rări. Dar a doua zi se află că la Malul Galben, Colea Hăițașu cu încă doi complici au jefuit cîteva căruțe, lăsînd oamenii nenorociți în pielea goală în mijlocul drumului. Iar cînd în Tîrgul Teleneștilor intrară trupele germano-române, șuvoiul de refugiați se curmă, lăsînd într-o frică teribilă evreii ce nu izbutiră să se evacueze...

* * *

Pe la mijlocul lui iulie se treceau cireșele. Vara veni tîrziu în acel an și cît priveai deasupra tîrgului, roșeața lor se legăna în adierea vîntului, semănînd cu niște pistrui sîngerii pe crengile arborilor. De cum se schimbase puterea, peste căsuțele și dughenele sărăcicioase ale tîrgului se prăbușiră puhoiaie de ploi. Noua orînduire a pornit întîi cu pogromul asupra evreilor: copii, bătrîni, femei, bărbați fură adunați cu forța în ograda Mochilesei, locul unde se făcea tîrg de vite. În răgazul dintre ploi soarele dogoritor stîrnea nori de aburi pe care-i slobozea în văzduh pămîntul reavăn. Mirosul de balebă mai aduna încă tăuni, bîzoi, bondari. Captivii, grupați în mici familii pe veretile răzmuiate de ploaie, își așteptau din zi în zi destinul. Fuseseră arestați într-o singură noapte și acuma stăteau sub cerul liber ziua și noaptea, șfichiuiți de ploaie, sleiți de arșiță, sub supravegherea santinelelor de după gardul de scînduri late, înnegrite de vreme și sprijinite pe-alocuri de corlate cioturoase.

Țăranii satelor din apropiere, obișnuși să vină la tîrg după cumpărături, găsiră dughenele închise. Șoapte înfrigurate îi făceau pe unii să zăbovească lîngă

ograde Mochilesei, privind spre acel enorm ocol cu înfrigurare. Mînat de aceleași şușoteli, bătrînul Nică trecu și el pe la fostul iarmaroc. Printre lumea oropsită recunosc pe Moșcu Becker, cizmarul, la care, cît timp i-au fost copiii mici, a cusut încălțăminte. Moșcu n-avea față pe el. Căuta speriat în jur, negăsind să spună cuiva o vorbă. Alături de el, pe veretcă, Sara netezea în neștire părul unei fete de vreo 13 ani și legăna un cărucior din care se ȳtea un copilăș încă sugaci. Văzîndu-l, Moșcu îi făcu bătrînului semn cu privirile să se apropie, cît să-i scape două vorbe:

– Căpitane Ion... Pe noi au să ne omoare... Sîntem ovrei... Te rog, pentru Dumnezeu! Copiii n-au nici o vină. Scapă-i de moarte, dacă poți...

Bătrînul, la auzul acestora, se cutremură. Privi la cireșul din fundul ogrăzii, unde, între două crăci groase, își făcu culcuș și punct de supraveghere o santinelă ce cînta mereu la muzicuță melodii bavareze. Cînd se sătura să sufle în acel fluiet străin, culegea cîte-o cireasă sîngerie, aruncînd-o leneș în gură. Apoi scuipa sîmburii peste capetele năpăstuiților, stricîndu-se de rîs. Mai recunosc pe Benjamin Kogan, rabinul, ce fusese arestat chiar în timpul rugăciunii, în sinagogă. Purta obișnuita-i tichiuță pe creștet, alb ca neaua și trist ca tăciunele, citea întruna Tora. Văzîndu-l și el pe bătrînul Nică de la Ineasca, îi aruncă aceeași rugă:

– Salvează copiii, căpitane Ion. Vorbește mata cu autoritățile... Dumnezeuul tău o să te răsplătească în vecii vecilor...

Năucit, nici nu observă cînd se apropie de el un locotenent tuciuriu, cu priviri încruntate. Iar peste încă o clipă se trezi între baionete, arestat. Locotenentul părea să nu știe șapte.

– Pentru că încălci ordinea, se cuvine să te împușcăm pe loc. Știi de-asemenea lege?

– Războiul e război, dar omenia-i omenie, se îndîrji bătrînul să înduplece soldații. Eu mi-am trăit traiul, nu mai am ce pierde. Am făcut și eu cătănie la Fălciu...

– E stare de război, tataie, zise ofițerul puțin mai domol, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte. Noi îndeplinim ordinul mareșalului...

Fu condus la șeful de post, un oltean cu o față rotundă și trufașă. Acesta îl măsură cu privirile-i pătrunzătoare, îi citi o lungă notație, apoi, mai stăvilindu-și orgoliul, îl amenință:

– Nu glumi cu țara, moșule. Caută-ți de nevoi, dacă nu dorești să pați ca cei din ocolul de bovine. Prizonierii de-acolo nu sînt decît niște vite, pe care le înghite abatorul războiului – bătrîni, copii, femei, fără importanță.

Dar nu scapă numai cu atît. Bătrînul fu escortat pînă la Ineasca, unde i se mai făcu și o percheziție. Pe drum, însă, mai prinse la îndrăzneală și încercă să intre în vorbă cu locotenentul, mai marele pe cele două santinele.

– Oare n-aveți deloc suflet, măi băieți? Cu ce a păcătuit neamul nostru ca să ne batem joc de oameni nevinovați?

– E stare de război, tataie, îi mai aminti o dată ofițerul. Așa-i politica, așa-i ordinul... Multe nu le aprob nici eu, dar ordinul nu se discută, ci se execută!

Și tăcu aproape tot drumul, absent la boscorodeala moșneagului.

– Da copiii ce vină au? Că-s suflute neprihănite încă, nu se lăsa bătut moș Nică.

După ce sfârși cu percheziția, negăsind nimic compromițător, ofițerul îl trase deodată deoparte, ferindu-se de privirile megieșilor ce urmăreau înspăimîntați printre corlatele gardului procedura, și-i zise cu tristețe în voce:

– Acasă mi-au rămas muica beteagă, nevasta delicată în Țoale frumoase și trei copilași... Sînt la datorie, tataie! Ce pot face mai mult?... Mîine, pe la amiază, va avea loc executarea. Iar de la cel ocol pînă la marginea Țîrgului, unde vor fi împușcați, e un drum și un podeț...

* * *

Noaptea fu iar ploaie și furtună. De dimineață însă ziua se arătă cu soare doritor. Pe drumul lunecos încă apăruseră o puzderie de culbeci. Bătrînul Nică nu închisese un ochi. De cum se opri ploaia, ieși încă pe întuneric, pe cărări numai de el știute. Acuma stătea tupilat după un cătiniș înalt, urmărind cum dinspre Țîrg vine, înșirată, coloana de oameni schilodiți și sleiți de puteri. O parte din bătrîni, care nu mai puteau păși, erau aruncați într-un car cu loitrele însîngerate, tras de doi plăvani mari. Cei care abia puteau mișca picioarele, sprijiniți de alții mai în putere, își continuau drumul ghiontiți din urmă de santinele. Glodul vîscos descălța cîte-un picior, dar nimeni nu se mai întorcea să-și încalțe din nou gheata. Cămășile prizonierilor erau fără de nasturi, hainele numai zdrențe. Dusă spre locul execuției, mulțimea nu mai plîngea, nu se revolta. Fețele oamenilor exprimau absență și crispă. Soldații cu armele în cumpănă urmăreau prudenți fiecă mișcare a deținuților. Două motociclete cu ataș întrecură anevoios coloana, stropind cu glod convoiul lugubru. La văzul ofițerului neamț și al mitralierelor montate pe ataș cineva dintre femei începu să bocească evreiește, răspîndind jalea peste toate dealurile ondulate cu văluri albe de negară zvîntată. Bătrînul Beniamin, cu poalele halatului negru și lung plin de noroi, citea întruna rugăciunile din Tora, arareori ridicînd mîinile către ceruri, cerînd îndurare și iertare.

Alături de rabin pășea familia lui Moșcu. Cizmarul își sprijinea soția cu ochii scâldați în lacrimi, descumpănit, neputincios. Calmă parcă, cu două gîte îngrijit împletite, împingînd cu ușurință *landoul*, pășea Etlia, fiica lor. Pe fața copilitei părea să nu fie nici zdreanță de primejdie. Frățiorul Baruc era liniștit în cărucior, încercînd să muște dintr-o cireasă pe care cineva i-o rupsesse din copacul lagărului. Încheia coloana locotenentul oltean, care purta acum armă cu baionetă lucitoare. Auzind bocetele stridente ale femeilor cuprinse de panică, ofițerul își făcu pe furiș semnul crucii...

Cînd coloana ajunsese lîngă podețul ce lega două maluri ale unei rîpe nu prea adînci, la numai o sută de pași de apa Ciulucului, șeful coloanei strigă santinelor din frunte și din părți să se oprească. Cîțiva soldați aleseră vreo zece bărbați mai în putere și-i conduseră pînă în preajma podmolului abrupt al rîului. O mulțime de lipitori negre ca smoala se străduiau zadarnic să iasă pe muchia înverzită a ma-

lului. Celor scoși din coloană li se dădură hîrlețe, lopeți și ordin să sape o groapă pătrată. Rămasă în drum, coloana primi alt ordin: să se așeze pe pămîntul încă ud. Toți urmăreau cu înfrigurare cele zece hîrlețe și lopeți.

...Groapa fu gata pe la chindie. Ofițerul ordonă execuția. Prizonierii aduși de la mic la mare pe muchia gropii, înrămată cu un val de țărînă neagră ca tăciunele, începuseră să strige disperați, să ceară zadarnic cruțare. Soldații aliniați în două rînduri – cei din față în genunchi, cei din spate în picioare – au dus armele la ochi. «Foc!» răsună scurt comanda și oamenii, ciuruiți de gloanțe, cădeau de-a valma în hăul gropii, cu fluturări de mîini disperate.

«Mare-i prostia ta, omule! Doamne, cum îngădui așa ceva?, îi căina bătrînul Nică, tupilat, cu răsufierea tăiată, sub podețul din preajmă, urmărind masacrul evreilor. Oare ce-i trebuie omului ca să trăiască împăcat că pămîntul e dat de la Dumnezeu pentru viața oamenilor? Și de ce omul trage în oameni, nimicindu-i, fără să aibă frică de Dumnezeu?...»

Mulți din cei condamnați fuseseră doar răniți. Căzuți în groapă, se apucao disperați cu mîinile tremurînde de muchia gropii, ca de o speranță la viață. Executorii se repezeau să-i lovească necruțător cu paturile armelor, iar cînd oamenii cădeau îndărăt, mai descărcau cîte un foc de armă... La o azvîrlitură de băț, în susul apei, ofițerul neamț își ștergea calm lentilele ochelarilor cu o batistă parfumată, albă ca neaua. Alături, cele două mitraliere de pe atașele motocicletelor erau de-a gata pentru orice eventualitate.

Pe la asfințit groapa fusese acoperită cu țărînă. Pînă se lăsă amurgul, dedesubtul pămîntului reavăn se auzeau gemetele oamenilor, iar gorganul de țărînă părea că răsufflă...

Nimeni din cei care au urmărit pe ascuns tabloul bestial al execuției din acea zi n-a observat ca printre cei executați să fi fost Etlia Becker și frățiorul Baruc. Dar cui să-i pese – cu două-trei suflete mai mult sau mai puțin la o coloană de oameni...

* * *

Bătrînul Nică așteptă în cătinișul de sub podeț pînă căzu întunericul. Avu grijă ca cei doi copii să nu vadă execuția, altminteri i-ar fi descoperit. Sub streășina nopții, tupilați printre ciritei și tufe de cătănă, au trecut dealul Ponoarelor, pînă au ajuns pe vale, în Fundătură la Ineasca, pe sub pădure, în Lunca ierburilor dese și mustoase printre care erau mulți spini. Aici, într-o casă veche, trăia Arefa, o bătrînă fără bărbat și cu două capre la gospodărie de cînd o ține lumea minte. Copiii erau obosiți și hămesîți. Etlia privea mereu în aceeași direcție și părea absentă la toate. Simțea doar în mînuțele-i tremurînde cartea sfîntă a Torei, pe care o luase în ultima clipă din brațele unchiului Beniamin... Micuțul, văzîndu-se într-o casă de oameni, acum scotea scîncete înfundate, buzele îi erau crăpate de foame și de sete. De cum ajunsese în pragul casei, bătrînul strigă surorii să pregătească de lăutoare.

– I-ai scăpat de moarte, bade?! se miră Arefa cu ochi mai degrabă scînteietori a izbîndă decît alarmați. Ea încrucișă mîinile la piept și, după ce-și făcu larg semnul crucii, mulțumi icoanelor din colț: „Dumnezeu e mare și le vede pe toate!”.

– N-a fost nimeni pe-aici? o mai iscodi bătrînul.

– Ziua s-a plimbat prin luncă Colea Hăitașu, cu roibul său. Îl încearcă la călărie. E primar acum, avizuha, ce mai!...

– Ai în vedere, soro! O privi bătrînul pîndiș. Răspunzi cu capul de sărmanii iștia... De te-ntreabă cineva, spune că-s niște nepoți de la Sculuceni. Și să nu-ți treacă prin cap să te lauzi!..

Bătrînul lăsă copiii pe seama Areftei și plecă la casa lui, în altă margine de sat, să afle din vorbele oamenilor ce se mai aude de masacrul evreilor, dar mai ales dacă nu i-a zăpsit cineva. Mulțumea în sinea lui ofițerului... «De-acum nimeni nu-i mai omoară, își zise el liniștit. Am avut o casă de copii, le-am purtat tuturora de grijă, acuma-s cu toții mari, la gospodăriile lor. Nu mi-a mai rămas mult să trăiesc, dar dă-mi, Doamne, zile să scap sufletele năpăstuite!...»

* * *

În vara ceea Etlia venise în prima vacanță la părinți. Era liceană la Liceul „Regina Maria” din Chișinău. Era o elevă ageră, silitoare și veselă. Visa să devină profesoară de limba română. Recita cele mai bune poezii și era îndrăgostită de flori, pădure și stele. Fața ei pistruiețică și ochisorii ca murele imprimau chipului o paloare vie și optimistă. I se părea că viața asta este numai frumoasă și cu oameni buni. Asculta de mama, asculta povețile tatălui, mergea la sinagogă ca toate neamurile, să asculte cu evlavie predicile unchiului Beniamin, cel mai respectabil rabin din localitate. Anume de la el deprinsese să citească Tora. Acum îi citea adeseori și mătușii Arefa rînduri din cartea sfîntă. Bătrîna fusese cîndva o femeie frumoasă, delicată la ale ei, dar anii o slătiseră, n-avea mai nici un dinte în gură și toată viața n-avu decît grija caprelor. Copilița, după vreo săptămînă, își reveni din stres și-i povestea mereu cîte ceva din tainele frumoase învățate din carte sau la liceu. Pe fața bătrînei înfloreau în acele clipe scînteii de bucurie și o rază de fericire. Părea că se schimbase ceva în sufletul ei. Dintr-un cufăr de vreme veche ea scoase o ie cam mărișoară și o îmbrăcă pe fată. Băiețelului, care abia trecuse de un anișor, îi cusu niște scutece din pînză de prosoape, ce și le pregătise pentru moarte și toată viața avusese grijă să nu scape moliile în ele. Nu uita nici pentru o clipă că fratele Nică o prevenise atît de aspru că răspunde cu viața ei de copii.

O vreme îi ținu ascunși într-un șopron. Le făcuse o saltea de fîn, îi hrănea cu lapte, le fierbea cartofi, mămăligă. După tragedia trăită, copiii își reveniseră. Îi lua cu dînsa prin pădure să pască caprele, să le păzească să nu-i mezdrească pomii din grădină. Casa ei era despărțită de restul satului printr-o rîpă mare, acoperită cu stufării și brusturi. Mai în fiecare seară, trecea pe la ei moș Nică și le aducea și el cîte ceva de mîncare. În sat nu auzi nici un zvon. Doar Colea Hăitașu, întîlnindu-l

de vreo două ori în lunca de sub geana pădurii, mereu călare pe calul său roib, îi aminti să fie puțin mai precaut cu el, căci e primarul satului și are drepturi mari!

– Mi-s dragi copiii iștia ca ochii din cap, zice bătrîna Arefta. Iar cată cît de frumusei și drăguți sînt! De ce, Doamne, i-ai adus pe lume să vadă atîta nenorocire!?

Micuțul Baruc avea un păr auriu, o privire vie, iscoditoare. Mereu căuta joacă și aventuri. Prinse a merge; surioara Etlia îl ducea îndemnîndu-l de mînuță, pe cărăruie, îl săruta cu dragoste după fiecare mică ispravă. Fata era ascultătoare, răbdătoare la capriciile frățiorului, pricepută la trebi. Bătrîna o învăța să tîvească, să coase la canava, să mulgă caprele... Etlia le făcea pe toate cu o deosebită ascultare.

Odată se întîlni în luncă cu niște femei din sat și nu mai ostenea să-și laude nepoții de la Sculuceni. Războiul plecase undeva departe-depart și lumea cam punea la îndoială vorbele bătrînei Arefta că rudele de la Sculuceni au lăsat copiii în grija ei. Dar bătrîna era cam răutăcioasă la mînie și nimeni nu încerca să se pună în poară cu ea. Iar copiii într-atît îi schimbă viața Areftei, încît aceasta uită de poruncile aspre ale fratelui Nică.

* * *

După masacrul evreilor din Telenești, viața de-acolo parcă murise. Bătrînul Nică mergea totuși la tîrg, mai mult să afle știri de pe front și dacă nu cumva îl paște vreo primejdie. La cîteva luni află cu mare spaimă și sinceră durere că locotenentul care-l ajutase să salveze copiii a fost descoperit și executat. Cineva îl pîrîse și fu împușcat pentru trădare de Patrie și simpatie față de dușman.

Războiul intrase în al doilea an și, după înfrîngerile de lîngă Moscova și de la cotelul Donului, nemții se făcuseră mai răi și chiar dacă înfîlneau rar vreun ofițer neamț prin Telenești, acest lucru se simțea după dispoziția și comportamentul aliaților. Se încrîncenară și cozile de topor. Colea Hăițașu deveni mai agitat. Venea uneori pe la poarta bătrînului, îl sfredelea cu singurul ochi întreg, aruncîndu-i:

– Să nu crezi, boșorogule, că nu pricep unele lucruri... Sînt destul de hîtru și priceput... Ai noroc că-mi ești rudă...

Moș Nică nu zicea nimica, ci numai veni la soră-sa și o preveni să-și țină limba în ocol.

– Va trebui să-i ferim o vreme de ochii lumii.

– Oare n-ar fi mai potrivit, frate,... să-i botezăm? Să-i dăm la legea creștinească și-atunci vor cheri orice bănuielei.

– E o treabă, căzu de-acord bătrînul.

... În dimineața acelei duminici în preajma bisericii veniră bătrîna Arefta cu cei doi nepoți. Îl luă pe Baruc, îl dădu părintelui Gheorghe, care făcu rînduielile și-l trecu prin altar. Dar toată atenția căzu pe surioara lui. Etlia era ca o lacrimă de frumusețe. Zveltă, cu numai cîteva picături de pistru pe fața ei de codană fragedă, cu priviri fine, cultivate la liceul din Chișinău, încîntă lumea în numai o jumătate de oră, cît dură botezul. Femeile priveau cu admirație și invidie comoara de care

se bucurase, nitam-nisam, mătușa Arefta.

– Deie-ți în gînd că ea are așa neamuri! Și cît de delicată e nepoata, dragă! Ce nume frumos poartă!

– Da ce ie i-a cusut! Nici n-am bănuir că ai nepoată așa de chipeșă la Sculuceni.

– E pricepută și gospodină! răspundea bătrîna la laudele femeilor. Îi seamănă buncii!

De la botez însă bătrîna veni acasă cu frica în spinare. La ieșirea din ograda bisericii dădură nas în nas cu Hăitașu, cocoțat în șa, urmărindu-i cu aceeași ochi, de astă dată de după lentilele unei perechi de ochelari bulbucăți, ce-i făceau privirea și mai fioroasă.

– Ai mințit preotul, băboiule! se răsti la ea balcîzul. Zice lumea că-s nepoțeiî matala, da-s prea roșcați. Seamănă a jidănași... La Sculuceni nu prea ai rude...

– Oare nu ți-i destul că ți-ai bătut joc de ei în noaptea ceea din an-vară? Încercă bătrîna să-i ia apele, mai mult îmbărbătîndu-se pe sine. Dacă n-o să te-asfîmperi singur, te-a asfîmpăra Dumnezeu! Ce te tot zvîrcolești, parc-ai avea viermi în fund... Nu ți-i totuna cum își poartă oamenii necazurile pe-aceste vremuri de pîrjol?

– Oamenii vorbesc, urechile mele aud, se mai ostoi Colea. Jidanii în orice vreme au tulburat apele peste tot. De-atîta oamenii se răzbună pe ei.

„Care oameni? Niște rîsuri alde tine”, vru să-l înfrunte Arefta, dar socoti la timp să nu-și pună mintea cu nebunul satului. Și dădu numai din mîna a pagubă.

– Oricum... În caz de ceva, pădurea ți-i aproape, mai zise cu subînțelesuri în cele din urmă primarul. Să nu zici că-s rău de tot. Dac-ar fi altul, demult înfunda pădurea cu voi, cu tot cu nepoți. Și dădu pinteni calului...

Tot drumul de la biserică pînă la casa de lîngă pădure își strîngea la piept copiii, parcă voind să-i ocrotească pentru fiecare clipă de o eventuală primejdie ce-i poate paște.

– Nu-ți fie frică mare, îi zise pe neașteptate într-o zi Etlia. La moarte e mai bine să nu te gîndești... Moartea vine atunci cînd omul nu mai există. Pe cît trăim trebuie să credem și în frumusețea vieții, într-un viitor mai bun... În vara ceea de pînă la război, la liceul nostru a fost în vizită Ionel Teodoreanu, cel care a scris „La Medeleni”... E de prin părțile noastre și scrie foarte interesant.

Apoi fata tăcu îndelung, parcă călătorind prin alte lumi decît cea din preajma pădurii...

Peste toamnă se așternu o iarnă cu omături mari și geruri aspre și toate parcă se mai liniștiră. Lunca se scufundă sub o plapumă albă. Bătrînul Nică le aduse faină, brînză de oi și mulți cartofi. Venea pe la ei tot mai rar, să nu facă urme, să nu dea de bănuir. Abia cînd se desprimăvără, bătrîna Arefta începu iar să iasă cu odraslele prin pădure, mergea cu ei pînă în mahala. Etlia știa multe, îi povestea bătrînei cîte și mai cîte aflate de ea la liceu. Și satul începu să deie mai des pe la Arefta. Veneau femei la Etlia ca să le citească ba o scrisoare sosită de pe front, ba să le

ajute să scrie cîteva cuvinte celorla aflați în depărtări... Cînd Lunca înflori, Etliei îi plăcea să se piardă cu frățiorul ei prin ierburile înalte din poiană, să-i împletească coronițe, așezîndu-i-le pe frunte. Dacă venea la ei bătrînul Nică, aducîndu-le jucării meșterite din lemn, era cea mai mare sărbătoare în inima micuțului Baruc. Bătrînul observa că Etlia se făcu domnișoară bine, treptat-treptat de pe chipu-i se ștergeau parcă amprente durerii trăite odinioară. Și ofta adînc...

Mașina celui mai groaznic război răzleți și prigoni pe bieții evrei cum numai o putură face doar barbarii biblici. Ticsiți în lagăre și crematorii, la acel mijloc de secol le rămăsese doar speranța că va apărea un nou Moise care să-i călăuzească iar prin labirinturile destinului de popor sfînt, prin pustiu umanității spre un alt tărîm al făgăduinței. Pînă atunci însă, într-o dumbravă a unui sat românesc, la streășina unei căsuțe vechi, țărănești o copiliță, Etlia Becker, și frățiorul ei își depănau povestea vieții, scurtă de tot încă, neștiind ce le va aduce ziua de mîine și anul care avea să vină.

* * *

Noua putere încercă să arate că se stabilise definitiv și pentru totdeauna, deși veștile despre înfrîngerea aliaților la cotul Donului nu mai era o taină. Colea Hăitașu apărea tot mai des călare pe cal în dumbrava Luncii, încercînd să o descoase pe Arefta. Acum devenise și mai obraznic. Nu-i mai era rușine să apară în plină lume în hainele jecmănite din căruțele evreilor, în cizmele din piele de box, lăcuite ale lui Mendel Șleizer.

— Știi tu, băboiule, că locotenentul a fost executat de Curtea Marțială? I s-a făcut milă de jidani! Ancheta a descoperit că la groapă n-au ajuns toți evreii... Vorbea zeflemitor, cu mîinile în solduri, sufocîndu-se parcă. Pricep eu că ascunzi doi pui de jidovi... Ca să n-ai neplăceri, du-i unde te-ajunge mîntea și capul... Dacă nu dorești să te jupoaie de piele pînă la buci...

N-am să mă uit că mi-ai fost moașă...

Înaltă, cu fața mare și brațele mereu desfăcute, gata parcă să-l înșface de beregată în fiecă clipă, mătușa înțelese că ultimele cuvinte sînt și povață, și prevenire... Încă în ajun fratele Nică presimți pericolul care-i păștea și-i spuse ca să fie mai prudentă.

— Să-mi iau tălpășița de-aici, zici? îl luă Arefta în stilul bătrînului Nică, după ce privirile-i piezișe zăriră după poartă căștile a doi jandarmi. Copiii nu-s la mine, i-am dus acasă... Du-te de-i caută...

... În poiana din desișul pădurii, lîngă un lac mai puțin cunoscut de ineșteni, bătrînul Nică săpase un bordei. Pe laita de lemn mătușa Arefta așternuse veretci groase, adusese perne și un iorgan. Pe copii îi aduse aici în ajun cu un car tras de un bou și o vacă.

Seara, după ce mătușa închidea animalele, pornea grăbită pe potecile șerpuitoare, printre copaci și venea să doarmă la nepoței. Uneori mergea să-i supravegheze și bătrînul Nică. Într-o dimineață în căsuța mătușii au dat năvală soldații,

cotrobăind peste tot. Colea Hăițașu strunea pe fiecare ostaș, poate vor găsi ceva suspect. Dezamăgiți, soldații au bătut în retragere, trăgînd cîteva împușcături spre codru. Pădurea le răspunse doar cu ecoul cîtorva mlădițe doborîte.

– Păzea! Urlă primarul la despărțire. A venit vremea cînd nici eu nu-mi mai aparțin. Așa-i politica!..

* * *

În aceeași zi, pe la chindii, căsuța de sub geana pădurii fu înconjurată de un pluton de soldați în uniformă verde. Doi bătrîni – o băbuță înaltă, aproape fără nici un dinte în gură, și un moșneag cu barbă albă, țepoasă – după un scurt interogatoriu au fost scoși la marginea Luncii și împușcați. Carul războiului întoarse oiștea din nou spre apus și se apropia tot mai mult de lunca Ciulucului.

...A doua zi, înspre amurg, Etlia Becker cu fratele ei Baruc de mînă și ceva bulendre într-un cărucior hîrbuit ieșiră la marginea pădurii. După ce fetișcana se încredință că nimeni nu-i poate observa prin pînza întunericului, cei doi luară poteca pădurii în întîmpinarea stelelor și a lunii care aveau să apară. Tot mai departe în urmă rămînea o Luncă cu flori gâlbii, tomnatice.

Odată cu plecarea lor din Luncă și a celor doi bătrîni, pămîntul pentru încă multă vreme devenise parcă mai rece, mai trist și mai sărac.

În aer plutea un iz de ploaie tomnatică și mirosea a praf de pușcă.

FRUNZE CĂZĂTOARE

Într-un sfîrșit de toamnă, Profirie Linca, tînăr avocat pleca în deplasare în lunca Prutului, la Leova. După absolvirea facultății publicase poezii și schițe cam stîngace, dar de fiecare dată cînd pleca la drum, prefera să eie revistele și ziarele, recitînd și analizînd pentru sine cele create. Atunci, sînd comod pe scaun, la fereastra autobuzului, corecta sîrguincios, manuscrisul unei nuvele, nici să observe cînd ajunsese la serpentina șoselei din codrii înveliți de promoroacă ale Hînceștilor. Era concentrat, încît abia auzi alături o voce cuminte și copilărească:

– Prefer să citesc poeziile dumneavoastră.

La auzul unei voci afîit de plăcute și duioase, Profirie privi încîntat chipul unei domnișoare vesele, cu părul negru, ondulat și ochii zglobii, scînteietori care-l ținteau în lumina lor... Îndată simți ceva zguduitor. Vocea de-alături îl îndemnă la un dialog plăcut și interesant. Domnișoara îi spuse că este educatoare de copii la Cania, pe care îi învață, la sărbători, să-i citească poeziile... Convorbirea a continuat pînă la Leova, nici să prindă de veste cum trecu timpul. Profirie îi povesti de procesul complicat la care avea să participe. Era un caz despre un furt de cai de către țiganii din partea locului... El imita de minune vorbele lăieșilor, cu intonații și grimase. Domnișoara se amuza și era nespus de încîntată... Timpul trecu fulgerător de repede și ea regreta mult că degrabă se vor despărți... Cînd să coboare, îi dădu domnișoarei agenda cu numărul de telefon de la Chișinău.

– Dacă-mi permite-ți, zise domnișoara. Mai bine am să vă scriu. Prefer să port corespondența prin scrisori.

– Cui o să-i scrieți? dori dînsul să afle și-i zîmbi.

– Păi, dumneavoastră... Lui Porfirie Linca. Citesc cele publicate, cu regularitate, v-am spus...

– Iar eu cui să-i ticluiesc epistole?

– Angelei, zise domnișoara. La unica grădiniță de la Cania, numele acesta dintre educatoare îl port numai eu.

– Mergeți des la Chișinău? dori dînsul s-o mai întrebe, cînd autobuzul pleca din gară.

– În zilele libere, oricînd, zise fata fără a-l slăbi cu ochii. De la Leova pînă la Cania e o aruncătură de băț. Aici vin aproape în toată ziua, după serviciu...

– Zilele cît va decurge procesul de judecată voi sta la hotelul central din Leova. Dacă dorești să discutăm despre poezie, vino la Leova, îi propuse Porfirie nestingherit.

– Mă voi strădui, zise domnișoara fluturîndu-i din mîină a despărțire.

Era zi de luni. Porfirie, participînd la proces, era mereu cu gîndul la acel lăstărel de fată. Chipul diafan, smolițel, îl frapase și toate i se încurcau la mijloc. Avea soție, o fetiță-diamant, dar uitase să telefoneze acasă, la Chișinău. După procesul obositor venea în odaia de la hotel și stătea ore întregi cu privirile țintite în pod, uitînd să cineze. Nu se hotăra să plece la Cania, la acea grădiniță de copii... Aștepta să se îndeplinească ceva plăcut, frumos. În acea presimțire ciudată de așteptare minunea se petrecu.

Joi, Porfirie, revenit de la proces, în pragul clădirii hotelului vechi, cu două etaje, fu surprins de ochii scînteietori. Domnișoara zveltă, în rochie opreg, în șosete roz și pantofiori negri, îl salută ca pe un dorit prieten.

– Mi-a fost dor..., ezită ea. Nu vă supărați...

– Nu mi-ați făcut nici un deranj. Dimpotrivă...

Porfirie a invitat-o în odaia lui și, cuprins de emoții, inconștient parcă, i-a povestit o istorie hazlie din copilărie, pe timpurile cînd edilii localnici îndemnau copiii satelor să iasă în cîmpia Ciulucului, cu gălețile, ca să înece țăstarii în găurile lor... Angela îl asculta frapată de felul cum dînsul vorbea, gesticula, se bucura și se emoționa aidoma unui copil năstrușnic.

Apoi au mers la restaurant, la cinema... De la Leova pînă la Cania e cale de vreo 30-40 de kilometri. La acea oră încolo nu circula nici un transport, dar Angela nu dădea semne că se grăbește undeva.

– Mîine am zi liberă, zise ea, de parcă-i citise gîndurile.

Cînd s-au întors la hotel, deja întunecase. Dinspre stufăriile Prutului sufla un vînt tăios de toamnă, în văzduh roiau frunze căzătoare.

– Ce mult doresc să locuiesc la Chișinău, zise Angela visătoare, cînd se așează în fotoliu. La masă ardeau trei luminări în candelabru, deslușind sticla de șampanie și cele două pocale. Atunci, mereu aș fi alături de dumneavoastră.

– Păi, eu sînt deja căsătorit, îi aminti, dar văzînd ochii întristați, indiferenți ai dom-

nișoarei la această noutate, dînsul socoti s-o încurajeze: – Visul dumitale e realizabil... La vară – încercați să deveniți studentă, la Universitate, la facultatea de drept.

– E o idee minunată, afirmă ea. Apoi, sorbind o gură de șampanie din pocai, arătă cu privirile către lumînările din candelabru: – Mă calmează luminile lor..., mă înaripează la fapte frumoase.

– Sînteți o fire romantică, ghici Porfirie.

– Și... îndrăgostită, preciză domnișoara nestingherită...

După mulți ani, Porfirie nu putea explica clipele, care au urmat mai apoi... Domnișoara se împotriva cu înverșunare, dar mișcările lui au fost atît de dibace și pline de măiestrie, că, după cîteva minute, dezbrăcați, amîndoi se zbăteau în valurile plăcerilor. Angelica pierduse feciorelnicia, dar avea pe față amprenta unei satisfacții dorite, împlinite... Nici n-au observat cînd s-a făcut ziua. La geamul mare al odăii, cu perdele albe, frunzele plopilor roiau șagălnice, învîlurîndu-se în simfonia căderii lor. În candelabru se stinseră sfîrîind lumînările. Apoi, adormiră buștean unul în îmbrățișarea altuia, uitînd de toate ce le aveau de făcut peste zi...

S-au despărțit într-un amurg fumuriu la stația de autobuz. Mirosea a poamă căpșună, a mere, a porumb uscat. Angelica plecă la Cania, Porfirie – la Chișinău.

* * *

Trecuse vremea peste toamnă, iarnă, primăvară... Își telefonau des și așteptau cu nerăbdare să se revadă. Deja era vară și căldurile teribile dominau peste colinele înverzite ale Chișinăului. Porfirie abandonă cariera de avocat și devenise ajutor de procuror. Cu mustați crîncene și priviri severe, în haine cazone purta amprenta unui demnitar pregătit pentru confruntările televizate în fața celui mai înverșunat oponent. Avea birou separat, cu chipul voievodului pe perete. Nu publica poeziile sale în presa republicană. Avea la serviciu niște caiete și, cînd îl pătrundea inspirația, așternea gîndurile așa, pentru plăcerea proprie...

Angelica apărui în biroul lui pe neașteptate. Era nespuse de fericită că se întîlnește cu el după atîta vreme de despărțire.

– Ce bine e că v-am regăsit, zise ea. Și fără de răgaz continuă, păstrîndu-și zîmbetul feeric pe buze: Sînt studentă la drept. Voi fi alături de dumneavoastră.

– Nu mă boieri cu tertipul „dumneavoastră”, zise el împăcat. La o adică mai sîntem colegi de breaslă. Eu procuror, iar tu? și el zîmbi oarecum zgîrcit.

– Viitorul notar privat, conchise domnișoara, apoi lămuri: Cum numai termin facultatea, devin notar...

Studenta Angelica venea mereu în vizită la el, ca și cum ar fi fost drogată. Se cerea mereu a se afla în prezența lui, să-i asculte vocea, să-i mărturisească despre problemele ei globale și mărunte ce le avea de confruntat la facultate... Porfirie era încîntat de ea, dar nu prea avea timp să-i acorde atenție, decît în orele de răgaz. Avea automobil și, cînd se ivea posibilitatea, plecau în afara orașului, la o cabană din codrii Orheiului... Uneori făceau dragoste chiar pe masa biroului, precum dorea Angelica... El, cu grijile lui, privea la toate aventurile petrecute aproape indiferent. Nu purta vreo oarecare obli-

gațiune față de prezent și viitor. Și nu o dată i-a declarat:

– Ar fi normal, la vîrsta care o ai să te căsătorești, să naști copii... Totdeauna sînt locuri vacante și pentru aventuri, îi aminti dînsul stînd culcat alături. Noi sîntem numai amanți, fără vreo obligațiune reciprocă...

– Neapărat, dragul meu! Te înțeleg și îmi convine. Ești un stimulator al sufletului meu hărțuit de patimi...

Discuțiile de acest fel se petreceau, mai ales, în anul cînd Angelica absolvea facultatea... Peste o lună după studenție dînsa se căsătorii cu un coleg de grupă, dar continua cu aceeași regularitate, tainic, să se întâlnească cu Porfirie... Proaspăta căsătorită curînd se pomeni... gravidă.

* * *

Tinerii părinți, lîngă feciorașul lor, erau în culmea fericirii. Abia cînd s-a revăzut cu Porfirie, Angelica înțelesese totul... Analizînd perioada aventurilor ultimului an, cu revederi clandestine la apartamentul unde se întâlneau, ea înțelesese totul. Radu era feciorul lui Porfirie... Dar nu mai avea alta a face decît să se acomodeze cu situația creată... Copilul creștea dolofan, harnic la mîncare; care tot mai mult îi amintea o noapte, petrecută în compania unui bărbat căsătorit, pe care-l iubea cu mult dor și pasiune...

Întîlnindu-se ocazional peste cîteva luni după naștere, în plină stradă, Angelica îi spuse cu vădite emoții:

– Am un copil-minune... Seamănă leit cu tine.

– Uită de toate! o turnă Porfirie sever și hotărît. Eu am familie, tu ai familie – fiecare cu problemele sale. Hai, să închidem taina sub douăzeci de lacăte ruginite. Pricepi?

Declarația lui neașteptată o șocă, o descumpăni. Din acea clipă ea văzu parcă un alt om, neobservat pînă atunci... În sine, începu... să-l urască. Nu voia să-l vadă, să-l întâlnească, se ruga în sine ca el să plece din oraș. Frămîntările-i erau călăuzite de tăcere și tristețe. Soțul, un om deștept, întreprinzător mereu o curta, îi răbda capriciile. Potrivea că-i este greu zilele și o lăsa nopțile să doarmă, iar el îngrijea de copil... După naștere Angelica rămăsese aceeași: plină de farmec, ademenitoare, doar că, evident, începu a se lăți în șale, deveni durdulie. Ea mereu a avut frica să nu se îngrășe, respecta dieta, retrăind clipele cînd, eventual, s-ar putea întîlni cu Porfirie. Deși îl izgonea din suflet, bălîndu-l cu picioarele, totuși, dorea să se revadă cu el... Doamne, cît nu suportă o inimă de femeie îndrăgostită! Numai că ea constatase: Porfirie părea că s-a îndepărtat de ea. Pentru totdeauna. Dacă se întâlneau, era vădit că el o ocolește cu privirile, fără a-i da vreo atenție. Mustățile-i crîncene, privirile-i serioase, pline de importanță o necăjeau, o aduceau la nebunie, la stări de nervozitate, care se răsfrîngeau pe capul bietului soț. Ea stîrnea gîlcevi, scandaluri turbulente... „Doamne, cum o să cresc eu un copil, căruia nu voi putea să-i spun cine este tatăl lui? Cum, Doamne, o să suport eu toată viața acest păcat, această povară și cine o să mă poată înțelege vreodată?” Uneori, pomenindu-se singură în odaie, de fața copilului, se bătea cu capul de pereți și plîngea cu lacrimi amare... Soțul ei, aplană fiecare conflict cu mult tact și răbdare.

Ieșea mereu cu ea și copilul la plimbare, mai ales seara în amurg, pe aleea de tei; se juca cu ea copilărește. Rupea frunzele late și le spulbera în părul ei cârlionțat și negru... Agelicăi îi plăcea nespuse să fie ninsă cu frunze căzătoare. În copilărie, în sat, a trăit lângă pădure și i se întipări în minte frumusețea frunzelor căzătoare în bățile vântului toamna... Frunzele pluteau pe valuri atingându-i fața și pleoapele obosite, mângâindu-i și alinându-i retrăirile...

Coșmarurile sufletești ale ei continuară pînă în toamna cînd soțul, obținînd victorie la alegeri, deveni prefect de județ. S-au mutat pentru mulți ani cu traiul în alt oraș. Ea absolvise facultatea, lucra notar public. Se străduia să-l acopere pe Porfirie cu o plapumă a uitării, să-l ascundă în trecut, să trăiască mereu cu plăcerile prezentului. Dar prezența copilului, care semăna picătură de apă cu taică-său, i-l aducea arareori în amintire pe Porfirie... În acele clipe, dînsa se străduia să-i spună în șoaptă cuvinte grele, dureroase, ce l-ar fi putut răni pînă în adîncul sufletului. Pînă în cele din urmă se căznea că este atît de nemiloasă cu un bărbat înlînit în viața ei ocazional, care demult nu-i mai aține calea, nu-i încurcă în nimic... Dar, iată, fiul, care este crescut de alt bărbat... e al lui! Împreună cu soțul a cutreierat multă lume, a fost peste hotare, aveau de toate. Călătoriseră tustrei la Roma, Atena, Dubai și Miami... După cîțiva ani, cînd Răduțu se ridicase de-a binelea, Angelica potrivea că toate se vor limpezi, dacă o să mai nască o fetiță. A mers, special cu soțul, la Slănic, la Sovata, dar timpul trecea și, medicii au început s-o convingă că soțul ei... a fost, iar acum nu mai este capabil să zămislească urmași... Ea se obișnuia cu noutatea. Soțul ei, cu atît mai mult. El crescuse singur la părinți și potrivea că nu este nici o tragedie la mijloc.

* * *

Alături de soțul blond și pistruiat, Angela, cu fiece an se simțea tot mai nu știu cum. Deși rudele și prietenii vorbeau întruna că Răduțu, care avea un păr negru, smolît și ochii mari, seamănă leit cu dînsa, dacă zîmbea, i se dezgolea strunga dinților mărunței leit Porfirie Linca! Angela vedea și în comportarea fiului acele apucături, cunoscute, pe care le avea fosta ei dragoste... Dar, pe lângă toate emoțiile, copilul îi aducea numai bucurie: creștea sănătos, isteț, plin de ingeniozitate; prefera ca și creatorul lui, fotbalul și-l chinuia mereu pe taică-său ca să meargă împreună la Chișinău, la meciurile „Zimbrului” pe stadionul republican...

Angela rămînea aceeași: frumoasă, mereu prezentînd interes pentru bărbații din jurul ei. O curtau și-i făceau complimente. Șeful serviciului cadastral județean, un celibatar înstărit, fără ajutorul căruia nu poate exista nici un notar, mereu îi aținea calea, dorind să-i fie cel puțin amant! Îi promitea că, de cum va deveni soția lui, vor pleca în străinătate... Acolo, el va înfia copilul, pe Radu, și o să-i fie credincios pînă la moarte. Au fost împreună în cadrul unei delegații la Roma, dar ea l-a ținut la distanță, fără a-i permite să întrecă măsura bunei conduite... Cu toate că dînsa avea față de el simpatie, dar îl refuza și într-o părere de rău medita: „Oare de ce noi, femeile, adeseori manifestăm exces de mîndrie și orgoliu, dacă totdeauna e același final: îmbătrînim, ne urîțim

și murim...”? Celibatarului i se crease impresia că dînsa are probleme cu soțul, dar părerile lui erau greșite... La revenirea din Italia, starea de lucruri îl înfurie pe celibatar și el emigră curînd în Canada. De-acolo continua s-o tachineze cu lungi scrisori de dragoste... «Doamne, doamne, se căznea dînsa mereu. Cum de-am îndrăznit, pentru care merite, să nasc copil de la un tont... Porfirie Linca, mare procuror!... De s-ar interesa cît de cît de el... Trup din trupul lui!»

Acuma ar fi vrut, avea posibilitate să nască poate doi copii... Anii, însă, treceau, iar speranțele deveneau deșarte. Au consultat medicii, au umblat la tratament, pînă cînd înțelesese că tot ce-a putut în viață să realizeze, dînsa a realizat. Și vîrsta, și tinerețea, care o părăsiseră erau de vină.

– Liniștește-te, zicea bărbatul cu voce împăcată. Sînt familii care n-au nici unul, iar nouă ni l-a dat Dumnezeu pe Radu. Și mai multă fericire nu-mi trebuie...

Ea îl asculta tăcută pe soț și... vroia întruna să se destăinuie, să-i spună adevărul. Noptile se zvîrcolea în așternut, chinuită de-acest gînd, și de cum deschidea gura, privea ochii blînzi, plini de sinceritate ai soțului și schimba capătul de vorbă. Chibzuia cu înfrigurare că l-ar fi amărît cumplit pe acest om atît de bun. «Nu da frîu emoțiilor, femeie nebună ce ești! Își zicea. E o taină pe care nimeni niciodată nu trebuie s-o știe. Nimeni niciodată!», repeta dînsa cu înfrigurare.

* * *

Cînd expiră mandatul soțului și Angelica reveni cu traiul în orașul procurorului căruia era Porfirie Linca, societatea se democratizase, trecuse la economia de piață. Unii coborîră cumplit în mizerie, alții se îmbogățiră de-a binelea, construiseră case mari, frumoase, se plimbau neobișnuit de leger în mașini luxoase... Din această cauză orașul studenției ei devenise altfel: neobișnuit de frumos și atrăgător, cu alte interese, cu alte personaje... Angela cu familia făcuseră un capital bun în provincie, aveau de toate. Ca un magnet atrăgeau după ei vechii și noii prieteni.

Deși ocupa un post cu pondere, Porfirie Linca, om cinstit din fire, ce nu putea comite fărădelegi, trăia din salariu și, astfel, parcă se împotmolise în mizerie. Avea opt copii, abia de izbutea să-i asigure cu hrană. Soția lui, învățătoare, umbla mereu în unul și același costum înflăcărat, neprimind salariul de luni de zile. Locuia cu familia la bloc, nu departe de centrul orașului, iar Angela cu familia înstărită, mai spre periferia urbei, într-un adevărat conac, cu turla de poveste, acoperite cu olane roșii. Soțul era antrenat în afaceri. Conducea una din cele mai bogate firme comerciale de achiziționare a tutunului. În zilele de lucru Angela se plimba pe drumurile orașului cu o mașină neagră, cu geamurile și parbrizul întunecate. Purta ochelari cenușii și pentru toată locuitorimea era un notar stimat și onorat. Ca o snoabă veritabilă, se îmbrăca elegant, privirile ei erau pline de farmec și de taine. De la o vreme, începu a se ocupa cu actele de binefacere, împărțind ajutoarele umanitare care veneau în județ de la organisme internaționale, devenind o personalitate socială cunoscută. În adîncul sufletului dorea să ajungă la școala unde lucra soția lui Porfirie Linca. Aflase că e o femeie liniștită,

care suferă și moare în dragostea sa pentru copii, nu se plînge niciodată de mizerie și este obișnuită să trăiască modest, sperînd că va ajunge timpuri mai bune. Nu invidia, nu era scandalagioasă și nu bîrfea... De vreo cîteva ori a întîlnit-o în oraș, cu copiii. Unul din ei, o fetiță, probabil cea mai mare, arăduia la chip cu... Radul ei. Angela cerca să creadă că soția lui Porfirie nu cunoaște nimic despre dragostea soțului, despre Radu... «Poate nici nu știe. Nu i-a spus nimeni, gîndea dînsa. E bine. Pentru aceasta îl stimez...» «Dac-o fi așa... Trebuie să mă revăd cu Porfirie, să-i spun că Radu e al lui...» Doar atîta să-i spun, să știe. Altceva nu doresc nimic...».

De la o vreme, simțea tot mai mult că așteaptă prilejul potrivit de a se întîlni cu el. Unul la unul. Față în față...

Într-o zi de septembrie, cu ușoare căderi ale frunzelor de pe copacii străzii, ca în acea îndepărtată zi, cînd au făcut cunoștință, zărindu-l de departe cum pleca cu mersul lui puțin caraghios la serviciu, Angela opri mașina la un colț de stradă. Îl urmări setoasă de după geamurile întunecate, apoi coborî, baîndu-i calea și îndrăzni să intre cu el în vorbă. Era același. Doar mustățile arătau ceva mai stufoase, mai plioștite oarecum. Inima ei zvîcnea neastîmpărată, învîlmășită de emoții. Se înfricoșă. Simți că îl mai iubește. «Pentru care merite, Doamne?» Inimioara ei săltă din piept ca un hulubaș în agoniile morții, ciocnindu-se de aceeași nedumerire: «De ce trebuie să-l iubesc anume pe el?» N-a îndrăznit să-i ceară mare socoteală. Nu era prilejul. I-a spus doar că dorește o întîlnire confidențială cu el. Are nevoie să clarifice o chestie importantă... Îl imploră... El o ascultă tăcut semănînd cu un surdo-mut, trecu pe alături cu pași plini de indiferență și plecă în drumul lui fără să se intereseze despre doleanțele femeii coborîte special pentru dînsul din JEEP-ul luxos... Angela simți ofensa, dar nu putu rămîne indiferentă. Se decise cu îndîrjire... și-i telefonă peste zi la serviciu.

El iarăși se prefăcu a nu o recunoaște. Vorbi cazon, uscat în receptor, dar acceptă o întrevedere. Vocea lui i se păru rezervată, fricoasă, de parcă se temea... să nu i se răpească... fericirea. În acel val de nedumerire și multe întrebări subterane, Angela consideră că el își iubește familia, soția și se ține de fericirea lui cu ambele mîini. Această stare o încînta, îl venera ca totdeauna, dar se pomeni iarăși ofensată, dezamăgită că el, Porfirie Linca, om cu apucături lirice de poet nerealizat nici nu amînti, nu se interesă de fiul lui, Radu... «Poate dînsul nici nu știe că are de la ea un fiu? îi fulgeră o întrebare și tot atunci constată cu timiditate: Ah, da, desigur, dînsul nu cunoaște marea mea taină... Dar... El trebuie s-o știe? Trebuie! Radu e feciorul lui! Ca și toți ceilalți copii pe care-i are acasă, lîngă el...» Îi propuse să se întîlnească în afara orașului, într-o cafenea din umbrava de nuci. El acceptă a se întîlni, fără de mare entuziasm, pentru cîteva minute, prevenind-o că e limitat în timp și foarte ocupat. «Dar, – zise el parcă în zeflemea, – dacă soția ex-prefectului insistă...»

Angela se pregăti pentru această întîlnire, de parcă avea să asiste la o recepție prezidențială. Se îmbracă în haine scumpe, roz, în pantofi negri, se îmbrobodi cu un batic alb, ca și atunci, la prima lor cunoștință. În cafenea era pustiu, domnea un miros de sindrofie avută loc aici noaptea trecută. Era cald, înăbușitor. Porfirie avea o față

obosită, pe la ceafă îi curgeau șiroaie de sudoare pe care o ștergea supărat cu o basma albastră. Se îngrășase și nu prea îngrijea de el. Avea pantalonii vechi, bluza și cravata ponosită. O preveni că nu va servi nimic... nu dispune de finanțe...

– Nici o problemă, eu vă servesc, zise dînsa și comandă o șampanie, o cutie de ciocolate, un pachet de țigări scumpe. Porfirie, înainte de a servi o țigară, cercetă cu mare interes ambalajul...

Nicidecum nu se ivea capătul firului de discuție pentru care se întâlneau cei doi... Totuși s-au decis și au ciocnit primul pocal. Angela deveni, ca de obicei, mai îndrăzneată, și într-un sfîrșit, zise încîntată:

– Ești un bărbat fericit, Porfirie... Ai serviciu bun, familie mare, frumoasă!..

– Întocmai! Ai dreptate. De-ar mai plăti salariile la timp...

– Ți-amintești despre aventurile tinereții. Ori ai devenit cu totul om al prezentului, fără de trecut?

– Îhî, zise el, scărpinîndu-se cu îndîrjire în nas.

– Erai odată avocat. Preferai deplasările în lunca Prutului – cercetai acolo un dosar interesant despre țigani și furtul de cai. Povesteați amuzant, interesant despre lăieșii ceea. Ți-amintești?...

– Au fost de toate. Acuma lăieșii se ocupă cu furtul mașinilor, traficul de droguri... În explicațiile lor, însă, folosesc aceleași fraze, aceleași grimase. Ei sînt un popor etern în conservatismul lor!..

Discuția deveni de odată, plictisitoare, neinteresantă. Procurorul căpătă iar o mină serioasă, potrivit că poate fi implicat într-un act de provocare legat de serviciul său. Fața i se crispă, cînd mai auzi vorbele ei cu tonalitate veselă:

– Dezlegi uneori și vreo istorie amoroasă?

Întrebarea îl surprinse.

– E treaba mea, – o stopă el prompt, ștergîndu-i parcă cu brutalitate zîmbetul ce se desena pe obraji ei rumeni.

– De ce ești atît de sever cu mine, Porfirie?

– Viața așa e... răspunse dînsul, socotind discuția încheiată, cercînd a se scula de la masă.

– Stai oleacă... îl opri ea, luîndu-i mîna asudată și păroasă. Vreau să-ți spun ceva important. Ești om al legii și trebuie să dispui de cît mai multă răbdare, cînd vine vorba de o informație utilă pentru tine...

– Ar fi fost mai bine să divulgi secretele la masa mea din birou. Neașteptînd să-i facă vreo replică, se sculă de la masă și ieși urmat de Angela.

S-a urcat alături de ea în mașină, solicitînd să coboare într-un loc ferit de lume de la un colț de stradă, de unde avea să meargă pe jos pînă la clădirea somptuoasă a procuraturii orașului... Apăsînd pe accelerator, ea îl aduse la locul unde dorise, apoi frînă brusc și așteptă pînă el coborî gîfîind... Fumînd, îl urmărea nervoasă cum el se îndreaptă grijuliu spre locul de lucru... Ducea mapa subsuoară ca un brigadier de colhoz, fără a privi în stînga sau în dreapta, fără a-și lua cumsecade rămas bun de la ea. «Iaca

oameni! Nici n-am intuit că el poate fi așa, – gîndi necăjită. Ca să vezi... Toată lumea dorește a fi în relații bune cu mine, iar dînsul parcă e un deocheat... Nici n-a dorit să mă asculte, nici nu am izbutit să-i spun taina... Ori poate dînsul o știe. Sau poate nici nu face să-i spun?...»

– Am făcut-o conștient, o surprinse dînsul a doua zi, cînd o contactă la telefon. Niciicînd n-am acceptat murdăria și falsul. Iar tu, necătînd la bani, la situația pe care o ai, pînă acum trăiești cu un fals în viață. Nu banii îl determină pe om. Cum o să repari greșeala? El ezită, ca după multe clipe de frămîntări tăcute, să spună cu durere în voce: Tu, deja nu mai poți repara nimica. Greșeala o va putea repara el, dacă o să dorească... va fi înțelept, peste ani v-a reveni la mine. Mă va recunoaște, iar dacă nu... Treaba lui. Nu e chestia mea, nici a ta, ci a fiului!... Cel mai mult îmi place la oameni înțelepciunea... Nu crede că vreau răzbunare. Nu port vina cea mare. Sufletește, sînt responsabil de păcatul făcut de-amîndoi. Păcatul e același, dar... căile noastre demult s-au răzlețit și sînt diferite...

Angelica, de cum era sigură pe prezentul și viitorul ei, simți că s-a vîrît conștientă în pălălaia unui foc, de unde nu va mai putea ieși nicicînd. Pricepu în sfîrșit că a stîrnit un foc care mocnea și aproape se stinse în viața ei. De ce a trebuit să-l aprindă din nou, cu revenirea la păcatele tinerețelor? Doar situația creată nu va limpezi nimic. Numai Răduțu va putea repara greșeala. Cum și cînd?

Marea consolare a Angelei s-a petrecut peste ceva vreme. S-au reîntîlnit ocazional, în stradă... Porfirie Linca scoase din sacoșă o minge desumflată și i-o dăruie, zicînd hotărît:

– Mai am încă doi feciori, dar nici unul nu-i amator de fotbal ca și Răduțu... Să-i dai acest balon olimpic... Cînd va crește mare, neapărat va deveni fotbalist. Eu voi sta la tribună și o să-l admir. E un băiețel minunat...

Porfirie făcu o plecăciune respectuoasă și, nezcînd mai mult un cuvînt, se grăbi în drumul lui.

De atunci inima Angelei, cînd mergea pe lîngă clădirea procuraturii, îi tresărea mereu, iar Răduțu, fiind obsedat de filmele detectiv, cerea întruna să fie dus ca să facă cunoștință cu un procuror în carne și oase. Fiul visa să devină un mare detectiv, să repare toate greșelile, vrute și nevrute, din această viață plină de enigme, pe care le comit oamenii.

AMICELE

(Mărturisiri discrete ale unei domnisoare)

În lumea bărbaților roiesc veșnicele taine amoroase, iar când tainele sunt prea multe, femeile văduvite de atenția lor suferă și pătimesc.

Nu doresc a fi sclava minciunii. Seri la rînd, stînd la geamul meu adolescentin, am visat la o dragoste romantică, să am aievea un băiat puternic, ingenios, atent și

iscusit în arta iubirii. Îmi imaginam că o să-l întâlnesc în plină stradă, sau într-un scuar de teatru. El se va apropia de mine cu un zîmbet amabil, îmi va întinde mîna, mă va lua galant la braț și mă va pofti într-o plimbare solitară pe aleile parcului autumnal...

Trecea însă timpul și speranțele mele se adumbreau în pâcla așteptărilor. Băieții se fereau de mine, de parcă eram afumată cu păr de lup. Câte unul parcă-parcă încerca să mă curteze, apoi dispărea, se dizolva printre lumea străzii, să nu mai revină. Abia într-un târziu de primăvară, pe neașteptate, am cunoscut în troleibuz un june roșcat și înalt, cu bicepsi proeminenți și picioarele de atlet. Era un imberb cu bubușoare pe față, dinții albi, mășcați și buzele-i cărnoase. Mă privea țintit, sever, încruntându-și genele stufoase, ce băteau în culoare albinoasă și desenând, parcă, un zîmbet în colțul gurii: vorbea despre una și aceeași... Descoperise, în timpul unei expediții științifice, că în Africa reprezentanții tribului Cronga Yu... practică zoofilia cu babuinii... El povestea și singur râdea ca un zălud. Apoi...

Flăcăul veni într-o seară, după ploaie, la randez-vous... Mă chema să facem o promenadă prin boschetul de vișini din văiuga Pelinului. Nu-mi era deloc interesant cu el în acea seară. Am mers la plimbare mai mult că nu aveam ce face. După lungi minute de tăcere ochii băiatului, deodată, parcă se aprinseră, brațele lui vânjoase m-au cuprins puternic la pieptul lui, în care inima-i se zbătea ca un șoim rănit într-o colivie. Luată prin surprindere, mai că n-am dovedit să înțeleg cum m-am trezit la pământul reavăn, pe un covor de iarbă și urzici. Abia când o durere aprigă mi-a străpuns cu mii de sulite corpul, mi-am dat seama că-și satisface plăcerile, slobozind un urlat de satisfacție... Scăpată din strânsoare, l-am tratat atunci ca pe o bestie, părăsindu-l cu multă ură, blestem, ordonându-i să mă uite și să nu mai îndrăznească să-mi ațină calea, dacă vrea să nu-l dau pe mîna legii pentru că m-a batjocorit. Ori că s-a speriat de amenințările mele, ori că și-a atins scopul animalic, deflorându-mă, dar mai mult nu l-am întâlnit în calea mea niciodată. Mă străduiam și eu să uit acel coșmar... Am jurat, în sinea-mi, să nu mă mai întâlnesc niciodată cu băieții față de care, din acea zi, am început să simt dispreț și dezgust.

Am mărturisit necazul meu sufletesc Sabinei, colegă de liceu, o fată înaltă, care mai de mulți ani practica taecwando-ul. Amica mi-a ascultat răbdătoare păsul, după care mi-a spus că și ea s-a confruntat exact cu aceleași dezamăgiri la prima ei dragoste. Părea să fie veselă, silindu-mă și pe mine să nu mă amărăsc, căci bărbații de azi, a zis ea, nu au nici o valoare în ochii ei. Nici unul nu posedă adevăratele maniere cavale-rești, nemaivorbind de arta iubirii... Știu numai să-și satisfacă plăcerile trupești. Apoi mi-a explicat multe lucruri frumoase, descoperite în cărțile înțelepților lumii. Sabina era eminentă la învățătură, știa să se descurce în problemele adolescenței... Mi-a propus să-i fiu prietenă credincioasă.

Din seara ceea am jurat că nu vom mai prieteni cu băietii. Sabina avea un caracter dur și acel jurământ știam că trebuie să-l păstrez cu pietate. Prietenia cu dînsa îmi insufla mai multă siguranță, cu ea îmi era interesant oriunde mă aflam. La liceu erau condiții excelente pentru agrement. Chiar în vecinătatea căminelor fremăta o pădure

și noi ieșeam adeseori la natură să facem frigărui. Amica nu mă slăbea nici pentru o clipă. Odată am chefuit lângă rug, împreună cu alte liceene, până după miezul nopții. Sabina se cam pasionase de bere. Am fi stat acolo până în zori, (era vară!), dacă nu se abătea peste noi o ploaie năstrușnică. Amândouă sub o singură umbrelă am alergat până la colțul căminului, unde apa zgomotoasă bolborosea în jgheab. Ne-am oprit și, deodată, la lumina felinei din prag, chipul jovial al Sabinei mi s-a deschis în toată frumusețea lui... Am simțit atunci o apropiere stranie de ea. Toată căldura pământului coborâse parcă între noi și... ne topea. Pentru prima oară am simțit alături de mine o adevărată gingășie, dorința lacomă de a mă apropia de o ființă iubită, care m-a pătruns cu fioruri prin toată ființa. O forță magică mă atrăgea, mă apropia de ea - de chipul ei, de corpul ei zvelt, de buzele ei fragede, proaspete. Ne-am sărutat cu patimă. Măinile noastre tremurând se strecurară pe rând sub rochiile de mătase, ridicându-ne poalele și căutând cu înfrigurare sâni pânguiți, apoi lunecând sub chiloții fini, cu danteluțe... Fiori și valuri de plăcere mă făcură să-mi pierd cumpătul. Picioarele mi s-au înmuiat, m-am lăsat în genunchi, de parcă eram doborâtă de un vraf de flori de lăcrimioare. Nu mă mai speria nici ploaia, nici scăpăratul fulgerului ceresc. Inconștientul ne domina pe amândouă. Sabina cu o dibăcie uluitoare mi-a deschiet cu ambele mâini sutienii albi ca neaua, m-a despuiat de chiloței. Parcă molipsită de o boală fulgerătoare, am aplicat în următoarea clipă asupra amicei aceleași mișcări... În jur, din cauza orei târzii, nici țipenie, dar ce ne păsa nouă atunci!? Contemplam clipe superbe și dulci. Mișcărilor, palpitările, mângierile reciproce peste locurile intime de pe corpurile noastre ne aduceau noi valuri miraculoase de extaz. Sabina, ca și mine, slobozea gemete plăcute, acoperite de zgomotul ușurel al ploii care mai bătea cu stropii ei mășcați în cupola neagră, ca și noaptea, a umbrelei. Trăisem o jumătate de viață, dar nu știam că pot exista asemenea plăceri. Ceea ce nu o simțisem de la un bărbat, acum îmi dădea cu multă dăruire amica de liceu...

Fuse o dragoste dăruită reciproc, o descărcare de rele, de necazul căutărilor anterioare, de dezamăgiri adunate până la acea clipă astrală. Nici n-am observat când ploaia conțeni, iar printre zdrențele de nori, pe cerul încă negru ca smoala, se iviră primele stele. Mirosea a ierburi și flori proaspete. Eram amândouă scufundate încă în adâncurile fericirii, mulțumirii și plăcerii, nespuse de bucuroase că ne-am descoperit...

Într-un târziu, Sabina m-a condus, (mă supuneam voinței ei ca o pisicuță oarbă) în odaia căminului, unde era uscat, plăcut, comod. Prin geamul întredeschis răzbătea rumoarea calmă a nopții. Sabina selectă o casetă cu muzică erotică. Abia auzită, în odaie plutea melodia duioasă a saxofonului. La lumina pală a luminărilor, tăcute, ne-am dezbrăcat. Simțeam necesitatea de a ne continua dăruirile corpurilor mlădioase și înfocate de tinerețe. Limbile noastre se căutau ca niște șerpi neveninoși, pătrunzând cu evlavie și căldură în seftele răscolite de senzații nobile, senzații inexplicabile, se revărsau în așternutul comun ca o lavă de simțiri divine. Gemetele Sabinei, gemetele mele adormeau pereții, florile din glastre, înșirate pe pervazul geamului. Uitasem complet de lumea interioară și exterioară a moralității. Plăcerile se adunau în făclia

lumînărilor sfîrîietoare... Întelegeam pentru prima oară ce pot însemna adevăratele slăbiciuni ale corpului de față, dornic de a savura plăcerile pe care le poate descoperi natura și Dumnezeu. Roiuri de întrebări (și nicidecum de regrete) cucureau clipele și peștișorii colorați din acvariul odăii. Numai amica mea părea să nu se întrebe și să nu regrete nimic și insista cu mai multă perseverență să culegem de pe corpurile vlăguite de virtute cât mai mult rod din pomul plăcerilor. Simțisem până la urmă o feerie des-cătușare, regretele sau remușcările de orice fel lipsind cu desăvârșire...

Nu găseam un răspuns clar. A mai trecut o zi și eu, biruind sfiala, am încercat a is-piti colegele mele dacă n-au observat ceva suspect în una din serile trecute lângă colțul căminului. M-am convins că ele nu cunosc și nici nu aveau de unde ști feeria adevăra-telor taine ale fericirii trupești. Pentru ele plăcerile veneau dintr-un subsol sumbru, fe-recat cu mii de lacăte, cheile cărora s-au pierdut pentru totdeauna în hăul... moralității umane. Am simțit că încep să mă trateze cu repulsie și dispreț. Cineva chiar a scuipat a greață, acuzându-mă că sunt o depravată, numai că am îndrăznit să abordez această temă. M-am acuzat că sunt victima exploziei vagabondajului sexual, ce s-a declanșat în mizeria timpului de azi... Cît despre mine, nu simțeam nici un fel de remușcare. Trăiam sub impresiile momentelor fericite, petrecute alături, împreună cu Sabina.

Așteptam nerăbdătoare seara. Amica pleca, de obicei, la antrenamentele sale și ve-neia târziu, când se făcea noapte. Erau cele mai lungi ore care se scurgeau pe ceasurile pânzei lui Daly...

Odată seara, cu o jumătate de oră mai devreme decât de obicei, auzii pași de atlet (așa avea mersul Sabina) pe coridorul lung. Inima a început să mi se tulbure de emoții. Am alergat să deschid nerăbdătoare ușa, când în prag, ca un munte, cu zâmbetul său malițios, apăru tânărul care-mi fură cândva feciorelnicia. Ținea în mâini un buchet mare de trandafiri purpurii, o cutie de bomboane, o șampanie, două pocale de cristal zângănit... Mărturisi că a venit să se împace cu mine, că-și cere scuze pentru cele întâmplare și dorește să redevenim prieteni sinceri și credincioși. Îi ascultai palavrele și cu cât declarațiile lui deveneau mai înflăcărare, cu atât fiecare vorbă a lui mă irita la culme. Deși frumos ca un fante, chipeș - un adevărat vis pentru o domnișoară de vârsta mea - acum nu mai însemna pentru mine decât un trunchi de mestecăan putred, rece și acoperit pe alocuri de mucegai... Am devenit furioasă, l-am bruscă cu vorbe grosolane, i-am aruncat buchetul cu flori cît colo, silindu-l să plece de unde a venit. Dânsul potrivea că e cazul să rabde capriciile mele, să-mi dovedească cu tot dinadinsul că e cavalier sadea. A început să adune argumente în susținerea unei prietenii albastre, să mă calmeze adică.

Între timp își făcu apariția Sabina. Văzându-mă atât de exaltată, încă până clarifică lucrurile, se emoționează și mai tare decât mine. Fără multe explicații, scăpă câteva miș-cări iscusite în direcția pretinsului cavalier și-l lovi fulgerător cu picioarele ei lungi în burtă; apoi forfecă mâinile ei pe lângă beregata cogemitului flăcău. Meseria pe care Sabina o căpătase la îndelungile antrenamente era vădită și de temut. Ea se bătea mai ceva ca un bărbat care-și apără ceva scump și sfânt. "Cavalerul" scăpă din mâini bom-

boanele, sticla de șampanie se făcu țandări, explodând, iar florile zburară în urma lui, când, așa atlet cum era, o luă la sănătoasa, coborând câte 3-4 scări odată...

Răfuindu-se cu vizitatorul nepoftit, Sabina mă cercetă minuțios să-i mărturisesc cu lux de amănunte cum s-au întâmpnat toate și cum de a îndrăznit acest tip să dialogheze cu mine... Am realizat că amica a devenit foc de geloasă. Mă dojeni, aducându-mă pînă la lacrimi. Cînd mă liniștii, mi-a cerut, calmă, să-i mai jur o dată fidelitate și credință, asigurînd-o că nu o voi schimba cu altă amică niciodată. Într-un tîrziu, ca să-i dovedesc adeziunea, am acceptat ritualul jurămîntului. Mi-am spart cu o lamă vîna de la mîină, picurînd pe o băsmăluță sîngele meu peste al ei... Sabina mi-a spus atunci, că acest ritual constituie legătura noastră conjugală pentru toată viața, pînă la moarte...

După acea logodnă o lună de zile i-am făcut pe părinți să se neliștească grozav. Părăsirăm amîndouă liceul și am plecat într-o călătorie la munte. A fost o adevărată lună de miere, pe care n-am s-o uit toată viața! Sînt și azi sub acele impresii de paradis. Cer albastru, răcoarea austeră a pinilor cu cetini verzi, cîntecul și trilurile diferitelor păsări! Apoi nopțile de la Slănic, cu plimbările noastre ademenitoare pînă la Cabana din deal. Atunci am simțit în persoana Sabinei un adevărat înger ocrotitor, care îndeplinea alături de mine rolul unui bărbat viril și puternic, dar și tandru, satisfăcîndu-mi cu îngăduință capriciile de domnișoară. Mulți băieți încercau să ne acosteze, să ne curteze sau făcîndu-ne propuneri care mai de care, pline de măguliri. Rîdeam de naivitatea lor, strângându-ne amîndouă de mîini, în semn de solidaritate și credință de nezdruccinat. Eram fericite că am izbutit să creăm mai mult decît o adevărată familie...

BĂDĂRANII

Proaspăt absolvent al facultății de litere, Octavian Rabovilă avu norocul să rămână la catedra de limbi moderne. Urma se predeie limba maternă în grupele ruse. Era tînăr înșurățel, soția tocmai îi născuse un băiețel, dar fiindcă nu aveau gazdă, trăiau răslețiți. Elvira la țară, creștea copilul, iar Octavian locuia într-un cămin studențesc. Li s-a promis peste un an o garsonieră și această speranță îl ținea la un serviciu mai puțin plătit.

Studiul limbii materne i-a plăcut dintotdeauna lui și acum o amărăciune grea îi năpădi sufletul, când cunoscă mai îndeaproape atitudinea bațjocoritoare a studenților aolingvi de la Universitate față de obiectul pe care-l predă. Unii lectori ruși îi reproșau că n-are nici un temei să-l entuziasmeze predarea unei limbi, care în Moldova are o sferă redusă de uz, era lipsită de orice prestigiu. Unde mai pui că toate instituțiile s-au reprofilat de mult cu predarea în limba rusă.

Studiase de mic istoria neamului. De la taică-său, profesor de istorie, care apucase puținică școală românească. O studiase mai mult clandestin, și la facultate. Vedeă la tot pasul politica de rusificare, începînd cu '40, când rușii veniră în Basarabia cu tancuri și blindate să ne „elibereze” de sub jugul burghezo-moșieresc român. În numai două-trei decenii limba fu scoasă din uzul oficial, strîmtorată prin bucătării și pe lanurile de tutun sau sfeclă. Existau, ce-i drept, câteva publicații de limbă moldovenească,

o Uniune de scriitorilor, unde se vorbea în limba maternă, dar și aici la festivități mai puțin oficiale. Se subțiau obiceiurile, tradițiile culturale, locul lor ocupându-l o sub-cultură cu un pronunțat iz propagandistic. Unicii ei apostoli rămâneau deocamdată buncii și dascălii de la țară, pe care Octavian avu prilejul să-i admire în copilărie. Se străduia din răputeri să nu-și dea toate pe față, știind că la orice facultate sunt agenți secreți, informatori remunerați într-un fel sau altul de serviciile KGB, care făceau des-tule probleme studenților și profesorilor tineri mai ales.

În postura de lector avu chiar din primele zile și alte descurajări. Disprețul studen-ților, lașitatea noilor colegi, suspiciunea administrației nu-l încurajau deloc. Și totuși, Octavian se încuraja: dacă va îndeplini programul de studii, are să obțină un anumit rezultat. La cursuri aproape că vorbea pereților – fiecare student părea să fie preocupat de ale lui. El, însă, avea o satisfacție oarbă de a le vorbi în duioasa limbă românească, străină auzului celor din aulele universitare. De la o vreme studenții ruși începură să facă gâlceavă, învinuindu-l că la orele de limba moldovenească le vorbește „prea ro-mânește”. Deși tot ei chicoteau, auzind de la el vreun cuvânt asemănător celor rusești și-l luau în zeflema. Octavian nu înceta să asude, explicându-le legile gramaticii, pe care vrând-nevrând studenții rusofoni trebuiau, în virtutea programei universitare, să le însușească.

Cei care ținură cursul până la el, manifestaseră o atitudine neserioasă la examina-re, el, examenul fiind calificat ca o simplă formalitate. Odată cu venirea lui Octavian Rabovilă, lucrurile luară o întorsătură neașteptată. La primul colocvii cei mai mulți se pomeniră restanțieri. Fu o explozie. Se neliniștea întreg decanatul, chemat să mențină o reușită bună. Ca explozia să nu se răspândească până la rectorat, comitetul de partid, tânărul lector cunoscă reacția secretarului de partid al facultății Okorokov.

Acest Okorokov avea o față roșie ca sfecla, se plimba mereu prin aule, cu mâinile tremurânde, mai ales în prima jumătate a zilei, controlând într-o tăcere ursuză pre-zența profesorilor și frecvența studenților. Îi mergea vestea de un mare afemeiat, care seducea studente tinere. Locuia de unul singur într-un apartament cu trei odăi. Divor-tase demult, soția părăsindu-l chiar la un an-doi după ce veniră în Moldova. În trecut ajunsese general de securitate undeva într-un oraș din Siberia și din cauza paharului fusese pensionat și trimis să lupte pe frontul ideologic în „Moldova însoțită”, unde mocnește naționalismul român... Aici Okorokov se făcu un mare amator al vinului „Xeres” și uneori, între studenți așa și era poreclit. Se vorbea că are și doi feciori, dar care dovediră de tineri să fie condamnați în câteva rânduri și acum își ispășeau din nou aventurile la Cricova. Receptiv la toate ce putea zdruncina temeiurile sovietice, a doua zi Octavian fu poftit la partcom.

– Precum ești comunist, nu pot să te trag la altă răspundere, îl luă atent generalul în retragere. Dar te-aș sfătui s-o lași mai moale cu limba duminică. Românească... Și făcu o pauză ca să detecteze reacția tânărului lector. Octavian suportă cu indiferență dărbănitul de mitralieră al degetelor în biroul masiv.

Nimeni n-o să învețe a vorbi precum dorești dumneata, reluă ex-generalul pe un

ton mai moale. Ești băiat tânăr, familist, trebuie să ai grijă de carieră. Ca să-ți aduci soția de la țară, ai nevoie de o garsonieră, poate și de un apartament... Ascultă, n-ar fi mai bine să-mi faci periodic o dare de seamă, cine cu ce se ocupă în cămin, cine citește cărți românești, publicistica politică a lui Eminescu, romanele lui Marin Preda... Ai face un serviciu în interesul statului. Te bucuri de stima studenților și ai afla ușor tot de ce avem nevoie. Ți-e clar care este politica partidului?

Octavian îl ascultă atent, izbutind cu greu să păstreze o mină indiferentă. Când ieși din cabinet, Okorokov își frecă mâinile bucuros că a izbutit să-l convingă pe un „tân-can” de orientare naționalistă. Fusese împotrivă ca absolventul Rabovilă să fie lăsat la catedră, dar l-au convins profesorii că e un specialist de mare viitor și cu o platformă ideologică sănătoasă, pe poziții marxist-leniniste... Acum însă își dădu seama că a fost dus în eroare. „Toți sunt niște naționaliști, fii de culaci”, scuipă el printre dinți. Dar nu-i nimic, limba lor în Basarabia a încălecat pe un cal mort. S-o știe”.

Avea Octavian și susținători. Unul dintre ei, Ilie Armașu, un lector mai în vârstă, ascultându-i păsul, plescăi din buzele sale mari și-și dădu absent cu părerea:

– Crezi că reușești să-i convingi că le este necesar româna? Dacă rusofonii nu vor s-o știe, n-au s-o învețe niciodată... Așa li-i națiunea.

La toate sfaturile colegilor, Octavian rămânea neutru. Nici unul din studenți nu trecu a doua barieră, pomenindu-se restanțieri potențiali. Asemenea cazuri universitatea nu cunoscă până atunci. Partcomul, în frunte cu Alexei Doagă, un om serios, negru ca un ȋigan, se zgudu:

– Nu-ți pare că e mai deștept oul decât găina, tinere?

Mai rămăsese cam vreo lună până la vacanță. Studenții întraseră în sesiune și Octavian se trezi că față de persoana lui manifestă un viu interes Catia Coțcataia. Era o studentă nou venită la facultate, plină de tinerețe, după care turbau nu numai studenții, dar și mulți profesori. Întreaga-i făptură se scâldea într-o rară frumusețe, iar vocea-i tremurătoare turna o sevă dulce în ființă, electrizându-te. La prima vedere părea o fire modestă și timidă, deși se îmbrăca oarecum extravagant, ceea ce o făcea să treacă în categoria codanelor de tip sex-bombă. După nereușita la examenul de limbă „moldo-venească”, Catia începu să se rețină după cursuri pe lângă tânărul lector, tot cerându-i explicații. Părea chiar amuzant uneori să vezi cum se opintea studenta să însușească materia. Nu era din sămânța celor talentați, dar munca de zi cu zi îl făcea pe Octavian să creadă că fata începe să înregistreze anumite succese. Uneori făcea schimb de câte un zâmbet de politețe. Lectorul tot mai des se cutremura la surâsul ei enigmatic și cuminte. Începu să-i placă cum se îmbracă, cum răsfoiește paginile în sala de lectură, cum dă busna în aula pustie, cerând să o limpezească într-o problemă neclară. Până și eforturile ei de a vorbi cât de cât românește începu să-i pară nostime.

Inima bărbatului nu era o stană. Cucerit de sinceritatea fetei, hotărî, cu titlu de excepție, să o examineze înainte de termenul stabilit, în afara comisiei. Adică, el personal. A treia oară. O chemă la catedră și-i spuse intențiile, sfătuind-o să se prezinte peste două zile pentru a-și lichida restanța. Catia izbucni într-o furtună de bucurie; mulțumi,

facând câteva pocloane grațioase, apoi trecu la o notă de destăinuire, plină de farmec:

– De când am divorțat, locuiesc singură în două odăi. Am mereu nevoie de bani, și bursa de a-și recăpăta-o, lichidând restanța, mi-ar prinde foarte bine.

Spuse acest lucru în română, aproape fără nici o greșeală.

– Când e posibil, eu totdeauna ajut oamenii, băigui lectorul. Soția era departe, iar zilele de odihnă, și le petrecea singur, în oraș, ceea ce începu să-i procure tot mai des o tristețe ne bună. Studenta îi prinse fisticăla.

– Dar... n-ar fi mai potrivit, zise ea deodată, cu tremurul seducător în voce, să susțin examenul... la mine acasă...

Octavian se cutremură, roșata îi năvăli pe față. Încercă zadarnic să scape de adierea valurilor de gingășie pe care le emana trupul mlădios și tandru al fetei, flămândă de mângâiere bărbătească.

– Numai, vă rog, să nu credeți nimic rău, nu-l slăbea Catia. Doresc foarte mult să veniți la mine în vizită.

– Voi încerca, răspunse copleșit lectorul. Catia scoase îndată un bilețel din gentuță și i-l întinse:

– Iată numărul meu de telefon. Am să vă aștept sâmbătă seara... Și ea părăsi aula cu pași mărunți, eleganți, lăsându-l absolut descumpănit.

Cele două zile Octavian le petrecu la sala de lectură. Era, de fapt, prezent în sală doar fizic, căci gândurile îi zburau de astă dată mereu nu atât la soție, la copil, cât la... Catia. Află de la un prieten că studenta Chițcataia divorțase acum un an. Fusese căsătorită cu un demnitar de la guvern, pământean de-al ei de pe malurile Donului. Dar ceva nu putură împărți și demnitarul plecă la altă femeie, lăsând-o singură în două odăi. Mai află că e o fire închisă, nu s-a compromis până acum prin nimica. „Și e foarte bine, își zice în sine sa. O fire discretă i-ar crea probleme”.

Sâmbătă. Peste oraș se lăsau valurile amurgului. Seara, Octavian, cu răsuflarea întretăiată, telefonă. Catea era bine dispusă. Până în receptor ajungea o muzică clară și feerică. Îl aștepta cu nerăbdare. Din ultimii bani, el cumpără un buchet de gladiole, îmbracă cel mai bun costum, se parfumă, își adânci pălăria neagră de fetru peste genele ochilor frumoși și ieși grăbit. Amfitrioana îl întâmpină într-un hălățel de catifea subțire, strâns pe talie.

– Să începem examinarea, zise parcă în glumă, parcă în serios Catea, schițând ușor zâmbetul ei diafan.

– Da, da, desigur...

Catea scoase din gentuță matricula, i-o întinse. În timp ce lectorul Octavian semna că studenta Coțcataia a lichidat restanța, Catia, gălăgioasă, deschise sticla de șampanie și umplu pocalele.

– Pentru nemuritoarea limbă română! ridică prima pocalul.

Octavian nu mai putu să paseze. Muzica plutea lină prin odaie, adulmecând patimi și înghițind principii. Tăcerea nu dură mult. Catia îngustă ochisorii, îi prinse mâna lui Octavian și-l trase ușurel după ea în ritmul melodiei domoale.

– Vă iubesc la nebunie, șopti într-un târziu. Purtat de ritmul dansului și îmbătat de parfumul trupului tânăr, Octavian nici nu observă când ajunseră în altă odaie. Lumina slabă a unei lumânări groase atămăia pereții împodobiți cu câteva picturi erotice. În clipele următoare Octavian se pomeni în patul desfăcut, despuiat de haine, scufundându-se în albiturile puhave. Trupul gol al fetei zvâcnea de patimi și foc între brațele lui însetate.

Deodată Catea îi prinse mâinile și șopti cu voce încă nevlăguită:

– Hai sub duș. Ai să vezi ce plăcut e... Eu intru prima în baie, te chem acușica...

Și lunecă ca o zvârlugă din strânsoarea brațelor. Lumina slabă îi învăluia liniile corpului într-un mister și mai seducător. Își aruncă peste umeri halatul, prinse din mers ciupicii de cameră, scăpă din rama ușii o privire galeșă și dispăru în baie.

Trecură doar câteva clipe de când ușa băii înghiți trupul amfitrioanei. Octavian surprinse deodată un zgomot nedeslușit, care nu zăbavă trecu în pași de oameni grăbiți. N-a dat bine să se dezmeticească, că în odaie se aprinseră luminile orbitoare ale abajurului și în ușă s-au postat doi vlăjgani, ținând în frâu un dog. De după umerii acestei delegații de iți chipul plin de o satisfacție bestială al lui Okorokov în persoană. Câinele se smuncea spre bărbatul ce se căznea să-și acundă febril goliciunea și vlăjganul abia de izbutea să-l stăpânească. Apoi, Okorokov trecu înaintea tuturora, făcu un gest și cel cu câinele dispăru la bucătărie, de unde se auzi îndată chicotind Catea. Octavian pricepu totul...

– Adică, examinăm studenții... pardon, studentele la domiciliu? În ce limbă comunicați în așternutul Catiei Coțcataia? Dacă nu-i secret, firește...

– Ce idiotism, rosti Octavian cu glas stins. Dacă sunteți bărbat, permiteți-mi baremi să mă îmbrac...

– Acușică, răspunse Okorokov și începu să formeze un număr de telefon: Alo, tovarășe rector... Vă aduc la cunoștință că lectorul Octavian Rabovilă primește restanța la româna studentei Catea Coțcataia. În așternutul ei, gol-goluț...

Octavian sări din așternut și se repezi spre haine, dar vlăjganul îl izbi înapoi.

– Uite ce e, român împuțit... Să știi pentru toată viața: organele lucrează și sunt la datorie. Nu vom permite nicidecum românizarea Basarabiei. Ia-ți hlamidele și pleacă la țară, unde-ți este locul, bădăranule...

“Bădăranule... bădăranule... bădăranule”, îi răsuna ca un ecou vocea lui Okorokov cât se îmbracă și cât își cărbăni ciolanele până în odăița din cămin. Se simți în doar câteva secunde devorat de demnitate, de principii, de tot ce acumulasă în anii de studii și chiar până la facultate. De sfaturile și învățătura pe care i-o cultivă tatăl, de multe altele adunate în minte și în suflet și pe care le pierdu, le risipi într-un sfert de ceas. De soție și de fecior, pe care îi trădase atât de cumplit... Cu cine? Cu o studentă. O tărăfă străină care l-a înșenuncheat ca pe un bădăran...

Era descumpănit, strivit, murdărit pentru totdeauna. Cineva îi furase totul. Îl prădase până și de Patrie. Cine? Nu avea cui se plânge și unde găsi alinare, îndreptățire. În jurul lui erau numai vrăjmași – dușmanii limbii, dușmanii acestui

pământ. Dușmanii care stau în capătul mesei și jubilează... Să fi avut un revolver, și-ar fi pus capăt zilelor.

Abia hăt după miezul nopții prin negura gândurilor încâlcite răzbătu chipul soției și a unui copil ce aveau nevoie de căldură părintească. Poate el, băiatul lui va fi precaut. Și mai dârș în lupta asta crâncenă, ce pare să nu mai aibă capăt. În negura nopții copacii se legănau de vânt, ca și cu o mie, cu două mii de ani în urmă. Și numai el avea grețoasa presimțire că fu slobozit în lumea asta, acum câteva ore, prin intestinul gros...

Abia peste vreo doi ani, când vremile începură să se schimbă, își găsi o slujbă la oraș. Își aduse și familia și încerca cu greu s-o scoată în capăt cu simbria nu prea mare, cu gazda, cu alte multe nevoi pe care le are omul la început. Fie și de-al doilea început. Într-un timp îi veni să se intereseze de studenta Catea Coțcataia. Spre marea lui uimire află că asemenea studentă nici n-a fi figurat în listele universității... Nu-l mai află nici pe Okorokov la facultate. Se trecu și el în lumea ...celor drepti. Cu toate păcatele și cu toate metodele mârșave de urmărire a tinerilor profesori. Îi rămase doar ecoul printre oameni. Din când în când bătea la porțile auzului și timpanele îi infigeau atunci în creier un cuvânt greu, împovăraător: „Bădăranule”.

“Bădăranilor... bădăranilor... bădăranilor”, îl urmărea uneori ecoul zile întregi. De la o vreme prinse a se întreba: «Cine sunt bădăranii?»

DRAGOSTE DE FLUTURI GALBENI

Olgă Iașuleac

Atunci dimineată în celulă eram numai două. Eu și Varvara, o femeie mărunțică și smolită, care avea prostul obicei de a se scobi mereu în nas și, culcată, să citească întruna.

Pe la amiază au adus-o pe grăsană, îmbrăcata într-o haină largă, înflorată, cu miros de parfum scump în urma ei. Nimerise pentru prima dată aici și o bănuiam de săvârșirea unui omor.

Noutățile le-am aflat de la supraveghetorul Petro, un hahol mătăhălos și binevoitor la prima vedere. În ziua ceea de serviciu era Petro și nu asiatul Șamil, cu ochi înguști, care nu știa să vorbească încet, dar scotea niște sunete ca un artist de operă, care-și gătuie vocea în octava a treia. Petro, înainte de a o aduce pe a treia, ne-a servit prin ghișeu cu câte-o țigară și ne-a povestit câte ceva despre ea: e fiica unei românce și a unui japonez. Mai mult nu știam nimic despre dânsa, care odată intrată în celulă, se urcă imediat în tăcere pe lavița de sus. Cu fața la perete, ea mângâlea ceva peste inscripțiile haotice rămase încă de pe timpurile lui Grinea Kotovski.

După legea deținuților noul sosit este dator să ne spună pentru care păcate a nimerit în rândurile noastre. Eu și Varvara eram în așteptare. Nu știu de ce, dar atunci preferam liniștea. Nici grăsană nu-și da ghes la vorbă. Varvara, la lumina lămpii roșii din colț, ocrotită cu o grilă bătută de păianjeni, își încorda vederea asupra unei cărți. Nu mă

puteam concentra într-atâta, încât să citesc cărți și stăteam culcată pe burtă, urmărind gaura neagră din colț, de unde curând trebuiau să iasă șobolanii la promenadă.

În suflet o invidiam pe Varvara. Era o femeie erudită. A citit toate cărțile închisorii, chiar și operele complete ale lui Lenin, Marx și Engels, pe care temnicerii ni le aduceau zilnic cu de a sila. Intellectul ei se evidenția mai ales când începea polemica cu administrația, apărându-și poziția, manevrând cu citate întregi din teoria marxist-leninistă. De la dânsa aflasem lucruri curioase din lumea cărților. Spre rușinea mea, în viață n-am citit nici o carte de la început până la sfârșit. Și mă bucuram că viața mi-a oferit prilejul de-a mă întâlni cu Varvara. La libertate ea lucrase învățătoare, dar fiind stăpânită de lăcomia banilor, porni pe calea escrocheriei. Se dădea mare făcătoare de minuni, străduindu-se să le convingă pe fetele stătute că poate să le mărite prin vrăji. Făcea de măritat, adică. Și acuma stătea la pușcărie a treia oară...

Aveam și eu cândva o pasiune. Să cresc flori de cameră. Țin minte, bunica mă sfătua, că atunci când sădești florile în ghiveci, trebuie se le uzi cu apă amestecată cu sânge de gaină. Se prind îndată...

Aici m-aș ocupa cu imortelele, știu că ar veni la ele fluturași de afară. Fluturași mari, galbeni. Așa cum îi iubeam în copilăria îndepărtată – unica mea bogăție ce o mai am de la viață. În rest toata biografia mea se reduce la pereți de beton și lumina slabă a lămpii din colț, vorbe deocheate ale supraveghetorilor. Poate și la croncănitul ciorilor din vecinătatea închisorii, ce sălășluiesc în plopii seculari. Demult nu văzusem nici copaci, nici ciori, le auzeam numai croncănitul. Zi și noapte, fără a ști care anotimp e afară – primăvara, vara sau toamna? Iarna pentru noi e frig, însă supraveghetorii sunt îmbrăcați în haine groase. Am șase ani de când stau în celulă și asemenea lucruri le-am priceput de minune...

La amiază, degrabă după ce o aduse pe grăsană, se deschise ghișeul murdar al ușii. Petro, cu un zâmbet enigmatic, mușcându-și ușurel musteața, clipind din ochi, ne aduse prânzul. Străchini înnegrite de aluminiu cu supă de sorean, câte o cană de ceai și câte o bucată de pâine neagră. Grăsana se coborî de pe lavița de sus ca să nu fie bănuită că declară greva foamei, se făcu a gusta supa, după care vărsă strachina în gaura veceului din colț. Mușcă o gură de pâine și iar se urcă la locul ei. Nu credeam că dânsa poate să se hotărască la greva foamei. Dacă ar fi trezit această bănuială, administrația ar pune pe picior de alarmă medicina care ridică „pacientul” pe picioare. Medicii te pompează cu injecții și pastile, încât ești în stare să mănânci și paie. E o procedură scârboasă și bănuiam că nou-venita se

ferea din răspuțeri să evite bănuiala. Dar poate nu-i era foame? Când stai zile între-gi nemișcat în celulă, foamea nu se simte. Supravegheam acest lucru și nu puteam găsi adevăratul răspuns, deoarece grăsansa continua să tacă cu dârzenie.

Petro strânse din celelalte celule tacâmurile. Pe coridor se auziră pașii grăbiți ai mai multor supraveghetori. Undeva în fundul coridorului, niște tineri se răzvrătiseră și strigau cât îi țineau bojecii, să-i audă lumea de dincolo de ziduri: „Cerem libertate! Cerem libertate!” E ceva obișnuit în viața zilnică a închisorii. Toți se vor liberi. În ase-

menea cazuri sunt puse în funcție rețeviele, iar fețele supraveghetorilor se transformă în chipuri de fiară. Am observat săptămâna trecută, când, chiar în celula de vis-a-vis, făcuseră isterie doi inși. Urmăream această procedură prin gaura ușii. Petro lovea în ei ca în câini, iar din gingășia lui – nici pomină! Mai apoi, când aplană situația, el ne povesti că răzvrățiții cu pricina au nimerit aici pentru viol. Au violat o femeie gravidă, care se întorcea de la spital printr-o pădurice. Femeia batjocorită în stare de stres a născut chiar în fața lor doi gemeni. Griminalii, ca să șteargă urmele, au stropit femeia și pruncii cu benzină și le-au dat foc. Acuma își așteaptă pedeapsa capitală și... se răzvrătesc...

Conflictul a fost localizat repede. Cu santinelele asiatice nu e de glumă. Peste pușcărie se lasă o liniște relativă. După prânz toată lumea era dispusă să doarmă. Varvara dormea cu cartea pe piept, grăsansa continua să mângâiească peretele, iar eu, culcată pe burtă, fărâmițam bucățele de pâine. Din gaura din colț ieșiră șobolanii la plimbare. Erau vreo patru. Unul mai dolofan decât altul. Îi cunoșteam pe fiecare în parte. Fiecare avea numele lui: Vanea, Petea, Mișa. Favoritul meu era Leonea, Brejnev. Dacă mă văd vreodată la libertate, îndrăgesc un bărbat, îi nasc un băiețel și-i pun numele Leonid... Șobolanii erau flămânzi de-a binelea. Leonid se ridică pe două lăbuțe, rânji spre mine cu ochisorii ca doi tăciuni și prinse bucățica de pâine între dinții săi incisivi. Ceilalți prinseră a se încăiera între ei, răpind hrana unul de la altul. Forfoteala lor mă amuza și le strigai cu jumătate de voce: „Ho, mânjilor, ho!”

După ce s-au săturat de-a binelea, prietenii mei deveniseră liniștiți, continuând să miroase picioarele mesei, ale scaunelor de fier, pisuarul. Apoi, leneși, parcă luându-și rămas bun pentru o vreme de la mine, au dispărut în gura din colț. „Au sălașul lor ca și noi. Oare au și ei pușcărie? m-am gândit. Uneori omul este nevoit să-și trăiască viața dracul știe cum și unde”. Săptămâna trecută mi s-a jupit toată pielea de pe corp. N-am știut nicicând că, aidoma șarpelui, din lipsa de vitamine, omul poate să se jupească dintr-odată de toată pielea corpului. Cu mine s-a întâmplat aceasta a două oară. La noi se zice că este pușcăriaș cu adevărat acela, care și-a lăsat măcar o dată pielea între zidurile închisorii! Și s-a înfrățit cu șobolanii.

Grăsansa se coborî de pe laviță și multă vreme stătu la masa de fier, cu barba sprijinită în mâinile scurte și puternice, ținându-și privirile spre lampa roșie din colț. N-am putut suporta tăcerea ei și m-am strofolit nitam-nisam la ea, amintindu-i că e datoare să-și spună păsul. Ea tresări, dar privirile continuau să-i fie concentrate în același punct. Pe obraji mari prinse a se prelinge șiroaie de lacrimi. Lacrimile ei, însă, nu puteau trezi milă nici în inima mea, nici a Varvarei. Sunt lacrimi de dragoste, fericire, necaz, însă ele sunt prețuite doar dincolo de zidul înalt. Aici, în celulă, ele nu sunt decât... lacrimi.

– Ești japoneză? am întrebat-o.

– Mamă-mea a fost ridicată și dusă la Extremul Orient, în 40 și acolo s-a încurcat cu un samurai, prinse în sfârșit grai grăsansa. Îl chema Akihiro. Mama îmi spunea că seamănă cu el. Mai mult nu știu nimica despre dânsul.

– Dar pentru care păcate ai nimerit la noi? o interogă cu voce severă Varvara, care continua să citească.

– Mi-am ucis mahalepul. Așa i se zice bărbatului în satul nostru. L-am suferit vreo douăzeci de ani. Neamurile lui nu m-au acceptat. Au spus că sunt japoneză și le amestec sângele neamului. Poate de atâtă înjosire nu mi-a rodit pântecele nici un copil. La început medicii spuneau că nu sunt aptă de-a fi mamă, apoi când medicina m-a caliclit de-a binelea și unul în halat mi-a declarat că pot deja să dorm cu toată gara, că tot sterilă rămân, s-a descoperit că soțul e... clapon! Iat-așa, suratelor!.. oftă grășana, și-și ținti privirile spre mine:

– Și au început terorizările și bănuierile mahalepului. Mă batea și mă vâra sub masă, ordonându-mi să latru ca și câinele... Știți voi, suratelor, ce e aceea prostituție? ne întrebă ea deodată.

– L-ai înșelat, dori se afle Varvara, lăsînd într-o parte cartea.

– Tocmai că nu.

Sinceritatea grășanei trezi interesul Varvarei:

– Vicleano! Ce înseamnă pentru tine prostituție?

– Atunci când te chinui să conviețuiești zi de zi într-o casă cu un om pe care demult nu-l mai iubești. Aceasta e o adevărată prostituție.

– De aceea l-ai asasinat?

– Da.

– Și cum de te-au prins, fa? am rămas nedumerită. I-ai făcut harachiri sau?..

– Când în casă este rău, toate se termină cu un deznodământ. Boala soțului a fost că a pierdut simțul măsurii. A trădat fidelitatea deschis. Cu cea mai bună prietenă a mea. Gelozia este oarbă și răzbunătoare pentru cel ce are patima ei. Într-o noapte i-am pus cahla. Mă îngrozesc, amintindu-mi noaptea ceea plină de calvar.

– Și-apoi cum de te-au prins, fă? deveneam eu și mai nerăbdătoare. Cum de ți-au mirosit urmele?

– La început nimeni din sat nu bănuia că soțul e dispărut. După ce-l otrăvisem, l-am hăbucit ca pe-un gălătuc și l-am dat pe foc, în cuptor. A ars ca tizăcul, până în zorii zilei. Mă înfricoșeam că se răspândea un miros de carne arsă prin mahală, însă sătenii, probabil, n-au luat în seamă.

– Apoi te-au vândut?

– Primarul, după o jumătate de an, văzând că soțul nu se arată în lume, a declarat la poliție... Eu mă deprinsesem de-acum cu toate și lucram în voie la câmp. Și numai în preajma iernii la ușa casei mele și-a făcut apariția un anchetator tinerel, plin de draci. M-a ischitit pe colo, pe dincoace. Am scris lămuriri când l-am văzut ultima oară pe soț. Apoi, împreună, l-am căutat prin pădurea din preajmă, prin iaz, pe câmp, dar fără succes.

– Totuși, te-a vândut vreo canalie.

– Cum avea s-o trădeze, dacă a făcut asasinatul fără să vadă careva? se stropși Varvara către mine.

– A fost greșeala mea. L-am ars la sfârșitul primăverii și nu mi-a dat prin minte un

lucru. Anchetatorul, când pierduse orice speranță, hotărî să mă lase în pace crezând că soțul meu e pierdut fără de veste, dar s-a reținut în pragul ușii. M-a privit cu luare aminte și mi-a cerut... cociorva... A scos cenușa din cuptor și a găsit mandibula soțului, care nu arsese...

Deodată grășana își miji ochii ei înguști și izbucni în hohote stridente de plâns. Am tresărit ușurel și, întorcându-mă ca și Varvara, cu spatele la ea, i-am șoptit plină de indignare:

– Proasto! La pușcărie nu nimerești pentru cele făcute, ci pentru faptul că te-au prins...

Grășana continua să răcnească printre lacrimi că și-a pierdut viața pentru totdeauna. M-a scos din fire până la urmă și i-am ordonat să închidă gura, că mă doare capul. S-a oțărât la ea și Varvara, dar grășana nicidecum nu se putea potoli. Proasta de ea! Eu am nimerit aici a patra oară, și nu bocesc. Am nimerit că n-am avut ocazia ca să nu fiu prinsă. De câte ori am devalizat apartamente prin spargere, de atâtea ori am fost prinsă în flagrant delict. M-a născut mama fără de noroc.

Pe când grășana, japoneza asta, s-a prostit cu totul și n-a fost prevăzătoare. Doamne! Lumea vorbește că japonezii sunt oameni deștepți la ei în patrie, dar aici, prin străini, uite cum se prostesc!

Grășana continua să facă istericale. Și nu aveam ce-i face alta, decât s-o bocănim. Dar împreună cu Varvara am socotit că n-are rost să ne punem mintea cu ea. Am bătut în ușă și l-am rugat pe Petro să ne scoată la plimbare. Supraveghetorul a spus că nu se poate. Varvara, însă, i-a promis c-o să-i scrie o lucrare de curs la istoria P.C.U.S. Petro e student la facultatea de drept fără frecvență și adeseori apelează la ajutorul ei și nu putu s-o refuze.

Când a deschis ușa, mi se părea că spre celula noastră năvălesc roiuri de fluturi galbeni, fluturi pe care îi admiram în copilărie, când mă jucam cu ei în grădină la bunica. Printre gratii năvăleau razele soarelui strălucitor și blând. Peste hainele noastre jucau fluturași galbeni de lumină... Japoneza singură continua să răcnească după noi, s-o luăm la promenadă. Era prea exaltată, izbea cu pumnii în ușă. L-a supărat grozav și pe bunul nostru Petro. S-a întors la ea cu reteviul și i-a potolit obrăznicia. Când ne plimbam prin curtea închisorii cu ziduri înalte pe meterezele cărora stăteau santinetele înarmate, Petro continua să-i citească morală:

– Aicea nu ești pe scenă și emoțiile trebuie să le uiți dincolo. N-ai știut să prețuiești libertatea.

Urmără câteva somații categorice ale lui Șamil în limba rusă, pe care le înțeleg toți pușcăriașii de minune... Grășana muți. Petro veni la noi, căci avea el ce avea cu Varvara: discutau lucruri neînțelese pentru mine. Despre filozofie și marxism-leninism, căci prietenul nostru curând avea să susțină examenul la facultate... Eu ridicam mâinile în sus și mă chinuiam să simt căldura razelor de soare ce se străduiau să pătrundă peste muchia zidurilor, aidoma fluturașilor galbeni... Galbenul e unica culoare ce pătrundea până la noi.

Ne-am întors împreună cu Petro și încă doi supraveghetori spre celulă, însă, cum deschiserăm ușa, îndată se stârni tărașoi în toată pușcăria. Grăsana izbutise să răsu-cească un juvăt din fusta ei înflorată și să-l prindă de gratiile geamului. Se zbătea în convulsii cu limba scoasă afară. Ochii ei ieșiseră din orbite. Petro se repezi cu un pumnal și tăie ștreangul, răcni cât îl ținură bojocii să vină medicii; apoi către japoneză, ordonându-i categoric să nu moară, căci va purta răspundere. Până veniră medicii, grășana nu mai dădea semne de viață. Învălmășeala din jur nu-mi trezi nici o emoție, decât un val de invidie. Unica plăcere de a ieși dintre zidurile acestea la libertate e o moarte ușoară. Într-o clipă să te izbăvești de toate suferințele...

Grăsana zăcea întinsă în coridor. Medicii au confirmat moartea, doi temniceri asi-atici au rostogolit-o pe nășalii și opintindu-se au dus-o dincolo de zidurile închisorii. Petro, ca o fiară, ne îmbrânci înăuntrul celulei, încuind ambele lăcăți de la ușa de fier. Un guzgan își făcu apariția din gaură și tot mirosind masa, scaunele de fier, se opri lângă bulhacul de sânge rămas după moartea grășanei. Din urma lui, parcă înfricoșați, ieșiră și șobolanii ceilalți.

În celulă rămaserăm iarăși noi două, cu guzgani...

SĂRBĂTOAREA UNEI FECIOARE

Pe fratele Gheorghe l-am înmormântat în seara Vinerii mari. Paștele n-a fost paște, celelalte sărbători – la fel. Tragedia familiei noastre se întâmplase îndată după plecarea mea de la cei doi copii, după care locuiam singur într-o garsonieră închiriată în cartierul vechi al orașului. Moartea fratelui îmi cauzase un adevărat șoc. Patriot înflăcărat, pe Gheorghe nimeni nu l-a putut opri să plece la luptă când hoardele căzăcești năvă-liseră în Transnistria. Am considerat că s-a grăbit, deoarece cât de neînfricat ai fi, în fața tancurilor rusești nu poți apare cu praștia. Oricum el m-a considerat laș și a plecat.

Moartea lui mă făcuse ursuz, pierdusem orice interes, mai ales față de femei. Fiind profesor la arte, nu știu de ce mereu eram iritat de viitoarele artiste, drăguțe de altfel. Îmi potoleam singurătatea mai mult în plimbări solitare. Prietenii familiei dintr-odată s-au retras și numai amintirile trecutului mai pătrundeau în creieri, ca o rază de lumină. Starea apăsătoare îmi generase o și mai mare frică: să nu-mi îmbătrânească sufletul. Am ținut totdeauna la părerea că în pofida oricărei vârste nu trebuie să permitem su-fletului să îmbătrânească. Adeseori mă îngrozesc semenii mei burtoși, neîngrijind de ei – niște persoane cu trecut, cu prezent, dar fără viitor. Viitorul, afirmă ei, s-a oprit. Ei mai spun că viața îți oferă șansa la o anumită vârstă și trebuie să te împaci cu ceea ce ai dobândit atunci... Eu însă, după cele două drame personale nutream speranța de a găsi o delectare ce m-ar abate de la gândurile triste. Numai nu în vreo eventuală întâlnire cu o femeie. Ba chiar am decis că nu sunt capabil de-a fi familist și altă familie nu-mi voi crea niciodată. Trecea timpul și traiul meu devenea tot mai monoton. Dimineața plecam la serviciu, seara, la întoarcere, treceam pe la sărăcăcioase magazine.

Cele mai apăsătoare mi se păreau clipele de așteptare a autobuzului la stație. Aș-

teptând, lumea era mereu antrenată în discuții politice: vorbeau cu ironie despre conducere, despre faptele „vitejești” ale mercenarilor ruși în Transnistria. Evenimentele din stânga Nistrului al treilea an consecutiv continuau să-i denigreze pe moldoveni. În stații, rusofonii parcă presurau cu obrăznicie sare pe rană. Mă obișnuisem oarecum cu atare stare de lucruri, convins că este inutil să te pui în poară cu niște lifte hrăpărețe, înarmate și lipsite de cultură. Precum îmi zise un prieten, timpul le va pune pe toate la locul lor și Dumnezeu, peste toate mai mare, ne va întinde o mână de ajutor. E o chestiune politică și dezlegarea ei se va întâmpla, cred eu, atunci când fiicele mele vor ajunge la vârsta mea de azi...

În monotonia așteptărilor, într-o dimineață se întâmplă un lucru neobișnuit pentru mine. La stație își făcu apariția o domnișoară elegantă, îmbrăcată cu gust. Ivirea ei parcă descărcase atmosfera enervantă. Presupusem că e o liceistă sau poate o absolventă a gimnaziului, căci avea niște maniere adolescente proeminente. Bărbații mai tineri, care până atunci stătuseră pe bănci, se ridicară în picioare, începând fiecare în felul său să-i dea semne de atenție. Unul o întreabă încotro pleacă, altul dacă n-are nevoie să se așeze în locul lui pe bancă ș.a.m.d. Domnișoara, cu un zâmbet enigmatic de Giocondă, le mulțumea tacticos pentru atenție și oarecum îi îndepărta politicos. Spre surprinderea mea, am observat că s-a apropiat de mine, mereu mângâindu-mă cu privirile ei arzătoare. Simțisem străbătând prin toată făptura un fior pe care-l mai cunoscusem student fiind la Universitate, când eram îndrăgostit lulea de o fată de la istorie. Atunci, în zilele de iarnă trăiam zile frumoase de așteptare, de idile și farmec. Dar... domnișoara de la istorie iubea pe altul, pe un mustăcios de la securitate și mi-a tăiat-o odată și pentru totdeauna. Mă folosea doar ca să-i facă în ciudă securistului, să-l ațâțe. Până la urmă ei s-au căsătorit, iar despre jocul ei din culise aflasem la o depărtare de ani.

De atunci am rămas cu rană în suflet, convins că soarta chiar de la început m-a văduvit de măreția primului amor. În problema femeilor totdeauna e nevoie de multă răbdare, pe care, din păcate, n-am avut-o niciodată și poate de aceea m-am grăbit cu înșurătoarea ca acum să ajung a fi ridicol. De fapt, ar fi un mare neadevăr, dacă aş spune că n-am iubit-o pe prima și unica mea soție. Greșeala mea a fost că m-am căsătorit cu o femeie deșteaptă, ingenioasă, inteligentă, dar personalitate! Iar când sub același acoperiș convețuiesc două personalități cu caractere diferite, familia nu este decât un miracol. Acum compar înșurătoarea mea de atunci cu o revoluție, care izbucnește în clipa când se coc premisele respective pentru acest pas. Trăiesc de-atunci, de la hotărârea mea să divorțez, cu părerea că bărbații nu sunt sinceri când afirmă că se iau din dragoste curată, fiindcă nimeni niciodată n-a știut ce mai înseamnă și asta. Dar când suferi povara divorțului, te convingi că viața conjugală nu e altceva decât o păreră. Toate fetele la început sunt sfinte, mângâioase, ascultătoare, să le pui în sân nu alta; îți iartă orice greșală, par înțelegătoare și atente. Dar mai trece puțină vreme și apare proza vieții. Și te pomenești într-o bună zi că s-au convertit în mercantilism, că înclină spre gâlceavă, încât ai impresia că marea majoritate a femeilor sunt pur și simplu... schizofrenice. Sau poate e altceva la mijloc...

Bărbații – așa le este natura – se întâmplă să aibă nevoie de mai multe femei în tinerețea lor. Deștepți au fost musulmanii când au gândit cu genialitate că în viața lor este foarte binevenit și necesar haremul. Acolo familiile sunt trainice și sănătoase, iar bărbații nu sunt învinuiți, pare-se, de infidelitate... Acum, când domnișoara mai că se lipise de mine, uitasem de noua și vechea filozofie a căsătoriei.

Autobusul ca înadins întârzia... Vântulețul răscolea frunzișul uscat și putred, așezat toamna trecută pe la rădăcina plopilor de pe marginea drumului. Începu să bureze. La celălalt colț al străzii, unde, pe asfaltul negru ca smoala, jucau luminile semaforului, stăteau zgribulite două pisici, cărora nici să le piese de ploaie. Desfăcusem umbrela, străduindu-mă să trimit gândul la examenele ce aveam a le primi în acea zi studenților, apoi la ultimele crâmpie de viață ale fratelui, când de-odată mă pomenii cu o voce dulce și cuminte alături:

– Am uitat umbrela acasă. Ploaia asta năstrușnică... Îmi dați voie?

Am fixat într-o clipă că domnișoara, deja alături, sub umbrelă, e puțin mai în vârstă decât fiică-mea.

– Mi se pare c-ați suportat un naufragiu, zise dânsa zgribulindu-și spatele... Vi-i zâmbetul ba trist, ba fascinant...

Ultima ei frază sună cam neobișnuit, semănând mai mult cu o chemare din veacul trecut, cu o voce sonoră de care n-am avut norocul la vârsta adolescenței. Era ceva miraculos și inexplicabil. Simții cum mă topesc în preajma acelei ființe, căzute ca un fulger de fericire în viața mea scurtă. Ploaia întetea, pisicile de la colțul străzii, ca și toată lumea, au început să-și caute unde să se dosească. Simțeam aproape suflarea fetei și ochii, ochii care mă înnebuneau. Nici n-am observat când sosi autobusul. Lumea prinse să se agite, întârzia la serviciu, iar noi stăteam nemișcați, nici că ne păsa. Am scos cărticica de vizită din buzunar, am slobozit-o ușor în gentuța ei neagră, cu lăcățile aurite și desene albe pe ea, zicându-i, stânjenit, ca un adolescent:

– Cred eu că... trebuie să facem cunoștință...

Spre marea-mi surprindere, domnișoara observă autobusul, mă apucă de mânecă, și trăgându-mă spre ușă, zise indiferent:

– Niciodată n-am acceptat cunoștințele din stradă.

La vârsta mea, când nu sunt nici bătrân, dar nici tânăr, în situații similare pot fi supus pericolului de a deveni ridicol. Așa a pățit și fratele Gheorghe, căzut pradă unei dragoste ce aparținea altuia, în numele ei dorind să-și arate vitejia la Nistru. Dar în loc de dragoste și glorie, găsi acolo moartea... Adus pe scut în Vinerea Mare, pretinsa lui dragoste n-a venit să-i vadă fața ciuruită de gloanțe și steaua ce i-au ars-o cazacii pe frunte. Ea a plecat cu un alt amant într-o excursie, undeva pe insulele Canare.

Vreo săptămână, cât așteptam la stația cu ghinion (ori poate cu noroc?!), domnișoara parcă dispăruse. Nu apărea de nicăieri, deși îi simțeam privirile pretutindeni. În zilele celea plecam la serviciu ca la nuntă. Tristețea mă părăsi, încât se minunau și studenții de buna-mi dispoziție. Într-o chindie de octombrie, când vântul mâna aiurea frunzele aurii în susul și josul străzilor, mă telefonează cineva:

– Sunt domnișoara care nu acceptă cunoștințele din stradă...

Într-o clipă am fost și pe Aleea Clasicilor.

– Sunteți nespus de drăguț, doar că aveți ceva dintr-un bărbat înaintea unei încăierări, zise, mirosind trandafirul pe care i l-am dăruit. Nu cumva plecați la luptă cu cazacii?

– Dar de ce ar trebui să plec?

– Așa-i timpul, nu m-aș mira. Vecinul nostru a căzut la Cocieri. Nimeni însă nu se poate dumeri pentru ce a murit...

– E trist, e trist, ce mai vorbă, i-am spus. Și toamna e tristă. Și frunza e tristă. Să ne adâncim în tristețea toamnei...

Ajunși în dreptul unei bănci, auzirăm niște bătrâni care, chipurile, discutau între ei.

– E cam tinerică pentru domnul...

Dialogul bătrânilor, nu știu de ce, m-a amuzat, m-a încurajat. Soarta mă îndemna să cred că bunul Dumnezeu mi-a adus în cale acea dragoste pe care n-am întâlnit-o în adolescență. Prezența fetei îmi înnobila sufletul.

– Să plecăm de-aici... Să plecăm...

Rugămintea a fost convingătoare. Am oprit un taximetru și peste jumătate de ceas ne-am pomenit într-un apartament bine amenajat din preajma hipodromului. Domnișoara vorbea despre flori, cărți, despre mode. După o cafea mă întrebă:

– Vă simțiți bine? E apartamentul nostru.

– Oarecum...

– Dragul meu. Bărbații devin ridicoli când își manifestă prea evident slăbiciunile în fața unei situații imprevizibile. Suntem doi îndrăgostiți, iar îndrăgostiții sunt scutiți de eșecuri...

– E neobișnuit oarecum... mă bâlbâi ca un zălud, străduindu-mă să înțeleg dacă ceea ce se întâmplă cu mine e realitate sau vis. Cum să socotim cele ce se întâmplă între noi?

– O istorie fulgerătoare în biografia mea, zise împăcată.

– Un fulger?..

– Care e și nu e... Viața noastră este o scânteie de pierderi și recuperare. Am impresia că ați apărut în viața mea cu o întârziere de câteva zile... Dar sunt fericită că ați apărut...

– Iar eu am senzația că ați venit de acolo, din adolescență...

S-a lăsat o tăcere adâncă. Doar lumânarea de pe masă, pe care o aprinse domnișoara, sfârâia ușurel.

– Când v-am văzut pentru prima oară la stație, simțeam că în ființa mea s-a trezit... femeia, recunosc deodată ființa care își lipise obrajii de ai mei. În colțul ochilor ei, la lumina slabă străluceau două lacrimi.

În vreme de dincolo de geam pășteau doi cai albi, cu coamele în vânt, noi pluteam pe valuri cunoscute și necunoscute totodată. Orașul adormea în pace și liniște. De pe peretele din față ne priveau ochii dulci din fotografia domnișoarei. Într-un târziu fata

cu părul lung zise ca pentru sine:

– Ce păcat că fericirea durează doar câteva secunde...

Mă incomodau vorbele ei și doream s-o readuc la realitate, să clarific până și... lucrurile clare: cine este, de unde vine, ce înseamnă toate cele ce se întâmplă între noi aproape inconștient, numai după o singură întâlnire...

– De mâine ne vom vedea mai des...

Domnișoara, ștergându-și lacrima abia vizibilă, oftă ușurel:

– Ați zis că a avea familie e un adevărat sacrificiu? Mă căsătoresc. Peste patru zile voi juca nunta...

– Zău? făcui mirat, convins că domnișoara glumește. Ea însă își ascunse căpșorul în pieptul meu și continuă să-mi spună:

– Mă căsătoresc cu un cazac din Transnistria, pe care l-am întâlnit înainte de dragostea noastră... Uite cum se întâmplă... Avem o dragoste, dar nu putem merge împreună mai departe. Asta e...

Convingându-mă până la urmă că domnișoara nu glumește, simțisem cum o slăbiciune puse stăpânire pe întreaga-mi ființă. Clipele care adineaori ne înveliseră cu miresme de flori și plăcere plecau, plecau, ducându-mă parcă în neantul deznădejdei.

– De ce îți trebuie să-ți legi viața cu un cazac? Ai lui au semănat oroare, moarte în Transnistria. L-au ucis pe fratele...

– Da, voi, românii, aveți suflete nobile, pacifiste. Sunteți oameni cu adevărat, dar nu sunteți duri ca și cazacii. Poate fiindcă vă lipsește demnitatea de neam...

Domnișoara se îmbrăca încet, parcă indiferentă la toate ce fusese adineaori între noi. Îmi amintii vorbele unui coleg de catedră despre basarabenii văduviți de intelectualitate, despre primele talente care apăruseră la noi, despre eșaloane întregi cu rusoaice drăgălașe trimise de Moscova în Moldova. Poate prin aceeași coincidență băieții de atunci s-au căsătorit cu rusoaice? Mulți dintre ei, devenind mai târziu oameni politici, cu vremea și-au uitat limba, obiceiul, iar odraslele lor s-au pomenit mancurtizați. „Iată cum se întâmplă... Când simți fericirea în mâinile tale, desfaci palma s-o vezi și te alegi cu... dezamăgirea. Oare voi mai avea puteri la vârsta mea să recuperez cele neîmplinite? Ori poate a avut dreptate fratele care, ducându-se la moarte, a spus că omul totdeauna are o parte a sufletului ce nu se vede, nu se împarte cu nimeni, căci aparține în exclusivitate propriei sale conștiințe...”

– E totul pierdut și nu va rămâne nimic din dragostea noastră efemeră! am murmurat într-un târziu, când trebuia să ne despărțim.

– Va rămâne, zise ea convinsă. Va rămâne un copil, căruia o să-i pun neapărat numele Dumnevoastră. Între oameni totdeauna rămâne ceva veșnic, sacru. Rămâne soarele, luna... stelele, cerul care ne unește sub același acoperiș...

Mă cuprinsură durerile de cap. Pe la miez de noapte ne-am despărțit. Pășeam clătinându-mă ca un beat spre gazda-mi pustie și rece. Amărăciunea coborâse în întreaga mea făptură. Doream să mă împac oarecum cu întâmplarea de adineaori, că doar nu

aveam a-mi pune capăt zilelor la o simplă dezamăgire. Dumnezeu ne dă viața așa cum este. Și-apoi cine din noi poate afirma cu tărie că atunci când suntem obsedați de șecuri, suntem datori a socoti că trăim adevărata nefericire?

ATUNCI CÎND NOAPTEA NU DORMEA

Era sfârșitul lunii mai. Până la demobilizarea mea rămăneau zile numărate.

Sosise deja noul contingent, niște băieți bine instruiți, ce ne înlocuiau pe noi, soldații vechi, încât aproape că am rămas fără griji. Mai ales seara odată cu încheierea zborurilor de antrenament, după ce avioanele erau așezate cu strictețe în linie, adormind liniștite la locurile lor de repaos, deveneam liber ca o pasăre și puteam să-mi petrec timpul așa cum găseam de cuviință. Santinelele, cu dulăi în lanț, păzeau împrejurimile bazei militare. Și în acel ocol enorm de sărmă ghimpată se simțea miros plăcut de flori de drăcilă, îmbibat cu un iz ușurel de motorină.

Noaptele îmi plăcea să cutreier malurile abrupte ale Stărului, râul din localitatea N. De la cazarmă treceam printr-un desiș de vișini cu vârfurile ușurel argintate de lumina slabă a lunii, care ba apărea, ba dispărea printre nori, coboram cărărușa ce străbătea șerpuitoare prin păpurișul înalt, foșnitor, până mă pomeneam lângă apa neagră ca smoala, plină de vârtejuri. La cotitura ceea apa înghesuia malurile, iar sub două sălcii bătrâne și pletoase, prinse în pripoane, se legănu pe valuri vreo câteva bărci.

... Noaptea era cuprinsă de o ceață ușoară, încât, dacă priveai peste vișinet, spre cerul luminat de lămpile orașului din depărtare, abia puteai desluși zidurile crenelate ale cetății Liubart, denumire dată în cinstea făuritorului ei, un pan polonez.

Observasem în seara ceea pe cer niște nori grii, negri ca fumul de smoală arzând, care, parcă mobilizați în grabă de o putere supranaturală, tăiați pe alocuri de secera lunii, își luau calea peste Pocuția spre Basarabia mea natală... Aruncam din mers petricele în râu. Ajuns, la bărci, am urcat în una din ele. Valurile năstrușnice prinseră a mă legăna, de parcă voiau să mă adormă ca pe un copil. Șezând în barcă, eram cu gândurile acasă, la cele petrecute acolo până la armată. Încercam să-mi amintesc crâmpie de viață, pe care le memorizam îndată după naștere. Pesemne că toți oamenii, odată și odată, se gândesc în sinea lor și la aceasta, căutând cu insistență în memorie câte-o imagine din împărăția îndepărtatei copilării... Și părea că re trăiesc clipa când, înfășat într-un bariz în carouri, mama mă scălda într-o covățică. În sobă arde focul, lemnele trosnesc... Lăutoarea este fierbinte, mă sufoc, scâncesc, dar mama mă spală cu insistență, strecurând printre buze cuvintele unui cântec: „Pe un vârf de munte, pe-o vale-adâncă...”

Apoi îmi apare în gând, ceva mai deslușit, un alt crâmpiei din viață. E iarnă. Afară viscolește. Pe lângă garduri, de-a lungul drumului din centrul satului, fumegă suluri de zăpadă. Pășesc prin troiene, cu o torbă de făină în spate, spre malul râpei, unde e casa bunelului. Mă trimisese mama la el. Ajung înghețat bocnă, cu lacrimi de frig pe obrăjori. Bătrânul mă urcă îmbrăcat pe laița de lângă soba fierbinte și după ce dinții

mi se opresc din clănțănit, el zâmbește și se pare că vrea să-mi facă o surpriză. Scoate dintr-un cufăraș negru ca tăciunile niște nuci, zaharicale și mi le dă. Mă sărută, înghim-pându-mă cu barba albă ca neaua, zice că am împlinit azi patru anișori și mă felicită!.. Amintirile vin cu duiumul, însă astăzi nicidecum nu mai pot resimți deplin atmosfera acelor dulci timpuri. Azi parcă toate sunt altele, schimbate nu știu cum...

Barca tresări vârtos, nimerind în iureșul unui vârtej. Stufăriile prinseră a foșni, stâr-nite de vânt. La un moment m-a cuprins teama că m-aș putea răsturna în râu. Am sărit din luntre și m-am pornit în josul râului, spre stufăriile din preajma cetății. Aerul jilav aducea dinspre pădurea de peste aerodrom același miros de motorină, de apă stătută și de coșolină. Locurile din preajmă erau mlăștinoase, dar nevoia de fânțari venea mai încolo, pe la mijlocul verii. Aveam o presimțire ciudată, mai ales când deodată, am deslușit înaintea mea urme de pași mărunți, ce nu semănau a fi lăsați de cizmă soldă-țească. Era exclus ca în locurile celea să nimească vreo persoană civilă... Ieșind din stufăriile înalte, am răsuflat ușurat. Dar în aceeași clipă fui surprins de o spaimă cruntă, de ceva necunoscut și îngrozitor: în fața mea răsări ca din pământ o fată... goală. Stătea statuie înaintea-mi și tremura de frig. În descumpănirea ce mă cuprinsese, i-am deslușit totuși oasele zigomatice clar conturate, fruntea-i îngustă, ochii asiatici, nasul lătit și păru-i lung și blond, care, purtat de valurile vântului jilav, cerca să-i acopere pe-alocuri goliciunea. Mă zguduii cu toată ființa, amintindu-mi spusele unui camarad de oaste din Bielorusia, căruia îi ziceam Seabără, adică prieten. Acest Seabără, parcă în glumă, parcă în serios, ne mărturisi că în Volânia există o sectă în afara legii, care se numește „apostolii luminii”. Acești „apostoli”, o dată în an, se adună pe ascuns pe malul Stăru-lui, aprind un foc și se roagă. După îndelungate rugăciuni sectanții beau crâncen și ospătează monstruos, apoi își petrec noaptea cu pricina în dezmațuri și desfrâu... Pruncii zămislighi în acea seară, la nașterea lor, sunt aduși cu toții jertfă... focului...

Ochii ei se făcuseră mari, bărându-mi calea. Mușisem, cât timp încercam s-o ocolesc. Fata însă continua să-mi stăvilească drumul și, întinzând brațele spre mine, sușoti ceva cu vocea-i stinsă, silindu-mă printr-un gest să stau locului. Dinții ei mari, albi, clănțăneau amenințător, iar fața-i umedă și suptă de nesomn mă hipnotiză parcă. Abia după o vreme am simțit cum de pe buze i se desprind niște vorbe necuviincioase... Fata îmi întoarse spatele catifelat și, cu mișcări feline, răzând malițios, dispăru în desișul stufăriilor. Frica încuibată în trupul meu era atât de puternică, încât nu mă hotărăm să continui calea și stăteam ca un par bătut. După ce am încercat a mă calma, potrivisem, totuși că cele întâmplate nu sunt decât o simplă halucinație. Ajuns stăpân pe propria mea siguranță, curând auzii la spate un suspin adânc, înăbușit. M-am întors. Era același nud, cu un cuțit mare în mâini, tăiușul căruia străluci în dreptul pieptului meu. Privirile de vasilisc ale fetei făcuseră să dispară. Deseori moartea trece pe lângă noi fără ca s-o observăm. În momentul acela însă realitatea era crudă. Moartea, precum vă dați bine seama, stătea la câțiva centimetri de mine...

– Ce-i cu tine?

Întrebarea mea, pe culmea indignării, răsună atât de tare, încât fata lăsă cuțitul

în jos, bâigui ceva, apoi începu să scâncească abia auzit. Scuturat de spaima morții, încercai a mă stăpâni.

– Liniștește-te! i-am zis înțepat, sfidător, ca în gând iar să mă înfurii. Ce-o fi însemnând toate astea?... Vorbesc cu muma pădurii?...

Ea continua să mă privească deja pe furiș, scrâșnind din dinți.

– Îmbracă-te, să nu răcești, am revenit mai calm.

Ea însă tăcea cu încăpăținare. Mă fulgera atunci gândul că o fi scrintită. Surdomută. Într-o clipă de tâmpenie, poate să mă omoare și nici să nu răspundă măcar... I-am smuncit pumnul din mâini, aruncându-l cât colo în stufării.

– Pleacă! m-am răstit la ea, făcând-o să tresară.

– Unde? mă surprinse deodată cu un râs himeric.

– ?!...

Proape inconstient, am silit-o să meargă după mine până la cotitura cu sălcii, unde stăteau priponite bărcile. Câteva luni în șir nu văzusem zare de femeie, pe când acum păseam hotărât alături de una în veșmintele Evei. Pișcam cu privirile îndărăt, simțindu-i căldura sânilor fragezi, părul mânat de vânt peste umerii mei, părându-mi că o să se topească pământul sub mine... Mă amăra doar gândul că mă aflu în compania neașteptată a unei debile.

Ajungând lângă bărci, ce i s-o fi năzărit zăludei, că țipă strident și se repezi cu toată firea să-și înfigă unghiile în gâtul meu. O făcuse pe neprins de veste, căutând să mă stranguleze dintr-o mișcare... Am reușit s-o îmbrâncesc cu brutalitate, ca să zboare ca o surcică în valurile nămolite ale râului. Nu-mi dădeam seama ce fac. Ținând pumnii încheștați, o așteptam să iasă pe mal. Ea însă izbucni în hohote de râs și se bălăcea în apă arătându-mi prostește limba. Ieșise pe mal abia când mă ogoisem, încredințându-că-i dau iertare. Ea, fără a-și feri părul de pe față, sâni și coapse, veni alături și netezindu-mi epoleții albaștri, mă rugă să ne așezăm nișel pentru a ne potoli oboseala. Încea să-și șteargă apa de pe sâni catifelați și tineri. Apoi prinse a smulge iarba din jur ca s-o arunce supărată în râu.

– Ascultă, divcino, dracul să te ia, știi să vorbești sau nu?

– Sunt rusoaică! Îmi reproșă dânsa vehement. După o mică pauză se îndârji iarăși cu vocea la mine: Fiți afurișiți cu toții!

– Unde ți-s țoalele?

Nu-mi răspunse, ci își acoperi doar fața cu palmele sale neobișnuit de mari, probabil ajungând în sfârșit rușinea la conștiința ei. Șușoti iar ceva asemănător unei rugăciuni.

– Bucură-te c-am dat peste tine... Câte nu se întâmpla noaptea...

Ea mă privi acuzator și izbucni cu un glas în care tremura mult necaz.

– Fii blestemat și tu, în vecii vecilor!

– N-ai ce te război cu mine... Afurisit e-acela care ți-a jucat festa.

Spre uimirea mea, fata clătină afirmativ din cap, dar tot atunci se ridică în picioare și făcu un gest de batjocură. Își scutură apoi nisipul de pe coapse, fese, de pe rotungi-

mea abdomenului. Potrivind toate normale, veni iar lângă mine, așezându-se alături.

– Te jenezi?

– Cum de-ai nimerit aici fără ca să dai peste santinele?

– Sunt stăpână pe toată țara și unde vreau acolo pătrund, cercă ea să mă convingă plină de sine.

– Posibil... zisei compătimitor, fără a înțelege de ce.

– Crezi că e o comedie la mijloc? Nicidecum! Puturosul ăsta de râu e vinovat. El mi-a mânat hainele la vale. Ai înțeles?!

– Bănuiesc...

– Negreșit că-i așa, se oțărî dânsa zgribulindu-se lângă mine.

Abia de mai pronunța vorbele. I-am dat vestonul, pantalonii kaki, rămânând în albituri. Nu se lăsă mult rugată. Hainele îi erau cam mari. I-am pus și chipiul pe cap. Fata duse cu semeție palma la tâmplă, salutându-mă militărește, și râse bucurasă, dezgolindu-și dinții mari și albi... Gândul că fata este o veritabilă reprezentantă a sectei descrise de Seabă nu-mi dădea pace, dar n-am îndrăznit s-o descos cumva. Ea mă cuprinse cu palmele de umeri și încercă să mă ridice, dar mă dovedisem prea greu pentru puterile ei.

– Îmi place să mă scald în dricul nopții, zise ea mai apoi plină de importanță. Sunt în treacă pe-aici. Până acum m-am scădat în Obi, Enisei, Terek, Amur, Dunăre, Nistru, Volga... Râurile necuprinsei mele țări! Dar mai neghiob râu ca Stâr n-am văzut. Am lăsat hainele colea lângă barcă, dar în locul lor am găsit pumnalul cu care am dorit să te omor... Cum te cheamă?

Nu-i plăcu numele meu. Aflând că sunt din Moldova, mă numi cu mare dispreț „român”. S-a grăbit să-mi spună că a cunoscut destul de bine Chișinăul, care-i „tixit de naționaliști”...

– Acuma extremiștii români de la voi fac gălăgie. Vor tricolor, alfabet, limbă de stat... Nu e prea mult? Încercă fata să-mi ceară socoteală. O să vă iasă toate pe ochi... Vezi avioanele astea de pe aerodrom? În câteva clipe ajung acolo și fac praf din toți naționaliștii. Suntem puternici! Să nu uitați că prin țara noastră mare și iubită putem să ne plimbăm cum dorim și când dorim...

Ea se mai roti o dată în jurul meu și zâmbi plină de răutate. Totuși era frumoasă. Emoțiile îmi urcau cu noduri în gât, mi se întrerupea răsuflarea și nu puteam pronunța cuvintele deslușit. Vrând să-i reproșez oarecum, vocea mi se stingea ca para focului în ploaie. Ea își mută capul de pe umăr pe pieptul meu. Inima îmi zvâcni cu putere. Mă cuprinse cu ardoare...

Timpul trecu uluitor de repede. Cu fața scăldată în plăcere, șireată, ea nu dorea să se scoale de pe iarba jilavă și moale. M-am uitat cu înfrigurare la ceas. Curând la cazarmă va suna deșteptarea. Trebuia să ne despărțim. Ajutând-o să se ridice, fata iar prinse a face grații în jurul meu, râzând în hohote.

– Eu sunt stăpâna nopții, zise ea. Am făcut și voi face tot ce vreau. Nu fac politică, dar supraveghez totul...

Apoi, cu aceleași mișcări feline, dispăru în împărăția stufăriilor de parcă ar fi înghițit-o iadul. Din urma ei veni un râs nerod. După care se așternu liniștea... În jur domnea doar foșnetul stufăriilor.

Dispariția fetei m-a neliniștit. Prinsem a-mi chinui mințile: cum să ajung la cazarmă în izmene? Ce rușine!... Ce-o să se mai hlizească Seabă...

Peste o vreme fata reapăru îmbrăcată într-o rochie roșie ca și broboada. În mâini ținea hainele mele. Aruncându-mi-le, așteptă să mă îmbrac.

– Ține-l, întinse dânsa pumnalul pe care-l aruncasem în stufării. Ca amintire despre o seară petrecută pe malul Stârlui în compania unei lunatice...

– Păi, suntem deja cunoscuți.

Reproșul meu nu-i conveni.

– Nu e neapărat să ne cunoaștem mai bine. Adresa mea este mare. Dacă o să am nevoie, te voi găsi. Fii pe pace! Dar dacă nu-ți vei putea potoli curiozitatea, află că sunt designer și vino oricând la casa de mode din oraș.

– Cine ți-a întors hainele? Doar spuneai că ți le răpise apa?...

– Le uitasem în stufării, se îndreptăți dânsa. Tot acolo am găsit și cuțitul. Ia-l, ca amintire...

Vorbele și comportamentul ei mă mai făceau să cred că ceea ce se întâmplă cu mine nu e decât un vis feeric, un miraj. Ea, însă, continua să râdă, cu un râs fals, până se apropie de mine și mă sărută pe neprins de veste, fugar. Mi-a șoptit apoi “mulțumesc”, fără a pricepe pentru care binefacere, mi-a spus că-i place la nebunie ploaia ce începuse a picura mărunțel, odată cu lumina zilei, și un zâmbet larg se contura cu efortare evidentă în clipa când hotărî să se despartă de mine. La lumina clară a zilei îi deosebeam chipul, sânii proeminenți, mâinile și picioarele puternice și lungi. Avea rochie roșie ca sângele, pe care se conturau unde și unde câte-o seceră și un ciocan. Îndepărtându-se de mine, observasem deodată că din mișcările ei feline din timpul nopții parcă nu rămăsese nici urmă. Mă fulgeră gândul că și în această privință, jucase teatru de-a binelea. Mersul ei era stângaci, greoi, de parcă era o bătrână de peste șaptezeci de ani. Astfel pași printre pinii drepti ca lumânările, printre posturile de gardă, se topi în verdeața umedă, în direcția cetății lui Liubart.

N-am avut îndrăzneala s-o chem cumva, să-i aflui numele măcar. Toate cele trăite atunci se topeau în lumina zilei, cu nedumeriri și enigme... M-am liniștit apoi cu gândul că, uneori în viață ni se întâmplă și cazuri inexplicabile. Noaptea în care am întâlnit-o pe fata ceea pe malul Stârlui ascunde și azi un miracol...

Zilele rămase până la demobilizare le-am petrecut în zbuciumul căutărilor acelei fete pe străzile aglomerate ale orașului din vecinătatea aerodromului cu avioane moderne, gata în orice clipă să zboare spre cele mai fierbinți colțuri ale țării. Am colindat toate casele de mode, am intrat prin magazine, pe la gară, am urmărit băncile adumbrite de sălcii pletoase din parcul „Lesea Ukrainka”... Simțeam că ochii ei înguști, puțin expresivi, dar precauți, mă urmăreau peste tot... Cu toate acestea, nimeni nu știa de ea.

Într-o seară de iunie am părăsit Volânia. Împreună cu mine, pe cer, spre Basarabia

pluteau nori gri și negri. Luam cu mine amintirea nălucii nocturne de-atunci, care, în ciuda căutărilor zbuciumate, nu mi se mai arată vreodată, deși aveam presimțirea că ochii ei șireți vâneau mereu alături. Mă mai vânează și azi, și nu sunt sigur că nu mă vor urmări și mâine...

DOINIȚA

După vara nădușitoare, petrecută în componența unui detașament studentesc pe șantierul de șoc din stepa Bugeacului, m-am întors acasă într-o sâmbătă pe la chindie. Eram student la drept, primul viitor jurist din sat și aveam o mândrie deosebită să fiu printre prietenii mei de școală ca să le povestesc ceva dintre cele auzite de la profesorii universitari legat de jurisprudență și lumea interlopă. Ca de obicei mă rețineam puțin acasă, izbutind doar să schimb câteva vorbe cu părinții, dar atunci l-am găsit în ogradă numai pe tata. Căra cu niște căldări smălțuite ravacul din cada de-afară în butoaiile din beci. Mama era dusă „la ajutor” – se mărita verișoara Galea. Am vrut să-l ajut pe tata, dar el nu m-a lăsat să mă murdăresc, spunând că nimeni în gospodăria lui nu știe a face lucrul ista mai bine decât dânsul.

...Toamna se arăta a fi fermecătoare. Așternut cu frunze îngălbenite, drumul ce ducea spre pădurea de la Chitca mă îmbia într-acolo și, fără a chibzui mult, m-am dus să hoinăresc pe potecile copilăriei mele. De acolo (de la Chitca) Ineasca, satul meu, se vede ca în palmă. Viile, urcând pe dealurile îngemănate, se domoleau în valuri aurii la soare, lăsând o ieșire spre lunca de pe șesul Ciulucului. Plutea în liniștea răcoritoare a serii un miros de poamă căpsună. Taman ca atunci...

Parcă o văd pe Doinița... Smolițică, ferindu-și mereu părul negru ce-i acoperea neascultător ochii, zâmbind a voie bună cu buzele de culoarea vișinelor coapte, mă îmbia cu îndemnul ei ștregăresc să ne ducem la „Luminița” ceea de la școală...

Trebuia să cânt în fața colegilor și oaspeților veniți din centrul raional dar, când urma să ies pe scenă, în ușă apărură Doinița și mă chemă nerăbdătoare pe o clipă afară. Pe o singură clipă numai.

Era o neastâmpărată și deseori găsea prilej de șotii – când se cuvenea, dar mai des când nu se cuvenea. Am însoțit-o supărat până în pragul școlii. Geamurile mari aruncau lumină peste pământul reavăn din care se ridicau valuri ușurele de ceață, învăluind merii înfloriți din livadă. Fără nici un fel de introducere, Doinița mă trase încetișor de mânecă și-mi arătă stăruitoare cu degetul spre mărul albit de la colțul școlii. Mi-am încordat vederile și atunci, sub coroana copacului am deslușit rochia învățătoarei de muzică, diriginta clasei noastre, ocrotită de brațele unui flăcău zdravăn, purtând pe cap o pălărie mare din paie de orez.

– Se pupă... am șoptit abia, stăpânindu-mi răsuflarea.

Doinița, oarecum îngrijorată, își purtă ochii focoși când la mine, când la perechea de sub copac, ținând ca o gospodină de treabă mâinile în șolduri.

– E Fănică, agronomul... oftă colega ușurel. Apoi făcu bănuitoare: – Dee-ți în gând!..

De odată am şuiertat prelung cu o mână dusă în moalele capului – a prăpădenie nu alta... De-a dreptul luaţi prin surprindele, îndrăgostiţii de sub măr s-au rupt din sărut şi au tulit-o în desişul livezii. Atunci Doiniţa, speriată şi ea, mă înşfăcă de-o mână şi, chifnind ştrengăreşte, precum îi era firea, am zbughit-o în şcoală, ascunzându-ne într-o clasă pustie.

– Ai văzut?... nu m-am stăpânit eu.

– Răii, înghână fata, abia trăgându-şi răsuflarea.

Aşa ceva nu trece cu vederea, prin urmare, plin de ambiţie, cum eram pe atunci, am declarat că mă duc să-i dau de ştire directorului care asista la „Lumininiţă”.

– Te trage cineva de limbă? Îmi dădu ea, nemulţumită, chipiul pioneresc peste ochi. Ai văzut? Să peară totul în tine, chiar acum!..

Şi dispăru de lângă mine, mistuindu-se undeva în seninul înmirezmat al serii...

Un chiot de flăcău mă readuse la realitate, amintindu-mi de nunta verişoarei. Un miros subţirel de tescovină plutea din vale spre Chitca. Ciulucul, la apusul soarelui, părea un semn de întrebare pe tot întinsul şesului.

Am luat-o la picior spre casă. Tata cărase tot răvacul, pusese un mălai la teasc şi tăifăşuia cu mejeşul Simion Lazu. Stăteau în gura ghârliciului, iar lumina din prag, strecurată printre tufele de vie, le bătea în spate.

– Dacă s-ar pune nucari pe marginea drumului până la Brânduşa, mai întâi de toate statul ar avea mare folos, am prins eu vorbele vecinului, care, se vede, începu să socoată pe degete: – De frumos? Copac delicat! Nuci – o să aibă? Aibă! Da lemnul? Lemnul, băiete!

– Au sădit mai anţăţ până la Malul Galben, dar nu le-a ticnit hleiu, i-am amintit vecinului.

– Da cine i-a îngrijit? mi-a cerut socoteală Simion. Sătenii au uitat atunci că nucii puşi trebuiesc îngrijiţi, udaţi la vreme, curăţiţi, păziţi de ger...

– Ascultă ce spun oamenii şi prinde la minte, măi băiete, căci geme valea de proşti, mă preveni tata, nerăbdător să împle căniţa cu vin.

– Măţincă vreţi să vă duceţi chercheliţi la nuntă... nu m-am lăsat eu.

Tata se simţi înţepat. Vecinul sări să-i eie apărarea, scofînd pieptul înainte:

– Băiete, să taci! Mucles! Om ca badea Vlad nu găseşti în toată Europa!

Tata împunse supărat cu privirea, dar vecinul şinea cu tot dinadinsul să-şi limpezească până la capăt gândul:

– Iac-aşa, Serafime! Viaţa-i o minune şi dac-o perzi tâmbălău în tinereţe, degeaba te pocăieşti la bătrâneţe – dacă s-a dus îi bună dusă... Cât trăieşti, fă bine oamenilor. Să fii sigur că urmaşii se aleg cu ceva după tine – fie măcar şi pentru câteva zile. Simion măsură cu privirile îngândurate dacă pricep ce spune el, apoi i se adresează tatei: – Cui în sat n-am făcut eu uşi şi ferestre? Oamenii mi-s martori şi de roşit, cred eu, n-am ce roşi în faţa lor pentru cele făcute. Şi trecu hotărât la cântare:

– Peste văi şi peste dealuri...

Tata a zis câteva vorbe de aprobare, după care, cu glas domol, a prins să-i țină hangul:

– *Peste văi și peste dealuri*

Voi chema numele tău,

Până când pământul, valuri,

Va cădea pe trupul meu...

Și tot așa până ne-a surprins mama.

– V-ați grămădit ca la bufet! se răsti ea. Lumea nu-și vede capul de lucru, iar voi...

– Nu striga, hulere, că pentru tine cântăm! Încercă în felul ista s-o ogoiască tata, dar mama...

Într-o clipă ne-a zburătăcit cu vorba ca pe niște pui de potârniche. Eu, bunăoară, m-am retras în casa cea mare să-mi schimb hainele și să plec la nuntă.

Doinița... Zi însořită de septembrie... Din îndemnul fratelui plecam la Chișinău la o școală tehnică... Iar fetița copilăriei mele, răzemată de un vișin, cu ochii jucându-i în lacrimi, rămânea în Ineasca...

Pe umerașele garderobei stăteau hainele mele, care nu mă mai încăpeau: cele de ostaș, de muncitor, iar printre ele – o cămașă brodată cu floricele de gherghine pe la guler și două măștișoare la piept.

Din depărtarea unei seri friguroase de februarie se îngână șoaptele ei:

– Ce zi e azi, Serafime? Ai uitat?... E ziua numelui tău...

Îi simțeam răsuflarea aproape... În cele din urmă, sfioasă ca o lăcrimioară, mă lăsă nedumerit cu o cămașă – cadou, în mijlocul drumului...

Tata mergea cu o sticlă de vin în mână, așa cum e obiceiul la Ineasca de-a te duce gospodărește la nuntă, iar mama ne boscorodea în continuare, că în lipsa ei doi bărbați, cât lumea de mari, n-au fost în stare să închidă niște găini în poetică.

Ajungând în dreptul clubului, mama hotărâ, totuși, să ne lase în pace, căci prin ușa deschisă larg se vedea cum juca tineretul.

– Bată-i-iar pârda!nicul! Aista-i cântec, aista-i joc la dâșii? Ian te uită cum dau dracii din mâini, cum se bățâie, parc-ar avea râie sub coaste, oameni buni!

Nichita Țurluiac, șeful clubului, drângânind la chitară, cânta cu buzele late lipite de microfon:

– N-am cu nimenea nimi-i-ic!..

Nu o dată m-am ridicat împotriva modei noi de la clubul Ineascăi, însă de fiecare dată înainte răsărea Doinița, rugându-mă să las lucrurile în voia lor, încât amintirea copilăriei să rămână sinceră și dreaptă ca lumina lunii din seara măștișoarelor...

Ne aflam în fața școlii. Doinița, cu un surâs fluturând în colțul gurii, se apropie de mine și, în văzul colegilor mei invidioși, mi-a prins măștișoarele în piept.

– Aseară la noi a fost un artist din Chișinău, a dovedit ea să-mi spună. M-a ascultat cum cânt la vioară și i-a zis tatei să mă ducă luna viitoare la concurs, la filarmonică... O să mă asculte Maria Dragan...

– I-ai spus și despre mine? am întreat-o, dar...

Doinița iar dispăruse. Plecase grăbită cu două funde albe în găte, lăsându-mă nedumerit.

În capul mesei mireasa își ștergea atent lacrimile cu batista, iar mirele stătea alături stăpânit de-o modestie... falnică. La sfârșitul nunții aflatam că mătușa Minodora uitase să-l lege cu prosop pe Nichifor, cumnatul-său – un holtei întârziat din Ineasca. Datoria lui cea mare a fost să strige întruna ca un hăbăuc:

– Muzica, la mâncare!..

Mangu, lăutarul satului, mândru ca totdeauna de viața pe care și-a trăit-o cinstit și cu rost, căci și-a văzut cei trei feciori să ajungă medici vestiți, ridica tilinca spre stele, făcând să răsune în ograda verișoarei mele „Mărășul”, „Cârlănuța”, „Brăul”, „Horboțica”, „Ițele”, „Găinușa” – atâtea alte frumuseți ale dansului popular. O pală de vânt, abătută peste sat se luă la harță cu ramurile nucarilor din ogradă, cu trandafirii din grădină.

Și gândurile iar îmi zboară spre Doinița!.. Doina mea, Doiniță!

Între timp se încinse o „Periniță”, o horă aprinsă. Două fetișcane fluturau băsmăluțele de asupra capului. Viorica, o școlăriță din clasa a zecea, biruindu-și sfiala, mă prinse în joc, iar când veni vorba să ne sărutăm, după legea dansului, roși și se strecură la o parte, lăsându-mă singur în mijlocul horei...

– Muzica, la mâncare! nu-și uită Nichifor misiunea.

Și ocarina îi zicea neobosită o melodie mai veselă decât alta.

– E bine de trăit acum, cumătre, zise un gospodar bondoc.

– Dar nu prea este când... se căină o nevăstuică în bariz înflorat ce dansa cu el.

– Așa-s vremile, adăugă cumnatul Serghei, un bărbat mărunțel, dar iute în mișcări. Trebuie să îmbli la fugă ca să le dovedești pe toate, iar dacă încerci să te împiedici, nimeni nu-ți dă crezare. Dar nu-i nimic, sănătate de-ar fi...

Somnoroasă, luna mai zăbovea pe vârful Lipăgăului, când în ograda nunții nu mai rămăsese decât vreo două perechi. Nici cu gândul la doi ochi albaștri, care mă pândeau de undeva de alături, m-am pornit spre casă. Dar lângă râpa lui Zosca ce-mi văd ochii? Două umbre, din care una semăna leit cu a Doiniței, s-au grăbit să dispară din calea mea...

Un chiut răgușit, venit din inima satului, încercase parcă să le sperie... Întepenit locului, cum stăteam, cu răsufla rea întretăiată, mi-am amintit pe loc de întâmplarea de atunci, din noaptea ceea friguroasă de februarie.

A doua zi trebuia să mă prezint la facultate. La marginea satului, unde așteptam o mașină de ocazie, mai era un bărbat ce pirotea pe bancă, o femeie gravidă și un copil năzbătios. Femeia își smotrea mereu odrasla nagâtoasă, tot fluturând din mână mașinilor ce treceau pe șosea. Pe bancă bărbatul, cu părul vâlvoi și mâinile lăbărtate peste poalele impermeabilului, cerca să-și mențină – de bine, de rău – capul pe umăr, mănând fără să-i pese porcii la gir.

– Iat-atunci, n-ai fost vrednic să mergi cu mine... la Chișinău, zise deodată femeia în adresa mea. Poate azi n-ajungeam la halul ista... Așa e când norocul îl ocolește pe

om... Artist mi-a trebuit, apoi se oțărâ la bărbatul ce dormea lungit pe bancă: scoală dimone că trebuie să plecăm acasă...

– Doinițo-o-o!, am șoptit involuntar, acoperindu-mi gura cu mâinile tremurânde. Femeia, însă, mă privi a compărimire, doar adăugând: Încă nu se știe cum ți-a fi și ție viitorul. Nu mă condamna... Fiecare are soarta lui...

Când se ivi de după cotitură autobuzul cu direcția spre Bălți, femeia strigă supărată la băiețelul obraznic, agățat de pomul care își întindea ramurile peste gardul unei grădini. Autovehiculul frână brusc. Femeia zmunci buimăcită două plase cu păpușoi și cartofi, le repezi împreună cu ariștantul cela al ei pe ușa din fața autobuzului ticsit de lume, dar când dădu să urce și ea, își aminti de celălalt – de bărbatul adormit pe bancă. Se repezi la el și începu să-l zgâlțâie de-o mână. Acela bombănea ceva nedeslușit, fără a deschide măcar ochii, amenințând aiurea cu degetul. Șoferul clacsonă de câteva ori. Dar – degeaba.

– Ajută-mă, Serafime, să-l încarc... îmi șopti, disperată, femeia, căci era artistul de la filarmonică...

Până la Chișinău n-am știut ce-i cu mine...

Doinița... O văd mereu ca aievea, cu fețișoara ei lipită de obrazul meu, stând pe dealul de la Chitca, cu privirile pierdute în zare – spre livada Prihonului, spre nucarii de pe la răscrucile drumurilor, la Ciulucul șerpuitor, închipuind un semn de întrebare pe întinsul câmpiei de lângă Ineasca noastră.

VISCOLUL

Nucul lovea cu ramurile în creasta porții. Paiele adunate în stogurile din grădină se destrămau în valurile albe ale vifoniței, împrăștiindu-se împreună cu fulgii printre ramurile copacilor și tufele deshărăgite de viță de vie. De jur împrejur se ridicau mormane de omăt, troienind întunericul, cărarea ce ducea spre pragul înalt al casei.

Sub gardul de nuiiele, a treia noapte în șir, un câine se lupta cu stihia. Spulberul îi răpise apa din strachină, hrinca de pâine, iar adineaori un vârtej, pătruns mișelește printre nuiielele gardului, îi vânturase culcușul de paie și el rămase doar cu panerul gol, înghețat. Blana i se îmbibase cu fulgi. Părea un câine de zăpadă. Rareori întorcea capul spre plapumele ușoare ale spulberului, desprinse de pe streășina casei, descleșta gura, ca se prindă cu limba fulgi, pentru a-și potoli setea...

În ajun stăpânul îi scurtase legătoarea și el, zmuncindu-se după coaja de pâine troienită nu departe, își roase de curmei gâtul până la sânge. Lătră de câteva ori, chemând în ajutor stăpânul, căci vifonița ridica vârtejuri de zăpadă tot mai învălvorate în fața lui, izbindu-le apoi de crengile goale și negre ale nukului. O vreme se ascunse după coșul înghețat, răscoli zăpada până ajunse la pământul negru și se întinse obosit, culcându-și capul pe labele dinainte. Închise ochii. Ora târzie și vuietul bântuiei de afară nu-l mai scoteau din sărite. Îl cuprinse moleșeala, somnul însă nu-l prindea...

I se năzărea că-i vară – vara trecută... Vedea satul din vale, dealurile acoperite cu

negară, auzea clinchetul tălâncilor și al clopoțelilor, simțea mirosul iute de tizăc și parcă toată stâna își făcuse loc, alături de dânsul, sub paner... O cățelușă zburdalnică, roșcată, îi însenină zilele, hoinărind împreună din urma turmei, prin văgăuni și hățisuri. Seara, tolăniți lângă gardul de nuieleușe, adulmecau spre suvițele de lapte ce se scurgeau țârâind în găleți...

Când stâna adormea sub cântecul neobosit al chiricilor, dinspre pădure adia miros de tei. De asupra satului ascuns sub o pânză subțirică de ceață, stelele se contopeau parcă cu fumul de tizic. În colibă, înveliți cu iorgane, dormeau, sforăind, ciobenii...

De odată un trosnet se răspândi în jur, și câinele sări de după culcuș. Alături descoperi prăvălită o cracă de nuc, ruptă de vânt. Un vârtej uriaș se năpusti năpraznic peste dânsul. Picioarele îi slăbiră, curelușa îl strângea, mai să-l gâtuie. Rana îi sângera, lăsând pe zăpadă picături roșii.

Se zbciumă în jurul panerului, scheunând răgușit, dar geamurile, laolaltă cu toată casa, dormeau duse. În lumina ochilor i se țesea o perdea de lacrimi, răsuflarea lui fierbinte topea fulgii, care mai apoi înghețau pe blană... La orizont se iți discul roșu-întunecat al soarelui. Liniștea începu treptat să-și facă loc în mijlocul naturii.

Iată că apărură și stăpânul. Încotoșmănat într-un cojoc mișos, lung până la călcâie, cu musteața zburlită și buzele vinete, se apucă să facă parte spre poartă. Zărind craca dezbinată, aduse bărdița, cu care o mărunti bucațele și lemnele tăiate le cără în șopron. Când dădu cu privirile de câine, o vreme stătu ca nedumerit. Ascultându-i lătratul hârcăit, ce s-o fi gândit: "Păcătoșenie!.. Ciobenii au spus că-i pui de lup, dar el nici a hămăi nu știe. Are noroc că-i place vecinei..."

Câinele, văzându-și stăpânul, începu să se gudure. Flutura din coada amorfă, cerându-se slobozit din legătore – să-l lase până la stână, până la cățelușa cea roșcată...

Stăpânul făcu parte până în dreptul culcușului, cercetă trăinicia curmeiului și... își văzu de treabă. În văzduh mai plutea câte un fulg, topindu-se în jurul hogeacului, care fumega pe casă. O găină ieși stămită de pe cuibarul din poezică, cotcodăcând parcă a lehamite, iar motanul cel negru își arătă capul prin ușa întredeschisă...

* * *

Pe la chindie stăpânul se întorcea, cu pași îndesați, din musafirie. Într-un loc era mai să cadă, însă, ajungând în dreptul câinelui, holbă ochii roșii, apoi prinse a bodogăni. Mai încercă o dată trăinicia legătorei, prinse în belșug de parul gardului, chibzui o habă, fluturând din cap, își îndreptă cușma pe cafă și, peste un timp, se întoarse cu un braț de paie. Îl aruncă peste câine, dându-i și o bucată de pâine uscată. După care dezghecă grăunțe la găinile din coteț și se grăbi în casă cu un braț de lemn, căci se înăsprea gerul. Câinele mirosi culcușul, icni, își făcu loc sub paner și se culcă, întinzând capul peste labele dinainte.

Începu să ningă. Ninge frumos, liniștit peste culcușul lui. Vântul se astâmpărase, nu mai spulbera ca noaptea trecută și, în curând, cuprins de moleșală, ațipi.

O noapte întreagă de iarnă au tot roit în jurul lui dealurile cu negura unduind în vânt, oițele, ciobenii, stând la taifas lângă para tizicului, și o cățelușă roșcată, ținată în frunte...

ZIDUL

Ploaia conținea abia la revărsatul zorilor.

Pe fațada clădirii cu cinci etaje atârneau portretele lui Karl Marx, Fridrih Enghels și Vladimir Lenin, din ale căror bărbi se mai scurgeau șiroaie murdare de vopsea cafenie. Copacii dezgoliți se înălțau ca niște spade până la streșina acoperișului și cu freacă-tul lor parcă împrăștia în tunicul somnoros al dimineții. Câte-un troleibuz silențios trecea prin pustiul străzii și dispărea apoi, parcă supărat de singurătate, după colțurile clădirii cenușii din capătul bulevardului.

De câte ori intra în această clădire cu piloni de marmură și havuz fără apă și peștișori în hol, unde se mai afla și statuia din fontă neagră a unui soldat eliberator cu arma îndreptată înainte, cu talpa unui picior ridicată la înălțimea de un metru de la soclu, Tudor simțea o greutate chinuitoare ce-i învăluia sufletul și ofta necăjit. Stia pe de rost fiecare treaptă până la etajul de sus și, cu gândul la capriciile demnitarului care urma să-i pună o iscălitură pe un petec de hârtie, se simțea obosit. Femeia de serviciu, cu mișcări grele, legănate, în salopetă albastră, murdară, spăla cu teul scările. Se simțea un aer proaspăt și umed. Undeva, dinăuntrul lavoarului cu ușa deschisă, se auzea gălăgia șuvoiului de apă curgătoare.

Servitoarea îl întâlnește cu indiferență. Astăzi, spre deosebire de celelalte zile, el era primul la rând. Se bucură. Zilele trecute șeful lipsise. Se reținea din concediu. Astăzi, la sfârșitul lunii va veni neapărat. Trebuie să deie darea de seamă... Curând, pe scări, din urma lui se auziră pași. Puțin ghemuit pe scaunul de la fereastră, din fața anticamerei de la etajul trei, urmărea cum ridică scările domnișoara blondă. Era secretara. O fată simpatică, înaltă, cu ochii puțin mijiți, nasul mic și buzele late, înclinată mereu spre un surâs camuflat, șiret. Rochia-i lungă, înflorată, gofrată la poale, în mișcările ei elegante, crea impresia că dansa demonstrează moda Ninei Ricci. Lovea ritmic cu tocurele pantofilor negri în parchetul lucios, îl privea fugitiv, nemulțumită oarecum când scoase cheile din sacoșă să deschidă ușa anticamerei.

– Astăzi o să vină șeful?

– Vozmojno, răspunse vocea ei seacă. Jdite v coridore!..

„La naiba cu emoțiile, își zise Tudor, rămânând locului s-aștepte. Astăzi „dihorele” nu va avea încotro și va iscali permisul pentru grădiniță...”

În coridor începu să sosească lume la audiență, ocupând liniștiți rândul după altul. O doamnă cu broboada înnodată deasupra capului, exact ca în ziua de ieri, blestema întruna, mărunț, birocratismul șefului, care lipsea atâtea vreme:

– Câtă vreme pierdută și nimeni n-are nici o treabă de grijile mele. Uitați-vă, pe vârful clădirii au cățarat portretele celor trei bărboși! Acolo nu e locul decât al lui Hitler... El ar face ordinea convenită!

Au apărut două fete în costume roșii: una înaltă, cealaltă ceva mai josuță. Amândouă au deschis ușa anticamerei, după care, ca de obicei, secretara se baricadă. Intrând înăuntru, tustrele prinseră a hohoti vesele. Apoi începură a se sușoti între ele, trăgând cu coada ochilor spre lumea ce se aduna în coridor.

- Eu sunt primul la audiență, le aminti Tudor, deschizând ușa mai tare.
- **Pașol tî!** înjură una și ușa se închise, la insistența secretarei, parcă ermetic.

Înghiți în sec, dar se stăpâni, strângând pumnii duri și găsindu-și calmul în lectură. Pe măsuta din coridor stătea o revistă veche de politică. Citi niște noutăți învechite – despre măcelul sovieticilor de la Vilnius în luna decembrie. Servitoarea între timp deschise vraște ușa anticamerei, ștergând praful peste tot. Cele trei continuau agitate discuția. Secretara sfârși cu machiajul și acum se privea mereu în oglindă, reacționând prin hohote înfundate la cele ce vorbeau celelate. Apoi își fixă pe vârful nasului o pereche de ochelari cu rama aurită.

– Bengoși! aprobă încântată fata de statură mai mică. Cadou! Mită de la subalterni. Un fraier de la Tiraspol... I-am ajutat să obțină două foi la Narva Iăssu, în Estonia.

– Bengoși!..

Secretara continuă să se admire la oglindă dintr-o parte și din alta. Astâmpărată în sfârșit, culese un număr la telefon și reveni la discuția întreruptă ieri cu ruda de la Tambov.

– Alionușca, alo?! Aseară ne-au întrerupt, probabil naționaliștii... Chibzuiește bine la propunerea care ți-am făcut-o. Lasă dracului ferma ceea, urmează-mi pilda. Locușor mai potrivit decât Moldova nu găsești în toată Uniunea. Șeful de-aici e pământeanul nostru. El poate să-ți facă o invitație oficială, ce ți-ar favoriza loc pentru muncă și apartament modern. Așa cum au obținut toți pământenii noștri. Are s-o facă cu plăcere, căci la Chișinău prea s-au înmulțit moldovenii. Ții minte cum a zis și Pușkin: **“Zdesi u nas moldovanno i toșno!..”** Românii de-aici, cum își mai zic unii, vor să divorțeze de Moscova. Au uitat cum i-am eliberat când umblau în opinci, mâncau doar mămăliga lor și brânză de oi... Nu te codi, Alionușca, vino cu traiul aici... Strada unde se află sediul meu, șeful a izbutit s-o numească mai anțărț “Tambovskaja”. Frumos! Pe aleile blocurilor unde locuiesc pământenii noștri cresc numai mestecebi albi. Miroase a Rusie!... Alo! Alo???

– S-a întrerupt, o compătimi fata cea mai înaltă.

– Da-a, oftă secretara, privind la ceasul de pe mână. Șefulețul meu se reține, ca de obicei.

– S-au obrăznicit aborigenii, dori să revină la discuție una din fetele în roșu. Când trăiam cu părinții la Batagai, în Jacutia, nu credeam că undeva se pot încălca drepturile omului. Dar n-o să le meargă moldovenilor cu una cu două. Într-o bună zi le închidem robinetul cu țiței și hamba cu ei!..

Tudor asculta ca toți care așteptau discuțiile obraznice ale domnișoarelor și deodată se bunghe la harta politică de pe perete. Chiti îndelung Lituania. “Ce popor minunat! Luptă cu fermitate contra godacilor. Are demnitate, mândrie, îl admiră o lume!.. Pământul e mare, lumea-i diversă. Undeva e frig, undeva e arșiță, dar peste tot mișună vânturile. La noi, în Moldova, vânturile renașterii naționale sunt stăvilite de un zid mare, înalt...”

Iar se bunghe la harta Uniunii. Când era școlar, i se formase impresia că toată con-

figurația geografică a Uniunii este asemănătoare cu un porc cu barbă, ce stă înjunghiat pentru a fi pârlit pe buturugi, cu fața spre Alasca...

– Vine șeful? întrebă un bărbat roșu la față cu o șuviță de păr sur în chică. Stătea deja rezimat de ușor, zâmbindu-i secretarei. În mâini avea o scurtă de piele veritabilă pe care mai apoi o așează peste umerii domnișoarei.

– Artiom Artiomovici! desfăcu brațele secretara. Vă aștepta-a-am!

– Care-i situația? întrebă omuleanul.

– Cele două foi la Pițunda? chiti fata șmecheră.

– *Yes!* o făcu bărbatul pe englezul.

– Facem totul pentru oamenii buni, Artiom Artiomovici!

– Dar nu uitați, că eu sunt primul la audiență, le aminti din coridor Tudor.

Fata răsuflă sufocată, privi obosită, cerând compătimire celor trei:

– Oare de ce n-am la ușa anticamerei un semafor, pentru toate cutrele ce vin în audiență: când e lumină roșie, când e lumină verde... Fiecare își vâra nasul unde nu-i fierbe oala, de parcă eu hotărâsc întrebările în locul șefului.

Servitoarea terminase cu ștersul prafului și plecă undeva în fundul coridorului să ducă teul și căldările hodorogite. În coridor se adunau din ce în ce mai mulți oameni, care știau că Tudor este primul la rând. O femeie trecută de prima tinerețe, ce purta perucă și pe lângă urechile căreia țâșneau fire de păr cărunt, venise cu un băiețel de mână. Curând odrăslicioara uită parcă de maică-sa și veni lângă Tudor.

– Șoimulețule! Ce vei fi când te vei face mare?

– Rus! răspunse copilul semeț. Mămica a spus că ei sunt acum la putere și la modă.

– Îți place aici? îl întrebă curios Tudor.

– Oamenii aici sunt nervoși, se ceartă, răspunse băiatul. În Suedia ne va fi mai bine, așa a spus mama.

– Emigrați?

– Lăsați-l în pace! se supără mamă-sa, apropiindu-se de ei. Când l-am născut, credeam c-o să fiu fericită, dar acum trebuie să lupt pentru drepturile care în alte țări demult sunt garantate. În cartierul unde locuiesc nu-i nici o grădiniță, nici o școală moldovenească. Parc-aș trăi în fundul Rusiei. Mai nebuni ca politicienii noștri n-am întâlnit pe nicăeri, prin câte locuri am umblat. Cu "drujba" lor ne-am pomenit într-o rezervație naturală. De ce să nu plec spre o viață cu perspectivă, în primul rând pentru copil?

– Credeți c-o să obțineți permisiunea oficialităților?

– Știu că am în față un zid, dar până la urmă n-au să aibă încotro. În primul rând Rusia lor o să se destrame. Dumnezeu nu bate cu bățul. Le-a găsi și lor ac de cojoc, concluzionează femeia, luându-și copilul de mână, s-o urmeze.

Sub geamul clădirii, jos, în curte, Tudor zări o mașină albă. Din ea coboră șeful urmat de o adevărată suită. Curând lumea agitată din coridor auzi gălăgia gloatei ce se ridica pe scări. Înainte pășea o femeie cu un coc auriu, cu cercei în formă de lacri-

mioare. Avea fața mare, diafană, ca de copil și o talie de necuprins, mereu admirată pe furiș de privirile șefului, care pășea în urma ei, în palton lung, negru și o pălărie cu borurile mari, de aceeași culoare. Femeea era cunoscută celor ce așteptau din săptămâna trecută. Cineva chiar dovedise să o poreclească “bulibașca”. Tudor îl vedea pe șef pentru prima oară. Ajuns în dreptul lui, observă că e albinos, cu umerii lați, cu fața mare, coșuroasă. De desubtul paltonului avea costum gri.

– Lenocica, vorbi șeful secretarei din mers. Audiența cetățenilor se amână pentru o oră.

Domnișoara luă aminte dispoziția șefului. Surâse mulțumită. Fetele în roșu se agitară, aplaudând, împreună cu Artiom Artiomovici. Tudor privi trist la orologiul din perete. Prinse a se plimba îngândurat printre pilonii de marmură, simțind răcoarea lor în spate.

– Vreau cu tine, auzi el alături vocea copilului.

Amândoi se plimbau în tăcere... Din cabinetul șefului răbufneau hohotele deochete ale “bulibașei”, apoi ale șefului, apoi ale celorlalți însoțitori... Deodată, Tudor, fără voia secretarei, dădu busna în cabinetul spațios, cu covoare scumpe pe jos, surprinzând pe toți cei adunați aplecați asupra tablei de șah. Juca șeful cu “bulibașca”, care mai ținea întruna mâna la gură.

– Pare-se... cercă să îngâne Tudor.

– Mat! strigă femeia sub a cărei greutate scârțâia scaunul.

– Ba să am iertare! reproșă șeful. Mai există o combinație. Mat? Eu vă declar șah, și făcu energetic o mutare cu nebunul.

Se lăsă o tăcere încordată. Rivalul șefului mai făcuse câteva mișcări, dar nicidecum nu-l putea învinge pe oponent. Într-un sfârșit, Tudor scoase demersul, în care ruga să i se acorde loc la grădiniță pentru fiică, pe care șeful trebuia s-o iscălească.

– **Tovarișci!** i se desprinsе șefului o șoaptă nervoasă, când văzu dinainte, pe tabla de șah demersul lui Tudor. Vorbesc în limba rusă: Nu-mi încurcați! Audiența va fi peste o jumătate de oră. Și tot atunci, cu vocea-i tunătoare strigă spre ușa ce dădea în anticameră: Lenoci-ca-a-a!!!

– O singură iscălitură, vă rog...

– Am încheiat discuția! trânti șeful cu pumnul în masă ca figurile să salte.

“Bulibașca” zise:

– Aveți obraz. Omul abia s-a întors din concediu. Lenoci-ca-a!

În cabinet, îmbrăcată în scurtă modită, apărui secretara, cele două fete în roșu, precum și bărbătușul cu ochii zglobii. Domnișoara privi acuzator la Tudor și-i ordonă cu o nuanță brutală: Ieși afară, cât n-am chemat poliția pentru actul dumitale de huliganism. Și ceru îndurare de la șef – a dat busna fără voia mea, ca la el acasă.

– Vreau să-mi iscăliți demersul și plec îndată. Fiica n-are loc la grădiniță, iar soția nu poate ieși la lucru. O singură iscălitură. Aștept de-o săptămână...

– Așteptați în coridor, dacă nu vreți să chem poliția!

Porunca secretarei era dură și plină de amenințare. O rumoare se stârni printre

admiratorii jocului de șah, care mizau pe forța... secretarei. Tudor voi oarecum să re-proșeze, însă ochii celora din jur îl măsurau cu răutate și el își aminti de povețile soției, când îl petrecu dimineață de-acasă: Fii peste tot răbdător.

– N-am să repet de zece ori, ordonă șeful către secretară, apoi către Tudor: V-am refuzat o lună în urmă și vă refuz și-acum demersul. N-avem locuri la grădinițe. N-ai buletin de oraș. Nu ești locuitorul orașului.

– Ce să fac atunci? Doar lucrez în oraș, la uzină.

– Pleacă în satul de unde-ai venit. Acolo fă-ți casă, lucrează pământul. Știi bine că aici n-ajung locuri de lucru, apartamente...

Tudor simți că n-are nici un rost să mai polemizeze. Pătuli hârtia și ieși petrecut de privirile absente ale “bulibașcăi”.

– Ce om needucat, doamne! zise dânsa către secretara sufocată. Să dea busna așa nitam-nisam... Și urmărind tabla cu pătrățele, după o pauză surâse către fața crispată a șefului: Șah!

Urmară hohote vesele, agitate.

Tudor, zgribulit, ieși în stradă. Lumea din coridor rămase îmbulzită la ușa anticamerei. Se așeză pe prima bancă de pe aleea parcului, acoperită cu frunze umede de anul trecut, ce luceau la lumina slabă. Nici să ee în seamă că i se răzmuiaseră pantalonii. Închise ochii și chibzuia ce să-i spună soției. Să se întoarcă la țară, precum îl îndeamnă nu o dată șeful? La uncheșul Aftenie care și el e pensionar și are nevoie de supraveghere? Ori să capete iscălitura multrâvnită prin alte mijloace? Dar de unde să ee bani pentru mituire? Înainte, până la restructurare, trebuia să mituiești birocrații, pentru a-ți ajuta să ocolești legea, iar astăzi e nevoie să mituiești demnitarii, secretarele, ca să faci totul după buchia legii. “N-o să dau mită nimănui! Sunt în impas, dar n-o să mituiesc, măcar să se desfacă pământul!

Norii grei ce pluteau de-asupra orașului coborâseră parcă în sufletul lui. Avea impresia că o mână invizibilă, uriașă l-a îmbrâncit de subțiori și cu toată nerușinarea a încercat să-l arunce din viață. Aprinse o țigară, urmărind cu indiferență pietonii grăbiți în drumurile lor. N-avea unde se grăbi. Se ciocnise a câta oară de zid și nu mai are rost să încerce a găsi soluționarea problemei lui cu ajutorul oamenilor. Mai privi o dată la portretele grandioase de pe frontispiciul clădirii, la cele trei chipuri revoluționare, din ale căror frunți se desprindeau șiroaie murdare de vopsea, lunecând pe la colțurile ochilor și creând impresia că bărboșii se plâng lumii ce pășea pe stradă. Curând în pragul clădirii ieși femeia cu barizul înnodat de-asupra frunții, care bombănea nemulțumită, indignată. Vântul aduse la auzul lui o frântură din vorbele ei:

– În locul bărboșilor șteea trebuie de aninat portretul lui Hitler. Numai el poate să vină de hac tuturor bandiților, păgânilor...

– Ce-au făcut cu tine la poliție? se pomeni cu băiețelul alături. Toată lumea a zis că te-au dus la poliție.

– Vi s-a vizat cererea de plecare? întrebă Tudor de mămica lui.

– Să fi încercat a-mi refuza, făcu femeia. Cât năduf am strâns, s-o mai făcut și pe

asta, le-aruncam o grenadă sub scaun. Porcălăii stimează forța! Porcului dacă-i dai drept în rât, prinde a-ți ști de frică, altfel n-ai făcut nimica cu el.

– Sărmaneei de voi!

– N-avem nevoie de consolare. Plecăm în Suedia. Copilul meu va avea noroc de viitor, iar voi, care rămâneți aici, n-o să scăpați de ruși în vecii vecilor. Noi vă compătimim... Părăsim cloaca asta de Imperiu, care a îndobitocit cu minciuni o lume întreagă. Ce păcat c-am petrecut aici cei mai frumoși ani ai vieții... Nimeni nu te-aude, dar de tăcut nu poți. Parcă ai în față un zid de granit. Cine să-l străbată, să-l spargă, ca să răzbată spre o viață normală.

Își luă copilandul de mână și dădu a lehamite din mână. Ca să dispară degrabă amândoi după colțul străzii...

O POVESTE DESPRE NOAPTE

În valea Culei se ofileau trandafirii, livada și geana pădurii de pe piscul dealului prinseră să ruginească. Mirosea a iarbă cosită, poamă și mere coapte. Am mers jumătate de zi pe jos, cu rucsacurile în spate și pe la chindie ajunserăm pe malul iazului de la Țibirica. Simțind plăcerea odihnei, Elena, fără a-și scoate povara din spate, se întinse pe troskotul moale de pe malul iezăturii, iar eu m-am grăbit să mă scald. Simțisem că fata adormise și, dorind a-i face o surpriză, am înotat spre celălalt mal, de unde m-am întors cu patru mere mari și roșii... Elena a deschis ochii abia înspre amurg. Mă privi mirată, surâse împăcată, netezindu-și fața și părul moale, galben.

– Ai să te scalzi?

– Prefer numai la piscină.

– Știi că ești cea mai bună înotătoare de la institut, dar... O să-ți pară rău. Apa e caldută.

Cuvintele mele parcă nici nu ajunseră la urechile ei. A mâncat un măr, admirând cu ochii mari și pătrunzători luna plină ce se ridica, odată cu lăsarea amurgului, tot mai triumfătoare de asupra pădurii. Numai într-un târziu reveni la discuția noastră.

– Nu m-am scăldat niciodată noaptea.

– Încearcă! Nu rata ocazia...

– *Polițistule!* surâse ea, să mă întărate, apreciind într-un fel insistența mea.

– Facultatea noastră pregătește juriști de înaltă calificare, am reproșat, admirând freamătul ușurel al ramurilor nucilor bătrâni din preajmă.

– Toți juriștii sunt polițiști! conchise Elena, sigură pe silogismul ce îl auzeam a câta oară. După universitate vei sta la colț cu țuruiacul în dinți, bagheta “magică” în mână, reglând circulația străzii...

– Ai să te scalzi? am întrerupt-o.

– Dacă trebuie, și fata își lăsă degrabă treningul, rămânând în slipi și sutieni albi cu buline negre.

– Dezbracă-i. În ponoarea asta n-are să te vadă nimeni.

– Nu fi obraznic, Soare! Și noaptea se găsesc multe guri căscate.

Elena se apropie de malul abrupt al iezăturii. Zăbovind o clipă, urmări luna pe cerul înalt al toamnei, cărarea aurie ce se așternea peste oglinda apei, apoi ridică mâinile puternice în sus, în părți și aidoma unui zbor de lăstun alunecă în valurile scânteietoare. Ieși la suprafața apei tocmai în mijlocul iazului și strigă cu vocea răgușită:

– Ei, Soare de noapte! Vino încoace la lelea să te învețe a înota!

Și porni dibaci să înoate pe spate, apoi fluture cu o repeziciune uluitoare, eu admirând-o cu plăcere. În lumina zgârcită a lunii pe oglinda apei semăna cu o albină harnică ce culege nectarul de pe flori în preajma serii. Mă bucuram că Elena preferă să facă orice lucru cu desăvârșire. E un dar al ei de la Dumnezeu. Mi-a spus odată că este dușmanul mediocrităților...

– Vino încoace, Soare, a repetat ea văzând că șovăi. Dacă te îneci, n-ai nici o frică. Vreau și eu să am medalia “Pentru salvare de la înec”.

– Mersi de încurajare...

M-a lăsat în pace și multă vreme s-a bălăcit în apă. În priveliștea feerică în clipa ceea am hotărât să fumez. Am găsit rămasă ca prin minune la fundul buzunarelor niște semințe de cânepă și m-am grăbit să bat țigara cu ele. Plăcerea curând coborî în toată ființa mea, iar când Elena ieși din apă, ochii îmi deveniră injectați de-a binelea. Ea miroși cu luare-aminte aerul din jurul meu și făcu un gest plin de dezaprobare. Ghici că mă drogasesm și, ca s-o îmbun cumva, am hotărât s-o îmbrățișez obraznic... O palmă usturătoare se lipi tot atunci de obrazul meu, stingându-mi pe loc flacăra.

– Ce mai e și asta? am murmurat nemulțumit.

Elena se îmbracă liniștită, își puse rucacul și, micuță, cu privirile severe, păși pe lângă mine, descumpănitul, un lungan pletos și slăbănog. Am hotărât s-o urmez, aruncând țigara cu ghinion cât colo în bulgării drumului.

– Cum o să aperi legea, Soare, dacă ești infractor? zise dânsa, când eram aproape de pădurea din deal. Fiind narcoman, întinde-o de pe-acuma la pușcărie!

– Gata! E ultima țigară.

– N-o să te mai scoată nimeni din impas.

– D’apoi tu? Doar nu ești indiferentă, tu, unicul om care știe de meteahna ce-o am...

– Am nevoile mele, Soare! și se opri brusc ca să declare: Inima mea nu-i un autobuz ca să încapă cât mai mulți în ea!

– Desigur, ești solicitată de o puzderie de flăcăi.

– Soare, zău mă amuzi! Adeverată sursă de inspirație. Mai ales pentru povestirile alcoolice pe care le scrii, poluînd publicațiile republicane.

Înviniurile amicei mele oricând puteau să mă descumpănească și am hotărât să tac. Multă vreme am mers din urma ei, ascultând pașii mărunți și foșnetul frunzelor.

– Mă mândresc și nu e rău să fii scriitor. Doar și tu ai slăbiciunea penelului. Ș-apoi nu pricep ce vrei să devii: medic ori pictoriță?

La întrebarea mea, Elena răspunse cu fermitate:

– Femeie!

Și iar tăcerea coborî între noi cu răcoarea ce mă strângea în spate. Mi-amintisem de toamna trecută, când am făcut cunoștință cu Numan, un uzbek înalt și simpatic, ce vindea curmale la piață. Ne-am împrietenit și l-am chemat să măie la mine, la cămin. Băiatul era vesel și ghiduş. Știa multe despre mafia din Uzbekistan. Povestea captivant. Îi credeam și-l ascultam cu plăcere. Într-o seară mi-a propus să fumez o țigară. M-am pomenit de odată într-o stare pe care n-o poți descrie. Decât s-o trăiești. De atunci și slăbiciunea față de semințele de cânepă... Tot în toamna trecută, într-o seară după ploaie am cunoscut-o pe Elena. Pe terasa de lângă căminul nostru, al juriștilor, cineva instalase două amplificatoare, dar nimeni nu ieșea la dans. Din deal, de la Malina, venise un grup de fete de la medicină, dar erau nemulțumite de pasivitatea noastră.

– Ei, polițiștilor! a strigat cineva de-afară, pare-se chiar Elena. Treziți-vă din somnul de moarte și ieșiți la lumină!

Pe Elena am văzut-o în pragul odăii mele, alături de celelalte fete de la medicină, care ne dojeneau, zicând că în preajma sesiunii au și ele necesitatea să se delecteze...

– Dați-ne voie să ne batem nițel joc de Domniile voastre! zise una dintre colegere Elenei și ne-au scos pe câțiva cam cu de-a sila afară, pe terasă. Toți băieții nu-și dădeau rînd să danseze anume cu ea, dar când sosi ora de plecare, Elena m-a chemat într-o parte și a surâs copilărește.

– Te rog să faci un act de eroizm.

– Să acopăr ambrazura, ca și Ionică Soltâș?

– Mai al dracului! făcu ea. Pe hudița ce duce la căminul nostru e-ntunerice beznă. Fii bărbat până la urmă și însoțește fetele pân-acolo.

Într-o oră târzie i-am mărturisit Elenei că folosesc droguri. Ea, probabil, a luat în glumă destăinuirea mea și, ca să mă consoleze, mi-a propus o rețetă de “leac”: să-mi comand... un sicriu!

În zilele următoare, după lecții, mă duceam să-i ajut Elenei la lucrările ei practice pe care le avea la morgă. Îmi puneam și mie pe umere un halat alb și studiam împreună mușchii, oasele cadavrelor “muiate” în formalină în căzi emailate de metal. La început mi se părea ceva oribil, dar curând m-am deprins cu atmosfera morților și chiar am îndrăgit medicina. I-am mărturisit Elenei că nu-mi închipui viața de mai departe, fără a avea sănătatea în casă. Adică, să mă însor cu un medic. Ea nu mi-a lăsat nici o speranță, decât o promisiune că se va gândi la anul ce vine... Trecu iarna, veni sesiunea de vară, iar în toial arșitei ne-am împrăștiat prin detașamentele studentești: eu – în stepa Bugeacului, ea – în Crimeea, de unde mi-a scris cu regret că nu poate promite nimic nici după toamna ce vine. Mai apoi, tot de la ea, am aflat că la plaja din Gurzuf l-a cunoscut pe un medic din Franța!.. Astăzi, călătoria pe care am hotărât s-o facem pe jos de la Chișinău până în lunca Ciulucului, unde se aflau colegii noștri la lucrările agricole, ne vedeam după câteva luni. Atitudinea fetei, care se schimbaseră oarecum față de mine – era mai cumpătată și mai retrasă – m-a făcut să mă bucur de cele câteva semințe de cânepă rătăcite undeva prin colțul buzunarului. Deși regretam c-am făcut-o. Chiar am zis într-un târziu:

– N-am să fumez mai mult mășalari, și am întors demonstrativ buzunarele.

Elena oftă adânc și își netezi părul răsfirat peste umeri.

– Soare, mai păcătos lucru e atunci când omul vede minciuna și o lasă să facă prietenie cu realitatea... N-am nici o încredere c-o să te debarasezi de-această meteahnă. Fii așa, de unul singur. Doar un scriitor, în afară de un caracter original, mai trebuie să aibă și o biografie întortocheată. Nu aș dori să-ți fiu o soție comodă. Nici simpatică nu mai sunt, precum aș dori să fiu.

– Ești o fată foarte frumoasă, zău! și am încrucișat mâinile spre ea, ca în fața unei icoane.

– Mersi de compliment!

După miezul nopții am ajuns în cealaltă margine a pădurii Budăilor. În valea Ciulucului, sub livada Prihonului, adormea un rug. La slaba lui lumină se mai zăreau culorile corturilor unde sălășluiau studenții. Răcoarea se simțea de-a binelea. Am așezat rucsacurile la tulpina unui păr din vârful dealului. Mi-a trecut pentru o clipă pica și am cuprins-o pe Elena, mirosindu-i părul bogat.

– Ești o taină și o durere...

– Soare! Ești sentimental ca totdeauna. Taina poate fi de-o zi, de-o lună, de un an, de-o viață. Uneori trebuie să o luăm cu noi în mormânt. Eu ce fel de taină sunt?

– Dac-oi muri să ne pună pe-amândoi în același sicriu cu toate tainele ce le avem.

– Ducă-se cu noaptea! Hai să lăsăm morții în pace. Să vorbim despre lumina focului. Uneori, când cad în tristețe, prefer s-aprind o lumânare și s-o privesc îndelung. În flacăra ei văd nemurirea...

Elena este o ființă care poate crea clipe ce se cristalizează în inimă pentru întreaga viață. Mă bucuram că am întâlnit-o, în acest veac al oamenilor mercantili, în marea lor majoritate plictisitori. Descoperisem tot atunci că golul sufletesc ce l-am avut până a o întâlni pe Elena s-a completat, și drogul vieții deveni ea, fata pe care am îndrăgit-o cu toate fibrele. Chiar i-am zis:

– Crede-mă că de azi uit de toate prostiile.

– Principalul e să te crezi tu pe tine însuși! murmură fata.

– Vreau să fim împreună pentru totdeauna, Elena.

– E târziu deja, Soare! zise dânsa. Trebuie să plecăm acolo, în vale. Suntem așteptați... În drum multe se schimbă. Dar mie mi se pare că am întârziat. Să mergem.

Iată cum vine treaba, am cugetat eu. Uneori la o cotitură de drum o vorbă poate distruge totul ce-a fost adunat în suflet pentru a trage o concluzie spre bine. Și totul se transformă în negură, în noapte. Să se întâmple acestea că vremile sunt tulburi? Cine să-mi răspundă? Elena? Ea își puse rucsacul și mergea înainte, lăsându-mă de unul singur cu frământările mele. Am înțeles că o nedumerire îi lasă și ei unele speranțe pentru azi, poate și pentru mâine.

Se luminase de-a binelea. În vale studenții plecau la livadă. După puține șovăieli, pașii și eu pe urmele fetei, împăcat că toate sunt ale mele și ceea ce poate să se întâmple mai rău în viața mea a rămas în urmă, pe drumurile nopții trecute...

Dragostea din casa cealaltă...

(o poveste de familie)

Lumea de azi e încă cea de ieri, chiar dacă azi se zice că-i alt secol după numărarea obișnuită a anilor. Nici nu observăm ce grea povară e pe umerii noștri această înrădăcinată obișnuință de a număra zilele de ieri, zilele de azi, zilele de totdeauna... Oprește-te clipă! Oprește-te și desființează durata! Născocoște o altă măsură, în care dacă nu timpul și dacă nu necazurile, măcar păcatele să ne fie mai ușoare! Pentru că vede bunul Dumnezeu, cele mai multe dintre ele noi, oamenii, le săvîrșim din dragoste, cea mai confuză și cea mai irezistibilă ispită umană.

De dragul ei, al dragostei, am fost zilele-acestea la baștina copilăriei mele, de-am aflat de-o ploaie năpraznică, ce s-a abătut asupra Ineascăi. M-am dus de-a dreptul la cimitir să văd dacă nu cumva au fost deteriorate casele de veci ale părinților. Apoi mi-am îndreptat pașii spre casa propriu-zisă, a copilăriei mele și a vieții părinților. Credeam că voi găsi oprită clipa în mulțimea de imagini fotografice fixate gospodărește de mîinile surorii mele pe pereții cei cu icoane din casa cea mare. Dar nu! Clipa nu s-a oprit. Ceea ce a putut să facă timpul e că el a început a depăna pe toate dintr-un capăt. De unde și ideea mea năstrușnică: lumea de azi e încă cea de ieri, chiar dacă azi se zice că-i alt secol după numărarea obișnuită a anilor.

Aici am văzut că n-am încotro și trebuie în cele din urmă să nu mă mai opun ordinii stabilite de providență și să-mi mărturisesc păcatul, deși aş putea să nu mi-l asum, el aparținînd în întregime tatălui meu. Dar vorba ceea: surcica nu sare departe de trunchi. E necesar, probabil, să specificăm că această vorbă înțeleaptă din bătrîni nu înseamnă neapărat că feciorul e bucățică ruptă din părinți, dar mai curînd că noi, oamenii pămîntului, vrînd-nevrînd semănăm unul cu altul, dacă nu prin trăsăturile fizice, atunci cel puțin prin apucături, fiindcă cu toții ne tragem dintr-un păcat pus la originea noastră.

E o imagine cu adevărat covîrșitoare fotografia cu chipurile părinților mei imortalizați în clipa cînd erau tineri înșurăței. Doar eu cu sora și fratele meu cunoșteam că această fotografie a fost realizată în anul 1940. Mă uit la chipurile lor de-atunci și văd întruchipată naivitatea basarabenilor dintotdeauna, privirile lor visează o viață frumoasă. Nici în vis nu le-a fost dat să vadă coșmarurile unei realități ce urma să vină la o lună, la o săptămînă după căsătorie. După care s-a dat cep butoiului cu rele: războiul, evacuarea, înrolarea lui tata în Armata română, căderea lui în prizonierat la Râmnicul Sărat și drumul lung de trei ani în lagărul rusesc. Viața reală, însă, i-a dat curaj și bărbăție să evadeze din prizonierat și să revină într-un tîrziu acasă, unde mama pierduse deja speranța să-l mai revadă vreodată.

Era iarna lui 1947 și rușii au hotărît să nu mai împuște lumea, să nu mai omoare basarabenii cu arma și cu bîta. Hai, să le mătore podurile, sîșiieicile și hambarele. Hai să-i învețe a trăi flămînzi ca sovieticii ori cum țiganul și-a învățat calul ca să se mîntuie de dînsul. Nevoind să devină chiar calul cuiva, viitorul meu tată și-a luat lumea în cap

și, împreună cu alte mii de basarabeni și... basarabence, a plecat să muncească undeva, departe, în Polonia. În schimbul sclaviei, tata primea cartofi și borhotă în cantități suficiente să-și asigure existența. Apoi, după luni de așteptare de către mama, s-a întors tata acasă. S-a întors cu totul și s-a stabilit cu lucrul în colhozul din sat, dar mama... tot în așteptare se pomeni. Și abia după ce părea că toate s-au așezat și cicatrizat nițel, abia după toate acestea așteptările mamei au devenit de-a dreptul insuportabile. Nu putea să iasă din casă, că din toate părțile simțea că este ironizată și arătată cu degetul. Vorba e că Ineasca a descoperit un secret ce l-a cutremurat până-n temelii. Însăși copiii, jucându-se în colbul drumului, au început a se şușoti. Stai, stai că nu-i lucru curat. Tragedia asta e plină de humor. D-apoi nu ți-am spus, fată hăi, că ești o proastă!?

Satul nu ținea minte precis, înde a fost Arefta Hrinuță tot timpul cât Victor Druță a lipsit din sat, umblînd hoinar, chipurile, după o hrincă de pîine tocmai prin Polonia!

Ș-apoi stai că tocmai de aceea Arefta n-a fost deportată, dar a fost scutită de *postavă* și n-a fost chinuită cu *zaiomurile*. Și încă, stai, că Arefta n-a dat nimic în colhoz, dar repede s-a făcut șefă la găinăria de lîngă ferma de vite de peste gîrla Ciulucului, unde *aista*, cum îi zice lui, e șef și el, bată-l-ar norocul să-l bată! Dar, stai puțin să trag oleacă de aer, căci toată vara ceea la Ineasca au fost ploi curate și lanurile de grîu, de popușoi, de răsărită, au contribuit la construirea romanului de dragoste al tatălui meu cu Arefta Hrinuță. Zice-se că la timpul ei, Arefta a fost o domnișoară frumoasă, a avut fața îmbujorată semănată cu pistrii și un păr blond-lucitor. Trupușorul îi era încreionat într-un zigzag ca de trestie, încît atunci, cînd îți ieșea în cale te vrăjea și privirile ți se pierdeau în zări ascunse după alte zări. Dar asta nu-i totul, pentru că se mai zice că Arefta a avut și mîini dibace. Covoarele țesute de dînsa, broderiile și ieie cusute de ea o fi înfrumusețînd azi casa nu numai din Ineasca, Telenești, ci și din Israel, din America și din alte țări în care au fost nevoiți să se ducă evreii în urma dezastrului dezlănțuit de sovietici în Basarabia după 1940 încoace.

Vremile vitrege au lipsit-o pe Arefta de un bărbat al ei și tata pentru dînsa n-a fost bărbatul ei, dar a fost, totuși bărbat. Toate bîrfele și vorbele pline de răutate și ironie ale rudelor noastre, o priveau alene pe Arefta, dar nimeni nu zicea că-i frumoasă și că frumusețea nu se mănîncă cu lingura. Tăcută, timidă se ferea să intre în discuție în teme subțirele cum este dragostea. Nici mama, la rîndul ei, deși le știa pe toate, nu le flutura și nu le vîntura, nu dorea să se confrunte cu Arefta, lăsînd ca lucrurile să curgă cum curg ele. E adevărat, firește, că o durea inima, o frigea sufletul, dar legea creștinească e sfîntă și nu i-a dat nimănui să meargă a doua oară în biserică și să-i spună preotului să-i ia cununia înapoi și să bată clopotele, pentru că ea divorțează și se dezice de ceea ce i-a trimis Dumnezeu pe lume. Arefta, credincioasă și ea, accepta puținul ce i se oferă, știind că împărăția cerească e zidită pentru cei săraci. Nu i-a cerut lui tata să-și părăsească familia, dar s-a lăsat hurdughită de gura satului, iubindu-l atît cît a iubit-o el pe dînsa.

O vară întreagă a crescut și a ghilit în și cînepă, apoi o toamnă și o iarnă a tors și a țesut, iar în primăvară, nopțile, la lumina lunii, lîngă geam, a cusut în cruciulițe o cămașă, de mai mare dragul care i-a dăruit-o lui tata. Era o cămașă cusută în stil național

moldovenesc, cu gherghefuri pe la guler și mîneci, nu o ghimnastiorcă de budionovist sovietic rus. Tata, delicat ca mine, a adus cadoul acasă, dar nu l-a îmbrăcat niciodată în public. I-a dat cămașa Areftei mamei să facă cu ea ce i-a trăsni prin cap. Mama n-a mototolit-o, n-a azvîrlit-o, ce-ar fi însemnat că-și blestemă copilașul pe care simțea că i s-a zămislit lîngă inimă. A ascuns-o în zestrea ce o avea de la părinți pe sofa din casa cea mare. A ascuns-o cu mare grijă, pentru că satul i-a adus demult vestea că și Arefța Hrincuță așteaptă copil. Vestea aceasta a scos-o din țîțini. A mers la Arefța acasă, că trăia la o azvîrlitură de băț de noi și s-a certat cu ea de moarte. Tata, aflînd despre toate cele întîmplate, n-a scos un cuvînt, dar s-a jurat în sine și s-a blestemat, după care a părăsit-o pe Arefța pentru toată viața. Tîrziu a părăsit-o, pentru că nu mult, după mama, a născut și Arefța, și tot o fetiță, ruptă bucățică cu soră-mea Ana. Cînd am venit eu pe lume, rudele îmi povesteau că educatoarele de la grădiniță le așezau pe amîndouă copilele la aceeași masă ca să trezească admirația tuturor care le vedeau cît de mult se aseamănă între ele. Dar, bine-a zis cine-a zis, că din furat nu te faci niciodată bogat. Într-o zi, cînd tata împreună cu bunelul Nică acopereau saraul de la poarta noastră, un unchi de-a Areftei a venit la noi și unde nu vorbește cu tata așa ca să audă și mama:

– Apoi, bade Victor, a murit fetița Areftei. Te rog, dacă poți, ajută cu ceva că nu avem cu ce o înmormînta...

Tata, dur, încrîncenat, parcă-l văd, se făcu pămîntiu la față și nu a putut, nu ca să facă un bine pînă la capăt, ci nici un cuvînt n-a putut să rostească omenește. Mama, în schimb, n-a putut face rău. A mers în cămară, a scos de-acolo o torbă cu făină, alta cu cartofi, ceapă, varză, bulgur pentru sarmale și i-a dat moșului Areftei, care le primi pe toate cu vorbe de „Bodaproste”, plecînd să înmormînteze cu praznic nepoțica...

Arefța nu s-a mai căsătorit niciodată... Dar nici dragoste de împrumut n-a mai făcut cu nimeni. Drept mărturie suntem noi doi, fratele Ion și eu, care ne-am născut după sora noastră. Și, mărturisesc, suntem ai mamei Vera și nu ai mahalagiței noastre Arefța Hrincuță. Deși, trebuie să vă mai mărturisesc un detaliu important. Istoria tristă și plină de humor din Ineasca nu s-a oprit aici... Lumea zicea că eu, ca mezin, seamăn leit cu tata. În ciuda tuturor bârfelor, eu nu l-am auzit vreodată pe tata să fi vorbit deschis sau pe furiș, de bine sau de rău despre vecina noastră Arefța. Puțin cîte puțin creșteam și observam că Arefța Hrincuță cînd trecea pe lîngă noi se uita lung la casa noastră și mai că nu-și făcea semnul crucii... Pe mine, cînd mă întîlnea, se străduia să-mi spună cuvinte bune, mă lăuda, îmi netezea cu palma perca de pe cap... Era una cînd mă vedea singur și cu totul alta cînd se întîmpla să mă vadă mergînd alături de mama. În cazurile acestea Arefța era nu știu cum prea timidă, rușinată pleca capul în pămînt și ca o condamnată nu încerca să crînească un cuvînt la adresa mea sau a mamei. Iar mama, la rîndul ei, ca și cum nu o observa, mă grăbea, ținîndu-mă de mînuță, și mă îndemna să merg mai repede. O dată, țin minte, am dat cu ochii de cămașa ceea, despre care v-am vorbit și am întreat-o pe mama de unde a cumpărat-o. Mama mi-a răspuns oftînd înădușit:

– Aista-i cadou de la *ibovnica* lui tat-tu, crezînd, probabil, că eu am înțeles ceva.

De înțeles am înțeles eu câte ceva, dar hăt, încoace, cînd am început a construi... comunismul și eu. Eram elev prin clasa a șaptea, răsărisem pioner în poiana veselă din curtea școlii și, într-o bună zi, m-am apucat și am îmbrăcat cămașa cea frumoasă, cu flori la guler și la manjete, fără să-mi cer voie de la mama. Am îmbrăcat-o, simțindu-i mirosul de scrobeală și naftalină. Îmi era cam lată în umere, dar îmi stătea bine, de vreme ce a trezit admirația colegilor de clasă și a învățătorilor, care se dezobișnuiseră să vadă pe cineva îmbrăcat în costum național moldovenesc, fără cravată roșie la gît. Vestimentația mea neobișnuită nu lăsa pe nimeni indiferent și cînd a fost să trec pe la poarta mătușii Arefa Hrincuță, ea a înțepenit cu ochii pe mine, de parcă descoperise o minune, săvîrșită prima oară pe lume:

– Că tare mai sameni tu cu tat-tu, în tinerețele lui, mi-a zis ea, apoi m-a oprit printr-un gest straniu al mîinii, ca să mă admire de mai aproape, și să mă mănînce din picioare, nu alta: De unde ai tu așa cămașă frumoasă, măi Boris?, mi s-a părut că m-a întrebat de dragul întrebatului.

– Eu nu știu și nu știe nici mama, da tata-i plecat la lucru, i-am răspuns și eu pe potrivă.

După care pioner desovietizat, un fel de naționalist, cum se mai zicea pe atunci, am venit acasă bucuros și vesel nevoie mare și i-am turuit mamei, tot sărind de pe un picior pe altul, toată povestioara întîmplată la școală, dar și cea avută în drum cu mătușa Arefa Hrincuță... S-o fi văzut voi pe biata mamă, cum m-a privit toată o meditație, care pare că o însoțește și astăzi acolo unde se află ea, în împărăția cerească a lui Dumnezeu... După încă vreo doi ani de școală, am mai încercat s-o îmbrac, dar după mai multe spălături, se făcuse mică și nu m-a mai încăput. În timp ce cămașa cu pricina s-a îngustat și cum ziceam, nu m-a mai încăput, drumurile vieții s-au lărgit și lungit în așa măsură, încît ca să le pot parcurge a fost nevoie să schimb de cîteva ori moda de îmbrăcăminte, nemaiputînd-o uita, mai ales pe cea militară în care dacă nu mi-am dat duhul, înseamnă că părinții m-au făcut nu numai sănătos, dar și cu oleacă de noroc.

Puțin cîte puțin, povestea dragostei lui tata s-a destrămat în negura timpului, apărînd în gura satului alte povești de dragoste care mai hazlii decît a părinților mei, dar care poate și mai triste. Veneam acasă, nu zic, cum vin și acum. Cum aveam să nu vin dacă eram tînăr și dacă drumurile largi și spațiile întinse ale străinătății nu-ți oferă nu o casă părintească, ci un fir de iarbă, un troscot, o porțiță din scînduri vechi spriginită de tulpina unui salcîm corogit, un gard din nuiete care să facă semn că te dorește și te așteaptă. Veneam și pînă să trec pragul casei noastre, în cale îmi ieșea mătușa Arefa, de acum îmbătrînită și uscată ca un pom de zarzăr. Mă oprea la poarta ei și-mi vorbea afît de duios și îndelung despre mai toate problemele noi și vechi ale vieții sale și ale sătenilor. Îmi spunea că-s exact copia lui tata cel din tinerețea lui și mă măsura și mă cîntărea cu ochi mîngîietori, de parcă aș fi fost chiar un copil al ei, nu al mamei mele.

Mama, îmbătrînită și ea, în tot timpul ăsta vedea, auzea și aștepta, aștepta și aștepta să termin odată ciorovăiala cu mătușa Arefa. Eu, scăpat, veneam acasă într-un suflet și o găseam pe mama în prag, bucurîndu-se că mă vede, dar și nebucurîndu-se:

– Dragul mamei, ai venit! mă cuprindea ea pe prag, după care mă elibera din îmbrățișare și-mi comanda rele de la distanță: Mergi în casă, te-așteaptă tat-tu! și pleca undeva de unde se întorcea cu o întârziere de nu țin minte câte minute c-o poală de nici și, numaidecât cu un ulcioraș de vin.

Tata om sociabil și vesel de felul lui, nu a dorit niciodată să se vorbească în casa noastră despre Arefa Hrincuță. Nici de bine și nici de rău. Nu numai când veneam acasă, de la studenție și mă întâlnea împreună cu mama, dar și hăt mai târziu, când am început a-l vizita cu câte o soție și nepoței și mama nu mai era în viață, tata ocolea cu îndârjire a se aduce vorba de partea feminină a acestei lumi.

Oare de ce mint? Tata a interzis a i se vorbi de femei cam pe când a împlinit șaptezeci de ani și a ținut tema asta în mare secret pînă pe la vîrsta de aproape optzeci. Iar cînd i-a împlinit pe toți optzeci, mi-a spus:

– Gata. Sunt bătrîn, dragul meu... Nu mai pot de picioare și tare aș vrea să vină baba ceea să mă ieie la dînsa acasă...

Eu, încă tînăr și prost, nu i-am înțeles iluzia și m-am grăbit să-i alung disperarea, supîndu-i:

– Tată, ce-ar fi dacă te-ai împerechea cu mătușa Arefa, să-ți mai treacă de urît.

Vorbele mele iar l-au făcut pe tata să se oțărăscă și să devină nemulțumit:

– Vorbești niște *măiacuri* și tu! făcu el drept răspuns la vorba mea necugetată. Nu-mai la nebunii te gîndești... Tu mai bine iartă-mă, copilul meu, că mi-e rușine de ceea ce mi s-a întîmplat. Numai moartea mă poate dezlega de păcat și împreună cu mamă-ta. Nu vezi, cum mă așteaptă ea la dînsa...

Într-un început senin de septembrie tata a decedat. Mai bine zis, s-a însurat încă odată cu mama. Zilele, dar mai ales nopțile verii care ținea să plece și toamnei care ținea să vină, erau feerice. Cu luna plină de-asupra Lipăgăului, cu miros de fructe, flori și ierburi. Întins pe sofa din casa cea mare l-am găsit pe tata mai tînăr și mai frumos decît fusese în viață. Femei bătrîne, neveste și copilițe tinere trebuiau prin ogradă, pregătind totul pentru înmormîntare. Eu, însă, făceam obiceiul creștinesc. Nu-i dădeam o clipă mortului să rămînă singur, pentru că groparii, vezi bine, îi găteau o altă casă. Zi și noapte eu, mezinul, stăteam și recapitulam în minte cele mai importante crîmpeie din viața mea, petrecute împreună cu dînsul. Lumina pală a luminărilor din sfeșnic și a celor înfipite în făina din mai multe farfurii puse la capul mortului făcea legămînt cu întunericul veșnic în care urma să-l petrecem pe tata.

A venit ultima noapte de priveghi. Către miezul ei, am închis geamurile, ușa de la intrare, ca și cum aș fi vrut să nu-l deranjeze pe tata fluturii mari, colorați și fîntării obraznici de-afară. Toate gîndurile la aceea că am ocazia de a fi alături de tata ceasuri numărate, în casa unde eram numai eu și el, mă străduiam să nu dorm. Mă alina mirosul de bucate ce se pregăteau pentru pomenire în saraiul de la poartă și aerul proaspăt ce năvălea de-afară ce-mi rămînea ca amintire de la tata. Luna plină și curată triumfa ca o regină a romanticii triste de-asupra Lipăgăului. În ciuda destinului său zbuciumat mă bucuram într-un fel că are la înmormîntare parte de o vreme frumoasă și senină.

Trecuse de miezul nopții. Geamurile casei asudaseră, lumînările continuau să ardă, parcă jucînd pe covoarele mamei de pe pereți începutul altei vieți. Cînd oboseala prinse a-mi cîrpi ochii, cînd pînă la ceremonia înmormîntării mai rămăsese ore numărate, iată că aud cadență de pași. O fi venit părintele să-i cînte prohodul, mi-am zis, dar în acea toropeală, cînd mă luptam cu somnul ce năvălea peste mine cu de-a sila, mi-am dat seama că așa ceva nu poate să se întîmple, la ceasul după miezul nopții... Nici n-am izbutit să mă scol, să îmi îndrept șalele de pe scaun, că, deodată m-am pomenit surprins și uimit, cînd în prag a apărut nu preotul, nu dascălul, nu altcineva, ci ea... mătușa Arefa, sprijinită într-o cîrjă, și purtînd trei lumînări lungi și subțiri în cealaltă mînă. Ea s-a uitat la mine, la tata, la icoanele din colțul odăii, la covoarele și rumbele de pe pereți și a oftat din adînc de părea că o să se răstoarne pămîntul. A mers încetișor către corpul neînsuflețit a lui tata, a aprins o lumînare, fixînd-o tremurător în sfeșnic, pe celelalte două le-a înfipit în făină, după care se așează anevoios în genunchi la căpătîiul mortului și netezi cu mîinile îmbătrînite chipul lui tata, părul lui alb ca neaua, ochii închiși, buzele uscate, bărbia lui aspră... În timp cît mătușa Arefa mai șoptea cu buzele-i tremurătoare o rugăciune lîngă tata, de-afară dădu năvală un val de aer proaspăt îmbibat cu mireasma pîlcului de flori de matiolă pe care mama le sădise mulți ani în urmă în pragul casei noastre. În adierea aceasta, Arefa, parcă vrăjită, îngenuncheată lîngă tata, nu se mai sătura să-l privească. Lumînările ei sfîrșiau și lăcrimau boabe fierbinți de ceară în sfeșnic și în făină. Afară se auzea cum freamătă copacii în lumina poleitoare a lunii, care trona sublim de-asupra Lipăgăului. Buzele ei continuau să tremure, rostind nu știu ce cuvinte de laudă sau de ocară sau compunea o rugăciune. Scena mi se păru învăluită de misterul veșniciei, căci pentru o clipă făcliile lumînărilor devenise liniștite, domoale, parcă în așteptarea unui deznodămînt. Eu nu mai eram stăpînul acelei situații. Încremenisem în pragul ușii între perdelele albe, ușurel înfoiate de valurile vîntulețului ce sufla de-afară. Tocmai aici aflîndu-mă mi-a fost dat, în sfîrșit, să deslușesc cuvinte clare rostite de mătușa Arefa:

– Victore, Victore, eu n-am avut și nu mi-a fost mai drag alt bărbat decît pe tine. Cît de scump ești tu inimii, sufletului meu, de-ai ști, dar Dumnezeu mi te-a ținut departe de mine... și după o pauză foarte mare, după ce îi mai mîngîie odată fața cu amîndouă mîini, pline de gingășie, zise parcă plină de iertare și împăcaciune: Nu-i nimic, iartă-mă, Victore, pentru că totul abia începe... Te-ai topit ca o lumînare și acum, pleci, dar să știi că degrabă am să vin alături de tine. Atunci nu vei trăi alături de mine ca să nu-mi spui un cuvînt o viață de om... Să m-aștepți, Victore, că nu mi-a mai rămas chiar atît de mult ca să mă chinui printre cei vii...

Cuvintele ei m-au zguduit în așa măsură, încît alt eveniment legat de ceremonia înmormîntării lui tata nu mai țin minte. Îl văd mereu viu fie că-i pe front, fie că-i prizonier în lagărul de concentrare la ruși, fie că-i șef de fermă în colhoz... Dar e viu și este așa cum a fost și timpurile în care a trăit...

Apoi, mătușa Arefa se ridică anevoios de la locul unde stătuse în genunchi, își îndreptă cît putu de mult spatele, mai zăbovi cu o privire plină de destoinicie alături

de tata, tot slobozind gemete de durere și necaz. Mai urmări odată covorul „Colacii” țesut de mama, fotografiile noastre de familie de pe pereți. Ea se pomenise în casa asta, după o viață de emoții și zbucium, mereu întrebându-se cu gândul cum o fi înăuntrul; și dorea într-o clipă de durere să vadă tot ce se petrecuse într-un destin al omului iubit, față de care mereu a fost cu gândul și sufletul, dar soarta nu i-a permis ca să le vadă. Mătușa avea în picioare niște caloși negri, lăcuți, abia de se zăreau sub poalele rochiei largi, în carouri. Hainele pe ea erau curate, părul alb ca neaua, pieptănat stătea îngrijit sub marama neagră. Am turnat vin din ulciorul de lut într-un pahar și i-am dat de sufletul tatei. A băut vinul, în două cu lacrimile ce-i șiroiau de pe obrajii brăzdați de riduri, se iertă iar cu tata. Lacrimile argintii, scînteiau la luminile lumînărilor. Înainte de a se hotărî să plece, mai urmări o dată încăperea, se opri iarăși la chipul lui tata, așeză paharul deșert pe masă, apoi feri cu mîna perdica de la prag și se duse în drumul nopții, gemînd de durere, înțelegînd că mult nu i-a mai rămas să zăbovească în această lume. Am ieșit în pragul casei, în dereșii căroro filfiau poalele steagurilor aduse de la biserică, și m-am oprit, urmărind-o. Mătușa dispărea pe drumul luminat ca niciodată de frumos de către luna de pe Lipăgău. Pleca spre un sfîrșit de lume, de viață și aici se încheia pentru mine și pentru dînsa o istorie a satului nostru, o taină frumoasă și dură a unei iubirii neîmplinite. Cînd m-am întors la sicriul lui tata lumînările din sfeșnic păreau că se agitaseră. Făcliile lor se avîntau parcă disperate în partea unde dispăruse odinioară mătușa Arefța.

La înmormîntare nu a venit. La masa de pomină, sora, împărțind pomenile, a dăruit o cămașă nepotului, cărui satul îi spune că are o ciudată asemănare la chip cu mine și cu tata Victor.

TIKENNI GÛL*

“Marea nu poate stinge dragostea, nici rîurile s-o potolească; de-ar da cineva pentru iubire toate comorile casei sale, cu dispreț ar fi respins acela.”
Cîntarea cîntărilor (cap.8, versetul 7)

REVENIT ACASĂ, de cum căzu la pat Vani Yuzbași ajunse la convingerea că preursirea omului corectează epoca... nimic în viața omului nu este nou, decît veșnicul zbucium de a trăi, sorbind din cupa cu bine, cu rău, cu adevăr, cu minciună, cu dragoste. Și, în funcție de cum cunoști aceste legi ale vieții, ți se pare că trăiești ceva nou, nemăiîntîlnit. Deși omenirea demult le-a descoperit sau inventat pe toate și le păstrează în palmaresul ei pentru noi și noi generații. Se prindea la gândul că omenirea a acoperit de slavă trecutul cu piramidele antice, cu epoca Renașterii, cu gloria strămoșilor, care le-au găsit găgăuzilor libertatea în stepele Bugeacului. Și generației lui i s-a mai oferit un tărîm pentru afirmare... Și el trebuie să lupte mai întîi cu sine însuși, conștient că viața este una și nu se repetă, apoi cu boala care l-a ținut la pat. Partici-

pant la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobil, după ce hoinări vreo zece ani prin Rusia în căutare de bani lungi, se convinsese că-și poate făuri fericirea la baștină, unde s-a născut, și-a petrecut copilăria și unde a întâlnit prima dragoste. Îi plăcuse încă de când plecă la armată de Doca Isiumbeli, pe atunci o copiliță cu șuvițele blonde pe spate, cu sclipiri de stele în ochii ei mari, pătrunzători, cu genele arcuite, cu o nuanță de rumen-smolit în obraji, cu fruntea lată și senină. Acum se vedea tot mai mult alături de ea, alături de ea spera că are viitor...

Profesoară la clasele primare la școala din sat, Doca după lecții îl vizita acasă, petrecînd alături, la patul de suferință, ore în șir. Vani ologise, nu putea să se mai poarte nici în cîrje și ea îl hrănea ca pe un copil, îi schimba scutecele de o singură folosință... La început fapta Docăi nu miră pe nimeni – păru un gest de caritate, care într-o zi se va topi, cum se topește o luminare subțire din cele ieftine. Dar trecu o bună habă de timp și îngrijirile Docăi puseră în încurcătură mătușele, prietenele ei și tot Congazul. Tata și mama, care munceau al patrulea an în Portugalia, îi trimiteau mesaje, chemînd-o să se gîndească bine la ceea ce face, iar cînd mai aflară că ea a respins propunerea de a-i deveni soție lui Todur Cuijuclu, cel mai barosan businessman din stepa Bugeacului, în general au încetat s-o mai contacteze.

Doca venea la Vani să-i aline privirile triste, să-i spună că Dumnezeu i-a dat viață și tot El va avea grijă să i-o ia, alungîndu-i gîndul la *eutanasi*e, despre care *delicanul* (flăcăul) începu să pomenească uneori. Adesea rămînea la el pînă după miezul nopții, ascultînd împreună cum dinspre stepa Bugeacului hoinărește vîntul, unduiește negara și adie răcoarea. Se culcușea la picioarele lui Vani, învelit cu o plapumă albă, și vorbeau despre lună, stele, flori, dragoste și moarte. Vani îi povestea cît de frumoși erau trandafirii în vara cînd s-a aflat în vecinătatea reactorului nuclear. Poate din cauză că prea a admirat acea frumusețe orbitoare a trandafirilor bordo s-a ales cu leucemia?..

Acaretul Yuzbașiilor stătea peste două gospodării de casa fetei, chiar în centrul Congazului, în vecinătatea cișmelei, primăriei, maternității și a cimitirului vechi. Stăpîinii plecaseră la lucru în Italia și curtea lor era de vreo doi ani pustie. Mai spre vale era curtea maiestuoasă a lui Todur Cuijuclu, în gardul căreia se sprijinea casa profesoarei Doca Isiumbeli. Ea locuia împreună cu mătușa Mariica, o femeie încă tînără, care rămăsese fără soț cu cîțiva ani în urmă și acum avea grijă de nepoată, cît părinții ei erau în străinătate. N-o încînta pasiunea Docăi față de Vani, pe care-l socotea cu un pas în groapă. Se împăca cu gîndul că e vorba de un act de binefacere și nu-i reproșa cînd nepoata zăbovea pînă peste miezul nopții... Îi dorea cu tot dinadinsul un viitor mai altul decît începu să și-l aleagă nepoata, dar cînd aducea vorbă, Doca o ținea morțiș pe a ei.

Odată cu lăsarea amurgului, în cămăruța comodă cu lambrechin la fereastră, tinerii stingeau lampa electrică și aprindeau două lumînări mari, de candelabru. În acele ore nocturne zvîcnetul făcliilor le aducea în suflet consolare. Mlădierea tulpinilor ghimpoase ale trandafirilor ce le străjuiau dragostea la geamul îngîndurat le amintea că se apropie toamna. Petalele bordo se contopeau treptat cu întunericul și admirau pe după perdeaua lui cum fata mîngîie fruntea și umerii încă puternici ai flăcăului, cum îi sărută

pleoapele și buzele îngălbenite. Tîrziu, aproape de plecare, Doca pornea magnetofonul și imensitatea sonatei “Maria Midigan” se amesteca în imaginația fetei cu gama culorilor tabloului de pe perete, “Pace eternă” de Levitan, și acest amalgam cromatic părea că se revarsă domol în ființa amîndurora. Flăcările lumînărilor se luptau parcă cu luna ștersă de oboseala zilei trecute, ce nu era în stare să străbată pologul de plumb al cerului de-afară...

După plecarea fetei, Vani dormea adînc și liniștit pînă a doua zi, pe la chindie, cînd Doca avea să se întoarcă de la școală. Dacă se trezea mult mai devreme, privea îngîndurat prin fereastră grădina, ce deschidea o panoramă plăcută și calmă. Peste tufele de trandafir de-afară, de după gardul de ștachete, prin rumoarea zilei, auzea trecătorii mergînd la primărie sau cișmea și mestecînd toate noutățile vechi și noi, coborîte în stepa Bugeacului. Vorbeau cu îngrijorare de lumea ce pleacă în străinătate, după cîștig, de gospodăriile rămase pustii, de copiii rămași de capul lor, pe drumuri... La cișmea de cu zori pînă seara tîrziu veneau bărbați, femei, bătrîni, flăcăi și fete cu bidoane de aluminiu, în cărucene trase de măgărușii *răbdurii* de muncă.

În dricul amiezii baciul Vasile Curoglo, un bărbat înaintat în ani, mîna din deal spre uluce mioarele. Pătărănos din fire, ciobanul aduna în jurul lui trecătorii, care zăboveau să asculte vreo întîmplare, dar mai ales melodiile pe care le interpreta la cîteva instrumente muzicale, pe care le avea mereu prinse la șold: fluier, ocarină, caval, piculină, cimpoi, *keminci* (vioară) *cu arcuș*. Slobozea din ele o mulțime de melodii săltărețe – găgăuze, bulgare și moldovenești – tot tropăind din opincuțe, susținut de aplauzele vesele ale multor gură-cască, dar și a unora care se abăteau spre cișmea anume înspre amiezi, ca să prindă bătrînul cu mioarele. Chiar și tineretul, care prefera muzica modernă din barurile satului, venea la acel spectacol în aer liber... Ciobanul purta căciulă țurcănească, bondiță din piele de oaie, se încingea la pantaloni cu un brăgenar roșu și tăifășuia într-o limbă neaoșă, bogată, cu dialect congazcian. Știa bătrînul și a tămădui cu buruieni și mai era un masor iscusit...

Doca și Vani au devenit cu el prieteni, de cînd bătrînul baci îi făcea masaj bolnavului. Venea de obicei înainte de chindie, își făcea meseria încet și îndelung, ca să aibă destulă vreme să mai discute despre ce se întîmplă în lume și în sat.

– Găgăuzii, ca și toți basarabenii, au devenit păsări călătoare, zicea disperat ciobanul. Nici cînd m-am întors de la război nu erau în Congaz atîtea gospodării părăsite, ca acum... Toți pleacă în străini, cu gîndul la bani, dar bogăția alină doar necazurile, dar nu și sufletul. Și cît își purta mîinile late peste mușchii vlăguiți de boală ai băiatului tot fura cu privirile podoabele celea de gîțe, zbenguindu-se pe șoldurile fetei, umbletul ei ușor și fraged, sîinii cruzi ca două gutuie. „Cel mai mare sat din Europa se pierde în nedumeriri – cum de o fată atît de frumoasă și deșteaptă a putut să cadă în mrejele unei situații atît de banale, își zicea în sinea sa ciobanul. Dar puțini dintre săteni știau că povestea asta de dragoste a început într-o primăvară îndepărtată, cînd Vani nu era decît un flăcăuandru verde, fără mustață, iar Doca se întorcea de la grădiniță”. Și bătrînul se lăsă pradă amintirilor.

* * *

Peste Congaz ninge cu petale albe de flori, când vișinii fremătau de dor... Flăcăii plecau la armată. Înspre seară, în rochiță de *moar*, cu fundițe albe în gîtele-i negre, Doca se întorcea de la grădiniță. La cișmea – un alai de lume peste lume, oameni veniți după apă ascultau cîntecele tînguitoare ale lui Vasile Chirioglo la fluier. Înfășurat cu șervete și prosoape, ca și ceilalți recruți, Vani se apropie deodată de copilița ce privea cu ochi mari alaiul, o ridică deasupra capului și zise în auzul tuturor:

– Iată cine are să mă aștepte să-mi fie miresuică!...

Tudorca Cîvîrjic, contabilă de la primărie, în basma albă cu *gherdane*, *gevrele*, în catrință și bondiță din pielică de miel, venită și ea să-și petreacă ursitul la oaste, îi reproșă cu o ușoară invidie:

– E prea mică pentru tine, Vani.

– Mă vei aștepta? o întrebă el pe fetița ce afirma deasupra lui ca un fluturaș.

– Dac-o să-mi aduci trandafiri, sună deasupra capului un clopoțel de glăscior cristalin, care-i amuză pe toți.

– Vedeți! strigă Vani biruitor. Puișorul are caracter și are să se țină de cuvînt!

Lumea se veseli, văzînd obrăjorii îmbujorați ai copiliței și chipul plin de încredere în viitor al lui Vani. Numai ciobanul Vasile nu-și găsea liniștea și-i petrecea pe flăcăi tot printre lacrimi:

– Să vă întoarceți acasă, măi băieți, să nu rămînă fetele nemăritate...

Cînd se împlini sorocul mai toți băieții s-au întors. Mulți dintre ei s-au căsătorit, și-au durat familii, au făcut copii. Dar au venit vremuri grele și au plecat care și-nco-tro să cîștige un ban mai acatării și în multe sate basarabene au prins să apară case și gospodării părăsite, delăsate... Vani, după ce-și împlini serviciul în termen, rămase în armata sovietică să se facă aviator. Și cum în primăvara cînd se întîmplă catastrofa de la Cernobîl echipajul elicopterului său ieșise cel mai bun la manevrele din ajun ale școlii de aviație, au fost primii mobilizați la lichidarea consecințelor avariei. La cîteva luni după aceea mai mulți colegi de la școala de aviatori au descoperit că nu se simt chiar bine. Au fost internați într-un sanatoriu militar și acolo, împreună cu cîțiva camarazi, dar și aviatori mai în vîrstă, „cernobâliști” și ei, s-a lăsat păgubaș de avioane. Și cum îi era rușine să revină la baștină nici aviator, nici în rînd cu cei din contingentul său, hotărî să mai rămînă în Rusia, să cîștige barem niște bani, să se întoarcă mai cu său și mai sigur pe soartă. Dar cînd boala începu să-și facă mendrele, s-a decis ca să revină acasă, la părinți – era singurul lor sprijin la bătrînețe.

Dar a venit să le aducă mai multă amărăciune decît bucurie. Adevărat, în primele luni, cît se mai simțea în putere și se purta pe picioare, din bruma de bani cîștigați încercă să pornească o mică afacere la Congaz. Deschisese o discotecă în vechea casă de cultură. Seară de seară veneau tineri și tinere din Congaz, Cioc-Maidan, Dezghinje, Beșalma, Cuciuk-Kongazcik, Avdarma și Kîzlear. Oacheșele găgăuze îl furau mereu cu privirile pe flăcăul chipeș și făcut. Vani, însă, zăbovea tot mai mult cu privirile pe chipul domnișoarei cu zîmbetul magnific și vorbă ingenioasă. Era foc de deșteaptă și

descurcăreată, iar pe deasupra mai purta și faima de mironosiță cu drăcușori aduși încă de la Universitatea din Comrat, unde-și făcuse studiile. Era poate tot ce mai rămase din pușorul cela cu caracter, căci peste ani se făcu o fată în toată legea, mustind de dor și tinerețe. O recunoscuseră chiar de la prima întâlnire, tot la cișmea, după ochii ei mari, care i se întipăriseră din ziua când privea năucită alaiul.

În Congaz o curta Todur Cuijuclu și toți flăcăii satului știau că are de gând să se căsătorească cu ea. Proaspătul businessman absolvise facultatea de economie la Chișinău, avea afacerea sa prosperă, atinsese vârsta de 27 de ani și intenționa să-și salte afacerea undeva în centrele comerciale ale lumii. La Comrat începuseră să-l strângă cămășile. Îi căzu pe plac domnișoara cu „sânge de viperă”, cum o poreclise el și-i făcu pe toți să înțeleagă că o dorește în căsătorie și ceilalți să-și pună pofta sub lăcată, altminteri... La sfârșit de fiecare săptămână trimitea subalternul său – un bărbat lat în spate, adevărat dulap mișcător – să-i aducă un buchet enorm de trandafiri bordo, ca să-l aibă Doca în timpul lecțiilor pe pervazul geamului din clasa unde-și dăscălea gîgilicii... Florile erau atât de frumoase și bogate, încît le făceau pe celelalte profesoare să vină la recreații ca să le admire, dar și s-o invidieze, desigur. Cînd era nevoie, Todur îi pune la dispoziție automobilul personal, ca să meargă la vreun seminar la Comrat sau Vulcănești. Zadarnic însă îi făcea propuneri să petreacă împreună vacanța la plaja din Antalya... Avea anumite presimțiri și o speria un soi de răceală a lui. Cînd se întâlnea cu ea, mereu privea la ceas, vorbea încontinuu la celular cu oameni de afaceri și o tot asigura: „Dacă ne căsătorim, o să locuim la Tiraspol, Moscova, Istanbul sau în alt centru cultural al lumii, unde e adevărata civilizație”... Nu era obișnuit sau uita să scape un cuvînt despre gingășie, tinerețe, frumusețe, dragoste. Toate discuțiile lui se limitau la măiestria de a face bani...

Vani nu lăsa să treacă mult de la prima lor revedere și o chemă într-o seară la cișmea. Nu se miră că acceptă să vină și-i dăruie un buchet mare de trandafiri, emoționat ca un copil:

– *Binim sevgili cicâyim! Ialpaak sevgim!* (în găgăuză: „Draga mea floriceică... gingășia mea”).

Ți-aduci aminte?... Ți-am spus cîndva că am să te fac mireasa mea!

Șoapta vorbelor lui i-a uns sufletul cu o alifie de sinceritate seducătoare, răscolindu-i ființa. Se lăsa ușor îmbrățișată, sărutată, mîngîiată. Din acea seară deveniră nedespărțiți...

Acum fata trăia și se chinuia alături de flăcău, el simțind că boala progresează vizibil. O vară întreagă, apoi o toamnă și chiar o iarnă, cînd abia mai putea să pășească doar în cîrje, au petrecut serile la discotecă, la poarta flăcăului sau la cișmea. Dar cînd boala îl țintui la pat și medicii ezitau să-i mai dea vreo speranță, Doca zilnic, după lecții, mergea la el, să-l îngrijească, să-i țină de urît. Cînd ajunse să nu mai poată merge nici în cîrje, Vani realizează că viața lui este pe sfîrșite și pomenea tot mai des de eutanasiu. Căzuse într-o decepție profundă și nu mai putea să muncească – simțea cum viața se topește în corpul lui tînăr și el lunecă, vrînd-nevrînd, într-un hău necunoscut.

„Leucemia, gîndea el, văzînd cum se stinge, este un distrugător teribil al speranțelor, tinereții, viselor, cutezanțelor și-l face pe om ostaticul unor mari tristeți. Salvarea de acest destin ți-o poate aduce doar moartea sau un înger păzitor. Acest îngerăș e alături... E trimis de Dumnezeu, căci la un necaz omul este totdeauna ocrotit de El.”

Sfidînd tinerețea și vorbele unui sat întreg, Doca venea zilnic pe la casa cu trandafiri bordo. Satul nu o înțelegea... În vreme ce Vani Yuzbași suferă de cancer, Doca Isiumbeli declară că-l iubește pînă în pînzele albe! Cei mai mulți au prins a strînge din umeri a nedumerire: cum o fată ca ea să cadă în brațele unui olog?! Cei care o cunoșteau se gîndeau că ea, poate, flirtează o vreme și... Firește, este o datorie a sări în ajutor unui om căzut la necaz. Dar va veni ziua și Doca-și va aranja viitorul așa cum și-l merită. Degrabă Congazul se împacă cu această dragoste ca din povești și o lăasă pe seama celor doi. Și numai mătusa Mariica nu se lăsa înfrîntă, cercînd din vreme-n vreme să o dea la socoteală:

– De ce ți-ai legat tinerețea de un arestat? De ce-ți pui de bună voie cătușe la mîini pentru toată viața, copila mea? La ce te poți aștepta de la un cadavru viu? Deschide ochii, nu vezi ce flăcău se topește după tine?

Mătusa, firește, făcea aluzie la Todur.

– Dacă aș simți că mă dorește cu sufletul, cu inima, și nu cu... paralele, poate că aș crede că e capabil de dragoste adevărată, răspundea nepoata cînd mai avea poftă de discuție.

– Prea naivă ești! Bogăția e mai tare decît sentimentele. Căsătorește-te cu Todur și toate vor veni de la sine... Numai cată ce flori îți dăruiește!

– Trandafirii lui au mulți spini și miroase a bani! se nărăvea nepoata.

Străduințele Mariicai de a o abate pe nepoată de la drumul ei greșit, de a o convinge că viitorul ei trebuie să fie altfel, că părinții din Italia sunt profund îngrijorați o făcea și mai mult pe Doca, de cum se întorcea de la școală, să plece iar spre casa lui Vani.

Simțind că nepoata e peste măsură de îndărătnică, începu să creadă superstițiilor. Vroia să se dezmeticească ce a făcut-o să dea cu piciorul într-un mire bogat și să fină morțiș să-și lege soarta... cu scutecele de o singură folosință. Pînă cînd într-o zi nu mai putu răbda situația și a mers la o prezicătoare.

– Dumnezeu o iubește foarte mult pentru ceea ce face, îi spuse vrăjitoarea agitată. Nu încercați s-o abateți de la calea ei dreaptă...

Mătusa Mariica își aminti că este un mare păcat în fața lui Dumnezeu să mergi la vrăjitoare și chibzui cum să-l îndemne pe Todur la un complot. S-o răpească pe Doca, în tradiția *osmanlâilor*. S-o încuie la el în casa mare, între paneele cu poamă, gutuie și covoarele frumoase... Ca nimeni să nu-i audă strigătele... Să cheme muzicanți, cete de fete mari, delicani și, în modul acesta original, să vestească logodna cu Doca. A doua zi, cînd se vor împărtăși ospătării, domnișoarei i se va face rușine de lume și va rămâne la el pentru totdeauna...

Iar lui Vani are să-i procure medicamente, are să-i pună la dispoziție o îngrijitoare...

Businessmanul Congazului se uni ușor. În toiul nopții, cînd Doca se întorcea de la

Vani, încercă nitam-nisam la poarta casei s-o forțeze să urce în mașina lui... Simțind că insistența bogătanului trece în violență, fata nu chibzui mult, înșfăcă o nuia de la trunchi și-l își năpraznic peste șale, încît Todur văzu scînteii în fața ochilor... Urmă o lovitură și mai dureroasă, apoi încă una, încă una, pînă cînd Todur puse rușinea în cui și o rupse la fugă prin întuneric, în direcția cișmelei, convingîndu-se pentru totdeauna că nu poți cumpăra dragostea cu șiretlicuri. Iubirea, chiar dacă are miracole și catacombe sufletești, niciodată să nu încerci a o acapara fără permisiunea celui îndrăgit.

După acel incident Doca începu să treacă tot mai rar pe-acasă – pleca direct la „arestatul” ei și de multe ori rămînea la Vani toată noaptea.

– Mi se pare că cineva i-a legat cununia, se mîhni și mai tare mătușa, lăsînd-o să se descurce singură cu sentimentele ei.

Nici Todur nu-și mai făcea griji. Se consultase cu medicii, care l-au asigurat că leucemia îl va doborî pe Vani cel mult pînă în toamna următoare, exact cînd planifica el să se căsătorească cu Doca. Pînă atunci, las’ca domnișoara să se convingă singură de greșeala pe care o face. Și tot satul începu să creadă anume așa.

* * *

Spre deosebire de fetele ce preferau să-și cumpere pantaloni și adidași de import, Doca îmbrăca rochii cusute de ea, după modele din reviste de specialitate. Mersul jovial părea să fi împrumutat ceva de la soare, ceva de la lună, ceva de la stele; eleganța manierelor emana un eter de feminitate aristocratică, de palat. Pururi cu zîmbetul pe față, ciripea bancuri, anecdote, doar să nu-și lase odorul pradă gîndurilor negre. Dar avea și un talent deosebit să tacă, simțind cînd o cerea situația. Poseda de minune găgăuza literară, dialectele de la Ceadîr-Lunga, Vulcănești, adeseori ironizînd în maniera calamburului de la Comrat, în care se amestecau rusismele, moldovenismele, bulgărismele cu limba maternă. Se supăra pe pseudopatrioții găgăuzi, care de cum au obținut autonomie, nu se mai gîndesc decît la buzunarele lor, ignorînd cu desăvîrșire limba poporului, iar în școli și instituțiile de învățămînt o folosesc numai pe cea rusă. Îi povesti și lui Vani legenda pe care o spune la fiecă început de an școlar micuților din clasele primare – precum că, la o răscruce a destinului, neamul găgăuzilor, rătăcit în cîmpia uitării, a fost salvat... de un lup, care le-a găsit calea spre colinele și stepele Bugeacului. De atunci minunatul popor găgăuz își plinește destinul alături de alte neamuri blajine și ospitaliere, iar hărnicia lui a făcut pămînturile pe care s-a stabilit bogate și mănoase... Poporul lor a înfruntat vînturi năpraznice, venite din toate părțile, ca să reziste vitregiilor timpurilor, căci, zicea ea, un popor își dobîndește existența, își îmbogățește tradițiile, datinile numai trecînd prin grele și aspre încercări. Își dorea sincer ca neamul ei să nu mai ajungă a rătăci vreodată și le cerea micuților să cunoască vechile și noile tradiții, îi făcea să se îndrăgostească, ca și ea, de baștina unde s-au născut și să nu trăiască niciodată cu gîndul ca, de dragul unei vieți mai bune pe alte meleaguri, s-o părăsească... Însăși Doca avu propuneri de a-și continua studiile la universitățile din România, Rusia, Turcia, și ce mai invidie din partea colegelor ei, care atît își mai

visau asemenea propuneri! Puhoai de fete au luat calea străinătății și acum muncesc la negru, se prostituează sau își fac studiile prin țările Europei, Americii, Australiei, pe când ea uite că refuză asemenea șansă!

Doca, însă, reveni acasă, acceptînd realitatea de la baștina ei: școala și micuții, părinții plecați și ei în lume la cîștig, oamenii cu duioasa limbă a strămoșilor și obiceiurile găgăuzilor. În satul ei simțea mai altfel cum trec anotimpurile, aici își găsi dragostea adevărată – pe Vani. Îi plăcea cum înfloresc cele două tufe de trandafir sădite la geam de Vani toamna trecută – înfloreau în toial verii și țineau pînă hăt toamna tîrziu. Odată, cînd îi mărturisi lui Vani cît de mult îi plac trandafirii de la geam, el își aminti cu amărăciune-n glas:

– La Cernobil, în vecinătatea reactorului nuclear, trandafirii erau de o frumusețe uimitoare. Dar aveau niște ghimpi mari-mari, încît nimeni nu putea să se atingă de ei... Trandafirii de la geam sunt de ai noștri, de la Congaz...

* * *

Todur Cuijuclu își extinse afacerea la Comrat, Taraclia, Ceadîr-Lunga, Bolgrad, Tuzla, Ismail, unde avea abatoare și combinate de prelucrare a pieilor. Carne de tău-rași era solicitată dincolo de Marea Neagră, pe malul Bosforului, peste Dardanele pînă la Ancara. Cînd se prinse în afaceri, capitaliștii din Turcia au încercat să-l păcălească. Printr-o firmă rusească importase în Galați un eșalon cu bușteni de diferite dimensiuni. Partea turcă a solicitat ca lemnul să fie reexportat în Anatolia, dar curățit de coajă. Angajații lui Todur au cioplit cu securile buștenii, i-au sortat pe dimensiuni, încărcîndu-i apoi pe cargoboturi, ca să-i transporte pe Dunăre spre mare. În așteptarea perfectării actelor vamale, a transferului de bani, într-o noapte afaceriștii turci au ridicat ancora navelor și în zori trebuiau să ajungă în apele neutre ale Mării Negre. Todur fu prevăzător – cargoboturile abia de au ajuns în portul Sulina că au și fost înconjurate de poliția vamală, ce avea deja mandatul judecătoresc de arestare a lor. Contrabandiștii au evadat de pe cargoboturi și au dispărut cu o barcă rapidă în direcția insulei Șerpilor, salvîndu-se de pușcărie...

După această și alte întîmplări, Todur Cuijuclu puse la respect afaceriștii din Anatolia și Ancara, obligîndu-i să înțeleagă că el merită a fi stimat... În doar cîțiva ani Todur acumula un capital impunător, parcă dovedind consîngenilor plecați la lucru peste hotare că se poate cîștiga și acasă nu mai rău decît acolo. Principalul e să-ți pui creierii în mișcare. Acum se bucura de stima și respectul oamenilor, iar baciul Vasile Curoglo îl idolatriza, zicîndu-i:

– Ești un adevărat sol de-al nostru în alte țări, *delicane!* Să le spui tuturor că găgăuzii sunt oameni de omenie, harnici și preferă afacerile corecte, cinstitute. Principalul e că tu îi iubești pămîntul unde te-ai născut și-l înfrumusețezi prin munca ta...

Todur, măgulit s-audă aprecierea, își aminti cît de neputincios se pomeni în fața ființei pe care o iubea și și-o dorea de soție. Încercă să ceară o consolare bătrînului cu experiență de viață:

– Poate vorbești și mata cu Doca, nene. Doar eu îi vreau numai binele și am s-o fac fericită. Ce aventură mai e și legătura ei cu acel hoit?

Fruntea bătrînului se încreți pe o clipă a încurcătură, apoi, după o pauză, zise cu reținere:

– Viața uneori e crudă, băiete! Natura bărbaților este construită așa că ei adesea iubesc ceea ce nu le aparține. Doca și-a ales destinul cum dorește, și nici bunul Dumnezeu nu știu dacă poate să-ți o întoarcă. Descurcă-te singur cum să procedezi mai departe. Orice sfătuitor în această chestiune este de prisos...

Refuzul bătrînului îl descumpăni și mai mult. Și oricît a încercat să-i mai ațină calea și să o curteze, Doca Isiumbeli rămînea ca o cetate a frumosului și gingășiei, care, cu fiecă zi de asediu, se făcea și mai de necucerit. Fata era hotărîtă să-și lege viața numai de Vani Yuzbași. „Viața poate fi tristă, dacă îi permiți să-ți cucerească ea destinul”, își zise într-o zi Todur și lăsă pentru o vreme ca lucrurile să decurgă de la sine. Atît doar că se mută cu traiul la Comrat.

* * *

Valuri de gingășie melancolică se mulcomeau peste câmpia Bugeacului. Oboseala unui sfîrșit de vară se așternea peste pleoape, tot mai des închizîndu-le. Doca netezea cu palmele fruntea lui Vani, apoi ochii, obrazii, gura, bărbia, pletele atinse de căruntețe. Simțindu-i mișcările, buzele lui palide îi sărutau mîinile și-i șopteau Docăi:

– Binim pâl kîzîm! (draga mea fetiță)! Ialpăk cicek (gingașă floriceală!).

La aceste chemări Doca simți că o podidesc lacrimile – erau lacrimi de durere, dar și de fericire. Acoperindu-și fața pentru a nu-l amări pe Vani, se întreba în sine-a: „Ce este Dumnezeu pentru noi, oamenii? E dorința de a-ți trăi destinul... cu iubirea alături, cu dragostea față de cel pe care-l iubești, cu chinurile și amărăciunile vieții...”

De cîteva săptămîni fata simți niște schimbări care o făcură să se întrebe: „Să fie oare adevărat?” Sîinii i se împliniseră un pic și se făcură parcă mai greuleni. Iar cînd mai trecu și luna, fără să se îndeplinească ceea ce trebuie să se îndeplinească unei fete la anumit soroc, își dete seama că ceva-ceva zvîcnește lîngă inimă...

Făcliile lumînărilor se prelingeau peste fața palidă a lui Vani, care deschidea ochii mari, umeziți de lacrimi și o urmărea, zicându-i:

– Nu te chinui cu mine, mergi și trăiește-ți tinerețea din plin!...

– Ți-amintești ziua cînd plecai la armată? îl întreabă deodată Doca, mîngîindu-i obrazii cu dosul palmei. Atunci mi-ai promis că la întoarcere o să mă faci mireasă. Nu vreau s-ajungem ca din trandafirii de la geam să rămînă numai ghimpii...

Vorbele ei sunau a condamnare. Într-o zi de august, în zori, cînd stepa Bugeacului se aprinse de roșul răsăritului, Doca Isiumbeli se întoarse acasă fericită și-i spuse mătușii că Vani a cerut-o în căsătorie...

Congazul melița vorbe și vorbe ca o oloiniță veche. Tăinuindu-și fața, cîteva seri la rînd Doca a plîns, umezind căpătiul. Mereu chemată, cuvintele lui Vani îi pătrundeau făptura cu adevărate perle ale limbii găgăuze. Simțea în durerea și necazul ei clipe ce nu le trăise nicînd pînă la acele zile. “Fericirea vine întotdeauna pe neașteptate, cu

adieri mîngîietoare de vînturi primăvăratice, sau cu trăsnetele și săgețile orbitoare ale fulgerului. Călăuzește-mă, Doamne, și întărește-mi cugetul și voința să duc la bun sfîrșit ce mi-am pus în gînd.”

Văzîndu-l pe bolnav cum se chinuie să se ridice măcar în coate, să se întoarcă de pe o parte pe alta, Doca simțea că încearcă să invoce o speranță magnifică, pe care ar fi în stare să i-o dea numai cerul ca pe o minune, din cele ce le-a săvîrșit Hristos în drum spre Ierusalim. Cerea ajutorul tuturor celor care sunt mai triști ca ea: “Ce să-ți dăruie, Doamne, din destinul nostru cînd balansăm între viață și moarte, iar durerea unuia devine durerea celui alt. De ce lași, în mijlocul unei indifferențe, să se cuibărească veșnicia între umbră și lumină, din dureri și necazuri, din speranță și iubire?.. Pe pămîntul nostru suntem în ospete – niște vizitatori ai unui muzeu, chemați să completăm, să colectăm fenomenele umane ale Vieții. Ne întîmpinăm, ne petrecem, mergem prin toate, amăgindu-ne cu visul că vom exista veșnic în vecinătate cu Cernobilul, terorismul, bolile, războaiele... Ne-ai înzestrat, Doamne, cu putere nemărginită, dar nu ne-ai împuternicit ca să distrugem prin neglijența noastră frumusețea Pămîntului”. Și urmărind suferințele lui Vani, continua să gîndească: ”Deși e lipsit de aripile zborului, ochii lui speră că viața trebuie să continue cu toate frumusețile ce le are. Căci nimeni, nici un om, cît de deștept din lume, nu a determinat frontiera unde sfîrșește durerea, suferința și unde începe fericirea, care, cu certitudine, începe acolo unde apare dragostea. Numai dragostea oferă convingerea că nu trăiești viața în gol. Din pămînt și din duh sfînt fiind meșteșugit, omul poartă speranța să dea rod, să lase urme atîta timp cît îl însoțește dragostea.”

Aflînd decizia Docăi, Todur lăsă mîinile în jos, a disperare:

– Cel mai periculos animal pentru un bărbat poate fi femeia, iar cînd dragostea cucerește inima ei, ea ...înnnebunește cu desăvîrșire!

* * *

Doca trecuse de tot cu traiul la logodnic și se pregătea de nuntă... Repară cămăruța, schimbă lenjeria, procură scutece de o singură folosință. Puse în fața lui Vani televizorul, iar lîngă pat – radioul, etajera cu cărți, telefonul. În acele zile ea deveni parcă mai matură, mai calculată. Mătușa, apoi părinții, care nicidecum nu se hotărau să vină acasă din străinătate, precum și alte rude, îi vorbeau că a juca nunta cîta vreme Vani e ținut la pat este o aventură de care poate rîde toată lumea. Doca se înroșea la aceste vorbe, devenea fulger de supărare și le-o tăia tuturor cu duritate:

– Eu mă pregătesc de nuntă și nu de mort... Nimeni nu moare și nici nu va muri în casa mea!

Lumea din sat aștepta înfiorată deznodămîntul unei povești de dragoste nemaicunoscute în stepa Bugeacului. Rudele se pomeniră în descumpănire și deja nimeni nu îndrăzne să se implice în a-i da sfaturi, în a o opri din calea pe care se porni Doca Isiumbeli. E adevărat, uneori, cînd n-o vedea nimeni, fata-și ascundea fața în palme și plîngea de părea să se risipească tot farmecul iubirii lor. Dar degrabă se ostioia și pornea din nou hora pregătirilor. Părinții lui Vani, bătrîni și neajutorați, se pomeniseră

ca doi vinovați în fața apropiatei petreceri, cu feciorul lor bolnav și nora plină de curaj și îndrăjire. Și numai ciobanul Vasile, care venea zilnic să-l maseze pe Vani, susținea intenția celor doi *evl* (logodiți). Dădu consimțământul să fie *dolac拉克 (tamada)* la nunta lor... dacă ei vor trece prin legea creștinească și se vor cununa la biserică:

– Fiți *lavclîm* (tineri cununați), precum dorește Domnul! zicea bătrînul. Se vede că Dumnezeu dorește să fiți unul pentru altul.

Cu cît se apropia ziua nunții, Doca insista ca tocmelile să ieie amploare. Care, omule, ce fel de amploare? – se mirau sătenii, cărora toate acestea le păreau o aventură ucigașă.

Seară de seară, până în tîrziul nopții, în vecinătatea cișmelei, cete de tineri dezlănțuiau petreceri vesele, să se zguduie Congazul. Tineretea o chema afară, la stihia ei, dar fata străjuia îndrîjită bolnavul cu fața-i cuprinsă de o paloare tucuriie, tot vorbindu-i plină de admirație:

– Vom avea nuntași, vornicei, bucate pe masă și eu am să fiu mireasă! Tu, Vani, doar ai promis c-o să mă faci mireasă. Îți închipui, în această lume sunt fete care nu se mărită niciodată și mor fără să îmbrace pe cap vâl de mireasă?

Odată învățătoare, odată femeie și odată mireasă, Doca le molipsi pe Mitra și Tudorka, prietenele ei, de pregătirile nunții. În grija lor aveau să fie bucatele pentru masa de petrecere.

* * *

În ziua nunții îmbracă rochie albă de mătase. Își strînsese talia mlădioasă cu-o cingătoare aurită, iar pe cap își puse un vâl cu broderii făcute chiar de mîna ei. Pe Vani îl îmbracă în costum negru, cămașă deschisă, cravată, la piept îi puse buchet alb ca neaua. În ziua nunții, veni preotul să-i cunune, pe la amiază, îndată ce s'fîrși slujba, apoi primarul le-a înregistrat căsătoria și, tot spre amiază, s-au adunat nuntașii. Pe masa din casa mare, acoperită cu o năframă mare și albă, cu flori roșii, se îndesau sticle de vin „Ciumai”, „Tomai”, alte gărăfi cu *iapma rakî*, apoi blide cu bucate tradiționale gâgău-ze: *sarma cu bulgur*, *kalla mangea*, *dûûn kolak*, *kîrma*, *kîvîrma*... La început mesenii se cam stinghereau, privind fața de un luciu gălbuios a lui Vani, dar au servit cîte un pahar-două de tărie și delicanii cu trandafiri în piept, druștele îmbrăcate în *gevrele*, *boncuklar* și *gherdane* la gît au cîntat, alungînd din inimile Congazului orice umbră de tristețe. Viața există și-n întuneric, și-n cele mai neclare colțuri ale sufletului omenesc. Baciul Vasile Chiroglo a zis la început o doină melancolică la caval, apoi a interpretat cu iscusință la kirimci un dans vesel gâgăuz, după care prinse a amuza petrecerea cu ritmuri săltărețe la piculină. Și deodată mirii se pomeniră a fi frumoși, plini de viață. Fața lui Vani se învioră, Doca dansă în jurul patului jocul miresei...

Din curiozitate în casa nunții s-au adunat mai mulți măhăleni, printre care și Todur. A adus un buchet mare de *feslin*, așezîndu-i-l la poalele rochiei în semn de omagiu și respect, ca înaintea unui monument, urîndu-le tinerilor viață plină de fericire, după care a plecat. Petrecerea a ținut pînă în zori...

* * *

La geamul casei Yuzbașiilor se desfac trandafirii: roșii, albi, negri, rozachii, ne-maipomenit de frumoși în stea Bugeacului. Florile alintă o baladă de iubire dintre două inimi îndrăgostite, care-și doresc să trăiască veșnic, oricât de aprige vânturi ar veni peste ele...

Odată cu lăsarea amurgului, Doca aprinde lumânările de pe pervaz. Vârful făcliilor se apropie, se cuprind, apoi se torc spre tavan, topindu-se într-o șuviță de fum albiu. Peste geam, din țăriile cerului, luna trimite câteva așchii intime de lumină, aducând liniștea în soarta celor doi. În vecinătatea cișmelei, a primăriei și a cimitirului, pînă în zori făcliile lumînărilor devin parcă mai curate și mai senine.

Două chipuri marcate de ridurile celei mai mari catastrofe picate din legea eternului dumnezeiesc s-au unit într-un destin uman – destinul fiecăruia dintre noi – pășind hotărît pe calea vieții, modificînd spații și epoci, pe care bunul Dumnezeu ni le oferă spre a trăi cu legile ei...

PLĂCUT SAU PĂCĂTOS

Motto: „Și am găsit că mai amară decît moartea este femeia a cărei inimă este o cursă și un laț și ale cărei mîini sînt niște lanțuri; cel plăcut lui Dumnezeu scapă de ea, dar cel păcătos este prins de ea”. (Eclesiastul, 7:26)

Stau și nu-mi vine să cred că de acum sînt bătrîn: dacă mai trăiesc un an, fac cincizeci la număr, iar dacă mai trăiesc cît am trăit?.. Ce plăcut trecut și ce păcătoasă perspectivă! Cine oare a spus că viața e unica școală în care se învață a muri?

Cîndva, dar parcă mai ieri, mă gîndeam doar la haine și la notele de la școală, că pîinea și untul le agonisneau părinții pentru mine. Acum, vede Domnul, pictor, dar orfan cu penelul și culorile, cerc să desăvîrșesc opera Atoatecreatorului, dar, de fapt, agonisesc unt și pîine pentru copiii mei. Zice-se: asta-i creație. Întreb: o creiez ori mă crează? De ce, bunăoară, acum hainele mă interesează mai puțin? Doar nu umblu gol ca primitivii. În schimb sănătatea, aceasta se împuținează văzînd cu ochii. Ia să desenez o femeie goală. Tînără sau mai în vîrstă? Dar ce importă, dacă eu sunt un tînăr bătrîn. Și trăiesc un prezent mai mult păcătos decît plăcut. Geaba se spune că în față ni-i viitorul. În față ni-i prezentul, iar viitorul ni-i în spate. Zic și eu, poate aiuresc! Cu sănătatea nu te joci.

Slipuiesc prilej din timpul meu de lucru și trec, în căutarea sănătății, de pe malul drept pe cel stîng al Nistrului. E toamnă pitorească, chiar feierică, la casa de odihnă din *Malovata*. E plăcut să stai lungit în pat ori să te plimbi pe poteci și

să admiri gama de culori, oglindindu-se splendid și romantic în apa Nistrului, îndeosebi, în orele de-amurg. Privește, omule, și te minunează cum natura măreață, mustind de cumințenie și împăcare eternă petrece anotimpurile unul după altul, anii, secolele. Natura pare că se împacă chiar și cu hoardele rusești și ucrainene stabilite în Transnistria încă de prin 1990, și-și fac mendrele cum le vine lor la socoteală. Bieții oameni din partea locului se revoltă, pentru că niște venetici îi împiedică să-și strângă roada crescută pe ogoarele lor moștenite de la moși-strămoși. Și când te gîndești că umiliința românilor transnistreni se face cu aprobarea Kievului și Moscovei, mai că-ți vine să-ți iai lumea în cap. Acum și copiilor le-au luat dreptul la învățătură în limba maternă. Cît cinism, cît fariseism la „frații ăștea mai mari”, care, pînă mai ieri trîmbețau despre prietenia de nezdruccinat între popoare, mai numindu-se bastion al păcii mondiale! Și eu, acum, ca toți basarabeni de vîrsta mea, mai continuăm să trăim cu senzația că suntem lipsiți de Patrie. Nu o simțim sub picioarele noastre. O avem, dar de-o veșnicie e în stare de ocupație... Le vede oare pe toate bunul Dumnezeu? Ba bine că le vede și măcar cu asta ne mîngîiem, sperînd într-un viitor mai bun.

Ca răsplată pentru grija ce Ne-o poartă va trebui să fac un tablou din niște boieli noi și să născocesc niște figuri geometrice pe un fundal cu portrete de oameni, care să trezească românii noștri nu cinism, nu fariseism, Doamne ferește, ci, hai să-i zicem, solidaritate ori, dacă vreți, dragoste de neam. Ceva asemănător, o Mare Adunare Națională, abilitată cu împuterniciri absolute. Deciziile ei să fie prevalate doar de cele ale lui Dumnezeu. Ia democrație ar fi! I-aș vedea eu atunci pe cazaci. Cum i-am văzut mai demult în Ucraina...

La Malovata, întins pe pat de sanatoriu, văd că îmbătrînesc mai încet și prind a înțelege că viața omului nu-i decît un drum parcurs de acesta de la Dumnezeu la... Dumnezeu. Ideea vine din firea mea, altădată nepotolită, pururi îndrăgostită, iar acum gînditoare, ceva mai cumpănită. Aceleași gînduri mi le subliniază curgerea domoală a Nistrului, biserica singuratică cu două turle, de pe celălalt mal al Holercanilor. Cîndva acest locaș sfînt se afla în mijlocul satului. Dar cînd comuniștilor le-a venit să dureze hidrocentrala de la Dubăsari, sătenii au fost strămuțați de pe vatra lor în deal și numai biserica a rămas, litrosită, chiar pe malul rîului.

Acum și eu sînt singuratic ca și dînsa. E adevărat că în zilele de sărbători religioase i se luminează geamurile, iar cărarușă ce șerpuiește dinspre sat se umple cu cete de oameni. Bat clopotele, parcă în ritmul bătăilor inimii mele, iar spațiul din jur e stăpînit de păsări albe, semn că Dumnezeu n-a părăsit-o. Mă rog de El, s-o ocrotească, fiindcă numai cît va fi ea se va ști că oamenii din părțile locului au nu numai viitor, ci și un trecut. Trecutul e și el o avuție a noastră. Iar biserica e în măsură egală, cît trecut atît și viitor. Ca și viața omului, că nu pornește de la unul și nu sîrșește cu cineva. Ia comoară, Doamne...

După ce trec procedurile și lumea ia cina, iată că femeile venite la tratament ies pe terasa din fața casei de odihnă și cîntă. Demult n-am mai auzit femei să în-

gîne cîntece bătrînești de-o vîrstă cu mine. Dar vine degrabă orchestra și cîntecele lor sunt înlocuite cu valsuri și tangouri de metal galben-auriu. Ce cuvînt – fanfară! Zic în gînd: „Hai, fa, la joc!” Așa se zicea pe timpuri la noi acasă. Dansează toți: și tinerii și bătrînii. Mai bine zis, dansează moșnegii, fiindcă majoritatea celor veniți încoace sînt oameni trecuți de 50... Recunosc, eram între ei cum sînt excepțiile între legi. Și trebuie să mai recunosc că nu eram unica excepție. Printre picioarele celor trecuți de vîrsta a doua puteai vedea perechi de glezne tinere, care, dacă nu făceau bine, apoi nici de prisos nu erau. Uneori o excepție face mai mult decît o lege, mai ales dacă aceasta este adoptată de un parlament ales din greșală. Trăisem o vreme într-o rupere ordinară de familie, pomenindu-mă holtei bătrîn... Jurasem, la acea oră, că nu mai leg căsnicie cu nimeni. Nu doream, în acele clipe solitare, să mă aventurez în vreo poveste de amor, chiar și de scurtă durată. Anii m-au convins că nu am talent și cap de familie. Sînt un terchea-berchea, altfel spus. Dar, din păcate, am ochi de văzut și urechi de auzit și o inimă... Cum aş putea picta preaplinul ori, să zicem, preagolul vieții, cînd auzi că se cîntă cum tu cîndva ai cîntat și cînd vezi că se dansează cum cîndva ai dansat și tu. Sunt un orfan total: nici tu părinți, nici tu cîntec, nici tu dans. Numai dragoste de toate. Nici tu familie, închegată ca la toată lumea. Constat că nici imaginație n-am. Da-s pictor. Asta-i comedia mea tragică. Mulțumesc, Doamne, de puținul ce mi l-ai dat numai mie. Mititelul de mine! Plăcut sau păcătos. Comedie amestecată cu tragedie.

La nu țin minte cîte zile de odihnă, se zvonește, că la stațiunea noastră a venit să se trateze un grup de cetățeni din Israel. Erau, se spunea, foști concetățeni de-ai noștri, care emigraseră cîndva în Țara Făgăduinței. De îndată imaginația mea pîrdalnică mă aruncă în tîrgul unde-mi petrecusem copilăria, adolescența și unde mi-a fost dragă o puicuță din evrei, da-ia-r Domnul sănătate și cuget să mai vină odată în cîmpul vederii mele. De cum aud vocile femeilor, trag fuga pe terasă, că totuna n-am ce face. Zăbovesc multă vreme, sprijinit de un *scoruș* cu tulpina corogită. A venit și fanfara, s-a anunțat valsul damelor și, deodată, spre surprinderea invidioșilor, de mine se apropie o domniță cu părul negru ca antracitul, într-un costum la fel de negru ce contrasta nebunește cu un guleraș alb și cu un accent plăcut în voce, că m-a amețit pe loc. Lasă, Doamne, te rog, să-și facă cazacii de cap în Transnistria, că eu mă prăpădesc acum în negru, în alb, în ciripit de păsări și în voce de domnișoară, venită din țările calde. Așa gîndindu-mă, vorbii cu totul altceva:

– Nu e cumva momentul potrivit să-mi spunei numele, îi zic, mai făcînd-o pe ștrengarul. Pentru că, să veдеți sau să auziți, prin apropiere simțeam fosăitul unei puzderii de flăcăi, unul dintre care ar fi putut, în orice moment să fie mai tînăr și mai frumos decît mine.

Domnița nu se fistică. Dimpotrivă, mă măsură autoritar cu cele două bucăți de antracit strălucitori și mă îmbătă din nou cu vocea-i cristalină:

– *Talia* îmi zice. Îți place ori ba? Mama m-a numit așa, dar putea să mă

numească și altfel. De-o pildă, mi-ar fi putut zice *Ronit sau Peerli, Nehama sau Dorit, Geula sau Elișeva, și chiar Ahuva* mi-ar fi putut zice... Din vecii vecilor evreii au avut grijă să-și numească femeile cu cele mai frumoase nume, mă convingea zîmbind zvăpăiata, de parcă ar fi fost dintr-un an cu mine. De parcă ar fi fost botezată cu mine într-o apă.

Văzînd-o cum vă spun că am văzut-o i-am spus și eu numele meu cel de la părinți. Fanfara-i zicea „La Nistru la mărgioară”, un cîntec străvechi și lung, spre bucuria noastră. Și pentru că eu nu-i puteam fi frate, iar ea mie nu-mi putea fi soră, i-am simțit brațele gingașe pe grumazi. Clipele ce au urmat tremurau ca frunzele de pe ramurile copacilor mîngîiați de răcoarea toamnei. O ciudată senzație mă făcea să simt că domnișoara nu dorea să se despartă de mine. Dar cum aș fi putut să n-o las din îmbrățișare, cînd de jur-împrejur, afară de frunze, mai tremurau privirile curioase ale femeilor de vîrsta mea și cea ale flăcăilor de vîrsta ei...

A trecut el cîine-cînește secolul acesta de la „La Nistru la mărgioară” și pînă la urmă revenii la locul meu, unde l-am găsit pe Valentin, amicul de odaie. Văzîndu-mă rătăcit și bilblîit nu întîrzie să-mi spună că domnișoara mă urmărește mereu cu privirile... Dau să verific șoaptele amicului și, cînd o găsesc pe Talia, mai-mai să cad jos de uimire – o văd aievea pe Bruria Goldman, colega mea de clasă, dragostea mea dintîi. O poveste veche, dar, uite, că abia începe... în parcul central din Telenești, unde cîntă orchestra lui Naum Kijner...Plăcut cîntă. Cîntece populare moldovenești cu „Frumoase-s nunțile-n kolhoz”, „Struguraș de pe colină”, „La kolhoz pe dealul mare”, „Bun îi vinul ghiurghiului”...

Memoria prinde a răsfoi anii de școală. Pictorul de azi e de-abia elev și, la o recreație, și-a permis, țin minte, să-i dea un zdupac în spate, fiindcă intrase în școală cu pislele pline de zăpadă... Fata a început să plîngă, mă pîrîi la cancelarie, așteptînd nerăbdătoare să fiu pedepsit. Dar șeful de studii, Benjamin Moiseevici Kogan îmi luă apărarea, spunîndu-i Bruriei:

– E un băiat silitor și pictor talentat!. Te-a lovit din neglijență, fiindcă el e de serviciu pe școală... Vezi ce panglică roșie poartă la braț?!

Bietul învățător nu știa cît face culoarea roșie în dragoste. Eu, pictor, știam. Și poate că anume în numele acelei panglici roșii Bruria m-a iertat. Mai apoi, cînd mă întîlnea pe coridoare se rușina de mine, dar niciodată n-a ezitat să mă țină aproape de dînsa. Într-o seară, chiar m-a chemat la ea acasă și mi-a cîntat la pian „Sonata Lunii”. Apoi m-a prezentat mamei sale, *Șira*, bibliotecara orașelului. Aveam s-o îndesesc după aceea pe la bibliotecă, fapt ce mi-a cultivat dragostea de cartea artistică. Eu, fiu de țaran, care nu prea aveam cultură elevată, vroiam să-mi însușesc niște maniere din familia Goldman. Las-că mă fac eu învățător și o să vedeți voi cine-s eu! Mult timp avea să-mi pară rău că am obijduit-o pe buna mea evreică. Și acum nu făceam decît să-mi răscumpăr vina... Compuneam poezii, pe care le dedicam nu numai Bruriei, ci tuturor evreicelor din clasa ei, numai ca să fiu iertat și apreciat altfel, nu ca un bătauș... Poate e prea tare spus, dar n-am ce

ascunde: lângă Bruria și în familia ei, anii de școală au trecut ca o epocă ilustră. Mărturisesc cu mîna pe inimă: cît am fost elev, nu mi-a permis o dată s-o sărut. Nu mi-a permis să-i sărut buzele nici în seara din ajunul plecării la armată. Dar nu m-a lăsat pradă disperării – mi-a spus că o să mă aștepte... Poetul și pictorul meu, mi-a mai îngînat la despărțire Bruria, încît armata a fost pentru mine un iad mai lung decît iadul vieții întregi.

La revenire din străinătate, într-adevăr, am găsit-o cum am lăsat-o. Atîta că se făcuse și mai atrăgătoare. Doamne, ce frumusețe de față era Bruria! Am dansat pe terasa din preajma Pieței colhoznice, cînd încă nu reușisem să-mi schimb haina de aviator militar sovietic. Toată adunarea dansatoare își rupea capul după mine. Se cruceau, probabil, cum de un aviator sovietic le vorbește limba lor, dar dansează ca și noi. Pe urmă ne-am plimbat seri la rînd pe străduțele pline de flori ce-și șopteau vorbe dulci înde ele în locul nostru și păreau amețite ele, nu noi de lumina lămpilor de neon, dar și de simfonia broaștelor din Ciulucul din preajmă. Hăt tîrziu Bruria mi-a demonstrat că este o povestitoare care te poate captiva. Povestea file din istoria milenară a poporului evreu, care ca și noi, basarabenii, parcă are țară, parcă nu. Moise, Solomon, David, Hristos, zicea dînsa sunt eroi din istoria noastră, dar nu sunt sigură că am să ajung să calc pe cărările bătătorite de dînșii. Cum n-au ajuns acei care au fost masacrați în ultimul război stalinisto-hitlerist... Și despre sărbătoarea *sabatului* mi-a vorbit. În istorisirile ei auzeam ecoul înfundat al scoicilor unei mări îndepărtate și melodiile miraculoase ale unei țări frumoase, dar despre care propaganda sovietică vorbea numai de rău. Ea, Bruria, m-a făcut să-l îndrăgesc pe Șalom Aleihem, Mark Chagal, Modeliani, Spinoza, Chearli Chaplin... M-a făcut să înțeleg altcumva unduirea plină de tristețe a negarei ce mai crește și azi peste ponoare, în sînul căroră și-au găsit odihna de veci străbunii ei împușcați în războiul trecut. La sigur, Bruria știa mai multe decît mine, dacă lacrima privind la ponoare, la negară... Încă de pe atunci mi-am pus în gînd să fac un tablou ce să reprezinte un clopoțel de domniță, ca dînsa și un clopot mare de adolescent ca mine. Ideea mi-a venit dinspre rochia ei roșie, cu poalele largi și, de la invidia cu care ne urmăreau tinerii de seama noastră. Îmi vine în minte chipul lui Ihil Gherșfeld, care mușca din doi știuleți de păpușoi fierți deodată, vîzîndu-ne împreună... Am rămas așa nedespărțiți mult timp, am fi putut face legămînt de inimă albastră, dacă nu chiar familie și copii... Dar de ce, Doamne, niciodată în viață nu se întîmplă așa cum aștepți? Chiar într-o zi, cînd mă pregăteam de o nouă întîlnire aflu că Bruria a plecat în Israel. A fost vestea asta pentru mine ca un trăsnet în zi plină de soare. În anii ceea evreii plecau în țara lor fără să anunțe pe cineva, parcă pe ascunselea, pe neprins de veste, fiindcă sovieticii n-aveau ochi să-i vadă și le înmînau actele necesare cu ură și dispreț. Bieții oameni, pentru a evita dezaprobarea din ochii prietenilor și cunoscuților, o făceau așa, să nu-i incomodeze. Dar pentru mine, ca și pentru Bruria, probabil, a fost un stres adevărat și acele lacrimi ale ei din ultima seară mi s-au întipărit în

memorie pentru toată viața...

Și numai timpul a trecut nemilos de repede. Cu vremea a dispărut casa ei, în pragul căreia cândva ardea o lampă cu neon, luminând corioanele zarzărilor și vișinilor. De vechime s-a prăbușit sinagoga, căci n-a mai avut cine s-o salveze, întrucât toți evreii au plecat din orașel, de parcă nici n-au mai fost. Doar două cimitire – unul vechi-străvechi, aproape nivelat cu terenul adiacent al fabricii de cărămidă și altul mai nou și mai îngrijit, din preajma Mihalășei – mai păstrează într-o măsură oarecare, amintirea bogatei diaspore evreiești din târgul de odinioară.

...Orchestra a început din nou să-i zică un vals. Logic, acum era rîndul meu să mă apropiu de Talia și s-o invit la un dans de răspuns, dar nu știu cum se făcea că cineva nevăzut, ascuns chiar în ființa mea, îmi șoptea cuvinte înțelepte, nu numai rostite, dar și scrise de înțeleptul împărat al evreilor din toate timpurile, Solomon. *Toate își au vremea lor și fiecare lucru își are timpul lui sub cer. Nașterea își are timpul ei și moartea timpul ei. Uciderea își are timpul ei și vindecarea timpul ei. Plînsul își are timpul lui, și rîsul timpul lui. Aruncarea cu pietre își are timpul ei, și depărtarea de îmbrățișări timpul ei. Iubirea își are timpul ei, și ura timpul ei!*

Navigînd pe unda acestor gînduri solomonice, continuam s-o fur cu privirile pe Talia și-mi părea că o văd întruchipată pe Bruria. Intuind și ea probabil, gîndurile strămoșului ei, Talia nu rezistă ispitei omenești și se rupse ca o flacără de foc din locul unde se afla, porni să plutească și ea pe undele valsului lin ca să mă mai arunce o dată în valurile lui. Plăcută și, totodată, păcătoasă situație de viață trăiam. Ia să-mi încerc norocul, zic ca poetul și-i rostesc la ureche celei ce mi s-a prezentat drept Talia:

– Bruria, tu ești?

– Ba nu, de unde-ați găsit-o? Eu sunt, cum v-am spus, Talia, fiica Bruriei.

N-am găsit cuvinte ca să umplu tăcerea ce se așternu între noi. În schimb ea, Talia, deveni mai volubilă decît aș fi putut să-mi închipui. În chiar timpul aceluia vals era să aflu că, după plecarea din orașel, un timp Bruria Goldman a fost și ea soldat în armata națională a Israelului, unde s-a și căsătorit cu un ofițer, căruia i-a născut consecutiv trei fete. De trei ori a suferit de hepatită, după care a apucat-o ficatul. S-a tratat la Eliat, Qiryat Shemana, Tiberias, Ashqelon, apoi la Marea Moartă, între timp căsătorindu-și și punîndu-și la casa lor primele două fice. Talia îmi povestea pătimaș, totodată, strîngîndu-mă și încălzindu-mă la sinii ei fierbinți și vîrtoși. Ascultînd-o simții că aburesc. Simții nu știu cum că întineresc, că înțelepciunile lui Solomon nu mai sînt înțelepciuni și că Malovata nu mai e Malovata, ci Țara Făgăduințelor, unde dragostea mea de azi era să se îngemăneze cu dragostea de ieri. Nu-mi doream nimic, decît să se termine odată și odată acest vals fermecător, să scap odată și odată de dragostele acestea blestamate. Lumea știe că n-am talent și minte să conduc o familie. Am tot ars timp de cincizeci de ani, m-am ales cu o droaie de copii și acum, iată, dansez cu una dintre ficele mele și mă gîndesc că aș putea să am copii și cu ea. Doamne, iartă-mă! Ce fac eu acum?

Doar Solomon a zis că toate își au vremea lor. Nu cumva eu nu strâng pietrele, ci le arunc și mai departe pe cele azvîrlite o dată? Oare n-am suferit de ajuns din cauza firii mele afemeiate de mă simt tentat să o iau de la început? În loc să mă gîndesc la moarte, eu mă înfierbînt de privirile și sîinii unei copile ce ar putea să-mi fie fiică. Cine sînt eu în fața ta, Doamne? Un sfînt sau un păgîn?

Cînd tocmai începui să conversez cu Dumnezeu, mi-am dat seama că dorm, că nu mai dansez cu Talia. Timpul valsului trecuse demult și venise timpul somnului, care acum trecuse și el. Adică trecuseră toate, prefăcîndu-se într-un coșmar. Nici tu trecut, nici tu viitor. Acum vedeam din balcon apa limpede, parcă necurgătoare a Nistrului, mai vedeam cum luna își așternea podul ei de lumină de pe malul stîng pe cel drept al rîului, iar stelele parcă se certau cu frămîntările mele pe oglinda apei. Mă gîndeam: De ce, Doamne, oamenii fac atîtea, dacă Tu le-ai făcut pe toate pînă la ei? Eram la balcon și țintuiam cu privirile depărtările sublime, care porneau de la Malovata, treceau peste apa liniștită și se așterneau, făcînd cale bătută prin ceața zorilor, încolo spre Basarabia românească.

După un somn fugar, m-am trezit într-o zi nouă. Am urmat procedurile, mi s-au administrat cîteva injecții, apoi am luat masa și, cum obișnuiam, pornii să hoinăresc prin împrejurimi, poate astfel ajung să cred că tot ce s-a întîmplat a fost doar un vis. A fost și a trecut, slavă ție Doamne! Mă las, așadar, în îmbrățișările toamnei, cînd totul este rod și fruct împlinit pe parcursul unui ciclu agricol. Am coborît pînă la apele Nistrului, unde vița-de-vie, cu strugurii copti-răscopți se desfăta în apa tremurătoare, iar eu cercam să arunc petricele peste oglinda ușor învălurată a rîului – poate gust vin din roada nouă. Dar nu mi-a fost dat să simt gustul vinului. Izbutisem doar să aranjez *șevaletul*, să revin la culorile pînzei, impresionat de răcoarea zorilor, de păsările tinere și bătrîne, care se ridicau nestîngerite în înaltul cerului prin vîlul subțire de ceață așternut peste apele line, cînd deodată aud în spate vocea de aseară:

– *Șalom!* Să știi că ți-ar sta bine paznic la vie.

– Chiar crezi că aș putea-o scăpa de invazia cazacilor? nu găsii alceva mai ingenios să-i răspund. Dar nici ea nu se lăsă:

– Desigur, cu ajutorul meu, cred, vei isprăvi atîta treabă. După care cu antracii ei, măsură cele pictate de mine în zilele anterioare. Arată cu-n deget fin spre catargul bărcii singuratece din mijlocul rîului, abia conturat cu pensula și-mi zise: Vreau să mă hîrjonesc cu tine acolo, la mijlocul Nistrului.

Am uitat să vă spun. Venise Talia pe urmele mele în adidași și într-un costum sportiv, tot negru cu guleraș alb, curat ca al mamei sale cînd era școlăriță. Părul și-l prinse oarecum năstrușnic în două gîte îngrijite, ce i se coborau hăt mai jos de talie, iar în capătul lor împletise fundițe, tot așa cum purta în copilăria ei maicăsa. Pe creștet purta o bonetă de un galben pronunțat. Cît i-am admirat vestimentația, mi-a venit în gînd s-o întreb:

– Vrei să ne plimbăm cu barca?

– E visul meu de-o viață, zîmbi sincer domnița mea și adună în grabă un braț de cimbrisor ce creștea ca peria în preajmă. Privi copilărește spre înaltul fără fund al cerului și mă întrebă pe neașteptate: Oare atunci cînd cade o stea, într-adevăr moare un om?

– Moare, neapărat, moare dar nu peste mult timp reînvie ca să-și împlinească destinul ratat în viața dintîi, o fac eu pe Solomonul evreilor. Talia n-a răspuns nimic. A prins mîna mea în mîna ei și așa, ținîndu-ne de mîna am mers pînă la cheiul improvizat, unde în jurul bărcilor roia deja o gașcă de flăcăi, care, evident, încercau stingheriți să-mi sufle gagică. Talia, însă, luă la fel de grăbit vîslele în mîinile ei și, așteptînd să achit taxa, urcă în barcă și ia-tă-ne la mijlocul rîului. Nu găseam capăt de vorbă și nu făceam decît să ascultăm plescăitul apei împinse în urmă cît noi înaintam înainte. Abia hăt tîrziu, domnișoara începu să cînte într-o limbă dulce și plăcută:

– *Adama...Ani casuva le koleh...*

O ascultam și nu știu de ce amețeam. Nu-mi venea nimic în minte decît tot un citat din Ecclesiastul biblic: „Dulce este lumina și este o plăcere pentru ochi să privească soarele.” Deodată, însă, Talia mă întrerupse cu o întrebare copilărească:

– Cum apreciezi terorismul contemporan?

– Ca pe o revoluție dezlănțuită de revoluționarii permanenți, i-am răspuns mai mult mecanic decît logic.

– Buni revoluționari, vorbi ea de data asta neobișnuit de gînditoare. Țara mea e mereu cuprinsă de război, dar poporul nostru nu va ceda niciodată. Dar stai, de unde am pornit noi revoluția, dacă încă n-am vorbit de dragoste. Hai să ne dragostim, căci numai ea este permanentă. Mama mea nu te-a uitat și cu toate că a trăit cu altcineva, totdeauna a fost și este și astăzi cu tine în suflet...

– La ce te referi, Talia? am întrebat-o.

– La ce s-au referit toate femeile de pînă la mine și la ce se vor referi și cele de după mine, vorbi deja oarecum alintat domnișoara. Iar eu m-am pomenit din nou citindu-l pe Solomon: „Nevinovăția oamenilor drepti îi scapă, dar cei răi sînt prinși în pofta lor.” Oare a cîta oară, m-am întrebat în gînd, cine sînt eu: un om plăcut sau un păcătos? Scap eu odată de lațul ce mi se întinde ori mă las prins de el? Iar Talia continua să mă ispitească. S-a lipit de umărul meu și începu să-mi zumzăie ca o viespe la ureche că vrea să petreacă o noapte întregă pe malul Nistrului. În Țara noastră e peste măsură de cald, îmi spunea, și eu vreau să mă satur, în sfîrșit, de mirosul ierburilor și florilor de-aici, cuprinse de răcoare, pe care mama și bunica și bunei le-au savurat toată viața lor. Tot de la dînșii am învățat și limba română. Deosebit de frumos o vorbea bunicul Aron, fost profesor... Iar mama-mi spunea că ești altfel decît mi te prezinți mie...

– Cum adică, altfel? o întreb după o pauză.

– M-am lipit de tine, crezînd că ai să faci ceva să mă încălzești, că, uite-i seară și aerul s-a răcit... De cîte ori ai încălzit-o pe mama?

Aș fi vrut chiar să-i răspund, dar nu-mi puteam aminti dacă am cuprins-o vreodată pe Bruria. Era mîndră, retrasă, cu un simț al distanței foarte dezvoltat. Ca mai toate elevele din anii mei de școală. Talia nu știe ce gîndesc, dar mi se uită stăruitor și șăgalnic în ochi și-mi așteaptă răspunsul. Îi răspund, în sfîrșit, dar tot printr-o-ntrebare:

– Cîte clase ai, fetița mea?

Ea rîde. Rîde în hohote și-și lipește fără rușinare buzele ei de buzele mele. După ce mă ameteți și mă tot ameteți cu sărutul ei pătimaș și dulce, vorbi, hlizindu-se:

– Oare importă cîte clase am? Pot să am și o mie. Nu există pe lume școli care să te învețe a cere ce vreau eu de la tine. Pur și simplu, nu s-a născut deșteptul, care să te învețe așa ceva...

Vorbea, îndemnîndu-mă la păcat, nebuna. M-a dat gata fetișcana. Și a făcut-o intenționat, lăsîndu-mă fără replică. Țin minte cum se dezlipi de la pieptul meu, se cotili spre capătul din față al bărcii și începu să cînte o melodie pe niște versuri pe care, sînt sigur, nici Nistrul, nici populația de pe cele două maluri ale lui nu le-au auzit vreodată:

Adama

Ani cașuva le cole-h

Adama

Tamid u lean șe ele-h

Adama

Hașvili bo esa hu șvile-h

Im-a-Adama-a-a

Adama

Reglaim ehahot ieheifot

Adama

Panaih hamot ve ofot

Adama

Inaim humot vi țufot

Ima Adama

Adama

Notenet Pirieli le hulam

Adama

Tova u tmima le olam

Adama

Lamdi ma et bnei a haadam

Ima Adama.

Apoi, pînă hăt în amurg, mi-a explicat că *Talia*, numele ei, în română ar însemna *roua lui Dumnezeu*, care se aseamănă cu Patria ei și a mea. O Patrie re-dobîndită după mii de ani de străinătate, o Patrie chinuită, hărțuită de războaie și fel de fel de alte intemperii, în care unicul lucru ce nu poate fi zdruncinat este dragostea, ca simbol al continuității vieții pe pămînt. A recupera Patria e ca și cum ai crea-o din nou... Aici o ascultam, iar dincolo mi-am zis: „Nu! Nu trebuie să admit infiltrarea acestei copilițe în viața mea. Și nici eu nu trebuie să mă infiltrtez în viața ei. Doar Basarabia mea... ca și Israelul... Domnișoara, însă, era oarecum mai emoționată decît mine. Trecu repede de la romantism la patetism, mi se așează pe genunchi și-mi înconjură gîtul cu brațele ei incendiate:

– Crezi că degeaba am parcurs calea din țara mea pînă în țara ta? În toți anii aceștia mama n-a încetat nici pentru o clipă să se gîndească la tine. Cu ajutorul prietenilor zi de zi, află unde ești, cum trăiești, ce faci, ce necazuri înfrunți în viață... Am înțeles-o și mi-am pus scop să te găsesc acum. Și nu am greșit. Adică, mama nu a greșit. Ești un

bărbat al vieții ei neîmplinite, în dragoste. Îmi placi și mie...Vreau să fac ce n-a reușit mama, vreau să împlinesc visul tinereții ei... În ochii fetei deodată apărură lacrimi și am lăsat-o, după o pauză plină de emoții, să continue: Doar te-a iubit. Te iubește și acum... Ea se topește, are cancer... Nu știu cum celelalte surori ale mele, dar eu una nu mă las și nu plec de aici pînă nu obțin ceea ce n-a putut obține mama.

După mai multă chibzuială i-am vorbit ca un om bătrîn ce sînt:

– Grea sarcină ți-ai asumat, draga mea. Dar te sfătuie tatăl: nu te pripri, că ai să încalci nu legea, ci datina. Încălcînd o lege, poți nimeri pe un anumit termen într-o pușcărie sau alta cu un regim sau altul; încălcînd datina, fie și în numele unui scop nobil, nu faci altceva decît să deschizi cu mînuțele proprii ușa iadului în fața ta și a întreg neamului tău. Teme-te de Dumnezeu, fiica-me!

Ea tăcu și mă privi îndelung, după care începu să îngîne din nou fragmente din cîntecul de odinioară:

– *Ima Adama-a-a...*

Eu, la rîndu-mi, am pus în funcție vîslele, îndemnînd astfel barca spre mal.

– Am să vin deseară în odaia ta, zise fata, cînd ne îndreptam spre clădirea pansio-natului. Am să-ți arăt ce rochie mi-a cusut mama. Eu seamăn leit cu ea. Nu-i adevărat?

– Am înțeles din chiar prima clipă lucrul acesta, i-am replicat, după care ne-am despărțit, dîndu-i de înțeles că o s-o aștept deseară în odaia mea.

Dar, de fapt, n-aveam să apuc noaptea la Malovata. În cursul aceleiași zile mi-am luat rămas bun de la Valentin și m-am pornit spre Chișinău. Cam pe la ora cînd Talia trebuia să-mi intre în odaia de sanatoriu eu eram în drum spre casă. Îmi încheiasem tratamentul înainte de termen.

Lăcrimam involuntar în uruitul monoton al mașinii. Cel de la volan încerca să găsească un capăt de vorbă, dar nu-i ieșea nimic pentru că eu, cum spuneam, lăcrimam și mă gîndeam la ale mele. Mă gîndeam, bunăoară, că toată viața omului nu-i decît o chemare, dar, credeți-mă, nu o chemare înainte cum ne-am obișnuit să credem, nu în viitor, ci-i o chemare înapoi, spre origini, unde, printr-un miracol, te mai poate duce numai *sfinții și Dumnezeu*. Ce va fi mai departe, unul Dumnezeu știe...

Talia mă chema, răscolea, trezea din somnul dulce visul adolescentului din mine și mă îndemna să sorb în continuare fericirea și bucuria vieții. Mi se părea că-mi șoptește la spate: „Nu fi fricos, fii îndrăzneț. Care este rostul omului pe pămînt?” Și tot dînsa răspundea: „De a simți că trăiește și, în această simțire să fie bucuros că e alături de dragoste, de oameni, de natură... Doar natura este dată pentru om și, nicidecum omul pentru natură.” Încă multă vreme simțeam chemarea ei, care parcă-mi ramolea sufletul, îmi zdrobea cugetul, pomenindu-mă într-o capcană a păcatului de parcă intrasem într-un război adevărat și era prea tîrziu, ca să ies teafăr din el...

Cîntecul domnișoarei se ținea de mine, venea din urmă, îmi suna în urechi, și mă gîndeam cum aş putea transpune povestioara asta într-un tablou pictural. Va fi plăcut sau va fi la fel de banal tabloul meu?

Plăcut sau păcătos?

Omul de-aici e pasărea de-acolo

STĂTEA, GÎNDEA și zicea în mintea lui: ia nebulie lumească – o generație schimbă pe alta în ochii tăi, fără a te pricepe că ai devenit un om demodat, aproape ratat! Numai într-o duzină de ani! Cînd atinsese 45 de ani, se dumeri că, din toate gafele pe care le comise, numai o femeie îl mai poate salva. Stătea ca dînsul să-și tot imagineze evenimentele de acum zece-cincisprezece ani, vedea prietenii de universitate. Prieteni de idei cu care parcă luptase împreună pentru răsturnarea unui regim politic crud și instaurarea altuia mai bun.

... Că mare democrație am cucerit, își zicea oftînd Andrei Beșliu, după ce văzu că cele ce se deapănă în jurul său nu sunt chiar atît de curate, precum își închipuia el că ar fi trebuit să fie. Îl lua pe Ion, apoi pe Vasile, mai pe urmă îi apărea și Gheorghe. Amicii lui cu care a luptat pentru aceeași cauză, mai oferindu-le pe parcurs ajutor juridic în rezolvarea diferitelor litigii. Că Andrei Beșliu, trebuie să vă informez, era slujitor al legilor. Naiv, spera că odată și odată, toți oamenii vor deveni egali, cum a și învățat în școala superioară sovietică. Dar nu a fost să fie. Pentru că să vedeți cît de pămîntie este viața. Într-un răstimp de numai cîțiva ani prietenii lui Andrei au devenit de nerecunoscut. Unul e proprietarul cîtorva rute de microbuz, altul are brutărie proprie, al treilea dirijează activitatea unei rețele de magazine alimentare, iar al patrulea, cel mai activ în luptele pentru emanciparea națională a neamului, ca să nu-i zic pe nume, se mîndrește că s-a pricopsit cu o serie de sonde private de petrol aflate în spațiul teritorial al României și Turkmenistanului, acest individ mai avînd și faima de cap al celei mai însemnate autorități interlope de la noi.

- Să vă arate badea internaționalism, se laudă acesta într-o zi.

Credeți că Andrei Beșliu rămînea cu ce făcea?! Prin serviciile sale juridice credea, naivul de el, că face oameni, cînd colo vedea că face... păsări. Prietenii de altădată, îmbogățindu-se, au început unul cîte unul să se îndepărteze de el, să-l părăsească.

Fire bătaioasă și romantică, Andrei continua să lupte pentru adevăr și dreptate, pentru că văzuse că aceste cuvinte de luptă nu sunt sinonime și că fiecare exprimă înțelesuri diferite. S-a aventurat în căutarea adevărului despre asasinarea cuplului de cîntăreți Doina și Ion, intuiția spunîndu-i că aceștia au dispărut nu în urma unui stupid accident. E drept că ar fi putut să se întîmple și așa ceva, dar nu-i adevărat. Și Andrei s-a apucat să dovedească lumii că-i vorba de un bine chibzuit asasinat politic. Cînd părea că a găsit calea dreaptă spre adevăr, îl întîlni în stradă pe Ciucanu Bourel, unul dintre acei deveniți păsări cu penaj bogat, ca să-l avertizeze:

- Încetează, bade, investigațiile tale idioate, dacă nu dorești ca cineva să-ți dea cu acid între ochi. Ori nu-ți vine să crezi că se poate întîmpla așa ceva?

Andrei încrămeni pentru o clipă, apoi îl ținti cu priviri sfredelitoare și tocmai după o ezitare îl împrăscă:

- Tu și cu artistul ce chemați moldovenii acasă ați devenit proprietari ai mai multor șantiere de construcție. Îndrăznești să mai vorbești... Mai bine te-ai pocăi în fața icoanei.

Luat așa, tipul, n-avu încotro. Intră de-o șchioapă în asfaltul străzii și începu să aiurească:

- Păi, că eu... am vrut să-ți spun, badei, că am fost... nu demult la Ierusalim și chiar că m-am pocăit la mormîntul lui Iisus și sunt sigur că mi-a iertat toate păcatele...

Degeaba pițigăia păunul. Andrei, avocatul, i le spuse pe toate și acum își legăna diplomatul plin de dosare hăt departe, pe o altă stradă. Avea de pus la calea cea dreaptă nu oameni, ci destine, pentru că vremurile ca să vedeți... s-au vremuit în așa fel încît, din cît de încurcate au fost, au devenit și mai încurcate. Ceea ce ieri mergea cîine-cîinește, pe picioare, azi stă în cap. Hainele ce ieri erau îmbrăcate omenește, astăzi se poartă pe dos. Umbla Andrei zilnic pe străzile orașului, dintr-o ședință de judecată în alta, și nu vedea cu anii o femeie gravidă ori măcar una purtînd fustă. Și fumează mai dihai decît bărbații fumători. Apropo, de femei și de țigară. Avocatul nostru nu-i fumător, da i-s dragi femeile. Ați văzut cît de repede s-a debarasat de un artist, devenit între timp constructor kaghebit? Apoi de femei, chiar și după ce acestea nu poartă decît pantaloni înguști, la modă, nu scapă pînă ele însele nu se debarasează de dînsul. Și asta înseamnă, în definitiv, că Andrei Beșliu, care a corectat în viața lui atîtea destine, stă neputincios și se lasă dus orbește spre o catastrofă pe care nici măcar o bănuiește. Pomenit în mizeria zilnică, azi este abandonat pînă și de copiii mărișori de la prima soție. Ceilalți copii, pe care îi are de la alte femei, se feresc și ei de a-i nimeri în cale, fiindcă mamele lor s-au recăsătorit cu bărbați cu o stare materială mult mai avansată decît cea a tatălui lor natural. Și asta i se întâmplă după ce a ratat atâtea posibilități reale de a deveni bogat.

Ajuns în starea asta, Andrei Beșliu trăia acum zile scurte cît ceasul și nopți cît veacul de lungi. Stătea retras singur-cuc într-o garsonieră doar cu fotografiile lui și ale copiilor săi pe pereți și cîntărea realitatea cruntă ce s-a stabilit prin interior și în exterior. Bogăție n-a făcut, clar lucru, dar care-i sunt perspectivele în condițiile în care fiecare june sau juneasă proveniți din familii de judecători, anchetatori, procurori și notari se înghesuie, împinși de părinți, în domeniul avocaturii, formînd un monolit mafiotic greu de pătruns. Așa gîndind, observă că din om mare, luptător pentru dreptate și adevăr se transformă într-un om mic, cît o păsărică, care ațipește. Dar totuna se trezește și vede că numai prin somn poate să zboare. Este oare vreo ieșire? Stai că este. Să se mai căsătorească o dată. Dar pentru totdeauna, așa cum au făcut-o părinții lui din părinți: să găsească o femeie cuminte, înțelegătoare, cu dorința de a întreține o familie cu mai mulți copii. Dar unde s-o găsească, dacă acum pînă și mamele fetelor cinstite sînt cum sînt ele. Cum numai încearcă să intre în vorbă, te și încep a descoase:

- Bine, domnule, dar ce salariu ai, de ce marcă ți-i mașina, cîte nivele îți are fa-zenda???

Și așa mai departe. Hoinărea așa un veac, două, trei... Pînă ajungea acasă, la părinți. Doar amintirile mai puteau să-l despovăreze de ani și de nedreptăți.

Așadar, iată-l pe Andrei Beșliu la Ineasca. E puîșor mic, purtat în brațe de mama lui, Beșliu și ea cu numele de familie luat de la tata. Dar iată-l pe Andrei de acum

cu bunelul, aducând lemne de foc din pădure, că iernile erau pe atunci mai lungi și mai friguroase. După un șir de astfel de ierni, Andrei se pomeni băiat mare, dar fără mamă. Fără tată a rămas când era cogeamite avocat și iernile devenise mai scurte și mai călduroase. Dar ce folos din asta, dacă însăși casa copilăriei deveni rece și pustie după moartea părinților. Are frați, are surori, dar las, că nici aceștia nu au puține griji pe capul lor. Așa încît atunci cînd Andrei reveni la Ineasca, un frate, o soră, o cumnată, ori chiar toți frații și surorile adunați împreună se sfătuiesc:

- Aruncă gîndurile urîte, frăține. Unul Dumnezeu decide cînd să murim. Mai bine te-ai gîndi la înșurătoare. Lasă tristețea și te-nvesește!

De-aici încolo pornește o poveste de dragoste a lui Andrei Beșliu, care o să le vîruiască pe toate celelalte. A curtat-o mult pe o notăriță, care era drăgălașă și cuminte. Avea intenții serioase față de ea. Dar notărița se dovedi o femeie cu intenții serioase de a-și face carieră, deveni șef de departament și îl respinse cu totul... Întîmplarea a vrut înadins să rînduiască lucrurile întocmai cum le-a rînduit. Învățătorii cei mai în vîrstă de la școala din Ineasca l-au invitat pe Andrei după sărbătorile de Anul Nou la o întîlnire cu foștii adolescenți. Atunci a trebuit s-o vadă și s-o întîlnească pe Didona Gladîș, o elevă care în primăvara ce venea urma să termine școala. Era copila unor foști colegi de clasă ai lui Andrei, care cu vreo doi ani în urmă decedase în mod tragic într-un accident de automobil. I se păru că fata se atașase de el. L-a invitat la un dans, apoi la al doilea. La rîndul lui, Andrei a invitat-o pe Didona să-l viziteze la Chișinău și fata nu s-a lăsat mult rugată...

Asta-i, omule, domnule, tranziție și pînă n-o parcurgi pînă la capăt n-ai unde să te ascunzi. Și încă e democrație. Cînd pomii îmbrăcaseră rochii albe de mireasă, iar vara următoare era clar că o să vină neapărat să coacă cireșele și toate celelalte, Didona Gladîș sună la ușa singurătății lui Andrei. Nemaivînd pe nimeni la Ineasca, s-a mutat cu traiul la dînsul, la Chișinău, cu tot cu frumusețea-i plăpîndă, cu bolile ce-o podididă cît trăi copilă neîngrijită de părinți și chiar cu gura lipsită de mai mulți dinți. Andrei, tată cu vechime mare, a avut grijă de sănătatea ei. A lecuit-o nu carcumva numai prin spitale, dar și pe la stații balneare și sanatorii. I-a tratat coloanele dentare la stomatologi ce se știau datori cu cîte ceva avocatului. La rîndul ei, Didona era liniștită, ascultătoare, harnică, iubăreață și recunoscătoare. Prinse un obicei bun de la mamă-sa și la ziua de naștere a lui Andrei i-a cusut o pereche de pantaloni superbi. Vecinii mai întîi, iar apoi și cunoscuții, o considerau pe Didona sau Didi, cum îi zicea Andrei, drept o nepoată – sau chiar o fică de-a lui de la nu știa nimeni care soție. Bănuiala de concubinaj a sfîrșit un val mare de bîrfe. Este omul în puteri să oprească vînturile, apele?

Andrei, însă, după ce o văzu pe Didi bine sănătoasă, pusă pe picioare, o sfătui să plece la casa părinților, poate că acolo se va și căsători. Îi mai spusese în sensul că el e deja bătrîn, are copii mai mari decît dînsa, suferă de insomnie, e capricios, mofturos, mocofan. Și încă ceva i-a spus, în sensul că lumea trăiește respectînd nu atît niște legi scrise, cît niște reguli care deocamdată nu sunt scrise nicăieri, ori sunt tălmăcite din niște cărți sfinte... aici lui Didi i-a sărit țandăra și a vorbit ca o ieșită din păpușoiști:

- Vă rog să nu mă învățați cum trebuie să-mi aranjez viața!
- Iar copiii lui Andrei mai mari decât dînsa le-a spus-o și mai răspicat:
- Puteți să mă omorîți, dar eu rămîn credincioasă lui Andrei al meu!

Naivitatea omului e totdeauna mare și aproape de neînvins. Mai ales în cazurile cînd ea se înrădăcește în caracterul lui. Andrei Beșliu pare a fi naiv din naștere, de aceea poate cînd niște neamuri din Ineasca au încercat să-l facă să fugă de păcat, smotrindu-i amoralitatea, el găsi de cuviință de a trece definitiv de partea Didonei și să-i reproșeze delegației de rude oarecum enervat:

- Nu vă amestecați! Soarta mea e în mîinile mele și, cum voi decide, așa va fi!

Greu, dar ireversibil se obișnuia cu noile condiții casnice. I se părea că Didona constituie unica planetă a speranței lui. Chiar se impunea să creadă că dînsa e ființa trimisă de Dumnezeu să se dedice lui ca un înger salvator. O vreme i-a fost incomod să iasă cu ea în societate. Trăia parcă cu frica că Didi poate să-l părăsească. Dar pînă la urmă lăsa gîndurile pe seama vîrstei necorespunzătoare. Noua lui consoartă însă era liniștită. Îi răbda cu sficiune capriciile. Trebăluind la bucătărie, măturînd prin casă, uneori cînta atît de frumos că el o asculta, asemănînd-o în inimă cu mama lui, care la fel prefera să muncească cîntînd... Andrei era mereu în drămuire la situația creată, dar Didona părea definitiv angajată să confrunte împreună atît necazurile, cît și bucuriile. Îndoielile lui s-au spulberat definitiv în ziua cînd ea, privindu-l copilărește, i-a spus că simte cum sub inimă a început a i se zbate un firicel de viață nouă...

Andrei deveni alt om: mai bun, blajin, optimist. Avînd în preajmă ființa iubită, care curînd o să-i nască un copil, a decis să se înregistreze cu ea oficial, să se cunune în biserică, să joace o nuntă! Cu prima consoartă, deși a jucat nunta, dar ea nu a dorit să se cunune, fiindcă era comunistă. A doua soție aparținea de „Martorii lui Iehova”...

Andrei dorea s-o vadă pe Didona mireasă, alături de mirele ei, lîngă altarul bisericii, apoi în capul mesei...

Cununia și nunta au celebrat-o într-un cerc restrîns de cunoscuți. Chiar în aceea sea-ră nupțială, amîndoi au făcut un plan epocal pentru viitor. S-au decis, ca îndată după naștere să mai săvîrșească un ritual caracteristic zilelor noastre – să emigreze peste hotare. Doar acolo, departe de baștină, în Occident, vor putea dobîndi o viață nouă. Da, Andrei dorea să iasă cu totul din joc... Ori, cum zicea viitoarea mamă, acolo în străinătățile albe, vom respira ușor, scăpînd atît de federaliștii mei, cît și de unioniștii tăi.

Trăiau deci într-o așteptare de mari schimbări. Garsoniera lor cu două jilțuri, televizor, un tranzistor, un pat, un șifonier – obiect de anticariat, devenise parcă mai încăpătoare. Împreună trăgeau perdelele cînd se culcau și tot împreună le fereau dimineța într-o parte, ca să pătrundă cît mai multă prospețime și lumină în sufletele lor. Chipurile lor se contopeau într-un ritual covîrșitor – bună dimineța, viață! Fii în așteptarea zilei de mîine... Cine a spus că vîrsta e un obstacol în calea dragostei!? La universitate, bunăoară, Andrei întîlni o studentă de 65 de ani. Dacă cineva se mira de vîrsta ei, doamna îi reproșa categoric, spunînd că inima omului nu îmbătrînește. De ce adică necazurile macină oamenii de toate vîrstele, iar plăcerile ba?

Într-o zi de noiembrie, cu nămeți și vînt rece, Didona născu un băiețel!

Toate bune și normale pînă la ziua botezului. Ajunși aici, părinții fericiți au avut de întîmpinat niște animozități provocate de capriciile preoților. După ce nu au reușit la o biserică ce aparținea mitropoliei Moldovei, la o altă biserică subordonată mitropoliei Basarabiei, părinții și-au atins scopul. Copilul lor a fost înregistrat cu numele dorit de ei – Stelian.

Vremea trecea... Băiețelul creștea, se făcea tot mai bine. Didona rămăsese suplă, miniaturală, drăgălașă. Era cea mai fericită mamă din lume. Îl mîngîia, îl spăla, se juca cu el toată ziua. Ziceam, Andrei mai avusese femei, copii, dar asemeni licăriri de fericire nu mai văzuse în ochii nici uneia dintre ele. Abia acum începu să înțeleagă ce poate însemna o adevărată fericire. Un copil mic la o vîrstă înaintată! S-a convins definitiv că nu întotdeauna banul hotărăște totul, așa cum credeau majoritatea semenilor săi. A înflinit destui oameni de-o vîrstă cu dînsul foarte bogați: cu vile impozante, automobile de lux, alte avuții, dar n-aveau copii. Din care cauză Andrei îi considera în sinea sa drept niște oameni ratați, nenorociți. Vroia să le mărturisească revelația, dar vedea că n-are cui s-o facă. Omul banului doar la arginți se gîndește... Dumnezeu cu ei! Vor înțelege poate vreodată că omul e parte integrantă a Sfintei Naturi.

După o năprasnică furtună, cînd negura, chiciura, incendiile fac ravagii peste tot, deodată vine liniștea, se limpezește cerul, apar stelele lucitoare, din țării coboară miroznie de flori și de copii nedesfășați. În această reverie domnească se naște însăși dragostea de oameni și de ziua de mîine...

Dar e adevărat că și reveriile sunt trecătoare.

Odată cu creșterea copilului se maturizase și Didona, devenind tot mai insistentă, mai hotărîtă de a vinde totul și a se muta cu traiul în străinătate. Tînră cum era, începu de la un timp să înjure guvernării statului, care, în opinia ei, nu făceau nimica pentru oamenii simpli. Corupți din creștet pînă în picioare, zicea ea, ei nu ademenesc capitalul străin ca să creeze locuri de muncă, ci își aduc prietenii de pe unde au venit ei înșiși, iar pe noi ne impun să le măturăm străzile, să prășim pămîntul pe care ne-am născut. Prețurile la cele necesare creșteau ca pe drojdii, în troleibuze și autobuze numaidecît erai buzunărit. Mai mult, Didona începu să-l atace și pe Andrei, spunîndu-i că societatea... n-are nevoie de persoane ca dînsul. Cu mare greu au ieșit dintr-o iarnă lungă și friguroasă.

Influențat de starea psihică instabilă a soției, de greutatea materiale, cînd lunar tot salariul i se topea ca apa în nisipul pustiului, achitînd interminabilele pensii alimentare celorlalți copii, cu celelalte ce le confrunta zilnic acasă, dar și cu cazurile ieșite din comun pe care trebuia să le rezolve pe linia datoriei de serviciu, Andrei Beșliu a devenit alt om pur și simplu. Didona lui nu putea să vadă mai bine decît soțul ei avocat, cum Basarabia noastră, din cauza neghiobiei cîrmuitorilor din ultimii ani, devenise loc favorabil doar pentru veneticii care soseau cu miile călări pe țevile de gaz și petrol. Ei își deschideau magazine și firme, își aduceau rudele să le deservească mai dihai ca pînă la 1989. Parte din intelectualitatea autohtonă intrase în relații de cîrdășie cu vene-

ticii, porniți vîrtos în opera de lichidare a tot ce n-a fost lichidat pe aceste meleaguri de puterea sovietică. O vădită invazie neocolonialistă! În Moldova se instaurase un regim de represii psihologice. Cei care încercau să gîndească altfel erau agresati, marginalizați, pentru a nu avea careva șanse de a conviețui. Povara psihologică îl năpăstuiă zi de zi. Se simțea permanent umilit de ceva, mai intuind că poate fi vorba și de o maladie psihică. Neverosimil, dar el era capabil să dirijeze acțiunile care îl plasau pe un făgaș descumpănit. Nu-și găsea astîmpăr nici ziua, nici noaptea. Rupsesse relațiile cu rudele, prietenii și devenise străin în Țara lui.

Situația catastrofală în care se pomeni îi transformase sufletul într-un burete stors de vlagă. Pierduse totul. Ca rezultat, i-a mai apărut și pasiunea suptului. În paralel cu practicarea avocaturii, încercase a face un fel de business. Mai demult frecventase niște cursuri de masor, cu gîndul tainic al moldoveanului că, în caz de se schimbă timpurile, să-și poată cîștiga cumva o bucată de pîine. Anume profesia de masor l-a adus pe bietul Andrei Beșliu în captivitatea bețiilor crîncene. Și, bineînțeles, la deteriorarea relațiilor sale cu Didona. Tînăra soție și mamă începu să nu-l mai poată suporta, dîndu-i de înțeles că comportarea lui e amorală... Iar Andrei, la rîndul lui, se descumpănise cu totul. Într-o dimineață, bunăoară, după o seară petrecută în beție, s-a sculat, grăbindu-se la lucru. Avea la judecătorie un proces civil foarte complicat. Ieși în stradă în pălărie, pardesiu de loden și pantofi de lac. Afară fulguia și bătea un vînt aprig. Călătorii adunați în stație, dînd cu ochii de el, începuseră să rîdă în hohote, admirîndu-i ținuta lui serioasă, cu cravată înflorată la gît, dar... fără de pantaloni.

După această întîmplare, Didona lui bătu cu palma în perete, avertizîndu-l: ori lasă bețiile și pleacă în străinătate, ori divorțează. Nu în zadar se spune că un rău întotdeauna nu vine de unul singur în calea omului. Pe lîngă celelalte necazuri, băiețelul conform unor investigații medicale, se dovedi a fi suferind de-o boală grea, lucru care a impus familia Beșliu ca numai într-o săptămînă să vîndă totul din casă, să urce în tren și dusă să fie...

Garnitura de tren era răblăgită ca și republica pe care o părăseau. Cucerit de-a binelea de te-duc-te-aducul lui, o vreme Andrei s-a prefăcut că citește o carte, apoi se gîndi cu ce se va îndeletnici cînd va ajunge acolo, la destinație, la Saransk, o localitate din Rusia mare, unde locuia o mătușă de-a Didonei. Se prindea gîndindu-se că în Rusia profesia de masor trebuie să fie mai apreciată decît în Moldova, de vreme ce acolo clima e mult mai aspră. Didona se reîntoarce în calmitatea și liniștea ce o caracteriza pînă la căsătorie. O fi fost chiar fericită că a reușit să-l convingă pe soț să-și schimbe locul de trai. Stelian, feciorașul cu părul blond, cîrlionțat, cu acei dințișori ca mărgeleușele și mersul lui încă sîngaci, rîdea întruna, vesel, cînd se dădea prins în îmbrățișările părinților. Cea mai mare incomoditate le-o producea în tren schimbarea foarte frecventă a unui șuvoi de călători cu altul. Numai familia Beșliu avea de mers cu trenul de la un capăt la altul. Pînă la stația terminus, unde trebuiau să fie așteptați de mătușa Didonei, mai rămîneau vreo mie de kilometri. Cînd au ajuns la cotul Donului, apoi pe malul

Volgăi, pentru Andrei, lumea părea cu totul străină. Trenul pufăia și chiuia mai greoi, oamenii ce urcau sau coborau din vagon erau parcă de pe altă planetă. Urcînd în susul Volgăi, aproape de Saratov, boala lui Stelian ieși în vileag. Băiețelul deveni palid la față, i se ridică temperatura și începu să vomite, sughițînd întruna. În vreme ce Didona se îngrijora tot mai mult de sănătatea copilului, Andrei ieșea în coridor, urmărirea apa tulbure a Volgăi și păsările ce pluteau stoluri deasupra ei, aducîndu-i gânduri nostalgice: „Păsările mai pleacă în țările calde... Aici, deja s-a terminat parcă totul... Și ele vor avea prilejul încă să mai zboare deasupra Basarabiei, iar eu, pare-mi-se - niciodată... Niciodată...” își zicea Andrei în zbuciumul inimii lui frînte.

Din vagonul sanitar sosi un medic care îl consultă și zise că Stelian, probabil, și-a intoxicat stomăcelul. I-a sfătuit pe părinți ca să-i facă spălătură cu permanganat de potasiu și totul o să se normalizeze. Cînd trenul se apropia de următoarea stație, deja îi aștepta ambulanța. Stelian avea febră. Sughița, mereu da ochii peste cap, făcu cearcăne sub ochi, pierdea cunoștința și leșina. Didona îl ținea la pieptul ei ca pe un foc în pălălaie. După mici consultații, medicii le-au ordonat părinților să-și întrerupă călătoria și să meargă la spital. Pînă la destinație nu mai era mult, dar medicii au fost categorici.

Au poposit într-un orașel cu mai multe case de birme și o biserică mare, îmbrăcată în schele de reconstrucție. Spitalul se afla într-o margine noroioasă a orașului, pe malul unui afluent al Volgăi, într-o clădire de arhitectură veche, de forma unui conac și se spunea că aparținuse cîndva unui cneaz. Clipă de clipă starea de sănătate a lui Stelian devenea tot mai gravă. Unul din medici presupuse că poate fi vorba de pneumonie... În clădirea spitalului i s-a permis să intre doar Didonei. O vreme i-a tot auzit glăsciorul subliniind durerile ce le suferea, apoi se liniștise, stingîndu-se odată cu luminația plăpîndă din coridor. Era trecut de miezul nopții. Clipele parcă cădeau din negura cerului, depănînd în sufletul lui Andrei fiorul unei temeri neînțelese și lugubre. Se așeză pe o bancă umedă de sub un pin cu lujeri verzi, mirositori. Fuma țigară după țigară.

Arareori se apropia de el cîte un trecător clătînîndu-se pe picioare și propunîndu-i bilbiit să-i facă companie la un pahar cu votcă..., dar el, absent, urmărirea geamurile arcuite ale clădirii și nu știa că Didonei i-a fost smuls copilul din brațe, impunînd-o să aștepte în coridor. Scîncetul, suspinele înfundate ale lui Stelian răzbăteau acum din saloanele cu tencuială jerpelită. În pragul spitalului apărură o ambulanță cu cîțiva oameni pîntecoși, în halate albe, care intrară grăbiți în salonul unde se afla Stelian. Personalul medical prinse să se agite, încît Didona a înțeles că boala fiului e un caz extraordinar în toată regiunea... Peste o clipă ea deveni ca o furtună. Prinse a striga că dorește îndată să-și vadă fiul, iar cînd dădu busna în salon a surprins un adevărat consiliu la căpătîiul bolnavului. Medicii au urmărit-o tăcuți și i-au făcut semn unei surori medicale să meargă cu bolnavul în coridor... Sora medicală, purtîndu-l pe Stelian în brațe, îi spuse Didonei să-l pună pe oliță. Micuțului îi săltau genele, pe obraji i se preligeau lacrimi grele... Slobozea doar niște gemete surde, apoi, dintr-o dată, desfăcu mînuțele, o cuprinse pe mămica, o sărută pe obraz și căzu în leșin...

Acestea au fost ultimele semne de viață depistate de privirile mamei îndurerate pe

fața copilului ei drag. După ce îi făcu îngrijirile de dinainte de operație, Stelian a fost luat din nou din preajma ei și dus a fost...

- Cu pneumonia atipică nu s-a putut face nimica, auzi ea o voce venită parcă din infern...

Într-o margine de lume necunoscută și pustie, alături de soția nenorocită, Andrei simți că a pierdut totul ce îi mai rămăsese în viață.

Prinși ca șoarecii în capcana nenorocirilor, mai era nevoie să dea dovadă de calm. Trebuiau să-și înmormînteze fiul, pe care l-au găsit în morgă învelit într-un cearșaf cazon. Din puțină agoniseală le-a ajuns să cumpere un sicriu și să organizeze o procesiune funerară pentru a da creștinește pămîntului din cimitirul orașelului Kemlea corpul neînsuflețit al celui care a vrut să consolideze atît de monolit două părți opuse din două generații de români basarabeni uitați parcă de Dumnezeu... "Iată cum poate să-l năpăstuiască pe om tragedia, gîndi atunci Andrei. De-acuma nu mai există loc pentru bucurie și speranță... Pare că s-a terminat totul... Poate să se mai întîmple ceva bun la mijloc de soartă? Și tot atunci el își răspunse: Nimic. S-a sfîrșit totul. Viața e o mare tristețe, iar clipele de speranță desfășurate între viață și moarte nu sunt decît niște scînteie de banalitate..."

După moartea fiului Didona a insistat să rămînă cu traiul la mătuașă din Saransk. Andrei însă, stătea în cumpene – să rămînă și el cu Didona ori să se întoarcă în Moldova, unde era, probabil, așteptat de ceilalți copii.

–Rămînem aici. Hai să începem totul de la capăt. Vom fi alături de mormîntul fiului. Dacă plecăm noi, cine va avea grijă de el, mititelul... insistă Didona ruptă de durere. Într-un tîrziu îl mai și întrebă: Cine ne așteaptă pe noi, acolo în Moldova?

Și Andrei a hotărît să rămînă. Se angajă masor la un azil de bătrîni, iar Didona – chelneriță la un restaurant privat ce aparținea unei autorități din lumea interlopă. Au închiriat o gazdă în centrul orașului. În fiecare sîmbătă mergeau în orașelul vecin ca să depună flori la mormîntul lui Stelian.

Peste un an, durerea suflătească se mai cicatriză. I-au pus la cap un monument ce înfățișa un îngerăș de marmură cu aripioarele gata de zbor, zicîndu-și în gînd că omul de aici e pasărea de-acolo...

În al doilea an de staționare la Saransk Andrei credea că există o șansă de a face un salt disperat spre fericire. Ținea să revină la profesia lui adevărată, adică să se angajeze avocat, dar cineva din anturajul patronului restaurantului soției îi puse bețe în roate... Spre surprinderea lui, Didona deveni mai matură, mai locvace. Începu ca din senin să manifeste față de el, literar vorbind, o atitudine insolentă. După ce se întorcea de la serviciu nu dorea să facă nimica, o irita orice observație ce i-o făcea dînsul. Soția dorea să-i demonstreze soțului că este independentă, că-i tînără și dorește să-și trăiască viața precum îi place. De la o vreme își procură un divan sofisticat și dormea separat de el. Se făcu foarte vorbăreată, îi plăceau sumele mari de bani, lăudînd mereu pe patronul restaurantului care, fără să facă mari studii, a reușit în afaceri. Vorbea fluid rusește, își

demonstra inelele și lăntișoarele de aur pe care i le dăruia administrația restaurantului, pentru succesele în muncă. Pleca la serviciu în zori și se întorcea hăt după miezul nopții. De la o vreme refuza chiar să meargă la mormîntul fiului, chipurile din lipsă de timp... Andrei simțea că se ruinează ceva, alunecînd în hău. Dar răbda. Ea nu-l mai suferea în pat ca bărbat, învinuindu-l că deja miroase de la el a bătrînețe. Andrei a încercat să evadeze din acel cerc vicios. Să se întoarcă acasă, la unul din copiii lui din Moldova. Dar a primit mesaje de refuz. Simți că a scăpat momentul pentru a-și asigura bătrînețea, care venea vertiginos. De la o vreme începură a nu-l asculta picioarele. În tinerețe suportase intervenții chirurgicale de tromboflebită și acuma pășea destul de anevoios...

În ziua cînd a fost internat în spital, Andrei primi în dar de la un sponsor necunoscut un cărucior de producție germană. Tot în aceea zi, află de la un cunoscut că Didona demult concubinează cu Anton Perlov, patronul restaurantului... Ea îl vizită doar de cîteva ori. Era îmbrăcată frumos, elegant, avea un chip jovial, fericit și întreținea în permanență legătura cu restul lumii prin mijlocirea a două telefoane celulare...

– Ți-am spus: Rusia e bogată și generoasă. Numai aici te vei lecu și îți vei duce în tihnă bătrînețea...

– Ajută-mă să mă întorc acasă, îi zise el deodată. ...

– Ai întîrziat, amice... Eu emigrez în curînd cu Anton în ...Canada, îi răspunse ea. Tu... rămii... cu Stelian... El mititelul n-o să-și doarmă somnul de veci într-un cimitir străin, fără neamuri... Are cine plăti bătrînețea ta... Sunt, precum înțelegi, foarte ocupată cu afacerile... Poate vrei altceva: lecuire peste hotare, o bunicuță pentru tăi-făsuilei?...

–Nu mai am nevoie de nimica, răspunse el. S-au încheiat toate.

Din aceea zi Didona n-a mai dat pe la Andrei. Se mutase la altă gazdă, unde își găsea azilul concubinajului liber cu capul autorității interlope din localitate...

Curînd, Didona îi ceru lui Andrei să divorțeze, după care el a nimerit la azilul de bătrîni de pe un mal al Volgăi. Tatăl nu mai avea posibilitate să meargă la mormîntul lui Stelian. Stătea în cărucior, într-o ogradă neîngrijită, năboită de buruiene și urmărea cu multă atenție cum dumbrăvencile, înainte de a porni în lunga lor migrare, pluteau domol pe deasupra apelor. Cele mai puternice ființe ale pămîntului sunt păsările, stăpînele sublimului ceresc. Andrei făcuse această descoperire, lăcrima, convins că păsările, împreună cu gîndurile lui, îl vor purta curînd pe deasupra mormîntului lui Stelian cu îngerașul de marmură ridicat într-un cimitir din fundul Rusiei. Dumbrăvencile celea poate vor ajunge și pe la satul natal cu căsuța rămasă de la părinți, acum pustie și ea... Nu știa ce face sora, fratele, demult o rupsese cu rudele, nu avea prieteni. Oamenii apropiați se dizolvaseră în vîltoarea timpului, o parte din ei muriseră. Înțelesese că trăiește cele mai de pe urmă crîmpeie din destinul pe care l-a meritat din plin și apăsător.

Iar într-un fundac de Rusie, adumbrat de pini melancolici, înșiruiți spre un colț de cimitir străin, pe soclu stătea un îngeraș din marmură cu privirile suspendate spre cer, care se părea că iată-iată își va desface larg aripile și, prefăcîndu-se în pasăre, va veni să-i aline ultimele clipe ale vieții...

GHENȚURA GALBENĂ

*“Prietenii se înșală cu
adevăruri ca să nu se
distrugă cu minciuni”
(zicere profetă)*

În colțul odăii unde flacăra candeliei aruncă lumini și umbre se vedea icoana veche de lemn, pe care abia de se deslușeste chipul Maicii Domnului. Un candelabru cu trei lumînări se sprijină pe masă într-un singur picior, peste care șuroiește ceara ca peste tulpina unui brad rănit. Adineori se întrerupse curentul electric. Alături de Eleonora, prietena de universitate, mai trăiam încă zguduite de cele văzute la televizor.

– Răul prinde să domine binele pe lumea asta, oftă într-un târziu prietena...Doamne!!! Nu cumva începe? Trăim în lumea mașinilor supramoderne, care ne aduc Apocalipsa...

Afară, în țăriile cerului nocturn se auzea vuietul înfundat al unui avion de vânătoare ce înfăptuia manevrele antrenamentelor de luptă.

– Vine, vine potopul, o îngînai eu.

– Ce-au făcut eri la New York teroriștii apocalipsă se cheamă. Au murit mii de oameni nevinovați... Cică, în numele credinței în Dumnezeu! Doamne, iartă-i că nu știu ce fac...

Ochii Eleonorei se scufundară într-o durere nemărginită. Își acoperi fața cu palmele și începu să tremure în întunericul ce și l-a închis în sine.

Am lăsat pauza să dureze, crezînd sincer că o va calma. Eleonora trecea prin a cîta cumpănă. Mai ieri cît pe ce să-i moare soțul. Am venit la ea să-i ascult păsul, să o consolez. Dar uite că în loc să o liniștesc, că nu-i singură parcă, clipelor de zguduire sufletească din cauza celor văzute la televizor. Sorin, copilul ei, adormise deja. Afară vîntul tomnatic începu a mîna puținele frunze argintate pe la cornișa geamurilor mari. Soțul ei se mai afla pe patul suferințelor la spital. Chipul Eleonorei mi se părea monumental, plin de seriozitate, iar părul ei se prelingea peste umeri, îngrijit, de parcă odinioară ieșise de la coafeză. Eu demult însurisem, devenisem albă ca neaua, dar atunci aveam o presimțire de consolare, față de aspectul Eleonorei. La facultate fusese cea mai drăguță din noi toate. Era subțirică, cu alunea pe obraz, niște dințișori albi, ca mergelușele. Acuma fața ei se mărise parcă, alunica devenise și ea măscată încît evident o slutea... Doream să-i fiu de folos, dar neavînd habar cu ce, am cutezat să sparg tăcerea.

– Toate-s trecătoare, dragă. Bucură-te că aveți cunoscuți, care vă vizitează...

– E bine să ai un prieten, măcar unul cu sufletul mare și curat, explodează neașteptat Eleonora și, țintindu-mă cu privirile încruntate ușor, prinse a filosofa: Cînd accepți să intre în casa ta mai multă lume, să o știi de la mine că... încep a se dărîma pereții... Pe Violeta, doi ani la rîndul am apropiat-o ca pe o soră, i-am permis să știe toate tainele familiei mele, și cînd colo s-a pomenit a-mi fi un pericol de moarte...

Nu îndrăznesc s-o contrazic. Prietena mea trăiește prea multe, ca să mă pot arăta acum mai deșteaptă decît ea. Începu să-mi povestească istoria vieții de familie din ultimul an. N-o văzusem de la momentul cînd absolvisem universitatea, și în acel interval de peste 20 de ani, ea devenise nu știu cum alta... Priveam cum scoate din cartea ce o ține pe genunchi fotografia Violetei Grădinaru, și o rupe cu mișcări ușoare, aruncînd-o în urnă, și nu-i pot zice nimic. Duce degetul la buze, semn că nu vrea să-și trezească feciorașul ce doarme în odaia vecină.

– S-a infiltrat în viața familiei mele ca o lighioană, continuă aproape în șoaptă scuturîndu-și mîinile parcă de praful fotografiei ferferițate. Cu vrăjile ei, mi-a nenorocit bărbatul...

Ochii ei scînteiază de mînie și curînd începe să lăcrimeze.

– Calmează-te! îi zisem domol. Ilie e deja în afara pericolului, Violeta e plecată să nu se mai întoarcă niciodată.

– Cît rău ne-a adus ea, suspină Eleonora, trăgînd lacom aerul în piept. Revine la niște amintiri negre: Duduia! Era o nuriță nurlie, deși janghinoasă... Mereu era pasionată de noutățile modei. Împreună croiam, apoi coseam rochii, fuste, pe care ea, destul de liber, în prezența mea i le demonstra soțului, defilînd prin odăile casei noastre. Se simțea prea fericită, deși de multe ori venea la noi nespălată... Numai că ușuraticul meu soț nu observa. I s-a făcut dragă! Mi-a declarat-o chiar el... Ce-a făcut mai apoi profesoara dintr-însul! L-a adus într-un hal fără de hal! Nimeni nu cunoștea preocupările ei adevărate. Și nici ea nu dădea de bănuț...

Și în acest moment simt că ochii Eleonorei mă urmăresc cu neîncredere. Încep să înțeleg că tăinuiește ceva de mine. Nu mă grăbesc să o descos. Intuiesc că e pornită spre o destăinuire sinceră și curată. Poate de-afita m-a și chemat să vin de urgență la ea. Și-a amintit despre prietenia noastră din anii studenției. De nu locuiam la Cahul, zău că-i eram și călăuză și prietenă devotată în fiecare zi, eram alături.

– De azi înainte voi fi alături de tine, zic așa, ca să năruie tăcerea ce s-a lăsat între noi.

Și Eleonora preia firul discuției:

– Violeta venise să lucreze învățătoare la clasa lui Sorin. Am aflat mai tîrziu că ratase cariera de balerină, devenind simplă profesoară. De unde era să știu că ea, cu vrăji și farmece, poate să-l aducă pe Ilie la marginea gropii...

– Ai crezut vreodată în vrăji băbești?

– Acuma cred, răspunse încet și calm și fața ei deveni maladivă. Cînd a venit la școală, domnișoara avea mișcări feline și priviri șirete... Purta bluziță fină de frenghie, fustă opreg, anume ca să seducă bărbații din preajmă. Eu, după nașterea lui Sorin, am început să mă îngraș. Rețetele din ziare și sfaturile medicilor nu m-au ajutat. Violeta, devenindu-mi prietea casei, împărțîșindu-mă în toate cu ea, simți că Ilie este incomodat de această obezitate...

– Soțul tău, îmi amintesc, era totdeauna tacticos, înțelegător...

– Ai dreptate, dar de data asta s-a pomenit îngenunchiat... Tot mai des lumea îi vedeau împreună: la restaurant, la plajă. Lebădoiul meu o plimba tainic cu mașina prin

pădurea de la Stănica... Am aflat totul abia acum... Ilie mi-a spus că odată, pe scaunul de la fântâna lui Tudor Șoltoianu, s-a lăsat ademenit să-i ghicească în palmă... Și atunci n-a mai rezistat, romanul lor se declanșă. Violeta încetase să mai vină în ospetie la mine. Simțeam că încep să-mi pierd familia – lumea vedea totul și vorbea la tot pasul. Mistuită de gelozie, am mers într-o bună zi la școală și chiar în pragul clasei lui Sorin i-am făcut marafetul cel mare, încît s-au înfricoșat și elevii. I-am hotărît: dacă o mai văd vreodată curtîndu-l pe Ilie, am s-o lau cu untură!

– Atunci te-ai răcorit...

– Crezi?.. Ea nu s-a pierdut cu firea și știi ce mi-a spus? Că îl iubește pe soțul meu. Și că dacă o să-l părăsească, o va face doar... cu trupul, dar nu și cu sufletul! Lucrez și eu medic, dar așa filosofie... Și Eleonora făcu în obscuritatea odăii o mișcare teatrală, imitînd-o pe Violeta: „Cu trupul nu, dar cu sufletul da!”..

– Și ți-a lăsat în pace soțul, nu? O întreb mai mult pentru a o îndepărta cu gîndul de la tînăra profesoară. Ea, însă continuă, cu și mai multă pasiune: Ba stai să-ți spun, că de atunci mi s-au întîmplat lucruri deocheate... Domnișoara l-a lăsat în pace pe Ilie și a prins a-i da tîrcoale lui Trifan, pădurarul. Prietena își aminti că este și ea la vîrsta de filosof: Uneori durerea te întoarce cu privirile spre zid, ca să rămii pentru o vreme plin de indiferență față de toate cele rele care se pot întîmpla în spatele tău...

Povestea lui Trifan mi-era cunoscută. O auzisem tot de la Eleonora. Soția lui, o fire turbulentă, aflînd despre romanul lor de dragoste, furtună de mînie, a pîndit-o într-un amurg de seară și i-a făcut balerinei o chelfăneală de i-a rupt hainele și pielea de pe obraz. Violeta a plîns atunci cîteva nopți în șir, dar la prima înfîlnire o preveni pe pădurăreasă: „Stăpînește-ți mocofanul în căpăstru, nu-i da voie să alerge din urma fustei mele... Și să știi că nu ți-o iert cu una cu două. Ai să mă ții minte cît o fi și vei trăi...”

Din ziua ceea balerina căpătase o înfățișare parigorie, de parcă declarase război la toată lumea... Apoi dispăru la scurtă vreme... Cineva mai pomise zvonul că a plecat la taică-său, în Turkmenistan, care comercializa clandestin uraniu talibanilor din Afganistan. Acolo cică a fost prinsă și arestată. Șireată cum era, a reușit să iasă nevătămată din acea daraveră... Pe la începutul anului trecut a revenit la școală. S-a reîntors cu o mașină de lux proprie, și-a vopsit părul în blond! Nimic neobișnuit pentru timpurile noastre, dacă nu se întîmpla nenorocirea din familia pădurarului. În ziua de 8 martie, părinții erau la o petrecere. Rămași singuri acasă, fica și feciorul s-au jucat cît s-au jucat, pînă au dat în casa cea mare de armă... Băiatul, fire războinică de bărbat, ce-i vine? Hai să ochească în soră-sa, de numai 12 ani: ” Iat-acuș am să te-mpușc!” zise și apăsă pe trăgaci. Arma se dovedi a fi încărcată și în același moment creierii fetei fu împrăștiată peste războaiele și lăicere de pe pereți...

Ei, cum crezi dragă, nu a fost rezultatul blestemelor Violetei?! Întrebă Eleonora, după ce depănarăm povestea pădurarului fiecare cu amănuntele și detaliile sale. Tot satul bănuiește în taină pe Violeta.

– Nu-mi vine să cred că balerina are vreo atribuție la nenorocirea pădurarului, am zis mai mult pentru Eleonora, simțind că mă furnică tremuricii în spate. E o chestie ce

ține mai degrabă de superstiție...

– Toată lumea a început a se teme de Violeta, nu se da Eleonora. M-am îngrijorat și eu, de ce aş ascunde... Mai an vară, pe cînd făceam reparație în casă, Violeta nu-l slăbea cu privirile pe Ilie al meu. N-aş fi bănuir nimica, dar certurile și neînțelegerile între noi prea se îndesiră. Și Sorinel începuse să aibă nopțile somnul mai tulburat... Am cîntărit atunci mult și sfătuită de o vecină, m-am dus la Melania Purice, care face descîntece de dezlegare. Am mers la ea în taină, împreună cu Ilie, care nu se dădea clintit din loc. “Vi-i făcut, dragii mei, a zis mătușa, aruncînd stropi de agheazmă peste cărbunii încinși din vatră...” În casa voastră, din cauza unei femei, s-a cuibărit răul. Mergeți acasă și-o să găsiți de-asupra ușii din prag, în perete muruită o cruce de lemn, iar lîngă ocolul din ogradă, e îngropată o furcă știrbă de fier. Crucea s-o duceți la cimitirul vechi din Fundătura satului, iar furca... s-o aruncați în rîpa lui Macaceaneaua...” Am întrebat-o cum să ne izbăvim de relele femeii celea? Știi ce mi-a spus. U-f-f. Parcă o văd, privind-mă chiorș cu ochii tulburi, șaașii: „La rău, draga mea, tot cu rău trebuie să răspunzi... Am să-ți spun ceva, numai să rămînă înde noi... Ca să vezi pînă și hirea ceea avea frica balerinei. Nu știu cine este răufăcătorul vostru, mi-a zis, dar dacă dorești să scapi de el, pe viitor să mergi la înmormîntări. Să furi legătoarea de la picioarele mortului. Cu acea cordică se poate de legat sau dezlegat răul oricui... Și să mai știi: cînd groparii coboară sicriul în mormînt, ar fi bine să ai la îndemînă un fir de păr al presupusului răufăcător... Acel fir să-l aruncați peste sicriul din groapă. Omul din al căru plete s-a zmulș părul, în cazul dat o să aibă multe cumpene de trecut... Mai este un farmec. Dacă, cumva reușiți să căpătați lăutoare în care a fost scăldat mortul și, cumva reușiți a-i da celui rău să o bea, cu un pahar cu vin... Încă una țineți minte! Să luați de la mormînt țărîna proaspătă și, tainic presurați-o în pragul răufăcătorului... Numai așa o să vă izbăviți de farmece rele...”

– Și ai dat crezare tuturor năzdrăvăniilor Cotoroașei? Mă prefăcui mirată.

– Cînd am ieșit din casa mătușii, eram lioarcă de sudoare, tremuram de frică... La vreo săptămînă Ilie s-a luat în bedreag cu paharul. A zis că nu crede, măcar să-l pui pe frigare. Eu, însă, calmîndu-mă, de la o vreme, m-am grăbit să verific locurile despre care a pomenit baba. Vrei crede, nu vrei nu crede, draga mea Veruță! Chiar sub tapete am găsit muruită o cruce de lemn, legată cu ață de culoare roșie, în capătul căreia era un ac... Împreună cu Ilie am săpat șanț lîngă ocoale. Și iarăși minune – am dat de o furcă ruginită de fier... Crucea am dus-o la cimitir, iar furca am aruncat-o în fundul rîpii. Chiar a doua zi, Ilie a încetat să mai bea. Și tot de atunci nu ne-am certat niciodată.

– Doamne, să crezi în toate năzdrăvăniile-astea? m-am gîndit sincer, convinsă că în secolul modernismului nu poate fi vorba de vrăji, farmece, despre care adeseori se vorbește, dar nimeni nu știe ceva concret niciodată. Nu da crezare, dragă. Ascultă... Afară, în noapte, pe cer zboară avioanele mai ceva decît gîndurile, i-am mai zis, potrivit la un moment dat că Eleonora suferă de o maladie mintală și e obsedată de vălurile unei închipuie magii.

– Cîndva nu credeam nici eu în așa ceva, parcă încerca Eleonora să mă liniștească.

Acuma, însă, sunt convinsă că pe lume sunt mulți inși, care, de bine ce li-i nu pot să trăiască dacă nu fac... rău. Făcînd rău altora ei simt plăcere! Se bucură doar atunci, cînd fac rău cuiva... repetă gîndul Eleonora. Domnișoara Violeta, după demascare, cînd mă-ntîlnea la izvorul de la Velnița, unde mergeam după apă, mă urmărea cu privirile crispate de răutate, parcă amenințîndu-mă: „Păzea! Marile cumpene vă așteaptă pe viitor!” Mai încercă dînsa să-i ațîină calea soțului, stîrcind uneori la ușa biroului său de notar. Odată am încercat s-o dau la socoteală. Pentru întîia oară, de cum stricasem relațiile noastre amicale, dînsa mă privi cu o mină libertină, aruncîndu-mi: „Printeso! Ia-te de seamă. Umbli cu dezlegatul farmecelor!.. Am se plec degrabă, dar să știi, încă multă vreme o să mă pomeniți!” Se purta în felul acesta cu mine, știind că și eu sunt străină prin locurile astea. N-am rude. Soțul cu toate că e băștinaș, nu a încercat să-mi ia apărarea. Și privirile Eleonorei coborîră oboseite în pămînt. Lumina făcliilor jucau pe chipul ei încă tînăr, dar chinuit de zbuciumul ultimelor trăiri.

Afară bîntuia toamna de noiembrie. Plouase, și un vînt rece îngheța stropii pe frunzele galbene. Norii se împrăstiaseră, apărură stelele, și secera palidă a lunii. Învălurate, la geamul mare, frunzele păreau că presoară scînteii de briliante peste ramurile goale ale teilor. Trecuse de miezul nopții și credeam că mărturisirile Eleonorei s-au epuizat. Mă gîndii să rotungesc mărturisirile prietenei mele cu o coroană de curaj și optimism.

– Toate s-au dus cu noaptea asta. Socoate că ai avut de înfruntat cea mai anevoioasă încercare în viață. Fiecare familie trece prin asemenea încercări. Gîndește-te la Sorinel, la Ilie care-i încă în floarea vîrstei.

Eleonora, însă intrase pe semne într-un ritm al nopților de poveste și nu-și mai stăvilea firul amintirilor triste:

– Pentru a spulbera bănuielele, am acceptat ca soțul să abandoneze notariatul și să plece la Moscova, la construcția vilelor bogătașilor de-acolo... M-am gîndit că o despărțire mai lungă i-ar spulbera gîndurile la Violeta. Pin-a pleca și ea, curva, precum făgăduise...

– Și a plecat totuși?

– De cum Ilie s-a dus la Moscova, ea, înfilnindu-mă o dată la magazin, îmi aruncă niște priviri răutăcioase... Aveai impresia că cineva a freat-o și nu i-a plătit... Eleonora se rușină de concluzia făcută și reveni la vocea ei normală: Înainte de-a merge în Italia, a poruncit pe-o femeie: „Iate, acuma va simți familia lor farmecile mele...”

– Bine că s-a dus cu noaptea! am zis, obosită, sperînd că măcar aici chinurile amicei se încheie. Eleonora însă, continua ca și cum fraza mea nici nu o auzise.

– Ilie, numai după o lună de aflare în Rusia, a început să de-a veste că-i bolnav. Se usca ca un pom. Îmi telefona, zicînd că îl zgîrnie mereu ceva în gît. Șefii de-acolo văzîndu-l beteag, i-au zis pe față: ”Pleacă mojicule, acasă. Primește-ți solda pentru cît ai lucrat și tuleo! Mine-poimîne vei da ortul popii ca în Moldova să creadă că ți-a venit de hac mafia rusească...”

Ilie s-a întors. Era o lumînare de ceară care se topește... Am început să-i caut boala, să-i caut leacul... Nu l-am probozit găsîndu-i în buzunarul vestounului scrisori pline de

tînguiri amoroase ale Violetei, trimise din Italia...

– I-a scris, c-a să vezi!..

– Dacă-ai fi fost convinsă că e o dragoste reciprocă, zău că i-ai fi dat frîu liber lui Ilie. Să plece la ea. Dar el, sărmanul, știu că n-o iubește... N-a fost între ei mai mult decît un masaj erotic!.. Violeta a încercat doar să-și zidească fericirea cuibului ei.

– Nu ați mers iar la mătușa Melania?

– Bătrîna ne-a spus că Ilie este "hrănit" și n-are cum să-l lecuiască... N-a vrut Ilie să mergem la medici. Ei mai întîi se interesează de buzunarul bolnavului, apoi de sănătate... Așa sunt vremile, dragă!.. M-am convins, neștiind rugăciunea, am lăsat-o pe Eleonora să șoptească pentru amîndouă... Dar în pofida clipei sacre, gîndul că sănătatea este de la Dumnezeu. Ba nu, Dumnezeu însuși este sănătatea omului... Deși, recunosc, pînă la urmă am mers și pe la feluriți doctori, dar n-am reușit să-l pun pe picioare. Cîneva m-a sfătuit să merg la mănăstire. Cînd am epuizat toate șansele, m-am dus cu Ilie la biserică să-i facă sfintele masle. Un preot bătrîn ne-a ascultat... Soțul părea că nu mai respiră și tot spunea că ceva îl zgîrîie cumplit în esofag... Se înăbușea. Părintele i-a spălat fruntea cu agheazmă și, văzîndu-l cum se clatină, după slujbă ne-a invitat în chilia sa. A cules de pe grindă un șumuiag de ierburi, alegînd una pentru chinul lui Ilie. Părintele ne-a îndemnat să mergem acasă și să bem zeamă din acea buruiiană. Uscătura avea rădăcini groase. „E ghențură”, ne-a spus preotul. Dacă o curăți și o ferbi, devine de culoarea gălbenușului de ou.” Să bei zama ei cîteva seri la rînd. O să-ți fie rău, greață, dar să rabzi... Numai după ce-o să verși răutatea din tine, va începe să-ți fie mai bine...” La despărțire ne-a mai stropit odată cu ștefocul muiat în agheazmă, blagoslovindu-ne la un drum anevoios.

Eram curioasă să aflu ce a urmat. Eleonora, însă, mă îndemnă să tac. Îmi făcu semn să vin, alături de ea înaintea luminărilor și al chipului Maicii Domnului, luminat de făclia obosită a candeliei. O urmam în toate pe Eleonora. Am îngenuncheat și eu în fața icoanei, dar că Răul a început să domine lumea nu mă slăbea. Din cauza banilor, hapsîniei, Răul vîjiie năpraznic printre noi, oamenii, periclitînd întreaga societate umană. Reveneam iarăși la cele văzute pe ecranele televizorului, cîteva seri la rînd: avioane cu oameni pașnici la bord, pilotate de teroriști, atacă un megapolis. Cele mai înalte zidiri omenești se năruie în cîteva clipe, ca un castel de nisip, lipit de un copilaș pe malul mării. “Cine i-a împuternicit sau “blagoslovit” pe acești oameni să distrugă frumusețea pămîntului? Dumnezeu, Allah, Buda, Iehova, Sachia Muni?.. Dacă Răul încă nu prevalează asupra binelui, oare n-ar fi cazul, ca în împărăția cerului, să se întrunească Dumnezeii tuturor popoarelor și să oprească sălbătăcia, bestialitatea ce a pătruns în firea multora din cei ce a zămislit după chipul și asemănarea Sa?” Frămîntarea mea se răs-pîndi peste tăcerea odăii. La geam mijea de ziuă. Chipul maicii Domnului de pe icoana veche devenea din ce în ce mai clar. Aveam impresia că la colțul ochilor ei mari, au apărut lacrimi...

– Am urmat sfaturile preotului, oftă într-un sfîrșit Eleonora. Ghențura galbenă îi provoca alte chinuri. De cum bea cîteva gîturi prindea să-l roadă la linguriță. Se îngrețșa,

se sufoca, sărmănelul. Îl năvăleau sudorile, gata-gata să verse răutatea din el, dar voma nu-i venea... S-a chinuit așa timp de câteva zile și nopți. Aveam impresia că trece toate chinurile iadului, dar mi-am zis că numai Dumnezeu îl poate salva... Într-o dimineață s-a opintit din răputeri. A vărsat multă răutate într-un lighean smălțuit. Am văzut cu ochii mei... A ieșit mai întâi una măricică, apoi câteva șopîrle mai mici... Cineva, precum a spus mătușa Melania Purice, l-a "hrănit" cu ouă de șopîrlă... A vrut să-l omoare!..

Ultima mărturisire m-a dat gata. Zguduită, m-am gândit la chipul ghiduș, puțin malițios, al domnișoarei Violeta, atunci, cînd se plimba libertină cu Ilie pe ulițele satului. Cum poți să iubești și să-i faci celui iubit atîta rău, să-l duci la pierzanie? Fără să te gîndești la nici un Dumnezeu? Poate decît la idolul Diavolului? Eram convinsă că răutatea omului, uneori nu are margini. Și cum se poate de oprit răspîndirea lui?

– Cum se simte acum Ilie? Am încercat s-o consolez pe Eleonora.

– S-a lecuit cu Gențură, dar... săptămîna trecută, nitam-nisam a avut în nocturnă o hemoragie la stomac. Acum pare că merge spre însănătoșire... Mă trezi din gîndurile negre, chinuitoare, tot Eleonora. Dar tot mai des mă prind la gîndul că va mai urma... Cred că mi-am pierdut liniștea pentru totdeauna.

Trebuia să plec. Curînd avea să vină după mine soțul cu mașina de la Cahul. Parcă avusem o noapte de coșmar. Începu să mă stăpînească o frică neînțeleasă. N-am crezut și nici acum nu cred în farmece, în vrăji. Teama începu să mă domine. De la despărțirea cu Eleonora nu-mi mai recîștigam liniștea câteva nopți în șir. Auzind în acea clipă vuietul de avioane supersonice traversînd spațiul aerian al Țării noastre pașnice, mă tot întreb și întreb: cine le-a trimis; de ce și cui aparțin aceste păsări cu cioc de metal, aducătoare de rele și moarte?

O, cît de mult aș vrea să cred că răul nu va triumfa niciodată pămîntul. Să fie lumea atît de ticăloasă ca să admită apocalipsa globală? În acele zile, cînd mi se părea că omenirea se află în pragul unei catastrofe globale, îmi flămîntam mințile ca să găsesc răspuns: de ce oamenii începînd cu antichitatea și pînă în zilele de azi, moderne, poartă mereu războaie pentru a se distruge pe ei înșiși. Am ajuns la concluzia, ca totdeauna, că cel mai mare dușman pe care l-a avut omul întotdeauna, a fost... el însuși. Zică cine-ar zice, dar nu mă poate nimeni convinge că nu am dreptate. Probabil, că prin intermediul răului, numai prin mijlocul lui, oamenii își pot făuri viitorul. Cugetam mereu cu gîndul la cele aflate de la prietena mea și căutam o limpezire a lucrurilor, precum se întîmplă veșnic cînd ne aflăm în fața unor întortocheli ale destinului. Totuși, care e povestea de mai departe a Violetei? Doar pămîntul are loc pentru toți: de ești bun, de ești rău. Se strecură cîte ceva la urechile mele și mi se aprindea curiozitatea. Dar toate mi se păreau un simplu zvon... Dar era numai un zvon? Se spune că trăiește undeva lîngă Milano. L-a uitat, l-a lăsat oare în pace pe Ilie? Se zice că trăiește împreună cu un celibatar bătrîn, posesorul unor ateliere de confecționarea dopurilor de plută în Portugalia și Sardinia. Este obsedată de un vis ca după moartea concubinului să devină legatar universal. Dacă e așa, cu certitudine vreau să cred că de azi înainte răul nu se va mai abate asupra Eleonorei și familiei sale.

Să nu ne dezicem de proverbe, copii...

Invocînd amintirea lui Vasile Vasilache

Acum zic, că bine-ar fi să fie omul înțelept ca un proverb românesc, ca, înaripîndu-se cu cumințenie, să fie om ca toată lumea. Bine-ar fi să fie, zic. Dar nu este și pînă va fi pare-mi-se, mai este... Iată eu, bunăoară, care toată viața am fost cum sunt, într-un moment s-a făcut că toată lumea îmi zice Pavel Cantaragiu. Pentru a înțelege mai bine, puneți accentul pe ultima silabă că-i dintr-o singură buchie. Și-mi mai spune lumea asta, apărută ca din senin, că-mi zice așa cum îmi zice, pentru că, toate ca toate, dar iată că dragostea nu poate fi cîntărită. Dintr-un început nici n-am înțeles de la lume ce vrea de la mine. N-am fost cantaragiu niciodată nu numai în viața mea, dar nici în viața părinților și nici a părinților părinților mei. Drept că mama mi-a spus de cîteva ori în viața ei, dragostos și înghițindu-mă din priviri, că atunci cînd m-am născut aș fi cîntărit vreo 3 kilograme și ceva. Dar mi-a mai spus, că nu ea m-a cîntărit, ci babele celea care-au primit pruncul de mine. Tata, la rîndul lui, nu numai că nici nu s-a gîndit să mă cîntărească, ci mai întîi a plîns de bucurie că eram al treilea plod al său de-aceiași sex cu dînsul, iar pe urmă s-a apucat cu frații și prietenii lui să beie vin mai vechi din butoaie, scriind pe doage numele viitorilor cumetri ai lui și nănașilor mei de botez. Asta înseamnă a cîntări? Ascultați, copii, și deșteptați-vă de pe acum, că sunt eu și nu un oarecare cantaragiu. Învinuiți-mă de păcate și nu le puneți pe seama altora că vă luați păcate pe sufletul vostru. Spuneți-mi în față așa cum a fost și am să vă răspund că ceea ce a fost e un fleac în comparație cu ceea ce este și urmează să fie.

Spuneți-mi, copii, că nu sunt acel pe care mama și tatăl meu l-au adus pe lume acum jumătate de veac și încă mai spuneți-mi că după botez și după anii cei de școală sovietică, m-au lăsat în voia soartei și dacă părinții au știut ce să facă cu mine, crescîndu-mă și învățîndu-mă, apoi soarta a făcut cu mine ce-a vrut ea să facă.

Vă spun eu, copii, că sunt Pavel Cantaragiu nu pentru că țin prea mult la numele meu de botez, la părinți și la tot neamul, și nici pentru că am cîntărit vreodată pașii mei, ci mai curînd pentru că n-am fost și nici nu sunt în stare să fac ceea ce lumea numește cîntărire și măsurare. De-aș ține minte cum soarta m-a scos din sînul familiei și neamului, aș zice că am trăit. Dar dacă nu țin minte atîta lucru, atunci mi se pare că mi s-a năzărit doar pierderile grele pe care mi le-a impus viața. Dar știți voi, copii, din ce motive acum, la anii mei, dar și cînd eram tinerel am pierdut mai toți prietenii din jurul meu? Mi-i și rușine să recunosc, dar n-am încotro. Din cauza sărăciei ce nu mă mai slăbește și... din lipsă de timp. Dacă nu mă credeți, atunci dați ascultare mărturisirilor, că-s sincere și curate.

... Mă întorceam la vatră de la armată, din Siberia militarizată pînă în măduva Tai-galei, unde se fabricau și se experimentau niște bombe pe care dacă le aruncau asupra voastră, copii, nu mai aveam acum nici tu Uniunea Europeană, nici tu *NATO*, nici America, dar nici Rusia cu întinsurile răsărcănite peste Europa și Asia. Treaba asta

se numea secret militar, pentru divulgarea căruia pe timpuri se pedepsea pe viață. Deși despre asta s-a vorbit și, pare-mi-se, că se mai vorbește, trebuie să vă spun, copii, că esența omului, din antichitate până în ziua de azi nu s-a schimbat așa cum vi se spune la școală. Școala cea adevărată a vieții reale arată că omul, prin natura sa, cu cât mai mult construiește, cu atât mai mult se apropie de autodistrugere. Doar că în antichitate, animalul cu rațiune, care este Omul, când se războia cu pietrele, săgețile, cuțitele, lăncele, halebardele, astăzi se distrug unul pe altul cu bombe nucleare! Domni de la înaltele tribune vorbesc mereu despre pace, iar guvernele, popoarele lor se înarmează, poluiază planeta încît *prin efectul de seră* au adus-o pe marginea prăpastiei și nu se înțelege: este lumea lume sau altceva? Adevărat teatru al absurdului!

... Ziceam că am venit din armată și m-am oprit la Chișinău, la Universitatea de Stat, unde fusesem admis student la drept... Atâtica lucru vă îndreptățește, copii, să mă numiți cum mă numește lumea acum, Pavel Cantaragiu, că am putut să țin în mine secretul cu armele nucleare cu care am fost în contact timp de peste doi ani. În rest, cum zice francezul, *să am pardon!* Pe cele ce urmează am să ți le așez pe tavă, cu condiția să nu-mi zici cumva cantaragiu sau măsurătoru.

... Vin eu de la cătănie și deodată mă încadrez în studierea dreptului, pentru care lumea de aceea și este cum este că încă n-a găsit și mereu e în căutarea dreptății. Oamenii buni spun că dreptatea-i la fundul mării, iar dacă Moldovei de către Rusia și Ucraina i s-a tăiat și dreptul de a avea ieșire la mare, înțelegeți ce vreau să spun?.. Eu însă am hotărât să găsesc dreptatea și să v-o dăruiesc vouă, copii. Munca, firește, mi-o îmbin cu odihna și nici nu observ cum trece timpul, se îngălbenesc frunzele pe copaci, cum cad și-mi foșnesc sub picioare, mai făcîndu-mă să alunec uneori cu *icnete*. Dar cum era să observ fenomenele naturii, dacă nici nu mă uitam la dinsele, nu tocmai să le studiez. Apoi... trebuie să recunosc... adevăratul meu obiect de studiu devenise o codană de la medicină, cu un nume îmbătător de frumos, o invenție a mea – **Luciana**. Atîta vedeam în fața ochilor – părul ei blond-blond, ochii albaștri-albaștri, mersu-i zglobiu și risu-i gîlgîit, ținuta-i zveltă și bine centrată, ca să folosesc un termen tehnic învățat tot la armată, și sărutu-i dulce-dulce. Astea sunt toate cele ce pot fi redată prin cuvinte calitățile Luciane pe care nu le pot reda erau... nici nu știu cum erau, pîrdalnicele. Oare, puteam eu, copii, să răsufli liniștit fără sufletelel acesta?

Scurt pe doi. Unu – nuntă, doi – cumătrie. Și încă nu unele obișnuite, ci studențești. Și ca să vă las lați, copii, vă voi mai povesti că eu cu Luciana am fost primii studenți, care, prin anii 70 ai secolului XX, am adus doi copii-gemeni – o fetiță și un băiat – Lucia și Petrică. Văzîndu-i atît de drăguți, tot regretam că nu-s ambele fetițe ca să le fi putut numi Lucia și Luciana, numele mămicăi lor! Dar și Luciana, păcat de spus, regreta că nu au fost ambii băieței ca să-i numim Petru și Pavel, pentru că, zicea ea, aceste două nume au fost îngemănate de sfinții părinți străbuni. Și eu, Pavel, cum s-ar zice, îi aminteam Luciane de toată istoria omenirii de dragă ce-mi era. Dar n-a durat mult dragostea asta. Aș face un păcat pe care nu că lumea, dar nici Dumnezeu cel Mare și Atotputernic nu mi l-ar putea ierta. Uită-te că iarăși simt o insuficiență de cuvinte

care ar exprima faptele și întâmplările ce s-au dovedit a fi mai dure, mai sfișietoare decît para focului dragostei care părea că nu v-a mai putea fi stinsă în vecii vecilor. Ceea ce s-a întîmplat în continuare cu dragostea noastră poate fi redat doar prin vorbe, nu și prin cuvinte.

Așadar, am să vorbesc, iar voi, copii, străduiți-vă să înțelegeți ceea ce am să vă spun. Ziceam că eram studenți cînd ne-am întîlnit și că nunta ne-a fost studentească. Firește, primul care a luat cuvîntul să ne felicite a fost chiar rectorul Universității, care, om înțelept și frumos fiind, ne-a zis:

– Voi, dragii mei, faceți astăzi o familie, iar familia în țara noastră se bucură de sprijinul întregii societăți. Cum ar putea fi altfel, dacă familia într-o țară, bastion al păcii și al progresului tehnico-științific mondial, constituie celula principală ce asigură durabilitatea și prosperitatea, după principiul – omul pentru om este prieten și frate – toți pentru unul și unul pentru toți! Ridic acest pocal în cinstea noii familii, urîndu-i sănătate... A-a-mar!!!

Părinții, frații, surorile, prietenii mei și ai ei au preluat ultimul cuvînt al rectorului și l-au rostit cu ațita entuziasm îndelungat, încît abia acum, cînd am trecut de zenitul vieții, pornind-o repejor spre asfințit, conștientizez că atunci n-a fost bucurie, ci menire amestecată cu descîntec.

Mai pe scurt, acel „amar” rostit în ziua, nu, în noaptea nunții noastre la un an – la doi era să se transforme în adevărată amarăciune. Dar de ce zic la un an – la doi, dacă toate relele aveau să înceapă mult mai devreme. Eu trăiam la căminul Universității, ea, desigur, la cel al Institutului de medicină. Și faptul acesta a mai fost el suportabil cît a fost, dar de cum ne-au venit gemenii pe lume am fi vrut să le fim părinți permanenți, să-i putem încălzi cu cuvintele și suflarea noastră comună, nu doar odată – de două ori pe săptămînă. Bărbat și tată fiind, am mers la rector rugându-l să dispună acordarea unei camere de cămin, unde să ne cuibărim împreună. Drept că rectorul n-a zis nu, dar cei care-i îndeplineau indicațiile n-au zis da. Bursa studentească nu era suficientă pentru a închiria un apartament în oraș. Locuințe, libere, la acea vreme erau cu duiumul, dar politica rusească de ocupație din Basarabia, le acorda veneticilor veniți de aiurea, cu scopul de a schimba procentajul demografic în favoarea slavilor, la Chișinău. Astfel apartamente primeau bețivani, măturați, mediocrități, pofiți din fundul Rusiei, pe gratis. Numai nu noi, moldovenii, care eram priviți de către demnitarii sovietici, ca niște aborigeni și locul nostru era la țară și nu în oraș... Iar noi, o familie tînără de români, nu aveam nici o susținere, decît primeam burse pentru succese la învățătură. Și-apoi cu acea țăară de parale, copii, mai trebuia să acoperim niște cheltuieli mărunte, zilnice. Și am îmblat așa, iată tocmai acum ar fi nimerit să zic nu un an, ci doi. Același lucru l-a făcut și soția și tot cu ațita succes. Ca să punem capăt acestor alergări pe cerc, care nu ne aduceau satisfacții nici nouă, părinților, dar nici bebelușilor noștri, împreună cu Luciana am hotărît: ea să plece la țară, la părinți, iar eu să rămîn să-mi închei studiile, să primesc licență, să mă încadrez în cîmpul muncii, să fac bani, să primesc sau să cumpăr apartament, apoi să-mi aduc soția cu copilașii, să-i creștem și să-i edu-

căm, să-i dăm la studii... În timp ce-i mărturiseam soției aceste planuri optimiste, ea se uita la mine și făcea culori pe față, de parcă mă vedea prima dată. Zic așa, pentru că țin minte că n-a putut răbda și, oprindu-mă la jumătate de cuvânt, mă întreabă apăsător ca pe un străin:

– Tu când vorbești mai și cântărești ceva în minte sau?..

Nu i-am înțeles întrebarea din care cauză am continuat să vorbesc, ca să nu mă mai poată opri. Atunci ea, învenindu-se pe față, se stropși:

– Dar ce fac eu cu viitorul și institutul meu, te-ai gândit?

Eu de bună seamă am uitat că și Luciana e studentă, nu numai mamă. Am fost nevoit să-mi iau o pauză de tăcere. Soția parcă atîta aștepta și hotărî deja să completeze golul așternut între noi:

– Văd eu, zice ea, că juriștii trebuiesc lecuiți ca să poată nu doar să vorbească, dar și să cântărească. Și încă te mai chemi Pavel Cantaragiu, adăugă dînsa ironic, desigur. Te-ai gîndit peste cîți ani ți se vor împlini planurile ce mi le-ai înșirat odinioară? Să-ți spun eu, medic cu studii superioare necomplete: peste 180-200 de ani! Tu nici ideie n-ai pe ce lume trăiești... Eu cu un asemenea om n-am de gînd să-mi pierd tinerețea, strigă ea la mine. Apoi răcni din toți bojocii:

– Să pei din ochii mei odată și pentru totdeauna!!!

Numai unul ce a trăit așa ceva își poate imagina amărăciunile simțite atunci în măduarele mele.

Acum ce ar trebui să vă spun eu vouă, copii, că s-a răsturnat pămîntul și s-a prăbușit cerul peste Pavel Cantaragiu, cînd soția lui, în numele ei și în numele a doi copii într-o clipită l-a afurisit și l-a *anemetizat*, pentru că ea a înțeles încă de pe atunci, iar el încă nici pînă azi nu înțelege în ce societate i-a fost dat să se nască și să trăiască. Da voi, copii, și pînă azi vă mai țineți de poala terfelită a acelei societăți învechite mai alegînd-o în mod democratic și mai ținîndu-mă și pe mine într-un regim putrezit.

Dacă vreți cu tot dinadinsul am să vă recunosc, copii. Pămîntul și cerul au rămas la locurile lor și după aceea despărțire a lui Pavel Cataragiu de iubita sa soție, de acei doi copii gemeni ai lor, Lucia și Petrică, să spună că în sufletul lui nu s-a răsturnat și nu s-a prăbușit nimic ar fi prea din cale afară.

La fel nu-i cazul ca Pavel Cantaragiu să înceapă acum a se scînci că iată, copii, așa și pe dincolo, Luciana nu a avut dreptate, că și celelalte femei cu care Pavel a trăit mai apoi și cu care a mai avut și mai are urmași, unii dintre care azi au puradeii lor, zic, nu-i cazul să ne batem noi înde noi, pentru că numai vîntul are dreptul să ne bată.

În zadar cineva meșteșugește atomul, totuși pe pămînt stăpîn e omul și Acela ce l-a făcut pe dînsul după chipul și asemănarea Lui. Așa nenorocit cum este el, Pavel Cantaragiu nu poate spune că nu are păcate. Ba le are și încă într-un număr foarte mare, ca să nu zică un cuvînt și mai tare. Ceea ce n-are Pavel Cantaragiu, apoi numai el vă poate spune – datorii. N-are nici o datorie în fața femeilor cu care a trăit și nici o datorie în fața copiilor pe care i-a făcut cu ele. Pe toate le recunoaște de femei sfinte pentru viața care i-a hărăzit-o Dumnezeu, și pe toate ficele și toți feciorii săi îi recunoaște drept

continuatorii și moștenitorii săi exact în măsura în care el însuși și-a continuat și-și mai continuă părinții săi, moștenind totul și toate ce i-au lăsat ei ca moștenire. Cineva zicea cândva că cinstea și rușinea nu provin din nici o condiție. Fă-ți datoria de Om, în aceasta constă cinstea.

Dar, zică-se ce nu s-ar zice, pe lângă toate cele moștenite și pe lângă toate cele săvârșite pînă în zenitul vieții sale, Pavel Cantaragiu a fost ca dînsul, încît cel puțin un prieten de-al său nu-l poate confunda cu alții. Săptămîni întregi stă închis în garsoniera sa dintr-un bloc din marginea orașului, scrie cărți, compune cîntece de dor și jale, mai încreionează pe foi albe de hîrtie peisaje siberiene cu animale aspre și agresive, chipuri hîde de comandanți militari porniți să distrugă omenirea, își admiră rafturile bibliotecii personale; face mărturisiri pereților, spunîndu-le în gînd că cea mai mare slăbiciune a sa a fost că n-a putut să facă o familie statornică și trainică. Chibzuiește în sine, că viața pentru el deja s-a încheiat și, doar din voința Celui de sus, trebuie să zăbovească pe acest pămînt, ducându-și crucea pînă la ultima suflare. Își calculează agonisile și le împarte imaginar copiilor săi, care trăiesc cu... tații lor ce au alți copii de la aceleași mame. Au mașini de lux, calculatoare, telefoane mobile – toate accesoriile caracteristice perioadei zilelor de azi, contemporane, moderniste și postmoderniste, cum se mai zice.

E drept, copii, că și Pavel Cantaragiu a făcut cîteva încercări de a-și schimba cursul vieții, a vrut să se însoțească cu vreo femeie care să-i încălzească sufletul și să-i spulbere singurătatea. A scris chiar la unele ziare că-și caută jumătatea. Cîțiva ani la rînd neprimind nici un răspuns el, în cele din urmă, lăasă parcă să-i cadă mîinile în jos. Considera că a venit deja timpul să o încheie cu aventurile și să accepte viața de burlac pînă în cea din urmă clipă... Are un serviciu bunicel la compania de asigurări, acasă are multe cărți necitite încă. Cine poate să interzică omului să facă ce vrea și cum vrea? Frigărui a învățat a face chiar de la *șaslicării* care s-au înmulțit în ultima vreme mai dihai ca ciupercile după ploaie. Ar fi putut deveni lesne chiar trădător de țară, coadă de topor, rîndurile acestora s-au îndesit în ultimii ani. Afîta doar că Pavel Cantaragiu a pornit-o cu căutarea dreptății și ar fi vrut tot la un fel de dreptate să ajungă.

Dar îngăduiți puțin, copii, că am uitat să vă spun ceva foarte important. Mi se pare că anul acesta sau anțărț, nu țin bine minte anume cînd am fost în oșteie la un coleg de universitate, care trăiește la Orhei. Și el și soția lui, dar mai ales fiica lor, aflînd că eu sunt acel pe care îl cheamă Pavel Cantaragiu, mi-au pus în față un caiet cît un album de gros și fetița lor mi-a spus, cu voce de copil, că e o proză pe care a scris-o începînd din clasa V-a și o mai scrie pînă acum, cînd este studentă la universitate. Mamă-sa și taică-său au confirmat că-i vorba de o proză care ar fi mare păcat să nu ajungă pe masa publicului cititor. Am citit cîteva pagini și m-am convins că nu-i vorba de o laudă deșartă. Prin scrisul ei într-adevăr vădea talent veritabil, al unei nuvele de dragoste cum numai Rebreanu sau Sadoveanu au scris la vremea lor. Deși numele domnișoarei era Cristalina, el i-a propus și copila amicilor de universitate a acceptat cu plăcere să-și semneze lucrările în viitor cu pseudonimul *Cristi Ferlada...*

Dar să nu uit a vă informa, copii, că această Cristi e cam de vârsta fiicei mele, Lucia cea născută în pereche cu Petrică. Deși asta prea puțin contează. Mai important îmi pare faptul că, îndată ce-l văzu în casa ei pe Pavel Cantaragiu, Cristi Ferlada l-a luat de-o mână și l-a petrecut în altă odaie ca să-i arate ce mai rarități de tablouri poate desena ea... Bine că măcar compozitoare nu era ca să ne pomenim cîntînd împreună de dor și jale. Ori ceva *folk on-line* postmodernist. Acum ar trebui să vă spun, copii, ceea ce lumea știe de cînd lumea. Adică, așa și pe dincolo, arta veritabilă are capacitatea de a înnobilă sufletele oamenilor și a uni popoarele care pînă odinioară se învrăjbeau înde ele, astăzi îndeletnicindu-se doar cu terorismul și traficul de ființe umane. Aș putea să vă îndrug și alte adevăruri, devenite de atîta folosire declarații deșarte, dar eu zic că mai nimerit ar fi să le lăsăm baltă pe toate aceste adevăruri îmbătrînite și să ne oprim la o istorioară dureroasă, dacă nu chiar dramatică, iscată în relațiile de mai departe stabilite între această ființă tînă, firavă și talentată, Cristi și colegul de studenție al părinților ei, *barbatul coliliu*, nenorocitul Pavel Cantaragiu. Puneți, vă rog, accentul corect.

Adică, ați văzut și pînă acum, copii, că acest Pavel Cantaragiu este om de treabă, făcător de multă dreptate, generos și săritor la nevoie. Cum a putut el s-o lase în anonimat pe-o fiică de-a sa care merită să fie scoasă în lume. Și cu scrisul, dar și cu picturile sale. Păcat, cum am mai zis, că nu e și compozitoare.

... Reîntors de la Orhei, Pavel Cantaragiu nu-și mai putea găsi astîmpăr. Și nu frigăruii, nu plăcintele și nici chiar vinul cu care-l deservise atît de ospitalier gazdele orheiene îi creiau incomoditatea. Și nici din partea prozei sau a tablourilor executate de o domnișoară n-am putea spune că-i venea neplăcerea, pentru că, de fapt, întors acasă din musafirie nu se simțea, cum ziceam, incomod sau neplăcut, ci tocmai invers. Ceea ce el nu putea înțelege e tocmai faptul că se simțea mai comod și mai plăcut în cei patru pereți ai săi, dar nu știa de ce se simte așa. S-a chinuit mult în patul său, întorcîndu-se de pe o parte pe alta pînă să înțeleagă că nu-l prinde somnul și nu poate închide ochii ca să nu piardă cumva în întuneric chipul zvelt și gingaș al scriitoarei, pictoriței cu nume mult mai frumos decît creația ei – *Cristi Ferlada*. Abia spre ziuă a adormit și cînd s-a trezit era să constate că a dormit c-am multișor, furînd pentru odihnă ceva ore din contul celor de la serviciu. Era cît pe ce să iasă din casă, încălțînd niște ciorapi de culori diferite, în palton, pălărie, cravată la gît, dar fără pantaloni... Cînd ajunse la locul de lucru și căuta să se strecoare în birou pe neobservate, șeful tocmai că ieșea din clădire, grăbindu-se la prînz. Îi dete binețe, dar cînd văzu că a întrecut gluma se grăbi să-i spună șefului că în ziua cea de ieri a fost la țară că i s-a îmbolnăvit mama și mai că era să se mai rețină pentru cîteva zile. Noroc că pe lumea asta mai sunt și niște șefi deștepți și încă odată noroc că tocmai unul dintre aceștea se nimeri a fi șef lui Pavel Cantaragiu. După ce a mers pe furiș înapoi acasă, și-a îmbrăcat pantalonii și a revenit în birou, ziua ceea a trecut mai repede decît trece o ploaie de vară. De ce am zis ploaie? Pentru că Pavel Cantaragiu, seara, a revenit acasă ud-leoarcă de sudori și cînd a dat să se culce, noaptea tîrziu, numai aude sunînd telefonul. Chiar se gîndi să nu ridice receptorul, dar ispita îl răzbi, cînd auzi la urechi:

– Sînt o nouă cunoștință, Cristi... Sper că mă ții minte? Și rîse atît de liber și atît de copilărește, de părea că nu de pe pămînt vorbește, ci din ceruri. Cît el a stat surd și mut cu receptorul la ureche, domnișoara se dezlănțui cît ții universul necuprins. Sînteți un bărbat interesant și talentat și tot așa pînă a zis că voiește să ne vedem mîine la ora mesei pe Aleea Clasicilor, din grădina publică „Ștefan cel Mare și Sfînt”...

Toată noaptea se bătu cu capul nu numai de pernă, regretînd că n-a găsit în el puteri să-i refuze *randevu-ul*. Cînd o văzu în parc pe Cristi i se păru mai tînără și mai frumoasă decît era în realitate. Ar fi de prisos să vă spun că domnița avea păr negru-negru și ochi albaștri-albaștri, ca împrumutați din ființa părinților cînd erau de vîrsta ei. Mersul ei de felină și rîsul molipsitor continuau să-l magnetizeze. Dar vă mai spun că avea corp zvelt cu mijloc subțire-subțire, gît lung, cap rotund încît idiotul de Pavel Cantaragiu își imagina că o cuprinde, o ridică în brațe și chiar o sărută. Bine că numai își imagina, dar se stăpînea, se reținea, se ținea smerit cum se mai spune. Dar în timp ce el se retrăgea ori numai se prefăcea că se retrage, ea înainta îndrăzneț și neprefăcut spre sufletul lui. Începu să-l descoase de-a mărunțelul despre trecutul său, despre țările, orașele, muzeele cu tablourile lui Van Gogh, Modeliagni, El Greco, despre notorietățile cu care a contactat în viața lui. Pavel Cantaragiu călătorise mult în viața lui, studiasse, știa să explice secretul, tainele unui tablou, unei simfonii, opere de teatru, se pricepea în arhitectură, astronomie, agricultură, în lumea animală și în celelalte de pe lume. Cum putea el, la vîrsta onorabilă să nu-i spună unui copil că omenirea e un conglomerat de diferite națiuni și caractere, care evoluează mereu, care amenință existența Pămîntului cu bomba atomică. Doar sentimentul acesta, cum i se zice, de dragoste, rămîne și azi cum a fost pe timpurile cînd au trăit Hani-bal, Spartacus, Alexandru Macedon, Napoleon, Hitler, Stalin al cărui monument a fost, pînă nu demult chiar aici, în capătul acestei alei. Iar Marx și Engels, tot pînă nu demult stăteau pe o bancă, în fața parlamentului și oamenii la ei, la început să-i depună jerbe de flori, iar cînd s-au schimbat timpurile, veneau să le pună, în bătaie de joc pe postament cîte o sticlă de deșartă de rachiu și rămășițe de zacuscă... E multă mafie pe lume!

Trebuie să vă spun că pînă să ajungă Pavel Cantaragiu la tema literaturii române, să se întrebe de ce nu avem nici pînă azi un Laureat al Premiului Nobel, Cristi a tăcut cum a putut. Adică, sînt ele și femei pe lume care cînd vor, pot să tacă. Însă, atînsă, probabil, în amorul propriu, în momentul acesta fata s-a înclinat nu știu cum pe spate, lăsînd să-i curgă părul pînă aproape de glezne, vorbi cu o voce Cristalină:

– Dacă dumneata ai de gînd să-mi înșiri toată istoria omenirii, dă-mi voie să spun că un mare gînditor indian zicea: *cine dorește să facă bine, bate la ușă*. Cine iubește, găsește ușa deschisă. Ești un om interesant și drăguț. Ai să-mi deschizi ușa cînd am să bat în ea?

Pavel intuia că această ființă divină poate să-l înșele, să-l aducă la starea de a face ceea ce în alte condiții nu și-ar permite. După cîte i se întîmplase în viață cu femeile, credea că toate acestea i-au întors spatelul. Ba poate chiar îi poartă pică că n-a legănat și

n-a educat personal întâi copiii lui apoi și copiii copiilor, adică nepoții. Dar...a ajuns ca nepoții să-i ceară să deschidă ușa! A tăcut. Scîrțîind din dinți a tăcut. O părăsi pe Cristi rece, fără să-i răspundă ceva. Grăbit se întoarse în garsoniera sa, și deconectă telefonul vreo săptămînă dacă nu chiar două. În una din acele zile trebuia să se întîmple și una ca asta! Îl întîlnește pe o stradă din oraș pe colegul său din Orhei care nu era altul dar chiar tatăl tinerei scriitoare. Din una - din două orheianul i-a spus că fiică-sa îi citește mereu, cu nesaț, cărțile. A început să și le illustreze chiar... Pe pereții din dormitorul ei a atîrnat portretul tău, maestre! Mai fă-ne vreo vizită, îl rugă colegul, după care dispăru.

Trecură zile friguroase, fără zăpadă, cu vînturi secetoase. Veniră altele tot cu vînturi, dar cu ploii ca de vară. Pavel Cantaragiu se obișnuise a trăi cu telefonul deconectat. Dar faptul acesta nu a putut să-l salveze. În preajma Anului Nou, se pomeni că fata îl găsi la serviciu:

– Ce ți s-a întîmplat, dragul meu, de nu răspunzi la telefon?, îl luă la rost fără să roșească. Nu te sufocă singurătatea? Eu... am multe a-ți spune. Vreau să văd unde locuiești. Fraza de pe urmă Cristi o rosti din depărtarea în care tot atunci dispăru.

Revenit în apartamentul său, Pavel nu s-a întins pe pat ca de obicei, ci stînd în picioare urmărea ninsoarea liniștită de afară, care, la lumina becurilor electrice părea o pulbere de briliante. Din cînd în cînd în acea pulbere licăreau privirile fetei care-i promisese să-l viziteze la domiciliu. Poate a glumit? Așa gîndind, tresări cînd auzi soneria. Nu se grăbi să deschidă. Și-a bunghit privirile prin geam și continua să admire coamele desfrunzite, atinse de zăpadă ale copacilor de afară, care parcă îi mîngiau singurătatea. Sunetul se repetă și el deschise. Se pomeni în cadrul ușii cu tînăra ce tremura ca varga, totodată îngrămădind haina în jurul gîtului. Tată și bunel, pus în situația de cavalier, Pavel Cantaragiu invită musafira în casă, după care o rugă să se așeze comod în fotoliul din fața lui, mai punîndu-i pe umăr o cojocică. După ce o servi cu un ceai fierbinte, scoțînd-o din starea de toropeală, Pavel Cantaragiu îi mărturisî:

– Sînt bucuros, dar haide să le telefonezi părinților. Să vină după tine...

– Cum vine asta, maestre!?! reproșă ea nemulțămîtă. Eu înfrunt intemperiiile naturii pentru a-ți ușura existența, vreau relații... iar dumneata mă tratezi ca pe o povară...

– Păi, nu este normal... Sunt de o vîrstă cu tatăl tău, cu mama ta, colegi de universitate... Despre ce fel de relații poate fi vorba între noi?

- Dă-mi voie să aleg eu, maestre!, se opuse fata, după care zîmbindu-i la lumina lămpii de pe masă, socoti să filozofeze: Dragostea se naște în copilărie și nu moare nici la cele mai adînci bătrîneți! Undeva am citit, cînd aparem pe lume în jurul nostru se nasc o sută de drăcușori... Dacă împlinim un an, dispăre un drăcușor negru și apare un îngerăș alb... Cu fiecă an de viață, sufletul nostru se alege cu un drăcușor mai puțin și cu un îngerăș mai mult... Dragostea noastră are perspectivă... Tu trebuie doar să mă cultivi, să mă crești, ca în așa fel să găsești în ființa mea mai mulți sfinți, nu drăcușori... Să nu pierdem speranțele! Omul moare doar cînd cei rămași turiști în viață începe să-l uite... Mereu te am în gînd, în suflet, te visez. Nu pot trăi liniștită! Buzele ei tremurau ca năpăstuite de o durere crîncenă, cînd îl surprinse cu o întrebare: Ați citit cumva,

unde va că vîrsta limitează dragostea? N-avea frică, maiestre! Suntem oameni de creație?! Intelectuali, inteligenți, nu-i așa?

I-așa, i-așa, fierbeam în mine!

Fulgii se rostogoliră toată noaptea pe asfaltul din fața blocului.

Ziua ce a urmat, a fost una senină și însorită și poate de aceea celor doi li s-a părut că a sosit mai repede decît cele de pînă și după ea. A fost una care greu se uită ori care nu se uită niciodată. Chipul ei a devenit unul de înger în viața și în casa lui... Mai spre sfîrșitul acestei istorioare ciudate din viața sa, Pavel Cantaragiu ține să vă mai mărturisească ceva, copii. Cu acea domnișoară au fost fericiți o iarnă, pînă în primăvară cînd a înflorit liliacul. Cînd părinții fetei au constatat că fiica lor nu mai locuiește la căminul studențesc de lîngă cimitirul central, ci într-o garsonieră de la marginea Chișinăului, care deloc întîmplător se nimerise a fi apartamentul fostului lor coleg, s-a produs o explozie. Tatăl ei, vînător cu stagiu, a venit în fața blocului cu o armă încărcată și numai soția acestuia știe cum l-a convins să nu descarce cartușile în pieptul lui Pavel Cantaragiu și al fiicei lor ce stătea baricadă lipită de iubitul ei.

Acel eveniment a semănat mai mult cu o hărmălaie, după care totul s-a potolit ca o ploaie de stele într-o noapte de vară... Părinții fetei au lăsat-o în voia întîmplării și i-au zis că e deja matură și să decidă cum îi dictează morala. Iar Pavel Cantaragiu, a devenit pentru ei totdeauna un dușman... Conflictul, însă, studenta l-a îndemnat pe Cantaragiu să creadă că e în pragul ultimei speranțe și dinșii nu trebuie să se despartă niciodată, ce n-ar zice lumea. Îi propuse căsătorie, să aibă un copil... Cristi, parcă așteptase întorsătura momentului, dar îl sfătui să mai îngăduie o vreme, ceea ce a însemnat de fapt altceva... Trecu iarna, lunile de primăvară, iar în plină vacanță de vară, fata brusc a început să vină acasă tot mai tîrziu. Zicea ba că s-a reținut la o prietenă, ba că a mers la bibliotecă, la un cenaclu literar, ca într-o zi să-i declare că un oarecare Petru Lepădatu scrie, pictează și compune muzică modernă. I-a mai spus că viața omului trece zilnic prin ispite și schimbări pe care tinerețea e datoare să le dezlege; ba chiar l-a învinuit că nu o asigură cu bani ca ea, care e tînără și frumoasă, trebuie să meargă la mare, să asiste la recepții în societatea oamenilor de afaceri... Apoi, așa s-a întîmplat ca peste o zi, a întîlnit-o plimbîndu-se la braț cu acel Petru Lepădatu pe Alea Clasicilor, un bărbat de o vîrstă cu el, bine clădit, îmbrăcat ca un Prinț. În acea clipă chipul de înger de altă dată al fetei pentru el... se transformă imediat într-un chip de diavol împelițat...

– De ce nu înțelegi că ești un bărbat prea copt pentru mine? îi suna în urechi întrebarea ei repezită: Eu trebuie să am un viitor și... nu ai motivul să-mi întrerupi zborul plin de tinerețe și elan... Tu, ai locul tău. Eu am zborul meu!...

Stop! Adică, oprește-te Cristinică, Cristalina, ori cum te mai cheamă, îngerul meu negru sau alb?!..

Opriți dezvățul, copii... Eram să-i spun fetișcanei acesteia în ipostaza ei de nepoată, fiică și soție ce-mi era.

Dar nu i-am spus nimic. Numai m-am gîndit să-i spun. Trebuie să vă informez, copii, că Pavel Cantaragiu e omul care nu vorbește cu trădătorii ce-l trădează pe dînsul,

pe părinții și pe neamul său. Dar trebuie să vă mai spun că, deși nu este un fricos, totuși se teme. Spune că nu se teme de nimeni și de nimic, decît de sine însuși. Mai bine zis de mînia sa proprie. Se ține în mîini cum poate și se teme că de se va mînia v-a comite ceva care nimeni nu știe cum se va chema. Dar, cum ziceam la început, el a fost și este omul dreptății și și-a consacrat toată viața adevărului adevărat. Nu Pavel Cantaragiu a fost și mai este acela care vă promitea la început și încă vă promite acum să găsească dreptatea și să v-o dăruiască vouă, copii?

Ieșit demult din copilărie, trecut și prin tinerețe, cînd a plecat de-acasă-n lumea mare tata l-a servit, după vechiul obicei codrenesc cu un pahar de vin, iar mama, bolnavă și mult mai tristă decît tata, i-a spus parcă tîlcuind un proverb: ia sama, dragul mamei, că de acum încolo cum îți vei așterne, așa vei dormi...

El, prostul, s-a gîndit atuncea și încă mult timp după că biata mamă-sa s-a referit la faptul că n-o să mai doarmă acasă, în așternutul gătit de dînsa. De atunci încoace, tot în drum aflîndu-se, nu poate să uite vorba mamei și o dojenește în minte că i-a spus un adevăr, dar numai pe jumătate. De i-l spunea întreg, așa cum a fost el, formulat din buni-străbuni, nu mai ajungea el Pavel Cantaragiu, la ce a ajuns.

De aceea, poate îmi și vine să vă îndemn, copii: haideți să învățăm proverbele părinților noștri și atunci, poate, că nici atît de săraci nu vom fi, și nici lipsa de timp nu vom simți. Înțelepți ca proverbele fiind, vom reuși a le face pe toate omenește și pentru noi, și pentru viitorimea noastră.

Așa cred eu, Pavel Cantaragiu. Luați aminte, puneți accentul pe ultima silabă! Și nu uitați că viața celor drepti, de la sfîrșit începe.

Iar Cristi?... Demult n-a mai văzut-o. Azi, din cîte a aflat, s-a dezis de pseudonim și poartă numele de familie Lepădatu. Are copii.

Ajuns în pragul pensionării Pavel Cantaragiu își pune aceeași întrebare și vă întreabă și pe voi, copii, – viața o trăim, sau adeseori ni se năzare? Adeseori se trezește nopțile cu senzația că viața lui a fost și continuă să fie o umilință optimistă...nefiind în stare să explice unele momente trăite. Uneori o umilință te face mai puternic, mai avan pentru viață, pentru viitor. Dar ce mi-a dat mie această istorie, copii? Umlință, optimism? Cine poate clar să-mi dezlege această frămîntare sufletească?

STRĂINUL

Pentru artistul Apolinar societatea se considera cultă, amenajată, bine instruită. A încercat ani în șir să culturalizeze publicul cu vocea-i sonoră, deși oamenii parcă-l ironizau. Apolinar avea impresia că în anturajul cela de vacuum cultural, să fi apărut un Caruzo, nimeni nu avea să-l observe. Toți cîntau; unul mai talentat decît altul. Artiști–cît frunză și iarbă! Ascultători, aproape niciunul. Devenise la modă să se aprecieze valorile de peste ocean. Apolinar, spre deosebire de alții, vedea valorile create de el, sprijinite pe folclorul balcanic– toate apreciate de ochiul lui. El, adeseori vorbea la televizor, la radio, cercînd să prezinte oamenilor idei și gînduri ingenioase...Zadarnice îi erau străduințele.

Nu era nici bătrîn nici tînăr, se împotmolea în mizeria timpului... Dar se întîmplă o minune a vieții. Fu salvat de o femeie...

Adeseori nota în zilnicile sale, că starea lui va fi salvată de o femeie... Dar nu credea că această femeie poate fi una din prietenile sau amantele tinereții. Acele femei demult deveniseră bătrîne, cu interesele familiilor lor, nu mai nutreau față de el nici un sentiment, dar poate nici o compasiune. Nu credea că poate fi scos din starea lui de criză nici de una tînără. Codanele au lumea lor, interesele lor înguste și ele foarte anevoios pot să se hotărască, să se sacrifice în interesul unui vîrstnic ca el... Dar, aceea femeie veni... pe neașteptate, zîmbitoare și împovărată de grijile știute de dînsa... că o așteaptă greutăți enorme pentru a-l readuce la o cale dreaptă. Salvarea au găsit-o împreună... Au emigrat, în America, acolo, unde plecau toți, cu toate ce aveau, nedorind să mai lase ceva urme pentru alții, păstrînd nostalgia doar pentru mormintele părinților, strămoșilor din dealul satului. În străinătate, datorită rudelor ei, dînsul obținu acces la mass-media. Cu spriginul și ajutorul amicilor lucrările lui au fost traduse. Începu să publice opere inedite, apreciate de critica de specialitate. A fost observat de redactori astfel, deschizîndu-i-se posibilitatea de a se publica, de a primi onorarii încurajatoare. Ca pe un ostaș iscusit după ce lăsă mai multe bătălii să fie pierdute, acum el cîștiga războiul în ansamblu... Timpurile se orînduise în favoarea lui... E adevărat, înfilni opoziție puternică din partea boiemii locale, din marea țară, dar el, deja se strecurase în cercul atenției. Cineva era entuziasmat de munca lui... Despre el se vorbea în culoarele boemei... Operele pe care în Patrie nu le lua în seamă nimeni aici erau reeditate în tirajuri enorme.

Era ca înainte harnic, sîrguincios, plin de ingeniozitate, istețime și părea că se sfințește în fața hîrtiei... Curînd, în țara lui începură să-l recunoască, instituțiile de stat și culturale îi făceau invitații... Îl pofti în vizită președintele țării!

Vremea trecea și el tot amîna să facă o călătorie în țara care pentru dînsul nici nu a existat pînă la acea oră... Cunoscut în toată lumea și invitat la toate forumurile de prestigiu, el păstra distincte însemnele poporului din care descindea și unde a fost pînă mai ieri totalmente ignorat... Într-o zi trecu peste orgoliu și ceru învoire de a intra în patrie... S-a zvonit în mass-media că se întoarce Apolinar... La aeroport au venit să-l întîmpine o mulțime de oameni, ca la Marea Adunare Națională. L-au întîmpinat cu pompă și onoruri. Edilii l-au declarat oaspete de onoare, i-au oferit mașină la scară, conac la periferia pitorească a urbei... Însuși împăratul cu soția a venit în întîmpinare. El, însă, le-a mulțumit de toate și... spre dezamăgirea tuturor, singur plecă la satul lui... De-acolo urmărirea relatărilor presei, care trîmbița despre revenirea lui în patrie! Fiului neamului! Se ofereau spații largi operei, creației lui... Ziariști din Rusia, Ucraina, România căutau insistent contactul cu el. Apolinar își lăsase barbă, mustețe și plecă la prietenul copilăriei, la pădurarul din Lunca. S-a odihnit o săptămînă ca în rai, ferit totalmente de ochii lumii. Luase cu el foarte multe proiecte pe care putea să le realizeze doar în atmosfera copilăriei. Avea și multe medicamente pe care soția i le pregătea scrupulos să le folosească în orele fixate de medici...

Cu vreo cîteva clipe în urmă tinereţea îl părăsise şi se afla în mrejele acelei vîrste spre care nu se dorise. În inima lui mai triumfa viaţa, care îi oferise o admirabilă ocazie să adune pe umerii plini de aventuri şi peripeţii, două vieţi: una plină de muncă şi dezamăgire în Patrie, cealaltă petrecută în străini, plină de recunoaştere şi triumf creativ...

Cîteva zile oficialităţile au păstrat tăcere, apoi au început o campanie de defăimare, învinuindu-l că nu doreşte să contacteze cu consînginii. Atunci, Apolinari a replicat: "Ca să te bucuri de stima compatrioţilor, e neapărat necesar să primeşti colaci, prosoape de la cei care te adoră ? Socotesc că e normal să slujeşti, dezinteresat, fără să ceri recompense de la oamenii simpli, decît o atitudine ..."

Soţia îl cicăli mereu să accepte capriciile autorităţilor, care solicitaseră oficial reîntoarcerea lui acasă, care-i propuseseră mulţi bani, deoarece edilii actuali se doreau aleşi în Parlament... Campania electorală bătea la uşă!

Toată daravera asta, însă pentru el nu mai însemna nimica. Nu avea nevoie de recunoştinţă, de ajutorul lacheilor de la cîrma ţării. De o asemenea compasiune avuse nevoie cu vreo zece ani în urmă, cînd locuia singur, cu soţia şi copilul în oraş, uitat de rudele cele mai apropiate, ignorat de frate şi soră... Atunci avuse nevoie nu atît de ajutor material, cît de unul moral, însă sprijinul nu a venit nici din partea statului, în frunte cu lacheii lui... El demult, după ani petrecuţi în adîncă amărăciune, muncind din greu, dar şi-a revenit şi simţea Patria readusă la sufletul şi bucuria lui. Ore întregi venea la cimitirul vechi, la mormintele părinţilor şi recapitula în memorie fiecare crimă petrecută cîndva la casa părintească. A fost odată ca niciodată... Acuma vedea pe viu realitatea crudă pe care i-o dicta bunul simţ.

"Patria înseamnă ceva mai mult decît ziua de azi, banul, slava şi popularitatea. Patria e conştiinţa istorică ale celor care i-o făuresc şi nu se dau pradă slăbiciunilor de moment, ci este ale acelor semeni care o făuresc, o îmbogăţesc din leagăn, din copilărie... În ultima zi a aflării lui în Patrie, înainte de plecare, totuşi, acceptă să se prezinte în sala naţională, unde se adunau pedagogii. Apariţia lui pe scenă fusese cu totul neaşteptată. Acolo stăteau deja oficialităţile de prim rang. În fruntea pedagogilor, nenorociţii timpurilor noastre! Apolinar apărui elegant, cu priviri calde, frumos la chip, fu înfîmpinat cu aplauze. Îl recunoscu o doamnă care cîndva l-a refuzat să prietenească cu el, să-i fie soţie. Doamna avea un chip fericit, privirile lor s-au întîlnit; dînsa i-a făcut hoţeste din ochi.

Privirile ei, superbe nu-şi pierduseră din farmec, dar deja nu mai însemnau nimica. Totul plecase în trecut. Vroia ca lumea să nu creadă că e arogant, trufaş... Se impunea a nu fi aşa, deşi avea temeiul s-o facă, precum o făceau majoritatea dintre semenii lui ce se urcau peste noapte pe greabănul slavei sau al puterii. Aduna în el impresiile de la colţul Patriei, unde se odihnea alături de soţie, după atîta amar de zbucium. Alături de soţie, de liniştea colţului de natură, obţinuse o adevărată sanitarie în vîrste, în relaţiile omeneşti, aranjîndu-le pe toate în ordinea memoriei ca pe policioare. Care nu este cult şi nu înţelege acest lucru, vai de capul biografiei lui, vai de cei, care vor veni

cîndva să-i păstreze memoria la cimitir. Dar poate, conștient, oamenii n-au nevoie de recunoștință, de memorie? Oare totul se adoptă, se confirmă la plăcerea și savoarea de moment? Marea lui durere era că nu a avut copiii în cercul familiei. Copiii lui, poate și au apărut undeva printre femeile iubite odată, dar nimeni nu i-a spus despre aceasta. Femeia lui iubită, deja avînd mulți ani pe umeri, evita riscul... Apolinar dorea să spună că e fericit... Dar ce înseamnă fericirea, cînd nu te interesează slava, banii. Realizările îi oferi prilejul să obțină victoria la o distanță mare și anevoioasă, alături de străini, neprieteni și invidioși. Obținuse răspuns la o frămîntare grea, plină de dificultăți și fel de fel de întortochele. Oare această realizare este totul ce a putut să-i ofere soarta? Vroia făgașuri noi, noi situații de concurență; să pornească la o nouă bătălie ca să... o cîștige... Avea nevoie de o groază de timp, avea nevoie de o a doua viață pe care nici chiar bunul Dumnezeu nu este în puteri să i-o ofere... Îndepărtarea de casă îi prilejuia ocazia să rezolve multe dintre frămîntările lui, îngăduit de invidie, replici, dușmănie chiar... Printre străini, însă, rămînea față în față cu problemele mărunte, față de creația sa. Patria nu-i dădea aspirația de care avea nevoie. O mare majoritate de oameni erau alolingvi, nu se înțelegea cu ei și dînșii nu-i puteau citi opera. Doar numai prin traduceri, care erau totdeauna stîlcite, imperfecte. În Patria lui nu era convins că odraslele se vor putea bucura vreodată în viitor de ceea ce făcea el... Nu era convins, nu era sigur...

Revenit în concediu acasă, descoperise un adevăr absolut: cel mai important era Patria, cu două movilițe sfinte de sub ramurile copacilor din cimitirul vechi al satului de baștină. Acolo, după moarte să fie adus și el. Va zbura oricît de înalt și falnic, dar totuna corpul lui neînsuflețit, pentru a prinde suflet etern față de Patrie și neam să fie întors acasă, lîngă mormîntul mamei și al tatei. Celelalte... Ce-a făcut, de-a mers prin viață cu sîngul sau cu dreptul, să-l judece timpul. Obținuse răspunsul la multe frămîntări, multe întrebări, deja oamenii nu i se păreau interesanți ca mai înainte. Numai dorul și Patria rămîn eterne... Deși Patria demult îl trata ca pe un străin și nu era nici o convingere că la o depărtare de ani, lucrurile se vor putea schimba altfel...

DOROTEEA

A nu iubi nu-i nimic – a nu putea iubi e grozav.

M. Eminescu

Peste Basarabia s-au năpustit vîntoaicele și cîțiva ani la rînd deasupra plaiului nostru se învîlmășesc nori mari și grei care se tot duc se duc în toate direcțiile lumii, destrămîndu-se undeva în zare. La aeroport se rupe anevoie de pe pistă un liner, pe Nistru circulă corăbii, iar drumurile sunt aglomerate de mașini și autobuze cu oameni ce părăsesc țara. Toată lumea este dornică de plecare și fiecare în parte e mulțumit că a obținut posibilitatea să emigreze spre alte meleaguri în căutarea unei vieți mai bune. Și doar natura lăsată de Dumnezeu, ogoarele nelucrate, cimitirele și satele aproape pustii, rămîn tăcute în veșnică așteptare, nădăjduind că timpurile odată și odată vor reveni la normalitate... Și în toate aceste învîlmășeli de plecare a basarabenilor în exodul lor rămîne o mică speranță că dintre cei care pleacă cîndva cineva se va întoarce înapoi.

Primii care au bătut alarma și au luat toiagul pribegiei au fost evreii. Satele în care locuiau reprezentanții acestei etnii, apoi tîrgușoarele au fost părăsite. Unde și unde mai poți întîlni cîte un bătrîn sau o bătrînă care, neavînd pe nimeni în străinătate, ne amintesc, în această vreme a vîntoaițelor, că în Basarabia pînă nu demult și-au dus traiul o mulțime de evrei, iar acum doar din cînd în cînd mai întîlnești cîte un rătăcit în mizeria timpului. Nori negri continuă să plutească spre cele patru părți ale lumii, absorbînd în umbra lor cîteva crîmpeie de cîntec de adio al oamenilor care pleacă, pleacă... Iar cei rămași se împotmolesc în legile vieții de fiecare zi, caracteristice oricărui colț al pămîntului...

Abia trecut de cincizeci de ani, Naum Vainștein, scriitor și avocat, descoperise cu stupeoare că cel mai aprig foc, cea mai mistuitoare pară a sufletului omenesc poate surveni cînd pierzi irecuperabil o iubire întîrziată. „E nostim, e ridicol să te îndrăgostești la așa vîrstă de o puștoaică care are cam o jumătate din anii tăi, se osîndea el. Acuma, dacă am pierdut-o, cui să-i spun durerea, cine să mă asculte, cine să mă consoleze? Decît numai să te condamne fătîș – uite, ghiuj bătrîn, ce lux și-a permis! Dar nu ți-ai dat seama că e împotriva firii umane, a tuturor normelor morale și creștine?!”

Cînd se aventurase în acel roman, prietenii lui i-au prezis de la bun început un final dramatic, plin de frămîntări și suferințe. Așa-i dădură de înțeles cînd romanul lui Naum cu puștoaica abia începuse, tot așa îl avertizau cînd era în plină desfășurare, cînd îl întîlneau la braț cu ea pe străzile orașului, la concerte și spectacole sau în compania sâmașilor săi pe la sindrofii. Cineva chiar îl avertizase că în oraș există o gașcă de madmoazele care se lipesc pe lîngă bărbați mai în vîrstă, numai să fie înțoliți. O fac pe îndrăgostitele, avînd confortul unei locuințe, a unei stări materiale la care să tot visezi. În realitate însă duc o viață dublă, avînd prieteni

și de vârsta lor și bucurându-se de toate plăcerile. Unele chiar se aventurează să legalizeze un mariaj, ca să obțină o moștenire sau să le cheltuiască tot comândul, ca până la urmă să-i lase lefteri, să-i părăsească și să-i arunce ca pe niște cârpe ciuruite de prea multe spălături. Lui Naum însă povestea de dragoste începută la câțiva ani după divorțul de ultima soție, nu-i trezea nici un dubiu. Citise destule cărți, romane, nuvele în care erau descrise coliziuni similare – bărbat de vârstă înaintată, copleșit de dragostea unei femei tinere și fermecătoare. Dar cu cât hăul patimilor îl absorbea mai rău, cu atât o ceață întunecoasă îi învăluia cugetul și așa se făcu că Naum Vainștein se trezi cuprins într-un concubinaj de aproximativ patru ani, ce îl făcea să creadă că au format un cuplu trainic și diferența de vârstă nu contează. Cu atât mai mult că dudua îi declara întruna că se topește de dragul lui. Anii cât au locuit sub același acoperiș s-au scurs parcă într-o hipnoză, purtându-l pe valuri, iar el nu realiza nimic rațional. Toate cele întâmplare, văzute și nevăzute, începu să le înțeleagă abia când se produse ruptura și se pomeni într-o crâncenă singurărate.

Rudele ca și toți evreii din tângușor au emigrat. Ar fi plecat și el, dacă în oraș nu ar fi avut serviciu bine plătit, o duzină de copii de la diferite femei, care aveau nevoie de el. Dar ceea ce era mai important – mormintele părinților din cimitir. Evreii plecaseră, iar cimitirul rămase în voia sorții. Administrația orașului adoptase cu ușurință o decizie prin care partea veche a cimitirului a fost demolată și pe locul eliberat de mormintele cu lespezi străvechi fusese încropit un parc de cultură și odihnă pentru orașeni. Partea demolată ajunsese aproape de tot de mormintele părinților săi și, numai datorită faptului că el, scriitorul și avocatul Naum Vainștein, s-a postat în fața buldozerelor, stopă vandalizarea cimitirului evreiesc. De atunci el luptă cu puterea locală ca între noul parc și restul cimitirului să fie construit un zid. A deschis ușile diferitelor instanțe, a bătut clopoțele peste tot, în interior și în exterior, până când edilii orașului au promis că problema se va rezolva. Dar al câțalea an îl tot linișteau, că azi-mâine se vor găsi mijloace și vor construi zidul. A apelat și la alți cunoscuți împrăștiați în lume, rudele cărora erau înmormântate în acest vechi cimitir, dar s-a ales numai cu promisiuni, lucrurile rămânând cum au fost. Era conștient că dacă pleacă și el cu traiul în străinătate, întreg cimitirul va fi demolat fără ezitare.

Fusese unicul copil la părinți. Adevărat, mai avusese doi frați gemeni, dar când fasciștii au năvălit în oraș, au găsit că sunt periculoși pentru cel de-al III-lea Reich. Abia împliniseră 6 ani, când au fost scoși la marginea orașului, alături de alți copii, femei, bătrâni evrei și împușcați cu mitralierele. Părinții niciodată nu și-au putut ierta că i-au lăsat acasă la niște rude, ei plecând pentru o lună la Baku, Azerbaidjan, unde i-a și prins războiul. Naum s-a născut de-acum la vreo zece ani de la marea tragedie și părinții l-au îngrijit ca pe ochii din cap. Îl crescuseră, îl educaseră, îi creaseră toate posibilitățile să obțină studii și când au decedat, unul după altul, într-o singură vară, parcă i-au magnetizat sufletul – Naum mereu merge la mormintele lor când are vreun necaz sau, pur și simplu, îi este greu pe suflet. A ridicat două monumente frumoase la căpătâiul ambilor părinți, iar între ei lăsa o distanță, cât să mai încapă

încă un mormânt evreiesc, spunând prietenilor și apropiaților că e locul unde copiii vor trebui să-l înmormânteze și pe el, când îi va suna ceasul.

În oraș rămăseseră evrei cât să-i numeri pe degete. Dacă mai înainte locuitorii se uitau cu suspiciune la evreii care părăseau țara, acum îi tratează cu bănuială pe cei ce se rețin și nu emigrează. Cuminte, credul, ospitalier, Naum nu fuma, nu bea, însă avea, precum se exprimase și mama lui „boala muierilor”. Ajunse să aibă zece copii cu opt femei – Mirabela, Șlioma, Raheli (Rahela), Malca, Avraam, gemenii Aizic și Ester, apoi Dorin, Freida și Golda. Și toți, femeile și copiii, locuiau în această urbe. Și toți aveau nevoie de susținerea lui materială. Iar el avea grijă, deși nici una din mame nu era evreică, să-i educe în stilul tradițiilor evreiești. Mergea cu fiecare în parte la sinagogă, le povestea despre trecutul îndepărtat și apropiat al poporului evreu, îi purta pe la muzee, depuneau împreună flori la monumentul victimelor războiului și ale pogromurilor din stradela Ierusalim și din parcul „Alunel”. Și firește, pe toți îi ducea la cimitirul evreiesc să facă ordine la mormintele în paragină, să aprindă câte o lumânare, să depună pietricele la mormântul bunicilor... Chiar dacă fiii și fiicele lui erau născuți de diferite femei, locuind în diferite case, marele lui merit era că izbutise să-i consolideze deopotrivă pe toți în jurul său, să-i ajute și toți îl recunoșteau de tată... Avea griji și necazuri cât pururea, o ducea greu, ca mai toți într-o țară săracă și să nu fi fost mormintele părinților și copiii, demult ar fi emigrat în Israel sau în altă parte a lumii, unde viața e mai ușoară și mai bună.

Până să fi apărut puștoaica în viața lui, fusese căsătorit doar de două ori. Un bun familist nu a reușit să ajungă, dar tată la copii era. Avea prieteni, admiratori ai scrisului său, ajungând un bun și căutat avocat. Se considera bărbat puternic și nu bănuise vreodată ca după cincizeci de ani se va îndrăgosti lulea de o puștoaică, iar când ea îl va părăsi, va trăi un adevărat calvar. Acum, când prezicerile prietenilor se împliniseră și o filă ordinară (ordinară oare?!) din biografia lui se consumase, se pomeni în casa-i pustie neputincios și părăsit pentru totdeauna. Lipsa și tăcerea fetei pe care o iubise îl aruncă într-o depresie cumplită. Singura consolare erau copiii care veneau să-l mai îmbărbăteze. Cele șase fiice și patru feciori deveniseră întrucâtva părtașii suferinței lui și acest lucru îl menținea pe linia de plutire. Rana pricinuită de puștoaică parcă îl schimbase, îl făcuse să privească altfel viața și oamenii. Acum mai mult îngândurat decât vesel ca altădată, se căznea să înțeleagă cum a putut ea să-l învârtă în jurul degetului mic mai bine de trei ani? Își jucase excelent rolul de îndrăgostită, dezmierdându-l cu dulcegării gen „îngerășule”, „iepurășule”, „pușorule”, „motănele”, în realitate fiind doar o profitoare cinică și crudă. Și cum de a înțeles acest lucru abia după ce a ajutat-o să plece în America, oficial, cu contract de muncă, să se angajeze recepționeră la un hotel din Arlington, lângă Washington..

Din clipa când ea a pășit pe scara avionului, realiză că în sufletul lui se petrece ceva înspăimântător. Sărutul ei fugăr pe obraz îl asemui cu cel al lui Iuda. Nu s-a întors nici pentru o fracțiune de secundă ca să-i fluture măcar din mână. A dispărut cum dispăre un meteorit în noapte! Cuprins de fiori de gheață, Naum își

dădu seama că iubirea lor a murit. O iubire unilaterală, spoită cu fantezii imaginare. Când avionul se avântă spre țările cerului, avu presimțirea că chipul drăgălaș al fetei se prefăcu imediat într-un demon. De necaz i se făcu rău. Câteva săptămâni la rând, nopțile se prăbușea în hău, trezindu-se lac de sudoare. Îl chinuia insomnia, gândurile îl purtau mereu spre ea.

Era toamnă, mirosea a gutui coapte, iar el suferea tot mai mult. Capul îi trosnea de gânduri incendiare, ba rușinându-l că a îndrăznit, om în etate, să se înfrupte dintr-o grădină interzisă vârstei sale, ba muștrându-l că s-a lăsat călcat în picioare atât de crunt de o puștoaică provincială, de vârsta unui copil de-al lui. Dar nu mai putea schimba nimic. Domnișoara îl trata cu tăcere. Pierduse ireversibil ceea ce-i fusese scump și drag în ultimii trei ani.

Uneori își zicea că frământările lui sunt exagerate, că fata va înțelege curând că în Moldova i-a rămas bărbatul iubit, cu plusurile și minusurile lui, că... Își zicea, știind că cea pe care a iubit-o e o fire ingenioasă, deșteaptă, îi știe emoțiile, trăirile și numaidecât va reveni la el, iar suspiciunile se vor spulbera ca fulgii de păpădie la prima adiere a vântului de primăvară. Vroia să creadă că nu a profitat de el, că nu l-a folosit doar ca să-și atingă scopul. Însă casa lui avea prea multe urme ce-l disperau. Peste tot simțea pașii ei, ecoul vorbelor ei... S-a convins că a iubit-o cu adevărat, că o mai iubește și nicidecum nu se poate împăca cu gândul că tot ce a fost între ei în ultimii ani s-a năruit, a dispărut fără urme...

De data aceasta însă intuiția îl induse în eroare. Seri de-a rândul se așeza în fața calculatorului, sperând că internetul îi va aduce un mesaj, o vorbă, un semn măcar de la Arlington, dar în zadar... Fata, de cum a încetat să-i scrie, nu și-a mai amintit de el. Firul relației lor se rupse și tot ce-a fost frumos și dulce se prăbușise undeva în adâncurile reci și întunecate ale Atlanticului necuprins.

„Floare-albastră, floare-albastră,

Totul este trist pe lume...”

Înnebunea. Nu ca Eminescu, dar, în felul lui, tot atât de dramatic și crâncen.

Peste Basarabia s-au năpustit vântoaițele și câțiva ani la rând deasupra acestui plai se învălmășesc nori mari și grei, ce se tot călătoresc în toate părțile lumii, destrămându-se undeva în zare. De pe aeroportul capitalei se desprinde anevoie un liner modern, pe Nistru plutesc corăbioare, iar arterele principale sunt aglomerate de mașini și autobuze cu pasageri ce părăsesc țara. Toată lumea este avidă de plecare și fiecare în parte e mulțumit de posibilitatea de a emigra către alte meleaguri, în căutarea unei vieți mai bune. Și doar pământul lăsat de Dumnezeu – ogoare nelucrate și cimitire aproape pustii – rămân îngândurate într-o eternă așteptare, nădăjduind că, odată și odată, vremurile vor reveni la normalitate... În toată această învălmășeală migratoare a basarabenilor abia de licărește o searbădă speranță că cineva dintre cei care pleacă se va mai întoarce cândva înapoi.

Primii care au luat toiagul pribegiei au fost evreii. La început au părăsit localitățile în care se mai așezaseră câte un reprezentant-doi, apoi și cele în care se concentraseră în ultimele decenii. Fostele dughene, cizmării sau ateliere de croitorie au rămas parcă pustii și străine – treptat le-au luat locul saloanele moderne de modă și magazinele de haine de lux. Unde și unde mai poți întâlni câte-un bătrân sau o bătrână care, dacă nu au pe nimeni în străinătate, stâncesc ca o veche amintire în aceste vremi tulburi, că în Basarabia până nu demult și-au dus traiul sute de mii de evrei. Acum doar când și când mai întâlnești câte un rătăcit în negura vremurilor. Nori negri se tot îndreaptă în toate cele patru părți ale lumii, înghițind în umbra lor crâmpie din cântecul de adio al celor care pleacă, pleacă... Iar cei rămași se împotmolesc tot mai greu în necazurile vieții lor de zi cu zi, proprii oricărui colț al pământului...

1

Apariția domnișoarei o asemui mai mult cu intruziunea unui bolid ceresc în viața lui singuratică și plină de rutină, pe care o ducea în apartamentul său cu trei camere din sectorul nou al orașului, apartament unde avea și un birou. Divorțase demult de ultima soție. Mai toate locuiau în oraș, dar îl vizitau numai copiii, ba și aceia mai mult după ajutoare materiale, așa că viața lui continua să fie retrasă, lipsită de bucurii adevărate.

În casa-birou toate miroseau a bărbat – singur își spăla rufe, se deprinsese să facă demâncare, iar gospodinele din vecini chiar veneau adesea la el să învețe a conserva vișine în suc, pentru colțunași, și dulceață din gutui. Părăsit când trecu de 50 de ani, mereu se simțea în propria-i casă înfășurat parcă în plapuma unei dezamăgiri. Când începeau sărbătorile, cu nopțile lor lungi de iarnă, o tăcere de mormânt cotopea toate odăile, întreruptă doar de un lătrat sinistru al maidanezilor cuibăriți prin labirinturile cartierului... În acea liniște de plumb, singurii lui tovarăși erau tristețea și nedumerirea – nopți la rând analiza unul și același tablou: ultima lui consoartă îi închise ușa în nas, îi răspunsese cu brutalitate și răutate, deși el îi făcuse acelei ființe atâtea favoruri și numai bine, la început ca s-o ajute, apoi să o facă fericită. În schimb el se alesese cu două palme usturătoare, un zâmbet sarcastic și... o ciucă cât o pampușcă sub nas, lăsându-l înjosit, murdărit și scuipat în suflet. Apoi viața nu ar fi viață, dacă omul nu și-ar răsfoi din vreme-n vreme anii, străduindu-se să le dea limpezire întâmplărilor mai sumbre. Ca tot omul, Naum avea nevoie de comunicare – în casa lui părea că se stinge lumina, iar soarele nu-i mai găsește geamurile. Și-ar fi dorit să pălpaie măcar o lumânare, să renască, să reînvie acea căldură de ființă femeiască.

Încercase mai multe tentative să înnoade o nouă relație cu altă femeie, ce ar fi înlocuit-o pe cea plecată, dar se pomeni că deja nu este un lucru tot așa de ușor ca

în anii când era mai tânăr. Constată cu stupeoare că mai toate dintre cele acostate îi răspundeau cu refuz la propunerile de prietenie din cauza diferenței de vârstă. Se deprinsese să aibă relații cu femei mai tinere, însă anii se așezară pe umerii lui pe neobservate, așa că, firește, se trezi că nu orice doamnă sau domniță până în 30 de ani s-ar fi hotărât la o astfel de relație. Adevărat, femeile erau ademenite, chiar frapate de inteligența lui, de felul său aparte de a conversa, dar până la urmă i-o spuneau franc: e cam trecut pentru ele.

Dacă ar fi măcar cu vreo zece ani mai... Poate de-accea toate relele și necazurile se țineau scai în ultima vreme de el. Unicul lui refugiu erau mormintele părinților săi de la cimitirul evreiesc central, unde venea adesea să le îngrijească, să mediteze, cerând parcă sfaturi de la mama și tata. În rest, în fiecare dimineață, trezindu-se, lua micul dejun, își aranja ținuta, bea cafeaua, rostea o rugăciune pentru el, învățată de la mama și, dacă pleca în oraș, neapărat punea mâna pe *mezuză*¹¹, rugându-se în gând să-l îndrume și să-l ajute Cel de Sus.

Își dorea să întâlnească o femeie care i-ar deveni soție.

Într-o oarecare măsură simțea un fel de frică. La vârsta lui, se temea să rămână singur în casă. Dar de unde e acea pe care ar putea s-o iubească și ea să-l iubească, și să-și dorească să trăiască cu el sub același acoperiș în armonie și dragoste? Frământările îl cuprindeau și mai abitir, îndeosebi când se întâlnea cu soțiile prietenilor, majoritatea dintre ele îi creau impresia că sunt anume acele dintre care el și le jinduieste.

Singurătatea îl chinuia mai ales când se întorcea acasă. Punea iar și iar mâna pe *mezuză* și vedea că nimeni nu-l așteaptă, iar cei patru pereți vâjaie a pustiu.

Avea presentimentul că o va întâlni doar atunci când nu o va mai căuta, cum adesea se întâmplă în viață.

De la o vreme se decise să aibă o ocupație permanentă ca să-și aline singurătatea. Scria întruna, dădea telefoane pe la amici și cunoscuți, străduindu-se să facă abstracție de pustiuul din casă, unde adesea venea doar să doarmă. Și când prietenul său Vladimir Șeremet îi propuse să conducă asociația obștească a părinților de la Liceul „Spiru Haret”, unde era elevă și o fiică a lui, Malca, acceptă imediat. Și dintr-odată se pomeni foarte ocupat – a făcut ordine în actele de constituire, apoi a înțeles că are nevoie de o secretară, care să se afle permanent în oficiu, să răspundă la telefoane, în lipsa lui. Deși în țară procentul șomerilor era în creștere, i-a fost dificil să găsească o persoană de încredere. A fost nevoit să apeleze la cunoștințele sale, pe la grefierele de la Curtea Supremă de Justiție, pe la judecătorii, poate îi propun o candidatură potrivită.

În cele din urmă, părea ca minunea să se fi întâmplat! Într-un început de ianuarie, firește, absolut întâmplător... Într-una din zile, o grefieră de la Curte sună și-l informă că pare să-i fi găsit candidatura de care avea nevoie. Naum se bucură și plecă la locul unde trebuia să-l fi așteptat. În ajun sărbătorise revelionul

și spera că primele zile ale noului an îi vor aduce ceea ce caută.

S-au întâlnit în holul larg și luminos al Curții. Proaspătă absolventă a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, domnișoara stătea în fața lui mai mult cu ochii în jos, răspunzând cu sfială la întrebări. Naum nu avea de gând să-i facă vreo anchetă, dar află totuși că toamna trecută absolvise Facultatea de Drept și până mai ieri a stat acasă la părinți. Că vrea să lucreze la oraș, pentru că în sat moare de plictiseală. Că ar accepta funcția de secretară, chiar dacă are studii superioare...

Era îmbrăcată într-o blăniță neagră, scurtă, cu părul negru cârlionțat, pieptănat peste cap, cu ochi mari și buze cărnoase, cu obrăjori rumeni. I se păru o păpușă vie. Nu corespundea vârstei din buletin. În timp ce verifica actele, fata continua să stea timidă în fața lui. Mai cuprinse o dată cu privirile statura mică și i se făcu milă de ea. Deși mai avea niște candidaturi, se opri la domnișoara cu chip de înger.

– Ioana, răspunse ea fiind întrebată cum o cheamă. Ioana din Brânză, raionul Cahul.

Au stat o clipă în holul Curții Supreme, apoi Naum găsi că e cazul să meargă la biroul său pustiu să mai vorbească acolo cu ea. Avea o mulțime de acte asupra sa și, pornind amândoi pe jos spre liceu, hotărî să-și procure o geantă. Celei vechi în ajun i se rupsesse toarta. Cum tocmai treceau pe lângă papetărie, intră, ademenit de o servietă neagră din vitrina magazinului. De fapt, de mult căuta așa ceva.

Afară era ger. Fulguia. Vântul împrăștia pe străzi șerpoaice de zăpadă.

– N-ai cumva să-mi împrumuți niște bani? o întreabă așa, dintr-odată, cam nehotărât, ca să nu mai meargă dus și întors până la safeul de la liceu.

– Am, răspunse fata îmbujorată și scoase din buzunarul cojocelului o bancnotă de două sute, exact cât costa servieta-diplomat.

Naum încercă să ghicească dacă rujele de pe față sunt de sfială sau gerul i-a făcut machiajul.

– Acum e altă treabă! făcu bărbatul când așează toate documentele în servietă și porniră mai departe spre liceu.

Până la liceu mai merseră câteva minute. „Ciudat, se gândi domnișoara, unui necunoscut, pe care îl văd de cinci minute, i-am împrumutat toate rezervele mele... Dar dacă e un afacerist?”

În priviri i se strecură o zdreanță de neliniște. Bărbatul pășea repede pe partea înghețată a trotuarului și scârțâitul ascuțit al încălțăminteii o străpungea cu fiori de gheață prin cojocelul cam ponosit. Din gura lui se desprindeau ușor rotocoale de aburi, ce se topeau chiar în fața ei, parcă luând-o în zeflema. Se opri brusc în fața unui bancomat, încât fata se propti cu nasu-i înghețat în paltonul lui de stofă bună. Domnul avocat zâmbi și o privi îndelung, parcă voind să o iscodească ce gânduri o frământă. Îi culese jăraticul din priviri, o prinse de cot, în semnul unui fel de scuze că, uite, mai să o răstoarne în sulul de zăpadă. O clipă îi străpunseră pe amândoi un fior necunoscut și dulce. După care Naum

se apropie de bancomat, schimbă câțiva dolari și Ioana, primindu-și bruma de biștari împrumutați, răsuflă ușurată.

– Îi aveam de o eventuală gazdă pentru început, se dezvinovăți parcă domnișoara, înțelegând că are în față un bărbat de treabă și că în zadar gândește rău despre el.

În biroul mic, dar comod, cu o masă și patru scaune, un ghișeu ce da în afară, Naum îi explică ce ar avea de făcut o viitoare secretară. Avea nevoie de o persoană de încredere la Asociația părinților, care să stea de la oră până la oră – părinții vin la ghișeu să achite taxa școlară. Domnișoara primi cu entuziasm instrucțiunile și acceptă fără a sta pe gânduri funcția de secretară, cu suplinirea celeia de referent personal al lui Naum.

– Astfel îți vei păstra și stagiul de specialist în drept, concretiză el, ca fata să se bucure mai mult de funcția de referent. Apoi, făcându-i șiret din ochi, adăugă: E o mică încălcare, dar inscripția nu va figura în ordinul de numire în funcție, ci numai în carnetul de muncă, pe care nu ești obligată să-l arăți altcuiva, decât numai mie deocamdată...

Ioana se bucură când Naum îi înmână carnetul de muncă și-i strânse mâna încă rece de frigul de afară. Ea privi uimită prima inscripție din carnetul său de muncă și fața-i se umplu de o bucurie copilărească atunci când citi înscrisul „consilier juridic”. Bărbatul îi prinse din nou privirile de jărat și chipul ei de înger îi păru acum și mai fermecător. „Vom fi doar noi doi în birou” se gândi el și o vagă satisfacție i se strecură în toate măduarele.

2.

Așa începu cariera de muncă a domnișoarei. Lui Naum îi plăcu noua subalternă chiar din primele zile. Înțeluse că e o fire sânguincioasă, deșteaptă, capabilă, făcea tot ce îi ordona. Doar că nu știa nimic despre dânsa. Decât că e necăsătorită, după cum arăta fișa de post, și că are 22 de ani. Fire romantică, în curând își dădu seama că viața lui parcă intră în sărbători – începu să-i placă tot mai mult fata, dar... se temea de ea. Căuta să nu se lase pradă ispitelor, conștientizând că poate fi o nouă aventură a creierului. Dar nici în ziua aceea, nici noaptea, nici a doua zi chipul domnișoarei nu-i ieșea din cap. Dimineața, reîntâlnind-o, ceva parcă îi răvăși întreaga ființă. Părea că adie de la ea a flori de câmpie vărată, a proștețime și dragoste de frumos. Când vorbea, vocea îi aluneca într-o tonalitate de catifea. Când privirile lor se întâlneau, Naum simțea o descumpănire. Asemenea simțăminte cunoscuse demult, când colega sa de clasă Luciana îi trezise florul primei iubiri. El, care în fiecare zi o trăgea pe fată de coșite, deodată prinse a se sfi când o întâlnea, iar privirile lui se scufundau în ochii ei mari, frumoși, atunci când începură a face schimb de bilețele.

Această poveste ar fi trebuit deja să o uite, dar iată că din clipa când a văzut-o pe domnișoara secretară, emoțiile din adolescență îi reînviară. Se neliniști, însă, știind că o eventuală idilă, deja cu o subalternă, ar putea să-i aducă mari neplăceri.

Se întreba în sinea lui: „Și dacă are un prieten cu care se întâlnește și au intenții serioase? Cum va reacționa iubitul ei atunci când are să afle că el, ghiuj bătrân, care putea să-i fie tată, îi face curte?” Dar gândurile tot către ea i se furișau.

Trecu cam o lună de când erau colegi de birou și Naum părea să le găsească pe toate în armonie, decât că nu erau împreună după orele de muncă. Cu cât trecea timpul, cu atât mai puternice îi erau sentimentele față de puștoaica ordonată și ascultătoare. Și-ar fi dorit să fie călăuza ei toate 24 de ore. Avea o plăcere aparte când o revedea diminețile la serviciu cu același chip de față îngrijită, gata să îndeplinească orice indicații ale șefului! Naum avea chestiunile lui la serviciul de bază – avocatura îi răpea uneori ziua întreagă. Dar când stătea prea mult cu clienții, domnișoara îl suna neapărat și îi raporta lucruri banale, ca un soldat ce face de planton: toate sunt bine și... de ce nu vine la oficiu? De la o vreme, cât stăteau amândoi la birou, asupra documentelor, Naum simți că și fata are o atracție oarecare față de el – îl fura din ochii cu jăratic în priviri, îl dăruia tot mai des cu zâmbete dulci. Când intra în birou, slobozind aburi de ger de afară, îi făcea un ceai și-l îmbia să se așeze, să se mai relaxeze. Cât sorbea ceaiul, ea îi povestea cele întâmplate la asociație în absența lui. Erau niște mărunțișuri, dar ea i le povestea entuziasmată, impresionată parcă de orice fleac. În acele clipe ar fi adus discuția pe un fâgaș mai intim, însă nu știa cum să ia vorba cu domnișoara fermecătoare. Tot nu îndrăznea s-o descoase – cine-i sunt prietenii, ce face după orele de serviciu. Aflase doar că locuiește când la un cămin, când la o verișoară a ei, al cărei soț era plecat la muncă în străinătate și ea mai dădăcește doi copilași. Asupra laturilor intime Ioana încă nu avu nici un prilej să se destăinuiască.

De fapt, îi era frică. Dacă se pasionează prea mult și ea îl refuză delicat? Va trăi clipe de dezamăgire. Nu o dată în viață, când îl refuzau fetele de care se îndrăgostea, suferea. Acum se simțea ca un adolescent. Dar căuta să evite momentele ce i-ar fi pricinuit răni sentimentale. Cu toate acestea, chipul fetei persista în imaginația și în casa lui rece, pustie.

Ocazia veni degrabă – un vechi prieten, doctorul Paladi, îl invită într-o bună zi la el în ospetie după lucru. În ultimul timp lui Naum nu-i prea plăcea să meargă la sindrofii; la început ezită și vru să-și refuze amicul, dar își luă o rezervă, zicându-i că se mai gândește, și îl sună. De fapt, se prinse că se gândea la domnișoară.

– M-a invitat la el în ospetie, acasă, un prieten, medic-anesteziolog, zise parcă într-o doară către Ioana. Nu mi-s prea la inimă sindrofiile, dar dacă ai merge și tu... Mi-i și oarecum să-l refuz...

– Aș fi curioasă să cunosc societatea unor medici, răspunse fata după câteva clipe de ezitare. De fapt, părinții au insistat să fac dreptul, mie îmi plăcea mai mult medicina. Ş-apoi la medicină și concursul era altul, mult mai strâns...

– Să știi că o să-i facem o mare plăcere, răspunse Naum ușurat. Și se gândi în sinea lui: „Las’ că-i bine, domnișoară...”

Și-au fixat întâlnire după serviciu, în fața monumentului lui Maxim Gorki

– un loc preferat al evreilor din oraș, de unde veni să-i ia cu mașina chiar prietenul său, medicul-anesteziolog. Erau ultimele zile de iarnă și gerul muinduse, zăpada se topea aproape peste tot, iar țurțurii de sub streșinile caselor se prefăceau ziua în mici cascade, serile se lăsa însă rece, noaptea venea devreme cu un cer înalt și înstelat, aducând cu ea peste oraș un geruleț ce scotea aburi din gurile oamenilor. Fata purta un mantou negru, cu glugă și se părea că o pătrunse frigul. Când urcă în mașină, îi dărdăia bărbia și Naum, fără a-i spune ceva, apucă mâna ei mică în palma sa cât o covată, i-o sărută, apoi începu să-i încălzească mâinile cu suflarea sa caldă.

Fata îl răsplăti cu un zâmbet dulce.

...A fost o seară plină de discuții aprinse, în epicentrul cărora era Naum, cu argumentele lui despre prezentul și viitorul societății din Basarabia. Ioana asista pentru prima dată la asemenea încrucișări de opinii, cu adversari de calibru. Duelările i se păreau interesante și descoperirea multe lucruri noi, de care habar nu avea. Amfitrioana Angela, soția medicului, o primi foarte cald, dar o tot măsura cu privirea și nu-i venea să creadă că amicul lor se aventurează, a câta oară, într-o nouă idilă, de data aceasta cu o adevărată copilă.

– Este secretara mea! zise într-un târziu Naum. Dar și consilier juridic. A absolvit dreptul, se grăbi să sublinieze prin asta statutul ei de persoană cu studii superioare.

Familia Paladi îi tot îndemna să mai guste din bucate, să bea șampanie. Naum era copleșit de prezența fetei alături de el. Gândurile și privirile lui, uneori lunguroase, se învârtteau în jurul ei și era nerăbdător să iasă în stradă, numai cu ea. Îi simțea privirile, îi simțea răsuflarea, părea că-i aude bătăile inimii. Era o taină, un miracol, o senzație de așteptări frumoase.

Întilnirea din casa anesteziologului Paladi sfârși târziu de tot și stăpânul casei se oferă să-i ducă cu limuzina până la căminul Ioanei din partea de sus a orașului. Stelele pe cer se înmulțiseră. Gerulețul le pișca obrazii. Înainte de a urca în mașină, Naum iarăși îi luă mânuța și o întrebă:

– Ți-a plăcut vizita?

Era o întrebare banală și fata îi răspunse cu un zâmbet aprobator, fără a mai scoate vreo vorbă. La cămin ieși să o conducă până peste pragul întunecos. În ajun cineva spărsese becul de deasupra ușii de la intrare și căminul semăna mai mult cu un penitenciar. Sosise momentul cel mai important pe care Naum îl așteptase întreaga seară. Trebuia să se despartă. Fata îi păru mai veselă, mai vioaie. Ochii îi scânteiau, măsurându-l în întuneric din cap până în picioare. Naum se simți intimidat.

– Mulțumesc, m-am simțit foarte bine, spuse fata, considerând că trebuie deja să se despartă.

Naum o apropie ușurel la piept și-i spuse oarecum stângaci:

– Dacă nu ai încă nici un prieten, te rog... să nu-l cauți!

Un simț interior îi spunea că trebuie să fie foarte precaut la despărțire, în acel întuneric slab al nopții cu puțină zăpadă. Îi strânse gingaș mâna și, înainte de a-i spune „Noapte bună!”, i-o sărută mai îndelung.

Ioana nu se grăbi să-și retragă mâna. Lui Naum îi năvăli sângele în cap. Pentru un moment se gândi să o strângă la piept, dar se reținu. Se întoarse brusc și ieși glonț afară, unde prietenul său încă îl aștepta. Nici măcar nu oprise motorul...

– Atât de repede? îl întreabă amicul cu subînțelesuri. Naum, confuz peste măsură, dădu din mână a pagubă, parcă alungând întrebarea. Șoferul apăsă pe accelerator și demară. Șuieratul ascuțit al cauciucurilor spintecă tăcerea nopții și-i spulberă toate simțirile nebuloase. La despărțire amicul se consideră în drept să-i mai dea un sfat:

– Am observat că ești amorezat de puștoaică. Fii atent ce faci! E un copil. Poți avea neplăceri cu părinții ei. Te pot considera... pedofil!

...În noaptea ceea Naum se căzni mult să adoarmă, dar somnul trebui să aștepte până gândurile i se mai împrăștiară, iar chipul fetei se topi într-o mare de ceață. Chibzuia mereu vorbele pe care avea să i le spună când se vor întâlni a doua zi la serviciu și simțea că va fi cel mai mare eveniment al anului. Dacă, printr-un miracol, va accepta prietenia lui? Nu știa de are prieten, dar chiar dacă îl are, se gândea, va depune toate eforturile să accepte prietenia lui, să fie mai mult amândoi, poate pentru totdeauna.

O revăzu în vis, alergând printr-un lan de secară încă verde și el străduindu-se să-i prindă călcăiele goale și ude; îi lunecau din mână, Naum cădea și până apuca să se ridice, fata se îndepărta din nou, chemându-l cu un râs zglobiu de clopoțel. Când se trezi, primul lucru pe care-l făcu a fost să alunge gândul că între ei se poate însăila o idilă de vis, cum numai în filme poate fi. Se gândi cu o frică neînțeleasă că poate dânsa are un prieten și că e tânăr, iar el e deja cu funigiei pe la tâmples și...

Se ridică iute din așternut, își făcu un duș rece, îmbucă ceva la repezeală și ieși grăbit, lăsând patul neașternut și ceașca de cafea nespălată.

La serviciu fata îl întâmpină cu același zâmbet obișnuit de fiecare zi, de parcă nimic nu se întâmplase aseară. Atâta doar că-i aminti, aducându-i cafeaua, că peste trei zile e ziua lui de naștere:

– Sărbătorim degrabă, șefu? întreabă dânsa cu zâmbetu-i dulce de la o vreme încoace, arătând spre calendarul ce atârna în spatele lui.

– Nu-mi place să-mi sărbătoresc ziua de naștere. Anii îmi amintesc tot mai des că îmbătrânesc.

Și încercă să-i prindă reacția. Ioana nu comentă spusele lui. Se grăbi să plece. În stradă chipul fetei continua să-i stăruie în față. Și totuși pășea la braț cu șovăielile: nu credea că relația lor ar avea vreo șansă în viitor.

Prea mare e diferența de vârstă. „Ea e un copil, eu sunt coșcogea bărbat cu zece copii în cârcă”.

* * *

În acea zi, după serviciu, trecu pe la mormintele părinților săi din preajma Beit Tahara, zidire ruinată, unde cândva evreii își plângeau defuncții înainte de a-i da pământului. Puse acolo niște pietricele și șopti o rugăciune pentru odihna lor. Mătură, făcu ordine în jur, apoi se întoarse acasă, unde nu-l aștepta nimeni. Dornic să-și împărtășească emoțiile, sună, ca totdeauna, la unica familie de evrei din mahala, Hona și soțul ei Ițik Mazik. Hona se plânse de dureri de șale, iar Ițik nu se lăsă prea mult înduplecat – se gândi să mai aștepte de la domnul avocat ce mai e nou prin țară și prin sferele de sus. Așa că peste un sfert de ceas în prag apărură pururi același bărbat cu hainele mai largi decât trupul pirpiriu al stăpânului, în **cațaveica-²** ponosită. De sub bata pantalonilor i se iveau **țâtot³**, pe cap purta **ștraml⁴**, iar cu o batistă mare, pe care o scotea mereu din buzunarul de la piept, își tot ștergea fruntea și grumajii transpirați. Cu arcușul și vioara subsuoară, de care nu se despărțea decât în sinagogă, părea a fi atributele unui lăutar bătrîn din „Șatra” lui Emil Loteanu. După ce ascultă povestea cu noua pasiune a lui Naum, acesta tăcu un minut, apoi ridică arcușul, ca un semn de exclamare, gest că vrea să-l povățuiască.

– Eu, în viața mea, am iubit-o numai pe femeia mea, Hona. Iară tu, prietene, păze! Iarăși te-ai prins de o fustă tânără! Află de la mine, poate pentru prima oară, că de la altcineva nu vei afla în orașul nostru demodat.

Cea mai gingașă ființă ce poate sta alături de bărbat este femeia! Cea mai periculoasă fiară care se poate afla lângă bărbat la fel e femeia! Îndeosebi dacă mai este și pupăză... Niciodată să nu crezi femeile! De când e lumea, ea l-a dus în ispită pe bărbat. Ești amoretat? Foarte bine... și Ițik Mazik săltă arcușul pe strunele viorii, însăilând o melodie săltăreacă. Dar păzește-te în fiecare clipă, că la vârsta noastră femeile caută să ne folosească, să aibă profit. Și-apoi, vorba ceea: cine se căsătorește din dragoste prea mare, acela are nopți splendide și zile de coșmar...

Ițik îi mai cântă câteva melodii duioase, apoi de jale, bău câteva păhărele de vin roșu, pe care Naum totdeauna îl avea în casă, mușcă crâncen cu dinții săi mari din hrincile de pâine și șoldul de cocoș, condimentând rumegăturile cu câțiva căței de usturoi. Și plecă mulțumit spre casă, la Hona lui...

3.

Data nașterii sale se nimeri în acel an într-o zi de odihnă. Deja era la jubileul de 50 de ani, și Naum decise să-l sărbătorească acasă – deși în ultima vreme într-adevăr îi displăceau sindrofiile de prin restaurante, cu prietenii și rudele, care nu scăpau ocazia să-l descoase despre numeroasele-i soții și odrasle.

2 Cațaveica – îmbrăcămintă tradițională rusă, ucraineană, română, evreiască.

3 Țâtot – cozi artificiale purtate de bărbați religioși

4 Ștraml – un fel de căciulă purtată de evreii ortodocși.

Sergiu Fusu, pictor talentat, îi dăruie o reproducere după Vincent van Gogh, iar fratele lui, Dumitru Fusu, un pulover împletit de soție. Veniră neapărat Ițik Mazik cu vioara și cu soția sa, Hona, care nu obișnuia să participe la discuții, decât numai să probeze atentă toate bucatele de pe masă. Apoi Rodica, contabilă de la asociație, și mama Goldei, mezină lui Naum, împreună cu Ioana de la Brânza. Când sosi și bunul lui prieten, stilistul Pavel Nică, apoi familia Paladi, nelipsită la asemenea ocazii, Naum a înțeles că societatea este pregătită de petrecere. Oaspeții s-au veselit până aproape de miezul nopții. Vioara lui Ițik satisfăcea toate dorințele și în casă prinseră a se rânduie dorul cu veselia, doinele cu romanțele. Naum nu bea alcool, era mereu cu ochii pe domnișoară, care părea absentă, dar se vedea că ar fi dorit să discute ceva cu el. În toiul sindrofiei, când oaspeții se încinseră în discuții, o invită să-i arate biblioteca, pe care începuse a o încropi încă de pe timpurile când era student la drept. Numeroasele titluri rânduite pe rafturile din dormitor au frapat-o. Naum îi povestea pasionat despre averea lui ca despre un șirag de nestemate. Îi arată Tora, o carte veche, și de care se mândrea că este un obiect de anticariat și care a primit-o ca moștenire la *barmițva*⁵ de la bunicul său din partea mamei, Moșe, fost rabin la sinagoga din Telenești și a murit cu mulți ani în urmă. Această carte sfântă pentru fiecare evreu a văzut multe în viața ei. Bunicul lui a păstrat-o cu sfințenie, îndeosebi pe drumurile morții în ghetoul din Transnistria, apoi în perioada represaliilor staliniste... Fata văzu pe pereți tablouri cu scris ebraic și află de la Naum că tatăl său a fost evreu cu carte ca și mama lui... Tora a fost pentru el prima carte de care a avut parte când s-a trezit copil la părinți. Era mândru că în colecția lui există un obiect rămas ca moștenire de la bunic. Pe pereții din cabinetul de lucru atârna o reproducere după Modigliani și niște trandafiri brodați în cruciuliță de mama lui Naum pe când era domnișoară de numai 17 ani.

Fata îl asculta ca pe un ghid de muzeu și Naum simți că-l cuprind florii. Nu știa cum să treacă la o discuție mai intimă. În salon oaspeții discutau în continuare un subiect aprins.

– Îți place? și îi cuprinse cu mâinile sale mari umerii scunzi.

– E draguță biblioteca, aprobă fata. Și, după o pauză nu prea lungă, surâse: Dar se simte că lipsește o mână de gospodină.

O fierbințeală ca cea din seara de odinioară îi învălui din nou toată ființa. Profitând de clipa de intimitate, Naum o strânse la piept și o sărută ușor pe buze. Simți că fata nu s-a opus și a doua oară buzele lor se încleștară lacom într-un sărut dulce și îndelung. Revenit ca după o amețeală, o întreabă în șoaptă:

– Ai vrea să fii cu mine... ă-ă-ă ... să locuiești la mine?

– Niciodată nu am avut un bărbat cu o diferență de vârstă atât de mare, se fâstăci fata.

Răspunsul fetei îi păru neașteptat de liniștit și absolut sincer.

– Gândește-te. Ai putea înviora această casă pustie.

5 *Barmițva* – ritual la evrei prin care un băiat ajuns la 13 ani este declarat că a atins majoratul, capabil să îndeplinească toate ritualurile poruncilor religioase.

Cuvintele-i se rostogoliră gătuite și un nod buclucaș îi stăruia în gât. Domnișoara surâse doar și-i făcu semn spre salon, de unde răzbăteau hohote și discuții pe tonuri destul de ridicate.

Ieșiră din bibliotecă pe rând, să nu dea nimănui nimic de bănuir.

Cât sindrofia era în toi, prinzând câte un moment prielnic, s-au mai strecurat o dată în bibliotecă. S-au sărutat îndelung și Naum chiar o culcă în fierbințeala sentimentelor pe patul de lângă raftul plin cu cărți. Și dacă fata nu s-ar fi împotrivit ușor, amenințând cu degetu-i arătător spre ușa salonului, garantat că o și avea. Dar lucrurile n-au mers mai departe.

Când debaterile începură să lunece spre o hărmălaie nemaicontrolată de spirite ameteite, fata îi mărturisi că și-ar dori să plece, englezește, la cămin. Naum oftă și chemă un taxi.

4.

Avocatul Naum Vainștein era născut în aceeași lună cu marele poet Grigore Vieru, decât doar cu o săptămână mai devreme. Asistându-l într-un proces și mai descoperind că sunt din aceeași zodie, el deveni curând unul dintre prietenii apropiați ai Bardului. La drept vorbind, îi unea nu numai succesul aceluși proces, ci și cunoașterea literaturii române în parte, pe care Naum manifesta deschis, și a culturii universale în ansamblu. Naum provenea dintr-o familie de vechi evrei basarabeni Vainștein, ultimii ei descendenți naturalizându-se în perioada sovietică aproape cu desăvârșire. Cât despre Naum, dacă nu ar fi fost cunoscut prin protestele sale vehemente contra demolării cimitirului evreiesc, puțini ar fi crezut că este din neamul lui David. Apoi, Grigore Vieru își pierdu tatăl în ultimul război, iar familia Vainștein tot atunci cunoscă ororile holocaustului. Așa că îi legau și memoria celor trecuți prematur din viață, clipele de tăcere în memoriam. Și tot Grigore Vieru îi fu redactorul primei lui nuvele, mai schimbându-i prima literă din nume, așa, pentru mai multă prestanță, credea el.

La concertul de gală din sala palatului „Ginta Latină”, consacrat jubileului de 70 de ani al Bardului, Naum a avut o invitație specială. A chemat-o și pe Ioana să-l însoțească, dar ea îl refuză, motivând că are alte treburi. Nu se așteptase să-l refuze după sărutările din bibliotecă. Cum palatul „Ginta Latină” se afla de la Asociație peste Parcul Central, după serviciu, înainte de a ajunge la festivitate, zăbovi în acel amurg pe o bancă de pe Aleea Clasicilor, în fața lui Eminescu. Încă din anii studenției prefera să vină la bustul marelui poet; avea impresia că gândea mai bine, îl vizita mai des inspirația, mai întâlnea câte un prieten ca să mai schimbe o vorbă-două despre artă și literatură.

Era o seară liniștită de februarie. Dintr-odată o zări pe Ioana venind din partea de jos a parcului, la braț cu un flăcău înalt, în palton negru. Cotiră pe o cărăruie lăaturalnică și, până să ajungă la havuz, se opriră unul în fața altuia. Erau aproape de tot, dar probabil nu s-au gândit că-i vede o cunoștință incognito pe diagonală.

Statura ei micuță contrasta, după părerea lui Naum, cu vlăjganul înalt și bine

clădit – a trebuit să se ridice în degete atunci când s-au sărutat. Apoi și-au urmat calea spre havuz, veseli, de parcă toată lumea era a lor și nimeni nu-i vedea.

Un junghi ascuțit îi tăie toracele în dreptul inimii și Naum, chiar în clipa aceea, își zise că trebuie să dispară din viața fetei. Pur și simplu să demisioneze și să plece, deoarece știa, avusese experiență în trecut – atunci când dragostea e unilaterală, ai de pățimit mult. În plus, plănuise să publice în vara aceasta o carte de proză. În sfârșit, nu mai era june, ca să concureze cu tinerețea ei. Și deodată se întrebă în sinea lui: „Și de ce vlăjgan? E un tânăr ca toți tinerii. Chiar bine făcut...” Și i se făcu oarecum rușine că a îndrăznit să-l numească așa, că acum câteva ore mai credea că poate exista dragoste între o puștoaică și el, un ghiuj de vârsta părinților ei.” Nu e societatea ceea despre care ai crezut, bătrâne, că e de... ptui, de nasul tău. Nici măcar o idilă nu e, plămădită cu iscusință de către cel mai genial scriitor. E realitatea asta provincială din Basarabia și trebuie să stai cu ambele picioare pe pământ, bătrâne...” Ca numai peste două clipe să se întrebă: „Dar ce are Basarabia cu pururi amorezul Naum Vainștein? Ghiuj bătrân!”

A doua zi merse dis-de-dimineață la directorul liceului – orele începeau la opt și un sfert, iar directorul nu avea în acea zi ore, însă, ca întotdeauna, era prezent „în arie”, vorba lui – și-și anunță demisia. Directorul făcu o mină mirată și, până să-l întrebe ce l-a apucat, Naum i-o luă înainte – motivă că l-au năvălit acum treburi mult mai importante la serviciul lui de bază și este nevoit să demisioneze. Iar ca să fie împăcat, chiar l-a adus peste două ore pe prietenul său Gheorghe Andrieș, fost administrator al unei bănci comerciale, care să-i ia locul.

Pe la chindie privirile lor se ciocniră: pline de nedumerire, ale domnișoarei de la birou, și reci, pătrunzătoare, cu o perdea de reproșuri, ale bărbatului. O salută rece și îi întinse catalogul să înregistreze cererea lui de eliberare din funcție.

– Adică... plecați de la noi, din asociație? întrebă descumpănită, privindu-l pieziș, parcă intuind că ceva nu e în regulă.

– Sunt avocat, domniță, îi răspunse el acru. Mă bucur că am făcut ordine în activitatea asociației. Mai departe lucrurile vor decurge de la sine și eu nu mai am timp de pierdut pe aici. Ai să conlucrezi de minune cu noul tău director, pe care mâine îl vei cunoaște, mai aruncă Naum la despărțire.

Acum, când toate lucrurile și evenimentele erau vizibile, lui nu-i rămânea decât să le analizeze, să tragă propriile concluzii. Cu fiecă zi care se scurgea timpul ar fi trebuit să-l îndepărteze de cele întâmplate, dar și de fata cu privirile de jărat, de ziua despărțirii și el, timpul, trebuia să-i fie ca un medicament, ca o alifie peste trăirile, de ce să nu recunoască, dureroase. Însă descoperirea totodată și lucruri senzaționale, pe care i le aduceau schimbările în vremurile din urmă și care se reflectau, ca într-o oglindă aburită, ce se limpezea treptat, în procesele pe care le asista. Cotidianul oamenilor din jur era tot mai des periclitat de niște surprize din cele mai diverse și neașteptate.

Descoperise că în viața de toate zilele sunt specimene care și-au făcut o

„meserie” din a face rău. Precum Dumnezeu aduce binele pe pământ, cineva, ispitit de diavol, creează probleme oamenilor. Aflase că se înmulțiseră vrăjile prin urbe – unele persoane fac vrăji asupra altora. Ți se pune ceva în mâncare și vraja te ia ca pe un mieluț de două-trei zile. Ba se zvonise că femeile care vor să-și țină un bărbat alături, să-l diriguiască așa cum vor ele, pun în mâncarea sau în băutura lui scursuri de ciclu menstrual. După ce bărbatul înghite această zeamă muierească, cade, în pofida voinței sale, în plasa intereselor doamnei sau domnișoarei... „De unde o fi apărând toate aceste apucături și mârșavii?”, se întreba Naum acum. Și cum ultima lui pasiune îi răscolea orice ungheraș de conștiință, găsi că trebuie să iasă din joc. Și cât mai curând, ca să fie, vorba ceea, mai departe de vreo belea. „Asemenea trufandale sunt periculoase, dacă reușesc cu tot dinadinsul să-ți înghită sentimentele, nu-l lăsau gândurile despre despărțirea de Ioana. Până la urmă, te face gol-pistol nu numai de avere, dar și îți lasă un pustiu nemărginit în suflet. La vârsta mea, e dificil să suport asemenea rupturi de sentimente.”

Astfel Naum Vainștein încerca să se convingă că făcuse bine că și-a înaintat demisia și a abandonat serviciul de la asociație. „Are viața ei de femeie tânără și de ce trebuie să mă bag acolo unde nu e pășunea mea.” Încerca să-și alunge gândurile de la tână domnișoară, dar ele dădeau buzna ca tătarii. Revenind iarăși și iarăși la ele, căuta să ghicească dacă a greșit sau a fost consecvent, dacă e sincer cu sine însuși sau se înșală și de această dată. Cum o pățise și cu alte femei, cu care s-a aflat în concubinaj o habă de vreme și a avut chiar copii, dar nu și-a mai întemeiat o „casă de piatră”. Și iar se înfrunta în cugetul său: „Doar ai ieșit din birou, ai obținut demisia, a venit deja altă persoană să te înlocuiască, ce mai vrei acum? Adio, moment de pasiune!” Alunga aceste gânduri din oră în oră și nici nu bănuia că relațiile lui cu Ioana de la Brânza, din acele zile, abia aveau să se declanșeze.

Trei zile își căută de ale lui. Mergea la procese, exercitându-și funcția de apărător; avea în acele zile câteva dosare dificile. Îi venea greu să se concentreze – gândurile la domnișoara cu chip de înger se precipitau mereu în algoritmul apărării, ca o sare într-o reacție chimică dintre un acid și o bază. Se străduia să se convingă măcar acum că în afară de câștiguri viața îți aduce și pierderi și trebuie să te deprinzi cu ele. Mai ales că avea experiența atâtor pierderi în peste 25 de ani de practică juridică. „Nu tot ce zboară se mănâncă”, spune o vorbă înțeleaptă din bătrâni. Și tu, slavă Domnului, acum ești la poarta acestei categorii sociale, numită delicat de jurnaliști „vârsta a treia”. Ce mai atâtea gânduri – fata se va deprinde degrabă cu noul ei șef și va uita de tine.

Nu credea că se înșela și de data aceasta. Fata era departe de a fi un înger. Chibzuise ea din primele zile de cunoștință în mai multe feluri, iar din seara ceea când se sărutaseră tot ce chibzuia începuse să prindă un contur de plan bine gândit. Și când Naum dispăru îndărătul ușii, ea simțise că se clatină planeta ei albastră. Bărbatul era în etate, e drept, dar Ioana nu-l găsea bătrân cu totul. Chiar era plăcut să stai alături de el – totdeauna îmbrăcat în costum, la cravată, iar pe obraji lui

rumeni mai jucau umbrele unei tinereți de foc. „Și atunci de ce aș rata o șansă?” se întreba fata chiar în după-amiaza plecării avocatului. Cu atât mai mult cu cât era singură – noul șef se prezentase la director în acea zi, dar promisese să vină să ia cunoștință de viitoarea sa funcție peste trei-patru zile.

În ziua a treia însă nu venise încă.

5.

A treia zi, seara, la ora când se apropia de apartamentul lui pustiu, admirând fulgii ultimei luni de iarnă pogorând frumos din ceruri, copii strigând pe întrecute la săniuș, luminile strălucitoare ale felinarelor din geamurile blocurilor învecinate, deodată, celularul îl anunța printr-un semnal că are un mesaj. În toate aceste zile nu avu nici unul, chiar dacă erau în plină desfășurare câteva procese, iar unii clienți preferau să se consulte sau să-i dea probe suplimentare mai degrabă prin mesaje decât direct la telefon. Deschise aproape mecanic și tot în aceeași clipă, încă înainte de a purcede să citească mesajul, gândul îl duse iar la Ioana. Și citi: *„De ce pleci? Nu te duce. Dacă pleci, pierd orice sprijin în acest oraș și nu mai are nici un rost să rămân... Am nevoie de tine, îngerașule”*.

„Ciudată coincidență”, se gândi el cu amărăciune. Se îndreptă brusc spre scara blocului, descuie ușa aproape frenetic, o izbi după ce intră, aruncă servieta pe taburetul din hol, se îndreptă spre bibliotecă și se trânti furios pe divan. Gândurile și sentimentele îl angajaseră într-o luptă crâncenă și la numai un sfert de ceas avea impresia că au început să-i clocotească creierii. Se ridică tot atât de brusc și ieși glonț afară. Ninsorea lină și aerul rece păreau să-i facă bine – noianul de gânduri și sentimente se mai potoli. Peste un alt sfert de ceas plimbarea îl calmă și Naum reveni acasă cu gândurile domolite. Dar toate păreau să aștearnă covoare împăratești spre chipul fetei din Brânză cu privirile sale de jărat.

Toată noaptea nu închise un ochi, iar dimineața – cine a zis că noaptea e sfetnic bun? – nu mai fu în stare să reziste ispitei chemărilor interioare. Intră în cabinetul directorului de la Liceul „Spiru Haret” tot atât de hotărât ca acum trei zile. Descoperi cererea sa de demisie pe masă, încă nesemnată. De față cu directorul îl sună pe camaradul de la bancă și-l rugă să mai îngăduie cu funcția propusă. Apoi rupse cererea și-l lăsă pe director tablou. Iar când să iasă pe ușă, îi aruncă, făcându-i din ochi:

– Las’ că-i bine. Toate-s bune și totul va fi bine.

La prânz își invită secretara la pizzeria din vecinătate. Până să le aducă pizza, își frământa fiecare tăcerea lui, neîndrăznind să înceapă primul. Schimbaseră doar câteva cuvinte asupra meniului. Când pizza fu gata, și se puseră pe mâncat, Naum apucă taurul de coarne:

– Dacă ai fi a mea, te-aș învăța să șofezi, am procura o mașină chiar... Pot să te fac chiar notar!

Și după o pauză scurtă:

– Dar așa, tu nu vrei să fii a mea!

Fata ascultă liniștită și părea să fie concentrată mai degrabă asupra pizzei decât la spusele bărbatului. Sorbi din bere, rezemă cuțitul și furculița de marginea farfuriei și reluă firul dialogului abia început:

– Și dacă sunt de acord?

Îl fixă cu o privire galeșă și asta îl deusolă pe Naum. Nu se aștepta la o asemenea întorsătură. Era hotărât să o convingă mai pe îndelete, dar să-i pună niște condiții. Reteză energic cu cuțitul din felia de pizza, înfipse parcă în ciudat în ea și o repezi în gură. Începu să mestece, până să-și adune replica. Dar tot fata fu cea care o reluă prima:

– Băiatul cu care m-ai văzut se căsătorește cu altă fată...

„De unde știe că i-am văzut? se miră Naum. Că doar nu m-au observat... Isteață, puștoaică!” Spulberă toate replicile pregătite din timp și atacă frontal, cu un evident tremur în glas:

– Hai în această seară la mine.

– Măine, căzu de acord domnișoara. După serviciu vin la tine, îngerașule.

Ultimul cuvânt era din mesajul de aseară. În gura fetei răsună neobișnuit de gingaș...

Terminară prânzul în tăcere și până la sfârșitul zilei schimbă doar niște replici de serviciu, dar mai des ca altădată.

A doua zi fata îi fixă pe reverul hainei un mărtișor și îl sărută pe obraz. „Care va să zică, iată de ce măine”, pricepu Naum. Toată ziua s-au prefăcut că sunt concentrați fiecare asupra treburilor sale – fata prin hârtoagele de la oficiu, Naum irosind câteva ore în proces, în rest dând telefoane și făcând aranjamente neînsemnate. Amândoi însă păreau să fie stăpâniți de un singur gând...

Fire visătoare, în biografia lui de burlac seara de 1 martie se dovedi a fi o seară cu cer senin, înstelată, dar geroasă – înseamnă o filă luminoasă și fericită. Ba chiar o seară de-a dreptul fantastică. Fata își știa „meseria” în așternut – l-a sedus ca pe un june prea puțin experimentat. Au făcut dragoste fără prea mult preludiu și menajamente, chiar fata l-a tăbărcit, însetată, în pat...

S-au iubit până în zori. Dar a fost și noaptea sincerităților reciproce – domnișoara se destăinuie că de fapt avuse prima sa relație sexuală pe la 16 ani și de atunci a făcut dragoste cu mai mulți bărbați. Așa că era femeie în toată legea. Apucase chiar să-și facă și câteva chiuretaje. Avusese relații intime chiar și cu băieți mai mici decât ea, dar cel mai mult își amintește de serile petrecute la cămin cu flăcăul originar din Căinari, care era cu doi ani mai mare decât ea. După absolvire a plecat să lucreze la procuratură în provincie. A tânjit mult după el și numai Andrei, unul din actualii ei prieteni, un băiat înalt de aproape doi metri, îi mai amintește uneori de „dragostea” amicalui din Căinari.

Ioana se dovedi a fi foarte indiscretă – îi mărturisise că la o zi de naștere a unei colege se întrecuseră cu băutura, ajungând aproape de orgie – toate fetele

din camera de la cămin, înnebunite de șampanie, au făcut sex în grup, prietenii cu prietenile și chiar cunoscuții cu pur și simplu cunoscutele, necunoscuții cu necunoscutele, o noapte întreagă în cămin. Dar asta a fost demult, în anul doi, și ea a fost în stare să se abțină de la un asemenea desfrâu. În ultima vreme l-a avut pe Toma, pe care chiar părea să-l iubească. Adevărul e că a fost o perioadă când Toma fu pasionat de altă domnișoară, dar foarte curând și-au reluat întâlnirile. Prietenia lor dură până a mers în ospetie la părinții lui – nu a trecut însă testul mamei sale. Iar Toma ținea la părinți și acum se pregătește să se căsătorească cu alta. „Nu e o fire stabilă și nu poți avea încredere în el, oftă fata. Îmi pare rău de noua lui victimă, dar asta e treaba ei deja.” Și, cuprinzându-l pe Naum, îi declară cu un ușor răsfăț:

– Acum, când sunt alături de tine, știu că nu mai am nevoie de nimeni.

A doua seară, după ce inimile lor s-au topit în același foc al dragostei și s-au unit într-un singur cămin, Naum i-a cerut permisiunea să-i dea un nume ce i se părea lui la vremea ceea că i se potrivește mai bine:

– Ce mai înseamnă și asta? Părinții mei mi-au zis Ioana...

– Doroteea, în greaca veche, înseamnă trimisă de la Dumnezeu!

Și dintr-odată apartamentul se umplu de un hohot de râs, pe care domnișoara și-l potoli cu greu. Apoi încheie cu un surâs enigmatic: *Prikolino!*⁶

6.

Din acea seară Ioana a rămas la Naum și nu mai plecă la cămin sau la verișoară. Dimineța Naum îi înmână cheia, zicându-i că de azi înainte casa lui va avea doi stăpâni. Începu să o trateze cu mai multă atenție și gingășie ca pe o fință dulce și dragă.

Naum avea o „cronică a vieții” sale, un fel de jurnal intim în care își nota doar cele mai fericite și mai sacre momente din viața lui. Începu să-i încredințeze și ei „cronică”, pentru a face notițe, a-și scrie impresiile despre dragostea lor. Și fata, când avea chef, în anumite perioade, își așternea în „cronică” gândurile ei. Erau niște descrieri mustind de fidelitate și credință pentru Naum.

Mai târziu cunoscă modul de a crea al lui Naum Vainștein – lucra mereu la cuvânt, însăilând ba o povestire, ba un vers. Dar cea mai neașteptată descoperire fusese faptul că Naum avea idei de muzică – știa nu numai să cânte la chitară, ci să și scrie muzică. Într-un timp se apucă să orchestreze, cu prietenul său Anatol Roșcovanu, un cântec după altul și să-l înregistreze în studio. Aflase că în copilărie a cântat în fanfara școlii, apoi, în armată, în cea militară. Înregistrase chiar câteva piese în sanscrită și în idiș. La înregistrarea cântecului „Am, Israel, hai!”, care era un fel de imn al demnității evreiești, Naum o luă în studio și pe Doroteea și făcu o prezentare a acestei glorioase melodii, pentru toți evreii din lume, în limba engleză. Ioana-Doroteea avea o dragoste față de această limbă încă din școală și din liceu, apoi la facultate și-o perfecționă și o posedă binișor, firește, la nivel de orăș.

Naum își trase un CD de rezervă cu acea înscriere a vocii romantice și cristaline a Doroteei și acest lucru avea să-l prețuiască la justa lui valoare mult mai târziu.

7.

Demult în casa lui nu mai fusese atâta lumină, căldură, gingășie, dar mai ales o curățenie de vis. Dintr-odată Naum se pomeni fericit. Uită de gheața singurătății lunilor trecute, de visele sale romantice la o femeie ideală, potrivită vârstei lui. Începu să creadă că diferența uriașă, censul de vârstă la aceste timpuri noi nu mai aveau nici o importanță. Ieșea cu Doroteea la plimbare pe bulevard și constată că ea nu se sfia deloc de trecători, pășind cu el alături. Ba dimpotrivă, îl prindea de braț și pășea parcă mândră că are un asemenea însoțitor. Uneori mergeau pe stadion să facă sport – de când se stabilise la Naum, Doroteea avea frică să nu se îngrașe. Chiar se decise să facă *aerobică* la clubul din vecinătate, dar nu a mers decât de vreo două ori. Mai târziu și-a dorit să meargă la sala de forță și a și făcut-o.

Degrabă, după un scurt timp de concubinaj, începu a bănuși că fata uneori e lipsită de voință, nu prea perseverează când este vorba să obțină vreo performanță prin efort intelectual, iar dacă chiar realiza ceva, trebuia să o forțeze, să o mâne din urmă.

Plictiseala și rutina încă întârziu. Veni vara și Naum o cuceri cu abilități culinare neobișnuite pentru bărbați – îi plăcea să facă compoturi din vișine, să marineze castraveți la borcan. În toamnă îi dovedi că știe să facă chiar dulceață. Preferata lui era cea de gutui. La balcon în fiecare an avea doi saci de zahăr (unul pentru el, și altul pentru odrasle, îi explică Naum) și căpăcirea borcanelor devenise chiar o slăbiciune pentru el. Borcanele le depozita într-un dulap, deasupra ușii de la intrare. Doroteea nu avea atracție nici pentru compoturi, nici pentru dulceața de gutui, nici măcar pentru castraveții marinați, dar fu o descoperire pentru ea. Mai ales comparându-l pe domnul avocat cu tatăl ei, căruia deloc nu-i plăcea să gospodărească nici măcar pe domeniile bărbătești. La ei acasă mai toate le gestiona mama. Până și cele ce erau ale bărbatului tot ea trebuia să i le pună în nas și să-l ia din urmă. Ce să mai zici, ea este inima întregii gospodării, i se destăinuia fata lui Naum în timpul conservărilor. Și mai era în casa lor un obicei: mâncarea de azi să nu fie lăsată pe a doua zi, nimeni nu se mai atinge de ea. Aceste lucruri se vede că o învățase și pe Doroteea – știa a bucătări cu rost și a găti bucate gustoase. Naum se minuna uneori cum această ființă plăpândă și suavă izbutea mereu să-l încante cu *gustoșenii de Brânza*.

Dar Naum se tot căznea să-i descopere și predilecțiile din afara bucătăriei. Într-o sâmbătă a mers cu el la cimitirul evreiesc. Vainștein avea o slăbiciune – să citească și să mediteze asupra celor scrise sau asupra chipurilor de pe pietrele funerare. Chiar și când vizita localități noi, își făcuse obiceiul să viziteze întâi și-ntâi ...cimitirele. Au rătăcit împreună vreo două ore încheiate, ținându-se de

mână, printre mormintele din cimitirul ce trebuia să fie demolat. Fetei însă nu i-a produs cine știe ce impresii. Poate chiar nici o impresie. Nici cimitirul, nici lupta lui pentru a-l păstra. Când se întorceau acasă, își exprimă dorința să treacă pe la un bar – primăvara întârzia și frigul mai era stăpân pe alei. Ea se zgribulea și se lipea de Naum – mersese la cimitir îmbrăcată cam subțire. Apoi tăcerea mormintelor îi mai adăugă răceală în toate fibrele corpului. Naum o servi cu un păhăruț de coniac scump și insistă să-l dea peste cap dintr-odată. Atunci pentru prima oară o văzuse amețită de-a binelea. „E firavă la băutură porumbița”, se gândi el. Era tăcută și o toropea somnul. Ajungând acasă, i-a zis că dorește să se culce.

– Cu mine, iepurașule, nu faci mare treabă la beție, căscă ea lung și nefiresc. Mulți dintre băieții care m-au avut au crezut că băutura mă face mai cu temperament, dar s-au înșelat...

Și adormi buștean fără măcar să se dezbrace.

Lui Naum aceste vorbe în căzură cu plumb în suflet. Și-ar fi dorit ca fata măcar să nu-i spună despre escapadele ei amoroase din trecut. Tot atunci descoperi că sforăie în timpul somnului de se cutremură pereții. Mai târziu avea să constate că sforăitul e pe măsura consumației – cu cât mai multă și mai tare era băutura, cu atât sforăitul era mai periculos pentru geamuri. În același timp, chipul ei de copil și sforăitul de om matur îl amuză și el o sărută dulce pe obrăjori. Sforăitul se curmă, Doroteea zâmbi fără a deschide ochii, ca un adevărat îngeraș, iar peste câteva clipe „tromboanele” își reluară partitura. Ciudat lucru că aceste aspecte – sforăitul, femeile amețite, dar mai ales bete lulea – în general îi displaceau, simți că este tot mai pasionat de ea.

Citise multe romane de dragoste ai căror eroi erau îndrăgostiți sau cupluri având o mare diferență de vârstă. Și el se pomenise acum, în felul său, erou de roman, când asculta domnișoara explicându-i că nu simte nici o diferență între el și tinerii de seama ei.

Era sinceră cu el. Dar încă de atunci când îi povestise despre viața ei intimă, despre avorturi, conveniseră că ea nu poartă vreo vină în fața lui sau că i-ar impune anumite obligații. Asta a fost în trecut, iar acum ei sunt în doi și cu timpul trebuie să devină un tot întreg. Adică un fel de căsătorie civilă, în care dragostea și credința să se bazeze pe onestitate, pe fidelitate și respect reciproc în toate. Naum acceptase fără rezerve – parcă era într-o plutire de vis. La o astfel de surpriză, la un asemenea dar de la Cel de Sus nici că se așteptase vreodată. Se credea un bărbat fericit.

Fata cu adevărat dădea semne că îl iubește. Într-o zi, când veni vorba, îi declară că s-a deprins cu el și că diferența de vârstă nu o deranjează absolut deloc. Îl numea numai cu vorbe blânde, din *ieparaș*, *iubițel*, *motănel*, *puișor* părea să nu-l mai scoată. Ce și-ar mai fi dorit un bărbat ca bietul Naum, după ce se „căpătuisese” cu o domnișoară chiar mai mică decât propria lui fică, cea mai

mare, după două divorțuri și mai multe concubinaje nereușite? Senzația că este iubit de o domnișoară atât de micuță și ca vârstă, și ca statură, că stau amândoi alături să împartă binele și răul îl bucura omenește. Era ca într-un vis. Un singur lucru nu-i pica bine: zilele îi păreau lungi și aștepta cu nerăbdare să vină seara, procesele, mai lungi și ele ca o noapte de iarnă, îl enervau la culme și păreau să nu se mai sfârșească, să vină pentru el cât mai repede ora când va merge spre casă, unde să o găsească pe Doroteea, inventând noi bucate. În pofida vârstei și a părerilor că tinerele de astăzi nu știu a curăța barem un cartof ca lumea, ea se dovedise o bucătăreasă iscusită. Făcea niște mâncăruri delicioase, laudându-se întruna că deprinderea e de la mama ei, de la Brâzna.

Nu se lăsa nici el mai prejos – o învăță să gătească și mâncăruri evreiești: *Yuh, yuh mit fasolies, farșmac, leikeh, farpreiglte leiber, knișel leh* și alte *idîșe mahulim*.⁷

În tot acel ocean de fericire, cu care valurile vieții se năpustiseră peste căminul lui, interveni ca un vânt rece doar fiica Mirabela, care îi declară supărată că nu e nimic serios în această relație, e chiar un fapt rușinos. Părintele ei concubinează deschis cu o copilă cu peste treizeci de ani mai mică decât el. „Oare nu ți-e clar, mă faci de râs în tot orașul!?” îi reproșă, supărată foc.

A fost primul reproș din partea copiilor săi. Mirabela era fata lui cea mai mare din prima căsătorie. Avea deja familia ei, se împăca bine cu soțul și era în drept să-și permită să-l probezească. Asemenea replici auzi și de la alte persoane apropiate, dar nu le luă în serios. Era absorbit de patima dragostei și trecea cu ușurință peste toate prejudecățile acestei lumi ce se credea corectă, dar de fapt era plină de imoralități mai mari sau mai mici. Nu-l mai interesa trecutul fetei, se resemnă chiar cu faptul că fuma, uneori țigară după țigară. Era convins că fata, cu toate micile ei cusururi, îl iubește și ține la el cu adevărat. Altfel de ce l-ar numi cu cuvinte atât de gingașe și dulci, de care nici una dintre soțiile sau concubinele sale nu i-a spus niciodată până la ea: îngeraș, pușor, iubițel, motănel? Era gata să se ia la harță cu fostele soții, cu copiii lui, cu toată lumea, apărându-și casa și noua lui dragoste.

Din primele zile de cum veni la el, Naum și-a pus în gând să-și aplice tot talentul pentru a face din Doroteea o soție adevărată și fericită. Întâi a insistat să se înscrie la cursurile de șofer, apoi să studieze serios calculatorul și un șir de programe pentru el. Doroteea urma cu strictete îndemnurile lui, Naum acoperind satisfăcut cheltuielile, chiar și cele pentru micile ei plăceri și dorințe. Avea să treacă multă vreme până să-și dea seama de pasiunea ei aprigă pentru șofat – îndărătul succeselor pe care le repurta, de nespusa bucurie și mândrie cu care îi flutură într-o zi permisul de conducere, îndărătul faptului că mai de

7 Mâncăruri evreiești: *Yuh* – bulion din carne de găină; *yuh mit fasolies* – bulion din carne de vită cu fasole; *farșmac* – scrumbie tocată; *leikeh* – prăjitură delicioasă; *farpreiglte leiber* – ficat de găină prăjit; *knișek leh* – pateuri de formă rotundă, cu umplutură de legume.

fiecare dată venea cu autoturismul-școală până la pragul casei, iar instructorul, un bărbat smead la față, cu mustățile pe oală, îi strângea de fiecare dată mâna și o saluta respectuos cu dreapta la închipuitu-i cozoroc, se ascundea de fapt o relație nu numai de șofaj. Dar despre acestea și despre multe altele domnul avocat avea să-și dea seama sau să afle mult mai târziu. Deocamdată el era fericit și venera noua lui dragoste.

* * *

Ițik Mazik, aflând despre concubinajul prietenului său, veni într-o seară la el cu vioara și-i cântă câteva melodii clezmere de nuntă.

– Mă bucur că ai asemenea jupâneasă, își laudă el confratele. E micuță și durdulie... Ai noroc că nu vei cheltui multă stofă pe haine. Eu trebuie să cânt la zece sindrofii și petreceri ca să adun peșcheș să-i cumpăr Honei mele adevărate huse...pentru tancuri!

Și se apucă să-i cânte Doroteei, la vioară și vocal, un cântec de-al avocatului:

*– Împletește-mi cosițele, mamă,
Și mă lasă în lume să plec,
Nu-ți ascunde privirea-n năframă,
Căci și eu tot de plâns mă înec.
Ai crescut, mamă dragă, o fată
Și-ai umplut lumea-ntreagă cu ea,
De ce-ți tremură mâinile-n pleată,
Poate ea se va-ntoarce cândva?
Se va-ntoarce și-i fi bucuroasă
De copila pe care-ai crescut,
Rămâi, maică, rămâi sănătoasă,
Căci eu plec, mi se pare, pe mult...*

În compania acestui evreu pipiriu, Ițik Mazik, Naum și Doroteea au avut o seară plină de voie bună și de farmec enigmatic.

* * *

8.

De când cei doi își făcuseră din apartamentul lui Vainștein un „cuibușor de puf și nebunii”, în casa lor aproape că nu venea nimeni în oșpeție. Amicii lui, cei mai mulți, demult erau deja bunici și aveau cu totul alte griji, alții se ramoliseră rău, unii chiar s-au trecut în lumea celor drepți. Dar mulți pur și simplu se sfiau să-i calce pragul. Nici Doroteea părea să nu-și fi prea făcut prieteni dintre colegii de facultate. Ce-i drept, într-o zi îi veni în vizită o colegă de studii, Marta Cicaru, o domnișoară înaltă, cu fața mare și smolită, din satul vecin Pogoreni. În compania celor două fete tinerele, Naum întâi își demonstrează iscusința culinară. Tradițional, făcu o mămăliguță cu jumări, smântână și brânză de oi, dar și o tocăniță din carne de găină și legume, preferința

evreilor, le servi cu câte un păhăruț de vin. Iar după ce au ospătat, le prezentă fetelor biblioteca și le cântă la chitară. Apoi le invită în birou și le făcu să asculte la calculator și alte cântece, compoziții proprii, pe care le realizase în decurs de câțiva ani în studioul lui Anatol Roșcovanu. Le plăcu îndeosebi „Cântecul țiganului” și cel intitulat „Goldă”. Naum avea mulți copii și fiecăruia dintre ei îi dedicase câte un cântec. Se înțelesese cu Doroteea din priviri să producă o impresie bună, așa încât scriitorul și avocatul Naum Vainștein intră în rol – le invită pe rând la dans. Îi plăceau valsurile și tangourile, iar fetele, deprinse cu noile curente ale muzicii ușoare, se amuzau când le rotea în dans, în ritmul melodiilor în stil clasic. Marta se considera cea mai apropiată prietenă a ei de facultate, mai fiind și din același raion, și era în bune relații cu Toma. Doroteea intuia că Marta îi va spune despre toate cele văzute în casa lui Naum și se străduia să-i producă impresii cât mai plăcute și mai tari. După seria de tangouri și valsuri, Naum lăsa fetele singure pe câteva minute. Când reveni, Marta, scufundată în fotoliul de sub tablourile de Van Gogh și Sezanne, lăcrima: „Cât ești de fericită, draga mea! Nici măcar nu-ți închipui cât ești de fericită!”

Pe Naum îl flătă scena și decise să le dea gata cu încă „un număr” – telefonă unui amic militar, care sosi în nici un sfert de ceas și, tusaltru, merseră, într-un jeep luxos, la saună. Abia atunci Doroteea și Marta au aflat ce înseamnă cu adevărat o saună. Naum le făcu amândurora întâi un masaj uscat, apoi le frecă spatelul, picioarele, mâinile, pieptul cu făină de porumb, ca după ce le-a spălat să le ungă peste tot cu miere de albine și abia după aceea să le permită să treacă în saună, apoi în piscină...

A fost o seară superbă și fantastică. La despărțire, ochii mari ai Martei scânteiau de invidie pentru Doroteea că și-a găsit un bărbat atât de atent, cu apartament și relații extraordinare, la care ea, domnișoară fără sprijin la oraș, putea numai să viseze.

La numai câteva zile Doroteea primi un telefon neașteptat.

– Te felicit, *podruga*! Bravo! Trăiești cu un babalâc de peste 50 de ani, într-un apartament cu toate dependențele. Ai bibliotecă, pinotecă. Bravo, folosește-l, cum știe să o facă Ioana de la Brânza... Ba să am pardon, deja Do-ro-te-ea!

Era Toma. Fusesse atât de surprinsă, încât abia izbuti să îngaime:

– Mai bine ai avea grijă de tine.

„Să fie oare trebușoara Martei? se gândi cu ciudă și șuieră printre dinți: Ce trădătoare!”

A doua zi se întâlni cu Toma în plină stradă. Aflase că s-a angajat la Comisariatul de Poliție Centru și că așteaptă să fie înaintat în grad. Era pe punctul să-l felicite, firește, dacă el nu i-ar fi luat-o înainte:

– Dacă până mai ieri aveam o stimă oarecare față de tine, acum nimic nu ne mai poate apropia. Decât poate o eventuală partidă de sex. Aici tu ești pe cal bălan!

Era prea veninos tonul ca să nu o rănească.

Seara i s-a plâns lui Naum că Marta o trădase atât de mișelește.

– De-ai fi văzut câtă ură și câtă zeflemea erau în ochii și vorbele lui, i se tângui

Doroteea. De unde apar la oameni toate acestea?

Și Doroteea aruncă mukul de țigară în trunchiul nukului din fața balconului, de parcă ar fi vrut să facă țăndări, fie din chiștoc, fie din trunchi. Își aprinse imediat altă țigară și spuse cu hotărâre în glas:

– Marta nu-mi mai este prietenă. E o trădătoare! Cum de nu mi-am dat seama, doar o știu de la facultate și din camera de cămin. Era și a rămas o pârătoare, o consumistă și o fire lipsită de principii!

Și, ca să se mai răzbune parcă, fata i se destăinuie că știe multe despre Marta, dar nu a umblat cu toba printre prieteni – la facultate, ca să ia note pe unde mai mari, pe unde chiar și de trecere, accepta așternutul cu mai mulți profesori...

Naum își trecu mâna sa lată prin pletele ei moi, liniștind-o părintește:

– De azi înainte să te gândești serios pe cine inviți în ospete. Casa noastră trebuie să fie un tot întreg, o cetate. Dacă dorești ca această fortăreață să devină trainică, va trebui să renunți la prietenia cu invidioșii...

Era o seară de septembrie. Din copac cădea din vreme-n vreme câte o nucă, lovindu-se de asfaltul tare și spărgându-se sau rostogolindu-se în răzorul de la intrare, de unde ploile le împrăștiu prin toată curtea. Erau nuci cu coaja slabă și cele ce cădeau noaptea, spre dimineață, când mașinile din fața blocului virau spre oficiile stăpânilor, pe asfaltul plumburiu rămăneau pete de miez și coajă strivite.

Altădată lui Naum îi plăcea această muzică, chiar compusese și o melodie, „Căderea nucilor”. Acum însă îi veni în gând o cu totul altă paralelă: așa e și în viață – pe unii îi ia apa, pe alții îi face piftie roata destinului, iar câți oare ajung pe masa istoriei ca ingrediente de bucate?

Când surprinse că mâna Doroteei se îndreaptă spre cea de a treia țigară, i-o prinse ușor, i-o aduse pe după grumaz și strânse fata la piept. Ea se lipi de trupul bărbatului și așa, îmbrățișată, se retraseră în bibliotecă. La geamul mare de aici se legănu ușor scorușele coapte – se înroșiseră de-a binelea și păreau să verse o nuanță de purpuriu și peste pereți, cărțile de pe rafturi, tablourile de pe peretele dimpotriua geamului. De când erau împreună, transformaseră biblioteca în dormitor, iar dormitorul lui Naum rămase, chipurile, odaia găzdașei avocatului. E drept, nu era decât o legendă ieftină, care valora exact cât o ceapă degerată, pentru că deocamdată nu trebuia să dea explicații nimănui, decât poate Mirabelei, care de fapt se împăcase cu gândul că tatăl ei se prăbuși într-o nouă aventură amoroasă. În schimb divanul de aici le era martorul primelor săruturi și al primei nopți de dragoste focoasă, dar și al celorlalte ceasuri lungi de amor. Și acum Naum prinse a-i netezi pletele dese și aromitoare, a-i spune iar cuvinte liniștitoare. „Vom ști de azi înainte cui să permitem să cunoască taina căminului nostru, cămin a două persoane îndrăgostite, care trebuie să rămână o cetate, îi șoptea bărbatul, lunecându-și brațele peste umerii, talia și șoldurile ei. O cetate medievală, trainic zidită, bine întărită, atâta timp cât ea ferește de răuvoitori, taina dragostei. Dar din momentul când în casă aduci prea mulți cunoscuți, prieteni, pereții cetății încep să se năruie...”

Femeia se lăsă mângâiată, încolăcindu-se tot mai pătimăș de mădulele bărbatului și degrabă șaptele s-au stins, luând locul unor „a-a-ah-h-h” și „u-u-ui-î-îh”, cunoscute tuturor amoretzilor din lume la ceasul cel de taină intimă.

9.

Din acea zi, Doroteea i-a declarat lui Naum că-i este credincioasă doar lui și că-l poate numi soț. A jurat că rupe definitiv relațiile cu Marta, excluzând-o din lista de prieteni. Asfințitul acela de septembrie, sclipirile roșietice ale scorușelor și plăcerile trupului se cuibăriseră în cugetul domnului avocat, lăsându-l să plutească, a câta oară, pe spuma valurilor unei furtuni năvalnice, fără a bănuși că cu cât se apropie de mal, cu atât mai mare e primejdia de a se sfărâma de o stâncă sau de pietroaiele de pe litoral. Puține care ajung într-un golf liniștit și se ostioiesc în plăcere, ele, valurile. Toma și invidia lui, inclusiv un chiuretaj de la el, aluziile la eventuale ocazii de relații sexuale, alți bărbați până la el în viața Doroteei și chiar destăinuirile fetei că nu cu toți foștii ei parteneri s-a simțit bine în pat se refugiaseră undeva, într-un colț mai întunecat al creierului, adunând praf și pânze de păianjen. Chiar și destăinuirea, nu prea plăcută pentru Naum, de mai deunezi că cel mai bine a făcut sex cu colegul său de facultate de la Căinari și că numai cu el atinsese apogeul fericirii se rostogoli tot în acel colțișor întunecat. „Dar cu mine cum te simți?” a întrebat-o el atunci, oarecum contrariat. „Dragul meu, fii liniștit, îl acoperi cu mângâieri fata. În pat tu mă satisfaci cum nu se poate mai bine... Și să nu crezi că stau lângă tine, în gazdă, să zicem, numai pentru că nu am altă soluție. Îmi placi și sunt îndrăgostită de tine!”

Domnul avocat înghițea cu lăcomie numai destăinuirile de bine. Îl făceau să se cutremure de emoții și să se simtă fericit alături de Doroteea, cu care se hotărî să fie „un tot întreg, un monolit nedespărțit” și gata să împartă aceeași soartă în viitor. Cu atât mai mult ultima destăinuire, pe care i-o făcuse în acel amurg încins cu roșu de scoruș, când Naum Vainștein se gândi că fata cu jărat în priviri și în simțiri e gata se renunțe la toți prietenii ei doar ca să fie alături de el pentru totdeauna.

A doua zi au mers la piața din Calea Basarabiei, de unde Doroteea s-a întors cu un papagal în colivie. Îi plăceau păsările exotice. Demult visa să le aibă în casă și acum Naum îi satisfăcu acest moft. Era veselă și bine dispusă. Seara, la ușa lor mieună o pisică sură care dorea să intre în casă. Doroteea îi deschise ușa și ea intră în antreu, căută adăpost gudurându-se, dar Naum, până la urmă, o dădu afară.

– E în căutarea stăpânului, putem avea neplăceri, zise el. Apoi recunoscu:

Din copilărie nu-mi place să țin feline în casă...Nu pot să explic de ce, dar nu-mi place. Și-apoi o pisică îți poate păpa papagalul.

Și Doroteea se conformă.

În acele seri un alt val de sincerități îi deschise lui Naum noi pagini din biografia fetei. Află că părinții Doroteei nu sunt adevărați. Adică cei biologici au abandonat-o încă de copil sugaci, iar actualii au înfiat-o, au crescut-o, au dat-o pe la școli și i-au oferit căldura ce i-ar fi lipsit dacă ajungea la o casă de copii orfani. Pentru tot ce-au

făcut, desigur, le este recunoscătoare și îi prețuiește ca pe ochii din cap...

– Doar soarta mea putea fi cu totul alta, își încheie ea mărturisirea. Să-mi fi petrecut copilăria la vreun orfelinat sau vreun azil cazon, îți închipui ce caracter aș fi avut acum, ce destin! Îți închipui?!

– Nu-mi închipui, răspunse Naum. Dar ceea ce pot să presupun eu e că tu nu semeni a fi româncă. Ești poate de etnie slavă sau chiar de etnie evreiască...

– Nu știu și nici nu mă interesează, răspunse Doroteea cu o voce indiferentă.

– Nu-mi închipui cum aș trăi fără să știu de unde mi se trag rădăcinile.

– Îngerașule, te rog...Să nu vorbim despre asta. Eu am părinți și țin la ei ca la cele mai scumpe ființe din lume... Am fost abandonată din fașă și ei m-au crescut...

Naum mai încercă de câteva ori să-i spună că este gata, în virtutea profesiei de avocat, să răscolească arhivele și să-i identifice părinții adevărați, dar ea de fiecare dată se opunea și spunea că-i este dureros să atingă această temă, la anii ei nu mai avea nici o importanță.

– Am acum niște părinți de aur. Lucrează la calea ferată, muncesc în sudoarea frunții la câteva cote de pământ și fac totul pentru binele meu. Mama e o gospodină minunată. Deși e la a doua căsătorie cu tata... Cu el avem probleme – e cam nervos, îi cam lipsește o doagă, mai stă la balamuc uneori, dar, în fine. E un tată bun pentru mine...

Și Naum se lăsă păgubaș. Și chiar dacă multă vreme încă nu putea înțelege de ce nu dorește să-și afle adevărații părinți, o lăsă în pace.

Destăinuirile se înșirau ca mărgelele pe ață. Naum află că Doroteea mai are o prietenă de cămin pe care apucă să o perie ca și pe Marta: că a trăit în concubinaj vreo doi ani cu un bătrânel, căci nu avea unde sta în gazdă. Bătrânul însă s-a dovedit a fi un zgârie-brânză și ea, în cele din urmă, i-a dat papucii. De vreo câteva luni s-a stabilit în garsoniera unui muzicant din dealul Petricanilor. Acesta o asigură cu apartament și cu ceva bani de cheltuială. Dacă Naum are să-i permită, are să o invite în ospetie.

– Vezi să nu ai și cu ea problemele pe care le-ai avut cu Marta, păru să sfârșească Naum discuția. Fata însă se îndârji, trăgând lacom din țigară.

– Tașca Lungu e o altă fire, cu totul alta. Știe a ține secretul și e o fată pe care te poți bizui...

– Dar de ce a fost concubina unui bărbat mai în vârstă? o ispiti Naum.

– Oare chiar nu înțelegi? se miră Doroteea. Bărbații de acest gen nu sunt niște coate-goale. Pot da unei domnișoare, puștoaice alde mine, nu numai un acoperiș deasupra capului, dar și un sfat, o protecție normală, un sprijin material.

– Și dânsa ce îi dă în loc? începu să se amuze Naum de îndârjirea fetei.

– Tașca? Cum nu înțelegi, ea tot se jertfește. Îi dă ceea ce are mai scump o domnișoară – iubirea!

– Și atunci tu? Tu nu te afli în aceeași situație, alături de mine?

– Nu-u-u! prinse iar a se alinta Doroteea, țuguindu-și buzele. La noi e cu totul

altă situație, îngerașule. Eu te iubesc! Sentimentele mele pentru tine sunt sincere și curate.

– Atunci de ce crezi că Tașca nu avea aceleași sentimente față de bătrânul pe care l-a părăsit? Începu să o sâcăie domnul Vainștein.

– E cu totul altă situație. Crede-mă, ea-mi destăinuie mai tot ce suferă. Poate că ai observat-o, ne întâlnim uneori și discutăm la terasa din fața liceului. E sinceră cu mine...

Puseră punct discuției. Lui Naum nu-i prea ardea în acel moment să mai afle ceva și despre alți prieteni. Nu-i plăcea să vânture lenjeria altora. Îndrăgostit până peste urechi de domnișoara cu priviri și simțuri de jărat, discuțiile despre viața juvenilă păreau să-l facă și pe el mai tânăr. Unde mai pui că și Doroteea era în primele luni activă în pat și Naum se simțea în al nouălea cer de fericire. Serile se grăbea acasă, unde o aștepta bărbatul care o dezmierda cu cele mai frumoase cuvinte, declarând că îi este soție și o altă femeie alături nu-și imaginează. Îl numea cu cele mai frumoase cuvinte când era deasupra și când era cuprinsă de învăluirile orgasmului. Atunci îi șoptea jurăminte că un alt bărbat nu-și poate închipui.

Și Naum simțea cu fiecare zi că se atașează tot mai mult de fată. Încetă să mai fie blând și deschis în vorbă cu fostele amante, care nu înțelegeau ce se petrece cu el. Nu mai observa pe nimeni în jur și ele se mirau cum de a devenit atât de fidel unei singure persoane, ceea ce în anii trecuți nu se pomenea.

Ceva totuși îl deranja – în clipele de proastă dispoziție o brumă de neliniște îi învăluia cugetul, ființa în cele mai tainice ungherașe intime. Începu să se întrebe tot mai des de ce Doroteea se temea ca despre relațiile lor nu cumva să afle părinții ei sau cineva de la Brînza. Îl asigură că va veni o vreme când are să le divulge acest secret și că se va strădui să-i convingă, îndeosebi pe maică-sa că și prin astfel de relații se poate întemeia o familie... Mai ales că mama sa Dina nu a avut în viața ei copii și în ultima vreme părinții mereu o cicălesc să se căsătorească și să le aducă un nepotel. Ce mult le-ar plăcea să țină în brațe și să legene un bebeluș, sunt gata chiar să-l și întrețină. Aceste neliniști se îndesiră când Doroteea îi spuse că e gravidă, dar a fost categoric împotriva să păstreze sarcina.

– De ce? Doar tu ai misiunea de la Domnul să devii mamă. Iar eu am să vă asigur cu apartament, cu toate cele necesare ca odrasla noastră și tu, alături de ea, să nu duceți lipsă de nimic, îi reproșa Naum.

Dar fata se împotriva tot mai abilit și îi declară că la anii ei nu dorește încă să audă de copil, să întemeieze o familie. Vrea să mai aștepte un an-doi până când se va convinge că este pregătită să îngrijească gospodăria alături de Naum, să nască un copil. Și l-a mai rugat să n-o oblige să ridice receptorul de la telefonul fix din apartament. Nu vrea ca cineva să știe că locuiește la el... Deocamdată are nevoie de această conspirație și de protecție.

Oarecum în ciuda înduplecărilor sale, insistențele fetei deveneau pe zi ce trece tot mai îndârjite și mai argumentate, încât într-un sfârșit fu nevoit să ducă ființa cea

cu chip de înger la un medic bun, pentru a o scăpa de povara sacră.

Apelă, firește, la amicul său, Ion Paladi, anesteziologul de la Salvare, și Doroteea își reveni iarăși în dușii ei buni, ca la începuturi. Tot el i-a recomandat Doroteei și un șir de contraceptive sigure, care protejează femeile de sarcini nedorite.

Curând avea să cadă și prima surpriză neplăcută din viața lor – o persoană incognito avea să strecoare vestea despre concubinajul lor până la urechile părinților, la Brânza. Mai bine zis, în viața lui Naum. Pentru că tot ce avea să urmeze într-un an și ceva a fost să-i aducă cele mai mari necazuri anume lui.

10.

Altminteri, părinții fetei erau oameni cu studii superioare, intelectuali de la țară, dar din cauza reformelor și greutăților ce se abătuseră peste viața de la țară, cu timpul, deveniseră țărani. Aveau ei, ce-i drept, serviciul lor la stat, la calea ferată – aprovizionau trenurile cu apă potabilă, însă arendau și câteva cote de teren agricol, pe care creșteau cartofi și alte produse agricole pentru a le vinde în piață. Tatăl Doroteei era un bărbat înalt, uscățiv, bolnăvicios. Mamă-sa era cu câțiva ani mai în vârstă decât el și anume ea dirija autoritar toată gospodăria prin severitatea și chibzuința ei rațională. Avea o față brăzdată de griji și nevoi și se părea că nu știe a zâmbi. Avusese o căsnicie cu un bărbat bun, dar acela o părăsi degrabă, fiindcă nu-i stima trufia. Se recăsătorii cu actualul soț, căci tocmai munceau împreună, la aceeași întreprindere, și își duceau povara și grijile gospodăriei într-o casă cazonă, cu pereții de cărămidă roșie, situată chiar pe malul Prutului. Dina, așa o chema pe mama Doroteei, îl acostase pe Mihail la un dans. Nu au avut copii, și după ce Dina a înțeles de la doctori că nici nu va avea vreodată, au înfiat-o pe Doroteea. Se zicea că părinții ei erau niște răsuri din Sculeni, dar mama Dina se angajă să facă din copilă om, să le fie de ajutor și mângâiere la bătrânețe. S-au străduit să-i dea o educație bună.

Fata creștea cuminte și silitoare. Era o fire tăcută, ascultătoare. Părinții erau severi cu ea, dar o iubeau de parcă ar fi fost a lor cu adevărat și fata simțea acest lucru. Și părinții deveniseră pentru ea o autoritate incontestabilă, cărora le-a purtat totdeauna cinstea.

După ce se căsătorii cu Dina, Mihail căută să-și domine soția, dar pe cel de al doilea soț ea izbuti să-l facă ascultător, să-l pună sub călcâi. Când încercă de câteva ori să-și arate năravul, știu cum să-i facă probleme de sănătate. La vreo doi ani după căsătorie se alesese cu o boală psihică și ea avea să-l șantajeze cu acest handicap toată viața. Uneori îl apuca damblaua, dar Dina avea grijă să nu treacă vestea despre această boală dincolo de micul lor canton. Odată chiar a sărit pe fereastră, în fața trenului ... Gurile rele din mahala presupuneau că Dina se ocupă cu vrăjile.

Într-una din zile mama Dina primi un telefon de la o persoană necunoscută din oraș, care îi comunică printre altele că fiica lor... nici mai mult, nici mai puțin, împarte așternutul cu un bărbat de seama lor. Glasul de la celălalt capăt al firului

avu grijă să-i spună nu numai adresa și numărul apartamentului, dar și telefonul, ba să mai și descrie cu lux de amănunte cuibușorul unde stă acum, în gazdă chipurile, hulubița lor.

La început mama Dina a fost în stare de șoc. Își sună imediat fata. Când îi ceru explicații cum de își permite să trăiască cu un bărbat trecut de 50 de ani, fiica simți că-i tremură picioarele. Toți anii studenției mai mințise părinții, încât aceștia nu cunoșteau adevărul despre aventurile ei amoroase, despre chiuretajele suportate, însă de data aceasta simțea că nu avea dreptul să mintă. A liniștit-o pe mamă cum a putut, promițându-i că sâmbătă va veni acasă și îi va explica totul.

Când își mai veni în fire, mama Dina puse la cale o vecină să sune la oraș, să verifice dacă apartamentul cu pricina aparține avocatului Naum Vainștein. Când pricepu că toate se adevăresc, mai încercă, cu aceeași vecină, o stratagemă: o îndemnă pe aceasta să-i facă domnului avocat o probozeală așa, de zile negre. Ș-apoi las' pe două femei bune de gură: vecina prinse a-l rușina că ce fel de avocat este el dacă-și pune mintea cu un copil, care, din câte știe ea, e chiar mai mică de ani decât fiică-sa Mirabela sau Elvira, cum o mai fi chemând-o acolo, că la noi la țară nu prea sunt așa nume delicate. Dar vezi că faptele părinților lor nu sunt deloc delicate. Numai un bărbat nesocotit și lipsit de înțelepciune părintească poate suci mințile unei sărmane copile și s-o nechibzuiaască! Fapta lui va fi numaidecât răzbunată!

Tonul de acuzare creștea tot mai vehement și Naum se prăbuși pe scaun, căci „pledoaria” avea să mai dureze. Începu să-i fie greață de probozeala de la celălalt receptor, dar un al șaptelea simț îi șoptea să asculte până la capăt, să vadă ce știe măcuța asta despre relația lor. Cu cât mai multe probe, cu atât mai ușor am putea identifica făptașul, mai chibzui Vainștein. Iar când vocea începu să strige la el de ce tace, de ce nu răspunde, că ce poate spune un ghiuj cu zece femei sau câte-o fi ele acolo și cu două „desette de copchii”, n-are ce spune, ‘nțeles... Naum puse receptorul în furcă. Auzul său mai prindea ecoul acelei voci supărate, care mai plutea în aer și, reverberând, năvăli la bucătărie, acolo unde el cu Doroteea cinau și dejunau, apoi în bibliotecă, templul tainelor sacre ale celor doi, căută ceva pe sub acoperământul divanului... Lui Naum i se păru că mișcă cu adevărat un colț al cuverturii și chiar tablourile prinseră a se clătina ușor a dojană.

Doroteea era încă la serviciu și, când intră în casă, îl găsi palid la față, cu vocea-i sugrumată de noduri.

– Ce s-a întâmplat, ce-i cu tine, *iubițelule*? se neliști ea.

Naum îi povesti confuz despre dușul rece din receptor și-i dădu de înțeles că veștile proaste sunt de la Brânza. Poate chiar de la părinții ei sau cineva dintre rude.

Doroteea ascultă încruntându-se, apoi se resemnă și murmură mahnită:

– Da, de la Brânza. E vecina noastră, o femeie foarte rea de gură...

– Și acum ce facem? scânci parcă bărbatul încă teribil de afectat de cele întâmplate. N-am zis eu că trebuia mai demult să mergem la părinții tăi?

Doroteea nu comentă nimic mai mult. Dar nici Naum nu se întreabă cum de fata a depistat atât de lesne cine a sunat și a zis că se va lămuri ea ce-i cu această probozeală, că va curma orice amestec în viața ei personală. A doua zi, că era tocmai sâmbătă, Doroteea plecă în vizită la părinți și se întoarse duminică seara cu o geantă plină cu bucate gustoase, pregătite de mama ei. Acasă le spusese părinților că într-adevăr stă în gazdă într-un apartament ce-i aparține avocatului Vainștein, doar că avocatul locuiește la soția sa. Că într-un fel Doroteea ca și cum îi străjuiește locuința, ca să vadă ochii lumii că este suflare în ea, că nu e pustie. Și că mai vine, din când în când, să doarmă acolo și Rahela, fiica stăpânului. Ca să vezi, se leagă bine versiunea, se gândi Naum, dar cu toate acestea o probaozi ușor:

– De ce i-ai minți? Mai bine să le fi spus adevărul...

– În nici un caz, *îngerășule*, reproșă dânsa. I-am zis mamei, așa, ca o adiere: „Ei și chiar dacă m-aș căsători cu un bărbat cu mult mai în vârstă ca mine, se sfârșește lumea?” Habar n-ai ce rău am supărat-o.

– Nu ți-au zis să pleci de la gazda asta? deveni curios domnul avocat.

– Nu. Pentru că i-am spus din start că are toate condițiile, e confortabil și mi-e convenabil. Doar că a fost împotriva să mă mărit eventual cu un bărbat prea în vârstă.

În tot ce-i povesti, Doroteea avea dreptate. Doar că Naum încă nu prinse firul pe care începu să-l toarcă domnișoara: e un bărbat cu pondere, în acest apartament destul de confortabil ea poate rămâne liniștit multă vreme, iar domnul avocat poate cu timpul să o ajute în multe pe fundalul mizeriei actuale în care s-a pomenit populația din acest colț de lume. Ei și ce dacă Naum era de-o vârstă cu tatăl ei vitreg – fata simțea cu câtă atenție, bunătațe și îngăduință face totul pentru ea. În schimbul unor clipe de iubire. Chiar dacă părea o fire mai retrasă decât tinerele contemporane, mult prea desfrânate, în viziunea avocatului, o ființă firavă și neajutorată în urbea asta nebună, mintea ageră a fetei îl studie minuțios pe Vainștein din primele zile de concubinaj, depistându-i foarte ușor marea lui slăbiciune față de domnișoare. Așa era, pare-se, concepută firea lui fiziologică – cu înaintarea în vârstă nu suferea să facă dragoste decât cu o domnișoară tânără alde ea. Când se întorcea acasă obosit de monotonia și mizeria proceselor, era de-ajuns ca Doroteea să se apropie de el cu o vorbă dulce, să-l netezească, ca pe un copil, pe cap, să-i spună „*Îngerășule*, uită de mizeria lumii, vin la lelea să te iubescă!” și el uita de toate. Îl lua de mână ca pe un copil cuminte și-l ducea în așternut, așa ca Naum să uite de toate. Și poate chiar să-i și ierte vreo călcătură strâmbă, mai știi.

Naum avusese multe femei în viață, cel puțin două familii, considera el, și copii. Copiii nu locuiau cu el, dar erau toți în relații bune între ei și cu tatăl lor. Avea grijă de ei într-o măsură ce nu era caracteristică bărbaților ce-și păraseau soțiile sau amantele cu copii – se îngrijea de latura lor materială și-i apropia. Cu toate acestea, Doroteea știu să țese relațiile lor în așa fel, încât partea leului din atenția avocatului să și-o revendice anume ea. Dincolo de atracția lui pentru ea, îl cuceri de la început cu o

sinceritate ce șterse de la sine diferența de vârstă din cale-afară de mare, discuta și nu scăpa să-și etaleze orice apucături ca de la egal la egal, cum se cuvine între soț și soție. Ea începu să-l numească tot mai des *soțul meu cel blând*, iar diminutivele *îngeraș*, *ieșuraș*, *puișor* răsunau în gura ei atât de sincer, că, ascultându-le, erai silit să crezi că între ei se înfiripaseră niște relații frumoase și curate, ce se clădesc doar pe o dragoste sinceră și reciprocă. Ba și ea se deprinsese cu îmbrățișările lui pe unde gingașe, pe unde mai joviale, cu repezeli din cele ce imitau metode de sex în picioare. Se amuza cu frazele nostime ale domnului avocat de tipul „nu vorbi din pânecă”, adică nu vorbi aiurea, ci ceea ce trebuie, savurându-le uneori gustul de ingrediente de vocabular.

– Cum vom conviețui mai departe? îi spulberă meditațiile scânceala bărbatului.

Și în vreme ce el mai zăcea în așteptarea unei explicații mai ample, Doroteea îl cuprinse, îl fixă cu ochii ei mari, îi zâmbi și-i ciripi:

– Mi-a fost dor de tine, *ieșurașule*! Vino la mine!

Și în aceeași clipă – a câta oară! – îl luă de mână, ca pe un copil și îl conduse de la calculator spre divanul din bibliotecă...

Îndemnul domnișoarei îl excită și inima lui se îmblânzi, uitând de toate insinuările din acea dimineață la telefon. După 50 de ani se schimbaseră totuși, și era capabil să facă sex numai după o bună stimulare a Doroteei. Ea recunoștea că nu s-a mai simțit atât de bine nici cu un partener. Se știa dorită și el făcea totul pentru ca ea să plutească în norii plăcerilor... Îl înnebuneau vorbele seducătoare ale Doroteei care îl îndemna mereu „*Îngerașule, iubește-mă! Iubește-mă!*” În aceea seară, după ce s-au iubit până la istovire, multă vreme îi netezi părul lung, înspicat pe alocuri, șoptindu-i la ureche cu voce domoală „*Soțiorul meu scump și iubițel!* Te-ai simțit bine, *ieșurașule?*”

– Rămâi în imperiul îmbrățișărilor mele, desfăcu el brațele și-i cuprinse corpul miniatural.

– Fii liniștit, *motănașule*! Țin foarte mult la tine.

– Bine, îngână el visător și împăcat. Ai un corp atât de micuț și de gingaș. Tocmai bun pentru iubire.

– Voi fi totdeauna așa, *îngerașule*. Nu te lăsa copleșit de tristețe.

– Convorbirea la telefon de bună seamă m-a afectat.

– Te cred, dar nu te agita. Țin foarte mult la tine. Oare asta e puțin?

11.

Lunile primelor iubiri sau perioada de miere, cum s-ar spune, au trecut demult, dar natura relației lor nu lăsa loc de schimbări și plictiseală, cum i se întâmplase cu alți bărbați chiar tineri. Naum o iubea. O iubea privind-o cum pășește, cum se îmbracă, cum se privește în oglindă, cum se scaldă în baie, când îl ruga să-i spele spinarea cu buretele și țipa veselă cu voce de copil: „Ce bine e...”

Dimineața Doroteea se trezea prima la „soneria” celularului. Un sfert de ceas

își făcea toaleta, se dădea neapărat cu parfumul lui bărbătesc și, după ce își bea cafeaua, așternea patul. Când era gata să plece, Naum o strângea la piept de brațele-i împreunate, ca să-i pârâie oscioarele, parcă alungându-i oboseala din trup, și o săruta dulce pe obraz. Ieșea pe balcon s-o urmărească – micuță și sprintenă, se grăbea cu pași mărunți spre stație. Și fata simțea acestea toate – cum îi soarbe lacom mersul pașilor, unduirile corpului, când trebăluia prin casă, conturul de lebedă când făcea duș în baie, privirile ei visătoare când medita. Se bucurau și înlăturau orice îngrijorare împreună. Când o vedea tristă și într-o ușoară depresie, bărbatul se străduia să o readucă din lumea umbrelor în brațele sale, să-i asculte păsul, s-o înțeleagă. Doroteea își amintea adesea despre anii de școală, cei de studenție și pe fața ei se citea nostalgia anilor de zbor copilăresc.

Singura lui nemulțumire, chiar din primele zile, era că fuma, uneori chiar prea mult. Serile fumul de la balcon pătrundea în casă prin bucătărie și în tot apartamentul stăruia un miros neplăcut ce știrbea din grația acestei ființe suave. El, care nu a fumat niciodată, încerca să o convingă să renunțe la această obișnuință rea. Dar ea nu se putea lăsa de țigară. Și doar la insistența lui, încetă să fumeze acasă. Seara însă, când revenea de la serviciu, aducea cu ea un iz greu și neplăcut. Cum intra pe ușă, se grăbea în baie *să se spele pe colți*, cum se exprima.

Când veni toamna și septembrie bătu cu primele ploi de frunze arămii, sufletul i se umplu iar de o melancolie neînțeleasă – i se destăinuia că este prima dată în viața ei când nu mai merge la nici un fel de ore, iar colegii ei de școală, de facultate, odată cu începerea carierei de muncă, parcă au uitat-o. I se plânse atunci că tot mai des o stăpânește o senzație ciudată că nu este iubită de nimeni și că toți au uitat de ea.

Ascultând-o, Naum se simțea oarecum vinovat. Intuia că domnișoara tânjește după tineri de vârsta ei, după cercul ei de prieteni, comparând viața Doroteei cu aceea a ficei sale, Rahela, care avea gașca sa, cu care mergea adesea în turism, iar în weekend la campingul de la Vadul lui Vodă. Pe când Doroteea sâmbăta și duminica era nevoită să-i țină de urât domnului avocat. E drept, cu avocatul era oarecum interesant – el îi povestea cazuri și cazuri din viața lui profesională, despre orașele și țările pe care le vizitase și încă multe altele. Avea un dar aparte de a explica lucrurile. Și totuși, fata tânjea – o surprinse tristă și tânguitoare, când află cu certitudine că Toma, fostul ei prieten de facultate, cu care se iubise trei ani și mai bine, se căsătorește. Vainștein se gândi atunci că chinuiește o pasăre în colivie. Adică îi îngreădește viața, înălțimea zborului și, ca un tată adevărat, atâta timp cât o va ține alături de el, face un păcat. El e dator, neapărat, chiar dacă o iubește și o adoră, să facă tot posibilul ca să-i redea albia tinereții pe care merită să o trăiască. Înțelegea că, poate, fata e în stare să se jertfească pentru el, dar numai dacă îl iubește cu nemărginire, dacă nu poate să trăiască altfel...

Anume odată cu acel început de septembrie prinseră a se întâmpla niște lucruri stranii. De cum începu anul școlar, amândoi se pomeniră că le sună foarte des

persoane anonime. Dacă pe domnișoară o sunau și vocile din receptor rămâneau mute, apoi pe Naum îl sunau voci și de băieți, și de fete, care îl luau la plefturit, ponegrindu-l și batjocorindu-l cum le venea mai bine pe limbă. Îi insinuau răpirea și ținerea în colivie a frumoasei păsăruici, căreia menit îi este să zboare în înălțimile pline de farmec ale anilor ei, nu să ciripească peste bătrânețile unui ghiuj hodorogit ca el, ciripi-i-ar prohodul fanfara militară. Telefoanele, în special cele de la bărbați, începeau cu alegorii și metafore aparent spirituale și sfârșeau cu înjurături sau cuvinte indecente de tot felul. Naum nu se putea împăca cu gândul că ar păcătui, după cum i se insinua, că doar fata nu stă cu de-a sila alături de el. Într-un timp prinse a bănuî că telefoanele și insinuările sunt puse la cale poate chiar de ea, dar Doroteea venea și ea tristă de la serviciu, plângându-i-se că și ea a fost în acea zi atacată de apeluri telefonice anonime venite de la persoane ce n-au dorit să se prezinte, dar nici nu i-au spus vreun cuvânt... „Sau poate e Toma?”, începură să se întrebe tot mai des amândoi.

Alteori, după aceste apeluri anonime, se întâmpla ca între ei doi, serile, să se aștearnă tăceri îndelungate.

* * *

Îțik veni dis-de-dimineață. Era bine dispus și îi zise la început un marș vesel la vioară, apoi un cântec de inimă albastră.

– Ce s-a mai întâmplat, prietene? De ce ești atât de vesel?

– Eu sunt vesel de când eram în burta mamei.

– Ai vreun motiv? mai repetă Naum întrebarea, căscând somnoros.

– Toată noaptea n-am dormit. Ieri am fost la înmormântarea unui creștin. L-am petrecut pe Tănase Adașan de la căsăpie pe ultimul drum. A fost o înmormântare veselă. A lăsat cu limbă de moarte să fie îngropat cu muzică. Eu am veselit lumea, de-mi sfârșie și azi buricele degetelor.

– Totuși, măcar acum ar trebui să-l deplângi în tăcere pe măcelar. Știu că te ajuta la nevoie. Îți dădea mereu câte o halcă de carne când treceai pe la căsăpia lui.

– Sigur că-mi dădea, făcu împăcat Îțik Mazik... Acum mă bucur pentru tine...

– De ce, mă rog?

– Femeia lui mi-a dat de pomană două cămăși de-a lui Tănase. Noi-nouțe. Venind acasă, i le-am arătat Honei și amândoi am fost în același gând: „Are să-i vină numai bine lui Naum, bunul nostru prieten, a zis Hona. El e un zdrahon unu la unu cu măcelarul!” Și, iată, ți le-am adus... Sunt ale tale...

„Cămăși de la mort? Ce-ar trebui să însemne asta? se întrebă Naum după ce Îțik ieși pe ușă cu fundul înainte și cântând la vioară. Nu e o aluzie cumva?”

Și din nou îi dădu târcoale gândul că poate chinuiește o pasăre în colivie...

12.

După lungi și chinuitoare ore de meditație, Naum Vainștein se decise să „elibereze” fata care îi era atât de dragă, dar față de care, simțea tot mai mult, nu are nici dreptul moral și, poate, nici Dumnezeu nu-l binecuvântează să o țină lângă el. Să o lase să zboare în înălțimile pline de farmec ale anilor ei, cum îi reproșau vocile anonime din ultima vreme, și să cirepească alături de alte ciocârlii și pițigoi de vârsta și pe potrivea ei. Chibzui că uneori, de bună seamă, poate provoca situații și lucruri cu totul neplăcute, dacă nu chiar și frânge destine anume, oricât ar părea de ciudat, prin ademenirea unui suflet. Experiența propriei vieți îi întărea pe zi ce trece acest raționament. Și se prinse că e în căutarea unui prilej mai potrivit pentru a face acest lucru.

Ajunsesse la o vârstă când în fiecare toamnă, de câțiva ani, mergea la sanatoriul „Codru”, în inima codrilor din părțile Călărașilor. Când veni termenul, merse și în această toamnă la tratament, lăsând-o singură pe Doroteea în apartament și convenind că în sâmbăta ce vine va trage și ea o fugă la sanatoriu, măcar în zilele de odihnă. Voia să dea astfel „lovitura de grație”!

Doroteea îl ascultă. I-au plăcut aceste locuri pitorești, pe care nu le mai văzuse niciodată. Pentru Naum nu a fost o problemă să se înțeleagă cu doctorii să urmeze și dînsa câteva proceduri. I-au plăcut și mănăstirea cu călugării sihaștri, pădurea, izvoarele, frumusețea autumnală care parcă acoperise cu o plapumă paradizică multicoloră toată Moldova în acele zile. Pășeau amândoi prinși de mâini, apoi, pe aleile frumos îngrijite, pe potecile străjuite de arțarii și stejarii seculari ea îl apuca de braț. Au hoinărit pe colinele din preajmă cu livezi și podgorii, au cules flori și și-au împletit coronițe, scufundându-se parcă în anii copilăriei. De la localnici au cumpărat struguri și faguri de miere, pere aurii, savurând plăcerea unei toamne la țară. Pacienții, majoritatea în vârstă, îi petreceau cu priviri curioase, întrebându-se, cum e firea omului, dacă domnul avocat se plimbă cu fiica lui de, mă rog, cum e acum la modă... Doroteea părea ca niciodată de frumoasă și elegantă. Pantalonii negri și o bluziță roz, părul cărlionțat când și-l prindea în două-trei agrafe, îi deschideau fața smeadă, nițel copilăroasă.

Duminica, însepe seară, la una din terase cânta muzica și ei au mers la dans împreună cu toată lumea. Într-un târziu, când se întunecă, s-au retras pe o potecă învelită cu o plapumă de frunziș moale al pădurii de toamnă. Era momentul cel mai potrivit, gândi Naum, să-i comunice, după ce analizase încă o dată toate, decizia sa cea mare.

Era o noapte senină, înstelată, luna avea să apară pe cer abia pe la miezul nopții. Pășeau în tăcere, ascultând fericiți șoaptele frunzelor. Naum o luă în brațe, o sărută și... ca un popă adevărat intră, apoi ieși pe poarta mănăstirii. Nu era nimeni și nu avea cum să le vadă cineva apucăturile indecente. Au râs amândoi de-această aventură. Naum îi spuse că a bravat ca dânsa să-și amintească locul unde a petrecut

cu el zile la sanatoriu. Apoi au mers sub un stejar „Monument al naturii” un arbore de peste 300 de ani, și s-au așezat pe o bancă din fața lui.

– Dulcea mea copilă, începu el. Măine te întorci la oraș și vei merge să vorbești cu Toma. Îi spui așa: dacă mai ține la tine, trebuie să se întoarcă. Și dacă va cădea de acord, reluăți relațiile frumoase pe care le-ați avut. În perspectivă, dacă el ține la tine, vă veți căsători... Nu, nu încerca să mă contrazici, ai avut o dragoste adevărată... Iubirile pierdute se pot recupera. Nu mă voi supăra, deși fără tine are să-mi fie greu... Vei lăsa cheia lui Ițik Mazik. Îmi scrii un bilețel și pleci, liberă, în largul tinereții tale. Te rog, convinge-l pe Toma că el este anume bărbatul ce te merită și viitorul e de partea voastră. Ai înțeles? Să știi, dacă veți fi împreună, eu am să mă simt nevinovat. Altminteri, trăind cu tine, am impresia că te văd mereu tristă, că săvârșesc o crimă latentă. E ceva anormal, probabil...

Fata mai încercă o dată să-i întrerupă monologul, dar Naum îi puse degetul arătător pe buze. În poiana nu prea mare noaptea cotropea, rază cu rază, puținele zbateri de lumină. Luna, singura care străjuia această bătălie dintre noapte și zi, părea să-i dojenească – pentru un adulter sau pentru că-și alungă atât de crunt iubirea? se întreba în sinea lui bărbatul. În întunericul rece, ce puse stăpânire tot mai autoritar peste pădurea seculară și cei doi trecători sub un cer înstelat, Vainștein mai degrabă intui decât prinse aceleași străluciri de jăratec în ochii căprui ai fetei. Dar i se păru că descoperi, la lumina slabă a lunii, în priviri și un soi de disperare, amestecată cu o mirare neașteptată.

Tăcerea dură mai puțin decât un sărut de început. În clipa următoare Naum reluă:

– Iar dacă nu-l convingi pe Toma, totuna va trebui să te decizi – pleci la cămin sau la altă gazdă. Și pornești în căutare. Ești domnișoară simpatcă, deșteaptă și ai dreptul să-ți găsești norocul, sortitul pe care îl meriți cu adevărat. Însă dacă...

Naum făcu o pauză, parcă ezitând să spună și ultima condiție. O prinse de umeri, scuipea firul de mohor pe care-l mestecase tot acest timp între dinți și o fixă cu o privire oarecum tristă, dar hotărâtă:

– Dacă însă decizi altfel... Adică să rămâi, apoi ia aminte! Va trebui să fii numai a mea. Să nu faci gară de tren din sufletul tău. Nimănui să nu-i permiți să-ți păsească pragul sufletului cu încălțăminte murdară. Ai să-mi devii soție, cu toate obligațiile și drepturile ce decurg de aici. Va trebui să fii cu mine, să nu mă înșeli cu alții. Altfel mă pui pe frigare... Vei fi numai a mea, atâta timp cât vei dormi și locui cu mine sub același acoperiș. De ai nevoie de un răgaz, dispui de el până mă întorc de la sanatoriu. Și hai să ne înțelegem: de dragul tău am dăruit toate podurile spre alte femei. Și tu va trebui să faci la fel! E clar?! Dacă mă înșeli, nu te voi ierta. Mă voi răzbuna pe tine și peste zeci de ani... Sunt foarte rău când oamenii mă jignesc!

Ultimele cuvinte trădau un oarecare reproș, o notă de acuzare. Ascultându-l, Doroteea deveni deodată serioasă. Părea că încearcă să potrivească, în această seară de toamnă din Pădurea Domnească, ce misiune dificilă îi revine la întoarcere – să decidă viitorul ei de mai departe. Vocea lui suna dur. Încă nimeni nu o pusese în situația de a

decide: cu Toma, cu tinerețea și alt bărbat pe care rebuie să-l găsească sau... numai cu Naum! „Să fi aflat ceva domnul avocat?” se întreabă ea, devenind prudentă. Niciodată, de când își trăia tinerețea liber, cu băieții pe care îi avuse, nimeni nu-i pusese nici un fel de condiții, nu fusese într-o asemenea situație. Acum trebuia să decidă definitiv: revine la Toma sau rămâne numai cu Naum...

– Voi face-așa cum spui, îngerășule, aprobă ea murmurând. Merg la oraș și mă clarific definitiv cu Toma...

„Vasăzică, e totuși Toma la mijloc”, concluzionează Vainștein.

...A doua zi, în zori, Naum o petrecu la oraș cu o mașină de ocazie. Un cer plumburiu atârna deasupra codrilor pitorești, încetșându-i gândurile și presimțirile. Poate că s-a grăbit, se gândi, urmărind cum dispăre limuzina după colnicul ce o înghiți împreună cu ființa iubită. Poate că ar fi trebuit să lase să se limpezească toate de la sine? Acum privi decizia sa cu ochii adevăratului Naum Vainștein – nu acel care-și face probleme de conștiință, ci acel care, dacă se îndrăgostește de o femeie, o cucerește fără scrupule. „De când ai devenit moralist, bătrâne?” se lua de piept cu gândurile ce nu-l mai slăbeau nici după ce crezu că tăiasse nodul gordian al relațiilor dintre el și Doroteea. Și se război așa câteva zile la rând, până primi un SMS de la oraș. Mesajul îi ostoi crâncenile bătălii dintre inimă și conștiință: *„Motănel, îngerășule! M-am decis definitiv! Rămân a ta! Vom locui sub același acoperiș împreună ca doi hulubași! Te pupăcesc și te aștept să te întorci cât mai degrabă în colivia fericirii noastre!”*

Ultimele zile i-au părut un secol. În ziua plecării, nu mai așteptă prânzul și pachetul cu rația rece de drum. Îndată după dejun nu mai așteptă nici măcar cursa de dimineață a autobuzului – avea să-i pară o veșnicie călătoria prin autogările prăfuite din satele pe care le colinda până la oraș. Prinse și el o mașină de ocazie și tot drumul dădu semne de nerăbdare, că poate se pricepe șoferul să apese mai adânc pe accelerator.

Acasă găsi ordine ideală în apartament. Se vede că Doroteea muncise ca o furnică, așteptându-l. Atmosfera căminului lor parcă îmbrăcase aceleași straie albe, ca la început. Și în acea seară s-au considerat parcă logodiți, au devenit un tot întreg. S-au iubit, jurându-și fierbinte fidelitate și credință, că vor rămâne împreună orice s-a întâmpla cu ei în viitor, în ciuda bârfelor și a scornirilor cu care lumea i-ar împroșca. Iar la primăvară Doroteea va merge la părinți să le spună totul...

La două săptămâni, de ziua orașului, Doroteea îi ceru o oră liberă – trebuia să se întâlnească în oraș cu Tașca Lungu, cu care se înțelesese să-i împrumute niște bani. Surprinse umbre de neliniște în privirile ei, dar nu a vrut să o descoase, gândind că ar fi mai bine să o facă atunci când se vor întâlni. Au convenit să se întâlnească în Piața Marii Adunări Naționale – se înțeleseseră anterior să petreacă seara audiind un concert și admirând focurile de artificii. Doroteea nu era la ora și locul convenit. În clocotul infernal al mulțimii și fumul înecăcios al frigăruilor Naum aștepta de la ea barem un bip. Încercă el să o sune, dar telefonია mobilă îl anunța că celularul e deconectat. Amintindu-și idila de nu demult,

Naum începu să se neliniștească, potrivit că se întâmplă ceva ciudat cu iubirea lui. Era o după-amiază caldă de octombrie, cu mult soare până în geana serii, dar Doroteea nu se afla nicăieri. Derutat, se gândi să plece spre casă – începu să-l irite veselia fără margini din jur, această lume ce cânta și dansa ca apucată, ca de zilele raiului, în grupuri mai mari, mai mici.

Dar tocmai atunci Doroteea îl găsi prin mulțimea bezmetică. Aducea a fum și alcool de la ea. Fața ei mai trăda urmele unor plăceri otrăvite. Își motivă întârzierea cu niște scuze cam încălcite – se întâlnise cu mai mulți colegi de facultate și i-a fost oarecum să-i părească prea subit. Și cum scuzele păreau să nu aibă efectul dorit, îl îmbrățișă cu brațele-i gingașe în plină mulțime, se săltă în vârful degetelor să-l sărute pe buze, fără să se sinchisească de lumea din jur:

– Cum s-a chinuit așteptându-mă, motănașul meu cel scump! Las' că mergem acușica acasă, la cuibușorul nostru de puf și nebunii, și totul va fi o-key... Apoi izbucni deodată bucurioasă: Măine mama îmi trimite de-acasă geanta cu bucate...

Au mai rătăcit printre mulțimea smintită de veselie, poate vreo oră sau mai bine. Pe Doroteea o suna cineva mereu la celular – după cum răspundea, insul părea să fie pe undeva aproape și nu se lăsă despărțit de dânsa. Ea se tot ferea de Naum, scurta dialogul și încerca să potolească pe cât era posibil insistența celui ce-i dorea vorba, iar când închidea telefonul, îl învăluia pe Naum cu un zâmbet larg, ce trebuia să-i spulbere negura de pe față și din priviri. Când simți că zâmbetul se sfarmă ca de o stâncă rece de granit, deconectă definitiv mobilul, îl apucă de braț și începu să-l scoată din benchetuiala soră de cruce cu sfârșitul lumii.

Seara fu și mai apăsătoare. Cum ajunseră acasă, Doroteea se răsturnă în pat și adormi buștean. Imediat începu să sforăie și Naum renunță la gândul de a o trezi. Pentru prima dată se pomeni că nu-i mai arde a dragoste – era sigur, oricât ar zgâlțâi-o, nu ar fi trezit-o, puteai să tai lemne pe ea.

Se trezi abia a doua zi la o oră avansată, cât pe ce să întârzie la serviciu.

13.

Cu toate micile neplăceri și neînsemnatele incidente, până în iarnă viața lor a fost din cea mai dulce. Mergeau la câte o premieră, nu scăpau nici unul din concertele cu vedetele preferate, vernisajele unor pictori consacrați, tot mai frecvente de la o vreme. Au fost chiar și în vizită la atelierul lui Glebus Sainciuc, bun prieten cu Naum, când își sărbătoreau jubileul de 90 de ani. Maestrul îi schiță un portret în creion și Doroteea părea să fi intrat în posesia unui tablou din epoca Renașterii. Într-o duminică au călătorit, împreună cu amicul Dumitru Fusu și feciorul acestuia la volan, până la Ineasca. S-au dus să-i arate Doroteei locurile unde și-a petrecut copilăria. Și unde Naum avea un camarad de armată, de care îl lega o prietenie, cum s-ar zice, de arme și de la care Naum cumpăra ani la rând brânză de oi. S-au fotografiat în cerdacul casei lui, o casă veche, țărănească, ce mai păstra încă farmecul acelor cămine de la țară, care-i legănase și alintase copilăria.

Apoi au făcut o vizită la cimitirul evreiesc din Telenești, care e la o aruncătură de băț de Ineasca, și au îngrijit mormintele bunicilor lui Naum. În Telenești deja nu mai era nici un evreu, cimitirul vechi se afla într-un hal fără de hal și numai două morminte, ale bunicilor, erau îngrijite, datorită nepotului. Revenind la Ineasca, au mesit la Ionel a lui Agache Tîrsină, prietenul de copilărie al lui Naum.

Soția camaradului măsură fata din cap până în picioare, îl chemă deoparte pe Naum și-l întrebă:

– Ai început a trăi cu copiii?

El zise că Doroteea e prietena feciorului lui Dumitru Fusu.

– Nu minți, Naume. Se observă după ochii tăi și ai ei. Te cunosc prea bine, zise femeia. Ia seama să n-o încurci rău de tot...

– Eu?

– Da, mățăluță! E pomușoară bună, se vede după ochi. Asta tace și face! Să nu zici că nu te-am prevenit...

Ultimele luni ale anului au trecut parcă într-o curată idilă. Se deprinseseră deja unul alături de altul. Se puneau la cale până și în cele mai mărunte treburi. Când ieșeau în societate, Naum se îmbrăca la costum, își lega cravată. Doroteei îi procurase un costum negru, cămașă albă și era atât de drăguță, încât ar fi fost în stare să o țină mereu în buzunarul de lângă inimă. Serile îi povestea despre viața lui din trecut, despre situațiile din practica de avocat, despre perioada când comuniștii îi îngrădeau în drepturi pe evrei, nu-i primeau la studii în instituțiile de prestigiu. Așa se făcu că el, care s-a născut în Moldova, a fost nevoit să studieze dreptul tocmai la Celeabinsk. Fata îl asculta tăcută, până adormea pe neobservate cu capul pe brațele lui. Dimineața se trezea mai devreme decât el. Așternea patul, se farda, se stropea cu parfumul bărbătesc luat din colecția lui Naum și, înainte de a pleca la serviciu, îi zâmbea, țuguind buzele, îl săruta. Suspiciunile că mai poate avea pe cineva îl părăsiseră. Doroteea părea atașată de el – îl suna și-i declara că îl iubește, îl întreba dacă a luat prânzul, ce ar vrea să-i gătească lui la cină – să-i facă plăcinte sau colțunași cu brânză, bucatele lui preferate. Povestea cu mult haz întâmplări de la asociație, situații nostime cu părinții. Degrabă amuțiră și telefoanele anonime. Doroteea se amuza pe seama a trei femei ce locuiau în același bloc și care, fie vreme bună sau rea, ploaie sau ninsoare, la o oră fixă se instalau pe banca din fața blocului și stăteau cu privirile pe trecători, borsocându-i. Ea le poreclise, zicându-le „agenți ai SIS-ului”!

Bani nu aveau mulți, dar cum apăreau, Naum croia procentul pentru odrasle, iar cu restul mergeau prin magazine după cumpărături. Naum insistă să-i schimbe fetei garderoba. Îi schimbă Doroteei garderoba pe placul lui și procură cercei și un inel incrustat. O dată a mers chiar în secția de lenjerie de corp și a sfătuit-o ce chiloți ar vrea ca ea să poarte. Vânzătoarea, cam de vârsta lui, se amuza, măsurându-i cu privirile și mirîndu-se că, uite, ce grijă are tata de fiică!

Curând începu să se deprindă și cu copiii lui Naum. Prima care se împrietenii

fu chiar Rahela, fiica ce venea cel mai des la ei. Aveau cam aceeași vârstă și aproape că deveniseră prietene. Seara mergeau tustrei la vreo pizzerie din vecinătate și atunci veselia trona peste toți trei. Tot de Rahela sfătuită, Doroteea își procură pe credit un aparat de telefon sofisticat. Celularul era înzestrat cu multiple servicii auxiliare – puteai asculta muzică, fotografia, filma și depozita o mulțime de numere de telefon în memorie.

Întâmplător, Naum depistă odată în cartoteca ei telefonică mai multe nume de băieți. Anume de băieți necunoscuți, ceea ce-i tulbură iar liniștea și-i trezi valuri de gelozie. Dar nu îndrăzni să o întrebe cine sunt și cu cine poartă ea convorbiri în afara orelor de serviciu. În asemenea cazuri, Doroteea reacționa vehement și supărată, apostrofându-l:

– De ce ești atât de chițibușar?! Parcă e frumos să te uiți în lucrurile ce mă vizează numai pe mine?!

– Mai avem încă secrete unul față de altul? îi reproșă Naum.

– Cred că am dreptul la o anumită doză de intimitate, dragul meu, nu? Fiecare își are micile lui secrete, e normal. Hai, adună-ți curajul și spune! Fii liniștit. Ceea ce voi socoti eu că trebuie, primul care are să afle vei fi tu!

Naum însă nu se lăsă învins ușor. Hotărî să o ia din alt „flanc”. Începu să o convingă insistent, iar uneori chiar să-i interzică Doroteei să fumeze. Și ea, de la o vreme, își permitea acest lucru doar în locuri ferite de el. În schimb, câteodată, serile, își cerea permisiune de la Naum să mai stea, după serviciu, în oraș, în compania Tașei Lungu și a prietenului acesteia, la „Anotimpuri”, o terasă din centrul urbei, destul de populară printre tineri. De câteva ori încercă să-i interzică, dar Doroteea se răsti la el:

– Nu sunt pensionară! Ce-o să stau numai în casă?! Mi-i dor de colegi, de vorbă... Iar tu, dacă vrei să mă limitezi, spune-mi să plec. Nici o problemă! O să-mi caut altă gazdă...

În asemenea situații vorbele ei îl puneau în gardă. Simțea că o iubește, nu dorea să-l părăsească și acceptă să fie mai loial, mai blând cu ea. Într-adevăr, la cei peste douăzeci de ani avea tot dreptul să se relaxeze după serviciu în compania semenilor. I-a propus să vină și el la o bere, dar fata nu rămase încântată.

– Poate mă integrez și eu în compania voastră. Ar suna cumva fals vocea mea într-un eventual cvartet? Încercă el să o ia cu terminologia muzicantului.

– Mai încolo, propuse Doroteea. Încetul cu încetul se face oțetul! Cunoști zicala?

– Pare-se că da, se lăsă păgubaș Naum și o aștepta acasă.

În ajunul sărbătorilor de Crăciun întâlnirile cu Tașca Lungu după orele de serviciu se cam îndesiră. Prietenul acesteia, un bărbat obez, cu coadă la ceafă, avea o formație vocal-instrumentală. Era invitat adesea la vreo prezentare sau deschidere de magazine de către businessmenii. Doroteea mergea cu ei și întârzia mai mult în oraș, preferând să participe la acele sindrofii. Când se întorcea acasă, era bine dispusă, dar duhnea a

fum de țigară de la ea. Se spăla pe dinți și încropea ceva de-ale gurii, apoi avea grijă să-l *sexuiască*. Tradițional, nu prefera să discute cu el altceva sau să citească vreo carte din biblioteca lui bogată. Îi întorcea *tuhisul*⁹ și adormea, sforăind până dimineța... Acest ritm de viață devenea obișnuit.

De la Brânză primea o dată la două săptămâni o geantă cu produse alimentare și frigiderul lor era totdeauna plin cu de toate. În serile când venea mai devreme acasă, făcea curățenie, spăla rufe și se porăia la bucătărie, uimindu-l de fiecare dată cu măiestria ei culinară.

Timpul se scurgea pe neobservate, în casa lui Naum se simțea tot mai vădit mâna de femeie. Prietenii și oaspeții se bucurau de el că mai întinerise parcă.

Doroteea avea grijă să-i spele și să-i calce cămășile, să-i perieze costumul și să-l pună să se bărbierească atunci când trebuia să plece la proces. Serile se plimbau pe bulevard sau intrau la pizzeria din vecinătate să bea un suc, fata preferând o sticlută de *gin-tonic*. Au mers împreună la Teatrul *Satiricus*, la spectacolul *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale, care le-a plăcut foarte mult, în special jocul actorului Mihail Curagău. Prinseră chiar să-l imite cu fraze întregi din diferite scene, îndeosebi expresia „*Aveți puțuntică răbdare!*”, amuzându-se uneori până la hohote de râs.

Iarna se lăsă parcă pe neașteptate cu vreme blândă și zăpadă din belșug. Copacii din fața blocului îmbrăcară veșminte albe. Ultimele zile ale anului erau duioase, pline de așteptări. În ajunul Crăciunului primiră de la Brânză o geantă cu mâncăruri gătite de mama Doroteei, cu borcane de miere și carne înăbușită, un cocoș și multe copturi. Și Doroteea zăbovea cu plăcere la bucătărie, preparând fel de fel de bucate. Îi plăcea să fredoneze, abia auzit și înțeles numai de ea, câte-o melodie.

Primul lor revelion l-au petrecut împreună. Doroteea renunță să meargă acasă la Brânză, să-l petreacă cu părinții sau cu colegi din sat. A preferat să-l serbeze la oraș. În salon au împodobit un brăduț cu jucării și ghirlandă. Masa de sărbătoare îi aștepta cu bucate delicioase, tort, lumânări și șampanie. Naum se îngrijora ca nu cumva fetei să-i fie urât cu el, dar Doroteea era veselă, primea întruna felicitări, mesaje de la prieteni și devenea din ce în ce mai fermecătoare. Când orologiul bătu ora douăsprezece, s-au sărutat și au stins lumina, aprinzând două lumânări de pe masă. La calculator de fiecare dată când începea să cânte *Chris Rea „And you my live”*, dansau îmbrățișați ca doi tineri îndrăgostiți. De mult nu mai trăise asemenea clipe. Naum se mai convinge o dată că acest gingaș suflător de fată i l-a trimis însuși Dumnezeu. Ce ingenios fusese când s-a gândit s-o numească Doroteea!

Petrecură o noapte lungă, plină de fericire. Fata îi transmitea energie pozitivă, încredere în prezent și în ziua de mâine. Și el își zicea că va face totul ca s-o păstreze, s-o crească așa cum i-ar sta bine unei soții adevărate. Toată viața se jucase de-a familia și nu izbutise să aibă alături o soție așa cum și-ar fi dorit. Acum o avea și

un îndemn intern îi sugera să se dedice în viitor familiei, să o educe și să o atașeze pe Doroteea la modul și gusturile lui de viață, căci simțea că are în față trimisa lui Dumnezeu, care dorește același lucru. Gândurile păreau că se îngemănează în acele clipe în tăcerea lor, în ritmul dansului. Era o tăcere intimă, ce îi făcea să creadă că îi așteaptă un an plin de evenimente frumoase, impresionante pe care amândoi sunt capabili să le făurească. Au dansat până s-au stins lumânările în candelabre și nu se lăsau despărțiți. Diadema de luminițe multicolore de pe brăduț se îmbina armonios cu muzica și vocea lui Chris Rea, creând o atmosferă de vis și feerie romantică. Abia în zori s-au scufundat în cearșafurile albe și au dormit îmbrățișați toată ziua. În seara zilei de întâi ianuarie au plecat la pomul de Crăciun din centrul orașului, unde s-au fotografiat, iar fata a preferat să meargă călare pe un cal roib, pus la dispoziția publicului.

Având câteva zile de concediu, îndată după seara de revelion Doroteea plecă acasă, să-și mai vadă părinții, să-i ureze. Naum le pregăti părinților ei câte un mic cadou – un coniac scump și o cutie de bomboane de ciocolată – și le transmise urări de sănătate. Îi mărturisi fetei că ar vrea să meargă și el la Brânza. Doroteea însă rosti, zâmbind:

– *Ai puținică răbdare, iepurașule!* Am spus că va sosi momentul potrivit și te voi lua la Brânza. Nu mă forța.

Cât fata s-a aflat la țară, Naum a dus-o tot într-o așteptare. Când veneau la el copiii, le dădea darurile pregătite și nu mai întindea discuțiile cu ei, ca altădată.

Și copiii, observându-l dus de gânduri, încercau să-l înțeleagă. Tot în acele zile a trecut pe la el Mirabela. I-a spus că nu-i mai poartă pică, dacă îi place Doroteea și crede că o va putea ține lângă el, dacă-i este bine cu ea, fie! Binecuvântarea fiicei mai mari îl făcu fericit.

Vacanța de iarnă în Moldova durează cam vreo două săptămâni, lumea ajunge să se sature de mâncăruri și chiulangeală, și doar guvernul e mulțumit că cetățenii se distrează și mai uită de probleme. Naum profită de această vacanță și merse, cu fiecare copil care venea la el să-l ureze și să primească daruri, la mormintele bunicilor săi. Pentru fiecare din ei avea tichiuța pe care le-o pune pe cap când intrau pe teritoriul cimitirului. Venea și de unul singur la mormintele părinților să curețe zăpada și să mai stea la sfat cu ei. Ambii părinți parcă îl îndemnau să trăiască cât mai bine și mai frumos, să se bucure că Dumnezeu i-a adus în casă o femeie plăcută și dragă. Iar el trebuie să se țină de ea, să nu se uite la gura lumii.

Fiecare om își are soarta și viața lui... Să nu uite de-aceasta!

Pe la Bobotează guleaiurile s-au încheiat și Doroteea s-a întors la oraș, la Naum Vainștein, puțin indispusă. Tatăl ei avea probleme de sănătate. Uneori avea accese ciudate. Boala lui o țineau în mare taină și-l tratau în condiții de casă.

Simptomele bolii de data aceasta se manifestaseră violent și tata, după o criză de nervi, sări la bătaie la mama. Când părea că s-a liniștit, pe neprins de veste a sărit pe fereastră cu tot cu geam... Slavă Domnului, s-a mai calmat. Dar va trebui

ca Naum s-o ajute să cumpere niște medicamente. Nimeni nu trebuie să știe despre boala lui, altfel administrația ar fi obligată să-l concedieze necondiționat. Mai era amărâtă și pentru că mama Dina a cicălit-o, descosând-o dacă are de gând să se mărite și să-i bucure cu un nepoțel.

În schimb îi mărturisi că e gata să muncească mai mult și cu un salariu mai acătării, căci acesta e prea mic. Unde mai pui că și actualul serviciu e cam plictisitor.

– Ai altă soluție? întrebă Naum. Așteaptă puțin, să împlinești anul de lucru la asociație, apoi o să-ți găsesc un serviciu de jurist cu un salariu mai bun.

– Așa le-am spus și eu, îngerașule, dar mama Dina e o femeie insistentă. Părinții mei nu înțeleg că la oraș nu este atât de ușor să găsești o slujbă cu un salariu bun. Mama m-a sfătuit să mă gândesc serios la plecarea la muncă peste hotare, în SUA... Elvira, fiica vecinilor noștri, e plecată într-acolo și trimite acasă bani buni...

– *Ai puțuntică răbdare!* o întoarse Naum în gluma lor obișnuită.

– *De avem sau nu dreptate, cine să ne judece!* aduse replica Doroteea.

– *Eminescu și Veronica.*

Pe aceste unde Naum îi ceru din nou mâna – îi propuse căsătorie, să nască un copil, să cimenteze o familie. Doroteea îl domoli cu același argument: e prea devreme, încă nu e pregătită. Când va sosi momentul și va simți necesitatea, neapărat o să-i spună. Deocamdată le este rău așa?

– Deloc rău, fu de acord și de astă dată domnul avocat.

14.

În seara când orașul celebra Ziua Îndrăgostiților, sărbătoare venită peste noapte de la catolici în inima Moldovei, Doroteea se decise să-i demonstreze lui Naum că devine disciplinată, credincioasă lui și numai lui. Nu s-a dus în compania Tașei, a lui Vitalie și Constantin. Veni devreme acasă, se așează într-un jilț și începu să plângă aproape în hohote:

– Nimeni nu mă mai iubește, nu-mi poartă nimeni de grijă. Toți prietenii mei se veselesc în piață, dar pe mine nu mă mai trage nimic încolo.

Ca să-i ridice cumva moralul, Naum scoase din dulap camera lui de luat vederi – a fost singura dată când o filmă pe Doroteea înlăcrimată și improvizează un miniinterviu. În cele din urmă, jalea se spulberă. Mai ales că veni în oșpeție și prietenul său Pavel Nică, un bun jurnalist și un scriitor scăpătat. Au aprins lumânările în candelabru – Nică era și un povestitor iscusit și-i amuză pe amândoi cu peripeții din viața lui, cu mărturisiri dramatice de pe timpul participării la lichidarea consecințelor catastrofei nucleare de la Cernobâl. Avea o vorbă blândă și domoală, plină de bunătate, dar din cauza bronșitei cronice se sufoca des, ceea ce îl făcea și mai hazliu. În realitate suporta dureri acute, dar le ascundea după perdeaua umorului, povestind despre călătoria lui în Italia, la Milano, unde-și lansase, împreună cu soția, cartea „Catastrofa”, despre cum l-au întâmpinat italienii, ca pe un scriitor celebru... Astfel seara se

transformă în una destul de interesantă, și când veni vremea să se culce, rămași singuri, Doroteea îi mărturisi lui Naum:

– Tu ești mai mult decât un soț pentru mine. O să-ți fiu credincioasă și n-o să te înșel cu nimeni niciodată, *puiule*.

Cuvintele ei din acea seară de februarie răsunară atât de dulci și gingaș, atât de sincer și plăcut auzului. Apoi fata îl anunță în maniera ei copilărească:

– Măine am să-i telefonez mamei să-mi trimită o geantă cu merinde gustoase de-acasă, căci frigiderul nostru iarăși este gol... Iar până una alta, hai să ne iubim, iepurașule!...

Din acea zi Doroteea deveni în ochii lui Naum parcă mai cuminte, mai retrasă și mai ascultătoare, dar și mai plină de taine. De cele mai multe ori tăcea, nu se avânta în discuții. Semăna cu un pugilist care a făcut un meci greu din care a ieșit învingător, chiar dacă a primit câteva lovituri dureroase de la adversar. Nu mai obișnuia să răspundă la telefonul fix din apartamentul lui Naum, oricât de mult insista el ca ea să ridice receptorul în lipsa lui. „Doar ești la tine acasă!” îi reproșa el. Din acel februarie și chiar următoarele luni, primele două de primăvară, se făcea mereu absentă când venea vreun prieten sau vreo rudă la Naum. Dacă o ispitea ce se întâmplă, îi spunea că dorește să-i aparțină numai lui, să fie o familie trainică, la fel ca o cetate, mereu amintindu-i spusele că în clipa când familia permite mai multor persoane să intre ca oaspeți sau prieteni ai casei, pereții cetății încep să se năruie. Ea însă nu dorea ca cetatea lor să se dărâme.

Doroteea într-adevăr era asediată de niște trăiri aparte, neîncercate încă până atunci. De când cunoscuse bărbați, era pentru prima oară când simți chemarea să întemeieze o familie, s-o consolideze, iar în apartamentul lor să miroase a bucate gustoase, făcute de ea, să zburde copii... Începuse să mediteze în modul cel mai serios la propunerea lui Naum, făcută în repetate rânduri, să-și oficializeze relațiile printr-o căsătorie. Părea chiar să regrete că atunci când rămăsese însărcinată de la el, îi ceruse cu insistență să o ajute să scape de sarcină. Părea să regrete că atunci când bărbatul i-a propus să-i facă rost de apartament în oraș cu această ocazie, chiar dacă nu va dori să fie cu el împreună, nu a acceptat. Adică totuna copilul să fie asigurat de el în viitor, cum a procedat și cu celelalte odrasle ale sale.

Simțea că Vainștein o place mult. O amuzau, dar o și flatau în același timp declarațiile lui, în fiecare dimineață și în fiecare seară, cât e de îndrăgostit de ea, și că se simte atașat tot mai mult și mai mult de ea, îndeosebi când petrec timpul în doi... Naum își asuma chiar obligația să meargă la Brînza și să-i convingă pe părinții ei să accepte căsnicia lor. Doar el o iubește și are să o ajute, să o sprijine în toate câte va dori ea să se afirme, că doar are influență și pondere ca avocat. Unde mai pui că toată lumea îl cunoaște și ca un scriitor bun...

Sosi primăvara și toate păreau să reintre pe un făgaș parcă firesc. Naum primi în dar de la niște cunoștințe doi miei, băuturi felurite și alte merinde. Miei îi puse la

congelator – pentru ziua ei de naștere, care era în mai. „Las’ pe mine, va fi o petrecere de pomină, cu cârlani și mulți prieteni”, glumi el. Și Doroteei îi veni gustul să-și celebreze ziua de naștere într-o atmosferă neobișnuită. Vainștein se gândi să-i facă și un cadou neobișnuit către acea dată – l-a convins pe un prieten să o primească pe viitoarea lui soție la un alt loc de muncă unde condițiile erau mai bune. Doroteea avea să îndeplinească funcția de jurist, adică să lucreze conform profesiei – dar și salariul era aproape dublu față de cel de la asociație.

Iar acest lucru părea să fie chiar mai esențial pentru ea. Au trecut amândoi pe la viitorul ei patron ca să se înțeleagă să-și preia funcția imediat ce își va sărbători ziua de naștere și petrece concediul – primul ei concediu de odihnă. Iar ea va merge în ajunul zilei sale de naștere acasă la părinți, să le spună și lor vestea și să le afle părerea referitor la... Știe ea la ce!

Bucuria părea să nu o încapă.

15.

Surpriza avea să vină însă atunci când Naum se aștepta mai puțin. Era de fapt conștient că acești ochi cu priviri de jăratec ascund ceva mai mult decât patima ei pentru un bărbat de vârsta lui. Dar se îmbătase cu acele seri de dragoste aprinsă și cu acea perioadă de beatitudine din ultimul an. Și când fata îi ceru să-i caute un alt serviciu, Naum nu se grăbi, gândind că-i va trece degrabă și că e tot mai bine să fie mai multă vreme împreună. Doroteea însă începu să se plictisească tot mai mult și să-i ceară tot mai des să zăbovească serile în compania prietenilor Tașcăi sau să meargă în oraș să se întâlnească cu foști colegi de facultate. La început Naum nu vedea nimic rău în aceste ieșiri cu prietenii sau colegii și prinse a-și face obiceiul din a găti el cina. Foarte repede deveni un bucătar aproape pe potriva ei, și când intra pe ușă, bărbatul o întâmpina cu bucatele de-a gata. Doroteea se arăta foarte mulțumită. Cinau, își spăla „colții”, cum numea ea în glumă dantura sa albă și perfect sănătoasă încă, dar afumată de țigară, obligându-l și pe Naum să facă aceeași procedură. După care îl lua de mână ca pe un copil și îl conducea în dormitor, zicându-i:

– *Hai să ne iubim, îngerașule!*

– Mă iubești?

– Te iubăsc, mă...

Erau clipe dintre cele mai fericite. Clipe de paradis! În sinea lui, Vainștein se bucura că la acei ani a întâlnit o hulubiță tânără ce îl copleșea cu atâtea mângâieri și plăceri trupești. Pentru altul acest ritual poate că demult s-ar fi transformat într-o rutină, Naum însă părea că trăiește o poveste. Își punea în exercițiu toate străduințele ca fata să se simtă comod alături de el, să nu se plictisească, să descopere cât mai multe taine ale vieții.

Singurul lucru ce-l neliniștea întrucâtva era valul de miros de țigară care-l înțepa când fata se întorcea serile de la întâlnirile cu prietenii sau colegii. Încercând

să o mai „fure” din cercul lor, continua să meargă cu ea pe la pictori, scriitori, pe la artiștii ce-i avea de prieteni, seri în care Doroteea se întorcea dolidă de impresii.

De Sfântul Valentin ninsese, peste tot se formaseră nămeți cu crestele teșite de viforniță. Încerca să înveșnicească pe peliculă o iarnă de poveste, cu oameni veseli pe străzi și în magazine. Doroteea veni și a doua zi de după Ziua Îndrăgostiților mai devreme și mai tristă ca de obicei. Stăruia să afle ce s-a întâmplat, dar ea tăcea. Și numai într-un târziu, când încercă iar să o filmeze, se mai liniști și răspunse la câteva întrebări în fața camerei. Parcă în glumă, parcă în serios i se plânse că simte cum trece timpul, tinerețea, iar dânsa se chinuiește într-un birou la asociație, cu un salariu mizerabil, fără nici un viitor. Seara târziu păru să-și recapete calmul în așternut și îi explică bărbatului că a fost dominată de niște emoții juvenile, dar că e fericită alături de el. De fiecare dată când asculta aceste mărturisiri, Naum simțea că i se toarnă balsam pe suflet și era gata să se facă luntre și punte numai ca ea să fie o soție fericită.

De 1 martie, Naum a decis să-i încropească o sărbătoare. Era prima zi de primăvară și se împlinea un an de când erau împreună. Se hotărî pentru o saună și, ca să le fie mai vesel, o invită și pe fiica Rahela cu prietena ei Caterina, nepotul Srul, student la Universitatea Tehnică, care tocmai sosise în ospetie.

Se nimeri o seară mohorâtă și oarecum neliștită. În curtea blocului o haită de maidanezi stârniseră o hărmălaie infernală. Mahalaua de sus deținea probabil întâietatea pe oraș la numărul de potâi fără stăpân, înmulțindu-se an de an parcă în ciuda tuturor crizelor și greutăților pe care la înfruntau „prieteni” lor bipezi. Pe banca din fața blocului, SIS-ul făcea de gardă întâmpinând și petrecând pe oricine din femeile ce coborau în curte sau păseau pe trotuar, parcă ținând, ca la catastif, evidența atât a maidanezilor, cât și a celor care intrau și ieșeau. Lui Naum nu-i plăcea această „troică” – o avea de pează rea, care se nimerea neapărat să-i croncănească de dimineată în zilele când nu-i mergea bine. Acum, când plecau la saună, „SIS-ul”, fără ca cineva să le tragă de limbă, îi petrecu cu o urare de cioară neagră:

– Odihnă plăcută, draguților!

Odihna la saună fu într-adevăr foarte veselă și zgomotoasă. Au băut câte o bere tare, au mâncat tartine cu murături și când au revenit în doi acasă, aburii le-au mai tocit din tensiunile de la serviciu din ultimele săptămâni. Fericit și mulțumit, Naum mereu amintea că azi, 1 martie, nu este o zi oarecare, ci se împlinește un an de când s-au scufundat unul în brațele altuia. Au mai dat cep la o sticlă de șampanie și buna dispoziție se întronă peste amândoi. Se vedea cât colo că Doroteea are chef de a tăifăsu. Naum aduse vorba despre prietenia lor, făcând parcă o recapitulare a celor trăite într-un an, și-i mărturisi că nu mai simte nici o diferență de vârstă între ei, că e convins că și fata e de aceeași părere. Iar când oamenii trăiesc împreună timp îndelungat, încep să semene unul cu altul.

– Dacă stai strâmb și gândești drept, vorbești pentru sine, mulțumit, într-un târziu Vainștein, de când ne cunoaștem am fost fideli unul altuia. Eu, înainte, cum

vedeam trecând pe-alături vreo fată frumoasă, nu o slăbeam din ochi. Acum nu-mi mai pasă de nici una, am ochi numai pentru tine, spuse bărbatul și se îndreptă spre sertarul biroului să scoată mărtișoarele și să i le prindă la piept.

I-a fost fatală mărturisirea, avea să-și amintească peste multă vreme. Poate dacă nu aducea atunci vorba de fidelitate, altfel s-ar fi depănat firul relației lor.

Doroteea îi cântări cuvintele cu o tăcere cam îndelungată, care-l tulbură pe Vainștein. Privirile ei cam încețoșate de aburii șampaniei încercau parcă să prindă firul unui ghem încâlcit căruia nu-i găseau capătul.

– Și eu te-am iubit numai pe tine până nu demult, rosti deodată fata și tot atunci zâmbetul senin îi dispăru de pe față. Dar nu știu cum s-a întâmplat, că am ajuns să te înșel... Nici eu nu înțeleg cum s-a întâmplat că te-am înșelat...

Cuvintele fetei se năpustiră asupra lui ca niște săgeți otrăvite. Se cutremură. O revoltă surdă îi năboi conștiința, dar pe dată se strădui din răspuțeri să nu explodeze în acel târziu de seară, să nu o ia la palme. Acum desluși clar zeflemeaua din urările „SIS-ului” și își aminti de un zvon, precum că era mereu așteptată în fața colegiului de bărbăți cu limuzine, apoi pleca în direcții necunoscute. Nu dădu acelui zvon prea mare importanță, mai credea, naivul de el, că Doroteea, după ce obținuse permisul de conducere, pleca să mai acumuleze experiență în șofat cu prieteni sau colegi ce aveau mașină. Apoi avu impresia că poate a visat cele auzite. Totuși, izbuti să se adune și să spună calm:

– Nu mi-ai spus nimic nou. Știu... Frică mi-i numai să nu mă molipsești de vreo boală venerică.

Și se miră cum de reuși să fie atât de stăpânit. Sertarul rămase închis.

– Nu avea nici o frică. Cu bărbăți străini întotdeauna am făcut sex protejat.

Avea o voce obosită și parcă străină. Lui Naum i se păru chiar că răspândește o adiere de răceală și asta îl neliniști și mai mult. „Oare totul s-a terminat?” se gândi el deodată. Și iar își chemă stăpânirea de sine:

– Și cine sunt acei fericiți?

– Nu *sunt*, ci a fost unul singur. Toma... Dar, crede-mă, nici eu nu pot înțelege de ce am făcut dragoste cu el, când tu mă satisfaci pe deplin, minți fata.

– Nu-i chiar așa. Eu am informații că tu faci dragoste și cu alții în afară de Toma.

– Nu-i adevărat, *iepurășule!* Chiar pot să-ți spun când m-am culcat cu el ultima oară...

Lui Naum îi repugnă diminutivul. De-atâtea ori îl savurase, îi mângâiasc orgoliul bărbătesc în clipele de patimi și beatitudine, dar iată acum îi sună fals și respingător în gura Doroteei. „Care Dorotee, dragă? E o simplă Ioană dintr-un Brânza oarecare!” se mustră pe el însuși. Și îndată îi veni gustul să o prindă la colț:

– Dar prima oară, de când ne cunoaștem și trăim împreună, cu cine ai fost?

– Numai cu Toma... De ziua orașului, ții minte, când m-ai așteptat în Piața

Marii Adunări Naționale. Atunci am fost cu el la vila părinților lui, pe șoseaua Balcani...

– De ce ai mințit că ai fost cu colegii de universitate?

– Nu știu.... murmură vinovată fata, cu semne de panică pe față, asemeni unui copil care adineaori a stricat o vază scumpă. Nu-mi pot explica de ce te-am înșelat...

Era vreme târzie. Naum mai scotoci o sticlă cu vin și-și turnă în pahar. Când să-i toarne și ei, Doroteea își retrase paharul. Bărbatul nu insistă. Dădu paharul pe gât și la puțin timp își mai umplu unul. Și-ar fi dorit să se îmbete, dar simțea doar că mintea îi obosise cumplit. Noutatea îl șocă și-i anihilă aptitudinea de a gândi clar, de a analiza, de a găsi o soluție.

Doroteea se ridică de la masă și se îndreptă spre bibliotecă. Se opri în pragul ușii și-l mai măsură o dată cu priviri vinovate, apoi rosti cu voce stinsă:

– *Îngerășule*, scuză-mă! Să știi că te iubesc, țin la tine, nu fi trist! Iartă-mă, mai mult nu se va întâmpla...

Mai zăbovi câteva clipe în cadrul ușii și Naum avu impresia că îl privește „Necunoscuta” lui Kramskoi. Când femeia părăsi cadrul ușii și dispăru în bibliotecă, își umplu al treilea pahar, dar tot în zadar – somnul nu-l prindea. Rămase singur, cu sticla aproape goală, poate încă o oră, poate două. În tot acest răstimp se deconectase de la lumea reală și plutea pe undeva între cerul înstelat și amintirile-i cenușii. Nu desluși nimic din noapte, decât un sunet strident de frâne și un lătrat furios de maidanezi undeva dincolo de curtea blocului. Mult după miezul nopții se strecură și el, resemnat, în bibliotecă. Se gândi la început că poate se duce să se culce în salon, dar ceva inexplicabil îl împinse spre așternutul lor de un an de zile. „Bună aniversare”, își zise și se lăsă, îmbrăcat cum era, pe divan, cu spatele la cea pe care, de un an de zile, o strângea aproape în fiecare noapte la piept. Nici așa somnul nu venea. Gândurile i se zbăteau ca într-o cușcă, dintr-un perete în altul, fulgerând și ostoindu-se, căutând cum să o pedepsească, sau cum să o îndreptățească. „Pe de altă parte, cugeta el, fata a fost sinceră, a avut curajul să-mi spună anume ea adevărul și nu a lăsat să aflu acest lucru de la cineva străin. Ș-apoi și eu, în viața mea, am avut mai multe femei, mi-am înșelat soțiile... De ce să o pedepsesc atât de aprig, când a recunoscut sincer... Poate că într-adevăr nu va mai recurge la preacurvie”, cugetă Naum, amintindu-și de fraza ei din cadrul ușii. Și tot atunci simți că niște brațe, cândva dulci, îl cuprind pe de la spate și-l roagă parcă să se apropie, să le apropie:

– *Îngerășule*, scuză-mă! Te iubesc! Țin la tine... Iartă-mă, mai mult nu se va repeta...

16.

Toată noaptea, până să vină Naum lângă ea, mintea Doroteei încerca să limpezească apele pe care le tulburase chiar ea, așa, tam-nisam, cu mărturia ei fatală. Pe de o parte, se căznea de ce ar fi trebuit să-i spună anume ea despre infidelitate și să nu lase lucrurile să meargă pe același făgaș, până când avea să afle

el singur? Încă bine că nu i-a spus adevărul gol-goluț, așa cum era. Pe de altă parte, se întreba dacă credea chiar ea în jurământul pe care i l-a făcut în seara asta și dacă va rezista mai departe ispitelor.

Era conștientă că, în ciuda mărturisirii sincere, îl mințise. Atunci de ce-i jurase fidelitate? Nu trecură nici trei luni de la relația lor, când descoperi că e mereu cu ochii în căutarea unui prinț, care ar veni pe neașteptate, așa cum așteaptă orice fată la vârsta ei – tânăr, frumos, deștept, cult, atent – să o ia cu el într-o lume de basm, să o iubească pățimaș. Ca inima ei în flăcări să simtă o vigoare, un temperament tânăr, mușchi vânjoși care să-i frământă sânii cruzi încă, o piele tânără de bărbat, miros de sudoare tânără... Pe când ea e nevoită să se mulțumească cu un bărbat în etate, care are copii mai în vârstă decât ea, prieteni de o vârstă cu el, un anturaj ce făcea parte din altă lume. Începu să balanseze între gândul că îl iubește și acela că îl stimează pentru tot ce face pentru ea. Treptat balanța prinse a înclina mai mult spre stimă. Totuși tinerețea, vrei, nu vrei, se făcea tot mai simțită. Oricât de mult se străduia să nu-l ofenseze, când mergea la serviciu, Doroteea se prindea că întoarce privirile, în transportul public, pe stradă, spre băieți de seama ei și numai când ajungea acasă, își dădea seama că are obligația de a-și păstra sentimentele pentru această căsnicie-concubinaj, că trebuie să fie fidelă bărbatului ei sub al cărui acoperiș are norocul să locuiască. „Norocul sau nenorocul?” – se întâmpla să se întrebe. Ca să-și răspundă direct că nu avea de ales. Și se obliga să alunge neastâmpărul simțămintelor, să-și înecă clocotul fierbinte al sângelui tânăr, să se schimbe și să fie întocmai așa cum îi ceruse Naum. Să vină la timp acasă și să-i dea ascultare.

Realitatea îi zdruncina însă orice hotărâre și îi puneia piedici la tot pasul. Lumea tânără o ademenea și o ducea involuntar pe aripi nevăzute spre largul ei. Profitând de loialitatea lui Naum, îndesi întâlnirile cu Tașca și Vitalie, concubinul ei, ca să-și mai tempereze cumva neastâmpărul tinerească. Începea uneori să se liniștească la gândul că și Tașca trăia cu un bărbat mai în vârstă, dar numai cu zece ani, pe când Naum o întrecea tocmai cu 27 de ani! Cu fiecare zi se convingea că nu se poate asemui unei eroine din romanele de moravuri, care ar fi fost chemată să salveze o navă naufragiată, precum i se părea că este acest Naum Vainștein.

În toiul acestor frământări se pomeni cu Toma în pragul biroului, într-o zi când Naum era în proces. Se forma ca ofițer de urmărire penală în sectorul Buiucani și o rugă să-i multiplie niște acte la calculator. Și-a dat degrabă seama că-i doar un pretext, când mai reveni de câteva ori, exact când domnul avocat avea procese. Anume atunci nu rezistă ispitei fostei lor relații și acceptă invitația la vila părinților lui de pe șoseaua Balcani, la o partidă de dragoste. „Doamne, oare am devenit un pui de curvă?” se frământa necăjită Doroteea după primul act de infidelitate față de avocat. Dar mai urmărea câteva, însoțite de aceleași frământări: „Dacă ar ști despre toate peripețiile mele îngerașul, zău aș lua-o la căpățână”.

Apoi Toma dispăru pe o vreme – avea să prindă un stagiu în străinătate.

Îi duse câteva săptămâni dorul, dar tot mai tare începu să o poarte și pe ea gândurile la alte meleaguri. Între timp îl cunoscuse pe Costic Ainstadt, un bun specialist în automobile, care transporta aparatura ansamblului vocal-instrumental și toți componenții orchestrei la locurile unde trupa lui Vitalie avea concerte sau prezentări și unde foarte des se pomeneau și Tașca cu Doroteea. Din vorbă-n vorbă Costic află că-i place limba engleză, arta culinară și iubea la nebunie șofatul. Costic nu trecuse nici de treizeci, era bogat, căci locuise un timp în Germania. Prietenii lui știau că cu doi-trei ani în urmă trăise o tragedie – cineva din lumea interlopă le omorâseră pe mamă-sa și pe tânăra lui soție.... Nimeni nu știa natura acestei crime, iar Costic, de când se întorsese din Germania, prefera să nu-și amintească de acest subiect. Cu Doroteea încerca să-și mai completeze cunoștințele sale sumare de engleză, căci, prinse ea firul, tânărul avea și el gânduri de ducă și fata de la o vreme pusese ochii pe el. Se gândi în sinea ei că poate Costic îi deschide niște perspective de a merge cu el în străinătate, de ce nu? De când îl cunoscuse, multe prinseseră a roi în capul Doroteei și de fiecare dată când se vedeau, îi făcea ochi dulci. Tânărul prinse și el a-i zâmbi hoștește și cum află că-i place șofatul, îi dete de înțeles că nu ar fi împotriva să-i ofere șansa de a-și mai îmbogăți deprinderile. Așa se făcu că se treziră în doi, într-o limuzină de lux, într-un boschet din pădurea Petricanilor... După câteva sindrofii de-ale Tașcăi și Vitalie, se treziră în flăcările unei aventuri neașteptate. Întâlnirile lor păreau să fie mai totdeauna ocazionale – băiatul îi telefona să o întrebe ceva în engleză și ca printre altele îi spunea că e disponibil pentru ora cutare să mai probeze volanul. „Școala” era mai scurtă decât opririle într-o poiană sau un loc mai ferit de ochii lumii. Se iubeau pe covorul înflorat din poienită sau direct în salonul mașinii. Aceste întâlniri clandestine erau și comode – tânărul le pricepuse imediat rostul: se întâmplau cel mai des după-amiază, pe Doroteea o aducea cu mașina până în preajma blocului și nu se arăta în curte. „Mașina e gândul omului”, își ziceau la despărțire și se sărutau a bun-rămas.

Și Doroteea își făcu calculul ei, așa încât Naum să nu poată avea bănueli: se încadra în timpul cât ea trebuia să vină de la serviciu în transportul public, să mai intre în vreo alimentară după ceva de-ale gurii. Când petrecerile cu Costic nu se încadrau în ritmul obișnuit, găsea un motiv și-l informa pe Naum la telefon „unde se află”. Dar mai totdeauna venea acasă la timp, îi făcea de mâncare. Serile ieșeau la plimbare, la vreo terasă sau pizzerie ori pur și simplu la o promenadă pe bulevardul Mircea cel Bătrân, frumos amenajat în ultima vreme de primăria municipală. Mergeau la braț, stârnind curiozitatea multor trecători, și chiar dacă îi zâmbea seducător lui Naum, gândurile îi zburau mai des la Costic, care era incomparabil mai viril și seducător și care o cucerise prin vigoare tânără și ...buzunarul lui mereu plin. De un lucru totuși se temea – după escapadele cu Costic, făcea dragoste cu Naum în silă și fără nici o plăcere. O făcea din datorie, imitând uneori chiar nebunia orgasmului. Țipa,

răsfirându-și părul de la ceafă spre creștet atunci când era deasupra, mima altă „agonie” a plăcerii. Și trăia mereu cu teama ca nu cumva lupul bătrân de Vainștein să descopere că simulează toate mișcărilor, că totul nu-i decât un fals și o minciună.

Acum, de câteva ceasuri scuturând aceste amintiri, nu înceta să se întrebe: de ce i-a trebuit, așa, dintr-odată, fără nici un motiv, această mărturisire? Pentru că îl iubește în continuare, ca la început, pe Naum? Nu era sigură de asta. Atunci de ce? Are vreo perspectivă mai bună dacă îl părăsește? Încă nu o vedea. Ori poate sângele tânăr își cere revanșa pentru acest târg cu un bărbat de două ori mai în vârstă ca ea? Dar poate că nu e târg totuși?

Gândurile îi zburau ca un roi de viespi, înfierbântându-i creierii și alungându-i somnul. Era pentru prima dată când, amețită de băutură, nu adormi buștean. Nici chiar sauna nu-i aduse acea moleșeahă plăcută pe care le-o promisese Naum. „La ce mi-a trebuit anume acum această mărturisire? Doamne, oare am devenit un pui de curvă?” Aceleași gânduri porneau deja în cel de-al doilea tur, când simți că Vainștein se prăbuși, îmbrăcat, alături...

17.

Și totuși, Naum Vainștein părea să fi intrat în zodia surprizelor. La puțin timp de la mărturisirea Doroteei și jurământul de a nu-l mai înșela, aveau să survină alte întâmplări scandaloase. Venit la sesiunea de primăvară pe două săptămâni, nepotul său Srul rămase perplex, văzând cu ce față tinerică conviețuiește unicul său moș. Încă din seara cu sauna de pomină, mai prin childuri, mai peste băț, se ceru în gazdă. Tânăr și cam despuiat în maniere, fire ingenioasă și cu mare trecere la fete, Srul se oferi într-o dimineată să o repeadă fulger cu limuzina până la serviciu. E drept că trebui să facă un ocol pe sub pădurea Râșcanilor, să ia un CD de la garajul unui prieten. În cele trei-patru minute, cât tânărul sporovăi în garajul prietenului, fata coborî din mașină – aerul de pădure, trilul de păsări, prospețimea dimineții o învăluiră ca un parfum de elită. Ridică brațele și își undui trupul spre cerul albastru, parcă dorind să urce către vârfurile arborilor, legănându-se în bătaia ușoară a vântului, către trilurile păsărilor, către soare. O plăcere enigmatică i se răspândi prin toate fibrele ființei și, când să lase mâinile în jos, se trezi cuprinsă de două brațe puternice – tânărul o strânse dibaci la piept și îi sorbi buzele într-un sărut fierbinte și îndelungat. Doroteea nu se împotrivi pe dată – se lăsă pradă sărutului pătimaș și înclăștării de fier. Abia când brațele începură să lunece ușor spre coapse, se desprinsă domol și anevoie, înainte ca fierbințeala patimilor să-i amețească cu totul cugetul – trebuia să ajungă la serviciu la timp și să nu dea nimic de bănuat domnului avocat.

Până la prânz întreaga ei ființă se scaldă în amețeala acelui sărut matinal. Nu rezistă ispitei și prinse a-i scrie un răvaș pe net, dând frâu liber simțirilor ce o năboiau. În buimăceala trăirilor tulburi, trimise răvașul pe adresa lui Vainștein. Naum mai descoperise întâmplător răvașe de-ale Doroteei sau ale prietenilor ei, dar le trata ca pe niște înaripări juvenile ieftine ale unor inimi ce rătăcesc printre pofte

de moment și sentimente efemere. Îi plăcea să vadă cum se veselesc tinerii și multe dintre naivitățile lor îl amuzau. Când însă descoperi răvașul răătăcit, o chemă în birou și-i ceru socoteală. Fata se pierdu pentru câteva clipe – adevărul era gol-golui în fața celor doi, dar degrabă se reculese și se prefăcu că citește atent până la capăt. Lui Naum îi sări clanța – încă nu se șterse bine istoria cu cafeneaua „Anotimpuri”, că începea alta. Îi aminti și de cele două prezervative, pe care le descoperise tot întâmplător acum câteva zile – căzura din geantă când căuta cheile. De chiuretajele despre care chiar ea îi povestise, de Toma și alții. Vainștein relua invectivele una după alta și începuse a striga că nu mai poate tolera atâta destrăbălare din partea unei copile cu chip de înger, dar de fapt un adevărat monstru al poftelor sexuale. Și-i puse din nou ultimatum: ori respectă fidelitate și disciplină de familie, ori pleacă chiar acum de la el și se dedă desfrâurilor impardonabile cu cine vrea și cât îi poștește inima și carnea!

Doroteea simți că treaba se îngroașă și când se mai ostoi, începu să-l asigure că nu e decât o glumă de întâi aprilie și singurul lucru care e adevărat este că a greșit într-adevăr adresa. Încolo, martor îi este Dumnezeu că nu iubește pe nimeni decât numai pe el, pe Naum Vainștein, *îngerășul, hulubașul, motănelul, puiul, iubițelul...* După multe-multe jurăminte și înduplecări, clipe de tăcere îndelungată, remușcări și reculegeri, Vainștein se mai stinse din gelozie și se decise în sinea lui să o ierte, să-i mai dea o șansă... Văzându-l potolit și încă ușor bosumflat, fata mai prinse nițel la curaj și, ca semn de împăcare, îi dete de înțeles că nu poate suporta „lecțiile lui de morală”, care-s tot mai frecvente și că dacă insistă tare, ea poate pleca până la urmă, nici o problemă...

Până în seară spiritele se ogoiră de tot și după o cină „împăciuitoare” (Doroteea încropi în grabă o supă din găină cu fasole, una din bucatele lui preferate), meraseră la plimbare, să guste din aroma liliacului proaspăt înflorit, după care se retraseră în bibliotecă. Așternutul fericirii lor îi primi ca și cum nimic nu se întâmplase peste zi – Doroteea îl iubi aprig, cum știa ea să o facă atunci când era bine dispusă. Înainte de somn îi ceru totuși lui Naum permisiunea pentru o țigară. De data aceasta bărbatul nu i se puse împotrivă și ea ieși singură pe balcon și fumă îndelung și cu nesaț. Moleșit, Naum adormi repede, însă pe la miezul nopții îl treziră zvârcolile ei – simți că fata nu doarme. Fixase cu ochii absenți și larg deschiși plafonul, iar mâinile și picioarele îi tremurau, parcă zbătându-se în convulsii.

– Ce-i cu tine? se sperie bărbatul. Să chem ambulanța?

– Nu! strigă speriată. Vreau acasă, la mama... Vreau acasă, nu contenea să scâncească, deja ca un copil.

Neștiind ce să facă și neînțelegând la început ce se întâmplă, Vainștein o cuprinse cu căldură, apropiind-o la piept. Trupul ei era tot acoperit cu o sudoare rece. Curând Doroteea se ogoi și își lipi de pieptul lui fața scaldată în lacrimi. Mai tremura încă toată și Naum se gândi că poate are dereglări psihice, când deodată toate îi deveniră clare – fata nu fumase o țigară simplă, ci una cu iarbă de canabis.

– Nu-mi vine să cred că folosești droguri, îi spuse el deodată contrariat și

aprinse lumina. Ochii fetei se făcură mari, iar pupilele îi erau tulburi. Orologiul numără cu tic-tacul lui minute bune în care ea se liniști. Doar privirile îi mai erau încețoșate și îl fixară de parcă l-ar fi ispitit de unde o mai știe și pe asta. Într-un târziu tot ea răspunse aproape calmă:

– Tașca cu Vitalis folosesc sistematic otravă de aceasta. Iar eu am încercat numai la ciubucul de la „Anotimpuri”. Eu nu vreau să mă otrăvesc cu iarbă...

Și iar începu să plângă cu sughituri:

– Nu vreau să mor... Să nu mai strigi așa la mine cum ai strigat azi... Am vrut să uit și am tras o țigară din alea care fumează Tașca și Vitalis. Dacă ai să mă cruți, să știi că va veni o zi când am să las cu totul fumatul.

Șocat de noile mărturisiri, când se liniști de-a binelea, Naum îi propuse să-i facă o sesiune de masaj uscat. Învățase la niște cursuri speciale această procedură încă pe timpul când se pregătea împreună cu ultima sa soție să emigreze în Canada.

Masajul îi plăcu Doroteei și curând adormi buștean, sforăind cum îi era obiceiul. Era hăt după miezul nopții și Vainștein nu putea să adoarmă. Gândurile, unul mai deocheat decât altul, dădeau buzna care mai de care. „Ea are viața ei. De ce să o încurc? Las’ să se ducă. Am s-o alung, totuși... Dar mi-i dragă și nu pot”, își recunoștea sieși. Avea o presimțire ciudată: că vede totul cu ce se ocupă Doroteea în viața ei liberă, extraconjugală, dar nu se putea decide să ia hotărârea cardinală – să o alunge de la el, să plece în voia ei, acolo unde-i place și îi e locul. “O să-mi fie greu fără de ea, repeta el întruna, căci nu am alta în loc. Dar trebuie... trebuie să-i dau fetei libertate, cea pe care o merită vârsta ei... Nu de alta, dar vor afla părinții ei, care au atâta copil, și vor năvăli într-o bună zi peste noi cu învinuiri de tot soiul – cum așa, el, coșcogea bărbătoi, de-o seamă cu tatăl ei, să o țină ferecată în casa lui aidoma unei sclave a sexului...”

* * *

A doua seară trecu pe la el Ițik Mazik. Doroteea încă nu venise de la serviciu. Într-o mână avea nedespărțita-i vioară, în alta – un șirag de potcoave pentru cai, iar subsuoară arcușul. Era proaspăt bărbierit, în costumul vechi, boțit, cu aceeași căciulă, a cărei clapă stângă se ridica în sus, iar cealaltă spânzura peste urechea vântată de frig.

– M-am decis să fac business cu potcoave! Chiar dacă strămoșii mei până la mine au fost numai lăutari! La oraș căruțe nu-s, dar la sate apar tot mai multe. Iar căruțele, precum știi și tu de la lecțiile de istorie, sunt trase de cai înhămați. Iar dacă sunt cai, e nevoie de potcoave!

Ițik zâmbi șiret, dar ochii îi trădau o mâhnire adâncă. Mai degrabă o lehamite necuprinsă. Naum râse în hohote, dar prietenul său nu se sinchisi deloc.

– Am deschis prăvălie, închiriem o cameră lângă biserica din strada Ciuflea. Acum vioara mă ajută și mai mult. Cânt la ușa dughenei,

unde Hona stă la tejghea și vinde potcoave. Viața mea parcă a devenit mai îmbelșugată, mai veselă. Ideea de a comercializa potcoave mi-a sugerat-o neprețuita mea soție! Uneori femeia, prin gândirea ei, poate să urnească stelele cerului din loc, concluzionă Ițik Mazik.

Naum nu mai râse în hohote, ci schiță doar un zâmbet acru și-i dădu de înțeles prietenului său că nu-i în toane bune. Ițik trecu arcușul sub cealaltă subsuoară, schimbă vioara și șiragul de potcoave, zângănind surd din ele, și se retrase tăcut și încovoiat.

Naum rămase singur cu gânduri sumbre să o aștepte pe Doroteea...

* * *

18.

– Nici nu vreau să aud! i-o reteză mama, când Ioana-Doroteea îi făcu aluzie că s-ar putea căsători cu un bărbat ca de vârsta tatălui său. E cumva domnul avocat? Mi-am dat eu seama, copilă hăi, că tu trăiești cu el, dar numai eu știu cât de mult sufăr. Știu, ai vrea să trăiești în capitală, casa părintească nu te atrage... Acolo n-ai nici un sprijin de la nimeni și domnul avocat, precum am înțeles, te ține, vorba vine, în gazdă, te asigură material, ți-a găsit de lucru. Ei bine, fata mea, dar viitorul tău nu e cu el împreună, cum nu înțelegi? Fii ascultătoare, draga mamei, peste cel mult zece ani el va fi deja pensionar, iar tu ești încă o copilă...

– Parcă-l iubesc, mamă, murmură Doroteea, nefiind sigură că a spus un adevăr, dar și mai mult că maică-sa poate să o creadă.

– Ce fel de dragoste poate fi între un copil ca tine și un moșneag!? se indigna mama Dina. Ți-a sucit mințile și tare aș mai vrea eu să-l trag cumva la răspundere, dar, după câte înțeleg, altă soluție nu ai. Toma s-a căsătorit, iar altul mai tânăr, de seama ta, încă nu ți-l aduce Domnul! Mai îngăduie și tu oleacă, abia împlinești 23 de ani, le vei dovedi pe toate.

– Mai bine te-ai gândi serios ca să-ți găsești un lucru peste hotare, se amestecă în vorbă tata Mihail, făcând-o să înțeleagă că și el știe că dânsa concubinează cu domnul avocat.

– Îmi pusesem eu de gând, cu Venea Nastasiu, vecina noastră, să ți-l dezbat, interveni mama. Chiar l-am sunat pe domnul acasă și eram pusă rău să-i spun tot ce cred despre el, dar am făcut bine că m-am stăpânit până la urmă. Am simțit că e un om ce-ți dorește numai binele. Iar binele e păcat să-l amesteci cu răul.

– Parcă spuneai că doriți să aveți un nepotel?

– Numai nu de la el. Un pui de jidan încă n-ai mai adus pe lume! După naștere, când te vei schimba la trup, o să te lase pe drumuri! Orice-ai zice, ochii tăi tânjesc după băieți tineri.

– Îmi place de el, mamă. E bine la dânsul în apartament. E liniștit, atent cu mine...

– Și atunci ce-ți mai trebuie? se aplecă mama Dina spre urechea fiicei. Trăiește cu el, mai departe, dar nu-ți pune tinerețea în jugul căsniciei și nu te apuca cumva

să-i naști un copil, parcă o blagoslovi mama când tata Mihail ieși să mai scruteze calea ferată. Că doar are vreo zece, nu unul! La ce ai să-i mai trebuiești și tu cu un copil? Ş-apoi poate că acum numai îți pare că îl iubești, eu am fost ca tine, știi bine cum se întâmplă.

Doroteea o privi lung, căznindu-se parcă să și-o închipuie tânără și subțire, ca dânsa. De când o știe, era o femeie robustă, smolită și încercată de multe greutăți în viață. Crescuse, împreună cu celelalte surori și unicul frate, fără tată. Fusese o dată căsătorită nereușit și se recăsătorise cu un bărbat mai tânăr decât ea, însă mare dragoste față de el nu a simțit. Pur și simplu, valurile vieții au purtat-o prin șanțurile anilor. Demult s-ar fi despărțit de acest bărbat înalt, uscățiv și hărțăgos din fire, însă după ce au înfiat-o pe Doroteea, dragostea lor s-a adunat în jurul acestei ființe firave și, parcă pe neobservate, au dus-o împreună aproape treizeci de ani. Au înjghebat amândoi o gospodărie, au lucrat zi de zi împreună și deprinderea i-a unit pentru totdeauna, chiar dacă mare dragoste între ei n-a mai fost. Acum se stinse cu totul și doar deprinderea și existența copilului lor, fie și adoptiv, îi menținea împreună ca familie.

Când reveni la oraș, Naum o întâmpină ca de obicei la stația de troleibuz de lângă Universitate. Numai că de data aceasta o întâmpină cu un buchet de trandafiri sângerii. Îi înflori un zâmbet gales în obraji, dar ochii îi rămaseră totuși oarecum triști. Revenea în capitală cu sufletul năruit, de parcă ceva se schimbase brusc. Nu avea cu ce să-l bucure pe bărbatul ce-i aduse flori și o mângâie cu sărutări fierbinți în plină stradă. Văzu relațiile dintre ei cu alți ochi, reflectându-se într-o cu totul altă realitate. Deodată se înfricoșă, simțind că speranțele ei n-au fost decât niște iluzii ce s-au spulberat undeva în drum, odată cu ecoul răgușit al sirenei locomotivei. Perspectivele parcă se întunecaseră – nu-i prevesteau nimic bun, decât instabilitate și nedeterminare, iar pereții cetății lor nu-i mai păreau de granit. Oricât se străduia Naum să o descoase, să afle ce a vorbit cu părinții acasă, Doroteea se limită ca de obicei la niște mărturisiri vagi, din care el desprinsese că mama Dina deocamdată o sfătuiește să nu se grăbească cu măritișul. E tânără, are când...

– Hai, tu nu te supăra, încercă să-l liniștească pe Naum, văzându-l cum se schimbă la față. Lucruri de asemenea anvergură se fac migălos. Mai întâi clădești fundamentul, apoi casa, nu-i așa? Acum le-am spus părinților că tu ai trecut deja să locuiești în apartament. Că eu dorm cu fiică-ta Rahela pe un pat, iar tu în cămară...

Data viitoare, când voi merge la Brânza, am să le spun că Rahela a plecat la mamă-sa și că locuim deja amândoi sub același acoperiș. Și tot așa, până când părinții mei vor înțelege că toate-s bine clădite și că lipsește numai acordul lor ca noi să devenim o familie... Oare gândesc greșit?

– Gândești ca un om matur, căzu într-un sfârșit de acord Naum.

În acea seară, deși au petrecut împreună discutând mai întâi pe o terasă din vecinătate, apoi în casă, Doroteea se trezi că se gândește tot mai mult la ziua ei de naștere și la... Costic Ainstadt.

19.

Ziua de naștere a Doroteei aproape coincidea, la diferența de doar câteva zile, cu cea a lui Rahela. Și chiar în ajunul evenimentului Doroteea îi spuse lui Naum că cele două tabere, a ei și a fiicei sale, au decis să le sărbătorească laolaltă, la Vadul lui Vodă. În arealul de odihnă, pe malul râului, există toate condițiile pentru a face frigărui, mese și pot comanda căsuțe, dacă va fi nevoie să rămână peste noapte. Naum încuviință și se arătă și el dispus să meargă la această sindrofie, dar cea care s-a opus categoric se dovedi a fi chiar Doroteea.

– Cum așa? îi reproșă ea pretențios. Acolo vom fi toți tineri, iar tu cu cine ai să comunici? Ai să te simți singuratic și jenat. Las' că sărbătorim cu tine aparte, în familie. Nu-i mai bine așa?

Bărbatul socoti că fata are dreptate și nu dădu nici un semn de supărare. Toată seara din ajun și dimineața el pregăti cei doi miei pentru frigărui, adusesse de la clienții lui vin și alte merinde. Pe la amiază Doroteea, cu prietena sa Tașca și nepotul Srul, însoțiți de o gașcă de tineri, au venit de au luat cele necesare pentru agapă. Era o zi cu cerul tulbure, însă compania tinerilor plecă binedispusă.

La Vadul lui Vodă au ajuns în două echipe: cea a lui Rahela și cea a Doroteei. În compania Doroteei era și Costic. Au adunat merindele, mesele și s-au pus pe gătit bucate. Când s-au dumerit că le mai lipsește ceva pentru a termina bucatele toate, Costic plecă cu Rahela și Doroteea la magazinul din localitate să mai procure merinde și băutură. Spre uimirea sărbătoritelor, toate cele procurate au fost achitate de Costic.

Când au revenit pe terasa din preajma căsuțelor, toată lumea îi aștepta cu pocalele pline. Urările și toasturile se topiră în fumul și dulceața frigăruilor, iar șampania, vinul și rachiul au dat startul veseliei, glumelor și anecdotelor. Euforia ajunse la maximum când fumătorii mai inveterați trecură de la țigări de firmă la trabucuri cu canabis. Doroteea rânduie și ea câteva fumuri din trabucul prietenei sale. Buna dispoziție săltă și mai mult. Muzica făcu să amuțească orice vietate din jur și degrabă cele două tabere se fărâmițară în grupuri mai mici și amestecate, ca să se audă barem unii pe alții.

Profitând de un moment prielnic, Doroteea și Costic s-au retras undeva în desișurile parcului și păduricii din preajmă. Au lipsit aproape o oră, iar când au revenit împreună, puțini au fost cei care i-au surprins lipsind – toată lumea se înfierbântase de-a binelea.

– Poftim la masă, îndrăgostiților, le strigă totuși careva dintr-un grup mai din margine.

Până să se așeze din nou la masă, Doroteea trase în fugă o țigară. Costic își scăpără și el un tutun, din care trăgea lacom și oarecum abătut. Era una cu canabis, firește. Vitalis se apropie de el și glumi cu voce tare, dar puțini au fost cei ce au înțeles spusele lui:

– *Post coitus, animalis tristi!*¹⁰

– Nu v-a tras răceala, hulubașilor? Își luă prietena la mișto Tașca.

Doroteea se așează în tăcere la masă, iar Costic rămase pe terasă să-și termine de fumat țigara.

Veselia a continuat până seara târziu. Se mânca, se bea, se dansa și fiecare era preocupat de-ale sale. Costic a dansat mai toată seara cu Doroteea și a băut mult, încât spre sfârșit abia se mai ținea pe picioare.

Fata, mai reținută, îl muștra să nu mai ia băutură tare, însă el nu-i dădea ascultare. Către miezul nopții începu să bureze și toată lumea căzu de acord că e numai bine să se cuibărească prin căsuțe, care și cum nimeri: câteva perechi împreună, iar ceilalți, fetele și băieții, pe unde separat, pe unde laolaltă. Începu să tune și să scapere crâncen, ploaia se întei și mai tare, cu răpăituri sonore în geamurile și pereții de scândură, încât și cei îndrăgostiți se văzură nevoiți să se retragă în căsuțe. În căsuța Rahelei dădu buzna Caterina, prietena ei, și se năpusti să-i povestească, puțin speriată, ce văzuse afară:

– Vai, draga mea, ce-am văzut! În mașină la Costic, știi, două picioare se sprijină în parbriz, iar el deasupra se opintește de clatină mașina... Vai, așa ceva văd pentru prima oară! Da' Doroteea unde-i?

Rahela se reține cu greu să nu iasă afară să-i prindă în flagrant.

20.

– Du-te de la mine unde știi! i-a strigat din urmă, după ce-i scoase toate bulendrele în coridor și, luând-o de o aripă, o îmbrânci afară. Avea fața desfigurată, ochii înroșiți, fulgerând vâpăi. Un tic nervos îi brăzda, din secundă în secundă, obrazul stâng. Doroteea nu-l văzuse niciodată atât de enervat – acum își ieșise din pepeni rău de tot. Aproape se rostogoli pe scări – a fost un brânci puternic – și se împiedică în pragul ieșirii din bloc. Apucă să țipe, speriată că Naum o s-o snopească în bătăi cu pumnălăii săi. Dar cum se văzu slobodă din încleștările lui, fugi în amurgul serii și rătăci o bucată de oră prin oraș fără noimă, fără să se gândească la buclucurile pe care i le aruncase bărbatul din urmă.

Peripețiile ei de la Vadul lui Vodă ajunseră la urechile lui Naum Vainștein la nici două zile. La început se gândi că Rahela îi făcuse bucata, dar degrabă își dădu seama că în compania lor din acea noapte erau prea mulți necunoscuți, fapt de care Doroteea nu prea ținuse cont. „Nu, Rahela nu are acest obicei, de câte ori am călcat pe bec și Rahela era la curent, nu am avut de suferit”, încerca să ghicească Doroteea cine o fi aranjat-o. Tocmai acum, când nu mai erau decât doar câteva zile până să meargă la noul serviciu. Și ea încercă să depene, rând pe rând, replică cu replică, cearta din această seară.

De cum intră pe ușă, domnul avocat o așează pe scaun, în fața lui, și o luă la interogată despre toate cele auzite și de fapt, fu nevoită să constate, despre toate cele ce s-au întâmplat în noaptea de pomină.

– E adevărat sau nu? se răsti el furios, după ce îi puse pe tapet câteva din peripețiile ei cu Costic.

Fata încercă să câștige ceva timp, să înțeleagă cât de departe a mers cea cu denunțul. Privirile lui erau atât de crâncene, încât bâigui, încercând să fie cât mai calmă:

– Nu mai sunt toate adevărate. Costic se dădea mereu la mine, dar era atât de beat că nici nu i se scula... Nu putea să facă nimic... N-a fost nimic între noi.

Și până să-și dea seama cât de aiurea i-a fost răspunsul, Vainștein îi scoase fulger cele două valijoare cu bulendre pe palier, o înșfăcă într-o încheștare de urs de „o aripă” și-i făcu vânt afară.

„Du-te de la mine unde știi!”, îi răsună încă multă vreme în conștiință verdictul crud. „Cine m-o fi aranjat?” se întreba ea întruna și de fiecare dată își dădea seama că a fost prea discretă, chiar despuiată în acea noapte la Vadul lui Vodă. Avea tot dreptul să o alunge.

Când se întuneacă de-a binelea se gândi să-l caute pe Costic. Nu-l găsi – în ajun plecase cu totul în Germania, de unde nu avea să se mai întoarcă, și Doroteea a înțeles că nu mai poate avea nici o speranță la acel bărbat, cu mult mai tânăr decât Naum, mai bănos și mai descurcăreț în viață. Acum conștientizase că și l-a dorit foarte mult ca prieten și ca un real salvator, dar, cum se vede, și el a profitat de ea. „Jigodie”, strecură ea cu ură printre dinți.

– Cine eu? Îmi pare rău, dragă Ioană!

Tresări la numele parcă uitat demult. În fața ei se postă o namilă de vreo doi metri și, până să se dumirească cine e, namila o apucă de umeri și o întrebă cu o voce caldă și plină de bucurie:

– Ce faci, fată dragă, ce s-a întâmplat, pe cine înjuri?

– U-u-f-f! se lipi de pieptul flăcăului, după ce-l recunosc pe Matei Bour, colegul ei de facultate. Parcă însuși Dumnezeu mi te-a scos în cale.

Și Doroteea îi înșiră la repezeală o fabulă cu alungatul din gazdă în plină noapte. Matei avea o prietenă cu care locuiau într-un apartament cu două camere în zona Otovasca. Îi propuse să rămână deocamdată peste noapte le ei – îi oferiră o odaie cu un pat. După confortul cu care se obișnuise la Naum, toată noaptea nu a închis un ochi. Se gândea mereu, ca o drogată, la ce a făcut și de ce a dat cu piciorul în atâta bine de s-a ales acum numai cu acest pat ruginit, ce scârțâia la cea mai mică mișcare, sub povara unor saltele zdrențuroase.

A doua zi merse la Tașca, la Petricani. Era tristă și îngândurată. Ascultându-i spovedania, prietena ei prinse să o certe:

– Și tu ești bună! Ai lângă tine un bărbat care te asigură, îți oferă toate condițiile, iar tu te ții de lizioane! Doar știai că nu ai nici o perspectivă cu nemțoiul acela. El niciodată nu te-a luat în serios... *Te-a kidănit!*¹¹ Oare n-ai putut să fii mai atentă în seara aceea?! Puteai face lucrul acesta și a doua zi, că nu crăpa răbdăul!

– Am făcut-o de oaie! murmură Doroteea vinovată. Am fost o proastă! Da acum e târziu!

– Naum nu te-a sunat? o întreabă ea mai moale, trăgând simandicos din țigară.

– Dă-mi și mie, să mă calmez puțin, ceru Doroteea. Și după ce trase lacom, mai rătăci o vreme cu privirile în neștire, până le îndreptă iarăși asupra prietenei sale: Ce mă fac acum?

Tașca strânse evaziv din umeri, după care zâmbi șiret:

– Are să te sune, ai să vezi...

– Și eu ce să fac?

– Să te împaci din nou, ce alta să faci?

– Crezi că are să mă ierte?

– Dacă vei fi cuminte, zâmbi Tașca cu aceeași șiretenie și-i întinse chiștocul.

Doroteea trase și ea la rândul ei din țigară ce se mai putea.

Pe la amiază, după ce se lungise pe iarbă și trase un pui de somn, Doroteea simți că i se învârtie capul când se trezi. Se gândi iar că săptămâna viitoare trebuia să se angajeze la noul serviciu și lipsa lui Naum, care o propusese șefului de la firma „Xerox”, era foarte inoportună. Calmă și tăcută din firea ei în cazuri dificile, se decise, ca totdeauna, să aștepte. Înnoptă iar în Otovasca și seara, până hăt spre miezul nopții, fu nevoită să asculte „simfonia” patului din odaia vecină, unde se drăgosteau cei doi.

Dimineața când se trezi, simți că iar îi vuiește capul. Era zi de odihnă și a stat toată ziua în casă, ca un ostatic – Bour și prietena plecaseră în oraș de dimineață. A vrut să meargă undeva și dansa – la vreo cafenea sau terasă, dar ceva o reținea. În cele din urmă se decise să-i telefoneze lui Naum. Se interesă chipurile de soarta buclucurilor ei.

– Dacă dorești, poți veni să ți le iei. Am avut totuși grijă să le adăpostesc în apartament, nu le-am lăsat pe scară.

Avea glasul calm, dar încă bosumflat și fata prinse nițel curaj.

– De ce ești atât de crud cu mine? întreabă deodată, scâncind în receptor.

– Fiindcă mă înșeli prea crud, îi răspunse Naum, calm. Într-o asemenea situație nici un bărbat din lume nu te va ierta... Și, puteai s-o faci cu cap, parcă repetă bărbatul cuvintele Tașcăi. Dacă chiar ți-a plăcut afaceristul acela, apoi trebuia să nu aflu eu.

– Crezi chiar toate prostiile, zise Doroteea și se grăbi să închidă telefonul. Ciudat, dar piuitul din receptor parcă îi mai domoli inima domnului avocat. Pentru prima oară simți acut lipsa fetei și își dădu seama că, involuntar, începe să o ierte. Uită cu desăvârșire că numai cu câteva ore în urmă inima îi clocotea de obidă și necaz. „Mămuliță dragă, se căina el, fata asta nu-i decât o târfă ordinară! Curvă adevărată! Iar eu trăiesc cu o *prosmandrovcă* în casă! Doamne, Doamne! Și când stai și te gândești că sunt îndrăgostit de ea până peste urechi, ca un prost de mahala sau din fundul târgului! Fiul oii, ce sunt eu!”

Cândva mai trecuse printr-o stare asemănătoare, cu ultima lui soție, când aceasta, încă neavând copil de la el, s-a decis să-l părăsească. Atunci Naum se pomeni însingurat și merse să hoinărească prin păduricea din mahalaua de sus, dar se pomeni că se roagă lui Dumnezeu cu voce tare: „Doamne, fă așa ca să trec peste toate și păstrează-mi-o, adu-mi-o înapoi! Ad-o, Doamne, înapoi!” se ruga el întruna. Iana, însă, așa o chema pe ultima lui soție, îl părăsise din motive de gelozie – o înșelase cu o judecătoare de la Curtea de Apel. Altminteri, Iana i-a fost o nevastă fidelă până în măduva oaselor, dar, la insistența lui, și-a cerut iertare și în cele din urmă a revenit acasă. Au mai trăit împreună patru ani. Ea a născut un copil și, numai când s-au săturat unul de altul, Naum i-a dăruit un apartament în centrul orașului și se despărți de ea.

Acum își aminti de acele zile când el o chema, în numele Domnului, rătăcind prin pădure, și iată că situația se repetă. „E legea bumerangului, își zise în sinea lui. Cândva eu am trădat și, uite, acum am ajuns să fiu și eu trădat! De ce oare se întâmplă astfel în viață și cum ar trebui să fie?” Și tot el își răspunse: „Indulgența, toleranța, iertarea...” Și deodată îl încolți gândul că nu are ce pierde, totuna e singur. Trebuie să o cheme pe Doroteea îndărăt și să o ierte! Oricum, altă femeie în casă nu are și de tristețe și singurătate poate să câpieze!

Și hotărî să-i telefoneze:

– De ce totuși îți permiți să mă ofensezi? luă Naum taurul de coarne. Chiar nu te gândești că toate bârfele acestea – fie și bârfe! – mă dor? Și eu sunt om, în carne și oase! Mă doare, pricepi?

Doroteea simți că bărbatul dorește o consolare și înclină spre iertare, dar mai zăbovi să-i satisfacă îndată orgoliul. Îl avea și ea pe al ei.

– Și eu ce pot să-ți fac, dacă tu crezi toate bârfele și prostiile lor. A fost o situație atunci, la Vadul lui Vodă. Nu am avut loc în casuță și am dormit în mașina lui Constantin. Dar asta nu înseamnă că am și făcut dragoste... Ți-am mai spus-o...

– Când vii *acasă* după bulendre? apăsă Naum special pe cuvântul acasă.

– Azi nu am să vin, răspunse ea capricios. Poate mâine dimineață.

– Hai, vino azi, începu să insiste Naum. Fie, te cred și de data asta ...

– Totuși am să vin mâine, răspunse Doroteea, neînțelegând nici ea la ce bun această amânare.

Seara, fiindu-i oarecum să mai rămână în apartamentul lui Bour, merse să doarmă la fika lui Naum, la Rahela. Iar dimineața se întâlniră la stația de troleibuz. Naum avea ochii obosiți – toată noaptea nu dormise, simțind că are nevoie de față și dacă are să o lase să umble brambura, ea cu adevărat poate ademeni un alt flăcău și atunci are să aibă remușcări și mai grele. În acea noapte simțise că este îndrăgostit nu glumă și nu o mai poate părăsi. Doroteea îi ghici ușor starea și, pe neașteptate, îl cuprinse și-i sărută oboseala de pe ochi. Inima bărbatului se înmuie și curând se topi cu totul. A scos din buzunar cheia și i-a întins-o:

– Eu plec la serviciu, iar tu du-te acasă și fii gata – mâine mergem la noul tău

post, să te prezint șefului. Te așteaptă.

Doroteea se prefăcu încă puțin supărată, dar luă cheia și se întoarse acasă. Se apucă să deretice, apoi să facă o mâncare gustoasă, cum știa ea. Seara s-au scăldat amândoi din abundență, mai întâi în cada din baie, apoi în cea a dragostei...

21.

Vara intră în drepturile sale, cu arșiță și străzi semipustii. Naum și Doroteea nu plecară la odihnă, ci doar duminicile și le petreceau pe malul Nistrului, într-o stațiune de la Vadul lui Vodă. Își procuraseră un aparat de fotografiat și Doroteea prefera să-l immortalizeze în diferite ipostaze. Se fotografiau în stradă, în parc, în casă. Serile făcea adesea notițe în "cronica" lui, pentru istorie, precum se exprima el...

Noul serviciu îi era pe plac. Spre deosebire de munca la asociație, aici își perfecționa cunoștințele de specialitate, se forma ca jurist. Împreună cu „Bunelul” (așa îl numeau cu respect pe Tudor Votan, șeful lor, toți colaboratorii, căci era într-adevăr un bărbat în etate, dar încă uimitor de energic) asista la procese judiciare, formulau cereri, demersuri, apeluri, recursuri către instanțe și deodată se simți pasionată de jurisprudență. În zilele când nu aveau procese, se amuza pe seama domnului Bălegaru, un prieten de-al șefului, care avea un mers caraghios de tot, uita mereu să se spele pe dinți, purta sacou chiar și pe cele mai mari călduri, încât să-i asude și sufletul, iar zâmbetul lui sinistru aducea mai mult a boală decât a sănătate. O saluta respectuos pe Doroteea, care-și avea biroul chiar la intrare, săltându-și pălăria, iar subsuoară ținea întotdeauna o cutie de șah:

– *Bună ziua*, fărâșia el, de parcă vedea în fața lui o comoară.

– Buna, domnule Bălegaru, îi răspundea amabil Doroteea. Cum vă mai merg treburile la companie?

– De-a dura, răspundea el cu același zâmbet. Am venit să-l bat pe șef la șah.

Așa trecură vreo două luni. Doroteea era mulțumită de noul serviciu – era nu departe de cercul din oraș, mult mai aproape de casă, condiții mai bune decât la Asociația „Spiru Haret”, salariu de două ori mai mare.

În cuibușorul lor din mahalaua de sus, zilele prinseră din nou a se scurge tot în dragoste și pace. Peste viața lor se abătură totuși cîțiva nouri atunci, când în ospeție la rudele Doroteei veni verișorul ei Sebastian din Oriol.

Rudă pe linia mamei, Sebastian era un flăcău chipeș, moldovean de origine, dar cum părinții i se stabiliseră demult în Rusia, nu cunoștea limba română. A stat o săptămână la țară, vizitând rudele, apoi, după ce se plictisi, sosi în ospeție la Doroteea să cunoască orașul. Nu se văzuseră din copilărie. Sebastian muncea la calea ferată din regiunea Tula, venise în concediu cu bănișori și cu dorința de a petrece. Cei doi se străduiau să nu-i dea de bănuț verișorului în privința relațiilor lor intime. Acum Naum dormea în salon, ea în dormitor, iar Sebastian în bibliotecă.

La îndemnul lui Naum, Doroteea ceru de la „Bunel” un concediu de o săptămână, pentru a-și distra cât de cât verișorul. L-a plimbat prin oraș, hoinărind

prin parcuri și pe la cafenele, avându-i ca însoțitori și pe Tașca Lungu și concubinul ei. Apoi, pentru câteva zile, plecară în doi la baza turistică a lucrătorilor feroviari de la Vadul lui Vodă. Întrucât tatăl ei obținuse de la Cahul un bilet pentru o căsuță și mai fiind acolo o odaie liberă, Doroteea îl chemă și pe Naum să-i urmeze. El însă refuză, fiind sigur că Doroteea se poate descurca singură cu ruda ei. Trebuia să-și editeze un nou roman și aranjamentele cu editura și tipografia îl țineau în oraș. Povestea de nu demult cu Vadul lui Vodă se retrase din memoria lui activă undeva într-un colț mai îndepărtat al conștiinței.

Au revenit din vilegiatură bronzăți, plini de impresii – s-au scăldat, s-au plimbat cu vaporul, au călărit și au dansat pe săturate la discotecă. Sebastian avea bani berechet și Doroteea nu-l slăbea din ochi. Tânărul avea un comportament de craidon, practic nu-i lipsea din mână berea scumpă, comanda la domiciliu pizza, șampanie și țigări. Cât Naum se afla în procese, cei doi rămăneau singuri acasă, iar când revenea îi găsea cu masa pusă, cu multe mucuri de țigară în scrumieră și o sticlă de „Amareto” aproape goală – băutura preferată a Doroteei. Pe Sebastian îl găsea mai totdeauna cu chipul scăldat în plăceri, tolănit pe pat sau în fotoliu, cu sticla de bere la gură, aidoma unui sugaci, urmărind la televizor meciurile campionatului mondial de fotbal. Doroteea părea să trăiască și ea o sărbătoare a sufletului – era amabilă cu Naum, păstrând de ochii vărului său distanța și secretul relațiilor cu stăpânul casei. Acum, când ieșeau la plimbare pe bulevard, își ducea verișorul de braț.

Concediul luă sfârșit și Sebastian făcu o petrecere cu Naum, Rahela și Doroteea, la ei acasă, cu bucate alese și băuturi scumpe. A doua zi dimineața Sebastian își schimbă planurile. Renunță la serviciile căii ferate, unde avea înlesniri, și se decise să plece spre Tula cu avionul, astfel mai croindu-și o zi pentru sejurul său în Moldova. În amurg, comandă un taxi și plecă însoțit de verișoară la aeroport.

Doroteea își relua serviciul și în următoarea săptămână, după plecarea rudei sale, părea bănuitor de bine dispusă – zile în șir zăbovea asupra celularului, citind SMS-urile vărului ei dintr-o haltă de la Oriol, îi scria bănuitor de des, până când Naum, într-o seară, o întrebă:

– Ce-ți tot scrie atât de des ruda asta din Oriol? Să nu-i scape cumva din atenție trenurile pe care le supraveghează, s-ar putea ca într-o zi să deraieze vreunul.

– Ei, ba, nu-și dădu seama Doroteea. Ce fel de rudă îmi este el? Eu doar sunt înfiată de părinții mei. E rudă cu maică-mea, pe când eu, ca rubedenie, pe linie de sânge, nu am nici în clin, nici în mânăcă...

Această replică fu pentru Naum ca un duș rece – prinse iar a bănuii că în acea vilegiatură de la Vadul lui Vodă nu lipsiră aventurile. Căzu îndelung pe gânduri și câteva zile le tot „dădea la strungă” dintr-un ocol în altul. Doroteea îi citi degrabă tristețea de pe față și-i intui lesne gândurile. Făcu degrabă așa ca mesajele „vărului ei din Rusia” să nu mai vină la ea deloc, iar lui Naum avea să-i replice într-un târziu de seară:

– Te rog, nu te gândi la nebunii, îngerașule! Doar Sebastian îmi este totuși rudă...

Derutat complet, Naum își zise că e bolnav de gelozie. „Prea exagerez. Poate că are dreptate Doroteea când se supără pe mine.” Și se decise să scape de bănuiele și să nu o mai spioneze. Dar nu-i era deloc ușor. Chiar dacă Doroteea se străduia să vină mai devreme acasă și să facă totul ca el să nu intre la nici o bănuială că ar putea să-l înșele. Și dacă uită degrabă de SMS-urile rusului, acum începu să fie suspicios la fiecare caz de întârziere. Iar fata nu scăpa să-i spulbere orice urmă de bănuiele, atunci când se întâmpla să întârzie prea mult la serviciu:

– Liniștește-te, nu te agita, iubitelule. Mi s-a început ciclul, și chiar dacă aș fi vrut să fac prostii, totuna nu aș face-o din motive igienice, îl liniștea întruna în asemenea seri.

Și Vainștein se mai domoli cu suspensiunile pentru un timp.

* * *

Ițik Mazik cumpără un ceas la intrarea în magazinul de potcoave.

Doar că în loc de cuc, la orele fixe, ceasornicul slobozea un nechezat cabalin, atrăgând astfel atenția trecătorilor. În vreme ce Hona, cu peruca și bariz pe cap, stătea în așteptare la teighea, el prindea a mâinii agitate arcușul și a cânta în ușa dughenei:

– Nu mor caii când vor câinii...

Naum trecu pe la magazinul lor cu gând că poate mai tăifăsuiește cu singurii lui prieteni evrei din această urbe și poate îi mai trece din necazurile de acasă. Hona nu era femeie proastă și i-ar fi limpezit câte ceva din comportamentul Doroteei, dar văzând și ultima sminteală a lor, îi pieri orice poftă de mărturisire. Le laudă din politețe „invenția” și se porni să rătăcească pe ulițele orașului (de câteva zile nu avea nici un proces, iar la Asociație nu prea avea ce căuta), petrecut de scâncetul viorii lui Ițik:

– Nu mor caii când vor câinii...

* * *

22.

Imperturbabil, cu o toamnă romantică în față, anul își depăna firul lui spre o iarnă friguroasă. Frigurile se lăsaseră cu o veste tristă pentru Naum – decedase fostul lui profesor de matematică de la școala medie, Alexe Andoni. Plecă la înmormântare, luă cuvântul la procesiunea funerară și pentru prima oară în viața lui, cu un asemenea prilej, i-a dedicat dascălului și o poezie, care i-a fost scrisă mai târziu ca epitaf pe mormânt:

Din înălțimile astrale

Căderea stelei în rotire

Dă strălucire urmei tale,

Rămasă-aici ca o iubire.

Zidită-n propria-ți lucrare,

Ce dăinui-va ani de-a rândul,
 Cât lângă noi în fremătare
 Vor fi și codrii, și pământul.
 Și-n tot ce-i zbor și e cetate
 Noi punem dragoste fierbinte.
 Și-al inimilor clopot bate,
 De tine aducând aminte...

După acest eveniment trist Naum se simțea parcă mai resemnat. Mergea tot mai des la mormintele bunicilor săi de la Telenești, din cimitirul ruinat, și la cele ale părinților. Aprindea câte o lumânare și puneă alte pietricele pe lespedeă cu inscripții în idiș. Stătea pe bancă îngândurat, cercetând partea mai mare, rămasă după demolare a cimitirului evreiesc, cu morminte străvechi și vechi, care se împrăștiau haotic pe colină. Aici erau înmormântați și părinții lui. Pe o porțiune de teren, cu vreo duzină de ani în urmă, avuseseră loc alunecări de teren și multe morminte fuseseră dezgropate. Ici-colo, la lumina zilei, stârceau fragmente de schelete omenești. Cealaltă parte a cimitirului îmbătrânea cu fiecă an. Urmașii celor îngropați aici erau acum risipiți prin diferite colțuri ale lumii și uitaseră de locurile sfinte ale străbunilor lor. Pietre funerare, cu inscripții șterse, zăceau pretutindeni, de parcă nimeriseră sub un bombardament. Doar câteva erau îngrijite. Se gândea că poate e singurul care, după ce făcea curățenie la locul de veci al părinților săi, trecea și pe la mormintele cunoscute și făcea puțină ordine. Lucrul acesta îl liniștea de fiecare dată, îi purifica sufletul, mai ales când era frământat de îndoieli și decepții.

Se adresă de câteva ori la Primărie să obțină autorizație pentru construcția unui zid ce ar despărți cimitirul de parcul din preajmă. Tot mai des la urechile lui ajungeau zvonuri că unii businessmani din capitală fac demers după demers pentru a obține demolarea întregului cimitir, ca să construiască aici un local pentru jocuri de noroc. La Primărie i se promise că în primăvara viitoare problema se va rezolva, doar dacă se vor găsi mijloace financiare. Naum nu dormea noapțile, căutând întruna o soluție – luă legătura prin internet cu rudele de peste hotare ale răposaților ca să intervină cu ajutoare materiale, ce ar face posibilă construirea zidului. Parcă-parcă se întrevedea o rază de speranță, dar mereu întârzia...

În acest oraș provincial mai avea și o droaie de copii de la mai multe femei, dintre care mai nici una nu lucra. Tot ce câștiga cheltuia pe întreținerea acelei armate de mame și copii. Poate dacă nu avea și aceste griji, demult ar fi construit din banii lui acel zid. Și poate că, după aceasta, ar fi emigrat și el ori în Chicago, la verișoarele tatălui, ori în Israel, la fratele mamei sale. Poate că acolo, pe pământul făgăduinței, nu va mai avea atâtea bătăi de cap. Poate...

Acolo, la sigur, nu ar fi întâlnit-o pe Dorotea...

Către sărbătorile de iarnă din acel an în casa lor parcă se împutănă neînțelegerile.

Serviciul lui Naum îi aducea onorarii bune și împreună cu Dorotea au decis

să renoveze anturajul și mobilierul din apartament. Au procurat un calculator nou, un birou de serviciu, două fotolii roșii și o canapea cu pânză vișinie în dormitor, aragaz, aspirator, covoare, mașină de spălat, iar pe pereți două reproduceri după Dali și Picasso. Din suma pe care o mai aveau la economii au procurat tehnică multiplicativă, un radiotelefon și frigider. Doroteea devenea gospodină în toată legea. Mânuia cu dibăcie aspiratorul și făcea dezinfecții cu detergenți în baie, se deprinsese să lucreze la calculator și la cealaltă tehnică.

Noaptea de revelion au sărbătorit-o iarăși în doi și viața lui Naum deveni din nou poveste. Au ciocnit câte o cupă de șampanie cu ocazia sosirii Anului Nou la ruși, apoi la români. De fiecare dată când orologiul bătea trecerea anului vechi și venirea celui nou, se sărutau, felicitându-se și dorindu-și ca anul ce vine să le aducă fericire și cât mai mulți bani. În acea noapte Naum aduse din nou vorba de căsnicie, argumentând că nu mai poate aștepta – e la vârsta critică, când trebuie să decidă traiul său pe viitor și să legitimizeze relațiile lor. Doroteea îl ascultă și-i răspunse:

– *Îngerășule!* Deocamdată eu nu sunt gata nici de familie, nici nu mă închipui mămică... Și, dacă o să-ți nasc un copil, să știi că, în primul rând, am să mă deformez și n-am să-ți mai plac. Iar în al doilea rând, o să devin foarte capricioasă, o să revendic maximum de susținere materială... O să fiu mai rea decât toate soțiile pe care le-ai avut. Ți trebuie una ca asta, *puiule?*

– Aș vrea să avem o fetiță și să o numesc exact ca pe tine, nu se molcomea Naum. Să-i prinzi două fundițe, să o îmbraci într-o rochiță scurtuță, încât să i se vadă chiloteii. Când o vei duce la părinții tăi, la Brânda, dâșii să fie nebuni de fericire!

– Nu-u-u! Nu vreau nici familie, nici copii, rămânea tot atât de categorică Doroteea. Oare nu-ți e bine așa cu mine, motănel?

– Mi-i bine, ofta Vainștei, chibzuind că tot mai bine ar fi dacă în casa lor ar suna un glăscior ca un clopoțel, dacă ar avea un copil comun. Atunci și el ar fi convins că Doroteea e a lui pentru totdeauna. Aduse vorba chiar de cununie, de o nuntă modestă ...

– Eu niciodată nu voi avea copii, zise ea într-un sfârșit, parcă dusă pe gânduri. Nu vreau să-i am...

Pe după miezul nopții, deși începu să ningă ușor, norii se destrămară, lăsând luna să apară și să dispară printre ramurile înalbite ale copacilor din fața geamului. Către dimineață, dinspre centrul orașului se mai vedeau focuri de artificii. Vainștei ieși la bucătărie și sorbi câteva înghițituri de apă rece din frigider.

Întorcându-se, se poticni parcă din senin și căzu cu zgomot la podea. Doroteea se înspăimântă la început, crezând că e ceva cu inima bărbatului, dar Naum, ridicându-se, zâmbi nedumerit:

– E un semn bun.

– Cine știe, răspunse gânditor Doroteea.

23.

Chiar din primele zile ale anului, Doroteea începu să-l cicălească pe Naum să-i caute o posibilitate de a pleca peste hotare. Părinții îi tot spun că multe fete din sat lucrează în America, trimit bani acasă și se simt fericite. Chiar i-au zis că în zadar pierde vremea la o firmuță ca jurist, cu un salariu de râsul curcilor.

Pretențiile mai izvorau de fapt dintr-o nemulțumire față de noul serviciu – avea mult mai multe obligații decât la Asociația „Spiru Haret”, iar remunerarea, deși era cu mult mai mare, totuși nu-i satisfăcea poftetele din ce în ce mai sporite. Făcea adesea referință la colegii ei de studii, care se laudau cu salarii mai acătării. Dorea și ea să aibă o siguranță în viitor.

– Ș-apoi părinții s-au săturat să mă tot aprovizioneze cu genți pline cu mâncare. Oare nu vezi tu că mai toată Moldova pleacă în străinătate pentru un trai mai bun? Aș lucra zi și noapte, dac-aș ști că mi se plătește ca lumea. Mama mi-a pus ultimatum: ori plec la muncă peste hotare, ori mă întorc acasă. Vor să mă mărite, să-mi facă gospodărie, să le aduc nepoți... Ajută-mă, *iepurășule!* Doar știi că poți face multe pentru mine, te rog, prinse a scânci în altă seară.

– Dacă pleci în străinătate, eu ce mă fac? o întreabă deodată Naum, parcă dându-i de înțeles că o poate ajuta, dar nu se grăbește să o facă.

Doroteea umblă tăcută o vreme prin casă, apoi se apropie de el, îl sărută, îi netezi pletele rebele, i se urcă în brațe și zise:

– M-am gândit la noi! Fii cu ochii pe mine...

– Sunt.

– Doar de multe ori mă îndemni să ne căsătorim, să avem copii... Acum, dacă mă ajuți să plec în America, pentru o perioadă, știi ce se va întâmpla?

– Nici n-o să-ți amintești de mine. Mă vei uita a doua zi.

– Vorbești din pânțe, *motănel!* Despărțirea noastră va fi un examen. Dacă e să întemeiem o familie, despărțirea are să ne pună la încercare: putem trăi unul fără celălalt sau nu...

– Logic! aprecie Naum. Dar va trebui să mai îngădui ceva timp.

Vainștein își aminti că prima sa soție are o firmă ce trimite la studii și la muncă peste hotare. Îi telefonă și a doua seară îi aduse o veste bună Doroteei – există posibilitatea să obțină un contract de muncă în SUA. Dar acest lucru va dura până prin mai.

– Te aranjează?

– Am de ales? îl sărută cu foc fata.

– Desigur că nu.

– Până când vom ști ce contracte au primit din SUA, îmi dai voie să merg la niște cursuri avansate de engleză? Nu mi-ar strica să mi-o mai perfecționez...

– Tot din mai vei merge și la cursuri, așa prevede contractul, preciză Naum. Poate am să merg și eu să o învăț. Doar e o limbă care-mi va trebui și mie. Dacă nu azi, mâine...

– Puișorul meu. Nu-i neapărat să mergi și tu. Dacă am să o știu eu bine, am să te învăț și pe tine.

Iarna a fost cu zăpadă multă și evenimente puține. Când ninsorile conteneau, Naum făcea pârție până la mormântul părinților săi. Primăvara, când se topiră zăpezile, curăță noroiul scurs din deal în vale. În martie sădi mai la deal de morminte un stejar, vopsi gardul și reînnoi cu bronz inscripția de pe monument. Doroteea îl ajuta. Muncea umăr la umăr cu el în orele libere, iar sâmbăta și duminica le petreceau împreună la concerte, spectacole, în piața centrală a orașului... Peste tot, Doroteea îl ducea la braț și le zâmbea amabil tuturor cunoscuților lui Naum, vădit fericită. Se deprinsese cu ea și nu-și închipuia că poate trăi de unul singur.

– Mă iubești, *momotele*?

– *Te iubăsc*, mă! era dialogul cel mai des, parafrazând de fapt un cântec ce suna frecvent în acele zile la postul de radio București.

În casa lor, cu mobilă nouă, fotolii roșii în salonul din care Doroteea făcuse acum birou pentru Naum și unde veneau clienți cu diferite probleme, pentru consultații juridice contra plată, era foarte comod. Ca și în bibliotecă și în dormitor.

Aprilie năvăli peste oraș cu soare mult, dar zile friguroase. Recî erau mai ales diminețile. Din viața lui Naum părea că dispăruseră orice suspiciuni sau urme de gelozie. Salariul Doroteei le prindea bine la cheltuieli mărunte. După câteva negocieri dintre Naum și „Bunel”, Doroteei i se majoră salariul. Fata mai plecă de câteva ori acasă și Naum nu uită să le trimită cadouri părinților.

Era și o recunoștință, fiindcă din acele mâncăruri gustoase se înfruptau uneori și copiii lui, când veneau după bani. Începu să-i pară că nu a trăit niciodată atât de fericit.

Era de fapt hipnotizat. Părea să nu observe când Doroteea venea sau se ducea la serviciu. Chiar dacă venea târziu, nu-i mai cerea socoteală, convins că fata s-a cumințit și nu mai poate repeta aceleași greșeli. Într-o seară pică în ospeție Pavel Nică cu o problemă de spațiu locativ. Lui Naum îi plăcea să discute cu el pe marginea procesului literar din Moldova, mai băură și câte un păhăruț-două. Doroteea se retrase de astă dată la balcon să fumeze, după care fugi în lavoar să se spele pe dinți. Apoi se scufundă în convorbiri telefonice îndelungate, mai departe de bărbați, să nu fie auzită. Nu acceptă să guste cu ei băutură, oricât a insistat Naum.

Pe la sfârșitul lui aprilie Naum câștigă un proces de răsunet și se pricopsi cu bani mulți. Găsi de cuviință să-i facă totuși Doroteei o surpriză de ziua ei de naștere. „Fie, își zise, cedând în fața amorului propriu. Chiar dacă-i o destrăbălată, să fiu eu indulgent. Poate îmi va prețui vreodată binele. Poate...” Se gândi să plece împreună în străinătate. Cu atât mai mult cu cât de doi ani nu fuseseră nicăieri la odihnă, decât la sanatoriul „Codru”.

Alesese Turcia, pentru că aici în luna mai biletele sunt mai ieftine. Ca surpriza să fie deplină – într-o după-amiază veni să o ia direct de la serviciu, fluturând cele

două bilete de odihnă în fața ei.

– Scumpa mea copilă, să știi că ziua ta de naștere vom sărbători-o, ca niciodată, la mare. În Turcia, la Kemer, pe malul Mediteranei.

Demult nu-l văzuse pe Vainștein atât de mândru și senin la față. Și Naum citi pe față „copilei” o bucurie, o fericire imensă.

În ajunul plecării au mers la magazinul Soiuz și-i procură două rochii pe placul ei. Apoi ea plecă să se coafeze, devenind mai tânără, mai simpatcă, mai proaspătă.

Au trebuit să călătorească mai întâi cu autobuzul pînă la Odesa. La vama din Palanca, după ce au trecut toate controalele, erau bine dispuși. Pe malul Nistrului văzură o cireadă de vaci. Printre ele se plimba un munte de taur, care tot sărea când pe una, când pe alta, dându-i de furcă văcarului. Pus pe glume, Naum îi atrase Doroteei atenția la pastora bovinelor și rosti, spionând-o cu privirea:

– Oare ce le zic seara ceilalți tauri care stau acum acasă, când juncile lor se întorc de la păscut?

Ea se prefăcu că nu auzi. Era încântată de această călătorie, aștepta. Niciodată nu plecase peste hotarele Moldovei și niciodată nu zburase cu avionul. Și toate acestea i le dăruia acum bărbatul de alături în preajma zilei ei de naștere.

24.

La aeroport, de unde trebuiau să zboare spre Turcia, ajunseră pe la amiază. Naum își aminti că în copilărie părinții îl luaseră într-o călătorie la Odesa. Văzu pentru prima oară marea, vapoarele, pescărușii. I se întipări în memorie orașul frumos, năpădit de verdeață și vițe de iederă ce acopereau balcoanele caselor până la cele mai înalte etaje. Părinții, profesori, aveau vara concediu la mare. Au vizitat atunci multe rude, care vorbeau între ele în idiș. Își aminti cum s-a împrietenit cu o verișoară, o fată mai mare decât el, pe nume Larisa Dolina... Au hoinărit amândoi pe străzile orașului, mîncînd multă înghețată, au fost în excursie la catacombe, în port, s-au fotografiat lângă monumentul lui Richelieu. Într-o seară au fost cu rudele la un concert la Teatrul de operă și balet. Era o reprezentație cu marinari și dansurile lor focose, cu cântece patriotice. În drum spre casă rudele și părinții își aminteau în șoaptă de anii grei de război, de evacuarea în Altai, de revenirea în orașul distrus de bombardamentele nemților. Acasă au pomenit ceva despre ghetoul din Transnistria, i-au deplâns pe cei masacrați, care nu au avut norocul să ajungă să se bucure de viața pașnică. Pe atunci nu prea înțelegea rostul acelor amintiri ale părinților. Când mai crescuseră, tot de la părinți avea să afle că la Odesa au activat scriitorii Mendele Moihersforim, Șalom Alehem, Ilia Ilf, Valentin Kataev. Citind cărțile multora dintre ei, avea să-și închipuie orașul, străzile, locurile descrise, trăind alături de eroii din paginile lor. Acum, revenit la Odesa după foarte mulți ani, încerca să-și închipuie că pe străzi se mai plimbă copilăria lui frumoasă, dar fără părinți, cu un trecut anevoios, cu un prezent plin de remușcări și un viitor confuz.

Era o zi însorită, copacii înverziseră, peste tot aglomerație de oameni, străzi neîngrijite. Era un cu totul alt oraș. Și oamenii erau alții. Nu mai auzea pe

străzi coloritul limbii idiș, pe care o vorbeau odinioară bătrâneii, plimbându-și consoartele pe bulevardul Deribasovski. Mai încercă să-l regăsească o dată când avionul lua altitudine peste Marea Neagră, dar degrabă dispăru și dedesubtul lui văzu la început albastrul-cenușiu al apei, apoi o plapumă imensă de nori albi...

În Antalya au ajuns spre amiază, pe o vreme călduroasă, cu cer senin și mult soare. Călătoreau pentru prima oară în zona subtropicală. Chiar în perimetrul aerogării îi frapară palmierii bătrâni și portocalii cu fructe aurii. Peste tot curățenie, confort și atmosferă de desfătare. Clădirile moderne îi întâmpinau cu drapele roșii cu semilună, însemnul statului, cu acoperișuri împânzite de cisterne argintii, pe care le identificară ca baterii solare. Doroteea abia catadicsea să fotografieze toate cele ce o uimeau – ba un arbore tropical, ba o mascotă, ba un grup de femei în straie orientale. S-au fotografiat în doi pe fundalul munților din depărtare, când s-au oprit la un magazin neobișnuit de bogat de lângă o benzinărie.

Un autocar confortabil i-a dus pe un traseu splendid, asistați de un ghid, până la stațiunea balneară „Bel Tur” de la poalele munților din localitatea Kemer. În drum au traversat două tuneluri, ghidul le-a arătat o insulă ce se înălța în mare în formă de broască țestoasă, informându-i că acea așchie stâncoasă este de fapt un dar oferit de părinți unei domnișoare. Tot el i-a distrat cu diferite jocuri până la destinație.

Când s-au cazat într-un hotel de trei stele, odată cu cheile de la camera cu două paturi, au primit și câte-o curelușă verde, fixată la mână ca o brățară, cu denumirea stațiunii, pe care era dator să o poarte fiecă vilegiaturist. S-au grăbit să coboare în curtea cu arbori exotici, cu două piscine, înconjurate de paturi pliante, unde au luat și dejunul. Apoi s-au dus pe litoralul cu nisip fierbinte de peste drum. Era un sfârșit de mai comod, cu turiști puțini, cei mai mulți vin în lunile de vară, li s-a explicat. În față se întindea infinitul mediteranean, în spate munții înalți de culoarea plumbului. Între aceste două peisaje ale naturii turcești din golful Antalya se afla stațiunea lor, înconjurată de magazine cu tot soiul de marfă, cu multe suvenire și bijuterii.

Încă nu le venea a crede că s-au pomenit într-o atmosferă de basm. Erau numai ei doi și se sorbeau din ochi de parcă se întâlniseră pentru prima dată. Naum știa să înoate bine, învățase din copilărie. O prindea pe Doroteea în brațele lui mari și o învăța tehnica înotului. Erau veseli și gălăgioși. După ce s-au scăldat în mare și s-au bronzat nițel, s-au întors în stațiune, unde aveau la dispoziție o saună și o baie turcească. Și toate aceste minunății erau pe gratis, ca și băuturile răcoritoare și alcoolice de la barul din curte. Chelnerii, la papion și cu bonete albe pe cap, erau numai atenție și amabilitate cu cei care se odihneau. Îi surprinseseră mult această posibilitate de a te odihni comod și cu farmec. Cum aveau bani destui, când mergeau sau se întorceau de la plajă, vizitau magazinele, locurile publice din vecinătatea altor stațiuni balneare, admirau păstrăvii din acvariile enorme. Vănzătorii ambulanți de portocale și

bijuterii își făceau reclamă la marfă cu voce tare, într-o rusă stâlcită. Doroteea era fericită.

– Niciodată nu am crezut că în ziua când voi împlini 25 de ani am să mă bucur de o asemenea surpriză. *Îngerașule*, ești cel mai scump bărbat din lume! Ești și îndrumător, pedagog, înger păzitor.

Îl îmbrățișă și-l sărută dulce. Bărbatul se arătă măgulit de vorbele ei, dar în priviri îi mai scânteiau păreri de rău. Zise:

– Crezi că este de ajuns pentru a ne simți fericiți aici?

Întrebarea nu era lipsită de temeii. Doroteea urma un tratament la organele genitale și Naum îi purta acum pică acelui unguent alb, care-i îngrădea accesul la toate cele de ce ar avea nevoie un bărbat aflat la o odihnă de vis în compania unei tinere fermecătoare.

– *Motănașule*, nu-ți face inimă rea, îi ghici ea părerile de rău. De cum mă fac bine, voi fi a ta zi și noapte...

Bărbatul însă se căznea cu multe semne de întrebare. Naum găsi că nu e numaidecât să afle cum se pomeni la Kemer atât de bolnavă și aștepta ca Doroteea să-i explice. „Oare cât are să mai dureze nedeterminarea, neînțelegerea între noi? Oare cât am să tolerez această ființă gingașă, cu un corp frumos și mlădios, trăind în minciună și nesinceritate?”

Nu găsea nici răspuns, nici limpezirea situației. Rămase doar cu resemnarea, căci gândurile sale nu le putea nimeni auzi, simțămintele nu le putea nimeni simți.

25.

Doroteea era încântată, veselă, scria mereu mesaje în caietul de notițe, pe care Naum îl purta cu el peste tot. Îl fotografia întruna pe Naum, apoi îl ruga să-i facă ei poze. Uneori ruga câte-o persoană să-i fotografieze împreună. Și-ar fi dorit să meargă și la apele termale de la Pamukale, aflate la vreo sută de kilometri de Kemer, dar s-au gândit că n-are să-i țină chimirul. În schimb au făcut o excursie cu vaporul din port până la cascada *Antalya* și înapoi. Pentru Doroteea a fost o călătorie de vis. Ziua era însorită, marea liniștită. Nava ieși în larg și pluti pe lângă malurile stâncoase, de culoare brună, cu configurații antice, brăzdând valurile până a ajuns în dreptul cascadei. Priveliștea părea extraordinară – turiștii se grăbeau să immortalizeze această clipă minunată, fotografiindu-se pe fundalul apei căzătoare. Naum o fotografie pe Doroteea cu brațele desfăcute în semn de nemărginită satisfacție. Ora de excursie trecu pe neprins de veste și peste o vreme nava porni îndărăt spre port. Naum continua să admire de la proră frumusețea mării și țârmurile abrupte. „Pe aici, cândva, în antichitate, au trecut oștirile lui Alexandru Macedon, se gândi el. Apoi făcu o deducție banală: natura e veșnică și în frumusețe, și în furie. Numai oamenii sunt trecători. Câte generații au admirat această frumusețe, ce vine din vremuri străvechi și care va mai fi admirată încă multe milenii la rând!”

Deodată își dădu seama că o pierduse undeva pe Doroteea. Porni în căutarea ei. O zări stând la o masă de la bufet, cu niște fete și băieți, fumând și discutând aprins. Vorbeau în engleză și dânsul nu îndrăzni să-i deranjeze. Reveni pe chei și mai veselă, și mai entuziasmată. Prinse a citi inscripțiile în turcă de pe frontispiciile clădirilor. În port s-au fotografiat la statuia ecvestră a lui Atatürk din preajma cheiului. S-au întors la stațiunea „Bel Tur” mulțumiți, impresionați și odihniți. Fata insistă să-și facă la un meșter ambulant un tatuaj în formă de fluture pe umăr, la modă printre tineri.

Și iar o masă doldora de bunătați, odihnă, plajă, scăldat. După câteva zile fata începu parcă să se plictisească – se retrăgea tot mai des prin WC sau în locuri ferite să fumeze sau să-și exerseze engleza cu tinerii turci, veniți aici din Germania să se odihnească.

De ziua ei au petrecut la plaja pe șezlonguri și umbrele albastre, apoi pe o terasă unde se gusta și se bea totul pe gratis. Seara câțiva turci au încercat s-o acosteze, iar unul dintre ei, arătând către Naum, întrebă nestingherit:

– Cine este el – tată, bunic?

Altceineva dori să o ia la dans, dar Doroteea refuză, stărnind chiar un soi de zarvă între ei, de parcă Naum nici nu se afla alături. Când simți că gluma se îngroașă, Vainștein, ca jurist și scriitor, avu inspirația să se adreseze poliției de moravuri, situată la fiecare intrare în stațiunile balneare ale Kemerului, și să protesteze vehement că niște persoane suspecte îi acostează soția! Poliția interveni imediat împreună cu patronajul hotelier, așa încât după aceea nu au mai avut nici o problemă.

Doroteea era fericită. Mediterana i se păru domoală, dulce și merita toată admirația. Pe oglinda albastră a valurilor navigau vapoare, iar în zare se deslușea clar insula ceea singuratică, în formă de broască țestoasă și plină de mister.

– Ai vrea să locuim, singuri-singurei, pe insula ceea din zare, îngerașule? îl netezi pe cap și Naum se simți și el urcând în al nouălea cer. Chipul fetei iradia de-o plăcere imensă și această imensitate de pe chipul ei îi provocă un șir de gânduri albastre și plăcute. „Iată unde poate găsi adevărata fericire pentru un suflet de copilă, precum e Doroteea”, își zise el plin de mândrie că mai este capabil să aprindă focul dragostei într-o inimă tinerică. Acum era convins că fata uită acele aventuri copilărești și că nu va mai reveni la ele. Și că-i reuși întru totul transferul în Imperiul îmbrățișărilor sale cuceritoare. Doroteea, acest suflăcel trimis de la Dumnezeu peste viața lui mohorâtă de un an și ceva, sălășluia acum în aria destinului său. Dulcile sărutări și îmbrățișările pătimașe, hăul amețitor în care se prăbuseau nopțile aici, sub stele sudice și în simfonia talazurilor mediteranene, păreau să-i fi adus pentru vecie în înțeleștirile unui destin fericit și lipsit de orice noraș. „Ce poate fi mai frumos pentru un bărbat de vârsta mea, care a izbutit să cucerească o domnișoară mai tânără decât mine cu 27 de ani și care își sacrifică anii tineri, acceptându-te anume pe tine!”

Cu asemenea gânduri Naum savura acele clipe de fericire, își făcea în nopțile

prelungi notițe în “cronica” sa, iar a doua zi o plimba din nou pe Doroteea până târziu de tot pe litoralul nocturn însoțiți de muzica talazurilor neastâmpărate, și de o lună plină pe bolta cerului sudic. Era convins că fata nu va uita niciodată aceste clipe de mister și surpriza pe care i-o făcuse cu ocazia împlinirii vârstei de 25 de ani.

În chiar seara zilei sale de naștere au mers la o saună turcească. Naum îi făcu întâi un masaj, după care o săpuni și o spălă ca pe un copil, cu buretele, cu făină de porumb și miere de albine. După ce se uscară îndelung, s-au îmbrăcat și au mers pe una din terasele de pe țărm, unde au petrecut o „seară albastră” până pe după miezul nopții. Îi servea un chelner tânăr, cu mustăcioară, în frac și cămașă albă cu papion. Naum bău multă bere și îi permise Doroteei, ca de ziua ei, să fumeze ceva mai multe țigări. Se ametea nițel și la un moment dat îi veni să anunțe publicului motivul sărbătorilor. Mai mulți bărbați se grăbiră să o felicite pe Doroteea de ziua ei și chiar să o invite la dans. Puțin aburită și radiind de satisfacție, Doroteea, într-o pauză, arătă spre chelnerul cu mustăcioară și i se destăinuî lui Naum:

– Uite, *îngerășule*, mie așa tip de bărbați îmi plac!

– Mergi și-l acostează chiar acum, îi scăpă lui Naum o zeflema și îi părură imediat rău de cele spuse.

– Nu, *hulubașule*! O să înțeleagă că îl vreau. Dar în această seară nu-ți pot aparține decât ție. Alt bărbat nu-mi trebuie...

Cele două săptămâni petrecute pe malul Mediteranei s-au scurs neașteptat de repede și când sosi ziua plecării, nu le veni a crede. Înainte de a merge la aeroport, administrația stațiunii le-a organizat o excursie la expoziția de blănuri și giuvaiere. Naum se oferă să-i cumpere un lănțișor de aur, dar Doroteea refuză.

Preferă să mai stea o bucată de oră în curtea instituției și, cum era zi de odihnă, o zi senină și frumoasă de sfârșit de mai, asculta fermecată vocea misterioasă a preotului musulman care chema lumea la slujba divină din acea amiază.

...Urcați în avion, Doroteea își culcă căpșorul pe umărul lui Naum și zise visătoare:

– Au fost cele mai frumoase clipe din viața mea. Îmi voi aminti cu drag de ele. Îndeosebi mă bucur că am o sumedenie de fotografii, care nu-mi vor permite să uit aceste zile niciodată.

Îl sărută dulce pe Naum, adăugând:

– Mulțumesc, *motănel*! Nu am crezut vreodată că voi avea un asemenea prilej de a petrece împreună. Și să știi, orice s-ar întâmpla între noi pe viitor, tu ești cel mai iubit și mai drag bărbat din viața mea!

Au aterizat pe o vreme înnorată și lumea parcă deveni altfel. Doroteea se pomeni căzută din rai și acum trebuia să se deprindă cu același curs monoton al vieții din această urbe înăbușitoare. Amintirea Antalyei rămase într-un fel încrustată pe corpul ei ca de ciocolată, pe umărul tatuat și în multiplele bijuterii pe care le procurase și le purta la gât, pe brațe, asemuind-o cu o veritabilă turcoaică.

* * *

Pe Ițik Mazik îl găsi trist. Cum îl zări pe Naum, sprijini arcușul pe strune și-i zise un cântec vechi evreiesc.

Vinde Sara răsărită,

Că la vară se mărită...

– Ai priceput ce am pățit, frăține? îl întrebă după ce sfârși cântecul.

Din mila Honei mele am pierdut cu potcoavele o avere! Chiar și la ceasornic am schimbat nechezatul de iapă după armăsar pe un cântec duios de cuc și l-am vândut ca să mă achit cu debitorii. Am devenit lefteri și iată-mă acum cântăreț ambulant la poarta pieței. Iar Hona înflorește – se laudă tuturor că știe ce înseamnă business-woman!

Abia acum Naum observă barizul cunoscut rătăcind haotic printre mulțimea de capete din piață. Un fior rece îi străpunse creierul și scăpă în surdina: „Doamne ferește...” Îi aruncă în grabă lui Ițik o salutare și porni grăbit spre stație...

* * *

26.

După revenirea de la odihnă, Doroteea găsi în așternutul lor agrafe și păr lung de femeie. Era nedumerită cine ar fi putut să se tolănească acolo. Deveni prudentă și mereu îi telefona lui Naum, să-i spună unde se află, ce face, că îl iubește, îl pupăcește și să nu fie trist, că deseară va veni acasă să-i gătească ceva gustos și vor face dragoste... Nu dorea să apropie pe nimeni dintre fostele ei prietene, inclusiv pe Tașca Lungu, cu care se întâlnea acum din ce în ce mai rar. În schimb pe Naum în vara aceea începu să-l îndesească cu vizitele unul dintre clienții săi, devenit amic, Alexei Bonghiu, împreună cu amanta lui, Viorica, o farmacistă înaltă, avînd părul negru și fața pistruiată. Soția lui Alexei era plecată la muncă în Italia, iar soțul farmacistei în Grecia. Farmacista le amintea bărbaților că știința a descoperit viagra, care le continuă viața sexuală. Pe Doroteea o informă care sunt contraceptivele eficiente, ce nu te îngrașă. Stăteau adesea toți patru la masă, glumeau, făceau planuri de viitor, iar când plecau în urma lor rămăneau înțelegerea și voia bună. Această pereche li se păru un exemplu grăitor – o domnișoară tânără alături de un bărbat în vârstă emană un farmec aparte. Alexei Bunghiu era vesel și părea că înflorește în compania Vioricăi. Amicul avea slăbiciunea de a-l lauda mereu pe Naum că e un avocat deștept. Se împotmolise în niște procese judiciare, la care participa Naum, și îi vizitau mai în fiecare săptămână. Odată le-a adus în dar lui Naum și Doroteei un motan de rasă, mare și alb. Doroteea se bucură tare, dar pisoiul nu se acomodă la noii stăpâni – se ascunse printre cărțile de pe rafturile bibliotecii, de unde nu ieși vreo săptămână. Ca să evite pierirea felinei ce nu reacționa nici la mâncare, nici la băutură, îl rugă pe Alexei să-și ia darul înapoi.

Într-un târziu, când luară vorba despre ceea ce descoperise Doroteea în

așternut, Naum recunoscuse că la plecarea lor în Turcia îi lăsase cheia lui Alexei să supravegheze apartamentul. Desigur că acesta o fi adus-o aici pe Viorica... Au râs cu toții când au aflat de suspiciunile Doroteei, iar cei doi guzgănei le-au mărturisit că le-a fost bine și plăcut cât Doroteea și Naum au călătorit în țara celor patru mări! Și Doroteea găti o masă copioasă cu ocazia revenirii din Turcia și petrecură până aproape de miezul nopții.

A doua zi pleca la Brânza, să vadă și părinții ce bronz și ce tatuaj adusese ea din Turcia.

– Aș avea plăcere să mergem și la anul să ne odihnim acolo.

– S-ajungem sănătoși, o cuprinse la piept bărbatul. Și o iscodi imediat: Și ce ai să le spui părinților, cu cine te-ai odihnit la turci?

– Cu soții Bunghiu. Doar am atâtea fotografii împreună cu ei.

– Mai bine spune-le adevărul. Că suntem soț și soție! Cât se mai poate să tot ascundem adevărul... De-ai ști cât de mult aș vrea să merg și eu cu tine la părinții tăi! Să îi cunosc, să stăm la taifas, să îi bucurăm cu vestea că degrabă ne vom apleca capetele sub coroana cununiei și că se vor bucura de vreun nepoțel...

– No-o-o! se îndârji Doroteea. Eu nu vreau nici căsătorită, nici copil. Vreau la muncă în America, să fac bani mulți.

– Încearcă măcar...

– Toate la vremea lor, iepurașule! se grăbi să pună punct acestei discuții mai puțin plăcute. Părinții mei nu sunt pregătiți să afle acest adevăr... Și-apoi e bine așa cum trăim acum, fără ca președintele Moldovei să fie la curent cu cine ești înregistrat, mai glumi ea. Ai în acest oraș atâtea femei neajutorate, cu odraslele tale, că abia-abia reușești să faci față. Doar te văd în fiecare zi cum umbli îngrijorat și stresat că nu le poți satisface la toți poftele... Ți mai trebuie o belea în plus pe cap?

– Îmi pare rău că nu încerci să le spui, o ținea bărbatul morțiș pe-a lui.

– Nu-ți pară. Dacă aș deveni soția ta, dacă aș avea copil, m-aș face rea cu totul, reluă Doroteea argumentul din repetate rânduri. Sunt o fire posesivă, *hulubașule*. Voi cere să-mi acorzi atenție numai mie. Iar ție asta îți trebuie? Zi mulțumesc că nu...

– M-am atașat prea tare de tine.

– Mai vorbim când mă-ntorc. Am să vin încărcată ca o albină, să mă întâmpini la gară.

– Nu trebuie s-aduci nimic, avem de toate, zise Naum mahnit.

– Mama nu mă lasă să mă întorc fără torbe cu mâncare, știi prea bine.

– Bine, bine, murmură bărbatul. Să te întorci cât mai degrabă, are să-mi fie dor de tine.

27.

Revenită de la Brînza, Doroteea deveni și mai mofturoasă, și mai pretențioasă. Îi amintea mereu că părinții iar au presat-o să se decidă odată și odată: ori rămâne să trăiască la oraș, în mizerie și lipsuri, cu un salariu și determinare iluzorie, ori se

hotărăște să plece la muncă peste hotare. Îl tot sâcăia pe Naum să se intereseze, prin cunoștințele pe care le are, cum ar putea grăbi chestia cu un contract de muncă mai convenabil și mai asigurat. Dacă n-are să o ajute el, cine altul are să o facă? Și iar pomenea de prietenele și cunoștințele ei, care plecaseră pe un cap în SUA sau în Marea Britanie să îngrijească acolo de copiii bogătașilor și care s-au aranjat bine, primesc salarii bune și au un alt viitor.

– Și cu mine cum rămâne? o întrebă într-o zi Naum. Doar mie fără de tine are să-mi fie foarte greu, știi bine...

– Dacă soarta ne va hărăzi să fim împreună, fii sigur, așa are să se întâmple. Chiar de voi pleca, voi fi mereu cu gândul la tine, la revenirea în acest cuibușor, unde am depus atâta suflet. Vom repara cele nereparate și, venind din America cu bani, vom rezolva mai multe decât îți închipui tu....

– Noi și acum putem rezolva câte ceva, se opunea Naum. Mai avem bani în cont și dacă dorești, putem să mai procurăm din cele ce nu ne ajung. Iar în decembrie să facem o călătorie în Egipt, la piramide..

– Tocmai voiam să-ți spun, prinse Doroteea în clește propunerea bărbatului. La etajul doi, deasupra firmei noastre, închiriază un spațiu compania „Matrix”. Vinde calculatoare și tehnică de multiplicare, sunt multe piese cu care se poate renova biroul nostru.

Naum se lăsa convins și s-au decis să schimbe calculatorul pe unul mai performant. Chiar peste o zi Doroteea apără în biroul lui cu un oarecare Felix, specialist în calculatoare de la „Matrix”, un tânăr din sudul Moldovei, ce vorbea cu accent regătean. Băiatul trebuia să instaleze tehnica și programele. Lui Vainștein tocmai îi veniseră în vizită copiii și el o lăsa pe Doroteea să supravegheze lucrul maistrului. Felix nu era căsătorit, dar sta în gazdă într-un bloc din aceeași mahala, cu o tânără cu care avea de gând să se căsătorească. Locuiau chiar nu departe de biroul domnului avocat. Avea un BMW cam vechi, dar bine îngrijit, încât părea o mașină de lux și cunoștea tehnica și tehnologiile informaționale la perfecție. Însă ceea ce nu-i plăcu lui Naum fură câteva gesturi și replici prea familiare, de cum au pășit cei doi pragul. Acum la urechile lui ajunseră câteva chicoteli de-ale Doroteei, care-l puseră în gardă și-i treziră niște bănuieli mai vechi. Îi veni dintr-odată în memorie o glumă de-a *Bunelului* despre tânăra lui soție și flăcăii de la calculatoare, căreia atunci nu-i dădu nici o atenție. Acum tocmai prinse fraza prin care fata îi explica tânărului că de fapt ea stă aici în gazdă la unchiul ei. „De fapt nu-i este deloc datoare cu o asemenea explicație”, își zise supărat în sinea lui.

Schimbarea calculatorului și apariția tânărului de la „Matrix” în casa lor în acel sfârșit de vară îi suflară în jăratecul geloziei. Nici nu-și dădu seama când se puse pe urmărit. Într-o zi, întorcându-se de la serviciu, trecu pe la alimentara de vizavi și, când achită cumpărătura, îi surprinse prin vitraliul mare pe amândoi stând la taifas chiar în pragul blocului. Când îl văzu pe Naum ieșind din magazin, Doroteea se fâstâci și-i făcu semn pe-ascuns lui Felix să plece, șoptindu-i că persoana care

se apropie de prag nu este altcineva decât ... gelosul avocat. Naum se prefăcu că nu observase scena și nu-i reproșă nimic, dar observă că Doroteea se refugiază tot mai des la balcon să fumeze și-i prinsă în convorbiri interminabile cu cineva. Asemeni unui vulpoi bătrân, trăgea cu urechea, poate prinde câteva rupturi de fraze compromițătoare. Nu avea nici o îndoială – fata intrase din nou în zodia ei incurabilă și domnul avocat aștepta doar să adune temeiuri incontestabile pentru a-i da papucii. Adică pentru a o ruga frumos să plece de la el.

Îl „ajută” mărirea sa întâmplare. Într-una din zile, Naum fu oprit în stradă de una din fostele lui favorite în tinerețe – o doamnă cu o coadă lungă, pe care mereu ba o împletea, ba o despletea. Îl întrebă pe șleau:

- Știi cu cine își irosește sentimentele prosfătura ta?
- E vreo problemă?
- În clădirea unde se află firma “Xerox” lucrează și fiul meu. E specialist în

calculatoare.

- Și dacă? întrebă el, grăbit să se despartă de doamna vădit tulburată.
- Castraveciorul dumitale îi aține calea.
- Cui?
- Se plimbă amândoi în fiecă seară cu mașina...
- Ei și? își exprimă nemulțumirea Naum.

– N-am să-i permit! se revoltă dintr-odată femeia, lăsându-și coada lungă în pace, despletită, când văzu că Naum se îndepărtează. Băiatul meu are logodnică. Doroteea n-are ce să se bage!

Strigătul femeii în plină stradă îl înnebuni. Se puse și mai aprig de pândă. De obicei, Doroteea pleca mai dimineată la serviciu decât el și chiar a doua zi după întâlnirea buclucașă din stradă prinse firul cum Doroteea, înainte de a ieși din casă, avu un apel telefonic, pe care îl trată doar cu un răspuns laconic „Da, acolo”. Îl sărută pe frunte și o zbughi afară, grăbită la serviciu. Copacii din jurul blocului abia înmuguriseră și Naum o urmări să urce în cursa ce trecea pe lângă circ. Deodată, însă, de după blocul din vecinătate stopă BMW-ul negru cu geamuri fumurii și Doroteea se strecură cu o îndemânare uluitoare înăuntru.

Îi și telefonă imediat.

- Adică, domnia ta are șofer personal?
- M-am întâlnit ocazional cu un coleg de serviciu, îi răspunse ea, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și întrerupse convorbirea.

Ziua întreagă nu-și putu găsi astâmpăr. „Aceeși poveste, își zise, gândindu-se cu dispreț la ea. E bolnavă. Poate că vrea să fie altfel, dar nu poate. Nimeni nu o poate salva...Iar eu? Oare cât să-i mai fiu inger păzitor? Tată, îndrumător, pedagog?”

Seara Doroteea veni acasă mai devreme ca de obicei, luându-l cu mângâierile, căutând discuție.

- Ai să-mi spui ceva? o întrebă el uitându-i-se drept în ochi.
- Te rog, îngerașule, nu crede nimic rău despre mine. Nu te înșel... M-am

întâlnit cu un băiat care lucrează la "Matrix" și m-a luat cu mașina la serviciu. Nici asta nu am voie s-o fac?

– Procedează cum îți dictează conștiința, dacă o ai, îi spuse Naum. De mine nu depinde nimic. Iată, mama acestui „prieten” are pretenții că îi strici viitorul. Să n-o pățești! Știi că prietena lui e gravidă?

– Îngerașule, n-are nici o prietenă! S-a legat de el o bolnavă psihic și-l șantajează, sărmanul... Poate de aceea acum a închiriat garsonieră și nu trăiește cu părinții... Bine, mai mult nu voi urca niciodată în mașina lui. Voi circula prin oraș în înghesuiala din transportul public...

Mai vru să o întrebe de unde știe aceste detalii, dar vocea ei părea că-i zgîrie creierii și se duse să se culce. Doroteea se spală, se parfumă și veni cu pielea ei catifelată să-și trezească bărbatul în pat.

28.

Domnul avocat epuizase toate rezervele de încredere. Ar fi fost în stare să o ierte de nenumărate ori – simțea că o iubește la nebunie pe această fetișcană cu ochi căprui. Însă intuiția și zvonurile ce veneau tot mai multe din toate părțile începuseră să-i roadă, ca un cariu, orgoliul de bărbat. Până și fiica Mirabela îl preveni odată, ca printre altele:

– Am văzut-o în oraș pe mândruța cu care conviețuiești... Să vezi cât de mlădios a învățat să urce în mașină! Îi place la volan sau cel puțin pe bancheta din față. Fii atent, *batea*¹² să nu-ți crească degrabă coarne de cerb cu Doroteea ta...

„Ce să fac? se frământa Naum jignit și înjosit. Nu am caracter. Alt bărbat, în locul meu, demult i-ar fi dat un șut în fund și ar fi scăpat”. Era, însă, ceva peste puterile lui să se despartă de ea.

Paharul se umplu la doar câteva zile – într-o după-amiază, așteptând verdele de la semafor, trecu fulger pe lângă el BMW-ul negru. Culmea! – alături de Felix, chiar pe bancheta din față, fandosită, fuma malițios femeia lui iubită, Doroteea! Mașina gonia spre bariera Sculeni, direcție ce nu-i inspira gândul unei sarcini de serviciu.

Sângele îi năboi spre tâmpile, iar cugetul prinse a dumica gânduri din cele mai încurcate și mai nehotărâte. „Oare ce să mai fac? Poate să-mi găsesc o altă femeie?!” Era conștient că devine tot mai ridicol nu numai în fața Doroteei, dar și a cunoscuților săi, a multor clienți care îl recunoșteau pe stradă și care, avea impresia, îl ironizau când îl salutau cu un zâmbet slugarnic. Părea că fiecare își râde în mustață și se bucură pe din spate că o fetișcană, pe cât de mișto, pe atât de porno îl pune coarne.

Într-una din acele zile, când noaptea trecută și dimineața Doroteea îi jură credință, se puse din nou la pândă, nici el neștiind de ce. Se dosi printre lumea din stația de autobuz, de unde se vedea ca-n palmă scara cu apartamentul lui Felix și rămase acolo ceasuri bune. Și poate că așteptarea lungă avea să-i adoarmă vigilența,

dar sună celularul și Doroteea îl anunță că termină lucrul și vine curând acasă. Încă nu închise bine mobilul când descoperi BMW-ul compromițător stopînd în fața scării. „Da, e cum am presupus”, își zise Vainștein, când din mașină coborî Doroteea și amândoi, șoferul și pasagera, fură înghițiți de umbrele scării...

Sângele prinse a-i clocoti să-i spargă timpanele și inima. Se ridică să meargă acasă, dar se răzgândi și rămase în așteptare pe bancă, mușcându-și unghiile și frământând gânduri din cele mai bizare. „Ce să fac? Să o alung? Dar o iubesc! O iubesc, bate-m-ar cerul!”, se acuza și se căina el în același timp. Domnului avocat nu-i plăceau buclucurile în casă. Certurile îi dis plăceau și îl scoteau din starea de normalitate pe săptămâni, ba uneori și pe luni întregi. Nu putea spune că precedentele sale soții au fost și ele *curve*, poate nici chiar femei de moravuri ușoare, dar mai toate i s-au nimerit fie cu caractere turbulente, fie cu cerințe materiale exagerate, ceea ce și stârnea certuri și situații de scandal. Acum nu voia să repete trecutul. O iubea pe Doroteea, dar și situația penibilă în care se pomenise din nou îl împingea să întreprindă ceva.

Cam la o jumătate de oră, cât trebuia să vină de la serviciu, Doroteea reapăru din umbrele scării. Era singură, în rochia ei scurtă cafenie, bine dispusă. Se uită la ceas și păru să o ia în sens opus direcției către blocul lor. „Așa, vrea să înconjure, ca să intre în bloc din cealaltă parte, ca și cum ar veni de la stație” ghici Naum intențiile femeii. Dar în clipa următoare o luă de-a dreptul prin curte spre casă.

Încă nu știa ce-i va spune, dar se repezi să-i taie calea.

– De unde vii, dragă!? o apucă brusc de braț și singur se miră de câtă mînie desluși în propriul glas. Te-am văzut cu cine ai intrat în bloc. E totuși Felix și întâlnirile voastre nu-s deloc întâmplătoare. Ce înseamnă asta, Doroteea?

Fata îl privi perplexă – nu se așteptase să fie surprinsă în flagrant și, buimăcită, murmură ce-i veni pe limbă, fără să se gândească la rostul vorbelor:

– Felix m-a adus de la serviciu până acasă, mai degrabă...

– Și ai tras nițeluș prin așternutul lui, îi continuă firul răspunsului Naum, mâniat la culme nu atât de răspunsul impertinent al fetei, cât de situația penibilă în care se pomeni.

– Mai mult n-am să fac, zise dânsa cu o voce stinsă și vinovată.

Răspunsul îi păru cât se poate de banal. Simți un dezgust, o repulsie pe care nu și-o putea stăpâni.

– Mergi acasă, îți iei catrafusele și să nu te mai văd la mine în casă!

Răcnii. Porunca sună categoric, cuvintele i se înșiruiră sacadat și cu o răutate nefirească în voce. De data aceasta Doroteea îl privi ca niciodată cu ochii speriați. Chestiunea cu plecarea ei în SUA era destul de confuză, iar acum părea că se poate năruia definitiv. Un mare semn de întrebare stârnea însăși funcționarea aceluia sistem de contracte. Să plece la o altă gazdă însemna să achite o chirie grasă, ceea ce ar lipsi-o practic de mijloacele necesare pentru plecare. Însă chipul hotărât și negru al bărbatului nu-i lăsa nici o speranță, de data aceasta nu avea cum să o

ierte. Și Doroteea începu a se ruga și a plânge copilărește, ca să atragă mai degrabă atenția și celor trei agenți ai SIS-ului (ca de obicei, ele tăifăsuiau în curte, pe banca din fața blocului):

– Iartă-mă, te rog. Căci nu am unde să mă duc! Iartă-mă, *îngerășule*...

– La Felix! urlă cu adevăratele bărbatul și banca de sub cele trei pără să trosnească.

Pentru prima dată SIS-ul încremeni și nu suflă o vorbă. Una din ele își făcu la repezeală cruce și până ca ce doi să intre în scară, făcură și ele picioare.

Ca să-și mai stingă din rușine și revoltă, bărbatul îmbrânci femeia la intrarea din bloc, iar nu zăbavă pe întreaga scară tună zgomotul unei uși trântite puternic.

În casă femeia se trânti pe canapea și începu să plângă în hohote.

– La ce bun să te iert și de câte ori! nu-și putea stăvili furia Vainștein. Când ție îți plac alți bărbați, îți place să te freci cu Costic, Sebas, Felix... Cu orice armăsar îți cade-n cale! Las' să te ia el în gazdă sau să-ți ofere un apartament undeva în oraș... De ce-aș fi eu dator să asigur o femeie depravată ca tine, care nu are altceva în minte decât vagabondajul sexual. Nu, nici vorbă! Iată chiar acum îți arunc toate bulendrele pe geam, ca să nu-mi mai pășești pragul, și du-te să nu te văd mai mult între pereții casei mele. *Curvotină* altoită ce ești!

Cuvintele o biciuiau cu un șuier usturător. Nu-i păsa dacă le aud sau nu femeile de pe bancă, teama că va rămâne în stradă, cu plecarea peste hotare în derivă puse stăpânire pe toată ființa și cugetul ei. Se puse pe bocit în batistă și mai tare, ca la mort, împleticind picioarele în urma bărbatului. Vainștein porni să măsoare cu pași mari și grei odăile toate, de parcă era într-un acces de nebunie. Nu-i auzea plânsul, necazul îi sugruma gâtulejul, gata să-l sfâșie definitiv: „Cu ce am păcătuțit, Doamne, ca să tolerez în casa mea atâta murdărie din partea acestui chip de înger, dar cu suflet păgân de diavol? Am 53 de ani, trebuie să-mi aranjez și eu restul sorocului... Ar fi cazul să-mi aduc o femeie ca lumea în casă, dar nu pot... Sunt îndrăgostit de ea și dacă pleacă, îmi va fi, sufletește, foarte greu și rău... Și de ce anume eu, Doamne, trebuie să sufăr neapărat *curva* asta lângă mine?!”

Știa că și de data aceasta o va ierta. De la o vreme se prinse la gândul că, poate, fata asta îl hipnotizează cu mâncărurile sale gustoase, aduse de-acasă, de la Brânza, și trebuie pur și simplu să-i ierte toate nebuniile. „U-u-uff! Plânsul ei mă omoară!... Cât voi mai suferi stricata asta lângă mine?!” Gândurile îl năpădeau ca hoardele și Naum se simți ca un copil neajutorat. Se gândi să o pedepsească amarnic, doar ca ea ...să rămână.

Într-un târziu, bocetele fetei se stinseră treptat. Vainștein se abătu spre dormitor și descoperi că Doroteea adormise. Și deodată prinse a păși în vârful degetelor... să nu o trezească.

Nu mai trăise asemenea rușine, dar nici atâta răbdare nu știa că poate avea. Toată noaptea se căzni să adoarmă, dar somnul fugea de la el ca lăcustele de ploaie. Aproape de zori îi pără să fi găsit soluția de a se descotorosi de ea. „America!

sări din așternut drept în picioare. Da, America! Asta e soluția! Am s-o ajut să-și perfecteze cât mai degrabă actele pentru ambasadă și ducă-se în... voia ei! Numai așa am să scap de ea. Și ea de mine...”

Ultima frântură de gând îl întristă, dar nu mai era în stare să gândească. Se răsturnă pe canapea și adormi somn lung și greu.

– *Îți face vrăji, frăține, negreșit îți face vrăji, își dădu cu părerea Ițik Mazik și lăsă vioara cu arcușul pe lavița așternută cu o veretcă cam roasă.*

Naum nu avea cu cine să împartă necazurile sale. Dintre toți prietenii singurul care l-ar înțelege cu adevărat este Ițik. La el și veni să-și răcorească păsul.

– *Te hrănește cu mâncăruri gustoase, dar acolo-s vrăji făcute de ea și de maică-sa. Negreșit. Gândește-te, frăține. Tu o ții la tine în tot confortul, nu achită nici chiria, nici serviciile comunale. Ai ajutat-o cu serviciul și ea... te folosește. Ia seama, până la urmă are să te nimicească. Are să te usuce ca pe o iască. Știi ce-i trebuie ei acum? E-he-he-i! Un armăsăraș tânăr cu potcoave, ca să se sprijine bine și la împins să nu piardă nici un milimetru! Când s-a urca pe el, să aibă orgasme și să țipe, de să stârnească toți maidanezii din cartier. Iar tu, cine ești?! Și Ițik făcu o pauză, își frământă pe un moment menzuza, apoi reluă: Ia, cole, un bășinos bătrân, care o exciți din când în când, dar nu-i aduci plăcerea cea așteptată... Ascultă la mine, fii atent, gagica are să te falimenteze, cum m-a falimentat pe mine Hona când a stârnit aventura cu potcoave și caiele! Ție ea îți trebuie pentru un masaj erotic, iar ea te folosește ca pe un măgar! Numai că n-are să te ducă în Ierusalim. Negreșit...*

29.

Cât de mult ar fi vrut să nu ia în serios vorbele lui Ițik! Îl știa de palavragiu și ciucure de sfânta naivitate de când s-au cunoscut. Dar bănuiala că fata posedă o putere magică asupra lui creștea pe zi ce trece și se întărea în cugetul lui. Era destul să-i spună câteva vorbe dulci, să-l mângâie și el se tembeliza cumplit.

După ultima ceartă se închise și mai mult în sine. Doroteea părea să-și fi luat iar o pauză în aventuri și se tot străduia să nu-i dea nici un prilej de bănuială de infidelitate. Îi telefona, îi comunica unde se află... „Povești mai vechi, conită”, își zicea Vainștein de fiecare dată când punea receptorul în furcă sau închidea celularul. Adevărul era că nu mai simțea nici o plăcere cu ea în așternut. Era conștient că face dragoste cu el pur și simplu din datorie. Doar că nu recunoștea. Ba chiar o făcea pe îndrăgostita – îl săruta, îi zâmbea și-i spunea același rebegit „Doamne, cât de mult te iubesc!”

Naum mai insistă o dată la compania gestionată de fosta lui soție, de astă dată

i se adresă personal. Bela era o femeie experimentată, călătorise de nenumărate ori în SUA și putea să-i găsească mai grabnic un contract de muncă.

– Cuconița ta pricepe engleza?

– La perfecție. Știe calculatorul... Te rog, ajută-mă! se rugă el cu voce disperată.

– Dacă e nevoie... E foarte complicat, dar mă voi strădui să te ajut. Măine să vină la mine.

– Dacă se poate, caută-i un loc în Washington.

– De când te știu, ai fost un nemernic, Naum, nu se abținu nici ea să-i mai pună sare pe rană. În loc să faci bine copiilor tăi, bunăoară, fiica *Malca* dorește să învețe la Ottawa, în Canada, are nevoie de susținere morală, nu i-ar strica și niște bani, tu îți ieși din pepeni pentru interesul unei... *cocote*!

Doroteea o găsi chiar simpatică pe prima lui soție. Avea ochi inteligenți și îi păru o femeie serioasă. „De ce nu s-au împăcat?” se gândi la un moment, dar degrabă își alungă orice gând lăaturalnic – a venit să susțină o verificare a cunoștințelor de engleză și trebuia să se concentreze.

– Ai șanse să pleci, dar va trebui să obții viză la ambasadă. Și trebuie să fii conștientă că îți asumi un risc, fiindcă ofiterii de-acolo uneori resping fără nici o explicație cererea de plecare. Voi încerca să te angajez pe un contract de muncă la un hotel din Arlington, lângă Washington, în calitate de recepționeră. Pe un an. Dacă te vei prezenta bine, vei avea posibilitate să-ți prelungești contractul de muncă până la trei ani!

Asta însemna că Doroteea trebuia să mintă ambasada americană, prin acte false, că este angajat hotelier și pleacă în SUA la muncă mai curînd pentru a acumula experiență și să-și perfecționeze limba engleză.

Acasă veni fericită. Până la finele anului rămăseseră săptămâni numărate și se puse pe adunat actele necesare. Reluă în continuare cursurile de engleză, căci, după cum i s-a spus, în caz de reușită, plecarea se preconiza pentru anul viitor pe la începutul verii. Și cei de-acasă, deși făceau reparație capitală și intraseră în datorii, i-au făgăduit să o ajute. Mama Dina și tata Mihail erau acum încântați de perspectiva fiicei.

– Vom mai împrumuta de la neamuri, de la cunoștințe și vom aduna suma necesară. Da tu ține-te de domnul avocat, să te ajute și el, nu-ți face de cap. De Sfinții Arhangheli invită-l la hram....

Doroteea pricepu că maică-sa știe demult că trăiește cu Naum. Probabil, mai știe și despre alte aventuri amoroase ale ei.

30.

În ajunul plecării în satul Doroteei avu mai multe emoții neplăcute. Mama lui Avraam, căsătorită acum cu un italian, s-a stabilit la Torino. Avraam împlinise 17 ani, absolvise 9 clase gimnaziale și plecă și el în Italia. La despărțire băiatul îi spuse că va reveni acasă doar dacă va veni și mama. Acolo se înscriesese deja la un colegiu. Despărțirea a fost grea și pe fața lui Naum se citea o tristețe tulbure

și neînțeleasă. Era primul lui copil care pleca în străinătate...

În ziua hramului, de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, plecă la Brânza împreună cu fiica Rahela. Din primul schimb de priviri lui Naum nu-i prea plăcu mama Doroteei. Nu a observat să zâmbască măcar o singură dată la masa plină cu bucate și musafiri de toate rangurile. Simțea cum îl măsoară toată oastea gazdei din tălpi până-n creștet. Naum încerca să se simtă comod, să fie glumeț și chiar era pornit pe confidențe. Pricepându-i intențiile, Doroteea făcu pe supărata și-i dădu de înțeles că ar putea să-i strice reputația în fața rudelor. De fapt, ar fi vrut să fie cumva mai familiar, dar simțea că ochii mesenilor din Brânza parcă trădau adevărul despre el și Ioana lor și îl condamnau. Zâmbea galant cu doamnele și diplomatic cu bărbații, spunea glume și anecdote, dar simțea că răsul celor din preajmă e forțat, iar fiecare replică e presărată cu piper. Ca să scape de aceste presimțiri, într-o pauză se duse cu câțiva meseni mai întâi la stația de epurare a apei, unde munceau părinții fetei. Ca să mai topească din gheața răcelii dintre el și rudele fetei, s-a fotografiat cu lucrătorii de-acolo, iar mama fetei i-a făcut o excursie prin stație, explicându-i în ce constă lucrul lor, dar și plângându-se de utilajul deja învechit și de pericolul că poate fi concediată din funcția în care a muncit o viață cu toată familia – a atins vârsta pensionării și nu știe dacă administrația îi va prelungi contractul de muncă. Naum își dădu cu părerea și încercă să se apropie cu câteva sfaturi privind legislația muncii și practica angajatorilor și cu această ocazie își mai limpezi părerile – cu toată sobrietatea ei, doamna Dina părea o femeie modestă, la locul său, muncitoare și conștiincioasă, cunoștea la perfecție principiile de funcționare a utilajului. Până la urmă s-au mai fotografiat și în poarta casei părintești, cu toți oaspeții veniți să petreacă de hram.

Naum mai descoperi că Doroteea șofează cu îndemânări nebanuite – i-a adus de la autogara din Vulcănești până la Brânza cu mașina părinților, un „Jiguli” de marcă veche, dar încă destul de bine păstrat. Acum pricepu mai multe decât presupunea când o suspecta de infidelitate: „Știe a mânuși bine volanul, ce mai vorbă! Plimbându-se cu atâtea mașini străine prin oraș, nu a pierdut vremea în zadar cu Costic, Felix și cine mai e acolo. Încaltea, a și avut cu ce plăti...” Când peste Brânza se lăsa amurgul, Doroteea îi conduse până la stația auto, de unde urmau să se întoarcă în aceeași seară la oraș.

– Cum ți-au părut părinții Doroteei? dori să afle Naum de la fiică.

– Oameni simpli și de treabă, răspunse Rahela. Mamă-sa mi s-a părut cam posacă și prea des te măsura cu privirile ei încruntate. Ș-apoi nici nu era sinceră cu tine.

31.

Nici nu observă când sosi luna decembrie. „E al treilea an de când suntem împreună”, se gândi Naum și se miră de această nouă măsurătoare, cu un nou punct de reper, cu un nou sistem de referință. Acum toată viața lui o împărțea în două perioade – cea cu Doroteea și alta, parcă mai puțin însemnată, cu celelalte

femei. Cea cu Doroteea părea să tragă mai mult la cântarul vieții, chiar dacă cu celelalte avea zece copii, iar cu ea nici unul. Chiar dacă... Alungă gândurile urâte, care îi provocau numai indispoziție și necazuri. Poate nu mai e mult, își zise, deși de mai multe ori se gândise cu groază și presimțiri sumbre la ziua despărțirii lor.

Doroteea însă se afla mereu în vâlvora pregătirilor pentru plecarea în SUA. Își păstră locul de muncă la firma „Xerox”, deși obținuse de la *Bunel* un regim de muncă mai lejer. Deveni mai sobră, mai concentrată, mai atentă, parcă se și mai maturizase. În ultima vreme lui Naum i se păru chiar că devenise alta – mai atrăgătoare, mai fermecătoare, dar și mai gospodină. Întorcându-se de la serviciu, mătura, spăla, pregătea de mâncare, apoi stătea ore în șir la calculator, studiind engleza, dialogând cu prietenele sale aflate deja la muncă în străinătate. În astfel de seri ar fi vrut să oprească timpul în loc, să o admire așa o veșnicie. Dar timpul a fost întotdeauna neîndurător, iar cu dânsul îndeosebi. Decembrie se apropia de sfârșit, veneau sărbătorile de iarnă...

Cel de-al treilea revelion consecutiv îl petreceau împreună – în doi, în apartamentul lui încăpător, cu trei camere, cu șampanie, lumânări și bucate delicioase, pregătite de o gospodină fermecătoare. Și în acest revelion ea îl sărută când acele ceasornicului bătura sosirea Anului Nou, iar când patimile se potoliră, îi zise cu voce domoală:

– *Îngerașule!* Ce bine e că te am alături... Anul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, poate voi pleca la muncă peste hotare. Am să-ți trimit mesaje, cadouri americane, iar după ce voi câștiga bani destui mă voi întoarce la tine. Vom face din apartamentul nostru o jucărie...

Sorbi din paharul cu șampanie și continuă visătoare:

– În anul care vine am să-ți mai fac o surpriză, care de fapt ți se datorează mai mult ție. Jos fumatul! Chiar din prima zi. Și întrucât fosta ta soție m-a asigurat că plecarea mea va fi posibilă pe la sfârșitul verii, nu mai târziu de toamna asta, vreau să-ți fac o invitație.

– O invitație? Mie? o privi uimit Naum.

– Te iubesc atât de tare, *motănașule*, ciripi ea cu vocea stăpânită de emoții. Vreau ca în luna mai să plecăm din nou la odihnă în Turcia. Părinții mi-au depus de pe-acum bani la cec pentru plecarea în SUA...

Naum nu se bucură prea tare. Se așteptase la o cu totul altă invitație. Își închipuise pentru o frântură de secundă că pășesc alături, ea în rochie de mireasă, el în costum alb și papion negru, spre palatul fericirii, unde-i întâmpină nuntașii, apoi trec la braț prin tunelul de flori... Scutură fărâma de închipuire și zise totuși pe un ton împăciuitor:

– Dacă va fi un an bun. Și dacă, eventual, nu aduci nici un prejudiciu financiar plecării tale...

Și iar au dansat o bucată de noapte, amândoi, acoperiți de vocea plăcută a lui Chris Rea.

- Ce minunat e cu tine!
- Vrei să fim împreună totdeauna?
- Crezi că am de ales? zâmbi Doroteea strânsă mai aproape la piept.

... Avea impresia că cineva totuși îi urmărește din negura nopții. Un ochi rece, de plumb, bacovian. Și cu un zâmbet vrăjmaș de zeflemitor: „Chiar așa, care va să zică? Las-o, dom'le, mai moale... Că vezi bine...”

Naum închise ochii, scutură din cap, și vedenia dispăru...

32.

Acum era sigur – va pleca în toamnă, cu contract de muncă. Va lucra ca recepționară la un hotel din Arlington, lângă Washington. Chiar din primele zile ale anului era ocupată ca niciodată. Ziua muncea la firma „Xerox”, în timpul liber învăța din manuale și de trei ori pe săptămână frecventa cursurile de perfecționare a limbii engleze. În serile lungi de iarnă se așeza la calculator, corespondând cu diferite persoane și dorind să afle cât mai multe despre țara de peste ocean. Adună toate actele necesare pe care trebuia să le prezinte la Ambasada SUA, ca să o accepte la interviul pentru acordarea vizei. O ajută Naum, desigur, obținându-i o referință de la administrația unui hotel din oraș, unde, chipurile, muncea. Tot el fu acela care o obligă să fie mai insistentă cu perfectarea actelor – să o contacteze pe fosta lui soție și să concretizeze unele detalii cu referire la contractul de muncă, care trebuia, și el, prezentat la Ambasadă.

Plecările în America în acea perioadă ajunseră pe muchie de cuțit. Guvernarea comunistă intenționa să blocheze activitatea firmelor ce se ocupau de plasarea cetățenilor moldoveni în câmpul muncii peste hotare, monopolizând această afacere bănoasă într-o firmă gestionată de clientela lor. Și chiar președintele țării îi avertiză sever pe toți responsabilii din guvern să pună, tacit, stavile la hotare – nici un greier să nu treacă! Bela îi telefonă chiar ea lui Naum, sfătuindu-l ca atunci când Doroteea va susține interviul, să nu-i divulge ofițerului cine anume a pregătit-o de plecarea în SUA. Oricum, pregătirile Doroteei decurgeau până una-alta în ritm normal, dar cu fiecare zi Naum cădea tot mai des în depresie, conștient că Doroteea îl va părăsi definitiv.

– Stai liniștit, îngerașule, încă nu se știe nimic concret – voi pleca sau nu, îl consola ea.

În ziua lui de naștere Doroteea pregăti, ca de obicei, o masă de sărbătoare. Seara veniră oaspeți mulți: Pavel Nică, Alexei Bunghiu, Anatol Roșcovanu, Sergiu și Dumitru Fusu... S-au veselit și au lăudat-o pe Doroteea că e o gospodină excelentă. Și copiii lui o acceptaseră și o stimau – nu conteneau să o laude când îi servea cu bucate gustoase. Și numai Naum se simțea prost – nu mai era acel de acum trei ani. Însă la vreo două zile i se făcu rău de tot și fu nevoit să meargă la Nicolae Cucoș, medic la spitalul orașenesc, dar și un vechi prieten încă din copilărie. Investigațiile l-au îngrijorat serios pe domnul doctor:

– Băiete, problemele tale sunt grave! Ești bolnav de hepatita B și trebuie să o tratezi neapărat. Pe deasupra, ce-i cu „pozitivele”? îi flutură el hârtiuța cu rezultatele analizelor de sânge. La vârsta asta de unde te-ai mai pricopsit și cu „busuioac” veneric?

Cu cine trăiești acum? Ea s-a controlat vreodată? Ori ai „cules” prin mahala această bogăție?

Naum rămase perplex și, din trist ce era, acum părea să i se fi înecat și ultima corabie. Nu avu încotro, trebui să se interneze în staționar. Nicolae Cucoș era un specialist recunoscut în tot orașul. Cât a durat tratamentul, nu-l slăbeau telefoanele doamnei cu coadă lungă cu plângerile ei asupra celor doi. Doroteea rămase acum singură în apartament și nu încăpea nici o îndoială că-și făcea de cap nestingherit.

– Nu pot să-i fac nimic, dragă! se răsti într-un sfârșit Naum la pârătoare. Dacă-ți vine bine, prinde-o și chelfăneaz-o!

Se plictisi să mai facă scene de gelozie, așa că hotărî să o lase de capul ei. Ba chiar îi veni un gând năstrușnic – ca scriitor, ar fi bine să studieze psihologia unei curve veritabile. Poate de aceea a și insistat ca Doroteea să nu-i facă nici o vizită.

– Nu pierde timpul, perfecționează-ți engleza, îi hotărî la telefon. „Și șofatul” voi să mai adauge, dar se abținu. Nu avea nici un rost.

Revenit acasă, Doroteea îl întâmpină cu o veste bună:

– Iubițelule, deja am comandat biletele de odihnă la Kemer pentru luna mai. Am să folosesc o parte din concediul ce mi se cuvine, apoi, după ce ne întoarcem din Turcia, cealaltă poate o voi petrece acasă, la părinți. Plecarea mea este preconizată pentru toamnă, așa că până atunci mai este. Și încă o noutate: la vară are să vină în ospetie verișoara mea din Tula, pentru o săptămână. Dacă nu ești împotriva, va sta la noi.

– Nici o problemă, răspunse Naum cu indiferență. Și tot atunci găsi oportun să o anunțe: În timpul tratamentului medicii m-au avertizat că hepatita se transmite și prin contacte sexuale. Și mi-au mai depistat niște maladii... Ciupercuțe, hlamide. Trebuie să te tratezi și tu...

Doroteea primi această informație vădit liniștită.

– Chiar mâine am să o sun pe Viorica să-mi procure medicamentele necesare de la farmacia ei.

Naum părea acum absent la toate: la ordinea exemplară în care găsi apartamentul, la reacția ei absolut liniștită, când îi pomeni de bolile cu pricina. De când trăiau împreună, nu avusese cu nimeni raporturi extraconjugale și era sigur că anume ea l-a „împodobit” cu aceste boli venerice. Da, această ființă gingașă de lângă el, cu ochișorii jucăuși și zâmbet fals. Și ca să-i spulbere parcă gândurile negre, Doroteea reluă vorba despre concediu:

– Să le facem toate pe rând. Mai întâi plecăm la odihnă în Turcia, apoi ne vom trata și bolile. Știi că mai am și boala mea de toate zilele.

Avea probleme cu intestinalele – nu avea scaun câte o săptămână, dar să consulte un medic se intimidă. Chiar și lui îi spusese despre acest necaz peste un an de când s-au cunoscut.

– Cât am stat în spital, am consultat și un proctolog referitor la dereglările tale.

– Ce-a spus?

– Să urmezi un tratament. Altfel pot apărea urmări grave. Până la cancer.
 – Da? murmură ea pusă ușor pe gânduri. Peste câteva săptămâni trebuie să urmăm neapărat tratamentele. Dar mai întâi ne odihnim la mare! Situația rabdă – o săptămână în plus sau în minus nu schimbă nimic.

Se lăsaseră zile cu călduri și arșiță, iar odată cu ele păru să se instaleze treptat și o înstrăinare inexplicabilă între ei, tolerată tacit de amândoi. În sinea sa Naum începuse să o urască pe fata de care se îndrăgostise lulea, dar care îi provocase până la urmă atâtea necazuri cu infidelitatea ei. Nu se mai cutremurau la apropiere ca altădată, gingășia fetei, trupul ei tânăr și seducător părea că se brutalizase. Nu-i mai provocau plăcere discuțiile cu ea pe nici o temă, se ruga să vină cât mai curând toamna, când avea să plece. Poate că atunci se va simți altfel, mai liber și mai limpezit. Acum se lăsă dus de voința fetei – ea procură biletele, alergă prin magazine, aranjând pregătirile pentru mare. Nici măcar nu se mai interesa de ce vine seara târziu, chiar și în zilele când avea engleza. Pe suflul lui puseră stăpânire descumpănirea și o imensă surzenie. Slujba, de câteva luni, nu-i aducea venit ca să facă față nevoilor copiilor și mamei acestora din oraș. Deveni chiar pesimist, iar tristețea nu-l mai părăsea. În așternut se manifesta fără nici o plăcere – își închipuia mereu cum Doroteea face dragoste cu altul. Devenise parcă și mai neputincios. Când pășiră pragul aerogării cu bagajele burdușite, avu chiar o dorință stranie și lugubră. Ca în timpul zborului avionul să se prăbușească în mare. Prea multe greșeli făcuse până acum, prea multe. Și față de fostele soții, și față de copii, și mai ales față de propria-i demnitate de bărbat. Se considera un neghiob, un tontălău slab de fire, dacă tolerează cu atâtea indiferență infidelitatea dezgustătoare a unei puștoaice, dacă s-a prins în lațul unor sentimente juvenile și a ajuns să o iubească orbește, ca un drogat. Conștientiza că nici un bărbat din lume nu ar fi procedat ca el, că de mult și-ar fi rânduit viața altfel. Nu mai era tânăr, dar nici atât de bătrân, mai avea posibilitate să-și aranjeze viitorul, să-și aducă în casă o femeie potrivită vârstei sale, și nu o puștoaică desfrânată, care îl hrănește zilnic cu diminutive și mângâieri false.

Toate aceste gânduri Doroteea nu i le putea citi și era singurul lucru care îl împăca întrucâtva cu sine însuși. De fapt, ce fel de împăcare putea fi? Nu mai dorea nimic, decât să facă un bine acestei ființe, ca în viitor, poate, să-i fie cel puțin recunoscătoare. Și-apoi a comis în viața de până la ea atâtea greșeli! A fost și brutal, și crud cu femeile care i-au născut copii, neiertător și josnic cu prima, dar mai ales cu cea de-a doua soție. Acum simțea că soarta se răfuiește cu el și îi cere să-și plătească polițele destinului. Și trebuia să rabde. Acum mergea la odihnă, într-o țară a paradisului, avea nevoie de această relaxare, după ce se tratase de hepatită. Dar oricum, se simțea ca niciodată de prost, era total indispus. Și numai pe Doroteea părea să nu o afecteze prea tare mina lui mohorâtă. Se culca mereu pe brațele lui, netezindu-i primele ninsori de pe tâmpile:

– Fii mai vesel, *motănașule*. Sunt alături de tine, se alinta ea până adormea.

Când urcă în avion, descoperi că uitase în taxiul care îi aduseră la aeroport

aparatur de fotografiat și ochelarii de citit. Asta îl amări și mai tare – era sigur că nu va putea nici scrie, nici citi la mare. De data aceasta călătoria la Kemer i se păru lipsită de farmec, și nicidecum nu se putea compara cu cea din vara anului trecut. Și intuiția nu-l trădă – primul disconfort l-au avut deja la cazare – deși achitaseră o sumă frumușică pentru un hotel de trei stele, administrația îi cază la început într-unul de două stele. Abia după câteva nopți, la insistența lui Naum, au fost mutați într-un hotel de patru stele, după cum era indicat în biletele procurate.

În acel an nu au făcut nici o poză, nu au scris nici o pagină. Culcat pe un pat pliant pe malul mării, Naum urmărea aproape absent cum Doroteea se bălăcea în apă – într-un costum de baie albastru, nu mai era acea domnișoară proaspătă și fină, cum fusese anul trecut, când se plimbau pe aceeași plajă. Se străduia să ascundă niște dureri acute în spate, căpătate chiar în ziua când aveau să vină aici, la Kemer – prietenul Dumitru Fusu îi aduse un sac cu zahăr pentru compoturile și dulcețurile de vară și Naum și-a permis să-l ducă de la parter la etaj, în apartament, de unul singur.

Trecură câteva zile și situația parcă reveni la normal. Doroteea a intrat într-o zi în vorbă cu un tânăr turc care vorbea engleza. Au tăifăsuit o vreme, apoi i s-a destăinuit:

– Pezevenchiul... A întrebat dacă sunt liberă. Când i-am spus că ești soțul meu, m-a privit uimit: „Nu ești cu el, gândurile tale sunt în altă parte...”

– Și n-are dreptate?

– Ei, aș! se alintă ca de obicei Doroteea. Sunt numai a ta, *iubițelule!*

După câteva zile de zbucium, Mediterana se liniști. Lumea se tot întreba: să fie vreun semn bun? Pe litoralul stațiunii balneare năvăliră parcă de undeva, din înălțimile munților, o puzderie de vilegiaturiști vorbind graiuri diferite și înțolți peștriș. În vecinătatea Doroteei și a lui Naum își făcuse loc o altă pereche, care, probabil, conversa bulgărește. Discutau și se contraziceau mereu într-o problemă ce ține de arta fotografiei. Ambii dotați cu aparate performante, nu mai încetau să immortalizeze peisajele din jur, selectau fețe de oameni ieșiți pe plajă, analizând apoi pozele deja pe monitor. Ecușoanele de la gât îi trădau că sunt reporteri ai prestigiosului ziar american *Forwards*. Fata era jосуță de statură, cu părul negru ca tăciunele, ochii mari, pătrunzători. Costumul de baie vișiniu amintea de imaginea unei nimfe din Grecia antică. Ceva la fel de miraculos țineau să sugereze și pașii cu care măsura ritmic nisipul de pe plajă. Bărbatul, dimpotrivă, era înalt, suplu, cu mustați și barbă căruntă ca de țap, cu un smoc de păr prins la ceafă. Lăsa impresia că este un preot de pe muntele Athos și că a nimerit pe plajă, cu aparatul de fotografiat la gât, ocazional. Discuțiile dintre cei doi, aci domoale, aci repezite, îi aminteau lui Naum Vainștein niște cuvinte bulgărești, învățate în adolescență, când avusese ocazia să călătorească timp de o lună la Plovdiv, Sofia, Burgas și Varna. Dar nu cuvintele propriu-zise, ci mai curând tonalitatea rostirii lor și felul de a gesticula l-au făcut să înțeleagă că între corespondenții americani de origine bulgară se iscase o ceartă.

Soarele se ridica nemilos spre zenit, iar întinderea plajei de la Kemer forfotea. Aerul îmbâcsit cu miros de citrice turcești, cântecele ce izvorau ca apa din megafoanele instalate în hoteluri creau o atmosferă de adevărată sărbătoare pentru cei din jur. Și numai Naum avea impresia că-l asediase un vacarm aproape insuportabil, obositor. Toată lumea se scălda și se bronza, tolănită pe paturile pliante și îndeletnicindu-se fiecare cu ce prefera – jucau șah și dame, citeau cărți și ziare, rezolvau rebusuri și integrame, admirau muzica sau pur și simplu urmăreau prin binoclu corăbiile ce veneau sau plecau din chei, cascada din depărtare, zborul pescărușilor, acum unicele ființe autohtone ale golfului *Antalya*. Lumea ca lumea, păsările ca păsările și numai corespondenții americani de origine bulgară făceau excepție. Părea să fie în exercițiul funcțiunii și tot ce se întâmpla aici într-o clipă, într-o oră, într-o zi trebuia reflectat în timp și în spațiu. Altfel zis, continuau să adune materiale pentru publicația ce le-a încredințat această misiune nobilă.

Urmărindu-le munca și cearta, Naum se legase oarecum de această pereche, singurul subiect ce părea să-l mai intereseze acum pe tot întinsul mediteranean, mai degrabă ca scriitor decât ca simplu turist, care a evadat din tumultul civilizației moderne și vrea să-și scuture stresurile, oboseala de peste an în apele și în peisajul subtropical. Doroteea trecuse undeva pe planul doi, nici el neputîndu-și explica de ce nu-l mai interesează, nu-l captivează, ca anul trecut, prezența sau lipsa ei. Ea se bălăcea în mare sau în piscină, se întreținea cu tineri turci în engleză, bea tonic ori mînca o înghețată la umbra unei terase și, periodic, nu uita să vină lângă el, să-l cuprindă sau să-l sărute și să-i spună aceeași frază banală „Ce bine e, motănel, că suntem alături. *Te ubăsc, mă!*”

33.

În penultima zi de aflare la Kemer, tabloul nu părea să sufere mari schimbări. Atât că Naum, scufundându-se în valuri, se lovi de o piatră și simți imediat o durere acută în coloana vertebrală. Deranjat de aceste dureri, se gândi că va avea din nou probleme cu hernia de disc, pe care medicii nu o dată i-au propus să o opereze. Din cauza bolii, de câte ori se mai scălda în restul zilei, se întindea copilărește pe burtă, intrând în apele mării ca o reptilă. Înotând așa, parcă-l mai lăsau durerile. Prefera să o ia razna, depărtându-se de mal, unde era mai puțină lume și astfel putea să admire munții pitorești din preajma stațiunii, dar și cerul albastru-siniliu.

Rămase oarecum surprins când observă că și cei doi fotoreporteri preferau să înoate la o distanță mai mare de litoral. Acum, când îi revăzu și pe ei în largul mării, își aminti de unde i se întipăriseră în minte câteva fraze în bulgară: atunci, în 1977, se aflase o lună întreagă în compania Dimei Mațanova, o domnișoară drăguță din satul Dorkovo, situat pe malul lacului Batak de lângă Pazardjik, în țara trandafirilor, Bulgaria. După aproape treizeci de ani, de când nu o mai văzuse, păstra vie în memorie vocea ei zglobie și cuvintele rusești pe care le rostea cu un evident accent străin. Îi veni așa, dintr-odată, o asemănare a atmosferei de acum

trei decenii, actualizând în simțiri comportamentul celor doi americani de origine bulgară. Poate că anume acest resentiment îl făcu să iasă la mal, lăsându-i pe cei doi fotoreporteri în obișnuita lor discuție înfocată.

Scăpat de îmbrățișările mării, părea că și durerile din coloana vertebrală îl mai slăbesc, așa încât simți nevoia să se întindă pe o canapea de piele albastră. Razele soarelui băteau deja pieziș, parcă intenționând să ascundă tot mai mult vârfurile de basm medieval ale Kemerului. Oamenii locului spuneau că pe aceste cărări, cândva, ținuseră calea spre Palestina cavalerii cruciadelor. Acum însă Naum zări cum din apă își făcu apariția „preotul” bulgar, care adineaori înota cu colega sa de la ziarul american. Era singur și părea oarecum tulburat. Își adună agitat și în grabă toate aparatele și bulendrele într-un sac de campanie, își aprinse un trabuc cubanez și, trăgând nervos din el, se întinse pe o canapea de alături. Era ora când de obicei oamenii părăsesc marea, grăbindu-se la cină, după care se adună la distracțiile de seară ce aveau loc cu regularitate în curtea stațiunii balneare *Larisa M*, lângă piscina cu apă dulce și cristalină în care se oglindea puzderia de becuri multicolore, jucăușe.

Noaptea trecu fără mari dureri, căci își întinse corpul pe perne moi. Dimineața se stârni un vânt puternic, valurile mării vuiau supărate, involburându-se în talazuri rebele. Din vreme-n vreme tuna și fulgera ca în cele din urmă peste tot litoralul să se dezlănțuie răpăitul unei ploii torențiale.

Ploaia nu ținu mult. Peste numai un sfert de ceas norii gri se topiră undeva în depărtările golfului Antalya, înspre Cipru. Ziua se așeza cu aerul ei proaspăt, mirosind a fructe exotice, ca toate celelalte de până acum, îndeosebi a portocale turcești. Cu atât mai neașteptat fu tabloul lugubru pe care aveau să-l vadă pe plajă oamenii veniți încoace îndată după ploaie – salvamarii scoteau din iureșul valurilor trupul unei domnișoare, având pe corp urme de vădită violență. Fața îi era toată în vânătași hașurate, iar gâțele-i lungi îi înfășurau gâtul subțire, parcă anume să-i curme respirația. Era colega „preotului” din tandemul fotoreporterilor de la ziarul american. Ceea ce-l miră și mai mult pe Naum e că nu descoperi nici urmă din tinerețea fermecătoare a bulgăroaicei pe care mai ieri o admira. Nici urmă din agitația celor doi fotoreporteri, care, câteva zile la rând, se grăbeau să immortalizeze clipele și orele de odihnă ale unei întregi plaje turcești.

Medicii-legiști au constatat moartea ei violentă, după care au acoperit-o cu un cearșaf alb, astfel marcându-i plecarea ireversibilă. Dar unde-i tânărul care a însoțit-o până la tragedie? Acum Naum își dădu seama de ce era tulburat ieri, când ieșise din mare. În doar câteva clipe se zvoni peste tot litoralul că a fost dat în urmărire internațională și că în toiul nopții izbutise să părăsească stațiunea, lăsând portul Antalya și făcându-se dispărut cu un avion în direcția Mesopotamiei.

În aceeași zi Vainștein, răpus de dureri, părăsi și el Turcia. Alinturile și mângăierile Doroteei acum îl iritau ușor, gândurile zburându-i bezmetice când spre chipul domnișoarei de acum treizeci de ani, Dima Mațanova, când spre trupul tinerei

sugrumate în apele Mediteranei. Încerca să alunge aceste imagini, gândindu-se că va trebui totuși să se interneze de urgență în spital și să-și opereze hernia.

Reveniră acasă văduviți de elanul și entuziasmul din vara trecută. Nici bronzul de pe corpul Doroteei nu era cel de anul trecut. „Banală odihnă”, își zise Naum, tot luptându-se să scape de cele două imagini ce nu-l păraseau deja de-o zi și ceva. Se gândi să se interneze imediat la spitalul de urgență, dar la Crocmaz murise bunica Doroteei după tată și ea plecă cu părintele la înmormântare. S-a întors peste trei zile cu impresii apăsătoare. Tatăl ei, deși mai avea frați și surori, a acoperit aproape toate cheltuielile de înmormântare. La Crocmaz a fost șocată și de faptul cât de mult se bea... Curând însă a aflat că acele femei băutoare erau venite din satele vecine, căci la Crocmaz nu se obișnuia ca femeile să fie atât de strâns înfrățite cu paharul. „Degradare completă, îndeosebi între femei”, mărturisea ea cu amărăciune. La întoarcere tatii i se făcu rău, avu o ușoară dereglare psihică – nu dormise câteva nopți în șir. A fost nevoită să conducă ea mașina, iar din oraș a telefonat unei rude, care l-a dus pe tata la Brânza.

Dimineața următoare Doroteea se trezi mai devreme, se spală, bău un ceai, privind MuzTV, programul ei preferat în ultimul timp, de la care mai deprindea mai mult graiul american al limbii engleze, apoi culegea câteva mesaje SMS și pleca la serviciu. Naum plecă singur la spital.

Investigațiile nu au durat prea mult. Profesorul Ghidirim, doctorul Cucoș și alți doi chirurghi pe care Naum nu-i cunoștea au fost unanimi – trebuia să accepte operația de hernie de disc.

– Dacă renunți la intervenția chirurgicală, există pericolul să dereglezi mai grav aparatul locomotor, îi spuse verdictul profesorul.

34.

În taină, Doroteea se bucură că domnul avocat avea să fie ținut pentru mai mult timp la pat. Era un prilej pentru a se simți în sfârșit liberă. Până atunci se întâlnea cu Felix ca pe furate – după serviciu, când la el acasă, când în pădure. Acum avea prilejul să o facă chiar în apartamentul domnului avocat, cât el se va afla în sala de reanimare, apoi la recuperare. Doar să se ferească de SIS. Deși, de la o vreme, prea puțin contau pentru ea cele trei bătrânele care stăteau de gardă pe banca din fața scării. Făceau sex peste tot, inclusiv în mașină, pe bancheta din spate, când se nimerea.

Felix nu avea cine știe ce sentimente față de vecina sa din cartierul de sus. Îi plăcea mai mult să se laude câte unui amic:

– E dată dracului gagică! Pesemne că i-a fost totdeauna drag călăritul. Ca să vezi, la început îmi părea atât de modestă, dar acum în fiecare zi îmi pipăie pantalonii! Bravo gagioala! Tace și face!

Când simți parcă o răceală din partea lui Felix, nu se rușină nici de brațele unor amici de-ai lui. Curând mai toți colegii de la „Matrix” prinseră a se întrece cu

laude și glume pipărate la adresa talentului gagicii de la „Xerox”.

Cât a stat în spital, se străduia să nu se gândească la Doroteea. Dar nu a fost să fie. Gândurile rele și amărăciunea din inimă îi pricinuiau dureri și mai mari, până a fost dus în sala de operație. Mai departe nu ține minte nimic. Aflase de la profesorul Ghidirim că operația a durat mai bine de două ore, cu anestezie totală, că atunci când a fost readus în salon, îl așteptau aproape toți copiii și câteva dintre mamele lor. Când își reveni, simți că se învâрте totu în jurul lui și ceru apă – gura îi era uscată. Stătea în salon cu încă trei bolnavi netransportabili. Stăruia un miros greu, iar pe lângă toate incomoditățile din salon de afară năvălea arșița de iunie.

Doroteea veni abia peste trei zile după ce a fost operat. Avea privirile îngrijorate, îi aduse apă și ceva demâncare.

I-a spus că a sosit de la Tula verișoara ei Parascovia și curând va veni pe câteva zile să vadă orașul.

– Las’ să vină, se învoi Naum, simțind durere în tot corpul.

L-a vizitat din nou la alte câteva zile, tocmai când se nimeri să vină feciorașul lui Dorin cu mama sa. Se îngrășase puțin. „N-o fi gravidă Doroteea?... De la Felix?..”, îl fulgeră o bănuială, dar imediat își zise: „N-are acum nevoie de prunci, ia cu regularitate contraceptive... E în libertate deplină...” Înghițind câteva noduri, se uita țintă la Doroteea. Ea roși. Lui Naum acum nu-i păsa dacă are probleme mari sau mai mici, pe el îl apăsau cu totul alte necazuri. Când își revenise după anestezie, descoperise că nu se putea urina. Anestezia îi provocase complicații la vezica urinară și medicii i-au aplicat un cateter. Asistentele medicale îi făceau injecțiile cam neglijent și el scrâșnea din dinți de durere.

A stat nemișcat pe spate peste zece zile. Doroteea nu a mai venit să-l vadă. Nici el nu a insistat. Avea o mică bucurie – în Elveția se desfășura campionatul european de fotbal, iar el era un mare microbist. Cineva din rudele pacienților din salon adusesse un televizor mic și priveau cu toții meciuri până pe după miezul nopții. Când se stingeau luminile, pentru Naum începeau coșmarurile. La capul lui era un pacient care-și zdrăngănea întruna picioarele, lovindu-l în creștet. Avea impresia că aici, la spitalul de urgență, se află pe câmpul de luptă într-un război perpetuu. Câțiva pacienți din saloanele vecine decedaseră și medicii i-au scos în coridor, ca pe o mobilă veche, lăsându-i „să se răcească”. Până atunci Naum crezuse că moartea unui om este o tragedie, un dezastru care îi înspăimântă neapărat pe cei din jur. Acum vedea indiferența lucrătorilor medicali, a celor care alergau încolo și încoace pe lângă cadavre, fără să se înfioreze. Și Naum înțelese că în viață cel mai mult contează dragostea și moartea e sfârșitul ei. Cu fiecă zi se întărea în convingerea lui că a nimerit într-o capcană – prea tare se îndrăgostise de Doroteea. Simțea peste tot lipsa ei. Dar ce se va face când ea va pleca? Oricât ar părea de paradoxal, gândurile îi erau numai la ea. Și totuși trebuie să o ajute să plece. Conștientiza că ar fi o ironie să creadă că fata l-a iubit vreodată. Nu, a avut nevoie doar de serviciile lui. Și totodată se mira cum poate să-l măgulească cu vorbe dulci, să se culce cu el în același așternut,

iar gândurile ei... O, de-ar fi putut să-i citească gândurile și trăirile!

– Încornoratule! Scumpa ta Dorotee e în așternut chiar în apartamentul tău cu altul... Se plânge că pentru tinerețea ei ești... *slab de sculă*, îi întrerupsese meditațiile o voce anonimă la celular. Suna probabil de la un telefon din stradă.

35.

Către sfârșitul săptămânii i s-a scos cateterul. Rana mai sângera, dar i s-a permis de-acum să se miște. Cum se va ridica, cum va face primii pași, cum se va trata în condiții de casă? – toate aceste gânduri îl frământaseră cât a zăcut la pat. Avea frică de ziua când va trebui să se ridice.

Fiica sa Mirabela fu aceea care îl ajută să se ridice, să facă primii pași. Tot ea îi procură de la farmacie un corset, pe care era obligat să și-l pună când va fi să se ridice și să se plimbe prin casă, sprijinit numai de cât în cârjă. Îl săgetau dureri mai în tot corpul, dar cel mai mult în spate și la căile urinare.

Acasă fu transportat într-o zi de vineri. Doroteea plecă chiar a doua zi la Brânza să o aducă pe verișoara sa. Culcat pe canapea, rămase de unul singur, cu tavanul alb și tăcerea din casă. Doar câte-un lătrat de maidanezi și mașina gunoierilor mai spărgea liniștea din cartierul de sus. La o jumătate de oră sună celularul. Era glasul Doroteei:

– Nu fi trist, duminică mă-ntorc. O să-ți aduc bucate gustoase. Mama a hotărât să-ți trimită o perină, o plapumă și două perne, să-ți fie mai comod în așternut! Nu te da bătut! Doar ești bărbat în toată legea! Te pupălesc, *iepușule*...

A doua zi îl vizită Mirabela. Veni să-l ajute să se miște prin casă. Deși depășise frica primilor pași, mai avea nevoie de sprijin. Mai exact, de o supraveghere, în eventualitatea că își va pierde echilibrul. Se temea să nu cadă întâmplător, iar o cădere i-ar fi fost catastrofală. Din dormitor trecu în salon, apoi dori să-și vadă și biblioteca. Cât lipsise, observă că apartamentul ajunsese într-o ușoară dezordine și confortul de odinioară părea să se fi retras undeva în amintiri. Se vedea că Doroteea nu se omorâse să-l țină în ordine. „Cuibușor de nebunii”, zise în sinea lui și se surprinse cu o bună doză de zeflemea.

Trebuia să stea mai mult culcat, iar când se ridica sau se așeza pe pat, trebuia să respecte niște procedee speciale, indicate de medic. Sâmbătă și duminică în oraș a plouat, încetinind abia când Doroteea se întoarse de la Brânza, împreună cu verișoara ei Parascovia, o fetișcană cu talie de viespe. Aduse, precum a promis, mâncăruri delicioase, o plapumă frumoasă, o perină și două perne meșterite de mama ei, cadou special pentru domnul avocat, spre a-și odihni coastele mai comod. Așternu apoi pe pat lenjerie proaspătă, mai deretică în fugă cele lăsate la întâmplare în ajun, cuibușorul lor reveni la ordinea de cîndva și Naum se convinse o dată în plus că ea, cu anii, s-a făcut gospodină în toată legea. Parascoviei îi spuse aceeași legendă – că stă în gazdă la domnul avocat și scriitor, care a ajutat-o și o mai ajută mult. Seara Doroteea se culca în bibliotecă, împreună cu verișoara sa. Domnișoara

din Rusia abia împlinise 19 ani și nu-i trăsnea prin minte că Doroteea, la 26 de ani ai săi e capabilă să ducă o viață conjugală cu Naum.

Parascovia avea un somn adânc și nu simți când, pe la miezul nopții, Doroteea se strecură în așternutul lui Naum. Era prima oară după câteva săptămâni când au făcut dragoste. Naum era fericit că i s-au restabilit funcțiile bărbătești, chiar dacă mai simțea dureri teribile în spate.

Cu Parascovia se împrietenii din primele clipe. Absolvise colegiul de medicină și acum trecuse în anul doi la facultate, așa că ținea de minune locul unei asistente medicale. Naum stătea zile întregi în casă, respectând indicațiile medicilor, și doar arareori ieșea afară să se plimbe în jurul blocului. Parascovia îl însoțea. După câteva zile extinsesă aria plimbărilor – ajunseră pe alea bulevardului larg și străjuit de două rânduri de tei târzii, care tocmai își scuturau floarea, dar parfumul lor fin și fermecător mai stăruia, acoperind însă cu greu mirosul de gaze de eșapament. Lui Naum îi plăcea să servească domnișoara cu înghețată și să-i povestească despre tinerețea lui, despre vremurile când călătorea în adâncurile Rusiei, la învățătură sau acumulând experiență de viață, fie ca ostaș în armată, fie ca avocat, fie ca ziarist... Rusia dintotdeauna a fost pentru Naum o țară miraculoasă, cu o diversitate de popoare și obiceiuri. I-au plăcut oamenii simpli din cătunele rusești, îi găsea acolo pe eroii lui Turghenev, Tolstoi, Cehov, Șukșin, Abramov, era fermecat de frumusețea lirică a naturii, descrișă inconfundabil de Esenin. Dacă nu s-ar fi născut într-o familie de evrei basarabeni și nu ar fi citit de mic operele lui Salom Alehem, poate că ar fi ales Rusia ca loc de trai. Acolo te simți liber, aripile ți se desfac în toată măreția lor, ca să asaltezi imensitatea cerului și a pământului. Parascovia îl asculta precum îl ascultase cândva domnișoara Giulietta Ghicciardi pe un genial muzicant, pe o bancă din Germania, ca în cele din urmă să-i dăruiască clipa de inspirație și omenirea să se aleagă cu „Sonata lunii”. Era o ființă duioasă, firavă, sinceră, neprihănită, cu boiul și sânii încă nealterați de rutina și neantul experienței erotice și Naum se simțea foarte bine în compania ei.

Peste o săptămână și ceva Parascovia plecă și Naum descoperi că în casă, dar și în sufletul lui se înscăună din nou rutina. Mai ales când rămânea singur acasă, Doroteea grăbindu-se în fiecare dimineață la firma „Xerox”. Se instaură din nou același curs al vieții, cu zile și nopți când mai bune, când mai puțin bune. Era deja luna lui cuptor, cu arșiță și călduri insuportabile la bloc. Într-una din acele zile Doroteea se trezi fără celularul procurat în rate pe când muncea la asociație – i-a fost furat în troleibuz. De atunci Naum nu mai putea s-o contacteze telefonic decât dacă îl suna dânsa, comunicându-i unde se află și ce are de gând să facă. Abia peste câteva săptămâni se pricopsi cu un mobil, împrumutat de la vecinii de la „Matrix”. Era un aparat vechi, cu defecte vădite, căci i se răspundea mereu că abonatul nu se află în aria de acoperire. Într-o seară, când el îi făcu observație, Doroteei îi sări țandăra:

– Ce sunt eu vinovată că așa este telefonía asta idioată din Moldova!

De fapt era și ea supărată – în celularul care i s-a furat, pe lângă faptul că era unul performant, avuse stocată foarte multă informație prețioasă. Acum simțea lipsa lui și pretențiile domnului avocat o iritau.

– Bine, calmează-te! Te așteaptă interviul la ambasadă.

Și Naum îi întinse invitația, în care era anunțată că peste două săptămâni trebuia să se prezinte la Ambasada SUA pentru interviu. Doroteea sări peste el și începu să-l sărute, bucuroasă peste măsură. O potoli, odată cu durerile din spate, care încă nu-i trecuseră cu totul. De fapt, era mulțumit și nu prea. Mulțumit că, în sfârșit degrabă poate se va sfârși acest calvar, care devenea tot mai insuportabil.

Telefoanele cu voci anonime, care o pârau pe Doroteea în privința a noi și noi bărbați în compania cărora era surprinsă în oraș îl găsiră și acasă. Aveau o periodicitate aproape fixă, ca un abonament poștal la o publicație periodică. El nu mai reacționa în nici un fel. „Fie ce-o fi! Știu că nu mai nutrește nici un sentiment sincer față de mine. Trebuie să scap și eu de obsesia pentru ea...”

Cu aceste gânduri adormea și se trezea. Era într-o convalescență nu numai fizică, ci și sufletească.

* * *

– Am decis să emigrez în America.

Aproape că nu-i recunosc vocea. Ițik Mazik părea abătut din cale afară. Bâiguie ceva a scuze, că-l vizitează abia la câteva săptămâni după operație, dar Naum îi spulberă remușcările, încercând să pară vesel. De fapt, era sincer bucuros de vizita unuia dintre cei mai fideli amici. Îl neliniștea însă starea Honei – purta acum perucă pe capul acoperit cu aceeași broboadă, mereu ștergându-și fruntea, bărbia, gâtul de sudoare. Ițik o ținea de mână și se străduia să nu o scape de sub supraveghere pentru nici o clipă.

– Plec! Hona mea nu mai poate suporta aici nici clima, nici sărăcia. **Șoin gheendict!**¹³ Businessul nostru s-a dus de râpă! Mergi cu noi în țara raiului pe pământ, onorate Naum?

Naum nu se grăbi să-i răspundă. Privi în ochii tulburii ai Honei și un fior rece îi străpunse spatele. Simți iar câteva săgeți în locul operat. „Unde vă porniți, sărmanii de voi, în starea asta?” voi să le zică, dar se reținu.

– Dacă aș putea să iau mormintele părinților cu mine, aș merge, zise într-un târziu.

– Ce te-ai legat de morminte? izbucni Ițik. Vom veni la locul de veci al părinților în fiecare an! Angajăm o persoană care să păzească, să îngrijească mormintele! Hai cu noi la Miami! Acuma toți pleacă. Nu aștepta aici zile mai bune.

– Nu plec nicăieri, răspunse de astă dată hotărât.

– Minghener cop!¹⁴ făcu Ițik nemulțumit de îndărătnicia oarbă a

prietenului. Fă cum dorești, dar noi plecăm!

– Să vă ajute Cel de Sus!

– Totuna plecăm! Aici, în pustietatea asta basarabeană, nu mai are nimeni ce face...

Și zicând acestea, Ițik își turnă un pahar cu tărie dintr-un șcalic¹⁵ pe care-l aduse, probabil să marcheze despărțirea. Bănuia că Naum n-are să accepte plecarea și nici să o încuviințeze pe a lor. Dădu stopca¹⁶ peste cap, aduse vioara sub bărbie și trecu cu arcușul peste strune. O frântură de melodie tristă se desprinsese din inima viorii, apoi amuți cu un scârțâit fals, de parcă glasul viorii se întrerupse la o jumătate de notă. În clipa următoare Ițik Mazik dispăru în întunericul ușii, ducând-o pe Hona lui de mână.

Era mai bine de un ceas de când înnoptase...

* * *

36.

Deși i se părea că timpul se scurge încet, parcă făcându-i în ciudă, pentru

Naum luna august căzu pe neașteptate. Malca, fiica lui de la prima soție, absolvise cu succes Liceul „Spiru Haret” și acum pleca la învățătură în Canada, la Colegiul Algonguin din Ottawa. Avu emoții până când primi de la fiică vestea că a ajuns cu bine la destinație. Se mândrea că uneia dintre odraslele lui i-a reușit plecarea la studii peste ocean, dar în același timp o tângă neînțeleasă îl copleșea tot mai des. „Toată lumea pleacă... Cu ce o supără acest meleag de o rară frumusețe și blajinătate? Ce nu-i ajunge? De ce nu și-ar făuri aici, pe loc, bunăstarea și fericirea? Pe acest pământ, în care, dacă scapi o sămânță și cerul o lacrimă peste ea, crește un pai cu bobul plin? Un neamț la o adică, pentru a culege roade mănoase, trebuie să care cernoziom peste argila lor, să toarne fertilizanți cu găleata, pe când aici în Moldova...”

Ieși să se plimbe pe bulevard singur. Se întremase deja binișor și putea să umble fără baston. Totuși, îl luă pentru orice eventualitate. Măsurând mai mult trotuarul decât sprijinindu-se în el, trecu pe lângă căsuțele din foi de carton în care se aciuaseră două boschetare și un boschetar. Și le improvizară de puțină vreme în curtea blocului lor, chiar în spatele băncii unde „prezidau” cu regularitate cele trei „pălării de damă de la SIS”. În văzul lor și al altor locatari, schimbă cu ei mai multe vorbe, îi întrebă de sănătate și viața lor de câine, le lăsă ceva parale și primi de la ei câteva cărți de valoare aduse de la gunoiștea orașului. Pe bulevard găsi murdărie și iarbă călcată peste tot – cu jumătate de lună înainte de începutul anului școlar, în oraș se organizau iarmaroace, și la spartul lor, până a doua zi dimineată, orașul era împânzit cu resturi de hârtie, pungi de celofan, etichete și alte gunoaie de tot felul. O bătrânică întârziase cu două coșuri largi din lozie, din cele în care femeile de la țară obișnuiesc să pună pomenile când

15 Șcalic – vas din sticlă de 250 ml.

16 Stopcă – păhăruț mic de 50 ml.

pleacă la biserică sau cele de sfințit în noaptea de Paști. Bătrânica își trecu câte o mână prin tortile coșurilor și era gata să plece, când prinse privirile domnului elegant asupra lor.

– Vă plac, nu-i așa, domnule? Sunt ultimele, poate le cumpărați?

În privirile ei Naum citi o rugămintă incomensurabilă. I se făcu oarecum milă.

– Cât fac împreună? întrebă el, mai mult mecanic. Nu conta cât ar fi costat, pentru el acum conta acea privire rugătoare și chipul bătrânicii de la țară, pentru care cele două-trei sute de lei făceau mai mult decât un onorariu de avocat. Le cumpără și se întoarse dintr-odată spre casă.

Doroteea fu încântată de această achiziție ciudată și îl rugă să i le dea ca să le ducă la Brânza. „Mama o să se bucure mult!” fu argumentul ei final.

– Să le spui părinților de unde te-ai pricopsit cu ele, se amuză Naum.

– Pe ei cel mai mult îi interesează plecarea mea, zâmbi fata.

Naum era convins că Doroteea va reuși la interviul de la Ambasada SUA, prevăzut pentru luna octombrie. Prin firma primei sale soții primise de la administrația hotelului *Cristal* din Arlington contractul de muncă și nu-i rămânea decât să aștepte ziua plecării. Era început de an școlar, cu aglomerație de tineri la ambasade, care doreau să emigreze pentru un loc permanent de trai sau pentru studii în străinătate. Se formau cozi enorme la ambasade, în special la cea a SUA și a României. Lumea pleca, pleca, pleca. Și nu lume de rând, ci viitorul acestui meleag. Mai toate cunoștințele lui Naum, trecute de 50 de ani, se laudau că au rămas fără copiii care au emigrat în străinătate și cât de bine o duc acolo. Satele deveneau din ce în ce mai pustii. Printre oamenii de rând tot mai des se vehicula părerea că aceasta este unica modalitate de a te salva, de a-ți reface viața.

Tot în aceste zile plecă în SUA, în statul Florida, la Miami, Ițik Mazik, împreună cu Hona lui. Naum îi petrecuse la aeroport, împreună cu Doroteea. La despărțire, Ițik îl sărută mai întâi pe Naum, apoi pământul, și ambii, el și Hona, cu lacrimi în ochi, se grăbiră să urce scara avionului... Despărțirea o emoționă adânc pe Doroteea. La început Naum luă starea ei ca pe o nouă mostră de fariseism, dar mai târziu avea să se convingă că fata trecea prin trăiri sincere.

La solicitarea conducerii de la hotelul *Cristal*, Doroteea a telefonat de câteva ori, a vorbit cu administratorul, care a rugat-o să-i trimită prin internet câteva poze. În SUA, la hotelul din coastele capitalei, era nevoie ca personalul să fie tânăr, elegant și frumos. Naum îi făcu mai multe poze, în diferite ipostaze, pe care urma să le trimită prin poșta electronică. Curând primi două recenzii încurajatoare. Era fericită, trăia cu gândul la viitor și pentru ea părea să nu mai existe trecutul și prezentul. Se concentra și alegea cele mai calme, cele mai reținute fraze în timpul convorbirilor telefonice cu administrația hotelului, unde știa că va ajunge în octombrie.

Când vorbea cu Washingtonul, îl ruga pe Naum să o lase singură în salon, deși știa că nu înțelege engleza.

37.

Doroteea fredona mereu un cântec, ce semăna mai mult cu un imn. O auzea pentru prima dată cântând. Administrația hotelului o acceptase ca pe un potențial candidat și-i furnizase informația cum trebuie să procedeze în viitor, dacă ambasada îi va accepta plecarea la Washington. Era informată că, odată cu sosirea la destinație, va fi cazată pentru o perioadă de două săptămâni la hotel, până își va găsi o gazdă în sectorul particular al capitalei americane. Mai află că va lucra împreună cu o turcoaică, ce urma să sosească din Turcia.

Naum analiza cum se pregătește Doroteea să ajungă la destinație. Nu fuma, nu dorea să fie sunată la telefon și rupsese orice legătură cu toate prietenile sale, inclusiv cu Tașca Lungu.

– *Îngerașule*, aș avea nevoie de banii cu care am cumpărat biletele pentru Kemer, îi spuse ea în ajunul interviului.

– Nici o problemă, răspunse Naum mai mult mecanic. Nu încercă nici să protesteze, nici să o întrebe de ce i-a făcut acea surpriză, dacă nu era convinsă că are destui bani. Împrumută de la amicul său Tudor Șoltoianu opt mii de lei și-i dădu fetei. Pentru Naum anul se dovedi a fi destul de anevoios din punct de vedere material. Stătuse de două ori în spital, avea grijă să le dea copiilor bani pentru vacanță și începutul noului an școlar. Doroteea însă, când îl vedea amărât, încerca să-i alunge tristețea:

– Nu te descuraja, *motănel*, ne descurcăm noi cumva...

În dimineața zilei în care se pregătea să plece la ambasadă, Naum o binecuvântă. Pe la orele mesei Doroteea îl telefonă în culmea fericirii:

– Am trecut cu brio interviul, mâine primesc viza și la 1 octombrie zbor spre Washington!

Avu senzația că vocea fericită a Doroteei dezlănțui în sufletul lui un cutremur dezastruos. Pământul prinse a-i luneca de sub picioare. „S-a terminat” își zise în sinea lui și un tremur rece îi cuprinse toată ființa.

Doroteea veni acasă seara târziu. Nu o întrebă unde a fost, cu ce s-a ocupat. Privea tăcut într-un punct imaginar din tavan.

– Nu te mâhni, *iepurășule*, sunt alături de tine, îi netezea ea părul.

Vocea, mângâierile ei păreau artificiale, false.

Seara îi spuse cât de fericiti sunt părinții ei că pleacă să câștige bani. Își făcu un plan pentru zilele ce vor preceda plecarea. Trebuie să treacă pe la firma „Xerox”, să informeze administrația că demisionează definitiv și să i se dea socoteala, să comande un bilet de avion la o agenție, apoi să plece pe o săptămână la Brânza. După care va reveni pe 11 octombrie să-și facă bagajele. O vedea acum ca pe o persoană absolut matură, era evident că nu mai are nevoie de sprijinul, de sfaturile lui.

– Hai mai bine să vorbim despre viitorul nostru, propuse deodată Naum, știind din capul locului că nu va obține nici o promisiune concretă de la ea.

– Te-ascult, *iubițelule*, și Doroteea se așează pe canapea, îl îmbrățișă și se lipi cu gingășie de umărul lui.

– Pleci... începu Naum. Pentru totdeauna....

– *Îngerașule*, știi cât de mult țin la tine...

– Te rog să mă asculți, o întrerupse bărbatul. Vreau să-ți dau niște sfaturi, dacă ai nevoie de ele.

– Desigur, *motănel*, sunt numai ochi și urechi.

Naum oftă adânc, parcă voind să-și adune tot curajul, apoi începu:

– Când vei ajunge acolo, să nu faci dragoste cu primul bărbat întâlnit în cale. Să îngădui nițel, până se vor da cărțile pe față.

– Îmi pare rău că mă consideri ușuratică, *îngerașule*.

– Vorbesc serios, Doroteea, nu-ți sunt dușman. În caz că vei întâlni un alt bărbat, mă poți părăsi, dar s-o faci pe artista.

– Adică?

– Știi că sunt o fire emotivă. La început, în prima jumătate de an, să-mi scrii cât mai multe mesaje... ca să mă pot obișnui fără tine. Dacă vei tăcea, am să înnebunesc... Știi bine că te iubesc...

– Știu, *iubițelule*, știu, încuviință ea mângâietor, țuguiind buzele ei cărnoase și sărutându-l.

– Dacă îmi vei scrie, voi continua să te simt aproape. Jură că-mi vei scrie.

– Bine, jur.

– Nu insist ca după un an sau cât vei sta acolo, în SUA, să revii la mine. Dacă vei întâlni bărbatul potrivit, căsătorește-te. Dar să știi că ușa casei mele totdeauna va fi deschisă pentru tine.

– Desigur, *iepurășule*, căzu de acord fata. Doar că viața ta e monotonă și tristă. Ai puțini prieteni.

– Prieten mi-ai fost tu și mi-a fost suficient. Femeie mi-ai fost tu și la fel mi-a fost suficient...

– Bine, bine. Hai să ne *iubim*, apoi să dormim. Măine mă așteaptă multe treburi. Și mai trebuie să plec la Brânză.

– Noapte bună! Să nu uiți să mai scrii ceva în „cronica” mea. Când voi citi, am să te simt alături.

– Vise plăcute, *motănel*! Încă nu am plecat nicăieri.

Doroteea adormi și se adânci în obișnuitul ei sforăit. Naum rămase rezemat într-un cot și savura chipul ei dormind. De câteva ori o sărută pe frunte, pe ochi, pe obrăjori, pe bărbie, pe gât. Ea simțea căldura sărutului și, rămânând cu ochii închiși, surădea ca un prunc. Plecarea fetei, conștientiza el, îi va schimba radical viața. Îl va arunca în mrejele cotidianului anost.

Ca de obicei, în zori Naum adormea pentru câteva ore. Doroteea, și de această dată, se trezi devreme, își adună toate lucrurile, actele pe care trebuia să le lase acasă, la țară. Pregătirile ei semănau cu o evacuare totală – se goliră umerășele, sertarele,

dulapurile. Adunase multe buclucuri și pentru a merge la gara de nord trebuia să cheme un taxi. Dar acest lucru putea să-l facă și mai îndeseară. Acum trebuia să meargă la serviciu, să-l anunțe pe „Bunel” că îl părăsește și să-și primească simbria. Îngădui o habă, apoi se așeză la masa de scris din biroul lui Naum, făcu notițe în „cronica” lui personală și îi lăsă un bilețel:

Dragul meu iepuraș!

Îți doresc un weekend fericit. Să nu fii trist și vei vedea că totul se va aranja.

Eu îți sunt alături, oricum!

Te pupăcesc, Doroteea.

P.S. Să fii cuminte, mă întorc degrabă!

Când reveni din oraș, Doroteea era palidă, indispusă. Se vedea că avusese un conflict, despre care Naum nu prea avea chef să o întrebe. Va dori, îi va spune. Ea se retrase în odaia din bibliotecă și vorbi îndelung și agitat cu cineva. Mai întâi românește, apoi rusește și englezește. Când se apropie ora de plecare la Brânza și comandă taxiul, Doroteea păru să observe în cele din urmă și prezența lui Naum. Îi povesti, indignată, cum a petrecut-o „Bunelul”. Știa, câinele de el, că dânsa pleacă și are bilet pentru America! Când i-a cerut salariul, a scos banii din buzunar și i-a aruncat supărat pe masă. Amintindu-și de acel gest ofensator, izbucni în plâns. Lui Naum i se făcu milă de ea, o apropie la piept, liniștind-o.

– Unde plec eu și ce mă voi face fără tine, iubițelul meu?! aproape că strigă printre lacrimi Doroteea. Ce-am să mă fac fără tine?

Ultimele cuvinte i s-au părut sincere, durute și Naum mai să izbucnească și el în plâns. Îi fulgeră prin minte: „Totuși, mă iubește. Iar când mă va pierde, are să mă iubească și mai tare. Are să-mi simtă lipsa...”

Înainte de a ieși pe ușă, Doroteea îi lăsă unele din lucrurile ei pentru Rahela.

– Să mă aștepți că am să vin, zise ea la despărțire, printre sughituri. Mă vei ajuta să-mi cumpăr atunci o geantă de călătorie... Doar am de făcut cale lungă.

Naum rămase singur în casă. Simțea un gol imens în suflet.

După plecarea ei, l-a sunat tatăl Doroteei, ca să-i mulțumească în numele familiei pentru ce a făcut ca fiica lor să poată pleca cu contract de muncă în America. Părinții nu știau că Doroteea are să mai fie o săptămână la Brânza, câteva zile la oraș, după care va veni clipa despărțirii definitive.

38.

La Brânza părinții ei erau în plină reparație, care părea că luase un caracter cronic și nu se mai sfârșea. Doroteea se arătă ca niciodată harnică – a cărat nisip cu mașina de lângă Gârloi, un loc din capătul satului, din Zăvoi a adus apă în bidoane. Împreună cu tata au făcut mortar și au finisat pereții din cămară, unde dânsa dormea de fiecare dată când venea acasă. În această odaie fusese un incendiu și acum, după reparație, încăperea devenea mai spațioasă și mai luminoasă. Își dădea seama că degrabă nu va veni în sat ca să-i mai poată ajuta. Câteva zile a muncit

din greu, apropiind întrucâtva sfârșitul reparației. În zilele rămase s-a plimbat cu mașina tatei pe la toate prietenele și prietenii din sat. L-a vizitat pe colegul său Vasile, cu care avuse o aventură de dragoste înainte de a se întâlni cu Naum. Și-au amintit de vremurile de odinioară și au băut câte o bere. Era mândră că pleacă în America. Vorbea cu încântare despre civilizația de acolo și spunea că va face tot posibilul să rămână cât mai mult în SUA ca să facă bani mulți. Își va procura o mașină luxoasă, apartament la oraș. Vasile avea calculator și ea îl rugă să-i ajute pe părinți să poată corespunda când se va afla deja în cealaltă emisferă. Nu vroia să depindă de nimeni, inclusiv de serviciile lui Naum. Apoi, cu prilejul plecării, organiză în ultima seară o petrecere pe malul Prutului cu foștii ei colegi de liceu și alți prieteni din copilărie.

– Cum de ai reușit să obții un contract de muncă în America? se mirau toți și ea răspundea autoritar:

– Fiecare dintre voi poate pleca dacă știe bine limba engleză și își găsește un sponsor!

Petrecură până după miezul nopții. Când s-a întors acasă, mama Dina o aștepta la porțiță.

– Ți-a sunat avocatul, o anunță ea un pic supărată. A vrut să vorbească ceva cu tine.

– Și ce i-ai spus?

– Că ești plecată cu un coleg de școală și te vei întoarce mai târziu...

Doroteea avea să doarmă încă două nopți la oraș, la Naum și, știindu-l gelos, imediat încercă să ia legătură cu el. Însă la celălalt capăt telefonul era deconectat. Începu să se neliniștească, dar nu avu ce face și se culcă. „Degrabă, degrabă îi voi da papucii, gândi ea. Au rămas ore numărate. Răbdare și... fără tutun, domnișoară!” Știind că până la urmă el va debloca celularul, Doroteea îi trimise un mesaj: „Fii liniștit, pușorul meu drag. Măine revin în brațele tale să te pupăcesc și *te voi iubi*. Nu fi trist, *îngerășule!*”

Înainte de culcare avu o convorbire cu mama.

– Pleci, draga mamei. Pe cât timp? și începu să plângă.

– Nu știu când am să revin. Dacă totul va fi bine, o să-mi prelungesc viza de ședere și voi face tot posibilul să mă stabilesc pentru totdeauna în SUA.

– Vom muri de dorul tău.

– Am să vă scriu și am să vă trimit bani, începu să smiorcăie și fiica.

– Cum o să te desparti de domnul avocat? ochii ei o țintiră de astă dată fix și Doroteea pricepu că mama de mult știe despre concubinajul lor.

– Am să-i dau papucii, răspunse calm fata. Are copii de care trebuie să se îngrijească. Și-apoi e și la vârsta când e dator de-acum să chibzuiască ce poziție va ocupa în sicriu...

Și fiica își dădu seama că ultima frază fu prea crudă – părinții ei erau cam de aceeași vârstă. Hotări să întoarcă altfel discuția:

– Mamă, pe mine nu mă mai interesează trecutul, nici prezentul. Gândurile mele sunt spre viitor. Toată viața am visat s-ajung în America, să vorbesc engleza. Acolo ți se schimbă principiile de viață, mentalitatea, deoarece ai bani în buzunar. Și te rog să nu-mi mai amintești niciodată de perioada petrecută în gazdă la acest jidov...

– Dacă are să țină morțiș să revii la el? nu se lăsa mama.

– Păi n-am băut gaz, răspunse ea iritată. Hai să încheiem discuția...

– Te-a ajutat foarte mult. Trebuie să-i fii recunoscătoare.

– Boșorogul! E mai mic decât tata cu doi ani. N-am să-l păstrez nici ca prieten.

– Nu-i bine să uiți oamenii care te-au ajutat, nu-i bine, fata mea.

Se lăsă o pauză lungă. Mama și fiica nu se puteau despărți nicidecum. Doroteea fu cea care curmă tăcerea:

– După întâmplarea ceea din adolescență, nu pot suferi bărbații...

Își aminti acea întâmplare dramatică din biografia ei, când Vladimir Veleșco, un tip din Giurgiuilești, a violat-o cu brutalitate. Abia împlinise 16 ani. Erau la o competiție sportivă la Giurgiuilești și în una din pauze o acostă un student de la educația fizică, tot el și antrenorul echipei-gazdă. Fetei, isteată și bine dezvoltată în pofida staturii sale cam mici, îi plăcu să flirteze cu tânărul profesor aflat în practică. Nici nu-și dădu seama cum se pomeniră în sala de sport, unde se întâmplară toate. Se temu să spună antrenorului lor – îi era rușine să nu afle colegii. Și acasă îi spuse mamei prea târziu, când studentul de la educația fizică era plecat deja la muncă în străinătate. Curând și pentru ea relațiile sexuale aveau să devină o obișnuință plăcută. Doar că de atunci nu mai credea nici unui bărbat și nici că între un bărbat și o femeie poate exista o dragoste adevărată. „Toți sunt făcuți de-o mamă, numai cu pofte sexuale, avea să conchidă ea mai târziu. Iar dacă ei vor plăceri, apoi ce e prohibit în faptele mele? Că am învățat să trag foloase din asta, să-i folosesc în interesul meu?”

Știa că nici tatăl Mihail nu este corect cu mama Dina. Au fost cazuri când și-a ieșit din țâțâni și a bătut-o nemotivat, a alungat-o noaptea de la casă. Nu avea temeiuri să iubească bărbații. Nu-i credea și îi ura pe merit. Chiar și la Universitate, spre uimirea tuturor colegilor, și-a ales teza de masterat „*Violul și acțiunile perverse din această categorie de infracțiuni penale*”. Analiză legislația ce condamnă în fond bărbații. A susținut teza cu brio, cu dârzenie și ură în voce.

– Să te desparți frumos de domnul avocat, o trezi din amintiri mama sa.

– O astfel de îndrumare am auzit chiar de la el.

– Dar de la Toma ți-ai luat rămas-bun?

– E un depravat. M-a întâlnit cu vreo lună în urmă pe Bulevardul Renașterii. Când a aflat că plec în America, știi ce mi-a spus? Că așa face bine să-i restitui toate cheltuielile pe care le-a avut cât am fost prieteni. Îți închipui ce fariseu?!

– Chiar așa ți-a spus?

– Întocmai.

– Ce soartă ai tu, draga mamei. Oriunde te-ai afla, toți se despart de tine anapoda, se tângui mama Dina.

– Așa mi-i norocul, ce pot face, mamă? În America voi întâlni, mă gândesc, bărbați de treabă, educați, cu stimă față de femei. Acolo femeile sunt ocrotite prin lege... Nu m-o poi pierde, o liniști fiica.

– Am să mă rog la Dumnezeu să-ți ajute! Hai, dormi că mâine trebuie să prinzi autobuzul în zori...

La despărțire de casa din cărămidă roșie, cu ogradă largă și poartă albastră, locul unde și-a petrecut anii frumoși ai copilăriei, a plâns ca niciodată, îmbrățișându-și părinții de parcă îi părăsea pentru totdeauna. Mama Dina, deși suporta rău drumul călătorind în mașină, făgădui să vină peste trei zile împreună cu tata la oraș, să o petreacă la avion.

39.

Toamna ajunsese în zenitul ei. Naum prefera acest anotimp încă din anii adolescenței, când se îndrăgosti pentru prima oară de o colegă de clasă cu părul blond și zâmbet ștrengăresc. Fiorul acela l-a simțit față de colegă și în ultimele luni de școală, și când a sosit ora despărțirii. Credea că fata are să-i scrie, are să-l caute, are să-l dorească. La serata de absolvire, când veselie din curtea școlii era în toi și el dansa cu ea, veni deodată tatăl ei și o luă acasă. A doua zi dimineată pleacă în alt oraș și Naum rămase cu inima zdrobită. N-a mai văzut-o după aceea aproape patru ani. Cât a fost la școala profesională, la armată, apoi student la universitate, i-a scris nenumărate scrisori, rugându-o să-i răspundă măcar la una. Fata lui dragă l-a dat uitării. Nu i-a răspuns la nici una. Când a întâlnit-o, era deja căsătorită.

A doua oară se îndrăgosti de o colegă de la istorie, dar nici de data aceasta nu a fost o dragoste reciprocă. A treia la fel... Apoi se căsătorii, fără a-și cunoaște prea bine consoarta, până în seara nunții se știa doar de o lună. Viața conjugală, aproape treisprezece ani, a fost mai mult o gâlceavă continuă, fără iubire. Chiar dacă soția i-a născut doi copii. După divorț a mai încercat să facă un cuplu, dar, aceeași poveste. Dezamăgit că nu-i merge în dragoste, a început să fure iubiri străine. S-a dedat mai mulți ani unui cumplit vagabondaj sexual. Femeile veneau și plecau. Unele se îndrăgosteau, de altele se îndrăgostea el, dar cu nici una nu a cimentat o familie. Unele i-au născut bastarzi, astfel că, ajuns la cincizeci de ani, palmaresul lui număra o duzină de copii extraconjugal. Ce-i drept, a avut dintotdeauna curajul să-i recunoască pe toți și în oraș i se duse vestea că are zece copii de la opt femei.

Anii treceau și el se căina că nu are o femeie care să-l iubească pătimaș, precum ar fi iubit-o și el. Când o întâlni pe Ioana din Brînza, își făcu iluzii că la vârsta lui încă mai e capabil să se îndrăgostească de o puștoaică. În cei aproape patru ani de concubinaj croise nenumărate planuri – să întemeieze o familie încheată prin lege și blagoslovită de Cel de Sus, să-i nască un copil... Acum vedea că toate iluziile lui s-au spulberat ca o ceață într-o zi cu soare. Fata pleacă de la el pentru totdeauna...

Ciudat dar de fiecare dată lega relații mai de durată numai cu fete tinere, chiar domnișoare. De s-ar fi atașat de vreo femeie de-o vârstă apropiată de a sa, poate că avea să-i fie altfel soarta. Dar acestea fie că aveau deja un plod sau doi, fie că îl păraseau pentru că e evreu, fie că el nu le suporta caracterul de cum îl afla mai îndepărate. Sau poate așa i-a fost scris de sus?

...Începu să aibă coșmaruri. Nu-și închipuia cum o va scoate la capăt cu

Doroteea. Când ajunsese în convalescență, a înțeles că salvarea lui este calmul și... credința în Cel de Sus. De cum se simți în stare, merse la Telenești să revadă mormintele bunicilor, străbunicilor. Se speti puțin până curăță cărarea de crengi și cosi iarba înaltă, făcând parte până la pietrele funerare cu inscripții abia deslușite. Fotografiile celor înhumați demult fuseseră vandalizate. Era singurul care venea la aceste morminte, ceva mai într-o coastă a cimitirului, și de fiecare dată inima i se umplea de amărăciune.

Mai des mergea la cimitirul evreiesc din orașul natal. Se așeza pe banca de lângă mormintele părinților și le cerea sfaturi, căutând dezlegarea necazurilor sale. Sâmbăta mergea uneori la sinagoga în curs de restabilire. În oraș rămăseseră puțini evrei, însă majoritatea fiind cu mult mai în vârstă decât el. La sinagogă veneau să se roage doar câțiva bătrâni în cârje, cu fețele pline de boli și suferințe. În orele cât se ruga cu Tora în față, memoria îi perinda copilăria, tinerețea, alături de părinți. Au fost unicele ființe care l-au înțeles, l-au susținut și l-au iubit. Prieteni de suflet n-a prea avut. De Itzik Mazik îl lega vioara și faptul că locuiau în apropiere, când trăia cu prima sa soție. De fapt, Bela nu o avea la inimă pe Hona. Poate de-aceea nici nu-și prea făcuse alți prieteni. De-aceea nici nu a dorit să emigreze. Fără prieteni nu are nici un rost să hoinărești prin lume în căutarea fericirii. În plus, copiii lui erau încă mici și simțea că trebuie să le fie alături, să-i călăuzească. Poate cândva, unele dintre odraslele lui îi vor deveni prieteni apropiați, dar deocamdată trebuia să aibă grijă el de ei. Toți banii câștigați se duceau ca apa în nisipul fierbinte, adeseori din această cauză scăpa sărăcia adevărată în casă. Se întâmpla ca săptămâni întregi să trăiască fără un ban în buzunar. Care femeie și-ar fi legat destinul de un astfel de bărbat?

Și când Doroteea acceptă să împartă așternutul cu el, se crezu fericit. Mai credea într-o dragoste adevărată chiar și atunci când înțelesese că toate cuvintele dulci și mângâietoare ale Doroteei nu-s decât declarații. Și a trebuit să treacă ani ca să se convingă de acest adevăr crud. Acum nu mai credea și era târziu să regrete. Se afla în așteptarea unui eveniment crucial și nu se încumeta să prevadă consecințele în momentul când va conștientiza că ea l-a părăsit definitiv. În fiecare dimineață când ieșea sau intra în casă, punea mâna pe mezuza de coșer, șoptind *Șoimer dalesei Igudim!*¹⁷, ce însemna ocrotitorul ușii de la intrarea în casa evreiască. În aceste zile află că se găsiseră câteva organizații nonguvernamentale, finanțate din străinătate, care acceptaseră să repare sinagoga, și mormintele în delăsare totală. Se bucură întrucâtva,

*Șoimer dalesei Igudim!*¹⁷ – ocrotitorul ușii de la intrarea în casa evreiască.

dar tristețea nu-l părăsea când vedea că ultimii evrei emigrau și nu era departe ziua când nu va rămâne nici o amintire despre ei în această urbe, decât poate lespezile împrăștiate printre buruieni și crengi uscate căzute peste ele. Abia acum, după atâta zbuluciu și atâtea interpelări, într-o bună zi veniseră la el câțiva oameni de afaceri moldoveni, unii cândva clienți pe care-i apăraseră în procese de judecată, și se oferiră să finanțeze repararea mormintelor și construcția gardului ce ar despărți cimitirul de parcul de cultură și odihnă al orașenilor. Aceste noutăți au picat la timpul potrivit, abătându-l întrucâtva de la gândurile sale sumbre despre clipa când fata lui iubită va pleca în străinătate.

Până atunci se gândea la ea dimineața, ziua, seara, noaptea...

Pentru a se mai abate de la gândurile grele, venea la cimitir, puneă mâna pe lopată și ajuta meșterii care începuseră să construiască gardul. A muncit dezinteresat, crezând că-și va găsi astfel un refugiu și liniștea sufletească. Dar când descoperi într-o zi că meșterii folosesc lespezile de morminte părăsite la repararea gardului, se îngrozi. Bani ajungeau doar pentru construirea gardului. Mormintele vandalizate trebuiau să aștepte încă multă vreme în voia sorții – reparația sinagogii decurgea încet, cele două-trei ONG-uri se aflau încă în negocieri cu donatorii.

La toate acestea în ultimele zile se mai adăugă un necaz: descoperi că papagalul pe care îl cumpăraseră pentru Doroteea, zburase din colivia pe care o uitase deschisă. Canarul profitase probabil de faptul că fereștrua de la odaie era deschisă și dispăruse fără urmă. Acum tăcerea îi vuia și mai tare în urechi.

Trată dispariția păsării exotice ca un semn rău. Ce necazuri oare-l mai așteaptă? Considera că trebuie să se țină dâr. Are copii și atâtea obligații în acest oraș, cine altul în afară de el putea să le rezolve. „Trebuie să fiu cât mai atent și corect cu oamenii”, își zicea el tot mai des.

În ajun împrumută bani ca să-i organizeze Doroteei o masă în cinstea plecării.

40.

Până sosi Doroteea de la Brânza, făcu toate cumpărăturile. Adună tot ce-i trebuia pentru masă, iar din banii rămași procură un lănișor de aur, cu un gherdan ce simboliza zodia taurului. De cum intră pe ușă, se apropie de Doroteea și-i prinse podoaba la gât. Plăcut surprinsă, fericită, se privi câteva clipe în oglindă – era un dar inimaginabil, de care nu avusese parte vreodată – după care încercă să-l mustre:

– De ce ți-ai permis așa scumpete? Știu că nu ai acum bani pentru asemenea cadouri.

Doroteea mai avea multe de făcut. Trebuia să se frezeze și să-și procure o geantă de călătorie. Fata vru să plece de una singură în oraș, dar când văzu că Naum insistă, cedă. „Are ea și alte planuri, dar măcar aceste două zile voi face să fie numai ale mele, își zise în sinea lui. De poimăine va proceda cum dorește, va aparține cui o vrea...”

Mai întâi au mers la frizeria de lângă cafeneaua „La plăcinte”, unde ea se

întâlnea câteodată cu prietenele sale. În sala de așteptare, pe două măsuțe, erau împrăștiate reviste americane.

– Începe a te deprinde cu atmosfera din Washington, zise Naum.

Avea fața gravă, ochii absenți și i se părea că plutește într-un vis neclar și obositor. Doroteea însă părea veselă, radia de bucurie și glumea, îi povestea cât de amabili și de ospitalieri, a citit ea, sunt americanii. Același lucru l-a aflat corespondând prin internet cu toate prietenele sale care lucrează deja în SUA. Avea o voce oficială, ca de diplomat. Ceva se schimbaseră radical în comportamentul ei. Și Naum încercă să o mai iscodească:

– De ce nu aștepți s-ajungi la destinație? Poate acolo sunt alte tipuri de tunsori, conform ovalului feței...

– Femeile au trei tipuri de siluete, zise ea, fără a se uita la el, frunzărind paginile cu poze de modele din revistele de pe măsuțe. Cele înalte, cu picioarele lungi și subțiri, se numesc *banane*; altele mici de statură și rotunjoare, așa ca mine, se numesc *prăsade*...

– Iar cel de-al treilea tip..?

– Celor care se îngrașă, devenind egale atât ca statură cât și ca lățime, li se spune *măr*! Adică, cu cât cobori mai jos, silueta privită devine bombată în talie, fese și gambe...

După frizerie merseră la magazinul *Soiuz*, de unde Naum prefera să-i cumpere întotdeauna costum, rochii. Tot aici au ales o geantă mare, de culoare gri, și alta mai mică, de culoare roșie. Doroteea fredona o melodie, pronunțând cuvinte engleze, nici să-i piese de Naum, care pășea alături îngândurat, cu fața mâhnită.

Acasă împachetară hainele, verificară actele, iar în amurg sosiră aproape toți prietenii lui Naum, să-și ia rămas-bun de la Doroteea. Au stat la masă, s-au fotografiat, iar când pe cer se ridică luna și stelele împânzîră bolta, au mers în piața centrală, unde se desfășura Sărbătoarea Vinului. Naum făcu mai multe poze cu femeia iubită, în compania căreia se afla ultimele ore, după atâta trai în comun. Se vedea cât colo că gândurile Doroteei sunt departe, deși glumea vesel și dezinvolt. Unica legătură dintre ea și Naum acum era că îl ținea la braț, tot repetând fraza ei banală: „Nu fi trist, *iepurășule*. Sunt alături de tine”.

Într-un târziu se despărțiră de prieteni și se întoarseră în doi acasă. Ea mai verifică o dată buclucurile adunate în cele două valize, apoi scoase din poșetă o mulțime de mărunțișuri: scrisorele, bilețele cu numere de telefoane, sticlute mici în care fusesse parfum bărbătesc, periute și... câteva prezervative ca să le arunce în căldarea cu gunoi.

– Ai să-mi scrii cum ajungi?

– Da, da, murmură ea, ținându-și buzele și sărutându-l pe obraz. Nu fi trist, *îngerășule*! Chiar dacă plec, las inima și cugetul lângă tine.

– Scrie ceva în „cronica” mea, o rugă el. Pentru ultima oară...

– Fac orice dorești, căzu de acord Doroteea.

– Ne culcăm?

– Am să te iubesc în noaptea asta ca niciodată, îl asigură ea zâmbitoare, ca o mireasă fericită.

A fost o noapte zbuciumată. Locatarii de sub ei, niște lăieși, s-au certat și au urlat până în zori. Oricât a fost stimulat și îndemnat, nu reuși să fie la înălțimea așteptărilor Doroteei. Apoi fata adormi buștean, sforăind strident. Naum ieși în salon, în biroul de lucru și scrisese o scrisoare de adio pentru ființa iubită, care în ore numărate avea să plece pentru totdeauna...

A trezit-o pe la orele patru dimineața. Răsună un apel telefonic și tata Mihail îi anunță că deja îi așteaptă la aerogară, împreună cu mama. Naum comandă taxiul, iar Doroteea își făcu toaleta. Când se auzi claxonul în prag, ieșiră cu valizele încărcate. O vreme păstrară tăcerea. Ea se culcase pe brațele lui, iar Naum nu știa cum să înceapă discuția... Prin geamul mașinii de afară pătrundea un vântuleț răcoros de octombrie. Călătoreau pentru ultima oară împreună. Simți că Doroteea i se culcușește și mai călduț în brațe, de parcă nu voia să se dezlipească de pe genunchii lui niciodată. Când apărură în depărtare luminile colorate ale aerogării, îi strecură scrisoarea ticluită noaptea, împăturită în opt, în gentuța neagră de pe umăr.

– Să mă contactezi pe internet de cum ajungi la destinație.

Doroteea dădu aprobator din cap și, îndreptându-se din șale, se întinse somnoroasă, fredonând ceva sub nas...

– E melodia preferată a patronului hotelului, explică ea. Am aflat-o la calculator...

În sala mare a aerogării se adunase lume multă. O jumătate plecau în străinătate, iar cealaltă jumătate îi petreceau. Tabloul acestui exod îl întristă pe Naum. Dar și mai tare i se întuneca sufletul când vedea cât de fericiți sunt cei care în sfârșit au obținut posibilitatea de a părăsi țara. Ceva mai într-o parte, un grup de preoți aștepta sosirea unei delegații monahale din Grecia, de pe muntele Athos, care urma să aducă moaștele unor sfinți canonizați și o icoană sfântă pentru credincioșii din Basarabia.

Pe o bancă dintr-un colț al sălii, obosiți și chinuiți, așteptau părinții Doroteei.

– A venit și băiatul de la procuratura din Căușeni să te petreacă? o întreabă mama Dina pe fată. Fiica se prefăcu a nu auzi.

– Domnul avocat Naum Vainștein îndată ne va face niște poze, pentru istorie.

S-au fotografiat cu toții în grup, apoi Doroteea cu fiecare în parte. Înregistrarea la avion se amână pentru o oră. Plictisiți de așteptare, după ce s-au informat despre toate eventualele schimbări, Naum și Doroteea au pornit să se plimbe prin sala modernă a aerogării. Curând sosi o ceată de preoți de pe Muntele Athos, cu cutii mici în care se păstrau sfintele moaște și o icoană sfântă, încrustată cu pietre scumpe. Le țineau în mâini, afișându-le publicului adunat. Delegația a fost întâmpinată cu pompă de un grup de preoți basarabeni, în frunte cu parohul bisericii Sfânta Teodora de la Sihla. Tot atunci preoțimea,

ca la comandă, umplu sala forfotind de lume cu evlavioase cântece bisericești.

După ce procesiunea se îndreptă spre oraș într-un convoi de limuzine, Naum se mai fotografie o dată alături de Doroteea. Reluare plimbarea prin aerogară. Mai departe de părinți, Naum aștepta să-i spună un cuvânt de adio pentru despărțirea ce se apropia. Ea însă părea că nici de gând nu are să scoată o vorbă. Fața îi radia de fericire și doar când ajungea în dreptul părinților, care-i măsurau cu priviri absente, îi încuraja cu un zâmbet. Se simți de prisos în cercul acestei familii, era trist și descumpănit.

Când se anunță îmbarcarea, au dat bagajele și Doroteea s-a apropiat mai întâi de părinți, îmbrățișându-i fără a scăpa o lacrimă. Pe neașteptate, Naum simți cum cineva îi ia fața în palmele mici și moi și îl sărută în fugă pe ambii obraji. Și tot atunci, dezmeticind-se, o văzu pe Doroteea îndepărtându-se și dispărând dincolo de barierele aparatelor de control ale vameșilor, fără a se întoarce să-i mai spună ceva. Totul se petrecu instantaneu, încât el, buimac, rămase înțepenit și mut, sfâșiat de o durere crudă și nedreaptă. În clipa următoare se întreabă, nebun și zăpăcit: „Care dragoste, omule, dacă nici a se despărți omeneste nu a fost în stare?” Privirile lui căutau, frenetic, o imagine de sprijin – nu-i venea să creadă că domnișoara suavă, cu chip de înger și ochii de jărat, simbol al iubirii vieții lui, într-o clipă deveni iarăși... *Ioana de la Brânza*, dispărută într-un spațiu aproape inexistent cugetului său, între Curtea de Apel până în ziua când o cunosc, și o pasăre de fier care avea să o ducă fără întoarcere peste ocean, la hotel necunoscut și străin...

Aiurit, se lăsa pe o bancă goală. Nici el nu știa de ce își aminti un caz examinat în instanță. Îl apăra pe un bărbat învinuit de omorîrea amantei sale... Doi ani cât a durat procesul Naum a crezut că bărbatul nu are nici o vină. Instanța în cele din urmă l-a achitat și l-a eliberat de sub arest. A fost nevoie de o singură zi să stea de vorbă cu el în libertate, ca să-și dea seama că nimeni altul decât el comisese omuciderea... Acum, în momentul despărțirii de Doroteea, avea aceeași senzație de nerozie.

41.

Acasă s-a întors împreună cu părinții fetei. Avea senzația că vin de la cimitir, unde au petrecut mortul pe ultimul drum.

– Ce fată bună am crescut! Încercă să alunge tăcerea din mașină mama Dina. N-a ieșit niciodată din cuvântul nostru. Îmi pare bine că s-a găsit această posibilitate de a pleca în SUA. Știți cum e, anii trec, iar ea trebuie să-și facă un rost în viață. Păcat că n-a venit s-o petreacă și băiatul ei de la procuratura din Căușeni. Ca părinți, îți mulțumim din suflet, domnule avocat. Nu vom uita niciodată ce-ai făcut pentru fata noastră. Ne vom aminti totdeauna de dumneata numai de bine. Dumnezeu să te ocrotească și să te aibă în paza lui, pe dumneata și pe copiii care ți i-a dat... Suntem oameni cu obraz. La sărbători îți vom trimite bucate pregătite de noi... Mihail, de câte ori va veni cu mașina la oraș, are să-ți aducă câte-un sac cu

cartofi, miere de albine, ceva din fructul de vacă. Noi alt om mai bun aici în oraș n-avem... Dumnezeu să-ți dea sănătate și bucurie în familie...

– Nu am nici un merit în treaba asta, răspunse Naum îngândurat. Contează că fata a vrut să plece și a izbutit.

– Dacă nu te superi, vom ține deodată legătura cu fiica noastră prin dumitale, intră în vorbă și tata Mihail, până acum tăcut și atent la drum.

– Așa cred și eu, murmură sec Naum, când mașina ajunsese în pragul blocului.

– Ți-om suna numaidecât, se grăbiră, aproape într-un glas, să-l asigure părinții Doroteei.

Urcă încet scările și intră în casă ca într-o cetate veche, cu zidurile măcinate de trecerea anilor. Simți dintr-odată un aer rece și pustiu. Se lungi pe canapeaua pe care a dormit atâtea nopți cu Doroteea. Își acoperi fața cu mâinile și culese între degetele-i mari două lacrimi calde și măscate...

...A doua zi o petrecu într-o totală descumpănire, cuprins de senzația unui ins fără valoare, a unei ființe ce nu trebuie nimănui.

42.

Avionul decolă greoi și începu să urce, scârțâind din toate încheieturile, spre țăriile cerului. Se înălța încet, ținând pasagerii într-o încordare neplăcută și o ușoară frică. Gândurile la părinți, la copii, la cei pe care-i lăsaseră acum câteva clipe la sol, unul pentru câteva zile sau săptămâni, altul pentru ani buni sau chiar pentru totdeauna, se cuibăriseră undeva în ungherele creierului, cât această pasăre de fier trecu prin golurile de aer, străbătând norii grei și cenușii.

Abia când avionul ajunsese la înălțimea sa de zbor și motoarele se mai domoliră, unii pasageri începură să urmărească plapuma imensă de sub aripi, alții să-și potrivească pernele sub cap, sau stăteau în așteptarea bucatelor pe care aveau să le servească degrabă stewardesele.

Doroteea până acum suportase ușor zborurile cu avionul. De această dată însă se simți și ea prost până avionul ajunsese la culoarul său de zbor. Avu dureri în urechi și o ușoară senzație de greață. Când păru că se mai liniști, căută un șervețel în geantă, să-și culeagă broboanele de sudoare. Dădu de un bilețel, împăturit în opt, de o manieră cunoscută. Asemenea bilețele găsea fie de ziua ei, fie de revelion sau întâi martie. I le strecura Naum, cu o surpriză plăcută sau cuvinte dulci de dragoste. Despături bilețelul și un val de repulsie se suprapuse peste senzațiile neplăcute de adineaori. „Doamne, bogdaproste că m-ai izbăvit de el după trei ani de chinuri! Am fost ostatică în plasele bătrâneții, o sclavă sexuală pentru o brută mangosită. Mulțumesc, Doamne, că m-ai salvat! E primul bărbat nesățios. Lasă-l să creadă că l-am iubit! Bogdaproste că am scăpat de el”.

Era de la Naum. Se sili să o citească, dar mai degrabă pentru a avea un motiv în plus să-l boscorodească decât din curiozitate. O ruga să-i telefoneze, să nu uite de clipele frumoase petrecute împreună. Dacă va avea vreodată ocazia, să-l viziteze, iar dacă el nu va mai fi în viață, să vină cu un buchețel la mormântul

lui din cimitirul evreiesc. Îi mai scria că a avut cu ea cea mai frumoasă idilă de dragoste din viața lui. „Debilisme de boșorog bătrân! se revoltă ea din nou. Cum de și-a închipuit că o să-i citesc tâmpenia asta kilometrică!? Nostalgii jidovești! Basta, fii fericită, Doroteea! Ba nu, sunt Ioana, cum m-au botezat mama și tata. Adio, sclavie! Noapte bună, domnule *avocăcat*...”

Se cuibări mai comod și încercă să adoarmă, parcă voind să uite mai ușor trecutul. Dar somnul nu se lipea de ea. Privi o vreme prin hublou imensitatea cerului albastru, a nămeților de o albeață sinilie, dar cât poți privi același tablou monoton. Cuprinse cu privirea chipurile din jur și descoperi în toate fețe tinere, radioase, sprijinite confortabil în fotoliile moi. Toate fericite că zboară în America, își închipui ea. Și sufletul îi fu potopit deodată de bucuria realizării visului vieții sale. Exclamă aproape cu voce tare: „Bună ziua, tinerețe!”

Foia ce zăcea pe măsuta din față, desfăcută, scrisul cunoscut păru să-i adumbrească bucuria. O boți și o înfundă în buzunărașul pentru reviste. Dar se răzgândi imediat „o scoase de la fundul lui, se ridică din fotoliu și merse spre WC. Închise ușa, rupse scrisoarea lui în bucățele mici și le aruncă la coș. Cu acest gest consideră că a încheiat-o cu Naum Vainștein, lângă care până mai ieri jucase rolul de îndrăgostită, de soție, găzdașă, de gospodină. „Ce coșmar am trăit, Doamne!”

Pe scaunul de-alături, lângă hublou, își avea locul un tânăr chipeș și ea hotărî să intre în vorbă cu el... în engleză. Acela acceptă dialogul, dar în dulcele grai românesc...

* * *

Seara i-a telefonat Ițik Mazik de la Miami.

– Aici e raiul pe pământ, frăține, striga el în receptor. Basm oriental, nu alta!

– Cum îți merge negoțul cu potcoave? întrebă Naum cu voce stinsă.

– Țămis¹⁸! Nu glumi, frăține! Eu și cu Hona lucrăm la plajă. Desfacem, apoi strângem umbrelele sub care se dau la umbră cei ce vin să se odihnească. Și ne ajunge de un trai fericit... Lasă totul și vino aici, la adevărata civilizație. Lasă cimitirul, mormintele... Ne vom întoarce o dată pe an să le citim celor adormiți Cadișul¹⁹!

43.

Părinții, dar mai ales Naum, toți erau în așteptarea primelor vești din America. Doroteea, de cum ajunse la hotel, descoperi cu stupeoare că a uitat contractul de muncă pe care-l semnase la Ambasadă când a obținut viza. Îi telefonă imediat lui Naum, mai întâi spunându-i că acum în America e ora 3 dimineața. Apoi îl rugă să le comunice părinților să-i trimită prin poșta rapidă contractul, uitat printre actele rămase acasă. A mai spus că este foarte derutată – în cazul că nu prezintă

Țămis¹⁸ – bucate făcute din carne, fasole sau morcov. La figurat: foarte bine!

Cadișul¹⁹ – molitvă religioasă în comemorarea celui decedat. Se citește la mormânt, în prezența a cel puțin 10 oameni, care stau cu fața îndreptată spre Ierusalim.

contractul de muncă timp de o lună, americanii îi pun ștampilă în pașaport și o deportează înapoi în Moldova.

– Ajută-mă, *îngerășule!*

Naum telefonă la Brânza și deja a doua zi i-au expediat contractul pe care îl aruncase neglijent într-un sertar. Până a primi contractul prin poștă, Doroteea îl mai contactă o dată la telefon, dar Naum era plecat. Se angajase să țină un ciclu de prelegeri la Universitatea Umanistică. A răspuns Ester, mezină lui, care trecuse să locuiască pentru un timp la el. Doroteea le-a transmis tuturor salutări și acesta a fost cel din urmă apel telefonic după plecarea ei.

În zilele următoare țineau legătura doar prin mesaje electronice. Continua să-l dezmiere cu *îngerășule*, *iepurășule*, *iubițelul meu...* Până să se stabilească în gazdă, să se deprindă cu atmosfera de acolo chiar și mesajele pentru părinți i le expedia lui Naum, după care el le citea la telefon. Doroteea povestea că la Washington timpul e rece, dar orașenii umblă cu mânecile scurte și în cizme. Nu-i plăcea mâncarea de la cantină. Celelalte erau superbe – a primit un costum albastru închis, puțin cam larg pe ea, o bluziță albă cu gulerul răsfrânt și o eșafă colorată pe care era obligată s-o poarte la gât, ca și ceilalți angajați ai hotelului. Colegii săi de lucru, spunea ea, sunt veseli, se salută binevoitor. Din Moldova e numai ea și îi este deja dor de casă și ...de el. Le mai scria că e recepționeră la hotelul gestionat de un manager turc, cu ea lucrează mulți negri, turci și persoane din diferite țări. A vizitat Washingtonul, Pentagonul, Casa Albă, Capitoliul, câteva muzee și a luat masa la restaurante chinezești. Se plângea că la Washington toate sunt scumpe și va trebui să muncească din greu ca să-i ajungă pentru cele necesare. Deocamdată administrația hotelului a pus-o să răspundă la mesajele clienților, astfel își perfecționa și limba vorbită.

Corespondau prin intermediul *slide*-ului „Colegii”, un program sofisticat, unde fiecare respondent putea să afișeze câte fotografii dorea, cu prietenii, părinții. Se bucură când descoperi că Doroteea plasase la rubrica „Prietenii” câteva fotografii și cu el – la poalele munților din Kemer și încă vreo două cu hramul de la Brânza, alături de părinți și prietenii familiei. În acele seri de sfârșit de octombrie telefona des și mama Dina – la Brânza nu exista nici internet, nici poștă electronică și toate noutățile de la fică trebuia să le afle prin el. Într-o zi se trezi cu tata Mihail sunând la ușă – veni la oraș și-i lăsă o geantă cu alimente, în semn de recunoștință.

În a doua săptămână după despărțirea de Doroteea, în urma unei boli incurabile, a decedat Anatol Roșcovanu. Aflând această știre tristă, Doroteea îl rugă să aprindă o lumânare la căpătâiul talentatului muzician și din partea ei... Tot în acele zile Pavel Nică i se mărturisă că medicii i-au descoperit o maladie canceroasă, urmare a participării la lichidarea consecințelor catastrofei nucleare de la Cernobâl.

În prima zi a lui noiembrie, mama Dina îi spuse la telefon că la Brânza începuse să funcționeze internetul și nu au să-l mai deranjeze. Tot de atunci Doroteea

deveni deodată mai rezervată în mesaje. Îi răspundea rece, de fiecare dată aproape cu aceleași fraze. Motivă că administrația hotelului se uită chiorăș la ea dacă își permite să abuzeze de internet. În plus, trebuie să lucreze întruna, la Washington totul e scump și are nevoie de bani.

Câteva zile nu-i scrise deloc. „În SUA e acum ziuă” se gândea Naum, chinuindu-se să adoarmă, dar de fapt așteptând următorul mesaj de la Doroteea. Din când în când maidanezii porneau un lătrat răsunător în tot cartierul, dându-i senzația că ceva rău se strecoară în viața lui, că un gol imens pune stăpânire pe realitatea din jur. Abia pe la sfârșitul săptămânii mai primi un mesaj prin care fata repeta că administrația hotelului nu-i permite să scrie mult și pe viitor va lua legătura cu el tot mai rar.

Se scurseră trei săptămâni. Doroteea nu-i mai scria deloc. Nici o veste de la ea. Într-o seară descoperi că Doroteea aruncase din căsuța prietenilor apropiați pozele cu el. Descoperirea îl șocă atât de tare, încât crezu că are să-și iasă din minți. Îi scrise doar două cuvinte: „De ce?” După mai multe zile catadicsi să-i răspundă: „Ah, da. Am locuit la tine trei ani”. Și restabili fotografiile în căsuța de la rubrica „Colegii”.

Fica sa Ester îl surprinse că nu doarme nopțile, că stă ore întregi în fața calculatorului, mereu în așteptarea unui mesaj de la Doroteea.

– De ce face ea așa ceva? întrebă somnoroasă fiica sa. E oribil, tăticule. Părea atât de cuminte!

Înnnebunea. Umbla încolo și încoace prin casă, la ceasuri târzii. Nu pricepea ce se întâmplă și de ce. O sună a doua zi pe prietena Tașca Lungu și o întrebă dacă Doroteea le telefonează, le scrie, nu s-o fi întâmplat ceva cu ea. Tașca confirmă că le scrie cu regularitate și că e mândră că, în sfârșit, și-a atins scopul, că în America totul e încântător și nou și că îi place acolo și va face tot posibilul să nu se mai întoarcă. „Cum așa? se întreba el, simțind cum își pierde judecata limpede. Tuturor le scrie, și numai mie nu? Doar mă numea tot timpul *îngerăș, motănel, iubițelul meu!* Ce se întâmplă, Doamne Tu, Cel de Sus?”

Îi telefonă și mamei Dina, dar și-a dat îndată seama că a fost o nechibzuință. Mama Dina, care până mai ieri fusese ca pâinea caldă cu el, acum îi răspunse rece:

– Fata mea nu e obligată să-ți telefoneze, domnule!

– Nu... nu-i obligată, murmură el și închise telefonul.

Acum chiar că-și ieșea din minți. Căută o sticlă cu ceva băutură tare – ar fi tras o dușcă-două și și-ar fi înecat amarul. Dar renunță. De când suportase operația la coloana vertebrală nu pusese picătură de tărie în gură.

În sfârșit! A doua zi după convorbirea cu mama Dina primi un mesaj de la Doroteea. Era laconic și supărat: „*Ți-am spus că am să te contactez foarte rar. Administrația nu ne permite să ne folosim prea des de internet. Crede ce vrei, dar îți spun adevărul. La ce ți-a trebuit să-i telefonezi mamei? Te-ai compromis total în ochii mei. La urma urmei, cine ești tu? Omul la care am locuit trei ani în gazdă...*”

Credea că se prăbușește cerul peste el. Nu apucă bine să-și revină, că îl sună o voce anonimă la celular.

– Cine ți-a permis, mă *bășinosule*, să ții ferecată în casa ta, ca pe o roabă sexuală, o fată de două ori mai tânără ca tine? Și-acum, când e plecată, de ce n-o lași în pace? Nu ți-i frică de copiii tăi, nemernicule?

Era o voce de bărbat. Suna printr-un sistem codificat, căci numărul nu se înregistrează. Două zile la rând vocile anonime părea că au să-l termine cu totul. Sunau bărbați, femei... Voci agresive, vorbe urâte, indecente. În cea de-a treia seară poșta electronică îi aduse o mapă audio. Era de la o adresă necunoscută și Naum intui că e ceva compromițător asupra Doroteei. Evită câteva minute să o deschidă, dar până la urmă accesează un click... Dintr-odată în bibliotecă se rostogoli o voce veselă, atât de dragă acestor pereți și savurată atâtea seri și nopți la rând... Vorbea Doroteea la celular, chemându-l pe cineva să vină în fața circului, căci ea va ieși curând de la serviciu. Apoi se auzi un șuiertat strident de frâne de mașină și iarăși voci. Doroteea discuta cu o voce tânără, care, episodic, îi dădea instrucțiuni privind șofatul. Ea îi povestea noutățile de la serviciu, cât de mult a suferit că nu răspunde la telefon. Curând mașina se opri și se auzi cum cei doi urcă scările, intră undeva, probabil într-un apartament, căci se auzi clinchetul unei încheietori automate. Apoi ... scârțâitul canapelei și strigăte de plăcere ale femeii, ale bărbatului... Urmă o pauză nu prea lungă, apoi gâlgăitul apei în baie. Peste alte câteva minute, vocea Doroteei i se plângea bărbatului că e fată tânără, dar e supravegheată de unchiul ei, care e sever și nu-i dă voie să întârzie pe drum de la serviciu mai mult de o oră. După pauzele scurte se înțelegea că fumează. Îl numea cu cele mai urâte cuvinte... Altă secvență audio, același scenariu, aceleași cuvinte la adresa unchiului tartor, decât că era vorba de o altă voce de bărbat, de un alt fundal, de astă dată trădând că sunt în pădure, căci desluși, printre cuvinte indecente ciripit de păsărele. Urmare apoi a treia, a patra secvență... Naum constată că de fiecare dată inițiativa întâlnirilor cu bărbații aparținea Doroteei...

Se ridică de la calculator și porni să măsoare cabinetul de la un perete la altul. Pășea mecanic, în neștiință, pașii purtându-l prin salon, în dormitor, în bucătărie... Simți o durere acută în ceafă, apoi în tâmpile. O bătaie ritmică începu să-i răsună în creier tot mai puternic și mai puternic. Erau bătăile propriei inimi. „O asemenea „surpriză”, gândea el cu înfrigurare, poate veni numai de la niște servicii speciale, înzestrate cu aparatură sofisticată...” Îi veni ideea să facă o copie a mapei electronice și să o expedieze Doroteei. Dar de cum apăsă „Copy”, calculatorul îi afișă o fereastră cu cerculeț roșu și semnul refuzului. „E cu parolă” se gândi și încercă alte metode. La un moment dat mapa dispăru cu totul. Zadarnice i-au fost căutările – foarte curând realizează că sunt implicate forțe oculte! „Sau poate e agentura SIS-ului? făcu el o presupunere aiurită. Să fi fost Doroteea agentul lor? Ce potlogărie! Dar la ce bun s-ar interesa SIS-ul de persoana lui? Doar nu prezintă vreo valoare pentru serviciile secrete nici ca scriitor, nici ca avocat, nici ca tată cu mulți copii. Atunci care-i sensul, care-i scopul spionării?! Se apropiiau alegerile parlamentare și poate

serviciile secrete ale statului o fac special pentru ca el să nu adere la vreo forță politică. Aberații! Niciodată nu s-a implicat în activitatea vreunui partid...

Se perindau zilele, nopțile. Naum nu voia să creadă că toate ce i se întâmplă în ultimele zile au vreo explicație din partea fetei. Dar convingerea că Doroteea știe despre aceste provocări punea tot mai hotărât stăpânire pe el. La sigur, încerca să-l distrugă moral, să scape de un trecut incomod.

Adună toate fotografiile cu Doroteea și răsfoia de zeci de ori clipele pe care le immortalizase, amintindu-și momentele petrecute împreună. Apoi deschidea „cronică”, netezind minute la rând scrisul ei mărunț. Un dor neașteptat, un dor nebun îi cuprinse din nou ființa, crescând și copleșindu-l până la durere fizică în tâmpile, în creier. Dar fata tăcea pe toate canalele. Părea că-l obligă să o uite, să nu-și amintească de ea niciodată. Se gândi să-i scrie despre „atacurile” de pe internet, dar ce rost ar avea să o facă fără probe? Decât să înrăutățească și mai mult relațiile cu ea. Era o provocare și mai mult nimic! Și tot în acele zile se trezi că nu mai poate accesa căsuța Doroteei la domeniul „Colegii” – pusese cum se vede o parolă. Își zise că trebuie să rabde, să se calmeze, timpul le va dezlega pe toate. Aștepta să afle dezlegarea acestor mistere, apoi să tragă concluziile corespunzătoare.

Ar mai fi tolerat o săptămână-două, dacă într-o seară una din acele voci anonime nu i-ar fi telefonat să-i spună parola Doroteei de la „Colegii”. Nerăbdător, se grăbi să intre în fișierele din poșta Doroteei. Găsi toată corespondența ei de zi cu zi, purtată cu toți prietenii, cunoștințele, în afară de el. Era fericită, le scria tuturor că a ajuns la Washington, că aici e civilizație, viață adevărată, că numai aici există un trai decent pentru un om normal. Coresponda cu foștii prieteni, cu amanții, cu rudele din Rusia. Încântarea și admirația ei nu aveau margini. Le scria că aici oamenii îi zâmbesc, sunt binevoitori și-i doresc numai binele... Acum înțelese că fata îl mințea cu nerușinare când motiva că nu-i poate scrie deoarece administrația hotelului...

Toamna se sfârșea, iar Naum nu-și putea afla liniștea. În ultima zi de noiembrie se duse la mormântul părinților săi și stătu la căpătâiul lor până se lăsă întunericul.

44.

Chiar din primele zile de aflare la Washington Doroteea avu senzația că a nimerit în lumea fantasticului și miracolelor. Hotelul unde lucra era de un lux nemaipomenit. Cele cunoscute pe litoralul din Kemer avea impresia că pot fi considerate niște cocioabe. Realitatea capitalei americane o înnebunise prin frumusețea și arhitectura ei. Era dornică să afle și să vadă cât mai multe.

Exact la o săptămână se mută într-o gazdă, dintr-un cartier liniștit, comod și plăcut, unde locuia împreună cu o turcoaică modestă, dar cam morocănoasă la prima vedere. Din cel dintâi salariu, pe care aici îl primea săptămânal, își revizui garderoba, își schimbă look-ul – începuse a se farda ca un top-model și se prezenta la serviciu făcând grații, atrăgând din primele clipe atenția tuturor bărbaților tineri, inclusiv a proprietarului de hotel. I se

părea că a devenit steaua de vineri, accentua numele său luat de-acasă, iar americanii, neobișnuiți cu un asemenea nume, îi ziseră *Jonathana*.

Printre bărbații cu care făcu cunoștință la o zi de la sosire era un tânăr pe nume Dany, jumătate turc, jumătate român, din câte avea să afle mai târziu și care făcea parte din personalul de deservire al cantinei. Foarte degrabă se împrieteni însă cu Hassan, un turc de o vârstă cu ea, despre care aflase că mai e și nepotul proprietarului hotelului, și Dany nu se mai bucura decât de obișnuitul *Hello!* sau *Hay!*” și zâmbetul de serviciu când se vedeau la cantină. Hassan se oferi să o plimbe, după orele de lucru, prin metropola americană cu mașina sa luxoasă. Tânărul era venit mai demult la Washington și mereu îi corecta greșelile comise în engleză. Ea îi zâmbea senin și larg și-l lua la braț când se plimbau pe străzile largi și pline de mașini de lux. Nu trecu nici o lună și jumătate că deja învăța repede ce înseamnă sex în stilul turcilor pe continentul descoperit de Cristofor Columb! Proaspătul ei prieten Hassan o uimi prin virilitate, astfel că ajunse să uite pentru o săptămână chiar de corespondența cu părinții.

Între timp și patronul hotelului, unchiul lui Hassan, un bărbat bine, între două vârste, se interesă de tânăra *Union of Soviet lady*.²⁰ O invită în biroul său spațios, dorind să afle cum s-a aranjat domnișoara venită dintr-o țară îndepărtată și aproape necunoscută. Patronul îi dădu îndrumări prețioase – la postul ei de la recepție trebuie să fie liberă, elegantă, sexy, independentă și descătușată, cu zâmbetul pe buze chiar și cu clienții care părăsesc hotelul sau refuză serviciile lui. Astfel îi vor avea în permanență. Ioana de la Brânza asculta toate indicațiile patronului zâmbind seducător, deloc jenată, ceea ce-l făcu să-i amintească că o domnișoară ca ea trebuie să fie ascultătoare și să înțeleagă o dată pentru totdeauna că banii și sexul guvernează universul! Nu trecu mult timp și patronul se oferi și el să-i facă vreo două excursii prin oraș, apoi o invită la patinoarul de lângă Pentagon. Într-una din seri îi arătă că hotelul lui are tot timpul camere libere și cu ajutorul unor domnișoare elegante, selectate de pe toate meridianele globului, izbutește să prospere chiar și în această perioadă de criză economică mondială. Și dacă *lady Jonathana* se va prezenta la nivelul cerințelor administrației, patronul îi va prelungi termenul de ședere cu contract de muncă la Washington sau chiar îi va perfecta, pe viitor, actele de stabilire în SUA. Ș-apoi lasă pe *lady Jonathana*: n-ar fi fost ea Ioana de la Brânza dacă în scurt timp nu l-ar fi cunoscut în așternut și pe acest respectabil domn, stăpânul tuturor camerelor libere și confortabile din luxosul hotel, situat în inima celui mai puternic stat din lume. „Uite-așa se cucerește America!” își zise ea după prima seară petrecută cu patronul. Se simțea fericită că a găsit potecutele de trecere spre persoanele cheie din acea unitate hotelieră din vecinătatea Pentagonului și a Casei Albe. Prea puțin conta faptul că pentru Hassan și patronul hotelului performanța ei nu constituia decât o statistică ordinară – aproape fiecare domnișoară ce se angaja la hotel trecea prin așternuturile nepotului și ale unchiului său turc! La o întâlnire confidențială a

turcilor din administrația hotelului pe care aceștia o numeau de ochii angajaților „O cafea la ibric”, toți căzură de acord în privința Ioanei de la Brâzna:

– *This is a classic whore disguised in the style of prostitutes coming here from the former Soviet Union.*²¹

Conta că i s-a împlinit visul și că degrabă va deveni bogată.

Curând patronul o lăsă în pace. Între timp, veniseră domnișoare noi și se angajaseră la hotel. Și doar Hassan mai avea grijă să o plimbe prin locurile istorice ale Washingtonului, cunoscute în toată lumea: Capitoliul, Galeria de Arte, Cimitirul Arlington, pe la cafenele chinezești, europene ce împânzeau împrejurimile.

Hassan nu avea complexe că se culcase și cu unchiul său – o posedă unde se nimerea, inclusiv în salonul mașinii. Ioana uitase de tot ce lăsase acasă, doar când stătea la locul de muncă mai trimitea câte un mesaj cunoștințelor, părinților. Pe Naum îl aruncă din memorie, apoi și din poșta electronică cum ai șterge cu buretele o urmă de cretă pe o tablă neagră. Uită ușor chipul *îngerășului*, apartamentul, biblioteca cu tablourile lui Sezanne și Modigliani, nucul din fața balconului, vorbele de dragoste ale domnului avocat, faptele lui... În fața ei era acum Washingtonul, hotelul *Cristal*, un patron căruia îi câștigase predispunerea, Hassan, colaboratorii amabili, zâmbăreți. Dar cel mai mult o bucurau sumele ce se adunau cu fiecare săptămână de lucru în contul ei bancar. Dolari americani, care deveneau din ce în ce mai mulți. Potrivit condițiilor contractului și socotelilor ei, curând își dădu seama că zilnic acumula realmente un salariu lunar pe care-l avea la Asociația *Spiru Haret*.

Și încă un lucru foarte important pentru o tânără domnișoară: serviciul ei era unul vesel și atractiv. Patronul obliga colaboratorii, la începutul orelor de muncă, să intoneze imnul pe care Doroteea îl învățase încă acasă, de pe internet. În rest, ziua de lucru puteai zice ce era tot un cântec. Dorul de casă o apuca doar când își amintea de părinți.

45.

Când se externă de la Spitalul de Neurologie, părea că se mai liniștise, deși o stare de apatie și ușoară depresie îl mai stăpânea. Câteva săptămâni de nesomn și suferință neomenească îl aduseră iar pe mâna medicilor. Tensiune arterială, depresie, surmenare psihică și încă multe altele de-ale medicinei – i se constatare un buchet întreg de boli, care i-a fi servit drept motiv de a fi internat. Spera acum să se refacă – va urma sfatul medicului curant și va încerca să uite, să șteargă din memorie cei trei ani, a căror pierdere l-a și adus într-o stare aproape de alienare. Medicii au confirmat unanim că îmbolnăvirea lui ține de atitudinea nihilistă a Doroteei față de el. Refuzul ei de a rămîne la niște elementare relații de comunicare...

Acasă însă găsi din nou apartamentul pustiu și rece. Amintirile începură iarăși

*Este o curvă clasică sub acoperire, în stilul tuturor prostituatelor venite aici din fosta Uniune Sovietică*²¹ (engl.)

să-l asedieze. Ester încerca să-l liniștească, fiind alarmată de starea sănătății lui. Cel mai mult se temea să nu revină la nopțile sale de coșmar dinaintea internării.

– Ne-am înțeles doar să-mi scrie, să mă deprind treptat cu lipsa ei. Dar ea tace deja de-o lună și ceva! Ce rău i-am făcut ca să-și bată joc de mine în halul ăsta? se întreba el mai mult pe sine decât se dezvinovăța în fața fiicei sale că iar nu-și poate stăpîni emoțiile.

– Tată, Doroteea nu te-a iubit când era cu tine, acum, cu atât mai mult, încerca ea să-l liniștească. Uit-o... Naum își privi fiica – se făcuse deja fată mare, poate că a cunoscut și ea deja fiorul dragostei. La sigur, se gândi în sinea lui, fetele se maturizaseră mai repede decât băieții, deși le făcuse cu mult mai devreme *batmitva*²². Și îi răspunse descumpănit:

– Dac-aș putea, draga tatei. Dar gândurile singure mă poartă spre ea și nu am nici o putere asupra lor.

Și iar veniră nopți de nesomn și zbucium sufletesc. O avea mereu în față pe fata pe care o iubise și o mai iubea. Nu pe cea pe care o petrecuse acum două luni în America, nici pe cea care-l dezmiardase tei ani și mai bine cu diminutive false, ci pe cea care-l urma cu pași mărunți, pe un ger cumplit, de la Curtea de Apel spre Liceul *Spiru Haret*, pe cea care îi dăruise primul sărut aici, în bibliotecă, în fotoliul de sub tabloul lui Sezanne, pe cea care îl potopise cu îmbrățișări și sărutări fierbinți în prima lor noapte de iubire, pe cea care... Pe cine oare, Doamne? Simți că iar își pierde echilibrul psihic și făcu o efortare să alunge vedeniile ce prinseră a se învârti ca în roata Dracului în închipuirile lui. Ca să scape mai repede de ele, trecu în camera fiicei. O găsi aplecată asupra temelor – se încheia primul semestru al ultimului ei an școlar și Ester avea grijă să-și mai repare notele la câte vreo materie. O netezi pe cap, o sărută pe frunte și-i încuviință silința cu obișnuitul lui „Lasă, fata tatii, totul va fi bine!”.

Căzuse iar într-o depresie adâncă. În două săptămâni slăbi cu șaptesprezece kilograme! Noaptea, ziua îi transpira tot corpul. Vedenia iubitei de altădată deveni o obsesie. Se apropiau sărbătorile de iarnă, se apropia seara de revelion. Naum se simțea singur, părăsit. O talancă știrbă părea că sună mereu a deșert în sufletul lui. Și de fapt nu o talancă adevărată, ci o simplă tinichea ruginită.

În seara de revelion hotări să-i mai scrie, precum îi scrisese în fiecare din zilele de până la internare la Dispensarul Neurologic. Nu i-a răspuns, nu i-a telefonat, nu i-a urat tradiționalul **La Mulți Ani**. . . Nici părinții ei de la Brânza nu l-au sunat, nu i-au urat sărbători fericite, deși se juraseră că n-au să-l uite niciodată.

Era în pragul unei stări de agonie. Nu-și putea controla acțiunile. Pentru a se mai calma, încercă să-și răsfoiască amintirile – scoase din sertar „cronica” vieții și o deschise de la 1 martie 200... Se gândi că o recapitulare a celor mai importante evenimente de atunci i-ar ameliora atmosfera de necaz și amarăciune. Ester plecase

*Bat-mitva*²² – sărbătoare cu ocazia îmlinirii fetelor a vârstei de 12 ani și o zi, conform ritualului religios evreiesc, sunt obligate să respecte toate poruncile terei, prescrise femeilor.

cu gașca să petreacă revelionul la liceu. Rămăsese singur. Doar cu masa pe care era un tort, o șampanie și două lumânări aprinse. După trei revelioane fericite, sărbătorea de unul singur sosirea noului an. Doroteea era departe, în America, și el, cu gândurile la ea, prinse a răsfoi „cronica”, răscolind amintirile anilor trecuți.

„Îi mulțumesc lui Dumnezeu că are grijă de mine și am întâlnit un om minunat ca tine! Cu adevărat este extraordinar și am să-l respect și am să-l iubesc!

Sunt multe lucruri de spus, poate cândva am să ți le spun pe toate, dar vreau să știi că ești cel mai drag suflet din câte există pe pământ.

E noapte. Te sărut. 28.10.200.”

.... „Vreau multe! Un lucru bun, un salariu bun, vreau să fi lângă mine, să mă ajuți, să mă susții. Am nevoie de susținerea și iubirea ta. Te pup dulce, dulce!

15 noiembrie 200....”

Dar iată și o notă a lui, de la 1 martie 200... „Seara, după ce am revenit de la saună, Doroteea a recunoscut că m-a înșelat cu alți bărbați...Cu Toma, deși nu sunt sigur că-i chiar așa... Am întrebat-o dacă nu se teme să mă molipsească de vreo boală și ea a recunoscut că face sex protejat...”

În același an, la 2 aprilie, Doroteea: „Iubitule! Sau soțiorul meu! Știu că greșesc foarte mult prin faptele mele nechibzuite, dar acum la 2.04.200., ora 14 și 30 de minute îți spun cu mâna pe inimă că nu te înșel și mă simt fericită cu tine.

Sper că și tu ești un pic fericit cu mine. Totul va fi bine și voi pune și eu mai multe pietre la zidirea cetății noastre!

Te pup și te iubesc!”

Dar iată și însemnările din 28 mai 200., după ce își sărbătorește ziua de naștere la Vadul lui Vodă. „Katerina, prietena lui Rahela, mi-a făcut niște destăinuiiri oribile! S-a aflat în gașca ficei mele la sindrofia de la Vadul lui Vodă. Doroteea... a înnoptat în mașina lui Costic. A surprins-o dezbrăcată, cu picioarele sprijinindu-se în parbriz și un bărbat deasupra ei... Când am întrebat-o de ce m-a înșelat, a negat totul destul de confuz. Zicea că bărbatul era în stare avansată de ebrietate și nu i-a putut face nimic. Dar că era în mașina lui Costic, dezbrăcată?!...”

O senzație de dezgust îi învăluie toracele. Lăasă „cronica” și se apropie de calculator, mai verificând o dată dacă Doroteea nu i-a expediat vreun mesaj. Nici un cuvânt... Nici de consolare, nici de felicitare...

Atunci o alungase de-acasă... O chemă înapoi în a treia zi... Era oare convins că va aprecia gestul lui pe care nu l-ar fi făcut nici un bărbat care se respectă? A căzut pradă jurămintelor ei?

„Știu! E foarte complicat și dificil, dar sunt sigură că totul va fi bine. Vreau să te liniștești, să fii împăcat sufletește. Sunt cu tine alături, te iubesc și te susțin în toate!”

Cât de mult ar avea nevoie acum de aceste cuvinte! Fie și mincinoase, fie doar un singur rând!

„Te stimez, te respect, oricât ar părea de banal, te iubesc! Vreau să te ajut, dar nu știu cum, pot doar să te susțin și să sperăm împreună că totul va fi bine.

Să ne ajute Dumnezeu.”

3 decembrie 200... „Azi vorbim de păcate! Da, am multe, dar nu e cazul să mă judeci. Cel puțin, sunt corectă față de tine, chiar dacă ai multe suspiciuni. Nu mă presa, te rog! În rest, cred că totul va fi bine. Peste mai puțin de o lună vom serba trecerea a încă unui an și vom petrece bine! Cu speranță că anul ce vine va fi și mai bun,

A ta Doroteea.”

„Ce-a fost la 3 decembrie 200...?” se încordă el să-și amintească. Și întoarse fila, dar următoarea notă era deja făcută după aproape jumătate de an, la prima odihnă a lor în Turcia, la Kemer: „Ești bărbatul vieții mele și niciodată nu am avut tendința de a fi cu tine pentru bani, avere sau altceva. Mersi mult pentru cea mai plăcută surpriză pe care o am la 25 de ani. Sunt la mare cu tine!

21 mai 200., Turcia, Kemer, Doroteea”.

31 decembrie 200... Masa de revelion: „Măine va fi o altă zi, posibil mai bună sau mai rea, vom vedea. Important e să știi că ai susținerea mea în tot ce vei face! La mulți ani, puiule!

Cu dragoste, a ta Doroteea, ora 18 și 35 minute”.

Încetul cu încetul Doroteea devenea parcă o partică din viața lui. Copiii săi au prins a se apropia de ea și a o stima. La finele anului începuse a insista să plece la muncă în SUA. Naum a considerat că orice s-ar întâmpla, totuna vor fi împreună. Și o rugă pe Bela, prima lui soție, să o ajute...

Mai întoarse o filă. „Zi de duminică. Tristețea mă copleșește. Nu știu ce se întâmplă, dar mă îndepărtez tot mai mult de tine, nu te mai simt alături. Scuze dacă ți-am greșit cu ceva. E destul de târziu, nu știu dacă vei înțelege ce am vrut să-ți zic... Am să dispar din viața ta și nu vei mai auzi de mine. Vreau să vezi în mine o personalitate. Cineva, care e gata mereu să te ajute și să te susțină. Întotdeauna am încercat să nu-ți cer mai mult decât ai fost în stare să-mi dai. Și nu vreau absolut nimic de la tine, decât să simt că sunt iubită și că îți faci griji să mă aștepți. Scuză-mă pentru prea multă sinceritate, știu doar că nu voi avea curajul să-ți spun asta în față. Vreau doar un lucru, să mă ierți pentru tot.

24 mai 200.”

La acea dată reveniseră recent din cea de-a doua călătorie făcută la Kemer. Textul pare să fi fost scris înainte de operația la coloana vertebrală sau poate când se afla în spital...

Ce-a urmat? Ah, da, aventura cu Felix și alt conflict, alte jurăminte... Și din nou iertare... Socoti că e tânără și... De fapt, de ce s-ar minți? O iubea totuși, deși nu mai credea că ea îl iubește ca la început. Că nu va cădea iar în păcat... Ce crudă este viața câteodată, se gândi el. De multe ori îți calci pe inimă și mergi mai departe prin viață batjocorit și înjosit. Oare de asta tot dragostea e de vină? O iubea, adevărat, dar oare dragostea pentru ea îl orbea, îl făcea să o ierte, să-și nesocotească demnitatea și orgoliul de bărbat? Cum a ajuns să nu-i

mai pese de aventurile ei și să o țină în casă, să împartă așternutul cu ea? Dar de ce oare Doroteea nu pleca de la el? se întrebă el deodată și-i păru că făcu o descoperire. Cum nu s-a întrebat atunci când îi punea coarne? Și își aminti că în ultima jumătate de an, în pofida tuturor zvonurilor, nu-i mai cerea nici o socoteală.

...Ultima filă, ultima notă. Era a Doroteei.

„Salut, îngerașule! Aș vrea să nu fii trist și să te pot bucura cu ceva. Ești cel mai frumos cadou pe care putea să mi-l ofere soarta și să știi că au fost niște ani frumoși trăiți alături de tine. Mi-ai fost și tată, și învățător, și soț în același timp. Și asta n-are să poată să mi-o ia nimeni... Îngerașule! Tu ai fost (!) totul pentru mine și mă bucur că Dumnezeu mi-a dat să am un asemenea inger păzitor alături. Crezi sau nu, dar îmi va fi greu fără tine. Mă bucur că plec. Lume nouă, orizonturi noi, însă mi-e și trist pentru că știu că un bărbat ca tine nu voi mai avea niciodată. Dar nu cred că distanța trebuie să ne despartă, să rupă orice legătură dintre noi. Mereu vei rămâne acela care mă ceartă, mă laudă, mă compătimește, și asta deocamdată nu o poate schimba nimeni. Persiști în sufletul meu și vei persista mereu, chiar dacă ne vor despărți mii de kilometri. Și nu fi trist, fiindcă voi fi mereu alături în amintiri și nu numai. Să ai grijă de tine, iar eu o să mă rog lui Dumnezeu să ai parte numai de bucurii și fericire.

Te pupăcesc dulce!

P.S. Scuze că nu ți-am scris mult, dar e sincer și cu toată dragostea!

12.10.200...”

Termină de răsfoit „cronica”. Mai departe nu era nici o notă. După plecarea ei nu a mai scris nici el nici un rând. După acel sărut din aerogară, ultimul, pur și simplu, nu a mai fost în stare. Să fi fost sărutul ...lui Iuda?

...Privi îngândurat cum sfârâie cele două lumânări, care nu mai semănau să fie totuna. Doroteea era departe, în altă lume și nu mai dorea să audă de numele lui. Iar chipul ei îi cotropise sufletul, cugetul, inima, creierul. Toate celelalte din realitatea din jur nu mai aveau loc. Devenise dominantă psihicului său și medicii îl diagnosticaseră cu o maladie paranoică...

Și totuși purta în amintire o filă frumoasă și de neuitat a vieții, fiindcă a iubit- o. Pe planeta dragostei nu există vârstă, ani, depărtări, opreliști.

46.

Ieși pe balcon să mai ia o gură de aer proaspăt. Seara începu să ningă lin, acoperind asfaltul plin de noroi – decembrie fusese o lună cu vreme urâtă, moină și țâșpoacă. Ramurile copacilor se înveleau cu un tul alb. Printre cartiere se mai auzeau cete întârziate de urători, la toate geamurile ardeau lumini. Câte un maidanez rătăcit lătra, de dragul lătratului, la lună... Un avion se azea înălțându-se greoi deasupra orașului. Probabil se îndrepta spre Moscova sau Washington, spre cine știe care alte colțuri îndepărtate ale lumii. „Pleacă lumea,

se gândi cu amărăciune Naum. Avem o țară frumoasă și oamenii pleacă, își părăsesc melegurile natale ca să afle un alt trai, mai decent sau mai frumos, pe alte tărâmuri. Cei mai mulți n-au să mai revină. Se lipsesc benevol de vatra pe care le-a hărăzit-o Dumnezeu... Ce va lăsa acest exod generațiilor viitoare? Nu-l vor fura alte popoare, invadând acest colț de rai, după ce toți băștinașii vor apuca calea străinătății? Cum s-a întâmplat și cu poporul evreu acum un mileniu... Acum neamul său s-a împrăștiat prin toată lumea, iar pe vetrele străvechi hălăduiesc seminții străine. Exoduri peste mări și pustii, prigoniri, exterminări și holocausturi – iată de ce au avut parte strămoșii lui de-a lungul secolelor, după ce pe melegurile lor, tot niște străini l-au răstignit pe cruce pe Fiul Celui de Sus. Și acum pleacă de pe unde le-a fost bine și unde au găsit limbaj comun cu băștinașii – câți au rămas în Basarabia? Și, ca să vezi, cei mai mulți pleacă nu spre celălalt țărm al Mediteranei, ci pe cealaltă emisferă – în Canada, în America. În cel mai rău caz, în Germania, acolo de unde a început exterminarea lor în epoca modernă. De ce se întâmplă oare așa? Nu cumva pentru că pământul făgăduinței nu ar fi fost al lor? Decât în legende, în suflet, în buchea Torei? Acolo au prins rădăcini alte seminții, care nici nu doresc să știe acum că e pământul strămoșilor evrei. Huiduieli, acte de terorism e tot ce-a moștenit generația de azi și de mâine de la strămoșii neamului lor. Cât de ușor, ah! cât de ușor își pot pierde țara! Și cât de greu, o cât de greu și-o recapătă un popor nedemn de ea. Peste veacuri, basarabenii nu-și vor revendica, pe la înaltele curți, vatra, pierdută acum atât de ușor?”

Dar el, Naum Vainștein, cine este el? Avocat sau scriitor? Evreu sau român basarabean naturalizat? Care e rostul vieții lui? Ce a luat bun de la viață și ce a dat în loc lumii acesteia rătăcite?

Peste un sfert de ceas omenirea va măsura timpul cu altă cifră. Pleacă un an vechi și sosește altul nou. Pentru el, nu ca scriitor, ci ca om, anii trăiți cu Doroteea însemnau enorm de mult. Poate chiar o viață de om, adevărată. Pentru ea nimic n-au însemnat. Marele lui regret este convingerea că ea, Ioana de la Brânza, niciodată nu va înțelege, nu va conștientiza care a fost vina ei în relațiile cu dânsul...

Se întoarse în casă. Degerase. Spre marea lui dezamăgire, una din lumânările de pe masă abia se stinsese. Fumega. Cealaltă continua să ardă. Va pași curând în noul an, dintr-un decembrie trist va trece într-un ianuarie frumos, cu multă zăpadă. Mai verifică o dată poșta, dar... aceeași tăcere dușmană. Poate într-un târziu, își va aduce aminte totuși de *îngerăș* și îi va scrie o felicitare, urându-i sincer „La mulți ani și multă fericire în anul boului, domnule avocat!”

Bătu orologiul miezul nopții la ruși. Mai era o oră până să înceapă o nouă filă de calendar. Nu deschise șampania, nu avea pentru cine. „Poetul și șampania, ce titlu minunat de nuvelă, zâmbi el sarcastic. Și deodată cuvintele prinseră a se înșirui, ușor și unduios, direct în căsuța poștei electronice:

Te-ai dus, te-ai dus din anii mei,
Ca cea mai dulce din femei.
Te-ai dus spre iad sau paradis,
„La revedere!” nu mi-ai zis.

Ți-e rău, ți-e bine, nu mai știu,
Nu te întrebi de-s mort, de-s viu,
Luat-ai tot de la-nceput,
Al nostru-ai sfârâmat trecut.

Prin ani de mână amândoi,
Prin viscole-am trecut și ploi...
Ai devenit un ghem de nervi,
Nu mă mai vezi, nu mă observi.

Va trece viața ca un vânt
Precum trec toate pe pământ,

De nimeni însă niciodată
Nu vei fi-așa zeificată.

Când împreună noi am fost,
Doar acel timp avuse-un rost,
Erai atunci, sub crengi de tei,
Cea mai iubită din femei.

Și undeva, într-un târziu,
Vei căuta ca-ntr-un pustiu
Acea tăcere-nfiorată
Ce ne cuprinse altădată.

Cine în vis dă cu piciorul
Ca pasărea-i ce-și uită zborul,
Dispare-n unde de uitări:
Ca-n valurile unei mări.

Făcu click pe adresa cunoscută, și când pendulul virtual desenă un cerc rotund și negru, iar cadranul dispăru, semn că mesajul a plecat către destinatar, Naum auzi din nou bătăile orologiului. Sosise Anul Nou, 200... În cartierele orașului luminau focuri de artificii și răsunau petarde. Speriați, maidanezii schelălăiau înfricoșați și se doseau pe după blocuri.

47.

...Nici a doua zi, nici peste o săptămână, nici peste o lună Doroteea nu a mai dat nici un semn de răspuns. Nu o mai interesa persoana lui, nu o atingeau durerea lui. Amintirile despre domnul avocat demult le fărâmițase bucățele și le aruncase ...la coș. Avea în față o realitate nouă, oameni noi, perspective și principii de viață noi. „Trecutul romantic, moralitatea excesivă este un teritoriu agreat de naivi și proști, lipsiți de voința de a trăi viața din plin”, își zicea atunci când vreo zdreanță de amintire îi făcea din degetul arătător.

După aventura cu Hassan și patronul hotelului, la jumătate de an de la sosirea ei la Arlington, Ioana de la Brânza se lipi din nou de Dany. Nu se atașa prea tare și-l avea ca simplu concubin, până la o nouă aventură. Bărbatul avea familie în România, dar îi spuse că se află în proces de divorț. Locuiau într-un apartament închiriat la o margine de oraș. În fiecare dimineață și seară se deplasau la serviciu cu mașinile. Ioana se pricopsise cu un Rower scund și simpatic, al cărui salon îl umplu cu multe păpuși de diferite culori. La început Dany i se păru un bărbat atent, dar curând descoperi că e un zgârciob – o ferecase în aceleași canoane ca și Toma cândva. Fiecare își avea bugetul lui, principiu devenit obișnuință la perechile din Occident, deși, să recunoaștem, foarte incomod. De sărbători nu i-a făcut nici un cadou, până și la ziua ei de naștere îi dăruie doar un buchet

de gladiole. În scurt timp se plictisise cu el și degrabă înțelese că și într-o lume modernă, prosperă există oamenii fără calități. O lume care îți schimbă viziunea, principiile, dar care duce totuși un trai calculat. Calculate mișcările, gesturile, zâmbetul. Și banii, firește. Poate chiar în primul rând banii.

Inconștient, căuta un alt bărbat. Bogat, pe care l-ar fi putut acapara, asigurându-și astfel viitorul. La locul ei de muncă era ca un manechin într-o vitrină scumpă în fața cumpărătorilor cotidiani. Sobrietate, atenție, vigilență, zâmbete și putea să-și atingă ușor scopul. Deocamdată va pluti în corabia pe care i-o oferă momentul. E tânără, are nevoie de bărbat, de dragoste.

Rar de tot amintirile îi lunecau spre Naum. Descoperi că e un om cu viziuni patriarhale, inacceptabile pentru principiile ei de viață, neinteresant. Cu atât mai mult cu cât nu l-a iubit niciodată. Dacă în Moldova era mai greu să trăiești alături de un om pe care nu-l iubești, aici poți trăi și cu un cimpanzeu, numai să fie bogat. Mai descoperi că în jurul ei, deși toți zâmbeau și aveau un comportament amabil, persistau invidia crasă, ura, trufia, fățărnicia... Răbdătoare, se închistă, fiind mereu cu gândul cum să găsească o variantă oportună de a ieși din această încercuire a unui singur bărbat, care cu fiecare zi îi tot dădea de înțeles că ea trebuie să se împace cu gândul că este posesiunea lui. Deprinderile de acasă, camuflete pe o vreme, nu-i dădeau astâmpăr. Pe lângă recepția din hotelul *Cristal* bărbații curgeau gârlă. Completând formularele, vedea că la Washington vin în vizită din toate colțurile țării ingineri, militari, businessmeni, artiști, turiști de diferite confesiuni religioase. Toți îi zâmbeau și toți se dădeau la ea, sugerându-i că nu ar fi împotrivă să o cunoască mai îndeaproape. Se nimereau bărbați pe gustul ei, dar ea potrivea că mai bun dintre toți părea a fi Dany, care era mai precaut. Bland la vorbă, atent, avansase în scurtă vreme de la cantină la șef de recepție și părea că e amoretzat de Dorotea. Nu o slăbea din ochi nici pentru un ceas, iar ea continua să-l trateze cu... tăcerea... Încă de pe când era studentă, locuind la cămin, învățase să tacă și să facă ce îi dorea sufletul. Își aminti de mai mulți colegi pe care *i-a avut* și *au avut-o*, apoi de Toma, de flăcăii din Brânza *ce-i avea* când mergea în vizită la părinți, de Naum, Costic, Felix și de încă mulți alții. Nu-i convenea s-o numească cineva *curvă* sau *whore*, precum le zic americanii rusoaicelor și celorlalte prostituate venite din fosta Uniune, dar nici nu era deprinsă să fie constantă, să fie așa cum vrea un bărbat.

Odată se încurcă cu un marinar din Los Angeles și, profitând de ocazia că Dany era plecat la Pittsburg într-o deplasare de serviciu, se culcă cu flăcăul într-o cameră de hotel. Peste câteva zile, când marinarul plecă și-i lăsă ca plată câteva sute de dolari, se simți pustiită și părăsită. Promisiunile că va căuta orice posibilitate de a reveni la Arlington cât mai curând, când își va petrece familia la odihnă în Florida, nu o măguleau. Se bucură când se revăzu cu Dany, el însă o chemă chiar a doua zi în biroul lui de serviciu și o pofti să privească în monitor. Ioana se văzu filmată cu marinarul din Los Angeles... Comisese o imprudență, uitase că toate camerele de hotel sunt dotate cu aparatură video.

Ruptura fu iminentă. Însă tinerețea nu o lăsa de izbeliște – își găsi curând refugiu în brațele unui turc, care avea deja vreo cinci ani de ședere în SUA. Era o fire colerică și când

avea vreo neplăcere la serviciu, obișnuia să intre în WC-ul de la subsol și vreo jumătate de oră să se certe în gura mare, turcește, cu pereții. Kemal, așa se numea, nu ascundea că are acasă, la Izmir, încă două soții, cărora le trimitea sistematic bani să educe cei patru copii. Era inginer și avea un salariu impunător. Nu era zgârcit ca Dany, îi procură bijuterii turcești scumpe. Ea își dădea seama că giuvaierele pot fi și contrafăcute, dar îi făcea plăcere să le pună când pe ale lui Kemal, când pe cele dăruite de Naum. Se împăcau bine pe malul *Potomak river*. Locuiau la hotel, într-o cameră luxoasă, pe care o achita bărbatul. Când sosi timpul ca Kemal să plece în concediu, îi ceru să-l însoțească în Turcia cu o singură condiție: să se convertească la islam și să-și pună hainele tradiționale ale femeilor din seminția lui. Ioana respinse propunerea turcului.

În luna octombrie se împlinea un an de la aflarea ei la Arlington și, fiindcă își îndeplinea disciplinat obligațiile, învățase la perfecție engleza, patronul hotelului *Cristal* îi prelungea contractul de muncă. Ioana de la Brânza decise să nu mai conviețuiască cu nimeni, ci să-și caute de treabă. Adunase deja în cont o sumă frumoasă. Nu mai voia să se întoarcă la baștină și peste un an și ceva din dorul de casă nu mai rămăsese decât o amintire subțire și vagă. Dorea doar să-și vadă părinții. Nu avea nici un chef să se gândească la trecut, care nu însemna nimic pentru ea. Aici, în SUA, oricât de multe dezamăgiri sentimentale o năvăleau, totuna avea un viitor sigur. Hotărî să se ocupe de afaceri la modul cel mai serios. Urmă cursuri de manager și foarte curând patronul îi încredință să gestioneze grupul de recepționere, compus din domnișoare ce veneau din diferite țări ale lumii. Câștigurile ei deveneau substanțiale. Putea să-și procure un apartament la oraș ca să-și aducă părinții. Nu mai dorea să aibă alături pe nimeni, dacă persoana nu-i aducea profit. Nu avea sentimente, nu avea alte scopuri decât cariera, întocmai cum o au persoanele obsedate de bussiness din Occident, unde toate sunt privite prin prisma banului. Viața adevărată este interesul material, își formulă ea cu timpul principiul ei propriu de viață. Pentru ea nu exista trecut. O interesa doar viitorul. Despre Naum nu-și mai amintea. El nu avea loc nici măcar în visele ei de noapte. Era decisă să nu-și întemeieze o familie, să nu aibă copii. Nu a iubit niciodată copiii. A iubit bărbații. Concubinajele din trecut i se păreau niște iluzii irosite, crâmpeie accidentale ale biografiei sale. Nu avea nici prieteni, decât colegi de serviciu. Se bucura că se află în societatea americană, unde-ți sunt garantate toate drepturile, unde poți trăi cum îți place și unde viața este o luptă perpetuă pentru supraviețuire. Și supraviețuiește doar acela care nu cade pradă sentimentelor profunde și curate, slăbiciunilor mărunte...

48.

Toamnele în Moldova se lasă cu mult soare, cu multe fructe și cu vin nou. Naum se ducea la cimitirul evreiesc, la mormintele părinților săi împreună cu o parte din copiii lui care încă nu pleaseră în străinătate. Datele de naștere și cele de deces ale părinților aproape coincideau. Conform datinilor și legilor Torei, în aceste zile se vine la morminte pentru a aprinde niște lumânări. Le cerea sfatul în tăcere, le comemora amintirea și-i deprindea și pe copii să poarte cinstea strămoșilor, se întorceau cu toții cu fața spre Ierusalim și citeau din Tora. În oraș, sinagoga se mai reconstruia și el îl chema

pe rabinul Mendele Iacov-Șneer să citească Cadișul... Odată cu barmvița, Naum dăruie relicva sfântă a familiei lui, Tora veche de la bunicul său Moshe, fiului Aizik, băiatul din gemeni, care era o fire ingenioasă, își dădea străduința să afle toate tradițiile poporului evreu, frecventând de sărbători sinagoga. Deprinsese ca de Iom Kipur²³ să scoată sunete sacre la *șafar*²⁴. Naum, care se străduia ca urmașii lui să nu uite nicicând că sunt evrei și să învețe a citi Tora, se bucura de interesul vădit al fiului său, ce părea să preia ștafeta neamului și să o ducă mai departe. Deja având un susținător, încerca să le cultive același sentiment și celorlalți copii. În apartamentul lui făcu loc pentru harta Israelului și nu scăpa nici o ocazie să le spună cât de frumoasă este această țară atât de mică cu o istorie atât de zbuciumată. Copiii învățaseră a citi Tora în ivrit, respectau sărbătorile de Pesah și Hanuchia²⁵. În casele mamelor mai toți aveau în ușorul ușii *mezuze coșer*²⁶. Venerau *Kubbud ov vo-em*²⁷, respectul copiilor față de părinți. Cu trecerea timpului se bucura că a reușit să-i consolideze în jurul său.

În zilele de sărbători religioase ale creștinilor obișnuia să meargă la prietenii lui, nea Ion și tanti Maria Roibu de la Grătiești. De fiecare dată lua cu el pe cineva dintre copii, fie gemenii Aizik și Ester, fie Dorin sau Golda și Freida. Treceau de obicei și pe la sectorul evreiesc din cimitirul „Sfântul Lazăr” să se închine celora plecați din viață, care în decursul anilor i-au fost buni prieteni. Naum era un om sociabil, avea cunoștințe, prieteni printre români, ruși, ucraineni, găgăuzi, cu care se întâlnea mereu, se sfătuiă. Dar cea mai mare bucurie îi erau copiii, pe care îi apropia și cu care se mângâia acum, când starea sănătății lui era cam proastă. Îl deranjau ficatul, inima, dar cel mai des îl chinuiau depresiile. Medicii îl sfătuiă să se debaraseze de Ioana de la Brânza, dominanta psihicului său, să arunce din casă tot ce-i provoca amintiri despre ea. Naum însă nu se grăbea să o facă. Într-un timp porni să scrie o nuvelă, poate cea mai bună nuvelă de dragoste scrisă de el vreodată. După primele zeci de pagini ajunse iar la dispensarul neurologic. Revenit acasă, găsi un teanc de fotografii cu femeia viselor și coșmarurilor sale, adunate de Ester, pe care fiica lui insistă să le arunce sau să le dea foc. Le mai frunzări câteva zile, ca să descopere cu nedumerire că a trăit în casă cu un om absolut străin, pe care nu l-a cunoscut deloc. Și nici mare lucru despre trecutul ei nu știa. Își aminti atunci de presupunerea făcută de soția anesteziologului Paladi, precum că Doroteea și mama ei i-au făcut farmece, ca fata să-l folosească. Acum era înclinat să creadă că vecina avusese dreptate. Fata nu i-a fost nici soție, nici concubină, ci mai degrabă o ființă vicleană, cinică, a dormit cu el într-un așternut, contaminându-l de disperare și depresie. Îi nimicise nu numai dragostea, ci și încrederea în viață.

Aruncă fotografiile adunate ca pe niște lucruri străine. În aceeași zi Naum

*Iom Kipur*²³ - sărbătoare religioasă; se mai numește sărbătoarea celor a zecea zi a anului nou.

*Șafar*²⁴ - corn de capră sau berbec cu care se emit sunete la sărbătoare.

*Pesah și Hanuchia*²⁵ - Paștele și sărbătoare religioasă când se aprind 8 lumânări.

*Mezuzet coșer*²⁶ - Mezuzet purificate în stil coșer.

*Kubbud ov vo-em*²⁷ - Ritual al copiilor evrei de stimă neasemuită față de părinți.

duse „cronica” în care avea notele Doroteei la Arhiva de Stat în calitate de manuscris scriitoricesc. Își lăsa doar începutul de nuvelă ascuns la fundul ultimului sertar al mesei de scris.

– Complicat lucru e viața omului, îl consolă Pavel Nică, pe care Naum îl vizită în acele zile la patul de suferințe. Oamenii sunt ca niște figuri pe o tablă de șah. Oricât de iscusit ai juca, una și aceeași ecuație nu-ți asigură succesul de fiecare dată.

– Trebuie să recunosc, căzu de acord Naum cu bunul său prieten. Poate că unul din cele mai mari neajunsuri ale mele este că mereu mă grăbesc să trăiesc.

...Timpul prinse a-i netezi rănilor, a-i netezi suferințele și treptat-treptat durerea sufletească se mai ostoi. Rămaseră în urmă sărbătorile de iarnă, precum și cel de-al cincizeci și cincilea februarie al lui Naum. În curtea blocului iată-iață se va instaura primăvara. Iarna care-și trăia ultimele zile zgudui Basarabia cu un accident rutier stupid în care a murit poetul național Grigore Vieru. La doar două săptămâni, răpus de cancer, trecu în lumea celor dreپți și prietenul lui cel mai bun Pavel Nică... Răvășit de aceste două pierderi și de vechile-i chinuri sufletești, Naum mai urmă un tratament. De astă dată reveni acasă parcă mai împăcat cu sine și cu viața, mai liniștit.

Se scurse un an – sau poate mai bine? – când într-o seară licări în poșta-i electronică o adresă pe care atât de mult o căuta mai înainte și de patru-cinci ori pe zi. Un fior aproape uitat îi săgetă ființa și se grăbi să facă click pe adresa cunoscută. Citi o frază scurtă de tot, dar care emana un parfum din cele mai fin mirositoare.

Nu ți-am scris demult, poate prea demult ca să nu te întreb dacă îți pot solicita un ajutor. De fapt e mai degrabă un gest. Și dacă nu mai ții mânie pe mine...

Aceeași,

Doroteea.

Nu-i venea să creadă. Mai citi o dată adresa, închise, apoi deschise iar poșta...

Era adevărat. Doroteea îi expediasă mesajul...

Nu judeca ce face. Scrise dintr-o răsuflare câteva cuvinte, care veneau de undeva, din niște amintiri înmormântate acum câteva luni. Degetul arătător apăsă mecanic pe adresa de la care aștepta atâta vreme măcar un semn...

Trecuse deja de miezul nopții, dar adresa cunoscută întârzia să apară. Cu presimțiri din cele mai confuze adormi îmbrăcat și toată noaptea avu un somn tulbure. Când se trezi dimineață, afară era deja ziuă. Primul lucru care-i veni în gând, să facă iar click pe net. Era! Venise mesajul!

Mulțumesc enorm. Mă crezi sau nu, am început să plâng când am citit mesajul tău. Niciodată nu am crezut că îmi vei oferi ajutor după toate cele întâmplate între noi. Nu credeam să-mi răspunzi atât de repede și chiar cu greu m-am decis să apelez la ajutorul tău, dar acum tu ești unica mea speranță.

Ții minte, m-ai ajutat cu scrisoarea de recomandare de la hotel (am anexat-o). Cred că ai originalul, dacă l-ai păstrat... Acuma am nevoie de o scrisoare similară, care ar confirma că am lucrat acolo. Eu am să-ți trimit scrisoarea gata scrisă, dacă poți, să o semnezi. Dacă poți, desigur. Voi fi recunoscătoare.

Scuză-mă pentru toate.... bune și rele.

Mulțumesc.

De data aceasta nu reciti mesajul. Se ridică de la calculator, se plimbă ca un sfert de ceas prin toate odăile, căutând cu nările parcă un parfum dispărut. Nu-l găsi. Trecu în revistă visele din noaptea aceasta, căznindu-se să le găsească o tălmăcire, o justificare a gestului său mecanic. Din clipă în clipă hotărârea de a-i scrie tot ce crede el despre ea, acum, după un an de tăcere și după chinurile pe care le-a suportat, se întărea tot mai mult. Se așează hotărât în fața calculatorului și se ridică abia după ce termină ultima frază. După care fu sigur că nu mai are ce-i scrie. Se gândi să o mai recitească o dată, dar refuză în același moment. O expedie și merse să-și facă un duș.

Nu trecu nici jumătate de oră că îi veni un nou mesaj.

Ca întotdeauna, ai dreptate. Te înțeleg de ce crezi așa despre mine. Dar hai să zicem că am procedat amândoi urât. Ce s-a întâmplat, s-a întâmplat, nu ai cum le întoarce pe toate și le șterge, ca urmele de cretă pe tablă. Ce zici să începem o relație pe o pagină nouă? Doar putem rămâne prieteni, nu?

Ioana din Brânza

Schimbarea numelui îl înfurie. Îi răspunse scut și sec:

Am să încerc să obțin scrisoarea de care ai nevoie...

Și expedie mesajul fără să îl semneze...

I-au fost de ajuns două trei zile ca să decidă hotărât să o uite. În seara celei de-a treia îi scrisese ultimul mesaj.

Ioana,

Fiindcă am fost totdeauna cinstit cu tine, îți spun cum este. Am mers la prietenul meu Sergiu Busuioc, fiindcă el m-a ajutat data trecută. Știind câte am avut a suferi din cauza ta, cu toată stima față de mine, a refuzat să mă ajute. Deși, a spus el, ar putea ușor să facă o asemenea scrisoare. A fost categoric, când i-am spus că de fapt pe tine te ajută.

Am mers atunci eu singur la patronul hotelului, cunoscându-l pentru întâia dată. M-a primit amabil, dar a spus ca nu poate face nimic, fiindcă s-au descoperit mai multe cazuri de corupție, că a făcut ceva similar și pentru alte persoane, care au emigrat în Canada. Acum este cercetat, are probleme grave.

M-a rugat chiar să nu facem careva trimiteri la el, fiindcă de la ambasada SUA pot veni ofțerii de cercetare penală să verifice chiar ei în registre dacă persoana a fost angajata hotelului. M-a sfătuit că ar fi bine nici să nu divulgăm cuiva că ți-a făcut asemenea serviciu, fiindcă e periculos nu numai pentru el...

Asta-i situația cu scrisoarea.

În ceea ce privește propunerea să rămânem prieteni... Doroteea, m-ai lovit prea dureros prin comportamentul tău de până a pleca și după ce ai plecat. Rana va sângera încă multă vreme. Nu poți ști cât de dureros ai lovit în mine. Și nici nu doresc să știi vreodată. De ce ai procedat așa cum ai procedat numai tu poți ști...

Dar nu mai cred că am nevoie de explicații. Rămân deocamdată la dorința ca să nu te întâlnesc în această viață niciodată. Este singurul lucru pe care ți-l cer la moment. Am putea

să rămânem la nivel de comunicare, poate, dar nu știu, zău...

Al tău fost stăpân al gazdei...

... Zilele însorite erau tot mai frecvente, primăvara intra în drepturile sale. În mugurise salcia, ici-colo își desfăceau primele flori caișii. Timpul parcă îl pregătea pentru un nou ciclu al vieții. „Toate-s trecătoare pe pământ, își spuse Naum.

Trebuie s-o șterg din memorie. Va fi greu, dar trebuie. Pentru mine Doroteea a murit. Pentru lume ... să trăiască veșnic!”

* * *

După doi ani de aflare în America, s-a întors acasă Ițik Mazik. Cu tot cu nevastă, pentru totdeauna. Veni la Naum, îmbrăcat ca un prinț, însoțit de Hona, la fel îmbrăcată elegant. Nu o mai ținea de mână, nici Hona părea să nu mai aibă ochii tulburi, privirile rătăcite.

– De ce nu te-ai stabilit acolo definitiv, frățâne? se miră Naum.

– La Miami, nu mi-am aflat locul. Acolo, pe **Miami beach** mișună atâția tineri... Și tinere... Mă uitam la ele și mă prăpădeam. Numai cu ochii mă uitam, ca în cele din urmă să fiu învinuit de patronul plajei că prin comportamentul meu comit... hărțuiri sexuale. Cum îți place, ha? Dar Hona mea mi-i martor – să mă ferească Cel de Sus! Eu știu doar a cânta la vioară și atâta tot. Iar acolo, în America nu sunt moldoveni să facă cumetrii, nunți, să înmormânteze morții cu muzică! Acolo eu sunt nimic, iar aici sunt Ițik Mazik!

– La Miami și eu am suferit de pe urma unor hărțuiri sexuale. Bărbații mă mâncau din ochi, se amestecă Hona în vorbă, potrivindu-și peruca.

Ițik o trase de mână, semn să tacă. Hona smiorcăi un pic, dar nu mai scoase o vorbă.

– Și unde ți-i vioara?

– A trebuit să o vând, să scap de proces. Vreau să-ți spun că am vândut-o mai pe nimic...

– Păcat, oftă Naum sincer. Să-ți cumperi alta Ițik, că aici în Moldova viorile răsună frumos.

– Mie-mi spui? Eu sunt scripcar din tată-n fiu, parcă nu știi? Aici în Moldova și omenia-i omenie, și scripca-i scripcă adevărată. Acolo, amice, nu-i omenia noastră! Nici cimitirele nu-s ca la noi... Tu ce-ai mai reușit cu zidul acela?

– Reușit, măi Ițik. Am reușit...

După ce a tras o dușcă din coniacul preferat „Călărași”, făcu o mișcare, ca și cum ar fi dus vioara sub bărbie, dar dădu a lehamite din mână. Ca să încheie mai apoi:

– De mai stăteam o vară la Miami, o pierdeam pe Hona, aurașul meu! Hărțuiri sexuale ca în America nu am văzut de când mă știu pe lume!

Ș-apoi eu, chiar dacă mă uitam la cele tinere, cu voia Honei, eram doar cu... văzutul! Că, vorba ceea, nu mă mai slujește râma...

49.

Ioana de la Brânza se afla în SUA deja al zecelea an. Se îmbogățise, își cumpărase un hotel la Detroit. Se împlinise la corp, ochii i se scăldau în grăsime – devenise tipul de femeie *măr*. Sosise în vizită la părinți, care de ceva vreme zăceau la pat. Avea mult de lucru la Detroit – era sezonul estival și venise în Moldova pentru o perioadă scurtă. În mahala nu mai era nimeni de seama ei – care plecase la învățătură, care la muncă în străinătate. Cei de o vârstă cu părinții ei decedaseră în cea mai mare parte. Era primăvară, înfloreau salcâmi și în poarta casei părintești, unde ardea singurul bec din tot satul, plutea un miros sălbatic de îmbietor.

Că Doroteea sosise în vizită la părinți Naum află de la copiii lui. Nu dorea să o vadă.

Când copiii îl anunțară, un tic abia perceptibil îi săgetă obrazul stâng din bărbie până sub streășina tâmplei, peste care se instauraseră de mult vifornițele. Ieși afară, se retrase în dosul stației de unde o urmărise cu mulți ani în urmă, să nu-l vadă copiii cum îi saltă umerii. Un deceniu întreg vântoaițele i-au spulberat nămeți în plete, primăverile îi troieneau amintirile cu petale de cireș și de măr, cu flori de tei, iar verile îi mai topeau din tristețile ce răscoleau o iubire pe cât de fulgerătoare, pe atât de falsă, ce nu-i mai lăsă loc pentru nici o femeie în suflet. Nici mai tânără, nici măcar de-o vârstă cu el. Și doar toamnele, cu nesăbuita lor paletă de culori, îi mângâiau nostalgia și-l îmbiau la masa de scris. Scrisese în acești zece ani două romane, mai multe nuvele scurte, văzură lumina tiparului, în condiții grele pentru editorii de carte, vreo cinci cărți. Și doar o singură nuvelă, începută într-un târziu de toamnă, zăcea smerită în ultimul sertar de la masa lui de scris, așteptându-și continuarea sau sfârșitul. În octombrie al fiecărui an autorul ei, cel mai bun scriitor printre avocați și cel mai bun avocat printre scriitori, scoate din sertar cele vreo cincizeci-șaizeci de pagini scrise, șterge praful de pe ele, încearcă a mai rotunji câteva fraze, dar numai atât. Când se apleacă mai adânc asupra imajului alb, un arcuș invizibil trece peste cea dintâi strună a sufletului, scoate un sunet dulce și amar, iar când notele prind a suna fals și a-i scrijela simțurile, le ascunde iar la fundul sertarului până în următorul brumărel. Când o va termina, nici el nu știe. Și oare o va termina vreodată?

Aizik, Ester, Dorin, Golda și Freida au fost cei care, fără a-i spune tatălui lor, pleacă într-o zi cu mașina în satul de pe malul Prutului. Voiau să o vadă, să înțeleagă de ce tatăl lor, când aude de numele ei, tresare și le interzice să-și amintească de ea. Poate vor avea noroc să stea de vorbă cu ea, să descuie vreun lacăt din tainele de pe care nu dorește să tragă vâlul părintele lor. Luaseră cu ei chiar și un dictofon, o cameră de filmat și sperau să-i facă o surpriză nu numai tatălui lor, dar și acelei femei pe care el a iubit-o pătimaș, din câte știi ei de la frații și surorile lor mai mari.

Era o seară întunecoasă, cu cerul împânzit de nori. La poarta de culoare albastră a casei din cărămidă roșie au văzut o limuzină neagră, luxoasă. La chemarea lor ieși o femeie mică de statură, dolofană, cu fața cam lătăreață. Pe mâini și la gât purta podoabe scumpe, masive, ce împrăștiau luciri de raze de lumina becului de pe stâlpul din poartă. La cea mai mică mișcare a stăpânei, razele jucau în toate părțile, ca ale unui girofar. Părul ei lung cădea dezordonat peste umeri și costumul de un albastru-siniliu. Îi privi cu mirare

și un fel de teamă, de parcă veniseră la ea să o aresteze sau să o tâlhărească. Se vedea cât colo că nu se bucură de apariția celor cinci în poartă. Domnișoarele însă o priveau cu zâmbetul pe buze, îndemnând-o parcă să priceapă de unde vin și ai cui copii sunt.

În față ieși Aizik, cel mai mare dintre ei și care era leit tatăl său în tinerețe. Din spusele și suferințele tatălui său dînsul știa toate amănuntele dragostei lor și băiatul dorea să clarifice meritele acestei femei trecute și ea prin ani, care l-a făcut pe tatăl lui să sufere atît de pătimaș la o vîrstă înaintată. Spre deosebire de ceilalți veniți, el se apropie cu totul de ea și o aținti cu privirile parcă dorind să-i pătrundă în esența sufletului, fără să o hipnotizeze. Oricît de mult s-a străduit, nu a putut desluși nimic important, nimic deosebit. Femeia avea o față scaldată în grăsime, dar absentă și rece. Voia s-o întrebe multe, dar nu se încumeta, fiind sigur că nu este capabilă de a porni pe un făgaș al dialogului, al reculegerilor și lăsa să domine tăcerea între ei. În aceeași clipă femeia grăsană tresări – pricepu, precum se vede, cine sunt tinerii care o vizitează. Își trecu mâinile prin păr, apoi le lăsă încrucișate pe piept.

– Bună seara, copii, zise ea cu voce tremurătoare.

– Sunteți Doroteea?

– Tanti Ioana?

Nu răspunse la nici un nume. Privi spre casa cu pereții de cărămidă roșie, apoi îi mai măsură o dată pe oaspeții nepoftiți, duse mîna la gură și tuși sec, ca să-și dregă glasul.

– Am venit acasă, zise ea în loc de răspuns, spulberînd acea pauză confuză. Părinții mei sunt pe moarte și...

Le dădu de înțeles printr-un semn că se grăbește să intre în casă, de unde se auzi un vaiet de om bolnav.

– Să plecăm? întrebă Aizik. Și cum răspunsul întîrzia, îi mai adresă o întrebare: Îți mai amintești uneori de tata?

Femeia din poartă interpretă întrebarea ca pe o avertizare, ca pe o insultă. Îi păru că acești tineri obraznici veniseră să-i ceară socoteală pentru un trecut îndepărtat, față de care nu purta nici o vină. Clătină din cap a dojană și-i măsură din nou cu o privire deja încruntată.

Aizik întinse brațele, își grămădi surorile și fratele, gata parcă să-i apere de orice pericol, și-i sili să urce în mașină. Nu mai avea nici un rost să mai stea la această casă cu pereți din cărămidă roșie, cu o femeie descumpănită în poarta vopsită în albastru.” Da, gîndi atunci Aizik. Probabil că în viață i-a fost mai ușor să fie tîrfă decît să găsească împreună cu tata o cale de dialog, al simplei și omeneștei comunicări după ce s-au despărțit pentru totdeauna.... Da, se vede că a fost o curvă șireată, avînd scopuri viclene... Deși eu nu am dreptul s-o condamn. Așa a dorit să procedeze ea. Cum i-a dictat inima, și sunt sigur că niciodată nu va conștientiza ce năpastă i-a adus tatălui meu. Niciodată! Ea n-a fost capabilă să înțeleagă bărbatul care a iubit-o cu adevărat, fiindcă n-a avut nevoie de asemenea iubire. Ea n-a fost și nici nu va fi capabilă nicicînd să iubească. Ea barem nu dorește să-și amintească de niște vremuri plăcute petrecute cu un bărbat care o stima și o iubea. Nu are nevoie. Pentru dînsa era un timp care trebuie uitat... Nu în zadar i-a

scris odată tatei: „Dacă ți-i greu a-ți aminti de anii petrecuți împreună cu mine, șterge-i din memorie! Uită-i! O să-ți fie mai ușor...” Acestea au fost ultimele ei vorbe scrise cândva tatălui său și împreună cu ele Aizik a înțeles de ce tatăl lui a simțit atunci că această ființă cu numele de „În tacu zace dracu” i-a nimicit nu numai dragostea, cu o proverbială brutalitate, ci i-a știrbit și încrederea în oameni...”

Cu aceste gânduri, privind la figura ei bondoacă, clădită parcă din lut ca un monument, Aizik urcă în mașină. „Ce socoteală îi poți cere unui mort?” le zise el celora din mașină și îi aruncă o ultimă cătătură femeii cu mâna sprijinită de gard. În ochii ei parcă se aprinseră câteva scânteii de aduceri-aminte. Dar era târziu. Închise portiera cu un pocnet rece și sec. Când porni motorul, Aizik și ceilalți auziră din urmă un reproș căruia nu-i înțeleseseră sensul și rostul:

– Domnilor! În viață nu trebuie să te conduci de trecut. Omul procedează corect doar gândindu-se la viitor!

Pe șleaul Brânzei se făcuse întuneric. Căinii satului urlau a sărăcie și pustiu. La o poartă albastră rămăsese o femeie semănând cu o frunză ce continua să hăulească prin văzduh, în căutarea zbenguiei. Părea că i-a reușit.

* * *

Este greșit să se creadă că toți oamenii, indiferent de culoarea ochilor și a părului, sunt aceiași, trăiesc aceleași sentimente. Viața are și metamorfozele ei. Unii trăiesc ca niște materialști, fără a lăsa vreo urmă după ei, însă cum rămâne cu afirmația care spune că dragostea nu este o invenție a poezilor? Că ea nu recunoaște hotare, diferențe de vârstă?

Este o afirmație care nu poate generaliza lucrurile. Sunt cazuri unice, rar întâlnite. Poate rar de tot, pe care oamenii le immortalizează imediat în balade frumoase, pentru încântarea generațiilor care vin. În cazul dat, însă, nu a fost vorba de o baladă, ci de o tragedie.

* * *

50.

Naum a supraviețuit dramei. Natura totuși nu suportă golul.

Deodată în fața ochilor lui apără ca aievea un tablou de demult, când a trecut pe la cimitirul evreiesc din Telenеști, unde se odihneau bunicii lui. Cimitirul era total părăsit, lepezile strămutate – se vedea că de foarte multă vreme nu călcase picior de evreu pe acolo. Dar o minune îl surprinse totuși – din câteva morminte se ridicaseră trei pruni rămuroși. Era luna iulie și fructele dădeau în pârg. De culoare chihlimbarie, de departe aminteau trei candelabre uriașe cu lumânările aprinse.

Peste Basarabia vântoaicele continuau să bată. „Până când, Doamne?”, se întreabă Naum Vainștein și își făcu cruce, creștinește.

Teatru

SUPERMARKET – CREMATORIU

Piesă în două acte și șase tablouri

PERSONAJELE:

Ion Raropu, șomer, fost ziarist, care-și încearcă mereu norocul în afaceri
Vasile Daraban, președinte al unei companii din lumea subterană, deputat în parlament

Aglaia, soția lui Vasile Daraban

Isaia, juristul companiei

Filimon Bodiu, un reprezentant al lumii interlope

Adelaida, o tânără care suferă de obezitate

Albert, businessman, fiul președintelui țării

În diferite scene apar businessmeni (unul cu mustață, ministru din Transnistria, înalt și tuciuriu, altul fără de mustață, gras și chel), femei frumoase, modiste și dansatoare de un strip-tease vulgar; muzicanți, bodyguarzi, mușterii cheflui, cerșetori, muncitori de diferite vârste, angajați la finisarea cafenelei.

ACTUL I

Tabloul 1. O scenă cu două niveluri. La primul nivel, aplecați asupra mesei de operație, câțiva medici cu fețe concentrate sunt preocupați de o operație importantă. O liniște profundă, spartă arareori de zăngănitul bisturiului, căzut peste un obiect de ferox.

La nivelul doi – un birou larg, cu masă grea, luxoasă, înconjurată de scaune cu speteze înalte, aidoma unor tronuri împărătești. Pe perețele din față atîrnă un ceasornic cu cifre aurite. Pe o măsuță cu roțile – sticle cu diferite vinuri, care servesc drept probe. Pe ceilalți pereți se văd cîteva reproduceri din S. Dali, iar lîngă ușa de la intrare, pe perete, este afișat jurămîntul lui Hipocrate.

Vasile Daraban poartă convorbiri telefonice, rînduind celularele. Curînd își face apariția Albert, într-un costum alb, cu pantofi negri, bine lustruiți, urmat de o delegație de businessmeni, toți îmbrăcați sobru, în negru. O habă de vreme discută agitați. Albert desface niște documente tehnice, pe care le admiră cu toții. Apoi, delegația părăsește biroul, după care își face apariția Isaia, cu o mină tristă, rătăcită.

Vasile (*după ce mai isprăvește convorbirile telefonice, privindu-l sufocat*): Ce, este? Iar nu se potrivește ceva? De ce ar trebui să te dădăcesc ca pe un copil? Tu trebuie să fii nașul tuturor tranzacțiilor noastre. Acuma avem o afacere cu oameni din Australia.

Isaia: Dom'le șef, afacerea cu businessmenii australieni nu prea cadrează cu legislația în vigoare. Cîta bătaie de cap și ce cheltuieli enorme am suportat anul trecut, cînd nu m-ați ascultat. Am în vedere traficul de nou-născuți peste hotare.

Vasile: Îndreptări naive! Anul trecut nu eram parlamentar, nu-l aveam de prieten pe Albert! Lucrurile mari se hotărăsc la nivel înalt! Ești băiat bun... Nu știu de ce preferi să rămâi singur, în găoacea ta. Fii prezent la întâlnirile pe care le am cu oamenii de afaceri. Știi doar, la ultimele sindrofii a participat însuși feciorul președintelui țării! Chiar odinioară ne-a prezentat un proiect mișto, finanțat de Banca Mondială printr-un credit solid... Și, în general, azi e o zi bună. Adineaori am primit o ofertă de la un miliardar din Sydney. Ne cere să-i trimitem un rinichi, pentru a i-l transplanta nurorii sale. Îți închipui ce bănet? Să fim serioși...

Isaia: Și totuși, e o încălcare de lege...

Vasile: Poate vrei să spui că nu avem lege? Păi, la ședința următoare a legislativului o facem! Avem echipa noastră care ne va susține! Tu muncește! Fii solemn!

Isaia: Oricum, afacerea contravine convențiilor internaționale!

Vasile: *(descumpănit):* De nu cheltuiam atîta cu tine, demult angajam pe altcineva. Nu-i mare jurist acela care știe să respecte legea, ci acela care reușește s-o evite. *(Îi face șmecher din deget, după care apasă pe un buton, adresîndu-i-se secretarei: "Să intre Filimon!")* Anul trecut, cînd a trebuit să-ți cumpăr vilă și mașină, ai demonstrat cu genialitate cum să evităm pedeapsa penală și dosarul a fost clasat... Îți sunt recunoscător!.. *(În birou apare Filimon Bodiu, care îl salută doar pe Vasile.)*

Isaia: Ce ar trebui să mă oblige și anul acesta?

Vasile: Dorința de a merge cu noi într-o nouă afacere, mult mai bănoasă. Dar de-acum va trebui să-ți demonstrezi talentul pentru totdeauna. Să chibzuiești asupra unui contract privind un transplant peste ocean, pe continentul verde.

Filimon Bodiu: Las' pe mine, patronule! Doctorii noștri de-acuma au reușit să conserve rinichiul, iar chestia juridică e pe seama lui *(arată către Isaia)*. Firma noastră are soluții pentru orice situație!

Vasile: Juristul meu nu e prea hotărît să muncească așa cum trebuie.

Filimon Bodiu: Mănăstirea ma... Las' pe mine, șefu'. Principalul este să-l conving să facă copii. Doar sunt paza și securitatea firmei! *(Îl ia la braț pe Isaia și, neașteptînd alte indicații, ies amîndoi afară, exact în timpul cînd în birou dă năvală Ion Raropu)*

Vasile *(privindu-l ca pe un străin):* Iar ai venit cu vreo idee fantastică? N-am timp pentru tine. Spune repede ce vrei?

Ion Raropu: Repede o fac numai motanii.

Vasile: Ieri ți-am dat bani cu-mprumut. Azi ce-mi mai ceri?

Ion *(încurcat puțin):* Cu banii luați ieri am comandat, în Ickeria, piei de cal, ca să facem încălțăminte pentru armata națională.

Vasile: Ce-ai făcut, nechibzuitule! Ai dat pe vînt banii tăi, care sunt, de fapt, ai mei. Doar cecenii poartă război cu rușii, iar războiul trece totul la pierderi. Să fim serioși!

Ion: Sunt oameni curajoși cecenii. Moldovenii trebuie să-i ajute. Ei, cîndva

o să ne răsplătească înzecit... Am venit la tine cu altă chestiune urgentă, despre care știe și Aglaia, și-i de acord... E o idee fantastică! În Japonia ideile sunt foarte costisitoare!

Vasile: Nu am ochii tăiați cu rogozul și nici tu nu ești din Port-Artur! Ia zi mai bine cînd o să-ți astîmperi aiurelile tale? Ori crezi că dacă ești consăteanul meu, prieten de copilărie, am să cheltuiesc banii după capul tău prost?

Ion: Vreau și eu să decolez din mizerie, frate. Am opt copii și vreo șase femei. Toți cer de mîncare, iar eu trebuie să-i hrănesc. Să le asigur viitorul.

Vasile: Mai concret!?

Ion: Știu, bani deja n-o să-mi mai dai, deși sunt dator tuturor. Mi se pare, uneori, că și copacii de pe stradă stau cu mîinile întinse către mine, cerîndu-mi datoriile. *(Se așază mai comod pe scaun.)* Am gajat apartamentul să obțin împrumut bancar, dar pentru a-mi realiza visul am nevoie de încă un apartament. Să-l gajez contra altui împrumut. Știind că tu și soția ta aveți cîte un apartament...

Vasile: Nu cumva-mi ceri să vînd unul din ele?

Ion: N-ai priceput! În istoria civilizațiilor și în biografiile bărbaților lumii, în momente cruciale, salvarea a fost totdeauna ...femeia! Deși femeile, cu comorile de sub fustă, sunt într-un război veșnic cu bărbații...

Vasile (iritat): Lasă, omule, demagogia și spune-mi odată ce dorești, că n-am vreme de pierdut! Dacă nu, chem bodyguardii și-o să te dea afară!

Ion: Dă-mi voe să-mi înregistrez căsătoria cu soția dumitale.

Vasile (mereu întrerupt de telefoanele celulare pe care le rînduiește agitat, încă nu a conștientizat propunerea): N-am înțeles!? Cum adică? Soția mea fidelă, gospodină și frumoasă...

Ion: Nu vorbi despre frumusețea femeilor. Soția ta e simpatcă. Iar femeile frumoase totdeauna-s curve!

Vasile (contrariat de-a binelea): Consătene! Vrei cu tot dinadinsul să-ți dau la bot?!

Ion: Nu te supăra. Ideea care mi-a venit acum cîteva săptămîni poate depăși toate pronosticurile. Eu divorțez de a mea, tu de a ta și ambii devenim flăcăi. Apoi, chiar a doua zi eu mă însor cu soția ta...

Vasile (amuzat peste măsură): Iar eu mă însor cu femeia ta?

Ion: În nici un caz, amice!

Vasile: De ce?

Ion: Ehe-he-e, cine nu știe ce curvar ești! O să vrei să faci cu ea liuliuțu' în pat!

Vasile: Păi, așa se vor schimba situațiile.

Ion: Divorțurile și însurătorile noastre vor fi numai pe hîrtie. Fiecare va dormi cu cine are de dormit la casa lui! Eu mă-nsor cu Aglaia pentru a mă folosi de apartamentul ei, pe care-l voi gaja, obținînd un împrumut de la bancă.

Vasile: Și mai apoi?

Ion: Banii împrumutați tocmai o să-mi ajungă ca să construiesc un supermar-

ket și o benzinărie la viaductul de la Orhei. *(Nerăbdător):* Cum nu înțelegi dumneata, fire de businessman ce ești!?

Vasile: Da de ce să nu-ți realizezi ideea asta cu una din amantele dumitale?

Ion: Amantele mele au îmbătrînit și sunt sărace. Dacă, în tinerețe, fetele devin amante ale directorilor de fabrici de mezeluri, de cum le trece vârsta, le poți aprecia numai la kilogram... Rar dintre ele care rămîn pricopsite la vârsta mea... Aglaia dumitale are bună avere! *(Împăciuitor:)* Soția dumitale știe despre afacerea mea și nu-i împotrivă... să-mi devină ...soție. *(Visător:)* Magazinul și benzinăria vor fi amplasate pe cea mai aglomerată arteră a țării. Pe-acolo vor trece mii, milioane de oameni, capabili să facă negoț!... De cum îmi realizez visul, îndată îți restituî femeia.

Vasile *(aruncă necăjit celularul pe masă și umflă nările sufocat):* Mda! O situație ce miroase a hoit și dați-mi voie să vărs! Te pomenești că ideile tale mîine-poimîine te vor face președinte al țării!

Ion: Și de ce mă rog crezi că nu s-ar putea întîmpla și așa ceva? Azi fiecare, nebun sau teafăr, se dorește voievod! Bărbații, mai ales cei care devin impotenți, își acoperă goliciunea cu o hlamidă politică! Solicită puterea adică! Cu puterea politică se cuceresc toate celelalte. Chiar și adevărul istoric! Ca să facem o abatere de la temă. La Moscova, cu ajutorul Tiraspolului, s-au descoperit niște cioburi de oale, cu inscripții de pe timpurile cneazului Oleg. Savanții, chipurile, în secolul trecut, le-au găsit îngropate pe malul... Nistrului! Astăzi separatiștii vorbesc necentenit, referindu-se la această falsificare savantă, că Transnistria este pămînt strămoșesc al Rusiei!

Vasile: Iar o dai cu politica! Te-ai deprins să sucești mințile oamenilor. Nu degeaba ai fost cel mai capabil din clasă. Astăzi sunt alte vremuri. Să fim corecți!

Ion: Da, vremurile nu sunt din cele mai ilustre. Dacă am ajuns pînă și copii să facem ... dintr-un rămășag, ce să mai zic?

Vasile *(vrînd să scape de această discuție neroadă):* Oricum, hai s-o încheiem cu palavrele. N-am bani!

Ion *(visător):* Dac-aș avea împrumutul acela! Cu bani ești frumos, deștept, văzut! Unii încearcă să cucerească cu bani cerul, pămîntul. Numai nemurirea nu o pot cuceri! Oricît s-ar îmbîrzoii bogații să cucerească nemurirea, pînă la urmă îi cucerește... moartea! Iaca, au trecut două mii de ani, dar n-am auzit să fi înviat cineva ca Hristos.

Vasile: Învierea lui Hristos o fi și ea o poveste?!

Ion: Așa a fost și așa va fi... Religia este pentru cei bătrîni, iar eu sunt în floarea vieții și, ca fiecare om normal, am nevoie de bani! Nu vreau să îmbătrînesc sărac. Am văzut bătrînețea tatălui meu... Nu mă tem atît de moarte, cît de bătrînețe!

Vasile *(necăjit că se grăbește):* Cu tine n-o termini degrabă nici pre viață, nici pre moarte! *(În birou intră Aglaia, fardată, care privește, trufaș, cu luare-aminte mai întîi spre soț, apoi către Ion. I-auzi, dragă, ce s-a apucat consăteanul ista al*

nostru de capul meu? Ia, cărați-vă de-aici!

Aglaia (*către Ion*): Și cum se va chema supermarketul nostru?

Ion (*grăbit*): “Aici doar Patria nu se vinde!”

Aglaia: Ghebos!

Ion (*ridicându-se de pe scaun, iradiind de bucurie, privește în ochii înflăcărați ai femeii și se adresează cu precauție către Vasile*): Care va să zică, îi dai voie să se căsătorească cu mine? Dînsa știe problema mea și... e de-acord?

Vasile (*către Aglaia*): Ce nu-ți ajunge de te potrivești aventurierului ista? Avem un cazinou cu mai multe niveluri, îl finisăm deja... Degrabă vom adopta legea potrivită în Parlament... Ori vrei să aduni miliarde? Îngăduiește! Să fim serioși!

Aglaia: Ideea lui nu este deloc aventură. Lasă-l în pace, că știe ce face!

(*După o mică ezitare, Vasile dă a lehamite din mâini și reînțepe, enervat, hora celularelor.*)

Tabloul 2

O cafenea cu mai multe niveluri, aidoma turnului Babel. La primul nivel, cu mese acoperite în galben, tineri discută. La intrare – calici și cerșetori. La demisol e o saună. Se aud țipete vesele de fetișcane, instigate de bărbații tunși, rași peste cheliile pline de cicatrice. Printre împușcături ale asurzitoare de șampanie răsună voci de extaz intim. “Muhamed! Așot! Revaz! Mai încet!”

La nivelul doi cîntă muzica, pe terasă dansează perechi. Prin unghere stau glastre cu flori mari, artificiale, de diferite culori. Pe scenă fetișcane prezintă moda și improvizează elemente erotice, înainte de a coborî în demisol, la saună, însoțite de bărbați de diferite vîrste. Deasupra terasei, meșterii finisează acoperișul. Lu-mea mereu suie și coboară scările în formă de spirală, care unesc nivelurile între ele. Peste unul sînt înarmați cu celulare.

Din cînd în cînd, pe terasa de la primul nivel, apar alte fetișcane semigoale, care dansează strip-tease voluptuoase, provocînd ovații. Treptat, printre tineri, apar tot mai mulți cerșetori.

La nivelul întîi stau la o masă Aglaia și Isaia.

Aglaia (*către Isaia*): Veselește-mă, apostole Isaia! Un jurist cu pondere, precum ești, trebuie să știe a-și distra amanta. Mai ales dacă-i soția patronului său!

Isaia: Mai atent cu declarații de-acest fel! Dacă află soțul tău, n-o să mă curățe! Mai ieri m-a dat pe mîna cuțitarului cela de Filimon și iar am încălcat legea. Compania, în loc să exporteze producția agricolă, precum își are menirea, în realitate, face capital enorm cu exportul de organe umane pentru transplant...

Aglaia: Știu totul! Soțul e o mangafă! Deunăzi, fără nici un fel de scrupule, m-a împrumutat pentru o vreme amicului său de copilărie. Acuma sunt femeie recăsătorită cu un coate-rupte, care crede că mafia o să-i dea voie să-și realizeze ideea... Iar tu... Hai, nu fi botos! Îndreaptă-ți ochelarii și privește. Tot ce e în jur îmi aparține! Dar vreau mai mult de la viață, fiindcă merit. Cu soțul meu exist,

dar eu vreau să trăiesc! Îmi plac banii, ca la toată lumea, dar n-aș prefera să fiu absorbită de ei. Soțul meu a devenit un adevărat criminal!

Isaia: Ca mai întreaga noastră societate!

Aglaia: Lasă tînguilele! Dacă realizăm cu Ion Raropu ideea, o să zburăm pe Planeta fericirii!

Isaia (*revenindu-și din mrejele tristeții*): Amîndoi?

Aglaia: De ce nu? N-ai dorit cîndva să te căsătorești cu mine? Crezi că nu merităm o căsnicie fericită? Fie și furată!

Isaia: N-am vrut atunci să fac păcate... Poate de aceea și azi mă complac în burlăcie... Erai pe-atunci fiica unui mare funcționar de partid, obișnuită să trăiești fără lipsuri materiale. Nu aveam cum să te asigur îndeajuns, fără de bani, scuză-mă! Să nu regreti. Soțul tău e medic, savant, parlamentar, businessman!

Aglaia: Ptiu! Totdeauna am fost cu Vasile doar două subiecte separate ale dreptului civil! Un medic ratat. Dar are ceva talent, dacă a reușit să angajeze în compania lui specialiști de un înalt profesionalism!

Isaia: Totuși, familia este un lucru sfînt. De la Dumnezeu... Dar ce se întîmplă? Astăzi noi vrem moralitate, după ce am permis ca femeile noastre să umple Europa cu prostituate... Vinovați suntem numai noi, bărbații. Istoria și femeile n-au să ne-o ierte...

Aglaia: Iubitul meu bărbat! Am studiat destulă psihologie ca să pot face deducții. Morbul societății noastre este că familiile, din cauza factorului material, pe jumătate sunt sănătoase, pe jumătate bolnave. Linie mediană nu există. Primele s-au molipsit de un atavism cronic pe viață, celelalte suferă de mizerie acută... Și nimeni, deocamdată, nu a găsit remediul combaterii acestor maladii...

Isaia: Mi-a ghicit nu demult o vrăjitoare că din toate nevoile o să mă salveze o femeie! Mizez pe forța unei doamne, ce va veni să mă răpească din mizeria timpului, ca să mă ducă pe un fâgaș unde m-aș lipsi de obligațiuni neclare... Eu cred în viitor!

Aglaia: Ce naivitate! Femeia azi este depersonalizată, iubite! Zece lei este taxa unei ședințe de plăceri trupești. Oare nu vezi ce se întîmplă în jur? E o chestie stranie. Musulmanii, care practică haremul, nicicînd nu admit depersonalizarea femeilor lor, precum o fac creștinii. Și nu-i vorba numai de o discriminare a femeilor, are loc degradarea societății în ansamblu!

(O melodie cu ritm domol îi aduce pe amîndoi pe terasa de dans. De la nivelul doi, pe scări, coboară fete, dezbrăcîndu-se din mers, urmate de tineri ce chicotesc. Printre cei rămași la nivelul doi, la masă, stă Filimon Bodiu cu Adelaida. Băiatul e tuns chilug, cu cicatrice pe tîmplă. Pe pieptu-i dezgolit și păros, spînzură un lăntșor de aur, ca și brățara de la mîna tatuată. La șold poartă pistol.)

Filimon (*nemulțumit*): Mănăstirea mă-sii... Ai venit pe capul meu la o vreme nepotrivită. Azi aș fi vrut să mă dedau și eu nițel desfrîului, și taman tu! (*După o pauză*) Ar fi bine să mai ții regim alimentar... Ia uite în jur ce duduie, ce timp

frumos! De-ai mai ști și ce sume se joacă astăzi!

Adelaida (*încântată, cu fața înseninată de bucuria întâlnirii*): Da, seara e feerică, dragule! Am lăsat Ineasca și lucrul la grădiniță, numai să te văd măcar o clipă, iubitule!...

Filimon: Nu-mi zi atîta “iubitule”, mama mănăstirilor, astăzi toată lumea iubește doar banii! (*Își ridică picioarele pe masă, scoate demonstrativ pistolul, fluturîndu-l cu dibăcie pe mâini.*) Fără bani viața pare un bărbat înalt, chipeș, lat în spate, dar... impotent. Ți-ar plăcea să fii iubita unui impotent? Eu nu iubesc și n-am iubit niciodată pe nimeni! În societatea noastră există familii, relații, dar nu prea văd dragoste... Majoritatea trăiesc cu pasiunile, ca și mine.

Adelaida: O pasiune frumoasă e o virtute, dragule!

Filimon: Mi-ar plăcea să fiu mereu cu ochii pe oamenii de afaceri. Aceștia sunt ingenioși, știu cum să acapareze o parte din venitul social, iar eu, prin furt, tîlhărie, șantaj, le iau bani pentru a-i împărți corect între cei neavuți. Adică între cei care au fost furați. (*El face un truc, de parcă ar fi avut un rival în față, de la care a parat o lovitură.*) Cei de la poliție, procuratură au făcut studii de mormînjală, încît azi sunt preacurviți, ignoranți, cu o aroganță evidentă față de oamenii simpli de la țară. Astăzi obidiții noștri țărani nu mai au de unde aștepta salvarea, decît numai de la unul alde mine. (*Suflă sufocat în țeava pistolului.*)

Adelaida: În zadar zici că nu există dragoste. Știu, o iubești pe soția patronului tău, Aglaia, și mi-i milă de tine, dragule, căci ... ea nu te place.

Filimon: Dînsa nu mă p l a - c e (*o imită*) pentru trecutul meu. Bunelul meu i-a gîtit pe comuniști la Ciulucani, iar eu i-am urmat cauza. Am vrut să fac revoluție, dar m-au pus la zdup. Într-o vreme, pe cînd devenisem medic și eu, era să mă fac activist de-al comuniștilor! În viață lucrurile, adeseori, se întorc neașteptat cu fundul în sus, fire-ar al dracului de viață...

Adelaida (*visătoare*): Eu, chiar neiubită, m-aș simți fericită să devin soția ta! Trebuie numai să practic sportul, să mă fac nițel mai suplă... Nu-mi închipui să mă cunun cu altul! Ții minte, cînd te-au judecat prima oară în sat, la club? Eram o școlăriță, m-ai ademenit... de după gratii, cu privirile tale superbe. Apoi scrisorile celea fantastice pe care mi le scriai din pușcărie! Cîte promisiuni, doamne!.. Îmi plăcea și-mi place și-acum să mă joc acasă ...cu păpușile. Știu că ai să rîzi de mine, dar poți să rîzi, nu-mi pasă. Am un ursuleț, pe care l-am poreclit “Filimon”. Îi place și lui să se joace cu revolverul și să rotească banii la “Cazinou”.

Filimon: Ptiu, numai păpușă n-am mai fost! Ia ascultă aici, la badea, fetico. Vrei să te duc la cununie, așa-i? Eu însă nu doresc. Și nici moralul nu-mi permite. Oare nu înțelegi că eu trec prin viața asta ca un turist... cu pantalonii descheiați? Ce fel de nuntă să faci cu mine? Am înțeles că în Occident tinerii mai întîi fac sex, casă, nasc copii, îi cresc, apoi înregistrează căsătoria.

Adelaida: Dar ai promis cîndva... Ori astăzi ai alte vise?

Filimon: E numai unul. Major! Aș vrea să întrunesc, la o masă de joc, toți afa-

ceriștii, actualii și foștii miniștri toți bogătașii din țărișoara asta și să le câștig banii, mama lor de golani. Ca mai apoi să plec la țară, să adun acolo toți țărani Moldovei și să le restitui ceea ce le aparține. Mai ales aș ajuta femeile. Pe cele tinere, la fel...

Adelaida: Care, în marea lor majoritate, devin mame singure și niciodată mirese cununate... De-ai ști cât de mult aș vrea să fiu mireasă, să joc la nunta mea într-o rochie albă, largă, cu vornicei și druște. Ai visat vreodată să ai o mireasă alături, în iureșul unei hore ca aceasta?

(Pe terasa de la nivelul întâi tocmai s-a declanșat o horă amețitoare, care nu se potolește pînă la finele tabloului.)

Filimon: Da, de asemenea marafeturi noi, moldovenii, suntem meșteri, mănăstirea cui ne are! De dimineață putem uita de mîncare, numai să cîntăm și să jucăm la nesfîrșit hora. Dansurile noastre sunt amețitoare și lungi cît Ciulucul. Poți nebuni de-atîta învîrtitură! (*Iar scoate revolverul și suflă în țevă.*) A nu pierde seara în zadar, vreau să-ți propun un câștig, draguțo!

Adelaida: Să fac business, ca mai întîi, precum ai zis că se face în țări străine, să adun avere?

Filimon: Există altă posibilitate de a deveni bogată... (*După o pauză enigmatică*) Actele au fost perfectate deja pe numele tău, de Isaia, juristul nostru. S-au autentificat notarial. Trebuie să-ți dai acordul, pentru a fericii un om bogat din Australia.

Adelaida: Dac-aș ști că n-o să mor, fac totul pentru tine! Ție doar nu-ți trebuie o moarte de om în plus?

Filimon: Nu fi proastă, mor numai lașii! Noi, după afacerea asta, am avea de toate, mai ales dolari! Oamenii pot să se îmbogățească prin diferite metode. (*Privește mișcat în jur.*) Cum să-ți permiți toate plăcerile vieții dacă nu agonisind bani? Acuma, mănăstirea mă-sii, sunt lefter, și sper, cu ajutorul tău, care-mi ești demult o prietenă fidelă... Ee-eh, mama ei de viață...

(Scena de la primul nivel, unde, după multe tropăieli, Aglaia și Isaia revin la masă.)

Isaia: Ce păcat că aici nu putem admira azurul cerului de seară. Jos au loc orgii, sus se muncește, iar noi, în linia de mijloc, ne frămîntăm mințile cum să ne asigurăm viitorul. Le-aș schimba pe toate dintr-o singură lovitură...

Aglaia: Mizează, omule, pe propriile-ți puteri. Cu mintea ta, să fi fost un evreu, demult erai cunoscut în Europa. Ce folos că ești jurist talentat, scrii cărți, realizezi muzică! Duci viața unei gîze! Îți convine să trăiești după standard depășit. Fără abateri de la normele morale, închis în găoacea ta, în perfecțiunea unui melc. Ești deștept, cu studii superioare!...

Isaia: Astăzi toată lumea are studii superioare, dar grijă unul de altul mai puțin... Să fi rămas gospodar în sat și să nu fi venit la oraș... Orașul devine cu fiecare zi tot mai insuportabil pentru mine. Nu pot fi liniștit cînd văd că țara e bogată iar oamenii trăiesc sărac... Știi de ce călătoresc prea mult miniștrii noștri peste hota-

re?... (Amărit răspunde). Ca să se învețe cum se îmbogățesc acolo hoții și tâlharii... Nu pot la oraș mai mult. Vreau acasă, la satul unde m-am născut... Să mă-ntorc acolo, la mormintele mamei și tatei.

Aglaiia: Gata! Termină cu spovedaniile. Fii bărbat! Vrei să-ți plîng de milă? Trăim azi ca să ne fie bine, iar mâine o să aibă cine ne duce la cimitir. Loc pentru tristețe găsesc și acasă! Doresc să mă simt comod alături de tine.

Isaia (mirat): De ce, mă rog, ai intrat în afacere cu idealistul acela de Ion Raropu? Ești avidă după bani, ei înseamnă pentru tine totul. De fapt, nu am nevoie de argumente, știu că ai să mă copleșești cu o sumedenie de palavre, îndreptățindu-te...

Aglaiia: Pălăvrăgeala e prima profesie a românului! (*Se întinde și cască a plăcere.*) Da, sunt obsedată de realizarea ideii lui Ion. Pasiunea de moment face ca sufletul meu să nu fie nici acasă, nici pe drum... Dar să știi, ești unicul om lîngă care simt adevărata plăcere de a trăi. Atît doar că cu tine nu-i interesant să faci business.

Isaia: Mda! Realizează ceea ce te preocupă. Pînă una- alta, grăbește-te!

Tabloul 3

O poiană la margine de codru. În zare, printre ramuri, se conturează orașul Orhei. Jos, pe iarbă, un așternut cu băuturi și bucate, la care stau Ion și Aglaiia, scăldați în luminile soarelui de vară. Alături staționează un autoturism luxos, cu ușile deschise.

Ion Raropu (parcă vorbind cu sine însuși): Am 40 de ani împliniți și cîntăresc peste 100 de kilograme... Abia acum am înțeles ce înseamnă o viață frumoasă. Ce-ar fi să trăiesc așa o sută-două de ani, ca cioara, dacă nu m-ar pizmui dușmanii, vizibili și invizibili, dacă nu mi-ar pune piedici oriunde și oricînd. Un businessman adevărat croiește sute de planuri, dar îi izbutesc puține. Și visul meu e gata să devină realitate. Mizez pe succes. Alături te am pe tine, dulce femeie! (*Către Aglaiia, plin de admirație.*) Cu tine poți să cucerești imperii! Ce ingenios și cît de energetic ai dirijat pînă acuma construcția de la răscruce! Curînd o dăm în exploatare și vom deveni avuți. Invidioșilor o să le crape bășica udului!

Aglaiia (somorosoasă): Mai tacă-ți fleanca... Avem încă nevoie de cîteva sume rotunde pînă să finisăm toatele. Și cînd mă gîndesc că trebuie să mă milogesc iar, să plîng cu mîna întinsă în fața lui Vasilică al meu...

Ion: Nu va trebui! Las' pe mine. Sfătuiește-mă doar cum să-l conving. După atîtea săptămîni de chinuri zbuciumate, pentru asta am ieșit la iarbă verde, să ne mai relaxăm, să mai facem regulă în gînduri, în planuri, să ne mai odihnim, la urma urmei...

Aglaiia: Spune vreo idee, știi bine a le ticlui. Ești deștept!

Ion: E adevărat, sunt deștept! Mai bine eram prost. Deși vorba ceea: prost să fii, noroc să ai... Dar, cum zice prietenul meu: dacă nu mai sunt și eu prost, dar

iute că norocul nu mai dă buzna peste mine...

Aglaia: Se vede că nu ești chiar prost cu totul.

Ion: Toate belelele vin de la faptul că-s sărac. Sărac și prost. Ori cum o dai, tot acolo iese. Anume din cauza sărăciei m-a părăsit soția, prima femeie din viața mea. Apoi a doua, a treia... Nu s-au repezit să lege căsnicie cu mine nici cele care mi-au plodit baistrucii... Măcar fă-te homo... Cu părere de rău, stimată doamnă, în țara asta proștii sunt la modă. Numai ei au noroc – fac business, politică și bani. Numai ei trăiesc suficient de bine. Și de ce? Fiindcă-s toți de-o baie. Sau, cum s-ar spune în filosofia ta, au aceeași mentalitate. Se susțin reciproc în posturi și la furat. Alte probleme – de morală, de patrimoniu – nu-și fac. De aceea trăiesc și (*cu ironie*) b o - g a t, î m p ă - r ă - t e ș - t e. Bogăția fără margini și luxul fals – asta este Patria lor.

Aglaia: Da știi că într-adevăr ai ceva grăunțe în dimirlia ceea a dumitale? Altminteri nu ai vedea așa de clar realitatea noastră. Ascultă, de ce nu emigrezi în Occident? Doar pomenești mereu de el. Acolo intelectul se prețuiește altfel și s-ar putea să-ți fie bine.

Ion: Imposibil! Deja m-am pomenit în capcană! Eu nu-mi aparțin mie, ci copiilor... (*După o pauză de tăcere, visător.*) Aș emigra, dar vezi că unde-i bine, nu-i de mine, dar unde-i rău – hop și eu. Aș pleca în Germania, Franța, America, dar mi-au luat-o alții înaintea. Care cu jumătate de secol, care cu un secol și jumătate... Și mie ce-mi rămîne – Grecia, Turcia? La cules măslina sau la tencuit veceuri? Cu bună știință, în Occident, aș realiza multe din ideile mele! Dar când simt ce atitudine au unii străini față de noi și ce investiții fac, îmi trece pofta și de Occident. Uite, turcii care-au venit să ne reconstruiască drumurile! Toarnă asfalt, care se spală după prima ploaie. Dar și mai mult se spală comisioanele. Sume fabuloase în buzunare naționale, dar și internaționale. Aici toți sunt de un neam – cel din economiile subterane. Vai de țărișoara noastră! Cîți escroci, nătărăi de talie mondială trec pe la treuca noastră națională, străjuită de politicieni mediocri!. Toți vin mai mult să spele niște bani decît să investească. . .

Aglaia (a lehamite): Deștept-deștept, dar începi să mă plictisești! Hai să vorbim mai bine despre copiii tăi.

Ion: Ba hai să-i facem pe ai noștri, “legitimi”, precum spune un cunoscut de-al meu. Doar suntem soț și soție!

Aglaia: Ce îndrugî, mă?

Ion: De bună seamă, nu ți-ar strica și ție un copil. Doar nu ți-a rodit pîntecul niciodată încă...

Aglaia: Ascultîndu-te, mîna singură adună degetele într-o ciucă. Nu-mi închipui să mă culc cu tine. Nu te iubesc nici măcar un piculeț.

Ion: Se iubește numai Patria, stimată doamnă! Celelalte “iobiri” sunt relații. Sexuale, conjugale etc.

Aglaia: Patria? Tu mai vorbești de Patrie? Care Patrie – jumătate aici, și jumă-

tate dincolo? Simți tu oare Patria sub picioare?

Ion (*patetic*): Patria nu o simți sub picioare, ci la inimă. Dacă o ai în inimă și mai are cine o moșteni, atunci ea nu moare, nu se pierde în istorie, oricâte hoarde ar năvăli, oricât ar croi-o străinii pe placul lor. Cîndva, copiii mei vor realiza visuri și mai frumoase decît noi... Azi toată lumea mă condamnă pentru că am plodit mulți copii, dar, cîndva, aceiași oameni vor privi altfel lucrurile. Copiii pe care îi am tot Patrie se cheamă...

Aglaia (*dînd a lehamite din mînă*): Încetează! Nu mi-au plăcut niciodată asemenea discuții. Politica nu hotărăște nimica. Pondere pot avea doar faptele realizate...

Ion: Politica, dragă, hotărăște totul. Suntem de-o seamă și cunoști: cine e la cîrmă, acela dirijează...

Aglaia: Să plecăm chiar acuma la Vasile. Mi-am amintit că are o întrunire de afaceri, la care va asista și *Albert*... (*Grăbită, își ridică haina, își ia geanta și se îndreaptă spre limuzină, grăbindu-l și pe Ion.*)

Ion: Chiar dacă nu mă întreci în înțelepciune, totuna ești o adevărată femeie de afaceri. Ce simț, domnule, vulpe adevărată! Încă un credit, un supermarket, o benzinărie la cel mai minunat loc! Și inima ta toată! Nu trece nici un an-doi și ne vom cuceri nișa printre oameni; vom deveni bogați. Ne vom extinde afacerile în Europa, chiar în America. Un pic de noroc și vom deschide o rețea întregă de supermarket, de McDonald's-uri, de...

Aglaia (*întrerupîndu-l*): Vorbă lungă sărăcia omului! Mai ales cînd e deșartă... Trebuie să ne grăbim!

Ion (*un pic dezamăgit*): Să sperăm că ne vom odihni în curînd mai mult. Și mai cu folos...

(Aglaia pornește motorul. Ion se repede spre mașină, apoi se întoarce și ticssește un sandviș în gură, face cu privirile un ocol mesei bogate, dorind parcă să o pună pe toată, grămadă, în gură, dar pînă la urmă dă din mînă a pagubă și o ia fuga spre mașina care claxonează mereu.)

ACTUL II

Tabloul 4

(Biroul lui Vasile Daraban, plin cu oameni de afaceri. Cîțiva bărbați, în halate albe, își primesc solda chiar din mîna patronului. Filimon Bodiu, zîmbind tuturor, flutură din degete, face gestul că totul va fi și mai bine. Cînd bărbații în halate albe ies, pe ușă apare Albert, într-un pardiesiu lung, cu o pălărie cu borurile albe. Îl cuprinde pe Vasile, felicitîndu-l și mulțumindu-i pentru contribuția lui la aprobarea unei legi în Parlament. "În sfîrșit, radiază el, transplantul de organe se admite! În sfîrșit!" Și, aplecîndu-se către urechea lui: "Chiar mîine să treci pe la "Victoria Bank", să-ți ridici onorariul. Uite-așa-mi placi!" Văzîndu-l pe Filimon,

îl îmbrățișează și pe acesta: "Businessul cu organele umane este deja legiferat! În sfârșit! Acum trebuie să ne orientăm spre alte afaceri profitabile." M-am gândit... Cu acest business o să se ocupe fratele și cu Filimon... Va fi mai sigur..."

Anume în acest moment în birou intră Aglaia cu Ion Raropu. În același timp, la primul nivel, de desubtul scenei, câțiva medici o aduc pe Adelaida la masa de operație. O silesc să se dezbrace. Fata le îndeplinește porunca, pune mâinile în semn de rugăciune și, îndreptându-și privirile spre cer, se roagă: "Doamne, Dumnezeuule, întărește-mă să-l ajut pe omul iubit. Ajută-mă, Doamne Iisuse Hristoase!" Medicii o culcă pe masa de operație și, curînd, încep operația.

(În biroul lui Vasile Daraban e mare agitație, mai ales că Aglaia a izbutit să-i soptească scopul vizitei lor.)

Vasile: Domnule Albert, onorată asistentă, permiteți-mi să vă comunic! (*Arată către cei doi, Ion și Aglaia*) Această femeie și săteanul meu s-au orientat la vremea cuvenită și azi e pe sfârșite realizarea ideii lor fenomenale. La răscrucea drumurilor, pe viaductul de la Orhei, pe magistrala principală a republicii, supunîndu-se unui risc nemaipomenit, în aceste condiții de criză totală, au construit un supermarket și o benzinărie. (*Cei prezenți aprobă cu aplauze frenetice, lingușitoare.*) Vă mai comunic că acești doi domni sunt... soț și soție! Deci, e un business de familie (*Din nou aplauze.*) Să fim solemn!

Aglaia (*puțin ofărîtă către el*): Dar mai laconic și cu mai puțină pompă nu se poate?

Vasile: Desigur, desigur! (*Către cei prezenți, cu aceeași emfază.*) Onorată asistentă! De fapt, mai e nițel de tot, niște fleacuri, pînă să tăiem panglica. Și ca să nu pățim ca ȋganul care s-a înecat la mal, mai e nevoie de un credit suplimentar. Mic de tot, cît o picătură în mare... Vorba e că acești doi oameni de afaceri mai au de finisat obiectivele respective și, precum vă este bine cunoscut, adeseori cheltuielile depășesc oferta. Ei roagă să le acordați un împrumut... Mic de tot, cît o picătură în mare.

Albert (*trezit din frenezia victoriei legislative și ciulind urechile*): Din cîte știu, Banca Mondială încă nu a aprobat definitiv creditul pentru reconstrucția magistralei pe acel sector...

Ion (*calm*): Ești puțin dezinformat, stimabile. Acolo demult lucrează buldozele și altă tehnică grea, nivelînd pămîntul...

Aglaia: S-au instalat demult și semnele rutiere...

Albert (*după o pauză cu subînțelesuri*): Știu că în pădurea de la Strășeni, pe unde mai trece o arteră, se construiește și acolo un supermarket și o benzinărie.

Ion (*zîmbind a izbîndă*): Fiecare cu businessul lui!

Albert: Să fie așa cum ziceți!

Businessmanul cu mustață (*foarte atent, ca și celălalt, la dialogul dintre cei doi*): Eu pot să împrumut s u m a m a r e, f r u m o a s ă, dar trebuie asigurat creditul. Trebuie contract de gaj...

Ion: Dacă se poate... Deja nu mai avem ce gaja... Dar vă asigur. . .

Aglaiia (autoritar): Afacerea noastră, precum au calculat economiștii, va aduce profit chiar din prima lună de activitate.

Businessmanul fără de mustață (nesigur pe situație): Sunt gata să vă împrumut o sută de lei.

Businessmanul cu mustață: Eu, la fel, una suta de leu!

Albert: Deocamdată, nu sunt gata să vă ajut cu nimic. Afacerile mele se află într-o situație financiară precară.

Aglaiia (cu ironie): Sunt sume derizorii. E catastrofal de puțin.

Vasile (luînd apărarea celor prezenți, către Ion și Aglaiia): Nu pot oamenii acum să vă ajute. Asta-i situația!

(Deodată, de la primul nivel, se aude strigătul prelung de durere al Adelaidei, încît se lasă o tăcere mormîntală. Primul care sparge tăcerea, după o pauză cam îndelungată, este Filimon.)

Filimon (ca pentru sine): Acuma, dacă va fi nevoie, bani se vor găsi...

Aglaiia (neîmpăcată, încearcă să-l convingă pe Vasile): De ce nu vrei să fii garantul creditelor, de care mai avem nevoie? Doar știi că afacerea noastră e pe sfîrșite și, iată-iață, ne va aduce profit, și vom rambursa împrumutul?

Vasile (zîmbește pe sub mustață): Soțul tău să-și bată capul. Să fim corecți!

Aglaiia: Adică e o răzbunare din partea dumatile?

Vasile: Cred că ar fi timpul să recunoști că și așa am făcut destule pentru tine pînă acum. În rest și mai departe – sunt chestiunile tale personale. *(Pe un ton dur.)* Astăzi am o întrunire serioasă cu oamenii pe care-i vezi și nu am cînd să mă tîrguiesc cu voi. Să nu-mi faci scene, nu e în interesul tău. La urma urmei, nu mai suntem soț și soție, nu am fost cu adevărat niciodată, nici rudă nu-mi mai ești, așa că descurcă-te singură cum știi. *(Către Filimon.)* Condu-i, te rog, afară.

Filimon (luîndu-i cam neglijent la braț): Mergem! *(Aglaiia cearcă să se rețină, Filimon însă o îmbrîncește ușurel, silind-o să iasă):* Poate reușesc eu să vă acord un împrumut cu dobîndă.

Aglaiia (un timp mîndră, dar pînă la urmă ieșindu-și din fire, reușește să-i strige lui Vasile deja din ușă): Ești o dihanie, lighioană impotentă! Vreau s-o știe toată lumea! Ești doar umbra lui Albert.

Tabloul 5

(O terasă improvizată pe un teren viran ce seamănă mai degrabă a șantier, în zarea căruia se vede orașul Orhei. Nu departe – două limuzine luxoase, ale lui Ion și Aglaiiei. Pe planul doi se conturează supermarketul și benzinăria. Cei doi se servesc cu șampanie și alune.)

Ion: Bravo lui Filimon! A crezut în afacerea noastră! Ce băiat! Ce om! Ne-a dat un patrimoniu întreg, peste trei-patru zile finisăm construcțiile.

Aglaiia: Niciodată nu am crezut în mărinimia lui. Să nu fie ceva murdar la

mijloc. Nu ai văzut cum ne-a expulzat din biroul neghiobului celuia de ex-soț, ca pe doi prizonieri?

Ion: Alungă gândurile netrebnice. Zilele acestea mă simt fericit!

Aglaiia (*apatic*): Ia spune, ce e fericirea pentru tine, Ioane?

Ion: Cînd, de dimineață, măcar un gînd frumos îmi străbate scăfîrlia și gîndul acesta frumos îl pot spune altora...

Aglaiia: Straniu totuși... Pînă mai ieri, îmi doream un singur lucru: să punem cît mai curînd afacerea pe roate. Să achităm datoriile, să retrocedăm ex-soțului apartamentul gajat, iar pe Isaia să-l fac juristul companiei mele. Să nu mai depindă nici o clipă de burduhănosul cela de ex-soț... Acum însă simt că toate acestea-s efemere. Nu mi-i destul pentru a fi fericită. Plus că mai am și o presimțire rea, o neliniște îmi dă tîrcoale. (*se alintă*) Mă poți consola?

Ion: Angajăm bodyguarzi ... Locurile pe aici, știe toată lumea, sunt pline de miracole, se pun limuzinele singure în mișcare, chiar și-atunci cînd sînt cu frîna trasă. De-a stînga viaductului vom construi o pistă pentru elicoptere, cu parcuri moderne. Dacă va fi nevoie, vom comanda și o barcarolă luxoasă, cu care vom duce turiștii la Trebujeni, pe Răut...

Aglaiia: Ești un idealist incurabil, ca totdeauna!

Ion: Iar tu o materialistă prea ortodoxă. Ne cunoaștem de-atîta vreme, facem afaceri bune împreună, dar tot la mogîldeața ceea de Isaia ți-i gîndul. Ce-ai găsit bun la el, zău, nu pricep? Nu cred să fie prea ingenios în dragoste, de vreme ce nu-i prea curajos în afaceri.

Aglaiia (*gînditoare*): Are el un ceva pe care nu-l ai tu...

Ion (*cu gînd să o seducă*): De unde știi că nu am acel ceva mai ceva ca al lui Isaia? Ai gustat vreodată de zici așa? Uite ce afacere bună am pus la cale! Să știi că și în dragoste nu-s mai puțin ingenios. Zău, nu ar fi mare păcat să încercăm...

Aglaiia (*cu dezgust*): Stai frumos acolo unde stai. Nu permit oricui să intre în sufletul meu, mai ales încălțat cu cizme. Nu este bine cînd faci gară din intimitate... Mi-i bine cu tine în vîltoarea afacerilor, și doar atît. Fii bun și te bucură că ai izbutit, măcar și prin această metodă, să ferecești o femeie. Dar să știi că pentru mine asta e prea puțin...

Ion: Mă consolează sinceritatea ta, dar nu mă face fericit. Fie cum spui!

(Mulțumiți, o habă, beau amîndoi șampanie, fiecare cu gîndurile sale. Melodia unui tango celebru se revarsă din boxele uneia din cele două limuzine, și cei doi se prind în dans, păstrînd la început o distanță pudică, treptat însă lipindu-se tot mai aproape și mai strîns unul de altul. Pe neașteptate, în dreptul lor se oprește mașina lui Filimon. În aceeași clipă, din ea coboară un grup de hlandani vînjoși, care-i înconjoară din toate părțile. Filimon pare sufocat, nările lui se umflă, aidoma unui drogat. Aglaiia cearcă să-i zîmbească, dar el face un gest plin de nemulțumire și revoltă.)

Filimon: Hulubași ai păcii din codrii seculari ai Orheiului!.. Mănăstirea și ar-

hanghelii mamei voastre de golani! De ce nu m-ați preîntîmpinat, animalelor, cînd v-am dat banii, că afacerea voastră este ratată? Bleaghi!

Ion: În nici un caz! Ieri am vorbit cu inginerii turci, care de mîine încep să toarne asfalt pe magistrală. E nevoie doar de o săptămînă și pe lîngă supermarket-ul și benzinăria noastră vor circula mii de autoturisme...

Filimon (*îi arată brutal ciuca*): Boule! Ați întîrziat. Deja s-a decis totul! Președintele țării a emis o dispoziție prin care Banca Mondială oferă un credit lui Albert și companiei sale...

Aglaia (*strîmbîndu-l*): Ce are creditul de la Banca Mondială cu construcția drumului și afacerea noastră?

(Între timp, vlăjganii au înconjurat limuzinele celor doi și stau de-a gata să pornească motoarele la semnalul lui Filimon.)

Ion: Nu te nelinești, băiete. Împrumutul cu dobîndă ți-l rambursăm după cum ne-am înțeles.

Aglaia (*sesizînd mișcarea vlăjganilor*): Iar dacă gîndești că autoturismele noastre trebuie să le dai oamenilor tăi, înseamnă că ai fost pus la cale numai de Vasilică al meu.

Filimon: A fost al dumitale. S-a căsătorit chiar ieri, cu o mironosiță de 18 ani.

Aglaia: Cu-atît mai bine. Fiecare-și făurește fericirea cum și cu cine poate. Sărmana duduie, habar n-are ce o așteaptă.

Filimon: Bă naivilor, bă! Ia ascultați aici, la badea, chilia și sfeștania mamei voastre de afacere. Bă proștilor, bă, lînă-n cap și minte-n cur! Prin dispoziția Președintelui țării s-a decis ca magistrala principală a Republicii Moldova să treacă, datorită creditului obținut, nu pe la Orhei, ci pe la Strășeni. Adică va ocoli Orheiul la o distanță de peste 50 de kilometri. Tocmai pe lîngă pragul benzinăriei și supermarketului pe care Albert, feciorașul președintelui, l-a construit nu demult, într-o noapte!

Ion (*șocat*): Hai, nu mă înnebuni. Care dispoziție, ce fel de Strășeni? (*Către Aglaia*): E adevărat?

Filimon: Eu vorbesc sau vaca rage! (*Pune mîinile pe șolduri, îi privește cu răutate.*) Bleaghi! Iată cum facem! Mașinile voastre sunt confiscate. Le luăm cu noi. Ca să-mi acopăr cheltuielile, supermarketul și benzinăria voastră trec, de asemenea, în posesia mea, ca materiale de construcție. Aflarea lor în acest loc este inutilă... Și încă ceva... Pentru că m-ați indus în eroare, o să-mi plătiți mie și cira-cilor mei un tribut. Zece mii de dolari! Nici o vorbă de prisos!

Ion: Frate, de unde să iau eu atîta bănet? Cînd am pierdut și casa și masa de la cei opt copii ai mei?

Filimon: Simplu de tot! Chiar eu te ajut. Una din odraslele tale va dona un rinichi... Este de unde, dacă zici c-ai plodit tocmai opt. (*Rîzînd sarcastic*): Văd că ești un bărbat de prăsilă, ce te costă să mai faci vreo nouă? Și în genere, poți face un business minunat dacă trăiești bine cu badea. De la unul un rinichi, de la altul

un ochi, de la al treilea un strămeleag – ha-ha-ha! –, că o fi tot de prăsilă, ca și al tătîne-su... Mîine-poimîine s-ar putea să ne trebuiască poate chiar și odorași, mici de tot, de o zi-două. Și te faci cel mai bogat om din lume! Ai prins ideea? Iar tu (*se adresează Aglaiei*) ... o să te achiți cu patrimoniul rămas de la fostul soț, pe care, slavă domnului, nu ai izbutit să-l departajezi.

Ion: Aiureli! Aiureli! Cum, copiii mei... ei sunt Patria mea! Voi îmi schilodiți Patria!

Filimon: Care Patrie, bă, mănăstirea și sfeștania mumei tale... Acolo ți-i Patria, sub prohab? Las-o dom'le, oi fi eu prost, dar nu de tot!

Ion (*aiurit de-a binelea, urlă*): De ce-e? Doar am muncit cinstit, am fost sincer? De ce ar trebui ca cineva să se îmbogățească numai pentru că este fiul președintelui ?

Filimon: Asta-i, bă-ă, e-co-no-mi-e de pia-ță-ă! Acolo unde sunt oameni bogați, trebuie să fie și cît mai mulți robi!

Ion (*strigă disperat*): Nu, domnilor, nu vă grăbiți! Poate e o dezinformare la mijloc! Ne-am riscat viața, cu bani împrumutați, am construit un edificiu modern. Priviți-l în zare cîte de frumos e! Nu se poate! Nu se poate! Clădirea e un monument istoric, la urma urmei. Nici vorbă nu poate fi să o demolăm, chiar dacă magistrala nu va trece pe acolo...

Filimon (*considerînd spectacolul încheiat și făcînd semn ciracilor să pornească motoarele, gata să plece*): Basta! Am zis! Petrecere plăcută în continuare, hulubașilor!

Aglaia (*încercînd să-l rețină și umilindu-se*): Te rog, ia-mă pînă la șosea. Nu vreau să rămîn în circa smintitului ista (*arată către Ion*.)

Filimon: Cum, îl lași așa, de unul singur? Nu vezi că l-a apucat damblaua? E păcat, cucoano! Ș-apoi parcă vă giugiuleați odinioară?

Aglaia (*umilindu-se și mai mult*): Te rog, nu mă chinui. Mi-e silă...

Filimon: Și nu te temi cu-atîția armăsari în limuzină? Vezi bine, drumul trece prin Codrii Orheiului, pe la poteca lui Kotovski...

Aglaia (*cu voce stinsă*): Mi-e totuna...

Ion (*pierdut cu totul*): Pentru Dumnezeu, nu se poate! Nu-i adevărat! Domnilor, nu-i adevărat! (*Alergînd cînd spre Aglaia, cînd spre Filimon, care urcă într-o limuzină*): Nu-i a-de-vă-ra-a-at! Nu cred... Doamne-e-e...

Filimon: Poți să crezi, poți să nu crezi, de-acuma e tîrziu. Pe locul unde ți-ai înălțat supermarketul se preconizează să se deschidă un nou cimitir al orheiienilor... Așa a decis ieri în ședință primăria locală. Adevărat, au fost unele proteste, dar a învins prostimea... Un cimitir de însemnătate locală! (*Pornește motorul, apoi mai aruncă o frază*): Deocamdată postul de director al cimitirului este vacant. Încă o idee, stimabile!

(Aglaia urcă cu Filimon. Limuzinele pornesc, lăsîndu-l pe Ion cu brațele întinse, care mai vrea să protesteze ceva, dar e tîrziu.)

Ion: Ce tîmpenie! Cîtă muncă, cîte zbateri, cîți nervi, umilințe! Ca pînă la urmă... Cimitir de însemnătate locală! În această margine de Europă noi toți suntem de însemnătate locală!.. De ce trebuie să se îmbogățească cineva numai pentru că-i fiul cuiva? Nu-i adevărat! Nu se-e-e po-o-a-a-ate-e-e-e... La sigur, cine ne are de oameni? De subiecți ai dreptului universal? Există o singură echitate socială, și ea se numește moartea... *(După o pauză mai îndelungată.)* Ei, bine, calmează-te, Ioane! Dacă mai poți gîndi, inventează ceva, vreo idee salvatoare! În numele copiilor, pe care mișei pot să mi-i pedepsească... Director, a? *(isteric):* Ha-ha-ha! *(Chibzuind, frămîntat.)* Dar de ce, mă rog, să se demoleze supermarket-ul numai că acolo o să se facă un cimitir? Director... știi că-i o idee și asta?! Viața noastră de azi e ca un iad, și multă lume încă are de pătimit. Oare n-ar fi mai bine ca din acel splendid edificiu de pe teritoriul cimitirului să se facă... un crematoriu? Iată idea! *(Grăbit, caută ceva, dar negăsind, dispare grăbit în direcția Orheiului.)*

Tabloul 6

(Aceeși scenă ca în actul 1, tabloul 2. Printre tinerii care se odihnesc sunt și Albert, împreună cu Vasile, Aglaia, Filimon. De o parte stă Isaia. Văzînd-o pe Adelaida, se cutremură. Cu excepția lui Isaia, toți sunt tunși chilug, beau și se veselesc. Ciocnesc pocale cu șampanie și strigă entuziasmați: "Victorie! Victorie!". Albert, împreună cu Filimon, cu cîte-o duduie, dispar și se face o pauză la toate nivelurile. Numai Adelaida, care în zdrențe cerșește parcă grăbită, parcă aiurită, își face semnul crucii, tot vociferînd pronunțat: "Doamne, ajută-mă Doamne..." Ajutați-mă, oameni buni!.." Apoi privește cu ochii în van și întreabă absentă: "Te-au făcut fericit banii mei, Filimoane?" Un rinichi costă mult, Filimoane!)

(Nu zăbavă, apare Ion, grav tulburat. Trece printre lume, părăind să caute pe cineva. Vede publicul, se repede să le ceară ceva, dar se oprește brusc, de cum îi recunoaște.)

Ion: Aceleași mutre cunoscute, ce nu prezintă nici un interes. Toți sunt doar niște animale ce consumă băutură și mîncare. Nu mai am nici o idee... Neavînd bani, nu poți fi preocupat de idei... Oricît de înțelept ai fi, viața uneori te face să dormi și ... în copac. Copacul are ramuri trainice... Și asta e o realitate! Doar să ne păzim să nu cădem jos prea de sus. Oare ce se mai poate întîmpla mîine?

(Se aprind din nou luminile și pe terasa din mijloc reîncepe defilarea fetelor frumoase. Apoi încep să defileze toți. Nimănui nu-i pasă de scîrîțitul ușii de la vecu, care, deschizîndu-se, descoperă corpul lui Isaia, spînzurat de o țeavă.)

Cade cortina.

Filimon Boghiu

(tragedie istorică în cinci acte)

PERSONAJELE:

Filimon Boghiu, “căpitan-partizan”, ultimul haiduc din codrii Basarabiei, în vîrstă de 40 de ani.

Olimpiada, soția lui.

Ecaterina Vidrașcu, învațătoare din satul Cîșlea.

Ștefan Volontir, unul din amicii lui Filimon Boghiu.

Dorel Ciucaru, finul de cununie al lui Filimon Boghiu, muzicant, poreclit “Bucilă”.

Anastasia, sora Olimpiadei.

Ionel și Iulia, copii proveniți din Olimpiada și Filimon Boghiu.

Ilarion Kutuzov, general KGB.

Vladimir Putin, ofițer, securist fără naționalitate.

Țărani, soldați ai armatei roșii, doi copii-călăreți, demnitari comuniști-internaționaliști.

Acțiunea pare să se desfășoare în anii 1946-1950 la Chișinău și în localitățile din zona Codrilor Basarabiei.

ACTUL I

Centrul Chișinăului. În aer plutește melodia cîntecului popular “Frumoase-s nunțile-n colhoz” gata să cedeze altei melodii – “La colhoz pe dealul mare”... Jos, pe caldarîm, niște soldați ruși, înjurînd de mama focului, pun temelia viitorului monument al lui V.I.Lenin. Mai încolo se văd umbrele unor oameni cu fețe uscate, tăvălind trupurile umflate ale unor cadavre care gem adînc, pronunțînd „Dați-ne de mîncare!”. Arcul de Triumf e împodobit cu inscripții în limba rusă “Spasibo tovarișciu Stalinu za nașu sceastlivuiu jizni!” și “Slava starșemu bratu, velicomu russecomu narodu!”. Cînd se stinge melodia, se aud scîrțîind roți de căruțe încărcate, pocnituri de biciuri și voci care îndeamnă boii “Hăisa!” “Ceala!”. Acele orologiului măsoară clipele ce trec “Tic! Tac! Tic! Tac!...” Desprinzîndu-se din acest vacarm, în scenă apar doi puștani, unul mai mare decît altul, încălecați pe două bețe de răsărită, închipuindu-se drept eroi.

Vladimir Putin strunește calul, ștergîndu-și fruntea de sudoare) Tr-r-r! Roibu-le! (Privește în jur iscoditor). Și, care vasăzică, fundătura asta, unde nici să te piși n-ai unde, se chiamă Basarabia...Să tot trăiești și să cucerești...

Ilarion Kutuzov: (Vajnic pe calul lui, cu pieptul plin de decorații, meșterite stîngaci din scînduri, din tablă și din frunze uscate) Asta-i țara mea ș-a ta, dom... Pardon. Tovarășe.

V. Putin: (se uită încruntat la convorbitor) De-ajuns! Lasă dracului proprietatea privată. Bună sau rea, asta-i țara mea. Uită-te la el. (Arată cu bastonul de mînat calul în direcția, de unde se aud scîrțîind carele). Rusia așteaptă pîine coaptă gata, că a eliberat Europa. Pămîntenii noștri din Vologda suferă de foame. Apropo, unde-i Suvorov?

I. Kutuzov: A rămas cu mîrtoaga lui la Tiraspol. Ați uitat?

V.Putin: Era cît pe ce să uit. Trebuie să facem ca moldovenii să uite că-s români. Ți-i minte ce-au făcut ei în 1918? N-aștepta să-ți amintească tovarășul Stalin, că o să-ți scoată și celălalt ochi.

I.Kutuzov: Îmi pare rău, tovarășe Putin. Eu acum ce fac? Am pus sîrmă ghimpată pe Prut. Le i-au pîinea de la gură. Le i-au pămîntul și dobitoacele de pe lîngă casă. Le las doar ochii să aibă pe unde-și stoarce lacrimile de jale.

V.Putin: Vă felicit, tovarășe general!

I.Kutuzov: Mulțumesc, dar după tovarășul Stalin nu primesc... Unde mă trimit Patria, acolo mă duc... Am luptat pe front, te-am învățat pe tine la Academie cum să lupți cu aborigenii din provincie, și acum, iată-mă, după ședere răcoroasă la Port-Artur, am venit din nou în țările calde...

V.Putin: Spusu-mi-se că v-ați pricopsit și cu un dom nou, ce se aseamnă cu un conac! Cică, e una din vilele criminalului de război...(chipurile, se gîndește) Țiganului cela, cum îl cheamă?..

I. Kutuzov: Antonescu. Mare cinste! Chiar în centrul orașului, împrejmuit cu grădină, viță de vie... Acaret, nu alta! E bine! La Port-Artur, unde am slujit pînă la război, n-am avut parte de o asemenea domină! Deși între pereții ei, drept să spun, miroase a român... Spasibo! Dar tu, june?..

V. Putin: Eu nu m-am ales decît cu o căsuță nearătoasă la Malina Mică. Aparținuse unui pedagog, care, speriat de-a doua noastră eliberare, cea din "44, a dat bir cu fugiții peste Prut. Ha-ha!!!!...Degrabă-i aduc aici de la Haricov pe soacră-mea, soția, că-i gravidă... Pentru început e bine că avem acoperiș de-asupra capului. Să ne înșurubăm cît mai bine, că de-aici nu plecăm niciodată... Bunăstarea mea se datorează activității mele de protejare a vieții dumitale!

I. Kutuzov: Spasibo! Căsuță zici că ai?... Nu te grăbi, Micola. Curînd începem deportările aborigenilor. Listele sînt deja gata. Pîna una alta, pune ochiul pe-o vilă care-ți place mai mult, iar în rest e treaba noastră. Rușii, ucrainenii, demult trebuie să fie stăpîni aicea...Stăruiește, nu dormi, fă mai mulți copii, adicătelea urmași... Politica tovarășului Stalin prevede stabilirea noastră veșnică în Basarabia...Ha-ha!!!

V. Putin: De ce mergeți la serviciu atît de dimineață, Aron Nicolaevici?

I. Kutuzov: Păi, cum altfel? Trebuie să facem ordine în turma asta de berbeci amețiți, care numai a cînta, a juca și a munci știe! (încruntîndu-se, îl țintește cu priviri piezișe pe locotenent). Dar dumneata, ce ai a mă ischiti, hai?!! la poziție de drept: mergi încolo, vino înapoi, ești la slujbă... (În vreme ce Vladimir Putin

prinde a defila prin fața lui, dîndu-i onorul, ca tropăitul cizmelor să acopere scîrțitul roților de căruțe, el mătăhăește amenințător din cap). Pe loc repaos. Te cunosc de la academie....Ai fost și ești ucenicul meu credincios...Asta ți-a mai rămas...Să demonstrezi gloria soldatului sovietic în această Piață de hoituri. Mai obraznică nație decît moldovenii n-am întîlnit.

V.Putin: De ce spunei așa, tovarășe general?

I.Kutuzov: S-o știi de la mine, june!... Tot ce spun eu este adevărat și întemeiat pe experiență de viață... Nația asta nu merită să fie stimată... I-am distrus odată izvoarele culturii și religiei ce le-a mai putut avea. Acum renasc prin niște progenituri ce îndrăznesc să ni se opună. Obrăznicie ce n-a murit cu moarte bună... Privește cum trebuie să-i distrugem în văzul lumii, pe piețe, pe străzi și uliți. Așa trebuie să ni-i supunem, tinere!

V. Putin: Văd și mă mir în mintea mea cum de răzvrătitul codrilor nu vrea să înțeleagă lucruri simple. Al șaptelea an bandițește! Nu-i glumă...

I. Kutuzov: De aceea te-am și chemat încoace, să ne unim eforturile întru stîrpirea Basarabiei și basarabenilor.

V. Putin: Eu, tovarășe general îi studiez pe moldovenii iștea din străfundul istoriei. Au o singură filă de glorie, intitulată Ștefan cel Mare. Se fălesc ei și cu Dumitru Cantemir, unul plin de poezie și filosofie, dar le-a părăsit țara. A schimbat viitorul moldovenilor pe votca rusească, închinîndu-ne-o nouă țara lui cu tot cu oi și boi, ca să nu zic, independență... Independență vrea ciotul ista, Filimon, care nu-și dă seama că-i un paiangen, o căcărează, de capul căruia nimeni nu s-a interesat...Îl stîrpin ca pe un ținț, în zilele care urmează.Vă asigur!...

I. Kutuzov: Că bine-ai zis, Filimon Boghiu, ciot?!.. E un bleaghi de clasa și nimic mai mult! Mare lucru că a împușcat cîțiva activiști de partid. Ei dovediseră să-și facă treaba: i-au deportat pe toți culacii, au organizat exproprierea țărănimii, au făcut colectivizarea, acum luptă contra religioșilor...El, un nespălat de fierar de la Mîndrești, să ridice mîna împotriva Puterii sovietice!..Trebuie prins și castrat, ca pe acest pămînt mănos să nu se nască niciodată asemenea stîrpituri.. I-a sosit și lui sorocul...Azi, hai să ne isprăvim cu hoiturile din piață, apoi, după defilarea militară, le căsăpim berbecilor, haiducul!

V. Putin: Stau și mă gîndesc că moldovenii trăiesc la sate, o să ne vină greu să-i stîrpin pe cei de la oraș...

I. Kutuzov: Orașele trebuie să cînte, civilizat. Mă piș eu pe ia-chișa și ia-chișa al lor. Iar la moment, basarabenii trebuie să scoată toată pîinea ascunsă prin hambare. La Vologda oamenii nu trebuie să moară de foame. Las'să moară moldovenii, că prea mulți s-au plodit pe pămîntul pe care Pușkin a cîntat-o pe țișanca Zamfira!..

V. Putin: Doamne, cît de răbdători și buni de inimă sîntem noi, slavii. Învățăm minte toate lepădăturile. Dar știți cum ne numește banda condusă de acest Filimon Boghiu? Cotropitori, tovarășe general!

I. Kutuzov: Asta pentru că ei nu știu că Petru cel Mare al Rusiei ne-a lăsat testament cu poruncă sfântă pe care nici tizul meu, nici Sașa Suvorov n-au putut s-o aplice în practică. Acuma, cu tovarășul Stalin i-am cotonogit, i-am îngenunchat definitiv! Și cale întoarsă nu există. Conform testamentului, vom supune toate popoarele din jurul nostru! Așa ne-a hărăzit soarta, tinere! Moldovenii sînt înapoiți și, ca să-i facem să uite cine sînt, trebuie să le servim și nițică carte rusească.

V. Putin: Adică să le amestecăm lumina cu întunericul, cum înțeleg eu. (tropăiește din căputele cizmelor) Bun și acceptat. Iar acum plec la Telenești, cu misiune specială...O să acționez pe teren. Vă asigur că mă întorc cu plinul... O s-avem izbîndă curînd... Apoi voi veni la raport.

I. Kutuzov: Oare o să se întîmple și asta după 6 ani?

V. Putin: Numaidecît o să se întîmple!...Am și găsit niște moldoveni care mi-au promis să mi-l aducă sub scut...

I. Kutuzov: Bună sămînță de oameni are Basarabia! Ceea ce nu putem face noi, eliberatorii, ne ajută ei să facem, numai întinde-le 30 de arginți, vorba ceea...

V. Putin: Am observat și eu această trăsătură a caracterului lor. Dă-le ceva bogăție și îndeamnă-i, că ei se căsăpesc unul pe altul pînă la exterminare.

I. Kutuzov: De aceea eu și cred că banditul v-a fi exterminat ca năpîrca cu toate progeniturile lui! Zarurile sînt aruncate!..De cum dau grîul la stat, direct din gară...toți culacii iștea moldoveni, să fie încărcăți în vagoane de vite și duși în Siberia. Așa este ordinul tovarășului Stalin...

Vladimir Putin (ia poziția de drepti, dă onorul și lovește aprig din căputele cizmelor): Ordinul nu se discută, ci se execută, tovarășe!...

Gălăgia roților de car, îndemnurile răzlețe ale țăranilor față de boi curînd începe a se contopi, ca mai apoi să iasă în evidență pașii cadențați ai unei unități militare, care, cu cîntec, defilează pe caldarîmul plin de gropi ai pieței. Unii dintre soldați, cu automatele în spate, apucă neglijent de picioare și mâini cadavrele și le aruncă peste sacii cu pîine, în carele țăranilor, curățînd piața, pe care începe să mărșăluiească din ce în ce mai multă armată. Fanfara cîntă solemn "Proșceanie slaveanchi". Pe spațiul îngust al scenei lăsat de cortină apar cei doi călăreți.

Primul: Hai să fugim. Nu cumva să creadă spectatorii că noi într-adevăr sîntem ruși: și să ne cotonogescă.

Al doilea: Nu te teme. Poporul nostru cum a adormit în timpul foametei, așa și continuă să doarmă.

Primul: Măcar părinții să nu ne cunoască.

ACTUL II

Zona de Codri din preajma Teleneștilor. În zare se vad coline împădurite. Într-o parte sclipește apa unui iaz, în altă parte se văd cîteva morminte proaspete, adumbrate de copaci. De-asupra unui bordei filfîie o zdreanță în trei culori. Țăranii poartă cojoccele, opinci, bărbații au pe cap cușme negre ȧurcăn_ești. Femeile sînt

îmbrobodite în șalinci, cu rochii în catrințe.

Dorel Ciucaru: (După ce acordează strunele viorii îi tot zice virtuos câteva melodii de jale, de le curg șiroaie de lacrimi celor care-l ascultă.) Și ziceai, nănașule, că în Polonia te-ai întâlnit chiar cu Ștefan Bandera? I-o minune, nu altceva. Ia om de ispravă. A reușit să adune o țară împotriva muscalilor... Cred eu că și dumneata, nașule, cogeă căpitan-partizan, vei fi în stare să ne aduni pe noi, moldovenii, contra rusălăilor... Chiar ai stat de vorbă cu Bandera?...

Filimon Boghiu: Tot răul cu binele lui, finule. Dacă nu mergeam, ca toată lumea, după cartoafe, poate că nici nu-l mai întâlneam... Pot să-ți spun mai mult. Mi-au plăcut oamenii din anturajul lui. Hotărîți, neclintîți, devotați, gata în orice clipă de isprăvi. Nu sînt ca moldovenii: fiecare trage jarul numai la turta lui. Rutenii din Galiția sînt adevărați oameni cu credință în Dumnezeu. Nu-i casă pe lume fără icoană... Iar sîmbăta, duminica, în zilele de sărbători – toată lumea merge la biserică! Ghetul nărod de-acolo înțelege durerea și necazul nostru.

Dorel Ciucaru: De Bandera vorbește-ne, nașule, nu de lumea lui.

Filimon Boghiu: Păi el, e om al armatei și mai mult ascultă decît vorbește. Totuși, știți ce mi-a spus la despărțire? A zis ucrainește că cică, Basarabia ar fi pămîntul lor și ea... trebuie să devină a Ucrainei. M-a dat gata cu vorba asta a lui.

Olimpiada: Nu te da gata la orice suflare de vînt, bărbate... Bine că te-ai întors acasă viu și nevătămat. Ai adus câteva țuhale cu cartoafe. Să ne ținem cu zile pînă vin ai noștri și ne întoarce pămîntul... Ar fi bine să mergi la Chișcăreni, să-ți faci alte documente la miliție, pe nume străin, să nu-ți mai deie nimeni de urmă. Nu de alta, dar avem de crescut copii și de dus viața înainte. Nu-i așa, finule?

Dorel Ciucaru: (în loc de răspuns își face semnul cruci, apropiindu-se și mîngîind un sac plin cu cartofi). Să-ți dea Dumnezeu puteri și sănătate, nănașelule... Puradeii mei sînt lihnîți de foame, trăiesc numai cu nădejdea la mata. Cît despre vorbele lui Bandera, lasă-le să se ducă cu vîntul. Nu-i cum a vrea omul, da-i cum dă Domnul. Principalul e să ieșim cu bine din foame, iar celelalte... cum a da Dumnezeu! Dacă o să-mi dai cartoafe, te voi ține minte toată viața și te voi mulțumi împreună cu femeia și copilașii...

Filimon Boghiu: Dau, finule, din ceea ce-am adus, dau la toți obidiții. Cîte oleacă să ajungă... Trebuie să facem ceva ca să salvăm nărodu, că altfel rușii au să ne distrugă... Dacă nu ne vom ajuta noi unii pe alții, cine să ne salveze? Moare lumea pe un capăt, iar călăul de Stalin ne mătură încontinuu podurile cu postavca lui... Ca mâine putem muri cu toții, dar nu trebuie să ne dăm porcăliilor... Avem oleacă de mîndrie ori nu! Ce înseamnă viața omului? Pămînt, Țară și Libertate. Iar dacă vin dușmanii și îți iau casa, masa, pămîntul, apoi trebuie să luptăm, să le asigurăm viitor copiilor noștri. Chiar dacă lupta asta ar fi să ne coste viața... Dacă nu-i oprim, comuniștii au să ne ieie pămîntul, au să ne ducă în Siberia. Ați văzut cum zmulg crucilițele de la gîtul copiilor noștri?

Dorel Ciucaru: Asta am văzut și eu, nănașule. Numai să nu murim, căpitane-

partizan, ferească-ne Dumnezeu! Am copchii... Doamne, Dumnezeule, păzește-ne și apără-ne!...

Ecaterina Vidrașcu: Poate o lăsăm cu lupta asta, căpitane partizan? Toate-s trecătoare pe lume. S-a terminat războiul, parcă și foamea e pe sfîrșite. De ce ar trebui să luptăm cu rușii, de-acuma 5 ani, cînd simt eu c-o să trăim bine? Pe cine a trebuit să-i învățăm minte, parcă i-am învățat. L-am pus la punct pe Cosovan, care rupea cruciulițele de la gîtul școlarilor, pe al-de Turea și Klaikneht, i-ai pus și au băut apă de o șchioapă din Ciuluc... Netrebnicii se învață minte...

Filimon Boghiu: Dacă stai cu capul plecat nu faci nimica, rusul vine și te omoară în casă, îti batjocorește nevasta. Oare n-ar fi mai bine, să-i poftim să iasă pe aceeași ușă prin care au intrat cu tot cu activiștii partidului și cu comsomoliștii lor?!

Olimpiada: Măi, Filimoane, măi! Las-o mai moale... Rusul e viclean. Te lasă, pînă cînd îi vine momentul potrivit, și te căsăpește...

Filimon Boghiu: Muiere-hăi, nu mă smotri! Cît o să ne mai temem de-atîta grohăit străin pe pămînturile noastre? Crezi că rușii sînt cu patru boabe și nu le poate nimeni veni de hac? Călăresc atîta lume și ei trebuie să rămînă neatinși? Am să mă răfuiesc cu ei toată viața, căci frică am numai de Dumnezeu. (Se apropie de unul din morminte). Aici doarme mama și tata. N-au murit la război și nici de vreo boală... Au murit de foamea înscenată de comuniștii ruși! Muscalii dracului!... Trebuie să alegem una din două: ori ei pe noi, ori noi pe ei. Nu doresc să mor de foame, cum au murit toți acei din mormintele ce ne înconjoară. Parcă-i văd că li-i rușine în mormînturi de batjocura ce-au suferit-o. Dă-le, Doamne, pacea cea de toate zilele, dacă pînea le-au luat-o hoții...

Ecaterina Vidrașcu: Da eu te-ascult, căpitane-partizan, și nu pricep cum să luptăm cu ei. Aseară am ascultat la radiu, cum unul zicea că azi rușii îs mai puternici decît acum în urmă un an sau doi. Pînă nu demult se spunea că vor veni să ne elibereze de sub ei Anglia sau America, dar acum și ei se tem de ruși. Spun că sovieticii au inventat și experimentat bomba atomică. Nu-i de glumit cu ei...

Filimon Boghiu: Porcul e de nebiruit pînă îi pui sîrmă în rît... E posibil să mă omoare, dar... încaltea le voi dovedi că nu sîntem noi, moldovenii, de măligă. Decît o viață în genunchi, mai bine o moarte în picioare. Am să fac la ferărie un cîrlig de oțel călit cu care am să-i pun pe dînșii să meargă în genunchi... Codrule, codrule...

Dorel Ciucaru: Că bine vorbești, nănășele. (rîde cu poftă silită) Numai să nu fie de deochi! (își face semnul crucii)... Dă-mi o toșcă de cartoafe că m-așteaptă puradeii. Dacă se limpezesc timpurile și scăpăm cu zile, am să-i fac pe toți muzicanți. Lasă-i să cînte să înveselească viața oamenilor că numai una ni-i dat să trăim, Doamne! (măsoară un sac, apoi altul, și dispăre bucuros).

Filimon Boghiu: La noi, în Basarabia, sînt cele mai bune vii din lume, dar ce folos de ele, dacă veșnic nu aparțin băștinașilor... Acum ni le-au luat rușii în kolhozuri.

Ecaterina Vidrașcu: Las', Filimoane, că văd eu: Oamenii noștri ce lucrează

la vii, sînt intelighenții, oleacă altfel decît acei care cresc cartofi... Zicea un moș de-al meu din Dondușeni că rușii vor să deschidă multe școli. Oare nu e cazul să ne îndemnăm copiii la carte și, cu încetișorul, cu încetișorul, poate că ieșim din întuneric... Românii de peste Nistru, așa au procedat, și acum unii dintre ei sînt miniștri la Chișinău. Parcă-l văd pe Ionel al dumatile, venind cu soră-sa în mașină de stat.

Olimpiada (schimbă cursul vorbei): Știi, Catincă, jocul de pe el i l-au dăruit ucrainenii!

Filimon Boghiu: Bandera, personal, mi l-a pus pe umăr. (apare Dorel Ciucaru cu un tobultoc în spate, face cîteva plecăciuni repetate și dă să plece). Măi Dorele Ciucarule, văd că ești mulțumit, nevoie mare.

Dorel Ciucaru: Mulțumit, căpitane partizan, nănășele! Mulțumim, încă odată!

Filimon Boghiu: Văd că ești fericit, dar nu înțeleg cine sînt eu pentru tine: nănăș ori „căpitan-partizan”?

Dorel Ciucaru: Mai glumim oleacă, nănășele. Dar dacă e pe drept, apoi te putem numi și așa, și așa...

Olimpiada: Ți-am ținut cununia în biserică, cînd Filimon era numai așa, și nu altfel. Și tu ai cîntat la vioară tot numai într-un fel. Ca nimeni altul, de-ai rupt inimile din piepturile nuntașilor.

Dorel Ciucaru: Taci, nănășică. Atunci au fost alte vremuri, iar acum îs cu totul altele.

Filimon: Atunci, stai finule. Lasă țuhalul jos și încearcă să ne cînti ceva pe potri-va timpurilor de azi. Cîntece dintre cele vechi, care vei zice la înmormîntarea mea.

Dorel Ciucaru: Doamne ferește, nașule. Cum se poate una ca asta. Ce ne facem noi fără căpitan-partizan?

Filimon Boghiu: Mîine pleci la Chișinău?

Dorel Ciucaru: Da. Vreau să văd cum mai merge tîrgul de vite pe-acolo.

Filimon Boghiu: Nu-ți pare că ai prea îndesit-o cu tîrgul din capitală? Ce, nu-ți încap vitele în ocol? Vrei să mai cumperi ceva ca să dai în colhoz ori ai alte trebi acolo, ori poate ți-ai găsit o rusoaică tînă și-i spui cum o ducem noi pe-aici?

Dorel Ciucaru (făcîndu-și speriat semnul crucii): Da să crăp aici pe loc, să mă ardă pe mațe, dacă spun un cuvînt cuiva despre nașul meu drag... (se rîde plin de mulțumire, lasă sacul la o parte, ia vioara și începe să cînte ca la nunta lui, mai și chiuind din cînd în cînd).

Filimon Boghiu: (cătrec Olimpiada) Iată cu ce ne-a vrăjit el inimile, că altfel, demult îi dădeam foaie de drum. Vioara lui mă tulbură și acum... Unse cu melodii de-acestea, pînă și ticăloșeniile ți se par lucruri sfinte... Doamne, iartă-mă!

Olimpiada: Să-l ierți și tu pe dînsul, Filimoane! Ce nu s-ar întîmpla. Doar el te face cu muzica lui să îndrăgești mai mult și țara și viața. (Muzica se întetește, iar din ea se desprinde vocea lui Filimon).

Filimon Boghiu: Nimic mai rău nu ni se mai poate întîmpla... Oameni buni!

Propun ca în ajunul lui Arhanghel Mihail să ne întâlnim la Mîndrești ca să chibzuim asupra acțiunilor noastre... Iar acum lăsați vioara să cînte. (la îndemnul lui, tot alaiul se destramă. În aer mai persistă cîntecele duioase de vioară).

ACTUL III

Un birou, cu pereții jerpeliți pe care se văd portretele lui Dumitru Cantemir și Iosif Stalin. La masă, străjuită de multe scaune cu spetezele învechite, stau, îmbrăcați în haine de gală, Ilarion Kutuzov și Vladimir Putin.

I. Kutuzov: Ca să vezi, moldovenii ne arată nazuri! Unde s-a mai pomenit!? Ne-a parvenit vestea că lîngă pădurile din preajma Teleneștilor se cuibărește banda lui Boghiu. Cică ei, chipurile, luptă împotriva ocupanților! Adică, a noastră!..(arată spre portretul lui D.Cantemir). Toromacii! Au uitat că voievodul lor ne-a adus Țara pe tava, împreună cu toată oastea? Stai numai și te potrivești prostimii, și îndată pierzi și calea spre Marea Neagră și speranța la Dardanele. Ori poate n-am dreptate...?

V.Putin: Nu pot găsi, la moment, nici un argument în favoarea lor. Totul trebuie să ne aparțină!

I.Kutuzov: Iată că ne-am și înțeles. (Ceva gîndește în pauză) Ce lucruri noi ai constatat, june, în această săptămînă la fața locului. Raportează!

V.Putin: Înainte de-a vă mărturisi, vreau să amintesc ceva despre marele cărturar. În copilărie părinții mi-au spus că în oastea lui Cantemir, care ne-a dăruit Basarabia, era un mare logofăt, Putină... De altfel, cuvîntul “putină” e de origine dacă... De unde putem conchide că și eu sînt un fel de român.

I. Kutuzov: Foarte bine. Minunat de bine! Folosește din plin motivul pentru a-i pune la punct pe rebelii de aici...

V. Putin: Tovarășe general, doar știți că munca e în toi. Într-o săptămînă am pus temelia unei rețele trainice de agenți secreți și turnători... Din chiar rîndurile celor ce urăsc puterea sovietică. E greu să-i înțelegi pe acești indivizi: ba-s împotriva noastră, ba-s gata să colaboreze cu noi pînă în pînzele albe. Aceștea nu-s ca cecenii. Ca să le dovedesc că sovietele înseamnă puterea oamenilor a trebuit să-i mint că se vor bucura totdeauna de mari privilegii: vor deveni nacealnici, deputați ai norodului nu numai ei, da și progeniturile lor. Puterea sovietică, le va da saci cu bani și cele mai neașteptate favoruri. Nu vă temeți, oameni buni, le-am spus. În viitor, din rîndurile turnătorilor vom crește scriitori, artiști, savanți, ingineri... toată elita intelectuală va fi din rîndurile voastre! Am observat că numai o simplă enumerare a minciunilor are asupra lor efectul unei ghipnoze... Le tremură mîinile cînd semnează obligațiile, privind păstrarea tainei de stat... Îți vine să zici ca dîșzii: lăcomia pierde omenia.

I.Kutuzov: Bine că le-ai explicat că principiul de bază al colaborării noastre este păstrarea secretului...

V. Putin: Mai mult, i-am preîntîmpinat că în caz de trădare vor fi șterși de pe fața pămîntului.

I. Kutuzov: Cum reacționează la depunerea jurămîntului?

V.Putin: Nici nu clintesc din ochi... Stau ca oile la strungă numai să fie înscrise în armata noastră de agenți secreți... Îmi place, e popor de treabă! De-ar fi ca dînșii caucazienii, n-am mai avea probleme. Am impresia că în Basarabia asta prăpădită nici nu face să ne implicăm în păstrarea ordinii. Se mănîncă bine ei înde ei. Am constatat după o oră, că majoritatea răzvrătiților sînt din sud și din centru. Cei din așa-numitul nord preferă bani și posturi de conducere. Dă-le bani și posturi și ți-o ucid și pe mama lor. Și asta, cred, ne este cea mai bună salvare. Asmuțăm moldovenii, contra moldovenilor să obținem un pustiu în care ne pripășim noi, rușii.

I. Kutuzov: Dar ce ne facem cu bulgarii, găgăuzii, ucrainenii, țișanii de aici?

V. Putin: Minoritățile naționale de aici n-au ochi să-i vadă pe băștinași. Amintiți-vă cum au procedat rușii, ucrainenii, evreii ce au nimerit în "Sfatul Țării"?...

I. Kutuzov: Da, lasă-mă în pace cu istoria Basarabiei... N-am învățat-o, n-o cunosc și nici de gînd nu am să-mi macin creierii cu ea.

V. Putin: Totuși, să fac o remarcă importantă. Așa-numitele minorități sînt înclinate să colaboreze cu noi, și în alt aspect...

I. Kutuzov: Sînt curios să aflu...

V. Putin: În decursul istoriei, acestea nici n-au avut alte interese, decît să ...supravegheze activitatea băștinașilor în toate domeniile...

I. Kutuzov: Chiar și agenților băștinași?

V. Putin: Inclusiv...

I. Kutuzov: Bravo! Se vede că ai trecut școala mea! Mă mîndresc cu tine, fiule!

V. Putin: Slujesc cu devotament puterea sovietică!..

I.Kutuzov: Adică, unicul ciot în calea noastră este acest Filimon Boghiu?

V.Putin: Da, el și numai el. În această ordine de idei, am și o surpriză...

I. Kutuzov: Raportează, tinere nu tărăgăna! Timpu-i pasăre zburătoare.

V.Putin: L-am racolat, pe însuși finul. Pe lîngă majoritatea din gruparea lui bandițească, la urmărirea și prinderea lui Filimon Boghiu e de acord să participe și un fin de-al lui.

I. Kutuzov: Încă odată, bravo! Pentru această trebușoară voi dispune să fii avansat în grad, junele meu! Pentru merite remarcabile în lupta contra bleaghiilor de clasă...

V. Putin: N-am spus că sînt și eu de obîrșie moldovenească? Ba am spus și ca dovadă vi-l pot înfățișa acum și aici pe strămoșul meu, devenit fin al banditului Filimon Boghiu.

I. Kutuzov: Glumești, tinere, ori vorbești serios?

V. Putin: Vi-l pot prezenta chiar acum. Abia așteaptă bietul să vă vadă.

I. Kutuzov: Nu cumva vrei să spui c-ai venit cu dînsul?

V.Putin: Ați înțeles corect.

I.Kutuzov: Atunci, să intre! Să intre imediat.

(Se deschide ușa biroului și în spațiul de dincolo pare a fi agitație. Se văd mai mulți oameni, din care grup se desprinde Dorel Ciucaru, purtînd zăbun vechi, cușmă țurcănească, opinci, pantaloni bufăți. Are vioara în mînă... Face cîteva temenele și

bolmojește în strădania de-ai saluta militărește pe cei doi, dar scapă vioara din mână).

V. Putin: Închinăciunile la comuniști sînt o rămășiță a trecutului...

Dorel Ciucaru: Da eu nu, că eu cer... iertare și îndurare, boieri Dumneavoastră! (rîde slugarnic ca gîdilit)...

I. Kutuzov: Nu da în gropi cu boierii. Mai bine spune-ne: ai mîncat, ai fumat? Ai primit solda, rațiunea de mîncare ori nu?

Dorel Ciucaru: Primit, "nțămăsc și bogdaproste, tovarășe nacealnic! (Ca dovadă că-i sătul încearcă cu arcușul strunele viorii, chiar încheagă o melodie revoluționară. Cei prezenți rămîn uimiți, bat din palme).

V. Putin: Lasă muzica. Să luăm boul de coarne. Unde-i nănașu-tu? De ce umblă fugar și ucide activiștii noștri? Unde se ascunde lepra?

Dorel Ciucaru: Acum e în sat. Seara trecută a fost pe oștepe la noi, mi-a adus un tobultoc cu cartoafe din Bucovina, unde a trăit cîțiva ani. Sau din Polonia, nu știu. Am mîncat ciulama, mămăligă și carne de iepure, apoi am stat de vorbă la un pahar de vin.

V. Putin: De mult e în sat, ce zice el?

Dorel Ciucaru: De mulțișor. Ieri a fost la Ciuluc, alaltăieri a arat și boronit... Mîine, pe la ameză, ori după chindie, are de gînd să plece la Chișcăreni...

V. Putin: Ce treabă are la Chișcăreni?

Dorel Ciucaru: Să-și întocmească acte noi, pe nume străin... Nănașul, sireacul, și-a dat el seama, vrea să trăiască liniștit! Hî-hî!...

I. Kutuzov: Informația, cred, e bună. Cu ce te putem mulțumi?...

Dorel Ciucaru: Ia, acolo, dacă se poate, dați-mi iapa colhozului și cîteva căpițe de fîn să pot scoate iarna în capăt... M-aș muta cu traiul la vădana lui Mihai Corman...

I. Kutuzov: Dacă. La toate ce ai cerut, cu... iapa, o să-ți mai dăm și un sac de ovăz... (Vorbește cu țigara în gură, iscălind totodată cîteva hîrtii pe care le aruncă pe birou. Dorel se uită la ele, le ridică cu prudență, după care le vîră în buzunarul zăbunului... Se repede să sărute mîinile stăpînilor, dar, nereușind, trece din nou la temenele, pînă dispare în direcția de unde a apărut.).

V. Putin: E foarte greu să lucrezi cu aborigenii iștea. L-ai auzit, să-i dăm vădana...

I. Kutuzov: Ai văzut-o, cumva, e măcar muierușcă de treabă?

V. Putin: N-am avut răgaz pentru asemenea investigații...

I. Kutuzov: Înteleg moldovenii!... E bine că am reușit să-i lichidăm pe cei cu știință de carte! E rău, însă, că țărănimea nu vrea să intre în colhoz de bună voie... În Basarabia o să acționăm cu îngăduială. Nu cumva să ne pară rău pe urmă.

V. Putin: Trec zece-douăzeci de ani și vine altă generație care nu-și va închipui viață fără de colhoz. Parcă văd, vor bea rachie cu ciutura și vor abandona familiile și vor căuta o bucațică de pîine în Siberia noastră ori în alte părți, iar în locul lor vom aduce oameni de-ai noștri... Le vom scoate și limba din gură.

I. Kutuzov: Bravo, june!... Nici nu intuiai că vei deveni atît de deștept. Acum văd că numai cu oameni ca dumneata vom instaura puterea sovietică și vom construi comunismul.

V. Putin: (Măgulit locotenentul, îi dă onorul. Apoi face o mică defilare cu pași cadențați în jurul generalului, care-l aplaudă). Cu moldovenii trebuie să fii șmecher!... Îi sărăcim, îi hărțuim, împlăm pușcăriile cu ei, să nu le mai ardă a duce sfatul cu țara... Doar așa m-ați învățat, la Academie, tovarășe general?..

I. Kutuzov: Strămoșul meu le-a lăsat ochii să plîngă, dar eu am să le scot și creierii din cap... Cît a suferit Rusia în războiul ista ca să-i eliberăm, ca pînă la urmă – cică, i-am cucerit!

V. Putin: Alte propuneri concrete aveți, măestate? Trebuie să prezint raport la Kiev...

I. Kutuzov: Nu te grăbi, june... Mai întâi îi masacrăm pe răzvrătiți, apoi...(se plimbă nervos dincolo încoace) Apoi știi ce plan mai am eu? Să-i deportăm la mama dracului pe toți românii din Basarabia în Siberia, Kazahstan, ca pe ceceni, și pe tatarii din Krimeea... Acum timpurile sînt de-așa natură, încît putem să ne batem joc de soarta tuturor popoarelor...

V. Putin: Accept cu bucurie planul Dumneavoastră, cu atît mai mult cu cît el vine în armonie cu propriile mele planuri. Să le traducem în viață, însă, cu mai multă dibăcie. Mă refer la șantaj și învrăjbire. Ciucară ne ajută să-i nimicim nănașul, îi dăm vădana. Asta nu-l acceptă, el se năpustește asupra ei. Ea se apără prin mijloace nepermise. Îi judecăm pe toți și-i trimitem știi dumneata unde, tovarășe general. Și așa mai departe. Nici n-au să observe de unde le vin relele.

I. Kutuzov: Ce minte luminată ai! Simplu ca bună ziua. Descoperim o mie-două ca alde Bucilă, așa-l poreclesc în sat pe Ciucaru, și-atunci, nu vom mai avea probleme o sută de ani înainte.

V. Putin: Tocmai de aceea zic să trecem imediat la fapte și să-l lichidăm ca dușman de clasă pe acest nenorocit Boghiu... De 7 ani ne tot corcolim cu el. Îl ucidem și-l îngropăm ca pe un cîine, undeva într-o rîpă. Nici de numele lui să nu se mai audă... Se zvonește că posedă armă și este un adevărat cuțitar...

I. Kutuzov: Nu te aprinde și nu fi categoric, june! Întîi, chibzuiește cumpănit, apoi pornește în atac. Nu uita că el a știut să adune în jurul său și pedagogi și oameni care prin intermediul emisiunilor străine de radio cunosc mai multe despre politica lui Stalin...Nu este Filimon chiar atît de prostălan cum crezi tu... Nu te aprinde, că numele familiei tale dovedește că ai și tu rădăcini de moldovean... Ai face mai bine, dacă ai organiza un grup de oameni de-ai tăi adunați ca și cum de un moldovean, care, după moartea acestui bandit să aibă grijă...

V. Putin: ... să ascundă de urechile lumii crimele lui politice...

I. Kutuzov: Și asta este important. Dar, mai întîi, trebuie să i se creeze un nume de criminal de drept comun...Nu te supăra, dar asta trebuie de făcut neapărat.

V. Putin: Nu mă supăr pentru că eu cunosc adevărul!... Cîndva, poate, străbunicul bunelului meu, a făcut parte din oastea lui Dimitrie Cantemir. Dar, să știți, străbunii mei totdeauna au fost cu rușii... Și aici e o chestie. Gospodarul de atunci, a dăruit Basarabia și întreaga Moldovă rușilor pentru totdeauna! Deși am izbutit s-o eliberăm

ceva mai târziu, trebuie s-o ocrotim de... moldovenii încăpăținați în numele viitorului!

I. Kutuzov: În cele mai strălucite tradiții ale străbunilor noștri... Doar la eliberarea Basarabiei a participat și tizul meu, nu-i așa, june! De aceea zic că banditul codrilor să fie înjunghiat ca un godac, ptiu!

V. Putin: Gloria Rusiei v-a dăinui în veacuri! Rusia este țara care va cucerii tot pământul!.. (privește satisfăcut la ceasul de pe mână) Nu mai rămîne mult timp pînă la împlinirea acestui vis al lui Petru Întîi...

(se încheață într-o îmbrățișare frățească, după care pornesc spre direcția de unde năvălesc marșuri și marșuri de triumf...).

ACTUL IV

Ferăria lui Filimon din preajma casei țărănești de la Mîndrești acoperită cu stuf. În ograda se joacă fiica și feciorul, Filimon ascute bărdița la polizor. În pragul ferăriei atîrnă un cioroi împăiat, bălăbănindu-se în vînt, iar pe tăblița prinsă de picioarele ei citim: „M-am ouat, m-am tot ouat, dar pe Stalin nu l-am saturat...” Olimpiada cîrpește niște haine, mereu trăgînd cu ochii în jur, năzărindu-i-se că aude ceva suspect...

Filimon: (mînuiește dibaci foiul, ciocanul pe nicovală... Mai citește o dată cele scrise pe tablița păsării împăiate). Oare cînd o să zdohnească nebunul ista de Stalin care călărește de-atîtea ani o lume întreagă... Of... Căcănarul! E hîtru. Lenin l-a învățat să nimicească popoare din rădăcină – de la străbun, la copil... Cîtă lume a omorît, tîmpitul! Și rușii îi țin hangul. Cuceririle sînt crezul lor de veacuri. Ne fac sclavi în Siberia ca să stoarcă alte bogății pentru noi cuceriri. Sînt gata să dau zece vieți pentru una, numai să ne izbăvim de riia sovietică... Desigur, că n-am s-o isprăvesc nici eu nici copiii mei, dar toporul trebuie să fie ascuțit pentru mulți mulți ani înainte... (bate ciocanul pe nicovală, revine la polizor, strunește focul cu foiul).

Olimpiada: Am zis s-o lași mai moale, bărbate. Nu vezi că viața e mai scurtă decît un cîntec. Hai să trăim oleacă pentru noi. Doar am supraviețuit războiul, foamea, ne-am ascuns prin toate satele Moldovei ca să scăpăm de deportare... Oare nu-i de ajuns? Vezi, de jur-împrejur lumea parcă se limpezește, fiecare își caută de treabă lui și nu-i pasă nimănui de problemele tale... Pe tovarăși n-o să-i dovedească nimeni... Dar dacă ni-s trimiși de Dumnezeu?!

O voce ca din cer: Sînge de nomad, huni, caracter tătărăsc și haholesc amestecat la un loc, fac rusul, căpitane-partizan...

Filimon: Îmi dau bine seama că n-am să-i opresc eu sau dumneata, nici chiar noi toți luați împreună, căci sîntem o mînă de oameni. Dar vreau să-i mușc și să-i mușc atît de tare ca să-i doară. Să-i doară și să sufere, ca măcar să știe ce-i aceea durere și suferință omenească. Știți de ce se tem sovieticii cel mai tare? Să nu le fie descoperite actele de terorism ce le săvîrșesc. Va veni un timp cînd alde Ionică, Iuliana, Gheorghe, Maria, au să le ceară socoteală...

Olimpiada: Tocmai de-asta mă și îngrijorez, Filimoane! Călăii iștea țintesc mai

mult în mentalitatea copiilor. Noi oricum ne-am trăit traiul, ne-am mâncat mălaiul... Poate ne înțelegem să încetăm lupta contra lor și să ne căutăm de treabă. Dumnezeu le va face judecata!...

Filimon: E târziu, femeie... Este o vorbă: ai intrat în horă, joacă... Iaca azi, mă voi înțelege cu oamenii noștri și-apoi... Doar nici ei nu vor să se împace cu ceea ce se petrece în jur. Cum oare am putea să trăim fără pământ, fără plug, fără boroană, fără vită în ocol... Tovarășii ne-au luat totul, iar acum, ca să vezi, vor să ne ieie și sufletul. (privește încruntat către fiul Ionel, apoi către fiica Iuliana)... Ia-n spuneți tatei, cine v-au smuls cruciile de la piept?

Ionel: (flutură o mână, ca să se înțeleagă că vorbește el întâi) Ieri, au venit la școală doi bărbați și o femeie. Pe cei cu cruciile în piept ne-au scos în fața clasei și față de toți ni le-au smuls...

Iuliana: Iar celora din clasa noastră, ni le-au scos, în curtea școlii, la careu școlar...

Filimon: Tot aceleași persoane?

Iuliana: Erau numai doi oameni... Da. Doi...

Filimon: Și unde-s cruciile?

Iuliana: După ce le-au rupt, le-au aruncat în gîrlă... Noi am început să plîngem, și nenii aceea ne-au silit să plecăm la lecții...

Filimon: E Cosovan, președintele colhozului, cu țațele lui! Ticăloșii! .. La Hirișeni, cred că nu s-a întîmplat așa ceva. Acolo am fost eu mai demult și i-am hotărît directorului școlii, unul Boris Coșciug. I-am spus să nu îndrăznească cumva să scoată cruciile de la pieptul copiilor. I-am mai spus să-l cunosc de doi ani, că știu că este comsomolist și că a vrut să transforme biserica în club. I-am cerut să nu admită ca în școală să se facă propagandă antireligioasă. Să încerce numai să-mi iasă din cuvînt... Am să le beau singele pentru asta! (Enervat, continuă să ascuță toporul la polizor. De curînd în ogradă și-au făcut apariția Dorel Ciucaru, Ecaterina Vidrașcu, Ștefan Volontir).

Dorel Ciucaru: Doamne-ajută, nănașule! Îți mîntămăsc că mi-ai potcovit iapa...

Ecaterina Vidrașcu: Da de unde te-ai pricopsit, cumetre, cu asemenea podoabă... Să ai murgă în sărăcia noastră!...

Dorel Ciucaru (cam fistic): Pe vremea războiului, cînd înaintau pe la noi rușii, mi-au luat calul din ocol ca să tragă la tunurile ce se duceau în lunca Culei... M-am plîns pînă și pe la Chișinău și, ca să vezi, tovarășii mi l-au întors...

Filimon: Adică tovarășii pot să întoarcă datoriile! Cel mai de-a mirării este că au început-o de la Dorel al nostru. Cum de-ai izbutit să cucerești simpatia inimilor păgî-ne ale cotropitorilor, finuțule? Nu care cumva le-i cîntat la cumătria cuceririi noastre? Pentru asta...(Deodată aruncă dibaci barda care zboară și se prinde cu tăiușul lucitor în salcîmul de la poartă).

Dorel Ciucaru: (speriat) Nașa, spune-i nașului că eu îs om cinstit... Tovarășii m-au chemat la dînșii și, ca unui participant la luptele de la Seseni și Bravicea, au dat iapa înapoi. Să chiorăsc că vă spun adevărul cum a fost.

Olimpiada: Bine că le vine mintea la cap. Parcă văd că peste câteva luni oamenii de la noi, cei înțelegători, au să se deprindă cu Puterea asta a lor, sovietică...

Filimon: Și cu asta tot ei trebuie să se deprindă... Moldovenii nu trebuie să uite cele iaduri aduse în casa lor. (desprinde bărdița din coaja copacului, încearcă tăiușul de tăria unei ciotce de la trunchi). Nu-i așa, finule?

Dorel Ciucaru: Mătinică... (în ogradă dau busna o ceată de țărani, îmbrăcați în țări, în sumane, cu căciuli țurcănești pe cap, în opinci... Se aud voci: "Vrem lămurire, căpitane-partizan! Ne-a fost luat pământul și pe toți ne mînă în kolhoz... Muscalii ne-au omorît cu războiul, cu foametea, ne deportează ca pe vite!.. Să luptăm cu ei, Filimoane, hai! Nu se mai poate de răbdat... Hai, să ne izbăvim de rîia asta muscălească. Îs mai răi decît ceilalți ruși.) Mai încet, mai încet (face tupilări, de parcă pe de-asupra îi zboară gloanțe). Să nu fim auziți, chiar acuma... Dușmanul totdeauna stă de-a gata...

Filimon: (ridică o mînă în sus ca mulțimea să se liniștească. Cu strigăte și țipete pământul nu se ia înapoi, oameni buni!.. Iată ce va trebui să facem. Fiecare din voi, în satul lui, să-i pedepsească pe acei slugoi care se dau în bedreagă cu puterea ce ni se impune... Altă pedeapsă nu le trebuie, decît să fie siliți să beie apă de o șchioapă din gîrlă!.. Poate că așa s-or învăța minte! Mai bine zis, măcar cu-atîta să-i învățăm minte!

Ecaterina Vidrașcu: Dar azi, azi ce să facem, Filimoane?

Filimon: Sarcina de azi e cea pe care ne-a dat-o Dumnezeu la începutul începuturilor: să lucrăm pământul, să creștem copiii, cu dragoste de pământ, de grai, de neam și de tot ce se numește frumos. Dar vezi că timpuri nepotrivite au venit... Prea din caleafară nu-s potrivite, timpurile... Muscalii vin și vin, iar rîndurile noastre slăbesc și tot slăbesc... (În fața mulțimii este adus primul președinte al colhozului, Cosovan, care ține într-o mînă o legătură de cruciulițe. Filimon îl apucă de guler, îl aduce pe malul Gîrlei și îl silește să bea apă de un deget... După care îl dă pe mîna unor oameni, care îl duc undeva după culise...) Dumnezeu să-l ierte și pe acesta!..

Olimpiada: Viața omului e tot de la Dumnezeu. Nu-i cazul s-așteptăm alte vremi, bărbate...

Filimon: Dumnezeu dă, dar în torbă nu pune. Timpuri noi vor veni, dar noi trebuie să le aducem prin jertfa noastră, iar pînă atunci, să ne pregătim de drum. Mișcarea este viață, femeie... Poate că acesta este ultimul meu îndemn. Să ne odihnim oleacă înainte de drum. (Se adresează către fiu) Tu, Ionică, să stai de veghe, să nu dea busna oamenii lui Bucilă, iar Iuliana o să doarmă cu noi în cămară... Dacă o să simți năpasta, strigi, ne trezești...

Olimpiada: Lasă-l să doarmă și el, mititelul, are afîtea de tras în drumul spre Pohoarne...

Filimon: Taci din gură, muiere! El e bărbat! Viitorul nostru! Trebuie să se deprindă cu tot felul de greutăți... Nu așa cum se deprinde finul nostru...

Olimpiada: De cînd finul Dorel a fost la Chișinău, inima mea nu are astîmpăr. Îmi tot zic: Oare nu cumva i-au dat iapa și l-au înhămat pe dînsul împotriva noastră?

Filimon: El, păcătosul, nu-și dă seama ce face. Iapa asta rușii au luat-o de la o femeie din Ghermănești. Au confiscat-o ca avere colhoznică și i-au dat-o netrebnicului... Dar, hai s-o încheiem cu povestea asta. Fiecare culege ce alege. Mergem să ne odihnim înainte de drum, apoi vom vedea ce-o să mai facem...

(Mulțimea se rășchiră care încotro. Numai Dorel Ciucaru se sufocă și încearcă să-i sărute mîna nănașului, dar nu i se dă, Filimon, închide ușa casei și pleacă la culcare). Avem de făcut un mare drum în viață! E foarte lung și foarte greu! Poate mulți dintre noi n-au să reziste, poate nici nu se vor putea întoarce acasă vreodată...

Dorel Ciucaru: Așa-i nănașule, așa-i! (Filimon îi trage un picior în fund și acela dispăre speriat în drumul lui).

Filimon: Pleacă de te culcă și tu, mizerie! Cu iapă cu tot!

Dorel Ciucaru: Nu pot, nașule... Oamenii te caută, vor sfaturi...

Filimon: E prea devreme, ca oamenii să se adune. Prea devreme, zic...

Îndată ce se închid obloanele și familia lui Filimon Boghiu pleacă la culcare, ca din senin începe să fulgere și să tune. Casa este încercuită de milițieni și soldați, care fără nici o pregătire, încep a trage haotic din pistoalele și automate. Cartușele ricoșează și pe pereți sar scînteii. Apoi, rafalele sporadice se potolesc, locul lor fiind completat cu huruit de șenile de tancuri. Se aude cum bat tunurile... Nu zăbavă, din casă, acoperind-o pe Olimpiada, Filimon, deschide foc asupra soldaților. Mulțimea militarilor se prăbușește la pămînt, dar împușcăturile reciproce continuă. Pe feres-truica din dosul casei sare mai întîi Iuliana, apoi Ionel. Copiii aleargă spre gardul din fundul grădinii. Împușcăturile se întetesc. După ce sare gardul la vecini, Iuliana este prinsă de cineva care o strînge și o ascunde, iar Ionel nu dovedește să treacă pîrlazul că este împușcat mortal și corpul lui neînsuflețit cade înapoi în grădina casei părintești... Între timp lupta devine din ce în ce mai crîncenă și se potolește abia după ce ambii soți cad răpuși de gloanțe. În grabă mare, soldați înconjoară cadavrele. Se constată că Ionel și Filimon sînt morți, iar Olimpiada, rănită, e urcată într-un camion și transportată în întuneric. Cele două cadavre sînt aruncate sub gardul din nuiiele, după care cîțiva soldați zdraveni le duc de-a tîrîta tot în veșnicie. Se aud voci: Netrebnicul! A murit ca o animală. Ce păcat că fiul lor a zdohnit. Meritul îi aparține lui... Ivanov! Ai grijă de fiica lor! Ea trebuie să fie izolată de societate. Vom face din ea cea mai bună trădătoare a moldovenilor”.

ACTUL V

După 25 ani. Revenită de la închisoare, Olimpiada, îmbrăcată în negru, stă în fața casei, unde cîndva i-au fost împușcați soțul și feciorul. Cu buzele tremurînde, murmură: „Să moară rușii, să moară toți rușii...” Pe uliță trec tineri, care o urmăresc disprețuitor, trimițîndu-i ocheade și cuvinte învățate la școala sovietică: “Pleacă din sat, ucigaș-o! Pleacă cu noaptea, unde te-or duce ochii!” Deși isvoarele mici de lumină se sting, întunericul fuge dînd loc unei zile noi care evidențiază o casă țărănească, veche, pe prisma căreia stau Anastasia torcînd și Olimpiada...

Olimpiada: Nu-mi pare rău că oamenii m-au silit să părăsesc satul. Mi-i silă că

multă lume veche și mai nouă... nu știe adevărul despre ce s-a întâmplat cu familia mea, decât doar din minciunile scornite de KGB... Mi-au sfîșiat destinul și nu-mi pot afla astîmpărul... Am să mor de scîrbă și năcaz... Dacă aș ști unde mi-i fiica Iuliana și ...unde-i mormîntul lui Filimon m-aș așeza lîngă dînșii ca să-mi număr zilele ce mi-au mai rămas...

Anastasia: Asta puteai s-o faci și în Mordovia, soro...Că aici e pușcărie ca și acolo. Dumnezeu să ne păzească de judecata comunistă...

Olimpiada: De aceea pînă acum nu mi-am pus ștreangul în gît. Totuși, m-am gîndit, trebuie, sînt datoare să las o umbră pe pămînt...Nu pot să uit nici pe o clipă cum atunci, cînd ne-au înconjurat casa și l-au ucis pe bărbatu-meu și pe Ionel. Iuliana a izbutit să fugă...

Anastasia: De ce să te mai chinui, soro...Nu mult după împușcarea lui Ionel și a lui Filimon și după ce te-au dus pe tine în Siberia, prin satul nostru s-a zvonit...

Olimpiada: Ce s-a auzit, soro? Spune-mi, te rog. Ce s-a auzit?

Anastasia: Păi, că tot în dimineața acelei zile, fata ta a fost dusă la marginea satului unde enkavediștii, au împușcat-o, apoi... au îngropat-o într-un loc necunoscut...

Olimpiada (Plînge înfundat și-și șterge ochii cu barizul negru): Vezi, la Dubrovka, în Mordovia, aflîndu-mă după gratii, sovieticii m-au învățat carte... Am fost mai ieri la arhivă să ridic certificatul de deces al fetei și nu mi l-au găsit... Mi-au spus că, în asemenea cazuri, omul se consideră viu... Mai mult mi-i în grijă să nu fi fost dusă la o casă de copii, să i se fi schimbat actele și azi, poate trăiește undeva prin Altai sau Kirghizia... Tovarășii iștea îs nebuni, ei recurg la ce nici nu te gîndești! Am s-o mai caut... Pînă la moarte am s-o caut!

Anastasia: Liniștește-te, soro, trăiește la mine... La Cișlea, mînia oamenilor nu-i atît de mare ca la Mîndrești... Ați făcut cu Filimon o prostie mai mare decât voi... în trecut...Vei trăi cît ți-a fi dat să trăiești de la Dumnezeu... Împacă-te cu ceea ce ai. Mergi mai des la biserică, pocăiește-te, ține posturile...

Olimpiada: Să moară rușii, să moară toți rușii!...

Anastasia: Nu zi așa... Mă tem de dînșii, că-s șireți și vicleni... Cîtă lume au ucis ei, dar ca să vezi, o altă parte de oameni le poartă respectul... Vezi, prin sate s-au făcut drumuri, au instalat lumină electrică, nu ne mai amenință cu foamea. Dar omului nostru cît îi trebuie pentru fericire... Lucrează școala, copiii învață carte. Ei sînt și mai voinici. E rău să te pui cu tovarășii în poară... Nu se mai poate schimba nimic...

Olimpiada: Da eu nu mă mai tem de dînșii. Le-am văzut toate coarneau. Pe mine acum mă frămîntă altele... Vreau să aflu unde e mormîntul lui Filimon și al lui Ionel. Siberia e albă de oasele unor oameni nevinovați...

Anastasia: Cu vreo cîțiva ani în urmă, s-o dat ordin de a demola țințirul cel vechi din coastele Teleneștilor. Au făcut o iezătură și acum pe locul acela e iaz... Se spune că atunci cînd buldozerul a nivelat un mormînt, din pămînt s-au ridicat două brațe, care fuseser legate cu sîrmă. Mîinile omului slobozite de la legătură au început a amenința duhurile rele venite peste noi din răsărit. Tot cam pe atunci, în gazete s-a

făcut mare zarvă pe seama lui Filimon... Măiculiță, dragă, să nu vezi cîte i s-au pus în cîrcă! Chipurile, dînsul a omorît o gramada de lume! Lasă-l să-și doarmă somnul de veci, acolo unde i-i scris de la Dumnezeu!..

Olimpiada: De-ar fi cum spui tu, Tasie, aş merge la acel iaz să aprind cîteva lumînări, ca apa absoarbe mai bine lumina şi poate că ajunge ea şi la Filimon al meu. Oare tovarăşii mi-or da voie... La liberare m-au prevenit: dacă fac un pas în stînga, în dreapta, iar mă pot închide, ca şi numele să mi se piardă... Dar eu trebuie s-o găsesc pe Iuliana, fie în dreapta, fie în stînga.

Anastasia Ce le mai trebuie, de la tine, Doamne?...

Olimpiada: Nu aşa ai pus întrebarea, Tasie. La ce le-ar trebui lor să distrugă atîtea năroade? Iată cum a trebuit să întrebi. Să le jăfuiască, să fie şefi şi s-o ducă numai în beţii. Zdohni-le-ar năravul. (Tace)...

(Între timp, pe scenă apar Ilarion Kutuzov şi Vladimit Putin, îmbătrîniţi, ramoliţi, dar foarte satisfăcuţi):

Ilarion Kutuzov: Mi se pare, n-am trăit în zădar. Am făcut lucruri mari, dragul meu. Lucru mare, mai ales aici, în Basarabia! Romîinii de aici îşi zic pentru totdeauna moldoveni şi n-au ochi să-şi vadă partia de dincolo de Prut...

Vladimir Putin: Chiar mîine de-aş muri, ştiu că n-o să-mi pară rău că am trăit... Cît de mult s-au împotrivit moldovenii, noi totuna i-am biruit...

Ilarion Kutuzov: Dar asta nu înseamnă că se poate să slăbim prudenţa... Fiul tău trebuie să facă şi mai mult decît a făcut tata... Să continue cu înverşunare, defăima-rea adevărului despre Filimon Boghiu. Acesta să fie totdeauna dat drept un criminal de drept comun, nu patriot... O puşlama!

Vladimir Putin: Tocmai aşa îl ştiu cei care au auzit de dînsul. Tot aşa îl ştie şi istoria, tovarăşe general! (Tot aşa dialogînd cu paşii greoi, sprijinindu-se unul de altul, cei doi se fac nevăzuţi.)

Anastasia: Mi se pare că-i timpul să plecăm la biserică, soro! Numai unul Dumnezeu mai poate să ne ajute cu ceva...

Olimpiada: Hai să mergem să ridic rugăciuni pentru Filimon, pentru Ionică şi pentru Iuliana... Le-am mîntuit pe toate de făcut, nu mi-a rămas decît să bat mătănii pentru iertarea păcatelor lor şi ale mele şi să-i blestem pe barbarii care s-au lăţit peste noi. Moară toţi ruşii! Să moară ruşii!...

Anastasia: Hai să credem că ziua de mîine o să fie mai bună, soro...

Olimpiada: Eu chiar cred că numaidecît o să fie mai bună, pentru că mai rea nu poate fi. Nu-i ţară pentru mai rău. Dar mă arde la inimă dorinţa să aflu unde-i mor-mîntul bărbatului şi al copiilor mei... A trecut atîta vreme, dar eu mă văd alături de campania lor, tînără, fericită şi cu încredere în ziua de mîine... Dacă ei sînt morţi, oare eu sînt vie, mă întreb? Azi, toate mi s-au spulberat din minte. Mîine va fi un azi de natură nouă... Cînd voi muri, acolo, lîngă ei să mă îngroape. Asta e tot ce te mai pot ruga, sora mea dragă... Acolo mi-a fi cel mai bine... Aş fi cel mai fericit mort dacă aş scăpa de ruşi.

Anastasia: Ah, Doamne, ce puțin li se dă unor oameni pe acest pământ.

Olimpiada: De ce am fost eu soție și mamă, dacă rușii me-au luat dreptul de bu-nică? S-au terminat toate după acele împușcături blestemate.

(Se aud împușcături și înjurături în limba rusă, după care, pe scenă apare un grup de lăutari cu Dorel Ciucaru în frunte. Cîț se interpretează o sîrbă și un hostropăț, Ilarion Kutuzov și Vladimir Putin aplaudă frenetic și se veselesc.)

I. Kutuzov: Chiar dac-am ajuns să nu mă mai servească picioarele, cînd aud muzică țigănească totuna sar în sus. Îmi vine să tropăi ca un flăcău...

V. Putin: Bătrînețe, bătrînețe! Am îmbătrînit, eliberînd popoare și uite cît de bine trăiesc ei acum! Mă bucur ca lăutarii îștea!

I. Kutuzov: E bine, e foarte bine să trăiești o viață, ca la bătrînețe să vezi cum toți ți se supun!

V. Putin: Cînd te știi învingător, și bătrînețile îți par mai ușoare, nu-i așa, tovarășe general!

I. Kutuzov: I-așa, i-așa. Dar asta nu înseamnă că trebuie să slăbim curelele... Lăutarii trebuie să cînte, nu sîrbe și hostropățuri, ci internaționala și „Deni pobedi”...

V. Putin: Așteptați puțin și vă asigur că veți vedea-o, adică veți auzi-o și pe asta.

I. Kutuzov: Ce se mai aude pe la Mîndrești?

V. Putin: Iscoadele noastre mi-au raportat că Olimpiada Boghiu bîuguiește toată ziua: „Să moară rușii!”...

I. Kutuzov: E cătea lihnită care poate numai să latre, nu să și muște.

V. Putin: Ea nici nu bănuiește că este mereu urmărită și că e de ajuns odată să calce cu dreptul și atît își mai vede Basarabia. Va înfunda din nou Siberia.

I. Kutuzov: Nu în zadar m-am mîndrit mereu cu tine, generale Putin! Ai fost, ești și vei rămîne un soldat exemplar. E timpul să-ți apreciem meritele la adevărata lor valoare.

V. Putin: (Măgulit, satisfăcut, umple două pocale cu șampanie) Să bem! Victoria este a noastră!

(Lăutarii îndesec ritmul melodiilor și cîntă de se înfioară dealurile. Pe acest fundal în locul lor reapare Olimpiada).

Olimpiada: Tot începutul are un sfîrșit. Termină odată, finule, parada asta de vese-lie. (Vioarele amuțesc) Iată-așa a trecut viața mea. Da tu, Filimoane, tu Iulia, tu Ionele, unde sînteți scumpii mei. Toată viața mi-am construit moartea pe întinsuri străine sufletului meu și acum, iată, n-am un loc potrivit lîngă voi. Să-mi așez la odihnă podoaba de construcție. Da ce mi-a venit în minte să întreb - oare nu cumva și tot sfîrșitul are un început?

(Dă să cadă, dar n-are unde cădea pentru că de jur-împrejur se ridică un codru de brațe osificate în semn că lupta cu dezmățul instalat de venetici abia începe).

(Cortina)

ARABESCURI

I

Viața lui zbuciumată a luat sfârșit într-un mijloc friguros de februarie. Afară fulguia, arareori ieșea soarele de după nori, dar în inima lui Radu Inereanu era nespus de trist. Murise scumpul și devotatul prieten, Pavel Nică, un om de o cumsecădenie rară, plin de virtute patriotică, un ziarist și scriitor remarcabil. Radu zăcuse pînă atunci cîteva săptămîni în spitalul neurologic, în agonia depresiei, cauzată de fosta lui iubită, care plecase în America, și despre care aflase cu stupoare că l-a înșelat și s-a dovedit a fi o curvă. Această stare de sensibilitate față de ființa pe care o iubise dar îi crease iluzii amăgitoare, l-a dus, oricât n-ar fi părut de ridicol, la spital... Acum trecuse toate barierele coșmarului însă moartea prietenului, îi amărî și mai mult sufletul. După datina creștină, la a treia zi, Radu Inereanu mersese acasă, la apartamentul unde zăcea corpul neînsuflit al lui, Pavel Nică și se aștepta începerea procesiunii de înmormîntare. Se mai simțea rău, îndeosebi, cînd pusese la căpătîiul defunctului cele două roze roșii ca focul. În casă era lume adunată, însă se vorbea în șoaptă. Procesiunea înmormîntării coincidea cu ziua mărțișorului – prima zi de primăvară. Pavel Nică a fost în viață un om credul, blajin, executor, cu multă demnitate de neam și de țară. Cînd s-a petrecut catastrofa nucleară la Cernobil, el a plecat, fără echivoc, la indicația partidului comunist și revenind acasă s-a ales cu o maladie incurabilă, care l-a chinuit decenii în șir. Acum stătea în sicriu același bărbat frumos, cu fruntea lată și, chiar dacă trecuse de 65 de ani, nu avea fir de păr sur în cap. Părea că acuș o să se ridice, îl va privi cu ochii deștepți, prietenoși, ca să zică: „Radule, nu te descuraja. La Uniunea scriitorilor, la fel există mafie. Acolo, dacă le duci de băut și de mîncat, îți iau cărțile în seamă, îți acordă premii, și de pe scenă, în fața tuturor, ți-l înmînează, pupîndu-te!.. Tu, lucrează, lucrează și, succesul va veni, neapărat, contrar birocraților bețivani de la Uniune...” Lui Radu i se părea că Pavel curînd va începe să-i povestească cum l-au trădat pseudoprietenii, cum a fost chemat pe la securitatea sovietică învinuindu-l de naționalism, cum sovieticii l-au marginalizat și l-a făcut să trăiască ani în șir în mizerie. Își amintea cu multă dragoste despre prietenul lor comun Dumitru Trifan, un genial pictor caricaturist, ce a mers în marș cadențat pe caldarîmul Pieții centrale, apărîndu-ne demnitatea noastră la începutul mișcărilor de eliberare națională. După Dumitru Trifan n-a mai apărut un asemenea combatant, maestru al penelului...

În casă se aduna tot mai multă lume, mai multe coroane, mai multe flori, mai multe lumînări ardeau în sfeșnice. Pe o măsută afîrna fotografia cu chipul plin de înțelepciune al scriitorului Pavel Nică, cărțile lui editate în țară și peste hotare despre catastrofa nucleară de la Cernobil... Deodată Victoria, buna lui consoartă, a prins în haina mortului un mărțișor și l-a bocat creștinește, cum bocesc femeile la țară, amintindu-i de sărbătoarea ce e în prag, și care a fost cea mai plăcută sărbătoare din viața lui, amintindu-i de greutățile prin care au trecut amîndoi mai mult de 40 de ani de conviețuire comună... Despre cei doi copii, feciorul și fiica Laura, care de cîțiva ani e la munci în Israel și din cauză că nu-i sunt perfectate actele, nu a avut posibilitate să vină la înmormîntarea tatălui... Din ochii tuturor adunați lîngă sicriu se prelingeau lacrimi...

Cînd bocetul ei se potoli, doamna Victorița îi privi fotografia de pe masă și zise cu voce stinsă, plină de regret, că despre Pavel nu și-a amintit în această zi nimeni din oficialii de la redacțiile unde a salahorit și nici de la Uniunea scriitorilor, al cărui membru este...

Radu Inereanu depănă încă odată șirul amintirilor, care îi leagă, sesizînd că Pavel Nică pleacă în lumea celor drepti neîdreptățiți și nemulțumit că n-a reușit să rezolve problema cu niște afaceriști, care i-au furat casa fetei și a nepoților. Regreta și Radu că nu a putut să-l bucure... Erau multe la mijloc, care i se încîlceau în minte, dar chipul lui Pavel Nică, ce stătea cuminte, înțepenit în sicriu îl tulbura. Emoțiile îl copleșeau cu fiecare clipă și el simțea că trebuie să plece. Altfel poate să i se declanșeze iar depresia... Și era gata să-și ceară iertare de la Pavel Nică. Sărută iconița de lîngă sfeșnic și vroia să se apropie de văduva în haine negre de doliu, să-i sărute mîina și... deodată, doamna Victoria, emoționată reveni din odaia vecină, cu receptorul telefonului în mînă, zicînd:

- Laura... Din Israel, fiica Laura vrea să te bocească Pavele... Femeia în aceeași clipă dusese receptorul telefonului în sicriu, lîngă urechea mortului. Tăcerea se lăsă peste lumea adunată în apartament. Se auzeau doar sfîrșitul lîmînărilor de pe sfeșnice, ale celor de pe muchiile sicriului, de pe masa cu fotografia defunctului. În acea tăcere, se auzea abia, abia la receptor vocea plină de durere și disperare a Laurei, care își bocea tatăl, tocmai din Israel...

Radu Inereanu a plecat. N-a putut să meargă pînă la cimitir. Boala îl chinuia. Nedumeririle, dezamăgirile, la fel. Se ridică anevoie pe cărărușa înzepezită încă din păduricea care disparte sectorul Râșcani de cel al Ciocanei. Zăpada i se părea neagră, la fel ca și fulgii care se desprindeau de pe ramurile înghețate ale copacilor. Trăise deja mai mult din jumătate din viață, dar nu-și găsea astămpăr, limpezire, ca să poată hotărî ziua de mîine. Cineva spusese că basarabeni dețin de mai multă vreme înfietatea lumii la... bocete. O fi fiind, se gîndi atunci Radu Inereanu, dar mie mi se pare că noi, românii basarabeni, suntem în mrejele umilinței încă de la 1812, de cînd a dat năpasta rusească peste noi și ne-au cucerit, ne-au dezbinat de cealaltă parte de Moldova. Acum nu te simți nici acasă, nici în ospetie. Peste tot ești umilit și silit de realitate: să gîndești, să vorbești rusește, să-l urăști și să nu-ți stimezi fratele de peste Prut, să te dezici de el, de limba ta... În magazine, gări, în stradă, peste tot *ciuma graiului rusesc* te îndeamnă să vorbești numai în limba lor. Iar, dacă îndrăznești să le spui că trebuie să ne respecte, ei au armata la Tiraspol, au robinetul cu gaz și petrol în mîinile lor... Da, Pavel Nică a luptat, dar nu a biruit. Fiindcă nu sunt mulți alde dînsul. O parte dintre intelectuali, după ce au cucerit independența, au început cu o mare sete de acaparare, să se pricopsească, să se avuțească, uifînd peste noapte de mîndria națională, de aspirațiile la care visa toata lumea la 1989. Iar guvernanții care au venit și s-au rînduit la putere, dintre autohtoni, mai ales, au uitat. Au știut cum să se mențină la putere și să se îmbogățească pe spatele omului simplu, a celor necăjiți din care a făcut parte și Pavel Nică. Sărmanul Pavel Nică, a ajuns să moară în cea mai săracă țară din Europa! Și cine au dus țara de rîpă, dacă nu acei care ne-au guvernat, cei care ne-au tot amăgit și sărăcit, de s-a ajuns ca

propriii copii să plece care și încotro în lumea largă și să nu aibă posibilitatea de a reveni acasă când le mor părinții ca să-i petreacă pe ultimul drum...

II

După mult zbuluciu cu perfectarea actelor pe la ambasadă, după cîțiva ani de așteptare, în sfîrșit, Jana a primit viză în pașaport pentru plecarea cu traiul în Canada. Radu Inereanu își aminti cu înfrigurare, cum în urmă cu doi ani, cînd zăcea în depresie, această ființă firavă și răbdătoare, mama copilului lui, l-a salvat. Atunci i-a spus că o să facă orice pentru a părăsi țara asta mizerabilă, astfel, mai mult salvîndu-l pe fiul lor Sorin care are nevoie de viitor. Au cheltuit sume mari de bani, și acum, avînd deja viză în pașaport, Jana simți că nu ar vrea să plece. Sorin, fiul lui Radu Inereanu, încă nu conștientiza că degrabă se va despărți de scumpul lui tătîc pentru o perioadă îndelungată. Poate pentru totdeauna.

În ajunul plecării lor la Montreal, în grădina mătușii Nata înfloreau trandafirii. Soarele de toamnă în combinație cu frunzele date în îngălbenire, cu strugurii ațîrnați pe coarde, cu cerul albastru albastru, florile erau mai frumoase ca niciodată. Radu înțelegea că își iubește toți copiii deopotrivă, dar la Sorin ținea mai mult decît la ceilalți. Se născuse în familia lui, și îl crescuse din fașă pînă la această vîrstă de 12 ani... Chiar după ce a divorțat de Jana, relațiile lui cu Sorin nu s-au schimbat. Băiatul era atașat de el. Mereu mergeau la plimbări prin oraș, pe la Ineasca, la neamuri și prieteni, la meciurile de fotbal, în sălile de concert...În ultima vreme Sorin îndrăgise fotbalul, juca și visa să devină fotbalist de performanță. Vara trecută, mergînd la Stanislaw, în Ucraina, la baștina mămicăi, s-a pricopsit cu o uniformă de fotbalist, pe spatele căreia era scris numele unui redevabil jucător de la „Barcelona”. Sorin mereu îl ruga pe Radu să-i povestească despre copilăria petrecută cîndva la Ineasca și accepta cu desăvîrșire glumele, parabolele, ghicitoriile, zicalele, poeziile, cîntecele care i le spunea cu mult har. Sorin își iubea tătîcul și vroia mereu să fie în preajma lui. Îi spunea că, chiar dacă pleacă cu mămică la Montreal, el o să facă tot posibilul ca peste o vreme să fie împreună. O să-l cheme la el și vor trăi tustrei. Și Radu Inereanu vroia acest lucru, dar Jana doar zîmbea ușurel abia perceptibil cînd auzea despre intenția fiului și a fostului soț și tăcea... Radu Inereanu, pe bună dreptate ar fi vrut să fie împreună cu feciorul și în viitor, dar conștientiza că această chestiune, în realitate, este sub semnul unei întrebări. Deși, potrivea el, nu a putut conviețui cu Jana decît numai 10 ani, el o mai iubea. Dar n-au putut să conviețuiască mai departe, din cauza sărăciei. Jana era, ca orice femeie din lume, o fire posesivă. Și atunci cînd Radu cîștiga bani pe care mai apoi trebuia să-i împartă cu Daniela, Nelly, Veronica, Victor, Radu, Petrică, Ilenuța, Nicoleta... în casa lor se stîrneau mari neînțelegeri și scandaluri. Ea vroia chiar să trăiască decent, dar nu pe muchie de cuțit, precum a trăit Radu întreaga viață. Radu chibzuia dacă s-ar pomeni cu Jana și Sorin tustrei la Montreal, ei ar trăi doar pentru dîșii și viața lor de familie ar continua pînă la adînci bătrînețe. Jana însă nu comenta spusele fiului și nici Radu nu dorea s-o antreneze în această discuție. El făcuse mult bine pentru ea, dar și multe rele, precum este viața de familie. Jana îl cunoștea foarte bine și nu vroia lui Radu să-i

creadă promisiunile. Ea tăcea și, probabil se gîndea la viitor altfel. Era încă tînă, și cei 18 ani care îi despărțea, o favoriza. Potrivea, probabil, în închipuirea ei că se va descurca și fără Radu acolo, unde se spune că este mai bine decît în Moldova... Iar Sorin se ținea scai de tătucu, mai ales în ultimile clipe înainte de plecare.

Zborul spre Montreal, era preconizat pentru ziua de luni dimineată. În ajun s-au fotografiat pe fonul grădinii mătușii, au jucat până pe la ora 4 noaptea fotbal pe stadionul din apropierea apartamentului de la Ciocana.

- Orice s-ar întîmpla, tătucule, i-a spus Sorin într-un sfîrșit. Pe tine n-o să te las. O să fii cu mine... Și te mai rog, tătucule, să nu vinzi niciodată apartamentul de la Ciocana. Eu aici m-am născut și mi-am petrecut primii ani de viață...

În acea zi cînd a plecat de la Ciocana spre Malina Mică, unde locuia Sorin cu mămica în ultima vreme, s-au fotografiat în curtea unde prefera să se joace de micuț cu prietenii fotbal, apoi în fața Supermarketului, pe scările ce coborau șerpuitor, printre copaci și buruiene înalte la casa mătușii... Zborul avionului era pentru ziua de luni dimineată, iar ei tustrei: Radu, Jana, Sorin și încă o prietenă au mers să stea pe o terasă la o pizza. Jana era tristă și, într- un târziu a început să plîngă, spunînd că nu vrea să plece din țara unde a îndrăgit-o... Îi mulțumi și lui Radu pentru ajutorul financiar, pentru susținerea morală la plecare... Seara a trecut-o în tensiune sufletească vădită între cei trei membri ai familiei. Prietena doar arunca niște fraze de serviciu, pentru a o liniști pe mămica lui Sorin...

- Nu te întrista Jana. Lumea cheltuiește bani enormi pentru ca să se salveze din această mizerie a noastră. Tu ai obținut totul oficial, pleci în Canada. Acolo mai rău decît ți-a fost aici n-o să-ți fie. Bucură-te!

- Nu plînge, îi spuse atunci Radu Inereanu. Motiv pentru a vărsa lacrimi mai mult am eu. Voi plecați, dar eu rămîn și aici voi înota mereu în mocirlă și mizerie.

- Noi o să te chemăm la noi tătucule.

Reveniți acasă la mătușa, Radu comandă taxiul pentru mîine dimineată și s-au culcat. Jana nu a preferat să se culce cu Radu într-un pat, alături de Sorin, cum obișnuiau să o facă cîndva... Se schimbaseră totul în relațiile lor. Erau doar prieteni - nu mai erau soți, deși simțea că Jana nu e indiferentă față de el. Nu înțelegea din ce cauză el, tatăl copilului mai poartă ceva sentimente față de el. Radu nu putu dormi toată noaptea simțînd durerea în suflet că se despart. Diferite gînduri pline de amărăciune nu-i dădea aștîmpăr. Unde a comis acea greșală fatală, care a făcut să se producă ruptura? Cu vreo 6 ani în urmă, la fel dăduseră actele spre perfectare, să emigreze în Canada. Atunci erau o familie, erau un tot întreg. Dar, la insistența neînțeleasă a Janei, dînsa vroia să meargă în străinătate în calitate de inginer. Adică specialist cu studii superioare! Pe care dînsa nu le avea. Și a insistat să procure o diplomă falsă, de la falsificatorii de acte de la piața neagră... Actele lor erau perfectate și au fost chemați la București, la Ambasadă, să li se pună viza în pașaport. Dar, cînd erau deja convinși că stau cu pasul pe trapa avionului, un demnitar de la ambasadă o chemă într-un birou numai pe Jana și o întrebă de ce a anexat actul care, în urma verificărilor, s-a dovedit a fi fals!? Pentru

aceasta li s-a anunțat interdicere de a mai depune actele la o nouă obținere a vizei de emigrare pentru cinci ani înainte... În afară de aceasta, ofițerul de la ambasadă a trimis diploma falsă la Chișinău, la organele de poliție... Cu mari eforturi, Radu Inereanu a izbutit să corupă organele de interne, a stopat acțiunea penală împotriva Janei pentru fals de acte... Atunci s-a produs ruptura între ei. Vara au mers la mare, la odihnă, dar tensiunea a dus la aceea ca Radu să-i dăruiască biroul lui din centrul orașului și prin instanța judecătorească au desfăcut căsătoria... După divorțul cu Jana, Radu Inereanu și-a zis că iubește femeile, dar nu poate conviețui cu ele... Și nu se va mai căsători în viitor niciodată.

Toate aceste scene se perindau în fața ochilor. Afară fremătau copacii și adia a miros de struguri și fructe, a miros de trandafiri din grădina mătușii. Acum trebuiau să se despartă. Toamna, iubitul lui anotimp, în ultimii ani, pentru el e anotimpul despărțirilor. Toamna a murit tata lui, tot toamna a plecat de la casa părintească în străinătate, acum e 5 septembrie și pleacă Sorin cu Jana...

S-au trezit pe la orele 5 dimineața și cu taxiul, împreună cu mătușa, Sorin și Jana, au plecat la aeroportul de la Botanica. În sala de așteptare era multă lume, îmbulzeală. Trei linere plecau cu moldoveni spre Occident... Clipele zburau cu nemiluita. Totul părea un vis, un coșmar pentru Radu Inereanu. Nu fusese aici de la clipa când a petrecut-o pe kurvă la Washington... Acum sufletul îi era cuprins de o nostalgie și o tristețe cumplită. Se despărțea de Sorin, de Jana, de tot ce avea el mai scump în această viață. Când au trecut înregistrarea, Radu Inereanu știind că trebuie să se despartă de-acum de Sorin îl cuprinse și începuse amarnic să plîngă, chiar să bocească. Semăna cu un copil care se desparte de mama... O cuprinse și pe Jana și a plîns, spunîndu-i la ureche: „Iată că s-a terminat povestea noastră, Jana...” S-au despărțit pe multă vreme și din acea clipă Radu Inereanu era convins că la Chișinău, pe Sorin în haine de copil nu-l va mai vedea niciodată.

III

În rezultatul maladiei acute de depresie, în agonia căreia Radu Inereanu se chinuise o iarnă și o primăvară, către mijlocul verii se simțea mai bine. După șederea de două ori în spital de neurologie, la prescripția medicilor a mai folosit *amitriptilină* aproape jumătate de an. Către începutul verii mai simțea că starea sănătății nu este recuperată așa cum fusese pînă plecarea kurvei la Washington. Afară totul demult înflorise și înverzise. Diminețile erau senine, petalele țigănușelor scînteiau ca briliantele în razele blinde ale soarelui. Radu se străduia, se impunea din răsuputeri să depășească starea de depresie în care se aflate atîta vreme și, considera că nu există pe lume boală mai gravă ca asta. Acum, încerca cu adevărat să se „ieie în mîini”, precum îl îndemnaseră tot timpul cît, s-a aflat pe patul suferințe, rudele și prietenii. Primul lucru care îi veni în gînd a fost ca să plece într-o călătorie, de scurtă durată la Kiev, în Ucraina. Iarna cît s-a aflat în zăcare a făcut cunoștință la calculator, prin internet, cu o doamnă. Femeia era foarte tînără, avea o fetiță și era divorțată. Ori că se afla într-o stare de disperare,

ori că îi vorbea adevărul, cert e că Oxana, așa îi zicea, s-a îndrăgostit de el. Ea îi scria zilnic mesaje captivante, pline de consistență sentimentală și îl asigura că numai el, anume el, poate s-o înțeleagă; că anume el, și numai el a devenit bărbatul vieții sale, după divorț... Mesajele ei i se păreau și-l convingeau că sunt sincere, pline de retrairi și emoții sufletești încât Radu se simți în stare de *empatie*. Trăia împreună cu Oxana necazurile și bucuriile. La internet, fără să se fi văzut vreodată. În discuțiile lor virtuale, ea vroia cu el intim, își permitea să se dezbrace în fața camerei de luat vederi și să-i expedieze scenele pline de pudoare prin *Skype*... De câteva ori ucraineanca îi promisese că va veni la Chișinău, să-i facă o vizită, dar de fiecare dată, când venea ziua întâlnirii, sub diferite motive, amplu justificate de ea, călătoria spre Moldova se anula.

Fără multă pregătire, într-o zi de vineri, neavînd (ca de obicei bani) Radu Inereanu mersese la amicul lui, judecătorul Anatol Țurcanu, care îi împrumută bani pentru deplasarea lui la Kiev. Fusese în frumosul și mirificul oraș de pe Nipru în perioada militariei în Ucraina, apoi cînd a lucrat la arhiva de stat, studiind dosarele penale ale banditului Grigore Kotovski.... Își amitea cu încîntare frumusețea străzilor, catedralelor și bisericilor, de la Peciorskaia Lavra, unde Petru Movilă, marele nostru cărturar, a fondat Academia ucrainenilor, despre care acolo, nu prea doresc să recunoască nici să vorbească, decît să-i schimonosească numele de familie în *Moghila*... De la Chișinău se deplasă cu trenul. Călători singur într-un cupeu, mereu străjuind cu cohii pe fereastră, convingîndu-se încă o dată cît de frumoasă și pitorească este Moldova. Regreta în sine că politicienii noștri au reușit în numai cîteva decenii să obțină „marea lor performanță”, aducînd-o în palmaresul celei mai sărace țări din Europa. Cam în aceeași situație era și Ucraina, deși se vorbește că este o putere economică de mare perspectivă în lume. Lui îi era dor ca de obicei de poporul simplu, de orașul miraculos de pe Nipru, era curios ca s-o vadă în sfîrșit pe Oxana Ghilețika, pe care o cunoștea doar de pe internet... Femeia îl încredința zilnic, la telefon, la internet, că îl adoră, îl așteaptă, îl iubește! Trenul înaintă printre dealurile priporoase de la Otaci și Mojiilău din preajma Nistrului, apoi goni, în înfîmpinarea amurgului prin cîmpiile bogate și liniștite ale Ucrainei. Trecură prin stații mari și mici, prin sate și orașe, prin păduri, coclauri, traversînd multe rîuri, rîulețe, lacuri și iazuri. Ce frumoasă este țara Ucrainei! Țară, care cu concursul rușilor, s-a format în rezultatul acaparării de teritorii străine de la toate popoarele ce o înconjoară, îndeosebi de la România... Pe Radu îl durea de fiecare dată, analizînd ca un intelectual basarabean cu verticalitate, politica antiromânească de la Kiev, despre faptul cum o duc românii sub expanzia naționaliștilor ucraineni ce promovează o politică barbară de asimilare în sudul Basarabiei și Bucovinei de Nord, cu scopul premeditat de deznaționalizare a românilor. Cum în școlile românești, în loc de limba română, se introduce impardonabil, limba ucraineană. Celălalte deja nu mai aveau mare importanță. Radu mergea la întâlnire cu o nouă și plină de mistere, a cîta oară, femeie din viața lui.

Obositor, trenul de la Chișinău sosi în gara centrală a Kievului după miezul nopții. Era o noapte de mai, cu cerul înrourat, cu răcoarea care te strîngea în spate. Coborît pe

peronul cu foarte puțină lume, în ciuda faptului că Kievul este un megapolis milionar, lui i s-a părut în acea clipă un oraș pustiu, cu slabe luminări. O ghici din depărtare pe Oxana care stătea zgribulită într-un fundac al gării, deoarece o știa de pe multiplele fotografii ce le primise de la ea prin internet. Oxana veni stingherită în întâmpinarea lui, de parcă nu se văzuse de foarte mulți ani. Recunoscându-l, ea desfăcu brațele și se aruncă la gâtul lui, pentru ca și Radu la rîndul lui, să o cuprindă cu aceeași patimă, sărutîndu-i buzele obosite de așteptare. Femeia, cu o față și un corp de adolescentă, era întocmai așa cum și-o închipuise pe parcursul corespondenței virtuale. Ea îl luă de mîină, ca pe un copilandru, și îl îndemnă să meargă pe străzile orașului nocturn. Îi spusese într-o rusească, cu un accent plăcut ucrainean, că vor trebui să aștepte pînă se va face lumină, apoi vor merge la o gazdă, unde dînsa se înțelesese că se vor caza pentru o zi și o noapte cît Radu Inereanu a venit s-o viziteze la Kiev. Oxana era lejeră în comportare, în discuție. Era pe la ora 3 de noapte. Prin oraș transportul public, metroul demult nu mai funcționau. Capitala Ucrainei dormea. Merseseră pe peron, pe lîngă un gard înalt, ornamentat, din fontă neagră, apoi au traversat un pasaj pietonal, unde vînzătorii somnoroși, le-au propus flori de diferite mărimi și culori. El, de 5 dolari i-a procurat un buchet de trandafiri... Au mers povestindu-și unul altuia ceea despre ce deja știau din corepondențele avute. Oxana îi reaminti că are o fetiță, Dașulea, că a divorțat de un an, că muncește operatoare la o bancă. Era venită la Kiev din provincie, din regiunea Vinița, de lîngă Mojilău...Vorba ei era dulce și plăcută, îl cuprindea și-l săruta din mers. Îi șoptea că îl iubește în limba ucraineană „Kohaiu tebe!”. Radu care crezuse la începutul corespondenței lor, că e vorba de o prostituată, o kurvă obișnuită, precum a fost aceea care l-a trădat plecînd la Washington... deodată simți că a descoperit incredibilul! Un giuvaier, un adevărat miracol. Numai după cîteva clipe de la întîlnire, o simțea alături pe Oxana cu toate fibrele sufletului. Parcă o întîlni după mulți mulți ani plecați în deplasare, dar pe care o iubea și o știa foarte bine. Îi povesti despre biografia lui întortocheată, despre multele lui femei și despre copiii lui. Oxana știa toate cele povestite de el, căci îi scrisese anterior... Dar pe dînsa n-o deranja că în fața ei, pășește un bărbat de două vîrste mai mare decît ea: cu 30 de ani! Radu nu putu niciodată să creadă și nu și-ar fi închipuit că o asemenea cunoștință este posibil să o realizezi la o deosebire de vîrstă, pe internet, într-o țară vecină, la asemenea depărtare cu o doamnă plăpîndă, suavă, inteligentă precum o simțise din primele clipe, sfînd alături. Oxana era toată a lui! Pînă în zori au stat pe o bancă într-un parc cu copacii în freamăt. S-au sărutat... Agonia patimilor i-au dus pînă la ceasul cînd involuntar parcă, s-au și iubit, chiar pe aceeași bancă. Radu se simțea aidoma unui adolescent zvăpăiat! Într-o clipă devenise viril și plin de virtute. Oxana, la fel!... Niciodată nu și-ar fi închipuit așa ceva. Pentru amîndoi se părea că această întîlnire este un vis, o plutire a existenței fanteziste într-un ocean de plăceri închipuite. Dar totul era real, frumos, fascinant. Chiar dacă Radu în drum spre Kiev, trăia cu o părere în subconștient că aventura lui, la acei ani îl poate nimeri într-o cursă. A fost ademenit de o femeie necunoscută, după care ea îl va da pe mîna unor provocatori pentru a-l șantaja, a-l îngrozi să dea tot ce are pe el și să

facă o cale rapidă întoarsă, dacă nu dorește să nimerească pe mâinile justiției ucrainene... Acum temerile lui nu aveau nici un temei. Oxana se simțea alături de el fericită și nu-l slăbea nici cu privirea, nici cu îmbrățișările, mereu declarându-i, că uriașa diferență de vîrstă ce este între dîșii, o face mereu să simtă mai temperamentală... Stînd pe bancă, în parc, peste cîtăva vreme, în vecinătate au apărut trei polițiști dotai cu rații telegrafice și bastoane la șold. Oamenii ordinii publice au privit la distanță în lumina slabă a felinarelor, au vorbit ceva înțelegînd că îi compătimește pe tineri care se îmbrățișează că le este frig și s-au îndepărtat după colț. Deodată de sub banca unde se iubiră au ieșit un motan negru și o pisică albă și s-ai pierdut undeva după colțul cartierului... Pe străzi mișunau deja tot mai multe automobile. Se crăpa de ziuă. Curînd aveau a se deschide stațiile de metrou și Oxana îl îndemnă să meargă, pentru a ajunge în sectorul unde îi aștepta gazda. Subit, peste Kiev se dezlănțui o ploaie de vară răcoroasă. Nu aveau umbrelă și pînă să ajungă la stația de metro din vecinătatea gării, au devenit uzi lioarcă. Oxana se ghemulă lîngă el ca un șoricel murat, tot urmărindu-l cu ochii cuminiți și gingași, parcă cerînd ajutor și îndurare. Aglomerația în metrou se întetea. Au ajuns la o stație mai liniștită, iar cînd au ieșit pe scările funiculare la suprafață, în acea oră de dimineață îi întâmpină clădiri impozante, cu afișe mari ce se bălăbăneau un vînt, luminate de soarele lenos. Mergînd pe strada largă, au ajuns curînd în vecinătatea unui palat de cultură municipal, unde multiplele afișe de reclamă dădeau de înțeles că în acel edificiu impozant s-au petrecut și se vor petrece în zilele care vin diverse ceremonii în masă și felurite concerte. Mai la stînga se înălța monumentul lui Gogadze, despre care se zvonea că a fost asasinat, chipurile la comanda fostului președinte al statului.... Oxana, a telefonat cuiva și după o vreme în stradă apărură o femeie zveltă, în halat de casă, care îi dădu o cheie de la o gazdă. Într-un apartament modern din blocul din apropiere au avut să-și continue înțîlnirea lor romantică Radu și Oxana... Radu Inereanu nu petrecuse asemenea înțîlnire de plăceri feerice mai mult de 20 de ani... Așa ceva el mai petrecuse cu o femeie, în orașul Andijan, din Valea Fergana, aflîndu-se într-o deplasare de serviciu. Atunci era în vîrsta lui Isus Hristos, plin de putere, elan, ceva obișnuit la vîrsta lui. Acum era o poveste tot atît de frumoasă, dar întîrziată pentru anii lui... Acum simțea față de sine însuși admirație și fericire că este capabil să iubească precum o făcea la anii tinereții. Acum i se părea, era convins că patimile lui atinseseră culmile vîrstei, că este ultima lui poveste miraculoasă, de dragoste petrecută cu o ființă imaginabil de sinceră și gingașă precum se dovedi Oxana Ghilețika. S-au iubit toată ziua, apoi dînsa i-a pregătît prînzul pe care i l-a adus în pat împreună cu cafeaua... După amiază au ieșit în oraș. Vremea de mai se făcu frumoasă, însorită, dar peste ceva timp cerul s-a acoperit de nori, în zare începu să tune și să fulgere, și ploaia se reținea undeva în ceruri. Radu la acel moment lucra asupra cărții despre evrei și Oxana l-a dus la locul tragediei poporului evreu din timpul celui de-al doilea război mondial - *Babii Yar*. Vîntul vuia peste vîgăunile sterpe, deși frumos amenajate, străjuite de monumentul negru din bronz, cu inscripții sumbre în limbile ivrit și rusă, dîndu-se de înțeles că acolo au fost masacrați oameni... Radu Inereanu simți că emoțiile și frica îl strînge în spate.

Recapitulă într-o clipă toată bestialitatea la care poate recurge omul în apucăturile sale își imagina cum zeci de evrei: părinți, femei, cu prunci în brațe, bătrâni, schilози, sunt aduși pe malurile abrupte ale râpei și împușcați fără milă ca pe vite, iar în aer roiesc huruind avioane, pentru ca martorii posibili să nu audă această mare desfășurare a crimei umane. Continua să-și imagineze mentalitatea executorilor, care aveau și ei acasă mame, frați, surori, iar atunci înarmați cu mitraliere ucideau cinic, fără milă oameni absolut nevinovați, doar pentru faptul că s-au născut evrei... Radu își pierduse cumpătul și simți că îl podidesc lacrimile. O strînse pe Oxana de braț și plecă de acolo, nu înainte ca să depună un buchețel de romanite peste plitele negre de fontă, unde era scris că în acel loc au fost masacrați peste 100 000 de evrei și cetățeni de alte etnii. Femeia l-a fotografiat pentru a nu uita vizita în acest loc blestemat, iar el deja avea un material solid pentru viitoarea carte. Nu putea pricepe și se întreba neostoit și s-a întrebat mereu: de ce un popor atât de cult și civilizat ca cel german, a putut face atîta rău în Europa secolului XX? Doar ei nu sunt tataro-mongolii, sau hunii, sau pecenegii barbari... Germanii se consideră o națiune civilizată ce stă în avangarda civilizației. Germanii se mîndresc că l-au dat lumii pe Bah, Geothe, Haine... Radu, stînd în nemișcare, plin de emoții pe malul povîrnișului râpei de la Babii Zar, era într-o învîlmășire totală, neînțelegînd că aceste bestii, crime abominabile le-au înfăptuit urmașii, progeniturile acestor mari gînditori ai lumii!? Vroia să strige cerului, ca ecoul vocii lui să-i răspîndească întrebarea peste tot pămîntul: „Cum de s-a putut întîmpla așa ceva, oameni?!”. Oare morții familiilor țărilor culte, bogate au altă soartă pe lumea cealaltă decît morții din țările și neamurile sărace? Oare la o anumită etapă a istoriei, poporul nu poartă vina pentru distrugerea altor popoare, dacă în capul lor l-au ales și l-au amplasat pe un alde Adolf Hitler?..”

Oxana parcă-i intuia starea de suflet dar nu încerca să-l abată de la gînduri și cugetări. După chindie, plecați de la Babii Yar multă vreme s-au plimbat tăcuți pe străzile aglomerate ale Kievului. La o stație de pe Hreșceatik, Radu i-a dăruit Oxanei un buchețel de lăcrimioare, apoi au mers de-au mesit în preajma sinagogii centrale. În viața lui Radu Inereanu se contopea atunci romanticul, memoria trecutului și inimaginabila ființă, care o cunoscuse printr-un miracol, ca să reaușească de a o avea alături pe Oxana Ghilețka ce nu-l slăbea din ochi și-l ținea la braț ca pe un lucru scump și niciodată nu-l va lăsa să se îndepărteze. De la ea află că tatăl ei murise cînd era mică, că mai avea acasă trei surori. A învățat la școala internat, apoi la cea de meserii, apoi la Universitate. Are o fetiță, pe care o iubește mult și că împreună trăiesc singure c-a divorțat de bărbatul, care este kievean și care s-a dovedit a o tachina prea mult în ultima vreme. Ea vorbea cu un accent plăcut din Podolia ukraineană... Apoi ea își ceru iertare că prea s-a pasionat cu mărturisirile despre soarta ei, a lui, despre trecut... Recunoștea că la acel moment îi este ca niciodată în viață de bine și e fericită că îl are la braț, declara în permanență că el este exact cum și l-a imaginat și acum s-a convins definitiv că îl iubește.

Toată noaptea s-au iubit și au povestit unul altuia cele mai frumoase impresii

despre viața lor. Vremea a trecut parcă pe neobservate. După geam în stradă, vara își făcea tot mai insistent locul ei cu castanii înfloriți și parcurile bogate în flori. Luna stătea triumfător asupra veșniciei cerului senin, cu privirile înprospătate de bucuriile și fericirile oamenilor îndrăgostiți... Vapoarele brăzdau valurile scînteietoare ca briliantele Niprului, îmbinîndu-se armonios cu lucirea cupolelor și turlor bisericilor, zidurile cărora mai păstrau amintirea despre momentele sacre de creștinare a slavilor. În acea feerie a nopții inimile celor doi armonizau cu natura și viața plină de frumusețe și eternitate. Dar clipele, aidoma firelor de nisip din clepsidră, se scurgeau nemilos...

A doua zi, pe la prînz s-au despărțit în gara de tren, fără a-și promite ceva unul altuia. În ochii lor era fericirea prezentului mîngîietor și regretul că se despart. Oxana l-a ținut în îmbrățișări, sărutîndu-l în văzul trecătorilor. Radu nu avea simțul sfeliei, incomodității și rușinii. Inimile lor aveau numai 18 ani! Chiar dacă erau priviți cu uimire de cei care se aflau pe peron, neînțelegînd cum de fîca, sau nepoata își sărută tatăl sau bunicul pe buze cu afită patimă... Dar s-au despărțit ... Întors acasă Radu Inereanu urmă să primească mereu de la Oxana mesaje telefonice, în care se jura de iubire și credință lui. Amintirea, simțămintele față de această divină făptură, adusă de Dumnezeu în lumea lui, surprinzător îl încuraja, îi dădea și mai multe forțe pentru dragostea de a exista, de a trăi, de a visa la ziua de mîine. Cu vreo cîteva săptămîni în urmă avea impresia că Oxana, pur și simplu își găsește un refugiu sufletească la starea ei, acum era convins că îl iubește sincer, pătimaș. Simțea și el că s-a îndrăgostit de ea, că o iubește. Se culca seara tîrziu și se trezea dimineața devreme cu mesajele ei, cu depeșe lungi, sincere pe internet... Au simțit stringenta necesitate să se mai întâlnească iar și iar...

În toamnă, cînd se coceau gutuii, Radu Inereanu plecă la Mojilău, trecînd peste podul peste Nistru. Era o zi de sîmbătă. Țiganii din Otaci se înghesuiau la punctul controlului vamal, mărturisind că piața din Ucraina e mai bogată și mai ieftină ca cea din Moldova. Oxana venise de la Kiev, și-l înfilni în centrul orașului, lângă primărie mai drăguță și mai fermecătoare. Era cu părul răsfirat pe spate, în rochie albastră, închisă, precum purtau cîndva fetele din școala internat de la Telenești. Dînsa parcă îi cunoștea gusturile adolescente și avea o vestimentație retro. Corpul ei de căprioară mlădia în mers pe străzile orașelului provincial. S-au plimbat pe străzile tihnite și înguste, au luat masa la un restaurant din preajma stadionului, apoi s-au cazat la un hotel aproape lipsit de locatari. Femeia de la recepție i-a înfilnit amabil, cu bunăvoință, asigurîndu-i cu toate atribuțiile necesare într-o odaie de hotel. Era veselă, vorbărească femeie, de parcă se bucura împreună cu ei, de dragostea ce o aveau în inimile lor. Aveau să stea o noapte în hotelul cu un scuar cu multe bănci colorate și răchite pe alei de pe malul Nistrului. Seara au ieșit la plimbare pe străzile orașelului. Restaurantele și cafenelele duduiău de nunți. Pe Radu l-a mirat că ucrainenii, peste tot dansau și se veseleau cu muzică moldovenească! Amîndoi se țineau de mîini de parcă se temeau a nu se pierde unul de altul. Oxanei îi plăcea cum Radu Inereanu vorbește cu vînzătoarele, cum le face complimente, cum manevrează cu fraze pline de umor și de viață. Ea și mai tare se magnetiza de el. L-a iubit pătimaș, plină de sentimente. Noaptea lăcrămase în pat că

soarta i-a hărăzit să-l întâlnească atât de târziu. L-a dorit toată viața și se bucură că soarta i l-a adus în cale. Ea are nevoie de el! Au făcut planuri ca Radu Inereanu să se mute cu traiul la Kiev, iar acolo să se cazeze într-o locuință și, pînă la adînci bătrînețe să fie împreună... Noaptea peste Mojilău se dezlănțuise o ploaie toamnătică. Ploaia și răcoarea de-afară erau paralele cu căldura lor sufletească. Radu simțea că pînă atunci și de atunci pînă la sfîrșitul vieții este și va fi fericit pentru că a întâlnit asemenea juvaier de care nu se va despărți niciodată... Dar timpul în clepsidra destinului se scurgea repede, iar la mijloc se culcuși și ora despărțirii. Cînd și-au luat rămas bun la stația de autobuse, i-a dăruit un cadou pentru fiică din toate rezervele lui, lăsîndu-și bani doar pentru revenirea acasă.

Radu Inereanu a trecut Nistru spre Moldova, la Otaci, iar Oxana s-a reîntors la Kiev... Multă vreme, pînă la durere i-a simțit alături respirația, mîna ei gîngășă și caldă, privirile ei senine, sincere pentru ale lui... Călăul timpului a început să îndepărteze evenimentele, situațiile, să schimbe soartele oamenilor și pe cea a omenirii. Corespondența lor a continuat cu aceeași patimă și cu aceeași notă de sinceritate. Radu a publicat cartea, a prezentat-o la centrul de cultură evreiască, avînd un succes satisfăcător. După sărbătorile de iarnă i-a trimis un exemplar Oxanei, unde era tipărită și fotografia ei. Ea s-a bucurat nespus și se simțea fericit...

Apoi, pe neprins de veste Oxana... a dispărut. Pentru totdeauna!? A încetat să-i scrie, a încetat să-i telefoneze... A încetat să-l contacteze, să-i răspundă la mesaje, de parcă o fi murit. Deja n-o mai interesa sănătatea lui, ce noutăți i-a adus ziua, noaptea!? Oksik, căci așa o dezmerda uneori, a dispărut inexplicabil! A dispărut atât de senzațional cum și apăruse. Oricît s-a străduit Radu Inereanu să afle vre-o cauză de la ea, dînsa nu i-a mai răspuns. Abia într-o bună zi după sărbătorile de Paști, Oxana i-a expediat un mesaj telefonic, felicitîndu-l. Și mai mult nimic! Afară se făcu primăvara, apoi veni vara, apoi toamna, apoi la ușa bătu iarna..., Aceeași stare de tăcere și descumpănire pentru Radu Inereanu, care, din nou, a cîta oară, trăia o tragedie sentimentală din vina femeilor pe care le-a iubit în viață. Oxana Ghilețka, probabil o fi lăsat lucrurile într-o fază inexplicabilă, pentru ca amintirea și sentimentele trăite împreună să fie mai frumoase și mai enigmatice. Precum este întreaga noastră viață.

IV

De cîteva zile cît se afla pe plajă, Radu Inereanu dădea mereu cu ochii de un belorus înalt, spătos, cu multă vegetație pe corp, în slipi verzi, sombrero pe cap și ochelari mari de soare. Fuma întruna și sorbea bere din sticlele care-i stăteau la căpățîiul patului pliant. Cu partenera sa, o fire ceva mai josută, dar tot atât de mășcățică, vorbea rar și doar o urmărea cînd ea intra sau ieșea din apele mării. Părea că el se statornicise acolo, fiindcă atunci cînd lumea pleca la masă în stațiune și cînd se întorcea îl găseai în același loc, cu aceeași îndeletnicire – bea bere! Seara, cînd pe terasa stațiunii vilegiaturiștii se foloseau de serviciile *All inclusiv*, și urmăreau amuzați de scamatoriile marionetelor de pe scenă, belorusul continua să pușăie din aceeași țigară și să bea într-una bere din halbele înalte, ce i le tot aduceau la masă chelnerii tuciuiri ce nu vorbeau altă limbă

decît turca. Bărbatul vorbea arareori către consoarta lui, care şi ea, la rîndu-i, fuma şi trăgea la bere, preferând atentă să-l asculte.

Radu Inereanu fusese cîndva la Mensk, la Bobruisk - localitatea unde s-a născut Mark Shagal, deşi sovieticii parcă tănuiau acest lucru şi nici muzeu nu deschisese în memoria genialului pictor de origine evreiască. I-a plăcut Bielorusia, oamenii cu sufletul deschis, plini de ospitalitate, cu necazurile şi amintirile lor despre dezastruosul război, cînd majoritatea populaţiei a fost nevoită să se ascundă prin pădurile Polesiei, în unităţi de *gherilă*. În armata sovietică, unde Radu îşi făcuse serviciul într-o unitate de aviatori în preajma Polesiei, avusese camarazi militari bieloruşi cu care se împăcase foarte bine. Unul dintre amicii militari îl deprinsese ca să cînte la chitară un cîntec popular „*Kosiv Yasi caniuvsčinu...*” Amintirile despre această ţară din inima Europei îi lăsară cele mai plăcute impresii, dar cei doi de pe litoral îl aduceau pe Radu Inereanu la realitatea cotidiană de moment...

După miezul nopţii perechea bielorusă dispărea şi Radu Inereanu îi găsea dimineaţă pe aceeaşi plajă, cu aceleaşi îndeletniciri: beau bere şi fumau îngînduraţi.

Privind atent la soţia bielorusului, tolănită în costum de baie pe patul pliant, Radu Inereanu avea impresia că ea este un model al unei adieri de nud din pînzele lui *Rubens* şi *Amadeo Modigliani*. Încea doar să-şi furişeze privirile potrivit că bielorusul poate fi o fire geloasă.... Aşa trecură vreo cinci zile. Radu Inereanu notase în caietele sale cîteva impresii de călătorie, îndeosebi după ce vizitase localitatea Pamukale... În ajunul plecării lui de la Kemerî, spre Chişinău, cînd turiştii se adunau pe terasă să bea bere „Efes”, să mănînce lămîi şi portocale şi să privească fotbal pe ecranul enorm din preajma piscinei, spre surprinderea lui, bielorusul i se apropie de masă şi, sughiţînd precum o face un bărbat în stare avansată de beţie, lăasă ţigara în scrumieră şi-l întrebă:

- Eşti jurnalist?

- Scriitor.

- Aşa am şi crezut.... Te văd pe plajă scriind într-una. Eşti la datorie! Eu am venit la odihnă în Turcia să beau bere, să fumez, să mă scald, să-mi iubesc abundent amanta... Bărbatul după o pauză de aşteptare ca Radu să-i reproşeze, mai trase cîteva gături din halbă: Ştii dumneata că berea „Efes” poartă denumirea localităţii unde a murit şi e îngropată Maica Precistă, Fecioara Maria?! Maica Domnului, continuă bielorusul plin de hotărîre, cu satisfacţie că este în cunoştinţă de cauză, în afară de Iisus, a mai născut şi crescut încă 6 copii... Am citit într-o revistă americană... Bielorusul avea chef de vorbă şi nu aştepta ca Radu Inereanu să-şi spună părerea. El continua cu aceeaşi voce plină de hotărîre, de parcă cineva îl angajase să citească lecţii savante celor de pe terasă: Americanii au găsit mormîntul soldatului roman pe nume „Pantera”! de la Ierusalim! Iisus Hristos n-a fost fiul lui Iosif, cum spune Sfînta Scriptură, ci un bastard, zămislit de un cuceritor roman!.. După ce le turnă pe toate ca din carte, bielorusul continuă să bea tot mai multă bere. Din pricina sughiţurilor i se îngreala vocea, devenind alogică. Deja nu se mai referea la noutăţile şocante cu caracter religios, ci o luă razna cu alte argumente: Eu aparţin neamului slav!

- Felicitări!

- Cea mai importantă viță etnică din lume și din fostul Imperiu sovietic, îi aminti el lui Radu Inereanu. Slavii sunt glorioși, locomotiva istoriei! Nimeni în lume pînă la ei n-a izbutit să cucerească un teritoriu mai vast și să-l controleze în frontiere!... Eu sunt slav și mă mîndresc! Dacă nu te aranjează, eu pot să-ți dau ție și oricărui la bot! Deodată insul se bunghi ca un bou cu ochii mari la interlocutorul său de masă, din fața lui. Radu Inereanu simți cum pumnul bielorusului mare cît un căuș, asudat și păros, i se apropie de față. Mirosea a conflict. Bielorusul avea chef de scandal, de bătaie. Pe mine nu poate nimeni să mă oprească dacă îmi sare fițina! Sunt o așchie a slăvitului neam de slav!

- Ivanco Cupala! Se auzi într-un sfișit vocea consoartei, care stătea alături de el, abia cuprinzîndu-i gîtul cu mîinile mici dar vînjoase. În ochii ei se citea neliniște că iubitul poate să răncăluască aidoma unui buhai de prăsilă și-l îndemnă cu voce împăciuitoare: E timpul să mergem la culcare Ivanco. E tîrziu.

- Așteaptă, dragă seabriha! Vecinul meu nu știe cine sunt slavii! Eu sunt slav și cine nu este de acord cu mine, să mă pupe în cur! Vreau să dau acuma cuiva la bot! Se răsti el către Radu cu înverșunarea unui om în stare avansată de ebrietate. Iaca lui, îi spusese tot atunci amantei lui, care-l ținea și mai strîns în îmbrățișare, vreau să-i dau la bot! Radu Inereanu simți cum bielorusul își plasează pumnălăul de măcelar aproape de nasul lui. Vecinii de la mesele vecine se uitat cu interes, dorind să ghicească cu ce se va încheia acea scenă dintre bielorusul beat și Radu Inereanu.

Pe cerul Mării Mediterane se înălța luna plină și clară. Se auzea talazul valurilor, bătea vîntul domol, aducînd spre terasă aer proaspăt și sărat. Berea nu se mai termina pe masa bielorusului masiv, ce avea chef de ceartă și bătaie. Radu Inereanu s-ar fi războit cu el, l-ar fi trăsnetit cu pumnul lui osos peste frunte ca să-l trezească la respect. Însă, se abțînu pentru a evita neplăcerile. La poarta stațiunii balneare stătea de veghe un membru al poliției moravurilor turce, care demult urmărea comportarea bielorusului, așteptînd prilejul de a chema trupe suplimentare pentru a-i duce pe scandalagii la penitenciar. Așa cum se făcea în majoritatea cazurilor cu alcoolicii slavi ce împînzeau litoralul de la Kemer, pe parcursul întregii veri.

Dar, nu avu să se îndepline nimic grav. Cînd bielorusul se mai domoli, și începu să-și prăvale capul peste umărul drept, închizînd ochii somnoroși, mai bolmojind ceva, consoarta lui cu mîinile scurte, dar vînjoase, îl înșfăcă cu dirzenie ca pe un țihal de dus la moară și, anevoios, îl săltă din scaun, tîrîndu-l după sine, în direcția blocului unde se aflau dormitoarele. În jur se răspîndi un miros respingător, căci bielorusul făcuse și treaba mică și treaba mare în pantaloni. În acea situație prozaică, plină de dezgust, dominau doar bolmojelile bielorusului, nemulțumit că femeia îl dovedea să-l tăbărască la pat, amintindu-le celorlalți meseni că el este reprezentantul marelui și glorioasei vițe de slavi! Iar cine nu este de acord cu această afirmație, făcea el aiurea din degetul mîinii, el pe viitor numaidecît o să le deie la bot!...

Prima oară în activitatea sa de literator, Radu Inereanu a fost agățat, cum s-ar zice, de către un confrate de condei și ponegriț într-un ziar de mîna a doua. Acest, confrate, sosit cu „patriotismul său abil” în încărcătura archebuzei Kaghebeste, a comunicat în ziar, la toată lumea, că Radu Inereanu este un fustangiu, afemeiat incurabil, că a umplut societatea de mizerie, iar nenumăratele femei au născut puzderia de bastarzi. Pe lîngă articolul în ziar, care era o intervenție brutală în viața privată, infiltrându-se nerușinat în lengeria lui, condeierul român regățean, ce semăna cu un țigan răpănos, a mai atașat și fotografiile copiilor lui Radu Inereanu. Plus la toate, în articol se făcea o legătură stupidă, cu opera literară ce o realizase pînă atunci Radu Inereanu. El, care publicase o duzină de cărți de proză, de poezie, teatru, era numit de ziarist „scriitor mediocrul”. În timp ce în viața de toate zilele, cei care îl întâlneau pe stradă, după fiecare publicație a sa, îl laudau și-i declarau că e un talent înnăscut. Asta în ceea ce privește locul lui ca scriitor. Dar de ce să sufere copiii?

Era o contravenție vădită, o insultă clară comisă de către ziarist, de către ziar și Radu Inereanu, dacă se adresa cu o acțiune în instanța de judecată, cîștiga procesul în trei peri și două mișcări. Cîteva nopți în șir nu a putut închide un ochi. I-a fost dureros, a suferit, mereu gîndindu-se doar că din această cauză pot să pătimească bieții lui copii. Doar ei nu sunt vinovați cu nimic și ei nu trebuie să sufere... Și în cele din urmă a găsit o soluție: deoarece ziarul era puțin citit de cititori din cauza micului tiraj, dar totuși citit, el i-a chemat pe toți copiii și le-a citit articolul calomnios... Spre uimirea lui, nici unul dintre copii nu s-a simțit lezat, jignit, înțelegând că este vorba de interesul și comanda cuiva, o murdărie, realizată de oameni murdari la suflet.

„Uită de toate, tăticule, și mergi în calea matală”, auzi vocea fiicei, care dorea să-i aplaneze starea de lucruri în care se pomenise la acel moment de viață Radu Inereanu. Iar starea de lucruri era ca niciodată în defavoarea lui. Radu Inereanu al citălea an, în ultima vreme, trecea printr-o fâșie neagră a sorții. Îi părea că a ajuns la fundul mizeriei. Avea senzația că este un om ratat. Nu avea de lucru și, aflîndu-se în postura de șomer, fără mijloace de existență, deseori se gîndea la suicid. Îl părăsise dragostea, din cauza căreia nimerise de cîteva ori în spital cu depresie. Nici cîștig nu avea, deoarece clienții lui, majoritatea erau săracii, vagabonzii, lefterii și ratații... Zile, săptămîni întregi stătea singur în casă și nimeni dintre cunoscuții lui nu-l căutau, nu-i telefonau. De parcă murise pentru toată lumea! Ori că așa îi scrise soarta, ori că nu avea noroc, dar nu înțînise în viața lui de pînă atunci o femeie care să-l stimeze, să-l iubească, să trăiască împreună cu el bucuriile și necazurile. Nici copiii în ultima vreme i se părea că nu prea îl luau în seamă. Ei se făceau mari și deja aveau interesele lor, care nu corespundeau cu ale lui, arhaice și neinteresante. Dacă ar fi fost un om bogat, cu bani, probabil, că lucrurile ar fi avut altă întorsătură. La fel ar fi fost, dacă era un demnitar, ce ar fi putut cîte ceva rezolva, concret, în interesul oamenilor. Dar... Cu ce putea fi el de folos, un ziarist, un scriitor, la timpul cînd nimeni nu citește în această societate. Trăia cu impresia că nici copiii lui nu știau că el este scriitor. Cărțile lui stăteau de decenii

prăfuite pe rafturile bibliotecilor așteptându-și termenul, ca mai apoi printr-un act să fie utilizate prin cremare. Iată care au fost realizările vieții lui! O muncă zadarnică, nefolositoare nici pentru cei de ieri nici pentru cei de azi și nici pentru cei de mâine. Risipă, risipă, risipă... În toiul verii trecute, privind un meci al campionatului mondial de fotbal, sportul lui preferat, tam-nisam i-a perit vederea ochiului drept. A stat în spital, a umblat din medici în medici, dar pînă l-a cele din urmă, nu-l putu salva. Medicii i-au spus că tromboza ochiului nu este altceva decît un infarct. Acest atac sanguin se putea întîmpla în creier, în forma de ictus cerebral sau de inimă! O moarte subită, destul de ușoară, Domnilor!...

Inereanu ... dorea să se împace cu această situație. Era convins că puteau toate sfîrși: frămîntările, chinurile diverse sufletului printr-un act de suicid. Dar nu vroia s-o facă numai dintr-un motiv. Nu vroia să-și trădeze copiii. Diferite gînduri îl duceau la felurite situații, unde el ar accepta să-și trăiască ultimii ani. Și totuși vedea salvarea, sau ușurarea situației lui, fiind ignorat, uitat de rudele apropiate. Credea că salvarea îi poate parveni din partea unei femei culte și înțelepte. Își imagina că a întîlnit-o și s-a decis ca să își petreacă ultimii ani de viață într-un sat codrean, îndepărtat de drumul central. Va vinde apartamentul de la bloc și va pleca să locuiască în acel sat. Acolo de unde și-a început viața. Va avea acolo o bibliotecă, un televizor, telefon. În ocol ceva capre, în coteț cîteva găini și un purcel în coștireală. În zămnice va avea un poloboc cu vin roșu și altul cu de cel alb din poamă cudercă. Cum avea cîndva acasă, la Ineasca, în chihniță la tata și mama.

Dar acestea erau doar vise neîmplinite. Acum era altă realitate. Pe el îl ponegriseră foștii lui confracți de condei. Deși, nu-l afecta cumplit demnitatea și onoarea, el calcula în sine cît de mult este consolată și ocrotit de către camarazii de condei de la Uniunea scriitorilor, unde presupunea că există boiema literară. Aștepta ca cineva de-acolo să-i ia apărarea, să argumenteze că nu este un scriitor „mediocru”, că dînsul a realizat ceva prin creația în cei peste 25 de ani... Dar timpul trecea și nimeni nu a reacționat cu nimic. Numai amicul Pavel Nică a trimis un articol în apărarea lui la hebdomadarul republican, în fruntea căruia în calitate de redactorul-șef era pretinsul lui prieten... Redactorul-șef nu a reacționat în nici un fel. Tăcerea și indiferența pretinșilor prieteni era mai dureroasă decît însuși articolul calomnios și injurios.

Lui Radu Inereanu nu-i rămăsese decît să trăiască fișia neagră, neînțeleasă pe care i-o hărăzise soarta. Omul este născut pentru a fi mereu supus încercărilor. Și această încercare a anilor era vădită că vine să-l încerce cît de puternic este dînsul la răbdare.

VI

Conflictul dintre generații poate fi citit pe inscripțiile piramidelor egiptene, care spun că „...**înainte vreme tineretul era mai bun, educat alfel...**” Acest fenomen etern l-a făcut adevărată victimă, iar cînd nu poți găsi înțelegere la apucăturile tineretului (domnișoarelor) începi să-ți dai seama că prinzi a îmbătrîni... Nu mai stă pe tine nici haina, nici ținuta, nu e aceeași nici limba... Mare zarvă la începutul acestui secol a stîrnit cunoașterea unei limbi de largă circulație. Deșteptăciunea, intelectul, nu mai

e apreciat altfel, decât prin prisma cunoașterii unei limbi străine. Un domnișor sau domnișoară se consideră un etalon al apogeului deșteptăciunii doar dacă poate vorbi franceza, engleza, spaniola sau în cel mai rău caz – portugheza, germana sau rusa. Îndată ce este depistat, este amplasat în fotoliul *onge*-urilor, prin ambasade și cu viață asigurată în dolari sau euro! Prin intermediul cunoașterii limbilor străine, mai ușor se face cunoștință prin internet, mai ușor te căsătorești cu un australian de viță aborigenă altoită, lejer se recurge la nașterea copiilor de la bărbații străini, care se înțeleg cu tine de minune. Într-un cuvânt – trăiești mai bine decât o prostituată sau decât un *gigolo*. Diferența este doar că în postura acestora din urmă nu este nevoie de cunoașterea limbii. Ceea ce îi leagă și îi caracterizează, și într-un caz și în altul este limba... Nu e numaidecât să cunoști româna. Fără de ea, un loc vacant la Soros, sau ONU îți este asigurat! Dar dacă poți să te lipești de un diplomat, cu ajutorul tatăcului parlamentar, sau soțului care este bodyguard la președinție, în rol de translator, un trai mai decent nici că se poate. „Fata mea, băietul meu este deștept pentru că vorbește o limbă străină...” Dar româna el o știe? *Aleacă. vai, cine a mai născocit limba asta!* Nici tu bani, nici tu deplasări peste hotare!

Trecând bariera vârstei de 40 de ani, Radu Inereanu descoperise că este un om ratat. Cu dosar la SIS realizat prin intermediul denunțurilor făcute de către cunoscuți și colegi de serviciu. În dosarul lui, care i se nimeri ocazional, a descoperit multiple cazuri dramatice în biografia lui, pe care părea că le uitase. Majoritatea turnătorilor s-au dovedit a fi femei. Femeile pe care le-a iubit și i-au făcut copii, mîncălea-ar norocul... Cineva afirmase că suntem în Basarabia niște români marginalizați, impotenți, campioni mondiali la bocit. Cică ne bocim de soarta noastră vitregă, dar nu facem nimic pentru a demonstra că avem limba noastră, demnitatea națională față de venetici. Așa credea și el. Și la toate necazurile neamului de-aici el ar mai fi adăugat UMILINȚA. De mic copil a fost și continuă să fie umilit, cînd merge în orașele Basarabiei. Unde te-ntorci - numai ruși, ucrainenii, alte etnii care nu doresc să ne vorbească limba, dar toți ocupă funcții importante. În magazine, în transportul public, bănci, companii prestigioase, ministere - peste tot amplasați alolingvi. Businessul este împinzit numai de cei care nu vorbesc românește. Mai bine zis, nu vor categoric să ne-o vorbească. Și el, chiar dacă se revoltă uneori, nu poate nimic să le facă. Odată cu ocupația rusească de la 1812, peste Basarabia s-a coborît Umilînța. Și nimeni nu mai poate schimba nimic... La București ne numesc ruși, *bolșevici* pe noi basarabenii, iar la Chișinău, alolingvii, ne disprețuiesc, numindu-ne români. Dacă îți aperi neamul, cultura, limba, istoria, alolingvii devin agresivi, războinici, se mobilizează, fac demonstrații, aruncă slogane și declară lumii întregi că le știrbim interesul, încercăm *să-i românizăm*. Această umilînța a început s-o simtă din copilărie, fiind student, apoi toată maturitatea. Românul, dacă îndrăznește în Basarabia lui să iasă în public, urmărește cu stupoare obrăznicia și ignoranța, cinismul produs de minoritățile naționale, care ignorează și disprețuiesc limba română, nedorind s-o însușească, s-o vorbească. Radu urmărea cu umilînță ceea ce fac ucrainenii în Bucovina și Sudul Basarabiei, Transnistria. Cu cîtă

barbarie rusifică, ukrainizează acestea românii, închizînd școlile, ziarele naționale, falsificînd istoria noastră, în favoarea lor... Încă un lucru nu-i dădea astîmpăr sufletesc lui Radu. Se vorbea cu vehemență despre pactul Molotov-Ribbentrop, cînd Stalin și cu Hitler, au contribuit la ocuparea de către ruși a Basarabiei. În această problemă, toată lumea civilizată critica numai Rusia, ca succesoarea fostului Imperiu! Dar de ce nimeni nu vorbește despre vina germanilor, a statului German, care în egală măsură cu rușii și Rusia au dus la înstrăinarea Basarabiei și împărțirea ei la hrăpăreții vecini? De ce actuala Germanie nu-și asumă responsabilitatea de a-și repara greșala istorică față de “țigănimia română”, cum ne numesc ei cu dispreț! Cine sunt germanii, cine sunt rușii de și-au permis impardonabil să ne înstrăineze, să ne falsifice istoria, să ne dușmănească între cei de dincolo și dincoace de Prut? Buricele pămîntului?! E un adevăr strigător la cer. O perioadă încercase să-și înecă amarul, disperarea în băutură. Iar cînd a abandonat alcoolul din viața lui, s-a închis în sine. Frații, politicienii de la București, de la Chișinău, cei din vîrfurile puterii se fac a nu observa acest imperiu diavolesc al Umilinței umane pentru românii basarabeni. Și-atunci el se întreba: cîte vieți trebuie să aibă în pieptul lui românul ca să poată supraviețui, ca să ajungă la anul crucial, cînd Basarabia își va reveni la matca ei istorică și v-a constitui o singură țară - România!

Vara trecută Radu Inereanu fusese la Marea Neagră, fiind nevoit să mai treacă o umilință – vama ukraineană! Doar la vila „Zaharia Stancu” de la Neptun, Radu Inereanu vroia să uite de toate, să se relaxeze, să se complacă în limba lui română, alături de oameni de cultură... Dar acolo veniseră copiii scriitorilor, pictorilor, tinere și tineri contemporani... Cei din regat (așa li se mai zice românilor de pe Dîmbovița) îl desconsiderau vădit, categorisindu-l ca fiind unul de la marginea lumii, necioplit. Se complăceau între ei vorbind mai mult engleza! E la modă engleza în lume. Pe litoral toate cîntecele răsunau în difuzoare numai în engleză, întrecându-se cu manelele țigănești! Urmărind comportamentul, cu moda contemporană, o voce internă îl îndemna zadarnic să se revolte! Domnii, doamnele, duduiele s-au emancipat și modernizat și mai continuă vertiginos s-o facă în același ritm, fără a ține cont de gusturile generației lui! Îndeosebi tinerele au un comportament nezdruncinat, fără drept de apel! De la bărbați au luat tot ce se poate de căpătuit: pantaloni, cizme, căciuli, mantale, izmene, chiloși de vară, pardesiuri, pîsle, fufăici, ghete, apoi frizurile cu perică sau fără perică... tatuajul! Pe corpurile lor poți vedea reprodușii de Rafael, Leonardo da Vinci, Tițian, Picasso și... chiar penisurile rotungite de pictorul nostru, Matei, convinse că numai astfel se propagă arta modernă! S-au poate este o completare artistică a unui gol?!. Doar nu fiecare muritor de rînd are fericita ocazie de a vizita Luvrul, muzeul Prado, cel de la Drezda sau Ermitajul... Tot ce este cultură poate fi văzut doar în comportamentul și corpurile lor elegante. Tineretul demonstrează cum se poate vorbi engleza, cum se poate de fredonat și dansat în ritmul muzicii occidentale... Aceste demonstrații constituie pentru ei modernul. Și pieptul li se umflă de mîndrie cît o roată de la căruță, moldoveni și moldovence, olteni și oltence, ardeleni și ardelence, munteni și muntence și, zîmbesc

fericiți... Doar Radu Inereanu primitivul și needucatul de el, nu-și dădea seama, că cele întâmplate, demonstrate nu este o Umilință, ci e mirific, sublim, frumos, o constituire de adevăr absolut și nimic nu se mai poate întoarce din calea modernismului. Reproșurile lui sufletești miroase a bătăranism, a retrogradare de la gustul estetic de fine. Acești purtători de patriotism, de cultură modernă, progresistă, l-au depășit demult. Nu mai poate exista cale întoarsă la datinile strămoșești. Acum sunt timpurile noi, și nu mai necesită a ține cont de ceea ce demult s-a învechit. În avanscenă, în totalmente a ieșit univernalismul, banul... Tinerii cu prima ocazie ne părăsesc țara. Acolo, departe de viile, câmpiile cu livezile noastre, mănoase, de cimitirele strămoșești e prosperitate. Cu câtă plăcere fetele noastre, româncuțele în catrințe de altădată, se căsătoresc cu turcii, arabii, chinezii și alți fel de negri pentru a ne demonstra că dragostea nu știe hotare și trădare... prin ... cultură! Reprezentantele sexului frumos, simțind în nări mirosul de dolari, se convertesc la islam, budism și umblă prin arșița moldavă încotoșmănate în veșminte turcești, îmbrobodite să i se vadă doar ochii deștepti pentru a privi lumea săracă și necăjită din jur! Țățele noastre naționale se convertesc, jertfindu-se în numele consolidării prietenilor dintre popoare. Dacă se căsătoresc cu un rus, adio limbă maternă, adio tradiții! Totul din casele și gospodăriile lor nou create devine rusesc și Rusie! Țățele noastre... scuipă pe tot ce e național. Cîrlesc limba veneticului, copiii ei la fel. Limba părinților o ascund acolo unde nu bate vîntul! Și asta e o modă, pe care, învechitul Radu Inereanu n-o înțelege. Eterna problemă – conflictul dintre generații! Dacă se revoltă, are neplăceri și reproșuri de la societățile de ocrotirea drepturilor elementare ale omului. Acuzat că nu înțelege. Fetele noastre, intră cu țițele în Europa?! Taci din gură, boșorogule, că ți-ai trăit viața! Timpurile se schimbă, indiferent de conștiința noastră. Așa zice legea materiei! Moda nouă, cu mofturile ei e în declanșare! „Tu, primitivule, nu protesta! - Dacă poți înțelege că asta e moda ce o cere națiunea, nu te băga în polemică, i-a replicat mama unei duduie, profesoară de română. Fata mea a învățat bine la liceu, la Universitate! Realitatea e stupidă, și continuă să mă pună la respect: *Ești un amoralist! Închide pliscul, maiestre!* Lasă mîinile în jos și privește-te în oglindă. Ai îmbătrînit!”

Femeile noastre ne vor salva prin schimbări de vestimentații și credințe, tot îmbogățind Europa cu prostituate. Nu ne mai vorbesc limba, nu ne mai dansează jocurile... De vină suntem noi bărbații. Femeile totdeauna au dreptate! Nu este departe ziua cînd ele vor intra în moda de a demonstra arta coafezelor genitale! Vremea nu este atît de departe! Atunci, vom scrie că generația de azi, nu este cea pe care am trăit-o ieri... O voce internă, în acele zile de aflare la mare pe Radu Inereanu continuau să-l avertizeze: „Nu te amesteca în moda duduilor! Ele vor să trăiască bine, asigurate, să nu nască copii în interesul viitorului!... Fie chiar dacă nu de la musulmani, turci și americani ne tragem! În interesul progresului, de va fi nevoie, bărbații și femeile noastre vor recurge și la harem! Cunoaștem cultura, secretele modei contemporane!

Deci, cu moda, îmbrăcînd paranjaua, arabizînd națiunea, îmbunătățind demografia cu discipolii lui *Osama bin Laden, Muammar Kaddafi, Saddam Husein* înainte

spre viitorul luminos al istoriei noastre.”Radu Inereanu tot cugetînd se oprea în fața talazurilor mării de parcă vroia să mai citească cele scrise odată pe muchiile piramidelor egiptene, încercînd a se impune să creadă că țîțele noastre naționale totuși ne vor salva de la toate relele! Chiar dacă la ziua de azi ele sunt capabile să-și schimbe nu numai limba română, tradiția, dragostea de Patrie, dar ... pe tata și pe mama care le-au făcut!

VII

Despre vîrste, precum că oamenii au tendința de a trăi mulți ani în viață, Radu Inereanu avea concepția sa. Omul trebuie să trăiască atîția ani cît i-i dă Dumnezeu și cît poate natura să-l înzestreze cu calitățile sale umane. Iar cînd depășește 80, el trebuie să cugete cum și cît mai frumos, să se pregătească de plecare. Iar, milionarii, oamenii avuți care încearcă, fac tentative de a dobîndi nemurire, fac o tîmpenie. Nu-și dau seama, nu conștientizează că viața este un șirag de generații în perpetuă circulație: una pleacă, alta vine. Una îmbătrînită cedează alteia noi...Și tot așa din an în an din secol în secol. Pentru un hîrb bătrîn, nicidecum nu poate fi interesantă viața unei generații tinere, căreia îi clocotește sîngele, se hîrjonește, se aventurează, păcătuiește, se războiește, se pacifică! Bătrînețea este o planetă, un fîgaș al vieții liniștite, pașnice, mai puțin creativă. Deci, concluzionă Radu Inereanu, nu trebuie să mințim, să umilim, să incomodăm natura. Să trăim anii cît sunt, în mod normal, hărăziți de a-i trăi un om într-o viață, cu soartă, biografie și destin. Iar mărunțișurile, rutina, este un lucru obișnuit, cu care omul trebuie să se împace.

Radu Inereanu, obsedat de aceste gînduri filosofice, se pomeni a cîta oară într-o... saună. Împreună cu prietenii, la care aderaseră un procuror, un judecător, un preot și... două prostituate. Era ajun de An Nou. În acea zi, toți prietenii obișnuiau să meargă la baie. Să spele cele ce trec și să adune cele care vin, să se înnoiască cu timpul. Toți, precum este obișnuit în baie, erau cu pielea. Doar prostituatele stăteau întinse pe canapele acoperite cu cearșafuri albe, și preotul cu barbă lungă și neagră ca un tăciune, în slipi, stătea privind cu ochii serioși la oameni. Sauna era cu două nivele. La primul era sauna propriu zisă, piscina, masa doldora cu bucate și băuturi, iar în stînga, mai departe de cabina de duș, o cameră de odihnă cu o ușă neagră ce se închidea pe dinăuntru cu zăvorul. La al doilea nivel, te urcai pe o scară cu trepte în formă de spirală, unde se afla sala de biliard.

- Să ne bucurăm de viață, deoarece tristețea ne urmărește la tot pasul! Exclamă amicul Anatol Țurcanu, propunînd o partidă de biliard, cînd ieși din saună cu valuri de aburi după el.

Adrian, căzu de-acord cu Anatol și urcară amîndoi scările la al doilea nivel, la masa de biliard.

Radu Inereanu demult nu avusese relații amoroase și, cînd ochii mari, copilărești ai domnișoarei firave se întîlniră cu ai lui, simți că prin tot corpul îi trecură tremurici. Dar tot în aceeași clipă, văzu cum procurorul, o luă de mînuță pe domnișoară și dispărură după ușa neagră, luxoasă, a odăii de odihnă și relaxare. Însă, deodată simți mîna gingașă, a unei doamne de vreo 40 de ani, care îi clipi din ochi, spunîndu-i la ureche

cu vocea ei melodioasă:

- Mai este un pat, în vestiar, și în următoarea clipă, trecură pe alături de judecător și preotul ce stăteau la masă servindu-se cu băutură dintr-un clondir de sticlă albastră. Au încuiat ușa de la camera mare, în cuierele cărora atârnavă hainele celorla veniți la baie. Doamna era voluptoasă, temperamentală, încît Radu Inereanu simți că a călătorit prin paradis, apoi a înotat într-o mare de plăcere... Și iar și iar, de se părea că s-a rupe în patru canapeaua...

Revenind în sala de odihnă, Radu obsevă ochii scăldați în mulțumire a procurorului, iar judecătorul dispăruse în camera de odihnă după domnișoara mlădioasă, cu ochii mari, pătrunzători. Preotul degradă, se înțeleșeseră prins semne și o urmă pe doamna seducătoare, învelită doar cu un cearșaf transparent, care odinioară îi dăruise valuri de plăceri lui Radu. La etajul doi Anatol și Adrian jucau biliard, se auzeau bilele pocninde de loviturile *tacului*. Pe ei nu-i interesau femeile. Radu Inereanu hotărî să se îmbete. Deschise o sticlă cu votcă, și umplu paharul în manieră rusească, și într-o clipită dădu tăria peste cap. Se întinse pe canapea și asculta cum procurorul povestea un caz grav, cum o femeie, după divorțul bărbatului, din gelozie i-a trimis un colet, în care pusese o bombă. Numai perseverența și prudența organelor de drept a curmat tentativa de omor, depistînd actul teroristic în stare incipientă, cînd femeia se prezentă la oficiul poștal pentru a expedia coletul!.. Ascultînd întîmplarea lugubră, Radu a mai cinstit ceva tărie. Plăcerea momentului îl trimitea într-o lume plutitoare de plăceri. Uită pentru o clipă grijile acelor zile, cînd mereu era în datorii, tot frămîntîndu-și mințile cum să restituie banii creditorilor. Cel mai mult a urît în viață datoriile, misiunea de a le întoarce, dar aceste datorii niciodată nu l-au ocolit. Acum se bucura că amicii l-au invitat la această saună în ajunul Anului Nou. Trecură minute, minute... Cele două prostituate diferite ca vîrstă: una tinerică de tot, cealaltă la a doua tinerețe, se așezară la masă și toți împreună serviră din bucate și băutură.

- Și cum te izbăvești de Satana, faci atîtea păcate? Îl întrebă procurorul pe bărbosul de preot, care avea privirile mulțumite, alături de dudușta roșie la obragi fiindcă băuse deja două cupe de șampanie.

- Lasă discuțiile estea, se infiltră în discuție Anatol, învelit peste umere cu cearșaf, care coborîse de la etajul doi împreună cu Adrian și stăteau în capul mesei.

- Nici o problemă! Se avîntă preotul în discuție. Mîine merg la Mitropolit, mă spovedesc, iar simbătă intru în slujbă!

- Ce minunat e cînd ai cui cere urgent și la timp iertarea păcatelor! Exclamă judecătorul..

Odată cu servirea paharelor, discuția se înfîrîta, iar în ochii lui Radu Inereanu injectați jucau sîinii fragezi ai domnișoarei, ce stătea ca un pușor lipit de femeia mai în vîrstă. El se apropie, o luă de mînuță și porni cu ea spre odaia de odihnă. Femeile erau la cheremul tuturor bărbatilor și nu putea nimeni să îi reproșeze. De-ai fi avut vînă în tine. Dar, îndată ce aveau să dispară în odaie, se auzi din urmă vocea femeii mai în vîrstă, ce o strigă pe domnișoara suavă:

- Jeny, ai uitat mami să iai prezervativul. Nu uita...

Domnișoara se clătină un pic, se întoarce, luă din mîinile femeii un mic pachetel și pași din urma lui Radu Inereanu...

Cele descoperite de Radu îl șocă. Revenit după o clipă de dragoste cu domnișoara, la masa prietenilor, nu se stăpîni s-o întrebe pe femeia mai în vîrstă ce înfulecă un șold de găină prăjită:

- E fiica? Și arată cu privirile la domnișoara cu ochi copilărești care se străduia să îmbuce și ea din bucatele mesei.

- Da, afirmă femeia mai în vîrstă. Profesia de prostituată trebuie s-o deprindă! E o profesie ca toate celelalte prin care omul își dobîndește existența! Precum poate fi un judecător, un procuror, un preot, un savant!.. Un fost președinte al Argentinei s-a căsătorit și a conviețuit cu o prostituată?! Ați știut?.. Fiica mea de cum s-a trezit femeia în ea, a început să vagabondeze, să dispară nopțile de-acasă, legîndu-se cu persoane dubioase. Și atunci, mi-am zis: Hai, mai bine cu mama, fiindcă voi ști că te afli sub protecție și în siguranță!

Femeia era sigură pe vorbele ei. Se simțea descătușată, leger. În cele cîteva ore cît s-au aflat în saună, fiecare dintre bărbați, inclusiv și Radu Inereanu, s-au veselit cît cu mama atît și cu fiica... Era ajun de An Nou. Dispoziție majoră la toată lumea!

Cînd a venit timpul, mama și cu fiica îmbrăcate în haine scumpe, bine fardate, am primit solda din mîina judecătorului, și au plecat amîndouă grăbite cu taxiul ce le aștepta la poartă să le ducă la alte saune. Era ajun de Anul Nou și lumea civilizată, precum este bine cunoscut, în această vreme pînă la sunetul orologiului care va anunța schimbarea timpului, trebuie să se spele de păcatele adunate și să treacă în celălalt an curați și cu cît mai puține păcate.

Radu Inereanu se mîndrea cu vîrsta lui. Tostesteronul încă îi servea virilitatea. Nu vroia să fie nici mai tînăr și nici mai în vîrstă... Deși, nu era sigur că viitorul poate fi altul, decît unul fericit.

VIII

Sebastian, fiul mai mare al lui Radu Inereanu, hăulise ani în șir, neavînd nici o profesie. De învățat, în ciuda, străduințelor tatălui, nu a dorit. De cîteva ori a început învățătura la Universitate și de fiecare dată a lăsat studiile. Radu Inereanu, a insistat ca el să plece la muncă peste hotare, dorea să aibă un fecior cu care să se mîndrească. Sebastian, însă, deprinsese meșteșugul de a face poloboace și alte obiecte de tîmplărie și nu vroia să se facă nacealnic, cum i-a declarat el. Feciorul deseori îi declara că se mîndrește cu tatăl lui, care e un om vestit și cunoscut în societate pentru faptul că e grafician, pictor cu talent. Trecuse de 25 de ani și, precum era la moda tinerilor timpului, concubinase cu o fată de la Peresecina. Chiar se mutase și trăia la ea. Fata era cu mult mai mică decît el și, cînd se mai maturizase, după cîțiva ani de concubinaj, într-o bună zi l-a silit să plece de la ea, declarîndu-i că este îndrăgostită în alt băiat de la Teleșeu. Din cauza aceasta Sebastian căzu în depresie. O iarnă întreagă a stat prin spitale, s-a lecuît pînă veni primăvara.

- Ce-o să faci mai departe? Dori să afle Radu Inereanu, știind că nu are nici o specialitate, nici o meserie.

- Ca înainte. O să fiu paznic la Supermarketul din preajma mănăstirii Ciuflea.

Radu Inereanu nu a mai vrut să-i dea povește, să-l îndemne să învețe ca să capete vreo meserie calificată. L-a lăsat în voia soartei. La acea vîrstă, considera că povețile lui sunt inutile. Se liniștea că feciorul e sănătos, lucrează, iar restul... Radu Inereanu primise niște comenzi de la oameni bogați și muncea din greu în atelierul lui. Către lunile de iarnă, dînsul se îndrăgosti de o fată, care poza în fața lui, pentru tablouri. Era studentă la Academia de arte. Fiind celibatar, el a luat-o pe domnișoară să trăiască la el. Se împăcau bine. Dar, diferența uriașă de vîrstă dădea de sminteală realitatea. Domnișoara era setoasă de a avea alături nu un pictor, cu fața mereu încrețită, gîrbovit în fața pînzelor. Zbuciumul căutărilor ei nu se opri nici în momentul cînd se pomeni gravidă. Radu Inereanu acționează liniștit față de declarațiile ei și i-a spus că nu e împotriva ca ea să nască. El dorea să aibă în casă o femeie tînără cu un prunc în brațe. Chibzuia cîte tablouri va realiza el cu tematica mama și copilul...

Toate păreau că decurg în ritmul monoton al vieții lui Radu Inereanu. El avea copii, dar fiecare era deja aranjat pe la casa lui și-și avea viața lui personală. A fost o vreme cînd a căutat să se lege cu o femeie cam de vîrsta lui, ceva cu avere, ceva deșteaptă, ceva, ceva... Dar nu a izbutit să găsească nimic potrivit, decît pe copilița, care se simțea comod la el, avînd toate dependențele și, era conștientă că trebuie să devină mămica copilului pictorului de notorietate. Studenta admira mereu reproducerile lui Toulouse Lotrek, Van Gogh, Sezanne, Matis care erau pe toți pereții casei lui atelier. Dar cel mai mult admira lucrările lui originale ce erau inspirate de la impresioniști și postimpresioniști. În casa lor deseori de la o vreme începu să vină tot mai frecvent Sebastian. Băiatul era încîntat de felul cum vorbea, de manierele, de acuratețea Laurei, căci așa o chema pe concubina tatălui. Uneori chiar tăcerea care îi despărțea, trezea în inima lui un fior de apropiere plăcută. Timpul trecea încet, dar vizitele lui Sebastian erau din ce în ce mai frecvente. Îl găsea la ei dimineața, seara și de fiecare dată Radu Inereanu îl surprindea stînd la taifas cu Laura. Atitudinea fiului față de concubina sa începu să-l îngrijoreze, ca în cele din urmă, într-o seara, să-l cheme în biroul lui de lucru și să încerce a limpezi situația:

- E o situație cam complicată la mijloc, fiule. Ai o simpatie vădită față de Laura, dar nu uita că noi așteptăm copil... Radu Inereanu spusese noutatea în șoaptă, crezînd că fiul îndată se va descumpăni și își va lua de-o grijă. Ochii feciorului se dilatară de încordare și după multă cugetare, se destăinuie cu vinovăție, de parcă încerca prin spovedanie să se pocăiască:

- Simt că o iubesc... E femeia vieții mele, tată... O simt aproape, o simt că este ceea ce am căutat toată viața... Dacă o să-mi permiți, vreau s-o cer de soție!

- Îți dai seama ce urzești la mijloc, feciorașule!? Mai că strigă părintele la Sebastian. Ea, peste 8 luni, v-a deveni mămica frățiorului tău... Poate a surioarei... roști și se încurcă cu un nod în gât Radu Inereanu.

- Ea e într-un gînd și o faptă cu mine, îl surprinse Sebastian. Am discutat mult și Laura este de acord să mă accepte ca soț. Ce poate fi mai minunat? Îmi va naște un frățior, o surioară, apoi o să fac și eu copil cu ea... Mata ești deja în vîrstă! Totuna nu vei izbuti să pui pe picioare copilul ce se va naște...

Radu Inereanu nu a mai avut puteri să se opună insistenței fiului, care pe lîngă toate calitățile caracterului, era îndărătnic și hotărît în ale lui. Socoti să nu creeze o situație de catastrofă a conflictului, fiind sigur că Laura nu va accepta. Atunci lui îi va trece tot temperamentul. Se va strădui să meargă cu Laura într-o călătorie de mai multă vreme în orașele Rusiei, pe la prietenii lui și, cînd se va întoarce, va vedea femeia cu burta la gură... Atunci, cu siguranță fiul va fi de altă părere: nu trebuie să se vîre peste interesul tatălui! Laura, gravidă de la Radu Inereanu, a plecat să concubineze cu Sebastian. Fata deveni alta! Ea îl adora pe Sebastian și după cîteva seri lăsă o recipisă cu un conținut emoționant și plecă la el!

Numai peste cîteva luni, Sebastian o făcu oficial soție pe Laura. La ora împlinirii soției născu un băiețel. Apoi, peste doi ani Laura a mai născut. De data asta o fetiță.

Radu Inereanu nu a putut ierta fapta fiului nici peste un an, nici peste doi, niciodată! Nu și-a putut explica niciodată *cîinia* lui față de fecior. Nici copiii lui Sebastian nu au fost niciodată în ospeție la bunicul lor, Radu Inereanu.

IX

Radu Inereanu se întorcea dintr-o deplasare de la Strasbourg. În compartimentul vagonului călătorea împreună cu un american, un evreu și un ucrainean. Tustrei bărbați erau subțiri și înalți. Tustrei vorbeau numai în engleză, pe care Radu Inereanu de la un timp a început doar s-o înțeleagă. Companionii de călătorie erau obsedați de grijile lor și se părea că al patrulea nici nu există cu ei alături. Mereu desfăceau harta Europei, studiau Republica Moldova. Americanul ținea în mîină o lupă, aluneca peste hartă cu ea și se mira că Moldova este o republică cît o insulă și nu are ieșire la mare.

- N-are zăcăminte de petrol, zise evreul.

- N-are cine știe ce păduri, adăugă americanul constatare.

- Are cîteva milioane de robi, zîmbi ucraineanul. Sunt foarte muncitori, docili și ușor de manevrat, făcu o concluzie impardonabilă ucraineanul.

- De-aceia și mergem la ei, rosti americanul în semn de acord cu cele spuse odinioară de ucrainean. E un teren favorabil de a alocă investiții serioase. Brațe de muncă ieftine!

- De-ar mai fi și stabilitate politică la frontiere, concluzionă în felul său evreul.

- Dacă e nevoie o să fie, zise iar împăcat ucraineanul. Basarabia e în vizorul de interese ale Rusiei, dar mai mult al Ucrainei. N-o să le permită nimeni să iasă de sub controlul slavilor...

Cei trei mai apoi parcă luaseră apă în gură. Multă vreme s-au privit unul pe altul și făcea impresia că își continuă dialogurile doar prin gesturi și priviri. Prin fereastra vagonului se observa cum după vîlurile de ceață se revarsă zorii. În privirile pasagerilor alergau munți, vîgăune, vîlcele, rîuri, poduri, lacuri, sate și orașele... Viața clocotea în

ritmul ei european. Pînă la Chișinău mai era cale multă. Radu Inereanu dormita, învelit în plapomă, pe patul de sus al compartimentului. La difuzor se transmitea muzică clasică. Totdeauna a preferat să asculte muzica lui Mozart, Enescu, Ceaciovski și Wagner. După cîteva piese încăperea vagonului fu învăluită de rapsodia română a lui George Enescu. În imaginația lui se perindau tot felul de gînduri, intercalate cu închipuirea Coloanei Infinitului și Poarta tăcerii a lui Brâncuși, dar cel mai mult îl frămînta în acea clipă felul de a fi al naturii animalice a omului. Își amintea cum deseori privea la televizor programul *Planeta animalelor*, cum elefanții, bivoli, gîzele și toate vietățile se bat între ele. Se bat uneori cu înverșunare, pînă se nimicesc unele pe altele. Omul nu este mai departe de celelalte vietăți, gîndi el, chiar dacă este înzestrat cu rațiune și poate, calculat, să-și dirijeze și să-și stăpînească faptele. În natură, ca și în viață, învinge cel puternic. Popoarele mari asupresc și înving popoarele mici. Țările mari, puternice, asupresc țările mici. Basarabia, e ținută sub tălpi de Rusia deja de mai bine de 200 de ani. Și pe cît Rusia va fi un Imperiu puternic, ea nu va admite ca Basarabia să-și revină la matca ei, România. Ea, Rusia va face tot posibilul, împreună cu sora ei Ucraina să batjocorească, să slavonizeze această parte nenorocită a României... Rusia va contribui ca generații de români basarabeni să fie denaționalizați, mancurtizați, ca prin politica ei șovină, expansionistă, impardonabilă să creeze cît mai multe cozi de topor, eunuci, ca să țină în caracatiță Basarabia. Și numai unul Dumnezeu poate aduce adevărul și dreptatea pe această parte a Patriei mele – România. Și asta se va petrece poate încă peste o sută, două de ani... Poate chiar și atunci cînd în Basarabia nu va mai rămâne nici un român. Radu Inereanu, era convins că avusese dreptate Grigore Vieru, care în multiplele convorbiri avute cu el afirmase că această dreptate va veni de la Dumnezeu și Rusia, poporul rus hrăpăreț și criminal în decurs de decenii față de zecile de popoare limitrofe cu ei, își va primi pedeapsa cuvenită! În natură nu există crimă fără de pedeapsă. În fruntea vinovaților, pe banca acuzaților de istorie va sta intelectualitatea șovină a poporului rus... Radu Inereanu, de fiecare dată cînd se dădea pradă acestor gînduri, simțea că îi clocotește sufletul, că nemulțumirea îl sufocă. Se întreba a cîta oară: de ce s-a întîmplat că anume el, cu generația lui de moldoveni să trăiască această nedreptate, să se afle în oceanul de umilință, văduvit de Patria lui - România!? De ce majoritatea absolută gîndește ca el, dar deschis, nimeni nu vor să se revolte ca și el. Numai el își face dușmani. Pentru el și pentru copiii lui. Doar încă nu se știe cînd slavii în persoana rușilor și ucrainenilor ne vor lăsa Basarabia din încolțirile lor hidoase și veninoase... Ori o înclăștare de genul bătăliilor medievale, aduce numai disconfort. Așa e. Fiecare are familie, posturi, situații, vrea să arate bine, splendid la capitolul educație, chipurile, generația de azi a rușilor și ucrainenilor, nu are nici o vină de ceea ce au comis strămoșii lor față de români, în persoana țărilor, a bandiților istoriei politicii moderne: Lenin, Stalin, Hrușciiov, Brejnev, Elțin, Putin și cine dracul o mai fi avînd ei acolo?! A cîta oară Radu Inereanu rămînea la părerea că Basarabia seamănă cu o fată mare, frumoasă, pe care rușii, ucrainenii o țin de mai bine de 200 de ani încătușată, pingărită, umilită, silită mereu să le cînte cîntece de admirație pentru prezența lor

nedorită lîngă ea. Oare de cîte generații de intelectuali mai e nevoie ca să crească poporul nostru, ca să conștientizeze acest lucru și să-i debardeze pe acești ocupanți cu tot cu progeniturile lor de pe pămîntul sfânt al Basarabei?! Dar, lasă, Radule, îi spunea o vocea împăciuitoare, oricât te-ai revolta, totuna, nimic nu o să rezolvi. Prea multă vreme a trecut, pentru ca rușii să plece acasă la ei cu totul. Aici ei deja au familii de multe generații, sunt cetățeni deplini, cu toate drepturile constituționale de a-și ocroti obiceiurile, limba, de a cere mereu ajutor de la confrății lor și, în aceste momente Rusia o să le asculte durerile... Acum sunt alte vremi, altă realitate... Privește ce se petrece în jur. S-au lichidat hotarele, au apărut telecomunicații sofisticate, internetul! Și Basarabia altfel rezistă încercărilor, intemperiilor vitrege. S-a deprins cu eșecurile, cu pierderile, cu exodurile, cu Siberiile... Basarabenii au demonstrat lumii întregi că se pot deprinde și cu umilița!..

Radu Inereanu se dezmetici din nou, își dădu seama că e în călătorie spre Moldova de la Strasbourg, unde a fost după dreptate și nu a găsit-o. Acum călătorea spre casă, într-un vagon compartimental, alături de trei... porniți spre noi cu hotărâre și aroganță, fiindcă au aflat că între Prut și Nistru sunt mulți...robi! Brațe de muncă ieftină! Vin cu scopul să se îmbogățească, precum tot vin și vin de secole majoritatea veneticilor! Se poate oare de adus vreun exemplu în ultimii 200 de ani, cînd vreun venetic a investit ceva esențial în Basarabia pentru generațiile viitoare pentru a-l comemora urmașii!?. Și nimeni nu poate să-i oprească pe venetici, fiindcă nouă, basarabenilor, nu ne aparține decît numele. Și nimic altceva nu ne va aparține pînă cînd nu vom avea oameni deștepți, intelectuali de marcă, dar cel mai important – patrioți! NU unul al de Ion Druță, care doar în opera sa este patriot, dar în viața de toate zilele! Hai, las-o mai moale, mister Inereanu! Mai dă Domnul al de Druță! Nu te atinge de această notorietate c-ai s-o încurci cu istoria! Deci, să ne rugăm ca istoria să ne creeze cît mai mulți intelectuali de marcă. Iar pentru aceasta trebuie să treacă încă mult timp, ca mai apoi după plecarea noastră în veșnicie, să vină altă generație, alde Sorin. Generațiile de mîine o să ne salveze. Și nicidecum comunitatea mondială, precum îi spunea cîndva Grigore Vieru. Principalul e că marele poet a crezut și a sperat în eliberarea de ocupanți. Pentru Radu Inereanu era important că nu era singur în constatarea și adevărul că suntem umiliți, văduviți, ocupați. Se bucura că de aceeași părere este și prietenul *Anatol Ciocanu* și mai mulți intelectuali, care deocamdată nu sunt suficient de mulți. Dar cum putea fi altfel, dacă Basarabia sistematic este supusă exoadelor. Din cincizeci în cincizeci de ani părăsește pămîntul natal pînă la un milion de fii și fiice. Fie din cauza războaielor devastatoare ale rușilor, fie furați de regimul aspru al lor de ocupație...

În dimineața acelei zile, cînd trenul se apropia de Prut, Radu Inereanu credea, era sigur că ajungînd la Chișinău de data asta, va găsi o cu totul altă situație. Așa a crezut toată viața!

X

Zi de primăvară în împlinire – Paștele Blajinilor. După o iarnă friguroasă, dar fără zăpezi, codrii au înverzit pe neprins de veste. În ghirlande albe ca zăpada pomii

fructiferi răspîndesc în aer mirozne îmbătătoare. Tot satul de la mic la mare – care cu coșulețe, care cu legăturile, cu colăcei, cu dulciuri și ouă roșii merg spre cimitir. Ziceam că-i Paștele Blajinilor și Radu Inereanu în această zi vine acasă ori de unde ar fi. Vine neapărat ca să fie măcar o singură zi împreună cu viii și morții satului în care s-a născut.

Satul e pustiu. Cimitirul e plin de lume, dar e o liniște atît de apăsătoare, încît nu se înțelege cine la cine a venit: cei vii la cei morți sau poate cumva viceversa. Din orizonturi se iscă niște nori și pare, pînă preotul va porni ritualul pomenirii moșilor și strămoșilor, că cineva nevăzut, dar închipuit de tot satul vrea să boteze toată împrejurimea. Dar nu se împlinește nici de data aceasta tainica așteptare. Nu se împlinește pentru că nu se știe de unde a apărut mătușa Panaghia, care parcă bocește, parcă ar cînta, parcă răcnește, mai boțindu-și cu multă sîrguință baticul negru pe vîrfurile capului. Afîta doar cît deslușește lumea:

- Nicolae al mamei, Nicolai! Cum de-ai murit tu nespovedit și neîmpărtășit? Cum de ai îndrăznit să iei tu groapa mamei și să adormi într-însa, lăsîndu-mă pe mine să mă chinuiesc pe lumea aceasta fără început și fără de sfîrșit?

Așa chinuîndu-se și văicărîndu-se deodată dă cu ochii de Radu Inereanu. O cunoștea pe mătușă din copilărie, fiindcă părinții lui o cununase și erau, cum s-ar zice, copiii acelorași părinți. Mîngîiată de același sentiment, mătușa văzu în Inereanu pentru o clipă salvarea ei.

- Ești om al legii, dragul meu. Știu că poți face multe... Oare n-ai putea să afli cumva cine și de ce l-a aruncat pe Nicolae al meu în fîntînă? Eu nu cred că el a fost un decăzut moral sau c-a fost ucis de pahar. Fiecare om din Ineasca cinstește vin la sărbători, dar nu ajunge chiar la aceea ca să-și pună capăt zilelor.

Radu Inereanu e oarecum descumpănit de vorbele mătușii Paraschiva, de aceea caută s-o liniștească:

- Ai dreptate, zice el. Dar dacă ar fi fost așa, demult vinovații aveau să înfunde pușcăria, continuă Radu Inereanu, mîngîindu-i părul alb ca zăpada, mai cuprinzîndu-i umerii firavi. La noi organele de drept ar fi dat imediat de urma vinovaților.

- Doamne, Dumnezeu! Nu vreau să fie pedepsit nimeni, continuă deja mai potolit bocetul ei mătușa. Aș da de la mine tot ce am în casă și pe lîngă casă celui care mi-ar spune că feciorul nu și-a luat zilele cu mîinile sale, că s-a lăsat luat de Dumnezeu! care mi l-a dat.

Cineva a înțeles-o mai bine pe mătușa Panaghia, vorbind așa ca pentru sine: „Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat.”

- Da, dragul meu, da, așa este, așa trebuie să fie cît va fi lumea și pămîntul, se văicărea în durerea ei mătușa, cu respirația parcă suspendată între adevărul ce era și între ceea ce ar fi vrut să fie.

- Dragi săteni și frații lor, zicea ea, spuneți-mi că feciorul a murit în rînd cu lumea. Atunci aș muri și eu cu inima împăcată... Și, chiar ca mîine aș ruga preotul să-l dezgroape pe Nicolae de acolo, de sub gardul părăsit și să-l aducă aici unde au să mă

îngroape și pe mine.

Aceste cuvinte ale mătușii Panaghia au răvășit tot cimitirul. Tot atât de neputincios s-a dovedit a fi și Radu Inereanu, cu toate că se considera dobă de cunoștințe juridice.

După încheierea procesiunii de pomenire a morților, peste sat porni ploaia...

XI

Radu Inereanu venea la odihnă al doilea an consecutiv, la aceeași stațiune balneară din preajma oceanului marocan. Distanța lor uriașă de vîrstă – el avea 54, iar dînsa abia 26 – sustrăgea atenția celor din jur cînd se-ndreptau spre plajă braț la braț, uneori sărutîndu-se ca îndrăgostiții. Poliția moravurilor, care se plimba pe drumurile pavate cu petroaie, cînd ajungea în dreptul lor, mai încetinea pașii, dar trecea mai departe, știind prea bine că europenii acceptă asemenea relații, concubinaj cu diferențe mari de vîrstă. În personalul de deservire al stațiunii erau angajați mulți emigranți din fosta uniune, îndeosebi din țările Asiei Mijlocii: tagici, kirghiji, uzbeki, cazahi, care cît de cît cunoșteau limba rusă. Ea era mică de statură, miniaturală, cu părul ondulat și cu fața jovială, ademenind bărbații din jur. Pe fețele unora, fie dintre vilegiaturiști, fie dintre personalul de deservire, se contura și un zîmbet de regret, cînd înțelegeau că așa minune de domnișoară își permite și acceptă să concubineze cu un moșnegoi. Unii, cînd ea rămînea singură la piscină, se apropiau și o întrebau curioși, dar în șoaptă, dorind să afle cu cine a venit ea la odihnă: „Cu bunicul? Cu tata? Cu unchiul?” Ea zîmbea plină de satisfacție, se amuza, dădea negativ din cap și-i lăsa pe toți curioșii să se piardă în valuri de nedumerire. Iar în restul zilei ținându-se de mâini, sau braț la braț Radu Inereanu cu tinerica lui vizitau magazinele bogate în mărfuri exotice și pestrice din preajmă, veneau împreună la masă, în odaia lor luxoasă, apoi petreceau timpul tolăniți pe nisipul auriu și fierbinte al plajei de cu zori și pînă în amurg. Fata era de firea sa o natură închisă, arareori se dădea în discuții și, la întrebările lui Inereanu, cum își imaginează viața de mai departe în doi, prefera la fiecare ocazie să canalizeze discuțiile pe un făgaș aparte, plin de neînțelesuri și misterios pentru un bărbat. „Timpul le va arăta pe toate, începea dînsa, și nu încetinea să-l numească „Îngerășule”, netezindu-i părul presurat cu fulgi de zăpadă.

Inereanu venise cu ea la mare în acea vară mai mult ca să-și determine viitorul. Nu era deloc tînăr, se afla deja în pragul vârstei a treia și dorea să-și clarifice ziua de mîine. Cu fosta soție divorțase cîțiva ani în urmă, se despărțise anume din cauză că nu vedea cum o să poată îmbătrîni împreună. Fosta soție era la fel o fire închisă, tăcută, dar cu fiece an mai capricioasă, avidă de bani, și se răcea ca un aisberg de Groenlanda, astfel, că luni în șir dormeau separat și ea nu-l accepta, doar cu mici excepții. Inereanu, însă, se simțea încă bărbat în toată legea, deși ea, îl tachina că uite de la el a început deja să miroase a naftalină și a bătrînețe.

Cu această fată tinerică, de vreo cîțiva ani deja se simțea altfel. Ea trezi în el a doua tinerete, avea armonie oricînd în prezența ei alături sau în așternut. Ea îl trata ca pe un semen al ei și îl numea cu diminutivul „Îngerăș”, „Hulubaș”... Ea se îngrijea de gospodărie, gătea și spăla, exact așa cum se cuvine unei românce basarabene de a fi în

casă. Se deprinsese chiar cu el și nu se rușina uneori să-l numească soț. Dar, când venea vorba să legalizeze relațiile lor, fata era categoric împotriva. Acum se aflau pe litoralul mării a doua vară consecutiv. Inereanu insista la ale lui. Ea însă, în firea ei cam închisă, nu i-a limpezit deloc curiozitatea și, odată cu revenirea în țară, la Chișinău, a început cu insistență să frecventeze cursurile de studiere a limbii engleze. Și în cele din urmă a plecat în SUA, la Washington, lângă Arlington, Pentagon. La un hotel, recepționistă.

Chiar din primele zile Inereanu, de la mare distanță i-a bănuțat un alt comportament, deja mai altfel decât fusese cu câteva zile în urmă. Într-o seară el nu a mai răbdat și i-a scris următorul mesaj:” Salut! Încă nu pot ieși din depresie. Îmi lipsești, dar încep (abia abia) să mă deprind cu gândul că te-am pierdut pentru totdeauna, că ești deja o istorie frumoasă, pe care am trăit-o în doi. Trebuia demult să mă împac cu acest gând. Știu că nu-ți place să citești aceste rînduri, știu că nu-ți place fiindcă citești adevărul. Eu, însă sunt mai realist și deloc pesimist. Așa mi-a trebuit, dacă m-am îndrăgostit lulea de-o puștoaică. E nevoie de timp ca să-mi treacă. Văd ca intri mereu pe net, la *site-ul odnoklassniki*, dialoghezi cu alții și nu mă observi. Curând vor dispărea de acolo și fotografiile noastre. Asa e viața.... Nu-i nimic. Știam că ești realistă, lipsită de sentimente favorabile mie, știam. Dar, în ultima vreme mă împăcasem cu acest gând. Îți mulțumesc și acum că mi-ai dăruit clipe frumoase 3ani și 7 luni. Atâta am trăit împreună, suflet lângă suflet.... Așa au fost timpurile. Știam, simțeam cum cauți un bărbat mai tânăr, mai cu perspectivă. Simțeam că mai aveai înfîlniri amoroase cu câte un bărbat doi. Dar treceam peste asta, căci nimeni din noi nu e sfânt.... Dar nu știam că tu atât de brusc o să demonstrezi acest lucru, chiar a doua zi după plecarea ta în SUA. Poate la anii tăi procedezi corect. Trebuie să fii în căutare, îndeosebi atunci când se deschide șansa de a-ți dura un viitor. Să n-ai frică de surprize din partea mea. Am fost indulgent, bun pentru tine și voi fi. Tot ce va sta în puterile mele – voi încerca să te ajut. Pe tine, părintii tăi. Să nu ai nici o îndoială în această privință.

Faptul că tu nu-mi oferi nici o perspectivă, nici în gesturi, nici în promisiuni, nici în fapte, tot este corect. Ai viața ta, ai viitor. Mă opresc deocamdata și aștept ce-mi va da Dumnezeu. O spun aceasta, fiindcă niciodată nu mi-ai spus că uite, Radule, plec în America, o să muncesc acolo, voi câștiga bani, voi îmbunătăți viața și cel mai important, tu așteaptă-mă, noi vom continua viața în doi. Vom avea prilejul poate să încheiem o familie, vom avea copil, va fi nevoie vom pleca peste hotare cu traiul... Nimic nu ai spus și nici nu ai avut de gând s-o faci. Eu nu am forțat evenimentele. Ba chiar te-am ajutat (cred eu) cu ce am putut ca să poți pleca să-ți aranjezi altfel viitorul tău. Și tu acum ai șanse reale de a o face. Eu pentru tine am devenit (și am fost) un prieten bun, care te-a susținut moralicește în timpul cât te-ai aflat la Chișinău și în nici cum nu merit să mă simt obijduit. Viitorul incert, perspectiva cu mine - nu are nici un rost... Eu, naivul și prostul de mine, vroiam mai multe. De, la bătrânețe, bărbații înnebunesc! O să te întreb, de ce îți scriu a suta oară aceste cuvinte, apoi îți răspund. Pentru a-ți spune adevărul și pentru a-ți dezlega simțămintele. Tu doar nu m-ai iubit niciodată așa cum te-am iubit eu. Tu m-ai simpatizat, m-ai stimat și așa o să mă stimezi

(de vei dori-o, totdeauna). Greșala mea e că... am vrut mai mult. Te-am vrut soție. Si, neanalizând corect situația ta de artistă, am gresit. E și normal că trebuia să gresesc. Tu nu ai creat nimic pentru ca să înjghebăm o familie. Noi, pur și simplu, peste 3 ani de zile, am trăit împreună. Acuma sufăr. E nevoie de timp să mă deprind că nu mai ești sotia mea (de facto). Trăiește cu impresia că nu ai plecat în SUA, ci... ai murit. Deși, mereu prin apartamentul meu pustiu simt mișcările, gesturile, că stai undeva chitic și te joci cu mine de-a ascunselea precum o fac copiii, sau lucrezi tăcută la calculator. Tu lucrul acesta nu-l poți înțelege, fiindcă omul care nu iubește cu adevărat uită repede și se obișnuiește cu noua realitate îngropând trecutul.

Aceasta nu este o scrisoare de condamnare. Nici de adio. Noi vom mai corespunda, vom mai rezolva (daca vei dori) încă multe lucruri. Vreau să spun cu fermitate, că te-am înțeles cum ai procedat și nu te condamn. Așa era situația și tu nu puteai fi altfel. Chiar dacă mereu te enervau aceste cuvinte și spuneai că nu-ți place să le auzi. Marele neajuns al vieții tale este că de multe ori ești indecisă, lipsită de insistență, că te lași dusă de valul soartei. Cum a vrea Cel de Sus. Ai capacități intelectuale, tinerețe, ești frumoasă și dacă vei avea fericirea să ai alături un bărbat puternic, care să-ți dorească binele, să te completeze, tu vei realiza multe. Dar, Doamne ferește, dacă te vei juca cu soarta și vei nimeri într-o situație când, alături de tine se va atașa un artist de felul tău, când calitățile tale fizice vor trece pe planul doi, atunci, unul Dumnezeu știe ce se poate întâmpla. Până azi, consider, ești un om norocos. Ai grijă de sănătate că doar știi că ai probleme... Îmbrățișează America, intră cu insistență în ritmul ei de viață. Acolo există perspectivă. Gândește-te la bunăstarea părinților rămași singuri acasă. Față de mine, unicul lucru care te rog, fii mai indulgentă și spune lucrurilor pe nume. Curând împlinesc 54 de ani. Bătrânețea îmi bate la ușă... Fii clară și spune-mi în ce relații rămânem noi mai departe? Te vei întoarce la mine? Este normal să-mi spui adevărul curat. Nu face trimitere la lipsa de timp, că nu ai la îndemână calculatorul sau nu-ți ajung cuvinte de a-ți exprima gândurile. Va fi mai ușor pentru tine și pentru mine. Dacă îmi vei spune că între noi totul s-a sfârșit și de-acum nu te vei mai întoarce niciodată în calitate de concubină, viitoarea soție (așa cum am fost până acum) desigur că voi suferi, voi deveni ostatecul situației, deoarece se năruie speranța mea clădită de ani. Cândva credeam că tu ești în stare de a fi femeia care să mă salveze la anii înaintați. Doar te iubesc și am tot dreptul să mizez pe tine, pe bunul Dumnezeu și nu cer imposibilul ca să clarifici viitorul nostru cu viața ta de mine. Am nevoie de sinceritatea ta”.

Radu Inereanu a expediat scrisoarea chiar în ajunul sărbătorilor de iarnă, dar nu a primit niciodată răspuns la ea. Fata nu l-a felicitat nici cu sărbătorile, nici cu ziua de naștere. A dispărut în neant. Degrabă din site-ul ei odnoklassniki, a lichidat toate fotografiile ce le aveau împreună de pe timpul când au călătorit în Turcia, și în locul lui a atașat poze cum ea îmbrățișează bărbați străini în fața Casei Albe, Capitoliului și ale altor edificii importante ale Washingtonului. Ea nu i-a răspuns la multiplele lui scrisori, deși corespunda cu toți pritenii din țară, mărturisindu-le că o duce bine în SUA, țară prosperă și civilizată. Peste câteva luni de la plecarea ei, cea mai bună prietenă

s-a destăinuit lui Radu Inereanu că a concubinat trei ani într-o casă cu o depravată, cu o kurvă! I-a amintit că atunci cînd el se afla în reanimare, la spital, în rezultatul intervenției chirurgicale la coloana vertebrală, domnișoara lui iubită își permitea să facă dragoste la el în casă cu bărbați străini. Apoi, faptul că dînsa l-a înșelat cumplit toți anii, a aflat de pe internet, cînd a primit de la persoane anonime poze porno de ale ei și mărturisiri sincere despre aventurile lui amoroase. Radu Inereanu s-a convins că a avut alături de el un monstru! El, care numai cu câteva luni în urmă, avea impresia că este o dragoste clădită frumos, aidoma celei a Veronicăi cu Mihai, acum se convingea tot mai mult că a concubinat cu o tîrfă! Această descoperire șocantă l-a făcut să-i adreseze nenumărate scrisori lungi, pe alocuri întortocheate, cerîndu-i explicații. Iar dînsa tăcea, tăcea, tăcea. Și nu i-a scris niciodată, și nu i-a dat careva explicații. Radu a înțeles că informațiile primite la poștele electronice, cu privire la comportamentul ei, sunt adevărate și a început s-o urască. Cu toate fibrele corpului. În genere, el a fost totdeauna o fire blîndă, iertătoare, dar acum, pentru prima oară în viața lui, deveni înrăit pînă în măduva oaselor. Simțea dezgust, greață cînd își amintea de ea. Și nu se știe dacă își va schimba atitudinea lui față de ea vreodată.

XII

Radu Inereanu scăpase de chinurile depresiei și, la propunerea amicului Sergiu Busuioc, a primit-o în gazdă pe Sabina, o studentă smeadă, cu ochii blînzi, originară dintr-un sat de lîngă mănăstirea Zăbricenilor, care îndată s-a acomodat la situația lui de burlac. Fata era tăcută, harnică. Într-o săptămînă a făcut o curățenie splendidă, a vărut pereții, a spălat toate rufele, le-a călcat, le-a așezat la locul lor în garderobă și a început să-i pregătească mîncăruri gustoase. Mereu îl tot căina pentru cele trăite de el, din cauza celeia care l-a înșelat, l-a părăsit, lăsîndu-l singuratec și bolnav. Radu Inereanu adeseori, fără să vrea, o numea cu numele fostei iubite, Sabina, însă înțelegea starea lui emoțională, sperînd că totul este trecător și vor veni timpuri mai bune. Fata nu prea avea intelect, nu era citită și nu prea se implica în discuții savante, precum obișnuia dînsul; nu-i plăcea politica, religia, nici un fel de snobism nu se observa în comportarea ei rustică. Și Radu chibzui că e mai bine să ai alături de tine o fată simplă, lipsită de gusturi elevate, decît o trădătoare. O urmărea cu privirea încîntat cînd ea gospodărea și în pauzele mici se apropia de ea, sărutînd-o ca pe o flică. Simțea cum că revine la dragostea lui față de viață, de speranțe, așa cum fusese el pînă a cădea în mrejele depresiei. Sabina din respect îl numea Dumneavoastră și el nu-i interzicea, lăsându-se mîgulit de naivitatea ei copilărească. În scurtă vreme ea a intrat cu totul în viața lui și parcă se cunoșteau de multă vreme. În una din zile ea a invitat-o în oșpeție pe sora ei mai mare, studentă în oraș, campioana Moldovei la rugby, care se minuna în ce lux a nimerit sora mai mică, dacă e să compari cu viața cazonă de la căminul studentesc, admira biblioteca lui mare, mobilierul, tehnica electronică sofisticată, calculatorul, s-a bucurat pentru sora ei Sabina și curînd au devenit prieteni cu Radu. Surorile deseori veneau și făceau curățenie în casă, îi pregăteau mîncăruri gustoase.

Radu, în serile lungi ale toamnei tîrzii, le invita pe amîndouă și mergeau împreună

la diferite concerte, filme, spectacole, mergeau la sala cu orgă, la balet. În scurtă vreme bărbatul și-a anunțat și copiii lui, că deja nu mai este singur în casă ci s-a pricopsit cu o domnișoară care este harnică, gospodăroasă, vorbește blînd, chibzuit și este gata să-i apropie cu dragoste și căldură ca pleiada puilor la cloșcă. Unii dintre copiii lui Radu Inereanu erau mai mari de ani decît ea, dar lucrul acesta nu avu nici o reacție la faptul că tata lor concubina cu tînașă studentă. O deprindea să lucreze la calculator, îi cumpăra bomboanele ei preferate. Iar în convorbire îi plăcea cînd Sabina îi povestea despre copilăria ei grea petrecută în casa părintească, fără tata care a decedat pe cînd ea împlinise doar un an. Fata știa a face toate lucrurile bărbătești, necesare pentru un țăran pe lîngă gospodăria sa. Simțea peste tot susținerea și ajutorul ei. Sabina îl susținea în toate treburile casei.

Coea prăjituri pentru copiii lui gemeni care învățau la Iași pentru ca sîmbăta să le trimită geantă cu merinde. Dacă se întîmpla uneori ca el să se îmbolnăvească, dînsa străjuia la căpătîiul lui ca lîngă cel mai scump om. Și el, de cîte ori dînsa a avut probleme de sănătate a avut grijă să o interneze la spital și să o ajute ca să se însănătoșească. Radu credea că în casa lui, în sfîrșit a venit adevărata fericire. Se străduia s-o stimeze și să-i poarte respectul. În vizită la ea, la Sabina, au fost frații și surioara, apoi mamă-sa și tuturora le-a plăcut atitudinea lui grijulie față de o studentă de anul doi a Universității sportive. Cînd se desprimăvăraseră, el i-a făcut multe fotografii în pădurea Ciocanei și i le-a afîrnat pe internet. Domnișoara îi povestea că pînă la el a mai avut cîțiva flăcăi dar nimeni dintre dînșii nu au fost serioși, destoinici ca să-i accepte în căsătorie. Cu el, dînsa, în pofida diferenței mari de vîrstă, s-ar căsători! Spunea asta atît de convinsă și hotărîtă că lui i se trezi bănuiala că ea nu e sinceră cu el.

Așa a trecut primăvara, apoi veni vara. Radu Inereanu i-a găsit de lucru și ea pe lîngă bursa ei mică mai primea și o soldă destul de bunicică, fiindcă îndeplinea funcția de deridicator la firma unui șef, cunoscut de-al lui din preajma cercului orașenesc. Vara, în orele libere, au făcut împreună multe compoturi și tot felul de gemuri, dulcețuri, conservături pentru iarnă. Apoi, a ajutat-o pe mamă-sa vădană, din sat, să-i vîndă lui porcul, cu un preț bun, carnea toată topind-o și conservînd-o în borcane, tot pentru copiii lui mulți. Vara s-a mai petrecut un eveniment. Sora Sabinei s-a căsătorit cu un băiat chipeș și frumos cu care a prietenit ani în șir de studenție, ca numai după două luni de la nuntă să nască o fetiță. De la nunta surorii, ceva ceva a început a se schimba în relațiile lor. Ceva ceva se schimbă.... Se apropia toamna și Sabina devenea din ce în ce mai nervoasă, mai necumpătată și mai indiferentă la grijile gospodăriei. Nu mai era hărmicuța cea din primele zile, nu semăna leit cu țăranuța ce se dădea la început. Chiar uneori își permitea să-i răspundă brutal la sfaturile lui. Nu-l mai numea Dumneavoastră cum o făcea în primele primele zile.

Ochii ei deveneau tot mai nostalgici și, cu prima ocazie, cînd avea prilejul să se supere, începea să lăcrimeze, jeluindu-se că nu are noroc.

- Toată lumea își bate joc de mine! mai zicea ea cu voce plînsă, umilitoare.

Îi reproșa, că uite fetele de seama ei se mărită, își fac familii, iar dînsa stă în

compania unui bărbat în vîrstă. Radu Inereanu pricepu că se repetă scenariul lui cu Olesea. A decis să se despartă de ea. I-a spus că nu-i stăvilește calea, poate să plece de la el și să-și trăiască tinerețea exact cum îi place ei. Își va găsi junele potrivit, se va căsători și își va clădi singur fericirea. Auzind aceste sfaturi, ea le primi ca o adevărată comdamnare. Și vreo cîteva seri a plîns că nu vrea să plece de la el și s-o lase să stea mai departe în gazdă. Și el a iertat-o... Însă ea nu s-a schimbat. Tot mai des o surprindea cum se retrăgea într-un colț al camerei și îndelung dialoga cu cineva la telefonul mobil. Apoi, în preajma Anului Nou i-a spus că merge cu o prietenă la saună și nu va dormi acasă. Apoi peste cîteva seri iar n-a dormit acasă, motivînd că a fost la o prietenă de a ei din Stăuceni. Apoi alte cîteva seri chipurile a dormit la unchiul ei. După care a plecat de Crăciunul pe vechi acasă la țară. Radu Inereanu a vrut și el să meargă la sărbătorile copilăriei ei, la Zăbriceni, dar Sabina i-a reproșat, zicînd că nu au acolo posibilitatea, deoarece odăile nu se încălzesc în casa lor mare...

Deznodămîntul a survenit atunci cînd ea a revenit acasă de la sărbătorile Crăciunului. Cum numai a intrat pe ușă, a început să strige la el enervată că la bucurărie e dezordine și că el nu are nici o grijă să păstreze curățenia. Apoi i-a declarat că ea în această seară nu va dormi acasă, ci la unchiul, care are nevoie de ajutorul ei. S-a băit și a plecat. În acel timp Radu Inereanu avea atîta nevoie de ea. Era dorit ca totdeauna de comunicare, de atmosfera gospodărească. Sabina devenise alta. Radu își dădu seama. Și el a tras concluzia că ea nu-i mai aparține. Cu atît mai mult că dînsa deja de o lună și ceva nu mai accepta să doarmă cu el într-un pat. Atunci el, înainte ca ea să plece la unchiul, a chemat-o și a întrebat-o:

- Dacă ai pe cineva din bărbați, pleacă! Zise el cu voce caldă. Tu trebuie să trăiești cu el tinerețea, care ți-o meriți... Iar dacă nu ai pe cineva la inimă, întoarce-te la realitate și păstrăm relațiile de la început..

Dînsa nu i-a răspuns atunci nimic și a plecat. Revenind a doua zi, Radu Inereanu era deja nervos și plin de furie. Simțea că este tras pe sfoară și considerat un nepriceput. A chemat-o la el și i-a pus același întrebări. Ea l-a privit cu ochii ei de cărbune sufocați ca de viperă, răspunzînd cu o voce nesinceră:

- Nu am pe nimeni, dar nici la tine nu mai pot să rămîn... deși cu o singură condiție, aș putea să rămîn să trăiesc la tine în continuare. Să locuiesc într-o odaie separat de tine, să plec în oraș și să vin cînd voi dori și să te ajut la gospodărie.

Această declarație nu i-a fost deloc pe placul lui Radu Inereanu și pentru prima oară a devenit aprig ca o furtună. I-a spus prompt: Dacă nu pleacă chiar în acel moment de la el cu totul, îi aruncă toate lucrurile peste geam. I-a dat răgaz totuși cîteva ore și dînsul a mers la poșta din vecinătate ca să trimită niște colete.

În fața blocului, pe o bancă stătea un june chipeș și el s-a apropiat intuitiv de el.

- Pe cine aștepți, l-a întrebat el, pe Sabina?

- Da, a răspuns băiatul liniștit. Ea are să-și ieie lucrurile personale de la unchiul ei și plecăm la gazdă.

Deodată Radu Inereanu își aminti spusele fetei care-l încredință într-una cu cîteva

ore în urmă cînd îi spunea că nu are nici un băiat la mijloc și că este singură, și ea pur și simplu vrea... Acum înțelege totul. L-a înșelat-o ca și Olesea.! Două *curve* într-o perioadă de descumpănire.

Cînd s-a întors de la poștă, nici urmă de Sabina și de lucrurile ei. Casa lui deveni din nou pustie. Rece. Părăsită.

Sabina i-a telefonat a doua zi învinuindu-l că a alungat-o ca pe un cîine. I-a mai telefonat de vreo cîteva ori tot spunîndu-i că ea-i este și i-a fost fidelă lui, că atîta cît au trăit împreună ea a fost bună și nu l-a înșelat și că degeaba are el asemenea păreri urite despre moralul ei. Dar vorbele fetei deja nu mai însemnau nimic pentru dînsul. Radu Inereanu în sfîrșit a înțeles că natura nu trebuie s-o minți. Are în viitor o necesitate de o femeie mai potrivită, apropiată vîrstei lui și nicidecum nu trebuie să se aventureze în joc de familie cu niște copile. Din aceea zi el a înțeles că în casa lui a venit bătrînețea și are doar două ieșiri: ori să trăiască în singurătate bărbătească sau să-și întemeieze o familie cu o femeie aproape de vîrsta lui. Bătrînețea legată cu tinerețea nu duce nici la un bine. Deși cît de greu, ah cît de greu îi era să-și caute la acel moment Radu Inereanu o femeie sau să se împace cu gîndul că deja nu mai este tînăr, că a venit o perioadă a vieții omului de care totdeauna s-a temut și nu mai este tînăr și că soarta nu i-a hărăzit norocul nici cînd era tînăr ca să întâlnească femeia care l-ar fi iubit.

XIII

Ajuns la venerabila vîrsta de 46 de ani Radu Inereanu le putea spune cu siguranță prietenilor că trăiește ca o frunză în voia apelor, fără nici o speranță și vreun scop în viață. Era ferm convins că odată cu înaintarea în valurile vîrstei, tragedia la bărbați e mai mare decît cea a femeilor. El parcă simțea sfîrșitul aproape, îndeosebi după ce l-a părăsit ultima femeie. Ultima femeie l-a părăsit brusc, urît, trezindu-i dezgust și amărăciune. Pur și simplu ea l-a folosit ca și toate celălalte pînă atunci. Pur și simplu el nu conștientiza, nu înțelegea, dar nici nu dădea mare însemnătate că unii se folosesc de el și sunt în cîștig. Iar cîștigurile acestea dobîndite prin șmecherie, înfîmplător, nu aduc niciodată folos omului. Rămîne la mijloc doar tragedia existenței omului... Ultima femeie nu a avut nimic de câștigat și nici nu va cîștiga. Ea nu este femeia capabilă de a-și croi viitorul, de a construi ceva pentru oamenii ce vor veni după ea. Dînsa trăiește, se complace cu prezentul și succesele mărunte. A stat la el în gazdă atîta vreme cît n-a întâlnit alt bărbat mai tînăr și mai cu avere, bogat adică. Dar de cum l-a înfîlnit, chiar a doua zi, fără să-i pese de boala lui, de singurătatea lui, de un copil de-al său (Radu are mulți copii, de diferite vîrste, cu felurite probleme!) și-a luat bulendrele și a plecat. Acum, nopțile, cu obișnuita lui insomnie, deveniseră împovărate, pline de gînduri grele. Își amintea greutățile copilăriei. Doar copilăria, oricum ne-am strădui noi s-o idealizăm, ea totuși are și greutățile ei. Își amintea ades despre vărul Pavel Bostan, fiul mătușii Tatiana, sora lui tata. Mai mare cu un an decît el, mereu erau împreună. Doar că mătușa Tatiana, femeie cam morocănoasă, într-una îl trimitea pe ploaie, pe vînt și ger să pască oile în ponoare. Uneori mergea și el cu vărul, mai mult din ștregărie, decît

din plăcere. Pavel era un băiat harnic, plin de griji, dar nu se știe de ce umbla îmbrăcat într-un suman vechi de-a lui bunelul său, căzut în primul război mondial, dar mantaua dovedise s-o lase când a fost în concediu din Galiția. În picioare purta vărul niște șoșoni de gumă neagră peste niște ciorapi rupți. Pe toloaca din ponoare, împreună cu vărul, lăsau oile pe imaș și se jucau de-a cocostîrcii. Joaca le plăcea că era hazlie. El arunca dirjaua spre ceruri, apoi îndată o arunca și vărul. Dirjalele la înălțime se întâlneau, se loveau, dar mai apoi zburau ca să cadă la distanță una de alta. După regula jocului, dărjaua căruia cădea mai departe, acela trebuia să-l ducă pe celălalt în spate. Și tot așa, pînă seara, cînd vărul Pavel aducea oile acasă. Le dădea în ocol și el cu Radu se grăbeau să se ascundă în cotruță, locul dintre sobă și un perete îngust, unde mama deseori ținea într-o covată de lemn, acoperită cu un zolnic pâinea și colacii adunați de Pavel în timpul uratului, colindelor de Crăciun. Cînd mama lui Pavel venea în casă cu găleata cu lapte pe jumătate îl dogenea că nu a avut grijă de oi, ci a avut nevoie doar să se joace pe tolocă cu un *lodar alde* mine! Radu nu se supăra, firește, dar era a necaz că mătușa nu avea grijă să-i hrănească măcar după o zi întreagă de ciobănie și se întorcea acasă supărat. Apoi au învățat amîndoi cu vărul în aceeași școală medie la Telenеști. Pavel era capabil la obiectele de fizică și matematică. Radu, la celelalte. Adeseori stăteau și se întreceau care și cîte mai multe capitale ale țărilor din lume le știu pe de rost. Sau se întreceau care o să scrie mai multe propoziții pe o foaie albă. Erau cam de-o potrivă și la cunoștințe, și la nebunii, și chiar la înălțime. Cînd a venit vremea să-i ia la armată, s-a constatat că Pavel are mai multe merite. Comisia militară fără nici o rezervă l-a determinat să-și facă serviciul militar la flota marină sovietică a Oceanului înghețat de Nord, la Murmansk. Pe Radu l-au trimis la comisie și cînd au descoperit că are *tromboflebită*, l-au repartizat să-și facă armata la flota aeriană, în stepele Povolgiei. Diferența era că Pavel a făcut serviciul militar tocmai trei ani neîntrerupți, pe cînd Radu numai doi. Fiind mai mare cu un an decît Radu, el a plecat mai înainte la oaste dar s-au demobilizat odată. Pavel se întoarse acasă parcă mai înalt, același chipeș, și în forma de marinar înnebunea fetele. Dar el nu se grăbea la însurat. Precum a fost, așa a și rămas modest, muncitor. În armată slujise la submarinele atomice. Povestea cum efectua sudări electrice în valurile înghețate ale oceanului. A avut o slujbă grea. Despre aceasta știa întreg satul. Dar mai ales mătușa Tatiana, care se plîngea tuturor că Pavel al ei, după demobilizare, nu mai este acel flăcău de altă dată. Curînd Radu află că vărul a început să frecventeze tot mai des spitalele. Din armată îi dăduseră un document conform căruia o dată pe an mergea la sanatoriu. La școală mai departe nu a vrut să se ducă, dar s-a aranjat să muncească la un combinat de pâine din Telenеști. Radu Inereanu la 24 de ani, după trei ani de la demobilizare s-a căsătorit. Pavel s-a căsătorit și el. Dar abia atunci satul a înțeles cu ce l-a molipsit armata la submarinele atomice. Soția lui a născut un copil handicapat. Al doilea copil, la fel bolnăvicios. Și Pavel se usca pe zi ce trecea. Începu să mai beie cîte un pahar două, ceea ce nu i se permitea și de la o vreme comisia de la raion l-a grupat. Adică vărul Pavel, fiind radiat în armata sovietică a devenit invalid. Disperarea se citea mereu pe fața lui. Avea o

soție frumoasă, harnică, plină de viață, iar el alături de ea devenea tot mai slab și mai amărît. De la o vreme prinsese a merge în cîrje și-ți era mai mare jalea să-l vezi, pe acel fost brav marinăruș, o adevărată dărmătură. Vocea îi deveni stinsă și aveai impresia, văzîndu-i comportamentul, că nu mai are dragoste de viață. Radu Inereanu încerca să-i amintească peripețiile, năzbîtiile copilăriei hazlii, dar el deja era un alt om. Îl ținea cu privirile lui triate pînă în colțul ochilor apăreau lacrimi... Radu îi povestea necazul avut la oraș, unde totul este scump și femeiele se uită la alde bărbați în vîrstă ca ei mai mult dacă ai bani în buzunar... Pavel se liniștea, se calma, surâdea bolnăvicios și-i spuse că radiația ce a primit-o la submarinul „Kursk” demult i-a răpit plăcerile vieții și nici o femeie din lume nu mai are nevoie de el... Cînd s-a petrecut tragedia submarinului care s-a dus la fundul oceanului Pavel mai era în viață. El asculta noutățile, pe cei din jur care se interesau despre construcția navei maritime și spunea, că oamenii au reușit să facă multe mașini ale morții, inclusiv și acel sarcofag atomic maritim. Dar iată, zicea el, abia auzit, dacă s-ar folosi banii ceea aruncați la construirea acestor mașini ale morții, în direcția rezolvării problemelor medicinei, oamenii nu ar avea atîtea necazuri. Mereu îi sfătua pe tinerii, care aveau să-și facă serviciul militar, să evite cu orice preț încadrarea lor în armata flotei maritime, îndeosebi la submarinele atomice... Deși dăduse cîndva jurămîntul să poarte secretul în el, în ajunul morții nu mai putea să tacă...

A murit vărul Pavel într-o zi însoțită de toamnă. În văzduh mirosea a vin nou și tescovină. A căzut buștean în mijlocul ogrăzii, din gură i s-a prelins o șuviță de sînge și pînă l-au dus la spital și-a dat sufletul.

Povestea minunată despre doi verișori se mai păstrează și astăzi pe o fotografie veche, atârnată pe un perete din casa îmbătrînită și părăsită după moartea părinților vărului Pavel, unde acum își duc zilele soția lui și cei doi copii bolnavi. Odată cu destrămarea URSS vărul nu s-a bucurat nici de un privilegiu și văduva, copiii lui, primeau o indemnizație mizerabilă, care numai ajutor nu se putea numi din partea noului stat format. Așa, precum e toată lumea nenorocită de la noi.

XIV

Mândria cea mare a lui Radu Inereanu era feciorul, era primul său născut. Mai avea și o fică care însă chiar de mică nu l-a ascultat. A făcut cam totul din capul ei, nechibzuit. S-a căsătorit de vreo două ori, pînă a născut un bastard și i l-a lăsat lui și soției să-l crească, iar dînsa a plecat în Rusia la lucru. Fiul, însă, a fost ascultător. A învățat bine la școală, apoi cînd a potrivit a plecat la muncă în Italia, la o stație de epurare din Neapol. Acolo concubina cu o domnișoară din Filipine, vroia să facă familie și, deseori le trimitea lor, părinților, colete și mandate poștale de bani. Radu și soția lui erau mulțumiți de vorbele lor frumoase de încurajare și nu era zi ca să nu le telefoneze. Vocea fiului o simțeau mereu alături.

Iar fata se căsătorise cu un tatar și emigrase în Turcia, de unde ani în șir nu mai trimitea nici o veste. Copilul și-l luase cu dînsa și Radu Inereanu se pomeni dintr-odată, că are numai un singur copil - pe feciorul din Neapol. Primăvara trecută împreună cu

soția au fost la fecior. Băiatul i-a făcut cunoșcuți cu locurile istorice, i-a plimbat pe la muzeul vulcanului Vezuviu, le-a făcut cunoștință cu viitoarea noră, o fetișcană care la înfățișare părea o copilă de grădiniță, dar în realitate era doar cu vreo doi ani mai mică decât băiatul. S-au întors acasă din Italia entuziasmați și regretau că nu aveau adresa fiicei, ca să-și împărtășească impresiile acumulate într-o călătorie atât de frumoasă la fratele ei. I-au făcut în șir invitații să vină pe acasă dar fata parcă se înstrăinase cu totul, nu le răspunse nici la o invitație.

Feciorul, însă le comunică că vine curînd acasă împreună cu logodnica care e gravidă și vor juca o nuntă moldovenească în unul din cele mai prestigioase restaurante din Chișinău. Găsiseră și nănași, pe fratele lui Radu Inereanu. Se stabilise și ziua marii veselii. Radu mersese la un prieten din Securenii de unde își cumpără o mașină adusă de peste hotare, azurie, de calitate foarte bună.

Apoi peste Moldova dăduseră niște plozi poznatice și furtuni năpraznice care fărâmaseră o mulțime de copaci prin tot orașul, Cînd serviciile speciale lichidară urmările catastrofei, Radu primi o telegramă fulger. În drum spre Chișinău, în orașul Padova mașina fiului nimeri într-un accident rutier. În rezultatul coliziunii au decedat pe loc feciorul și logodnica... Noutatea a venit ca un bumerang peste soarta și viața lui Radu...

A fost o peripeție adevărată pînă a adus sicriul cu trupul neînsuflit la Moldova, căci părinții logodnicii au luat-o în Filipine....Vreo jumătate de an Radu nu a putut să-și revină din starea de șoc, iar soția sa, femeie cuminte, sensibilă, avînd probleme cu inima, a decedat. Într-un an de zile Radu Inereanu, deveni singuratic. Pierduse tot ce a avut mai drag pe lume. Dînsul nu înțelegea, nu se putea dumeri cu ce a păcătuit înaintea cui și, de ce Dumnezeu l-a pedepsit atât de crud și nedrept. L-a lăsat singur-singurel, cu moartea în față, precum spunea dînsul. A trecut prin depresii, a avut un infarct la ochiul drept și credea în sinea sa că ceasul din urmă pentru el nu este atît de departe. Deseori mergea pînă la cimitirul din dealul Fundăturii din satul natal, unde stătea ore în șir în preajma mormintelor proaspete, deplîngîndu-și soția și scumpul fecioraș. Moartea celor doi îi aduse doar tristețe. Frecvența tot mai des spitalele și nu se gîndea la existența sa, sau că Dumnezeu îi poate aduce vreun colac de salvare ca să-l facă să iubească viața precum a iubit-o. Unica lui consolare era să stea singur în casă, cu luminările aprinse pe masă și să asculte muzică clasică tristă. Așa treceau orele, zilele monotone, șterse din viața lui Radu, sensul căreia demult îl credea pierdut, de parcă aștepta benevol moartea ca să meargă și el la cei dragi. Era singur în casă, sufletul îi era pustiit. O descumpănire totală! I se părea că nici prietenii și oamenii din jurul lui nu erau aceeași. Trăia cu impresia că astăzi este rău, iar mîine, poimîine va și mai rău decât azi. Și așa va fi cît mai are de trăit. Cineva a încercat să-l ducă pe la specialiști, dar el a mers, i-a ascultat, dar de urmat tratamentul nu s-a încumetat. El vroia să moară! Pînă la marea lui tragedie, de cîțiva ani din principiu lăsase băutura alcoolică și acum se gîndea s-o reînceapă. Îi apăruse o idee năstrușnică. Să vîndă tot ce mai avea în casă, locuința, și să se mute cu traiul

la Ineasca. Să procure câteva butoaie cu vin și într-o iarnă să le bea pe toate pînă va muri. Îi apărea deseori visul, gîndul suicidului, însă îi era rușine de rude, de părinții din morminte, de fecior, de toți: văzîndu-l atît de laș. Diferite gînduri, care mai de care, îl duceau spre fîgașul perzaniei. El, la 56 de ani, se considera deja bătrîior să mai aducă vreun folos societății. Și că nici societatea nu mai are nevoie de el. Nu are nevoie. I se părea că nimeni nu-l lua în serios, se concediasse de la serviciu... Pierduse interesul față de presă, televiziune... Dorința unică era ca să doarmă cît mai mult, folosind somnifere. Și nu mai avea nici o speranță că ar mai putea ieși din situația creată. Cineva îl sfătui să plece la vreun sanatoriu, alții continuau să-l îmbărbăteze cu tertipuri idioate „Ia-te în mîini!”. Nu avea nici un interes și nu vroia nimic să întreprindă. Considera că pentru el totul a fost în trecut! Viitorul fericit îl vedea într-o moarte obișnuită, subită: un infarct în plină stradă! Iar mai departe lumea să continue cum a continuat cu oamenii și legile ei! Unica lui consolare erau serile geroase, instalate după geam, cînd deschidea calculatorul și urmărirea cu emoție fotografiile din tinerețe, din timpul cînd avea multe griji materiale (ca totdeauna) iar soția era tînără, veselă, copiii mici, iar ușa casei lor mereu era deschisă pentru oaspeți. Și el se vedea ca într-un vis care plutea pe o oglindă strîmbă care, cu adîncirea în noapte se tot ștergea din memoria lui, plecînd în trecutul adormit demult...

Într-o seara veni la el amicul Andrei Beșliu, lector la Universitatea de educație fizică, însoțit de o studentă, membră a selecționatei Moldovei la rigby. Vizita prietenului îl supără pînă în adîncul sufletului. Nu-i ardea lui în acele zile de oaspeți. Stăteau tustrei așezați în jilțurile roșii și urmăreau tablourile de pe pereți.

- Iar noi am venit la tine cu o propunere, îi zise prietenul.

Drept răspuns Radu doar ridică mirat genele ochilor și în colțul gurii i se desenă o umbră de ironie.

- Să mergem pe trei zile la mănăstirea Saharna, să ne rugăm, să bem apă sfințită, apoi să ne scîldăm în izvor și ... să rămînem acolo cu înnoptatul.

- Nicăieri nu am chef de mers... abia i se auzi vocea.

- Da eu credeam că bărbații sunt mai romantici, mai materialişti decît femeile, spuse rygbista.

După o vreme de frămîntări, amicul Andrei, îl chemă într-o parte pe Radu.

- Eu plec, văd că o ții pe a ta, dar, te rog, în numele prieteniei mele, las-o pe domnișoara asta, copila unui bun amic de la Terebna, să rămîină la tine în gazdă. Totuna nu ai pe nimeni. Ea nu-ți va face nimic rău, decît curățenie, mîncare...

Fără a aștepta acordul lui Radu, Andrei Beșliu plecă oarecum pe neobservate. Fata a rămas. Chiar din acea seara în casa lui se făcu parcă ceva mai cald, mai luminos, mai curățel peste tot. Deși toată seara chiar și dimineața, a doua zi, el nu scosese o vorbă. Fără a-și da seama, mașinal, i-a dat o cheie de la apartament să aibă cu ce descuia cînd dînsa se va întoarce de la lecții. Nici măcar n-o întrebă cum o cheamă.

A doua seară fata făcu pireu de cartofi, mămăliguță, pe care o tăie cu ața, brînză de

oi și-l invită la masă. Lui Radu i-a plăcut mîncarea, i-a plăcut cum ea a șters fotografiile mari ale soției, feciorului din colțul mesei, și aprinsese între ele o candelă.

- Frumoasă soție, frumos băiat ați avut, Dumnezeu să-i ierte! zise dînsa făcîndu-și semnul crucii.

Așa au trăit sub același acoperiș vreo trei săptămîni, când Radu îndrăzni să afle de la fată că numele ei este Inga. În a patra săptămînă, au decis să meargă la mănăstirea Saharna unde au băut agheazmă și s-au scăldat în apa izvorului cristalin al minunilor. Au rămas acolo două nopți, ascultînd pînă tîrziu rugăciunile călugărilor...

Cînd au revenit de pe acele locuri sfinte, într-o seară Inga îi zise:

- Aș vrea să vă fiu cu ceva de folos, vreau să alung tristețea încuibată în sufletul Dumneavoastră, dacă se poate.

Ochii ei mici, negri, scînteietori la lumina lumînării, priveau sincer și curat spre fața lui îmbătrînită. În ultima vreme deși avea doar 56 de ani, arăta ca un bătrîn încovoiat de vreo 80.

- Deja totul e tîrziu, șopti el și pe obrajii brăzdați de ridurile durerilor, se prelinsă lacrimi. Am pierdut totul ce am acumulat o viață... familia!

- Nu-i adevărat, îndrăzni să-l îmbărbăteze copila de numai 23 de ani. Omul cît e viu are dreptul să spere. Eu vreau să vă ajut...

Cele ce se petrecură în viitorul an se pot descrie doar într-un roman cu un subiect neverosimil. Inga rămase însărcinată și-i născu lui Radu Inereanu un fecioraș... Niciodată nu s-ar fi gîndit că așa ceva este posibil în viața unui om doborât de atîta cruzime a realității. Dumnezeu parcă vroia să-i dea a doua tinerețe. Vecinii îl priveau cu admirație cum plimbă căruciorul prin ograda mare cu plopii pufoși, ținînd-o la braț pe Inga. Fața lui era înseninată, fericită, dar inima cu fiecă noapte tot mai mult și mai mult îi dădea de înțeles că zilele lui sunt numărate. Acum deja nu mai avea nici o frică nici în fața vieții, nici în fața morții. Cu dînsul alături erau femeia, copilul, și... Dumnezeu.

XV

Radu Inereanu trăia cel mai tensionat an din viața lui. Nu avea servicii, săptămîni întregi nu ieșea din casă din cauza lipsei de bani. Ca niciodată... își dorea să moară. Odată i-a dezvăluit acest gînd feciorului și acela, după o lungă cugetare, i-a spus-o franc:

- Dacă se va împlini să pleci din voia ta din această viață, să știi că murind te vom socoti, noi, copiii tăi, cel mai ticălos tată din lume!

Cuvintele fiului i s-au împlîntat bine în minte, căci de atunci Radu Inereanu se înfricoșa, atunci când cădea în calvarul depresiilor, îl obseda gîndul suicidului. Conștiința lui, însă, mai păstra dorința ca să... moară. Dar cu voia lui Dumnezeu. Poate într-un accident rutier nefast, sau să meargă și în plină stradă să cadă răpus de un atac de cord. Atunci nu va fi învinuit de copii că a plecat din viață ca un ticălos. Altfel el trăia niște zile de calvar, de unde nu vedea nici o ieșire cît de cît din situație. Era conștient că fiecare om în decursul vieții mereu se gîndește și la moartea sa. Gîndea

și pînă atunci, dar acum el parcă o dorea, o aștepta și acest gînd îl înfricoșa mereu, neștiind dacă este sau nu supus unor forțe oculte aduse de cineva străin, neprieten, pe capul lui. Mereu stropsea casa cu ageazmă, citea Sfînta Scriptură și se străduia să se mențină pe faza lui tare. Spera că totul va trece și situația lui, care era grea ca la toți, se va ameliora spre bine. Deseori analiza, cugeta și nu găsea răspuns la multe frămîntări de ale lui. La vîrsta împlinirilor, cînd trebuia să culeagă roadele muncii lui, el devenise parcă singuratic, uitat de toți, fără mijloace elementare de existență, clienții parcă îl uitaseră și el practic era șomer, fără venit la casă. Datoriile enorme îl apăsau din toate părțile. Totodată își dădea seama că viața, relațiile dintre oameni, se schimbaseră radical, comparativ cu relațiile ce existau la anii tinereții lui. La toți le era greu. Fiecare, din cei cu care vorbea, se plîngea și îi spunea că are aceleași probleme, similare cu ale lui. Cînd o să treacă aceste timpuri grele ale iernii vieții lui, nimeni nu putea să prezică. Și lumea era parcă mai tulbure. Pe harta politică a lumii clocoteau țările arabe. Una după alta treceau prin valurile sîngeroase ale revoluțiilor. În Moldova, politicienii parcă se prinseseră într-o horă absurdă, fără melodie, înțelegere și fiecare politician vorbea ce-i dădea prin cap, socotind că are dreptate. Iar oamenii simpli, alde el, coborau din ce în ce mai mult în haosul mizeriei, creîndu-se împresia că iată iată se va declanșa Apocalipsa biblică pentru întreaga lume. În asemenea situație se gîndea și el: cum ar fi mai bine să plece viu sau mort la judecata de apoi? Gîndurile i se înteteau și mai mult, cînd unul dintre copii se îmbolnăvi... Unica lui salvare, se gîndea el, ar fi fost o femeie înstărită, care să-l iubească pînă la sacrificiu, să-l ieie cu ea peste hotare, în una din țările calde, dezvoltate, poate chiar pe o insulă, de unde să nu se mai întoarcă niciodată. Deseori cînd se pomenea în vecinătatea aeroportului internațional, parcă îl cuprindeau florii, amintindu-și cum avioanele i-au răpit ațtea din speranțele lui! Mai întîi i-au dus dragostea în America, pentru ca ea ajungînd acolo să nu se mai răspundă, apoi rînd pe rînd i-a răpit cerul pe cîțiva dintre copiii lui, care, era sigur, că ei nu se vor mai întoarce niciodată să locuiască alături de el. Își imagina că poate va veni o zi însorită, de sfîrșit de primăvară, cînd va sosi cu bagajele de plecare să se înghesuie și el printre călători la casele de control ale aeroportului gata să plece, și să plece... Dar acest gînd era o curată nebunie, căci nu exista în Chișinău femeia pe care el a visat-o întreaga viață și nu a mai găsit-o. Poate pe lumea cealaltă. Toți cunoscuții, foștii prieteni cînd îl întîlneau aveau grijă doar să-l întrebe, de ce este trist și tras la față?! Nu putea să le explice nimic, fiiindcă tristețea lui era încuibată nu în durerea unei răni sîngerînde, ci în adîncul sufletului singuratic. Era conștient, percepînd că această situație s-a încuibat în soarta lui pentru multă vreme, poate pentru totdeauna. Acum, ca niciodată de clare îi erau cuvintele lui Hemingway, care a prevăzut chiar la începutul creației lui, că ...viața, în fine este o mare tragedie, rezultatul căreia, e știut i s-a dat odata cu nașterea. Adică ne naștem pentru a ne trăi misiunea de om, apoi trebuie să murim, pentru a lăsa locul generațiilor noi, care vin și vin după noi.... Cam așa s-a exprimat marele american și el acum acest gînd, pentru sine, îl limpezise, cît se poate de bine. Toată viața, nu numai el, dar orice om cu mintea sănătoasă, se întreabă despre rostul lui pe pămînt și, nu află

nimeni niciodată răspunsul. Radu Inereanu a început ca să citească mai multe cărți sfinte, una dintre ele fiind *Psaltirea Maicii Domnului*, găsind acolo multă înțelepciune, calmitate, dar în fine, tot mai mult se convingea că pocăința este pentru cei care sunt în viață, care se pregătesc... să moară. Și el, se tot ruga la Dumnezeu ca să-i ierte păcatele comise în viață. Dar care păcate erau? Că și-a permis să aibă mulți copii din relații extraconjugale, că multe din mamele lor au suferit că el nu a fost alături de ele cât odraslele au crescut? Că a iubit femeile? Că a fost uneori lăudăros, lacom, leneș, că a înjurat la minie, că a apărut oamenii certați cu legea, că a mințit, că a preacurvit? Dar aceste metehne le are fiecare om, de la clipa când Eva și Adam au greșit în grădina raiului. Nu el este primul și nu va fi ultimul. Unii tineri, o fac mai deocheat, decât a făcut-o el... În lume deja se planează tendința ca să se legifereze căsătoriile între aceleași sexe, consumul de droguri... Pare că începe traiul din Sodoma și Gomora, înainte ca Dumnezeu să-i pedepsească. Acuma nu-i pedepsește Domnul, dar totuna într-un sfârșit, la veacul de-apoi, la judecata sfântă vor fi condamnați. Omul, ca și el, își trăiește viața. Atâta timp cât e tânăr. Sănătos, slăbiciunile se țin lanț de el. Zborul omului e ca al unei păsări tinere, e la o înălțime mare, iar odată cu trecerea anilor, aripile încep să obosească, conștiința să devină mai trează, fiindcă devenim tot mai singuratici și avem posibilitate să cugetăm la rece, fiecă moment trăit. Radu Inereanu deocamdată nu vedea salvarea în nimic, decât doar în iluzii formulate de el și în cuvântul Sfânt a lui Dumnezeu. În cele din urmă, după moarte, totuna în Împărăția și în Paza Lui o să fie. Zică lumea ce o vrea, dar Dumnezeu pentru Radu Inereanu a fost, este și va fi!

Acum tot mai des cugetă asupra frazei pe care i-a spus-o feciorul la despărțire. Probabil i-a citit descumpănirea din ochi, dezamăgirile din cuvintele lui. Cândva se visa că va face lucruri utile pentru oameni, va scrie cărți și de ele se vor folosi, el va deveni cunoscut. Însă Radu Inereanu ajunsese să nu fie cunoscut de nimeni, ignorat și la cei 56 de ani, doar a rămas cu trecutul și cu îmbătrânirea preatimpurie, legată de o singurătate reală și sufletească. Nu a știut să facă în viață lucruri elementare, utile: să-și facă prieten bun măcar pe una dintre femeile care au fost alături de el. Acum ce i-a rămas? Să se gândească la moarte, adică să plece?... A cugetat îndelung la această chestiune și într-un sfârșit, tot el s-a întrebat: Dar ce hotărăște o dispariție subită, adică, moartea? Nimic. Pur și simplu pleci dintre oameni. Te faci pământ. Acolo ești neînsuflăit, fără dragoste, tristețe, căldură... Acolo nu gândești, nu crezi, nu te bucuri, nu te sperii, nu ajuți, nu susții, nu vezi, nu auzi... E o dispariție în beznă cosmică eternă! Și în cele din urmă, Radu Inereanu conchise: cât de greu și de anevoios nu va fi drumul vieții, el o să se lupte pentru a rămîne cât mai mult pe aripile vieții. Viața este frumoasă și, păcat că uneori prea puțin suntem pregătiți pentru a-i suporta necazurile, capriciile, durerile, disprețurile, depresiile. El s-a convins că, prin dureri și chinuri, dar se va menține în Viață. Dumnezeu i-a dat-o și tot Dumnezeu când a socoti să i-o iele o s-o facă.

Radu Inereanu se trezi în zori, stropi casa, apoi pe el cu agheazmă, se rugă lui Dumnezeu să-l ierte pentru gânduri necurate și se afundă cu toată ardoarea în marele Ocean al omenirii care este Viața Omului. Deocamdată aici este locul cu suferințele și liniștea lui.

Cuprins

PREFAȚĂ	4
MOLDOVA	11
Etimologie, denumirile țării	11
Geografie	12
Istorie	13
Cum a început cucerirea de către Rusia a Principatului Moldovei	14
Textul Testamentului	14
Rusia răpește Pământul Patriei noastre prin Târgul jefuitor cu Turcia de la București în 1812	17
Tratatul între turci și ruși... fără participarea moldovenilor	19
Dând glas pustietății...	22
Huiduma rusească Grigorii Ivanovici Kotovski, fondatorul crimei organizate moderne din Basarabia	29
De ce nu avem la Chișinău un monument a lui Iurie Gagarin?	52
Să revenim la vechea denumire – Tighina!	53
Unirea de la 1600	58
Țările aflate la 1600 sub domnia lui Mihai Viteazul	58
Stema lui Mihai Viteazul din 1600	59
Unirea de la 1918	61
Sora noastră, Bucovina cea română	62
Prima răpire a Bucovinei (1775) - Imperiul Habsburgic	63
Colonizarea Bucovinei cu ucraineni, germani, ruși	63
Slavizarea numelor românești	64
Revenirea Bucovinei la Patria-mamă	66
Ocuparea Basarabiei de către Rusia în 1940	66
Protocolul adițional-secreț ruso-german din 23 august 1939	69
Românii din Ținutul Herța	72
Insula Șerpilor	73
Localizare	74
Geografia	74
Legenda lui Ahile	75
Istoria insulei	77
Situația insulei în epoca modernă	78
Acapararea Insulei Șerpilor de către ruși și transmiterea ei ucrainenilor în anul 1948	80
Importanța strategică a Insulei	82
Avizul savanților „Cu privire la semnificația datei de 28 iunie 1940”	83
Poartă oare nemții vina lui RIBBENTROP	88

Un fragmen din cartea istoricului rus Victor Suworov “Spărgătorul de gheață”	89
Represiunile din primul an de ocupație rusească a Basarabiei (1940-1941), reluarea represiunilor în Basarabia și foamea	
organizată din anii 1946-1947, deportările basarabenilor din 1949 și 1951	92
Premisele	93
Operațiunea de deportare	94
Katynul românesc	94
Genocidul desfășurat de ruși asupra populației românești la Fântâna Albă și Tătarca	95
Genocidul comis de ucraineni și ruși continuă, ia amploare în Ținutul Herța și Bucovina de Nord...	96
Represiunile și destinația deportaților	97
Estimarea numărului de victime	97
Al doilea val de deportări (5-6 iulie 1949)	97
Premisele	97
Operațiunea de deportare	99
Estimarea numărului de victime	100
Al treilea val de deportări (31 martie - 1 aprilie 1951)	100
Rechizitoriul din cartea lui Boris Vasiliev „Stalin mi-a furat copilăria”	101
„Trenul morții”	101
Târgul de robi din Omsk (Rusia)	103
Foamea din Basarabia	106
“Eliberatorii” ruși ne-au dat lecții ... de canibalism	110
Din cercetările istoricului Ion Țurcanu, din Chișinău	117
Aspectul cel mai grav al foamei: canibalismul	118
După „eliberarea” din 1944 până la 1989 a existat rezistență împotriva ocupației rusești	119
Vasile Vâșcu	125
Moldoveni și moldovence, patrioți ai neamului nostru	125
O nouă invazie rusească din 1992	128
Războiul rusesc față de români în 1992	138
Regimului de ocupație în Transnistria și Tighina este susținut de Kremlin	139
Rusofilii în Chișinăul zilelor noastre	140
Rușii în Basarabia de azi	141
Ai noștri ca brazilii...	142
Mărturisirile unui boschetar la poarta Cimitirului Central din Chișinău	142
Un jazz pentru mileniul III	145
Călăii	166
Proză (nuvele, povestiri, romanul Doroteea)	175
Abatorul	176

Mădălina Manole	197
Pe Insula Șerpilor sirenele cântă românește	213
Câmpia trandafirilor sălbatici	233
Bătălia cocoșilor	254
Catacomba	264
Îmbătrânește vîntul...	276
În loc de epilog	285
Un vis flămând în lumânare	286
Moartea e minunea vieții	293
G a z e l a	297
Nelli – zvăpăiata	301
La poarta vișinilor verzi	308
Pe linie moartă	311
Complotul	317
A fost odată...	325
Închină-te tăcerii	328
Sarcofagul	333
Cea mai tristă baladă de iubire	340
Răzvrătitul	371
Etlia Becker	380
Frunze căzătoare	389
Amicele	397
Bădăranii	401
Dragoste de fluturi galbeni	406
Sărbătoarea unei fecioare	411
Atunci cînd noaptea nu dormea	416
Doinița	421
Viscolul	425
Zidul	427
O poveste despre noapte	432
Dragostea din casa cealaltă...	436
Tikenni GÛL*	442
Plăcut sau păcătos	453
Omul de-aici e pasărea de-acolo	463
Ghențura galbenă	472
Să nu ne dezicem de proverbe, copii...	479
Străinul	488
Doroteea	492
Teatru	622
Supermarket – Crematoriu	623
Filimon Boghiu	640
Arabescuri	658

Valeria, a.n. 2009

Daniela, a.n. 1979

Victor, a.n. 1984

Nicoleta, a.n. 2001

Nelly, a.n. 1987

Sorin, a.n. 1998

Veronica, a.n. 1989

Elena, a.n. 1993

Petrică, a.n. 1993

Radu, a.n. 1990

Copiii mei